Suttantapiṭake Khuddakanikāye

Dhammapadapāḷiyā saṁvaṇṇanābhūtā

Bhadantamahābuddhaghosattherena katā

DHAMMAPADAṬṬHAKATHĀ

(Dutiyo bhāgo)

Buddhavasse 2552 Marammavasse 1370 AD. 2008

သုတ္တန္တပိဋကေ ခုဒ္ဒကနိကာယေ

ဓမ္မပဒပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ

ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

မရမ္မရဋ္ဌေ သာသနိကပ္ပမုခ္ခာနံ
မုဒ္ဒကာယန္တာလယေ မုဒ္ဒိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၅၂၆ မရမ္မဝဿေ ၁၃၄၄ ၁၉၈၂

Romanized from Myanmar version published in 1950

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 22

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs
Yangon, Myanmar

၂၀၈၁၃

သုတ္တန္တပိဋကေ ခုဒ္ဒကနိကာယေ
ဓမ္မပဒပါဠိယာ သံဝဏ္ဏနာဘူတာ
ဘဒန္တမဟာဗုဒ္ဓဃောသတ္ထေရေန ကတာ

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ) ထမ္မာဒေး-ရန်ကုန်

မရမ္မရဋ္ဌေ သာသနိကပ္ပမုခဋ္ဌာန
ပုတ္ထကယန္တာလယေ မုဒ္ဒါပိတာ

ဗုဒ္ဓဝဿေ ၂၄၉၆ မရမ္မဝဿေ ၁၃၁၄ ၁၉၅၂

Dhammapadaṭṭhakathā

Dutiyabhāga

Mātikā			Piṭṭhaṅka
9. Pāpavagga			
1. Cūḷekasāṭakabrāhmaṇavatthu	...	...	1
2. Seyyasakattheravatthu	...	...	4
3. Lājadevadhītāvatthu	...	...	5
4. Anāthapiṇḍikaseṭṭhivatthu	...	...	7
5. Asaññataparikkhārabhikkhuvatthu	...	...	10
6. Biḷālapādakaseṭṭhivatthu	...	...	11
7. Mahādhanavāṇijavatthu	...	...	14
8. Kukkuṭamittanesādavatthu	...	...	15
9. Kokasunakhaluddakavatthu	...	...	20
10. Maṇikārakulūpakatissattheravatthu	...	...	22
11. Tayojanavatthu	...	...	24
12. Subbabuddhasakyavatthu	...	...	28
10. Daṇḍavagga			
1. Chabbaggiyabhikkhuvatthu	...	...	31
2. Chabbaggiyabhikkhuvatthu	...	...	32
3. Sambahulakumārakavatthu	...	...	33
4. Koṇḍadhānattheravatthu	...	...	33
5. Uposathika-itthīnaṁ vatthu	...	...	37
6. Ajagarapetavatthu	...	...	39
7. Mahāmoggallānattheravatthu	...	...	41
8. Bahubhaṇḍibhikkhuvatthu	...	...	45

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ

ဒုတိယဘာဂ

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၉-ပါပဝဂ္ဂ			
၁-စူဠေကသာဋကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၁
၂-သေယျသကတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄
၃-လာဇဒေဝဓီတာဝတ္ထု	....	....	၅
၄-အနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိဝတ္ထု	....	....	၇
၅-အသညတပရိက္ခာရဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၁၀
၆-ဗိဠာလပါဒကသေဋ္ဌိဝတ္ထု	....	....	၁၁
၇-မဟာဓနဝါဏိဇဝတ္ထု	....	....	၁၄
၈-ကုက္ကုဋမိတ္တနေသာဒဝတ္ထု	....	....	၁၅
၉-ကောကသုနခလုဒ္ဒကဝတ္ထု	....	....	၂၀
၁၀-မဏိကာရကုလူပကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၂
၁၁-တယောဇနဝတ္ထု	....	....	၂၄
၁၂-သုပ္ပဗုဒ္ဓသကျဝတ္ထု	....	....	၂၈
၁၀-ဒဏ္ဍဝဂ္ဂ			
၁-ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၀
၂-ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၂
၃-သမ္ဗဟုလကုမာရကဝတ္ထု	....	....	၃၃
၄-ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၃
၅-ဥပေါသထိကဣတ္ထီနံ ဝတ္ထု	....	....	၃၇
၆-အဇဂရပေတဝတ္ထု	....	....	၃၉
၇-မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၁
၈-ဗဟုဘဏ္ဍိကဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၄၅

Mātikā			Piṭṭhaṅka
9. Santatimahāmattavatthu	...	...	49
10. Pilotikatissattheravatthu	...	...	53
11. Sukhasāmaṇeravatthu	...	...	55

11. Jarāvagga

1. Visākhāya sahāyikānaṁ vatthu	...	...	64
2. Sirimāvatthu	...	...	66
3. Uttarātherīvatthu	...	...	70
4. Sambahula-adhimānikabhikkhuvatthu	...	...	71
5. Janapadakalyāṇī Rūpanandātherīvatthu	...	...	72
6. Mallikādevīvatthu	...	...	75
7. Lāḷudāyittheravatthu	...	...	77
8. Udānavatthu	...	...	80
9. Mahādhanaseṭṭhiputtavatthu	...	...	81

12. Attavagga

1. Bodhirājakumāravatthu	...	...	85
2. Upanandasakyaputtattheravatthu	...	...	88
3. Padhānikatissattheravatthu	...	...	90
4. Kumārakassapamātutherīvatthu	...	...	92
5. Mahākāla-upāsakavatthu	...	...	95
6. Devadattavatthu	...	...	97
7. Saṁghabhedaparisakkanavatthu	...	...	98
8. Kālattheravatthu	...	...	99
9. Cūḷakāla-upāsakavatthu	...	...	101
10. Attadattattheravatthu	...	...	102

13. Lokavagga

1. Daharabhikkhuvatthu	...	...	104
2. Suddhodanavatthu	...	...	105

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၉-သန္တတိမဟာမတ္တဝတ္ထု	....	....	၄၉
၁၀-ပိလောတိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၅၃
၁၁-သုခသာမဏေရဝတ္ထု	....	....	၅၅

၁၁-ဇရာဝဂ္ဂ

၁-ဝိသာခါယ သဟာယိကာနံ ဝတ္ထု	....	....	၆၄
၂-သိရိမာဝတ္ထု	....	....	၆၆
၃-ဥတ္တရာထေရီဝတ္ထု	....	....	၇၀
၄-သမ္ဗဟုလအဓိမာနိကဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၇၁
၅-ဇနပဒကလျာဏီ ရူပနန္ဒာထေရီဝတ္ထု	....	....	၇၂
၆-မလ္လိကာဒေဝီဝတ္ထု	....	....	၇၅
၇-လာဠုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၇၇
၈-ဥဒါနဝတ္ထု	....	....	၈၀
၉-မဟာဓနသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု	....	....	၈၁

၁၂-အတ္တဝဂ္ဂ

၁-ဗောဓိရာဇကုမာရဝတ္ထု	....	....	၈၅
၂-ဥပနန္ဒသကျပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၈၈
၃-ပဓာနိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၉၀
၄-ကုမာရကဿပမာတုထေရီဝတ္ထု	....	....	၉၂
၅-မဟာကာလဥပါသကဝတ္ထု	....	....	၉၅
၆-ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု	....	....	၉၇
၇-သံဃဘေဒပရိသက္ကနဝတ္ထု	....	....	၉၈
၈-ကာလတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၉၉
၉-စူဠကာလဥပါသကဝတ္ထု	....	....	၁၀၁
၁၀-အတ္တဒတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၁၀၂

၁၃-လောကဝဂ္ဂ

၁-ဒဟရဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၁၀၄
၂-သုဒ္ဓေါဒနဝတ္ထု	....	....	၁၀၅

Mātikā | Piṭṭhaṅka

3. Pañcasatavipassakabhikkhuvatthu 107
4. Abhayarājakumāravatthu 108
5. Sammajjanattheravatthu 109
6. Aṅgulimālattheravatthu 110
7. Pesakāradhītāvatthu 111
8. Tiṁsabhikkhuvatthu 115
9. Ciñcamāṇavikāvatthu 116
10. Asadisadānavatthu 119
11. Anāthapiṇḍikaputtakālavatthu 123

14. Buddhavagga

1. Māradhītaravatthu 126
2. Devorohaṇavatthu 130
3. Erakapattanāgarājavatthu 149
4. Ānandattherapañhavatthu 153
5. Anabhiratabhikkhuvatthu 155
6. Aggidattabrāhmaṇavatthu 156
7. Ānandattherapañhavatthu 161
8. Sambahulabhikkhuvatthu 162
9. Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiyavatthu 163

15. Sukhavagga

1. Ñātikalahavūpasamanavatthu 165
2. Māravatthu 167
3. Kosalarañño parājayavatthu 168
4. Aññatarakuladārikāvatthu 168
5. Eka-upāsakavatthu 169
6. Pasenadikosalavatthu 171
7. Tissattheravatthu 173
8. Sakkavatthu 175

မာတိကာ | ပိဋ္ဌင်္က

၃-ပဉ္စသတဝိပဿကဘိက္ခုဝတ္ထု ၁၀၇
၄-အဘယရာဇကုမာရဝတ္ထု ၁၀၈
၅-သမ္မဇ္ဇနတ္ထေရဝတ္ထု ၁၀၉
၆-အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု ၁၁၀
၇-ပေသကာရဓီတာဝတ္ထု ၁၁၁
၈-တိံသဘိက္ခုဝတ္ထု ၁၁၅
၉-စိဉ္စမာဏဝိကာဝတ္ထု ၁၁၆
၁၀-အသဒိသဒါနဝတ္ထု ၁၁၉
၁၁-အနာထပိဏ္ဍိကပုတ္တကာလဝတ္ထု ၁၂၃

၁၄-ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂ

၁-မာရဓီတရဝတ္ထု ၁၂၆
၂-ဒေဝေါရောဟဏဝတ္ထု ၁၃၀
၃-ဧရကပတ္တနာဂရာဇဝတ္ထု ၁၄၉
၄-အာနန္ဒတ္ထေရပဉှဝတ္ထု ၁၅၃
၅-အနဘိရတဘိက္ခုဝတ္ထု ၁၅၅
၆-အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ၁၅၆
၇-အာနန္ဒတ္ထေရပဉှဝတ္ထု ၁၆၁
၈-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ၁၆၂
၉-ကဿပဒသဗလဿ သုဝဏ္ဏစေတိယဝတ္ထု ၁၆၃

၁၅-သုခဝဂ္ဂ

၁-ဉာတိကလဟဝူပသမနဝတ္ထု ၁၆၅
၂-မာရဝတ္ထု ၁၆၇
၃-ကောသလရညော ပရာဇယဝတ္ထု ၁၆၈
၄-အညတရကုလဒါရိကာဝတ္ထု ၁၆၈
၅-ဧကဥပါသကဝတ္ထု ၁၆၉
၆-ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု ၁၇၁
၇-တိဿတ္ထေရဝတ္ထု ၁၇၃
၈-သက္ကဝတ္ထု ၁၇၅

Mātikā			Piṭṭhaṅka
16. Piyavagga			
1. Tayojanapabbajitavatthu	...	...	178
2. Aññatarakuṭumbikavatthu	...	...	180
3. Visākhāvatthu	...	...	181
4. Licchavīvatthu	...	...	182
5. Anitthigandhakumāravatthu	...	...	183
6. Aññatarabrāhmaṇavatthu	...	...	185
7. Pañcasatadārakavatthu	...	...	187
8. Eka-anāgāmittheravatthu	...	...	188
9. Nandiyavatthu	...	...	189
17. Kodhavagga			
1. Rohinīkhattiyakaññāvatthu	...	...	192
2. Aññatarabhikkhuvatthu	...	...	194
3. Uttarā-upāsikāvatthu	...	...	196
4. Mahāmoggallānattherapañhavatthu	...	...	203
5. Buddhapitubrāhmaṇavatthu	...	...	204
6. Puṇṇadāsīvatthu	...	...	206
7. Atula-upāsakavatthu	...	...	209
8. Chabbaggiyavatthu	...	...	211
18. Malavagga			
1. Goghātakaputtavatthu	...	...	213
2. Aññatarabrāhmaṇavatthu	...	...	217
3. Tissattheravatthu	...	...	218
4. Lāludāyittheravatthu	...	...	220
5. Aññatarakulaputtavatthu	...	...	222
6. Cūḷasārivatthu	...	...	224
7. Pañca-upāsakavatthu	...	...	226

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၁၆-ပိယဝဂ္ဂ			
၁-တယောဇနပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု	....	....	၁၇၈
၂-အညတရကုဋုမ္ဗိကဝတ္ထု	....	....	၁၈၀
၃-ဝိသာခါဝတ္ထု	....	....	၁၈၁
၄-လိစ္ဆဝိဝတ္ထု	....	....	၁၈၂
၅-အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရဝတ္ထု	....	....	၁၈၃
၆-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၁၈၅
၇-ပဉ္စသတဒါရကဝတ္ထု	....	....	၁၈၇
၈-ဧကအနာဂါမိတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၁၈၈
၉-နန္ဒိယဝတ္ထု	....	....	၁၈၉
၁၇-ကောဓဝဂ္ဂ			
၁-ရောဟိနီခတ္တိယကညာဝတ္ထု	....	....	၁၉၂
၂-အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၁၉၄
၃-ဥတ္တရာဥပါသိကာဝတ္ထု	....	....	၁၉၆
၄-မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရပဉှဝတ္ထု	....	....	၂၀၃
၅-ဗုဒ္ဓပိတုဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၂၀၄
၆-ပုဏ္ဏဒါသီဝတ္ထု	...	....	၂၀၆
၇-အတုလဥပါသကဝတ္ထု	...	....	၂၀၉
၈-ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု	....	....	၂၁၁
၁၈-မလဝဂ္ဂ			
၁-ဂေါဃာတကပုတ္တဝတ္ထု	....	....	၂၁၃
၂-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၂၁၇
၃-တိဿတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၁၈
၄-လာဠုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၂၀
၅-အညတရကုလပုတ္တဝတ္ထု	....	....	၂၂၂
၆-စူဠသာရိဝတ္ထု	....	....	၂၂၄
၇-ပဉ္စဥပါသကဝတ္ထု	....	....	၂၂၆

Mātikā			Piṭṭhaṅka
8. Tissadaharavatthu	...	...	227
9. Pañca-upāsakavatthu	...	...	229
10. Meṇḍakaseṭṭhivatthu	...	...	232
11. Ujjhānasaññittheravatthu	...	...	239
12. Subhaddaparibbājakavatthu	...	...	239

19. Dhammaṭṭhavagga

1. Vinicchayamahāmattavatthu	...	...	241
2. Chabbaggiyavatthu	...	...	242
3. Ekudānattherakhīṇāsavavatthu	...	...	243
4. Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu	...	...	244
5. Sambahulabhikkhuvatthu	...	...	246
6. Hatthakavatthu	...	...	247
7. Aññatarabrāhmaṇavatthu	...	...	248
8. Titthiyavatthu	...	...	249
9. Bālisikavatthu	...	...	250
10. Sambahulasīlādisampannabhikkhuvatthu	...	...	251

20. Maggavagga

1. Pañcasatabhikkhuvatthu	...	...	253
2. Aniccalakkhaṇavatthu	...	...	255
3. Dukkhalakkhaṇavatthu	...	...	255
4. Anattalakkhaṇavatthu	...	...	256
5. Padhānakammikatissattheravatthu	...	...	256
6. Sūkarapetavatthu	...	...	258
7. Poṭṭhilattheravatthu	...	...	262
8. Pañcamahallakattheravatthu	...	...	264
9. Suvaṇṇakārattheravatthu	...	...	266

မာတိကာ			ပိဋ္ဌင်္က
၈-တိဿဒဟရဝတ္ထု	....	....	၂၂၇
၉-ပဉ္စဥပါသကဝတ္ထု	....	....	၂၂၉
၁၀-မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိဝတ္ထု	....	....	၂၃၂
၁၁-ဥဇ္ဈာနသညိတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၃၉
၁၂-သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထု	....	....	၂၃၉

၁၉-ဓမ္မဋ္ဌဝဂ္ဂ

၁-ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တဝတ္ထု	....	....	၂၄၁
၂-ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု	....	....	၂၄၂
၃-ဧကုဒါနတ္ထေရခီဏာသဝဝတ္ထု	....	....	၂၄၃
၄-လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၄၄
၅-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၂၄၆
၆-ဟတ္ထကဝတ္ထု	....	....	၂၄၇
၇-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၂၄၈
၈-တိတ္ထိယဝတ္ထု	....	....	၂၄၉
၉-ဗာလိသိကဝတ္ထု	....	....	၂၅၀
၁၀-သမ္ဗဟုလသီလာဒိသမ္ပန္နဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၂၅၁

၂၀-မဂ္ဂဝဂ္ဂ

၁-ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၂၅၃
၂-အနိစ္စလက္ခဏဝတ္ထု	....	....	၂၅၅
၃-ဒုက္ခလက္ခဏဝတ္ထု	....	....	၂၅၅
၄-အနတ္တလက္ခဏဝတ္ထု	....	....	၂၅၆
၅-ပဓာနကမ္မိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၅၆
၆-သူကရပေတဝတ္ထု	....	....	၂၅၈
၇-ပေါဋ္ဌိလတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၆၂
၈-ပဉ္စမဟလ္လကတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၆၄
၉-သုဝဏ္ဏကာရတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၂၆၆

Mātikā	Piṭṭhaṅka
10. Mahādhanavāṇijavatthu	268
11. Kisāgotamīvatthu	270
12. Paṭācārāvatthu	271

21. Pakiṇṇakavagga

1. Attanopubbakammavatthu	273
2. Kukkuṭa-aṇḍakhādikāvatthu	280
3. Bhaddiyabhikkhuvatthu	282
4. Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu	283
5. Dārusākaṭikaputtavatthu	284
6. Vajjiputtakabhikkhuvatthu	287
7. Cittagahapativatthu	289
8. Cūḷasubhaddāvatthu	290
9. Ekavihārittheravatthu	294

22. Nirayavagga

1. Sundarīparibbājikāvatthu	296
2. Duccaritaphalapīḷitavatthu	298
3. Vaggamudātīriyabhikkhuvatthu	299
4. Khemakaseṭṭhiputtavatthu	300
5. Dubbacabhikkhuvatthu	301
6. Issāpakatitthivatthu	303
7. Sambahulabhikkhuvatthu	304
8. Nigaṇṭhavatthu	305
9. Titthiyasāvakavatthu	306

23. Nāgavagga

1. Attadaṇḍavatthu	308
2. Hatthācariyapubbakabhikkhuvatthu	310
3. Parijiṇṇabrāhmaṇaputtavatthu	311

၁၀-မဟာဓနဝါဏိဇဝတ္ထု	၂၆၈
၁၁-ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု	၂၇၀
၁၂-ပဋာစာရာဝတ္ထု	၂၇၁

၂၁-ပကိဏ္ဏကဝဂ္ဂ

၁-အတ္တနောပုဗ္ဗကမ္မဝတ္ထု	၂၇၃
၂-ကုက္ကုဋအဏ္ဍခါဒိကာဝတ္ထု	၂၈၀
၃-ဘဒ္ဒိယဘိက္ခုဝတ္ထု	၂၈၂
၄-လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု	၂၈၃
၅-ဒါရုသာကဋိကပုတ္တဝတ္ထု	၂၈၄
၆-ဝဇ္ဇိပုတ္တကဘိက္ခုဝတ္ထု	၂၈၇
၇-စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု	၂၈၉
၈-စူဠသုဘဒ္ဒါဝတ္ထု	၂၉၀
၉-ဧကဝိဟာရိတ္ထေရဝတ္ထု	၂၉၄

၂၂-နိရယဝဂ္ဂ

၁-သုန္ဒရီပရိဗ္ဗာဇိကာဝတ္ထု	၂၉၆
၂-ဒုစ္စရိတဖလပီဠိတဝတ္ထု	၂၉၈
၃-ဝဂ္ဂမုဒါတီရိယဘိက္ခုဝတ္ထု	၂၉၉
၄-ခေမကသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု	၃၀၀
၅-ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုဝတ္ထု	၃၀၁
၆-ဣဿာပကတိတ္ထိဝတ္ထု	၃၀၃
၇-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	၃၀၄
၈-နိဂဏ္ဌဝတ္ထု	၃၀၅
၉-တိတ္ထိယသာဝကဝတ္ထု	၃၀၆

၂၃-နာဂဝဂ္ဂ

၁-အတ္တဒဏ္ဍဝတ္ထု	၃၀၈
၂-ဟတ္ထာစရိယပုဗ္ဗကဘိက္ခုဝတ္ထု	၃၁၀
၃-ပရိဇိဏ္ဏဗြာဟ္မဏပုတ္တဝတ္ထု	၃၁၁

Mātikā			Piṭṭhaṅka
4. Pasenadikosalavatthu	...	...	315
5. Sānusāmaṇeravatthu	...	...	316
6. Pāveyyakahatthivatthu	...	...	320
7. Sambahulabhikkhuvatthu	...	...	321
8. Māravatthu	...	...	324

24. Taṇhāvagga

1. Kapilamacchavatthu	...	...	327
2. Sūkarapotikāvatthu	...	...	331
3. Vibbhantabhikkhuvatthu	...	...	335
4. Bandhanāgāravatthu	...	...	337
5. Khemātherīvatthu	...	...	339
6. Uggasenavatthu	...	...	340
7. Cūḷadhanuggahapaṇḍitavatthu	...	...	345
8. Māravatthu	...	...	348
9. Upakājīvakavatthu	...	...	349
10. Sakkapañhavatthu	...	...	350
11. Aputtakaseṭṭhivatthu	...	...	353
12. Aṅkuravatthu	...	...	355

25. Bhikkhuvagga

1. Pañcabhikkhuvatthu	...	...	358
2. Haṁsaghātakabhikkhuvatthu	...	...	360
3. Kokālikavatthu	...	...	363
4. Dhammārāmattheravatthu	...	...	364
5. Vipakkhasevakabhikkhuvatthu	...	...	366
6. Pañcaggadāyakabrāhmaṇavatthu	...	...	367
7. Sambahulabhikkhuvatthu	...	...	369

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၄-ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု	....	....	၃၁၅
၅-သာနုသာမဏေရဝတ္ထု	....	....	၃၁၆
၆-ပါဝေယျကဟတ္ထိဝတ္ထု	....	....	၃၂၀
၇-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၂၁
၈-မာရဝတ္ထု	....	....	၃၂၄

၂၄-တဏှာဝဂ္ဂ

၁-ကပိလမစ္ဆဝတ္ထု	....	....	၃၂၇
၂-သူကရပေါတိကာဝတ္ထု	....	....	၃၃၁
၃-ဝိဗ္ဘန္တဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၃၅
၄-ဗန္ဓနာဂါရဝတ္ထု	....	....	၃၃၇
၅-ခေမာထေရီဝတ္ထု	....	....	၃၃၉
၆-ဥဂ္ဂသေနဝတ္ထု	....	....	၃၄၀
၇-စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတဝတ္ထု	....	....	၃၄၅
၈-မာရဝတ္ထု	....	....	၃၄၈
၉-ဥပကာဇီဝကဝတ္ထု	....	....	၃၄၉
၁၀-သက္ကပဉှဝတ္ထု	....	....	၃၅၀
၁၁-အပုတ္တကသေဋ္ဌိဝတ္ထု	....	....	၃၅၃
၁၂-အင်္ကုရဝတ္ထု	....	....	၃၅၅

၂၅-ဘိက္ခုဝဂ္ဂ

၁-ပဉ္စဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၅၈
၂-ဟံသဃာတကဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၆၀
၃-ကောကာလိကဝတ္ထု	....	....	၃၆၃
၄-ဓမ္မာရာမတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၆၄
၅-ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၆၆
၆-ပဉ္စဂ္ဂဒါယကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၃၆၇
၇-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၆၉

Mātikā			Piṭṭhaṅka
8. Pañcasatabhikkhuvatthu	...	...	377
9. Santakāyattheravatthu	...	...	377
10. Naṅgalakulattheravatthu	...	...	378
11. Vakkalittheravatthu	...	...	380
12. Sumanasāmaṇeravatthu	...	...	382

26. Brāhmaṇavagga

1. Pasādabahulabrāhmaṇavatthu	...	...	393
2. Sambahulabhikkhuvatthu	...	...	394
3. Māravatthu	...	...	394
4. Aññatarabrāhmaṇavatthu	...	...	395
5. Ānandattheravatthu	...	...	396
6. Aññatarabrāhmaṇapabbajitavatthu	...	...	397
7. Sāriputtattheravatthu	...	...	398
8. Mahāpajāpatigotamīvatthu	...	...	400
9. Sāriputtattheravatthu	...	...	401
10. Jaṭilabrāhmaṇavatthu	...	...	401
11. Kuhakabrāhmaṇavatthu	...	...	402
12. Kisāgotamīvatthu	...	...	404
13. Ekabrāhmaṇavatthu	...	...	405
14. Uggasenaseṭṭhiputtavatthu	...	...	406
15. Dvebrāhmaṇavatthu	...	...	406
16. Akkosakabhāradvājavatthu	...	...	407
17. Sāriputtattheravatthu	...	...	409
18. Uppalavaṇṇātherīvatthu	...	...	410
19. Aññatarabrāhmaṇavatthu	...	...	411
20. Khemābhikkhunīvatthu	...	...	411
21. Pabbhāravāsītissattheravatthu	...	...	412

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၈-ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၇၇
၉-သန္တကာယတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၇၇
၁၀-နင်္ဂလကုလတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၇၈
၁၁-ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၈၀
၁၂-သုမနသာမဏေရဝတ္ထု	....	....	၃၈၂

၂၆-ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂ

၁-ပသာဒဗဟုလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၃၉၃
၂-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၃၉၄
၃-မာရဝတ္ထု	....	....	၃၉၄
၄-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၃၉၅
၅-အာနန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၉၆
၆-အညတရဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု	....	....	၃၉၇
၇-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၃၉၈
၈-မဟာပဇာပတိဂေါတမီဝတ္ထု	....	....	၄၀၀
၉-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၀၁
၁၀-ဇဋိလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၄၀၁
၁၁-ကုဟကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၄၀၂
၁၂-ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု	....	....	၄၀၄
၁၃-ဧကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၄၀၅
၁၄-ဥဂ္ဂသေနသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု	....	....	၄၀၆
၁၅-ဒွေဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၄၀၆
၁၆-အက္ကောသကဘာရဒွါဇဝတ္ထု	....	....	၄၀၇
၁၇-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၀၉
၁၈-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီဝတ္ထု	....	....	၄၁၀
၁၉-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၄၁၁
၂၀-ခေမာဘိက္ခုနီဝတ္ထု	....	....	၄၁၁
၂၁-ပဗ္ဘာရဝါသီတိဿတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၁၂

	Mātikā			Piṭṭhaṅka
22.	Aññatarabhikkhuvatthu	...	...	415
23.	Sāmaṇerānaṁ vatthu	...	...	416
24.	Mahāpanthakattheravatthu	...	...	419
25.	Pilindavacchattheravatthu	...	...	419
26.	Aññatarattheravatthu	...	...	420
27.	Sāriputtattheravatthu	...	...	421
28.	Mahāmoggallānattheravatthu	...	...	422
29.	Revatattheravatthu	...	...	423
30.	Candābhattheravatthu	...	...	423
31.	Sīvalittheravatthu	...	...	426
32.	Sundarasamuddattheravatthu	...	...	428
33.	Jaṭilattheravatthu	...	...	431
34.	Jotikattheravatthu	...	...	446
35.	Naṭaputtakattheravatthu	...	...	447
36.	Naṭaputtakattheravatthu	...	...	448
37.	Vaṅgīsattheravatthu	...	...	449
38.	Dhammadinnattherīvatthu	...	...	451
39.	Aṅgulimālattheravatthu	...	...	452
40.	Devahitabrāhmaṇavatthu	...	...	453
	Nigamanakathā	...	...	455

Dhammapadaṭṭhakathāya dutiyabhāge mātikā niṭṭhitā.

မာတိကာ			ပိဋ္ဌက်
၂၂-အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု	....	....	၄၁၅
၂၃-သာမဏေရာနံ ဝတ္ထု	....	....	၄၁၆
၂၄-မဟာပန္ထကတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၁၉
၂၅-ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၁၉
၂၆-အညတရတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၂၀
၂၇-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၂၁
၂၈-မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၂၂
၂၉-ရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၂၃
၃၀-စန္ဒာဘတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၂၃
၃၁-သီဝလိတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၂၆
၃၂-သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၂၈
၃၃-ဇဋိလတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၃၁
၃၄-ဇောတိကတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၄၆
၃၅-နဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၄၇
၃၆-နဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၄၈
၃၇-ဝင်္ဂီသတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၄၉
၃၈-ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရီဝတ္ထု	....	....	၄၅၁
၃၉-အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု	....	....	၄၅၂
၄၀-ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏဝတ္ထု	....	....	၄၅၃
နိဂမနကထာ	....	....	၄၅၅

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ မာတိကာ နိဋ္ဌိတာ။

Khuddakanikāya

Dhammapadaṭṭhakathā

(Dutiyo bhāgo)

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

9. Pāpavagga

1. Cūḷekasāṭakabrāhmaṇavatthu

Abhittharetha kalyāṇeti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Cūḷekasāṭakabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

Vipassidasabalassa kālasmiñhi Mahā-ekasāṭakabrāhmaṇo nāma ahosi, ayaṁ pana etarahi Sāvatthiyaṁ Cūḷekasāṭako nāma. Tassa hi eko nivāsanasāṭako ahosi, brāhmaṇiyāpi eko. Ubhinnampi ekameva pārupanaṁ, bahi gamanakāle brāhmaṇo vā brāhmaṇī vā taṁ pārupati. Athekadivasaṁ vihāre dhammassavane ghosite brāhmaṇo āha "bhoti dhammassavanaṁ ghositaṁ, kiṁ divā dhammassavanaṁ gamissasi[1], udāhu rattiṁ. Pārupanassa hi abhāvena na sakkā amhehi ekato gantun"ti. Brāhmaṇī "sāmi ahaṁ divā gamissāmī"ti sāṭakaṁ pārupitvā agamāsi. Brāhmaṇo divasabhāgaṁ gehe vītināmetvā rattiṁ gantvā Satthu purato nisinnova dhammaṁ assosi. Athassa sarīraṁ pharamānā pañcavaṇṇā pīti uppajji. So Satthāraṁ pūjitukāmo hutvā "sace imaṁ

---

1. Dhammasavanāya gacchasi (Sī)

ခုဒ္ဒကနိကာယ

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ

(ဒုတိယော ဘာဂေါ)

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၉-ပါပဝဂ္ဂ

၁-စူဠေကသာဋကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

အဘိတ္ထရေထ ကလျာဏေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠေကသာဋကဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဝိပဿိဒသဗလဿ ကာလသ္မိဉ္ဟိ မဟာဧကသာဋကဗြာဟ္မဏော နာမ အဟောသိ၊ အယံ ပန ဧတရဟိ သာဝတ္ထိယံ စူဠေကသာဋကော နာမ။ တဿ ဟိ ဧကော နိဝါသနသာဋကော အဟောသိ၊ ဗြာဟ္မဏိယာပိ ဧကော။ ဥဘိန္နမ္ပိ ဧကမေဝ ပါရုပနံ၊ ဗဟိ ဂမနကာလေ ဗြာဟ္မဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏီ ဝါ တံ ပါရုပတိ။ အထေကဒိဝသံ ဝိဟာရေ ဓမ္မဿဝနေ ဃောသိတေ ဗြာဟ္မဏော အာဟ "ဘောတိ ဓမ္မဿဝနံ ဃောသိတံ၊ ကိံ ဒိဝါ ဓမ္မဿဝနံ ဂမိဿသိ[၁]၊ ဥဒါဟု ရတ္တိံ။ ပါရုပနဿ ဟိ အဘာဝေန န သက္ကာ အမှေဟိ ဧကတော ဂန္တု"န္တိ။ ဗြာဟ္မဏီ "သာမိ အဟံ ဒိဝါ ဂမိဿာမီ"တိ သာဋကံ ပါရုပိတွာ အဂမာသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဒိဝသဘာဂံ ဂေဟေ ဝီတိနာမေတွာ ရတ္တိံ ဂန္တွာ သတ္ထု ပုရတော နိသိန္နောဝ ဓမ္မံ အဿောသိ။ အထဿ သရီရံ ဖရမာနာ ပဉ္စဝဏ္ဏာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော သတ္ထာရံ ပူဇိတုကာမော ဟုတွာ "သစေ ဣမံ

၁-ဓမ္မဿဝနာယ ဂစ္ဆသိ (သီ)

sāṭakaṁ dassāmi, neva brāhmaṇiyā, na mayhaṁ pārupanaṁ bhavissatī"ti cintesi. Athassa maccheracittānaṁ sahassaṁ uppajji, punekaṁ saddhācittaṁ uppajji. Taṁ abhibhavitvā puna maccherasahassaṁ[1] uppajji. Itissa balavamaccheraṁ bandhitvā gaṇhantaṁ viya saddhācittaṁ paṭibāhatiyeva. Tassa "dassāmi, na dassāmī"ti cintentasseva paṭhamayāmo apagato, majjhimayāmo sampatto. Tasmimpi dātuṁ nāsakkhi. Pacchimayāme sampatte so cintesi "mama saddhācittena maccheracittena ca saddhiṁ yujjhantasseva dve yāmā vītivattā, idaṁ mama ettakaṁ maccheracittaṁ vaḍḍhamānaṁ catūhi apāyehi sīsaṁ ukkhipituṁ na dassati, dassāmi nan"ti. So maccherasahassaṁ abhibhavitvā saddhācittaṁ purecārikaṁ katvā sāṭakaṁ ādāya Satthu pādamūle ṭhapetvā "jitaṁ me, jitaṁ me"ti tikkhattuṁ mahāsaddamakāsi.

Rājā Pasenadi Kosalo dhammaṁ suṇanto taṁ saddaṁ sutvā "pucchatha naṁ, kiṁ kira[2] tena jitan"ti āha. So rājapurisehi pucchito tamatthaṁ ārocesi. Taṁ sutvā rājā "dukkaraṁ kataṁ brāhmaṇena, saṅgahamassa karissāmī"ti ekaṁ sāṭakayugaṁ dāpesi. So tampi Tathāgatasseva adāsi. Puna rājā dve cattāri aṭṭha soḷasāti dviguṇaṁ katvā dāpesi. So tānipi Tathāgatasseva adāsi. Athassa rājā dvattiṁsa yugāni dāpesi. Brāhmaṇo "attano aggahetvā laddhaṁ laddhaṁ vissajjesiyevā"ti vādamocanatthaṁ tato ekaṁ yugaṁ attano, ekaṁ brāhmaṇiyāti dve yugāni gahetvā tiṁsa yugāni Tathāgatasseva adāsi. Rājā pana tasmiṁ sattakkhattumpi[3] dadante puna dātukāmoyeva ahosi. Pubbe Mahā-ekasāṭako catusaṭṭhiyā sāṭakayugesu dve aggahesi, ayaṁ pana dvattiṁsāya laddhakāle[4] dve aggahesi. Rājā purise āṇāpesi "dukkaraṁ bhaṇe brāhmaṇena kataṁ, antepure mama dve kambalāni āharāpeyyāthā"ti. Te tathā kariṁsu. Rājā satasahassagghanake dve kambale dāpesi. Brāhmaṇo "na ime mama sarīre upayogaṁ arahanti, Buddhasāsanasseva ete anucchavikā"ti ekaṁ kambalaṁ antogandhakuṭiyaṁ Satthu sayanassa upari vitānaṁ katvā bandhi, ekaṁ attano ghare nibaddhaṁ bhuñjantassa bhikkhuno bhattakiccaṭṭhāne vitānaṁ katvā bandhi. Rājā

1. Taṁ abhibhavamānaṁ puna maccheracittaṁ (Sī), tampi abhibhavantaṁ puna maccherasahassaṁ (Syā)
2. Yaṁ kiñci kira (Sī), kiñci kira (Ka)
3. Satakkhattumpi (Sī)
4. Dvattiṁsayugaladdhakāle (Syā)

သာဋကံ ဒဿာမိ၊ နေဝ ဗြာဟ္မဏိယာ, န မယှံ ပါရုပနံ ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေသိ။ အထဿ မစ္ဆေရစိတ္တာနံ သဟဿံ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ပုနေကံ သဒ္ဓါစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တံ အဘိဘဝိတွာ ပုန မစ္ဆေရသဟဿံ[၁] ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဣတိဿ ဗလဝမစ္ဆေရံ ဗန္ဓိတွာ ဂဏှန္တံ ဝိယ သဒ္ဓါစိတ္တံ ပဋိဗာဟတိယေဝ။ တဿ “ဒဿာမိ, န ဒဿာမီ”တိ စိန္တေန္တဿေဝ ပဌမယာမော အပဂတော၊ မဇ္ဈိမယာမော သမ္ပတ္တော။ တသ္မိမ္ပိ ဒါတုံ နာသက္ခိ။ ပစ္ဆိမယာမေ သမ္ပတ္တေ သော စိန္တေသိ “မမ သဒ္ဓါစိတ္တေန မစ္ဆေရစိတ္တေန စ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈန္တဿေဝ ဒွေ ယာမာ ဝီတိဝတ္တာ၊ ဣဒံ မမ ဧတ္တကံ မစ္ဆေရစိတ္တံ ဝဍ္ဎမာနံ စတူဟိ အပါယေဟိ သီသံ ဥက္ခိပိတုံ န ဒဿတိ၊ ဒဿာမိ န”န္တိ။ သော မစ္ဆေရသဟဿံ အဘိဘဝိတွာ သဒ္ဓါစိတ္တံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ သာဋကံ အာဒါယ သတ္ထု ပါဒမူလေ ဌပေတွာ “ဇိတံ မေ၊ ဇိတံ မေ”တိ တိက္ခတ္တုံ မဟာသဒ္ဒမကာသိ။

ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော ဓမ္မံ သုဏန္တော တံ သဒ္ဒံ သုတွာ “ပုစ္ဆထ နံ၊ ကိံ ကိရ[၂] တေန ဇိတ”န္တိ အာဟ။ သော ရာဇပုရိသေဟိ ပုစ္ဆိတော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ တံ သုတွာ ရာဇာ “ဒုက္ကရံ ကတံ ဗြာဟ္မဏေန၊ သင်္ဂဟမဿ ကရိဿာမီ”တိ ဧကံ သာဋကယုဂံ ဒါပေသိ။ သော တမ္ပိ တထာဂတဿေဝ အဒါသိ။ ပုန ရာဇာ ဒွေ စတ္တာရိ အဋ္ဌ သောဠသာတိ ဒွိဂုဏံ ကတွာ ဒါပေသိ။ သော တာနိပိ တထာဂတဿေဝ အဒါသိ။ အထဿ ရာဇာ ဒွတ္တိံသ ယုဂါနိ ဒါပေသိ။ ဗြာဟ္မဏော “အတ္တနော အဂ္ဂဟေတွာ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဝိဿဇ္ဇေသိယေဝါ”တိ ဝါဒမောစနတ္ထံ တတော ဧကံ ယုဂံ အတ္တနော, ဧကံ ဗြာဟ္မဏိယာတိ ဒွေ ယုဂါနိ ဂဟေတွာ တိံသ ယုဂါနိ တထာဂတဿေဝ အဒါသိ။ ရာဇာ ပန တသ္မိံ သတ္တက္ခတ္တုမ္ပိ[၃] ဒဒန္တေ ပုန ဒါတုကာမောယေဝ အဟောသိ။ ပုဗ္ဗေ မဟာဧကသာဋကော စတုသဋ္ဌိယာ သာဋကယုဂေသု ဒွေ အဂ္ဂဟေသိ၊ အယံ ပန ဒွတ္တိံသာယ လဒ္ဓကာလေ[၄] ဒွေ အဂ္ဂဟေသိ။ ရာဇာ ပုရိသေ အာဏာပေသိ “ဒုက္ကရံ ဘဏေ ဗြာဟ္မဏေန ကတံ၊ အန္တေပုရေ မမ ဒွေ ကမ္ဗလာနိ အာဟရာပေယျာထာ”တိ။ တေ တထာ ကရိံသု။ ရာဇာ သတသဟဿဂ္ဃနကေ ဒွေ ကမ္ဗလေ ဒါပေသိ။ ဗြာဟ္မဏော “န ဣမေ မမ သရီရေ ဥပယောဂံ အရဟန္တိ၊ ဗုဒ္ဓသာသနဿေဝ ဧတေ အနုစ္ဆဝိကာ”တိ ဧကံ ကမ္ဗလံ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံ သတ္ထု သယနဿ ဥပရိ ဝိတာနံ ကတွာ ဗန္ဓိ၊ ဧကံ အတ္တနော ဃရေ နိဗဒ္ဓံ ဘုဉ္ဇန္တဿ ဘိက္ခုနော ဘတ္တကိစ္စဋ္ဌာနေ ဝိတာနံ ကတွာ ဗန္ဓိ။ ရာဇာ

၁-တံ အဘိဘဝမာနံ ပုန မစ္ဆေရစိတ္တံ (သီ)၊ တမ္ပိ အဘိဘဝန္တံ ပုန မစ္ဆေရသဟဿံ (သျာ)
၂-ယံ ကိဉ္စိ ကိရ (သီ)၊ ကိဉ္စိ ကိရ (က)
၃-သတက္ခတ္တုမ္ပိ (သီ)
၄-ဒွတ္တိံသယုဂလဒ္ဓကာလေ (သျာ)

sāyanhasamaye Satthu santikaṁ gantvā taṁ kambalaṁ sañjānitvā “bhante kena pūjā katā”ti pucchitvā “ekasāṭakenā”ti vutte “brāhmaṇo mama pasādaṭṭhāneyeva pasīdatī”ti vatvā “cattāro hatthī cattāro asse cattāri kahāpaṇasahassāni catasso itthiyo catasso dāsiyo cattāro purise caturo gāmavare”ti evaṁ yāva sabbasatā[1] cattāri cattāri katvā sabbacatukkaṁ nāma assa dāpesi.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “aho acchariyaṁ Cūḷekasāṭakassa kammaṁ, taṁmuhuttameva sabbacatukkaṁ labhi, idāni katena[2] kalyāṇakammena ajjameva vipāko dinno”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave sacāyaṁ ekasāṭako paṭhamayāme mayhaṁ dātuṁ asakkhissa, sabbasoḷasakaṁ alabhissa. Sace majjhimayāme asakkhissa, sabbaṭṭhakaṁ alabhissa. Balavapacchimayāme[3] dinnattā panesa sabbacatukkaṁ labhi. Kalyāṇakammaṁ karontena hi uppannaṁ cittaṁ ahāpetvā taṅkhaṇaññeva kātabbaṁ. Dandhaṁ kataṁ kusalañhi sampattiṁ dadamānaṁ dandhameva dadāti, tasmā cittuppādasamanantarameva kalyāṇakammaṁ kātabban”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

116. “Abhittharetha kalyāṇe, pāpā cittaṁ nivāraye.
Dandhaṁ hi karoto puññaṁ, pāpasmiṁ ramatī mano”ti.

Tattha **abhittharethā**ti turitaturitaṁ sīghasīghaṁ kareyyāti attho. Gihinā vā hi “salākabhattadānādīsu kiñcideva[4] kusalaṁ karissāmī”ti citte uppanne yathā aññe okāsaṁ na labhanti, evaṁ “ahaṁ pure, ahaṁ pure”ti turitaturitameva kātabbaṁ. Pabbajitena vā upajjhāyavattādīni karontena aññassa okāsaṁ adatvā “ahaṁ pure, ahaṁ pure”ti turitaturitameva kātabbaṁ. **Pāpā cittan**ti kāyaduccaritādipāpakammato vā akusalacittuppādato vā sabbathāmena[5] cittaṁ **nivāraye. Dandhaṁ hi karoto**ti yo pana “dassāmi, na dassāmi, sampajjissati nu kho me, no”ti evaṁ cikkhallamaggena gacchanto viya dandhaṁ puññaṁ karoti, tassa ekasāṭakassa

1. Yāvatā (Sī), yāva satta (Ka)
2. Idāneva khettaṭṭhāne (Syā)
3. Balavapaccūse (Syā)
4. Salākabhattadānādi yaṁ kiñcideva (Sī)
5. Sabbaṭṭhāne (Syā)

သာယနှသမယေ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ ကမ္ဗလံ သဉ္ဇာနိတွာ “ဘန္တေ ကေန ပူဇာ ကတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဧကသာဋကေနာ”တိ ဝုတ္တေ “ဗြာဟ္မဏော မမ ပသာဒဋ္ဌာနေယေဝ ပသီဒတီ”တိ ဝတွာ “စတ္တာရော ဟတ္ထီ စတ္တာရော အဿေ စတ္တာရိ ကဟာပဏသဟဿာနိ စတဿော ဣတ္ထိယော စတဿော ဒါသိယော စတ္တာရော ပုရိသေ စတုရော ဂါမဝရေ”တိ ဧဝံ ယာဝ သဗ္ဗသတာ[၁] စတ္တာရိ စတ္တာရိ ကတွာ သဗ္ဗစတုက္ကံ နာမ အဿ ဒါပေသိ။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အဟော အစ္ဆရိယံ စူဠေက-သာဋကဿ ကမ္မံ၊ တံမုဟုတ္တမေဝ သဗ္ဗစတုက္ကံ လဘိ၊ ဣဒါနိ ကတေန[၂] ကလျာဏကမ္မေန အဇ္ဇမေဝ ဝိပါကော ဒိန္နော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ သစာယံ ဧကသာဋကော ပဌမယာမေ မယှံ ဒါတုံ အသက္ခိဿ၊ သဗ္ဗသောဠသကံ အလဘိဿ။ သစေ မဇ္ဈိမယာမေ အသက္ခိဿ၊ သဗ္ဗဋ္ဌကံ အလဘိဿ။ ဗလဝပစ္ဆိမယာမေ[၃] ဒိန္နတ္တာ ပနေသ သဗ္ဗစတုက္ကံ လဘိ။ ကလျာဏကမ္မံ ကရောန္တေန ဟိ ဥပ္ပန္နံ စိတ္တံ အဟာပေတွာ တင်္ခဏညေဝ ကာတဗ္ဗံ။ ဒန္ဓံ ကတံ ကုသလဉှိ သမ္ပတ္တိံ ဒဒမာနံ ဒန္ဓမေဝ ဒဒါတိ၊ တသ္မာ စိတ္တုပ္ပါဒသမနန္တရမေဝ ကလျာဏကမ္မံ ကာတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၆။ “အဘိတ္ထရေထ ကလျာဏေ၊ ပါပါ စိတ္တံ နိဝါရယေ။
ဒန္ဓံ ဟိ ကရောတော ပုညံ၊ ပါပသ္မိံ ရမတီ မနော”တိ။

တတ္ထ **အဘိတ္ထရေထာ**တိ တုရိတတုရိတံ သီဃသီဃံ ကရေယျာတိ အတ္ထော။ ဂိဟိနာ ဝါ ဟိ “သလာကဘတ္တဒါနာဒီသု ကိဉ္စိဒေဝ[၄] ကုသလံ ကရိဿာမီ”တိ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ ယထာ အညေ ဩကာသံ န လဘန္တိ၊ ဧဝံ “အဟံ ပုရေ၊ အဟံ ပုရေ”တိ တုရိတတုရိတမေဝ ကာတဗ္ဗံ။ ပဗ္ဗဇိတေန ဝါ ဥပဇ္ဈာယဝတ္တာဒီနိ ကရောန္တေန အညဿ ဩကာသံ အဒတွာ “အဟံ ပုရေ၊ အဟံ ပုရေ”တိ တုရိတတုရိတမေဝ ကာတဗ္ဗံ။ **ပါပါ စိတ္တ**န္တိ ကာယဒုစ္စရိတာဒိပါပကမ္မတော ဝါ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒတော ဝါ သဗ္ဗထာမေန[၅] စိတ္တံ **နိဝါရယေ။ ဒန္ဓံ ဟိ ကရော-တော**တိ ယော ပန “ဒဿာမိ၊ န ဒဿာမိ၊ သမ္ပဇ္ဇိဿတိ နု ခေါ မေ၊ နော”တိ ဧဝံ စိက္ခလ္လမဂ္ဂေန ဂစ္ဆန္တော ဝိယ ဒန္ဓံ ပုညံ ကရောတိ၊ တဿ ဧကသာဋကဿ

၁-ယာဝတာ (သီ)၊ ယာဝ သတ္တ (က)
၂-ဣဒါနေဝ ခေတ္တဋ္ဌာနေ (သျာ)
၃-ဗလဝပစ္စူသေ (သျာ)
၄-သလာကဘတ္တဒါနာဒိ ယံ ကိဉ္စိဒေဝ (သီ)
၅-သဗ္ဗဋ္ဌာနေ (သျာ)

viya maccherasahassaṁ pāpaṁ okāsaṁ labhati. Athassa **pāpasmiṁ ramatī mano,** kusalakammakaraṇakāleyeva hi cittaṁ kusale ramati, tato muccitvā pāpaninnameva hotīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Cūḷekasāṭakabrāhmaṇavatthu paṭhamaṁ.

---

2. Seyyasakattheravatthu

Pāpañce purisoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Seyyasakattheraṁ ārabbha kathesi.

So hi Lāḷudāyittherassa saddhivihāriko, attano anabhiratiṁ tassa ārocetvā tena paṭhamasaṁghādisesakamme samādapito uppannuppannāya anabhiratiyā taṁ kammamakāsi[1]. Satthā tassa kiriyaṁ sutvā taṁ pakkosāpetvā "evaṁ kira tvaṁ karosī"ti pucchitvā "āmabhante"ti vutte "kasmā bhāriyaṁ kammaṁ akāsi, ananucchavikaṁ moghapurisā"ti nānappakārato garahitvā sikkhāpadaṁ paññāpetvā "evarūpaṁ hi kammaṁ diṭṭhadhammepi samparāyepi dukkhasaṁvattanikameva hotī"ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

117. "Pāpañce puriso kayirā, na naṁ kayirā punappunaṁ.
Na tamhi chandaṁ kayirātha, dukkho pāpassa uccayo"ti.

Tassattho—sace **puriso** sakiṁ pāpakammaṁ kareyya, taṅkhaṇeyeva paccavekkhitvā "idaṁ appatirūpaṁ oḷārikan"ti **na naṁ kayirā punappunaṁ.** Yopi **tamhi** chando vā ruci vā uppajjeyya, tampi vinodetvā na kayirātheva. Kiṁ kāraṇā? **Dukkho pāpassa uccayo.** Pāpassa hi uccayo vuḍḍhi idhalokepi samparāyepi dukkhameva āvahatīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Seyyasakattheravatthu dutiyaṁ.

1. Vi 1. 151 piṭṭhe vitthāro.

ဝိယ မစ္ဆေရသဟဿံ ပါပံ ဩကာသံ လဘတိ။ အထဿ **ပါပသ္မိံ ရမတီ မနော၊** ကုသလကမ္မကရဏကာလေယေဝ ဟိ စိတ္တံ ကုသလေ ရမတိ၊ တတော မုစ္စိတွာ ပါပနိန္နမေဝ ဟောတီတိ။

ဂါထာပရိယောသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

စူဠေကသာဋကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-သေယျသကတ္ထေရဝတ္ထု

ပါပဉ္စေ ပုရိသောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သေယျသကတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ဟိ လာဠုဒါယိတ္ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော၊ အတ္တနော အနဘိရတိံ တဿ အာရောစေတွာ တေန ပဌမသံဃာဒိသေသကမ္မေ သမာဒပိတော ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာယ အနဘိရတိယာ တံ ကမ္မမကာသိ[၁]။ သတ္ထာ တဿ ကိရိယံ သုတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ "ဧဝံ ကိရ တွံ ကရောသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "အာမ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ "ကသ္မာ ဘာရိယံ ကမ္မံ အကာသိ၊ အနနုစ္ဆဝိကံ မောဃပုရိသာ"တိ နာနပ္ပကာရတော ဂရဟိတွာ သိက္ခာပဒံ ပညာပေတွာ "ဧဝရူပံ ဟိ ကမ္မံ ဒိဋ္ဌဓမ္မေပိ သမ္ပရာယေပိ ဒုက္ခသံဝတ္တနိကမေဝ ဟောတီ"တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၁၇။ "ပါပဉ္စေ ပုရိသော ကယိရာ၊ န နံ ကယိရာ ပုနပ္ပုနံ။
န တမှိ ဆန္ဒံ ကယိရာထ၊ ဒုက္ခော ပါပဿ ဥစ္စယော"တိ။

တဿတ္ထော—သစေ **ပုရိသော** သကိံ ပါပကမ္မံ ကရေယျ၊ တင်္ခဏေယေဝ ပစ္စဝေက္ခိတွာ "ဣဒံ အပ္ပတိရူပံ ဩဠာရိက"န္တိ **န နံ ကယိရာ ပုနပ္ပုနံ။** ယောပိ **တမှိ** ဆန္ဒော ဝါ ရုစိ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ၊ တမ္ပိ ဝိနောဒေတွာ န ကယိရာထေဝ။ ကိံ ကာရဏာ? **ဒုက္ခော ပါပဿ ဥစ္စယော။** ပါပဿ ဟိ ဥစ္စယော ဝုဍ္ဎိ ဣဓလောကေပိ သမ္ပရာယေပိ ဒုက္ခမေဝ အာဝဟတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သေယျသကတ္ထေရဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-ဝိ ၁-၁၅၁-ပိဋ္ဌေ ဝိတ္ထာရော။

3. Lājadevadhītāvatthu

Puññañceti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Lājadevadhītaraṁ ārabbha kathesi. Vatthu Rājagahe samuṭṭhitaṁ.

Āyasmā hi Mahākassapo Pippaliguhāyaṁ viharanto jhānaṁ samāpajjitvā sattame divase vuṭṭhāya dibbena cakkhunā bhikkhācāraṭṭhānaṁ olokento ekaṁ sālikhettapālikaṁ itthiṁ sālisīsāni gahetvā lāje kurumānaṁ disvā "saddhā nu kho, assaddhā"ti vīmaṁsitvā "saddhā"ti ñatvā "sakkhissati nu kho me saṅgahaṁ kātuṁ, no"ti upadhārento "visāradā kuladhītā mama saṅgahaṁ karissati, katvā ca pana mahāsampattiṁ labhissatī"ti ñatvā cīvaraṁ pārupitvā pattamādāya sālikhettasamīpeyeva aṭṭhāsi. Kuladhītā theraṁ disvāva pasannacittā pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭṭhasarīrā "tiṭṭhatha bhante"ti vatvā lāje ādāya vegena gantvā therassa patte ākiritvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā "bhante tumhehi diṭṭhadhammassa bhāginī assan"ti patthanaṁ akāsi. Thero "evaṁ hotū"ti anumodanamakāsi. Sāpi theraṁ vanditvā attanā dinnadānaṁ āvajjamānā nivatti. Tāya ca pana kedāramariyādāya gamanamagge ekasmiṁ bile ghoraviso sappo nipajji. So therassa kāsāyapaṭicchannaṁ jaṅghaṁ ḍaṁsituṁ nāsakkhi. Itarā dānaṁ āvajjamānā nivattantī taṁ padesaṁ pāpuṇi. Sappo bilā nikkhamitvā taṁ ḍaṁsitvā tattheva pātesi. Sā pasannacittena kālaṁ katvā Tāvatiṁsabhavane tiṁsayojanike kanakavimāne suttappabuddhā viya sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitena tigāvutena attabhāvena nibbatti. Sā dvādasayojanikaṁ[1] ekaṁ dibbavatthaṁ nivāsetvā ekaṁ pārupitvā accharāsahassaparivutā pubbakammapakāsanatthāya suvaṇṇalājabharitena olambakena suvaṇṇasarakena paṭimaṇḍite vimānadvāre ṭhitā attano sampattiṁ oloketvā "kiṁ nu kho me katvā ayaṁ sampatti laddhā"ti dibbena cakkhunā upadhārentī "ayyassa me Mahākassapattherassa dinnalājanissandena sā laddhā"ti aññāsi.

Sā evaṁ parittakena kammena evarūpaṁ sampattiṁ labhitvā "na dāni mayā pamajjituṁ vaṭṭati, ayyassa vattapaṭivattaṁ katvā imaṁ sampattiṁ thāvaraṁ karissāmī"ti cintetvā pātova kanakamayaṁ sammajjaniñceva kacavarachaḍḍanakañca

---

1. Dvādasahatthaṁ (Syā)

၃-လာဇဒေဝဓီတာဝတ္ထု

ပုညဉ္စေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လာဇဒေဝဓီတရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ရာဇဂဟေ သမုဋ္ဌိတံ။

အာယသ္မာ ဟိ မဟာကဿပေါ ပိပ္ပလိဂုဟာယံ ဝိဟရန္တော ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဝုဋ္ဌာယ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဘိက္ခာစာရဋ္ဌာနံ ဩလောကေန္တော ဧကံ သာလိခေတ္တပါလိကံ ဣတ္ထိံ သာလိသီသာနိ ဂဟေတွာ လာဇေ ကုရုမာနံ ဒိသွာ "သဒ္ဓါ နု ခေါ, အဿဒ္ဓါ"တိ ဝီမံသိတွာ "သဒ္ဓါ"တိ ဉတွာ "သက္ခိဿတိ နု ခေါ မေ သင်္ဂဟံ ကာတုံ, နော"တိ ဥပဓာရေန္တော "ဝိသာရဒါ ကုလဓီတာ မမ သင်္ဂဟံ ကရိဿတိ၊ ကတွာ စ ပန မဟာသမ္ပတ္တိံ လဘိဿတီ"တိ ဉတွာ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တမာဒါယ သာလိခေတ္တသမီပေယေဝ အဋ္ဌာသိ။ ကုလဓီတာ ထေရံ ဒိသွာဝ ပသန္နစိတ္တာ ပဉ္စဝဏ္ဏာယ ပီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရာ "တိဋ္ဌထ ဘန္တေ"တိ ဝတွာ လာဇေ အာဒါယ ဝေဂေန ဂန္တွာ ထေရဿ ပတ္တေ အာကိရိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဿ ဘာဂိနီ အဿ"န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ ထေရော "ဧဝံ ဟောတူ"တိ အနုမောဒနမကာသိ။ သာပိ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ အတ္တနာ ဒိန္နဒါနံ အာဝဇ္ဇမာနာ နိဝတ္တိ။ တာယ စ ပန ကေဒါရမရိယာဒါယ ဂမနမဂ္ဂေ ဧကသ္မိံ ဗိလေ ဃောရဝိသော သပ္ပော နိပဇ္ဇိ။ သော ထေရဿ ကာသာယပဋိစ္ဆန္နံ ဇင်္ဃံ ဍံသိတုံ နာသက္ခိ။ ဣတရာ ဒါနံ အာဝဇ္ဇမာနာ နိဝတ္တန္တီ တံ ပဒေသံ ပါပုဏိ။ သပ္ပော ဗိလာ နိက္ခမိတွာ တံ ဍံသိတွာ တတ္ထေဝ ပါတေသိ။ သာ ပသန္နစိတ္တေန ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ တိံသယောဇနိကေ ကနကဝိမာနေ သုတ္တပ္ပဗုဒ္ဓါ ဝိယ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတေန တိဂါဝုတေန အတ္တဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ ဒွါဒသယောဇနိကံ[1] ဧကံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ဧကံ ပါရုပိတွာ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတာ ပုဗ္ဗကမ္မပကာသနတ္ထာယ သုဝဏ္ဏလာဇဘရိတေန ဩလမ္ဗကေန သုဝဏ္ဏသရကေန ပဋိမဏ္ဍိတေ ဝိမာနဒွါရေ ဌိတာ အတ္တနော သမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ "ကိံ နု ခေါ မေ ကတွာ အယံ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ"တိ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဥပဓာရေန္တီ "အယျဿ မေ မဟာကဿပတ္ထေရဿ ဒိန္နလာဇနိဿန္ဒေန သာ လဒ္ဓါ"တိ အညာသိ။

သာ ဧဝံ ပရိတ္တကေန ကမ္မေန ဧဝရူပံ သမ္ပတ္တိံ လဘိတွာ "န ဒါနိ မယာ ပမဇ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ အယျဿ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ ဣမံ သမ္ပတ္တိံ ထာဝရံ ကရိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ပါတောဝ ကနကမယံ သမ္မဇ္ဇနိဉ္စေဝ ကစဝရဆဍ္ဍနကဉ္စ

၁-ဒွါဒသဟတ္ထံ (သျာ)

pacchiṁ ādāya gantvā[1] therassa pariveṇaṁ sammajjitvā pānīyaparibhojanīyaṁ upaṭṭhāpesi. Thero taṁ disvā “kenaci daharena vā sāmaṇerena vā vattaṁ kataṁ bhavissatī”ti sallakkhesi. Sā dutiyadivasepi tatheva akāsi, theropi tatheva sallakkhesi. Tatiyadivase pana thero tassā sammajjanisaddaṁ sutvā tālacchiddādīhi ca paviṭṭhaṁ sarīrobhāsaṁ disvā dvāraṁ vivaritvā “ko esa sammajjatī”ti pucchi. Ahaṁ bhante tumhākaṁ upaṭṭhāyikā Lājadevadhītāti. Nanu mayhaṁ evaṁnāmikā upaṭṭhāyikā nāma natthīti[2]. “Ahaṁ bhante sālikhettaṁ rakkhamānā lāje datvā pasannacittā nivattantī sappena daṭṭhā kālaṁ katvā Tāvatiṁsadevaloke uppannā, mayā ayyaṁ nissāya ayaṁ sampatti laddhā, idānipi tumhākaṁ vattapaṭivattaṁ katvā sampattiṁ thāvaraṁ karissāmī”ti āgatāmhi bhanteti. Hiyyopi parepi tayāvetaṁ ṭhānaṁ sammajjitaṁ, tayāva pānīyabhojanīyaṁ upaṭṭhāpitanti. Āma bhanteti. Apehi devadhīte, tayā kataṁ vattaṁ kataṁva hotu, ito paṭṭhāya imaṁ ṭhānaṁ mā āgamīti. Bhante mā maṁ nāsetha, tumhākaṁ vattaṁ katvā sampattiṁ me thiraṁ kātuṁ dethāti. Apehi devadhīte, mā maṁ anāgate cittabījaniṁ gahetvā nisinnehi dhammakathikehi “Mahākassapattherassa kira ekā devadhītā āgantvā vattapaṭivattaṁ katvā pānīyaparibhojanīyaṁ upaṭṭhāpesī”ti vattabbataṁ kari, ito paṭṭhāya idha mā āgami, paṭikkamāti. Sā “mā maṁ bhante nāsethā”ti punappunaṁ yāciyeva. Thero “nāyaṁ mama vacanaṁ suṇātī”ti cintetvā “tuvaṁ pamāṇaṁ na jānāsī”ti accharaṁ pahari. Sā tattha saṇṭhātuṁ asakkontī ākāse uppatitvā añjaliṁ paggayha “bhante mayā laddhasampattiṁ[3] mā nāsetha, thāvaraṁ kātuṁ dethā”ti rodantī ākāse aṭṭhāsi.

Satthā Jetavane Gandhakuṭiyaṁ nisinnova tassā roditasaddaṁ sutvā obhāsaṁ pharitvā devadhītāya sammukhe nisīditvā kathento viya “devadhīte mama puttassa Kassapassa saṁvarakaraṇameva bhāro, puññatthikānaṁ pana ‘ayaṁ no attho’ti[4] sallakkhetvā puññakaraṇameva bhāro. Puññakaraṇaṁ hi idha ceva samparāye ca sukhamevā”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

1. Āgantvā (Sī)
2. Atthīti (Sī)
3. Laddhasampadaṁ (Sī)
4. Ayaṁ ayaṁ atthoti (Sī)

ပစ္ဆိံ အာဒါယ ဂန္တွာ[၁] ထေရဿ ပရိဝေဏံ သမ္မဇ္ဇိတွာ ပါနီယပရိဘောဇနီယံ ဥပဋ္ဌာပေသိ။ ထေရော တံ ဒိသွာ “ကေနစိ ဒဟရေန ဝါ သာမဏေရေန ဝါ ဝတ္တံ ကတံ ဘဝိဿတီ”တိ သလ္လက္ခေသိ။ သာ ဒုတိယဒိဝသေပိ တထေဝ အကာသိ၊ ထေရောပိ တထေဝ သလ္လက္ခေသိ။ တတိယဒိဝသေ ပန ထေရော တဿာ သမ္မဇ္ဇနိသဒ္ဒံ သုတွာ တာလစ္ဆိဒ္ဒါဒီဟိ စ ပဝိဋ္ဌံ သရီရောဘာသံ ဒိသွာ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ “ကော ဧသ သမ္မဇ္ဇတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အဟံ ဘန္တေ တုမှာကံ ဥပဋ္ဌာယိကာ လာဇဒေဝဓီတာတိ။ နနု မယှံ ဧဝံနာမိကာ ဥပဋ္ဌာယိကာ နာမ နတ္ထီတိ[၂]။ “အဟံ ဘန္တေ သာလိခေတ္တံ ရက္ခမာနာ လာဇေ ဒတွာ ပသန္နစိတ္တာ နိဝတ္တန္တီ သပ္ပေန ဒဋ္ဌာ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဒေဝလောကေ ဥပ္ပန္နာ၊ မယာ အယျံ နိဿာယ အယံ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ၊ ဣဒါနိပိ တုမှာကံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ သမ္ပတ္တိံ ထာဝရံ ကရိဿာမီ”တိ အာဂတာမှိ ဘန္တေတိ။ ဟိယျောပိ ပရေပိ တယာဝေတံ ဌာနံ သမ္မဇ္ဇိတံ၊ တယာဝ ပါနီယဘောဇနီယံ ဥပဋ္ဌာပိတန္တိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ အပေဟိ ဒေဝဓီတေ၊ တယာ ကတံ ဝတ္တံ ကတံဝ ဟောတု၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣမံ ဌာနံ မာ အာဂမီတိ။ ဘန္တေ မာ မံ နာသေထ၊ တုမှာကံ ဝတ္တံ ကတွာ သမ္ပတ္တိံ မေ ထိရံ ကာတုံ ဒေထာတိ။ အပေဟိ ဒေဝဓီတေ၊ မာ မံ အနာဂတေ စိတ္တဗီဇနိံ ဂဟေတွာ နိသိန္နေဟိ ဓမ္မကထိကေဟိ “မဟာကဿပတ္ထေရဿ ကိရ ဧကာ ဒေဝဓီတာ အာဂန္တွာ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ ပါနီယပရိဘောဇနီယံ ဥပဋ္ဌာပေသီ”တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ ကရိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဣဓ မာ အာဂမိ၊ ပဋိက္ကမာတိ။ သာ “မာ မံ ဘန္တေ နာသေထာ”တိ ပုနပ္ပုနံ ယာစိယေဝ။ ထေရော “နာယံ မမ ဝစနံ သုဏာတီ”တိ စိန္တေတွာ “တုဝံ ပမာဏံ န ဇာနာသီ”တိ အစ္ဆရံ ပဟရိ။ သာ တတ္ထ သဏ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တီ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ “ဘန္တေ မယာ လဒ္ဓသမ္ပတ္တိံ[၃] မာ နာသေထ၊ ထာဝရံ ကာတုံ ဒေထာ”တိ ရောဒန္တီ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။

သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ တဿာ ရောဒိတသဒ္ဒံ သုတွာ ဩဘာသံ ဖရိတွာ ဒေဝဓီတာယ သမ္မုခေ နိသီဒိတွာ ကထေန္တော ဝိယ “ဒေဝဓီတေ မမ ပုတ္တဿ ကဿပဿ သံဝရကရဏမေဝ ဘာရော၊ ပုညတ္ထိကာနံ ပန ‘အယံ နော အတ္ထော’တိ[၄] သလ္လက္ခေတွာ ပုညကရဏမေဝ ဘာရော။ ပုညကရဏံ ဟိ ဣဓ စေဝ သမ္ပရာယေ စ သုခမေဝါ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-အာဂန္တွာ (သီ)
၂-အတ္ထီတိ (သီ)
၃-လဒ္ဓသမ္ပဒံ (သီ)
၄-အယံ အယံ အတ္ထောတိ (သီ)

118. “Puññañce puriso kayirā, kayirā naṁ punappunaṁ.
Tamhi chandaṁ kayirātha, sukho puññassa uccayo”ti.

Tassattho—sace **puriso puññaṁ** kareyya, “ekavāraṁ me puññaṁ kataṁ, alaṁ ettāvatā”ti anoramitvā **punappunaṁ** karotheva. Tassa akaraṇakkhaṇepi **tamhi** puññe **chandaṁ** ruciṁ ussāhaṁ karotheva. Kiṁ kāraṇā? **Sukho puññassa uccayo.** Puññassa hi uccayo vuḍḍhi idhalokaparalokasukhāvahanato sukhoti.

Desanāvasāne devadhītā pañcacattālīsayojanamatthake ṭhitāva sotāpattiphalaṁ pāpuṇīti.

Lājadevadhītāvatthu tatiyaṁ.

---

4. Anāthapiṇḍikaseṭṭhivatthu

Pāpopi passatī bhadranti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikaṁ ārabbha kathesi.

Anāthapiṇḍiko hi vihārameva uddissa catupaṇṇāsakoṭidhanaṁ Buddhasāsane vikiritvā Satthari Jetavane viharante devasikaṁ tīṇi mahā-upaṭṭhānāni gacchati, gacchanto ca “kiṁ nu kho ādāya āgatoti sāmaṇerā vā daharā vā hatthampi me olokeyyun”ti tucchahattho nāma na gatapubbo. Pātova gacchanto yāguṁ gāhāpetvāva gacchati, katapātarāso sappinavanītādīni bhesajjāni. Sāyanhasamaye mālāgandhavilepanavatthādīni gāhāpetvā gacchati. Evaṁ niccakālameva divase divase dānaṁ datvā sīlaṁ rakkhati. Aparabhāge dhanaṁ parikkhayaṁ gacchati. Vohārūpajīvinopissa hatthato aṭṭhārasakoṭidhanaṁ iṇaṁ gaṇhiṁsu, kulasantakāpissa aṭṭhārasahiraññakoṭiyo, nadītīre nidahitvā ṭhapitā udakena kūle bhinne mahāsamuddaṁ pavisiṁsu. Evamassa anupubbena dhanaṁ parikkhayaṁ agamāsi. So evaṁbhūtopi saṁghassa dānaṁ detiyeva, paṇītaṁ pana katvā dātuṁ na sakkoti.

So ekadivasaṁ Satthārā “dīyati pana te gahapati kule dānan”ti vutte “dīyati bhante, tañce kho kaṇājakaṁ bilaṅgadutiyan”ti āha. Atha

၁၁၈။ “ပုညဉ္စေ ပုရိသော ကယိရာ၊ ကယိရာ နံ ပုနပ္ပုနံ။
တမှိ ဆန္ဒံ ကယိရာထ၊ သုခေါ ပုညဿ ဥစ္စယော”တိ။

တဿတ္ထော—သစေ **ပုရိသော ပုညံ** ကရေယျ၊ “ဧကဝါရံ မေ ပုညံ ကတံ၊ အလံ ဧတ္တာဝတာ”တိ အနောရမိတွာ **ပုနပ္ပုနံ** ကရောတေဝ။ တဿ အကရဏက္ခဏေပိ **တမှိ** ပုညေ **ဆန္ဒံ** ရုစိံ ဥဿာဟံ ကရောတေဝ။ ကိံ ကာရဏာ? **သုခေါ ပုညဿ ဥစ္စယော။** ပုညဿ ဟိ ဥစ္စယော ဝုဍ္ဎိ ဣဓလောကပရလောကသုခါဝဟနတော သုခေါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဒေဝဓီတာ ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနမတ္ထကေ ဌိတာဝ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏီတိ။

လာဇဒေဝဓီတာဝတ္ထု တတိယံ။

၄-အနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိဝတ္ထု

ပါပေါပိ ပဿတီ ဘဒြန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနာထပိဏ္ဍိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အနာထပိဏ္ဍိကော ဟိ ဝိဟာရမေဝ ဥဒ္ဒိဿ စတုပဏ္ဏာသကောဋိဓနံ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဝိကိရိတွာ သတ္ထရိ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တေ ဒေဝသိကံ တီဏိ မဟာဥပဋ္ဌာနာနိ ဂစ္ဆတိ၊ ဂစ္ဆန္တော စ “ကိံ နု ခေါ အာဒါယ အာဂတောတိ သာမဏေရာ ဝါ ဒဟရာ ဝါ ဟတ္ထမ္ပိ မေ ဩလောကေယျု”န္တိ တုစ္ဆဟတ္ထော နာမ န ဂတပုဗ္ဗော။ ပါတောဝ ဂစ္ဆန္တော ယာဂုံ ဂါဟာပေတွာဝ ဂစ္ဆတိ၊ ကတပါတရာသော သပ္ပိနဝနီတာဒီနိ ဘေသဇ္ဇာနိ။ သာယနှသမယေ မာလာဂန္ဓဝိလေပနဝတ္ထာဒီနိ ဂါဟာပေတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဧဝံ နိစ္စကာလမေဝ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဒါနံ ဒတွာ သီလံ ရက္ခတိ။ အပရဘာဂေ ဓနံ ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆတိ။ ဝေါဟာရူပဇီဝိနောပိဿ ဟတ္ထတော အဋ္ဌာရသကောဋိဓနံ ဣဏံ ဂဏှိံသု၊ ကုလသန္တကာပိဿ အဋ္ဌာရသဟိရညကောဋိယော၊ နဒီတီရေ နိဒဟိတွာ ဌပိတာ ဥဒကေန ကူလေ ဘိန္နေ မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိသိံသု။ ဧဝမဿ အနုပုဗ္ဗေန ဓနံ ပရိက္ခယံ အဂမာသိ။ သော ဧဝံဘူတောပိ သံဃဿ ဒါနံ ဒေတိယေဝ၊ ပဏီတံ ပန ကတွာ ဒါတုံ န သက္ကောတိ။

သော ဧကဒိဝသံ သတ္ထာရာ “ဒီယတိ ပန တေ ဂဟပတိ ကုလေ ဒါန”န္တိ ဝုတ္တေ “ဒီယတိ ဘန္တေ၊ တဉ္စ ခေါ ကဏာဇကံ ဗိလင်္ဂဒုတိယ”န္တိ အာဟ။ အထ

naṁ Satthā “gahapati ‘lūkhaṁ dānaṁ demī’ti mā cintayi. Cittasmiṁ hi paṇīte Buddhādīnaṁ dinnadānaṁ lūkhaṁ nāma natthi, apica tvaṁ aṭṭhannaṁ ariyapuggalānaṁ dānaṁ desi, ahaṁ pana Velāmakāle sakalajambudīpaṁ unnaṅgalaṁ katvā mahādānaṁ pavattayamānopi tisaraṇagatampi kañci nālatthaṁ, dakkhiṇeyyā nāma evaṁ dullabhā. Tasmā ‘lūkhaṁ me dānan’ti mā cintayī”ti vatvā **Velāmasutta**massa[1] kathesi. Athassa dvārakoṭṭhake adhivatthā devatā Satthari ceva Satthusāvakesu ca gehaṁ pavisantesu tesaṁ tejena saṇṭhātuṁ asakkontī “yathā ime imaṁ gehaṁ na pavisanti, tathā gahapatiṁ paribhindissāmī”ti taṁ vattukāmāpi issarakāle kiñci vattuṁ nāsakkhi, idāni “panāyaṁ duggato gaṇhissati me vacanan”ti rattibhāge seṭṭhissa sirigabbhaṁ pavisitvā ākāse aṭṭhāsi. Atha seṭṭhi naṁ disvā “ko eso”ti āha. Ahaṁ te mahāseṭṭhi catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā devatā, tuyhaṁ ovādadānatthāya āgatāti. Tena hi ovadehīti. Mahāseṭṭhi tayā pacchimakālaṁ anoloketvāva samaṇassa Gotamassa sāsane bahuṁ dhanaṁ vippakiṇṇaṁ, idāni duggato hutvāpi taṁ na muñcasiyeva[2], evaṁ vattamāno katipāheneva ghāsacchādanamattampi na labhissasi, kiṁ te samaṇena Gotamena, atipariccāgato oramitvā kammante payojento kuṭumbaṁ saṇṭhāpehīti. Ayaṁ me tayā dinna-ovādoti. Āma seṭṭhīti. Gaccha, nāhaṁ tādisīnaṁ satenapi sahassenapi satasahassenapi sakkā kampetuṁ[3], ayuttaṁ te vuttaṁ, kiṁ tayā mama gehe vasamānāya, sīghaṁ sīghaṁ me gharā nikkhamāhīti. Sā sotāpannassa ariyasāvakassa vacanaṁ sutvā ṭhātuṁ asakkontī dārake ādāya nikkhami, nikkhamitvā ca pana aññattha vasanaṭṭhānaṁ alabhamānā “seṭṭhiṁ khamāpetvā tattheva vasissāmī”ti nagarapariggāhakaṁ devaputtaṁ upasaṅkamitvā attanā katāparādhaṁ ācikkhitvā “ehi, maṁ seṭṭhissa santikaṁ netvā khamāpetvā vasanaṭṭhānaṁ dāpehī”ti āha. So “ayuttaṁ tayā vuttaṁ, nāhaṁ tassa santikaṁ gantuṁ ussahāmī”ti[4] taṁ paṭikkhipi. Sā catunnaṁ mahārājānaṁ santikaṁ gantvā tehipi paṭikkhittā Sakkaṁ devarājānaṁ upasaṅkamitvā taṁ pavattiṁ ācikkhitvā “ahaṁ deva vasanaṭṭhānaṁ alabhamānā

1. Aṁ 3. 195 piṭṭhe.
2. Na muñcesiyeva (Sī)
3. Harāpetuṁ (Sī)
4. Ussahissāmīti (Sī)

နံ သတ္ထာ “ဂဟပတိ ‘လူခံ ဒါနံ ဒေမီ’တိ မာ စိန္တယိ။ စိတ္တသ္မိံ ဟိ ပဏီတေ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဒိန္နဒါနံ လူခံ နာမ နတ္ထိ၊ အပိစ တွံ အဋ္ဌန္နံ အရိယပုဂ္ဂလာနံ ဒါနံ ဒေသိ၊ အဟံ ပန ဝေလာမကာလေ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဥန္နင်္ဂလံ ကတွာ မဟာဒါနံ ပဝတ္တယမာနောပိ တိသရဏဂတမ္ပိ ကဉ္စိ နာလတ္ထံ၊ ဒက္ခိဏေယျာ နာမ ဧဝံ ဒုလ္လဘာ။ တသ္မာ ‘လူခံ မေ ဒါန’န္တိ မာ စိန္တယီ”တိ ဝတွာ **ဝေလာမသုတ္တ**မဿ[1] ကထေသိ။ အထဿ ဒွါရကောဋ္ဌကေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ သတ္ထရိ စေဝ သတ္ထုသာဝကေသု စ ဂေဟံ ပဝိသန္တေသု တေသံ တေဇေန သဏ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တီ “ယထာ ဣမေ ဣမံ ဂေဟံ န ပဝိသန္တိ၊ တထာ ဂဟပတိံ ပရိဘိန္ဒိဿာမီ”တိ တံ ဝတ္တုကာမာပိ ဣဿရကာလေ ကိဉ္စိ ဝတ္တုံ နာသက္ခိ၊ ဣဒါနိ “ပနာယံ ဒုဂ္ဂတော ဂဏှိဿတိ မေ ဝစန”န္တိ ရတ္တိဘာဂေ သေဋ္ဌိဿ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ အာကာသေ အဋ္ဌာသိ။ အထ သေဋ္ဌိ နံ ဒိသွာ “ကော ဧသော”တိ အာဟ။ အဟံ တေ မဟာသေဋ္ဌိ စတုတ္ထဒွါရကောဋ္ဌကေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ၊ တုယှံ ဩဝါဒဒါနတ္ထာယ အာဂတာတိ။ တေန ဟိ ဩဝဒေဟီတိ။ မဟာသေဋ္ဌိ တယာ ပစ္ဆိမကာလံ အနောလောကေတွာဝ သမဏဿ ဂေါတမဿ သာသနေ ဗဟုံ ဓနံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏံ၊ ဣဒါနိ ဒုဂ္ဂတော ဟုတွာပိ တံ န မုဉ္စသိယေဝ[2]၊ ဧဝံ ဝတ္တမာနော ကတိပါဟေနေဝ ဃာသစ္ဆာဒနမတ္တမ္ပိ န လဘိဿသိ၊ ကိံ တေ သမဏေန ဂေါတမေန၊ အတိပရိစ္စာဂတော ဩရမိတွာ ကမ္မန္တေ ပယောဇေန္တော ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌာပေဟီတိ။ အယံ မေ တယာ ဒိန္နဩဝါဒေါတိ။ အာမ သေဋ္ဌီတိ။ ဂစ္ဆ, နာဟံ တာဒိသီနံ သတေနပိ သဟဿေနပိ သတသဟဿေနပိ သက္ကာ ကမ္ပေတုံ[3]၊ အယုတ္တံ တေ ဝုတ္တံ၊ ကိံ တယာ မမ ဂေဟေ ဝသမာနာယ၊ သီဃံ သီဃံ မေ ဃရာ နိက္ခမာဟီတိ။ သာ သောတာပန္နဿ အရိယသာဝကဿ ဝစနံ သုတွာ ဌာတုံ အသက္ကောန္တီ ဒါရကေ အာဒါယ နိက္ခမိ၊ နိက္ခမိတွာ စ ပန အညတ္ထ ဝသနဋ္ဌာနံ အလဘမာနာ “သေဋ္ဌိံ ခမာပေတွာ တတ္ထေဝ ဝသိဿာမီ”တိ နဂရပရိဂ္ဂါဟကံ ဒေဝပုတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အတ္တနာ ကတာပရာဓံ အာစိက္ခိတွာ “ဧဟိ, မံ သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ နေတွာ ခမာပေတွာ ဝသနဋ္ဌာနံ ဒါပေဟီ”တိ အာဟ။ သော “အယုတ္တံ တယာ ဝုတ္တံ၊ နာဟံ တဿ သန္တိကံ ဂန္တုံ ဥဿဟာမီ”တိ[4] တံ ပဋိက္ခိပိ။ သာ စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ တေဟိပိ ပဋိက္ခိတ္တာ သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိတွာ “အဟံ ဒေဝ ဝသနဋ္ဌာနံ အလဘမာနာ

၁-အံ ၃-၁၉၅-ပိဋ္ဌေ။
၂-န မုဉ္စေသိယေဝ (သီ)
၃-ဟရာပေတုံ (သီ)
၄-ဥဿဟိဿာမီတိ (သီ)

dārake hatthena gahetvā anāthā vicarāmi, vasanaṭṭhānaṁ me dāpehī”ti suṭṭhutaraṁ yāci.

Atha naṁ so “ahampi tava kāraṇā seṭṭhiṁ vattuṁ na sakkhissāmi, ekaṁ pana te upāyaṁ kathessāmī”ti āha. Sādhu deva, kathehīti. Gaccha, seṭṭhino āyuttakavesaṁ gahetvā seṭṭhissa hatthato paṇṇaṁ āropetvā[1] vohārūpajīvīhi gahitaṁ aṭṭhārasakoṭidhanaṁ attano ānubhāvena sodhetvā tucchagabbhe pūretvā mahāsamuddaṁ paviṭṭhaṁ aṭṭhārasakoṭidhanaṁ atthi, aññampi asukaṭṭhāne nāma assāmikaṁ aṭṭhārasakoṭidhanaṁ atthi, taṁ sabbaṁ saṁharitvā tassa tucchagabbhe pūretvā daṇḍakammaṁ katvā khamāpehīti. Sā “sādhu devā”ti vuttanayeneva taṁ sabbaṁ katvā puna tassa sirigabbhaṁ obhāsayamānā ākāse ṭhatvā “ko eso”ti vutte ahaṁ te catutthadvārakoṭṭhake adhivatthā andhabāladevatā, mayā andhabālatāya yaṁ tumhākaṁ santike kathitaṁ, taṁ me khamatha. Sakkassa hi me vacanena catupaṇṇāsakoṭidhanaṁ saṁharitvā tucchagabbhapūraṇaṁ[2] daṇḍakammaṁ kataṁ, vasanaṭṭhānaṁ alabhamānā kilamāmīti. Anāthapiṇḍiko cintesi “ayaṁ devatā ‘daṇḍakammañca me katan’ti vadati, attano ca dosaṁ paṭijānāti, Sammāsambuddhassa naṁ dassessāmī”ti. So taṁ Satthu santikaṁ netvā tāya katakammaṁ sabbaṁ ārocesi. Devatā Satthu pādesu sirasā nipatitvā “bhante yaṁ mayā andhabālatāya tumhākaṁ guṇe ajānitvā pāpakaṁ vacanaṁ vuttaṁ, taṁ me khamathā”ti Satthāraṁ khamāpetvā mahāseṭṭhiṁ khamāpesi. Satthā kalyāṇapāpakānaṁ kammānaṁ vipākavasena seṭṭhiñceva devatañca ovadanto “idha gahapati pāpapuggalopi yāva pāpaṁ na paccati, tāva bhadrampi passati. Yadā panassa pāpaṁ paccati, tadā pāpameva passati. Bhadrapuggalopi yāva bhadraṁ na paccati, tāva pāpāni passati. Yadā panassa bhadraṁ paccati, tadā bhadrameva passatī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

119. “Pāpopi passatī bhadraṁ, yāva pāpaṁ na paccati.
Yadā ca paccatī pāpaṁ, atha pāpo pāpāni passati.

120. Bhadropi passatī pāpaṁ, yāva bhadraṁ na paccati.
Yadā ca paccatī bhadraṁ, atha bhadro bhadrāni passatī”ti.

1. Āharāpetvā (Syā) 2. Tucchagabbhapūraṇena (Syā)

ဒါရကေ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ အနာထာ ဝိစရာမိ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ မေ ဒါပေဟီ”တိ သုဋ္ဌုတရံ ယာစိ။

အထ နံ သော “အဟမ္ပိ တဝ ကာရဏာ သေဋ္ဌိံ ဝတ္တုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဧကံ ပန တေ ဥပါယံ ကထေဿာမီ”တိ အာဟ။ သာဓု ဒေဝ, ကထေဟီတိ။ ဂစ္ဆ, သေဋ္ဌိနော အာယုတ္တကဝေသံ ဂဟေတွာ သေဋ္ဌိဿ ဟတ္ထတော ပဏ္ဏံ အာရောပေတွာ[၁] ဝေါဟာရူပဇီဝီဟိ ဂဟိတံ အဋ္ဌာရသကောဋိဓနံ အတ္တနော အာနုဘာဝေန သောဓေတွာ တုစ္ဆဂဗ္ဘေ ပူရေတွာ မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိဋ္ဌံ အဋ္ဌာရသကောဋိဓနံ အတ္ထိ၊ အညမ္ပိ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ အဿာမိကံ အဋ္ဌာရသကောဋိဓနံ အတ္ထိ၊ တံ သဗ္ဗံ သံဟရိတွာ တဿ တုစ္ဆဂဗ္ဘေ ပူရေတွာ ဒဏ္ဍကမ္မံ ကတွာ ခမာပေဟီတိ။ သာ “သာဓု ဒေဝါ”တိ ဝုတ္တနယေနေဝ တံ သဗ္ဗံ ကတွာ ပုန တဿ သိရိဂဗ္ဘံ ဩဘာသယမာနာ အာကာသေ ဌတွာ “ကော ဧသော”တိ ဝုတ္တေ အဟံ တေ စတုတ္ထဒွါရကောဋ္ဌကေ အဓိဝတ္ထာ အန္ဓဗာလဒေဝတာ၊ မယာ အန္ဓဗာလတာယ ယံ တုမှာကံ သန္တိကေ ကထိတံ၊ တံ မေ ခမထ။ သက္ကဿ ဟိ မေ ဝစနေန စတုပဏ္ဏာသကောဋိဓနံ သံဟရိတွာ တုစ္ဆဂဗ္ဘပူရဏံ[၂] ဒဏ္ဍကမ္မံ ကတံ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ အလဘမာနာ ကိလမာမီတိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော စိန္တေသိ “အယံ ဒေဝတာ ‘ဒဏ္ဍကမ္မဉ္စ မေ ကတ’န္တိ ဝဒတိ၊ အတ္တနော စ ဒေါသံ ပဋိဇာနာတိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ နံ ဒဿေဿာမီ”တိ။ သော တံ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ တာယ ကတကမ္မံ သဗ္ဗံ အာရောစေသိ။ ဒေဝတာ သတ္ထု ပါဒေသု သိရသာ နိပတိတွာ “ဘန္တေ ယံ မယာ အန္ဓဗာလတာယ တုမှာကံ ဂုဏေ အဇာနိတွာ ပါပကံ ဝစနံ ဝုတ္တံ၊ တံ မေ ခမထာ”တိ သတ္ထာရံ ခမာပေတွာ မဟာသေဋ္ဌိံ ခမာပေသိ။ သတ္ထာ ကလျာဏပါပကာနံ ကမ္မာနံ ဝိပါကဝသေန သေဋ္ဌိဉ္စေဝ ဒေဝတဉ္စ ဩဝဒန္တော “ဣဓ ဂဟပတိ ပါပပုဂ္ဂလောပိ ယာဝ ပါပံ န ပစ္စတိ၊ တာဝ ဘဒြမ္ပိ ပဿတိ။ ယဒါ ပနဿ ပါပံ ပစ္စတိ၊ တဒါ ပါပမေဝ ပဿတိ။ ဘဒြပုဂ္ဂလောပိ ယာဝ ဘဒြံ န ပစ္စတိ၊ တာဝ ပါပါနိ ပဿတိ။ ယဒါ ပနဿ ဘဒြံ ပစ္စတိ၊ တဒါ ဘဒြမေဝ ပဿတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၁၉။ “ပါပေါပိ ပဿတိ ဘဒြံ၊ ယာဝ ပါပံ န ပစ္စတိ။
ယဒါ စ ပစ္စတိ ပါပံ၊ အထ ပါပေါ ပါပါနိ ပဿတိ။

၁၂၀။ ဘဒြောပိ ပဿတိ ပါပံ၊ ယာဝ ဘဒြံ န ပစ္စတိ။
ယဒါ စ ပစ္စတိ ဘဒြံ၊ အထ ဘဒြော ဘဒြာနိ ပဿတိ”တိ။

၁-အာဟရာပေတွာ (သျာ) ၂-တုစ္ဆဂဗ္ဘပူရဏေန (သျာ)

Tattha **pāpo**ti kāyaduccaritādinā pāpakammena yuttapuggalo. Sopi hi purimasucaritānubhāvena nibbattaṁ sukhaṁ anubhavamāno **bhadrampi passati. Yāva pāpaṁ na paccatī**ti yāvassa taṁ pāpakammaṁ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṁ na deti. **Yadā** panassa taṁ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṁ deti, **atha** diṭṭhadhamme vividhā kammakāraṇā, samparāye ca apāyadukkhaṁ anubhonto so **pāpo pāpāniyeva passati.** Dutiyagāthāyapi kāyasucaritādinā bhadrakammena yutto **bhadro.** Sopi hi purimaduccaritānubhāvena nibbattaṁ dukkhaṁ anubhavamāno **pāpaṁ passati. Yāva bhadraṁ na paccatī**ti yāvassa taṁ bhadraṁ kammaṁ diṭṭhadhamme vā samparāye vā vipākaṁ na deti. **Yadā** pana taṁ vipākaṁ deti, **atha** diṭṭhadhamme lābhasakkārādisukhaṁ, samparāye ca dibbasampattisukhaṁ anubhavamāno so **bhadro bhadrāniyeva passatī**ti.

Desanāvasāne sā devatā sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Anāthapiṇḍikaseṭṭhivatthucatutthaṁ.

---

5. Asaññataparikkhārabhikkhuvatthu

Māvamaññetha pāpassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Asaññataparikkhāraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

So kira yaṁ kiñci mañcapīṭhādibhedaṁ parikkhāraṁ bahi paribhuñjitvā tattheva chaḍḍeti. Parikkhāro vassenapi ātapenapi upacikādīhipi vinassati. So bhikkhūhi "nanu āvuso parikkhāro nāma paṭisāmitabbo"ti vutte "appakaṁ mayā kataṁ āvuso etaṁ, na etassa cittaṁ atthi, na pittan"ti[1] vatvā tatheva karoti. Bhikkhū tassa kiriyaṁ Satthu ārocesuṁ. Satthā taṁ pakkosāpetvā "saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu evaṁ karosī"ti pucchi. So Satthārā pucchitopi "kiṁ etaṁ[2] Bhagavā appakaṁ mayā kataṁ, na tassa cittaṁ atthi, nāssa pittan"ti tatheva avamaññanto āha. Atha naṁ Satthā "bhikkhūhi evaṁ kātuṁ na vaṭṭati, pāpakammaṁ nāma 'appakan'ti na avamaññitabbaṁ. Ajjhokāse ṭhapitaṁ hi vivaṭamukhaṁ bhājanaṁ deve vassante kiñcāpi ekabindunā na pūrati,

---

1. Na nimittanti (Ka)   2. Evaṁ (Sī)

တတ္ထ **ပါပေါ**တိ ကာယဒုစ္စရိတာဒိနာ ပါပကမ္မေန ယုတ္တပုဂ္ဂလော။ သောပိ ဟိ ပုရိမသုစရိတာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တံ သုခံ အနုဘဝမာနော **ဘဒြမ္ပိ ပဿတိ။ ယာဝ ပါပံ န ပစ္စတီ**တိ ယာဝဿ တံ ပါပကမ္မံ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဝါ သမ္ပရာယေ ဝါ ဝိပါကံ န ဒေတိ။ **ယဒါ** ပနဿ တံ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဝါ သမ္ပရာယေ ဝါ ဝိပါကံ ဒေတိ၊ **အထ** ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဝိဝိဓာ ကမ္မကာရဏာ, သမ္ပရာယေ စ အပါယဒုက္ခံ အနုဘောန္တော သော **ပါပေါ ပါပါနိယေဝ ပဿတိ။** ဒုတိယဂါထာယပိ ကာယသုစရိတာဒိနာ ဘဒြကမ္မေန ယုတ္တော **ဘဒြော။** သောပိ ဟိ ပုရိမဒုစ္စရိတာနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တံ ဒုက္ခံ အနုဘဝမာနော **ပါပံ ပဿတိ။ ယာဝ ဘဒြံ န ပစ္စတီ**တိ ယာဝဿ တံ ဘဒြံ ကမ္မံ ဒိဋ္ဌဓမ္မေ ဝါ သမ္ပရာယေ ဝါ ဝိပါကံ န ဒေတိ။ **ယဒါ** ပန တံ ဝိပါကံ ဒေတိ၊ **အထ** ဒိဋ္ဌဓမ္မေ လာဘသက္ကာရာဒိသုခံ, သမ္ပရာယေ စ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိသုခံ အနုဘဝမာနော သော **ဘဒြော ဘဒြာနိယေဝ ပဿတီ**တိ။

ဒေသနာဝသာနေ သာ ဒေဝတာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-အသညတပရိက္ခာရဘိက္ခုဝတ္ထု

မာဝမညေထ ပါပဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အသညတပရိက္ခာရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ယံ ကိဉ္စိ မဉ္စပီဌာဒိဘေဒံ ပရိက္ခာရံ ဗဟိ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ တတ္ထေဝ ဆဍ္ဍေတိ။ ပရိက္ခာရော ဝဿေနပိ အာတပေနပိ ဥပစိကာဒီဟိပိ ဝိနဿတိ။ သော ဘိက္ခူဟိ "နနု အာဝုသော ပရိက္ခာရော နာမ ပဋိသာမိတဗ္ဗော"တိ ဝုတ္တေ "အပ္ပကံ မယာ ကတံ အာဝုသော ဧတံ၊ န ဧတဿ စိတ္တံ အတ္ထိ၊ န ပိတ္တ"န္တိ[၁] ဝတွာ တထေဝ ကရောတိ။ ဘိက္ခူ တဿ ကိရိယံ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဧဝံ ကရောသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ သော သတ္ထာရာ ပုစ္ဆိတောပိ "ကိံ ဧတံ[၂] ဘဂဝါ အပ္ပကံ မယာ ကတံ၊ န တဿ စိတ္တံ အတ္ထိ၊ နာဿ ပိတ္တ"န္တိ တထေဝ အဝမညန္တော အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ "ဘိက္ခူဟိ ဧဝံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ပါပကမ္မံ နာမ 'အပ္ပက'န္တိ န အဝမညိတဗ္ဗံ။ အဗ္ဘောကာသေ ဌပိတံ ဟိ ဝိဝဋမုခံ ဘာဇနံ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ကိဉ္စာပိ ဧကဗိန္ဒုနာ န ပူရတိ၊

၁-န နိမိတ္တန္တိ (က)   ၂-ဧဝံ (သီ)

punappunaṁ vassante pana pūrateva, evamevaṁ pāpaṁ karonto puggalo anupubbena mahantaṁ pāparāsiṁ karotī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

121. “Māvamaññetha pāpassa, na mandaṁ āgamissati.
Udabindunipātena, udakumbhopi pūrati.
Bālo pūrati pāpassa, thokaṁ thokampi ācinan”ti.

Tattha **māvamaññethā**ti na avajāneyya. **Pāpassā**ti pāpaṁ. **Na mandaṁ āgamissatī**ti “appamattakaṁ me pāpakaṁ kataṁ, kadā etaṁ vipaccissatī”ti evaṁ pāpaṁ nāvajāneyyāti attho. **Udakumbhopī**ti deve vassante mukhaṁ vivaritvā ṭhapitaṁ yaṁ kiñci kulālabhājanaṁ yathā taṁ ekekassāpi udakabinduno nipātena anupubbena **pūrati,** evaṁ bālapuggalo thokaṁ thokampi pāpaṁ ācinanto karonto vaḍḍhento **pāpassa pūratiyevā**ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Satthāpi “ajjhokāse seyyaṁ santharitvā paṭipākatikaṁ akaronto[1] imaṁ nāma āpattimāpajjatī”ti sikkhāpadaṁ[2] paññāpesīti.

Asaññataparikkhārabhikkhuvatthu pañcamaṁ.

6. Biḷālapādakaseṭṭhivatthu

Māvamaññetha puññassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Biḷālapādakaseṭṭhiṁ[3] ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Sāvatthivāsino vaggabandhanena Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ denti. Athekadivasaṁ Satthā anumodanaṁ karonto evamāha—

Upāsakā idhekacco attanāva dānaṁ deti, paraṁ na samādapeti. So nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaṁ labhati, no parivārasampadaṁ. Ekacco attanā dānaṁ na deti, paraṁ samādapeti.

1. Akaroto (Syā, Ka) 2. Vi 2. 58 piṭṭhe. 3. Biḷālapadakaseṭṭhiṁ (Syā, Ka)

ပုနပ္ပုနံ ဝဿန္တေ ပန ပူရတေဝ၊ ဧဝမေဝံ ပါပံ ကရောန္တော ပုဂ္ဂလော အနုပုဗ္ဗေန မဟန္တံ ပါပရာသိံ ကရောတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၁။ “မာဝမညေထ ပါပဿ၊ န မန္ဒံ အာဂမိဿတိ။
ဥဒဗိန္ဒုနိပါတေန၊ ဥဒကုမ္ဘောပိ ပူရတိ။
ဗာလော ပူရတိ ပါပဿ၊ ထောကံ ထောကမ္ပိ အာစိန”န္တိ။

တတ္ထ **မာဝမညေထာ**တိ န အဝဇာနေယျ။ **ပါပဿာ**တိ ပါပံ။ **န မန္ဒံ အာဂမိဿတီ**တိ “အပ္ပမတ္တကံ မေ ပါပကံ ကတံ၊ ကဒါ ဧတံ ဝိပစ္စိဿတီ”တိ ဧဝံ ပါပံ နာဝဇာနေယျာတိ အတ္ထော။ **ဥဒကုမ္ဘောပီ**တိ ဒေဝေ ဝဿန္တေ မုခံ ဝိဝရိတွာ ဌပိတံ ယံ ကိဉ္စိ ကုလာလဘာဇနံ ယထာ တံ ဧကေကဿာပိ ဥဒကဗိန္ဒုနော နိပါတေန အနုပုဗ္ဗေန **ပူရတိ၊** ဧဝံ ဗာလပုဂ္ဂလော ထောကံ ထောကမ္ပိ ပါပံ အာစိနန္တော ကရောန္တော ဝဍ္ဎေန္တော **ပါပဿ ပူရတိယေဝါ**တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ သတ္ထာပိ “အဇ္ဈောကာသေ သေယျံ သန္ထရိတွာ ပဋိပါကတိကံ အကရောန္တော[၁] ဣမံ နာမ အာပတ္တိမာပဇ္ဇတီ”တိ သိက္ခာပဒံ[၂] ပညာပေသီတိ။

အသညတပရိက္ခာရဘိက္ခုဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ဗိဠာလပါဒကသေဋ္ဌိဝတ္ထု

မာဝမညေထ ပုညဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဗိဠာလပါဒကသေဋ္ဌိံ[၃] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သာဝတ္ထိဝါသိနော ဝဂ္ဂဗန္ဓနေန ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒေန္တိ။ အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကရောန္တော ဧဝမာဟ—

ဥပါသကာ ဣဓေကစ္စော အတ္တနာဝ ဒါနံ ဒေတိ၊ ပရံ န သမာဒပေတိ။ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဘောဂသမ္ပဒံ လဘတိ၊ နော ပရိဝါရသမ္ပဒံ။ ဧကစ္စော အတ္တနာ ဒါနံ န ဒေတိ၊ ပရံ သမာဒပေတိ။

၁-အကရောတော (သျာ၊ က) ၂-ဝိ ၂-၅၈-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဗိဠာလပဒကသေဋ္ဌိံ (သျာ၊ က)

So nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaṁ labhati, no bhogasampadaṁ. Ekacco attanā ca na deti, parañca na samādapeti. So nibbattanibbattaṭṭhāne neva bhogasampadaṁ labhati, na parivārasampadaṁ, vighāsādo hutvā vicarati. Ekacco attanā ca deti, parañca samādapeti. So nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadañceva labhati, parivārasampadañcāti.

Atheko paṇḍitapuriso taṁ dhammadesanaṁ sutvā “aho acchariyamidaṁ kāraṇaṁ, ahaṁ dāni ubhayasampattisaṁvattanikaṁ kammaṁ karissāmī”ti cintetvā Satthāraṁ uṭṭhāya gamanakāle āha “bhante sve amhākaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā”ti. Kittakehi pana te bhikkhūhi atthoti. Sabbabhikkhūhi bhanteti. Satthā adhivāsesi. Sopi gāmaṁ pavisitvā “ammatātā mayā svātanāya Buddhappamukho bhikkhusaṁgho nimantito, yo yattakānaṁ bhikkhūnaṁ sakkoti, so tattakānaṁ yāgu-ādīnaṁ atthāya taṇḍulādīni detu, ekasmiṁ ṭhāne pacāpetvā dānaṁ dassāmā”ti ugghosento vicari.

Atha naṁ eko seṭṭhi attano āpaṇadvāraṁ sampattaṁ disvā “ayaṁ attano pahonake bhikkhū animantetvā pana sakalagāmaṁ samādapento vicaratī”ti kujjhitvā “tayā gahitabhājanaṁ āharā”ti tīhi aṅgulīhi gahetvā thoke taṇḍule adāsi, tathā mugge,tathā māseti. So tato paṭṭhāya **Biḷālapādakaseṭṭhi** nāma jāto, sappiphāṇitādīni dentopi karaṇḍaṁ kuṭe pakkhipitvā ekato koṇaṁ katvā binduṁ binduṁ paggharāyanto thokathokameva adāsi. Upāsako avasesehi dinnaṁ ekato katvā iminā dinnaṁ visuṁyeva aggahesi. So seṭṭhi tassa kiriyaṁ disvā “kiṁ nu kho esa mayā dinnaṁ visuṁ gaṇhātī”ti cintetvā tassa pacchato pacchato ekaṁ cūḷūpaṭṭhākaṁ pahiṇi “gaccha, yaṁ esa karoti, taṁ jānāhī”ti. So gantvā “seṭṭhissa mahapphalaṁ hotū”ti yāgubhattapūvānaṁ atthāya ekaṁ dve taṇḍule pakkhipitvā muggamāsepi telaphāṇitādibindūnipi sabbabhājanesu pakkhipi. Cūḷūpaṭṭhāko gantvā seṭṭhissa ārocesi. Taṁ sutvā seṭṭhi cintesi “sace me so parisamajjhe avaṇṇaṁ bhāsissati, mama nāme gahitamatteyeva naṁ paharitvā māressāmī”ti nivāsanantare churikaṁ bandhitvā punadivase gantvā bhattagge aṭṭhāsi. So puriso Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ

သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ပရိဝါရသမ္ပဒံ လဘတိ၊ နော ဘောဂသမ္ပဒံ။ ဧကစ္စော အတ္တနာ စ န ဒေတိ၊ ပရဉ္စ န သမာဒပေတိ။ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ နေဝ ဘောဂသမ္ပဒံ လဘတိ၊ န ပရိဝါရသမ္ပဒံ၊ ဝိဃာသာဒေါ ဟုတွာ ဝိစရတိ။ ဧကစ္စော အတ္တနာ စ ဒေတိ၊ ပရဉ္စ သမာဒပေတိ။ သော နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဘောဂသမ္ပဒဉ္စေဝ လဘတိ၊ ပရိဝါရသမ္ပဒဉ္စာတိ။

အထေကော ပဏ္ဍိတပုရိသော တံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ “အဟော အစ္ဆရိယမိဒံ ကာရဏံ၊ အဟံ ဒါနိ ဥဘယသမ္ပတ္တိသံဝတ္တနိကံ ကမ္မံ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ဥဋ္ဌာယ ဂမနကာလေ အာဟ “ဘန္တေ သွေ အမှာကံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ။ ကိတ္တကေဟိ ပန တေ ဘိက္ခူဟိ အတ္ထောတိ။ သဗ္ဗဘိက္ခူဟိ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ အဓိဝါသေသိ။ သောပိ ဂါမံ ပဝိသိတွာ “အမ္မတာတာ မယာ သွာတနာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ ဘိက္ခုသံဃော နိမန္တိတော၊ ယော ယတ္တကာနံ ဘိက္ခူနံ သက္ကောတိ၊ သော တတ္တကာနံ ယာဂုအာဒီနံ အတ္ထာယ တဏ္ဍုလာဒီနိ ဒေတု၊ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ပစာပေတွာ ဒါနံ ဒဿာမာ”တိ ဥဂ္ဃောသေန္တော ဝိစရိ။

အထ နံ ဧကော သေဋ္ဌိ အတ္တနော အာပဏဒွါရံ သမ္ပတ္တံ ဒိသွာ “အယံ အတ္တနော ပဟောနကေ ဘိက္ခူ အနိမန္တေတွာ ပန သကလဂါမံ သမာဒပေန္တော ဝိစရတီ”တိ ကုဇ္ဈိတွာ “တယာ ဂဟိတဘာဇနံ အာဟရာ”တိ တီဟိ အင်္ဂုလီဟိ ဂဟေတွာ ထောကေ တဏ္ဍုလေ အဒါသိ၊ တထာ မုဂ္ဂေ, တထာ မာသေတိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ **ဗိဠာလပါဒကသေဋ္ဌိ** နာမ ဇာတော၊ သပ္ပိဖာဏိတာဒီနိ ဒေန္တောပိ ကရဏ္ဍံ ကုဋေ ပက္ခိပိတွာ ဧကတော ကောဏံ ကတွာ ဗိန္ဒုံ ဗိန္ဒုံ ပဂ္ဃရာယန္တော ထောကထောကမေဝ အဒါသိ။ ဥပါသကော အဝသေသေဟိ ဒိန္နံ ဧကတော ကတွာ ဣမိနာ ဒိန္နံ ဝိသုံယေဝ အဂ္ဂဟေသိ။ သော သေဋ္ဌိ တဿ ကိရိယံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ဧသ မယာ ဒိန္နံ ဝိသုံ ဂဏှာတီ”တိ စိန္တေတွာ တဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ဧကံ စူဠူပဋ္ဌာကံ ပဟိဏိ “ဂစ္ဆ, ယံ ဧသ ကရောတိ၊ တံ ဇာနာဟီ”တိ။ သော ဂန္တွာ “သေဋ္ဌိဿ မဟပ္ဖလံ ဟောတူ”တိ ယာဂုဘတ္တပူဝါနံ အတ္ထာယ ဧကံ ဒွေ တဏ္ဍုလေ ပက္ခိပိတွာ မုဂ္ဂမာသေပိ တေလဖာဏိတာဒိဗိန္ဒူနိပိ သဗ္ဗဘာဇနေသု ပက္ခိပိ။ စူဠူပဋ္ဌာကော ဂန္တွာ သေဋ္ဌိဿ အာရောစေသိ။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိ စိန္တေသိ “သစေ မေ သော ပရိသမဇ္ဈေ အဝဏ္ဏံ ဘာသိဿတိ၊ မမ နာမေ ဂဟိတမတ္တေယေဝ နံ ပဟရိတွာ မာရေဿာမီ”တိ နိဝါသနန္တရေ ဆုရိကံ ဗန္ဓိတွာ ပုနဒိဝသေ ဂန္တွာ ဘတ္တဂ္ဂေ အဋ္ဌာသိ။ သော ပုရိသော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ

parivisitvā Bhagavantaṁ āha “bhante mayā mahājanaṁ samādapetvā imaṁ dānaṁ dinnaṁ, tattha samādapitamanussā attano attano balena bahūnipi thokānipi taṇḍulādīni adaṁsu, tesaṁ sabbesaṁ mahapphalaṁ hotū”ti. Taṁ sutvā so seṭṭhi cintesi “ahaṁ ‘asukena nāma accharāya gaṇhitvā taṇḍulādīni dinnānīti mama nāme gahitamatte imaṁ māressāmī’ti āgato, ayaṁ pana sabbasaṅgāhikaṁ katvā ‘yehipi nāḷi-ādīhi minitvā dinnaṁ, yehipi accharāya gahetvā dinnaṁ, sabbesaṁ mahapphalaṁ hotū’ti vadati. Sacāhaṁ evarūpaṁ na khamāpessāmi, devadaṇḍo mama matthake patissatī”ti. So tassa pādamūle nipajjitvā “khamāhi me sāmī”ti āha. “Kiṁ idan”ti ca tena vutte sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Taṁ kiriyaṁ disvā Satthā “kiṁ idan”ti dānaveyyāvaṭikaṁ pucchi. So atītadivasato paṭṭhāya sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Atha naṁ Satthā “evaṁ kira seṭṭhī”ti pucchitvā “āma bhante”ti vutte “upāsaka puññaṁ nāma ‘appakan’ti na avamaññitabbaṁ, mādisassa Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ datvā ‘appakan’ti na avamaññitabbaṁ. Paṇḍitamanussā hi puññaṁ karontā vivaṭabhājanaṁ viya udakena anukkamena puññena pūrantiyevā”ti,[1] vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

122. “Māvamaññetha puññassa, na mandaṁ āgamissati.
Udabindunipātena, udakumbhopi pūrati.
Dhīro pūrati puññassa, thokaṁ thokampi ācinan”ti.

Tassattho—paṇḍitamanusso puññaṁ katvā “appakamattaṁ mayā kataṁ, **na mandaṁ** vipākavasena **āgamissati,** evaṁ parittakaṁ kammaṁ kahaṁ maṁ dakkhissati[2], ahaṁ vā taṁ kahaṁ dakkhissāmi, kadā etaṁ vipaccissatī”ti evaṁ puññaṁ **māvamaññetha** na avajāneyya. Yathā hi nirantaraṁ **udabindunipātena** vivaritvā ṭhapitaṁ kulālabhājanaṁ **pūrati,** evaṁ **dhīro** paṇḍitapuriso **thokaṁ thokampi** puññaṁ ācinanto **puññassa pūratīti.**

Desanāvasāne so seṭṭhi sotāpattiphalaṁ pāpuṇi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Biḷālapādakaseṭṭhivatthu chaṭṭhaṁ.

1. Puññāni paripūrantiyevāti (Sī)   2. Rakkhissati (Ka)

ပရိဝိသိတွာ ဘဂဝန္တံ အာဟ “ဘန္တေ မယာ မဟာဇနံ သမာဒပေတွာ ဣမံ ဒါနံ ဒိန္နံ၊ တတ္ထ သမာဒပိတမနုဿာ အတ္တနော အတ္တနော ဗလေန ဗဟူနိပိ ထောကာနိပိ တဏ္ဍုလာဒီနိ အဒံသု၊ တေသံ သဗ္ဗေသံ မဟပ္ဖလံ ဟောတူ”တိ။ တံ သုတွာ သော သေဋ္ဌိ စိန္တေသိ “အဟံ ‘အသုကေန နာမ အစ္ဆရာယ ဂဏှိတွာ တဏ္ဍုလာဒီနိ ဒိန္နာနီ’တိ မမ နာမေ ဂဟိတမတ္တေ ဣမံ မာရေဿာမီ’တိ အာဂတော၊ အယံ ပန သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကံ ကတွာ ‘ယေဟိပိ နာဠိအာဒီဟိ မိနိတွာ ဒိန္နံ၊ ယေဟိပိ အစ္ဆရာယ ဂဟေတွာ ဒိန္နံ၊ သဗ္ဗေသံ မဟပ္ဖလံ ဟောတူ’တိ ဝဒတိ။ သစာဟံ ဧဝရူပံ န ခမာပေဿာမိ၊ ဒေဝဒဏ္ဍော မမ မတ္ထကေ ပတိဿတီ”တိ။ သော တဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “ခမာဟိ မေ သာမီ”တိ အာဟ။ “ကိံ ဣဒ”န္တိ စ တေန ဝုတ္တေ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ တံ ကိရိယံ ဒိသွာ သတ္ထာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ဒါနဝေယျာ-ဝဋိကံ ပုစ္ဆိ။ သော အတီတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဧဝံ ကိရ သေဋ္ဌီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ဥပါသက ပုညံ နာမ ‘အပ္ပက’န္တိ န အဝမညိတဗ္ဗံ၊ မာဒိသဿ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ ‘အပ္ပက’န္တိ န အဝမညိတဗ္ဗံ။ ပဏ္ဍိတမနုဿာ ဟိ ပုညံ ကရောန္တာ ဝိဝဋဘာဇနံ ဝိယ ဥဒကေန အနုက္ကမေန ပုညေန ပူရန္တိယေဝါ”တိ[၁] ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၂။ “မာဝမညေထ ပုညဿ၊ န မန္ဒံ အာဂမိဿတိ။
ဥဒဗိန္ဒုနိပါတေန၊ ဥဒကုမ္ဘောပိ ပူရတိ။
ဓီရော ပူရတိ ပုညဿ၊ ထောကံ ထောကမ္ပိ အာစိန”န္တိ။

တဿတ္ထော—ပဏ္ဍိတမနုဿော ပုညံ ကတွာ “အပ္ပကမတ္တံ မယာ ကတံ၊ **န မန္ဒံ** ဝိပါကဝသေန **အာဂမိဿတိ၊** ဧဝံ ပရိတ္တကံ ကမ္မံ ကဟံ မံ ဒက္ခိဿတိ[၂]၊ အဟံ ဝါ တံ ကဟံ ဒက္ခိဿာမိ၊ ကဒါ ဧတံ ဝိပစ္စိဿတီ”တိ ဧဝံ ပုညံ **မာဝမညေထ** န အဝဇာနေယျ။ ယထာ ဟိ နိရန္တရံ **ဥဒဗိန္ဒုနိပါတေန** ဝိဝရိတွာ ဌပိတံ ကုလာလဘာဇနံ **ပူရတိ၊** ဧဝံ **ဓီရော** ပဏ္ဍိတပုရိသော **ထောကံ ထောကမ္ပိ** ပုညံ အာစိနန္တော **ပုညဿ ပူရတီ**တိ။

ဒေသနာဝသာနေ သော သေဋ္ဌိ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဗိဠာလပါဒကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၁-ပုညာနိ ပရိပူရန္တိယေဝါတိ (သီ)   ၂-ရက္ခိဿတိ (က)

7. Mahādhanavāṇijavatthu

Vāṇijovāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Mahādhanavāṇijaṁ ārabbha kathesi.

Tassa kira vāṇijassa gehe pañcasatā corā otāraṁ[1] gavesamānā otāraṁ na labhiṁsu. Aparena samayena vāṇijo pañca sakaṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā bhikkhūnaṁ ārocāpesi "ahaṁ asukaṭṭhānaṁ nāma vāṇijjatthāya gacchāmi, ye ayyā taṁ ṭhānaṁ[2] gantukāmā, te nikkhamantu, magge bhikkhāya na kilamissantī"ti. Taṁ sutvā pañcasatā bhikkhū tena saddhiṁ maggaṁ paṭipajjiṁsu. Tepi corā "so kira vāṇijo[3] nikkhanto"ti gantvā aṭaviyaṁ aṭṭhaṁsu. Vāṇijopi gantvā aṭavimukhe ekasmiṁ gāme vāsaṁ katvā dve tayopi divase goṇasakaṭādīni saṁvidahi, tesaṁ pana bhikkhūnaṁ nibaddhaṁ bhikkhaṁ detiyeva. Corā tasmiṁ aticirāyante "gaccha, tassa nikkhamanadivasaṁ ñatvā ehī"ti ekaṁ purisaṁ pahiṇiṁsu. So taṁ gāmaṁ gantvā ekaṁ sahāyakaṁ pucchi "kadā vāṇijo nikkhamissatī"ti. So "dvīhatīhaccayenā"ti vatvā "kimatthaṁ pana pucchasī"ti āha. Athassa so "mayaṁ pañcasatā corā etassatthāya aṭaviyaṁ ṭhitā"ti ācikkhi. Itaro "tena hi gaccha, sīghaṁ nikkhamissatī"ti taṁ uyyojetvā "kiṁ nu kho core vāremi, udāhu vāṇijan"ti cintetvā "kiṁ me corehi, vāṇijaṁ nissāya pañcasatā bhikkhū jīvanti, vāṇijassa saññaṁ dassāmī"ti so tassa santikaṁ gantvā "kadā gamissathā"ti pucchitvā "tatiyadivase"ti vutte mayhaṁ vacanaṁ karotha, aṭaviyaṁ kira tumhākaṁ atthāya pañcasatā corā ṭhitā, mā tāva gamitthāti. Tvaṁ kathaṁ jānāsīti. Tesaṁ antare mama sahāyo atthi, tassa me kathāya ñātanti. "Tena hi 'kiṁ me etto gatenā'ti nivattitvā gehameva gamissāmī"ti āha. Tasmiṁ cirāyante puna tehi corehi pesito puriso āgantvā taṁ sahāyakaṁ pucchitvā taṁ pavattiṁ sutvā "nivattitvā gehameva kira gamissatī"ti gantvā corānaṁ ārocesi. Taṁ sutvā corā tato nikkhamitvā itarasmiṁ magge aṭṭhaṁsu, tasmiṁ cirāyante punapi te corā tassa santikaṁ purisaṁ pesesuṁ. So tesaṁ tattha ṭhitabhāvaṁ ñatvā puna vāṇijassa ārocesi. Vāṇijo "idhāpi me vekallaṁ natthi, evaṁ

1. Okāsaṁ (Ka) 2. Tattha (Ka) 3. Vāṇijjāya (Sī)

၇-မဟာဓနဝါဏိဇဝတ္ထု

ဝါဏိဇောဝါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာဓနဝါဏိဇံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿ ကိရ ဝါဏိဇဿ ဂေဟေ ပဉ္စသတာ စောရာ ဩတာရံ[၁] ဂဝေသမာနာ ဩတာရံ န လဘိံသု။ အပရေန သမယေန ဝါဏိဇော ပဉ္စ သကဋသတာနိ ဘဏ္ဍဿ ပူရေတွာ ဘိက္ခူနံ အာရောစာပေသိ "အဟံ အသုကဋ္ဌာနံ နာမ ဝါဏိဇ္ဇတ္ထာယ ဂစ္ဆာမိ၊ ယေ အယျာ တံ ဌာနံ[၂] ဂန္တုကာမာ၊ တေ နိက္ခမန္တု၊ မဂ္ဂေ ဘိက္ခာယ န ကိလမိဿန္တီ"တိ။ တံ သုတွာ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ တေန သဒ္ဓိံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိံသု။ တေပိ စောရာ "သော ကိရ ဝါဏိဇော[၃] နိက္ခန္တော"တိ ဂန္တွာ အဋဝိယံ အဋ္ဌံသု။ ဝါဏိဇောပိ ဂန္တွာ အဋဝိမုခေ ဧကသ္မိံ ဂါမေ ဝါသံ ကတွာ ဒွေ တယောပိ ဒိဝသေ ဂေါဏသကဋာဒီနိ သံဝိဒဟိ၊ တေသံ ပန ဘိက္ခူနံ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခံ ဒေတိယေဝ။ စောရာ တသ္မိံ အတိစိရာယန္တေ "ဂစ္ဆ, တဿ နိက္ခမနဒိဝသံ ဉတွာ ဧဟီ"တိ ဧကံ ပုရိသံ ပဟိဏိံသု။ သော တံ ဂါမံ ဂန္တွာ ဧကံ သဟာယကံ ပုစ္ဆိ "ကဒါ ဝါဏိဇော နိက္ခမိဿတီ"တိ။ သော "ဒွီဟတီဟစ္စယေနာ"တိ ဝတွာ "ကိမတ္ထံ ပန ပုစ္ဆသီ"တိ အာဟ။ အထဿ သော "မယံ ပဉ္စသတာ စောရာ ဧတဿတ္ထာယ အဋဝိယံ ဌိတာ"တိ အာစိက္ခိ။ ဣတရော "တေန ဟိ ဂစ္ဆ၊ သီဃံ နိက္ခမိဿတီ"တိ တံ ဥယျောဇေတွာ "ကိံ နု ခေါ စောရေ ဝါရေမိ၊ ဥဒါဟု ဝါဏိဇ"န္တိ စိန္တေတွာ "ကိံ မေ စောရေဟိ၊ ဝါဏိဇံ နိဿာယ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ဇီဝန္တိ၊ ဝါဏိဇဿ သညံ ဒဿာမီ"တိ သော တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ကဒါ ဂမိဿထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "တတိယဒိဝသေ"တိ ဝုတ္တေ မယှံ ဝစနံ ကရောထ၊ အဋဝိယံ ကိရ တုမှာကံ အတ္ထာယ ပဉ္စသတာ စောရာ ဌိတာ၊ မာ တာဝ ဂမိတ္ထာတိ။ တွံ ကထံ ဇာနာသီတိ။ တေသံ အန္တရေ မမ သဟာယော အတ္ထိ၊ တဿ မေ ကထာယ ဉာတန္တိ။ "တေန ဟိ 'ကိံ မေ ဧတ္တော ဂတေနာ'တိ နိဝတ္တိတွာ ဂေဟမေဝ ဂမိဿာမီ"တိ အာဟ။ တသ္မိံ စိရာယန္တေ ပုန တေဟိ စောရေဟိ ပေသိတော ပုရိသော အာဂန္တွာ တံ သဟာယကံ ပုစ္ဆိတွာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ "နိဝတ္တိတွာ ဂေဟမေဝ ကိရ ဂမိဿတီ"တိ ဂန္တွာ စောရာနံ အာရောစေသိ။ တံ သုတွာ စောရာ တတော နိက္ခမိတွာ ဣတရသ္မိံ မဂ္ဂေ အဋ္ဌံသု၊ တသ္မိံ စိရာယန္တေ ပုနပိ တေ စောရာ တဿ သန္တိကံ ပုရိသံ ပေသေသုံ။ သော တေသံ တတ္ထ ဌိတဘာဝံ ဉတွာ ပုန ဝါဏိဇဿ အာရောစေသိ။ ဝါဏိဇော "ဣဓာပိ မေ ဝေကလ္လံ နတ္ထိ၊ ဧဝံ

၁-ဩကာသံ (က) ၂-တတ္ထ (က) ၃-ဝါဏိဇ္ဇာယ (သီ)

sante neva etto gamissāmi, na ito, idheva bhavissāmī”ti bhikkhūnaṁ santikaṁ gantvā āha “bhante corā kira maṁ vilumpitukāmā magge ṭhitā[1], ‘puna nivattissatī’ti sutvā itarasmiṁ magge ṭhitā, ahaṁ etto vā ito vā agantvā thokaṁ idheva bhavissāmi, bhadantā idheva vasitukāmā vasantu, gantukāmā attano ruciṁ[2] karontū”ti[3]. Bhikkhū “evaṁ sante mayaṁ nivattissāmā”ti vāṇijaṁ āpucchitvā punadeva Sāvatthiṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdiṁsu. Satthā “kiṁ bhikkhave Mahādhanavāṇijena saddhiṁ na gamitthā”ti pucchitvā “āma bhante, Mahādhanavāṇijassa vilumpanatthāya dvīsupi maggesu corā pariyuṭṭhiṁsu, tena so tattheva ṭhito, mayaṁ pana taṁ āpucchitvā āgatā”ti vutte “bhikkhave Mahādhanavāṇijo corānaṁ atthitāya maggaṁ parivajjeti, jīvitukāmo viya puriso halāhalaṁ visaṁ parivajjeti, bhikkhunāpi ‘tayo bhavā corehi pariyuṭṭhitamaggasadisā’ti ñatvā pāpaṁ parivajjetuṁ vaṭṭatī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

123. “Vāṇijova bhayaṁ maggaṁ, appasattho mahaddhano.
Visaṁ jīvitukāmova, pāpāni parivajjaye”ti.

Tattha **bhayan**ti bhāyitabbaṁ, corehi pariyuṭṭhitattā sappaṭibhayanti attho. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā Mahādhanavāṇijo **appasattho** sappaṭibhayaṁ **maggaṁ,** yathā ca **jīvitukāmo** halāhalaṁ **visaṁ** parivajjeti, evaṁ paṇḍito bhikkhu appamattakānipi **pāpāni** parivajjeyyāti.

Desanāvasāne te bhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaṁ pāpuṇiṁsu, sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Mahādhanavāṇijavatthu sattamaṁ.

---

8. Kukkuṭamittanesādavatthu

Pāṇimhi ceti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Kukkuṭamittaṁ nāma nesādaṁ ārabbha kathesi.

---

1. Ṭhatvā (Sī, Syā) 2. Ruciyā (Syā)
3. Bhadantā idheva vasitukāmā attano ruciṁ karontūti (Sī)

သန္တေ နေဝ ဧတ္တော ဂမိဿာမိ၊ န ဣတော၊ ဣဓေဝ ဘဝိဿာမီ”တိ ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ အာဟ “ဘန္တေ စောရာ ကိရ မံ ဝိလုမ္ပိတုကာမာ မဂ္ဂေ ဌိတာ၁၊ ‘ပုန နိဝတ္တိဿတီ’တိ သုတွာ ဣတရသ္မိံ မဂ္ဂေ ဌိတာ၊ အဟံ ဧတ္တော ဝါ ဣတော ဝါ အဂန္တွာ ထောကံ ဣဓေဝ ဘဝိဿာမိ၊ ဘဒန္တာ ဣဓေဝ ဝသိတုကာမာ ဝသန္တု၊ ဂန္တုကာမာ အတ္တနော ရုစိံ၂ ကရောန္တူ”တိ၃။ ဘိက္ခူ “ဧဝံ သန္တေ မယံ နိဝတ္တိဿာမာ”တိ ဝါဏိဇံ အာပုစ္ဆိတွာ ပုနဒေဝ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ “ကိံ ဘိက္ခဝေ မဟာဓနဝါဏိဇေန သဒ္ဓိံ န ဂမိတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ ဘန္တေ၊ မဟာဓနဝါဏိဇဿ ဝိလုမ္ပနတ္ထာယ ဒွီသုပိ မဂ္ဂေသု စောရာ ပရိယုဋ္ဌိံသု၊ တေန သော တတ္ထေဝ ဌိတော၊ မယံ ပန တံ အာပုစ္ဆိတွာ အာဂတာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ မဟာဓနဝါဏိဇော စောရာနံ အတ္ထိတာယ မဂ္ဂံ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ ဇီဝိတုကာမော ဝိယ ပုရိသော ဟလာဟလံ ဝိသံ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ ဘိက္ခုနာပိ ‘တယော ဘဝါ စောရေဟိ ပရိယုဋ္ဌိတမဂ္ဂသဒိသာ’တိ ဉတွာ ပါပံ ပရိဝဇ္ဇေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၃။ “ဝါဏိဇောဝ ဘယံ မဂ္ဂံ၊ အပ္ပသတ္ထော မဟဒ္ဓနော။
ဝိသံ ဇီဝိတုကာမောဝ၊ ပါပါနိ ပရိဝဇ္ဇယေ”တိ။

တတ္ထ **ဘယန္တိ** ဘာယိတဗ္ဗံ၊ စောရေဟိ ပရိယုဋ္ဌိတတ္တာ သပ္ပဋိဘယန္တိ အတ္ထော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ မဟာဓနဝါဏိဇော **အပ္ပသတ္ထော** သပ္ပဋိဘယံ **မဂ္ဂံ,** ယထာ စ **ဇီဝိတုကာမော** ဟလာဟလံ **ဝိသံ** ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ ဧဝံ ပဏ္ဍိတော ဘိက္ခု အပ္ပမတ္တကာနိပိ **ပါပါနိ** ပရိဝဇ္ဇေယျာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ သမ္ပတ္တမဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

မဟာဓနဝါဏိဇဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ကုက္ကုဋမိတ္တနေသာဒဝတ္ထု

ပါဏိမှိ စေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ကုက္ကုဋမိတ္တံ နာမ နေသာဒံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ဌတွာ (သီ၊ သျာ) ၂-ရုစိယာ (သျာ)
၃-ဘဒန္တာ ဣဓေဝ ဝသိတုကာမာ အတ္တနော ရုစိံ ကရောန္တူတိ (သီ)

Rājagahe kira ekā seṭṭhidhītā vayappattā sattabhūmikapāsādassa upari sirigabbhe ārakkhaṇatthāya ekaṁ paricārikaṁ datvā mātāpitūhi vāsiyamānā[1] ekadivasaṁ sāyanhasamaye vātapānena antaravīthiṁ olokentī pañca pāsasatāni pañca sūlasatāni ādāya mige vadhitvā jīvamānaṁ ekaṁ Kukkuṭamittaṁ nāma nesādaṁ pañca migasatāni vadhitvā tesaṁ maṁsena mahāsakaṭaṁ pūretvā sakaṭadhure nisīditvā maṁsavikkiṇanatthāya nagaraṁ pavisantaṁ disvā tasmiṁ paṭibaddhacittā[2] paricārikāya hatthe paṇṇākāraṁ datvā "gaccha, etassa paṇṇākāraṁ datvā gamanakālaṁ ñatvā ehī"ti pesesi. Sā gantvā tassa paṇṇākāraṁ datvā pucchi "kadā gamissasī"ti. So "ajja maṁsaṁ vikkiṇitvā pātova asukadvārena nāma nikkhamitvā gamissāmī"ti āha. Sā tena kathitakathaṁ sutvā āgantvā tassā ārocesi. Seṭṭhidhītā attanā gahetabbayuttakaṁ vatthābharaṇajātaṁ[3] saṁvidahitvā pātova malinavatthaṁ nivāsetvā kuṭaṁ ādāya dāsīhi saddhiṁ udakatitthaṁ gacchantī viya nikkhamitvā taṁ ṭhānaṁ gantvā tassāgamanaṁ olokentī aṭṭhāsi. Sopi pātova sakaṭaṁ pājento nikkhami. Sā tassa pacchato pacchato pāyāsi. So taṁ disvā "ahaṁ[4] taṁ 'asukassa nāma dhītā'ti na jānāmi, mā maṁ anubandhi ammā"ti āha. Na maṁ tvaṁ pakkosasi, ahaṁ attano dhammatāya āgacchāmi, tvaṁ tuṇhī hutvā attano sakaṭaṁ pājehīti. So punappunaṁ taṁ nivāretiyeva. Atha naṁ sā āha "sāmi sirīnāma attano santikaṁ āgacchantī[5] nivāretuṁ na vaṭṭatī"ti. So tassā nissaṁsayena āgamanakāraṇaṁ ñatvā taṁ sakaṭaṁ āropetvā agamāsi. Tassā mātāpitaro ito cito ca pariyesāpetvā apassantā "matā bhavissatī"ti matakabhattaṁ kariṁsu. Sāpi tena saddhiṁ saṁvāsamanvāya paṭipāṭiyā satta putte vijāyitvā te vayappatte gharabandhanena bandhi.

Athekadivasaṁ Satthā paccūsasamaye lokaṁ volokento Kukkuṭamittaṁ saputtaṁ sasuṇisaṁ attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaṁ disvā "kiṁ nu kho etan"ti upadhārento tesaṁ pannarasannampi sotāpattimaggassa upanissayaṁ disvā pātova pattacīvaraṁ ādāya tassa pāsaṭṭhānaṁ

1. Posiyamānā (Sī, Ka) 2. Paṭibandhacittā (Ka) 3. Vatthābharaṇajātarūpaṁ (Ka)
4. Disvā bhadde tvaṁ kassa dhītāti pucchi, ahaṁ (Ka)
5. Siriṁ nāma attano santikaṁ āgacchantiṁ (Syā)

ရာဇဂဟေ ကိရ ဧကာ သေဋ္ဌိဓီတာ ဝယပ္ပတ္တာ သတ္တဘူမိကပါသာဒဿ ဥပရိ သိရိဂဗ္ဘေ အာရက္ခဏတ္ထာယ ဧကံ ပရိစာရိကံ ဒတွာ မာတာပိတူဟိ ဝါသိယမာနာ[၁] ဧကဒိဝသံ သာယနှသမယေ ဝါတပါနေန အန္တရဝီထိံ ဩလောကေန္တီ ပဉ္စ ပါသသတာနိ ပဉ္စ သူလသတာနိ အာဒါယ မိဂေ ဝဓိတွာ ဇီဝမာနံ ဧကံ ကုက္ကုဋမိတ္တံ နာမ နေသာဒံ ပဉ္စ မိဂသတာနိ ဝဓိတွာ တေသံ မံသေန မဟာသကဋံ ပူရေတွာ သကဋဓုရေ နိသီဒိတွာ မံသဝိက္ကိဏနတ္ထာယ နဂရံ ပဝိသန္တံ ဒိသွာ တသ္မိံ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ[၂] ပရိစာရိကာယ ဟတ္ထေ ပဏ္ဏာကာရံ ဒတွာ "ဂစ္ဆ, ဧတဿ ပဏ္ဏာကာရံ ဒတွာ ဂမနကာလံ ဉတွာ ဧဟီ"တိ ပေသေသိ။ သာ ဂန္တွာ တဿ ပဏ္ဏာကာရံ ဒတွာ ပုစ္ဆိ "ကဒါ ဂမိဿသီ"တိ။ သော "အဇ္ဇ မံသံ ဝိက္ကိဏိတွာ ပါတောဝ အသုကဒွါရေန နာမ နိက္ခမိတွာ ဂမိဿာမီ"တိ အာဟ။ သာ တေန ကထိတကထံ သုတွာ အာဂန္တွာ တဿာ အာရောစေသိ။ သေဋ္ဌိဓီတာ အတ္တနာ ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တကံ ဝတ္ထာဘရဏဇာတံ[၃] သံဝိဒဟိတွာ ပါတောဝ မလိနဝတ္ထံ နိဝါသေတွာ ကုဋံ အာဒါယ ဒါသီဟိ သဒ္ဓိံ ဥဒကတိတ္ထံ ဂစ္ဆန္တီ ဝိယ နိက္ခမိတွာ တံ ဌာနံ ဂန္တွာ တဿာဂမနံ ဩလောကေန္တီ အဋ္ဌာသိ။ သောပိ ပါတောဝ သကဋံ ပါဇေန္တော နိက္ခမိ။ သာ တဿ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ပါယာသိ။ သော တံ ဒိသွာ "အဟံ[၄] တံ 'အသုကဿ နာမ ဓီတာ'တိ န ဇာနာမိ၊ မာ မံ အနုဗန္ဓိ အမ္မာ"တိ အာဟ။ န မံ တွံ ပက္ကောသသိ၊ အဟံ အတ္တနော ဓမ္မတာယ အာဂစ္ဆာမိ၊ တွံ တုဏှီ ဟုတွာ အတ္တနော သကဋံ ပါဇေဟီတိ။ သော ပုနပ္ပုနံ တံ နိဝါရေတိယေဝ။ အထ နံ သာ အာဟ "သာမိ သိရိ နာမ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တိံ[၅] နိဝါရေတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ။ သော တဿာ နိဿံသယေန အာဂမနကာရဏံ ဉတွာ တံ သကဋံ အာရောပေတွာ အဂမာသိ။ တဿာ မာတာပိတရော ဣတော စိတော စ ပရိယေသာပေတွာ အပဿန္တာ "မတာ ဘဝိဿတီ"တိ မတကဘတ္တံ ကရိံသု။ သာပိ တေန သဒ္ဓိံ သံဝါသမနွာယ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ ပုတ္တေ ဝိဇာယိတွာ တေ ဝယပ္ပတ္တေ ဃရဗန္ဓနေန ဗန္ဓိ။

အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ကုက္ကုဋမိတ္တံ သပုတ္တံ သသုဏိသံ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ ဥပဓာရေန္တော တေသံ ပန္နရသန္နမ္ပိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ ပါတောဝ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ တဿ ပါသဋ္ဌာနံ

၁-ပေါသိယမာနာ (သီ၊ က) ၂-ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ (က) ၃-ဝတ္ထာဘရဏဇာတရူပံ (က)
၄-ဒိသွာ ဘဒ္ဒေ တွံ ကဿ ဓီတာတိ ပုစ္ဆိ၊ အဟံ (က)
၅-သိရိံ နာမ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တိံ (သျာ)

agamāsi. Taṁ divasaṁ pāse baddho ekamigopi nāhosi. Satthā tassa pāsamūle padavalañjaṁ dassetvā purato[1] ekassa gumbassa heṭṭhā chāyāyaṁ nisīdi. Kukkuṭamitto pātova dhanuṁ ādāya pāsaṭṭhānaṁ gantvā ādito paṭṭhāya pāse olokayamāno pāse baddhaṁ ekampi migaṁ adisvā Satthu padavalañjaṁ addasa. Athassa etadahosi "ko[2] mayhaṁ baddhamige mocento vicaratī"ti. So Satthari āghātaṁ bandhitvā gacchanto gumbamūle nisinnaṁ Satthāraṁ disvā "iminā mama migā mocitā bhavissanti, māressāmi nan"ti dhanuṁ ākaḍḍhi. Satthā dhanaṁ ākaḍḍhituṁ datvā vissajjetuṁ nādāsi. So saraṁ vissajjetumpi oropetumpi asakkonto phāsukāhi bhijjantīhi viya mukhato kheḷena paggharantena kilantarūpo aṭṭhāsi. Athassa puttā gehaṁ gantvā "pitā no cirāyati, kiṁ nu kho etan"ti vatvā "gacchatha tātā pitu santikan"ti mātarā pesitā dhanūni ādāya gantvā pitaraṁ tathāṭhitaṁ disvā "ayaṁ no pitu paccāmitto bhavissatī"ti sattapi janā dhanūni ākaḍḍhitvā Buddhānubhāvena yathā nesaṁ pitā ṭhito, tatheva aṭṭhaṁsu. Atha nesaṁ mātā "kiṁ nu kho me puttāpi cirāyantī"ti vatvā sattahi suṇisāhi saddhiṁ gantvā te tathāṭhite disvā "kassa nu kho ime dhanūni ākaḍḍhitvā ṭhitā"ti olokentī Satthāraṁ disvā bāhā paggayha "mā me pitaraṁ nāsetha, mā me pitaraṁ nāsethā"ti mahāsaddamakāsi. Kukkuṭamitto taṁ saddaṁ sutvā cintesi "naṭṭho vatamhi, sasuro kira me esa, aho mayā bhāriyaṁ kammaṁ katan"ti. Puttāpissa "ayyako kira no esa, aho bhāriyaṁ kammaṁ katan"ti cintayiṁsu. Kukkuṭamitto "ayaṁ sasuro me"ti mettacittaṁ upaṭṭhapesi, puttāpissa "ayyako no"ti mettacittaṁ upaṭṭhapesuṁ. Atha te nesaṁ mātā seṭṭhidhītā "khippaṁ dhanūni chaḍḍetvā pitaraṁ me khamāpethā"ti āha.

Satthā tesaṁ muducittataṁ ñatvā dhanuṁ otāretuṁ adāsi. Te sabbe Satthāraṁ vanditvā "khamatha no bhante"ti khamāpetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Atha nesaṁ Satthā anupubbiṁ kathaṁ[3] kathesi. Desanāvasāne Kukkuṭamitto saddhiṁ puttehi ceva suṇisāhi ca attapañcadasamo sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthā piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ vihāraṁ agamāsi. Atha naṁ Ānandatthero pucchi "bhante kahaṁ gamitthā"ti. Kukkuṭamittassa

1. Parato (Sī) 2. Koci (Ka) 3. Ānupubbīkathaṁ (Sī)

အဂမာသိ။ တံ ဒိဝသံ ပါသေ ဗဒ္ဓေါ ဧကမိဂေါပိ နာဟောသိ။ သတ္ထာ တဿ ပါသမူလေ ပဒဝလဉ္ဇံ ဒဿေတွာ ပုရတော[1] ဧကဿ ဂုမ္ဗဿ ဟေဋ္ဌာ ဆာယာယံ နိသီဒိ။ ကုက္ကုဋမိတ္တော ပါတောဝ ဓနုံ အာဒါယ ပါသဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ပါသေ ဩလောကယမာနော ပါသေ ဗဒ္ဓံ ဧကမ္ပိ မိဂံ အဒိသွာ သတ္ထု ပဒဝလဉ္ဇံ အဒ္ဒသ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ကော[2] မယှံ ဗဒ္ဓမိဂေ မောစေန္တော ဝိစရတီ”တိ။ သော သတ္ထရိ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ ဂစ္ဆန္တော ဂုမ္ဗမူလေ နိသိန္နံ သတ္ထာရံ ဒိသွာ “ဣမိနာ မမ မိဂါ မောစိတာ ဘဝိဿန္တိ၊ မာရေဿာမိ န”န္တိ ဓနုံ အာကဍ္ဎိ။ သတ္ထာ ဓနုံ အာကဍ္ဎိတုံ ဒတွာ ဝိဿဇ္ဇေတုံ နာဒါသိ။ သော သရံ ဝိဿဇ္ဇေတုမ္ပိ ဩရောပေတုမ္ပိ အသက္ကောန္တော ဖာသုကာဟိ ဘိဇ္ဇန္တီဟိ ဝိယ မုခတော ခေဠေန ပဂ္ဃရန္တေန ကိလန္တရူပေါ အဋ္ဌာသိ။ အထဿ ပုတ္တာ ဂေဟံ ဂန္တွာ “ပိတာ နော စိရာယတိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ ဝတွာ “ဂစ္ဆထ တာတာ ပိတု သန္တိက”န္တိ မာတရာ ပေသိတာ ဓနူနိ အာဒါယ ဂန္တွာ ပိတရံ တထာဌိတံ ဒိသွာ “အယံ နော ပိတု ပစ္စာမိတ္တော ဘဝိဿတီ”တိ သတ္တပိ ဇနာ ဓနူနိ အာကဍ္ဎိတွာ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန ယထာ နေသံ ပိတာ ဌိတော၊ တထေဝ အဋ္ဌံသု။ အထ နေသံ မာတာ “ကိံ နု ခေါ မေ ပုတ္တာပိ စိရာယန္တီ”တိ ဝတွာ သတ္တဟိ သုဏိသာဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ တေ တထာ-ဌိတေ ဒိသွာ “ကဿ နု ခေါ ဣမေ ဓနူနိ အာကဍ္ဎိတွာ ဌိတာ”တိ ဩလောကေန္တီ သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ “မာ မေ ပိတရံ နာသေထ၊ မာ မေ ပိတရံ နာသေထာ”တိ မဟာသဒ္ဒမကာသိ။ ကုက္ကုဋမိတ္တော တံ သဒ္ဒံ သုတွာ စိန္တေသိ “နဋ္ဌော ဝတမှိ၊ သသုရော ကိရ မေ ဧသ၊ အဟော မယာ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတ”န္တိ။ ပုတ္တာပိဿ “အယျကော ကိရ နော ဧသ၊ အဟော ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတ”န္တိ စိန္တယိံသု။ ကုက္ကုဋမိတ္တော “အယံ သသုရော မေ”တိ မေတ္တစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေသိ၊ ပုတ္တာပိဿ “အယျကော နော”တိ မေတ္တစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေသုံ။ အထ တေ နေသံ မာတာ သေဋ္ဌိဓီတာ “ခိပ္ပံ ဓနူနိ ဆဍ္ဍေတွာ ပိတရံ မေ ခမာပေထာ”တိ အာဟ။

သတ္ထာ တေသံ မုဒုစိတ္တတံ ဉတွာ ဓနုံ ဩတာရေတုံ အဒါသိ။ တေ သဗ္ဗေ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ခမထ နော ဘန္တေ”တိ ခမာပေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ အထ နေသံ သတ္ထာ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ[3] ကထေသိ။ ဒေသနာဝသာနေ ကုက္ကုဋ-မိတ္တော သဒ္ဓိံ ပုတ္တေဟိ စေဝ သုဏိသာဟိ စ အတ္တပဉ္စဒသမော သောတာ-ပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ အထ နံ အာနန္ဒတ္ထေရော ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ကဟံ ဂမိတ္ထာ”တိ။ ကုက္ကုဋမိတ္တဿ

၁-ပရတော (သီ) ၂-ကောစိ (က) ၃-အာနုပုဗ္ဗီကထံ (သီ)

santikaṁ Ānandāti. Pāṇātipātakammassa vo bhante akārako katoti. Āmānanda, so attapañcadasamo acalasaddhāya patiṭṭhāya tīsu ratanesu nikkaṅkho hutvā pāṇātipātakammassa akārako jātoti. Bhikkhū āhaṁsu “nanu bhante bhariyāpissa atthī”ti. Āma bhikkhave, sā kulagehe kumārikā hutvā sotāpattiphalaṁ pattāti. Bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “Kukkuṭamittassa kira bhariyā kumārikakāle eva sotāpattiphalaṁ patvā tassa gehaṁ gantvā satta putte labhi, sā ettakaṁ kālaṁ sāmikena ‘dhanuṁ āhara, sare āhara, sattiṁ āhara, sūlaṁ āhara, jālaṁ āharā’ti vuccamānā tāni adāsi. Sopi tāya dinnāni ādāya gantvā pāṇātipātaṁ karoti, kiṁ nu kho sotāpannāpi pāṇātipātaṁ karontī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave sotāpannā pāṇātipātaṁ karonti, sā pana ‘sāmikassa vacanaṁ karomī’ti tathā akāsi. ‘Idaṁ gahetvā esa gantvā pāṇātipātaṁ karotū’ti tassā cittaṁ natthi. Pāṇitalasmiṁ hi vaṇe asati visaṁ gaṇhantassa taṁ visaṁ anuḍahituṁ na sakkoti, evamevaṁ akusalacetanāya abhāvena pāpaṁ akarontassa dhanu-ādīni nīharitvā dadatopi pāpaṁ nāma na hotī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

124. “Pāṇimhi ce vaṇo nāssa, hareyya pāṇinā visaṁ.
Nābbaṇaṁ visamanveti, natthi pāpaṁ akubbato”ti.

Tattha **nāssā**ti na bhaveyya. **Hareyyā**ti harituṁ sakkuṇeyya. Kiṁ kāraṇā? Yasmā **nābbaṇaṁ visamanveti** avaṇaṁ hi pāṇiṁ visaṁ anvetuṁ na sakkoti, evameva dhanu-ādīni nīharitvā dentassāpi akusalacetanāya abhāvena pāpaṁ **akubbato pāpaṁ** nāma **natthi,** avaṇaṁ pāṇiṁ visaṁ viya nāssa cittaṁ pāpaṁ anugacchatīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Aparena samayena bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “ko nu kho Kukkuṭamittassa saputtassa sasuṇisassa sotāpattimaggassūpanissayo, kena kāraṇena nesādakule nibbatto”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha

သန္တိကံ အာနန္ဒာတိ။ ပါဏာတိပါတကမ္မဿ ဝေါ ဘန္တေ အကာရကော ကတောတိ။ အာမာနန္ဒ, သော အတ္တပဉ္စဒသမော အစလသဒ္ဓါယ ပတိဋ္ဌာယ တီသု ရတနေသု နိက္ကင်္ခေါ ဟုတွာ ပါဏာတိပါတကမ္မဿ အကာရကော ဇာတောတိ။ ဘိက္ခူ အာဟံသု “နနု ဘန္တေ ဘရိယာပိဿ အတ္ထီ”တိ။ အာမ ဘိက္ခဝေ, သာ ကုလဂေဟေ ကုမာရိကာ ဟုတွာ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာတိ။ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ကုက္ကုဋမိတ္တဿ ကိရ ဘရိယာ ကုမာရိကကာလေ ဧဝ သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ တဿ ဂေဟံ ဂန္တွာ သတ္တ ပုတ္တေ လဘိ၊ သာ ဧတ္တကံ ကာလံ သာမိကေန ‘ဓနုံ အာဟရ၊ သရေ အာဟရ၊ သတ္တိံ အာဟရ၊ သူလံ အာဟရ၊ ဇာလံ အာဟရာ’တိ ဝုစ္စမာနာ တာနိ အဒါသိ။ သောပိ တာယ ဒိန္နာနိ အာဒါယ ဂန္တွာ ပါဏာတိပါတံ ကရောတိ၊ ကိံ နု ခေါ သောတာပန္နာပိ ပါဏာတိပါတံ ကရောန္တီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ သောတာပန္နာ ပါဏာတိပါတံ ကရောန္တိ၊ သာ ပန ‘သာမိကဿ ဝစနံ ကရောမီ’တိ တထာ အကာသိ။ ‘ဣဒံ ဂဟေတွာ ဧသ ဂန္တွာ ပါဏာတိပါတံ ကရောတူ’တိ တဿာ စိတ္တံ နတ္ထိ။ ပါဏိတလသ္မိံ ဟိ ဝဏေ အသတိ ဝိသံ ဂဏှန္တဿ တံ ဝိသံ အနုဍဟိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝမေဝံ အကုသလစေတနာယ အဘာဝေန ပါပံ အကရောန္တဿ ဓနုအာဒီနိ နီဟရိတွာ ဒဒတောပိ ပါပံ နာမ န ဟောတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၄။ “ပါဏိမှိ စေ ဝဏော နာဿ၊ ဟရေယျ ပါဏိနာ ဝိသံ။
နာဗ္ဗဏံ ဝိသမန္ဝေတိ၊ နတ္ထိ ပါပံ အကုဗ္ဗတော”တိ။

တတ္ထ **နာဿာ**တိ န ဘဝေယျ။ **ဟရေယျာ**တိ ဟရိတုံ သက္ကုဏေယျ။ ကိံ ကာရဏာ? ယသ္မာ **နာဗ္ဗဏံ ဝိသမန္ဝေတိ** အဝဏံ ဟိ ပါဏိံ ဝိသံ အန္ဝေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝမေဝ ဓနုအာဒီနိ နီဟရိတွာ ဒေန္တဿာပိ အကုသလစေတနာယ အဘာဝေန ပါပံ **အကုဗ္ဗတော ပါပံ** နာမ **နတ္ထိ၊** အဝဏံ ပါဏိံ ဝိသံ ဝိယ နာဿ စိတ္တံ ပါပံ အနုဂစ္ဆတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အပရေန သမယေန ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ကော နု ခေါ ကုက္ကုဋမိတ္တဿ သပုတ္တဿ သသုဏိသဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿူပနိဿယော၊ ကေန ကာရဏေန နေသာဒကုလေ နိဗ္ဗတ္တော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ

bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte bhikkhave atīte Kassapadasabalassa dhātucetiyaṁ saṁvidahantā evamāhaṁsu “kiṁ nu kho imassa cetiyassa mattikā bhavissati, kiṁ udakan”ti. Atha nesaṁ etadahosi “haritālamanosilā mattikā bhavissati, tilatelaṁ udakan”ti. Te haritālamanosilā koṭṭetvā tilatelena saṁsanditvā iṭṭhakāya ghaṭetvā[1] suvaṇṇena khacitvā anto ciniṁsu, bahimukhe pana ekagghanasuvaṇṇa-iṭṭhakāva ahesuṁ. Ekekā satasahassagghanikā ahosi. Te yāva dhātunidhānā cetiye niṭṭhite cintayiṁsu “dhātunidhānakāle bahunā dhanena attho, kaṁ nu kho jeṭṭhakaṁ karomā”ti.

Atheko gāmavāsiko seṭṭhi “ahaṁ jeṭṭhako bhavissāmī”ti dhātunidhāne ekaṁ hiraññakoṭiṁ pakkhipi. Taṁ disvā raṭṭhavāsino “ayaṁ nagaraseṭṭhi dhanameva saṁharati, evarūpe cetiye jeṭṭhako bhavituṁ na sakkoti, gāmavāsī pana koṭidhanaṁ pakkhipitvā jeṭṭhako jāto”ti ujjhāyiṁsu. So tesaṁ kathaṁ sutvā “ahaṁ dve koṭiyo datvā jeṭṭhako bhavissāmī”ti dve koṭiyo adāsi. Itaro “ahameva jeṭṭhako bhavissāmī”ti tisso koṭiyo adāsi. Evaṁ vaḍḍhetvā vaḍḍhetvā nagaravāsī aṭṭha koṭiyo adāsi. Gāmavāsino pana gehe navakoṭidhanameva atthi, nagaravāsino cattālīsakoṭidhanaṁ. Tasmā gāmavāsī cintesi “sacāhaṁ nava koṭiyo dassāmi, ayaṁ ‘dasa koṭiyo dassāmī’ti vakkhati, atha me niddhanabhāvo paññāyissatī”ti. So evamāha “ahaṁ ettakañca dhanaṁ dassāmi, saputtadāro ca cetiyassa dāso bhavissāmī”ti satta putte satta suṇisāyo bhariyañca gahetvā attanā saddhiṁ cetiyassa niyyādesi. Raṭṭhavāsino “dhanaṁ nāma sakkā uppādetuṁ, ayaṁ pana saputtadāro attānaṁ niyyādesi, ayameva jeṭṭhako hotū”ti taṁ jeṭṭhakaṁ kariṁsu. Iti te soḷasapi janā cetiyassa dāsā ahesuṁ. Raṭṭhavāsino pana te bhujisse akaṁsu. Evaṁ santepi cetiyameva paṭijaggitvā yāvatāyukaṁ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattiṁsu. Tesu ekaṁ Buddhantaraṁ devaloke vasantesu imasmiṁ Buddhuppāde bhariyā tato cavitvā

1. Sannetvā iṭṭhakā chinditvā (Sī)

ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ ဘိက္ခဝေ အတီတေ ကဿပဒသဗလဿ ဓာတုစေတိယံ သံဝိဒဟန္တာ ဧဝမာဟံသု “ကိံ နု ခေါ ဣမဿ စေတိယဿ မတ္တိကာ ဘဝိဿတိ၊ ကိံ ဥဒက”န္တိ။ အထ နေသံ ဧတဒဟောသိ “ဟရိတာလမနောသိလာ မတ္တိကာ ဘဝိဿတိ၊ တိလတေလံ ဥဒက”န္တိ။ တေ ဟရိတာလမနောသိလာ ကောဋ္ဋေတွာ တိလတေလေန သံသန္ဒိတွာ ဣဋ္ဌကာယ ဃဋေတွာ[1] သုဝဏ္ဏေန ခစိတွာ အန္တော စိနိံသု၊ ဗဟိမုခေ ပန ဧကဂ္ဃနသုဝဏ္ဏဣဋ္ဌကာဝ အဟေသုံ။ ဧကေကာ သတသဟဿဂ္ဃနိကာ အဟောသိ။ တေ ယာဝ ဓာတုနိဓာနာ စေတိယေ နိဋ္ဌိတေ စိန္တယိံသု “ဓာတုနိဓာနကာလေ ဗဟုနာ ဓနေန အတ္ထော၊ ကံ နု ခေါ ဇေဋ္ဌကံ ကရောမာ”တိ။

အထေကော ဂါမဝါသိကော သေဋ္ဌိ “အဟံ ဇေဋ္ဌကော ဘဝိဿာမီ”တိ ဓာတုနိဓာနေ ဧကံ ဟိရညကောဋိံ ပက္ခိပိ။ တံ ဒိသွာ ရဋ္ဌဝါသိနော “အယံ နဂရသေဋ္ဌိ ဓနမေဝ သံဟရတိ၊ ဧဝရူပေ စေတိယေ ဇေဋ္ဌကော ဘဝိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဂါမဝါသီ ပန ကောဋိဓနံ ပက္ခိပိတွာ ဇေဋ္ဌကော ဇာတော”တိ ဥဇ္ဈာယိံသု။ သော တေသံ ကထံ သုတွာ “အဟံ ဒွေ ကောဋိယော ဒတွာ ဇေဋ္ဌကော ဘဝိဿာမီ”တိ ဒွေ ကောဋိယော အဒါသိ။ ဣတရော “အဟမေဝ ဇေဋ္ဌကော ဘဝိဿာမီ”တိ တိဿော ကောဋိယော အဒါသိ။ ဧဝံ ဝဍ္ဎေတွာ ဝဍ္ဎေတွာ နဂရဝါသီ အဋ္ဌ ကောဋိယော အဒါသိ။ ဂါမဝါသိနော ပန ဂေဟေ နဝကောဋိဓနမေဝ အတ္ထိ၊ နဂရဝါသိနော စတ္တာလီသကောဋိဓနံ။ တသ္မာ ဂါမဝါသီ စိန္တေသိ “သစာဟံ နဝ ကောဋိယော ဒဿာမိ၊ အယံ ‘ဒသ ကောဋိယော ဒဿာမီ’တိ ဝက္ခတိ၊ အထ မေ နိဒ္ဓနဘာဝေါ ပညာယိဿတီ”တိ။ သော ဧဝမာဟ “အဟံ ဧတ္တကဉ္စ ဓနံ ဒဿာမိ၊ သပုတ္တဒါရော စ စေတိယဿ ဒါသော ဘဝိဿာမီ”တိ သတ္တ ပုတ္တေ သတ္တ သုဏိသာယော ဘရိယဉ္စ ဂဟေတွာ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ စေတိယဿ နိယျာဒေသိ။ ရဋ္ဌဝါသိနော “ဓနံ နာမ သက္ကာ ဥပ္ပါဒေတုံ၊ အယံ ပန သပုတ္တဒါရော အတ္တာနံ နိယျာဒေသိ၊ အယမေဝ ဇေဋ္ဌကော ဟောတူ”တိ တံ ဇေဋ္ဌကံ ကရိံသု။ ဣတိ တေ သောဠသပိ ဇနာ စေတိယဿ ဒါသာ အဟေသုံ။ ရဋ္ဌဝါသိနော ပန တေ ဘုဇိဿေ အကံသု။ ဧဝံ သန္တေပိ စေတိယမေဝ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တေသု ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝလောကေ ဝသန္တေသု ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဘရိယာ တတော စဝိတွာ

၁-သန္နေတွာ ဣဋ္ဌကာ ဆိန္ဒိတွာ (သီ)

Rājagahe seṭṭhino dhītā hutvā nibbatti. Sā kumārikāva hutvā sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Adiṭṭhasaccassa pana paṭisandhi nāma bhāriyāti tassā sāmiko samparivattamāno gantvā nesādakule nibbatti. Tassa saha dassaneneva seṭṭhidhītaraṁ pubbasineho ajjhotthari. Vuttampi cetaṁ—

> “Pubbeva sannivāsena, paccuppannahitena vā.
> Evaṁ taṁ jāyate pemaṁ, uppalaṁva yathodake”ti[1].

Sā pubbasineheneva nesādakulaṁ agamāsi. Puttāpissā devalokā cavitvā tassā eva kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhiṁsu, suṇisāyopissā tattha tattha nibbattitvā vayappattā tesaṁyeva gehaṁ agamaṁsu. Evaṁ te sabbepi tadā cetiyaṁ paṭijaggitvā tassa kammassānubhāvena sotāpattiphalaṁ pattāti.

Kukkuṭamittanesādavatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Kokasunakhaluddakavatthu

Yo appaduṭṭhassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokaṁ nāma sunakhaluddakaṁ ārabbha kathesi.

So kira ekadivasaṁ pubbaṇhasamaye dhanuṁ ādāya sunakhaparivuto araññaṁ gacchanto antarāmagge ekaṁ piṇḍāya pavisantaṁ bhikkhuṁ disvā kujjhitvā “Kāḷakaṇṇi me diṭṭho, ajja kiñci na labhissāmī”ti cintetvā pakkāmi. Theropi gāme piṇḍāya caritvā katabhattakicco puna vihāraṁ pāyāsi. Itaropi araññe[2] vicaritvā kiñci alabhitvā paccāgacchanto puna theraṁ disvā “ajjāhaṁ imaṁ Kāḷakaṇṇiṁ disvā araññaṁ gato kiñci na labhiṁ, idāni me punapi abhimukho jāto, sunakhehi naṁ khādāpessāmī”ti saññaṁ datvā sunakhe vissajjesi. Theropi “mā evaṁ kari upāsakā”ti yāci. So “ajjāhaṁ tava sammukhībhūtattā kiñci nālatthaṁ, punapi me sammukhībhāvamāgatosi, khādāpessāmeva tan”ti vatvā sunakhe uyyojesi. Thero vegena ekaṁ rukkhaṁ abhiruhitvā purisappamāṇe ṭhāne nisīdi.

---

1. Khu 5. 66 piṭṭhe Jātake.
2. Araññaṁ (Sī, Ka)

ရာဇဂဟေ သေဋ္ဌိနော ဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာ ကုမာရိကာဝ ဟုတွာ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ။ အဒိဋ္ဌသစ္စဿ ပန ပဋိသန္ဓိ နာမ ဘာရိယာတိ တဿာ သာမိကော သမ္ပရိဝတ္တမာနော ဂန္တွာ နေသာဒကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ သဟ ဒဿနေနေဝ သေဋ္ဌိဓီတရံ ပုဗ္ဗသိနေဟော အဇ္ဈောတ္ထရိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

> “ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန၊ ပစ္စုပ္ပန္နဟိတေန ဝါ။
> ဧဝံ တံ ဇာယတေ ပေမံ၊ ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေ”တိ[၁]။

သာ ပုဗ္ဗသိနေဟေနေဝ နေသာဒကုလံ အဂမာသိ။ ပုတ္တာပိဿာ ဒေဝလောကာ စဝိတွာ တဿာ ဧဝ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိံသု၊ သုဏိသာယောပိဿာ တတ္ထ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ တေသံယေဝ ဂေဟံ အဂမံသု။ ဧဝံ တေ သဗ္ဗေပိ တဒါ စေတိယံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ တဿ ကမ္မဿာနုဘာဝေန သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာတိ။

ကုက္ကုဋမိတ္တနေသာဒဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-ကောကသုနခလုဒ္ဒကဝတ္ထု

ယော အပ္ပဒုဋ္ဌဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောကံ နာမ သုနခလုဒ္ဒကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဧကဒိဝသံ ပုဗ္ဗဏှသမယေ ဓနုံ အာဒါယ သုနခပရိဝုတော အရညံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ကုဇ္ဈိတွာ “ကာဠကဏ္ဏိ မေ ဒိဋ္ဌော၊ အဇ္ဇ ကိဉ္စိ န လဘိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ပက္ကာမိ။ ထေရောပိ ဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စော ပုန ဝိဟာရံ ပါယာသိ။ ဣတရောပိ အရညေ[၂] ဝိစရိတွာ ကိဉ္စိ အလဘိတွာ ပစ္စာဂစ္ဆန္တော ပုန ထေရံ ဒိသွာ “အဇ္ဇာဟံ ဣမံ ကာဠကဏ္ဏိံ ဒိသွာ အရညံ ဂတော ကိဉ္စိ န လဘိံ၊ ဣဒါနိ မေ ပုနပိ အဘိမုခေါ ဇာတော၊ သုနခေဟိ နံ ခါဒါပေဿာမီ”တိ သညံ ဒတွာ သုနခေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ထေရောပိ “မာ ဧဝံ ကရိ ဥပါသကာ”တိ ယာစိ။ သော “အဇ္ဇာဟံ တဝ သမ္မုခီဘူတတ္တာ ကိဉ္စိ နာလတ္ထံ၊ ပုနပိ မေ သမ္မုခီဘာဝမာဂတောသိ၊ ခါဒါပေဿာမေဝ တ”န္တိ ဝတွာ သုနခေ ဥယျောဇေသိ။ ထေရော ဝေဂေန ဧကံ ရုက္ခံ အဘိရုဟိတွာ ပုရိသပ္ပမာဏေ ဌာနေ နိသီဒိ။

၁-ခု ၅-၆၆-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၂-အရညံ (သီ၊ က)

sunakhā rukkhaṁ parivāresuṁ. Luddako gantvā “rukkhaṁ abhiruhatopi te mokkho natthī”ti taṁ saratuṇḍena pādatale vijjhi. Thero “mā evaṁ karohī”ti taṁ yāciyeva. Itaro tassa yācanaṁ anādiyitvā punappunaṁ vijjhiyeva. Thero ekasmiṁ pādatale vijjhiyamāne taṁ ukkhipitvā dutiyaṁ pādaṁ olambitvā tasmiṁ vijjhiyamāne tampi ukkhipati, evamassa so yācanaṁ anādiyitvāva dvepi pādatalāni vijjhiyeva. Therassa sarīraṁ ukkāhi ādittaṁ viya ahosi. So vedanānuvattiko hutvā satiṁ paccupaṭṭhāpetuṁ nāsakkhi, pārutacīvaraṁ bhassantampi na sallakkhesi. Taṁ patamānaṁ kokaṁ sīsato paṭṭhāya parikkhipantameva pati. Sunakhā “thero patito”ti saññāya cīvarantaraṁ pavisitvā attano sāmikaṁ luñcitvā khādantā aṭṭhimattāvasesaṁ kariṁsu. Sunakhā cīvarantarato nikkhamitvā bahi aṭṭhaṁsu.

Atha nesaṁ thero ekaṁ sukkhadaṇḍakaṁ bhañjitvā khipi. Sunakhā theraṁ disvā “sāmikova amhehi khādito”ti ñatvā araññaṁ pavisiṁsu. Thero kukkuccaṁ uppādesi “mama cīvarantaraṁ pavisitvā esa naṭṭho, arogaṁ nu kho me sīlan”ti. So rukkhā otaritvā Satthu santikaṁ gantvā ādito paṭṭhāya sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocetvā “bhante mama cīvaraṁ nissāya so upāsako naṭṭho, kacci me arogaṁ sīlaṁ, atthi me samaṇabhāvo”ti pucchi. Satthā tassa vacanaṁ sutvā “bhikkhu arogaṁ te sīlaṁ, atthi te samaṇabhāvo, so appaduṭṭhassa padussitvā vināsaṁ patto, na kevalañca idāneva, atītepi appaduṭṭhānaṁ padussitvā vināsaṁ pattoyevā”ti vatvā tamatthaṁ pakāsento atītaṁ āhari—

Atīte kireko vejjo vejjakammatthāya gāmaṁ vicaritvā kiñci kammaṁ alabhitvā chātajjhatto nikkhamitvā gāmadvāre sambahule kumārake kīḷante disvā “ime sappena ḍaṁsāpetvā tikicchitvā āhāraṁ labhissāmī”ti ekasmiṁ rukkhabile sīsaṁ nīharitvā nipannaṁ sappaṁ dassetvā “ambho kumārakā eso sāḷikapotako, gaṇhatha nan”ti āha. Atheko kumārako sappaṁ gīvāyaṁ daḷhaṁ gahetvā nīharitvā tassa sappabhāvaṁ ñatvā viravanto avidūre ṭhitassa vejjassa matthake khipi. Sappo vejjassa khandhaṭṭhikaṁ parikkhipitvā daḷhi ḍaṁsitvā tattheva jīvitakkhayaṁ pāpesi, evamesa Koko sunakhaluddako pubbepi appaduṭṭhassa padussitvā vināsaṁ pattoyevāti.

သုနခါ ရုက္ခံ ပရိဝါရေသုံ။ လုဒ္ဒကော ဂန္တွာ “ရုက္ခံ အဘိရုဟတောပိ တေ မောက္ခော နတ္ထီ”တိ တံ သရတုဏ္ဍေန ပါဒတလေ ဝိဇ္ဈိ။ ထေရော “မာ ဧဝံ ကရောဟီ”တိ တံ ယာစိယေဝ။ ဣတရော တဿ ယာစနံ အနာဒိယိတွာ ပုနပ္ပုနံ ဝိဇ္ဈိယေဝ။ ထေရော ဧကသ္မိံ ပါဒတလေ ဝိဇ္ဈိယမာနေ တံ ဥက္ခိပိတွာ ဒုတိယံ ပါဒံ ဩလမ္ဗိတွာ တသ္မိံ ဝိဇ္ဈိယမာနေ တမ္ပိ ဥက္ခိပတိ၊ ဧဝမဿ သော ယာစနံ အနာဒိယိတွာဝ ဒွေပိ ပါဒတလာနိ ဝိဇ္ဈိယေဝ။ ထေရဿ သရီရံ ဥက္ကာဟိ အာဒိတ္တံ ဝိယ အဟောသိ။ သော ဝေဒနာနုဝတ္တိကော ဟုတွာ သတိံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ နာသက္ခိ၊ ပါရုတစီဝရံ ဘဿန္တမ္ပိ န သလ္လက္ခေသိ။ တံ ပတမာနံ ကောကံ သီသတော ပဋ္ဌာယ ပရိက္ခိပန္တမေဝ ပတိ။ သုနခါ “ထေရော ပတိတော”တိ သညာယ စီဝရန္တရံ ပဝိသိတွာ အတ္တနော သာမိကံ လုဉ္စိတွာ ခါဒန္တာ အဋ္ဌိမတ္တာဝသေသံ ကရိံသု။ သုနခါ စီဝရန္တရတော နိက္ခမိတွာ ဗဟိ အဋ္ဌံသု။

အထ နေသံ ထေရော ဧကံ သုက္ခဒဏ္ဍကံ ဘဉ္ဇိတွာ ခိပိ။ သုနခါ ထေရံ ဒိသွာ “သာမိကောဝ အမှေဟိ ခါဒိတော”တိ ဉတွာ အရညံ ပဝိသိံသု။ ထေရော ကုက္ကုစ္စံ ဥပ္ပါဒေသိ “မမ စီဝရန္တရံ ပဝိသိတွာ ဧသ နဋ္ဌော၊ အရောဂံ နု ခေါ မေ သီလ”န္တိ။ သော ရုက္ခာ ဩတရိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ “ဘန္တေ မမ စီဝရံ နိဿာယ သော ဥပါသကော နဋ္ဌော၊ ကစ္စိ မေ အရောဂံ သီလံ၊ အတ္ထိ မေ သမဏဘာဝေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ တဿ ဝစနံ သုတွာ “ဘိက္ခု အရောဂံ တေ သီလံ၊ အတ္ထိ တေ သမဏဘာဝေါ၊ သော အပ္ပဒုဋ္ဌဿ ပဒုဿိတွာ ဝိနာသံ ပတ္တော၊ န ကေဝလဉ္စ ဣဒါနေဝ၊ အတီတေပိ အပ္ပဒုဋ္ဌာနံ ပဒုဿိတွာ ဝိနာသံ ပတ္တောယေဝါ”တိ ဝတွာ တမတ္ထံ ပကာသေန္တော အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ကိရေကော ဝေဇ္ဇော ဝေဇ္ဇကမ္မတ္ထာယ ဂါမံ ဝိစရိတွာ ကိဉ္စိ ကမ္မံ အလဘိတွာ ဆာတဇ္ဈတ္တော နိက္ခမိတွာ ဂါမဒွါရေ သမ္ဗဟုလေ ကုမာရကေ ကီဠန္တေ ဒိသွာ “ဣမေ သပ္ပေန ဍံသာပေတွာ တိကိစ္ဆိတွာ အာဟာရံ လဘိဿာမီ”တိ ဧကသ္မိံ ရုက္ခဗိလေ သီသံ နီဟရိတွာ နိပန္နံ သပ္ပံ ဒဿေတွာ “အမ္ဘော ကုမာရကာ ဧသော သာဠိကပေါတကော၊ ဂဏှထ န”န္တိ အာဟ။ အထေကော ကုမာရကော သပ္ပံ ဂီဝါယံ ဒဠှံ ဂဟေတွာ နီဟရိတွာ တဿ သပ္ပဘာဝံ ဉတွာ ဝိရဝန္တော အဝိဒူရေ ဌိတဿ ဝေဇ္ဇဿ မတ္ထကေ ခိပိ။ သပ္ပေါ ဝေဇ္ဇဿ ခန္ဓဋ္ဌိကံ ပရိက္ခိပိတွာ ဒဠှံ ဍံသိတွာ တတ္ထေဝ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသိ၊ ဧဝမေသ ကောကော သုနခလုဒ္ဒကော ပုဗ္ဗေပိ အပ္ပဒုဋ္ဌဿ ပဒုဿိတွာ ဝိနာသံ ပတ္တောယေဝါတိ။

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

125. “Yo appaduṭṭhassa narassa dussati,
Suddhassa posassa anaṅgaṇassa.
Tameva bālaṁ pacceti pāpaṁ,
Sukhumo rajo paṭivātaṁva khitto”ti.

Tattha **appaduṭṭhassā**ti attano vā sabbasattānaṁ vā aduṭṭhassa. **Narassā**ti sattassa. **Dussatī**ti aparajjhati. **Suddhassā**ti niraparādhasseva. **Posassā**ti-idampi aparenākārena sattādhivacanameva. **Anaṅgaṇassā**ti nikkilesassa. **Paccetī**ti pati-eti. **Paṭivāta**nti yathā ekena purisena paṭivāte ṭhitaṁ paharitukāmatāya **khitto sukhumo rajo** tameva purisaṁ pacceti, tasseva upari patati, evameva yo puggalo apaduṭṭhassa purisassa pāṇippaharādīni dadanto padussati, **tameva bālaṁ** diṭṭheva dhamme, samparāye vā nirayādīsu vipaccamānaṁ taṁ **pāpaṁ** vipākadukkhavasena paccetīti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu arahatte patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Kokasunakhaluddakavatthu navamaṁ.

---

10. Maṇikārakulūpakatissattheravatthu

Gabbhameketi imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Maṇikārakulūpakaṁ Tissattheraṁ ārabbha kathesi.

So kira thero ekassa Maṇikārassa kule dvādasa vassāni bhuñji. Tasmiṁ kule jayampatikā mātāpituṭṭhāne[1] ṭhatvā theraṁ paṭijaggiṁsu. Athekadivasaṁ so Maṇikāro therassa purato maṁsaṁ chindanto nisinno hoti. Tasmiṁ khaṇe rājā Pasenadi Kosalo ekaṁ maṇiratanaṁ “imaṁ dhovitvā vijjhitvā pahiṇatū”ti pesesi. Maṇikāro

1. Mātāpitiṭṭhāne (Sī)

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၅။ “ယော အပ္ပဒုဋ္ဌဿ နရဿ ဒုဿတိ၊
သုဒ္ဓဿ ပေါသဿ အနင်္ဂဏဿ။
တမေဝ ဗာလံ ပစ္စေတိ ပါပံ၊
သုခုမော ရဇော ပဋိဝါတံဝ ခိတ္တော”တိ။

တတ္ထ **အပ္ပဒုဋ္ဌဿာ**တိ အတ္တနော ဝါ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဝါ အဒုဋ္ဌဿ။ **နရဿာ**တိ သတ္တဿ။ **ဒုဿတီ**တိ အပရဇ္ဈတိ။ **သုဒ္ဓဿာ**တိ နိရပရာဓဿေဝ။ **ပေါသဿာ**တိဣဒမ္ပိ အပရေနာကာရေန သတ္တာဓိဝစနမေဝ။ **အနင်္ဂဏဿာ**တိ နိက္ကိလေသဿ။ **ပစ္စေတီ**တိ ပတိဧတိ။ **ပဋိဝါတ**န္တိ ယထာ ဧကေန ပုရိသေန ပဋိဝါတေ ဌိတံ ပဟရိတုကာမတာယ **ခိတ္တော သုခုမော ရဇော** တမေဝ ပုရိသံ ပစ္စေတိ၊ တဿေဝ ဥပရိ ပတတိ၊ ဧဝမေဝ ယော ပုဂ္ဂလော အပဒုဋ္ဌဿ ပုရိသဿ ပါဏိပ္ပဟာရာဒီနိ ဒဒန္တော ပဒုဿတိ၊ **တမေဝ ဗာလံ** ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ, သမ္ပရာယေ ဝါ နိရယာဒီသု ဝိပစ္စမာနံ တံ **ပါပံ** ဝိပါကဒုက္ခဝသေန ပစ္စေတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ကောကသုနခလုဒ္ဒကဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-မဏိကာရကုလူပကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု

ဂဗ္ဘမေကေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဏိကာရကုလူပကံ တိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ထေရော ဧကဿ မဏိကာရဿ ကုလေ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဘုဉ္ဇိ။ တသ္မိံ ကုလေ ဇယမ္ပတိကာ မာတာပိတုဋ္ဌာနေ[၁] ဌတွာ ထေရံ ပဋိဇဂ္ဂိံသု။ အထေကဒိဝသံ သော မဏိကာရော ထေရဿ ပုရတော မံသံ ဆိန္ဒန္တော နိသိန္နော ဟောတိ။ တသ္မိံ ခဏေ ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော ဧကံ မဏိရတနံ “ဣမံ ဓောဝိတွာ ဝိဇ္ဈိတွာ ပဟိဏတူ”တိ ပေသေသိ။ မဏိကာရော

၁-မာတာပိတိဋ္ဌာနေ (သီ)။

salohiteneva hatthena taṁ paṭiggahetvā peḷāya upari ṭhapetvā hatthadhovanatthaṁ anto pāvisi. Tasmiṁ pana gehe posāvaniyakoñcasakuṇo atthi. So lohitagandhena maṁsasaññāya taṁ maṇiṁ therassa passantasseva gili. Maṇikāro āgantvā maṇiṁ apassanto "maṇi kena gahito"ti bhariyañca puttake ca paṭipāṭiyā pucchitvā tehi "na gaṇhāmā"ti vutte "therena gahito bhavissatī"ti cintetvā bhariyāya saddhiṁ mantesi "therena maṇi gahito bhavissatī"ti. Sā sāmi mā evaṁ avaca, ettakaṁ kālaṁ mayā therassa na kiñci vajjaṁ diṭṭhapubbaṁ, na so maṇiṁ gaṇhātīti. Maṇikāro theraṁ pucchi "bhante-imasmiṁ ṭhāne maṇiratanaṁ tumhehi gahitan"ti. Na gaṇhāmi upāsakāti. Bhante na idha añño atthi, tumhehiyeva gahito bhavissati, detha me maṇiratananti. So tasmiṁ asampaṭicchante[1] puna bhariyaṁ āha "thereneva maṇi gahito, pīḷetvā naṁ pucchissāmī"ti. Sā sāmi mā no nāsayi[2], varaṁ amhehi dāsabyaṁ upagantuṁ, na ca theraṁ evarūpaṁ vattunti. So "sabbeva mayaṁ dāsattaṁ upagacchantā maṇimūlaṁ na agghāmā"ti rajjuṁ gahetvā therassa sīsaṁ veṭhetvā daṇḍena ghaṭṭesi[3]. Therassa sīsato ca kaṇṇanāsāhi ca lohitaṁ pagghari, akkhīni nikkhamanākārappattāni ahesuṁ, so vedanāpamatto[4] bhūmiyaṁ pati. Koñco lohitagandhenāgantvā lohitaṁ pivi. Atha naṁ Maṇikāro there uppannakodhavegena "tvaṁ kiṁ karosī"ti pādena paharitvā khipi. So ekappahāreneva maritvā uttāno[5] ahosi.

Thero taṁ disvā upāsaka sīse veṭhanaṁ tāva me sithilaṁ katvā imaṁ koñcaṁ olokehi "mato vā, no vā"ti. Atha naṁ so āha "eso viya tvampi marissasī"ti. Upāsaka iminā so maṇi gilito, sace ayaṁ na amarissā, na te ahaṁ marantopi maṇiṁ ācikkhissanti. So tassa udaraṁ phāletvā maṇiṁ disvā pavedhento saṁviggamānaso therassa pādamūle nipajjitvā "khamatha me bhante, ajānantena mayā katan"ti āha. Upāsaka neva tuyhaṁ doso atthi, na mayhaṁ, vaṭṭassevesa doso, khamāmi teti. Bhante sace me khamatha, pakatiniyāmeneva me gehe nisīditvā bhikkhaṁ gaṇhathāti. "Upāsaka na dānāhaṁ ito paṭṭhāya

1. Asampaṭicchite (Sī) 2. Nāsehi (Syā) 3. Daṇḍakena yantesi (Sī)
4. Vedanāppatto (Syā) 5. Parivattamāno (Syā)

သလောဟိတေနေဝ ဟတ္ထေန တံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ပေဠာယ ဥပရိ ဌပေတွာ ဟတ္ထဓောဝနတ္ထံ အန္တော ပါဝိသိ။ တသ္မိံ ပန ဂေဟေ ပေါသာဝနိယကောဉ္စသကုဏော အတ္ထိ။ သော လောဟိတဂန္ဓေန မံသသညာယ တံ မဏိံ ထေရဿ ပဿန္တဿေဝ ဂိလိ။ မဏိကာရော အာဂန္တွာ မဏိံ အပဿန္တော "မဏိ ကေန ဂဟိတော"တိ ဘရိယဉ္စ ပုတ္တကေ စ ပဋိပါဋိယာ ပုစ္ဆိတွာ တေဟိ "န ဂဏှာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ထေရေန ဂဟိတော ဘဝိဿတီ"တိ စိန္တေတွာ ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ မန္တေသိ "ထေရေန မဏိ ဂဟိတော ဘဝိဿတီ"တိ။ သာ သာမိ မာ ဧဝံ အဝစ၊ ဧတ္တကံ ကာလံ မယာ ထေရဿ န ကိဉ္စိ ဝဇ္ဇံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊ န သော မဏိံ ဂဏှာတီတိ။ မဏိကာရော ထေရံ ပုစ္ဆိ "ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ မဏိရတနံ တုမှေဟိ ဂဟိတ"န္တိ။ န ဂဏှာမိ ဥပါသကာတိ။ ဘန္တေ န ဣဓ အညော အတ္ထိ၊ တုမှေဟိယေဝ ဂဟိတော ဘဝိဿတိ၊ ဒေထ မေ မဏိရတနန္တိ။ သော တသ္မိံ အသမ္ပဋိစ္ဆန္တေ[1] ပုန ဘရိယံ အာဟ "ထေရေနေဝ မဏိ ဂဟိတော၊ ပီဠေတွာ နံ ပုစ္ဆိဿာမီ"တိ။ သာ သာမိ မာ နော နာသယိ[2]၊ ဝရံ အမှေဟိ ဒါသဗျံ ဥပဂန္တုံ၊ န စ ထေရံ ဧဝရူပံ ဝတ္တုန္တိ။ သော "သဗ္ဗေဝ မယံ ဒါသတ္တံ ဥပဂစ္ဆန္တာ မဏိမူလံ န အဂ္ဃာမာ"တိ ရဇ္ဇုံ ဂဟေတွာ ထေရဿ သီသံ ဝေဌေတွာ ဒဏ္ဍေန ဃဋ္ဋေသိ[3]။ ထေရဿ သီသတော စ ကဏ္ဏနာသာဟိ စ လောဟိတံ ပဂ္ဃရိ၊ အက္ခီနိ နိက္ခမနာကာရပ္ပတ္တာနိ အဟေသုံ၊ သော ဝေဒနာပမတ္တော[4] ဘူမိယံ ပတိ။ ကောဉ္စော လောဟိတဂန္ဓေနာဂန္တွာ လောဟိတံ ပိဝိ။ အထ နံ မဏိကာရော ထေရေ ဥပ္ပန္နကောဓဝေဂေန "တွံ ကိံ ကရောသီ"တိ ပါဒေန ပဟရိတွာ ခိပိ။ သော ဧကပ္ပဟာရေနေဝ မရိတွာ ဥတ္တာနော[5] အဟောသိ။

ထေရော တံ ဒိသွာ ဥပါသက သီသေ ဝေဌနံ တာဝ မေ သိထိလံ ကတွာ ဣမံ ကောဉ္စံ ဩလောကေဟိ "မတော ဝါ, နော ဝါ"တိ။ အထ နံ သော အာဟ "ဧသော ဝိယ တွမ္ပိ မရိဿသီ"တိ။ ဥပါသက ဣမိနာ သော မဏိ ဂိလိတော၊ သစေ အယံ န အမရိဿာ၊ န တေ အဟံ မရန္တောပိ မဏိံ အာစိက္ခိဿန္တိ။ သော တဿ ဥဒရံ ဖာလေတွာ မဏိံ ဒိသွာ ပဝေဓေန္တော သံဝိဂ္ဂမာနသော ထေရဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ "ခမထ မေ ဘန္တေ၊ အဇာနန္တေန မယာ ကတ"န္တိ အာဟ။ ဥပါသက နေဝ တုယှံ ဒေါသော အတ္ထိ၊ န မယှံ၊ ဝဋ္ဋဿေဝေသ ဒေါသော၊ ခမာမိ တေတိ။ ဘန္တေ သစေ မေ ခမထ၊ ပကတိနိယာမေနေဝ မေ ဂေဟေ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခံ ဂဏှထာတိ။ "ဥပါသက န ဒါနာဟံ ဣတော ပဋ္ဌာယ

၁-အသမ္ပဋိစ္ဆိတေ (သီ) ၂-နာသေဟိ (သျာ) ၃-ဒဏ္ဍကေန ယန္တေသိ (သီ)
၄-ဝေဒနာပ္ပတ္တော (သျာ) ၅-ပရိဝတ္တမာနော (သျာ)

paresaṁ gehassa antochadanaṁ pavisissāmi. Antogehapavesanasseva hi ayaṁ doso, ito paṭṭhāya pādesu āvahantesu gehadvāre ṭhitova bhikkhaṁ gaṇhissāmī”ti vatvā dhutaṅgaṁ samādāya imaṁ gāthamāha—

“Paccati Munino bhattaṁ, thokaṁ thokaṁ kule kule.
Piṇḍikāya carissāmi, atthi jaṅghabalaṁ mamā”ti[1]—

Idañca pana vatvā thero teneva byādhinā na cirasseva parinibbāyi. Koñco maṇikārassa bhariyāya kucchismiṁ paṭisandhiṁ gaṇhi. Maṇikāro kālaṁ katvā niraye nibbatti. Maṇikārassa bhariyā there muducittatāya kālaṁ katvā devaloke nibbatti. Bhikkhū Satthāraṁ tesaṁ abhisamparāyaṁ pucchiṁsu. Satthā “bhikkhave idhekacce gabbhe nibbattanti, ekacce pāpakārino niraye nibbattanti, ekacce katakalyāṇā devaloke nibbattanti, anāsavā pana parinibbāyantī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

126. “Gabbhameke uppajjanti, nirayaṁ pāpakammino.
Saggaṁ sugatino yanti, parinibbanti anāsavā”ti.

Tattha **gabbhan**ti idha manussagabbhova adhippeto. Sesamettha uttānatthameva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Maṇikārakulūpakatissattheravatthu dasamaṁ.

11. Tayojanavatthu

Na antalikkheti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto tayo jane ārabbha kathesi.

Satthari kira Jetavane viharante sambahulā bhikkhū Satthu dassanatthāya āgacchantā ekaṁ gāmaṁ piṇḍāya pavisiṁsu. Gāmavāsino te sampatte[2] ādāya āsanasālāya nisīdāpetvā yāgukhajjakaṁ datvā piṇḍapātavelaṁ āgamayamānā dhammaṁ suṇantā nisīdiṁsu. Tasmiṁ khaṇe bhattaṁ

1. Khu 2. 266 piṭṭhe Theragāthāyaṁ. 2. Tesaṁ patte (Syā, Ka)

ပရေသံ ဂေဟဿ အန္တောဆဒနံ ပဝိသိဿာမိ။ အန္တောဂေဟပဝေသနဿေဝ ဟိ အယံ ဒေါသော၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပါဒေသု အာဝဟန္တေသု ဂေဟဒွါရေ ဌိတောဝ ဘိက္ခံ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဝတွာ ဓုတင်္ဂံ သမာဒါယ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ပစ္စတိ မုနိနော ဘတ္တံ၊ ထောကံ ထောကံ ကုလေ ကုလေ။
ပိဏ္ဍိကာယ စရိဿာမိ၊ အတ္ထိ ဇင်္ဃဗလံ မမာ”တိ[1]—

ဣဒဉ္စ ပန ဝတွာ ထေရော တေနေဝ ဗျာဓိနာ န စိရဿေဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ကောဉ္စော မဏိကာရဿ ဘရိယာယ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ မဏိကာရော ကာလံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။ မဏိကာရဿ ဘရိယာ ထေရေ မုဒုစိတ္တတာယ ကာလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ တေသံ အဘိသမ္ပရာယံ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ ဣဓေကစ္စေ ဂဗ္ဘေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဧကစ္စေ ပါပကာရိနော နိရယေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဧကစ္စေ ကတကလျာဏာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ အနာသဝါ ပန ပရိနိဗ္ဗာယန္တီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၆။ “ဂဗ္ဘမေကေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ နိရယံ ပါပကမ္မိနော။
သဂ္ဂံ သုဂတိနော ယန္တိ၊ ပရိနိဗ္ဗန္တိ အနာသဝါ”တိ။

တတ္ထ **ဂဗ္ဘန္တိ** ဣဓ မနုဿဂဗ္ဘောဝ အဓိပ္ပေတော။ သေသမေတ္ထ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဏိကာရကုလူပကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-တယောဇနဝတ္ထု

န အန္တလိက္ခေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တယော ဇနေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သတ္ထရိ ကိရ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တေ သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ သတ္ထု ဒဿနတ္ထာယ အာဂစ္ဆန္တာ ဧကံ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိံသု။ ဂါမဝါသိနော တေ သမ္ပတ္တေ[2] အာဒါယ အာသနသာလာယ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကံ ဒတွာ ပိဏ္ဍပါတဝေလံ အာဂမယမာနာ ဓမ္မံ သုဏန္တာ နိသီဒိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ဘတ္တံ

၁-ခု ၂-၂၆၆-ပိဋ္ဌေ ထေရဂါထာယံ။ ၂-တေသံ ပတ္တေ (သျာ၊ က)

pacitvā sūpabyañjanaṁ dhūpayamānāya[1] ekissā itthiyā bhājanato[2] aggijālā uṭṭhahitvā chadanaṁ gaṇhi. Tato ekaṁ tiṇakaraḷaṁ uṭṭhahitvā jalamānaṁ ākāsaṁ[3] pakkhandi. Tasmiṁ khaṇe eko kāko ākāsena gacchanto tattha gīvaṁ pavesetvā tiṇavalliveṭhito jhāyitvā gāmamajjhe pati. Bhikkhū taṁ disvā "aho bhāriyaṁ kammaṁ, passathāvuso kākena pattaṁ vippakāraṁ, iminā[4] katakammaṁ aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāramassa kammaṁ pucchissāmā"ti cintetvā pakkamiṁsu.

Aparesampibhikkhūnaṁ Satthu dassanatthāya nāvaṁ abhiruyha gacchantānaṁ nāvā samudde niccalā aṭṭhāsi. Manussā "Kāḷakaṇṇinā ettha bhavitabban"ti salākaṁ vicāresuṁ. Nāvikassa ca bhariyā paṭhamavaye ṭhitā dassanīyā pāsādikā, salākā tassā pāpuṇi. "Salākaṁ puna vicārethā"ti vatvā yāvatatiyaṁ vicāresuṁ, tikkhattumpi tassā eva pāpuṇi. Manussā "kiṁ sāmī"ti nāvikassa mukhaṁ olokesuṁ. Nāviko "na sakkā ekissā atthāya mahājanaṁ nāsetuṁ, udake naṁ khipathā"ti āha. Sā gahetvā udake khipiyamānā maraṇabhayatajjitā viravaṁ akāsi[5]. Taṁ sutvā nāviko ko attho imissā ābharaṇehi naṭṭhehi, sabbābharaṇāni omuñcitvā ekaṁ pilotikaṁ nivāsāpetvā chaḍḍetha naṁ, ahaṁ panetaṁ udakapiṭṭhe plavamānaṁ daṭṭhuṁ na sakkhissāmi, tasmā yathā naṁ ahaṁ na passāmi, tathā ekaṁ vālukakuṭaṁ gīvāya bandhitvā samudde khipathāti. Te tathā kariṁsu. Tampi patitaṭṭhāneyeva macchakacchapā vilumpiṁsu. Bhikkhū taṁ pavattiṁ ñatvā "ṭhapetvā Satthāraṁ ko añño etissā itthiyā katakammaṁ jānissati, Satthāraṁ tassā kammaṁ pucchissāmā"ti icchitaṭṭhānaṁ patvā nāvāto oruyha pakkamiṁsu.

Aparepi satta bhikkhū Satthu dassanatthāya gacchantā sāyaṁ ekaṁ vihāraṁ pavisitvā vasanaṭṭhānaṁ pucchiṁsu. Ekasmiṁ ca leṇe satta mañcā honti. Tesaṁ tadeva labhitvā tattha nipannānaṁ rattibhāge kūṭāgāramatto pāsāṇo pavaṭṭamāno āgantvā leṇadvāraṁ pidahi. Nevāsikā bhikkhū "mayaṁ imaṁ leṇaṁ āgantukabhikkhūnaṁ pāpayimhā, ayañca mahāpāsāṇo leṇadvāraṁ pidahanto aṭṭhāsi, apanessāma nan"ti samantā sattahi

1. Pacamānāya (Syā) 2. Uddhanato (Syā) 3. Ākāse (Ka)
4. Imassa (Ka) 5. Vissaraṁ akāsi (Sī), mahāviravamakāsi (Syā)

ပစိတွာ သူပဗျဉ္ဇနံ ဓူပယမာနာယ[1] ဧကိဿာ ဣတ္ထိယာ ဘာဇနတော[2] အဂ္ဂိဇာလာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဆဒနံ ဂဏှိ။ တတော ဧကံ တိဏကရဠံ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဇလမာနံ အာကာသံ[3] ပက္ခန္ဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ ဧကော ကာကော အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော တတ္ထ ဂီဝံ ပဝေသေတွာ တိဏဝလ္လိဝေဌိတော ဈာယိတွာ ဂါမမဇ္ဈေ ပတိ။ ဘိက္ခူ တံ ဒိသွာ "အဟော ဘာရိယံ ကမ္မံ၊ ပဿထာဝုသော ကာကေန ပတ္တံ ဝိပ္ပကာရံ၊ ဣမိနာ[4] ကတကမ္မံ အညတြ သတ္ထာရာ ကော ဇာနိဿတိ၊ သတ္ထာရမဿ ကမ္မံ ပုစ္ဆိဿာမာ"တိ စိန္တေတွာ ပက္ကမိံသု။

အပရေသမ္ပိဘိက္ခူနံ သတ္ထု ဒဿနတ္ထာယ နာဝံ အဘိရုယှ ဂစ္ဆန္တာနံ နာဝါ သမုဒ္ဒေ နိစ္စလာ အဋ္ဌာသိ။ မနုဿာ "ကာဠကဏ္ဏိနာ ဧတ္ထ ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ သလာကံ ဝိစာရေသုံ။ နာဝိကဿ စ ဘရိယာ ပဌမဝယေ ဌိတာ ဒဿနီယာ ပါသာဒိကာ၊ သလာကာ တဿာ ပါပုဏိ။ "သလာကံ ပုန ဝိစာရေထာ"တိ ဝတွာ ယာဝတတိယံ ဝိစာရေသုံ၊ တိက္ခတ္တုမ္ပိ တဿာ ဧဝ ပါပုဏိ။ မနုဿာ "ကိံ သာမီ"တိ နာဝိကဿ မုခံ ဩလောကေသုံ။ နာဝိကော "န သက္ကာ ဧကိဿာ အတ္ထာယ မဟာဇနံ နာသေတုံ၊ ဥဒကေ နံ ခိပထာ"တိ အာဟ။ သာ ဂဟေတွာ ဥဒကေ ခိပိယမာနာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ ဝိရဝံ အကာသိ[5]။ တံ သုတွာ နာဝိကော ကော အတ္ထော ဣမိဿာ အာဘရဏေဟိ နဋ္ဌေဟိ၊ သဗ္ဗာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ ဧကံ ပိလောတိကံ နိဝါသာပေတွာ ဆဍ္ဍေထ နံ၊ အဟံ ပနေတံ ဥဒကပိဋ္ဌေ ပ္လဝမာနံ ဒဋ္ဌုံ န သက္ခိဿာမိ၊ တသ္မာ ယထာ နံ အဟံ န ပဿာမိ၊ တထာ ဧကံ ဝါလုကကုဋံ ဂီဝါယ ဗန္ဓိတွာ သမုဒ္ဒေ ခိပထာတိ။ တေ တထာ ကရိံသု။ တမ္ပိ ပတိတဋ္ဌာနေယေဝ မစ္ဆကစ္ဆပါ ဝိလုမ္ပိံသု။ ဘိက္ခူ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ "ဌပေတွာ သတ္ထာရံ ကော အညော ဧတိဿာ ဣတ္ထိယာ ကတကမ္မံ ဇာနိဿတိ၊ သတ္ထာရံ တဿာ ကမ္မံ ပုစ္ဆိဿာမာ"တိ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ပတွာ နာဝါတော ဩရုယှ ပက္ကမိံသု။

အပရေပိ သတ္တ ဘိက္ခူ သတ္ထု ဒဿနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တာ သာယံ ဧကံ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ဝသနဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိံသု။ ဧကသ္မိံ စ လေဏေ သတ္တ မဉ္စာ ဟောန္တိ။ တေသံ တဒေဝ လဘိတွာ တတ္ထ နိပန္နာနံ ရတ္တိဘာဂေ ကူဋာဂါရမတ္တော ပါသာဏော ပဝဋ္ဋမာနော အာဂန္တွာ လေဏဒွါရံ ပိဒဟိ။ နေဝါသိကာ ဘိက္ခူ "မယံ ဣမံ လေဏံ အာဂန္တုကဘိက္ခူနံ ပါပယိမှာ၊ အယဉ္စ မဟာပါသာဏော လေဏဒွါရံ ပိဒဟန္တော အဋ္ဌာသိ၊ အပနေဿာမ န"န္တိ သမန္တာ သတ္တဟိ

၁-ပစမာနာယ (သျာ) ၂-ဥဒ္ဓနတော (သျာ) ၃-အာကာသေ (က)
၄-ဣမဿ (က) ၅-ဝိဿရံ အကာသိ (သီ)၊ မဟာဝိရဝမကာသိ (သျာ)

gāmehi manusse sannipātetvā vāyamantāpi ṭhānā cāletuṁ nāsakkhiṁsu. Anto paviṭṭhabhikkhūpi vāyamiṁsuyeva. Evaṁ santepi sattāhaṁ pāsāṇaṁ cāletuṁ nāsakkhiṁsu. Āgantukā sattāhaṁ chātajjhattā mahādukkhaṁ anubhaviṁsu. Sattame divase pāsāṇo sayameva pavaṭṭitvā apagato. Bhikkhū nikkhamitvā “amhākaṁ imaṁ pāpaṁ aññatra Satthārā ko jānissati, Satthāraṁ pucchissāmā”ti cintetvā pakkamiṁsu. Te purimehi saddhiṁ antarāmagge samāgantvā sabbe ekatova Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisinnā Satthārā katapaṭisanthārā attanā attanā diṭṭhānubhūtāni kāraṇāni paṭipāṭiyā pucchiṁsu.

Satthāpi tesaṁ paṭipāṭiyā evaṁ byākāsi—bhikkhave so tāva kāko attanā katakammameva anubhosi. Atītakāle hi Bārāṇasiyaṁ eko kassako attano goṇaṁ damento dametuṁ nāsakkhi. So hissa goṇo thokaṁ gantvā nipajji, pothetvā uṭṭhāpitopi thokaṁ gantvā punapi tatheva nipajji. So vāyamitvā taṁ dametuṁ asakkonto kodhābhibhūto hutvā “ito dāni paṭṭhāya sukhaṁ nipajjissasī”ti palālapiṇḍaṁ viya karonto palālena tassa gīvaṁ paliveṭhetvā aggimadāsi, goṇo tattheva jhāyitvā mato. Tadā bhikkhave tena kākena taṁ pāpakammaṁ kataṁ. So tassa vipākena dīgharattaṁ niraye paccitvā vipākāvasesena sattakkhattuṁ kākayoniyaṁ nibbattitvā evameva ākāse jhāyitvāva matoti.

Sāpi bhikkhave itthī attanā katakammameva anubhosi. Sā hi atīte Bārāṇasiyaṁ ekassa gahapatikassa bhariyā udakaharaṇakoṭṭanapacanādīni sabbakiccāni sahattheneva akāsi. Tassā eko sunakho taṁ gehe sabbakiccāni kurumānaṁ olokentova nisīdati. Khette bhattaṁ harantiyā dārupaṇṇādīnaṁ vā atthāya araññaṁ gacchantiyā tāya saddhiṁyeva gacchati. Taṁ disvā daharamanussā “ambho nikkhanto sunakhaluddako, ajja mayaṁ maṁsena bhuñjissāmā”ti uppaṇḍenti. Sā tesaṁ kathāya maṅku hutvā sunakhaṁ leḍḍudaṇḍādīhi paharitvā palāpeti, sunakho nivattitvā puna anubandhati. So kirassā tatiye attabhāve bhattā ahosi, tasmā sinehaṁ chindituṁ na sakkoti. Kiñcāpi hi anamatagge saṁsāre jāyā vā pati vā abhūtapubbā nāma natthi, avidūre pana attabhāve ñātakesu adhimatto

ဂါမေဟိ မနုဿေ သန္နိပါတေတွာ ဝါယမန္တာပိ ဌာနာ စာလေတုံ နာသက္ခိံသု။ အန္တော ပဝိဋ္ဌဘိက္ခူပိ ဝါယမိံသုယေဝ။ ဧဝံ သန္တေပိ သတ္တာဟံ ပါသာဏံ စာလေတုံ နာသက္ခိံသု။ အာဂန္တုကာ သတ္တာဟံ ဆာတဇ္ဈတ္တာ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝိံသု။ သတ္တမေ ဒိဝသေ ပါသာဏော သယမေဝ ပဝဋ္ဋိတွာ အပဂတော။ ဘိက္ခူ နိက္ခမိတွာ “အမှာကံ ဣမံ ပါပံ အညတြ သတ္ထာရာ ကော ဇာနိဿတိ၊ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိဿာမာ”တိ စိန္တေတွာ ပက္ကမိံသု။ တေ ပုရိမေဟိ သဒ္ဓိံ အန္တရာမဂ္ဂေ သမာဂန္တွာ သဗ္ဗေ ဧကတောဝ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ သတ္ထာရာ ကတပဋိသန္ထာရာ အတ္တနာ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌာနုဘူတာနိ ကာရဏာနိ ပဋိပါဋိယာ ပုစ္ဆိံသု။

သတ္ထာပိ တေသံ ပဋိပါဋိယာ ဧဝံ ဗျာကာသိ—ဘိက္ခဝေ သော တာဝ ကာကော အတ္တနာ ကတကမ္မမေဝ အနုဘောသိ။ အတီတကာလေ ဟိ ဗာရာဏသိယံ ဧကော ကဿကော အတ္တနော ဂေါဏံ ဒမေန္တော ဒမေတုံ နာသက္ခိ။ သော ဟိဿ ဂေါဏော ထောကံ ဂန္တွာ နိပဇ္ဇိ၊ ပေါထေတွာ ဥဋ္ဌာပိတောပိ ထောကံ ဂန္တွာ ပုနပိ တထေဝ နိပဇ္ဇိ။ သော ဝါယမိတွာ တံ ဒမေတုံ အသက္ကောန္တော ကောဓာဘိဘူတော ဟုတွာ “ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ သုခံ နိပဇ္ဇိဿသီ”တိ ပလာလပိဏ္ဍံ ဝိယ ကရောန္တော ပလာလေန တဿ ဂီဝံ ပလိဝေဌေတွာ အဂ္ဂိမဒါသိ၊ ဂေါဏော တတ္ထေဝ ဈာယိတွာ မတော။ တဒါ ဘိက္ခဝေ တေန ကာကေန တံ ပါပကမ္မံ ကတံ။ သော တဿ ဝိပါကေန ဒီဃရတ္တံ နိရယေ ပစ္စိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန သတ္တက္ခတ္တုံ ကာကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧဝမေဝ အာကာသေ ဈာယိတွာဝ မတောတိ။

သာပိ ဘိက္ခဝေ ဣတ္ထီ အတ္တနာ ကတကမ္မမေဝ အနုဘောသိ။ သာ ဟိ အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဧကဿ ဂဟပတိကဿ ဘရိယာ ဥဒကဟရဏကောဋ္ဋနပစနာဒီနိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ သဟတ္ထေနေဝ အကာသိ။ တဿာ ဧကော သုနခေါ တံ ဂေဟေ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကုရုမာနံ ဩလောကေန္တောဝ နိသီဒတိ။ ခေတ္တေ ဘတ္တံ ဟရန္တိယာ ဒါရုပဏ္ဏာဒီနံ ဝါ အတ္ထာယ အရညံ ဂစ္ဆန္တိယာ တာယ သဒ္ဓိံယေဝ ဂစ္ဆတိ။ တံ ဒိသွာ ဒဟရမနုဿာ “အမ္ဘော နိက္ခန္တော သုနခလုဒ္ဒကော၊ အဇ္ဇ မယံ မံသေန ဘုဉ္ဇိဿာမာ”တိ ဥပ္ပဏ္ဍေန္တိ။ သာ တေသံ ကထာယ မင်္ကု ဟုတွာ သုနခံ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပဟရိတွာ ပလာပေတိ၊ သုနခေါ နိဝတ္တိတွာ ပုန အနုဗန္ဓတိ။ သော ကိရဿာ တတိယေ အတ္တဘာဝေ ဘတ္တာ အဟောသိ၊ တသ္မာ သိနေဟံ ဆိန္ဒိတုံ န သက္ကောတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ ဇာယာ ဝါ ပတိ ဝါ အဘူတပုဗ္ဗာ နာမ နတ္ထိ၊ အဝိဒူရေ ပန အတ္တဘာဝေ ဉာတကေသု အဓိမတ္တော

sineho hoti, tasmā so sunakho taṁ vijahituṁ na sakkoti. Sā tassa kujjhitvā khettaṁ[1] sāmikassa yāguṁ haramānā rajjuṁ ucchaṅge ṭhapetvā agamāsi, sunakho tāyeva saddhiṁ gato. Sā sāmikassa yāguṁ datvā tucchakuṭaṁ ādāya ekaṁ udakaṭṭhānaṁ gantvā kuṭaṁ vālukāya pūretvā samīpe oloketvā ṭhitassa sunakhassa saddamakāsi. Sunakho "cirassaṁ vata me ajja madhurakathā laddhā"ti naṅguṭṭhaṁ cālento taṁ upasaṅkami. Sā taṁ gīvāyaṁ daḷhaṁ gahetvā ekāya rajjukoṭiyā kuṭaṁ bandhitvā ekaṁ rajjukoṭiṁ sunakhassa gīvāyaṁ bandhitvā kuṭaṁ udakābhimukhaṁ pavaṭṭesi. Sunakho kuṭaṁ anubandhanto udake patitvā tattheva kālamakāsi. Sā tassa kammassa vipākena dīgharattaṁ niraye paccitvā vipākāvasesena attabhāvasate vālukakuṭaṁ gīvāyaṁ bandhitvā udake pakkhittā kālamakāsīti.

Tumhehipi bhikkhave attanā katakammameva anubhūtaṁ. Atītasmiṁ hi Bārāṇasivāsino satta gopālakadārakā ekasmiṁ aṭavipadese sattāhavārena gāviyo vicarantā ekadivasaṁ gāviyo vicāretvā āgacchantā ekaṁ mahāgodhaṁ disvā anubandhiṁsu. Godhā palāyitvā ekaṁ vammikaṁ pāvisi. Tassa pana vammikassa satta chiddāni, dārakā "mayaṁ dāni gahetuṁ na sakkhissāma, sve āgantvā gaṇhissāmā"ti ekeko ekekaṁ sākhabhaṅgamuṭṭhiṁ ādāya sattapi janā satta chiddāni pidahitvā pakkamiṁsu. Te punadivase taṁ godhaṁ amanasikatvā aññasmiṁ padese gāviyo vicāretvā sattame divase gāviyo ādāya gacchantā taṁ vammikaṁ disvā satiṁ paṭilabhitvā "kā nu kho tassā godhāya pavattī"ti attanā attanā pidahitāni chiddāni vivariṁsu. Godhā jīvite nirālayā hutvā aṭṭhicammāvasesā pavedhamānā nikkhami. Te taṁ disvā anukampaṁ katvā "mā naṁ māretha, sattāhaṁ chinnabhattā jātā"ti tassā piṭṭhiṁ parimajjitvā "sukhena gacchāhī"ti vissajjesuṁ. Te godhāya amāritattā niraye tāva na pacciṁsu. Te pana satta janā ekato hutvā cuddasasu attabhāvesu satta satta divasāni chinnabhattā ahesuṁ. Tadā bhikkhave tumhehi sattahi gopālakehi hutvā taṁ kammaṁ katanti. Evaṁ Satthā tehi puṭṭhapuṭṭhaṁ pañhaṁ byākāsi.

---

1. Khette (Syā, Ka)

သိနေဟော ဟောတိ၊ တသ္မာ သော သုနခေါ တံ ဝိဇဟိတုံ န သက္ကောတိ။ သာ တဿ ကုဇ္ဈိတွာ ခေတ္တံ[1] သာမိကဿ ယာဂုံ ဟရမာနာ ရဇ္ဇုံ ဥစ္ဆင်္ဂေ ဌပေတွာ အဂမာသိ၊ သုနခေါ တာယေဝ သဒ္ဓိံ ဂတော။ သာ သာမိကဿ ယာဂုံ ဒတွာ တုစ္ဆကုဋံ အာဒါယ ဧကံ ဥဒကဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ကုဋံ ဝါလုကာယ ပူရေတွာ သမီပေ ဩလောကေတွာ ဌိတဿ သုနခဿ သဒ္ဒမကာသိ။ သုနခေါ "စိရဿံ ဝတ မေ အဇ္ဇ မဓုရကထာ လဒ္ဓါ"တိ နင်္ဂုဋ္ဌံ စာလေန္တော တံ ဥပသင်္ကမိ။ သာ တံ ဂီဝါယံ ဒဠှံ ဂဟေတွာ ဧကာယ ရဇ္ဇုကောဋိယာ ကုဋံ ဗန္ဓိတွာ ဧကံ ရဇ္ဇုကောဋိံ သုနခဿ ဂီဝါယံ ဗန္ဓိတွာ ကုဋံ ဥဒကာဘိမုခံ ပဝဋ္ဋေသိ။ သုနခေါ ကုဋံ အနုဗန္ဓန္တော ဥဒကေ ပတိတွာ တတ္ထေဝ ကာလမကာသိ။ သာ တဿ ကမ္မဿ ဝိပါကေန ဒီဃရတ္တံ နိရယေ ပစ္စိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန အတ္တဘာဝသတေ ဝါလုကကုဋံ ဂီဝါယံ ဗန္ဓိတွာ ဥဒကေ ပက္ခိတ္တာ ကာလမကာသီတိ။

တုမှေဟိပိ ဘိက္ခဝေ အတ္တနာ ကတကမ္မမေဝ အနုဘူတံ။ အတီတသ္မိံ ဟိ ဗာရာဏသိဝါသိနော သတ္တ ဂေါပါလကဒါရကာ ဧကသ္မိံ အဋဝိပဒေသေ သတ္တာဟဝါရေန ဂါဝိယော ဝိစရန္တာ ဧကဒိဝသံ ဂါဝိယော ဝိစာရေတွာ အာဂစ္ဆန္တာ ဧကံ မဟာဂေါဓံ ဒိသွာ အနုဗန္ဓိံသု။ ဂေါဓာ ပလာယိတွာ ဧကံ ဝမ္မိကံ ပါဝိသိ။ တဿ ပန ဝမ္မိကဿ သတ္တ ဆိဒ္ဒါနိ၊ ဒါရကာ "မယံ ဒါနိ ဂဟေတုံ န သက္ခိဿာမ၊ သွေ အာဂန္တွာ ဂဏှိဿာမာ"တိ ဧကေကော ဧကေကံ သာခဘင်္ဂမုဋ္ဌိံ အာဒါယ သတ္တပိ ဇနာ သတ္တ ဆိဒ္ဒါနိ ပိဒဟိတွာ ပက္ကမိံသု။ တေ ပုနဒိဝသေ တံ ဂေါဓံ အမနသိကတွာ အညသ္မိံ ပဒေသေ ဂါဝိယော ဝိစာရေတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဂါဝိယော အာဒါယ ဂစ္ဆန္တာ တံ ဝမ္မိကံ ဒိသွာ သတိံ ပဋိလဘိတွာ "ကာ နု ခေါ တဿာ ဂေါဓာယ ပဝတ္တီ"တိ အတ္တနာ အတ္တနာ ပိဒဟိတာနိ ဆိဒ္ဒါနိ ဝိဝရိံသု။ ဂေါဓာ ဇီဝိတေ နိရာလယာ ဟုတွာ အဋ္ဌိစမ္မာဝသေသာ ပဝေဓမာနာ နိက္ခမိ။ တေ တံ ဒိသွာ အနုကမ္ပံ ကတွာ "မာ နံ မာရေထ၊ သတ္တာဟံ ဆိန္နဘတ္တာ ဇာတာ"တိ တဿာ ပိဋ္ဌိံ ပရိမဇ္ဇိတွာ "သုခေန ဂစ္ဆာဟီ"တိ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ တေ ဂေါဓာယ အမာရိတတ္တာ နိရယေ တာဝ န ပစ္စိံသု။ တေ ပန သတ္တ ဇနာ ဧကတော ဟုတွာ စုဒ္ဒသသု အတ္တဘာဝေသု သတ္တ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဆိန္နဘတ္တာ အဟေသုံ။ တဒါ ဘိက္ခဝေ တုမှေဟိ သတ္တဟိ ဂေါပါလကေဟိ ဟုတွာ တံ ကမ္မံ ကတန္တိ။ ဧဝံ သတ္ထာ တေဟိ ပုဋ္ဌပုဋ္ဌံ ပဉှံ ဗျာကာသိ။

၁-ခေတ္တေ (သျာ၊ က)

Atheko bhikkhu Satthāraṁ āha “kiṁ pana bhante pāpakammaṁ katvā ākāse uppatitassapi samuddaṁ pakkhandassāpi pabbatantaraṁ paviṭṭhassāpi mokkho natthī”ti. Satthā “evametaṁ bhikkhave[1], ākāsādīsupi ekapadesopi natthi, yattha ṭhito pāpakammato mucceyyā”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

127. “Na antalikkhe na samuddamajjhe,
Na pabbatānaṁ vivaraṁ pavissa.
Na vijjatī so jagatippadeso,
Yatthaṭṭhito mucceyya pāpakammā”ti.

Tassattho—sace hi koci “iminā upāyena pāpakammato muccissāmī”ti **antalikkhe** vā nisīdeyya, caturāsītiyojanasahassagambhīraṁ mahāsamuddaṁ vā paviseyya, pabbatantare vā nisīdeyya, neva pāpakammato **mucceyya.** Puratthimādīsu jagatipadesesu pathavībhāgesu na so vālaggamattopi okāso atthi, yattha ṭhito pāpakammato muccituṁ sakkuṇeyyāti.

Desanāvasāne te bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu, sampattamahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Tayojanavatthu ekādasamaṁ.

---

12. Suppabuddhasakyavatthu

Na antalikkheti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Nigrodhārāme viharanto Suppabuddhaṁ Sakkaṁ ārabbha kathesi.

So kira “ayaṁ mama dhītaraṁ chaḍḍetvā nikkhanto ca, mama puttaṁ pabbājetvā tassa veriṭṭhāne ṭhito cā”ti imehi dvīhi kāraṇehi Satthari āghātaṁ bandhitvā ekadivasaṁ “na dānissa nimantanaṭṭhānaṁ gantvā bhuñjituṁ dassāmī”ti gamanamaggaṁ pidahitvā antaravīthiyaṁ suraṁ pivanto nisīdi. Athassa Satthari bhikkhusaṁghaparivute taṁ ṭhānaṁ āgate “Satthā āgato”ti

1. Bhikkhu (?)

အထေကော ဘိက္ခု သတ္ထာရံ အာဟ “ကိံ ပန ဘန္တေ ပါပကမ္မံ ကတွာ အာကာသေ ဥပ္ပတိတဿပိ သမုဒ္ဒံ ပက္ခန္ဒဿာပိ ပဗ္ဗတန္တရံ ပဝိဋ္ဌဿာပိ မောက္ခော နတ္ထီ”တိ။ သတ္ထာ “ဧဝမေတံ ဘိက္ခဝေ[1], အာကာသာဒီသုပိ ဧကပဒေသောပိ နတ္ထိ၊ ယတ္ထ ဌိတော ပါပကမ္မတော မုစ္စေယျာ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၇။ “န အန္တလိက္ခေ န သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ၊
န ပဗ္ဗတာနံ ဝိဝရံ ပဝိဿ။
န ဝိဇ္ဇတီ သော ဇဂတိပ္ပဒေသော၊
ယတ္ထဋ္ဌိတော မုစ္စေယျ ပါပကမ္မာ”တိ။

တဿတ္ထော—သစေ ဟိ ကောစိ “ဣမိနာ ဥပါယေန ပါပကမ္မတော မုစ္စိဿာမီ”တိ **အန္တလိက္ခေ** ဝါ နိသီဒေယျ၊ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿဂမ္ဘီရံ မဟာသမုဒ္ဒံ ဝါ ပဝိသေယျ၊ ပဗ္ဗတန္တရေ ဝါ နိသီဒေယျ၊ နေဝ ပါပကမ္မတော **မုစ္စေယျ။** ပုရတ္ထိမာဒီသု ဇဂတိပဒေသေသု ပထဝီဘာဂေသု န သော ဝါလဂ္ဂမတ္တောပိ ဩကာသော အတ္ထိ၊ ယတ္ထ ဌိတော ပါပကမ္မတော မုစ္စိတုံ သက္ကုဏေယျာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု၊ သမ္ပတ္တမဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

တယောဇနဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

၁၂-သုပ္ပဗုဒ္ဓသကျဝတ္ထု

န အန္တလိက္ခေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ နိဂြောဓာရာမေ ဝိဟရန္တော သုပ္ပဗုဒ္ဓံ သက္ကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ “အယံ မမ ဓီတရံ ဆဍ္ဍေတွာ နိက္ခန္တော စ, မမ ပုတ္တံ ပဗ္ဗာဇေတွာ တဿ ဝေရိဋ္ဌာနေ ဌိတော စာ”တိ ဣမေဟိ ဒွီဟိ ကာရဏေဟိ သတ္ထရိ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ ဧကဒိဝသံ “န ဒါနိဿ နိမန္တနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဘုဉ္ဇိတုံ ဒဿာမီ”တိ ဂမနမဂ္ဂံ ပိဒဟိတွာ အန္တရဝီထိယံ သုရံ ပိဝန္တော နိသီဒိ။ အထဿ သတ္ထရိ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတေ တံ ဌာနံ အာဂတေ “သတ္ထာ အာဂတော”တိ

၁-ဘိက္ခု (?)

ārocesuṁ. So āha “purato[1] gacchāti tassa vadetha, nāyaṁ mayā mahallakataro, nāssa maggaṁ dassāmī”ti punappunaṁ vuccamānopi tatheva vatvā nisīdi. Satthā mātulassa santikā maggaṁ alabhitvā tato nivatti. Sopi ekaṁ carapurisaṁ pesesi “gaccha, tassa kathaṁ sutvā ehī”ti. Satthāpi nivattanto sitaṁ katvā Ānandattherena “ko nu kho bhante sitassa pātukammassa paccayo”ti puṭṭho āha “passasi Ānanda Suppabuddhan”ti. Passāmi bhanteti. Bhāriyaṁ tena kammaṁ kataṁ mādisassa Buddhassa maggaṁ adentena, ito sattame divase heṭṭhāpāsāde Sopānapādamūle pathaviṁ pavisissatīti. Carapuriso taṁ kathaṁ sutvā Suppabuddhassa santikaṁ gantvā “kiṁ mama bhāgineyyena nivattantena vuttan”ti puṭṭho yathāsutaṁ ārocesi. So tassa vacanaṁ sutvā “na dāni mama bhāgineyyassa kathāya doso atthi, addhā yaṁ so vadati, taṁ tatheva hoti. Evaṁsantepi naṁ idāni musāvādena niggaṇhissāmi. So hi maṁ ‘sattame divase pathaviṁ pavisissatī’ti aniyamena avatvā ‘heṭṭhāpāsāde Sopānapādamūle pathaviṁ pavisissatī’ti” āha. “Ito dāni paṭṭhāyāhaṁ taṁ ṭhānaṁ na gamissāmi, atha naṁ tasmiṁ ṭhāne pathaviṁ apavisitvā musāvādena niggaṇhissāmī”ti attano[2] upabhogajātaṁ sabbaṁ sattabhūmikapāsādassa upari āropetvā sopānaṁ harāpetvā dvāraṁ pidahāpetvā ekekasmiṁ dvāre dve dve malle ṭhapetvā “sacāhaṁ pamādena heṭṭhā orohitukāmo[3] homi, nivāreyyātha man”ti vatvā sattame pāsādatale sirigabbhe nisīdi. Satthā taṁ pavattiṁ sutvā “bhikkhave Suppabuddho na kevalaṁ pāsādatale[4] vehāsaṁ uppatitvā ākāse vā nisīdatu, nāvāya vā samuddaṁ pakkhandatu, pabbatantaraṁ vā pavisatu, Buddhānaṁ kathāya dvidhābhāvo nāma natthi, mayā vuttaṭṭhāneyeva so pathaviṁ pavisissatī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

128. “Na antalikkhe na samuddamajjhe,
Na pabbatānaṁ vivaraṁ pavissa.
Na vijjatī so jagatippadeso,
Yatthaṭṭhitaṁ nappasaheyya maccū”ti.

1. Parato (Sī)
2. So attano (sabbattha)
3. Oropitukāmo (Sī)
4. Pāsādatalaṁ (Sī)

အာရောစေသုံ။ သော အာဟ “ပုရတော[1] ဂစ္ဆာတိ တဿ ဝဒေထ၊ နာယံ မယာ မဟလ္လကတရော၊ နာဿ မဂ္ဂံ ဒဿာမီ”တိ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနောပိ တထေဝ ဝတွာ နိသီဒိ။ သတ္ထာ မာတုလဿ သန္တိကာ မဂ္ဂံ အလဘိတွာ တတော နိဝတ္တိ။ သောပိ ဧကံ စရပုရိသံ ပေသေသိ “ဂစ္ဆ, တဿ ကထံ သုတွာ ဧဟီ”တိ။ သတ္ထာပိ နိဝတ္တန္တော သိတံ ကတွာ အာနန္ဒတ္ထေရေန “ကော နု ခေါ ဘန္တေ သိတဿ ပါတုကမ္မဿ ပစ္စယော”တိ ပုဋ္ဌော အာဟ “ပဿသိ အာနန္ဒ သုပ္ပဗုဒ္ဓ”န္တိ။ ပဿာမိ ဘန္တေတိ။ ဘာရိယံ တေန ကမ္မံ ကတံ မာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ မဂ္ဂံ အဒေန္တေန၊ ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ သောပါနပါဒမူလေ ပထဝိံ ပဝိသိဿတီတိ။ စရပုရိသော တံ ကထံ သုတွာ သုပ္ပဗုဒ္ဓဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ မမ ဘာဂိနေယျေန နိဝတ္တန္တေန ဝုတ္တ”န္တိ ပုဋ္ဌော ယထာသုတံ အာရောစေသိ။ သော တဿ ဝစနံ သုတွာ “န ဒါနိ မမ ဘာဂိ-နေယျဿ ကထာယ ဒေါသော အတ္ထိ၊ အဒ္ဓါ ယံ သော ဝဒတိ၊ တံ တထေဝ ဟောတိ။ ဧဝံသန္တေပိ နံ ဣဒါနိ မုသာဝါဒေန နိဂ္ဂဏှိဿာမိ။ သော ဟိ မံ ‘သတ္တမေ ဒိဝသေ ပထဝိံ ပဝိသိဿတီ’တိ အနိယမေန အဝတွာ ‘ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ သောပါနပါဒမူလေ ပထဝိံ ပဝိသိဿတီ’တိ” အာဟ။ “ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယာဟံ တံ ဌာနံ န ဂမိဿာမိ၊ အထ နံ တသ္မိံ ဌာနေ ပထဝိံ အပဝိသိတွာ မုသာဝါဒေန နိဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ အတ္တနော[2] ဥပဘောဂ-ဇာတံ သဗ္ဗံ သတ္တဘူမိကပါသာဒဿ ဥပရိ အာရောပေတွာ သောပါနံ ဟရာပေတွာ ဒွါရံ ပိဒဟာပေတွာ ဧကေကသ္မိံ ဒွါရေ ဒွေ ဒွေ မလ္လေ ဌပေတွာ “သစာဟံ ပမာဒေန ဟေဋ္ဌာ ဩရောဟိတုကာမော[3] ဟောမိ၊ နိဝါရေယျာထ မ”န္တိ ဝတွာ သတ္တမေ ပါသာဒတလေ သိရိဂဗ္ဘေ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ “ဘိက္ခဝေ သုပ္ပဗုဒ္ဓေါ န ကေဝလံ ပါသာဒတလေ[4] ဝေဟာသံ ဥပ္ပတိတွာ အာကာသေ ဝါ နိသီဒတု၊ နာဝါယ ဝါ သမုဒ္ဒံ ပက္ခန္ဒတု၊ ပဗ္ဗတန္တရံ ဝါ ပဝိသတု၊ ဗုဒ္ဓါနံ ကထာယ ဒွိဓာဘာဝေါ နာမ နတ္ထိ၊ မယာ ဝုတ္တဋ္ဌာနေယေဝ သော ပထဝိံ ပဝိသိဿတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၈။ “န အန္တလိက္ခေ န သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ၊
န ပဗ္ဗတာနံ ဝိဝရံ ပဝိဿ။
န ဝိဇ္ဇတီ သော ဇဂတိပ္ပဒေသော၊
ယတ္ထဋ္ဌိတံ နပ္ပသဟေယျ မစ္စူ”တိ။

၁-ပရတော (သီ) ၂-သော အတ္တနော (သဗ္ဗတ္ထ) ၃-ဩရောပိတုကာမော (သီ) ၄-ပါသာဒတလံ (သီ)

Tattha **yattha ṭhitaṁ nappasaheyya maccū**ti yasmiṁ padese ṭhitaṁ maraṇaṁ nappasaheyya nābhibhaveyya, kesaggamattopi pathavippadeso natthi. Sesaṁ purimasadisamevāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sattame divase Satthu bhikkhācāramaggassa niruddhavelāya heṭṭhāpāsāde Suppabuddhassa maṅgalasso uddāmo hutvā taṁ taṁ bhittiṁ pahari. So upari nisinnovassa saddaṁ sutvā “kimetan”ti pucchi. Maṅgalasso uddāmoti[1]. So panasso Suppabuddhaṁ disvāva sannisīdati. Atha naṁ so gaṇhitukāmo hutvā nisinnaṭṭhānā uṭṭhāya dvārābhimukho ahosi, dvārāni sayameva vivaṭāni, sopānaṁ sakaṭṭhāneyeva ṭhitaṁ. Dvāre ṭhitā mallā taṁ gīvāyaṁ gahetvā heṭṭhābhimukhaṁ khipiṁsu. Etenupāyena sattasupi talesu dvārāni sayameva vivaṭāni, sopānāni yathāṭhāne ṭhitāni. Tattha tattha mallā taṁ gīvāyameva gahetvā heṭṭhābhimukhaṁ khipiṁsu. Atha naṁ heṭṭhāpāsāde Sopānapādamūlaṁ sampattameva mahāpathavī vivaramānā bhijjitvā sampaṭicchi, so gantvā Avīcimhi nibbattīti.

Suppabuddhasakyavatthu dvādasamaṁ.

Pāpavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Navamo vaggo.

1. Utrāsoti (Ka)

တတ္ထ **ယတ္ထ ဌိတံ နပ္ပသဟေယျ မစ္စူ**တိ ယသ္မိံ ပဒေသေ ဌိတံ မရဏံ နပ္ပသဟေယျ နာဘိဘဝေယျ၊ ကေသဂ္ဂမတ္တောပိ ပထဝိပ္ပဒေသော နတ္ထိ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သတ္တမေ ဒိဝသေ သတ္ထု ဘိက္ခာစာရမဂ္ဂဿ နိရုဒ္ဓဝေလာယ ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ သုပ္ပဗုဒ္ဓဿ မင်္ဂလဿော ဥဒ္ဒါမော ဟုတွာ တံ တံ ဘိတ္တိံ ပဟာရိ။ သော ဥပရိ နိသိန္နောဝဿ သဒ္ဒံ သုတွာ “ကိမေတ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ မင်္ဂလဿော ဥဒ္ဒါမောတိ[1]။ သော ပနဿော သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ဒိသွာဝ သန္နိသီဒတိ။ အထ နံ သော ဂဏှိတုကာမော ဟုတွာ နိသိန္နဋ္ဌာနာ ဥဋ္ဌာယ ဒွါရာဘိမုခေါ အဟောသိ၊ ဒွါရာနိ သယမေဝ ဝိဝဋာနိ၊ သောပါနံ သကဋ္ဌာနေယေဝ ဌိတံ။ ဒွါရေ ဌိတာ မလ္လာ တံ ဂီဝါယံ ဂဟေတွာ ဟေဋ္ဌာဘိမုခံ ခိပိံသု။ ဧတေနုပါယေန သတ္တသုပိ တလေသု ဒွါရာနိ သယမေဝ ဝိဝဋာနိ၊ သောပါနာနိ ယထာဋ္ဌာနေ ဌိတာနိ။ တတ္ထ တတ္ထ မလ္လာ တံ ဂီဝါယမေဝ ဂဟေတွာ ဟေဋ္ဌာဘိမုခံ ခိပိံသု။ အထ နံ ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ သောပါနပါဒမူလံ သမ္ပတ္တမေဝ မဟာပထဝီ ဝိဝရမာနာ ဘိဇ္ဇိတွာ သမ္ပဋိစ္ဆိ၊ သော ဂန္တွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တီတိ။

သုပ္ပဗုဒ္ဓသကျဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

ပါပဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

နဝမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-ဥတြာသောတိ (က)

10. Daṇḍavagga

1. Chabbaggiyabhikkhuvatthu

Sabbe tasantīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto chabbaggiye bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye sattarasavaggiyehi senāsane paṭijaggite chabbaggiyā bhikkhū “nikkhamatha, maya mahallakatarā, amhākaṁ etaṁ pāpuṇātī”ti vatvā tehi “na mayaṁ dassāma, amhehi paṭhamaṁ paṭijaggitan”ti vutte te bhikkhū pahariṁsu. Sattarasavaggiyā maraṇabhayatajjitā mahāviravaṁ viraviṁsu. Satthā tesaṁ saddaṁ sutvā “kiṁ idan”ti pucchitvā “idaṁ nāmā”ti ārocite “na bhikkhave ito paṭṭhāya bhikkhunā nāma evaṁ kattabbaṁ, yo karoti, so imaṁ nāma āpattiṁ āpajjatī”ti **Pahāradānasikkhāpadaṁ**[1] paññāpetvā “bhikkhave bhikkhunā nāma ‘yathā ahaṁ, tatheva aññepi daṇḍassa tasanti, maccuno bhāyantī’ti ñatvā paro na paharitabbo, na ghātetabbo”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

129. “Sabbe tasanti daṇḍassa, sabbe bhāyanti maccuno.
Attānaṁ upamaṁ katvā, na haneyya na ghātaye”ti.

Tattha **sabbe tasantī**ti sabbepi sattā attani daṇḍe patante tassa daṇḍassa tasanti. **Maccuno**ti maraṇassāpi **bhāyanti**yeva. Imissā ca desanāya byañjanaṁ niravasesaṁ, attho pana sāvaseso. Yathā hi raññā “sabbe sannipatantū”ti bheriyā carāpitāyapi rājamahāmatte ṭhapetvā sesā sannipatanti, evamidha[2] “sabbe tasantī”ti vuttepi hatthājāneyyo assājāneyyo usabhājāneyyo khīṇāsavoti ime cattāro ṭhapetvā avasesāva tasantīti veditabbā. Imesu hi khīṇāsavo sakkāyadiṭṭhiyā pahīnattā maraṇakasattaṁ[3] apassanto na bhāyati, itare tayo sakkāyadiṭṭhiyā balavattā attano paṭipakkhabhūtaṁ sattaṁ apassantā na bhāyantīti. **Na haneyya na ghātaye**ti yathā

1. Vi 2. 192 piṭṭhe. 2. Evamevaṁ (Sī) 3. Amaraṇasattaṁ (Ka)

၁၀-ဒဏ္ဍဝဂ္ဂ

၁-ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဘိက္ခုဝတ္ထု

သဗ္ဗေ တသန္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သတ္တရသဝဂ္ဂိယေဟိ သေနာသနေ ပဋိဇဂ္ဂိတေ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ “နိက္ခမထ, မယံ မဟလ္လကတရာ၊ အမှာကံ ဧတံ ပါပုဏာတီ”တိ ဝတွာ တေဟိ “န မယံ ဒဿာမ၊ အမှေဟိ ပဌမံ ပဋိဇဂ္ဂိတ”န္တိ ဝုတ္တေ တေ ဘိက္ခူ ပဟရိံသု။ သတ္တရသဝဂ္ဂိယာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝိံသု။ သတ္ထာ တေသံ သဒ္ဒံ သုတွာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣဒံ နာမာ”တိ အာရောစိတေ “န ဘိက္ခဝေ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုနာ နာမ ဧဝံ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ယော ကရောတိ၊ သော ဣမံ နာမ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတီ”တိ **ပဟာရဒါနသိက္ခာပဒံ**[1] ပညာပေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ ‘ယထာ အဟံ၊ တထေဝ အညေပိ ဒဏ္ဍဿ တသန္တိ၊ မစ္စုနော ဘာယန္တီ’တိ ဉတွာ ပရော န ပဟရိတဗ္ဗော၊ န ဃာတေတဗ္ဗော”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၂၉။ “သဗ္ဗေ တသန္တိ ဒဏ္ဍဿ၊ သဗ္ဗေ ဘာယန္တိ မစ္စုနော။
အတ္တာနံ ဥပမံ ကတွာ၊ န ဟနေယျ န ဃာတယေ”တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗေ တသန္တီ**တိ သဗ္ဗေပိ သတ္တာ အတ္တနိ ဒဏ္ဍေ ပတန္တေ တဿ ဒဏ္ဍဿ တသန္တိ။ **မစ္စုနော**တိ မရဏဿာပိ **ဘာယန္တိ**ယေဝ။ ဣမိဿာ စ ဒေသနာယ ဗျဉ္ဇနံ နိရဝသေသံ၊ အတ္ထော ပန သာဝသေသော။ ယထာ ဟိ ရညာ “သဗ္ဗေ သန္နိပတန္တူ”တိ ဘေရိယာ စရာပိတာယပိ ရာဇမဟာမတ္တေ ဌပေတွာ သေသာ သန္နိပတန္တိ၊ ဧဝမိဓ[2] “သဗ္ဗေ တသန္တီ”တိ ဝုတ္တေပိ ဟတ္ထာဇာနေယျော အဿာဇာနေယျော ဥသဘာဇာနေယျော ခီဏာသဝေါတိ ဣမေ စတ္တာရော ဌပေတွာ အဝသေသာဝ တသန္တီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣမေသု ဟိ ခီဏာသဝေါ သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ ပဟီနတ္တာ မရဏကသတ္တံ[3] အပဿန္တော န ဘာယတိ၊ ဣတရေ တယော သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ ဗလဝတ္တာ အတ္တနော ပဋိပက္ခဘူတံ သတ္တံ အပဿန္တာ န ဘာယန္တီတိ။ **န ဟနေယျ န ဃာတယေ**တိ ယထာ

၁-ဝိ ၂-၁၉၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဧဝမေဝံ (သီ) ၃-အမရဏသတ္တံ (က)

ahaṁ, evaṁ aññepi sattāti neva paraṁ pahareyya na paharāpeyyāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Chabbaggiyabhikkhuvatthu paṭhamaṁ.

---

2. Chabbaggiyabhikkhuvatthu

Sabbe tasantīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto chabbaggiye bhikkhū ārabbha kathesi.

Teyeva ekasmiṁ hi samaye teneva kāraṇena purimasikkhāpade sattarasavaggiye pahariṁsu. Teneva kāraṇena tesaṁ talasattikaṁ uggiriṁsu. Idhāpi Satthā tesaṁ saddaṁ sutvā "kiṁ idan"ti pucchitvā "idaṁ nāmā"ti ārocite "na bhikkhave ito paṭṭhāya bhikkhunā nāma evaṁ kattabbaṁ, yo karoti, so imaṁ nāma āpattiṁ āpajjatī"ti **Talasattikasikkhāpadaṁ**[1] paññāpetvā "bhikkhave bhikkhunā nāma 'yathā ahaṁ, tatheva aññepi daṇḍassa tasanti, yathā ca mayhaṁ, tatheva nesaṁ jīvitaṁ piyan'ti ñatvā paro na paharitabbo na ghāṭetabbo"ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

130. "Sabbe tasanti daṇḍassa, sabbesaṁ jīvitaṁ piyaṁ.
Attānaṁ upamaṁ katvā, na haneyya na ghātaye"ti.

Tattha **sabbesaṁ jīvitaṁ piyan**ti khīṇāsavaṁ ṭhapetvā sesasattānaṁ jīvitaṁ piyaṁ madhuraṁ[2], khīṇāsavo pana jīvite vā maraṇe vā upekkhakova hoti. Sesaṁ purimasadisamevāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Chabbaggiyabhikkhuvatthu dutiyaṁ.

---

1. Vi 2. 193 piṭṭhe. 2. Piyataraṁ (Syā)

အဟံ၊ ဧဝံ အညေပိ သတ္တာတိ နေဝ ပရံ ပဟရေယျ န ပဟရာပေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဘိက္ခုဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဘိက္ခုဝတ္ထု

သဗ္ဗေ တသန္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေယေဝ ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ တေနေဝ ကာရဏေန ပုရိမသိက္ခာပဒေ သတ္တရသဝဂ္ဂိယေ ပဟရိံသု။ တေနေဝ ကာရဏေန တေသံ တလသတ္တိကံ ဥဂ္ဂိရိံသု။ ဣဓာပိ သတ္ထာ တေသံ သဒ္ဒံ သုတွာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣဒံ နာမာ"တိ အာရောစိတေ "န ဘိက္ခဝေ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုနာ နာမ ဧဝံ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ယော ကရောတိ၊ သော ဣမံ နာမ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတီ"တိ **တလသတ္တိကသိက္ခာပဒံ**[၁] ပညာပေတွာ "ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ 'ယထာ အဟံ၊ တထေဝ အညေပိ ဒဏ္ဍဿ တသန္တိ၊ ယထာ စ မယှံ၊ တထေဝ နေသံ ဇီဝိတံ ပိယ'န္တိ ဉတွာ ပရော န ပဟရိတဗ္ဗော န ဃာတေတဗ္ဗော"တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၀။ "သဗ္ဗေ တသန္တိ ဒဏ္ဍဿ၊ သဗ္ဗေသံ ဇီဝိတံ ပိယံ။
အတ္တာနံ ဥပမံ ကတွာ၊ န ဟနေယျ န ဃာတယေ"တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗေသံ ဇီဝိတံ ပိယ**န္တိ ခီဏာသဝံ ဌပေတွာ သေသသတ္တာနံ ဇီဝိတံ ပိယံ မဓုရံ[၂]၊ ခီဏာသဝေါ ပန ဇီဝိတေ ဝါ မရဏေ ဝါ ဥပေက္ခကောဝ ဟောတိ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဘိက္ခုဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-ဝိ ၂-၁၉၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ပိယတရံ (သျာ)

3. Sambahulakumārakavatthu

Sukhakāmāni bhūtānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahule kumārake ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Satthā Sāvatthiyaṁ piṇḍāya pavisanto antarāmagge sambahule kumārake ekaṁ gharasappajātikaṁ ahiṁ daṇḍakena paharante disvā “kumārakā kiṁ karothā”ti pucchitvā “ahiṁ bhante daṇḍakena paharāmā”ti vutte “kiṁ kāraṇā”ti puna pucchitvā “ḍaṁsanabhayena bhante”ti vutte “tumhe ‘attano sukhaṁ karissāmā’ti imaṁ paharantā[1] nibbattanibbattaṭṭhāne sukhalābhino na bhavissatha. Attano sukhaṁ patthentena hi paraṁ paharituṁ na vaṭṭatī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

131. “Sukhakāmāni bhūtāni, yo daṇḍena vihiṁsati.
Attano sukhamesāno, pecca so na labhate sukhaṁ.

132. Sukhakāmāni bhūtāni, yo daṇḍena na hiṁsati.
Attano sukhamesāno, pecca so labhate sukhan”ti.

Tattha **yo daṇḍenā**ti yo puggalo daṇḍena vā leḍḍu-ādīhi vā viheṭheti. **Pecca so na labhate sukhan**ti so puggalo paraloke manussasukhaṁ vā dibbasukhaṁ vā paramatthabhūtaṁ vā nibbānasukhaṁ na labhati. Dutiyagāthāya **pecca so labhate**ti so puggalo paraloke vuttappakāraṁ tividhampi **sukhaṁ** labhatīti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi te kumārakā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsūti.

Sambahulakumārakavatthu tatiyaṁ.

---

4. Koṇḍadhānattheravatthu

Māvoca pharusaṁ kañcīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Koṇḍadhānattheraṁ ārabbha kathesi.

1. Hanantā (Sī)

၃-သမ္ဗဟုလကုမာရကဝတ္ထု

သုခကာမာနိ ဘူတာနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ ကုမာရကေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ သမ္ဗဟုလေ ကုမာရကေ ဧကံ ဃရသပ္ပဇာတိကံ အဟိံ ဒဏ္ဍကေန ပဟရန္တေ ဒိသွာ “ကုမာရကာ ကိံ ကရောထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အဟိံ ဘန္တေ ဒဏ္ဍကေန ပဟရာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ကိံ ကာရဏာ”တိ ပုန ပုစ္ဆိတွာ “ဍံသနဘယေန ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “တုမှေ ‘အတ္တနော သုခံ ကရိဿာမာ’တိ ဣမံ ပဟရန္တာ[၁] နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ သုခလာဘိနော န ဘဝိဿထ။ အတ္တနော သုခံ ပတ္ထေန္တေန ဟိ ပရံ ပဟရိတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၃၁။ “သုခကာမာနိ ဘူတာနိ၊ ယော ဒဏ္ဍေန ဝိဟိံသတိ။
အတ္တနော သုခမေသာနော၊ ပေစ္စ သော န လဘတေ သုခံ။

၁၃၂။ သုခကာမာနိ ဘူတာနိ၊ ယော ဒဏ္ဍေန န ဟိံသတိ။
အတ္တနော သုခမေသာနော၊ ပေစ္စ သော လဘတေ သုခ”န္တိ။

တတ္ထ **ယော ဒဏ္ဍေနာ**တိ ယော ပုဂ္ဂလော ဒဏ္ဍေန ဝါ လေဍ္ဍုအာဒီဟိ ဝါ ဝိဟေဌေတိ။ **ပေစ္စ သော န လဘတေ သုခ**န္တိ သော ပုဂ္ဂလော ပရလောကေ မနုဿသုခံ ဝါ ဒိဗ္ဗသုခံ ဝါ ပရမတ္ထဘူတံ ဝါ နိဗ္ဗာနသုခံ န လဘတိ။ ဒုတိယဂါထာယ **ပေစ္စ သော လဘတေ**တိ သော ပုဂ္ဂလော ပရလောကေ ဝုတ္တပ္ပကာရံ တိဝိဓမ္ပိ **သုခံ** လဘတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာပိ တေ ကုမာရကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

သမ္ဗဟုလကုမာရကဝတ္ထု တတိယံ။

၄-ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရဝတ္ထု

မာဝေါစ ဖရုသံ ကဉ္စီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ဟနန္တာ (သီ)

Tassa kira pabbajitadivasato paṭṭhāya ekaṁ itthirūpaṁ therena saddhiṁ yeva vicarati. Taṁ thero na passati, mahājano pana passati. Antogāmaṁ piṇḍāya caratopissa manussā ekaṁ bhikkhaṁ datvā “bhante ayaṁ tumhākaṁ hotu, ayaṁ pana tumhākaṁ sahāyikāyā”ti vatvā dutiyampi dadanti[1].

Kiṁ tassa pubbakammanti. Kassapasammāsambuddhakāle kira dve sahāyakā bhikkhū ekamātukucchito nikkhantasadisā ativiya samaggā ahesuṁ. Dīghāyukabuddhakāle ca anusaṁvaccharaṁ vā anuchamāsaṁ vā bhikkhū uposathatthāya sannipatanti. Tasmā tepi “uposathaggaṁ gamissāmā”ti vasanaṭṭhānā nikkhamiṁsu. Te ekā Tāvatiṁsabhavane nibbattadevatā disvā “ime bhikkhū ativiya samaggā, sakkā nu kho ime bhinditun”ti cintetvā attano[2] bālatāya cintitasamanantarameva āgantvā[3] tesu ekena “āvuso muhuttaṁ āgamehi, sarīrakiccenamhi atthiko”ti vutte sā devatā ekaṁ manussitthivaṇṇaṁ[4] māpetvā therassa gacchantaraṁ pavisitvā nikkhamanakāle ekena hatthena kesakalāpaṁ, ekena nivāsanaṁ saṇṭhāpayamānā tassa piṭṭhito nikkhami. So taṁ na passati, tamāgamayamāno pana purato ṭhitabhikkhu nivattitvā olokayamāno taṁ tathā katvā nikkhamantaṁ passi. Sā tena diṭṭhabhāvaṁ ñatvā antaradhāyi. Itaro taṁ bhikkhuṁ attano santikaṁ āgatakāle āha “āvuso sīlaṁ te bhinnan”ti. Natthāvuso mayhaṁ evarūpanti. Idāneva te mayā pacchato nikkhamamānā taruṇa-itthī idaṁ nāma karontī diṭṭhā, tvaṁ “natthi mayhaṁ evarūpan”ti kiṁ vadesīti[5]. So asaniyā matthake avatthaṭo viya mā maṁ āvuso nāsehi, natthi mayhaṁ evarūpanti. Itaro “mayā sāmaṁ akkhīhi diṭṭhaṁ, kiṁ tava saddahissāmī”ti daṇḍako viya[6] bhijjitvā pakkāmi, uposathaggepi “nāhaṁ iminā saddhiṁ uposathaṁ karissāmī”ti nisīdi. Itaro “mayhaṁ bhante sīle aṇumattampi kāḷaṁ[7] natthī”ti bhikkhūnaṁ kathesi. Sopi “mayā sāmaṁ diṭṭhan”ti āha. Devatā taṁ tena saddhiṁ uposathaṁ kātuṁ anicchantaṁ disvā “bhāriyaṁ mayā kammaṁ katan”ti cintetvā “bhante mayhaṁ ayyassa sīlabhedo natthi, mayā pana vīmaṁsanavasenetaṁ kataṁ, karotha

1. Dutiyakabhikkhampi dadanti (Sī)
2. Attanā (Ka)
3. Cintitamattameva katvā (Sī)
4. Manussitthirūpaṁ (Ka)
5. Evarūpanti vadesīti (Syā)
6. Daṇḍakoṭiyaṁ (Sī, Ka)
7. Aṇumattampi kalaṅkaṁ (Sī), tilamattampi kāḷakaṁ (Syā)

တဿ ကိရ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဧကံ ဣတ္ထိရူပံ ထေရေန သဒ္ဓိံယေဝ ဝိစရတိ။ တံ ထေရော န ပဿတိ၊ မဟာဇနော ပန ပဿတိ။ အန္တောဂါမံ ပိဏ္ဍာယ စရတောပိဿ မနုဿာ ဧကံ ဘိက္ခံ ဒတွာ “ဘန္တေ အယံ တုမှာကံ ဟောတု၊ အယံ ပန တုမှာကံ သဟာယိကာယာ”တိ ဝတွာ ဒုတိယမ္ပိ ဒဒန္တိ[၁]။

ကိံ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မန္တိ။ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ ဒွေ သဟာယကာ ဘိက္ခူ ဧကမာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခန္တသဒိသာ အတိဝိယ သမဂ္ဂါ အဟေသုံ။ ဒီဃာယုကဗုဒ္ဓကာလေ စ အနုသံဝစ္ဆရံ ဝါ အနုဆမာသံ ဝါ ဘိက္ခူ ဥပေါသထတ္ထာယ သန္နိပတန္တိ။ တသ္မာ တေပိ “ဥပေါသထဂ္ဂံ ဂမိဿာမာ”တိ ဝသနဋ္ဌာနာ နိက္ခမိံသု။ တေ ဧကာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တဒေဝတာ ဒိသွာ “ဣမေ ဘိက္ခူ အတိဝိယ သမဂ္ဂါ၊ သက္ကာ နု ခေါ ဣမေ ဘိန္ဒိတု”န္တိ စိန္တေတွာ အတ္တနော[၂] ဗာလတာယ စိန္တိတသမနန္တရမေဝ အာဂန္တွာ[၃] တေသု ဧကေန “အာဝုသော မုဟုတ္တံ အာဂမေဟိ၊ သရီရကိစ္စေနမှိ အတ္ထိကော”တိ ဝုတ္တေ သာ ဒေဝတာ ဧကံ မနုဿိတ္ထိဝဏ္ဏံ[၄] မာပေတွာ ထေရဿ ဂစ္ဆန္တရံ ပဝိသိတွာ နိက္ခမနကာလေ ဧကေန ဟတ္ထေန ကေသကလာပံ, ဧကေန နိဝါသနံ သဏ္ဌာပယမာနာ တဿ ပိဋ္ဌိတော နိက္ခမိ။ သော တံ န ပဿတိ၊ တမာဂမယမာနော ပန ပုရတော ဌိတဘိက္ခု နိဝတ္တိတွာ ဩလောကယမာနော တံ တထာ ကတွာ နိက္ခမန္တံ ပဿိ။ သာ တေန ဒိဋ္ဌဘာဝံ ဉတွာ အန္တရဓာယိ။ ဣတရော တံ ဘိက္ခုံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတကာလေ အာဟ “အာဝုသော သီလံ တေ ဘိန္န”န္တိ။ နတ္ထာဝုသော မယှံ ဧဝရူပန္တိ။ ဣဒါနေဝ တေ မယာ ပစ္ဆတော နိက္ခမမာနာ တရုဏဣတ္ထီ ဣဒံ နာမ ကရောန္တီ ဒိဋ္ဌာ၊ တွံ “နတ္ထိ မယှံ ဧဝရူပ”န္တိ ကိံ ဝဒေသီတိ[၅]။ သော အသနိယာ မတ္ထကေ အဝတ္ထဋော ဝိယ မာ မံ အာဝုသော နာသေဟိ၊ နတ္ထိ မယှံ ဧဝရူပန္တိ။ ဣတရော “မယာ သာမံ အက္ခီဟိ ဒိဋ္ဌံ၊ ကိံ တဝ သဒ္ဒဟိဿာမီ”တိ ဒဏ္ဍကော ဝိယ[၆] ဘိဇ္ဇိတွာ ပက္ကာမိ၊ ဥပေါသထဂ္ဂေပိ “နာဟံ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ဥပေါသထံ ကရိဿာမီ”တိ နိသီဒိ။ ဣတရော “မယှံ ဘန္တေ သီလေ အဏုမတ္တမ္ပိ ကာဠံ[၇] နတ္ထီ”တိ ဘိက္ခူနံ ကထေသိ။ သောပိ “မယာ သာမံ ဒိဋ္ဌ”န္တိ အာဟ။ ဒေဝတာ တံ တေန သဒ္ဓိံ ဥပေါသထံ ကာတုံ အနိစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ဘာရိယံ မယာ ကမ္မံ ကတ”န္တိ စိန္တေတွာ “ဘန္တေ မယှံ အယျဿ သီလဘေဒေါ နတ္ထိ၊ မယာ ပန ဝီမံသနဝသေနေတံ ကတံ၊ ကရောထ

၁-ဒုတိယကဘိက္ခမ္ပိ ဒဒန္တိ (သီ)
၂-အတ္တနာ (က)
၃-စိန္တိတမတ္တမေဝ ကတွာ (သီ)
၄-မနုဿိတ္ထိရူပံ (က)
၅-ဧဝရူပန္တိ ဝဒေသီတိ (သျာ)
၆-ဒဏ္ဍကောဋိယံ (သီ၊ က)
၇-အဏုမတ္တမ္ပိ ကာလင်္ကံ (သီ)၊ တိလမတ္တမ္ပိ ကာဠကံ (သျာ)

tena saddhiṁ uposathan"ti āha. So tassā ākāse ṭhatvā kathentiyā saddahitvā uposathaṁ akāsi, na pana there pubbe viya muducitto ahosi. Ettakaṁ devatāya pubbakammaṁ.

Āyupariyosāne pana te therā yathāsukhaṁ devaloke nibbattiṁsu. Devatā Avīcimhi nibbattitvā ekaṁ Buddhantaraṁ tattha paccitvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ nibbattitvā vuddhimanvāya sāsane pabbajitvā upasampadaṁ labhi. Tassa pabbajitadivasato paṭṭhāya taṁ itthirūpaṁ tatheva paññāyi. Tenevassa **Koṇḍadhānattheroti**[1] nāmaṁ kariṁsu. Taṁ tathāvicarantaṁ disvā bhikkhū Anāthapiṇḍikaṁ āhaṁsu "mahāseṭṭhi imaṁ dussīlaṁ tava vihārā nīhara. Imaṁ hi nissāya sesabhikkhūnaṁ ayaso uppajjissatī"ti. Kiṁ pana bhante Satthā vihāre natthīti. Atthi upāsakāti. Tena hi bhante Satthāva jānissatīti. Bhikkhū gantvā Visākhāyapi tatheva kathesuṁ. Sāpi nesaṁ tatheva paṭivacanaṁ adāsi.

Bhikkhūpi tehi asampaṭicchitavacanā rañño ārocesuṁ "mahārāja Koṇḍadhānatthero[2] ekaṁ itthiṁ gahetvā vicaranto sabbesaṁ ayasaṁ uppādesi, taṁ tumhākaṁ vijitā nīharathā"ti. Kataṁ pana so bhanteti. Vihāre mahārājāti. Katarasmiṁ senāsane viharatīti. Asukasmiṁ nāmāti. "Tena hi gacchatha, ahaṁ taṁ gaṇhissāmī"ti so sāyanhasamaye vihāraṁ gantvā taṁ senāsanaṁ purisehi parikkhipāpetvā therassa vasanaṭṭhānābhimukho agamāsi. Thero mahāsaddaṁ sutvā vihārā nikkhamitvā pamukhe aṭṭhāsi. Tampissa itthirūpaṁ piṭṭhipasse ṭhitaṁ rājā addasa. Thero rañño āgamanaṁ ñatvā vihāraṁ abhiruhitvā nisīdi. Rājā theraṁ na vandi, tampi itthiṁ nāddasa. So dvārantarepi heṭṭhāmañcepi olokento adisvāva theraṁ āha "bhante imasmiṁ ṭhāne ekaṁ itthiṁ addasaṁ, kahaṁ sā"ti. Na passāmi mahārājāti. "Idāni mayā tumhākaṁ piṭṭhipasse ṭhitā diṭṭhā"ti vuttepi "ahaṁ na passāmi"ccevāha. Rājā "kiṁ nu kho etan"ti cintetvā "bhante ito tāva nikkhamathā"ti āha[3]. There nikkhamitvā pamukhe ṭhite puna sā therassa piṭṭhipasse aṭṭhāsi. Rājā taṁ disvā puna uparitalaṁ abhiruhi, tassa āgatabhāvaṁ ñatvā thero nisīdi. Puna rājā taṁ sabbaṭṭhānesu olokentopi adisvā "bhante kahaṁ sā itthī"ti puna

1. Koṇḍadhānoti (Sī, Syā)
2. Koṇḍadhāno bhikkhu (Sī, Syā)
3. Tiṭṭhathāti āha (Sī)

တေန သဒ္ဓိံ ဥပေါသထ”န္တိ အာဟ။ သော တဿာ အာကာသေ ဌတွာ ကထေန္တိယာ သဒ္ဒဟိတွာ ဥပေါသထံ အကာသိ၊ န ပန ထေရေ ပုဗ္ဗေ ဝိယ မုဒုစိတ္တော အဟောသိ။ ဧတ္တကံ ဒေဝတာယ ပုဗ္ဗကမ္မံ။

အာယုပရိယောသာနေ ပန တေ ထေရာ ယထာသုခံ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ ဒေဝတာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ တတ္ထ ပစ္စိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝုဒ္ဓိမန္ဝာယ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပသမ္ပဒံ လဘိ။ တဿ ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ တံ ဣတ္ထိရူပံ တထေဝ ပညာယိ။ တေနေဝဿ **ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရောတိ**[၁] နာမံ ကရိံသု။ တံ တထာဝိစရန္တံ ဒိသွာ ဘိက္ခူ အနာထပိဏ္ဍိကံ အာဟံသု “မဟာသေဋ္ဌိ ဣမံ ဒုဿီလံ တဝ ဝိဟာရာ နီဟရ။ ဣမံ ဟိ နိဿာယ သေသဘိက္ခူနံ အယသော ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ သတ္ထာ ဝိဟာရေ နတ္ထီတိ။ အတ္ထိ ဥပါသကာတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ သတ္ထာဝ ဇာနိဿတီတိ။ ဘိက္ခူ ဂန္တွာ ဝိသာခါယပိ တထေဝ ကထေသုံ။ သာပိ နေသံ တထေဝ ပဋိဝစနံ အဒါသိ။

ဘိက္ခူပိ တေဟိ အသမ္ပဋိစ္ဆိတဝစနာ ရညော အာရောစေသုံ “မဟာရာဇ ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရော[၂] ဧကံ ဣတ္ထိံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တော သဗ္ဗေသံ အယသံ ဥပ္ပါဒေသိ၊ တံ တုမှာကံ ဝိဇိတာ နီဟရထာ”တိ။ ကဟံ ပန သော ဘန္တေတိ။ ဝိဟာရေ မဟာရာဇာတိ။ ကတရသ္မိံ သေနာသနေ ဝိဟရတီတိ။ အသုကသ္မိံ နာမာတိ။ “တေန ဟိ ဂစ္ဆထ၊ အဟံ တံ ဂဏှိဿာမီ”တိ သော သာယန္ဟသမယေ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ တံ သေနာသနံ ပုရိသေဟိ ပရိက္ခိပါပေတွာ ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနာဘိမုခေါ အဂမာသိ။ ထေရော မဟာသဒ္ဒံ သုတွာ ဝိဟာရာ နိက္ခမိတွာ ပမုခေ အဋ္ဌာသိ။ တမ္ပိဿ ဣတ္ထိရူပံ ပိဋ္ဌိပဿေ ဌိတံ ရာဇာ အဒ္ဒသ။ ထေရော ရညော အာဂမနံ ဉတွာ ဝိဟာရံ အဘိရုဟိတွာ နိသီဒိ။ ရာဇာ ထေရံ န ဝန္ဒိ၊ တမ္ပိ ဣတ္ထိံ နာဒ္ဒသ။ သော ဒွါရန္တရေပိ ဟေဋ္ဌာမဉ္စေပိ ဩလောကေန္တော အဒိသွာဝ ထေရံ အာဟ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဧကံ ဣတ္ထိံ အဒ္ဒသံ၊ ကဟံ သာ”တိ။ န ပဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ “ဣဒါနိ မယာ တုမှာကံ ပိဋ္ဌိပဿေ ဌိတာ ဒိဋ္ဌာ”တိ ဝုတ္တေပိ “အဟံ န ပဿာမိ”စ္စေဝါဟ။ ရာဇာ “ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ စိန္တေတွာ “ဘန္တေ ဣတော တာဝ နိက္ခမထာ”တိ အာဟ[၃]။ ထေရေ နိက္ခမိတွာ ပမုခေ ဌိတေ ပုန သာ ထေရဿ ပိဋ္ဌိပဿေ အဋ္ဌာသိ။ ရာဇာ တံ ဒိသွာ ပုန ဥပရိတလံ အဘိရုဟိ၊ တဿ အာဂတဘာဝံ ဉတွာ ထေရော နိသီဒိ။ ပုန ရာဇာ တံ သဗ္ဗဋ္ဌာနေသု ဩလောကေန္တောပိ အဒိသွာ “ဘန္တေ ကဟံ သာ ဣတ္ထီ”တိ ပုန

၁-ကောဏ္ဍဓာနောတိ (သီ၊ သျာ)
၂-ကောဏ္ဍဓာနော ဘိက္ခု (သီ၊ သျာ)
၃-တိဋ္ဌထာတိ အာဟ (သီ)

theraṁ pucchi. Nāhaṁ passāmi mahārājāti. “Kiṁ kathetha[1] bhante, mayā idāneva tumhākaṁ piṭṭhipasse ṭhitā diṭṭhā”ti āha. Āma mahārāja, mahājanopi “me pacchato pacchato itthī vicaratī”ti vadati, ahaṁ pana na passāmīti. Rājā “paṭirūpakena bhavitabban”ti sallakkhetvā puna theraṁ “bhante ito tāva otarathā”ti[2] vatvā there otaritvā pamukhe ṭhite puna taṁ tassa piṭṭhipasse ṭhitaṁ disvā uparitalaṁ abhiruhi. Puna nāddasa. So puna theraṁ pucchitvā tena “na passāmi”cceva vutte “paṭirūpakamevetan”ti niṭṭhaṁ gantvā theraṁ āha “bhante evarūpe saṁkilese tumhākaṁ piṭṭhito vicarante añño koci tumhākaṁ bhikkhaṁ na dassati, nibaddhaṁ mama gehaṁ pavisatha, ahameva catūhi paccayehi upaṭṭhahissāmī”ti theraṁ nimantetvā pakkāmi.

Bhikkhū “passathāvuso rañño pāpakiriyaṁ[3], ‘etaṁ vihārato nīharā’ti vutte āgantvā catūhi paccayehi nimantetvā gato”ti ujjhāyiṁsu. Tampi theraṁ āhaṁsu “ambho dussīla idānisi rājakoṇḍo jāto”ti. Sopi pubbe bhikkhū kiñci vattuṁ asakkonto “tumhe dussīlā, tumhe koṇḍā, tumhe itthiṁ gahetvā vicarathā”ti āha. Te gantvā Satthu ārocesuṁ “bhante Koṇḍadhānatthero amhehi vutto amhe ‘dussīlā’ti-ādīni vatvā akkosatī”ti. Satthā taṁ pakkosāpetvā pucchi “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu evaṁ vadesī”ti. Saccaṁ bhanteti. Kiṁ kāraṇāti. Mayā saddhiṁ kathitakāraṇāti. Tumhe bhikkhave iminā saddhiṁ kasmā kathethāti. Imassa pacchato itthiṁ vicarantiṁ disvā bhanteti. Ime kira tayā saddhiṁ itthiṁ vicarantiṁ disvā vadanti, tvaṁ kasmā kathesi, ete tāva disvā kathenti. Tvaṁ adisvāva imehi saddhiṁ kasmā kathesi, nanu pubbe taveva pāpikaṁ diṭṭhiṁ nissāya idaṁ jātaṁ, idāni kasmā puna pāpikaṁ diṭṭhiṁ gaṇhāsīti. Bhikkhū “kiṁ pana bhante iminā pubbe katan”ti pucchiṁsu. Atha nesaṁ Satthā tassa pubbakammaṁ kathetvā “bhikkhu idaṁ pāpakammaṁ nissāya tvaṁ imaṁ vippakāraṁ patto, idāni te puna tathārūpaṁ pāpikaṁ diṭṭhiṁ gahetuṁ na yuttaṁ, mā puna bhikkhūhi saddhiṁ kiñci kathehi, nissaddo mukhavaṭṭiyaṁ chinnakaṁsathālasadiso[4] hohi, evaṁ karonto nibbānappatto nāma

1. Kathetha (Sī, Syā)
2. Uṭṭhahathāti (Sī, Ka)
3. Pāparañño kiriyaṁ (Syā)
4. Chinnakaṁsatālasadiso (Syā)

ထေရံ ပုစ္ဆိ။ နာဟံ ပဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ “ကိံ ကထေထ[၁] ဘန္တေ၊ မယာ ဣဒါနေဝ တုမှာကံ ပိဋ္ဌိပဿေ ဌိတာ ဒိဋ္ဌာ”တိ အာဟ။ အာမ မဟာရာဇ, မဟာဇနောပိ “မေ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ဣတ္ထီ ဝိစရတီ”တိ ဝဒတိ၊ အဟံ ပန န ပဿာမီတိ။ ရာဇာ “ပဋိရူပကေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ သလ္လက္ခေတွာ ပုန ထေရံ “ဘန္တေ ဣတော တာဝ ဩတရထာ”တိ[၂] ဝတွာ ထေရေ ဩတရိတွာ ပမုခေ ဌိတေ ပုန တံ တဿ ပိဋ္ဌိပဿေ ဌိတံ ဒိသွာ ဥပရိတလံ အဘိရုဟိ။ ပုန နာဒ္ဒသ။ သော ပုန ထေရံ ပုစ္ဆိတွာ တေန “န ပဿာမိ”စ္စေဝ ဝုတ္တေ “ပဋိရူပ-ကမေဝေတ”န္တိ နိဋ္ဌံ ဂန္တွာ ထေရံ အာဟ “ဘန္တေ ဧဝရူပေ သံကိလေသေ တုမှာကံ ပိဋ္ဌိတော ဝိစရန္တေ အညော ကောစိ တုမှာကံ ဘိက္ခံ န ဒဿတိ၊ နိဗဒ္ဓံ မမ ဂေဟံ ပဝိသထ၊ အဟမေဝ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ ထေရံ နိမန္တေတွာ ပက္ကာမိ။

ဘိက္ခူ “ပဿထာဝုသော ရညော ပါပကိရိယံ[၃]၊ ‘ဧတံ ဝိဟာရတော နီဟရာ’တိ ဝုတ္တေ အာဂန္တွာ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ နိမန္တေတွာ ဂတော”တိ ဥဇ္ဈာယိံသု။ တမ္ပိ ထေရံ အာဟံသု “အမ္ဘော ဒုဿီလ ဣဒါနိသိ ရာဇကောဏ္ဍော ဇာတော”တိ။ သောပိ ပုဗ္ဗေ ဘိက္ခူ ကိဉ္စိ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တော “တုမှေ ဒုဿီလာ၊ တုမှေ ကောဏ္ဍာ၊ တုမှေ ဣတ္ထိံ ဂဟေတွာ ဝိစရထာ”တိ အာဟ။ တေ ဂန္တွာ သတ္ထု အာရောစေသုံ “ဘန္တေ ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရော အမှေဟိ ဝုတ္တော အမှေ ‘ဒုဿီလာ’တိအာဒီနိ ဝတွာ အက္ကောသတီ”တိ။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဧဝံ ဝဒေသီ”တိ။ သစ္စံ ဘန္တေတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ မယာ သဒ္ဓိံ ကထိတကာရဏာတိ။ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ကသ္မာ ကထေထာတိ။ ဣမဿ ပစ္ဆတော ဣတ္ထိံ ဝိစရန္တိံ ဒိသွာ ဘန္တေတိ။ ဣမေ ကိရ တယာ သဒ္ဓိံ ဣတ္ထိံ ဝိစရန္တိံ ဒိသွာ ဝဒန္တိ၊ တွံ ကသ္မာ ကထေသိ၊ ဧတေ တာဝ ဒိသွာ ကထေန္တိ။ တွံ အဒိသွာဝ ဣမေဟိ သဒ္ဓိံ ကသ္မာ ကထေသိ၊ နနု ပုဗ္ဗေ တဝေဝ ပါပိကံ ဒိဋ္ဌိံ နိဿာယ ဣဒံ ဇာတံ၊ ဣဒါနိ ကသ္မာ ပုန ပါပိကံ ဒိဋ္ဌိံ ဂဏှာသီတိ။ ဘိက္ခူ “ကိံ ပန ဘန္တေ ဣမိနာ ပုဗ္ဗေ ကတ”န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ အထ နေသံ သတ္ထာ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေတွာ “ဘိက္ခု ဣဒံ ပါပကမ္မံ နိဿာယ တွံ ဣမံ ဝိပ္ပကာရံ ပတ္တော၊ ဣဒါနိ တေ ပုန တထာရူပံ ပါပိကံ ဒိဋ္ဌိံ ဂဟေတုံ န ယုတ္တံ၊ မာ ပုန ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ကိဉ္စိ ကထေဟိ၊ နိဿဒ္ဒေါ မုခဝဋ္ဋိယံ ဆိန္န-ကံသထာလသဒိသော[၄] ဟောဟိ၊ ဧဝံ ကရောန္တော နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော နာမ

၁-ကထေထ (သီ၊ သျာ)
၂-ဥဋ္ဌဟာထာတိ (သီ၊ က)
၃-ပါပရညော ကိရိယံ (သျာ)
၄-ဆိန္နကံသတာလသဒိသော (သျာ)

bhavissatī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

133. “Māvoca pharusaṁ kañci, vuttā paṭivadeyyu taṁ.
Dukkhā hi sārambhakathā, paṭidaṇḍā phuseyyu taṁ.

134. Sace neresi attānaṁ, kaṁso upahato yathā.
Esa pattosi nibbānaṁ, sārambho te na vijjatī”ti.

Tattha **māvoca pharusaṁ kañcī**ti kañci ekapuggalampi pharusaṁ mā avaca. **Vuttā**ti tayā pare “dussīlā”ti vuttā, tampi tatheva **paṭivadeyyuṁ. Sārambhakathā**ti esā karaṇuttarā yugaggāhakathā nāma **dukkhā. Paṭidaṇḍā**ti kāyadaṇḍādīhi paraṁ paharantassa[1] tādisā paṭidaṇḍā ca tava matthake pateyyuṁ. **Sace neresī**ti sace attānaṁ niccalaṁ kātuṁ sakkhissasi. **Kaṁso upahato yathā**ti mukhavaṭṭiyaṁ chinditvā talamattaṁ katvā ṭhapitakaṁsathālaṁ viya. Taṁ hi hatthapādehi vā daṇḍakena vā pahaṭampi saddaṁ na karoti, **esa pattosī**ti sace evarūpo bhavituṁ sakkhissasi, imaṁ paṭipadaṁ pūrayamāno idāni appattopi eso nibbānappatto nāma. **Sārambho te na vijjatī**ti evaṁ sante ca pana “tvaṁ dussīlo, tumhe dussīlā”ti-evamādiko uttarakaraṇavācālakkhaṇo sārambhopi te na vijjati, na bhavissatiyevāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu, Koṇḍadhānattheropi Satthārā dinna-ovāde ṭhatvā arahattaṁ pāpuṇi, na cirasseva ākāse uppatitvā paṭhamaṁ salākaṁ gaṇhīti.

Koṇḍadhānattheravatthu catutthaṁ.

---

5. Uposathika-itthīnaṁ vatthu

Yathā daṇḍenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Pubbārāme viharanto Visākhādīnaṁ upāsikānaṁ uposathakammaṁ ārabbha kathesi.

1. Hanato (Sī)

ဘဝိဿတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၃၃။ “မာဝေါစ ဖရုသံ ကဉ္စိ၊ ဝုတ္တာ ပဋိဝဒေယျု တံ။
ဒုက္ခာ ဟိ သာရမ္ဘကထာ၊ ပဋိဒဏ္ဍာ ဖုသေယျု တံ။

၁၃၄။ သစေ နေရေသိ အတ္တာနံ၊ ကံသော ဥပဟတော ယထာ။
ဧသ ပတ္တောသိ နိဗ္ဗာနံ၊ သာရမ္ဘော တေ န ဝိဇ္ဇတီ”တိ။

တတ္ထ **မာဝေါစ ဖရုသံ ကဉ္စီ**တိ ကဉ္စိ ဧကပုဂ္ဂလမ္ပိ ဖရုသံ မာ အဝစ။ **ဝုတ္တာ**တိ တယာ ပရေ “ဒုဿီလာ”တိ ဝုတ္တာ၊ တမ္ပိ တထေဝ **ပဋိဝဒေယျုံ။ သာရမ္ဘကထာ**တိ ဧသာ ကရဏုတ္တရာ ယုဂဂ္ဂါဟကထာ နာမ **ဒုက္ခာ။ ပဋိဒဏ္ဍာ**တိ ကာယဒဏ္ဍာဒီဟိ ပရံ ပဟရန္တဿ[1] တာဒိသာ ပဋိဒဏ္ဍာ စ တဝ မတ္ထကေ ပတေယျုံ။ **သစေ နေရေသီ**တိ သစေ အတ္တာနံ နိစ္စလံ ကာတုံ သက္ခိဿသိ။ **ကံသော ဥပဟတော ယထာ**တိ မုခဝဋ္ဋိယံ ဆိန္ဒိတွာ တလမတ္တံ ကတွာ ဌပိတကံသထာလံ ဝိယ။ တံ ဟိ ဟတ္ထပါဒေဟိ ဝါ ဒဏ္ဍကေန ဝါ ပဟဋမ္ပိ သဒ္ဒံ န ကရောတိ၊ **ဧသ ပတ္တောသီ**တိ သစေ ဧဝရူပေါ ဘဝိတုံ သက္ခိဿသိ၊ ဣမံ ပဋိပဒံ ပူရယမာနော ဣဒါနိ အပ္ပတ္တောပိ ဧသော နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော နာမ။ **သာရမ္ဘော တေ န ဝိဇ္ဇတီ**တိ ဧဝံ သန္တေ စ ပန “တွံ ဒုဿီလော၊ တုမှေ ဒုဿီလာ”တိဧဝမာဒိကော ဥတ္တရကရဏဝါစာလက္ခဏော သာရမ္ဘောပိ တေ န ဝိဇ္ဇတိ၊ န ဘဝိဿတိယေဝါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု၊ ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရောပိ သတ္ထာရာ ဒိန္နဩဝါဒေ ဌတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ န စိရဿေဝ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ပဌမံ သလာကံ ဂဏှီတိ။

ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ဥပေါသထိကဣတ္ထီနံ ဝတ္ထု

ယထာ ဒဏ္ဍေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝိဟရန္တော ဝိသာခါဒီနံ ဥပါသိကာနံ ဥပေါသထကမ္မံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ဟနတော (သီ)

Sāvatthiyaṁ kira ekasmiṁ mahā-uposathadivase pañcasatamattā itthiyo uposathikā hutvā vihāraṁ agamiṁsu. Visākhā tāsu mahallakitthiyo upasaṅkamitvā pucchi “ammā kimatthaṁ uposathikā jātatthā”ti. Tāhi “dibbasampattiṁ patthetvā”ti vutte majjhimitthiyo pucchi, tāhi “sapattivāsā muccanatthāyā”ti vutte taruṇitthiyo pucchi, tāhi “paṭhamagabbhe puttapaṭilābhatthāyā”ti vutte kumārikāyo pucchi, tāhi “taruṇabhāveyeva patikulagamanatthāyā”ti vutte taṁ sabbampi tāsaṁ kathaṁ sutvā tā ādāya Satthu santikaṁ gantvā paṭipāṭiyā ārocesi. Taṁ sutvā Satthā “Visākhe imesaṁ sattānaṁ jāti-ādayo nāma daṇḍahatthakagopālakasadisā, jāti jarāya santikaṁ, jarā byādhino santikaṁ, byādhi maraṇassa santikaṁ pesetvā maraṇaṁ kuṭhāriyā chindantā viya jīvitaṁ chindati, evaṁ santepi vivaṭṭaṁ patthentā nāma natthi, vaṭṭameva pana patthentī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

135. “Yathā daṇḍena gopālo, gāvo pājeti[1] gocaraṁ.
Evaṁ jarā ca maccu ca, āyuṁ pājenti pāṇinan”ti.

Tattha **pājetīti** cheko **gopālo** kedārantaraṁ pavisantiyo **gāvo daṇḍena** nivāretvā teneva pothento sulabhatiṇodakaṁ **gocaraṁ** neti. **Āyuṁ pājentīti** jīvitindriyaṁ chindanti khepenti. Gopālako viya hi jarā ca maccu ca, gogaṇo viya[2] jīvitindriyaṁ, gocarabhūmi viya maraṇaṁ. Tattha jāti tāva sattānaṁ jīvitindriyaṁ jarāya santikaṁ pesesi, jarā byādhino santikaṁ, byādhi maraṇassa santikaṁ. Tameva maraṇaṁ kuṭhāriyā chedaṁ viya chinditvā[3] gacchatīti idamettha opammasampaṭipādanaṁ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Uposathika-itthīnaṁ vatthu pañcamaṁ.

1. Pāceti (Sī) 2. Goṇe viya (Sī) 3. Kuṭhāricchedaṁ chinditvā (Sī)

သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဧကသ္မိံ မဟာဥပေါသထဒိဝသေ ပဉ္စသတမတ္တာ ဣတ္ထိယော ဥပေါသထိကာ ဟုတွာ ဝိဟာရံ အဂမိံသု။ ဝိသာခါ တာသု မဟလ္လကိတ္ထိယော ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ “အမ္မာ ကိမတ္ထံ ဥပေါသထိကာ ဇာတတ္ထာ”တိ။ တာဟိ “ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ပတ္ထေတွာ”တိ ဝုတ္တေ မဇ္ဈိမိတ္ထိယော ပုစ္ဆိ၊ တာဟိ “သပတ္တိဝါသာ မုစ္စနတ္ထာယာ”တိ ဝုတ္တေ တရုဏိတ္ထိယော ပုစ္ဆိ၊ တာဟိ “ပဌမဂဗ္ဘေ ပုတ္တပဋိလာဘတ္ထာယာ”တိ ဝုတ္တေ ကုမာရိကာယော ပုစ္ဆိ၊ တာဟိ “တရုဏဘာဝေယေဝ ပတိကုလဂမနတ္ထာယာ”တိ ဝုတ္တေ တံ သဗ္ဗမ္ပိ တာသံ ကထံ သုတွာ တာ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပဋိပါဋိယာ အာရောစေသိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ “ဝိသာခေ ဣမေသံ သတ္တာနံ ဇာတိအာဒယော နာမ ဒဏ္ဍဟတ္ထကဂေါပါလကသဒိသာ၊ ဇာတိ ဇရာယ သန္တိကံ, ဇရာ ဗျာဓိနော သန္တိကံ, ဗျာဓိ မရဏဿ သန္တိကံ ပေသေတွာ မရဏံ ကုဌာရိယာ ဆိန္ဒန္တာ ဝိယ ဇီဝိတံ ဆိန္ဒတိ၊ ဧဝံ သန္တေပိ ဝိဝဋ္ဋံ ပတ္ထေန္တာ နာမ နတ္ထိ၊ ဝဋ္ဋမေဝ ပန ပတ္ထေန္တီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၅။ “ယထာ ဒဏ္ဍေန ဂေါပါလော၊ ဂါဝေါ ပါဇေတိ[၁] ဂေါစရံ။
ဧဝံ ဇရာ စ မစ္စု စ၊ အာယုံ ပါဇေန္တိ ပါဏိန”န္တိ။

တတ္ထ **ပါဇေတီ**တိ ဆေကော **ဂေါပါလော** ကေဒါရန္တရံ ပဝိသန္တိယော **ဂါဝေါ ဒဏ္ဍေန** နိဝါရေတွာ တေနေဝ ပေါထေန္တော သုလဘတိဏောဒကံ **ဂေါစရံ** နေတိ။ **အာယုံ ပါဇေန္တီ**တိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဆိန္ဒန္တိ ခေပေန္တိ။ ဂေါပါလကော ဝိယ ဟိ ဇရာ စ မစ္စု စ၊ ဂေါဂဏော ဝိယ[၂] ဇီဝိတိန္ဒြိယံ၊ ဂေါစရဘူမိ ဝိယ မရဏံ။ တတ္ထ ဇာတိ တာဝ သတ္တာနံ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဇရာယ သန္တိကံ ပေသေသိ၊ ဇရာ ဗျာဓိနော သန္တိကံ၊ ဗျာဓိ မရဏဿ သန္တိကံ။ တမေဝ မရဏံ ကုဌာရိယာ ဆေဒံ ဝိယ ဆိန္ဒိတွာ[၃] ဂစ္ဆတီတိ ဣဒမေတ္ထ ဩပမ္မသမ္ပဋိပါဒနံ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဥပေါသထိကဣတ္ထီနံ ဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၁-ပါစေတိ (သီ) ၂-ဂေါဏေ ဝိယ (သီ) ၃-ကုဌာရိစ္ဆေဒံ ဆိန္ဒိတွာ (သီ)

6. Ajagarapetavatthu

Atha pāpāni kammānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Ajagarapetaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Mahāmoggallānatthero Lakkhaṇattherena saddhiṁ Gijjhakūṭato otaranto dibbena cakkhunā pañcavīsatiyojanikaṁ Ajagarapetaṁ nāma addasa. Tassa sīsato aggijālā uṭṭhahitvā pariyantaṁ gacchanti, pariyantato uṭṭhahitvā sīsaṁ gacchanti, ubhayato uṭṭhahitvā majjhe otaranti. Thero taṁ disvā sitaṁ pātvākāsi. Lakkhaṇattherena sitakāraṇaṁ puṭṭho "akālo āvuso imassa pañhassa veyyākaraṇāya, Satthu santike maṁ puccheyyāsī"ti vatvā Rājagahe piṇḍāya caritvā Satthu santikaṁ gatakāle Lakkhaṇattherena puṭṭho āha "tatrāhaṁ āvuso ekaṁ petaṁ addasaṁ, tassa evarūpo nāma attabhāvo, ahaṁ taṁ disvā 'na vata me evarūpo attabhāvo diṭṭhapubbo'ti sitaṁ pātvākāsin"ti. Satthā "cakkhubhūtā vata bhikkhave sāvakā viharantī"ti-ādīni[1] vadanto therassa kathaṁ patiṭṭhāpetvā "mayāpi eso bhikkhave peto Bodhimaṇḍeyeva diṭṭho, 'ye ca pana me vacanaṁ na saddaheyyuṁ, tesaṁ taṁ ahitāya assā'ti na kathesiṁ, idāni Moggallānaṁ sakkhiṁ labhitvā kathemī"ti vatvā bhikkhūhi tassa pubbakammaṁ puṭṭho byākāsi—

Kassapabuddhakāle kira Sumaṅgalaseṭṭhi nāma suvaṇṇiṭṭhakāhi bhūmiṁ santharitvā vīsati-usabhaṭṭhāne tattakeneva dhanena vihāraṁ kāretvā tāvattakeneva vihāramahaṁ kāresi. So ekadivasaṁ pātova Satthu santikaṁ gacchanto nagaradvāre ekissā sālāya kāsāvaṁ[2] sasīsaṁ pārupitvā kalalamakkhitehi pādehi nipannaṁ ekaṁ coraṁ disvā "ayaṁ kalalamakkhitapādo rattiṁ vicaritvā divā nipannamanusso bhavissatī"ti āha. Coro mukhaṁ vivaritvā seṭṭhiṁ disvā "hotu, jānissāmi te kattabban"ti āghātaṁ bandhitvā sattakkhattuṁ khettaṁ jhāpesi, sattakkhattuṁ vaje gunnaṁ pāde chindi, sattakkhattuṁ gehaṁ jhāpesi, so ettakenāpi kopaṁ nibbāpetuṁ asakkonto tassa cūḷūpaṭṭhākena saddhiṁ mittasanthavaṁ katvā

1. Vi 1. 145; Saṁ 1. 447 piṭṭhesu. 2. Kāsāvena (Syā)

၆-အဇဂရပေတဝတ္ထု

အထ ပါပါနိ ကမ္မာနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အဇဂရပေတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော လက္ခဏတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ဂိဇ္ဈကူဋတော ဩတရန္တော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ပဉ္စဝီသတိယောဇနိကံ အဇဂရပေတံ နာမ အဒ္ဒသ။ တဿ သီသတော အဂ္ဂိဇာလာ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပရိယန္တံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ပရိယန္တတော ဥဋ္ဌဟိတွာ သီသံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဥဘယတော ဥဋ္ဌဟိတွာ မဇ္ဈေ ဩတရန္တိ။ ထေရော တံ ဒိသွာ သိတံ ပါတွာကာသိ။ လက္ခဏတ္ထေရေန သိတကာရဏံ ပုဋ္ဌော "အကာလော အာဝုသော ဣမဿ ပဉ္ဟဿ ဝေယျာကရဏာယ၊ သတ္ထု သန္တိကေ မံ ပုစ္ဆေယျာသီ"တိ ဝတွာ ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂတကာလေ လက္ခဏတ္ထေရေန ပုဋ္ဌော အာဟ "တတြာဟံ အာဝုသော ဧကံ ပေတံ အဒ္ဒသံ၊ တဿ ဧဝရူပေါ နာမ အတ္တဘာဝေါ၊ အဟံ တံ ဒိသွာ 'န ဝတ မေ ဧဝရူပေါ အတ္တဘာဝေါ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော'တိ သိတံ ပါတွာကာသိ"န္တိ။ သတ္ထာ "စက္ခုဘူတာ ဝတ ဘိက္ခဝေ သာဝကာ ဝိဟရန္တီ"တိအာဒီနိ[1] ဝဒန္တော ထေရဿ ကထံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ "မယာပိ ဧသော ဘိက္ခဝေ ပေတော ဗောဓိမဏ္ဍေယေဝ ဒိဋ္ဌော၊ 'ယေ စ ပန မေ ဝစနံ န သဒ္ဒဟေယျုံ၊ တေသံ တံ အဟိတာယ အဿာ'တိ န ကထေသိံ၊ ဣဒါနိ မောဂ္ဂလ္လာနံ သက္ခိံ လဘိတွာ ကထေမီ"တိ ဝတွာ ဘိက္ခူဟိ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ပုဋ္ဌော ဗျာကာသိ—

ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ သုမင်္ဂလသေဋ္ဌိ နာမ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာဟိ ဘူမိံ သန္ထရိတွာ ဝီသတိဥသဘဋ္ဌာနေ တတ္တကေနေဝ ဓနေန ဝိဟာရံ ကာရေတွာ တာဝတ္တကေနေဝ ဝိဟာရမဟံ ကာရေသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ပါတောဝ သတ္ထု သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တော နဂရဒွါရေ ဧကိဿာ သာလာယ ကာသာဝံ[2] သသီသံ ပါရုပိတွာ ကလလမက္ခိတေဟိ ပါဒေဟိ နိပန္နံ ဧကံ စောရံ ဒိသွာ "အယံ ကလလမက္ခိတပါဒေါ ရတ္တိံ ဝိစရိတွာ ဒိဝါ နိပန္နမနုဿော ဘဝိဿတီ"တိ အာဟ။ စောရော မုခံ ဝိဝရိတွာ သေဋ္ဌိံ ဒိသွာ "ဟောတု, ဇာနိဿာမိ တေ ကတ္တဗ္ဗ"န္တိ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ သတ္တက္ခတ္တုံ ခေတ္တံ ဈာပေသိ၊ သတ္တက္ခတ္တုံ ဝဇေ ဂုန္နံ ပါဒေ ဆိန္ဒိ၊ သတ္တက္ခတ္တုံ ဂေဟံ ဈာပေသိ၊ သော ဧတ္တကေနာပိ ကောပံ နိဗ္ဗာပေတုံ အသက္ကောန္တော တဿ စူဠုပဋ္ဌာကေန သဒ္ဓိံ မိတ္တသန္ထဝံ ကတွာ

၁-ဝိ ၁-၁၄၅၊ သံ ၁-၄၄၇-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ကာသာဝေန (သျာ)

“kiṁ te seṭṭhino piyan”ti puṭṭho “Gandhakuṭito aññaṁ tassa piyataraṁ natthī”ti sutvā “hotu, Gandhakuṭiṁ jhāpetvā kopaṁ nibbāpessāmī”ti Satthari piṇḍāya paviṭṭhe pānīyaparibhojanīyaghaṭe bhinditvā Gandhakuṭiyaṁ aggiṁ adāsi. Seṭṭhi “Gandhakuṭi kira jhāyatī”ti sutvā āgacchanto jhāmakāle āgantvā Gandhakuṭiṁ jhāmaṁ olokento vālaggamattampi domanassaṁ akatvā vāmabāhuṁ[1] samañjitvā dakkhiṇena hatthena mahā-apphoṭanaṁ apphoṭesi[2]. Atha naṁ samīpe ṭhitā pucchiṁsu “kasmā sāmi ettakaṁ dhanaṁ vissajjetvā katagandhakuṭiyā jhāmakāle apphoṭesī”ti. So āha “ettakaṁ me tātā aggi-ādīhi asādhāraṇe Buddhassa sāsane dhanaṁ nidahituṁ laddhaṁ, “punapi ettakaṁ dhanaṁ vissajjetvā Satthu Gandhakuṭiṁ kātuṁ labhissāmī’ti tuṭṭhamānaso apphoṭesin”ti. So puna tattakaṁ dhanaṁ vissajjetvā Gandhakuṭiṁ kāretvā vīsatisahassabhikkhuparivārassa Satthuno dānaṁ adāsi. Taṁ disvā coro cintesi “ahaṁ imaṁ amāretvā maṅkukātuṁ na sakkhissāmi, hotu, māressāmi nan”ti nivāsanantare churikaṁ bandhitvā sattāhaṁ vihāre vicarantopi okāsaṁ na labhi. Mahāseṭṭhipi satta divasāni Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ datvā Satthāraṁ vanditvā āha “bhante mama ekena purisena sattakkhattuṁ khettaṁ jhāpitaṁ, sattakkhattuṁ vaje gunnaṁ pādā chinnā, sattakkhattuṁ gehaṁ jhāpitaṁ, idāni Gandhakuṭipi teneva jhāpitā bhavissati, ahaṁ imasmiṁ dāne paṭhamaṁ pattiṁ tassa dammī”ti.

Taṁ sutvā coro “bhāriyaṁ vata me kammaṁ kataṁ, evaṁ aparādhakārake mayi imassa kopamattampi natthi, imasmimpi dāne mayhameva paṭhamaṁ pattiṁ deti, ahaṁ imasmiṁ dubbhāmi, evarūpaṁ me purisaṁ akhamāpentassa devadaṇḍopi me matthake pateyyā”ti gantvā seṭṭhissa pādamūle nipajjitvā “khamāhi me sāmī”ti vatvā “kiṁ idan”ti vutte “sāmi evaṁ ayuttakaṁ[3] kammaṁ mayā kataṁ, tassa me khamāhī”ti āha. Atha naṁ seṭṭhi “tayā me idañcidañca katan”ti sabbaṁ pucchitvā “āma mayā katan”ti vutte “tvaṁ mayā na diṭṭhapubbo, kasmā me kujjhitvā evamakāsī”ti pucchi. So ekadivasaṁ nagarā nikkhantena tena vuttavacanaṁ sāretvā “iminā me kāraṇena kopo uppādito”ti āha. Seṭṭhi attanā vuttaṁ[4] saritvā “āma tāta, vuttaṁ

1. Vāmabāhaṁ (Sī)
2. Mahā-apphoṭhitaṁ apphoṭeti (Sī)
3. Sāmi etaṁ ettakaṁ (Syā)
4. Vuttabhāvaṁ (Sī, Syā)

“ကိံ တေ သေဋ္ဌိနော ပိယ”န္တိ ပုဋ္ဌော “ဂန္ဓကုဋိတော အညံ တဿ ပိယတရံ နတ္ထီ”တိ သုတွာ “ဟောတု, ဂန္ဓကုဋိံ ဈာပေတွာ ကောပံ နိဗ္ဗာပေဿာမီ”တိ သတ္ထရိ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌေ ပါနီယပရိဘောဇနီယဃဋေ ဘိန္ဒိတွာ ဂန္ဓကုဋိယံ အဂ္ဂိံ အဒါသိ။ သေဋ္ဌိ “ဂန္ဓကုဋိ ကိရ ဈာယတီ”တိ သုတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဈာမကာလေ အာဂန္တွာ ဂန္ဓကုဋိံ ဈာမံ ဩလောကေန္တော ဝါလဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဒေါမနဿံ အကတွာ ဝါမဗာဟုံ[၁] သမိဉ္ဇိတွာ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန မဟာ-အပ္ဖောဋနံ အပ္ဖောဋေသိ[၂]။ အထ နံ သမီပေ ဌိတာ ပုစ္ဆိံသု “ကသ္မာ သာမိ ဧတ္တကံ ဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ကတဂန္ဓကုဋိယာ ဈာမကာလေ အပ္ဖောဋေသီ”တိ။ သော အာဟ “ဧတ္တကံ မေ တာတာ အဂ္ဂိအာဒီဟိ အသာဓာရဏေ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဓနံ နိဒဟိတုံ လဒ္ဓံ၊ “ပုနပိ ဧတ္တကံ ဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သတ္ထု ဂန္ဓကုဋိံ ကာတုံ လဘိဿာမီ’တိ တုဋ္ဌမာနသော အပ္ဖောဋေသိ”န္တိ။ သော ပုန တတ္တကံ ဓနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဂန္ဓကုဋိံ ကာရေတွာ ဝီသတိသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရဿ သတ္ထုနော ဒါနံ အဒါသိ။ တံ ဒိသွာ စောရော စိန္တေသိ “အဟံ ဣမံ အမာရေတွာ မင်္ကုကာတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ဟောတု, မာရေဿာမိ န”န္တိ နိဝါသနန္တရေ ဆုရိကံ ဗန္ဓိတွာ သတ္တာဟံ ဝိဟာရေ ဝိစရန္တောပိ ဩကာသံ န လဘိ။ မဟာသေဋ္ဌိပိ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ဘန္တေ မမ ဧကေန ပုရိသေန သတ္တက္ခတ္တုံ ခေတ္တံ ဈာပိတံ၊ သတ္တက္ခတ္တုံ ဝဇေ ဂုန္နံ ပါဒါ ဆိန္နာ၊ သတ္တက္ခတ္တုံ ဂေဟံ ဈာပိတံ၊ ဣဒါနိ ဂန္ဓကုဋိပိ တေနေဝ ဈာပိတာ ဘဝိဿတိ၊ အဟံ ဣမသ္မိံ ဒါနေ ပဌမံ ပတ္တိံ တဿ ဒမ္မီ”တိ။

တံ သုတွာ စောရော “ဘာရိယံ ဝတ မေ ကမ္မံ ကတံ၊ ဧဝံ အပရာဓကာရကေ မယိ ဣမဿ ကောပမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ဣမသ္မိမ္ပိ ဒါနေ မယှမေဝ ပဌမံ ပတ္တိံ ဒေတိ၊ အဟံ ဣမသ္မိံ ဒုဗ္ဘာမိ၊ ဧဝရူပံ မေ ပုရိသံ အခမာပေန္တဿ ဒေဝဒဏ္ဍောပိ မေ မတ္ထကေ ပတေယျာ”တိ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “ခမာဟိ မေ သာမီ”တိ ဝတွာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ဝုတ္တေ “သာမိ ဧဝံ အယုတ္တကံ[၃] ကမ္မံ မယာ ကတံ၊ တဿ မေ ခမာဟီ”တိ အာဟ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ “တယာ မေ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကတ”န္တိ သဗ္ဗံ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ မယာ ကတ”န္တိ ဝုတ္တေ “တွံ မယာ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ ကသ္မာ မေ ကုဇ္ဈိတွာ ဧဝမကာသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သော ဧကဒိဝသံ နဂရာ နိက္ခန္တေန တေန ဝုတ္တဝစနံ သာရေတွာ “ဣမိနာ မေ ကာရဏေန ကောပေါ ဥပ္ပါဒိတော”တိ အာဟ။ သေဋ္ဌိ အတ္တနာ ဝုတ္တံ[၄] သရိတွာ “အာမ တာတ, ဝုတ္တံ

၁-ဝါမဗာဟံ (သီ)
၂-မဟာအပ္ဖောဋိတံ အပ္ဖောဋေတိ (သီ)
၃-သာမိ ဧတံ ဧတ္တကံ (သျာ)
၄-ဝုတ္တဘာဝံ (သီ၊ သျာ)

mayā, taṁ me khamāhī”ti coraṁ khamāpetvā “uṭṭhehi tāta, khamāmi te, gaccha tātā”ti āha. Sace me sāmi khamasi, saputtadāraṁ maṁ gehe dāsaṁ karohīti. Tāta tvaṁ mayā ettake kathite evarūpaṁ chedanaṁ akāsi, gehe vasantena pana saddhiṁ na sakkā kiñci kathetuṁ, na me tayā gehe vasantena kiccaṁ atthi, khamāmi te, gaccha tātāti. Coro taṁ kammaṁ katvā āyupariyosāne Avīcimhi nibbatto dīgharattaṁ tattha paccitvā vipākāvasesena idāni Gijjhakūṭe pabbate paccatīti.

Evaṁ Satthā tassa pubbakammaṁ kathetvā “bhikkhave bālā nāma pāpāni kammāni karontā na bujjhanti, pacchā pana attanā katakammehi ḍayhamānā attanāva attano dāvaggisadisāva hontī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

136. “Atha pāpāni kammāni, karaṁ bālo na bujjhati.
Sehi kammehi dummedho, aggiḍaḍḍhova tappatī”ti.

Tattha **atha pāpānī**ti na kevalaṁ **bālo** kodhavasena pāpāni karoti, karontopi pana **na bujjhatī**ti attho. Pāpaṁ karonto ca “pāpaṁ karomī”ti abujjhanako nāma natthi. “Imassa kammassa evarūpo nāma vipāko”ti ajānanatāya[1] “na bujjhatī”ti vuttaṁ. **Sehī**ti so tehi attano santakehi **kammehi dummedho** nippañño puggalo niraye nibbattitvā **aggiḍaḍḍhova tappatī**ti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Ajagarapetavatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Mahāmoggallānattheravatthu

Yo daṇḍenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Mahāmoggallānattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye titthiyā sannipatitvā mantesuṁ[2] “jānāthāvuso ‘kena kāraṇena samaṇassa Gotamassa lābhasakkāro mahā hutvā

1. Ajānanto (Sī)
2. Cintesuṁ (Syā, Ka)

မယာ၊ တံ မေ ခမာဟီ”တိ စောရံ ခမာပေတွာ “ဥဋ္ဌေဟိ တာတ၊ ခမာမိ တေ၊ ဂစ္ဆ တာတာ”တိ အာဟ။ သစေ မေ သာမိ ခမသိ၊ သပုတ္တဒါရံ မံ ဂေဟေ ဒါသံ ကရောဟီတိ။ တာတ တွံ မယာ ဧတ္တကေ ကထိတေ ဧဝရူပံ ဆေဒနံ အကာသိ၊ ဂေဟေ ဝသန္တေန ပန သဒ္ဓိံ န သက္ကာ ကိဉ္စိ ကထေတုံ၊ န မေ တယာ ဂေဟေ ဝသန္တေန ကိစ္စံ အတ္ထိ၊ ခမာမိ တေ၊ ဂစ္ဆ တာတာတိ။ စောရော တံ ကမ္မံ ကတွာ အာယုပရိယောသာနေ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တော ဒီဃရတ္တံ တတ္ထ ပစ္စိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန ဣဒါနိ ဂိဇ္ဈကူဋေ ပဗ္ဗတေ ပစ္စတီတိ။

ဧဝံ သတ္ထာ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဗာလာ နာမ ပါပါနိ ကမ္မာနိ ကရောန္တာ န ဗုဇ္ဈန္တိ၊ ပစ္ဆာ ပန အတ္တနာ ကတကမ္မေဟိ ဍယှမာနာ အတ္တနာဝ အတ္တနော ဒါဝဂ္ဂိသဒိသာဝ ဟောန္တီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၃၆။ “အထ ပါပါနိ ကမ္မာနိ၊ ကရံ ဗာလော န ဗုဇ္ဈတိ။
သေဟိ ကမ္မေဟိ ဒုမ္မေဓော၊ အဂ္ဂိဍဍ္ဎောဝ တပ္ပတီ”တိ။

တတ္ထ **အထ ပါပါနီ**တိ န ကေဝလံ **ဗာလော** ကောဓဝသေန ပါပါနိ ကရောတိ၊ ကရောန္တောပိ ပန **န ဗုဇ္ဈတီ**တိ အတ္ထော။ ပါပံ ကရောန္တော စ “ပါပံ ကရောမီ”တိ အဗုဇ္ဈနကော နာမ နတ္ထိ။ “ဣမဿ ကမ္မဿ ဧဝရူပေါ နာမ ဝိပါကော”တိ အဇာနနတာယ[၁] “န ဗုဇ္ဈတီ”တိ ဝုတ္တံ။ **သေဟီ**တိ သော တေဟိ အတ္တနော သန္တကေဟိ **ကမ္မေဟိ ဒုမ္မေဓော** နိပ္ပညော ပုဂ္ဂလော နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ **အဂ္ဂိဍဍ္ဎောဝ တပ္ပတီ**တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အဇဂရပေတဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဝတ္ထု

ယော ဒဏ္ဍေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ တိတ္ထိယာ သန္နိပတိတွာ မန္တေသုံ[၂] “ဇာနာထာဝုသော ‘ကေန ကာရဏေန သမဏဿ ဂေါတမဿ လာဘသက္ကာရော မဟာ ဟုတွာ

၁-အဇာနန္တော (သီ)
၂-စိန္တေသုံ (သျာ၊ က)

nibbatto’ti. Mayaṁ na jānāma, tumhe pana jānāthāti. Āma jānāma, Mahāmoggallānaṁ nāma ekaṁ nissāya uppanno. So hi devalokaṁ gantvā devatāhi katakammaṁ pucchitvā āgantvā manussānaṁ katheti ‘idaṁ nāma katvā evarūpaṁ sampattiṁ labhantī’ti. Niraye nibbattānampi kammaṁ pucchitvā āgantvā manussānaṁ katheti ‘idaṁ nāma katvā evarūpaṁ dukkhaṁ anubhavantī’ti. Manussā tassa kathaṁ sutvā mahantaṁ lābhasakkāraṁ abhiharanti, sace taṁ māretuṁ sakkhissāma, so lābhasakkāro amhākaṁ nibbattissatī”ti. Te “attheko[1] upāyo”ti sabbe ekacchandā hutvā “yaṁkiñci katvā taṁ mārāpessāmā”ti attano upaṭṭhāke samādapetvā kahāpaṇasahassaṁ labhitvā purisaghātakammaṁ katvā carante core pakkosāpetvā “Mahāmoggallānatthero nāma Kāḷasilāyaṁ vasati, tattha gantvā taṁ mārethā”ti tesaṁ kahāpaṇe adaṁsu. Corā dhanalobhena sampaṭicchitvā “theraṁ māressāmā”ti gantvā tassa vasanaṭṭhānaṁ parivāresuṁ. Thero tehi parikkhittabhāvaṁ ñatvā kuñcikacchiddena nikkhamitvā pakkāmi. Te corā taṁ divasaṁ theraṁ adisvā punekadivasaṁ gantvā parikkhipiṁsu. Thero ñatvā kaṇṇikāmaṇḍalaṁ bhinditvā ākāsaṁ pakkhandi. Evaṁ te paṭhamamāsepi majjhimamāsepi theraṁ gahetuṁ nāsakkhiṁsu. Pacchimamāse pana sampatte thero attanā katakammassa ākaḍḍhanabhāvaṁ[2] ñatvā na apagacchi. Corā gantvā theraṁ gahetvā taṇḍulakaṇamattānissa aṭṭhīni karontābhindiṁsu. Atha naṁ “mato”ti saññāya ekasmiṁ gumbapiṭṭhe khipitvā pakkamiṁsu.

Thero “Satthāraṁ passitvāva parinibbāyissāmī”ti attabhāvaṁ jhānaveṭhanena veṭhetvā thiraṁ katvā ākāsena Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā “bhante parinibbāyissāmī”ti āha. Parinibbāyissasi Moggallānāti. Āma bhanteti. Kattha gantvāti. Kāḷasilāpadesaṁ bhanteti. Tena hi Moggallāna mayhaṁ dhammaṁ kathetvā yāhi. Tādisassa hi me sāvakassa idāni dassanaṁ natthīti. So “evaṁ karissāmi bhante”ti Satthāraṁ vanditvā ākāsaṁ uppatitvā parinibbānadivase Sāriputtatthero viya nānappakārā iddhiyo katvā dhammaṁ kathetvā Satthāraṁ

1. Attheso (Syā, Ka) 2. Ākaḍḍhitabhāvaṁ (Ka)

နိဗ္ဗတ္တော’တိ။ မယံ န ဇာနာမ၊ တုမှေ ပန ဇာနာထာတိ။ အာမ ဇာနာမ၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ နာမ ဧကံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နော။ သော ဟိ ဒေဝလောကံ ဂန္တွာ ဒေဝတာဟိ ကတကမ္မံ ပုစ္ဆိတွာ အာဂန္တွာ မနုဿာနံ ကထေတိ ‘ဣဒံ နာမ ကတွာ ဧဝရူပံ သမ္ပတ္တိံ လဘန္တီ’တိ။ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တာနမ္ပိ ကမ္မံ ပုစ္ဆိတွာ အာဂန္တွာ မနုဿာနံ ကထေတိ ‘ဣဒံ နာမ ကတွာ ဧဝရူပံ ဒုက္ခံ အနုဘဝန္တီ’တိ။ မနုဿာ တဿ ကထံ သုတွာ မဟန္တံ လာဘသက္ကာရံ အဘိဟရန္တိ၊ သစေ တံ မာရေတုံ သက္ခိဿာမ၊ သော လာဘသက္ကာရော အမှာကံ နိဗ္ဗတ္တိဿတီ”တိ။ တေ “အတ္ထေကော[၁] ဥပါယော”တိ သဗ္ဗေ ဧကစ္ဆန္ဒာ ဟုတွာ “ယံကိဉ္စိ ကတွာ တံ မာရာပေဿာမာ”တိ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကေ သမာဒပေတွာ ကဟာပဏသဟဿံ လဘိတွာ ပုရိသဃာတကမ္မံ ကတွာ စရန္တေ စောရေ ပက္ကောသာပေတွာ “မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော နာမ ကာဠသိလာယံ ဝသတိ၊ တတ္ထ ဂန္တွာ တံ မာရေထာ”တိ တေသံ ကဟာပဏေ အဒံသု။ စောရာ ဓနလောဘေန သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ “ထေရံ မာရေဿာမာ”တိ ဂန္တွာ တဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပရိဝါရေသုံ။ ထေရော တေဟိ ပရိက္ခိတ္တဘာဝံ ဉတွာ ကုဉ္စိကစ္ဆိဒ္ဒေန နိက္ခမိတွာ ပက္ကာမိ။ တေ စောရာ တံ ဒိဝသံ ထေရံ အဒိသွာ ပုနေကဒိဝသံ ဂန္တွာ ပရိက္ခိပိံသု။ ထေရော ဉတွာ ကဏ္ဏိကာမဏ္ဍလံ ဘိန္ဒိတွာ အာကာသံ ပက္ခန္ဒိ။ ဧဝံ တေ ပဌမမာသေပိ မဇ္ဈိမမာသေပိ ထေရံ ဂဟေတုံ နာသက္ခိံသု။ ပစ္ဆိမမာသေ ပန သမ္ပတ္တေ ထေရော အတ္တနာ ကတကမ္မဿ အာကဍ္ဎနဘာဝံ[၂] ဉတွာ န အပဂစ္ဆိ။ စောရာ ဂန္တွာ ထေရံ ဂဟေတွာ တဏ္ဍုလကဏမတ္တာနိဿ အဋ္ဌီနိ ကရောန္တာ ဘိန္ဒိံသု။ အထ နံ “မတော”တိ သညာယ ဧကသ္မိံ ဂုမ္ဗပိဋ္ဌေ ခိပိတွာ ပက္ကမိံသု။

ထေရော “သတ္ထာရံ ပဿိတွာဝ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမိ”တိ အတ္တဘာဝံ ဈာနဝေဌနေန ဝေဌေတွာ ထိရံ ကတွာ အာကာသေန သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ အာဟ။ ပရိနိဗ္ဗာယိဿသိ မောဂ္ဂလ္လာနာတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကတ္ထ ဂန္တွာတိ။ ကာဠသိလာပဒေသံ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ မောဂ္ဂလ္လာန မယှံ ဓမ္မံ ကထေတွာ ယာဟိ။ တာဒိသဿ ဟိ မေ သာဝကဿ ဣဒါနိ ဒဿနံ နတ္ထီတိ။ သော “ဧဝံ ကရိဿာမိ ဘန္တေ”တိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အာကာသံ ဥပ္ပတိတွာ ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဝိယ နာနပ္ပကာရာ ဣဒ္ဓိယော ကတွာ ဓမ္မံ ကထေတွာ သတ္ထာရံ

၁-အတ္ထေသော (သျာ၊ က) ၂-အာကဍ္ဎိတဘာဝံ (က)

vanditvā Kāḷasilāṭaviṁ[1] gantvā parinibbāyi. "Theraṁ kira corā māresun"ti ayampi kathā sakalajambudīpe patthari. Rājā Ajātasattu core pariyesanatthāya carapurise payojesi. Tesupi coresu surāpāne suraṁ pivantesu eko ekassa piṭṭhiṁ[2] paharitvā pātesi. So taṁ santejjetvā "ambho dubbinīta tvaṁ kasmā me piṭṭhiṁ pātesī"ti āha. Kiṁ pana hare duṭṭhacora tayā Mahāmoggallānatthero paṭhamaṁ pahaṭoti. Kiṁ pana mayā pahaṭabhāvaṁ tvaṁ na jānāsīti. Iti nesaṁ "mayā pahaṭo, mayā pahaṭo"ti vadantānaṁvacanaṁ sutvā te carapurisā te sabbe core gahetvā rañño ārocesuṁ. Rājā core pakkosāpetvā pucchi "tumhehi thero mārito"ti. Āma devāti. Kena tumhe uyyojitāti. Naggasamaṇakehi devāti. Rājā pañcasate naggasamaṇake gāhāpetvā pañcasatehi corehi saddhiṁ rājaṅgaṇe nābhippamāṇesu āvāṭesu nikhaṇāpetvā palālehi paṭicchādāpetvā aggiṁ dāpesi. Atha nesaṁ jhāmabhāvaṁ ñatvā ayanaṅgalehi kasāpetvā sabbe khaṇḍākhaṇḍikaṁ kārāpesi.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "Mahāmoggallānatthero attano ananurūpameva maraṇaṁ patto"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave Moggallāno imasseva attabhāvassa ananurūpaṁ maraṇaṁ patto, pubbe pana tena katassa kammassa anurūpameva maraṇaṁ patto"ti vatvā "kiṁ panassa bhante pubbakamman"ti puṭṭho vitthāretvā kathesi—

Atīte kira Bārāṇasivāsī eko kulaputto sayameva koṭṭanapacanādīni kammāni karonto mātāpitaro paṭijaggi. Athassa mātāpitaro naṁ "tāta tvaṁ ekakova gehe ca araññe ca kammaṁ karonto kilamasi, ekaṁ te kumārikaṁ ānessāmā"ti vatvā "ammatātā na mayhaṁ evarūpāyattho[3], ahaṁ yāva tumhe jīvatha, tāva vo sahatthā upaṭṭhahissāmī"ti tena paṭikkhittā punappunaṁ taṁ yācitvā kumārikaṁ ānayiṁsu. Sā katipāhameva te upaṭṭhahitvā pacchā tesaṁ dassanampi anicchantī "na sakkā tava mātāpitūhi saddhiṁ ekaṭṭhānevasitun"ti ujjhāyitvā

1. Kāḷasilāyaṁ aṭaviṁ (Syā) 2. Vitthaṁ (Sī) 3. Evarūpena attho (Sī)

ဝန္ဒိတွာ ကာဠသိလာဋဝိံ[1] ဂန္တွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ''ထေရံ ကိရ စောရာ မာရေသု''န္တိ အယမ္ပိ ကထာ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပတ္ထရိ။ ရာဇာ အဇာတသတ္တု စောရေ ပရိယေသနတ္ထာယ စရပုရိသေ ပယောဇေသိ။ တေသုပိ စောရေသု သုရာပါနေ သုရံ ပိဝန္တေသု ဧကော ဧကဿ ပိဋ္ဌိံ[2] ပဟရိတွာ ပါတေသိ။ သော တံ သန္တဇ္ဇေတွာ ''အမ္ဘော ဒုဗ္ဗိနီတ တွံ ကသ္မာ မေ ပိဋ္ဌိံ ပါတေသီ''တိ အာဟ။ ကိံ ပန ဟရေ ဒုဋ္ဌစောရ တယာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ပဌမံ ပဟဋောတိ။ ကိံ ပန မယာ ပဟဋဘာဝံ တွံ န ဇာနာသီတိ။ ဣတိ နေသံ ''မယာ ပဟဋော၊ မယာ ပဟဋော''တိ ဝဒန္တာနံ ဝစနံ သုတွာ တေ စရပုရိသာ တေ သဗ္ဗေ စောရေ ဂဟေတွာ ရညော အာရောစေသုံ။ ရာဇာ စောရေ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ ''တုမှေဟိ ထေရော မာရိတော''တိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ကေန တုမှေ ဥယျောဇိတာတိ။ နဂ္ဂသမဏကေဟိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ ပဉ္စသတေ နဂ္ဂသမဏကေ ဂါဟာပေတွာ ပဉ္စသတေဟိ စောရေဟိ သဒ္ဓိံ ရာဇင်္ဂဏေ နာဘိပ္ပမာဏေသု အာဝါဋေသု နိခဏာပေတွာ ပလာလေဟိ ပဋိစ္ဆာဒါပေတွာ အဂ္ဂိံ ဒါပေသိ။ အထ နေသံ ဈာမဘာဝံ ဉတွာ အယနင်္ဂလေဟိ ကသာပေတွာ သဗ္ဗေ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ကာရာပေသိ။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ ''မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော အတ္တနော အနနုရူပမေဝ မရဏံ ပတ္တော''တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ ''ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ''တိ ပုစ္ဆိတွာ ''ဣမာယ နာမာ''တိ ဝုတ္တေ ''ဘိက္ခဝေ မောဂ္ဂလ္လာနော ဣမဿေဝ အတ္တဘာဝဿ အနနုရူပံ မရဏံ ပတ္တော၊ ပုဗ္ဗေ ပန တေန ကတဿ ကမ္မဿ အနုရူပမေဝ မရဏံ ပတ္တော''တိ ဝတွာ ''ကိံ ပနဿ ဘန္တေ ပုဗ္ဗကမ္မ''န္တိ ပုဋ္ဌော ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသိ—

အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိဝါသီ ဧကော ကုလပုတ္တော သယမေဝ ကောဋ္ဋနပစနာဒီနိ ကမ္မာနိ ကရောန္တော မာတာပိတရော ပဋိဇဂ္ဂိ။ အထဿ မာတာပိတရော နံ ''တာတ တွံ ဧကကောဝ ဂေဟေ စ အရညေ စ ကမ္မံ ကရောန္တော ကိလမသိ၊ ဧကံ တေ ကုမာရိကံ အာနေဿာမာ''တိ ဝတွာ ''အမ္မတာတာ န မယှံ ဧဝရူပါယတ္ထော[3]၊ အဟံ ယာဝ တုမှေ ဇီဝထ၊ တာဝ ဝေါ သဟတ္ထာ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ''တိ တေန ပဋိက္ခိတ္တာ ပုနပ္ပုနံ တံ ယာစိတွာ ကုမာရိကံ အာနယိံသု။ သာ ကတိပါဟမေဝ တေ ဥပဋ္ဌဟိတွာ ပစ္ဆာ တေသံ ဒဿနမ္ပိ အနိစ္ဆန္တီ ''န သက္ကာ တဝ မာတာပိတူဟိ သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ ဝသိတု''န္တိ ဥဇ္ဈာယိတွာ

၁-ကာဠသိလာယံ အဋဝိံ (သျာ) ၂-ဝိတ္ထံ (သီ) ၃-ဧဝရူပေန အတ္ထော (သီ)

tasmiṁ attano kathaṁ agganhante tassa bahigatakāle makacivākakhaṇḍāni ca yāgupheṇañca gahetvā tattha tattha ākiritvā tenāgantvā “kiṁ idan”ti puṭṭhā āha “imesaṁ andhamahallakānaṁ etaṁ kammaṁ, sabbaṁ gehaṁ kiliṭṭhaṁ karontā vicaranti, na sakkā etehi saddhiṁ ekaṭṭhāne vasitun”ti. Evaṁ tāya naṁ punappunaṁ kathayamānāya evarūpopi pūritapāramī satto mātāpitūhi saddhiṁ bhijji[1]. So “hotu, jānissāmi nesaṁ kattabban”ti te bhojetvā “ammatātā asukaṭṭhāne nāma tumhākaṁ ñātakā āgamanaṁ paccāsīsanti, tattha gamissāmā”ti te yānakaṁ[2] āropetvā ādāya gacchanto aṭavimajjhaṁ pattakāle “tāta rasmiyo gaṇhātha, gāvo patodasaññāya[3] gamissanti, imasmiṁṭhāne corā vasanti, ahaṁ otarāmī”ti pitu hatthe rasmiyo datvā otaritvā gacchanto saddaṁ parivattetvā corānaṁ uṭṭhitasaddamakāsi. Mātāpitaro saddaṁ sutvā “corā uṭṭhitā”ti saññāya “tāta mayaṁ mahallakā, tvaṁ attānameva rakkhāhī”ti āhaṁsu. So mātāpitaro tathāviravantepi corasaddaṁ karonto koṭṭetvā māretvā aṭaviyaṁ khipitvā paccāgami.

Satthā idaṁ tassa pubbakammaṁ kathetvā “bhikkhave Moggallāno ettakaṁ kammaṁ katvā anekavassasatasahassāni niraye paccitvā vipākāvasesena attabhāvasate evameva koṭṭetvā saṁcuṇṇito maraṇaṁ patto. Evaṁ Moggallānena attano kammānurūpameva maraṇaṁ laddhaṁ, pañcahi corasatehi saddhiṁ pañca titthiyasatānipi mama putte appaduṭṭhe[4] padussitvā anurūpameva maraṇaṁ labhiṁsu. Appaduṭṭhesu[5] hi padussanto dasahi kāraṇehi anayabyasanaṁ pāpuṇātiyevā”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

137. “Yo daṇḍena adaṇḍesu, appaduṭṭhesu dussati.
Dasannamaññataraṁ ṭhānaṁ, khippameva nigacchati.

138. Vedanaṁ pharusaṁ jāniṁ, sarīrassa va[6] bhedanaṁ.
Garukaṁ vāpi ābādhaṁ, cittakkhepaṁ va pāpuṇe.

---

1. Saddhiṁ mittabhāvaṁ bhijji (Ka)
2. Yānake (Ka)
3. Goṇā padasaññāya (Sī)
4. Puttassa appaduṭṭhassa (Syā)
5. Appaduṭṭhassa (Syā)
6. Ca (Ka)

တသ္မိံ အတ္တနော ကထံ အဂ္ဂဏှန္တေ တဿ ဗဟိဂတကာလေ မကစိဝါကခဏ္ဍာနိ စ ယာဂုဖေဏဉ္စ ဂဟေတွာ တတ္ထ တတ္ထ အာကိရိတွာ တေနာဂန္တွာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ပုဋ္ဌာ အာဟ “ဣမေသံ အန္ဓမဟလ္လကာနံ ဧတံ ကမ္မံ၊ သဗ္ဗံ ဂေဟံ ကိလိဋ္ဌံ ကရောန္တာ ဝိစရန္တိ၊ န သက္ကာ ဧတေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ ဝသိတု”န္တိ။ ဧဝံ တာယ နံ ပုနပ္ပုနံ ကထယမာနာယ ဧဝရူပေါပိ ပူရိတပါရမီ သတ္တော မာတာပိတူဟိ သဒ္ဓိံ ဘိဇ္ဇိ[1]။ သော “ဟောတု, ဇာနိဿာမိ နေသံ ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ တေ ဘောဇေတွာ “အမ္မတာတာ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ တုမှာကံ ဉာတကာ အာဂမနံ ပစ္စာသီသန္တိ၊ တတ္ထ ဂမိဿာမာ”တိ တေ ယာနကံ[2] အာရောပေတွာ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော အဋဝိမဇ္ဈံ ပတ္တကာလေ “တာတ ရသ္မိယော ဂဏှာထ၊ ဂါဝေါ ပတောဒသညာယ[3] ဂမိဿန္တိ၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ စောရာ ဝသန္တိ၊ အဟံ ဩတရာမီ”တိ ပိတု ဟတ္ထေ ရသ္မိယော ဒတွာ ဩတရိတွာ ဂစ္ဆန္တော သဒ္ဒံ ပရိဝတ္တေတွာ စောရာနံ ဥဋ္ဌိတသဒ္ဒမကာသိ။ မာတာပိတရော သဒ္ဒံ သုတွာ “စောရာ ဥဋ္ဌိတာ”တိ သညာယ “တာတ မယံ မဟလ္လကာ၊ တွံ အတ္တာနမေဝ ရက္ခာဟီ”တိ အာဟံသု။ သော မာတာပိတရော တထာဝိရဝန္တေပိ စောရသဒ္ဒံ ကရောန္တော ကောဋ္ဋေတွာ မာရေတွာ အဋဝိယံ ခိပိတွာ ပစ္စာဂမိ။

သတ္ထာ ဣဒံ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေတွာ “ဘိက္ခဝေ မောဂ္ဂလ္လာနော ဧတ္တကံ ကမ္မံ ကတွာ အနေကဝဿသတသဟဿာနိ နိရယေ ပစ္စိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန အတ္တဘာဝသတေ ဧဝမေဝ ကောဋ္ဋေတွာ သံစုဏ္ဏိတော မရဏံ ပတ္တော။ ဧဝံ မောဂ္ဂလ္လာနေန အတ္တနော ကမ္မာနုရူပမေဝ မရဏံ လဒ္ဓံ၊ ပဉ္စဟိ စောရသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပဉ္စ တိတ္ထိယသတာနိပိ မမ ပုတ္တေ အပ္ပဒုဋ္ဌေ[4] ပဒုဿိတွာ အနုရူပမေဝ မရဏံ လဘိံသု။ အပ္ပဒုဋ္ဌေသု[5] ဟိ ပဒုဿန္တော ဒသဟိ ကာရဏေဟိ အနယဗျသနံ ပါပုဏာတိယေဝါ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၃၇။ “ယော ဒဏ္ဍေန အဒဏ္ဍေသု၊ အပ္ပဒုဋ္ဌေသု ဒုဿတိ။
ဒသန္နမညတရံ ဌာနံ၊ ခိပ္ပမေဝ နိဂစ္ဆတိ။

၁၃၈။ ဝေဒနံ ဖရုသံ ဇာနိံ၊ သရီရဿ ဝ[6] ဘေဒနံ။
ဂရုကံ ဝါပိ အာဗာဓံ၊ စိတ္တက္ခေပံ ဝ ပါပုဏေ။

၁-သဒ္ဓိံ မိတ္တဘာဝံ ဘိဇ္ဇိ (က)
၂-ယာနကေ (က)
၃-ဂေါဏာ ပဒသညာယ (သီ)
၄-ပုတ္တဿ အပ္ပဒုဋ္ဌဿ (သျာ)
၅-အပ္ပဒုဋ္ဌဿ (သျာ)
၆-[illegible] (က)

139. Rājato vā upasaggaṁ, abbhakkhānaṁ va dāruṇaṁ.
Parikkhayaṁ va ñātīnaṁ, bhogānaṁ va pabhaṅguraṁ.

140. Atha vāssa agārāni, aggi ḍahati pāvako.
Kāyassa bhedā duppañño, nirayaṁ sopapajjatī”ti.

Tattha **adaṇḍesū**ti kāyadaṇḍādirahitesu khīṇāsavesu. **Appaduṭṭhesū**ti paresu vā attani vā niraparādhesu. **Dasannamaññataraṁ ṭhānan**ti dasasu dukkhakāraṇesu aññataraṁ kāraṇaṁ. **Vedanan**ti sīsarogādibhedaṁ **pharusaṁ** vedanaṁ. **Jānin**ti kicchādhigatassa dhanassa jāniṁ. **Bhedanan**ti hatthacchedādikaṁ sarīrabhedanaṁ. **Garukan**ti pakkhahata-ekacakkhukapīṭhasappikuṇībhāvakuṭṭharogādibhedaṁ garukābādhaṁ vā. **Cittakkhepan**ti ummādaṁ. **Upasaggan**ti yasavilopasenāpatiṭṭhānādi-acchindanādikaṁ **rājato** upasaggaṁ vā. **Abbhakkhānan**ti adiṭṭha-asuta-acintitapubbaṁ “idaṁ sandhicchedādikammaṁ, idaṁ vā[1] rājāparādhitakammaṁ tayā katan”ti evarūpaṁ **dāruṇaṁ** abbhakkhānaṁ vā. **Parikkhayaṁ va ñātīnan**ti attano avassayo bhavituṁ samatthānaṁ **ñātīnaṁ** parikkhayaṁ vā. **Pabhaṅguran**ti pabhaṅgubhāvaṁ pūtibhāvaṁ. Yaṁ hissa gehe dhaññaṁ, taṁ pūtibhāvaṁ āpajjati, suvaṇṇaṁ aṅgārabhāvaṁ, muttā kappāsaṭṭhibhāvaṁ, kahāpaṇaṁ kapālakhaṇḍādibhāvaṁ, dvipadacatuppadā kāṇakuṇādibhāvanti attho. **Aggi ḍahatī**ti ekasaṁvacchare dvattikkhattuṁ aññasmiṁ ḍāhake avijjamānepi asani-aggi vā patitvā ḍahati, attanova dhammatāya uṭṭhito pāvako vā ḍahatiyeva. **Nirayan**ti diṭṭheva dhamme imesaṁ dasannaṁ ṭhānānaṁ aññataraṁ patvāpi ekaṁsena samparāye pattabbaṁ dassetuṁ “nirayaṁ sopapajjatī”ti vuttaṁ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mahāmoggallānattheravatthu sattamaṁ.

---

8. Bahubhaṇḍikabhikkhuvatthu

Na naggacariyāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Bahubhaṇḍikaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

1. Aññaṁ vā (Sī, Ka)

၁၃၉။ ရာဇတော ဝါ ဥပသဂ္ဂံ၊ အဗ္ဘက္ခာနံ ဝ ဒါရုဏံ။
ပရိက္ခယံ ဝ ဉာတီနံ၊ ဘောဂါနံ ဝ ပဘင်္ဂုရံ။

၁၄၀။ အထ ဝါဿ အဂါရာနိ၊ အဂ္ဂိ ဍဟတိ ပါဝကော။
ကာယဿ ဘေဒါ ဒုပ္ပညော၊ နိရယံ သောပပဇ္ဇတီ”တိ။

တတ္ထ **အဒဏ္ဍေသူ**တိ ကာယဒဏ္ဍာဒိရဟိတေသု ခီဏာသဝေသု။ **အပ္ပဒုဋ္ဌေသူ**တိ ပရေသု ဝါ အတ္တနိ ဝါ နိရပရာဓေသု။ **ဒသန္နမညတရံ ဌာန**န္တိ ဒသသု ဒုက္ခကာရဏေသု အညတရံ ကာရဏံ။ **ဝေဒန**န္တိ သီသရောဂါဒိဘေဒံ **ဖရုသံ** ဝေဒနံ။ **ဇာနိ**န္တိ ကိစ္ဆာဓိဂတဿ ဓနဿ ဇာနိံ။ **ဘေဒန**န္တိ ဟတ္ထစ္ဆေဒါဒိကံ သရီရဘေဒနံ။ **ဂရုက**န္တိ ပက္ခဟတဧကစက္ခုကပီဌသပ္ပိကုဏိဘာဝကုဋ္ဌရောဂါဒိဘေဒံ ဂရုကာဗာဓံ ဝါ။ **စိတ္တက္ခေပ**န္တိ ဥမ္မာဒံ။ **ဥပသဂ္ဂ**န္တိ ယသဝိလောပသေနာပတိဋ္ဌာနာဒိအစ္ဆိန္ဒနာဒိကံ **ရာဇတော** ဥပသဂ္ဂံ ဝါ။ **အဗ္ဘက္ခာန**န္တိ အဒိဋ္ဌအသုတအစိန္တိတပုဗ္ဗံ “ဣဒံ သန္ဓိစ္ဆေဒါဒိကမ္မံ, ဣဒံ ဝါ[1] ရာဇာပရာဓိတကမ္မံ တယာ ကတ”န္တိ ဧဝရူပံ **ဒါရုဏံ** အဗ္ဘက္ခာနံ ဝါ။ **ပရိက္ခယံ ဝ ဉာတီန**န္တိ အတ္တနော အဝဿယော ဘဝိတုံ သမတ္ထာနံ **ဉာတီနံ** ပရိက္ခယံ ဝါ။ **ပဘင်္ဂုရ**န္တိ ပဘင်္ဂုဘာဝံ ပူတိဘာဝံ။ ယံ ဟိဿ ဂေဟေ ဓညံ၊ တံ ပူတိဘာဝံ အာပဇ္ဇတိ၊ သုဝဏ္ဏံ အင်္ဂါရဘာဝံ, မုတ္တာ ကပ္ပါသဋ္ဌိဘာဝံ, ကဟာပဏံ ကပါလခဏ္ဍာဒိဘာဝံ၊ ဒွိပဒစတုပ္ပဒါ ကာဏကုဏာဒိဘာဝန္တိ အတ္ထော။ **အဂ္ဂိ ဍဟတီ**တိ ဧကသံဝစ္ဆရေ ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ အညသ္မိံ ဍာဟကေ အဝိဇ္ဇမာနေပိ အသနိအဂ္ဂိ ဝါ ပတိတွာ ဍဟတိ၊ အတ္တနောဝ ဓမ္မတာယ ဥဋ္ဌိတော ပါဝကော ဝါ ဍဟတိယေဝ။ **နိရယ**န္တိ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဣမေသံ ဒသန္နံ ဌာနာနံ အညတရံ ပတွာပိ ဧကံသေန သမ္ပရာယေ ပတ္တဗ္ဗံ ဒဿေတုံ “နိရယံ သောပပဇ္ဇတီ”တိ ဝုတ္တံ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ဗဟုဘဏ္ဍိကဘိက္ခုဝတ္ထု

န နဂ္ဂစရိယာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဗဟုဘဏ္ဍိကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-အညံ ဝါ (သီ၊ က)

Sāvatthivāsī kireko kuṭumbiko bhariyāya kālakatāya pabbaji. So pabbajanto attano pariveṇañca aggisālañca bhaṇḍagabbhañca kāretvā sabbampi bhaṇḍagabbhaṁ sappimadhutelādīhi pūretvā pabbaji, pabbajitvā ca pana attano dāse pakkosāpetvā yathārucikaṁ āhāraṁ pacāpetvā bhuñjati. Bahubhaṇḍo ca bahuparikkhāro ca ahosi. Rattiṁ aññaṁ nivāsanapārupanaṁ hoti, divā aññaṁ nivāsanapārupanaṁ hoti, divā aññaṁ vihārapaccante vasati. Tassekadivasaṁ cīvarapaccattharaṇāni sukkhāpentassa senāsanacārikaṁ āhiṇḍantā bhikkhū passitvā "kassimāni āvuso"ti pucchitvā "mayhan"ti vutte "āvuso Bhagavatā ticīvarāni anuññātāni, tvañca pana evaṁ appicchassa Buddhassa sāsane pabbajitvā evaṁ bahuparikkhāro jāto"ti taṁ Satthu santikaṁ netvā "bhante ayaṁ bhikkhu atibahubhaṇḍo"ti ārocesuṁ. Satthā "saccaṁ kira taṁ bhikkhū"ti pucchitvā "saccaṁ bhante"ti vutte āha "kasmā pana tvaṁ bhikkhu mayā appicchatāya dhamme desite evaṁ bahubhaṇḍo jāto"ti. So tāvattakeneva kupito "iminā dāni nīhārena carissāmī"ti pārupanaṁ chaḍḍetvā parisamajjhe ekacīvaro aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā upatthambhayamāno nanu tvaṁ bhikkhu pubbe hirottappagavesako dakarakkhasakālepi hirottappaṁ gavesamāno dvādasa vassāni vihāsi, kasmā idāni evaṁ garuke Buddhasāsane pabbajitvā catuparisamajjhe pārupanaṁ chaḍḍetvā hirottappaṁ pahāya ṭhitosīti. So Satthu vacanaṁ sutvā hirottappaṁ paccupaṭṭhāpetvā taṁ cīvaraṁ pārupitvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Bhikkhū tassa atthassa āvibhāvatthaṁ Bhagavantaṁ yāciṁsu. Bhagavā atītaṁ āharitvā kathesi—

Atīte kira Bārāṇasirañño aggamahesiyā kucchismiṁ bodhisatto paṭisandhiṁ gaṇhi. Tassa nāmaggahaṇadivase[1] **Mahiṁsakumāro**ti[2] nāmaṁ kariṁsu. Tassa kaniṭṭhabhātā **Candakumāro** nāma ahosi. Tesaṁ mātari kālakatāya rājā aññaṁ aggamahesiṭṭhāne ṭhapesi. Sāpi puttaṁ vijāyi, **Sūriyakumāro**tissa nāmaṁ kariṁsu. Taṁ disvā rājā tuṭṭho "puttassa te varaṁ dammī"ti āha. Sāpi kho "deva icchitakāle gaṇhissāmī"ti vatvā puttassa vayappattakāle rājānaṁ āha "devena mayhaṁ puttassa jātakāle varo dinno, idāni me puttassa rajjaṁ

1. Nāmakaraṇadivase (Sī) 2. Mahissāsakumārotissa (Syā)

သာဝတ္ထိဝါသီ ကိရေကော ကုဋုမ္ဗိကော ဘရိယာယ ကာလကတာယ ပဗ္ဗဇိ။ သော ပဗ္ဗဇန္တော အတ္တနော ပရိဝေဏဉ္စ အဂ္ဂိသာလဉ္စ ဘဏ္ဍဂဗ္ဘဉ္စ ကာရေတွာ သဗ္ဗမ္ပိ ဘဏ္ဍဂဗ္ဘံ သပ္ပိမဓုတေလာဒီဟိ ပူရေတွာ ပဗ္ဗဇိ၊ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ပန အတ္တနော ဒါသေ ပက္ကောသာပေတွာ ယထာရုစိကံ အာဟာရံ ပစာပေတွာ ဘုဉ္ဇတိ။ ဗဟုဘဏ္ဍော စ ဗဟုပရိက္ခာရော စ အဟောသိ။ ရတ္တိံ အညံ နိဝါသနပါရုပနံ ဟောတိ၊ ဒိဝါ အညံ နိဝါသနပါရုပနံ ဟောတိ၊ ဒိဝါ အညံ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဝသတိ။ တဿေကဒိဝသံ စီဝရပစ္စတ္ထရဏာနိ သုက္ခာပေန္တဿ သေနာသနစာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တာ ဘိက္ခူ ပဿိတွာ "ကဿိမာနိ အာဝုသော"တိ ပုစ္ဆိတွာ "မယှ"န္တိ ဝုတ္တေ "အာဝုသော ဘဂဝတာ တိစီဝရာနိ အနုညာတာနိ၊ တွဉ္စ ပန ဧဝံ အပ္ပိစ္ဆဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဧဝံ ဗဟုပရိက္ခာရော ဇာတော"တိ တံ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ "ဘန္တေ အယံ ဘိက္ခု အတိဗဟုဘဏ္ဍော"တိ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ "သစ္စံ ကိရ တံ ဘိက္ခူ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "သစ္စံ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ အာဟ "ကသ္မာ ပန တွံ ဘိက္ခု မယာ အပ္ပိစ္ဆတာယ ဓမ္မေ ဒေသိတေ ဧဝံ ဗဟုဘဏ္ဍော ဇာတော"တိ။ သော တာဝတ္တကေနေဝ ကုပိတော "ဣမိနာ ဒါနိ နီဟာရေန စရိဿာမီ"တိ ပါရုပနံ ဆဍ္ဍေတွာ ပရိသမဇ္ဈေ ဧကစီဝရော အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ ဥပတ္ထမ္ဘယမာနော နနု တွံ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ဟိရောတ္တပ္ပဂဝေသကော ဒကရက္ခသကာလေပိ ဟိရောတ္တပ္ပံ ဂဝေသမာနော ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဝိဟာသိ၊ ကသ္မာ ဣဒါနိ ဧဝံ ဂရုကေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ပါရုပနံ ဆဍ္ဍေတွာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပဟာယ ဌိတောသီတိ။ သော သတ္ထု ဝစနံ သုတွာ ဟိရောတ္တပ္ပံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ တံ စီဝရံ ပါရုပိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ ဘိက္ခူ တဿ အတ္ထဿ အာဝိဘာဝတ္ထံ ဘဂဝန္တံ ယာစိံသု။ ဘဂဝါ အတီတံ အာဟရိတွာ ကထေသိ—

အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ဗောဓိသတ္တော ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ[1] **မဟိံသကုမာရော**တိ[2] နာမံ ကရိံသု။ တဿ ကနိဋ္ဌဘာတာ **စန္ဒကုမာရော** နာမ အဟောသိ။ တေသံ မာတရိ ကာလကတာယ ရာဇာ အညံ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ သာပိ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ၊ **သူရိယကုမာရော**တိဿ နာမံ ကရိံသု။ တံ ဒိသွာ ရာဇာ တုဋ္ဌော "ပုတ္တဿ တေ ဝရံ ဒမ္မီ"တိ အာဟ။ သာပိ ခေါ "ဒေဝ ဣစ္ဆိတကာလေ ဂဏှိဿာမီ"တိ ဝတွာ ပုတ္တဿ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ရာဇာနံ အာဟ "ဒေဝေန မယှံ ပုတ္တဿ ဇာတကာလေ ဝရော ဒိန္နော၊ ဣဒါနိ မေ ပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ

၁-နာမကရဏဒိဝသေ (သီ) ၂-မဟိဿာသကုမာရောတိဿ (သျာ)

dehī"ti. Rājā "mama dve puttā aggikkhandhā viya jalantā vicaranti, na sakkā tassa rajjaṁ dātun"ti paṭikkhipitvāpi taṁ punappunaṁ yācamānameva disvā "ayaṁ me puttānaṁ anatthampi kareyyā"ti putte pakkosāpetvā "tātā ahaṁ Sūriyakumārassa jātakāle varaṁ adāsiṁ, idānissa mātā rajjaṁ yācati, ahaṁ tassa na dātukāmo, tassa mātā tumhākaṁ anatthampi kareyya, gacchatha tumhe, araññe vasitvā mamaccayenāgantvā rajjaṁ gaṇhathā"ti uyyojesi. Te pitaraṁ vanditvā pāsādā otarante rājaṅgaṇe kīḷamāno Sūriyakumāro disvā taṁ kāraṇaṁ ñatvā tehi saddhiṁ nikkhami. Tesaṁ Himavantaṁ paviṭṭhakāle bodhisatto maggā okkamma aññatarasmiṁ rukkhamūle nisīditvā Sūriyakumāraṁ āha "tāta etaṁ saraṁ gantvā nhatvā ca[1] pivitvā ca amhākampi paduminipaṇṇehi udakaṁ āharā"ti. So pana saro Vessavaṇassa santikā ekena dakarakkhasena laddho hoti. Vessavaṇo ca taṁ āha "ṭhapetvā devadhammajānanake ye ca aññe imaṁ saraṁ otaranti, te khādituṁ labhasī"ti. Tato paṭṭhāya so taṁ saraṁ otiṇṇotiṇṇe devadhamme pucchitvā ajānante khādati, Sūriyakumāropi taṁ saraṁ avīmaṁsitvāva otari, tena ca "devadhamme jānāsī"ti pucchito "devadhammā nāma candimasūriyā"ti āha. Atha naṁ "tvaṁ devadhamme na jānāsī"ti udakaṁ pavesetvā attano bhavane ṭhapesi. Bodhisattopi taṁ cirāyantaṁ disvā Candakumāraṁ pesesi. Sopi tena "devadhamme jānāsī"ti pucchito "devadhammā nāma catasso disā"ti āha. Dakarakkhaso tampi udakaṁ pavesetvā tattheva[2] ṭhapesi.

Bodhisatto tasmimpi cirāyante "antarāyena bhavitabban"ti sayaṁ gantvā dvinnampi otaraṇapadaṁyeva disvā "ayaṁ saro rakkhasapariggahito"ti ñatvā khaggaṁ sannayhitvā dhanuṁ gahetvā aṭṭhāsi. Rakkhaso taṁ anotarantaṁ disvā vanakammikapurisavesenāgantvā āha "bho purisa tvaṁ maggakilanto, kasmā imaṁ saraṁ otaritvā nhatvā ca pivitvā ca bhisamulālaṁ khāditvā pupphāni pilandhitvā na gacchasī"ti. Bodhisatto taṁ disvāva "esa so yakkho"ti ñatvā "tayā me bhātaro gahitā"ti āha. Āma mayā gahitāti. Kiṁ kāraṇāti. Ahaṁ imaṁ saraṁ otiṇṇotiṇṇe

1. Nhatvā (Ka) 2. Tatheva (Syā, Ka)

ဒေဟီ”တိ။ ရာဇာ “မမ ဒွေ ပုတ္တာ အဂ္ဂိက္ခန္ဓာ ဝိယ ဇလန္တာ ဝိစရန္တိ၊ န သက္ကာ တဿ ရဇ္ဇံ ဒါတု”န္တိ ပဋိက္ခိပိတွာပိ တံ ပုနပ္ပုနံ ယာစမာနမေဝ ဒိသွာ “အယံ မေ ပုတ္တာနံ အနတ္ထမ္ပိ ကရေယျာ”တိ ပုတ္တေ ပက္ကောသာပေတွာ “တာတာ အဟံ သူရိယကုမာရဿ ဇာတကာလေ ဝရံ အဒါသိံ၊ ဣဒါနိဿ မာတာ ရဇ္ဇံ ယာစတိ၊ အဟံ တဿ န ဒါတုကာမော၊ တဿ မာတာ တုမှာကံ အနတ္ထမ္ပိ ကရေယျ၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ၊ အရညေ ဝသိတွာ မမစ္စယေနာဂန္တွာ ရဇ္ဇံ ဂဏှထာ”တိ ဥယျောဇေသိ။ တေ ပိတရံ ဝန္ဒိတွာ ပါသာဒါ ဩတရန္တေ ရာဇင်္ဂဏေ ကီဠမာနော သူရိယကုမာရော ဒိသွာ တံ ကာရဏံ ဉတွာ တေဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိ။ တေသံ ဟိမဝန္တံ ပဝိဋ္ဌကာလေ ဗောဓိသတ္တော မဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ အညတရသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသီဒိတွာ သူရိယကုမာရံ အာဟ “တာတ ဧတံ သရံ ဂန္တွာ နှတွာ စ[၁] ပိဝိတွာ စ အမှာကမ္ပိ ပဒုမိနိပဏ္ဏေဟိ ဥဒကံ အာဟရာ”တိ။ သော ပန သရော ဝေဿဝဏဿ သန္တိကာ ဧကေန ဒကရက္ခသေန လဒ္ဓေါ ဟောတိ။ ဝေဿဝဏော စ တံ အာဟ “ဌပေတွာ ဒေဝဓမ္မဇာနနကေ ယေ စ အညေ ဣမံ သရံ ဩတရန္တိ၊ တေ ခါဒိတုံ လဘာသီ”တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ သော တံ သရံ ဩတိဏ္ဏောတိဏ္ဏေ ဒေဝဓမ္မေ ပုစ္ဆိတွာ အဇာနန္တေ ခါဒတိ၊ သူရိယကုမာရောပိ တံ သရံ အဝီမံသိတွာဝ ဩတရိ၊ တေန စ “ဒေဝဓမ္မေ ဇာနာသီ”တိ ပုစ္ဆိတော “ဒေဝဓမ္မာ နာမ စန္ဒိမသူရိယာ”တိ အာဟ။ အထ နံ “တွံ ဒေဝဓမ္မေ န ဇာနာသီ”တိ ဥဒကံ ပဝေသေတွာ အတ္တနော ဘဝနေ ဌပေသိ။ ဗောဓိသတ္တောပိ တံ စိရာယန္တံ ဒိသွာ စန္ဒကုမာရံ ပေသေသိ။ သောပိ တေန “ဒေဝဓမ္မေ ဇာနာသီ”တိ ပုစ္ဆိတော “ဒေဝဓမ္မာ နာမ စတဿော ဒိသာ”တိ အာဟ။ ဒကရက္ခသော တမ္ပိ ဥဒကံ ပဝေသေတွာ တတ္ထေဝ[၂] ဌပေသိ။

ဗောဓိသတ္တော တသ္မိမ္ပိ စိရာယန္တေ “အန္တရာယေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ သယံ ဂန္တွာ ဒွိန္နမ္ပိ ဩတရဏပဒံယေဝ ဒိသွာ “အယံ သရော ရက္ခသပရိဂ္ဂဟိတော”တိ ဉတွာ ခဂ္ဂံ သန္နယှိတွာ ဓနုံ ဂဟေတွာ အဋ္ဌာသိ။ ရက္ခသော တံ အနောတရန္တံ ဒိသွာ ဝနကမ္မိကပုရိသဝေသေနာဂန္တွာ အာဟ “ဘော ပုရိသ တွံ မဂ္ဂကိလန္တော၊ ကသ္မာ ဣမံ သရံ ဩတရိတွာ နှတွာ စ ပိဝိတွာ စ ဘိသမုဠာလံ ခါဒိတွာ ပုပ္ဖါနိ ပိဠန္ဓိတွာ န ဂစ္ဆသီ”တိ။ ဗောဓိသတ္တော တံ ဒိသွာဝ “ဧသ သော ယက္ခော”တိ ဉတွာ “တယာ မေ ဘာတရော ဂဟိတာ”တိ အာဟ။ အာမ မယာ ဂဟိတာတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ အဟံ ဣမံ သရံ ဩတိဏ္ဏောတိဏ္ဏေ

၁-နှတွာ (က) ၂-တထေဝ (သျာ၊ က)

labhāmīti. Kiṁ pana sabbeva labhasīti. Devadhammajānanake ṭhapetvā avasese labhāmīti. Atthi pana te devadhammehi atthoti. Āma atthīti. Ahaṁ kathessāmīti. Tena hi kathehīti. Na sakkā kiliṭṭhena gattena kathetunti. Yakkho bodhisattaṁ nhāpetvā pānīyaṁ pāyetvā alaṅkaritvā alaṅkatamaṇḍapamajjhe pallaṅkaṁ āropetvā sayamassa pādamūle nisīdi. Atha naṁ bodhisatto “sakkaccaṁ suṇāhī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Hiri-ottappasampannā, sukkadhammasamāhitā.
Santo sappurisā loke, **devadhammā**ti vuccare”ti[1].

Yakkho imaṁ dhammadesanaṁ sutvā pasanno bodhisattaṁ āha “paṇḍita ahaṁ te pasanno, ekaṁ bhātaraṁ dammi, kataraṁ ānemī”ti. Kaniṭṭhaṁ ānehīti. Paṇḍita tvaṁ kevalaṁ devadhamme jānāsiyeva, na pana tesu vattasīti. Kiṁ kāraṇāti. Yasmā jeṭṭhaṁ ṭhapetvā kaniṭṭhaṁ āharāpento jeṭṭhāpacāyikakammaṁ na karosīti, devadhamme cāhaṁ yakkha jānāmi, tesu ca vattāmi. Mayañhi etaṁ nissāya imaṁ araññaṁ paviṭṭhā. Etassa hi atthāya amhākaṁ pitaraṁ etassa mātā rajjaṁ yāci, amhākaṁ pana pitā taṁ varaṁ adatvā amhākaṁ anurakkhaṇatthāya araññe vāsaṁ anujāni, so kumāro anivattitvā amhehi saddhiṁ āgato. “Taṁ araññe eko yakkho khādī”ti vuttepi na koci saddahissati. Tenāhaṁ garahabhayabhīto tamevāharāpemīti. Yakkho bodhisattassa pasīditvā “sādhu paṇḍita, tvameva devadhamme jānāsi, devadhammesu ca vattasī”ti dve bhātaro ānetvā adāsi. Atha naṁ bodhisatto yakkhabhāve ādīnavaṁ kathetvā pañcasu sīlesu patiṭṭhāpesi. So tena susaṁvihitārakkho tasmiṁ araññe vasitvā pitari kālakate yakkhaṁ ādāya Bārāṇasiṁ gantvā rajjaṁ gahetvā Candakumārassa uparajjaṁ, Sūriyakumārassa senāpatiṭṭhānaṁ datvā yakkhassa ramaṇīye ṭhāne āyatanaṁ kārāpetvā yathā so lābhaggappatto hoti, tathā akāsi.

1. Khu 5. 2 piṭṭhe Jātake.

လဘာမီတိ။ ကိံ ပန သဗ္ဗေဝ လဘာသီတိ။ ဒေဝဓမ္မဇာနနကေ ဌပေတွာ အဝသေသေ လဘာမီတိ။ အတ္ထိ ပန တေ ဒေဝဓမ္မေဟိ အတ္ထောတိ။ အာမ အတ္ထီတိ။ အဟံ ကထေဿာမီတိ။ တေန ဟိ ကထေဟီတိ။ န သက္ကာ ကိလိဋ္ဌေန ဂတ္တေန ကထေတုန္တိ။ ယက္ခော ဗောဓိသတ္တံ နှာပေတွာ ပါနီယံ ပါယေတွာ အလင်္ကရိတွာ အလင်္ကတမဏ္ဍပမဇ္ဈေ ပလ္လင်္ကံ အာရောပေတွာ သယမဿ ပါဒမူလေ နိသီဒိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော "သက္ကစ္စံ သုဏာဟီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ၊ သုက္ကဓမ္မသမာဟိတာ။
သန္တော သပ္ပုရိသာ လောကေ၊ **ဒေဝဓမ္မာ**တိ ဝုစ္စရေ"တိ[၁]။

ယက္ခော ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပသန္နော ဗောဓိသတ္တံ အာဟ "ပဏ္ဍိတ အဟံ တေ ပသန္နော၊ ဧကံ ဘာတရံ ဒမ္မိ၊ ကတရံ အာနေမီ"တိ။ ကနိဋ္ဌံ အာနေဟီတိ။ ပဏ္ဍိတ တွံ ကေဝလံ ဒေဝဓမ္မေ ဇာနာသိယေဝ၊ န ပန တေသု ဝတ္တသီတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ယသ္မာ ဇေဋ္ဌံ ဌပေတွာ ကနိဋ္ဌံ အာဟရာပေန္တော ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မံ န ကရောသီတိ၊ ဒေဝဓမ္မေ စာဟံ ယက္ခ ဇာနာမိ၊ တေသု စ ဝတ္တာမိ။ မယဉှိ ဧတံ နိဿာယ ဣမံ အရညံ ပဝိဋ္ဌာ။ ဧတဿ ဟိ အတ္ထာယ အမှာကံ ပိတရံ ဧတဿ မာတာ ရဇ္ဇံ ယာစိ၊ အမှာကံ ပန ပိတာ တံ ဝရံ အဒတွာ အမှာကံ အနုရက္ခဏတ္ထာယ အရညေ ဝါသံ အနုဇာနိ၊ သော ကုမာရော အနိဝတ္တိတွာ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂတော။ "တံ အရညေ ဧကော ယက္ခော ခါဒီ"တိ ဝုတ္တေပိ န ကောစိ သဒ္ဒဟိဿတိ။ တေနာဟံ ဂရဟဘယဘီတော တမေဝါဟရာပေမီတိ။ ယက္ခော ဗောဓိသတ္တဿ ပသီဒိတွာ "သာဓု ပဏ္ဍိတ, တွမေဝ ဒေဝဓမ္မေ ဇာနာသိ၊ ဒေဝဓမ္မေသု စ ဝတ္တသီ"တိ ဒွေ ဘာတရော အာနေတွာ အဒါသိ။ အထ နံ ဗောဓိသတ္တော ယက္ခဘာဝေ အာဒီနဝံ ကထေတွာ ပဉ္စသု သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သော တေန သုသံဝိဟိတာရက္ခော တသ္မိံ အရညေ ဝသိတွာ ပိတရိ ကာလကတေ ယက္ခံ အာဒါယ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ စန္ဒကုမာရဿ ဥပရဇ္ဇံ, သူရိယကုမာရဿ သေနာပတိဋ္ဌာနံ ဒတွာ ယက္ခဿ ရမဏီယေ ဌာနေ အာယတနံ ကာရာပေတွာ ယထာ သော လာဘဂ္ဂပ္ပတ္တော ဟောတိ၊ တထာ အကာသိ။

၁-ခု ၅-၂-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi “tadā rakkhaso Bahubhaṇḍikabhikkhu ahosi, Sūriyakumāro Ānando, Candakumāro Sāriputto, Mahiṁsakumāro pana ahamevā”ti. Evaṁ Satthā jātakaṁ kathetvā “evaṁ tvaṁ bhikkhu pubbe devadhamme gavesamāno hiri-ottappasampanno vicaritvā idāni catuparisamajjhe iminā nīhārena ṭhatvā mama purato ‘appicchomhī’ti vadanto ayuttaṁ akāsi. Na hi sāṭakapaṭikkhepādimattena samaṇo nāma hotī”ti vatvā anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

141. “Na naggacariyā na jaṭā na paṅkā,
Nānāsakā thaṇḍilasāyikā vā.
Rajojallaṁ ukkuṭikappadhānaṁ,
Sodhenti maccaṁ avitiṇṇakaṅkhan”ti.

Tattha **nānāsakā**ti na anasakā, bhattapaṭikkhepakāti attho. **Thaṇḍilasāyikā**ti bhūmisayanā[1]. **Rajojallan**ti kaddamalepanākārena[2] sarīre sannihitarajo[3]. **Ukkuṭikappadhānan**ti ukkuṭikabhāvena āraddhavīriyaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yo hi macco “evaṁ ahaṁ lokanissaraṇasaṅkhātaṁ suddhiṁ pāpuṇissāmī”ti imesu naggacariyādīsu yaṁ kiñci samādāya vatteyya, so kevalaṁ micchādassanañceva vaḍḍheyya, kilamathassa ca bhāgī assa. Na hi etāni susamādinnānipi aṭṭhavatthukāya kaṅkhāya avitiṇṇabhāvena **avitiṇṇakaṅkhaṁ maccaṁ sodhentī**ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Bahubhaṇḍikabhikkhuvatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Santatimahāmattavatthu

Alaṅkato cepīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Santatimahāmattaṁ ārabbha kathesi.

So hi ekasmiṁ kāle rañño Pasenadikosalassa paccantaṁ kupitaṁ vūpasametvā āgato. Athassa rājā tuṭṭho satta divasāni rajjaṁ datvā

1. Bhūmisayanaṁ sayikā vā (Ka)
2. Kaddamalimpanākārena (Sī)
3. Sannicitarajo (Sī, Syā)

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေသိ “တဒါ ရက္ခသော ဗဟုဘဏ္ဍိကဘိက္ခု အဟောသိ၊ သူရိယကုမာရော အာနန္ဒော၊ စန္ဒကုမာရော သာရိပုတ္တော၊ မဟိံသကုမာရော ပန အဟမေဝါ”တိ။ ဧဝံ သတ္ထာ ဇာတကံ ကထေတွာ “ဧဝံ တွံ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ ဒေဝဓမ္မေ ဂဝေသမာနော ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နော ဝိစရိတွာ ဣဒါနိ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဣမိနာ နီဟာရေန ဌတွာ မမ ပုရတော ‘အပ္ပိစ္ဆောမှီ’တိ ဝဒန္တော အယုတ္တံ အကာသိ။ န ဟိ သာဋကပဋိက္ခေပါဒိမတ္တေန သမဏော နာမ ဟောတီ”တိ ဝတွာ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၁။ “န နဂ္ဂစရိယာ န ဇဋာ န ပင်္ကာ၊
နာနာသကာ ထဏ္ဍိလသာယိကာ ဝါ။
ရဇောဇလ္လံ ဥက္ကုဋိကပ္ပဓာနံ၊
သောဓေန္တိ မစ္စံ အဝိတိဏ္ဏကင်္ခ”န္တိ။

တတ္ထ **နာနာသကာ**တိ န အနသကာ၊ ဘတ္တပဋိက္ခေပကာတိ အတ္ထော။ **ထဏ္ဍိလသာယိကာ**တိ ဘူမိသယနာ[1]။ **ရဇောဇလ္လ**န္တိ ကဒ္ဒမလေပနာကာရေန[2] သရီရေ သန္နိဟိတရဇော[3]။ **ဥက္ကုဋိကပ္ပဓာန**န္တိ ဥက္ကုဋိကဘာဝေန အာရဒ္ဓဝီရိယံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယော ဟိ မစ္စော “ဧဝံ အဟံ လောကနိဿရဏသင်္ခါတံ သုဒ္ဓိံ ပါပုဏိဿာမီ”တိ ဣမေသု နဂ္ဂစရိယာဒီသု ယံ ကိဉ္စိ သမာဒါယ ဝတ္တေယျ၊ သော ကေဝလံ မိစ္ဆာဒဿနဉ္စေဝ ဝဍ္ဎေယျ၊ ကိလမထဿ စ ဘာဂီ အဿ။ န ဟိ ဧတာနိ သုသမာဒိန္နာနိပိ အဋ္ဌဝတ္ထုကာယ ကင်္ခါယ အဝိတိဏ္ဏဘာဝေန **အဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ မစ္စံ သောဓေန္တီ**တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဗဟုဘဏ္ဍိကဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-သန္တတိမဟာမတ္တဝတ္ထု

အလင်္ကတော စေပီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သန္တတိမဟာမတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ဟိ ဧကသ္မိံ ကာလေ ရညော ပသေနဒိကောသလဿ ပစ္စန္တံ ကုပိတံ ဝူပသမေတွာ အာဂတော။ အထဿ ရာဇာ တုဋ္ဌော သတ္တ ဒိဝသာနိ ရဇ္ဇံ ဒတွာ

၁-ဘူမိသယနံ သယိကာ ဝါ (က) ၂-ကဒ္ဒမလိမ္ပနာကာရေန (သီ) ၃-သန္နိစိတရဇော (သီ၊ သျာ)

ekaṁ naccagītakusalaṁ itthiṁ adāsi. So satta divasāni surāmadamatto hutvā sattame divase sabbālaṅkārapaṭimaṇḍito hatthikkhandhavaragato nhānatitthaṁ gacchanto Satthāraṁ piṇḍāya pavisantaṁ dvārantare disvā hatthikkhandhavaragatova sīsaṁ cāletvā vanditvā pakkāmi. Satthā sitaṁ katvā "ko nu kho bhante sitapātukaraṇe hetū"ti Ānandattherena puṭṭho sitakāraṇaṁ ācikkhanto[1] āha "passānanda[2] Santatimahāmattaṁ, ajja sabbābharaṇapaṭimaṇḍitova mama santikaṁ āgantvā catuppadikagāthāvasāne arahattaṁ patvā sattatālamatte ākāse nisīditvā parinibbāyissatī"ti. Mahājano therena saddhiṁ kathentassa Satthu vacanaṁ assosi. Tattha micchādiṭṭhikā cintayiṁsu "passatha samaṇassa Gotamassa kiriyaṁ, mukhappattameva bhāsati, ajja kira esa evaṁ surāmadamatto yathālaṅkatova etassa santike dhammaṁ sutvā parinibbāyissati, ajjeva taṁ musāvādena niggaṇhissāmā"ti. Sammādiṭṭhikā cintesuṁ "aho Buddhānaṁ mahānubhāvatā[3], ajja Buddhalīḷañceva Santatimahāmattalīḷañca daṭṭhuṁ labhissāmā"ti.

Santatimahāmattopi nhānatitthe divasabhāgaṁ udakakīḷaṁ kīḷitvā uyyānaṁ gantvā āpānabhūmiyaṁ nisīdi. Sāpi itthī raṅgamajjhaṁ otaritvā naccagītaṁ dassetuṁ ārabhi. Tassā sarīralīḷāya dassanatthaṁ sattāhaṁ appāhāratāya taṁ divasaṁ naccagītaṁ dassayamānāya antokucchiyaṁ satthakavātā samuṭṭhāya hadayamaṁsaṁ kantitvā agamaṁsu. Sā taṅkhaṇaññeva mukhena ceva akkhīhi ca vivaṭehi kālamakāsi. Santatimahāmatto "upadhāretha nan"ti vatvā "niruddhā sāmī"ti ca vuttamatteyeva balavasokena abhibhūto taṅkhaṇaññevassa sattāhaṁ pītasurā tattakapāle udakabindu viya parikkhayaṁ agamāsi. So "na me imaṁ sokaṁ aññe nibbāpetuṁ sakkhissanti aññatra Tathāgatenā"ti balakāyaparivuto sāyanhasamaye Satthu santikaṁ gantvā vanditvā evamāha "bhante 'evarūpo me soko uppanno, taṁ me tumhe nibbāpetuṁ sakkhissathā'ti āgatomhi, paṭisaraṇaṁ me hothā"ti. Atha naṁ Satthā "sokaṁ nibbāpetuṁ samatthasseva santikaṁ āgatosi. Imissā hi itthiyā imināva ākārena

1. Āvikaronto (Sī) 2. Passathānanda (Sī) 3. Mahānubhāvo (Syā, Ka)

ဧကံ နစ္စဂီတကုသလံ ဣတ္ထိံ အဒါသိ။ သော သတ္တ ဒိဝသာနိ သုရာမဒမတ္တော ဟုတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတော နှာနတိတ္ထံ ဂစ္ဆန္တော သတ္ထာရံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တံ ဒွါရန္တရေ ဒိသွာ ဟတ္ထိက္ခန္ဓဝရဂတောဝ သီသံ စာလေတွာ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကာမိ။ သတ္ထာ သိတံ ကတွာ “ကော နု ခေါ ဘန္တေ သိတပါတုကရဏေ ဟေတူ”တိ အာနန္ဒတ္ထေရေန ပုဋ္ဌော သိတကာရဏံ အာစိက္ခန္တော[၁] အာဟ “ပဿာနန္ဒ[၂] သန္တတိမဟာမတ္တံ၊ အဇ္ဇ သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတောဝ မမ သန္တိကံ အာဂန္တွာ စတုပ္ပဒိကဂါထာဝသာနေ အရဟတ္တံ ပတွာ သတ္တတာလမတ္တေ အာကာသေ နိသီဒိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတီ”တိ။ မဟာဇနော ထေရေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တဿ သတ္ထု ဝစနံ အဿောသိ။ တတ္ထ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ စိန္တယိံသု “ပဿထ သမဏဿ ဂေါတမဿ ကိရိယံ၊ မုခပ္ပတ္တမေဝ ဘာသတိ၊ အဇ္ဇ ကိရ ဧသ ဧဝံ သုရာမဒမတ္တော ယထာလင်္ကတောဝ ဧတဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ အဇ္ဇေဝ တံ မုသာဝါဒေန နိဂ္ဂဏှိဿာမာ”တိ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ စိန္တေသုံ “အဟော ဗုဒ္ဓါနံ မဟာနုဘာဝတာ[၃]၊ အဇ္ဇ ဗုဒ္ဓလီဠဉ္စေဝ သန္တတိမဟာမတ္တလီဠဉ္စ ဒဋ္ဌုံ လဘိဿာမာ”တိ။

သန္တတိမဟာမတ္တောပိ နှာနတိတ္ထေ ဒိဝသဘာဂံ ဥဒကကီဠံ ကီဠိတွာ ဥယျာနံ ဂန္တွာ အာပါနဘူမိယံ နိသီဒိ။ သာပိ ဣတ္ထီ ရင်္ဂမဇ္ဈံ ဩတရိတွာ နစ္စဂီတံ ဒဿေတုံ အာရဘိ။ တဿာ သရီရလီဠာယ ဒဿနတ္ထံ သတ္တာဟံ အပ္ပါဟာရတာယ တံ ဒိဝသံ နစ္စဂီတံ ဒဿယမာနာယ အန္တောကုစ္ဆိယံ သတ္ထကဝါတာ သမုဋ္ဌာယ ဟဒယမံသံ ကန္တိတွာ အဂမံသု။ သာ တင်္ခဏညေဝ မုခေန စေဝ အက္ခီဟိ စ ဝိဝဋေဟိ ကာလမကာသိ။ သန္တတိမဟာမတ္တော “ဥပဓာရေထ န”န္တိ ဝတွာ “နိရုဒ္ဓါ သာမီ”တိ စ ဝုတ္တမတ္တေယေဝ ဗလဝသောကေန အဘိဘူတော တင်္ခဏညေဝဿ သတ္တာဟံ ပီတသုရာ တတ္တကပါလေ ဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ပရိက္ခယံ အဂမာသိ။ သော “န မေ ဣမံ သောကံ အညေ နိဗ္ဗာပေတုံ သက္ခိဿန္တိ အညတြ တထာဂတေနာ”တိ ဗလကာယပရိဝုတော သာယန္ဟသမယေ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧဝမာဟ “ဘန္တေ ‘ဧဝရူပေါ မေ သောကော ဥပ္ပန္နော၊ တံ မေ တုမှေ နိဗ္ဗာပေတုံ သက္ခိဿထာ’တိ အာဂတောမှိ၊ ပဋိသရဏံ မေ ဟောထာ”တိ။ အထ နံ သတ္ထာ “သောကံ နိဗ္ဗာပေတုံ သမတ္ထဿေဝ သန္တိကံ အာဂတောသိ။ ဣမိဿာ ဟိ ဣတ္ထိယာ ဣမိနာဝ အာကာရေန

၁-အာဝိကရောန္တော (သီ) ၂-ပဿထာနန္ဒ (သီ) ၃-မဟာနုဘာဝေါ (သျာ၊ က)

matakāle tava rodantassa paggharita-assūni catunnaṁ mahāsamuddānaṁ udakato atirekatarānī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Yaṁ pubbe taṁ visosehi, pacchā te māhu kiñcanaṁ.
Majjhe ce no gahessasi, upasanto carissasī”ti[1].

Gāthāpariyosāne santatimahāmatto arahattaṁ patvā attano āyusaṅkhāraṁ olokento tassa appavattanabhāvaṁ ñatvā Satthāraṁ āha “bhante parinibbānaṁ me anujānāthā”ti. Satthā tena katakammaṁ jānantopi “musāvādena niggaṇhanatthaṁ sannipatitā micchādiṭṭhikā okāsaṁ na labhissanti, ‘Buddhalīḷhañceva Santatimahāmattalīḷhañca passissāmā’ti sannipatitā sammādiṭṭhikā iminā katakammaṁ sutvā puññesu ādaraṁ karissantī”ti sallakkhetvā “tena hi tayā katakammaṁ mayhaṁ kathehi, kathento ca bhūmiyaṁ ṭhito akathetvā sattatālamatte ākāse ṭhito kathehī”ti āha. So “sādhu bhante”ti Satthāraṁ vanditvā ekatālappamāṇaṁ uggamma orohitvā puna Satthāraṁ vanditvā uggacchanto paṭipāṭiyā sattatālappamāṇe ākāse pallaṅkena nisīditvā “suṇātha me bhante pubbakamman”ti vatvā āha—

Ito ekanavutikappe Vipassīsammāsambuddhakāle ahaṁ Bandhumatinagare ekasmiṁ kule nibbattitvā cintesiṁ “kiṁ nu kho paresaṁ chedaṁ vā pīḷaṁ vā akaraṇakamman”ti upadhārento dhammaghosakakammaṁ disvā tato paṭṭhāya taṁ kammaṁ karonto mahājanaṁ samādapetvā “puññāni karotha, uposathadivasesu uposathaṁ samādiyatha, dānaṁ detha, dhammaṁ suṇātha, Buddharatanādīhi sadisaṁ aññaṁ nāma natthi, tiṇṇaṁ ratanānaṁ sakkāraṁ karothā”ti ugghosento vicarāmi. Tassa mayhaṁ saddaṁ sutvā Buddhapitā Bandhumatimahārājā maṁ pakkosāpetvā “tāta kiṁ karonto vicarasī”ti pucchitvā “deva tiṇṇaṁ ratanānaṁ guṇaṁ pakāsetvā mahājanaṁ puññakammesu samādapento vicarāmī”ti vutte “kattha nisinno vicarasī”ti maṁ pucchitvā “padasāva devā”ti mayā vutte “tāta na tvaṁ evaṁ vicarituṁ arahasi, imaṁ pupphadāmaṁ pilandhitvā assapiṭṭhe nisinnova vicarā”ti mayhaṁ muttādāmasadisaṁ pupphadāmaṁ datvā dantaṁ assaṁ adāsi. Atha maṁ raññā dinnaparihārena tatheva

---

1. Khu 1. 425, 445; Khu 8. 146 piṭṭhesu.

မတကာလေ တဝ ရောဒန္တဿ ပဂ္ဃရိတအဿူနိ စတုန္နံ မဟာသမုဒ္ဒါနံ ဥဒကတော အတိရေကတရာနီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ယံ ပုဗ္ဗေ တံ ဝိသောသေဟိ၊ ပစ္ဆာ တေ မာဟု ကိဉ္စနံ။
မဇ္ဈေ စေ နော ဂဟေဿသိ၊ ဥပသန္တော စရိဿသီ”တိ[၁]။

ဂါထာပရိယောသာနေ သန္တတိမဟာမတ္တော အရဟတ္တံ ပတွာ အတ္တနော အာယုသင်္ခါရံ ဩလောကေန္တော တဿ အပ္ပဝတ္တနဘာဝံ ဉတွာ သတ္ထာရံ အာဟ “ဘန္တေ ပရိနိဗ္ဗာနံ မေ အနုဇာနာထာ”တိ။ သတ္ထာ တေန ကတကမ္မံ ဇာနန္တောပိ “မုသာဝါဒေန နိဂ္ဂဏှနတ္ထံ သန္နိပတိတာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ ဩကာသံ န လဘိဿန္တိ၊ ‘ဗုဒ္ဓလီဠှဉ္စေဝ သန္တတိမဟာမတ္တလီဠှဉ္စ ပဿိဿာမာ’တိ သန္နိပတိတာ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာ ဣမိနာ ကတကမ္မံ သုတွာ ပုညေသု အာဒရံ ကရိဿန္တီ”တိ သလ္လက္ခေတွာ “တေန ဟိ တယာ ကတကမ္မံ မယှံ ကထေဟိ၊ ကထေန္တော စ ဘူမိယံ ဌိတော အကထေတွာ သတ္တတာလမတ္တေ အာကာသေ ဌိတော ကထေဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓု ဘန္တေ”တိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကတာလပ္ပမာဏံ ဥဂ္ဂမ္မ ဩရောဟိတွာ ပုန သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တော ပဋိပါဋိယာ သတ္တတာလပ္ပမာဏေ အာကာသေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ “သုဏာထ မေ ဘန္တေ ပုဗ္ဗကမ္မ”န္တိ ဝတွာ အာဟ—

ဣတော ဧကနဝုတိကပ္ပေ ဝိပဿီသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓကာလေ အဟံ ဗန္ဓုမတိနဂရေ ဧကသ္မိံ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ စိန္တေသိံ “ကိံ နု ခေါ ပရေသံ ဆေဒံ ဝါ ပီဠံ ဝါ အကရဏကကမ္မ”န္တိ ဥပဓာရေန္တော ဓမ္မဃောသကကမ္မံ ဒိသွာ တတော ပဋ္ဌာယ တံ ကမ္မံ ကရောန္တော မဟာဇနံ သမာဒပေတွာ “ပုညာနိ ကရောထ၊ ဥပေါသထဒိဝသေသု ဥပေါသထံ သမာဒိယထ၊ ဒါနံ ဒေထ၊ ဓမ္မံ သုဏာထ၊ ဗုဒ္ဓရတနာဒီဟိ သဒိသံ အညံ နာမ နတ္ထိ၊ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ သက္ကာရံ ကရောထာ”တိ ဥဂ္ဃောသေန္တော ဝိစရာမိ။ တဿ မယှံ သဒ္ဒံ သုတွာ ဗုဒ္ဓပိတာ ဗန္ဓုမတိမဟာရာဇာ မံ ပက္ကောသာပေတွာ “တာတ ကိံ ကရောန္တော ဝိစရသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဒေဝ တိဏ္ဏံ ရတနာနံ ဂုဏံ ပကာသေတွာ မဟာဇနံ ပုညကမ္မေသု သမာဒပေန္တော ဝိစရာမီ”တိ ဝုတ္တေ “ကတ္ထ နိသိန္နော ဝိစရသီ”တိ မံ ပုစ္ဆိတွာ “ပဒသာဝ ဒေဝါ”တိ မယာ ဝုတ္တေ “တာတ န တွံ ဧဝံ ဝိစရိတုံ အရဟသိ၊ ဣမံ ပုပ္ဖဒါမံ ပိဠန္ဓိတွာ အဿပိဋ္ဌေ နိသိန္နောဝ ဝိစရာ”တိ မယှံ မုတ္တာဒါမသဒိသံ ပုပ္ဖဒါမံ ဒတွာ ဒန္တံ အဿံ အဒါသိ။ အထ မံ ရညာ ဒိန္နပရိဟာရေန တထေဝ

၁-ခု ၁-၄၂၅-၄၄၅၊ ခု ၈-၁၄၆-ပိဋ္ဌေသု။

ugghosetvā vicarantaṁ puna rājā pakkosāpetvā "tāta kiṁ karonto vicarasī"ti pucchitvā "tadeva devā"ti vutte "tāta assopi te nānucchaviko, idha nisīditvā vicarā"ti catusindhavayuttarathaṁ adāsi. Tatiyavārepi me rājā saddaṁ sutvā pakkosāpetvā "tāta kiṁ karonto vicarasī"ti pucchitvā "tadeva devā"ti vutte "tāta rathopi te nānucchaviko"ti mayhaṁ mahantaṁ bhogakkhandhaṁ mahāpasādhanañca datvā ekañca hatthiṁ adāsi. Svāhaṁ sabbābharaṇapaṭimaṇḍito hatthikkhandhe nisinno asīti vassasahassāni dhammaghosakakammaṁ akāsiṁ, tassa me ettakaṁ kālaṁ kāyato candanagandho vāyati, mukhato uppalagandho vāyati. Idaṁ mayā katakammanti.

Evaṁ so attano pubbakammaṁ kathetvā ākāse nisinnova tejodhātuṁ samāpajjitvā parinibbāyi. Sarīre aggijālā uṭṭhahitvā maṁsalohitaṁ jhāpesi, sumanapupphāni viya[1] dhātuyo avasissiṁsu. Satthā suddhavatthaṁ pasāresi, dhātuyo tattha patiṁsu. Tā patte pakkhipitvā catumahāpathe thūpaṁ kāresi "mahājano vanditvā puññabhāgī bhavissatī"ti. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Santatimahāmatto gāthāvasāne arahattaṁ patvā alaṅkatapaṭiyattoyeva ākāse nisīditvā parinibbuto, kiṁ nu kho etaṁ 'samaṇo'ti vattuṁ vaṭṭati udāhu brāhmaṇo"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave mama puttaṁ 'samaṇo'tipi vattuṁ vaṭṭati, 'brāhmaṇo'tipi vattuṁ vaṭṭatiyevā"ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

142. "Alaṅkato cepi samaṁ careyya,
Santo danto niyato brahmacārī.
Sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṁ,
So brāhmaṇo so samaṇo sa bhikkhū"ti.

Tattha **alaṅkato**ti vatthābharaṇehi paṭimaṇḍito. Tassattho—vatthālaṅkārādīhi alaṅkato **cepi** puggalo kāyādīhi **samaṁ careyya,** rāgādivūpasamena **santo** indriyadamanena **danto** catumagganiyamena **niyato**

1. Suvaṇṇapupphāni viya (Ka)

ဥဂ္ဃောသေတွာ ဝိစရန္တံ ပုန ရာဇာ ပက္ကောသာပေတွာ "တာတ ကိံ ကရောန္တော ဝိစရသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "တဒေဝ ဒေဝါ"တိ ဝုတ္တေ "တာတ အဿောပိ တေ နာနုစ္ဆဝိကော၊ ဣဓ နိသီဒိတွာ ဝိစရာ"တိ စတုသိန္ဓဝယုတ္တရထံ အဒါသိ။ တတိယဝါရေပိ မေ ရာဇာ သဒ္ဒံ သုတွာ ပက္ကောသာပေတွာ "တာတ ကိံ ကရောန္တော ဝိစရသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "တဒေဝ ဒေဝါ"တိ ဝုတ္တေ "တာတ ရထောပိ တေ နာနုစ္ဆဝိကော"တိ မယှံ မဟန္တံ ဘောဂက္ခန္ဓံ မဟာပသာဓနဉ္စ ဒတွာ ဧကဉ္စ ဟတ္ထိံ အဒါသိ။ သွာဟံ သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတော ဟတ္ထိက္ခန္ဓေ နိသိန္နော အသီတိ ဝဿသဟဿာနိ ဓမ္မဃောသကကမ္မံ အကာသိံ၊ တဿ မေ ဧတ္တကံ ကာလံ ကာယတော စန္ဒနဂန္ဓော ဝါယတိ၊ မုခတော ဥပ္ပလဂန္ဓော ဝါယတိ။ ဣဒံ မယာ ကတကမ္မန္တိ။

ဧဝံ သော အတ္တနော ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေတွာ အာကာသေ နိသိန္နောဝ တေဇောဓာတုံ သမာပဇ္ဇိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ သရီရေ အဂ္ဂိဇာလာ ဥဋ္ဌဟိတွာ မံသလောဟိတံ ဈာပေသိ၊ သုမနပုပ္ဖါနိ ဝိယ[1] ဓာတုယော အဝသိဿိံသု။ သတ္ထာ သုဒ္ဓဝတ္ထံ ပသာရေသိ၊ ဓာတုယော တတ္ထ ပတိံသု။ တာ ပတ္တေ ပက္ခိပိတွာ စတုမဟာပထေ ထူပံ ကာရေသိ "မဟာဇနော ဝန္ဒိတွာ ပုညဘာဂီ ဘဝိဿတီ"တိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော သန္တတိ-မဟာမတ္တော ဂါထာဝသာနေ အရဟတ္တံ ပတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တောယေဝ အာကာသေ နိသီဒိတွာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ ကိံ နု ခေါ ဧတံ 'သမဏော'တိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ ဥဒါဟု ဗြာဟ္မဏော"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တံ 'သမဏော'တိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ၊ 'ဗြာဟ္မဏော'တိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိယေဝါ"တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၂။ "အလင်္ကတော စေပိ သမံ စရေယျ၊
သန္တော ဒန္တော နိယတော ဗြဟ္မစာရီ။
သဗ္ဗေသု ဘူတေသု နိဓာယ ဒဏ္ဍံ၊
သော ဗြာဟ္မဏော သော သမဏော သ ဘိက္ခူ"တိ။

တတ္ထ **အလင်္ကတော**တိ ဝတ္ထာဘရဏေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတော။ တဿတ္ထော—ဝတ္ထာလင်္ကာရာဒီဟိ အလင်္ကတော **စေပိ** ပုဂ္ဂလော ကာယာဒီဟိ **သမံ စရေယျ၊** ရာဂါဒိဝူပသမေန **သန္တော** ဣန္ဒြိယဒမနေန **ဒန္တော** စတုမဂ္ဂနိယမေန **နိယတော**

၁-သုဝဏ္ဏပုပ္ဖါနိ ဝိယ (က)။

seṭṭhacariyāya **brahmacārī** kāyadaṇḍādīnaṁ oropitatāya **sabbesu bhūtesu nidhāya daṇḍaṁ**[1]. So evarūpo bāhitapāpattā **brāhmaṇo**tipi samitapāpattā **samaṇo**tipi bhinnakilesattā **bhikkhū**tipi vattabboyevāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Santatimahāmattavatthu navamaṁ.

---

10. Pilotikatissattheravatthu

Hirīnisedhoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Pilotikattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Ānandatthero ekaṁ pilotikakhaṇḍanivatthaṁ kapālaṁ ādāya bhikkhāya carantaṁ dārakaṁ disvā "kiṁ te evaṁ vicaritvā jīvanato[2] pabbajjā na uttaritarā"ti vatvā "bhante ko maṁ pabbājessatī"ti vutte "ahaṁ pabbājessāmī"ti taṁ ādāya gantvā sahatthā nhāpetvā kammaṭṭhānaṁ datvā pabbājesi. Tañca[3] pana nivatthapilotikakhaṇḍaṁ pasāretvā olokento parissāvanakaraṇamattampi gayhūpagaṁ kañci padesaṁ adisvā kapālena saddhiṁ ekissā rukkhasākhāya ṭhapesi. So pabbajitvā laddhūpasampado Buddhānaṁ uppannalābhasakkāraṁ paribhuñjamāno mahagghāni cīvarāni acchādetvā vicaranto thūlasarīro hutvā ukkaṇṭhitvā "kiṁ me janassa saddhādeyyaṁ nivāsetvā vicaraṇena, attano pilotikameva nivāsessāmī"ti taṁ ṭhānaṁ gantvā pilotikaṁ gahetvā "ahirika nillajja evarūpānaṁ vatthānaṁ acchādanaṭṭhānaṁ pahāya imaṁ pilotikakhaṇḍaṁ nivāsetvā kapālahattho bhikkhāya cirituṁ gacchasī"ti taṁ ārammaṇaṁ katvā attanāva attānaṁ ovadi, ovadantasseva panassa cittaṁ sannisīdi[4]. So taṁ pilotikaṁ tattheva paṭisāmetvā nivattitvā vihārameva gato. So katipāhaccayena punapi ukkaṇṭhitvā tatheva vatvā nivatti, punapi tathevāti. Taṁ evaṁ aparāparaṁ vicarantaṁ disvā bhikkhū

---

1. Nihitadaṇḍo (Sī) 2. Jīvitato (Syā, Ka)
3. Tena (Syā) 4. Pasīdi (Syā)

သေဋ္ဌစရိယာယ **ဗြဟ္မစာရီ** ကာယဒဏ္ဍာဒီနံ ဩရောပိတတာယ **သဗ္ဗေသု ဘူတေသု နိဓာယ ဒဏ္ဍံ**[၁]။ **သော** ဧဝရူပေါ ဗာဟိတပါပတ္တာ **ဗြာဟ္မဏော**တိပိ သမိတပါပတ္တာ **သမဏော**တိပိ ဘိန္နကိလေသတ္တာ **ဘိက္ခူ**တိပိ ဝတ္တဗ္ဗောယေဝါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သန္တတိမဟာမတ္တဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-ပိလောတိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု

ဟိရီနိသေဓောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပိလောတိကတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ အာနန္ဒတ္ထေရော ဧကံ ပိလောတိကခဏ္ဍနိဝတ္ထံ ကပါလံ အာဒါယ ဘိက္ခာယ စရန္တံ ဒါရကံ ဒိသွာ "ကိံ တေ ဧဝံ ဝိစရိတွာ ဇီဝနတော[၂] ပဗ္ဗဇ္ဇာ န ဥတ္တရိတရာ"တိ ဝတွာ "ဘန္တေ ကော မံ ပဗ္ဗာဇေဿတီ"တိ ဝုတ္တေ "အဟံ ပဗ္ဗာဇေဿာမီ"တိ တံ အာဒါယ ဂန္တွာ သဟတ္ထာ နှာပေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ တဉ္စ[၃] ပန နိဝတ္ထပိလောတိကခဏ္ဍံ ပသာရေတွာ ဩလောကေန္တော ပရိဿာဝနကရဏမတ္တမ္ပိ ဂယှူပဂံ ကဉ္စိ ပဒေသံ အဒိသွာ ကပါလေန သဒ္ဓိံ ဧကိဿာ ရုက္ခသာခါယ ဌပေသိ။ သော ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပန္နလာဘသက္ကာရံ ပရိဘုဉ္ဇမာနော မဟဂ္ဃာနိ စီဝရာနိ အစ္ဆာဒေတွာ ဝိစရန္တော ထူလသရီရော ဟုတွာ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ "ကိံ မေ ဇနဿ သဒ္ဓါဒေယျံ နိဝါသေတွာ ဝိစရဏေန၊ အတ္တနော ပိလောတိကမေဝ နိဝါသေဿာမီ"တိ တံ ဌာနံ ဂန္တွာ ပိလောတိကံ ဂဟေတွာ "အဟိရိက နိလ္လဇ္ဇ ဧဝရူပါနံ ဝတ္ထာနံ အစ္ဆာဒနဋ္ဌာနံ ပဟာယ ဣမံ ပိလောတိကခဏ္ဍံ နိဝါသေတွာ ကပါလဟတ္ထော ဘိက္ခာယ စရိတုံ ဂစ္ဆသီ"တိ တံ အာရမ္မဏံ ကတွာ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဩဝဒိ၊ ဩဝဒန္တဿေဝ ပနဿ စိတ္တံ သန္နိသီဒိ[၄]။ သော တံ ပိလောတိကံ တတ္ထေဝ ပဋိသာမေတွာ နိဝတ္တိတွာ ဝိဟာရမေဝ ဂတော။ သော ကတိပါဟစ္စယေန ပုနပိ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ တထေဝ ဝတွာ နိဝတ္တိ၊ ပုနပိ တထေဝါတိ။ တံ ဧဝံ အပရာပရံ ဝိစရန္တံ ဒိသွာ ဘိက္ခူ

၁-နိဟိတဒဏ္ဍော (သီ) ၂-ဇီဝိတတော (သျာ၊ က)
၃-တေန (သျာ) ၄-ပသီဒိ (သျာ)

“kahaṁ āvuso gacchasī”ti pucchanti. So “ācariyassa santikaṁ gacchāmāvuso”ti vatvā eteneva nīhārena attano pilotikakhaṇḍameva ārammaṇaṁ katvā attānaṁ nisedhetvā katipāheneva arahattaṁ pāpuṇi. Bhikkhū āhaṁsu “kiṁ āvuso na dāni ācariyassa santikaṁ gacchasi, nanu ayaṁ te vicaraṇamaggo”ti. Āvuso ācariyena saddhiṁ saṁsagge sati gatomhi, idāni pana me chinno saṁsaggo, tenassa santikaṁ na gacchāmīti. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṁ “bhante Pilotikatthero aññaṁ byākarotī”ti. Kimāha bhikkhaveti. Idaṁ nāma bhanteti. Taṁ sutvā Satthā “āma bhikkhave, mama putto saṁsagge sati ācariyassa santikaṁ gato, idāni panassa saṁsaggo chinno, attanāva attānaṁ nisedhetvā arahattaṁ patto”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

143. “Hirīnisedho puriso, koci lokasmiṁ vijjati.
Yo niddaṁ apabodheti, asso bhadro kasāmiva.

144. Asso yathā bhadro kasāniviṭṭho,
Ātāpino saṁvegino bhavātha.
Saddhāya sīlena ca vīriyena ca,
Samādhinā dhammavinicchayena ca.
Sampannavijjācaraṇā patissatā,
Jahissatha dukkhamidaṁ anappakan”ti.

Tattha anto uppannaṁ akusalavitakkaṁ hiriyā nisedhetīti **hirīnisedho. Kocilokasmin**ti evarūpo puggalo dullabho, kocideva lokasmiṁ **vijjati. Yo niddan**ti appamatto samaṇadhammaṁ karonto attano uppannaṁ niddaṁ apaharanto bujjhatīti **apabodheti**[1]. **Kasāmivā**ti yathā **bhadro asso** attani patamānaṁ kasaṁ apaharati, attani patituṁ na deti. Yo evaṁ niddaṁ apabodheti, so dullabhoti attho.

Dutiyagāthāya ayaṁ saṅkhepattho—“bhikkhave yathā **bhadro asso** pamādamāgamma kasāya niviṭṭho, ahampi nāma kasāya pahaṭo”ti aparabhāge ātappaṁ karoti, evaṁ tumhepi **ātāpino saṁvegino**

1. Apabodhati (Sī)

“ကဟံ အာဝုသော ဂစ္ဆသီ”တိ ပုစ္ဆန္တိ။ သော “အာစရိယဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာမာဝုသော”တိ ဝတွာ ဧတေနေဝ နီဟာရေန အတ္တနော ပိလောတိကခဏ္ဍမေဝ အာရမ္မဏံ ကတွာ အတ္တာနံ နိသေဓေတွာ ကတိပါဟေနေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဘိက္ခူ အာဟံသု “ကိံ အာဝုသော န ဒါနိ အာစရိယဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆသိ၊ နနု အယံ တေ ဝိစရဏမဂ္ဂေါ”တိ။ အာဝုသော အာစရိယေန သဒ္ဓိံ သံသဂ္ဂေ သတိ ဂတောမှိ၊ ဣဒါနိ ပန မေ ဆိန္နော သံသဂ္ဂေါ၊ တေနဿ သန္တိကံ န ဂစ္ဆာမီတိ။ ဘိက္ခူ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ “ဘန္တေ ပိလောတိကတ္ထေရော အညံ ဗျာကရောတီ”တိ။ ကိမာဟ ဘိက္ခဝေတိ။ ဣဒံ နာမ ဘန္တေတိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ “အာမ ဘိက္ခဝေ, မမ ပုတ္တော သံသဂ္ဂေ သတိ အာစရိယဿ သန္တိကံ ဂတော၊ ဣဒါနိ ပနဿ သံသဂ္ဂေါ ဆိန္နော၊ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ နိသေဓေတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၄၃။ “ဟိရီနိသေဓော ပုရိသော၊ ကောစိ လောကသ္မိံ ဝိဇ္ဇတိ။
ယော နိဒ္ဒံ အပဗောဓေတိ၊ အဿော ဘဒြော ကသာမိဝ။

၁၄၄။ အဿော ယထာ ဘဒြော ကသာနိဝိဋ္ဌော၊
အာတာပိနော သံဝေဂိနော ဘဝါထ။
သဒ္ဓါယ သီလေန စ ဝီရိယေန စ၊
သမာဓိနာ ဓမ္မဝိနိစ္ဆယေန စ။
သမ္ပန္နဝိဇ္ဇာစရဏာ ပတိဿတာ၊
ဇဟိဿထ ဒုက္ခမိဒံ အနပ္ပက”န္တိ။

တတ္ထ အန္တော ဥပ္ပန္နံ အကုသလဝိတက္ကံ ဟိရိယာ နိသေဓေတီတိ **ဟိရီ-နိသေဓော။ ကောစိလောကသ္မိန္တိ** ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော ဒုလ္လဘော၊ ကောစိဒေဝ လောကသ္မိံ **ဝိဇ္ဇတိ။ ယော နိဒ္ဒန္တိ** အပ္ပမတ္တော သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော အတ္တနော ဥပ္ပန္နံ နိဒ္ဒံ အပဟရန္တော ဗုဇ္ဈတီတိ **အပဗောဓေတိ**[၁]။ **ကသာမိဝါ**တိ ယထာ **ဘဒြော အဿော** အတ္တနိ ပတမာနံ ကသံ အပဟရတိ၊ အတ္တနိ ပတိတုံ န ဒေတိ။ ယော ဧဝံ နိဒ္ဒံ အပဗောဓေတိ၊ သော ဒုလ္လဘောတိ အတ္ထော။

ဒုတိယဂါထာယ အယံ သင်္ခေပတ္ထော—“ဘိက္ခဝေ ယထာ **ဘဒြော အဿော** ပမာဒမာဂမ္မ ကသာယ နိဝိဋ္ဌော၊ အဟမ္ပိ နာမ ကသာယ ပဟဋော”တိ အပရဘာဂေ အာတပ္ပံ ကရောတိ၊ ဧဝံ တုမှေပိ **အာတာပိနော သံဝေဂိနော**

၁-အပဗောဓတိ (သီ)

bhavatha, evaṁbhūtā lokiyalokuttarāya duvidhāya **saddhāya** ca catupārisuddhisīlena ca kāyikacetasikavīriyena ca aṭṭhasamāpattisamādhinā ca kāraṇākāraṇajānanalakkhaṇena **dhammavinicchayena** ca samannāgatā hutvā tissannaṁ vā aṭṭhannaṁ vā vijjānaṁ, pañcadasannañca caraṇānaṁ sampattiyā **sampannavijjācaraṇā.** Upaṭṭhitasatitāya **patissatā** hutvā idaṁ anappakaṁ vaṭṭadukkhaṁ pajahissathāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Pilotikatissattheravatthu dasamaṁ.

---

11. Sukhasāmaṇeravatthu

Udakaṁ hi nayantīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sukhasāmaṇeraṁ ārabbha kathesi.

Atītasmiṁ hi Bārāṇasiseṭṭhino Gandhakumāro nāma putto ahosi. Rājā tassa pitari kālakate taṁ pakkosāpetvā samassāsetvā mahantena sakkārena tasseva seṭṭhiṭṭhānaṁ adāsi. So tato paṭṭhāya **Gandhaseṭṭhī**ti paññāyi. Athassa bhaṇḍāgāriko dhanagabbhadvāraṁ vivaritvā "sāmi idaṁ te ettakaṁ pitu dhanaṁ, ettakaṁ pitāmahādīnan"ti nīharitvā dassesi. So taṁ dhanarāsiṁ oloketvā āha "kiṁ pana te imaṁ dhanaṁ gahetvā na gamiṁsū"ti. Sāmi dhanaṁ gahetvā gatā nāma natthi. Attanā kataṁ kusalākusalameva hi ādāya sattā gacchantīti. So cintesi "te bālatāya dhanaṁ saṇṭhāpetvā[1] pahāya gatā, ahaṁ panetaṁ gahetvāva gamissāmī"ti. Evaṁ pana cintento "dānaṁ vā dassāmi, pūjaṁ vā karissāmī"ti acintetvā "idaṁ sabbaṁ khāditvāva gamissāmī"ti cintesi. So satasahassaṁ vissajjetvā phalikamayaṁ nhānakoṭṭhakaṁ kāresi, satasahassaṁ datvā phalikamayameva nhānaphalakaṁ, satasahassaṁ datvā nisīdanapallaṅkaṁ, satasahassaṁ datvā bhojanapātiṁ, satasahassameva datvā bhojanaṭṭhāne maṇḍapaṁ kārāpesi, satasahassaṁ datvā bhojanapātiyā āsittakūpadhānaṁ kāresi, satasahasseneva

---

1. Thapetvā (Sī)

ဘဝထ၊ ဧဝံဘူတာ လောကိယလောကုတ္တရာယ ဒုဝိဓာယ **သဒ္ဓါယ** စ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေန စ ကာယိကစေတသိကဝီရိယေန စ အဋ္ဌသမာပတ္တိသမာဓိနာ စ ကာရဏာကာရဏဇာနနလက္ခဏေန **ဓမ္မဝိနိစ္ဆယေန** စ သမန္နာဂတာ ဟုတွာ တိဿန္နံ ဝါ အဋ္ဌန္နံ ဝါ ဝိဇ္ဇာနံ, ပဉ္စဒသန္နဉ္စ စရဏာနံ သမ္ပတ္တိယာ **သမ္ပန္နဝိဇ္ဇာစရဏာ။** ဥပဋ္ဌိတသတိတာယ **ပတိဿတာ** ဟုတွာ ဣဒံ အနပ္ပကံ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ပဇဟိဿထာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပိလောတိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-သုခသာမဏေရဝတ္ထု

ဥဒကံ ဟိ နယန္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သုခသာမဏေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အတီတသ္မိံ ဟိ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိနော ဂန္ဓကုမာရော နာမ ပုတ္တော အဟောသိ။ ရာဇာ တဿ ပိတရိ ကာလကတေ တံ ပက္ကောသာပေတွာ သမဿာသေတွာ မဟန္တေန သက္ကာရေန တဿေဝ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ **ဂန္ဓသေဋ္ဌီ**တိ ပညာယိ။ အထဿ ဘဏ္ဍာဂါရိကော ဓနဂဗ္ဘဒွါရံ ဝိဝရိတွာ “သာမိ ဣဒံ တေ ဧတ္တကံ ပိတု ဓနံ၊ ဧတ္တကံ ပိတာမဟာဒီနန္”တိ နီဟရိတွာ ဒဿေသိ။ သော တံ ဓနရာသိံ ဩလောကေတွာ အာဟ “ကိံ ပန တေ ဣမံ ဓနံ ဂဟေတွာ န ဂမိံသူ”တိ။ သာမိ ဓနံ ဂဟေတွာ ဂတာ နာမ နတ္ထိ။ အတ္တနာ ကတံ ကုသလာကုသလမေဝ ဟိ အာဒါယ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တီတိ။ သော စိန္တေသိ “တေ ဗာလတာယ ဓနံ သဏ္ဌာပေတွာ[1] ပဟာယ ဂတာ၊ အဟံ ပနေတံ ဂဟေတွာဝ ဂမိဿာမီ”တိ။ ဧဝံ ပန စိန္တေန္တော “ဒါနံ ဝါ ဒဿာမိ၊ ပူဇံ ဝါ ကရိဿာမီ”တိ အစိန္တေတွာ “ဣဒံ သဗ္ဗံ ခါဒိတွာဝ ဂမိဿာမီ”တိ စိန္တေသိ။ သော သတသဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဖလိကမယံ နှာနကောဋ္ဌကံ ကာရေသိ၊ သတသဟဿံ ဒတွာ ဖလိကမယမေဝ နှာနဖလကံ၊ သတသဟဿံ ဒတွာ နိသီဒနပလ္လင်္ကံ၊ သတသဟဿံ ဒတွာ ဘောဇနပါတိံ၊ သတသဟဿမေဝ ဒတွာ ဘောဇနဋ္ဌာနေ မဏ္ဍပံ ကာရာပေသိ၊ သတသဟဿံ ဒတွာ ဘောဇနပါတိယာ အာသိတ္တကူပဓာနံ ကာရေသိ၊ သတသဟဿေနေဝ

၁-ထပေတွာ (သီ)

gehe sīhapañjaraṁ saṇṭhāpesi, attano pātarāsatthāya sahassaṁ adāsi, sāyamāsatthāyapi sahassameva. Puṇṇamadivase pana bhojanatthāya satasahassaṁ dāpesi, taṁ bhattaṁ bhuñjanadivase satasahassaṁ vissajjetvā nagaraṁ alaṅkaritvā bheriṁ carāpesi "Gandhaseṭṭhissa kira bhattabhuñjanākāraṁ olokentū"ti.

Mahājano mañcātimañce bandhitvā sannipati. Sopi satasahassagghanake nhānakoṭṭhake satasahassagghanake phalake nisīditvā soḷasahi gandhodakaghaṭehi nhatvā taṁ sīhapañjaraṁ vivaritvā tasmiṁ pallaṅke nisīdi. Athassa tasmiṁ āsittakūpadhāne taṁ pātiṁ ṭhapetvā satasahassagghanakaṁ bhojanaṁ vaḍḍhesuṁ. So nāṭakaparivuto evarūpāya sampattiyā taṁ bhojanaṁ bhuñjati. Aparena samayena eko gāmikamanusso attano paribbayāharaṇatthaṁ dāru-ādīni yānake pakkhipitvā nagaraṁ gantvā sahāyakassa gehe nivāsaṁ gaṇhi. Tadā pana puṇṇamadivaso hoti. "Gandhaseṭṭhino bhuñjanalīḷaṁ olokentū"ti[1] nagare bheriṁ carāpesi. Atha naṁ sahāyako āha "samma Gandhaseṭṭhino te bhuñjanalīḷaṁ diṭṭhapubban"ti. Na diṭṭhapubbaṁ sammāti. "Tena hi ehi, gacchāma, ayaṁ nagare bherī carati[2], etassa mahāsampattiṁ passāmā"ti nagaravāsī janapadavāsiṁ gahetvā agamāsi. Mahājanopi mañcātimañce abhiruhitvā passati. Gāmavāsī bhattagandhaṁ ghāyitvāva nagaravāsiṁ āha "mayhaṁ etāya pātiyā bhattapiṇḍe pipāsā jātā"ti. Samma mā etaṁ patthayi, na sakkā laddhunti. Samma alabhanto na jīvissāmīti. So taṁ paṭibāhituṁ asakkonto parisapariyante ṭhatvā "paṇamāmi te sāmī"ti tikkhattuṁ mahāsaddaṁ nicchāretvā "ko eso"ti vutte ahaṁ sāmīti. Kimetanti. Ayaṁ eko gāmavāsī tumhākaṁ pātiyaṁ bhattapiṇḍe pipāsaṁ uppādesi, ekaṁ bhattapiṇḍaṁ dāpethāti. Na sakkā laddhunti. Kiṁ samma sutaṁ teti. Sutaṁ me, apica labhanto jīvissāmi, alabhantassa me maraṇaṁ bhavissatīti. So punapi viravi "ayaṁ kira sāmi alabhanto marissati, jīvitamassa dethā"ti. Ambho bhattapiṇḍo nāma satampi agghati, satadvayampi agghati. Yo yo yācati, tassa tassa dadamāno ahaṁ kiṁ bhuñjissāmīti. Sāmi ayaṁ alabhanto marissati, jīvitamassa dethāti. Na sakkāva mudhā laddhuṁ, yadi

1. Oloketūti (Sī, Ka) 2. Bheriṁ carāpeti (Syā, Ka)

ဂေဟေ သီဟပဉ္ဇရံ သဏ္ဌာပေသိ၊ အတ္တနော ပါတရာသတ္ထာယ သဟဿံ အဒါသိ၊ သာယမာသတ္ထာယပိ သဟဿမေဝ။ ပုဏ္ဏမဒိဝသေ ပန ဘောဇနတ္ထာယ သတသဟဿံ ဒါပေသိ၊ တံ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇနဒိဝသေ သတသဟဿံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နဂရံ အလင်္ကရိတွာ ဘေရိံ စရာပေသိ “ဂန္ဓသေဋ္ဌိဿ ကိရ ဘတ္တဘုဉ္ဇနာကာရံ ဩလောကေန္တူ”တိ။

မဟာဇနော မဉ္စာတိမဉ္စေ ဗန္ဓိတွာ သန္နိပတိ။ သောပိ သတသဟဿဂ္ဃနကေ နှာနကောဋ္ဌကေ သတသဟဿဂ္ဃနကေ ဖလကေ နိသီဒိတွာ သောဠသဟိ ဂန္ဓောဒကဃဋေဟိ နှတွာ တံ သီဟပဉ္ဇရံ ဝိဝရိတွာ တသ္မိံ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ။ အထဿ တသ္မိံ အာသိတ္တကူပဓာနေ တံ ပါတိံ ဌပေတွာ သတသဟဿဂ္ဃနကံ ဘောဇနံ ဝဍ္ဎေသုံ။ သော နာဋကပရိဝုတော ဧဝရူပါယ သမ္ပတ္တိယာ တံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတိ။ အပရေန သမယေန ဧကော ဂါမိကမနုဿော အတ္တနော ပရိဗ္ဗယာဟရဏတ္ထံ ဒါရုအာဒီနိ ယာနကေ ပက္ခိပိတွာ နဂရံ ဂန္တွာ သဟာယကဿ ဂေဟေ နိဝါသံ ဂဏှိ။ တဒါ ပန ပုဏ္ဏမဒိဝသော ဟောတိ။ “ဂန္ဓသေဋ္ဌိနော ဘုဉ္ဇနလီဠံ ဩလောကေန္တူ”တိ[၁] နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသိ။ အထ နံ သဟာယကော အာဟ “သမ္မ ဂန္ဓသေဋ္ဌိနော တေ ဘုဉ္ဇနလီဠံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ”န္တိ။ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ သမ္မာတိ။ “တေန ဟိ ဧဟိ, ဂစ္ဆာမ၊ အယံ နဂရေ ဘေရီ စရတိ[၂]၊ ဧတဿ မဟာသမ္ပတ္တိံ ပဿာမာ”တိ နဂရဝါသီ ဇနပဒဝါသိံ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။ မဟာဇနောပိ မဉ္စာတိမဉ္စေ အဘိရုဟိတွာ ပဿတိ။ ဂါမဝါသီ ဘတ္တဂန္ဓံ ဃာယိတွာဝ နဂရဝါသိံ အာဟ “မယှံ ဧတာယ ပါတိယာ ဘတ္တပိဏ္ဍေ ပိပါသာ ဇာတာ”တိ။ သမ္မ မာ ဧတံ ပတ္ထယိ၊ န သက္ကာ လဒ္ဓုန္တိ။ သမ္မ အလဘန္တော န ဇီဝိဿာမီတိ။ သော တံ ပဋိဗာဟိတုံ အသက္ကောန္တော ပရိသပရိယန္တေ ဌတွာ “ပဏမာမိ တေ သာမီ”တိ တိက္ခတ္တုံ မဟာသဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေတွာ “ကော ဧသော”တိ ဝုတ္တေ အဟံ သာမီတိ။ ကိမေတန္တိ။ အယံ ဧကော ဂါမဝါသီ တုမှာကံ ပါတိယံ ဘတ္တပိဏ္ဍေ ပိပါသံ ဥပ္ပါဒေသိ၊ ဧကံ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဒါပေထာတိ။ န သက္ကာ လဒ္ဓုန္တိ။ ကိံ သမ္မ သုတံ တေတိ။ သုတံ မေ၊ အပိစ လဘန္တော ဇီဝိဿာမိ၊ အလဘန္တဿ မေ မရဏံ ဘဝိဿတီတိ။ သော ပုနပိ ဝိရဝိ “အယံ ကိရ သာမိ အလဘန္တော မရိဿတိ၊ ဇီဝိတမဿ ဒေထာ”တိ။ အမ္ဘော ဘတ္တပိဏ္ဍော နာမ သတမ္ပိ အဂ္ဃတိ၊ သတဒွယမ္ပိ အဂ္ဃတိ။ ယော ယော ယာစတိ၊ တဿ တဿ ဒဒမာနော အဟံ ကိံ ဘုဉ္ဇိဿာမီတိ။ သာမိ အယံ အလဘန္တော မရိဿတိ၊ ဇီဝိတမဿ ဒေထာတိ။ န သက္ကာဝ မုဓာ လဒ္ဓုံ၊ ယဒိ

၁-ဩလောကေတူတိ (သီ၊ က) ၂-ဘေရိံ စရာပေတိ (သျာ၊ က)

pana alabhanto na jīvati, tīṇi saṁvaccharāni mama gehe bhatiṁ karotu, evamassa bhattapātiṁ dāpessāmīti. Gāmavāsī taṁ sutvā “evaṁ hotu sammā”ti sahāyakaṁ vatvā puttadāraṁ pahāya “bhattapāti-atthāya tīṇi saṁvaccharāni bhatiṁ karissāmī”ti seṭṭhissa gehaṁ pāvisi. So bhatiṁ karonto sabbakiccāni sakkaccaṁ akāsi. Gehe vā araññe vā rattiṁ vā divā vā[1] sabbāni kattabbakammāni katāneva paññāyiṁsu. “Bhattabhatiko”ti ca vutte sakalanagarepi paññāyi. Athassa divase paripuṇṇe bhattaveyyāvaṭiko “bhattabhatikassa sāmi divaso puṇṇo, dukkaraṁ tena kataṁ tīṇi saṁvaccharāni bhatiṁ karontena, ekampi kammaṁ na kopitapubban”ti āha.

Athassa seṭṭhi attano sāyapātarāsatthāya dve sahassāni, tassa pātarāsatthāya sahassanti tīṇi sahassāni dāpetvā āha “ajja mayhaṁ kattabbaṁ parihāraṁ tasseva karothā”ti. Vatvā ca pana ṭhapetvā ekaṁ cintāmaṇiṁ nāma piyabhariyaṁ avasesajanampi “ajja tameva parivārethā”ti vatvā sabbasampattiṁ tassa niyyādesi. So seṭṭhino nhānodakena tasseva[2] koṭṭhake tasmiṁ phalake nisinno nhatvā tasseva nivāsanasāṭake nivāsetvā tasseva pallaṅke nisīdi. Seṭṭhipi nagare bheriṁ carāpesi “bhattabhatiko Gandhaseṭṭhissa gehe tīṇi saṁvaccharāni bhatiṁ katvā pātiṁ labhi, tassa bhuñjanasampattiṁ olokentū”ti. Mahājano mañcātimañce abhiruhitvā passati, gāmavāsissa olokitolokitaṭṭhānaṁ kampanākārappattaṁ ahosi. Nāṭakā parivāretvā aṭṭhaṁsu, tassa purato bhattapātiṁ vaḍḍhetvā ṭhapayiṁsu. Athassa hatthadhovanavelāya Gandhamādane eko Paccekabuddho sattame divase samāpattito vuṭṭhāya “kattha nu kho ajja bhikkhācāratthāya gacchāmī”ti upadhārento bhattabhatikaṁ addasa. Atha so[3] “ayaṁ tīṇi saṁvaccharāni bhatiṁ katvā bhattapātiṁ labhi, atthi nu kho etassa saddhā, natthī”ti upadhārento “atthī”ti ñatvā “saddhāpi ekacce saṅgahaṁ kātuṁ na sakkonti, sakkhissati nu kho me saṅgahaṁ kātun”ti cintetvā “sakkhissati ceva mama ca saṅgahakaraṇaṁ nissāya mahāsampattiṁ

1. Divā vā rattiṁ vā (Sī) 2. Tattheva (Syā) 3. Athassa etadahosi (Sī, Ka)

ပန အလဘန္တော န ဇီဝတိ၊ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ မမ ဂေဟေ ဘတိံ ကရောတု၊ ဧဝမဿ ဘတ္တပါတိံ ဒါပေဿာမီတိ။ ဂါမဝါသီ တံ သုတွာ “ဧဝံ ဟောတု သမ္မာ”တိ သဟာယကံ ဝတွာ ပုတ္တဒါရံ ပဟာယ “ဘတ္တပါတိ-အတ္ထာယ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ ဘတိံ ကရိဿာမီ”တိ သေဋ္ဌိဿ ဂေဟံ ပါဝိသိ။ သော ဘတိံ ကရောန္တော သဗ္ဗကိစ္စာနိ သက္ကစ္စံ အကာသိ။ ဂေဟေ ဝါ အရညေ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ ဒိဝါ ဝါ[၁] သဗ္ဗာနိ ကတ္တဗ္ဗကမ္မာနိ ကတာနေဝ ပညာယိံသု။ “ဘတ္တဘတိကော”တိ စ ဝုတ္တေ သကလနဂရေပိ ပညာယိ။ အထဿ ဒိဝသေ ပရိပုဏ္ဏေ ဘတ္တဝေယျာဝဋိကော “ဘတ္တဘတိကဿ သာမိ ဒိဝသော ပုဏ္ဏော၊ ဒုက္ကရံ တေန ကတံ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ ဘတိံ ကရောန္တေန၊ ဧကမ္ပိ ကမ္မံ န ကောပိတပုဗ္ဗ”န္တိ အာဟ။

အထဿ သေဋ္ဌိ အတ္တနော သာယပါတရာသတ္ထာယ ဒွေ သဟဿာနိ, တဿ ပါတရာသတ္ထာယ သဟဿန္တိ တီဏိ သဟဿာနိ ဒါပေတွာ အာဟ “အဇ္ဇ မယှံ ကတ္တဗ္ဗံ ပရိဟာရံ တဿေဝ ကရောထာ”တိ။ ဝတွာ စ ပန ဌပေတွာ ဧကံ စိန္တာမဏိံ နာမ ပိယဘရိယံ အဝသေသဇနမ္ပိ “အဇ္ဇ တမေဝ ပရိဝါရေထာ”တိ ဝတွာ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ တဿ နိယျာဒေသိ။ သော သေဋ္ဌိနော နှာနောဒကေန တဿေဝ[၂] ကောဋ္ဌကေ တသ္မိံ ဖလကေ နိသိန္နော နှတွာ တဿေဝ နိဝါသနသာဋကေ နိဝါသေတွာ တဿေဝ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ။ သေဋ္ဌိပိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသိ “ဘတ္တဘတိကော ဂန္ဓသေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ ဘတိံ ကတွာ ပါတိံ လဘိ၊ တဿ ဘုဉ္ဇနသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေန္တူ”တိ။ မဟာဇနော မဉ္စာတိမဉ္စေ အဘိရုဟိတွာ ပဿတိ၊ ဂါမဝါသိဿ ဩလောကိတောလောကိတဋ္ဌာနံ ကမ္ပနာကာရပ္ပတ္တံ အဟောသိ။ နာဋကာ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု၊ တဿ ပုရတော ဘတ္တပါတိံ ဝဍ္ဎေတွာ ဌပယိံသု။ အထဿ ဟတ္ထဓောဝနဝေလာယ ဂန္ဓမာဒနေ ဧကော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ သတ္တမေ ဒိဝသေ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ “ကတ္ထ နု ခေါ အဇ္ဇ ဘိက္ခာစာရတ္ထာယ ဂစ္ဆာမီ”တိ ဥပဓာရေန္တော ဘတ္တဘတိကံ အဒ္ဒသ။ အထ သော[၃] “အယံ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ ဘတိံ ကတွာ ဘတ္တပါတိံ လဘိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဧတဿ သဒ္ဓါ၊ နတ္ထီ”တိ ဥပဓာရေန္တော “အတ္ထီ”တိ ဉတွာ “သဒ္ဓါပိ ဧကစ္စေ သင်္ဂဟံ ကာတုံ န သက္ကောန္တိ၊ သက္ခိဿတိ နု ခေါ မေ သင်္ဂဟံ ကာတု”န္တိ စိန္တေတွာ “သက္ခိဿတိ စေဝ မမ စ သင်္ဂဟကရဏံ နိဿာယ မဟာသမ္ပတ္တိံ

၁-ဒိဝါ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ (သီ) ၂-တတ္ထေဝ (သျာ) ၃-အထဿ ဧတဒဟောသိ (သီ၊ က)

labhissatī”ti ñatvā cīvaraṁ pārupitvā pattamādāya vehāsaṁ abbhuggantvā parisantarena gantvā tassa purato ṭhitameva attānaṁ dassesi.

So Paccekabuddhaṁ disvā cintesi “ahaṁ pubbe adinnabhāvena ekissā bhattapātiyā atthāya tīṇi saṁvaccharāni paragehe bhatiṁ akāsiṁ, idāni me idaṁ bhattaṁ ekaṁ rattindivaṁ rakkheyya, sace pana naṁ ayyassa dassāmi, anekānipi kappakoṭisahassāni rakkhissati, ayyasseva naṁ dassāmī”ti. So tīṇi saṁvaccharāni bhatiṁ katvā laddhabhattapātito ekapiṇḍampi mukhe aṭṭhapetvā taṇhaṁ vinodetvā sayameva pātiṁ ukkhipitvā Paccekabuddhassa santikaṁ gantvā pātiṁ aññassa hatthe datvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā pātiṁ vāmahatthena gahetvā dakkhiṇahatthena tassa patte bhattaṁ ākiri. Paccekabuddho bhattassa upaḍḍhasesakāle pattaṁ hatthena pidahi. Atha naṁ so āha “bhante ekova paṭiviso na sakkā dvidhā kātuṁ, mā maṁ idhalokena[1] saṅgaṇhatha, paralokena[2] saṅgahameva karotha, sāvasesaṁ akatvā niravasesameva dassāmī”ti. Attano hi thokampi anavasesetvā dinnaṁ niravasesadānaṁ nāma, taṁ mahapphalaṁ hoti. So tathā karonto sabbaṁ datvā puna vanditvā āha “bhante ekaṁ bhattapātiṁ nissāya tīṇi saṁvaccharāni me paragehe bhatiṁ karontena dukkhaṁ anubhūtaṁ, idāni me nibbattanibbattaṭṭhāne sukhameva hotu, tumhehi diṭṭhadhammasseva bhāgī assan”ti. Paccekabuddho “evaṁ hotu, cintāmaṇi viya te sabbakāmadado manosaṅkappā[3] puṇṇacando viya pūrentū”ti anumodanaṁ karonto—

“Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, sabbameva samijjhatu.
Sabbe pūrentu saṅkappā, cando pannaraso yathā[4].

Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, khippameva samijjhatu.
Sabbe pūrentu saṅkappā, maṇi jotiraso yathā”ti—

Vatvā “ayaṁ mahājano yāva Gandhamādanapabbatagamanā maṁ passanto tiṭṭhatū”ti adhiṭṭhāya ākāsena Gandhamādanaṁ agamāsi.

1. Idhaloke (Syā, Ka) 2. Paraloke (Syā, Ka)
3. Sabbakāme dadamānā saṅkappā (Syā)
4. Dī-Ṭṭha 2. 82; Aṁ-Ṭṭha 1. 146; Dhammapada-Ṭṭha 1. 127 piṭṭhesupi.

လဘိဿတီ''တိ ဉတွာ စီဝရံ ပါရုပိတွာ ပတ္တမာဒါယ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပရိသန္တရေန ဂန္တွာ တဿ ပုရတော ဌိတမေဝ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။

သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အဟံ ပုဗ္ဗေ အဒိန္နဘာဝေန ဧကိဿာ ဘတ္တပါတိယာ အတ္ထာယ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ ပရဂေဟေ ဘတိံ အကာသိံ၊ ဣဒါနိ မေ ဣဒံ ဘတ္တံ ဧကံ ရတ္တိန္ဒိဝံ ရက္ခေယျ၊ သစေ ပန နံ အယျဿ ဒဿာမိ၊ အနေကာနိပိ ကပ္ပကောဋိသဟဿာနိ ရက္ခိဿတိ၊ အယျဿေဝ နံ ဒဿာမီ''တိ။ သော တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ ဘတိံ ကတွာ လဒ္ဓဘတ္တပါတိတော ဧကပိဏ္ဍမ္ပိ မုခေ အဋ္ဌပေတွာ တဏှံ ဝိနောဒေတွာ သယမေဝ ပါတိံ ဥက္ခိပိတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ပါတိံ အညဿ ဟတ္ထေ ဒတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ပါတိံ ဝါမဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန တဿ ပတ္တေ ဘတ္တံ အာကိရိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘတ္တဿ ဥပဍ္ဎသေသကာလေ ပတ္တံ ဟတ္ထေန ပိဒဟိ။ အထ နံ သော အာဟ “ဘန္တေ ဧကောဝ ပဋိဝိသော န သက္ကာ ဒွိဓာ ကာတုံ၊ မာ မံ ဣဓလောကေန[၁] သင်္ဂဏှထ၊ ပရလောကေန[၂] သင်္ဂဟမေဝ ကရောထ၊ သာဝသေသံ အကတွာ နိရဝသေသမေဝ ဒဿာမီ''တိ။ အတ္တနော ဟိ ထောကမ္ပိ အနဝသေသေတွာ ဒိန္နံ နိရဝသေသဒါနံ နာမ၊ တံ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ သော တထာ ကရောန္တော သဗ္ဗံ ဒတွာ ပုန ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ဘန္တေ ဧကံ ဘတ္တပါတိံ နိဿာယ တီဏိ သံဝစ္ဆရာနိ မေ ပရဂေဟေ ဘတိံ ကရောန္တေန ဒုက္ခံ အနုဘူတံ၊ ဣဒါနိ မေ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ သုခမေဝ ဟောတု၊ တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဿေဝ ဘာဂီ အဿ''န္တိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ “ဧဝံ ဟောတု၊ စိန္တာမဏိ ဝိယ တေ သဗ္ဗကာမဒဒေါ မနောသင်္ကပ္ပါ[၃] ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ပူရေန္တူ''တိ အနုမောဒနံ ကရောန္တော—

“ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ သဗ္ဗမေဝ သမိဇ္ဈတု။
သဗ္ဗေ ပူရေန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ စန္ဒော ပန္နရသော ယထာ[၄]။

ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ ခိပ္ပမေဝ သမိဇ္ဈတု။
သဗ္ဗေ ပူရေန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ မဏိ ဇောတိရသော ယထာ''တိ—

ဝတွာ “အယံ မဟာဇနော ယာဝ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတဂမနာ မံ ပဿန္တော တိဋ္ဌတူ''တိ အဓိဋ္ဌာယ အာကာသေန ဂန္ဓမာဒနံ အဂမာသိ။

၁-ဣဓလောကေ (သျာ၊ က) ၂-ပရလောကေ (သျာ၊ က)
၃-သဗ္ဗကာမေ ဒဒမာနာ သင်္ကပ္ပါ (သျာ) ၄-ဒီ-ဋ္ဌ ၂-၈၂၊ အံ-ဋ္ဌ ၁-၁၄၆၊ ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၁၂၇-ပိဋ္ဌေသုပိ။

Mahājanopi naṁ passantova aṭṭhāsi. So tattha gantvā taṁ piṇḍapātaṁ pañcasatānaṁ Paccekabuddhānaṁ vibhajitvā adāsi. Sabbe attano pahonakaṁ gaṇhiṁsu. “Appo piṇḍapāto kathaṁ pahosī”ti na cintetabbaṁ. Cattāri hi acinteyyāni[1] vuttāni, tatrāyaṁ Paccekabuddhavisayoti. Mahājano Paccekabuddhānaṁ piṇḍapātaṁ vibhajitvā diyyamānaṁ disvā sādhukārasahassāni pavattesi, asanisatanipātasaddo viya[2] ahosi. Taṁ sutvā Gandhaseṭṭhi cintesi “bhattabhatiko mayā dinnasampattiṁ dhāretuṁ nāsakkhi maññe, tenāyaṁ mahājano parihāsaṁ karonto sannipatito nadatī”ti. So tappavattijānanatthaṁ manusse pesesi. Te āgantvā “sampattidhārakā nāma sāmi evaṁ hontū”ti[3] vatvā taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Seṭṭhi taṁ sutvāva pañcavaṇṇāya pītiyā phuṭṭhasarīro hutvā “aho dukkaraṁ tena kataṁ, ahaṁ ettakaṁ kālaṁ evarūpāya sampattiyā ṭhito kiñci dātuṁ nāsakkhin”ti taṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira tayā idaṁ nāma katan”ti pucchitvā “āma sāmī”ti vutte “handa sahassaṁ gahetvā tava dāne mayhampi pattiṁ dehī”ti āha. So tathā akāsi. Seṭṭhipissa sabbaṁ attano santakaṁ majjhe bhinditvā adāsi.

Catasso hi sampadā nāma vatthusampadā paccayasampadā cetanāsampadā guṇātirekasampadāti. Tattha nirodhasamāpattiraho[4] arahā vā anāgāmī vā dakkhiṇeyyo **vatthusampadā** nāma. Paccayānaṁ dhammena samena uppatti **paccayasampadā** nāma. Dānato pubbe dānakāle pacchā bhāgeti tīsu kālesu cetanāya somanassasahagatañāṇasampayuttabhāvo **cetanāsampadā** nāma. Dakkhiṇeyyassa samāpattito vuṭṭhitabhāvo **guṇātirekasampadā** nāmāti. Imassa ca khīṇāsavo Paccekabuddho dakkhiṇeyyo, bhatiṁ katvā laddhabhāvena paccayo dhammato uppanno, tīsu kālesu parisuddhā cetanā, samāpattito vuṭṭhitamatto Paccekabuddho guṇātirekoti catassopi sampadā nipphannā. Etāsaṁ ānubhāvena diṭṭheva dhamme mahāsampattiṁ pāpuṇanti[5]. Tasmā so seṭṭhino santikā sampattiṁ labhi.

---

1. Aṁ 1. 392 piṭṭhe.
2. Asanipātasaddo viya (Syā)
3. Sampattidhārako nāma sāmi evarūpo hotīti (Syā)
4. Nirodhasamāpattito vuṭṭhito (Sī, Ka)
5. Pāpuṇāti (Syā, Ka)

မဟာဇနောပိ နံ ပဿန္တောဝ အဋ္ဌာသိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ တံ ပိဏ္ဍပါတံ ပဉ္စသတာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဝိဘဇိတွာ အဒါသိ။ သဗ္ဗေ အတ္တနော ပဟောနကံ ဂဏှိံသု။ “အပ္ပော ပိဏ္ဍပါတော ကထံ ပဟောသီ”တိ န စိန္တေတဗ္ဗံ။ စတ္တာရိ ဟိ အစိန္တေယျာနိ[1] ဝုတ္တာနိ၊ တတြာယံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဝိသယောတိ။ မဟာဇနော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပိဏ္ဍပါတံ ဝိဘဇိတွာ ဒိယျမာနံ ဒိသွာ သာဓုကာရသဟဿာနိ ပဝတ္တေသိ၊ အသနိသတနိပါတသဒ္ဒေါ ဝိယ[2] အဟောသိ။ တံ သုတွာ ဂန္ဓသေဋ္ဌိ စိန္တေသိ “ဘတ္တဘတိကော မယာ ဒိန္နသမ္ပတ္တိံ ဓာရေတုံ နာသက္ခိ မညေ၊ တေနာယံ မဟာဇနော ပရိဟာသံ ကရောန္တော သန္နိပတိတော နဒတီ”တိ။ သော တပ္ပဝတ္တိဇာနနတ္ထံ မနုဿေ ပေသေသိ။ တေ အာဂန္တွာ “သမ္ပတ္တိဓာရကာ နာမ သာမိ ဧဝံ ဟောန္တူ”တိ[3] ဝတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ သေဋ္ဌိ တံ သုတွာဝ ပဉ္စဝဏ္ဏာယ ပီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရော ဟုတွာ “အဟော ဒုက္ကရံ တေန ကတံ၊ အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဧဝရူပါယ သမ္ပတ္တိယာ ဌိတော ကိဉ္စိ ဒါတုံ နာသက္ခိ”န္တိ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တယာ ဣဒံ နာမ ကတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ သာမီ”တိ ဝုတ္တေ “ဟန္ဒ သဟဿံ ဂဟေတွာ တဝ ဒါနေ မယှမ္ပိ ပတ္တိံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ သော တထာ အကာသိ။ သေဋ္ဌိပိဿ သဗ္ဗံ အတ္တနော သန္တကံ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ အဒါသိ။

စတဿော ဟိ သမ္ပဒါ နာမ ဝတ္ထုသမ္ပဒါ ပစ္စယသမ္ပဒါ စေတနာသမ္ပဒါ ဂုဏာတိရေကသမ္ပဒါတိ။ တတ္ထ နိရောဓသမာပတ္တိရဟော[4] အရဟာ ဝါ အနာဂါမီ ဝါ ဒက္ခိဏေယျော **ဝတ္ထုသမ္ပဒါ** နာမ။ ပစ္စယာနံ ဓမ္မေန သမေန ဥပ္ပတ္တိ **ပစ္စယသမ္ပဒါ** နာမ။ ဒါနတော ပုဗ္ဗေ ဒါနကာလေ ပစ္ဆာ ဘာဂေတိ တီသု ကာလေသု စေတနာယ သောမနဿသဟဂတဉာဏသမ္ပယုတ္တဘာဝေါ **စေတနာသမ္ပဒါ** နာမ။ ဒက္ခိဏေယျဿ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဘာဝေါ **ဂုဏာတိရေကသမ္ပဒါ** နာမာတိ။ ဣမဿ စ ခီဏာသဝေါ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဒက္ခိဏေယျော, ဘတိံ ကတွာ လဒ္ဓဘာဝေန ပစ္စယော ဓမ္မတော ဥပ္ပန္နော, တီသု ကာလေသု ပရိသုဒ္ဓါ စေတနာ, သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတမတ္တော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဂုဏာတိရေကောတိ စတဿောပိ သမ္ပဒါ နိပ္ဖန္နာ။ ဧတာသံ အာနုဘာဝေန ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ မဟာသမ္ပတ္တိံ ပါပုဏန္တိ[5]။ တသ္မာ သော သေဋ္ဌိနော သန္တိကာ သမ္ပတ္တိံ လဘိ။

၁-အံ ၁-၃၉၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-အသနိပါတသဒ္ဒေါ ဝိယ (သျာ)
၃-သမ္ပတ္တိဓာရကော နာမ သာမိ ဧဝရူပေါ ဟောတီတိ (သျာ)
၄-နိရောဓသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတော (သီ၊ က)
၅-ပါပုဏာတိ (သျာ၊ က)

aparabhāge ca rājāpi iminā katakammaṁ sutvā taṁ pakkosāpetvā sahassaṁ datvā pattiṁ gahetvā tuṭṭhamānaso mahantaṁ bhogakkhandhaṁ datvā seṭṭhiṭṭhānaṁ adāsi. **Bhattabhatikaseṭṭhī**tissa nāmaṁ akāsi. So Gandhaseṭṭhinā saddhiṁ sahāyo hutvā ekato khādanto pivanto yāvatāyukaṁ ṭhatvā tato cuto devaloke nibbattitvā ekaṁ Buddhantaraṁ dibbasampattiṁ anubhavitvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthiyaṁ Sāriputtattherassūpaṭṭhākakule paṭisandhiṁ gaṇhi. Athassa mātā laddhagabbhaparihārā katipāhaccayena "aho vatāhaṁ pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṁ Sāriputtattherassa satarasabhojanaṁ datvā kāsāyavatthanivatthā suvaṇṇasarakaṁ ādāya āsanapariyante nisinnā tesaṁ bhikkhūnaṁ ucchiṭṭhāvasesakaṁ paribhuñjeyyan"ti dohaḷinī hutvā tatheva katvā dohaḷaṁ paṭivinodesi[1]. Sā sesamaṅgalesupi tathārūpameva dānaṁ datvā puttaṁ vijāyitvā nāmaggahaṇadivase "puttassa me bhante sikkhāpadāni dethā"ti theraṁ āha. Thero "kimassa nāman"ti pucchi. "Bhante puttassa me paṭisandhiggahaṇato paṭṭhāya imasmiṁ gehe kassaci dukkhaṁ nāma na bhūtapubbaṁ, tenevassa **Sukhakumāro**ti nāmaṁ bhavissatī"ti vutte tadevassa nāmaṁ gahetvā sikkhāpadāni adāsi.

Tadā evañcassa mātu "nāhaṁ mama puttassa ajjhāsayaṁ bhindissāmī"ti cittaṁ uppajji. Sā tassa kaṇṇavijjhanamaṅgalādīsupi tatheva dānaṁ adāsi. Kumāropi sattavassikakāle "icchāmahaṁ amma therassa santike pabbajitun"ti āha. Sā "sādhu tāta, nāhaṁ tava ajjhāsayaṁ bhindissāmī"ti theraṁ nimantetvā bhojetvā "bhante putto me pabbajituṁ icchati, imāhaṁ sāyanhasamaye vihāraṁ ānessāmī"ti theraṁ uyyojetvā ñātake sannipātetvā "puttassa me gihikāle kattabbaṁ kiccaṁ ajjeva karissāmā"ti vatvā puttaṁ alaṅkaritvā mahantena sirisobhaggena vihāraṁ netvā therassa niyyādesi. Theropi taṁ "tāta pabbajjā nāma dukkarā, sakkhissasi abhiramitun"ti vatvā "karissāmi vo bhante ovādan"ti vutte kammaṭṭhānaṁ datvā pabbājesi. Mātāpitaropissa pabbajjāya sakkāraṁ karontā antovihāreyeva sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa satarasabhojanaṁ datvā sāyaṁ attano gehaṁ agamaṁsu. Aṭṭhame divase Sāriputtatthero bhikkhusaṁghe gāmaṁ paviṭṭhe vihāre kattabbakiccaṁ katvā sāmaṇeraṁ pattacīvaraṁ

1. Paṭivinesi (Sī)

အပရဘာဂေ စ ရာဇာပိ ဣမိနာ ကတကမ္မံ သုတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ သဟဿံ ဒတွာ ပတ္တိံ ဂဟေတွာ တုဋ္ဌမာနသော မဟန္တံ ဘောဂက္ခန္ဓံ ဒတွာ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ **ဘတ္တဘတိကသေဋ္ဌီ**တိဿ နာမံ အကာသိ။ သော ဂန္ဓသေဋ္ဌိနာ သဒ္ဓိံ သဟာယော ဟုတွာ ဧကတော ခါဒန္တော ပိဝန္တော ယာဝတာယုကံ ဌတွာ တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿူပဋ္ဌာကကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အထဿ မာတာ လဒ္ဓဂဗ္ဘပရိဟာရာ ကတိပါဟစ္စယေန "အဟော ဝတာဟံ ပဉ္စသတေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သတရသဘောဇနံ ဒတွာ ကာသာယဝတ္ထနိဝတ္ထာ သုဝဏ္ဏသရကံ အာဒါယ အာသနပရိယန္တေ နိသိန္နာ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌာဝသေသကံ ပရိဘုဉ္ဇေယျ"န္တိ ဒေါဟဠိနီ ဟုတွာ တထေဝ ကတွာ ဒေါဟဠံ ပဋိဝိနောဒေသိ[1]။ သာ သေသမင်္ဂလေသုပိ တထာရူပမေဝ ဒါနံ ဒတွာ ပုတ္တံ ဝိဇာယိတွာ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ "ပုတ္တဿ မေ ဘန္တေ သိက္ခာပဒါနိ ဒေထာ"တိ ထေရံ အာဟ။ ထေရော "ကိမဿ နာမ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ "ဘန္တေ ပုတ္တဿ မေ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတော ပဋ္ဌာယ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ကဿစိ ဒုက္ခံ နာမ န ဘူတပုဗ္ဗံ၊ တေနေဝဿ **သုခကုမာရော**တိ နာမံ ဘဝိဿတီ"တိ ဝုတ္တေ တဒေဝဿ နာမံ ဂဟေတွာ သိက္ခာပဒါနိ အဒါသိ။

တဒါ ဧဝဉ္စဿ မာတု "နာဟံ မမ ပုတ္တဿ အဇ္ဈာသယံ ဘိန္ဒိဿာမီ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သာ တဿ ကဏ္ဏဝိဇ္ဈနမင်္ဂလာဒီသုပိ တထေဝ ဒါနံ အဒါသိ။ ကုမာရောပိ သတ္တဝဿိကကာလေ "ဣစ္ဆာမဟံ အမ္မ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတု"န္တိ အာဟ။ သာ "သာဓု တာတ, နာဟံ တဝ အဇ္ဈာသယံ ဘိန္ဒိဿာမီ"တိ ထေရံ နိမန္တေတွာ ဘောဇေတွာ "ဘန္တေ ပုတ္တော မေ ပဗ္ဗဇိတုံ ဣစ္ဆတိ၊ ဣမာဟံ သာယနှသမယေ ဝိဟာရံ အာနေဿာမီ"တိ ထေရံ ဥယျောဇေတွာ ဉာတကေ သန္နိပါတေတွာ "ပုတ္တဿ မေ ဂိဟိကာလေ ကတ္တဗ္ဗံ ကိစ္စံ အဇ္ဇေဝ ကရိဿာမာ"တိ ဝတွာ ပုတ္တံ အလင်္ကရိတွာ မဟန္တေန သိရိသောဘဂ္ဂေန ဝိဟာရံ နေတွာ ထေရဿ နိယျာဒေသိ။ ထေရောပိ တံ "တာတ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နာမ ဒုက္ကရာ၊ သက္ခိဿသိ အဘိရမိတု"န္တိ ဝတွာ "ကရိဿာမိ ဝေါ ဘန္တေ ဩဝါဒ"န္တိ ဝုတ္တေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ မာတာပိတရောပိဿ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ သက္ကာရံ ကရောန္တာ အန္တောဝိဟာရေယေဝ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ သတရသဘောဇနံ ဒတွာ သာယံ အတ္တနော ဂေဟံ အဂမံသု။ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဘိက္ခုသံဃေ ဂါမံ ပဝိဋ္ဌေ ဝိဟာရေ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကတွာ သာမဏေရံ ပတ္တစီဝရံ

၁-ပဋိဝိနေသိ(သီ)

gāhāpetvā gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Sāmaṇero antarāmagge mātikādīni disvā Paṇḍitasāmaṇero viya pucchi. Theropi tassa tatheva byākāsi. Sāmaṇero tāni kāraṇāni sutvā "sace tumhe attano pattacīvaraṁ gaṇheyyātha, ahaṁ nivatteyyan"ti vatvā therena tassa ajjhāsayaṁ abhinditvā "sāmaṇera dehi mama pattacīvaran"ti pattacīvare gahite theraṁ vanditvā nivattamāno "bhante mayhaṁ āhāraṁ āharamāno satarasabhojanaṁ āhareyyāthā"ti āha. Kuto taṁ labhissāmīti. Attano puññena alabhanto mama puññena labhissatha bhanteti. Athassa thero kuñcikaṁ datvā gāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Sopi vihāraṁ āgantvā therassa gabbhaṁ vivaritvā pavisitvā dvāraṁ pidhāya attano kāye ñāṇaṁ otāretvā nisīdi.

Tassa guṇatejena Sakkassa āsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. Sakko "kiṁ nu kho etan"ti olokento sāmaṇeraṁ disvā "Sukhasāmaṇero attano upajjhāyassa pattacīvaraṁ datvā 'samaṇadhammaṁ karissāmī'ti nivatto, mayā tattha gantuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā cattāro mahārāje pakkosāpetvā "gacchatha tātā, vihārassūpavane dussaddake[1] sakuṇe palāpethā"ti uyyojesi. Te tathā katvā sāmantā[2] ārakkhaṁ gaṇhiṁsu. Candimasūriye[3] "attano vimānāni gahetvā tiṭṭhathā"ti āṇāpesi. Tepi tathā kariṁsu. Sayampi āviñchanaṭṭhāne ārakkhaṁ gaṇhi. Vihāro[4] sannisinno niravo ahosi. Sāmaṇero ekaggacittena vipassanaṁ vaḍḍhetvā tīṇi maggaphalāni pāpuṇi. Thero "sāmaṇerena 'satarasabhojanaṁ āhareyyāthā'ti vuttaṁ, kassa nu kho ghare sakkā laddhun"ti olokento ekaṁ ajjhāsayasampannaṁ upaṭṭhākakulaṁ disvā tattha gantvā "bhante sādhu vo kataṁ ajja idhāgacchantehī"ti tehi tuṭṭhamānasehi pattaṁ gahetvā nisīdāpetvā yāgukhajjakaṁ datvā yāva bhattakālaṁ dhammakathaṁ yācito tesaṁ sāraṇīyadhammakathaṁ kathetvā kālaṁ sallakkhetvā desanaṁ niṭṭhāpesi. Athassa satarasabhojanaṁ datvā taṁ ādāya gantukāmaṁ theraṁ disvā "bhuñjatha bhante, aparampi te dassāmā"ti theraṁ bhojetvā puna pattapūraṁ adaṁsu. Thero taṁ ādāya "sāmaṇero me chāto"ti

1. Dussadde (Ka) 2. Samantā (Sī) 3. Candimasūriyā (Sī) 4. Vihāre (Sī, Ka)

ဂါဟာပေတွာ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ သာမဏေရော အန္တရာမဂ္ဂေ မာတိကာဒီနိ ဒိသွာ ပဏ္ဍိတသာမဏေရော ဝိယ ပုစ္ဆိ။ ထေရောပိ တဿ တထေဝ ဗျာကာသိ။ သာမဏေရော တာနိ ကာရဏာနိ သုတွာ "သစေ တုမှေ အတ္တနော ပတ္တစီဝရံ ဂဏှေယျာထ၊ အဟံ နိဝတ္တေယျ"န္တိ ဝတွာ ထေရေန တဿ အဇ္ဈာသယံ အဘိန္ဒိတွာ "သာမဏေရ ဒေဟိ မမ ပတ္တစီဝရ"န္တိ ပတ္တစီဝရေ ဂဟိတေ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တမာနော "ဘန္တေ မယှံ အာဟာရံ အာဟရမာနော သတရသဘောဇနံ အာဟရေယျာထာ"တိ အာဟ။ ကုတော တံ လဘိဿာမီတိ။ အတ္တနော ပုညေန အလဘန္တော မမ ပုညေန လဘိဿထ ဘန္တေတိ။ အထဿ ထေရော ကုဉ္စိကံ ဒတွာ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ သောပိ ဝိဟာရံ အာဂန္တွာ ထေရဿ ဂဗ္ဘံ ဝိဝရိတွာ ပဝိသိတွာ ဒွါရံ ပိဓာယ အတ္တနော ကာယေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ နိသီဒိ။

တဿ ဂုဏတေဇေန သက္ကဿ အာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သက္ကော "ကိံ နု ခေါ ဧတ"န္တိ ဩလောကေန္တော သာမဏေရံ ဒိသွာ "သုခသာမဏေရော အတ္တနော ဥပဇ္ဈာယဿ ပတ္တစီဝရံ ဒတွာ 'သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ'တိ နိဝတ္တော၊ မယာ တတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ စတ္တာရော မဟာရာဇေ ပက္ကောသာပေတွာ "ဂစ္ဆထ တာတာ၊ ဝိဟာရဿူပဝနေ ဒုဿဒ္ဒကေ[1] သကုဏေ ပလာပေထာ"တိ ဥယျောဇေသိ။ တေ တထာ ကတွာ သာမန္တာ[2] အာရက္ခံ ဂဏှိံသု။ စန္ဒိမသူရိယေ[3] "အတ္တနော ဝိမာနာနိ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌထာ"တိ အာဏာပေသိ။ တေပိ တထာ ကရိံသု။ သယမ္ပိ အာဝိဉ္ဆနဋ္ဌာနေ အာရက္ခံ ဂဏှိ။ ဝိဟာရော[4] သန္နိသိန္နော နိရဝေါ အဟောသိ။ သာမဏေရော ဧကဂ္ဂစိတ္တေန ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ တီဏိ မဂ္ဂဖလာနိ ပါပုဏိ။ ထေရော "သာမဏေရေန 'သတရသဘောဇနံ အာဟရေယျာထာ'တိ ဝုတ္တံ၊ ကဿ နု ခေါ ဃရေ သက္ကာ လဒ္ဓု"န္တိ ဩလောကေန္တော ဧကံ အဇ္ဈာသယသမ္ပန္နံ ဥပဋ္ဌာကကုလံ ဒိသွာ တတ္ထ ဂန္တွာ "ဘန္တေ သာဓု ဝေါ ကတံ အဇ္ဇ ဣဓာဂစ္ဆန္တေဟီ"တိ တေဟိ တုဋ္ဌမာနသေဟိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကံ ဒတွာ ယာဝ ဘတ္တကာလံ ဓမ္မကထံ ယာစိတော တေသံ သာရဏီယဓမ္မကထံ ကထေတွာ ကာလံ သလ္လက္ခေတွာ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ အထဿ သတရသဘောဇနံ ဒတွာ တံ အာဒါယ ဂန္တုကာမံ ထေရံ ဒိသွာ "ဘုဉ္ဇထ ဘန္တေ၊ အပရမ္ပိ တေ ဒဿာမာ"တိ ထေရံ ဘောဇေတွာ ပုန ပတ္တပူရံ အဒံသု။ ထေရော တံ အာဒါယ "သာမဏေရော မေ ဆာတော"တိ

၁-ဒုဿဒ္ဒေ (က) ၂-သမန္တာ (သီ)
၃-စန္ဒိမသူရိယာ (သီ) ၄-ဝိဟာရေ (သီ၊ က)

turitaturito vihāraṁ pāyāsi. Taṁ divasaṁ Satthā pātova nikkhamitvā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova āvajjesi “ajja Sukhasāmaṇero upajjhāyassa pattacīvaraṁ datvā ‘samaṇadhammaṁ karissāmī’ti nivatto, nipphannaṁ nu kho tassa kiccan”ti. So tiṇṇaṁyeva maggaphalānaṁ pattabhāvaṁ disvā uttaripi upadhārento “sakkhissatāyaṁ ajja arahattaṁ pāpuṇituṁ, Sāriputto pana ‘sāmaṇero me chāto’ti vegena bhattaṁ ādāya nikkhamati, sace imasmiṁ arahattaṁ appatte bhattaṁ āharissati, imassa antarāyo bhavissati, mayā gantvā dvārakoṭṭhake ārakkhaṁ gaṇhituṁ vaṭṭatī”ti cintetvā Gandhakuṭito nikkhamitvā dvārakoṭṭhake ṭhatvā ārakkhaṁ gaṇhi.

Theropi bhattaṁ āhari. Atha naṁ heṭṭhā vuttanayeneva cattāro pañhe pucchi. Pañhavissajjanāvasāne sāmaṇero arahattaṁ pāpuṇi. Satthā theraṁ āmantetvā “gaccha Sāriputta, sāmaṇerassa te bhattaṁ dehī”ti āha. Thero gantvā dvāraṁ ākoṭesi. Sāmaṇeropi nikkhamitvā upajjhāyassa vattaṁ katvā “bhattakiccaṁ karohī”ti vutte therassa bhattena anatthikabhāvaṁ ñatvā Sattavassikakumāro taṅkhaṇaññeva arahattaṁ patto nīcāsanaṭṭhānaṁ[1] paccavekkhanto bhattakiccaṁ katvā pattaṁ dhovi. Tasmiṁ kāle cattāro mahārājāno ārakkhaṁ vissajjesuṁ. Candimasūriyāpi vimānāni muñciṁsu. Sakkopi āviñchanaṭṭhāne ārakkhaṁ vissajjesi. Sūriyo nabhamajjhaṁ atikkantoyeva paññāyi. Bhikkhū “sāyanho paññāyati, sāmaṇerena ca idāneva bhattakiccaṁ kataṁ, kiṁ nu kho ajja pubbaṇho balavā jāto, sāyanho mando”ti vadiṁsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “bhante ajja pubbaṇho balavā jāto, sāyanho mando, sāmaṇerena ca idāneva bhattakiccaṁ kataṁ, atha ca pana sūriyo nabhamajjhaṁ atikkantoyeva paññāyatī”ti vutte “bhikkhave evamevaṁ hoti puññavantānaṁ samaṇadhammakaraṇakāle. Ajja hi cattāro mahārājāno sāmantā ārakkhaṁ gaṇhiṁsu, candimasūriyā vimānāni gahetvā aṭṭhaṁsu, sakko āviñchanake ārakkhaṁ gaṇhi, ahampi dvārakoṭṭhake ārakkhaṁ gaṇhiṁ, ajja Sukhasāmaṇero mātikāya udakaṁ harante, usukāre usuṁ ujuṁ

1. Nibbānaṭṭhānaṁ (Sī, Ka)

တုရိတတုရိတော ဝိဟာရံ ပါယာသိ။ တံ ဒိဝသံ သတ္ထာ ပါတောဝ နိက္ခမိတွာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ အာဝဇ္ဇေသိ “အဇ္ဇ သုခသာမဏေရော ဥပဇ္ဈာယဿ ပတ္တစီဝရံ ဒတွာ ‘သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ’တိ နိဝတ္တော၊ နိပ္ဖန္နံ နု ခေါ တဿ ကိစ္စ”န္တိ။ သော တိဏ္ဏံယေဝ မဂ္ဂဖလာနံ ပတ္တဘာဝံ ဒိသွာ ဥတ္တရိပိ ဥပဓာရေန္တော “သက္ခိဿတာယံ အဇ္ဇ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတုံ၊ သာရိပုတ္တော ပန ‘သာမဏေရော မေ ဆာတော’တိ ဝေဂေန ဘတ္တံ အာဒါယ နိက္ခမတိ၊ သစေ ဣမသ္မိံ အရဟတ္တံ အပ္ပတ္တေ ဘတ္တံ အာဟရိဿတိ၊ ဣမဿ အန္တရာယော ဘဝိဿတိ၊ မယာ ဂန္တွာ ဒွါရကောဋ္ဌကေ အာရက္ခံ ဂဏှိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌတွာ အာရက္ခံ ဂဏှိ။

ထေရောပိ ဘတ္တံ အာဟရိ။ အထ နံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ စတ္တာရော ပဉှေ ပုစ္ဆိ။ ပဉှဝိဿဇ္ဇနာဝသာနေ သာမဏေရော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ ထေရံ အာမန္တေတွာ “ဂစ္ဆ သာရိပုတ္တ၊ သာမဏေရဿ တေ ဘတ္တံ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ ထေရော ဂန္တွာ ဒွါရံ အာကောဋေသိ။ သာမဏေရောပိ နိက္ခမိတွာ ဥပဇ္ဈာယဿ ဝတ္တံ ကတွာ “ဘတ္တကိစ္စံ ကရောဟီ”တိ ဝုတ္တေ ထေရဿ ဘတ္တေန အနတ္ထိကဘာဝံ ဉတွာ သတ္တဝဿိကကုမာရော တင်္ခဏညေဝ အရဟတ္တံ ပတ္တော နီစာသနဋ္ဌာနံ[၁] ပစ္စဝေက္ခန္တော ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ပတ္တံ ဓောဝိ။ တသ္မိံ ကာလေ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော အာရက္ခံ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ စန္ဒိမသူရိယာပိ ဝိမာနာနိ မုဉ္စိံသု။ သက္ကောပိ အာဝိဉ္ဆနဋ္ဌာနေ အာရက္ခံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သူရိယော နဘမဇ္ဈံ အတိက္ကန္တောယေဝ ပညာယိ။ ဘိက္ခူ “သာယနှော ပညာယတိ၊ သာမဏေရေန စ ဣဒါနေဝ ဘတ္တကိစ္စံ ကတံ၊ ကိံ နု ခေါ အဇ္ဇ ပုဗ္ဗဏှော ဗလဝါ ဇာတော၊ သာယနှော မန္ဒော”တိ ဝဒိံသု။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဘန္တေ အဇ္ဇ ပုဗ္ဗဏှော ဗလဝါ ဇာတော၊ သာယနှော မန္ဒော၊ သာမဏေရေန စ ဣဒါနေဝ ဘတ္တကိစ္စံ ကတံ၊ အထ စ ပန သူရိယော နဘမဇ္ဈံ အတိက္ကန္တောယေဝ ပညာယတီ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ဧဝမေဝံ ဟောတိ ပုညဝန္တာနံ သမဏဓမ္မကရဏကာလေ။ အဇ္ဇ ဟိ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော သာမန္တာ အာရက္ခံ ဂဏှိံသု၊ စန္ဒိမသူရိယာ ဝိမာနာနိ ဂဟေတွာ အဋ္ဌံသု၊ သက္ကော အာဝိဉ္ဆနကေ အာရက္ခံ ဂဏှိ၊ အဟမ္ပိ ဒွါရကောဋ္ဌကေ အာရက္ခံ ဂဏှိံ၊ အဇ္ဇ သုခသာမဏေရော မာတိကာယ ဥဒကံ ဟရန္တေ၊ ဥသုကာရေ ဥသုံ ဥဇုံ

၁-နိဗ္ဗာနဋ္ဌာနံ (သီ၊ က)

karonte, tacchake cakkādīni karonte disvā attānaṁ dametvā arahattaṁ patto”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

145. “Udakaṁ hi nayanti nettikā, usukārā namayanti tejanaṁ.
Dāruṁ namayanti tacchakā, attānaṁ damayanti subbatā”ti.

Tattha **subbatā**ti suvadā, sukhena ovaditabbā anusāsitabbāti attho. Sesaṁ heṭṭhā vuttanayameva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sukhasāmaṇeravatthu ekādasamaṁ.

Daṇḍavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dasamo vaggo.

ကရောန္တေ, တစ္ဆကေ စက္ကာဒီနိ ကရောန္တေ ဒိသွာ အတ္တာနံ ဒမေတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၅။ “ဥဒကံ ဟိ နယန္တိ နေတ္တိကာ၊ ဥသုကာရာ နမယန္တိ တေဇနံ။
ဒါရုံ နမယန္တိ တစ္ဆကာ၊ အတ္တာနံ ဒမယန္တိ သုဗ္ဗတာ”တိ။

တတ္ထ **သုဗ္ဗတာ**တိ သုဝဒါ၊ သုခေန ဩဝဒိတဗ္ဗာ အနုသာသိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ သေသံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယမေဝ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

. သုခသာမဏေရဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

ဒဏ္ဍဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒသမော ဝဂ္ဂေါ။

11. Jarāvagga

1. Visākhāya sahāyikānaṁ vatthu

Ko nu hāso kimānandoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Visākhāya sahāyikāyo ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kira pañcasatā kulaputtā “evaṁ imā appamādavihāriniyo bhavissantī”ti attano attano bhariyāyo Visākhaṁ mahā-upāsikaṁ sampaṭicchāpesuṁ. Tā uyyānaṁ vā vihāraṁ vā gacchantiyo tāya saddhiṁyeva gacchanti. Tā ekasmiṁ kāle “sattāhaṁ surāchaṇo bhavissatī”ti chaṇe saṁghuṭṭhe attano attano sāmikānaṁ suraṁ paṭiyādesuṁ. Te sattāhaṁ surāchaṇaṁ kīḷitvā aṭṭhame divase kammantabheriyā nikkhantāya kammante agamaṁsu[1]. Tāpi itthiyo “mayaṁ sāmikānaṁ sammukhā suraṁ pātuṁ na labhimhā, avasesā surā ca atthi, idaṁ yathā te na jānanti, tathā pivissāmā”ti Visākhāya santikaṁ gantvā “icchāma ayye uyyānaṁ daṭṭhun”ti vatvā “sādhu ammā, tena hi kattabbakiccāni katvā nikkhamathā”ti vutte tāya saddhiṁ gantvā paṭicchannākārena suraṁ nīharāpetvā uyyāne pivitvā mattā vicariṁsu. Visākhāpi “ayuttaṁ imāhi kataṁ, idāni maṁ ‘samaṇassa Gotamassa sāvikā Visākhā suraṁ pivitvā vicaratī’ti titthiyāpi garahissantī”ti cintetvā tā itthiyo āha “ammā ayuttaṁ vo kataṁ, mamapi ayaso uppādito, sāmikāpi vo kujjhissanti, idāni kiṁ karissathā”ti. Gilānālayaṁ dassayissāma ayyeti. Tena hi paññāyissatha sakena kammenāti. Tā gehaṁ gantvā gilānālayaṁ kariṁsu. Atha tāsaṁ sāmikā “itthannāmā ca itthannāmā ca kahan”ti pucchitvā “gilānā”ti sutvā “addhā etāhi avasesasurā pītā bhavissantī”ti sallakkhetvā tā pothetvā anayabyasanaṁ pāpesuṁ. Tā aparasmimpi chaṇavāre tatheva suraṁ pivitukāmā Visākhaṁ upasaṅkamitvā “ayye uyyānaṁ no nehī”ti vatvā “pubbepi me tumhehi ayaso uppādito, gacchatha, na vo ahaṁ nessāmī”ti tāya paṭikkhittā “idāni evaṁ na karissāmā”ti sammantayitvā[2] puna taṁ upasaṅkamitvā āhaṁsu

1. Kammantakiriyāya nikkhantā agamaṁsu (Syā) 2. Samassāsetvā (Syā, Ka)

၁၁-ဇရာဝဂ္ဂ

၁-ဝိသာခါယ သဟာယိကာနံ ဝတ္ထု

ကော နု ဟာသော ကိမာနန္ဒောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝိသာခါယ သဟာယိကာယော အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ ပဉ္စသတာ ကုလပုတ္တာ “ဧဝံ ဣမာ အပ္ပမာဒဝိဟာရိနိယော ဘဝိဿန္တီ”တိ အတ္တနော အတ္တနော ဘရိယာယော ဝိသာခံ မဟာဥပါသိကံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေသုံ။ တာ ဥယျာနံ ဝါ ဝိဟာရံ ဝါ ဂစ္ဆန္တိယော တာယ သဒ္ဓိံယေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ တာ ဧကသ္မိံ ကာလေ “သတ္တာဟံ သုရာဆဏော ဘဝိဿတီ”တိ ဆဏေ သံဃုဋ္ဌေ အတ္တနော အတ္တနော သာမိကာနံ သုရံ ပဋိယာဒေသုံ။ တေ သတ္တာဟံ သုရာဆဏံ ကီဠိတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ ကမ္မန္တဘေရိယာ နိက္ခန္တာယ ကမ္မန္တေ အဂမံသု[၁]။ တာပိ ဣတ္ထိယော “မယံ သာမိကာနံ သမ္မုခါ သုရံ ပါတုံ န လဘိမှာ၊ အဝသေသာ သုရာ စ အတ္ထိ၊ ဣဒံ ယထာ တေ န ဇာနန္တိ၊ တထာ ပိဝိဿာမာ”တိ ဝိသာခါယ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဣစ္ဆာမ အယျေ ဥယျာနံ ဒဋ္ဌု”န္တိ ဝတွာ “သာဓု အမ္မာ, တေန ဟိ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာနိ ကတွာ နိက္ခမထာ”တိ ဝုတ္တေ တာယ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ပဋိစ္ဆန္နာကာရေန သုရံ နီဟရာပေတွာ ဥယျာနေ ပိဝိတွာ မတ္တာ ဝိစရိံသု။ ဝိသာခါပိ “အယုတ္တံ ဣမာဟိ ကတံ၊ ဣဒါနိ မံ ‘သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝိကာ ဝိသာခါ သုရံ ပိဝိတွာ ဝိစရတီ’တိ တိတ္ထိယာပိ ဂရဟိဿန္တီ”တိ စိန္တေတွာ တာ ဣတ္ထိယော အာဟ “အမ္မာ အယုတ္တံ ဝေါ ကတံ၊ မမပိ အယသော ဥပ္ပါဒိတော၊ သာမိကာပိ ဝေါ ကုဇ္ဈိဿန္တိ၊ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿထာ”တိ။ ဂိလာနာလယံ ဒဿယိဿာမ အယျေတိ။ တေန ဟိ ပညာယိဿထ သကေန ကမ္မေနာတိ။ တာ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဂိလာနာလယံ ကရိံသု။ အထ တာသံ သာမိကာ “ဣတ္ထန္နာမာ စ ဣတ္ထန္နာမာ စ ကဟ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဂိလာနာ”တိ သုတွာ “အဒ္ဓါ ဧတာဟိ အဝသေသသုရာ ပီတာ ဘဝိဿန္တီ”တိ သလ္လက္ခေတွာ တာ ပေါထေတွာ အနယဗျသနံ ပါပေသုံ။ တာ အပရသ္မိမ္ပိ ဆဏဝါရေ တထေဝ သုရံ ပိဝိတုကာမာ ဝိသာခံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အယျေ ဥယျာနံ နော နေဟီ”တိ ဝတွာ “ပုဗ္ဗေပိ မေ တုမှေဟိ အယသော ဥပ္ပါဒိတော၊ ဂစ္ဆထ, န ဝေါ အဟံ နေဿာမီ”တိ တာယ ပဋိက္ခိတ္တာ “ဣဒါနိ ဧဝံ န ကရိဿာမာ”တိ သမ္မန္တယိတွာ[၂] ပုန တံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟံသု

၁-ကမ္မန္တကိရိယာယ နိက္ခန္တာ အဂမံသု (သျာ) ၂-သမဿာသေတွာ (သျာ၊ က)

“ayye Buddhapūjaṁ kātukāmāmhā, vihāraṁ no nehī”ti. Idāni ammā yujjati, gacchatha, parivacchaṁ karothāti. Tā caṅkoṭakehi gandhamālādīni gāhāpetvā surāpuṇṇe muṭṭhivārake hatthehi olambetvā mahāpaṭe pārupitvā Visākhaṁ upasaṅkamitvā tāya saddhiṁ vihāraṁ pavisamānā ekamantaṁ gantvā[1] muṭṭhivārakeheva suraṁ pivitvā vārake chaḍḍetvā dhammasabhāyaṁ Satthu purato nisīdiṁsu.

Visākhā “imāsaṁ bhante dhammaṁ kathethā”ti āha. Tāpi madavegena kampamānasarīrā “naccāma, gāyāmā”ti[2] cittaṁ uppādesuṁ. Athekā mārakāyikā devatā “imāsaṁ sarīre[3] adhimuccitvā samaṇassa Gotamassa purato vippakāraṁ dassessāmī”ti cintetvā tāsaṁ sarīre[3] adhimucci. Tāsu ekaccā Satthu purato pāṇiṁ paharitvā hasituṁ, ekaccā naccituṁ ārabhiṁsu. Satthā “kiṁ idan”ti āvajjento taṁ kāraṇaṁ ñatvā “na idāni mārakāyikānaṁ otāraṁ[4] labhituṁ dassāmi. Na hi mayā ettakaṁ kālaṁ pāramiyo pūrentena mārakāyikānaṁ otāralābhatthāya pūritā”ti tā saṁvejetuṁ bhamukalomato rasmiyo vissajjesi, tāvadeva andhakāratimisā[5] ahosi. Tā bhītā ahesuṁ maraṇabhayatajjitā. Tena tāsaṁ kucchiyaṁ surā jīri. Satthā nisinnapallaṅke antarahito Sinerumuddhani ṭhatvā uṇṇālomato[6] rasmiṁ vissajjesi, taṅkhaṇaṁyeva candasahassuggamanaṁ viya ahosi. Atha Satthā tā itthiyo āmantetvā “tumhehi mama santikaṁ āgacchamānāhi pamattāhi āgantuṁ na vaṭṭati. Tumhākaṁ hi pamādeneva mārakāyikā devatā otāraṁ labhitvā tumhe hasādīnaṁ akaraṇaṭṭhāne hasādīni[7] kārāpesi, idāni tumhehi rāgādīnaṁ aggīnaṁ nibbāpanatthāya ussāhaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

146. “Ko nu hāso kimānando, niccaṁ pajjalite sati.
Andhakārena onaddhā, padīpaṁ na gavesathā”ti.

Tattha **Ānando**ti tuṭṭhi. Idaṁ vuttaṁ hoti—imasmiṁ lokasannivāse rāgādīhi ekādasahi aggīhi **niccaṁ pajjalite sati ko nu** tumhākaṁ **hāso**

1. Nisīditvā (Ka) 2. Naccissāma gāyissāmāti (Sī, Syā) 3. Sarīresu (Syā, Ka)
4. Okāsaṁ (Ka) 5. Andhakāratimirā (Ka) 6. Uṇṇalomato (Sī)
7. Hassādīni (Sī)

"အယျေ ဗုဒ္ဓပူဇံ ကာတုကာမာမှာ၊ ဝိဟာရံ နော နေဟီ"တိ။ ဣဒါနိ အမ္မာ ယုဇ္ဇတိ၊ ဂစ္ဆထ, ပရိဝစ္ဆံ ကရောထာတိ။ တာ စင်္ကောဋကေဟိ ဂန္ဓမာလာဒီနိ ဂါဟာပေတွာ သုရာပုဏ္ဏေ မုဋ္ဌိဝါရကေ ဟတ္ထေဟိ ဩလမ္ဗေတွာ မဟာပဋေ ပါရုပိတွာ ဝိသာခံ ဥပသင်္ကမိတွာ တာယ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ပဝိသမာနာ ဧကမန္တံ ဂန္တွာ[1] မုဋ္ဌိဝါရကေဟေဝ သုရံ ပိဝိတွာ ဝါရကေ ဆဍ္ဍေတွာ ဓမ္မသဘာယံ သတ္ထု ပုရတော နိသီဒိံသု။

ဝိသာခါ "ဣမာသံ ဘန္တေ ဓမ္မံ ကထေထာ"တိ အာဟ။ တာပိ မဒဝေဂေန ကမ္ပမာနသရီရာ "နစ္စာမ၊ ဂါယာမာ"တိ[2] စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသုံ။ အထေကာ မာရကာယိကာ ဒေဝတာ "ဣမာသံ သရီရေ[3] အဓိမုစ္စိတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ပုရတော ဝိပ္ပကာရံ ဒဿေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ တာသံ သရီရေ[3] အဓိမုစ္စိ။ တာသု ဧကစ္စာ သတ္ထု ပုရတော ပါဏိံ ပဟရိတွာ ဟသိတုံ, ဧကစ္စာ နစ္စိတုံ အာရဘိံသု။ သတ္ထာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ အာဝဇ္ဇေန္တော တံ ကာရဏံ ဉတွာ "န ဣဒါနိ မာရကာယိကာနံ ဩတာရံ[4] လဘိတုံ ဒဿာမိ။ န ဟိ မယာ ဧတ္တကံ ကာလံ ပါရမိယော ပူရေန္တေန မာရကာယိကာနံ ဩတာရလာဘတ္ထာယ ပူရိတာ"တိ တာ သံဝေဇေတုံ ဘမုကလောမတော ရသ္မိယော ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ တာဝဒေဝ အန္ဓကာရတိမိသာ[5] အဟောသိ။ တာ ဘီတာ အဟေသုံ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ။ တေန တာသံ ကုစ္ဆိယံ သုရာ ဇီရိ။ သတ္ထာ နိသိန္နပလ္လင်္ကေ အန္တရဟိတော သိနေရုမုဒ္ဓနိ ဌတွာ ဥဏ္ဏာလောမတော[6] ရသ္မိံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ တင်္ခဏံယေဝ စန္ဒသဟဿုဂ္ဂမနံ ဝိယ အဟောသိ။ အထ သတ္ထာ တာ ဣတ္ထိယော အာမန္တေတွာ "တုမှေဟိ မမ သန္တိကံ အာဂစ္ဆမာနာဟိ ပမတ္တာဟိ အာဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတိ။ တုမှာကံ ဟိ ပမာဒေနေဝ မာရကာယိကာ ဒေဝတာ ဩတာရံ လဘိတွာ တုမှေ ဟသာဒီနံ အကရဏဋ္ဌာနေ ဟသာဒီနိ[7] ကာရာပေသိ၊ ဣဒါနိ တုမှေဟိ ရာဂါဒီနံ အဂ္ဂီနံ နိဗ္ဗာပနတ္ထာယ ဥဿာဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၆။ "ကော နု ဟာသော ကိမာနန္ဒော၊ နိစ္စံ ပဇ္ဇလိတေ သတိ။
အန္ဓကာရေန ဩနဒ္ဓါ၊ ပဒီပံ န ဂဝေသထာ"တိ။

တတ္ထ **အာနန္ဒော**တိ တုဋ္ဌိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဣမသ္မိံ လောကသန္နိဝါသေ ရာဂါဒီဟိ ဧကာဒသဟိ အဂ္ဂီဟိ **နိစ္စံ ပဇ္ဇလိတေ သတိ ကော နု** တုမှာကံ **ဟာသော**

၁-နိသီဒိတွာ (က) ၂-နစ္စိဿာမ ဂါယိဿာမာတိ (သီ၊ သျာ) ၃-သရီရေသု (သျာ၊ က)
၄-ဩကာသံ (က) ၅-အန္ဓကာရတိမိရာ (က) ၆-ဥဏ္ဏလောမတော (သီ) ၇-ဟဿာဒီနိ (သီ)

vā tuṭṭhi vā? Nanu esa akattabbarūpoyeva. Aṭṭhavatthukena hi avijjāndhakārena **onaddhā** tumhe tasseva andhakārassa vidhamanatthāya kiṁ kāraṇā ñāṇappadīpaṁ **na gavesatha** na karothāti.

Desanāvasāne pañcasatāpi tā itthiyo sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu.

Satthā tāsaṁ acalasaddhāya patiṭṭhitabhāvaṁ ñatvā Sinerumatthakā otaritvā Buddhāsane nisīdi. Atha naṁ Visākhā āha “bhante surā nāmesā pāpikā. Evarūpā hi nāma imā itthiyo tumhādisassa Buddhassa purato nisīditvā iriyāpathamattampi saṇṭhāpetuṁ asakkontiyo uṭṭhāya pāṇiṁ paharitvā hasanagītanaccādīni ārabhiṁsū”ti. Satthā “āma Visākhe, pāpikā eva esā surā nāma. Etañhi nissāya aneke sattā anayabyasanaṁ pattā”ti vatvā “kadā panesā bhante uppannā”ti vutte tassā uppattiṁ vitthārena kathetuṁ atītaṁ āharitvā **Kumbhajātakaṁ**[1] kathesīti.

Visākhāya sahāyikānaṁ vatthu paṭhamaṁ.

2. Sirimāvatthu

Passa cittakatanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Sirimaṁ ārabbha kathesi.

Sā kira Rājagahe abhirūpā gaṇikā. Ekasmiṁ pana antovasse Sumanaseṭṭhiputtassa bhariyāya Puṇṇakaseṭṭhissa dhītāya Uttarāya nāma upāsikāya aparajjhitvā taṁ pasādetukāmā tassā gehe bhikkhusaṁghena saddhiṁ katabhattakiccaṁ Satthāraṁ khamāpetvā taṁ divasaṁ Dasabalassa bhattānumodanaṁ sutvā—

“Akkodhena jine kodhaṁ, asādhuṁ sādhunā jine.
Jine kadariyaṁ dānena, saccenā'likavādinan”ti[2]—

1. Khu 5. 361 piṭṭhe.
2. Khu 5. 36; Khu 1. 46 piṭṭhesu.

ဝါ တုဋ္ဌိ ဝါ? နနု ဧသ အကတ္တဗ္ဗရူပေါယေဝ။ အဋ္ဌဝတ္ထုကေန ဟိ အဝိဇ္ဇာန္ဓကာရေန **ဩနဒ္ဓါ** တုမှေ တဿေဝ အန္ဓကာရဿ ဝိဓမနတ္ထာယ ကိံ ကာရဏာ ဉာဏပ္ပဒီပံ **န ဂဝေသထ** န ကရောထာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာပိ တာ ဣတ္ထိယော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

သတ္ထာ တာသံ အစလသဒ္ဓါယ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဉတွာ သိနေရုမတ္ထကာ ဩတရိတွာ ဗုဒ္ဓါသနေ နိသီဒိ။ အထ နံ ဝိသာခါ အာဟ “ဘန္တေ သုရာ နာမေသာ ပါပိကာ။ ဧဝရူပါ ဟိ နာမ ဣမာ ဣတ္ထိယော တုမှာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ ပုရတော နိသီဒိတွာ ဣရိယာပထမတ္တမ္ပိ သဏ္ဌာပေတုံ အသက္ကောန္တိယော ဥဋ္ဌာယ ပါဏိံ ပဟရိတွာ ဟသနဂီတနစ္စာဒီနိ အာရဘိံသူ”တိ။ သတ္ထာ “အာမ ဝိသာခေ, ပါပိကာ ဧဝ ဧသာ သုရာ နာမ။ ဧတဉှိ နိဿာယ အနေကေ သတ္တာ အနယဗျသနံ ပတ္တာ”တိ ဝတွာ “ကဒါ ပနေသာ ဘန္တေ ဥပ္ပန္နာ”တိ ဝုတ္တေ တဿာ ဥပ္ပတ္တိံ ဝိတ္ထာရေန ကထေတုံ အတီတံ အာဟရိတွာ **ကုမ္ဘဇာတကံ**[၁] ကထေသီတိ။

ဝိသာခါယ သဟာယိကာနံ ဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-သိရိမာဝတ္ထု

ပဿ စိတ္တကတန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သိရိမံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာ ကိရ ရာဇဂဟေ အဘိရူပါ ဂဏိကာ။ ဧကသ္မိံ ပန အန္တောဝဿေ သုမနသေဋ္ဌိပုတ္တဿ ဘရိယာယ ပုဏ္ဏကသေဋ္ဌိဿ ဓီတာယ ဥတ္တရာယ နာမ ဥပါသိကာယ အပရဇ္ဈိတွာ တံ ပသာဒေတုကာမာ တဿာ ဂေဟေ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ ကတဘတ္တကိစ္စံ သတ္ထာရံ ခမာပေတွာ တံ ဒိဝသံ ဒသဗလဿ ဘတ္တာနုမောဒနံ သုတွာ—

“အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ၊ အသာဓုံ သာဓုနာ ဇိနေ။
ဇိနေ ကဒရိယံ ဒါနေန၊ သစ္စေနာ'လိကဝါဒိန”န္တိ[၂]—

၁-ခု ၅-၃၆၁-ပိဋ္ဌေ။
၂-ခု ၅-၃၆၊ ခု ၁-၄၆-ပိဋ္ဌေသု။

gāthāpariyosāne sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Ayamettha saṅkhepo, vitthārakathā pana Kodhavagge anumodanagāthāvaṇṇanāyameva āvibhavissati. Evaṁ sotāpattiphalaṁ pattā pana Sirimā Dasabalaṁ nimantetvā[1] punadivase mahādānaṁ datvā saṁghassa aṭṭhakabhattaṁ[2] nibaddhaṁ dāpesi[3]. Ādito paṭṭhāya nibaddhaṁ aṭṭha bhikkhū gehaṁ gacchanti. “Sappiṁ gaṇhatha, khīraṁ gaṇhathā”ti-ādīni vatvā tesaṁ patte pūreti. Ekena laddhaṁ tiṇṇampi catunnampi pahoti. Devasikaṁ soḷasakahāpaṇaparibbayena piṇḍapāto dīyati. Athekadivasaṁ eko bhikkhu tassā gehe aṭṭhakabhattaṁ bhuñjitvā tiyojanamatthake ekaṁ vihāraṁ agamāsi. Atha naṁ sāyaṁ therupaṭṭhāne nisinnaṁ pucchiṁsu “āvuso kahaṁ bhikkhaṁ gahetvā āgatosī”ti. Sirimāya aṭṭhakabhattaṁ me bhuttanti. Manāpaṁ katvā deti āvusoti. “Na sakkā tassā bhattaṁ vaṇṇetuṁ, ativiya paṇītaṁ katvā deti, ekena laddhaṁ tiṇṇampi catunnampi pahoti, tassā pana deyyadhammatopi dassanameva uttaritaraṁ. Sā hi itthī evarūpā ca evarūpā cā”ti tassā guṇe vaṇṇesi.

Atheko bhikkhu tassā guṇakathaṁ sutvā adassaneneva sinehaṁ uppādetvā “mayā gantvā taṁ daṭṭhuṁ vaṭṭatī”ti attano vassaggaṁ kathetvā taṁ bhikkhuṁ ṭhitikaṁ pucchitvā “sve āvuso tasmiṁ gehe tvaṁ saṁghatthero hutvā aṭṭhakabhattaṁ labhissasī”ti sutvā taṅkhaṇaññeva pattacīvaraṁ ādāya pakkantopi pātova aruṇe uggate salākaggaṁ pavisitvā ṭhito saṁghatthero hutvā tassā gehe aṭṭhakabhattaṁ labhi. Yo pana bhikkhu hiyyo bhuñjitvā pakkāmi, tassa gatavelāyameva assā sarīre rogo uppajji. Tasmā sā ābharaṇāni omuñcitvā nipajji. Athassā dāsiyo aṭṭhakabhattaṁ labhitvā āgate bhikkhū disvā ārocesuṁ. Sā sahatthā patte gahetvā nisīdāpetuṁ vā parivisituṁ vā asakkontī dāsiyo āṇāpesi “ammā patte gahetvā ayye nisīdāpetvā yāguṁ pāyetvā khajjakaṁ datvā bhattavelāya patte pūretvā dethā”ti. Tā “sādhu ayye”ti bhikkhū pavesetvā yāguṁ pāyetvā khajjakaṁ datvā bhattavelāya bhattassa patte pūretvā tassā ārocayiṁsu. Sā “maṁ pariggahetvā netha, ayye vandissāmī”ti vatvā tāhi pariggahetvā bhikkhūnaṁ santikaṁ nītā vedhamānena sarīrena bhikkhū vandi. So bhikkhu taṁ

1. Patvā bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā (Ka) 2. Aṭṭhasalākabhattaṁ (Sī)
3. Ṭhapesi (Syā)

ဂါထာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ။ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ၊ ဝိတ္ထာရကထာ ပန ကောဓဝဂ္ဂေ အနုမောဒနဂါထာဝဏ္ဏနာယမေဝ အာဝိဘဝိဿတိ။ ဧဝံ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာ ပန သိရိမာ ဒသဗလံ နိမန္တေတွာ[1] ပုနဒိဝသေ မဟာဒါနံ ဒတွာ သံဃဿ အဋ္ဌကဘတ္တံ[2] နိဗဒ္ဓံ ဒါပေသိ[3]။ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ နိဗဒ္ဓံ အဋ္ဌ ဘိက္ခူ ဂေဟံ ဂစ္ဆန္တိ။ “သပ္ပိံ ဂဏှထ၊ ခီရံ ဂဏှထာ”တိအာဒီနိ ဝတွာ တေသံ ပတ္တေ ပူရေတိ။ ဧကေန လဒ္ဓံ တိဏ္ဏမ္ပိ စတုန္နမ္ပိ ပဟောတိ။ ဒေဝသိကံ သောဠသကဟာပဏပရိဗ္ဗယေန ပိဏ္ဍပါတော ဒီယတိ။ အထေကဒိဝသံ ဧကော ဘိက္ခု တဿာ ဂေဟေ အဋ္ဌကဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ တိယောဇနမတ္ထကေ ဧကံ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ အထ နံ သာယံ ထေရုပဋ္ဌာနေ နိသိန္နံ ပုစ္ဆိံသု “အာဝုသော ကဟံ ဘိက္ခံ ဂဟေတွာ အာဂတောသီ”တိ။ သိရိမာယ အဋ္ဌကဘတ္တံ မေ ဘုတ္တန္တိ။ မနာပံ ကတွာ ဒေတိ အာဝုသောတိ။ “န သက္ကာ တဿာ ဘတ္တံ ဝဏ္ဏေတုံ၊ အတိဝိယ ပဏီတံ ကတွာ ဒေတိ၊ ဧကေန လဒ္ဓံ တိဏ္ဏမ္ပိ စတုန္နမ္ပိ ပဟောတိ၊ တဿာ ပန ဒေယျဓမ္မတောပိ ဒဿနမေဝ ဥတ္တရိတရံ။ သာ ဟိ ဣတ္ထီ ဧဝရူပါ စ ဧဝရူပါ စာ”တိ တဿာ ဂုဏေ ဝဏ္ဏေသိ။

အထေကော ဘိက္ခု တဿာ ဂုဏကထံ သုတွာ အဒဿနေနေဝ သိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ “မယာ ဂန္တွာ တံ ဒဋ္ဌုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အတ္တနော ဝဿဂ္ဂံ ကထေတွာ တံ ဘိက္ခုံ ဌိတိကံ ပုစ္ဆိတွာ “သွေ အာဝုသော တသ္မိံ ဂေဟေ တွံ သံဃတ္ထေရော ဟုတွာ အဋ္ဌကဘတ္တံ လဘိဿသီ”တိ သုတွာ တင်္ခဏညေဝ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ပက္ကန္တောပိ ပါတောဝ အရုဏေ ဥဂ္ဂတေ သလာကဂ္ဂံ ပဝိသိတွာ ဌိတော သံဃတ္ထေရော ဟုတွာ တဿာ ဂေဟေ အဋ္ဌကဘတ္တံ လဘိ။ ယော ပန ဘိက္ခု ဟိယျော ဘုဉ္ဇိတွာ ပက္ကာမိ၊ တဿ ဂတဝေလာယမေဝ အဿာ သရီရေ ရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တသ္မာ သာ အာဘရဏာနိ ဩမုဉ္စိတွာ နိပဇ္ဇိ။ အထဿာ ဒါသိယော အဋ္ဌကဘတ္တံ လဘိတွာ အာဂတေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ အာရောစေသုံ။ သာ သဟတ္ထာ ပတ္တေ ဂဟေတွာ နိသီဒါပေတုံ ဝါ ပရိဝိသိတုံ ဝါ အသက္ကောန္တီ ဒါသိယော အာဏာပေသိ “အမ္မာ ပတ္တေ ဂဟေတွာ အယျေ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုံ ပါယေတွာ ခဇ္ဇကံ ဒတွာ ဘတ္တဝေလာယ ပတ္တေ ပူရေတွာ ဒေထာ”တိ။ တာ “သာဓု အယျေ”တိ ဘိက္ခူ ပဝေသေတွာ ယာဂုံ ပါယေတွာ ခဇ္ဇကံ ဒတွာ ဘတ္တဝေလာယ ဘတ္တဿ ပတ္တေ ပူရေတွာ တဿာ အာရောစယိံသု။ သာ “မံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ နေထ၊ အယျေ ဝန္ဒိဿာမီ”တိ ဝတွာ တာဟိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ နီတာ ဝေဓမာနေန သရီရေန ဘိက္ခူ ဝန္ဒိ။ သော ဘိက္ခု တံ

၁-ပတွာ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ (က) ၂-အဋ္ဌသလာကဘတ္တံ (သီ) ၃-ဌပေသိ (သျာ)

oloketvā cintesi “gilānāya tāva evarūpā ayaṁ etissā rūpasobhā, arogakāle pana sabbābharaṇapaṭimaṇḍitāya imissā kīdisī rūpasampattī”ti. Athassa anekavassakoṭisannicito kileso samudācari, so aññāṇī[1] hutvā bhattaṁ bhuñjituṁ asakkonto pattamādāya vihāraṁ gantvā pattaṁ pidhāya ekamante ṭhapetvā cīvaraṁ[2] pattharitvā nipajji.

Atha naṁ eko sahāyako bhikkhu yācantopi bhojetuṁ nāsakkhi. So chinnabhatto ahosi. Taṁ divasameva sāyanhasamaye Sirimā kālamakāsi. Rājā Satthu sāsanaṁ pesesi “bhante Jīvakassa kaniṭṭhabhaginī Sirimā kālamakāsī”ti. Satthā taṁ sutvā rañño sāsanaṁ pahiṇi “Sirimāya jhāpanakiccaṁ natthi, āmakasusāne taṁ yathā kākasunakhādayo na khādanti, tathā nipajjāpetvā rakkhāpethā”ti. Rājāpi tathā akāsi. Paṭipāṭiyā tayo divasā atikkantā, catutthe divase sarīraṁ uddhumāyi, navahi vaṇamukhehi puḷavā paggharimsu, sakalasarīraṁ bhinnaṁ sālibhattacāṭi viya ahosi. Rājā nagare bheriṁ carāpesi “ṭhapetvā geharakkhake dārake Sirimāya dassanatthaṁ anāgacchantānaṁ aṭṭha kahāpaṇāni daṇḍo”ti. Satthu santikañca pesesi “Buddhappamukho kira bhikkhusaṁgho Sirimāya dassanatthaṁ āgacchatū”ti. Satthā bhikkhūnaṁ ārocesi “Sirimāya dassanatthaṁ gamissāmā”ti. Sopi daharabhikkhu cattāro divase kassaci vacanaṁ aggahetvā chinnabhattova nipajji. Patte bhattaṁ pūtikaṁ jātaṁ, patte malaṁ uṭṭhahi. Atha naṁ so sahāyako bhikkhu upasaṅkamitvā “āvuso Satthā Sirimāya dassanatthaṁ gacchatī”ti āha. So tathā chātajjhattopi[3] “Sirimā”ti vuttapadeyeva sahasā uṭṭhahitvā “kiṁ bhaṇasī”ti āha. “Satthā Sirimaṁ daṭṭhuṁ gacchati, tvampi gamissasī”ti vutte “āmagamissāmī”ti bhattaṁ chaḍḍetvā pattaṁ dhovitvā thavikāya pakkhipitvā bhikkhusaṁghena saddhiṁ agamāsi. Satthā bhikkhusaṁghaparivuto ekapasse aṭṭhāsi, bhikkhunisaṁghopi rājaparisāpi upāsakaparisāpi upāsikāparisāpi ekekapasse aṭṭhaṁsu.

Satthā rājānaṁ pucchi “kā esā mahārājā”ti. Bhante Jīvakassa bhaginī Sirimā nāmāti. Sirimā esāti. Āma bhanteti.

---

1. Anaññamano (Syā) 2. Cīvarakaṇṇaṁ (Sī, Ka) 3. Nipajjantopi (Sī)

ဩလောကေတွာ စိန္တေသိ “ဂိလာနာယ တာဝ ဧဝရူပါ အယံ ဧတိဿာ ရူပသောဘာ၊ အရောဂကာလေ ပန သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတာယ ဣမိဿာ ကီဒိသီ ရူပသမ္ပတ္တီ”တိ။ အထဿ အနေကဝဿကောဋိသန္နိစိတော ကိလေသော သမုဒါစရိ၊ သော အညာဏီ[၁] ဟုတွာ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတုံ အသက္ကောန္တော ပတ္တမာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပတ္တံ ပိဓာယ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ စီဝရံ[၂] ပတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇိ။

အထ နံ ဧကော သဟာယကော ဘိက္ခု ယာစန္တောပိ ဘောဇေတုံ နာသက္ခိ။ သော ဆိန္နဘတ္တော အဟောသိ။ တံ ဒိဝသမေဝ သာယန္ဟသမယေ သိရိမာ ကာလမကာသိ။ ရာဇာ သတ္ထု သာသနံ ပေသေသိ “ဘန္တေ ဇီဝကဿ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ သိရိမာ ကာလမကာသီ”တိ။ သတ္ထာ တံ သုတွာ ရညော သာသနံ ပဟိဏိ “သိရိမာယ ဈာပနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ အာမကသုသာနေ တံ ယထာ ကာကသုနခါဒယော န ခါဒန္တိ၊ တထာ နိပဇ္ဇာပေတွာ ရက္ခာပေထာ”တိ။ ရာဇာပိ တထာ အကာသိ။ ပဋိပါဋိယာ တယော ဒိဝသာ အတိက္ကန္တာ၊ စတုတ္ထေ ဒိဝသေ သရီရံ ဥဒ္ဓုမာယိ၊ နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ ပုဠဝါ ပဂ္ဃရိံသု၊ သကလသရီရံ ဘိန္နံ သာလိဘတ္တစာဋိ ဝိယ အဟောသိ။ ရာဇာ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသိ “ဌပေတွာ ဂေဟရက္ခကေ ဒါရကေ သိရိမာယ ဒဿနတ္ထံ အနာဂစ္ဆန္တာနံ အဋ္ဌ ကဟာပဏာနိ ဒဏ္ဍော”တိ။ သတ္ထု သန္တိကဉ္စ ပေသေသိ “ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေါ ကိရ ဘိက္ခုသံဃော သိရိမာယ ဒဿနတ္ထံ အာဂစ္ဆတူ”တိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူနံ အာရောစေသိ “သိရိမာယ ဒဿနတ္ထံ ဂမိဿာမာ”တိ။ သောပိ ဒဟရဘိက္ခု စတ္တာရော ဒိဝသေ ကဿစိ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ ဆိန္နဘတ္တောဝ နိပဇ္ဇိ။ ပတ္တေ ဘတ္တံ ပူတိကံ ဇာတံ၊ ပတ္တေ မလံ ဥဋ္ဌဟိ။ အထ နံ သော သဟာယကော ဘိက္ခု ဥပသင်္ကမိတွာ “အာဝုသော သတ္ထာ သိရိမာယ ဒဿနတ္ထံ ဂစ္ဆတီ”တိ အာဟ။ သော တထာ ဆာတဇ္ဈတ္တောပိ[၃] “သိရိမာ”တိ ဝုတ္တပဒေယေဝ သဟသာ ဥဋ္ဌဟိတွာ “ကိံ ဘဏသီ”တိ အာဟ။ “သတ္ထာ သိရိမံ ဒဋ္ဌုံ ဂစ္ဆတိ၊ တွမ္ပိ ဂမိဿသီ”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဂမိဿာမီ”တိ ဘတ္တံ ဆဍ္ဍေတွာ ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ထဝိကာယ ပက္ခိပိတွာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ဧကပဿေ အဋ္ဌာသိ၊ ဘိက္ခုနိသံဃောပိ ရာဇပရိသာပိ ဥပါသကပရိသာပိ ဥပါသိကာပရိသာပိ ဧကေကပဿေ အဋ္ဌံသု။

သတ္ထာ ရာဇာနံ ပုစ္ဆိ “ကာ ဧသာ မဟာရာဇာ”တိ။ ဘန္တေ ဇီဝကဿ ဘဂိနီ သိရိမာ နာမာတိ။ သိရိမာ ဧသာတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။

၁-အနညမနော (သျာ) ၂-စီဝရကဏ္ဏံ (သီ၊ က) ၃-နိပဇ္ဇန္တောပိ (သီ)

tena hi nagare bheriṁ carāpehi “sahassaṁ datvā Sirimaṁ gaṇhantū”ti. Rājā tathā kāresi. Ekopi ‘han’ti vā ‘hun’ti vā[1] vadanto nāma nāhosi. Rājā Satthu ārocesi “na gaṇhanti bhante”ti. Tena hi mahārāja agghaṁ ohārehīti. Rājā “pañcasatāni datvā gaṇhantū”ti bheriṁ carāpetvā kañci gaṇhanakaṁ adisvā “aḍḍhateyyāni satāni, dve satāni, sataṁ, paṇṇāsaṁ, pañcavīsati kahāpaṇe, dasa kahāpaṇe, pañca kahāpaṇe, ekaṁ kahāpaṇaṁ, aḍḍhaṁ, pādaṁ, māsakaṁ, kākaṇikaṁ datvā Sirimaṁ gaṇhantū”ti bheriṁ carāpesi. Koci taṁ na icchi. “Mudhāpi gaṇhantū”ti bheriṁ carāpesi. ‘Han’ti vā ‘hun’ti vā vadanto nāma nāhosi. Rājā “mudhāpi bhante gaṇhanto nāma natthī”ti āha. Satthā “passatha bhikkhave mahājanassa piyaṁ mātugāmaṁ, imasmiṁyeva nagare sahassaṁ datvā pubbe ekadivasaṁ labhiṁsu, idāni mudhā gaṇhantopi natthi, evarūpaṁ nāma rūpaṁ khayavayappattaṁ, passatha bhikkhave āturaṁ attabhāvan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

147. “Passa cittakataṁ bimbaṁ, arukāyaṁ samussitaṁ.
Āturaṁ bahusaṅkappaṁ, yassa natthi dhuvaṁ ṭhitī”ti.

Tattha **cittakatan**ti katacittaṁ, vatthābharaṇamālālattakādīhi vicittanti[2] attho. **Bimban**ti dīghādiyuttaṭṭhānesu dīghādīhi aṅgapaccaṅgehi saṇṭhitaṁ attabhāvaṁ. **Arukāyan**ti navannaṁ vaṇamukhānaṁ vasena arubhūtaṁ kāyaṁ. **Samussitan**ti tīhi aṭṭhisatehi samussitaṁ. **Āturan**ti sabbakālaṁ iriyāpathādīhi pariharitabbatāya niccagilānaṁ. **Bahusaṅkappan**ti mahājanena bahudhā saṅkappitaṁ. **Yassa natthi dhuvaṁ ṭhitī**ti yassa dhuvabhāvo vā ṭhitibhāvo vā natthi, ekantena bhedanavikiraṇaviddhaṁsanadhammamevetaṁ, imaṁ passathāti attho.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi, sopi bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahīti.

Sirimāvatthu dutiyaṁ.

1. Ahanti vā ahanti vā (Syā) 2. Vatthābharaṇamālālaṅkārādīhi cittakatanti (Syā, Ka)

ဟိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေဟိ “သဟဿံ ဒတွာ သိရိမံ ဂဏှန္တူ”တိ။ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ။ ဧကောပိ ‘ဟ’န္တိ ဝါ ‘ဟု’န္တိ ဝါ[၁] ဝဒန္တော နာမ နာဟောသိ။ ရာဇာ သတ္ထု အာရောစေသိ “န ဂဏှန္တိ ဘန္တေ”တိ။ တေန ဟိ မဟာရာဇ အဂ္ဃံ ဩဟာရေဟီတိ။ ရာဇာ “ပဉ္စသတာနိ ဒတွာ ဂဏှန္တူ”တိ ဘေရိံ စရာပေတွာ ကဉ္စိ ဂဏှနကံ အဒိသွာ “အဍ္ဎတေယျာနိ သတာနိ, ဒွေ သတာနိ, သတံ, ပဏ္ဏာသံ, ပဉ္စဝီသတိ ကဟာပဏေ, ဒသ ကဟာပဏေ, ပဉ္စ ကဟာပဏေ, ဧကံ ကဟာပဏံ, အဍ္ဎံ, ပါဒံ, မာသကံ, ကာကဏိကံ ဒတွာ သိရိမံ ဂဏှန္တူ”တိ ဘေရိံ စရာပေသိ။ ကောစိ တံ န ဣစ္ဆိ။ “မုဓာပိ ဂဏှန္တူ”တိ ဘေရိံ စရာပေသိ။ ‘ဟ’န္တိ ဝါ ‘ဟု’န္တိ ဝါ ဝဒန္တော နာမ နာဟောသိ။ ရာဇာ “မုဓာပိ ဘန္တေ ဂဏှန္တော နာမ နတ္ထီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “ပဿထ ဘိက္ခဝေ မဟာဇနဿ ပိယံ မာတုဂါမံ၊ ဣမသ္မိံယေဝ နဂရေ သဟဿံ ဒတွာ ပုဗ္ဗေ ဧကဒိဝသံ လဘိံသု၊ ဣဒါနိ မုဓာ ဂဏှန္တောပိ နတ္ထိ၊ ဧဝရူပံ နာမ ရူပံ ခယဝယပ္ပတ္တံ၊ ပဿထ ဘိက္ခဝေ အာတုရံ အတ္တဘာဝ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၇။ “ပဿ စိတ္တကတံ ဗိမ္ဗံ၊ အရုကာယံ သမုဿိတံ။
အာတုရံ ဗဟုသင်္ကပ္ပံ၊ ယဿ နတ္ထိ ဓုဝံ ဌိတီ”တိ။

တတ္ထ **စိတ္တကတ**န္တိ ကတစိတ္တံ၊ ဝတ္ထာဘရဏမာလာလတ္တကာဒီဟိ ဝိစိတ္တန္တိ[၂] အတ္ထော။ **ဗိမ္ဗ**န္တိ ဒီဃာဒိယုတ္တဋ္ဌာနေသု ဒီဃာဒီဟိ အင်္ဂပစ္စင်္ဂေဟိ သဏ္ဌိတံ အတ္တဘာဝံ။ **အရုကာယ**န္တိ နဝန္နံ ဝဏမုခါနံ ဝသေန အရုဘူတံ ကာယံ။ **သမုဿိတ**န္တိ တီဟိ အဋ္ဌိသတေဟိ သမုဿိတံ။ **အာတုရ**န္တိ သဗ္ဗကာလံ ဣရိယာပထာဒီဟိ ပရိဟရိတဗ္ဗတာယ နိစ္စဂိလာနံ။ **ဗဟုသင်္ကပ္ပ**န္တိ မဟာဇနေန ဗဟုဓာ သင်္ကပ္ပိတံ။ **ယဿ နတ္ထိ ဓုဝံ ဌိတီ**တိ ယဿ ဓုဝဘာဝေါ ဝါ ဌိတိဘာဝေါ ဝါ နတ္ထိ၊ ဧကန္တေန ဘေဒနဝိကိရဏဝိဒ္ဓံသနဓမ္မမေဝေတံ၊ ဣမံ ပဿထာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ၊ သောပိ ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။

သိရိမာဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-အဟန္တိ ဝါ အဟန္တိ ဝါ (သျာ) ၂-ဝတ္ထာဘရဏမာလာလင်္ကာရာဒီဟိ စိတ္တကတန္တိ (သျာ၊ က)

3. Uttarātherīvatthu

Parijiṇṇamidanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Uttarātheriṁ nāma bhikkhuniṁ ārabbha kathesi.

Therī kira vīsavassasatikā jātiyā piṇḍāya caritvā laddhapiṇḍapātā antaravīthiyaṁ ekaṁ bhikkhuṁ disvā piṇḍapātena āpucchitvā tassa apaṭikkhipitvā gaṇhantassa sabbaṁ datvā nirāhārā ahosi. Evaṁ dutiyepi tatiyepi divase tasseva bhikkhuno tasmiṁyeva ṭhāne bhattaṁ datvā nirāhārā ahosi, catutthe divase pana piṇḍāya carantī ekasmiṁ sambādhaṭṭhāne Satthāraṁ disvā paṭikkamantī olambantaṁ attano cīvarakaṇṇaṁ akkamitvā saṇṭhātuṁ asakkontī parivattitvā pati. Satthā tassā santikaṁ gantvā "bhagini parijiṇṇo te attabhāvo na cirasseva bhijjissatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

148. "Parijiṇṇamidaṁ rūpaṁ, roganīḷaṁ pabhaṅguraṁ.
Bhijjati pūtisandeho, maraṇantaṁ hi jīvitan"ti.

Tassattho—bhagini **idaṁ** tava sarīrasaṅkhātaṁ **rūpaṁ** mahallakabhāvena **parijiṇṇaṁ,** tañca kho sabbarogānaṁ nivāsaṭṭhānaṭṭhena **roganīḷaṁ**[1], yathā kho pana taruṇopi siṅgālo "jarasiṅgālo"ti vuccati, taruṇāpi gaḷocīlatā "pūtilatā"ti vuccati, evaṁ tadahujātaṁ suvaṇṇavaṇṇampi samānaṁ niccaṁ paggharaṇaṭṭhena pūtitāya **pabhaṅguraṁ**[2], so esa pūtiko samāno tava deho **bhijjati,** na cirasseva bhijjissatīti veditabbo. Kiṁ kāraṇā? **Maraṇantaṁ hi jīvitaṁ** yasmā[3] sabbasattānaṁ jīvitaṁ maraṇapariyosānamevāti vuttaṁ hoti.

Desanāvasāne sā therī sotāpattiphalaṁ pattā, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Uttarātherīvatthu tatiyaṁ.

1. Roganiḍḍhaṁ (Sī), roganiddhaṁ (Syā) 2. Pabhaṅguṇaṁ (Syā)
3. Tasmā (Sī, Ka)

၃-ဥတ္တရာထေရီဝတ္ထု

ပရိဇိဏ္ဏမိဒန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥတ္တရာထေရိံ နာမ ဘိက္ခုနိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ထေရီ ကိရ ဝီသဝဿသတိကာ ဇာတိယာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ လဒ္ဓပိဏ္ဍပါတာ အန္တရဝီထိယံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ပိဏ္ဍပါတေန အာပုစ္ဆိတွာ တဿ အပဋိက္ခိပိတွာ ဂဏှန္တဿ သဗ္ဗံ ဒတွာ နိရာဟာရာ အဟောသိ။ ဧဝံ ဒုတိယေပိ တတိယေပိ ဒိဝသေ တဿေဝ ဘိက္ခုနော တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဘတ္တံ ဒတွာ နိရာဟာရာ အဟောသိ၊ စတုတ္ထေ ဒိဝသေ ပန ပိဏ္ဍာယ စရန္တီ ဧကသ္မိံ သမ္ဗာဓဋ္ဌာနေ သတ္ထာရံ ဒိသွာ ပဋိက္ကမန္တီ ဩလမ္ဗန္တံ အတ္တနော စီဝရကဏ္ဏံ အက္ကမိတွာ သဏ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တီ ပရိဝတ္တိတွာ ပတိ။ သတ္ထာ တဿာ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ဘဂိနိ ပရိဇိဏ္ဏော တေ အတ္တဘာဝေါ န စိရဿေဝ ဘိဇ္ဇိဿတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၈။ "ပရိဇိဏ္ဏမိဒံ ရူပံ၊ ရောဂနိဠံ ပဘင်္ဂုရံ။
ဘိဇ္ဇတိ ပူတိသန္ဒေဟော၊ မရဏန္တံ ဟိ ဇီဝိတ"န္တိ။

တဿတ္ထော—ဘဂိနိ **ဣဒံ** တဝ သရီရသင်္ခါတံ **ရူပံ** မဟလ္လကဘာဝေန **ပရိဇိဏ္ဏံ၊** တဉ္စ ခေါ သဗ္ဗရောဂါနံ နိဝါသဋ္ဌာနဋ္ဌေန **ရောဂနိဠံ**[1]**၊** ယထာ ခေါ ပန တရုဏောပိ သိင်္ဂါလော "ဇရသိင်္ဂါလော"တိ ဝုစ္စတိ၊ တရုဏာပိ ဂဠောစီလတာ "ပူတိလတာ"တိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ တဒဟုဇာတံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏမ္ပိ သမာနံ နိစ္စံ ပဂ္ဃရဏဋ္ဌေန ပူတိတာယ **ပဘင်္ဂုရံ**[2]၊ သော ဧသ ပူတိကော သမာနော တဝ ဒေဟော **ဘိဇ္ဇတိ၊** န စိရဿေဝ ဘိဇ္ဇိဿတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကိံ ကာရဏာ? **မရဏန္တံ ဟိ ဇီဝိတံ** ယသ္မာ[3] သဗ္ဗသတ္တာနံ ဇီဝိတံ မရဏပရိယောသာနမေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သာ ထေရီ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာ၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဥတ္တရာထေရီဝတ္ထု တတိယံ။

၁-ရောဂနိဍ္ဍံ (သီ)၊ ရောဂနိဒ္ဓံ (သျာ) ၂-ပဘင်္ဂုဏံ (သျာ) ၃-တသ္မာ (သီ၊ က)

4. Sambahula-adhimānikabhikkhuvatthu

Yānimānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahule adhimānike bhikkhū ārabbha kathesi.

Pañcasatā kira bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññaṁ pavisitvā ghaṭentā vāyamantā jhānaṁ nibbattetvā "kilesānaṁ asamudācārena pabbajitakiccaṁ no nipphannaṁ[1], attanā paṭiladdhaguṇaṁ Satthu ārocessāmā"ti āgamiṁsu. Satthā tesaṁ bahidvārakoṭṭhakaṁ pattakāleyeva Ānandattheraṁ āha "Ānanda etesaṁ bhikkhūnaṁ pavisitvā mayā[2] diṭṭhena kammaṁ natthi, āmakasusānaṁ gantvā tato āgantvā maṁ passantū"ti. Thero gantvā tesaṁ tamatthaṁ ārocesi. Te "kiṁ amhākaṁ āmakasusānenā"ti avatvāva "dīghadassinā Buddhena kāraṇaṁ diṭṭhaṁ bhavissatī"ti āmakasusānaṁ gantvā tattha kuṇapāni passantā ekāhadvīhapatitesu kuṇapesu āghātaṁ paṭilabhitvā taṁ khaṇaṁ patitesu allasarīresu rāgaṁ uppādayiṁsu, tasmiṁ khaṇe attano sakilesabhāvaṁ jāniṁsu. Satthā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova obhāsaṁ pharitvā tesaṁ bhikkhūnaṁ sammukhe kathento viya "nappatirūpaṁ nu kho[3] bhikkhave tumhākaṁ evarūpaṁ aṭṭhisaṅghātaṁ disvā rāgaratiṁ uppādetun"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

149. "Yānimāni apatthāni, alābūneva sārade.
Kāpotakāni aṭṭhīni, tāni disvāna kā ratī"ti.

Tattha **apatthānī**ti[4] chaḍḍitāni. **Sārade**ti saradakāle vātātapapahatāni tattha tattha vippakiṇṇa-alābūni viya. **Kāpotakānī**ti kapotakavaṇṇāni. **Tāni disvānā**ti tāni evarūpāni aṭṭhīni disvā tumhākaṁ kā rati, nanu appamattakampi kāmaratiṁ kātuṁ na vaṭṭatiyevāti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū yathāṭhitāva arahattaṁ patvā Bhagavantaṁ abhitthavamānā āgantvā vandiṁsūti.

Sambahula-adhimānikabhikkhuvatthu catutthaṁ.

1. Nipphannanti maññamānā (Syā)
2. Maṁ (Ka)
3. Patirūpaṁ nu kho (Syā, Ka)
4. Apattānīti (Ka)

၄-သမ္ဗဟုလအဓိမာနိကဘိက္ခုဝတ္ထု

ယာနိမာနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ အဓိမာနိကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ပဉ္စသတာ ကိရ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဃဋေန္တာ ဝါယမန္တာ ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ "ကိလေသာနံ အသမုဒါစာရေန ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ နော နိပ္ဖန္နံ[၁]၊ အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ သတ္ထု အာရောစေဿာမာ"တိ အာဂမိံသု။ သတ္ထာ တေသံ ဗဟိဒွါရကောဋ္ဌကံ ပတ္တကာလေယေဝ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာဟ "အာနန္ဒ ဧတေသံ ဘိက္ခူနံ ပဝိသိတွာ မယာ[၂] ဒိဋ္ဌေန ကမ္မံ နတ္ထိ၊ အာမကသုသာနံ ဂန္တွာ တတော အာဂန္တွာ မံ ပဿန္တူ"တိ။ ထေရော ဂန္တွာ တေသံ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ တေ "ကိံ အမှာကံ အာမကသုသာနေနာ"တိ အဝတွာဝ "ဒီဃဒဿိနာ ဗုဒ္ဓေန ကာရဏံ ဒိဋ္ဌံ ဘဝိဿတီ"တိ အာမကသုသာနံ ဂန္တွာ တတ္ထ ကုဏပါနိ ပဿန္တာ ဧကာဟဒွီဟပတိတေသု ကုဏပေသု အာဃာတံ ပဋိလဘိတွာ တံ ခဏံ ပတိတေသု အလ္လသရီရေသု ရာဂံ ဥပ္ပါဒယိံသု၊ တသ္မိံ ခဏေ အတ္တနော သကိလေသဘာဝံ ဇာနိံသု။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ ဩဘာသံ ဖရိတွာ တေသံ ဘိက္ခူနံ သမ္မုခေ ကထေန္တော ဝိယ "နပ္ပတိရူပံ နု ခေါ[၃] ဘိက္ခဝေ တုမှာကံ ဧဝရူပံ အဋ္ဌိသင်္ဃာတံ ဒိသွာ ရာဂရတိံ ဥပ္ပါဒေတု"န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၄၉။ "ယာနိမာနိ အပတ္ထာနိ၊ အလာဗူနေဝ သာရဒေ။
ကာပေါတကာနိ အဋ္ဌီနိ၊ တာနိ ဒိသွာန ကာ ရတီ"တိ။

တတ္ထ **အပတ္ထာနီ**တိ[၄] ဆဍ္ဍိတာနိ။ **သာရဒေ**တိ သရဒကာလေ ဝါတာတပပဟတာနိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိပ္ပကိဏ္ဏအလာဗူနိ ဝိယ။ **ကာပေါတကာနီ**တိ ကပေါတကဝဏ္ဏာနိ။ **တာနိ ဒိသွာနာ**တိ တာနိ ဧဝရူပါနိ အဋ္ဌီနိ ဒိသွာ တုမှာကံ ကာ ရတိ၊ နနု အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကာမရတိံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတိယေဝါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ ယထာဋ္ဌိတာဝ အရဟတ္တံ ပတွာ ဘဂဝန္တံ အဘိတ္ထဝမာနာ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိံသူတိ။

သမ္ဗဟုလအဓိမာနိကဘိက္ခုဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၁-နိပ္ဖန္နန္တိ မညမာနာ (သျာ) ၂-မံ (က) ၃-ပတိရူပံ နု ခေါ (သျာ၊ က) ၄-အပတ္တာနီတိ (က)

5. Janapadakalyāṇī Rūpanandātherīvatthu

Aṭṭhīnaṁ nagaraṁ katanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Janapadakalyāṇiṁ Rūpanandātheriṁ ārabbha kathesi.

Sā kira ekadivasaṁ cintesi “mayhaṁ jeṭṭhabhātiko rajjasiriṁ pahāya pabbajitvā loke aggapuggalo Buddho jāto, puttopissa Rāhulakumāro pabbajito, bhattāpi me pabbajito, mātāpi me pabbajitā, ahampi ettake ñātijane pabbajite gehe kiṁ karissāmi, pabbajissāmī”ti. Sā bhikkhunupassayaṁ gantvā pabbaji ñātisineheneva, no saddhāya, abhirūpatāya pana **Rūpanandā**ti paññāyi. “Satthā kira ‘rūpaṁ aniccaṁ dukkhaṁ anattā, vedanā, saññā, saṅkhārā, viññāṇaṁ aniccaṁ dukkhaṁ anattā’ti vadetī”ti sutvā sā evaṁ dassanīye pāsādike mamapi rūpe dosaṁ katheyyāti Satthu sammukhībhāvaṁ na gacchati. Sāvatthivāsino pātova dānaṁ datvā samādinnuposathā suddhuttarāsaṅgā gandhamālādihatthā sāyanhasamaye Jetavane sannipatitvā dhammaṁ suṇanti. Bhikkhunisaṁghopi Satthu dhammadesanāya uppannacchando vihāraṁ gantvā dhammaṁ suṇāti. Dhammaṁ sutvā nagaraṁ pavisanto Satthu guṇakathaṁ kathentova pavisati.

Catuppamāṇike hi lokasannivāse appakāva te sattā, yesaṁ Tathāgataṁ passantānaṁ pasādo na uppajjati. Rūpappamāṇikāpi hi Tathāgatassa lakkhaṇānubyañjanapaṭimaṇḍitaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ disvā pasīdanti, ghosappamāṇikāpi anekāni jātisatāni nissāya pavattaṁ Satthu guṇaghosañceva aṭṭhaṅgasamannāgataṁ dhammadesanāghosañca sutvā pasīdanti, lūkhappamāṇikāpissa cīvarādilūkhataṁ paṭicca pasīdanti, dhammappamāṇikāpi “evarūpaṁ Dasabalassa sīlaṁ, evarūpo samādhi, evarūpā paññā, Bhagavā sīlādīhi guṇehi asamo appaṭipuggalo”ti pasīdanti. Tesaṁ Tathāgatassa guṇaṁ kathentānaṁ mukhaṁ nappahoti. Rūpanandā bhikkhunīnañceva upāsikānañca santikā Tathāgatassa guṇakathaṁ sutvā cintesi “ativiya me bhātikassa vaṇṇaṁ kathentiyeva. Ekadivasampi me rūpe dosaṁ kathento kittakaṁ kathessati. Yaṁnūnāhaṁ bhikkhunīhi saddhiṁ gantvā attānaṁ adassetvāva Tathāgataṁ passitvā dhammamassa suṇitvā āgaccheyyan”ti. Sā “ahampi ajja dhammassavanaṁ gamissāmī”ti bhikkhunīnaṁ ārocesi.

၅-ဇနပဒကလျာဏီ ရူပနန္ဒာထေရီဝတ္ထု

အဋ္ဌီနံ နဂရံ ကတန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဇနပဒကလျာဏိံ ရူပနန္ဒာထေရိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာ ကိရ ဧကဒိဝသံ စိန္တေသိ “မယှံ ဇေဋ္ဌဘာတိကော ရဇ္ဇသိရိံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ လောကေ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော ဗုဒ္ဓေါ ဇာတော၊ ပုတ္တောပိဿ ရာဟုလကုမာရော ပဗ္ဗဇိတော၊ ဘတ္တာပိ မေ ပဗ္ဗဇိတော၊ မာတာပိ မေ ပဗ္ဗဇိတာ၊ အဟမ္ပိ ဧတ္တကေ ဉာတိဇနေ ပဗ္ဗဇိတေ ဂေဟေ ကိံ ကရိဿာမိ၊ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။ သာ ဘိက္ခုနုပဿယံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိ ဉာတိသိနေဟေနေဝ, နော သဒ္ဓါယ၊ အဘိရူပတာယ ပန **ရူပနန္ဒာ**တိ ပညာယိ။ “သတ္ထာ ကိရ ‘ရူပံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ၊ ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရာ, ဝိညာဏံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ’တိ ဝဒေတီ”တိ သုတွာ သာ ဧဝံ ဒဿနီယေ ပါသာဒိကေ မမပိ ရူပေ ဒေါသံ ကထေယျာတိ သတ္ထု သမ္မုခီဘာဝံ န ဂစ္ဆတိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော ပါတောဝ ဒါနံ ဒတွာ သမာဒိန္နုပေါသထာ သုဒ္ဓုတ္တရာသင်္ဂါ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထာ သာယနှသမယေ ဇေတဝနေ သန္နိပတိတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တိ။ ဘိက္ခုနိသံဃောပိ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာယ ဥပ္ပန္နစ္ဆန္ဒော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏာတိ။ ဓမ္မံ သုတွာ နဂရံ ပဝိသန္တော သတ္ထု ဂုဏကထံ ကထေန္တောဝ ပဝိသတိ။

စတုပ္ပမာဏိကေ ဟိ လောကသန္နိဝါသေ အပ္ပကာဝ တေ သတ္တာ၊ ယေသံ တထာဂတံ ပဿန္တာနံ ပသာဒေါ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ရူပပ္ပမာဏိကာပိ ဟိ တထာဂတဿ လက္ခဏာနုဗျဉ္ဇနပဋိမဏ္ဍိတံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ဒိသွာ ပသီဒန္တိ၊ ဃောသပ္ပမာဏိကာပိ အနေကာနိ ဇာတိသတာနိ နိဿာယ ပဝတ္တံ သတ္ထု ဂုဏဃောသဉ္စေဝ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတံ ဓမ္မဒေသနာဃောသဉ္စ သုတွာ ပသီဒန္တိ၊ လူခပ္ပမာဏိကာပိဿ စီဝရာဒိလူခတံ ပဋိစ္စ ပသီဒန္တိ၊ ဓမ္မပ္ပမာဏိကာပိ “ဧဝရူပံ ဒသဗလဿ သီလံ၊ ဧဝရူပေါ သမာဓိ၊ ဧဝရူပါ ပညာ၊ ဘဂဝါ သီလာဒီဟိ ဂုဏေဟိ အသမော အပ္ပဋိပုဂ္ဂလော”တိ ပသီဒန္တိ။ တေသံ တထာဂတဿ ဂုဏံ ကထေန္တာနံ မုခံ နပ္ပဟောတိ။ ရူပနန္ဒာ ဘိက္ခုနီနဉ္စေဝ ဥပါသိကာနဉ္စ သန္တိကာ တထာဂတဿ ဂုဏကထံ သုတွာ စိန္တေသိ “အတိဝိယ မေ ဘာတိကဿ ဝဏ္ဏံ ကထေန္တိယေဝ။ ဧကဒိဝသမ္ပိ မေ ရူပေ ဒေါသံ ကထေန္တော ကိတ္တကံ ကထေဿတိ။ ယံနူနာဟံ ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ အတ္တာနံ အဒဿေတွာဝ တထာဂတံ ပဿိတွာ ဓမ္မမဿ သုဏိတွာ အာဂစ္ဆေယျ”န္တိ။ သာ “အဟမ္ပိ အဇ္ဇ ဓမ္မဿဝနံ ဂမိဿာမီ”တိ ဘိက္ခုနီနံ အာရောစေသိ။

Bhikkhuniyo “cirassaṁ vata Rūpanandāya Satthu upaṭṭhānaṁ gantukāmatā uppannā, ajja Satthā imaṁ nissāya vicitradhammadesanaṁ nānānayaṁ desessatī”ti tuṭṭhamānasā taṁ ādāya nikkhamiṁsu. Sā nikkhantakālato paṭṭhāya “ahaṁ attānaṁ neva dassessāmī”ti cintesi. Satthā “ajja rūpanandā mayhaṁ upaṭṭhānaṁ āgamissati, kīdisī nu kho tassā dhammadesanā sappāyā”ti cintetvā “rūpagarukā esā attabhāve balavasinehā, kaṇṭakena kaṇṭakuddharaṇaṁ viya rūpenevassā rūpamadanimmadanaṁ sappāyan”ti sanniṭṭhānaṁ katvā tassā vihāraṁ pavisanasamaye ekaṁ pana abhirūpaṁ itthiṁ soḷasavassuddesikaṁ rattavatthanivatthaṁ sabbābharaṇapaṭimaṇḍitaṁ bījaniṁ gahetvā attano santike ṭhatvā bījayamānaṁ iddhibalena abhinimmini. Taṁ kho pana itthiṁ Satthā ceva passati Rūpanandā ca. Sā bhikkhunīhi saddhiṁ vihāraṁ pavisitvā bhikkhunīnaṁ piṭṭhipasse ṭhatvā pañcapatiṭṭhitena Sattharaṁ vanditvā bhikkhunīnaṁ antare nisinnā pādantato paṭṭhāya Sattharaṁ olokentī lakkhaṇavicittaṁ anubyañjanasamujjalaṁ byāmappabhāparikkhittaṁ Satthu sarīraṁ disvā puṇṇacandasassirikaṁ mukhaṁ olokentī samīpe ṭhitaṁ itthirūpaṁ addasa. Sā taṁ oloketvā attabhāvaṁ olokentī suvaṇṇarājahaṁsiyā purato kākīsadisaṁ attānaṁ avamaññi. Iddhimayarūpaṁ[1] diṭṭhakālato paṭṭhāyeva hi tassā akkhīni bhamiṁsu. Sā “aho imissā kesā sobhanā, aho nalāṭaṁ[2] sobhanan”ti sabbesaṁ sārīrappadesānaṁ[3] rūpasiriyā samākaḍḍhitacittā[4] tasmiṁ rūpe balavasinehā ahosi.

Satthā tassā tattha abhiratiṁ ñatvā dhammaṁ desentova taṁ rūpaṁ soḷasavassuddesikabhāvaṁ atikkamitvā vīsativassuddesikaṁ katvā dassesi. Rūpanandā oloketvā “na vatidaṁ[5] rūpaṁ purimasadisan”ti thokaṁ virattacittā ahosi. Satthā anukkameneva tassā itthiyā sakiṁ vijātavaṇṇaṁ majjhimitthivaṇṇaṁ jarājiṇṇamahallikitthivaṇṇañca dassesi. Sāpi anupubbeneva “idampi antarahitaṁ, idampi antarahitan”ti jarājiṇṇakāle taṁ virajjamānā khaṇḍadantiṁ palitasiraṁ obhaggaṁ gopānasivaṅkaṁ daṇḍaparāyaṇaṁ pavedhamānaṁ disvā ativiya virajji. Atha Satthā taṁ byādhinā abhibhūtaṁ katvā dassesi. Sā taṅkhaṇaññeva daṇḍañca tālavaṇṭañca chaḍḍetvā

1. Iddhimayarūpassa (Sī) 2. Lalāṭaṁ (Syā) 3. Sarīrappadesānaṁ (Syā, Ka)
4. Samākaḍḍhitacittatāya (Sī) 5. Nevidaṁ (Ka)

ဘိက္ခုနိယော “စိရဿံ ဝတ ရူပနန္ဒာယ သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ ဂန္တုကာမတာ ဥပ္ပန္နာ၊ အဇ္ဇ သတ္ထာ ဣမံ နိဿာယ ဝိစိတြဓမ္မဒေသနံ နာနာနယံ ဒေသေဿတီ”တိ တုဋ္ဌမာနသာ တံ အာဒါယ နိက္ခမိံသု။ သာ နိက္ခန္တကာလတော ပဋ္ဌာယ “အဟံ အတ္တာနံ နေဝ ဒဿေဿာမီ”တိ စိန္တေသိ။ သတ္ထာ “အဇ္ဇ ရူပနန္ဒာ မယှံ ဥပဋ္ဌာနံ အာဂမိဿတိ၊ ကီဒိသီ နု ခေါ တဿာ ဓမ္မဒေသနာ သပ္ပါယာ”တိ စိန္တေတွာ “ရူပဂရုကာ ဧသာ အတ္တဘာဝေ ဗလဝသိနေဟာ၊ ကဏ္ဍကေန ကဏ္ဍကုဒ္ဓရဏံ ဝိယ ရူပေနေဝဿာ ရူပမဒနိမ္မဒနံ သပ္ပါယ”န္တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ တဿာ ဝိဟာရံ ပဝိသနသမယေ ဧကံ ပန အဘိရူပံ ဣတ္ထိံ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကံ ရတ္တဝတ္ထနိဝတ္ထံ သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတံ ဗီဇနိံ ဂဟေတွာ အတ္တနော သန္တိကေ ဌတွာ ဗီဇယမာနံ ဣဒ္ဓိဗလေန အဘိနိမ္မိနိ။ တံ ခေါ ပန ဣတ္ထိံ သတ္ထာ စေဝ ပဿတိ ရူပနန္ဒာ စ။ သာ ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ဘိက္ခုနီနံ ပိဋ္ဌိပဿေ ဌတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဘိက္ခုနီနံ အန္တရေ နိသိန္နာ ပါဒန္တတော ပဋ္ဌာယ သတ္ထာရံ ဩလောကေန္တီ လက္ခဏဝိစိတ္တံ အနုဗျဉ္ဇနသမုဇ္ဇလံ ဗျာမပ္ပဘာပရိက္ခိတ္တံ သတ္ထု သရီရံ ဒိသွာ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကံ မုခံ ဩလောကေန္တီ သမီပေ ဌိတံ ဣတ္ထိရူပံ အဒ္ဒသ။ သာ တံ ဩလောကေတွာ အတ္တဘာဝံ ဩလောကေန္တီ သုဝဏ္ဏရာဇဟံသိယာ ပုရတော ကာကီသဒိသံ အတ္တာနံ အဝမညိ။ ဣဒ္ဓိမယရူပံ[၁] ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယေဝ ဟိ တဿာ အက္ခီနိ ဘမိံသု။ သာ “အဟော ဣမိဿာ ကေသာ သောဘနာ၊ အဟော နလာဋံ[၂] သောဘန”န္တိ သဗ္ဗေသံ သာရီရပ္ပဒေသာနံ[၃] ရူပသိရိယာ သမာကဍ္ဎိတစိတ္တာ[၄] တသ္မိံ ရူပေ ဗလဝသိနေဟာ အဟောသိ။

သတ္ထာ တဿာ တတ္ထ အဘိရတိံ ဉတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တောဝ တံ ရူပံ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကဘာဝံ အတိက္ကမိတွာ ဝီသတိဝဿုဒ္ဒေသိကံ ကတွာ ဒဿေသိ။ ရူပနန္ဒာ ဩလောကေတွာ “န ဝတိဒံ[၅] ရူပံ ပုရိမသဒိသ”န္တိ ထောကံ ဝိရတ္တစိတ္တာ အဟောသိ။ သတ္ထာ အနုက္ကမေနေဝ တဿာ ဣတ္ထိယာ သကိံ ဝိဇာတဝဏ္ဏံ မဇ္ဈိမိတ္ထိဝဏ္ဏံ ဇရာဇိဏ္ဏမဟလ္လိကိတ္ထိဝဏ္ဏဉ္စ ဒဿေသိ။ သာပိ အနုပုဗ္ဗေနေဝ “ဣဒမ္ပိ အန္တရဟိတံ၊ ဣဒမ္ပိ အန္တရဟိတ”န္တိ ဇရာဇိဏ္ဏကာလေ တံ ဝိရဇ္ဇမာနာ ခဏ္ဍဒန္တိံ ပလိတသိရံ ဩဘဂ္ဂံ ဂေါပါနသိဝင်္ကံ ဒဏ္ဍပရာယဏံ ပဝေဓမာနံ ဒိသွာ အတိဝိယ ဝိရဇ္ဇိ။ အထ သတ္ထာ တံ ဗျာဓိနာ အဘိဘူတံ ကတွာ ဒဿေသိ။ သာ တင်္ခဏညေဝ ဒဏ္ဍဉ္စ တာလဝဏ္ဋဉ္စ ဆဍ္ဍေတွာ

၁-ဣဒ္ဓိမယရူပဿ (သီ) ၂-လလာဋံ (သျာ) ၃-သရီရပ္ပဒေသာနံ (သျာ၊က)
၄-သမာကဍ္ဎိတစိတ္တတာယ (သီ) ၅-နေဝိဒံ (က)

mahāviravaṁ viravamānā bhūmiyaṁ patitvā sake muttakarīse nimuggā aparāparaṁ parivatti. Rūpanandā tampi disvā ativiya virajji. Satthāpi tassā itthiyā maraṇaṁ dassesi. Sā taṅkhaṇaṁyeva uddhumātakabhāvaṁ āpajji, navahi vaṇamukhehi pubbavaṭṭiyo ceva puḷavā ca paggharimsu, kākādayo sannipatitvā vilumpiṁsu. Rūpanandāpi taṁ oloketvā “ayaṁ itthī imasmiṁ yeva ṭhāne jaraṁ pattā, byādhiṁ pattā, maraṇaṁ pattā, imassāpi me attabhāvassa evameva jarābyādhimaraṇāni āgamissantī”ti attabhāvaṁ aniccato passi. Aniccato diṭṭhattā eva pana dukkhato anattato diṭṭhoyeva hoti. Athassā tayo bhavā ādittā gehā viya gīvāya baddhakuṇapaṁ viya ca upaṭṭhahiṁsu, kammaṭṭhānābhimukhaṁ cittaṁ pakkhandi. Satthā tāya aniccato diṭṭhabhāvaṁ ñatvā “sakkhissati nu kho sayameva attano patiṭṭhaṁ kātun”ti olokento “na sakkhissati, bahiddhā paccayaṁ laddhuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā tassā sappāyavasena dhammaṁ desento āha—

“Āturaṁ asuciṁ pūtiṁ, passa Nande samussayaṁ.
Uggharantaṁ paggharantaṁ, bālānaṁ abhipatthitaṁ.

Yathā idaṁ tathā etaṁ, yathā etaṁ tathā idaṁ.
Dhātuto[1] suññato passa, mā lokaṁ punarāgami.
Bhave chandaṁ virājetvā, upasanto carissatī”ti.

Itthaṁ sudaṁ[2] Bhagavā Nandaṁ bhikkhuniṁ ārabbha imā gāthāyo abhāsitthāti. Nandā desanānusārena ñāṇaṁ pesetvā sotāpattiphalaṁ pāpuṇi. Athassā upari tiṇṇaṁ maggaphalānaṁ vipassanāparivāsatthāya suññatākammaṭṭhānaṁ kathetuṁ “Nande mā ‘imasmiṁ sarīre sāro atthī’ti saññaṁ kari. Appamattakopi hi ettha sāro natthi, tīṇi aṭṭhisatāni ussāpetvā kataṁ Aṭṭhinagarametan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

150. “Aṭṭhīnaṁ nagaraṁ kataṁ, maṁsalohitalepanaṁ.
Yattha jarā ca maccu ca, māno makkho ca ohito”ti.

Tassattho—yatheva hi pubbaṇṇāparaṇṇādīnaṁ odahanatthāya kaṭṭhāni ussāpetvā vallīhi bandhitvā mattikāya vilimpetvā nagarasaṅkhātaṁ bahiddhā

1. Dhātuyo (Syā) 2. Idaṁ suttaṁ (Ka)

မဟာဝိရဝံ ဝိရဝမာနာ ဘူမိယံ ပတိတွာ သကေ မုတ္တကရီသေ နိမုဂ္ဂါ အပရာပရံ ပရိဝတ္တိ။ ရူပနန္ဒာ တမ္ပိ ဒိသွာ အတိဝိယ ဝိရဇ္ဇိ။ သတ္ထာပိ တဿာ ဣတ္ထိယာ မရဏံ ဒဿေသိ။ သာ တင်္ခဏံယေဝ ဥဒ္ဓုမာတကဘာဝံ အာပဇ္ဇိ၊ နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ ပုဗ္ဗဝဋ္ဋိယော စေဝ ပုဠဝါ စ ပဂ္ဃရိံသု၊ ကာကာဒယော သန္နိပတိတွာ ဝိလုမ္ပိံသု။ ရူပနန္ဒာပိ တံ ဩလောကေတွာ “အယံ ဣတ္ထီ ဣမသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဇရံ ပတ္တာ၊ ဗျာဓိံ ပတ္တာ၊ မရဏံ ပတ္တာ၊ ဣမဿာပိ မေ အတ္တဘာဝဿ ဧဝမေဝ ဇရာဗျာဓိမရဏာနိ အာဂမိဿန္တီ”တိ အတ္တဘာဝံ အနိစ္စတော ပဿိ။ အနိစ္စတော ဒိဋ္ဌတ္တာ ဧဝ ပန ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဒိဋ္ဌောယေဝ ဟောတိ။ အထဿာ တယော ဘဝါ အာဒိတ္တာ ဂေဟာ ဝိယ ဂီဝါယ ဗဒ္ဓကုဏပံ ဝိယ စ ဥပဋ္ဌဟိံသု၊ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိမုခံ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒိ။ သတ္ထာ တာယ အနိစ္စတော ဒိဋ္ဌဘာဝံ ဉတွာ “သက္ခိဿတိ နု ခေါ သယမေဝ အတ္တနော ပတိဋ္ဌံ ကာတု”န္တိ ဩလောကေန္တော “န သက္ခိဿတိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ ပစ္စယံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ တဿာ သပ္ပာယဝသေန ဓမ္မံ ဒေသေန္တော အာဟ—

“အာတုရံ အသုစိံ ပူတိံ၊ ပဿ နန္ဒေ သမုဿယံ။
ဥဂ္ဃရန္တံ ပဂ္ဃရန္တံ၊ ဗာလာနံ အဘိပတ္ထိတံ။

ယထာ ဣဒံ တထာ ဧတံ၊ ယထာ ဧတံ တထာ ဣဒံ။
ဓာတုတော[၁] သုညတော ပဿ၊ မာ လောကံ ပုနရာဂမိ။
ဘဝေ ဆန္ဒံ ဝိရာဇေတွာ၊ ဥပသန္တော စရိဿတီ”တိ။

ဣတ္ထံ သုဒံ[၂] ဘဂဝါ နန္ဒံ ဘိက္ခုနိံ အာရဗ္ဘ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထာတိ။ နန္ဒာ ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ သောတာပတ္တိဖလံ ပါပုဏိ။ အထဿာ ဥပရိ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂဖလာနံ ဝိပဿနာပရိဝါသတ္ထာယ သုညတာကမ္မဋ္ဌာနံ ကထေတုံ “နန္ဒေ မာ ‘ဣမသ္မိံ သရီရေ သာရော အတ္ထီ’တိ သညံ ကရိ။ အပ္ပမတ္တကောပိ ဟိ ဧတ္ထ သာရော နတ္ထိ၊ တီဏိ အဋ္ဌိသတာနိ ဥဿာပေတွာ ကတံ အဋ္ဌိနဂရမေတ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၅၀။ “အဋ္ဌီနံ နဂရံ ကတံ၊ မံသလောဟိတလေပနံ။
ယတ္ထ ဇရာ စ မစ္စု စ၊ မာနော မက္ခော စ ဩဟိတော”တိ။

တဿတ္ထော—ယထေဝ ဟိ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏာဒီနံ ဩဒဟနတ္ထာယ ကဋ္ဌာနိ ဥဿာပေတွာ ဝလ္လီဟိ ဗန္ဓိတွာ မတ္တိကာယ ဝိလိမ္ပေတွာ နဂရသင်္ခါတံ ဗဟိဒ္ဓါ

၁-ဓာတုယော (သျာ) ၂-ဣဒံ သုတ္တံ (က)

gehaṁ karonti, evamidaṁ ajjhattikampi tīṇi aṭṭhisatāni ussāpetvā nhāruvinaddhaṁ maṁsalohitalepanaṁ tacapaṭicchannaṁ jīraṇalakkhaṇāya jarāya maraṇalakkhaṇassa maccuno ārohasampadādīni paṭicca maññanalakkhaṇassa[1] mānassa sukatakāraṇavināsanalakkhaṇassa makkhassa ca odahanatthāya **nagaraṁ kataṁ.** Evarūpo eva hi ettha kāyikacetasiko ābādho ohito, ito uddhaṁ kiñci gayhūpagaṁ natthīti.

Desanāvasāne sā therī arahattaṁ pāpuṇi, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Janapadakalyāṇī rūpanandātherīvatthu pañcamaṁ.

---

6. Mallikādevīvatthu

Jīranti veti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Mallikaṁ deviṁ ārabbha kathesi.

Sā kira ekadivasaṁ nhānakoṭṭhakaṁ paviṭṭhā mukhaṁ dhovitvā onatasarīrā jaṅghaṁ dhovituṁ ārabhi. Tāya ca saddhiṁyeva paviṭṭho eko vallabhasunakho atthi. So taṁ tathā onataṁ disvā asaddhammasanthavaṁ kātuṁ ārabhi. Sā phassaṁ sādiyantī aṭṭhāsi. Rājāpi uparipāsāde vātapānena olokento taṁ disvā tato āgatakāle "nassa vasali, kasmā evarūpamakāsī"ti āha. Kiṁ mayā kataṁ devāti. Sunakhena saddhiṁ santhavoti. Natthetaṁ devāti. Mayā sāmaṁ diṭṭhaṁ, nāhaṁ tava saddahissāmi, nassa vasalīti. "Mahārāja yo koci imaṁ koṭṭhakaṁ paviṭṭho iminā vātapānena olokentassa ekova dvidhā paññāyatī"ti abhūtaṁ kathesi. Deva sace me na saddahasi, etaṁ koṭṭhakaṁ pavisa, ahaṁ taṁ iminā vātapānena olokessāmīti. Rājā mūḷhadhātuko[2] tassā vacanaṁ saddahitvā koṭṭhakaṁ pāvisi. Sāpi kho devī vātapāne ṭhatvā lolokentī "andhabāla mahārāja kiṁ nāmetaṁ, ajikāya saddhiṁ santhavaṁ karosī"ti āha. "Nāhaṁ bhadde evarūpaṁ karomī"ti ca vuttepi "mayā sāmaṁ diṭṭhaṁ, nāhaṁ tava saddahissāmī"ti āha.

---

1. Majjanalakkhaṇassa (Syā)
2. Mandadhātuko (Syā)

ဂေဟံ ကရောန္တိ၊ ဧဝမိဒံ အဇ္ဈတ္တိကမ္ပိ တီဏိ အဋ္ဌိသတာနိ ဥဿာပေတွာ နှာရုဝိနဒ္ဓံ မံသလောဟိတလေပနံ တစပဋိစ္ဆန္နံ ဇီရဏလက္ခဏာယ ဇရာယ မရဏလက္ခဏဿ မစ္စုနော အာရောဟသမ္ပဒါဒီနိ ပဋိစ္စ မညနလက္ခဏဿ[၁] မာနဿ သုကတကာရဏဝိနာသနလက္ခဏဿ မက္ခဿ စ ဩဒဟနတ္ထာယ **နဂရံ ကတံ**။ ဧဝရူပေါ ဧဝ ဟိ ဧတ္ထ ကာယိကစေတသိကော အာဗာဓော ဩဟိတော၊ ဣတော ဥဒ္ဓံ ကိဉ္စိ ဂယှူပဂံ နတ္ထီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သာ ထေရီ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဇနပဒကလျာဏီ ရူပနန္ဒာထေရီဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-မလ္လိကာဒေဝီဝတ္ထု

ဇီရန္တိ ဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မလ္လိကံ ဒေဝိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာ ကိရ ဧကဒိဝသံ နှာနကောဋ္ဌကံ ပဝိဋ္ဌာ မုခံ ဓောဝိတွာ ဩနတသရီရာ ဇင်္ဃံ ဓောဝိတုံ အာရဘိ။ တာယ စ သဒ္ဓိံယေဝ ပဝိဋ္ဌော ဧကော ဝလ္လဘသုနခေါ အတ္ထိ။ သော တံ တထာ ဩနတံ ဒိသွာ အသဒ္ဓမ္မသန္ထဝံ ကာတုံ အာရဘိ။ သာ ဖဿံ သာဒိယန္တီ အဋ္ဌာသိ။ ရာဇာပိ ဥပရိပါသာဒေ ဝါတပါနေန ဩလောကေန္တော တံ ဒိသွာ တတော အာဂတကာလေ "နဿ ဝသလိ၊ ကသ္မာ ဧဝရူပမကာသီ"တိ အာဟ။ ကိံ မယာ ကတံ ဒေဝါတိ။ သုနခေန သဒ္ဓိံ သန္ထဝေါတိ။ နတ္ထေတံ ဒေဝါတိ။ မယာ သာမံ ဒိဋ္ဌံ၊ နာဟံ တဝ သဒ္ဒဟိဿာမိ၊ နဿ ဝသလီတိ။ "မဟာရာဇ ယော ကောစိ ဣမံ ကောဋ္ဌကံ ပဝိဋ္ဌော ဣမိနာ ဝါတပါနေန ဩလောကေန္တဿ ဧကောဝ ဒွိဓာ ပညာယတီ"တိ အဘူတံ ကထေသိ။ ဒေဝ သစေ မေ န သဒ္ဒဟသိ၊ ဧတံ ကောဋ္ဌကံ ပဝိသ၊ အဟံ တံ ဣမိနာ ဝါတပါနေန ဩလောကေဿာမီတိ။ ရာဇာ မူဠှဓာတုကော[၂] တဿာ ဝစနံ သဒ္ဒဟိတွာ ကောဋ္ဌကံ ပါဝိသိ။ သာပိ ခေါ ဒေဝီ ဝါတပါနေ ဌတွာ ဩလောကေန္တီ "အန္ဓဗာလ မဟာရာဇ ကိံ နာမေတံ၊ အဇိကာယ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ ကရောသီ"တိ အာဟ။ "နာဟံ ဘဒ္ဒေ ဧဝရူပံ ကရောမီ"တိ စ ဝုတ္တေပိ "မယာ သာမံ ဒိဋ္ဌံ၊ နာဟံ တဝ သဒ္ဒဟိဿာမီ"တိ အာဟ။

၁-မဇ္ဇနလက္ခဏဿ (သျာ)
၂-မန္ဒဓာတုကော (သျာ)

Taṁ sutvā rājā “addhā imaṁ koṭṭhakaṁ paviṭṭho ekova dvidhā paññāyatī”ti saddahi. Mallikā cintesi “ayaṁ rājā andhabālatāya mayā vañcito, pāpaṁ me kataṁ, ayañca me abhūtena abbhācikkhito, idaṁ me kammaṁ Satthāpi jānissati, dve aggasāvakāpi asīti mahāsāvakāpi jānissanti, aho vata me bhāriyaṁ kammaṁ katan”ti. Ayaṁ kira rañño asadisadāne sahāyikā ahosi. Tattha ca ekadivasaṁ katapariccāgo dhanassa cuddasakoṭi-agghanako ahosi. Tathāgatassa setacchattaṁ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapīṭhanti imāni pana cattāri anagghāneva ahesuṁ. Sā maraṇakāle evarūpaṁ mahāpariccāgaṁ nānussaritvā tadeva pāpakammaṁ anussarantī kālaṁ katvā Avīcimhi nibbatti. Rañño pana sā ativiya piyā ahosi. So balavasokābhibhūto tassā sarīrakiccaṁ kāretvā “nibbattaṭṭhānamassā pucchissāmī”ti Satthu santikaṁ agamāsi. Satthā yathā so āgatakāraṇaṁ na sarati, tathā akāsi. So Satthu santike sāraṇīyadhammakathaṁ sutvā gehaṁ paviṭṭhakāle saritvā “ahaṁ bhaṇe Mallikāya nibbattaṭṭhānaṁ pucchissāmīti Satthu santikaṁ gantvā pamuṭṭho, sve puna pucchissāmī”ti punadivasepi agamāsi. Satthāpi paṭipāṭiyā satta divasāni yathā so na sarati, tathā akāsi. Sāpi sattāhameva niraye paccitvā aṭṭhame divase tato cutā Tusitabhavane nibbatti. Kasmā panassa Satthā asaraṇabhāvaṁ akāsīti? Sā kira tassa ativiya piyā ahosi manāpā, tasmā tassā niraye nibbattabhāvaṁ sutvā “sace evarūpā saddhāsampannā niraye nibbattā, dānaṁ datvā kiṁ karissāmī”ti micchādiṭṭhiṁ gahetvā pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ gehe pavattaṁ niccabhattaṁ harāpetvā niraye nibbatteyya, tenassa Satthā sattāhaṁ asaraṇabhāvaṁ katvā aṭṭhame divase piṇḍāya caranto sayameva rājakuladvāraṁ agamāsi.

Rājā “Satthā āgato”ti sutvā nikkhamitvā pattaṁ ādāya pāsādaṁ abhiruhituṁ ārabhi. Satthā pana rathasālāya nisīdituṁ ākāraṁ dassesi. Rājā Satthāraṁ tattheva nisīdāpetvā yāgukhajjakena paṭimānetvā vanditvā nisinnova ahaṁ bhante Mallikāya deviyā nibbattaṭṭhānaṁ pucchissāmīti gantvā pamuṭṭho, kattha nu kho sā bhante nibbattāti. Tusitabhavane mahārājāti, bhante tāya Tusitabhavane anibbattantiyā[1]ko añño

1. Anibbattiyā (Syā, Ka)

တံ သုတွာ ရာဇာ “အဒ္ဓါ ဣမံ ကောဋ္ဌကံ ပဝိဋ္ဌော ဧကောဝ ဒွိဓာ ပညာယတီ”တိ သဒ္ဒဟိ။ မလ္လိကာ စိန္တေသိ “အယံ ရာဇာ အန္ဓဗာလတာယ မယာ ဝဉ္စိတော၊ ပါပံ မေ ကတံ၊ အယဉ္စ မေ အဘူတေန အဗ္ဘာစိက္ခိတော၊ ဣဒံ မေ ကမ္မံ သတ္ထာပိ ဇာနိဿတိ၊ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကာပိ အသီတိ မဟာသာဝကာပိ ဇာနိဿန္တိ၊ အဟော ဝတ မေ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတ”န္တိ။ အယံ ကိရ ရညော အသဒိသဒါနေ သဟာယိကာ အဟောသိ။ တတ္ထ စ ဧကဒိဝသံ ကတပရိစ္စာဂေါ ဓနဿ စုဒ္ဒသကောဋိအဂ္ဃနကော အဟောသိ။ တထာဂတဿ သေတစ္ဆတ္တံ နိသီဒနပလ္လင်္ကော အာဓာရကော ပါဒပီဌန္တိ ဣမာနိ ပန စတ္တာရိ အနဂ္ဃာနေဝ အဟေသုံ။ သာ မရဏကာလေ ဧဝရူပံ မဟာပရိစ္စာဂံ နာနုဿရိတွာ တဒေဝ ပါပကမ္မံ အနုဿရန္တီ ကာလံ ကတွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ။ ရညော ပန သာ အတိဝိယ ပိယာ အဟောသိ။ သော ဗလဝသောကာဘိဘူတော တဿာ သရီရကိစ္စံ ကာရေတွာ “နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနမဿာ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ ယထာ သော အာဂတကာရဏံ န သရတိ၊ တထာ အကာသိ။ သော သတ္ထု သန္တိကေ သာရဏီယဓမ္မကထံ သုတွာ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌကာလေ သရိတွာ “အဟံ ဘဏေ မလ္လိကာယ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ပမုဋ္ဌော၊ သွေ ပုန ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ ပုနဒိဝသေပိ အဂမာသိ။ သတ္ထာပိ ပဋိပါဋိယာ သတ္တ ဒိဝသာနိ ယထာ သော န သရတိ၊ တထာ အကာသိ။ သာပိ သတ္တာဟမေဝ နိရယေ ပစ္စိတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ တတော စုတာ တုသိတဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ကသ္မာ ပနဿ သတ္ထာ အသရဏဘာဝံ အကာသီတိ? သာ ကိရ တဿ အတိဝိယ ပိယာ အဟောသိ မနာပါ၊ တသ္မာ တဿာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တဘာဝံ သုတွာ “သစေ ဧဝရူပါ သဒ္ဓါသမ္ပန္နာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ ဒါနံ ဒတွာ ကိံ ကရိဿာမီ”တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ဂေဟေ ပဝတ္တံ နိစ္စဘတ္တံ ဟရာပေတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တေယျ၊ တေနဿ သတ္ထာ သတ္တာဟံ အသရဏဘာဝံ ကတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော သယမေဝ ရာဇကုလဒွါရံ အဂမာသိ။

ရာဇာ “သတ္ထာ အာဂတော”တိ သုတွာ နိက္ခမိတွာ ပတ္တံ အာဒါယ ပါသာဒံ အဘိရုဟိတုံ အာရဘိ။ သတ္ထာ ပန ရထသာလာယ နိသီဒိတုံ အာကာရံ ဒဿေသိ။ ရာဇာ သတ္ထာရံ တတ္ထေဝ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကေန ပဋိမာနေတွာ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နောဝ အဟံ ဘန္တေ မလ္လိကာယ ဒေဝိယာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိဿာမီတိ ဂန္တွာ ပမုဋ္ဌော၊ ကတ္ထ နု ခေါ သာ ဘန္တေ နိဗ္ဗတ္တာတိ။ တုသိတဘဝနေ မဟာရာဇာတိ၊ ဘန္တေ တာယ တုသိတဘဝနေ အနိဗ္ဗတ္တန္တိယာ[၁] ကော အညော

၁-အနိဗ္ဗတ္တိယာ (သျာ၊ က)

nibbattissati, bhante natthi tāya sadisā itthī. Tassā hi nisinnaṭṭhānādīsu “sve Tathāgatassa idaṁ dassāmi, idaṁ karissāmī”ti dānasaṁvidhānaṁ ṭhapetvā aññaṁ kiccameva natthi, bhante tassā paralokaṁ gatakālato paṭṭhāya sarīraṁ me na vahatīti[1]. Atha naṁ Satthā “mā cintayi mahārāja, sabbesaṁ dhuvadhammo ayan”ti vatvā “ayaṁ mahārāja ratho kassā”ti pucchi. Taṁ sutvā rājā sirasmiṁ añjaliṁ patiṭṭhāpetvā “pitāmahassa me bhante”ti āha. Ayaṁ kassāti. Pitu me bhanteti. Ayaṁ pana ratho kassāti. Mama bhanteti. Evaṁ vutte Satthā “mahārāja tava pitāmahassa ratho tenevākārena[2] tava pitu rathaṁ na pāpuṇi, tava pitu ratho tava rathaṁ na pāpuṇi, evarūpassa nāma kaṭṭhakaliṅgarassāpi jarā āgacchati, kimaṅgaṁ pana attabhāvassa. Mahārāja sappurisadhammasseva hi jarā natthi, sattā pana ajīrakā nāma natthī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

151. “Jīranti ve rājarathā sucittā,
Atho sarīrampi jaraṁ upeti.
Satañca dhammo na jaraṁ upeti,
Santo have sabbhi pavedayantī”ti.

Tattha **veti** nipāto. **Sucittāti** sattahi ratanehi aparehi ca rathālaṅkārehi suṭṭhu cittitā[3] rājūnaṁ rathāpi **jīranti. Sarīrampīti** na kevalaṁ rathā eva, idaṁ suppaṭijaggitaṁ sarīrampi khaṇḍiccādīni pāpuṇantaṁ[4] **jaraṁ upeti. Satañcāti** Buddhādīnaṁ pana santānaṁ navavidho lokuttaradhammo ca kiñci upaghātaṁ na upetīti[5] **na jaraṁ upeti** nāma. **Pavedayantīti** evaṁ **santo** Buddhādayo **sabbhi** paṇḍitehi saddhiṁ kathentīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mallikādevīvatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Lāḷudāyittheravatthu

Appassutāyanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Lāḷudāyittheraṁ ārabbha kathesi.

---

1. Sarīrameva na bhavatīti (Sī)
2. Kena kāraṇena (Syā, Ka)
3. Cittā (Syā), cittakā (Ka)
4. Pāpuṇāti (Syā, Ka)
5. Na Karoti (Syā, Ka)

နိဗ္ဗတ္တိဿတိ၊ ဘန္တေ နတ္ထိ တာယ သဒိသာ ဣတ္ထီ။ တဿာ ဟိ နိသိန္နဋ္ဌာနာဒီသု “သွေ တထာဂတဿ ဣဒံ ဒဿာမိ၊ ဣဒံ ကရိဿာမီ”တိ ဒါနသံဝိဓာနံ ဌပေတွာ အညံ ကိစ္စမေဝ နတ္ထိ၊ ဘန္တေ တဿာ ပရလောကံ ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ သရီရံ မေ န ဝဟတီတိ[၁]။ အထ နံ သတ္ထာ “မာ စိန္တယိ မဟာရာဇ၊ သဗ္ဗေသံ ဓုဝဓမ္မော အယ”န္တိ ဝတွာ “အယံ မဟာရာဇ ရထော ကဿာ”တိ ပုစ္ဆိ။ တံ သုတွာ ရာဇာ သိရသ္မိံ အဉ္ဇလိံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ “ပိတာမဟဿ မေ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ အယံ ကဿာတိ။ ပိတု မေ ဘန္တေတိ။ အယံ ပန ရထော ကဿာတိ။ မမ ဘန္တေတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ သတ္ထာ “မဟာရာဇ တဝ ပိတာမဟဿ ရထော တေနေဝါကာရေန[၂] တဝ ပိတု ရထံ န ပါပုဏိ၊ တဝ ပိတု ရထော တဝ ရထံ န ပါပုဏိ၊ ဧဝရူပဿ နာမ ကဋ္ဌကလိင်္ဂရဿာပိ ဇရာ အာဂစ္ဆတိ၊ ကိမင်္ဂံ ပန အတ္တဘာဝဿ။ မဟာရာဇ သပ္ပုရိသဓမ္မဿေဝ ဟိ ဇရာ နတ္ထိ၊ သတ္တာ ပန အဇီရကာ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၅၁။ “ဇီရန္တိ ဝေ ရာဇရထာ သုစိတ္တာ၊
အထော သရီရမ္ပိ ဇရံ ဥပေတိ။
သတဉ္စ ဓမ္မော န ဇရံ ဥပေတိ၊
သန္တော ဟဝေ သဗ္ဘိ ပဝေဒယန္တီ”တိ။

တတ္ထ **ဝေ**တိ နိပါတော။ **သုစိတ္တာ**တိ သတ္တဟိ ရတနေဟိ အပရေဟိ စ ရထာလင်္ကာရေဟိ သုဋ္ဌု စိတ္တိတာ[၃] ရာဇူနံ ရထာပိ **ဇီရန္တိ**။ **သရီရမ္ပီ**တိ န ကေဝလံ ရထာ ဧဝ၊ ဣဒံ သုပ္ပဋိဇဂ္ဂိတံ သရီရမ္ပိ ခဏ္ဍိစ္စာဒီနိ ပါပုဏန္တံ[၄] **ဇရံ ဥပေတိ**။ **သတဉ္စာ**တိ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ပန သန္တာနံ နဝဝိဓော လောကုတ္တရဓမ္မော စ ကိဉ္စိ ဥပဃာတံ န ဥပေတီတိ[၅] **န ဇရံ ဥပေတိ** နာမ။ **ပဝေဒယန္တီ**တိ ဧဝံ **သန္တော** ဗုဒ္ဓါဒယော **သဗ္ဘိ** ပဏ္ဍိတေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မလ္လိကာဒေဝီဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-လာဠုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု

အပ္ပဿုတာယန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လာဠု-ဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-သရီရမေဝ န ဘဝတီတိ (သီ)
၂-ကေန ကာရဏေန (သျာ၊ က)
၃-စိတ္တာ (သျာ)၊ စိတ္တကာ (က)
၄-ပါပုဏာတိ (သျာ၊ က)
၅-န ကရောတိ (သျာ၊ က)

So kira maṅgalaṁ karontānaṁ gehaṁ gantvā “tirokuṭṭesu tiṭṭhantī”ti-ādinā[1] nayena avamaṅgalaṁ katheti, avamaṅgalaṁ karontānaṁ gehaṁ gantvā tirokuṭṭādīsu kathetabbesu “dānañca dhammacariyā cā”ti-ādinā[2] nayena maṅgalagāthā vā “yaṁ kiñci vittaṁ idha vā huraṁ vā”ti Ratanasuttaṁ[3] vā katheti. Evaṁ tesu tesu ṭhānesu “aññaṁ kathessāmī”ti aññaṁ kathentopi “aññaṁ kathemī”ti na jānāti. Bhikkhū tassa kathaṁ sutvā Satthu ārocesuṁ “kiṁ bhante Lāḷudāyissa maṅgalāmaṅgalaṭṭhānesu gamanena, aññasmiṁ kathetabbe aññameva kathetī”ti. Satthā “na bhikkhave idānevesa evaṁ katheti, pubbepi aññasmiṁ kathetabbe aññameva kathesī”ti vatvā atītaṁ āhari—

Atīte kira Bārāṇasiyaṁ Aggidattassa nāma brāhmaṇassa putto Somadattakumāro nāma rājānaṁ upaṭṭhahi. So raññā piyo ahosi manāpo. Brāhmaṇo pana kasikammaṁ nissāya jīvati. Tassa dveyeva goṇā ahesuṁ. Tesu eko mato. Brāhmaṇo puttaṁ āha “tāta Somadatta rājānaṁ me yācitvā ekaṁ goṇaṁ āharā”ti. Somadatto “sacāhaṁ rājānaṁ yācissāmi, lahubhāvo me paññāyissatī”ti cintetvā “tumheyeva tāta rājānaṁ yācathā”ti vatvā “tena hi tāta maṁ gahetvā yāhī”ti vutto cintesi “ayaṁ brāhmaṇo dandhapañño abhikkamādivacanamattampi na jānāti, aññasmiṁ vattabbe aññameva vadati, sikkhāpetvā pana naṁ nessāmī”ti. So taṁ ādāya bīraṇatthambhakaṁ nāma susānaṁ gantvā tiṇakalāpe bandhitvā “ayaṁ rājā, ayaṁ uparājā, ayaṁ senāpatī”ti nāmāni katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā “tumhehi rājakulaṁ gantvā evaṁ abhikkamitabbaṁ, evaṁ paṭikkamitabbaṁ, evaṁ nāma rājā vattabbo, evaṁ nāma uparājā, rājānaṁ pana upasaṅkamitvā ‘jayatu bhavaṁ mahārājā’ti vatvā evaṁ ṭhatvā imaṁ gāthaṁ vatvā goṇaṁ yāceyyāthā”ti gāthaṁ uggaṇhāpesi—

“Dve me goṇā mahārāja, yehi khettaṁ kasāmase.
Tesu eko mato deva, dutiyaṁ dehi khattiyā”ti.

So hi saṁvaccharamattena taṁ gāthaṁ paguṇaṁ katvā paguṇabhāvaṁ puttassa ārocetvā “tena hi tāta kañcideva paṇṇākāraṁ ādāya āgacchatha,

1. Khu 1. 8; Khu 2. 129 piṭṭhesu. 2. Khu 1. 4, 319 piṭṭhesu.
3. Khu 1. 5, 312 piṭṭhesu.

သော ကိရ မင်္ဂလံ ကရောန္တာနံ ဂေဟံ ဂန္တွာ "တိရောကုဋ္ဋေသု တိဋ္ဌန္တီ"တိ-အာဒိနာ[၁] နယေန အဝမင်္ဂလံ ကထေတိ၊ အဝမင်္ဂလံ ကရောန္တာနံ ဂေဟံ ဂန္တွာ တိရောကုဋ္ဋာဒီသု ကထေတဗ္ဗေသု "ဒါနဉ္စ ဓမ္မစရိယာ စာ"တိအာဒိနာ[၂] နယေန မင်္ဂလဂါထာ ဝါ "ယံ ကိဉ္စိ ဝိတ္တံ ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ"တိ ရတနသုတ္တံ[၃] ဝါ ကထေတိ။ ဧဝံ တေသု တေသု ဌာနေသု "အညံ ကထေဿာမီ"တိ အညံ ကထေန္တောပိ "အညံ ကထေမီ"တိ န ဇာနာတိ။ ဘိက္ခူ တဿ ကထံ သုတွာ သတ္ထု အာရောစေသုံ "ကိံ ဘန္တေ လာဠုဒါယိဿ မင်္ဂလာမင်္ဂလဋ္ဌာနေသု ဂမနေန၊ အညသ္မိံ ကထေတဗ္ဗေ အညမေဝ ကထေတီ"တိ။ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝေသ ဧဝံ ကထေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အညသ္မိံ ကထေတဗ္ဗေ အညမေဝ ကထေသီ"တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိယံ အဂ္ဂိဒတ္တဿ နာမ ဗြာဟ္မဏဿ ပုတ္တော သောမဒတ္တကုမာရော နာမ ရာဇာနံ ဥပဋ္ဌဟိ။ သော ရညော ပိယော အဟောသိ မနာပေါ။ ဗြာဟ္မဏော ပန ကသိကမ္မံ နိဿာယ ဇီဝတိ။ တဿ ဒွေယေဝ ဂေါဏာ အဟေသုံ။ တေသု ဧကော မတော။ ဗြာဟ္မဏော ပုတ္တံ အာဟ "တာတ သောမဒတ္တ ရာဇာနံ မေ ယာစိတွာ ဧကံ ဂေါဏံ အာဟရာ"တိ။ သောမဒတ္တော "သစာဟံ ရာဇာနံ ယာစိဿာမိ၊ လဟုဘာဝေါ မေ ပညာယိဿတီ"တိ စိန္တေတွာ "တုမှေယေဝ တာတ ရာဇာနံ ယာစထာ"တိ ဝတွာ "တေန ဟိ တာတ မံ ဂဟေတွာ ယာဟီ"တိ ဝုတ္တော စိန္တေသိ "အယံ ဗြာဟ္မဏော ဒန္ဓပညော အဘိက္ကမာဒိဝစနမတ္တမ္ပိ န ဇာနာတိ၊ အညသ္မိံ ဝတ္တဗ္ဗေ အညမေဝ ဝဒတိ၊ သိက္ခာပေတွာ ပန နံ နေဿာမီ"တိ။ သော တံ အာဒါယ ဗီရဏတ္ထမ္ဘကံ နာမ သုသာနံ ဂန္တွာ တိဏကလာပေ ဗန္ဓိတွာ "အယံ ရာဇာ၊ အယံ ဥပရာဇာ၊ အယံ သေနာပတီ"တိ နာမာနိ ကတွာ ပဋိပါဋိယာ ပိတု ဒဿေတွာ "တုမှေဟိ ရာဇကုလံ ဂန္တွာ ဧဝံ အဘိက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ပဋိက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ နာမ ရာဇာ ဝတ္တဗ္ဗော၊ ဧဝံ နာမ ဥပရာဇာ၊ ရာဇာနံ ပန ဥပသင်္ကမိတွာ 'ဇယတု ဘဝံ မဟာရာဇာ'တိ ဝတွာ ဧဝံ ဌတွာ ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ ဂေါဏံ ယာစေယျာထာ"တိ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏှာပေသိ—

"ဒွေ မေ ဂေါဏာ မဟာရာဇ၊ ယေဟိ ခေတ္တံ ကသာမသေ။
တေသု ဧကော မတော ဒေဝ၊ ဒုတိယံ ဒေဟိ ခတ္တိယာ"တိ။

သော ဟိ သံဝစ္ဆရမတ္တေန တံ ဂါထံ ပဂုဏံ ကတွာ ပဂုဏဘာဝံ ပုတ္တဿ အာရောစေတွာ "တေန ဟိ တာတ ကဉ္စိဒေဝ ပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ အာဂစ္ဆထ၊

၁-ခု ၁-၈၊ ခု ၂-၁၂၉-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ခု ၁-၄-၃၁၉-ပိဋ္ဌေသု။ ၃-ခု ၁-၅-၃၁၂-ပိဋ္ဌေသု။

ahaṁ purimataraṁ gantvā rañño santike ṭhassāmī”ti vutte “sādhu tātā”ti paṇṇākāraṁ gahetvā Somadattassa rañño santike ṭhitakāle ussāhappatto rājakulaṁ gantvā raññā tuṭṭhacittena katapaṭisammodano “tāta cirassaṁ vata āgatattha, idamāsanaṁ nisīditvā vadatha, yenattho”ti vutte imaṁ gāthamāha—

“Dve me goṇā mahārāja, yehi khettaṁ kasāmase.
Tesu eko mato deva, dutiyaṁ gaṇha khattiyā”ti.

Raññā “kiṁ vadesi tāta, puna vadehī”ti vuttepi tameva gāthaṁ āha. Rājā tena virajjhitvā kathitabhāvaṁ ñatvā sitaṁ katvā “Somadatta tumhākaṁ gehe bahū maññe goṇā”ti vatvā “tumhehi dinnā bahū bhavissanti devā”ti vutte bodhisattassa tussitvā brāhmaṇassa soḷasa goṇe alaṅkārabhaṇḍakaṁ nivāsagāmañcassa brahmadeyyaṁ datvā mahantena yasena brāhmaṇaṁ uyyojesīti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā “tadā rājā Ānando ahosi, brāhmaṇo Lāḷudāyī, Somadatto pana ahamevā”ti jātakaṁ samodhānetvā “na bhikkhave idāneva, pubbepesa attano appassutatāya aññasmiṁ vattabbe aññameva vadati. Appassutapuriso hi balibaddasadiso nāma hotī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

152. “Appassutāyaṁ puriso, balibaddova jīrati.
Maṁsāni tassa vaḍḍhanti, paññā tassa na vaḍḍhatī”ti.

Tattha **appassutāyan**ti ekassa vā dvinnaṁ vā paṇṇāsakānaṁ. Atha vā pana vaggānaṁ[1] sabbantimena paricchedena ekassa vā dvinnaṁ vā suttantānaṁ vāpi[2] abhāvena appassuto ayaṁ. Kammaṭṭhānaṁ pana uggahetvā anuyuñjanto bahussutova. **Balibaddova jīratī**ti yathā hi balibaddo jīramāno vaḍḍhamāno neva mātu, na pitu, na sesañātakānaṁ atthāya vaḍḍhati, atha kho niratthakameva jīrati, evamevaṁ ayampi na upajjhāyavattaṁ karoti, na ācariyavattaṁ, na āgantukavattādīni, na bhāvanārāmataṁ[3] anuyuñjati, niratthakameva jīrati, **maṁsāni tassa vaḍḍhantī**ti yathā balibaddassa “yuganaṅgalādīni vahituṁ asamattho eso”ti araññe vissaṭṭhassa tattheva

1. Suttavaggānaṁ (Syā), pannarasavaggānaṁ (Ka) 2. Suttantānampi (Syā)
3. Bhāvanāmattaṁ (Ka)

အဟံ ပုရိမတရံ ဂန္တွာ ရညော သန္တိကေ ဌဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ “သာဓု တာတာ”တိ ပဏ္ဏာကာရံ ဂဟေတွာ သောမဒတ္တဿ ရညော သန္တိကေ ဌိတကာလေ ဥဿာဟပ္ပတ္တော ရာဇကုလံ ဂန္တွာ ရညာ တုဋ္ဌစိတ္တေန ကတပဋိသမ္မောဒနော “တာတ စိရဿံ ဝတ အာဂတတ္ထ၊ ဣဒမာသနံ နိသီဒိတွာ ဝဒထ၊ ယေနတ္ထော”တိ ဝုတ္တေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဒွေ မေ ဂေါဏာ မဟာရာဇ၊ ယေဟိ ခေတ္တံ ကသာမသေ။
တေသု ဧကော မတော ဒေဝ၊ ဒုတိယံ ဂဏှ ခတ္တိယာ”တိ။

ရညာ “ကိံ ဝဒေသိ တာတ၊ ပုန ဝဒေဟီ”တိ ဝုတ္တေပိ တမေဝ ဂါထံ အာဟ။ ရာဇာ တေန ဝိရဇ္ဈိတွာ ကထိတဘာဝံ ဉတွာ သိတံ ကတွာ “သောမဒတ္တ တုမှာကံ ဂေဟေ ဗဟူ မညေ ဂေါဏာ”တိ ဝတွာ “တုမှေဟိ ဒိန္နာ ဗဟူ ဘဝိဿန္တိ ဒေဝါ”တိ ဝုတ္တေ ဗောဓိသတ္တဿ တုဿိတွာ ဗြာဟ္မဏဿ သောဠသ ဂေါဏေ အလင်္ကာရဘဏ္ဍကံ နိဝါသဂါမဉ္စဿ ဗြဟ္မဒေယျံ ဒတွာ မဟန္တေန ယသေန ဗြာဟ္မဏံ ဥယျောဇေသီတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “တဒါ ရာဇာ အာနန္ဒော အဟောသိ၊ ဗြာဟ္မဏော လာဠုဒါယီ၊ သောမဒတ္တော ပန အဟမေဝါ”တိ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ အတ္တနော အပ္ပဿုတတာယ အညသ္မိံ ဝတ္တဗ္ဗေ အညမေဝ ဝဒတိ။ အပ္ပဿုတပုရိသော ဟိ ဗလိဗဒ္ဒသဒိသော နာမ ဟောတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၅၂။ “အပ္ပဿုတာယံ ပုရိသော၊ ဗလိဗဒ္ဒေါဝ ဇီရတိ။
မံသာနိ တဿ ဝဍ္ဎန္တိ၊ ပညာ တဿ န ဝဍ္ဎတီ”တိ။

တတ္ထ **အပ္ပဿုတာယ**န္တိ ဧကဿ ဝါ ဒွိန္နံ ဝါ ပဏ္ဏာသကာနံ။ အထ ဝါ ပန ဝဂ္ဂါနံ[1] သဗ္ဗန္တိမေန ပရိစ္ဆေဒေန ဧကဿ ဝါ ဒွိန္နံ ဝါ သုတ္တန္တာနံ ဝါပိ[2] အဘာဝေန အပ္ပဿုတော အယံ။ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပန ဥဂ္ဂဟေတွာ အနုယုဉ္ဇန္တော ဗဟုဿုတောဝ။ **ဗလိဗဒ္ဒေါဝ ဇီရတီ**တိ ယထာ ဟိ ဗလိဗဒ္ဒေါ ဇီရမာနော ဝဍ္ဎမာနော နေဝ မာတု, န ပိတု, န သေသညာတကာနံ အတ္ထာယ ဝဍ္ဎတိ၊ အထ ခေါ နိရတ္ထကမေဝ ဇီရတိ၊ ဧဝမေဝံ အယမ္ပိ န ဥပဇ္ဈာယဝတ္တံ ကရောတိ၊ န အာစရိယဝတ္တံ, န အာဂန္တုကဝတ္တာဒီနိ၊ န ဘာဝနာရာမတံ[3] အနုယုဉ္ဇတိ၊ နိရတ္ထကမေဝ ဇီရတိ၊ **မံသာနိ တဿ ဝဍ္ဎန္တီ**တိ ယထာ ဗလိဗဒ္ဒဿ “ယုဂနင်္ဂလာဒီနိ ဝဟိတုံ အသမတ္ထော ဧသော”တိ အရညေ ဝိဿဋ္ဌဿ တတ္ထေဝ

၁-သုတ္တဝဂ္ဂါနံ (သျာ)၊ ပန္နရသဝဂ္ဂါနံ (က) ၂-သုတ္တန္တာနမ္ပိ (သျာ) ၃-ဘာဝနာမတ္တံ (က)

vicarantassa khādantassa pivantassa maṁsāni vaḍḍhanti, evameva imassāpi upajjhāyādīhi vissaṭṭhassa saṅghaṁ[1] nissāya cattāro paccaye labhitvā uddhavirecanādīni katvā kāyaṁ posentassa maṁsāni vaḍḍhanti, thūlasarīro hutvā vicarati. **Paññā tassā**ti lokiyalokuttarā panassa paññā ekaṅgulamattāpi **na vaḍḍhati,** araññe pana gacchalatādīni viya cha dvārāni nissāya taṇhā ceva navavidhamāno ca vaḍḍhatīti attho.

Desanāvasāne mahājano sotāpattiphalādīni pāpuṇīti.

Lāḷudāyittheravatthu sattamaṁ.

---

8. Udānavatthu

Anekajātisaṁsāranti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Bodhirukkhamūle nisinno udānavasena udānetvā aparabhāge Ānandattherena puṭṭho kathesi.

So hi Bodhirukkhamūle nisinno sūriye anatthaṅgateyeva mārabalaṁ viddhaṁsetvā paṭhamayāme pubbenivāsapaṭicchādakaṁ tamaṁ padāletvā majjhimayāme dibbacakkhuṁ visodhetvā pacchimayāme sattesu kāruññataṁ paṭicca paccayākāre ñāṇaṁ otāretvā taṁ anulomapaṭilomavasena sammasanto aruṇuggamanavelāya sammāsambodhiṁ abhisambujjhitvā anekehi Buddhasatasahassehi avijahitaṁ udānaṁ udānento imā gāthā abhāsi—

153. "Anekajātisaṁsāraṁ, sandhāvissaṁ anibbisaṁ.
Gahakāraṁ gavesanto, dukkhā jāti punappunaṁ.

154. Gahakāraka diṭṭhosi, puna gehaṁ na kāhasi.
Sabbā te phāsukā bhaggā, gahakūṭaṁ visaṅkhataṁ.
Visaṅkhāragataṁ cittaṁ, taṇhānaṁ khayamajjhagā"ti.

Tattha **gahakāraṁ gavesanto**ti ahaṁ imassa attabhāvasaṅkhātassa gehassa kārakaṁ taṇhāvaḍḍhakiṁ gavesanto yena ñāṇena sakkā taṁ[2]

1. Jaṅghaṁ (Ka) 2. So (Syā, Ka)

ဝိစရန္တဿ ခါဒန္တဿ ပိဝန္တဿ မံသာနိ ဝဍ္ဎန္တိ၊ ဧဝမေဝ ဣမဿာပိ ဥပဇ္ဈာယာဒီဟိ ဝိဿဋ္ဌဿ သင်္ဃံ[1] နိဿာယ စတ္တာရော ပစ္စယေ လဘိတွာ ဥဒ္ဓဝိရေစနာဒီနိ ကတွာ ကာယံ ပေါသေန္တဿ မံသာနိ ဝဍ္ဎန္တိ၊ ထူလသရီရော ဟုတွာ ဝိစရတိ။ **ပညာ တဿာ**တိ လောကိယလောကုတ္တရာ ပနဿ ပညာ ဧကင်္ဂုလမတ္တာပိ **န ဝဍ္ဎတိ၊** အရညေ ပန ဂစ္ဆလတာဒီနိ ဝိယ ဆ ဒွါရာနိ နိဿာယ တဏှာ စေဝ နဝဝိဓမာနော စ ဝဍ္ဎတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ မဟာဇနော သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏီတိ။

လာဠုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ဥဒါနဝတ္ထု

အနေကဇာတိသံသာရန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဗောဓိရုက္ခမူလေ နိသိန္နော ဥဒါနဝသေန ဥဒါနေတွာ အပရဘာဂေ အာနန္ဒတ္ထေရေန ပုဋ္ဌော ကထေသိ။

သော ဟိ ဗောဓိရုက္ခမူလေ နိသိန္နော သူရိယေ အနတ္ထင်္ဂတေယေဝ မာရဗလံ ဝိဒ္ဓံသေတွာ ပဌမယာမေ ပုဗ္ဗေနိဝါသပဋိစ္ဆာဒကံ တမံ ပဒါလေတွာ မဇ္ဈိမယာမေ ဒိဗ္ဗစက္ခုံ ဝိသောဓေတွာ ပစ္ဆိမယာမေ သတ္တေသု ကာရုညတံ ပဋိစ္စ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ တံ အနုလောမပဋိလောမဝသေန သမ္မသန္တော အရုဏုဂ္ဂမနဝေလာယ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ အနေကေဟိ ဗုဒ္ဓသတသဟဿေဟိ အဝိဇဟိတံ ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၅၃။ "အနေကဇာတိသံသာရံ၊ သန္ဓာဝိဿံ အနိဗ္ဗိသံ။
ဂဟကာရံ ဂဝေသန္တော၊ ဒုက္ခာ ဇာတိ ပုနပ္ပုနံ။

၁၅၄။ ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌောသိ၊ ပုန ဂေဟံ န ကာဟသိ။
သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ၊ ဂဟကူဋံ ဝိသင်္ခတံ။
ဝိသင်္ခါရဂတံ စိတ္တံ၊ တဏှာနံ ခယမဇ္ဈဂါ"တိ။

တတ္ထ **ဂဟကာရံ ဂဝေသန္တော**တိ အဟံ ဣမဿ အတ္တဘာဝသင်္ခါတဿ ဂေဟဿ ကာရကံ တဏှာဝဍ္ဎကိံ ဂဝေသန္တော ယေန ဉာဏေန သက္ကာ တံ[2]

၁-ဇင်္ဃံ (က) ၂-သော (သျာ၊ က)

daṭṭhuṁ, tassa bodhiñāṇassatthāya Dīpaṅkarapādamūle katābhinīhāro ettakaṁ kālaṁ **anekajātisaṁsāraṁ** anekajātisatasahassasaṅkhātaṁ imaṁ saṁsāravaṭṭaṁ **anibbisaṁ** taṁ ñāṇaṁ avindanto alabhantoyeva **sandhāvissaṁ** saṁsariṁ, aparāparaṁ anuvicarinti attho. **Dukkhā jāti punappunan**ti idaṁ gahakārakagavesanassa kāraṇavacanaṁ[1]. Yasmā jarābyādhimaraṇamissitāya jāti nāmesā punappunaṁ upagantuṁ dukkhā, na ca sā tasmiṁ adiṭṭhe nivattati. Tasmā taṁ gavesanto sandhāvissanti attho. **Diṭṭhosī**ti sabbaññutaññāṇaṁ paṭivijjhantena mayā idāni diṭṭhosi. **Puna gehan**ti puna imasmiṁ saṁsāravaṭṭe attabhāvasaṅkhātaṁ mama gehaṁ **na kāhasi. Sabbā te phāsukā bhaggā**ti tava sabbā avasesā kilesaphāsukā mayā bhaggā. **Gahakūṭaṁ visaṅkhatan**ti imassa tayā katassa attabhāvagehassa avijjāsaṅkhātaṁ kaṇṇikamaṇḍalampi mayā viddhaṁsitaṁ. **Visaṅkhāragataṁ cittan**ti idāni mama cittaṁ visaṅkhāraṁ nibbānaṁ ārammaṇakaraṇavasena gataṁ anupaviṭṭhaṁ. **Taṇhānaṁ khayamajjhagā**ti taṇhānaṁ khayasaṅkhātaṁ arahattaṁ adhigatosmīti.

Udānavatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Mahādhanaseṭṭhiputtavatthu

Acaritvāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Isipatane Migadāye viharanto Mahādhanaseṭṭhiputtaṁ ārabbha kathesi.

So kira Bārāṇasiyaṁ asītikoṭivibhave kule nibbatti. Athassa mātāpitaro cintesuṁ "amhākaṁ kule mahābhogakkhandho, puttassa no hatthe ṭhapetvā yathāsukhaṁ paribhogaṁ karissāma, aññena kammena kiccaṁ natthī"ti. Taṁ naccagītavāditamattameva sikkhāpesuṁ. Tasmiṁyeva nagare aññasmiṁ asītikoṭivibhave kule ekā dhītāpi nibbatti. Tassāpi mātāpitaro tatheva cintetvā taṁ naccagītavāditamattameva sikkhāpesuṁ. Tesaṁ vayappattānaṁ āvāhavivāho ahosi. Atha nesaṁ aparabhāge mātāpitaro kālamakaṁsu. Dve-asītikoṭidhanaṁ ekasmiṁyeva gehe ahosi. Seṭṭhiputto divasassa tikkhattuṁ

1. Gahakārakaṁ gavesantassa punappunajananaṁ cavanaṁ dukkhaṁ (Sī)

ဒဋ္ဌုံ၊ တဿ ဗောဓိဉာဏဿတ္ထာယ ဒီပင်္ကရပါဒမူလေ ကတာဘိနီဟာရော ဧတ္တကံ ကာလံ **အနေကဇာတိသံသာရံ** အနေကဇာတိသတသဟဿသင်္ခါတံ ဣမံ သံသာရဝဋ္ဋံ **အနိဗ္ဗိသံ** တံ ဉာဏံ အဝိန္ဒန္တော အလဘန္တောယေဝ **သန္ဓာဝိဿံ** သံသရိံ၊ အပရာပရံ အနုဝိစရိန္တိ အတ္ထော။ **ဒုက္ခာ ဇာတိ ပုနပ္ပုန**န္တိ ဣဒံ ဂဟကာရကဂဝေသနဿ ကာရဏဝစနံ[၁]။ ယသ္မာ ဇရာဗျာဓိမရဏမိဿိတာယ ဇာတိ နာမေသာ ပုနပ္ပုနံ ဥပဂန္တုံ ဒုက္ခာ၊ န စ သာ တသ္မိံ အဒိဋ္ဌေ နိဝတ္တတိ။ တသ္မာ တံ ဂဝေသန္တော သန္ဓာဝိဿန္တိ အတ္ထော။ **ဒိဋ္ဌောသီ**တိ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈန္တေန မယာ ဣဒါနိ ဒိဋ္ဌောသိ။ **ပုန ဂေဟ**န္တိ ပုန ဣမသ္မိံ သံသာရဝဋ္ဋေ အတ္တဘာဝသင်္ခါတံ မမ ဂေဟံ **န ကာဟသိ။ သဗ္ဗာ တေ ဖာသုကာ ဘဂ္ဂါ**တိ တဝ သဗ္ဗာ အဝသေသာ ကိလေသဖာသုကာ မယာ ဘဂ္ဂါ။ **ဂဟကူဋံ ဝိသင်္ခတ**န္တိ ဣမဿ တယာ ကတဿ အတ္တဘာဝဂေဟဿ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါတံ ကဏ္ဏိကမဏ္ဍလမ္ပိ မယာ ဝိဒ္ဓံသိတံ။ **ဝိသင်္ခါရဂတံ စိတ္တ**န္တိ ဣဒါနိ မမ စိတ္တံ ဝိသင်္ခါရံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏကရဏဝသေန ဂတံ အနုပဝိဋ္ဌံ။ **တဏှာနံ ခယမဇ္ဈဂါ**တိ တဏှာနံ ခယသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ အဓိဂတောသ္မီတိ။

ဥဒါနဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-မဟာဓနသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု

အစရိတွာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ ဝိဟရန္တော မဟာဓနသေဋ္ဌိပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဗာရာဏသိယံ အသီတိကောဋိဝိဘဝေ ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထဿ မာတာပိတရော စိန္တေသုံ "အမှာကံ ကုလေ မဟာဘောဂက္ခန္ဓော၊ ပုတ္တဿ နော ဟတ္ထေ ဌပေတွာ ယထာသုခံ ပရိဘောဂံ ကရိဿာမ၊ အညေန ကမ္မေန ကိစ္စံ နတ္ထီ"တိ။ တံ နစ္စဂီတဝါဒိတမတ္တမေဝ သိက္ခာပေသုံ။ တသ္မိံယေဝ နဂရေ အညသ္မိံ အသီတိကောဋိဝိဘဝေ ကုလေ ဧကာ ဓီတာပိ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿာပိ မာတာပိတရော တထေဝ စိန္တေတွာ တံ နစ္စဂီတဝါဒိတမတ္တမေဝ သိက္ခာပေသုံ။ တေသံ ဝယပ္ပတ္တာနံ အာဝါဟဝိဝါဟော အဟောသိ။ အထ နေသံ အပရဘာဂေ မာတာပိတရော ကာလမကံသု။ ဒွေအသီတိကောဋိဓနံ ဧကသ္မိံယေဝ ဂေဟေ အဟောသိ။ သေဋ္ဌိပုတ္တော ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ

၁-ဂဟကာရကံ ဂဝေသန္တဿ ပုနပ္ပုနဇနနံ စဝနံ ဒုက္ခံ (သီ)

rañño upaṭṭhānaṁ gacchati. Atha tasmiṁ nagare dhuttā cintesuṁ “sacāyaṁ seṭṭhiputto surāsoṇḍo bhavissati, amhākaṁ phāsukaṁ bhavissati, uggaṇhāpema naṁ surāsoṇḍabhāvan”ti. Te suraṁ ādāya khajjakamaṁse[1] ceva loṇasakkharā ca dussante[2] bandhitvāmūlakande gahetvā tassa rājakulato āgacchantassa maggaṁ olokayamānā nisīditvā taṁ āgacchantaṁ disvā suraṁ pivitvā loṇasakkharaṁ mukhe khipitvā mūlakandaṁ ḍaṁsitvā “vassasataṁ jīva sāmi, seṭṭhiputta taṁ nissāya mayaṁ khādanapivanasamatthā bhaveyyāmā”ti āhaṁsu. So tesaṁ vacanaṁ sutvā pacchato āgacchantaṁ cūḷūpaṭṭhākaṁ pucchi “kiṁ ete pivantī”ti. Ekaṁ pānakaṁ sāmīti. Manāpajātikaṁ etanti. Sāmi imasmiṁ jīvaloke iminā sadisaṁ pātabbayuttakaṁ nāma natthīti. So “evaṁ sante mayāpi pātuṁ vaṭṭatī”ti thokaṁ thokaṁ āharāpetvā pivati. Athassa na cirasseva te dhuttā pivanabhāvaṁ ñatvā taṁ parivārayiṁsu. Gacchante kāle parivāro mahā ahosi. So satenapi satadvayenapi suraṁ āharāpetvā pivanto iminā anukkameneva nisinnaṭṭhānādīsu kahāpaṇarāsiṁ ṭhapetvā suraṁ pivanto “iminā mālā āharatha, iminā gandhe, ayaṁ jano jute cheko, ayaṁ nacce, ayaṁ gīte, ayaṁ vādite. Imassa sahassaṁ detha, imassa dve sahassānī”ti evaṁ vikiranto na cirasseva attano santakaṁ asītikoṭidhanaṁ khepetvā “khīṇaṁ te sāmi dhanan”ti vutte kiṁ bhariyāya me santakaṁ natthīti. Atthi sāmīti. Tena hi taṁ āharathāti. Tampi tatheva khepetvā anupubbena khetta-ārāmuyyānayoggādikampi antamaso bhājanabhaṇḍakampi attharaṇapāvuraṇanisīdanampi sabbaṁ attano santakaṁ vikkiṇitvā khādi. Atha naṁ mahallakakāle yehissa kulasantakaṁ gehaṁ vikkiṇitvā gahitaṁ, te taṁ gehā nīhariṁsu. So bhariyaṁ ādāya parajanassa gehabhittiṁ nissāya vasanto kapālakhaṇḍaṁ ādāya bhikkhāya caritvā janassa ucchiṭṭhakaṁ bhuñjituṁ ārabhi.

Atha naṁ ekadivasaṁ āsanasālāya dvāre ṭhatvā daharasāmaṇerehi diyyamānaṁ ucchiṭṭhakabhojanaṁ paṭiggaṇhantaṁ disvā Satthā sitaṁ pātvākāsi. Atha naṁ Ānandatthero sitakāraṇaṁ pucchi. Satthā sitakāraṇaṁ kathento “passānanda imaṁ Mahādhanaseṭṭhiputtaṁ imasmiṁyeva nagare

1. Bhajjitamaṁse (Sī), khajjamaṁse (Syā) 2. Dasante (Sī)

ရညော ဥပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ အထ တသ္မိံ နဂရေ ဓုတ္တာ စိန္တေသုံ “သစာယံ သေဋ္ဌိပုတ္တော သုရာသောဏ္ဍော ဘဝိဿတိ၊ အမှာကံ ဖာသုကံ ဘဝိဿတိ၊ ဥဂ္ဂဏှာပေမ နံ သုရာသောဏ္ဍဘာဝ”န္တိ။ တေ သုရံ အာဒါယ ခဇ္ဇကမံသေ[1] စေဝ လောဏသက္ခရာ စ ဒုဿန္တေ[2] ဗန္ဓိတွာ မူလကန္ဒေ ဂဟေတွာ တဿ ရာဇကုလတော အာဂစ္ဆန္တဿ မဂ္ဂံ ဩလောကယမာနာ နိသီဒိတွာ တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ သုရံ ပိဝိတွာ လောဏသက္ခရံ မုခေ ခိပိတွာ မူလကန္ဒံ ဍံသိတွာ “ဝဿသတံ ဇီဝ သာမိ၊ သေဋ္ဌိပုတ္တ တံ နိဿာယ မယံ ခါဒနပိဝန-သမတ္ထာ ဘဝေယျာမာ”တိ အာဟံသု။ သော တေသံ ဝစနံ သုတွာ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တံ စူဠူပဋ္ဌာကံ ပုစ္ဆိ “ကိံ ဧတေ ပိဝန္တီ”တိ။ ဧကံ ပါနကံ သာမီတိ။ မနာပဇာတိကံ ဧတန္တိ။ သာမိ ဣမသ္မိံ ဇီဝလောကေ ဣမိနာ သဒိသံ ပါတဗ္ဗ-ယုတ္တကံ နာမ နတ္ထီတိ။ သော “ဧဝံ သန္တေ မယာပိ ပါတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ထောကံ ထောကံ အာဟရာပေတွာ ပိဝတိ။ အထဿ န စိရဿေဝ တေ ဓုတ္တာ ပိဝနဘာဝံ ဉတွာ တံ ပရိဝါရယိံသု။ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ပရိဝါရော မဟာ အဟောသိ။ သော သတေနပိ သတဒွယေနပိ သုရံ အာဟရာပေတွာ ပိဝန္တော ဣမိနာ အနုက္ကမေနေဝ နိသိန္နဋ္ဌာနာဒီသု ကဟာပဏရာသိံ ဌပေတွာ သုရံ ပိဝန္တော “ဣမိနာ မာလာ အာဟရထ, ဣမိနာ ဂန္ဓေ၊ အယံ ဇနော ဇူတေ ဆေကော၊ အယံ နစ္စေ၊ အယံ ဂီတေ၊ အယံ ဝါဒိတေ။ ဣမဿ သဟဿံ ဒေထ၊ ဣမဿ ဒွေ သဟဿာနီ”တိ ဧဝံ ဝိကိရန္တော န စိရဿေဝ အတ္တနော သန္တကံ အသီတိကောဋိဓနံ ခေပေတွာ “ခီဏံ တေ သာမိ ဓန”န္တိ ဝုတ္တေ ကိံ ဘရိယာယ မေ သန္တကံ နတ္ထီတိ။ အတ္ထိ သာမီတိ။ တေန ဟိ တံ အာဟရ-ထာတိ။ တမ္ပိ တထေဝ ခေပေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ခေတ္တအာရာမုယျာနယောဂ္ဂါဒိ-ကမ္ပိ အန္တမသော ဘာဇနဘဏ္ဍကမ္ပိ အတ္ထရဏပါဝုရဏနိသီဒနမ္ပိ သဗ္ဗံ အတ္တနော သန္တကံ ဝိက္ကိဏိတွာ ခါဒိ။ အထ နံ မဟလ္လကကာလေ ယေဟိဿ ကုလသန္တကံ ဂေဟံ ဝိက္ကိဏိတွာ ဂဟိတံ၊ တေ တံ ဂေဟာ နီဟရိံသု။ သော ဘရိယံ အာဒါယ ပရဇနဿ ဂေဟဘိတ္တိံ နိဿာယ ဝသန္တော ကပါလခဏ္ဍံ အာဒါယ ဘိက္ခာယ စရိတွာ ဇနဿ ဥစ္ဆိဋ္ဌကံ ဘုဉ္ဇိတုံ အာရဘိ။

အထ နံ ဧကဒိဝသံ အာသနသာလာယ ဒွါရေ ဌတွာ ဒဟရသာမဏေရေဟိ ဒိယျမာနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌကဘောဇနံ ပဋိဂ္ဂဏှန္တံ ဒိသွာ သတ္ထာ သိတံ ပါတွာကာသိ။ အထ နံ အာနန္ဒတ္ထေရော သိတကာရဏံ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ သိတကာရဏံ ကထေန္တော “ပဿာနန္ဒ ဣမံ မဟာဓနသေဋ္ဌိပုတ္တံ ဣမသ္မိံယေဝ နဂရေ

၁-ဘဇ္ဇိတမံသေ (သီ)၊ ခဇ္ဇမံသေ (သျာ) ၂-ဒသန္တေ (သီ)

dve-asītikoṭidhanaṁ khepetvā bhariyaṁ ādāya bhikkhāya carantaṁ. Sace hi ayaṁ paṭhamavaye bhoge akhepetvā kammante payojayissa, imasmiṁyeva nagare aggaseṭṭhi abhavissa. Sace pana nikkhamitvā pabbajissa, arahattaṁ pāpuṇissa, bhariyāpissa anāgāmiphale patiṭṭhahissa. Sace majjhimavaye bhoge akhepetvā kammante payojayissa, dutiyaseṭṭhi abhavissa, nikkhamitvā pabbajanto anāgāmī abhavissa. Bhariyāpissa sakadāgāmiphale patiṭṭhahissa. Sace pacchimavaye bhoge akhepetvā kammante payojayissa, tatiyaseṭṭhi abhavissa, nikkhamitvā pabbajantopi sakadāgāmī abhavissa, bhariyāpissa sotāpattiphale patiṭṭhahissa. Idāni panesa gihibhogatopi parihīno sāmaññatopi. Parihāyitvā ca pana sukkhapallale koñcasakuṇo viya jāto"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

155. "Acaritvā brahmacariyaṁ, aladdhā yobbane dhanaṁ.
Jiṇṇakoñcāva jhāyanti, khīṇamaccheva pallale.

156. Acaritvā brahmacariyaṁ, aladdhā yobbane dhanaṁ.
Senti cāpātikhīṇāva, purāṇāni anutthunan"ti.

Tattha **acaritvā**ti brahmacariyavāsaṁ avasitvā. **Yobbane**ti anuppanne vā bhoge uppādetuṁ uppanne vā bhoge rakkhituṁ samatthakāle dhanampi alabhitvā. **Khīṇamacche**ti te evarūpā bālā udakassa abhāvā khīṇamacche **pallale** parikkhīṇapattā **jiṇṇakoñcā** viya avajhāyanti. Idaṁ vuttaṁ hoti—pallale udakassa abhāvo viya hi imesaṁ vasanaṭṭhānassa abhāvo, macchānaṁ khīṇabhāvo viya imesaṁ bhogānaṁ abhāvo, khīṇapattānaṁ koñcānaṁ uppatitvā gamanābhāvo viya imesaṁ idāni jalathalapathādīhi bhoge saṇṭhāpetuṁ asamatthabhāvo. Tasmā te khīṇapattā koñcā viya ettheva bajjhitvā avajhāyantīti. **Cāpātikhīṇāvā**ti cāpato atikhīṇā[1], cāpā vinimuttāti attho. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā cāpā vinimuttā sarā yathāvegaṁ gantvā patitā, taṁ gahetvā ukkhipante asati tattheva upacikānaṁ bhattaṁ honti, evaṁ imepi

1. Cāpātikhittā vāti cāpāto atikhittā (Sī)

ဒွေအသီတိကောဋိဓနံ ခေပေတွာ ဘရိယံ အာဒါယ ဘိက္ခာယ စရန္တံ။ သစေ ဟိ အယံ ပဌမဝယေ ဘောဂေ အခေပေတွာ ကမ္မန္တေ ပယောဇယိဿ၊ ဣမသ္မိံယေဝ နဂရေ အဂ္ဂသေဋ္ဌိ အဘဝိဿ။ သစေ ပန နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿ၊ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿ၊ ဘရိယာပိဿ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိဿ။ သစေ မဇ္ဈိမဝယေ ဘောဂေ အခေပေတွာ ကမ္မန္တေ ပယောဇယိဿ၊ ဒုတိယသေဋ္ဌိ အဘဝိဿ၊ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇန္တော အနာဂါမီ အဘဝိဿ။ ဘရိယာပိဿ သကဒါဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိဿ။ သစေ ပစ္ဆိမဝယေ ဘောဂေ အခေပေတွာ ကမ္မန္တေ ပယောဇယိဿ၊ တတိယသေဋ္ဌိ အဘဝိဿ၊ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇန္တောပိ သကဒါဂါမီ အဘဝိဿ၊ ဘရိယာပိဿ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိဿ။ ဣဒါနိ ပနေသ ဂိဟိဘောဂတောပိ ပရိဟီနော သာမညတောပိ။ ပရိဟာယိတွာ စ ပန သုက္ခပလ္လလေ ကောဉ္စသကုဏော ဝိယ ဇာတော"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၅၅။ "အစရိတွာ ဗြဟ္မစရိယံ၊ အလဒ္ဓါ ယောဗ္ဗနေ ဓနံ။
ဇိဏ္ဏကောဉ္စာဝ ဈာယန္တိ၊ ခီဏမစ္ဆေဝ ပလ္လလေ။

၁၅၆။ အစရိတွာ ဗြဟ္မစရိယံ၊ အလဒ္ဓါ ယောဗ္ဗနေ ဓနံ။
သေန္တိ စာပါတိခီဏာဝ၊ ပုရာဏာနိ အနုတ္ထုနန္"တိ။

တတ္ထ **အစရိတွာ**တိ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ အဝသိတွာ။ **ယောဗ္ဗနေ**တိ အနုပ္ပန္နေ ဝါ ဘောဂေ ဥပ္ပါဒေတုံ ဥပ္ပန္နေ ဝါ ဘောဂေ ရက္ခိတုံ သမတ္ထကာလေ ဓနမ္ပိ အလဘိတွာ။ **ခီဏမစ္ဆေ**တိ တေ ဧဝရူပါ ဗာလာ ဥဒကဿ အဘာဝါ ခီဏမစ္ဆေ **ပလ္လလေ** ပရိက္ခီဏပတ္တာ **ဇိဏ္ဏကောဉ္စာ** ဝိယ အဝဈာယန္တိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ပလ္လလေ ဥဒကဿ အဘာဝေါ ဝိယ ဟိ ဣမေသံ ဝသနဋ္ဌာနဿ အဘာဝေါ၊ မစ္ဆာနံ ခီဏဘာဝေါ ဝိယ ဣမေသံ ဘောဂါနံ အဘာဝေါ၊ ခီဏပတ္တာနံ ကောဉ္စာနံ ဥပ္ပတိတွာ ဂမနာဘာဝေါ ဝိယ ဣမေသံ ဣဒါနိ ဇလထလပထာဒီဟိ ဘောဂေ သဏ္ဌာပေတုံ အသမတ္ထဘာဝေါ။ တသ္မာ တေ ခီဏပတ္တာ ကောဉ္စာ ဝိယ ဧတ္ထေဝ ဗဇ္ဈိတွာ အဝဈာယန္တီတိ။ **စာပါတိခီဏာဝါ**တိ စာပတော အတိခီဏာ[1]၊ စာပါ ဝိနိမုတ္တာတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ စာပါ ဝိနိမုတ္တာ သရာ ယထာဝေဂံ ဂန္တွာ ပတိတာ၊ တံ ဂဟေတွာ ဥက္ခိပန္တေ အသတိ တတ္ထေဝ ဥပစိကာနံ ဘတ္တံ ဟောန္တိ၊ ဧဝံ ဣမေပိ

၁-စာပါတိခိတ္တာ ဝါတိ စာပါတော အတိခိတ္တာ (သီ)

tayo vaye atikkantā idāni attānaṁ uddharituṁ asamatthatāya maraṇaṁ upagamissanti. Tena vuttaṁ “senti cāpātikhīṇāvā”ti. **Purāṇāni anutthunan**ti “iti amhehi khāditaṁ iti pītan”ti pubbe katāni khāditapivitanaccagītavāditādīni anutthunantā socantā anusocantā sentīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mahādhanaseṭṭhiputtavatthu navamaṁ.

Jarāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekādasamo vaggo.

တယော ဝယေ အတိက္ကန္တာ ဣဒါနိ အတ္တာနံ ဥဒ္ဓရိတုံ အသမတ္ထတာယ မရဏံ ဥပဂမိဿန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “သေန္တိ စာပါတိခီဏာဝါ”တိ။ **ပုရာဏာနိ အနုတ္ထုနန္**တိ “ဣတိ အမှေဟိ ခါဒိတံ ဣတိ ပီတ”န္တိ ပုဗ္ဗေ ကတာနိ ခါဒိတပိဝိတနစ္စဂီတဝါဒိတာဒီနိ အနုတ္ထုနန္တာ သောစန္တာ အနုသောစန္တာ သေန္တီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဟာဓနသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု နဝမံ။

ဇရာဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဧကာဒသမော ဝဂ္ဂေါ။

12. Attavagga

1. Bodhirājakumāravatthu

Attānañceti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Bhesakaḷāvane viharanto Bodhirājakumāraṁ ārabbha kathesi.

So kira pathavītale aññehi pāsādehi asadisarūpaṁ ākāse uppatamānaṁ viya kokanudaṁ[1] nāma pāsādaṁ kāretvā vaḍḍhakiṁ pucchi "kiṁ tayā aññatthāpi evarūpo pāsādo katapubbo, udāhu paṭhamasippameva te idan"ti. "Paṭhamasippameva devā"ti ca vutte cintesi "sace ayaṁ aññassapi evarūpaṁ pāsādaṁ karissati, ayaṁ pāsādo anacchariyo bhavissati. Imaṁ mayā māretuṁ vā hatthapāde vāssa chindituṁ akkhīni vā uppāṭetuṁ vaṭṭati, evaṁ aññassa pāsādaṁ na karissatī"ti. So tamatthaṁ attano piyasahāyakassa Sañjīvakaputtassa[2] nāma māṇavakassa kathesi. So cintesi "nissaṁsayaṁ esa vaḍḍhakiṁ nāsessati, anaggho sippī, so[3] mayi passante mā nassatu, saññamassa dassāmī"ti. So taṁ upasaṅkamitvā "pāsāde te kammaṁ niṭṭhitaṁ, no"ti pucchitvā "niṭṭhitan"ti vutte "Rājakumāro taṁ nāsetukāmo attānaṁ rakkheyyāsī"ti āha. Vaḍḍhakīpi "bhaddakaṁ te sāmi kataṁ mama ārocentena, ahamettha kattabbaṁ jānissāmī"ti vatvā "kiṁ samma amhākaṁ pāsāde kammaṁ niṭṭhitan"ti rājakumārena puṭṭho "na tāva deva niṭṭhitaṁ, bahu avasiṭṭhan"ti āha. Kiṁ kammaṁ nāma avasiṭṭhanti. Pacchā deva ācikkhissāmi, dārūni tāva āharāpethāti. Kiṁ dārūni nāmāti. Nissārāni sukkhadārūni devāti. So āharāpetvā adāsi. Atha naṁ āha "deva te ito paṭṭhāya mama santikaṁ nāgantabbaṁ. Kiṁ kāraṇā? Sukhumakammaṁ karontassa hi aññehi saddhiṁ sallapantassa me[4] kammavikkhepo hoti, āhāravelāyaṁ pana me bhariyāva āhāraṁ āharissatī"ti. Rājakumāropi "sādhū"ti paṭissuṇi. Sopi ekasmiṁ gabbhe nisīditvā tāni dārūni tacchetvā attano puttadārassa antonisīdanayoggaṁ garuḷasakuṇaṁ katvā āhāravelāya pana bhariyaṁ āha "gehe vijjamānakaṁ sabbaṁ vikkiṇitvā

1. Kokanadaṁ (Sī, Syā)
2. Sañjikāputtassa (Sī)
3. Sippiyo (Syā, Ka)
4. Sallāpe sati (Syā, Ka)

၁၂-အတ္တဝဂ္ဂ

၁-ဗောဓိရာဇကုမာရဝတ္ထု

အတ္တာနဉ္စေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဘေသကဠာဝနေ ဝိဟရန္တော ဗောဓိရာဇကုမာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ပထဝီတလေ အညေဟိ ပါသာဒေဟိ အသဒိသရူပံ အာကာသေ ဥပ္ပတမာနံ ဝိယ ကောကနုဒံ[၁] နာမ ပါသာဒံ ကာရေတွာ ဝဍ္ဎကိံ ပုစ္ဆိ "ကိံ တယာ အညတ္ထာပိ ဧဝရူပေါ ပါသာဒေါ ကတပုဗ္ဗော၊ ဥဒါဟု ပဌမသိပ္ပမေဝ တေ ဣဒ"န္တိ။ "ပဌမသိပ္ပမေဝ ဒေဝါ"တိ စ ဝုတ္တေ စိန္တေသိ "သစေ အယံ အညဿပိ ဧဝရူပံ ပါသာဒံ ကရိဿတိ၊ အယံ ပါသာဒေါ အနစ္ဆရိယော ဘဝိဿတိ။ ဣမံ မယာ မာရေတုံ ဝါ ဟတ္ထပါဒေ ဝါဿ ဆိန္ဒိတုံ အက္ခီနိ ဝါ ဥပ္ပါဋေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧဝံ အညဿ ပါသာဒံ န ကရိဿတီ"တိ။ သော တမတ္ထံ အတ္တနော ပိယသဟာယကဿ သဉ္ဇီဝကပုတ္တဿ[၂] နာမ မာဏဝကဿ ကထေသိ။ သော စိန္တေသိ "နိဿံသယံ ဧသ ဝဍ္ဎကိံ နာသေဿတိ၊ အနဂ္ဃော သိပ္ပီ၊ သော[၃] မယိ ပဿန္တေ မာ နဿတု၊ သညမဿ ဒဿာမီ"တိ။ သော တံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ပါသာဒေ တေ ကမ္မံ နိဋ္ဌိတံ, နော"တိ ပုစ္ဆိတွာ "နိဋ္ဌိတ"န္တိ ဝုတ္တေ "ရာဇကုမာရော တံ နာသေတုကာမော အတ္တာနံ ရက္ခေယျာသီ"တိ အာဟ။ ဝဍ္ဎကီပိ "ဘဒ္ဒကံ တေ သာမိ ကတံ မမ အာရောစေန္တေန၊ အဟမေတ္ထ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမီ"တိ ဝတွာ "ကိံ သမ္မ အမှာကံ ပါသာဒေ ကမ္မံ နိဋ္ဌိတ"န္တိ ရာဇကုမာရေန ပုဋ္ဌော "န တာဝ ဒေဝ နိဋ္ဌိတံ၊ ဗဟု အဝသိဋ္ဌ"န္တိ အာဟ။ ကိံ ကမ္မံ နာမ အဝသိဋ္ဌန္တိ။ ပစ္ဆာ ဒေဝ အာစိက္ခိဿာမိ၊ ဒါရူနိ တာဝ အာဟရာပေထာတိ။ ကိံ ဒါရူနိ နာမာတိ။ နိဿာရာနိ သုက္ခဒါရူနိ ဒေဝါတိ။ သော အာဟရာပေတွာ အဒါသိ။ အထ နံ အာဟ "ဒေဝ တေ ဣတော ပဋ္ဌာယ မမ သန္တိကံ နာဂန္တဗ္ဗံ။ ကိံ ကာရဏာ? သုခုမကမ္မံ ကရောန္တဿ ဟိ အညေဟိ သဒ္ဓိံ သလ္လပန္တဿ မေ[၄] ကမ္မဝိက္ခေပေါ ဟောတိ၊ အာဟာရဝေလာယံ ပန မေ ဘရိယာဝ အာဟာရံ အာဟရိဿတီ"တိ။ ရာဇကုမာရောပိ "သာဓူ"တိ ပဋိဿုဏိ။ သောပိ ဧကသ္မိံ ဂဗ္ဘေ နိသီဒိတွာ တာနိ ဒါရူနိ တစ္ဆေတွာ အတ္တနော ပုတ္တဒါရဿ အန္တောနိသီဒနယောဂ္ဂံ ဂရုဠသကုဏံ ကတွာ အာဟာရဝေလာယ ပန ဘရိယံ အာဟ "ဂေဟေ ဝိဇ္ဇမာနကံ သဗ္ဗံ ဝိက္ကိဏိတွာ

၁-ကောကနဒံ (သီ၊ သျာ)
၂-သဉ္ဇိကာပုတ္တဿ (သီ)
၃-သိပ္ပိယော (သျာ၊ က)
၄-သလ္လာပေ သတိ (သျာ၊ က)

hiraññasuvaṇṇaṁ gaṇhāhī”ti. Rājakumāropi vaḍḍhakissa anikkhamanatthāya gehaṁ parikkhipitvā ārakkhaṁ ṭhapesi. Vaḍḍhakīpi sakuṇassa niṭṭhitakāle “ajja sabbepi dārake gahetvā āgaccheyyāsī”ti bhariyaṁ vatvā bhuttapātarāso puttadāraṁ sakuṇassa kucchiyaṁ nisīdāpetvā vātapānena nikkhamitvā palāyi. So tesaṁ “deva vaḍḍhakī palāyatī”ti kandantānaṁyeva gantvā Himavante otaritvā ekaṁ nagaraṁ māpetvā Kaṭṭhavāhanarājā nāma jāto.

Rājakumāropi “pāsādamahaṁ karissāmī”ti Satthāraṁ nimantetvā pāsāde catujjātiyagandhehi paribhaṇḍikaṁ katvā paṭhama-ummārato paṭṭhāya celapaṭikaṁ[1] patthari. So kira aputtako, tasmā “sacāhaṁ puttaṁ vā dhītaraṁ vā lacchāmi, Satthā imaṁ akkamissatī”ti cintetvā patthari. So Satthari āgate Satthāraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā pattaṁ gahetvā “pavisatha bhante”ti āha. Satthā na pāvisi, so dutiyampi tatiyampi yāci. Satthā apavisitvāva Ānandattheraṁ olokesi. Thero olokitasaññāyeva vatthānaṁ anakkamanabhāvaṁ ñatvā taṁ “saṁharatu Rājakumāra dussāni, na Bhagavā celapaṭikaṁ akkamissati, pacchimajanataṁ Tathāgato oloketī”ti dussāni saṁharāpesi. So dussāni saṁharitvā Satthāraṁ antonivesanaṁ pavesetvā yāgukhajjakena sammānetvā ekamantaṁ nisinno vanditvā āha “bhante ahaṁ tumhākaṁ upakārako tikkhattuṁ saraṇaṁ gato, kucchigato ca kiramhi ekavāraṁ saraṇaṁ gato, dutiyaṁ taruṇadārakakāle, tatiyaṁ viññubhāvaṁ pattakāle. Tassa me kasmā celapaṭikaṁ na akkamitthā”ti. Kiṁ pana tvaṁ kumāra cintetvā celāni attharīti. “Sace puttaṁ vā dhītaraṁ vā lacchāmi, Satthā me celapaṭikaṁ akkamissatī”ti idaṁ cintetvā bhanteti. Tenevāhaṁ taṁ na akkaminti. Kiṁ panāhaṁ bhante puttaṁ vā dhītaraṁ vā neva lacchāmīti. Āma kumārāti. Kiṁ kāraṇāti. Purimaka-attabhāve jāyāya saddhiṁ pamādaṁ āpannattāti. Kasmiṁ kāle bhanteti. Athassa Satthā atītaṁ āharitvā dassesi[2]—

Atīte kira anekasatā manussā mahatiyā nāvāya samuddaṁ pakkhandiṁsu. Nāvā samuddamajjhe bhijji. Dve jayampatikā ekaṁ phalakaṁ gahetvā antaradīpakaṁ pavisiṁsu, sesā sabbe tattheva mariṁsu. Tasmiṁ kho pana

1. Celapattikaṁ (Sī) 2. Desesi (Ka)

ဟိရညသုဝဏ္ဏံ ဂဏှာဟီ”တိ။ ရာဇကုမာရောပိ ဝဍ္ဎကိဿ အနိက္ခမနတ္ထာယ ဂေဟံ ပရိက္ခိပိတွာ အာရက္ခံ ဌပေသိ။ ဝဍ္ဎကီပိ သကုဏဿ နိဋ္ဌိတကာလေ “အဇ္ဇ သဗ္ဗေပိ ဒါရကေ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ ဘရိယံ ဝတွာ ဘုတ္တပါတရာသော ပုတ္တဒါရံ သကုဏဿ ကုစ္ဆိယံ နိသီဒါပေတွာ ဝါတပါနေန နိက္ခမိတွာ ပလာယိ။ သော တေသံ “ဒေဝ ဝဍ္ဎကီ ပလာယတီ”တိ ကန္ဒန္တာနံယေဝ ဂန္တွာ ဟိမဝန္တေ ဩတရိတွာ ဧကံ နဂရံ မာပေတွာ ကဋ္ဌဝါဟနရာဇာ နာမ ဇာတော။

ရာဇကုမာရောပိ ‘‘ပါသာဒမဟံ ကရိဿာမီ’’တိ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ပါသာဒေ စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓေဟိ ပရိဘဏ္ဍိကံ ကတွာ ပဌမဥမ္မာရတော ပဋ္ဌာယ စေလပဋိကံ[၁] ပတ္ထရိ။ သော ကိရ အပုတ္တကော၊ တသ္မာ “သစာဟံ ပုတ္တံ ဝါ ဓီတရံ ဝါ လစ္ဆာမိ၊ သတ္ထာ ဣမံ အက္ကမိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ပတ္ထရိ။ သော သတ္ထရိ အာဂတေ သတ္ထာရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ “ပဝိသထ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ န ပါဝိသိ၊ သော ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ ယာစိ။ သတ္ထာ အပဝိသိတွာဝ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဩလောကေသိ။ ထေရော ဩလောကိတသညာယေဝ ဝတ္ထာနံ အနက္ကမနဘာဝံ ဉတွာ တံ “သံဟရတု ရာဇကုမာရ ဒုဿာနိ၊ န ဘဂဝါ စေလပဋိကံ အက္ကမိဿတိ၊ ပစ္ဆိမဇနတံ တထာဂတော ဩလောကေတီ”တိ ဒုဿာနိ သံဟရာပေသိ။ သော ဒုဿာနိ သံဟရိတွာ သတ္ထာရံ အန္တောနိဝေသနံ ပဝေသေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကေန သမ္မာနေတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ဘန္တေ အဟံ တုမှာကံ ဥပကာရကော တိက္ခတ္တုံ သရဏံ ဂတော၊ ကုစ္ဆိဂတော စ ကိရမှိ ဧကဝါရံ သရဏံ ဂတော၊ ဒုတိယံ တရုဏဒါရကကာလေ၊ တတိယံ ဝိညုဘာဝံ ပတ္တကာလေ။ တဿ မေ ကသ္မာ စေလပဋိကံ န အက္ကမိတ္ထာ”တိ။ ကိံ ပန တွံ ကုမာရ စိန္တေတွာ စေလာနိ အတ္ထရီတိ။ “သစေ ပုတ္တံ ဝါ ဓီတရံ ဝါ လစ္ဆာမိ၊ သတ္ထာ မေ စေလပဋိကံ အက္ကမိဿတီ”တိ ဣဒံ စိန္တေတွာ ဘန္တေတိ။ တေနေဝါဟံ တံ န အက္ကမိန္တိ။ ကိံ ပနာဟံ ဘန္တေ ပုတ္တံ ဝါ ဓီတရံ ဝါ နေဝ လစ္ဆာမီတိ။ အာမ ကုမာရာတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ ပုရိမကအတ္တဘာဝေ ဇာယာယ သဒ္ဓိံ ပမာဒံ အာပန္နတ္တာတိ။ ကသ္မိံ ကာလေ ဘန္တေတိ။ အထဿ သတ္ထာ အတီတံ အာဟရိတွာ ဒဿေသိ[၂]—

အတီတေ ကိရ အနေကသတာ မနုဿာ မဟတိယာ နာဝါယ သမုဒ္ဒံ ပက္ခန္ဒိံသု။ နာဝါ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ ဘိဇ္ဇိ။ ဒွေ ဇယမ္ပတိကာ ဧကံ ဖလကံ ဂဟေတွာ အန္တရဒီပကံ ပဝိသိံသု၊ သေသာ သဗ္ဗေ တတ္ထေဝ မရိံသု။ တသ္မိံ ခေါ ပန

၁-စေလပတ္တိကံ (သီ) ၂-ဒေသေသိ (က)

dīpake mahāsakuṇasaṁgho vasati. Te aññaṁ khāditabbakaṁ adisvā chātajjhattā sakuṇa-aṇḍāni aṅgāresu pacitvā khādiṁsu, tesu appahontesu sakuṇacchāpe gahetvā khādiṁsu. Evaṁ paṭhamavayepi majjhimavayepi pacchimavayepi khādiṁsuyeva. Ekasmimpi vaye appamādaṁ nāpajjiṁsu, ekopi ca nesaṁ appamādaṁ nāpajji.

Satthā idaṁ tassa pubbakammaṁ dassetvā "sace hi tvaṁ kumāra tadā ekasmimpi vaye bhariyāya saddhiṁ appamādaṁ āpajjissa, ekasmimpi vaye putto vā dhītā vā uppajjeyya. Sace pana vo ekopi appamatto abhavissa, taṁ paṭicca putto vā dhītā vā uppajjissa. Kumāra attānaṁ hi piyaṁ maññamānena tīsupi vayesu appamattena attā rakkhitabbo, evaṁ asakkontena ekavayepi rakkhitabboyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

157. "Attānañce piyaṁ jaññā, rakkheyya naṁ surakkhitaṁ.
Tiṇṇaṁ aññataraṁ yāmaṁ, paṭijaggeyya paṇḍito"ti.

Tattha **yāman**ti Satthā attano dhammissaratāya desanākusalatāya ca idha tiṇṇaṁ vayānaṁ aññataraṁ vayaṁ yāmanti katvā desesi, tasmā evamettha attho veditabbo. Sace **attānaṁ piyaṁ** jāneyya, **rakkheyya naṁ surakkhitan**ti yathā so surakkhito hoti, evaṁ naṁ rakkheyya. Tattha sace gihī samāno "attānaṁ rakkhissāmī"ti uparipāsādatale susaṁvutaṁ gabbhaṁ pavisitvā sampannārakkho hutvā vasantopi, pabbajito hutvā susaṁvute pihitadvāravātapāne leṇe viharantopi attānaṁ na rakkhatiyeva. Gihī pana samāno yathābalaṁ dānasīlādīni puññāni karonto, pabbajito vā pana vattapaṭivattapariyattimanasikāresu ussukkaṁ āpajjanto attānaṁ rakkhati nāma. Evaṁ tīsu vayesu asakkonto aññatarasmimpi vaye paṇḍitapuriso attānaṁ paṭijaggatiyeva. Sace hi gihibhūto paṭhamavaye khiḍḍāpasutatāya kusalaṁ kātuṁ na sakkoti, majjhimavaye appamattena hutvā kusalaṁ kātabbaṁ. Sace majjhimavaye puttadāraṁ posento kusalaṁ kātuṁ na sakkoti, pacchimavaye kātabbameva. Evampi karontena[1] attā paṭijaggitova hoti. Evaṁ akarontassa pana attā piyo nāma na hoti, apāyaparāyaṇameva naṁ karoti. Sace

1. Tena (Syā, Ka)

ဒီပကေ မဟာသကုဏသံဃော ဝသတိ။ တေ အညံ ခါဒိတဗ္ဗကံ အဒိသွာ ဆာတဇ္ဈတ္တာ သကုဏအဏ္ဍာနိ အင်္ဂါရေသု ပစိတွာ ခါဒိံသု၊ တေသု အပ္ပဟောန္တေသု သကုဏစ္ဆာပေ ဂဟေတွာ ခါဒိံသု။ ဧဝံ ပဌမဝယေပိ မဇ္ဈိမဝယေပိ ပစ္ဆိမဝယေပိ ခါဒိံသုယေဝ။ ဧကသ္မိမ္ပိ ဝယေ အပ္ပမာဒံ နာပဇ္ဇိံသု၊ ဧကောပိ စ နေသံ အပ္ပမာဒံ နာပဇ္ဇိ။

သတ္ထာ ဣဒံ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေတွာ "သစေ ဟိ တွံ ကုမာရ တဒါ ဧကသ္မိမ္ပိ ဝယေ ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ အပ္ပမာဒံ အာပဇ္ဇိဿ၊ ဧကသ္မိမ္ပိ ဝယေ ပုတ္တော ဝါ ဓီတာ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ သစေ ပန ဝေါ ဧကောပိ အပ္ပမတ္တော အဘဝိဿ၊ တံ ပဋိစ္စ ပုတ္တော ဝါ ဓီတာ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇိဿ။ ကုမာရ အတ္တာနံ ဟိ ပိယံ မညမာနေန တီသုပိ ဝယေသု အပ္ပမတ္တေန အတ္တာ ရက္ခိတဗ္ဗော၊ ဧဝံ အသက္ကောန္တေန ဧကဝယေပိ ရက္ခိတဗ္ဗောယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၅၇။ "အတ္တာနဉ္စေ ပိယံ ဇညာ၊ ရက္ခေယျ နံ သုရက္ခိတံ။
တိဏ္ဏံ အညတရံ ယာမံ၊ ပဋိဇဂ္ဂေယျ ပဏ္ဍိတော"တိ။

တတ္ထ **ယာမန္တိ** သတ္ထာ အတ္တနော ဓမ္မိဿရတာယ ဒေသနာကုသလတာယ စ ဣဓ တိဏ္ဏံ ဝယာနံ အညတရံ ဝယံ ယာမန္တိ ကတွာ ဒေသေသိ၊ တသ္မာ ဧဝမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သစေ **အတ္တာနံ ပိယံ** ဇာနေယျ၊ **ရက္ခေယျ နံ သုရက္ခိတန္တိ** ယထာ သော သုရက္ခိတော ဟောတိ၊ ဧဝံ နံ ရက္ခေယျ။ တတ္ထ သစေ ဂိဟီ သမာနော "အတ္တာနံ ရက္ခိဿာမီ"တိ ဥပရိပါသာဒတလေ သုသံဝုတံ ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ သမ္ပန္နာရက္ခော ဟုတွာ ဝသန္တောပိ, ပဗ္ဗဇိတော ဟုတွာ သုသံဝုတေ ပိဟိတဒွါရဝါတပါနေ လေဏေ ဝိဟရန္တောပိ အတ္တာနံ န ရက္ခတိယေဝ။ ဂိဟီ ပန သမာနော ယထာဗလံ ဒါနသီလာဒီနိ ပုညာနိ ကရောန္တော, ပဗ္ဗဇိတော ဝါ ပန ဝတ္တပဋိဝတ္တပရိယတ္တိမနသိကာရေသု ဥဿုက္ကံ အာပဇ္ဇန္တော အတ္တာနံ ရက္ခတိ နာမ။ ဧဝံ တီသု ဝယေသု အသက္ကောန္တော အညတရသ္မိမ္ပိ ဝယေ ပဏ္ဍိတပုရိသော အတ္တာနံ ပဋိဇဂ္ဂတိယေဝ။ သစေ ဟိ ဂိဟိဘူတော ပဌမဝယေ ခိဍ္ဍာပသုတတာယ ကုသလံ ကာတုံ န သက္ကောတိ၊ မဇ္ဈိမဝယေ အပ္ပမတ္တေန ဟုတွာ ကုသလံ ကာတဗ္ဗံ။ သစေ မဇ္ဈိမဝယေ ပုတ္တဒါရံ ပေါသေန္တော ကုသလံ ကာတုံ န သက္ကောတိ၊ ပစ္ဆိမဝယေ ကာတဗ္ဗမေဝ။ ဧဝမ္ပိ ကရောန္တေန[၁] အတ္တာ ပဋိဇဂ္ဂိတောဝ ဟောတိ။ ဧဝံ အကရောန္တဿ ပန အတ္တာ ပိယော နာမ န ဟောတိ၊ အပါယပရာယဏမေဝ နံ ကရောတိ။ သစေ

၁-တေန (သျာ၊ က)

pana pabbajito paṭhamavaye sajjhāyaṁ karonto dhārento vācento vattapaṭivattaṁ karonto pamādaṁ āpajjati, majjhimavaye appamattena samaṇadhammo kātabbo. Sace paṭhamavaye uggahitapariyattiyā Aṭṭhakathaṁ vinicchayaṁ kāraṇākāraṇañca pucchanto majjhimavaye pamādaṁ āpajjati, pacchimavaye appamattena samaṇadhammo kātabboyeva. Evampi karontena attā paṭijaggitova hoti. Evaṁ akarontassa pana attā piyo nāma na hoti, pacchānutāpeneva naṁ tāpetīti.

Desanāvasāne Bodhirājakumāro sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Bodhirājakumāravatthu paṭhamaṁ.

---

2. Upanandasakyaputtattheravatthu

Attānameva paṭhamanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Upanandaṁ Sakyaputtaṁ ārabbha kathesi.

So kira thero dhammakathaṁ kathetuṁ cheko. Tassa appicchatādi paṭisaṁyuttaṁ dhammakathaṁ sutvā bahū bhikkhū taṁ ticīvarehi pūjetvā dhutaṅgāni samādiyiṁsu. Tehi vissaṭṭhaparikkhāre soyeva gaṇhi. So ekasmiṁ antovasse upakaṭṭhe janapadaṁ agamāsi. Atha naṁ ekasmiṁ vihāre daharasāmaṇerā dhammakathikapemena "bhante idha vassaṁ upethā"ti vadiṁsu. "Idha kittakaṁ vassāvāsikaṁ labbhatī"ti pucchitvā tehi "ekeko sāṭako"ti vutte tattha upāhanā ṭhapetvā aññaṁ vihāraṁ agamāsi. Dutiyaṁ vihāraṁ gantvā "idha kiṁ labbhatī"ti pucchitvā "dve sāṭakā"ti vutte kattarayaṭṭhiṁ ṭhapesi. Tatiyaṁ vihāraṁ gantvā "idha kiṁ labbhatī"ti pucchitvā "tayo sāṭakā"ti vutte tattha udakatumbaṁ ṭhapesi. Catutthaṁ vihāraṁ gantvā "idha kiṁ labbhatī"ti pucchitvā "cattāro sāṭakā"ti vutte "sādhu idha vasissāmī"ti tattha vassaṁ upagantvā gahaṭṭhānañceva bhikkhūnañca dhammakathaṁ kathesi. Te naṁ bahūhi vatthehi ceva cīvarehi ca pūjesuṁ. So vuṭṭhavasso itaresupi vihāresu sāsanaṁ pesetvā "mayā parikkhārassa ṭhapitattā vassāvāsikaṁ laddhabbaṁ, taṁ me pahiṇantū"ti sabbaṁ āharāpetvā yānakaṁ pūretvā pāyāsi.

ပန ပဗ္ဗဇိတော ပဌမဝယေ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တော ဓာရေန္တော ဝါစေန္တော ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကရောန္တော ပမာဒံ အာပဇ္ဇတိ၊ မဇ္ဈိမဝယေ အပ္ပမတ္တေန သမဏဓမ္မော ကာတဗ္ဗော။ သစေ ပဌမဝယေ ဥဂ္ဂဟိတပရိယတ္တိယာ အဋ္ဌကထံ ဝိနိစ္ဆယံ ကာရဏာကာရဏဉ္စ ပုစ္ဆန္တော မဇ္ဈိမဝယေ ပမာဒံ အာပဇ္ဇတိ၊ ပစ္ဆိမဝယေ အပ္ပမတ္တေန သမဏဓမ္မော ကာတဗ္ဗောယေဝ။ ဧဝမ္ပိ ကရောန္တေန အတ္တာ ပဋိဇဂ္ဂိတောဝ ဟောတိ။ ဧဝံ အကရောန္တဿ ပန အတ္တာ ပိယော နာမ န ဟောတိ၊ ပစ္ဆာနုတာပေနေဝ နံ တာပေတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗောဓိရာဇကုမာရော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဗောဓိရာဇကုမာရဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-ဥပနန္ဒသကျပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

အတ္တာနမေဝ ပဌမန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥပနန္ဒံ သကျပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ထေရော ဓမ္မကထံ ကထေတုံ ဆေကော။ တဿ အပ္ပိစ္ဆတာဒိပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မကထံ သုတွာ ဗဟူ ဘိက္ခူ တံ တိစီဝရေဟိ ပူဇေတွာ ဓုတင်္ဂါနိ သမာဒိယိံသု။ တေဟိ ဝိဿဋ္ဌပရိက္ခာရေ သောယေဝ ဂဏှိ။ သော ဧကသ္မိံ အန္တောဝဿေ ဥပကဋ္ဌေ ဇနပဒံ အဂမာသိ။ အထ နံ ဧကသ္မိံ ဝိဟာရေ ဒဟရသာမဏေရာ ဓမ္မကထိကပေမေန “ဘန္တေ ဣဓ ဝဿံ ဥပေထာ”တိ ဝဒိံသု။ “ဣဓ ကိတ္တကံ ဝဿာဝါသိကံ လဗ္ဘတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တေဟိ “ဧကေကော သာဋကော”တိ ဝုတ္တေ တတ္ထ ဥပါဟနာ ဌပေတွာ အညံ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ဒုတိယံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ “ဣဓ ကိံ လဗ္ဘတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဒွေ သာဋကာ”တိ ဝုတ္တေ ကတ္တရယဋ္ဌိံ ဌပေသိ။ တတိယံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ “ဣဓ ကိံ လဗ္ဘတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “တယော သာဋကာ”တိ ဝုတ္တေ တတ္ထ ဥဒကတုမ္ဗံ ဌပေသိ။ စတုတ္ထံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ “ဣဓ ကိံ လဗ္ဘတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “စတ္တာရော သာဋကာ”တိ ဝုတ္တေ “သာဓု ဣဓ ဝသိဿာမီ”တိ တတ္ထ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ ဂဟဋ္ဌာနဉ္စေဝ ဘိက္ခူနဉ္စ ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ တေ နံ ဗဟူဟိ ဝတ္ထေဟိ စေဝ စီဝရေဟိ စ ပူဇေသုံ။ သော ဝုဋ္ဌဝဿော ဣတရေသုပိ ဝိဟာရေသု သာသနံ ပေသေတွာ “မယာ ပရိက္ခာရဿ ဌပိတတ္တာ ဝဿာဝါသိကံ လဒ္ဓဗ္ဗံ၊ တံ မေ ပဟိဏန္တူ”တိ သဗ္ဗံ အာဟရာပေတွာ ယာနကံ ပူရေတွာ ပါယာသိ။

Athekasmiṁ vihāre dve daharabhikkhū dve sāṭake ekañca kambalaṁ labhitvā “tuyhaṁ sāṭakā hontu, mayhaṁ kambalo”ti bhājetuṁ asakkontā maggasamīpe nisīditvā vivadanti. Te taṁ theraṁ āgacchantaṁ disvā “bhante tumhe no bhājetvā dethā”ti vadiṁsu. Tumheyeva bhājethāti. Na sakkoma bhante, tumheyeva no bhājetvā dethāti. Tena hi mama vacane ṭhassathāti. Āma ṭhassāmāti. “Tena hi sādhū”ti tesaṁ dve sāṭake datvā “ayaṁ dhammakathaṁ kathentānaṁ amhākaṁ pārupanāraho”ti mahagghaṁ kambalaṁ ādāya pakkāmi. Daharabhikkhū vippaṭisārino hutvā Satthu santikaṁ gantvā tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā “na bhikkhave idāneva tumhākaṁ santakaṁ gahetvā tumhe vippaṭisārino karoti, pubbepi akāsiyevā”ti vatvā atītaṁ āhari—

Atītasmiṁ anutīracārī ca gambhīracārī cāti dve uddā mahantaṁ rohitamacchaṁ labhitvā “mayhaṁ sīsaṁ hotu, tava naṅguṭṭhan”ti vivādāpannā bhājetuṁ asakkontā ekaṁ siṅgālaṁ disvā āhaṁsu “mātula imaṁ no bhājetvā dehī”ti. Ahaṁ raññā vinicchayaṭṭhāne ṭhapito, tattha ciraṁ nisīditvā jaṅghavihāratthāya āgatomhi, idāni me okāso natthīti. Mātula mā evaṁ karotha, bhājetvā eva no dethāti. Mama vacane ṭhassathāti. Ṭhassāma mātulāti. “Tena hi sādhū”ti so sīsaṁ chinditvā ekamante akāsi, naṅguṭṭhaṁ ekamante. Katvā ca pana “tātā yena vo anutīre caritaṁ, so naṅguṭṭhaṁ gaṇhātu. Yena gambhīre caritaṁ, tassa sīsaṁ hotu. Ayaṁ pana majjhimo khaṇḍo mama vinicchayadhamme ṭhitassa bhavissatī”ti te saññāpento—

“Anutīracāri naṅguṭṭhaṁ, sīsaṁ gambhīracārino.
Accāyaṁ[1] majjhimo khaṇḍo, dhammaṭṭhassa bhavissatī”ti[2]—

Imaṁ gāthaṁ vatvā majjhimakhaṇḍaṁ ādāya pakkāmi. Tepi vippaṭisārino taṁ oloketvā aṭṭhaṁsu.

Satthā imaṁ atītaṁ dassetvā “evamesa atītepi tumhe vippaṭisārino akāsiyevā”ti te bhikkhū saññāpetvā Upanandaṁ garahanto

1. Athāyaṁ (Sī, Syā) 2. Khu 5. 159 piṭṭhe Jātake.

အထေကသ္မိံ ဝိဟာရေ ဒွေ ဒဟရဘိက္ခူ ဒွေ သာဋကေ ဧကဉ္စ ကမ္ဗလံ လဘိတွာ “တုယှံ သာဋကာ ဟောန္တု, မယှံ ကမ္ဗလော”တိ ဘာဇေတုံ အသက္ကောန္တာ မဂ္ဂသမီပေ နိသီဒိတွာ ဝိဝဒန္တိ။ တေ တံ ထေရံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ဘန္တေ တုမှေ နော ဘာဇေတွာ ဒေထာ”တိ ဝဒိံသု။ တုမှေယေဝ ဘာဇေထာတိ။ န သက္ကောမ ဘန္တေ၊ တုမှေယေဝ နော ဘာဇေတွာ ဒေထာတိ။ တေန ဟိ မမ ဝစနေ ဌဿထာတိ။ အာမ ဌဿာမာတိ။ “တေန ဟိ သာဓူ”တိ တေသံ ဒွေ သာဋကေ ဒတွာ “အယံ ဓမ္မကထံ ကထေန္တာနံ အမှာကံ ပါရုပနာရဟော”တိ မဟဂ္ဃံ ကမ္ဗလံ အာဒါယ ပက္ကာမိ။ ဒဟရဘိက္ခူ ဝိပ္ပဋိသာရိနော ဟုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ တုမှာကံ သန္တကံ ဂဟေတွာ တုမှေ ဝိပ္ပဋိသာရိနော ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကာသိယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတသ္မိံ အနုတီရစာရီ စ ဂမ္ဘီရစာရီ စာတိ ဒွေ ဥဒ္ဒါ မဟန္တံ ရောဟိတမစ္ဆံ လဘိတွာ “မယှံ သီသံ ဟောတု, တဝ နင်္ဂုဋ္ဌ”န္တိ ဝိဝါဒါပန္နာ ဘာဇေတုံ အသက္ကောန္တာ ဧကံ သိင်္ဂါလံ ဒိသွာ အာဟံသု “မာတုလ ဣမံ နော ဘာဇေတွာ ဒေဟီ”တိ။ အဟံ ရညာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ ဌပိတော၊ တတ္ထ စိရံ နိသီဒိတွာ ဇင်္ဃဝိဟာရတ္ထာယ အာဂတောမှိ၊ ဣဒါနိ မေ ဩကာသော နတ္ထီတိ။ မာတုလ မာ ဧဝံ ကရောထ၊ ဘာဇေတွာ ဧဝ နော ဒေထာတိ။ မမ ဝစနေ ဌဿထာတိ။ ဌဿာမ မာတုလာတိ။ “တေန ဟိ သာဓူ”တိ သော သီသံ ဆိန္ဒိတွာ ဧကမန္တေ အကာသိ, နင်္ဂုဋ္ဌံ ဧကမန္တေ။ ကတွာ စ ပန “တာတာ ယေန ဝေါ အနုတီရေ စရိတံ၊ သော နင်္ဂုဋ္ဌံ ဂဏှာတု။ ယေန ဂမ္ဘီရေ စရိတံ၊ တဿ သီသံ ဟောတု။ အယံ ပန မဇ္ဈိမော ခဏ္ဍော မမ ဝိနိစ္ဆယဓမ္မေ ဌိတဿ ဘဝိဿတီ”တိ တေ သညာပေန္တော—

“အနုတီရစာရိ နင်္ဂုဋ္ဌံ၊ သီသံ ဂမ္ဘီရစာရိနော။
အစ္စာယံ[၁] မဇ္ဈိမော ခဏ္ဍော၊ ဓမ္မဋ္ဌဿ ဘဝိဿတီ”တိ[၂]—

ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ မဇ္ဈိမခဏ္ဍံ အာဒါယ ပက္ကာမိ။ တေပိ ဝိပ္ပဋိသာရိနော တံ ဩလောကေတွာ အဋ္ဌံသု။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ ဒဿေတွာ “ဧဝမေသ အတီတေပိ တုမှေ ဝိပ္ပဋိသာရိနော အကာသိယေဝါ”တိ တေ ဘိက္ခူ သညာပေတွာ ဥပနန္ဒံ ဂရဟန္တော

၁-အထာယံ (သီ၊ သျာ) ၂-ခု ၅-၁၅၉-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

“bhikkhave paraṁ ovadantena nāma paṭhamameva attā patirūpe patiṭṭhāpetabbo”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

158. “Attānameva paṭhamaṁ, patirūpe nivesaye.
Athaññamanusāseyya, na kilisseyya paṇḍito”ti.

Tattha **patirūpe nivesaye**ti anucchavike guṇe patiṭṭhāpeyya. Idaṁ vuttaṁ hoti—yo appicchatādiguṇehi vā ariyavaṁsapaṭipadādīhi vā paraṁ anusāsitukāmo, so **attānameva paṭhamaṁ** tasmiṁ guṇe patiṭṭhāpeyya. Evaṁ patiṭṭhāpetvā **athaññaṁ** tehi guṇehi **anusāseyya.** Attānaṁ hi tattha anivesetvā kevalaṁ parameva anusāsamāno parato nindaṁ labhitvā kilissati nāma, tattha attānaṁ nivesetvā anusāsamāno parato pasaṁsaṁ labhati, tasmā na kilissati nāma. Evaṁ karonto **paṇḍito na kilisseyyā**ti.

Desanāvasāne te bhikkhū sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Upanandasakyaputtattheravatthu dutiyaṁ.

---

3. Padhānikatissattheravatthu

Attānañceti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Padhānikatissattheraṁ ārabbha kathesi.

So kira Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā pañcasate bhikkhū ādāya araññe vassaṁ upagantvā “āvuso dharamānakassa Buddhassa santike vo kammaṭṭhānaṁ gahitaṁ, appamattāva samaṇadhammaṁ karothā”ti ovaditvā sayaṁ gantvā nipajjitvā supati. Te bhikkhū paṭhamayāme caṅkamitvā majjhimayāme vihāraṁ pavisanti. So niddāyitvā pabuddhakāle tesaṁ santikaṁ gantvā “kiṁ tumhe ‘nipajjitvā niddāyissāmā’ti āgatā, sīghaṁ nikkhamitvā samaṇadhammaṁ karothā”ti vatvā sayaṁ gantvā tatheva supati. Itare majjhimayāme bahi caṅkamitvā pacchimayāme vihāraṁ pavisanti. So punapi pabujjhitvā tesaṁ santikaṁ gantvā te vihārā nīharitvā sayaṁ puna gantvā tatheva supati. Tasmiṁ niccakālaṁ evaṁ karonte te bhikkhū sajjhāyaṁ vā

“ဘိက္ခဝေ ပရံ ဩဝဒန္တေန နာမ ပဌမမေဝ အတ္တာ ပတိရူပေ ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၅၈။ “အတ္တာနမေဝ ပဌမံ၊ ပတိရူပေ နိဝေသယေ။
အထညမနုသာသေယျ၊ န ကိလိဿေယျ ပဏ္ဍိတော”တိ။

တတ္ထ **ပတိရူပေ နိဝေသယေ**တိ အနုစ္ဆဝိကေ ဂုဏေ ပတိဋ္ဌာပေယျ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယော အပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏေဟိ ဝါ အရိယဝံသပဋိပဒါဒီဟိ ဝါ ပရံ အနုသာသိတုကာမော၊ သော **အတ္တာနမေဝ ပဌမံ** တသ္မိံ ဂုဏေ ပတိဋ္ဌာပေယျ။ ဧဝံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ **အထညံ** တေဟိ ဂုဏေဟိ **အနုသာသေယျ**။ အတ္တာနံ ဟိ တတ္ထ အနိဝေသေတွာ ကေဝလံ ပရမေဝ အနုသာသမာနော ပရတော နိန္ဒံ လဘိတွာ ကိလိဿတိ နာမ၊ တတ္ထ အတ္တာနံ နိဝေသေတွာ အနုသာသမာနော ပရတော ပသံသံ လဘတိ၊ တသ္မာ န ကိလိဿတိ နာမ။ ဧဝံ ကရောန္တော **ပဏ္ဍိတော န ကိလိဿေယျာ**တိ။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဥပနန္ဒသကျပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ပဓာနိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု

အတ္တာနဉ္စေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဓာနိကတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ အာဒါယ အရညေ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ “အာဝုသော ဓရမာနကဿ ဗုဒ္ဓဿ သန္တိကေ ဝေါ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟိတံ၊ အပ္ပမတ္တာဝ သမဏဓမ္မံ ကရောထာ”တိ ဩဝဒိတွာ သယံ ဂန္တွာ နိပဇ္ဇိတွာ သုပတိ။ တေ ဘိက္ခူ ပဌမယာမေ စင်္ကမိတွာ မဇ္ဈိမယာမေ ဝိဟာရံ ပဝိသန္တိ။ သော နိဒ္ဒါယိတွာ ပဗုဒ္ဓကာလေ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ တုမှေ ‘နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယိဿာမာ’တိ အာဂတာ၊ သီဃံ နိက္ခမိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရောထာ”တိ ဝတွာ သယံ ဂန္တွာ တထေဝ သုပတိ။ ဣတရေ မဇ္ဈိမယာမေ ဗဟိ စင်္ကမိတွာ ပစ္ဆိမယာမေ ဝိဟာရံ ပဝိသန္တိ။ သော ပုနပိ ပဗုဇ္ဈိတွာ တေသံ သန္တိကံ ဂန္တွာ တေ ဝိဟာရာ နီဟရိတွာ သယံ ပုန ဂန္တွာ တထေဝ သုပတိ။ တသ္မိံ နိစ္စကာလံ ဧဝံ ကရောန္တေ တေ ဘိက္ခူ သဇ္ဈာယံ ဝါ

kammaṭṭhānaṁ vā manasikātuṁ nāsakkhiṁsu, cittaṁ aññathattaṁ agamāsi. Te “amhākaṁ ācariyo ativiya āraddhavīriyo, pariggaṇhissāma nan”ti pariggaṇhantā tassa kiriyaṁ disvā “naṭṭhamhā āvuso, ācariyo no tuccharavaṁ ravatī”ti vadiṁsu. Tesaṁ ativiya niddāya kilamantānaṁ ekabhikkhupi visesaṁ nibbattetuṁ nāsakkhi. Te vuṭṭhavassā Satthu santikaṁ gantvā Satthārā katapaṭisanthārā “kiṁ bhikkhave appamattā hutvā samaṇadhammaṁ karitthā”ti pucchitā tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā “na bhikkhave idāneva, pubbepesa tumhākaṁ antarāyamakāsiyevā”ti vatvā tehi yācito—

“Amātāpitarasaṁvaḍḍho[1], anācerakule vasaṁ.
Nāyaṁ kālaṁ akālaṁ vā, abhijānāti kukkuṭo”ti[2]—

Imaṁ **Akālarāvikukkuṭajātakaṁ** vitthāretvā kathesi. “Tadā hi so kukkuṭo ayaṁ Padhānikatissatthero ahosi, ime pañca satā bhikkhū te māṇavā ahesuṁ, disāpāmokkho ācariyo ahamevā”ti Satthā imaṁ jātakaṁ vitthāretvā “bhikkhave paraṁ ovadantena nāma attā sudanto kātabbo. Evaṁ ovadanto hi sudanto hutvā dameti nāmā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

159. “Attānañce tathā kayirā, yathāññamanusāsati.
Sudanto vata dametha, attā hi kira duddamo”ti.

Tassattho—yo[3] hi bhikkhu “paṭhamayāmādīsu caṅkamitabban”ti vatvā paraṁ ovadati, sayaṁ caṅkamanādīni adhiṭṭhahanto **attānañce tathā kayirā, yathāññamanusāsati,** evaṁ sante **sudanto vata damethā**ti yena guṇena paraṁ anusāsati, tena attanā sudanto hutvā dameyya. **Attā hi kira duddamo**ti ayaṁ hi attā nāma duddamo. Tasmā yathā so sudanto hoti, tathā dametabboti.

Desanāvasāne pañca satāpi te bhikkhū arahattaṁ pāpuṇiṁsūti.

PadhānikatisSattheravatthu tatiyaṁ.

1. Amātāpitusaṁvaḍḍho (Sī, Syā, Ka)
2. Khu 5. 28 piṭṭhe Jātake.
3. Yathā (Sī, Syā, Ka)

ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝါ မနသိကာတုံ နာသက္ခိံသု၊ စိတ္တံ အညထတ္တံ အဂမာသိ။ တေ “အမှာကံ အာစရိယော အတိဝိယ အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ ပရိဂ္ဂဏှိဿာမ န”န္တိ ပရိဂ္ဂဏှန္တာ တဿ ကိရိယံ ဒိသွာ “နဋ္ဌမှာ အာဝုသော၊ အာစရိယော နော တုစ္ဆရဝံ ရဝတီ”တိ ဝဒိံသု။ တေသံ အတိဝိယ နိဒ္ဒါယ ကိလမန္တာနံ ဧကဘိက္ခုပိ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နာသက္ခိ။ တေ ဝုဋ္ဌဝဿာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရာ ကတပဋိသန္ထာရာ “ကိံ ဘိက္ခဝေ အပ္ပမတ္တာ ဟုတွာ သမဏဓမ္မံ ကရိတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိတာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေသ တုမှာကံ အန္တရာယမကာသိယေဝါ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော—

“အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎော[၁]၊ အနာစေရကုလေ ဝသံ။
နာယံ ကာလံ အကာလံ ဝါ၊ အဘိဇာနာတိ ကုက္ကုဋော”တိ[၂]—

ဣမံ **အကာလရာဝိကုက္ကုဋဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသိ။ “တဒါ ဟိ သော ကုက္ကုဋော အယံ ပဓာနိကတိဿတ္ထေရော အဟောသိ၊ ဣမေ ပဉ္စ သတာ ဘိက္ခူ တေ မာဏဝါ အဟေသုံ၊ ဒိသာပါမောက္ခော အာစရိယော အဟမေဝါ”တိ သတ္ထာ ဣမံ ဇာတကံ ဝိတ္ထာရေတွာ “ဘိက္ခဝေ ပရံ ဩဝဒန္တေန နာမ အတ္တာ သုဒန္တော ကာတဗ္ဗော။ ဧဝံ ဩဝဒန္တော ဟိ သုဒန္တော ဟုတွာ ဒမေတိ နာမာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၅၉။ “အတ္တာနဉ္စေ တထာ ကယိရာ၊ ယထာညမနုသာသတိ။
သုဒန္တော ဝတ ဒမေထ၊ အတ္တာ ဟိ ကိရ ဒုဒ္ဒမော”တိ။

တဿတ္ထော—ယော[၃] ဟိ ဘိက္ခု “ပဌမယာမာဒီသု စင်္ကမိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ပရံ ဩဝဒတိ၊ သယံ စင်္ကမနာဒီနိ အဓိဋ္ဌဟန္တော **အတ္တာနဉ္စေ တထာ ကယိရာ၊ ယထာညမနုသာသတိ၊** ဧဝံ သန္တေ **သုဒန္တော ဝတ ဒမေထာ**တိ ယေန ဂုဏေန ပရံ အနုသာသတိ၊ တေန အတ္တနာ သုဒန္တော ဟုတွာ ဒမေယျ။ **အတ္တာ ဟိ ကိရ ဒုဒ္ဒမော**တိ အယံ ဟိ အတ္တာ နာမ ဒုဒ္ဒမော။ တသ္မာ ယထာ သော သုဒန္တော ဟောတိ၊ တထာ ဒမေတဗ္ဗောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စ သတာပိ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသူတိ။

ပဓာနိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု တတိယံ။

၁-အမာတာပိတုသံဝဍ္ဎော (သီ၊ သျာ၊ က)
၂-ခု ၅-၂၈-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။
၃-ယထာ (သီ၊ သျာ၊ က)

4. Kumārakassapamātutherīvatthu

Attā hi attano nāthoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kumārakassapattherassa mātaraṁ ārabbha kathesi.

Sā kira Rājagahanagare seṭṭhidhītā viññutaṁ pattakālato paṭṭhāya pabbajjaṁ yāci. Atha sā punappunaṁ yācamānāpi mātāpitūnaṁ santikā pabbajjaṁ alabhitvā vayappattā patikulaṁ gantvā patidevatā hutvā agāraṁ ajjhāvasi. Athassā nacirasseva kucchismiṁ gabbho patiṭṭhahi. Sā gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ ajānitvāva sāmikaṁ ārādhetvā pabbajja yāci. Atha naṁ so mahantena sakkārena bhikkhunupassayaṁ netvā ajānanto Devadattapakkhikānaṁ bhikkhunīnaṁ santike pabbājesi. Aparena samayena bhikkhuniyo tassā gabbhinibhāvaṁ ñatvā tāhi "kiṁ idan"ti vuttā[1] nāhaṁ ayye jānāmi "kimetaṁ", sīlaṁ vata me arogamevāti. Bhikkhuniyo taṁ Devadattassa santikaṁ netvā "ayaṁ bhikkhunī saddhāpabbajitā, imissā mayaṁ gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ jānāma, kālaṁ na jānāma, kiṁ dāni karomā"ti pucchiṁsu. Devadatto "mā mayhaṁ ovādakārikānaṁ bhikkhunīnaṁ ayaso uppajjatū"ti ettakameva cintetvā "uppabbājetha nan"ti āha. Taṁ sutvā sā daharā mā maṁ ayye nāsetha, nāhaṁ Devadattaṁ uddissa pabbajitā, etha, maṁ Satthu santikaṁ Jetavanaṁ nethāti. Tā taṁ ādāya Jetavanaṁ gantvā Satthu ārocesuṁ. Satthā "tassā gihikāle gabbho patiṭṭhito"ti jānantopi paravādamocanatthaṁ rājānaṁ Pasenadikosalaṁ Mahā-anāthapiṇḍikaṁ Cūḷa-anāthapiṇḍikaṁ Visākhā-upāsikaṁ aññāni ca mahākulāni pakkosāpetvā Upālittheraṁ āṇāpesi "gaccha, imissā daharāya bhikkhuniyā catuparisamajjhe kammaṁ parisodhehī"ti. Thero rañño purato Visākhaṁ pakkosāpetvā taṁ adhikaraṇaṁ paṭicchāpesi. Sā sāṇipākāraṁ parikkhipāpetvā antosāṇiyaṁ tassā hatthapādanābhi-udarapariyosānāni oloketvā māsadivase samānetvā "gihibhāve imāya gabbho laddho"ti ñatvā therassa tamatthaṁ ārocesi. Athassā thero parisamajjhe parisuddhabhāvaṁ patiṭṭhāpesi. Sā aparena samayena Padumuttarabuddhassa pādamūle pattitapatthanaṁ mahānubhāvaṁ puttaṁ vijāyi.

1. Puṭṭhā (Syā)

၄-ကုမာရကဿပမာတုထေရီဝတ္ထု

အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နာထောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကုမာရကဿပတ္ထေရဿ မာတရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာ ကိရ ရာဇဂဟနဂရေ သေဋ္ဌိဓီတာ ဝိညုတံ ပတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ အထ သာ ပုနပ္ပုနံ ယာစမာနာပိ မာတာပိတူနံ သန္တိကာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အလဘိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ ပတိကုလံ ဂန္တွာ ပတိဒေဝတာ ဟုတွာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိ။ အထဿာ နစိရဿေဝ ကုစ္ဆိသ္မိံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ။ သာ ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ အဇာနိတွာဝ သာမိကံ အာရာဓေတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ အထ နံ သော မဟန္တေန သက္ကာရေန ဘိက္ခုနုပဿယံ နေတွာ အဇာနန္တော ဒေဝဒတ္တပက္ခိကာနံ ဘိက္ခုနီနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေသိ။ အပရေန သမယေန ဘိက္ခုနိယော တဿာ ဂဗ္ဘိနိဘာဝံ ဉတွာ တာဟိ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ဝုတ္တာ[၁] နာဟံ အယျေ ဇာနာမိ “ကိမေတံ”၊ သီလံ ဝတ မေ အရောဂမေဝါတိ။ ဘိက္ခုနိယော တံ ဒေဝဒတ္တဿ သန္တိကံ နေတွာ “အယံ ဘိက္ခုနီ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတာ၊ ဣမိဿာ မယံ ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ ဇာနာမ၊ ကာလံ န ဇာနာမ၊ ကိံ ဒါနိ ကရောမာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ ဒေဝဒတ္တော “မာ မယှံ ဩဝါဒကာရိကာနံ ဘိက္ခုနီနံ အယသော ဥပ္ပဇ္ဇတူ”တိ ဧတ္တကမေဝ စိန္တေတွာ “ဥပ္ပဗ္ဗာဇေထ န”န္တိ အာဟ။ တံ သုတွာ သာ ဒဟရာ မာ မံ အယျေ နာသေထ၊ နာဟံ ဒေဝဒတ္တံ ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတာ၊ ဧထ, မံ သတ္ထု သန္တိကံ ဇေတဝနံ နေထာတိ။ တာ တံ အာဒါယ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “တဿာ ဂိဟိကာလေ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌိတော”တိ ဇာနန္တောပိ ပရဝါဒမောစနတ္ထံ ရာဇာနံ ပသေနဒိကောသလံ မဟာအနာထပိဏ္ဍိကံ စူဠအနာထပိဏ္ဍိကံ ဝိသာခါဥပါသိကံ အညာနိ စ မဟာကုလာနိ ပက္ကောသာပေတွာ ဥပါလိတ္ထေရံ အာဏာပေသိ “ဂစ္ဆ, ဣမိဿာ ဒဟရာယ ဘိက္ခုနိယာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ကမ္မံ ပရိသောဓေဟီ”တိ။ ထေရော ရညော ပုရတော ဝိသာခံ ပက္ကောသာပေတွာ တံ အဓိကရဏံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ သာ သာဏိပါကာရံ ပရိက္ခိပါပေတွာ အန္တောသာဏိယံ တဿာ ဟတ္ထပါဒနာဘိဥဒရပရိယောသာနာနိ ဩလောကေတွာ မာသဒိဝသေ သမာနေတွာ “ဂိဟိဘာဝေ ဣမာယ ဂဗ္ဘော လဒ္ဓေါ”တိ ဉတွာ ထေရဿ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထဿာ ထေရော ပရိသမဇ္ဈေ ပရိသုဒ္ဓဘာဝံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ သာ အပရေန သမယေန ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓဿ ပါဒမူလေ ပတ္ထိတပတ္ထနံ မဟာနုဘာဝံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။

၁-ပုဋ္ဌာ (သျာ)

Athekadivasaṁ rājā bhikkhunupassayasamīpena gacchanto dārakasaddaṁ sutvā “kiṁ idan”ti pucchitvā “deva ekissā bhikkhuniyā putto jāto, tassesa saddo”ti vutte taṁ kumāraṁ attano gharaṁ netvā dhātīnaṁ adāsi. Nāmaggahaṇadivase cassa **Kassapo**ti nāmaṁ katvā kumāraparihārena vaḍḍhitattā **Kumārakassapo**ti sañjāniṁsu. So kīḷāmaṇḍale dārake paharitvā “nimmātāpitikenamhā pahaṭā”ti vutte rājānaṁ upasaṅkamitvā “deva maṁ ‘nimmātāpitiko’ti vadanti, mātaraṁ me ācikkhathā”ti pucchitvā raññā dhātiyo dassetvā “imā te mātaro”ti vutte “na ettikā me mātaro, ekāya me mātarā bhavitabbaṁ, taṁ me ācikkhathā”ti āha. Rājā “na sakkā imaṁ vañcetun”ti cintetvā tāta tava mātā bhikkhunī, tvaṁ mayā bhikkhunupassayā ānītoti. So tāvatakeneva samuppannasaṁvego hutvā “tāta pabbājetha man”ti āha. Rājā “sādhu tātā”ti taṁ mahantena sakkārena Satthu santike pabbājesi. So laddhūpasampado **Kumārakassapatthero**ti paññāyi. So Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññaṁ pavisitvā vāyamitvā visesaṁ nibbattetuṁ asakkonto “puna kammaṭṭhānaṁ visesetvā gahessāmī”ti Satthu santikaṁ gantvā Andhavane vihāsi.

Atha naṁ Kassapabuddhakāle ekato samaṇadhammaṁ katvā anāgāmiphalaṁ patvā brahmaloke nibbattabhikkhu brahmalokato āgantvā pannarasa pañhe pucchitvā “ime pañhe ṭhapetvā Satthāraṁ añño byākātuṁ samattho nāma natthi, gaccha, Satthu santike imesaṁ atthaṁ uggaṇhā”ti uyyojesi. So tathā katvā pañhavissajjanāvasāne arahattaṁ pāpuṇi. Tassa pana nikkhantadivasato paṭṭhāya dvādasa vassāni mātubhikkhuniyā akkhīhi assūni pavattiṁsu. Sā puttaviyogadukkhitā assutinteneva mukhena bhikkhāya caramānā antaravīthiyaṁ theraṁ disvāva “putta puttā”ti viravantī taṁ gaṇhituṁ[1] upadhāvamānā parivattitvā pati. Sā thanehi khīraṁ muñcantehi uṭṭhahitvā allacīvarā gantvā theraṁ gaṇhi. So cintesi “sacāyaṁ mama santikā madhuravacanaṁ labhissati, vinassissati. Thaddhameva katvā imāya saddhiṁ sallapissāmī”ti. Atha naṁ āha “kiṁ karontī vicarasi, sinehamattampi chindituṁ na sakkosī”ti. Sā “aho kakkhaḷā

1. Pāpuṇituṁ (Ka)

အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ဘိက္ခုနုပဿယသမီပေန ဂစ္ဆန္တော ဒါရကသဒ္ဒံ သုတွာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဒေဝ ဧကိဿာ ဘိက္ခုနိယာ ပုတ္တော ဇာတော၊ တဿေသ သဒ္ဒေါ”တိ ဝုတ္တေ တံ ကုမာရံ အတ္တနော ဃရံ နေတွာ ဓာတီနံ အဒါသိ။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ စဿ **ကဿပေါ**တိ နာမံ ကတွာ ကုမာရပရိဟာရေန ဝဍ္ဎိတတ္တာ **ကုမာရကဿပေါ**တိ သဉ္ဇာနိံသု။ သော ကီဠာမဏ္ဍလေ ဒါရကေ ပဟရိတွာ “နိမ္မာတာပိတိကေနမှာ ပဟဋာ”တိ ဝုတ္တေ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဒေဝ မံ ‘နိမ္မာတာပိတိကော’တိ ဝဒန္တိ၊ မာတရံ မေ အာစိက္ခထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ရညာ ဓာတိယော ဒဿေတွာ “ဣမာ တေ မာတရော”တိ ဝုတ္တေ “န ဧတ္တိကာ မေ မာတရော၊ ဧကာယ မေ မာတရာ ဘဝိတဗ္ဗံ၊ တံ မေ အာစိက္ခထာ”တိ အာဟ။ ရာဇာ “န သက္ကာ ဣမံ ဝဉ္စေတု”န္တိ စိန္တေတွာ တာတ တဝ မာတာ ဘိက္ခုနီ၊ တွံ မယာ ဘိက္ခုနုပဿယာ အာနီတောတိ။ သော တာဝတကေနေဝ သမုပ္ပန္နသံဝေဂေါ ဟုတွာ “တာတ ပဗ္ဗာဇေထ မ”န္တိ အာဟ။ ရာဇာ “သာဓု တာတာ”တိ တံ မဟန္တေန သက္ကာရေန သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ **ကုမာရကဿပတ္ထေရော**တိ ပညာယိ။ သော သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဝါယမိတွာ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တော “ပုန ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိသေသေတွာ ဂဟေဿာမီ”တိ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ အန္ဓဝနေ ဝိဟာသိ။

အထ နံ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဧကတော သမဏဓမ္မံ ကတွာ အနာဂါမိဖလံ ပတွာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တဘိက္ခု ဗြဟ္မလောကတော အာဂန္တွာ ပန္နရသ ပဉှေ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမေ ပဉှေ ဌပေတွာ သတ္ထာရံ အညော ဗျာကာတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ ဂစ္ဆ, သတ္ထု သန္တိကေ ဣမေသံ အတ္ထံ ဥဂ္ဂဏှာ”တိ ဥယျောဇေသိ။ သော တထာ ကတွာ ပဉှဝိဿဇ္ဇနာဝသာနေ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တဿ ပန နိက္ခန္တဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဒွါဒသ ဝဿာနိ မာတုဘိက္ခုနိယာ အက္ခီဟိ အဿူနိ ပဝတ္တိံသု။ သာ ပုတ္တဝိယောဂဒုက္ခိတာ အဿုတိန္တေနေဝ မုခေန ဘိက္ခာယ စရမာနာ အန္တရဝီထိယံ ထေရံ ဒိသွာဝ “ပုတ္တ ပုတ္တာ”တိ ဝိရဝန္တီ တံ ဂဏှိတုံ[1] ဥပဓာဝမာနာ ပရိဝတ္တိတွာ ပတိ။ သာ ထနေဟိ ခီရံ မုဉ္စန္တေဟိ ဥဋ္ဌဟိတွာ အလ္လစီဝရာ ဂန္တွာ ထေရံ ဂဏှိ။ သော စိန္တေသိ “သစာယံ မမ သန္တိကာ မဓုရဝစနံ လဘိဿတိ၊ ဝိနဿိဿတိ။ ထဒ္ဓမေဝ ကတွာ ဣမာယ သဒ္ဓိံ သလ္လပိဿာမီ”တိ။ အထ နံ အာဟ “ကိံ ကရောန္တီ ဝိစရသိ၊ သိနေဟမတ္တမ္ပိ ဆိန္ဒိတုံ န သက္ကောသီ”တိ။ သာ “အဟော ကက္ခဠာ

၁-ပါပုဏိတုံ (က)

therassa kathā”ti cintetvā “kiṁ vadesi tātā”ti vatvā punapi tena tatheva vuttā cintesi “ahaṁ imassa kāraṇā dvādasa vassāni assūni sandhāretuṁ[1] na sakkomi, ayaṁ panevaṁ thaddhahadayo, kiṁ me iminā”ti puttasinehaṁ chinditvā taṁdivasameva arahattaṁ pāpuṇi.

Aparena samayena dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Devadattena[2] evaṁ upanissayasampanno Kumārakassapo ca therī ca nāsitā, Satthā pana tesaṁ patiṭṭhā jāto, aho Buddhā nāma lokānukampakā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva ahaṁ imesaṁ paccayo patiṭṭhā jāto, pubbepi nesaṁ ahaṁ patiṭṭhā ahosiṁyevā”ti vatvā—

“Nigrodhameva seveyya, na sākhamupasaṁvase.
Nigrodhasmiṁ mataṁ seyyo, yañce sākhasmi jīvitan”ti[3]—

Imaṁ **Nigrodhajātakaṁ** vitthārena kathetvā “tadā sākhamigo Devadatto ahosi, parisāpissa Devadattaparisā, vārappattā migadhenu therī ahosi, putto Kumārakassapo, gabbhinīmigiyā jīvitaṁ pariccajitvā gato Nigrodhamigarājā pana ahamevā”ti jātakaṁ samodhānetvā puttasinehaṁ chinditvā theriyā attanāva attano patiṭṭhānakatabhāvaṁ pakāsento “bhikkhave yasmā parassa attani ṭhitena saggaparāyaṇena vā maggaparāyaṇena vā bhavituṁ na sakkā, tasmā attāva attano nātho, paro kiṁ karissatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

160. “Attā hi attano nātho, ko hi nātho paro siyā.
Attanā hi sudantena, nāthaṁ labhati dullabhan”ti.

Tattha **nātho**ti patiṭṭhā. Idaṁ vuttaṁ hoti—yasmā attani ṭhitena attasampannena[4] kusalaṁ katvā saggaṁ vā pāpuṇituṁ, maggaṁ vā bhāvetuṁ, phalaṁ vā sacchikātuṁ sakkā. Tasmā hi attāva **attano** patiṭṭhā hoti, **paro ko** nāma kassa patiṭṭhā **siyā. Attanā** eva **hi sudantena**

1. Nivāretuṁ (Syā) 2. Manaṁ vata Devadattena (Sī)
3. Khu 5. 4, 212 piṭṭhesu Jātake. 4. Attanā sampannena (Syā)

ထေရဿ ကထာ”တိ စိန္တေတွာ “ကိံ ဝဒေသိ တာတာ”တိ ဝတွာ ပုနပိ တေန တထေဝ ဝုတ္တာ စိန္တေသိ “အဟံ ဣမဿ ကာရဏာ ဒွါဒသ ဝဿာနိ အဿူနိ သန္ဓာရေတုံ[1] န သက္ကောမိ၊ အယံ ပနေဝံ ထဒ္ဓဟဒယော၊ ကိံ မေ ဣမိနာ”တိ ပုတ္တသိနေဟံ ဆိန္ဒိတွာ တံဒိဝသမေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

အပရေန သမယေန ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဒေဝဒတ္တေန[2] ဧဝံ ဥပနိဿယသမ္ပန္နော ကုမာရကဿပေါ စ ထေရီ စ နာသိတာ၊ သတ္ထာ ပန တေသံ ပတိဋ္ဌာ ဇာတော၊ အဟော ဗုဒ္ဓါ နာမ လောကာနုကမ္ပကာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ အဟံ ဣမေသံ ပစ္စယော ပတိဋ္ဌာ ဇာတော၊ ပုဗ္ဗေပိ နေသံ အဟံ ပတိဋ္ဌာ အဟောသိံယေဝါ”တိ ဝတွာ—

“နိဂြောဓမေဝ သေဝေယျ၊ န သာခမုပသံဝသေ။
နိဂြောဓသ္မိံ မတံ သေယျော၊ ယဉ္စေ သာခသ္မိ ဇီဝိတ”န္တိ[3]—

ဣမံ **နိဂြောဓဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေန ကထေတွာ “တဒါ သာခမိဂေါ ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ၊ ပရိသာပိဿ ဒေဝဒတ္တပရိသာ၊ ဝါရပ္ပတ္တာ မိဂဓေနု ထေရီ အဟောသိ၊ ပုတ္တော ကုမာရကဿပေါ၊ ဂဗ္ဘိနီမိဂိယာ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ ဂတော နိဂြောဓမိဂရာဇာ ပန အဟမေဝါ”တိ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ ပုတ္တသိနေဟံ ဆိန္ဒိတွာ ထေရိယာ အတ္တနာဝ အတ္တနော ပတိဋ္ဌာနကတဘာဝံ ပကာသေန္တော “ဘိက္ခဝေ ယသ္မာ ပရဿ အတ္တနိ ဌိတေန သဂ္ဂပရာယဏေန ဝါ မဂ္ဂပရာယဏေန ဝါ ဘဝိတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ အတ္တာဝ အတ္တနော နာထော၊ ပရော ကိံ ကရိဿတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၀။ “အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နာထော၊ ကော ဟိ နာထော ပရော သိယာ။
အတ္တနာ ဟိ သုဒန္တေန၊ နာထံ လဘတိ ဒုလ္လဘ”န္တိ။

တတ္ထ **နာထော**တိ ပတိဋ္ဌာ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယသ္မာ အတ္တနိ ဌိတေန အတ္တသမ္ပန္နေန[4] ကုသလံ ကတွာ သဂ္ဂံ ဝါ ပါပုဏိတုံ၊ မဂ္ဂံ ဝါ ဘာဝေတုံ၊ ဖလံ ဝါ သစ္ဆိကာတုံ သက္ကာ။ တသ္မာ ဟိ အတ္တာဝ **အတ္တနော** ပတိဋ္ဌာ ဟောတိ၊ **ပရော ကော** နာမ ကဿ ပတိဋ္ဌာ **သိယာ။ အတ္တနာ** ဧဝ **ဟိ သုဒန္တေန**

၁-နိဝါရေတုံ (သျာ) ၂-မနံ ဝတ ဒေဝဒတ္တေန (သီ)
၃-ခု ၅-၄-၂၁၂-ပိဋ္ဌေသု ဇာတကေ။ ၄-အတ္တနာ သမ္ပန္နေန (သျာ)

nibbisevanena arahattaphalasaṅkhātaṁ **dullabhaṁ nāthaṁ labhati.** Arahattañhi sandhāya idha “nāthaṁ labhati dullabhan”ti vuttaṁ.

Desanāvasāne bahū sotapattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Kumārakassapamātutherivatthu catutthaṁ.

---

5. Mahākāla-upāsakavatthu

Attanā hi kataṁ pāpanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Mahākālaṁ nāma sotāpanna-upāsakaṁ ārabbha kathesi.

So kira māsassa aṭṭhadivasesu[1] uposathiko hutvā vihāre sabbarattiṁ dhammakathaṁ suṇāti. Atha rattiṁ corā ekasmiṁ gehe sandhiṁ chinditvā bhaṇḍakaṁ gahetvā lohabhājanasaddena pabuddhehi sāmikehi anubaddhā gahitabhaṇḍaṁ chaḍḍetvā palāyiṁsu. Sāmikāpi te anubandhiṁsuyeva, te disā pakkhandiṁsu. Eko pana vihāramaggaṁ gahetvā Mahākālassa rattiṁ dhammakathaṁ sutvā pātova pokkharaṇitīre mukhaṁ dhovantassa purato bhaṇḍikaṁ chaḍḍetvā palāyi. Core anubandhitvā āgatamanussā bhaṇḍikaṁ disvā “tvaṁ no gehasandhiṁ[2] chinditvā bhaṇḍikaṁ haritvā dhammaṁ suṇanto[3] viya vicarasī”ti taṁ gahetvā pothetvā māretvā chaḍḍetvā agamiṁsu. Atha naṁ pātova pānīyaghaṭaṁ ādāya gatā daharasāmaṇerā disvā “vihāre dhammakathaṁ sutvā sayita-upāsako ayuttaṁ maraṇaṁ labhatī”ti vatvā Satthu ārocesuṁ. Satthā “āma bhikkhave, imasmiṁ attabhāve kālena appatirūpaṁ maraṇaṁ laddhaṁ, pubbe katakammassa pana tena yuttameva laddhan”ti vatvā tehi yācito tassa pubbakammaṁ kathesi—

Atīte kira Bārāṇasirañño vijite ekassa paccantagāmassa aṭavimukhe corā paharanti[4]. Rājā aṭavimukhe ekaṁ rājabhaṭaṁ ṭhapesi, so bhatiṁ gahetvā manusse orato pāraṁ neti, pārato oraṁ āneti. Atheko manusso abhirūpaṁ attano bhariyaṁ cūḷayānakaṁ

---

1. Aṭṭha divase (Syā)
2. Gehe sandhiṁ (Syā)
3. Karonto (Sī)
4. Viharanti (Syā)

နိဗ္ဗိသေဝနေန အရဟတ္တဖလသင်္ခါတံ **ဒုလ္လဘံ နာထံ လဘတိ**။ အရဟတ္တဉှိ သန္ဓာယ ဣဓ “နာထံ လဘတိ ဒုလ္လဘ”န္တိ ဝုတ္တံ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ကုမာရကဿပမာတုထေရိဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-မဟာကာလဥပါသကဝတ္ထု

အတ္တနာ ဟိ ကတံ ပါပန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ မဟာကာလံ နာမ သောတာပန္နဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ မာသဿ အဋ္ဌဒိဝသေသု[1] ဥပေါသထိကော ဟုတွာ ဝိဟာရေ သဗ္ဗရတ္တိံ ဓမ္မကထံ သုဏာတိ။ အထ ရတ္တိံ စောရာ ဧကသ္မိံ ဂေဟေ သန္ဓိံ ဆိန္ဒိတွာ ဘဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ လောဟဘာဇနသဒ္ဒေန ပဗုဒ္ဓေဟိ သာမိကေဟိ အနုဗဒ္ဓါ ဂဟိတဘဏ္ဍံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိံသု။ သာမိကာပိ တေ အနုဗန္ဓိံသုယေဝ၊ တေ ဒိသာ ပက္ခန္ဒိံသု။ ဧကော ပန ဝိဟာရမဂ္ဂံ ဂဟေတွာ မဟာကာလဿ ရတ္တိံ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပါတောဝ ပေါက္ခရဏိတီရေ မုခံ ဓောဝန္တဿ ပုရတော ဘဏ္ဍိကံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိ။ စောရေ အနုဗန္ဓိတွာ အာဂတမနုဿာ ဘဏ္ဍိကံ ဒိသွာ “တွံ နော ဂေဟသန္ဓိံ[2] ဆိန္ဒိတွာ ဘဏ္ဍိကံ ဟရိတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော[3] ဝိယ ဝိစရသီ”တိ တံ ဂဟေတွာ ပေါထေတွာ မာရေတွာ ဆဍ္ဍေတွာ အဂမိံသု။ အထ နံ ပါတောဝ ပါနီယဃဋံ အာဒါယ ဂတာ ဒဟရသာမဏေရာ ဒိသွာ “ဝိဟာရေ ဓမ္မကထံ သုတွာ သယိတဥပါသကော အယုတ္တံ မရဏံ လဘတီ”တိ ဝတွာ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “အာမ ဘိက္ခဝေ, ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ကာလေန အပ္ပတိရူပံ မရဏံ လဒ္ဓံ၊ ပုဗ္ဗေ ကတကမ္မဿ ပန တေန ယုတ္တမေဝ လဒ္ဓ”န္တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေသိ—

အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိရညော ဝိဇိတေ ဧကဿ ပစ္စန္တဂါမဿ အဋဝိမုခေ စောရာ ပဟရန္တိ[4]။ ရာဇာ အဋဝိမုခေ ဧကံ ရာဇဘဋံ ဌပေသိ၊ သော ဘတိံ ဂဟေတွာ မနုဿေ ဩရတော ပါရံ နေတိ၊ ပါရတော ဩရံ အာနေတိ။ အထေကော မနုဿော အဘိရူပံ အတ္တနော ဘရိယံ စူဠယာနကံ

၁-အဋ္ဌ ဒိဝသေ (သျာ)
၂-ဂေဟေ သန္ဓိံ (သျာ)
၃-ကရောန္တော (သီ)
၄-ဝိဟရန္တိ (သျာ)

āropetvā taṁ ṭhānaṁ agamāsi. Rājabhaṭo taṁ itthiṁ disvāva sañjātasineho tena "aṭaviṁ no sāmi atikkāmehī"ti vuttepi "idāni vikālo, pātova atikkāmessāmī"ti āha. So sakālo sāmi, idāneva no nehīti. Nivatta bho, amhākaṁyeva gehe āhāro ca nivāso ca bhavissatīti. So neva nivattituṁ icchi. Itaro purisānaṁ saññaṁ datvā yānakaṁ nivattāpetvā anicchantasseva dvārakoṭṭhake nivāsaṁ datvā āhāraṁ paṭiyādāpesi. Tassa pana gehe ekaṁ maṇiratanaṁ atthi. So taṁ tassa yānakantare pakkhipāpetvā paccūsakāle corānaṁ paviṭṭhasaddaṁ kāresi. Athassa purisā "maṇiratanaṁ sāmi corehi haṭan"ti[1] ārocesuṁ. So gāmadvāresu ārakkhaṁ ṭhapetvā "antogāmato nikkhamante vicinathā"ti āha. Itaropi pātova yānakaṁ yojetvā pāyāsi. Athassa yānakaṁ sodhentā attanā ṭhapitaṁ maṇiratanaṁ disvā santajjetvā "tvaṁ maṇiṁ gahetvā palāyasī"ti pothetvā "gahito no sāmi coro"ti gāmabhojakassa dassesuṁ. So "bhatakassa vata me gehe nivāsaṁ datvā bhattaṁ dinnaṁ, maṇiṁ gahetvā gato, gaṇhatha naṁ pāpapurisan"ti pothāpetvā māretvā chaḍḍāpesi. Idaṁ tassa pubbakammaṁ. So tato cuto Avīcimhi nibbattitvā tattha dīgharattaṁ paccitvā vipākāvasesena attabhāvasate tatheva pothito maraṇaṁ pāpuṇi.

Evaṁ Satthā Mahākālassa pubbakammaṁ dassetvā "bhikkhave evaṁ ime satte attanā katapāpakammameva catūsu apāyesu abhimatthatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

161. "Attanā hi kataṁ pāpaṁ, attajaṁ attasambhavaṁ.
Abhimatthati dummedhaṁ, vajiraṁva'smamayaṁ maṇin"ti.

Tattha **vajiraṁva'smamayaṁ maṇinti** vajiraṁva asmamayaṁ maṇiṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā pāsāṇamayaṁ pāsāṇasambhavaṁ vajiraṁ tameva asmamayaṁ maṇiṁ attano uṭṭhānaṭṭhānasaṅkhātaṁ pāsāṇamaṇiṁ khāditvā chiddaṁ chiddaṁ khaṇḍaṁ khaṇḍaṁ[2] katvā aparibhogaṁ karoti, evameva **attanā kataṁ** attani jātaṁ

1. Gahitanti (Sī, Syā)
2. Chiddāvachiddaṁ khaṇḍāvakhaṇḍikaṁ (Sī)

အာရောပေတွာ တံ ဌာနံ အဂမာသိ။ ရာဇဘဋော တံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာဝ သဉ္ဇာတ-သိနေဟော တေန "အဋဝိံ နော သာမိ အတိက္ကာမေဟီ"တိ ဝုတ္တေပိ "ဣဒါနိ ဝိကာလော၊ ပါတောဝ အတိက္ကာမေဿာမီ"တိ အာဟ။ သော သကာလော သာမိ၊ ဣဒါနေဝ နော နေဟီတိ။ နိဝတ္တ ဘော, အမှာကံယေဝ ဂေဟေ အာဟာရော စ နိဝါသော စ ဘဝိဿတီတိ။ သော နေဝ နိဝတ္တိတုံ ဣစ္ဆိ။ ဣတရော ပုရိသာနံ သညံ ဒတွာ ယာနကံ နိဝတ္တာပေတွာ အနိစ္ဆန္တဿေဝ ဒွါရကောဋ္ဌကေ နိဝါသံ ဒတွာ အာဟာရံ ပဋိယာဒါပေသိ။ တဿ ပန ဂေဟေ ဧကံ မဏိရတနံ အတ္ထိ။ သော တံ တဿ ယာနကန္တရေ ပက္ခိပါပေတွာ ပစ္စူသ-ကာလေ စောရာနံ ပဝိဋ္ဌသဒ္ဒံ ကာရေသိ။ အထဿ ပုရိသာ "မဏိရတနံ သာမိ စောရေဟိ ဟဋ"န္တိ[၁] အာရောစေသုံ။ သော ဂါမဒွါရေသု အာရက္ခံ ဌပေတွာ "အန္တောဂါမတော နိက္ခမန္တေ ဝိစိနထာ"တိ အာဟ။ ဣတရောပိ ပါတောဝ ယာနကံ ယောဇေတွာ ပါယာသိ။ အထဿ ယာနကံ သောဓေန္တာ အတ္တနာ ဌပိတံ မဏိရတနံ ဒိသွာ သန္တဇ္ဇေတွာ "တွံ မဏိံ ဂဟေတွာ ပလာယသီ"တိ ပေါထေတွာ "ဂဟိတော နော သာမိ စောရော"တိ ဂါမဘောဇကဿ ဒဿေသုံ။ သော "ဘတကဿ ဝတ မေ ဂေဟေ နိဝါသံ ဒတွာ ဘတ္တံ ဒိန္နံ၊ မဏိံ ဂဟေတွာ ဂတော၊ ဂဏှထ နံ ပါပပုရိသ"န္တိ ပေါထာပေတွာ မာရေတွာ ဆဍ္ဍာပေသိ။ ဣဒံ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ။ သော တတော စုတော အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတ္ထ ဒီဃရတ္တံ ပစ္စိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန အတ္တဘာဝသတေ တထေဝ ပေါထိတော မရဏံ ပါပုဏိ။

ဧဝံ သတ္ထာ မဟာကာလဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဒဿေတွာ "ဘိက္ခဝေ ဧဝံ ဣမေ သတ္တေ အတ္တနာ ကတပါပကမ္မမေဝ စတူသု အပါယေသု အဘိမတ္ထတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၁။ "အတ္တနာ ဟိ ကတံ ပါပံ၊ အတ္တဇံ အတ္တသမ္ဘဝံ။
အဘိမတ္ထတိ ဒုမ္မေဓံ၊ ဝဇိရံဝ'သ္မမယံ မဏိ"န္တိ။

တတ္ထ **ဝဇိရံဝ'သ္မမယံ မဏိန္တိ** ဝဇိရံဝ အသ္မမယံ မဏိံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— ယထာ ပါသာဏမယံ ပါသာဏသမ္ဘဝံ ဝဇိရံ တမေဝ အသ္မမယံ မဏိံ အတ္တနော ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနသင်္ခါတံ ပါသာဏမဏိံ ခါဒိတွာ ဆိဒ္ဒံ ဆိဒ္ဒံ ခဏ္ဍံ ခဏ္ဍံ[၂] ကတွာ အပရိဘောဂံ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ **အတ္တနာ ကတံ** အတ္တနိ ဇာတံ

၁-ဂဟိတန္တိ (သီ၊ သျာ)
၂-ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒံ ခဏ္ဍာဝခဏ္ဍိကံ (သီ)

attasambhavaṁ pāpaṁ **dummedhaṁ** nippaññaṁ puggalaṁ catūsu apāyesu **abhimatthati** kantati viddhaṁsetīti.

Desanāvasāne sampattabhikkhū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mahākāla-upāsakavatthu pañcamaṁ.

---

6. Devadattavatthu

Yassa accantadussīlyanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Devadattaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi divase bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Devadatto dussīlo pāpadhammo dussīlyakāraṇena[1] vaḍḍhitāya taṇhāya Ajātasattuṁ saṅgaṇhitvā mahantaṁ lābhasakkāraṁ nibbattetvā Ajātasattuṁ pituvadhe samādapetvā tena saddhiṁ ekato hutvā nānappakārena Tathāgatassa vadhāya parisakkatī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepi Devadatto nānappakārena mayhaṁ vadhāya parisakkatī"ti vatvā **Kuruṅgamigajātakā**dīni[2] kathetvā "bhikkhave accantadussīlapuggalaṁ nāma dussīlyakāraṇā uppannā taṇhā māluvā viya sālaṁ pariyonandhitvā sambhañjamānā nirayādīsu pakkhipatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

162. "Yassa accantadussīlyaṁ, māluvā sālamivotthataṁ.
Karoti so tathattānaṁ, yathā naṁ icchatīdiso"ti.

Tattha **accantadussīlyan**ti ekantadussīlabhāvo. Gihī vā jātito paṭṭhāya dasa akusalakammapathe karonto, pabbajito vā upasampannadivasato paṭṭhāya garukāpattiṁ āpajjamāno accantadussīlo nāma. Idha pana yo dvīsu tīsu attabhāvesu dussīlo, etassa gatiyā āgataṁ dussīlabhāvaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Dussīlabhāvo**ti cettha dussīlassa

---

1. Dussīlyakāraṇeneva (Syā) 2. Khu 5. 55 piṭṭhe.

အတ္တသမ္ဘဝံ ပါပံ **ဒုမ္မေဓံ** နိပ္ပညံ ပုဂ္ဂလံ စတူသု အပါယေသု **အဘိမတ္ထတိ** ကန္တတိ ဝိဒ္ဓံသေတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သမ္ပတ္တဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဟာကာလဥပါသကဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု

ယဿ အစ္စန္တဒုဿီလျန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဒတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော ဒေဝဒတ္တော ဒုဿီလော ပါပဓမ္မော ဒုဿီလျကာရဏေန[၁] ဝဍ္ဎိတာယ တဏှာယ အဇာတသတ္တုံ သင်္ဂဏှိတွာ မဟန္တံ လာဘသက္ကာရံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အဇာတသတ္တုံ ပိတုဝဓေ သမာဒပေတွာ တေန သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ နာနပ္ပကာရေန တထာဂတဿ ဝဓာယ ပရိသက္ကတီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဒေဝဒတ္တော နာနပ္ပကာရေန မယှံ ဝဓာယ ပရိသက္ကတီ"တိ ဝတွာ **ကုရုင်္ဂမိဂဇာတကာ**ဒီနိ[၂] ကထေတွာ "ဘိက္ခဝေ အစ္စန္တဒုဿီလပုဂ္ဂလံ နာမ ဒုဿီလျကာရဏာ ဥပ္ပန္နာ တဏှာ မာလုဝါ ဝိယ သာလံ ပရိယောနန္ဓိတွာ သမ္ဘဉ္ဇမာနာ နိရယာဒီသု ပက္ခိပတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၂။ "ယဿ အစ္စန္တဒုဿီလျံ၊ မာလုဝါ သာလမိဝေါတ္ထတံ။
ကရောတိ သော တထတ္တာနံ၊ ယထာ နံ ဣစ္ဆတီ ဒိသော"တိ။

တတ္ထ **အစ္စန္တဒုဿီလျန္တိ** ဧကန္တဒုဿီလဘာဝေါ။ ဂိဟီ ဝါ ဇာတိတော ပဋ္ဌာယ ဒသ အကုသလကမ္မပထေ ကရောန္တော, ပဗ္ဗဇိတော ဝါ ဥပသမ္ပန္နဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဂရုကာပတ္တိံ အာပဇ္ဇမာနော အစ္စန္တဒုဿီလော နာမ။ ဣဓ ပန ယော ဒွီသု တီသု အတ္တဘာဝေသု ဒုဿီလော၊ တဿ ဂတိယာ အာဂတံ ဒုဿီလဘာဝံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဒုဿီလဘာဝေါ**တိ စေတ္ထ ဒုဿီလဿ

၁-ဒုဿီလျကာရဏေနေဝ (သျာ) ၂-ခု ၅-၅၅-ပိဋ္ဌေ။

cha dvārāni nissāya uppannā taṇhā veditabbā. **Māluvā sālamivotthatan**ti yassa puggalassa taṁ taṇhāsaṅkhātaṁ dussīlyaṁ yathā nāma māluvāsālaṁ ottharantī[1] deve vassante pattehi udakaṁ sampaṭicchitvā sambhañjanavasena sabbatthakameva pariyonandhati, evaṁ attabhāvaṁ otthataṁ pariyonandhitvā ṭhitaṁ. So māluvāya sambhañjitvā bhūmiyaṁ pātiyamāno rukkho viya tāya dussīlyasaṅkhātāya taṇhāya sambhañjitvā apāyesu pātiyamāno, yathā naṁ anatthakāmo diso icchati, tathā attānaṁ karoti nāmāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Devadattavatthu chaṭṭhaṁ.

7. Saṁghabhedaparisakkanavatthu

Sukarānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto saṁghabhedaparisakkanaṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasañhi Devadatto saṁghabhedāya parisakkanto āyasmantaṁ Ānandaṁ piṇḍāya carantaṁ disvā attano adhippāyaṁ ārocesi. Taṁ sutvā thero Satthu santikaṁ gantvā Bhagavantaṁ etadavoca "idhāhaṁ bhante pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisiṁ. Addasā kho maṁ bhante Devadatto Rājagahe piṇḍāya carantaṁ. Disvā yenāhaṁ tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā maṁ etadavoca 'ajjatagge dānāhaṁ āvuso Ānanda aññatreva Bhagavatā aññatra bhikkhusaṁghena[2] uposathaṁ karissāmi saṁghakammañcā'ti. Ajja Bhagavā Devadatto saṁghaṁ bhindissati, uposathañca karissati saṁghakammāni cā"ti. Evaṁ vutte Satthā—

"Sukaraṁ sādhunā sādhu, sādhu[3] pāpena dukkaraṁ.
Pāpaṁ pāpena sukaraṁ, pāpamariyehi dukkaran"ti[4]—

1. Otthataṁ (Syā, Ka)
2. Bhikkhusaṁghā (Sī)
3. Sādhuṁ, sādhuṁ (Ka)
4. Khu 1. 150 piṭṭhe Udāne.

စ ဒွါရာနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နာ တဏှာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ **မာလုဝါ သာလမိဝေါတ္ထတန္တိ** ယဿ ပုဂ္ဂလဿ တံ တဏှာသင်္ခါတံ ဒုဿီလျံ ယထာ နာမ မာလုဝါ သာလံ ဩတ္ထရန္တိ[1] ဒေဝေ ဝဿန္တေ ပတ္တေဟိ ဥဒကံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သမ္ဘဉ္ဇနဝသေန သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ပရိယောနန္ဓတိ၊ ဧဝံ အတ္တဘာဝံ ဩတ္ထတံ ပရိယောနန္ဓိတွာ ဌိတံ။ သော မာလုဝါယ သမ္ဘဉ္ဇိတွာ ဘူမိယံ ပါတိယမာနော ရုက္ခော ဝိယ တာယ ဒုဿီလျသင်္ခါတာယ တဏှာယ သမ္ဘဉ္ဇိတွာ အပါယေသု ပါတိယမာနော၊ ယထာ နံ အနတ္ထကာမော ဒိသော ဣစ္ဆတိ၊ တထာ အတ္တာနံ ကရောတိ နာမာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-သံဃဘေဒပရိသက္ကနဝတ္ထု

သုကရာနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သံဃဘေဒ-ပရိသက္ကနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသဉှိ ဒေဝဒတ္တော သံဃဘေဒါယ ပရိသက္ကန္တော အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တံ ဒိသွာ အတ္တနော အဓိပ္ပါယံ အာရောစေသိ။ တံ သုတွာ ထေရော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ “ဣဓာဟံ ဘန္တေ ပုဗ္ဗဏှ-သမယံ နိဝါသေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိံ။ အဒ္ဒသာ ခေါ မံ ဘန္တေ ဒေဝဒတ္တော ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တံ။ ဒိသွာ ယေနာဟံ တေနုပသင်္ကမိ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ မံ ဧတဒဝေါစ ‘အဇ္ဇတဂ္ဂေ ဒါနာဟံ အာဝုသော အာနန္ဒ အညတြေဝ ဘဂဝတာ အညတြ ဘိက္ခုသံဃေန[2] ဥပေါသထံ ကရိဿာမိ သံဃကမ္မဉ္စာ’တိ။ အဇ္ဇ ဘဂဝါ ဒေဝဒတ္တော သံဃံ ဘိန္ဒိဿတိ၊ ဥပေါသထဉ္စ ကရိဿတိ သံဃကမ္မာနိ စာ”တိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ သတ္ထာ—

“သုကရံ သာဓုနာ သာဓု၊ သာဓု[3] ပါပေန ဒုက္ကရံ။
ပါပံ ပါပေန သုကရံ၊ ပါပမရိယေဟိ ဒုက္ကရ”န္တိ[4]—

၁-ဩတ္ထတံ (သျာ၊ က)
၂-ဘိက္ခုသံဃာ (သီ)
၃-သာဓုံ၊ သာဓုံ (က)
၄-ခု ၁-၁၅၀-ပိဋ္ဌေ ဥဒါနေ။

imaṁ udānaṁ udānetvā “Ānanda attano ahitakammaṁ nāma sukaraṁ, hitakammameva dukkaran”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

163. “Sukarāni asādhūni, attano ahitāni ca.
Yaṁ ve hitañca sādhuñca, taṁ ve paramadukkaran”ti.

Tassattho—yāni kammāni **asādhūni** sāvajjāni apāyasaṁvattanikattāyeva[1] **attano ahitāni ca** honti, tāni **sukarāni. Yaṁ** pana sugatisaṁvattanikattā attano **hitañca** anavajjatthena **sādhuñca** sugatisaṁvattanikañceva nibbānasaṁvattanikañca kammaṁ, **taṁ** pācīnaninnāya Gaṅgāya ubbattetvā pacchāmukhakaraṇaṁ viya atidukkaranti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Saṁghabhedaparisakkanavatthu sattamaṁ.

---

8. Kālattheravatthu

Yo sāsananti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kālattheraṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kirekā itthī mātuṭṭhāne ṭhatvā taṁ theraṁ upaṭṭhahi. Tassā paṭivissakagehe manussā Satthu santike dhammaṁ sutvā āgantvā “aho Buddhā nāma acchariyā, aho dhammadesanā madhurā”ti pasaṁsanti. Sā itthī tesaṁ kathaṁ sutvā “bhante ahampi Satthu dhammadesanaṁ sotukāmā”ti tassa ārocesi. So “tattha mā gamī”ti taṁ nivāresi. Sā punadivase punadivasepīti[2] yāvatatiyaṁ tena nivāriyamānāpi sotukāmāva ahosi. Kasmā so panetaṁ nivāresīti. Evaṁ kirassa ahosi “Satthu santike dhammaṁ sutvā mayi bhijjissatī”ti. Sā ekadivasaṁ pātova bhuttapātarāsā uposathaṁ samādiyitvā “amma sādhukaṁ ayyaṁ pariviseyyāsī”ti dhītaraṁ āṇāpetvā vihāraṁ agamāsi. Dhītāpissā taṁ bhikkhuṁ āgatakāle parivisitvā “kuhiṁ mahā-upāsikā”ti vuttā

1. Apāyasaṁvattanikāni katattāyeva (Syā, Ka) 2. Sā punadivasepi yācamānā (Syā)

ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ “အာနန္ဒ အတ္တနော အဟိတကမ္မံ နာမ သုကရံ၊ ဟိတကမ္မမေဝ ဒုက္ကရ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၃။ “သုကရာနိ အသာဓူနိ၊ အတ္တနော အဟိတာနိ စ။
ယံ ဝေ ဟိတဉ္စ သာဓုဉ္စ၊ တံ ဝေ ပရမဒုက္ကရ”န္တိ။

တဿတ္ထော—ယာနိ ကမ္မာနိ **အသာဓူနိ** သာဝဇ္ဇာနိ အပါယသံဝတ္တနိကတ္တာယေဝ[1] **အတ္တနော အဟိတာနိ စ** ဟောန္တိ၊ တာနိ **သုကရာနိ။ ယံ** ပန သုဂတိသံဝတ္တနိကတ္တာ အတ္တနော **ဟိတဉ္စ** အနဝဇ္ဇတ္ထေန **သာဓုဉ္စ** သုဂတိသံဝတ္တနိကဉ္စေဝ နိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကဉ္စ ကမ္မံ၊ **တံ** ပါစီနနိန္နာယ ဂင်္ဂါယ ဥဗ္ဗတ္တေတွာ ပစ္ဆာမုခကရဏံ ဝိယ အတိဒုက္ကရန္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သံဃဘေဒပရိသက္ကနဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ကာလတ္ထေရဝတ္ထု

ယော သာသနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကာလတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကာ ဣတ္ထီ မာတုဋ္ဌာနေ ဌတွာ တံ ထေရံ ဥပဋ္ဌဟိ။ တဿာ ပဋိဝိဿကဂေဟေ မနုဿာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ အာဂန္တွာ “အဟော ဗုဒ္ဓါ နာမ အစ္ဆရိယာ၊ အဟော ဓမ္မဒေသနာ မဓုရာ”တိ ပသံသန္တိ။ သာ ဣတ္ထီ တေသံ ကထံ သုတွာ “ဘန္တေ အဟမ္ပိ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သောတုကာမာ”တိ တဿ အာရောစေသိ။ သော “တတ္ထ မာ ဂမီ”တိ တံ နိဝါရေသိ။ သာ ပုနဒိဝသေ ပုနဒိဝသေပီတိ[2] ယာဝတတိယံ တေန နိဝါရိယမာနာပိ သောတုကာမာဝ အဟောသိ။ ကသ္မာ သော ပနေတံ နိဝါရေသီတိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ မယိ ဘိဇ္ဇိဿတီ”တိ။ သာ ဧကဒိဝသံ ပါတောဝ ဘုတ္တပါတရာသာ ဥပေါသထံ သမာဒိယိတွာ “အမ္မ သာဓုကံ အယျံ ပရိဝိသေယျာသီ”တိ ဓီတရံ အာဏာပေတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ဓီတာပိဿာ တံ ဘိက္ခုံ အာဂတကာလေ ပရိဝိသိတွာ “ကုဟိံ မဟာဥပါသိကာ”တိ ဝုတ္တာ

၁-အပါယသံဝတ္တနိကာနိ ကတတ္တာယေဝ (သျာ၊ က) ၂-သာ ပုနဒိဝသေပိ ယာစမာနာ (သျာ)

“dhammassavanāya vihāraṁ gatā”ti āha. So taṁ sutvāva kucchiyaṁ uṭṭhitena ḍāhena[1] santappamāno “idāni sā mayi bhinnā”ti vegena gantvā Satthu santike dhammaṁ suṇamānaṁ disvā Satthāraṁ āha “bhante ayaṁ itthī dandhā sukhumaṁ dhammakathaṁ na jānāti, imissā Khandhādipaṭisaṁyuttaṁ sukhumaṁ dhammakathaṁ akathetvā dānakathaṁ vā sīlakathaṁ vā kathetuṁ vaṭṭatī”ti. Satthā tassajjhāsayaṁ viditvā “tvaṁ duppañño pāpikaṁ diṭṭhiṁ nissāya Buddhānaṁ sāsanaṁ paṭikkosasi. Attaghātāyeva[2] vāyamasī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

164. “Yo sāsanaṁ arahataṁ, ariyānaṁ dhammajīvinaṁ.
Paṭikkosati dummedho, diṭṭhiṁ nissāya pāpikaṁ.
Phalāni kaṭṭhakasseva, attaghātāya phallatī”ti.

Tassattho—**yo dummedho** puggalo attano sakkārahānibhayena **pāpikaṁ diṭṭhiṁ nissāya** “dhammaṁ vā sossāma, dānaṁ vā dassāmā”ti vadante paṭikkosanto **arahataṁ ariyānaṁ dhammajīvinaṁ Buddhānaṁ sāsanaṁ paṭikkosati,** tassa taṁ paṭikkosanaṁ sā ca pāpikā diṭṭhi veḷusaṅkhātassa **kaṭṭhakassa phalāni** viya hoti. Tasmā yathā kaṭṭhako phalāni gaṇhanto **attaghātāya**[3] **phallati,** attano ghātatthameva phalati, evaṁ sopi attaghātāya phallatīti. Vuttampi cetaṁ—

“Phalaṁ ve kadaliṁ hanti, phalaṁ veḷuṁ phalaṁ naḷaṁ.
Sakkāro kāpurisaṁ hanti, gabbho assatariṁ yathā”ti[4].

Desanāvasāne upāsikā sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Kālattheravatthu aṭṭhamaṁ.

---

1. Dosena (Ka)
2. Attaghaññāyeva (Sī)
3. Attaghaññāya (Sī, Syā)
4. Vi 4. 346; Aṁ 1. 385 piṭṭhesu.

“ဓမ္မဿဝနာယ ဝိဟာရံ ဂတာ”တိ အာဟ။ သော တံ သုတွာဝ ကုစ္ဆိယံ ဥဋ္ဌိတေန ဍာဟေန[၁] သန္တပ္ပမာနော “ဣဒါနိ သာ မယိ ဘိန္နာ”တိ ဝေဂေန ဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏမာနံ ဒိသွာ သတ္ထာရံ အာဟ “ဘန္တေ အယံ ဣတ္ထီ ဒန္ဓာ သုခုမံ ဓမ္မကထံ န ဇာနာတိ၊ ဣမိဿာ ခန္ဓာဒိပဋိသံယုတ္တံ သုခုမံ ဓမ္မကထံ အကထေတွာ ဒါနကထံ ဝါ သီလကထံ ဝါ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သတ္ထာ တဿဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ “တွံ ဒုပ္ပညော ပါပိကံ ဒိဋ္ဌိံ နိဿာယ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနံ ပဋိက္ကောသသိ။ အတ္တဃာတာယေဝ[၂] ဝါယမသီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၄။ “ယော သာသနံ အရဟတံ၊ အရိယာနံ ဓမ္မဇီဝိနံ။
ပဋိက္ကောသတိ ဒုမ္မေဓော၊ ဒိဋ္ဌိံ နိဿာယ ပါပိကံ။
ဖလာနိ ကဋ္ဌကဿေဝ၊ အတ္တဃာတာယ ဖလ္လတီ”တိ။

တဿတ္ထော—**ယော ဒုမ္မေဓော** ပုဂ္ဂလော အတ္တနော သက္ကာရဟာနိဘယေန **ပါပိကံ ဒိဋ္ဌိံ နိဿာယ** “ဓမ္မံ ဝါ သောဿာမ၊ ဒါနံ ဝါ ဒဿာမာ”တိ ဝဒန္တေ ပဋိက္ကောသန္တော **အရဟတံ အရိယာနံ ဓမ္မဇီဝိနံ** ဗုဒ္ဓါနံ **သာသနံ ပဋိက္ကောသတိ၊** တဿ တံ ပဋိက္ကောသနံ သာ စ ပါပိကာ ဒိဋ္ဌိ ဝေဠုသင်္ခါတဿ **ကဋ္ဌကဿ ဖလာနိ** ဝိယ ဟောတိ။ တသ္မာ ယထာ ကဋ္ဌကော ဖလာနိ ဂဏှန္တော **အတ္တဃာတာယ**[၃] **ဖလ္လတိ၊** အတ္တနော ဃာတတ္ထမေဝ ဖလတိ၊ ဧဝံ သောပိ အတ္တဃာတာယ ဖလ္လတီတိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“ဖလံ ဝေ ကဒလိံ ဟန္တိ၊ ဖလံ ဝေဠုံ ဖလံ နဠံ။
သက္ကာရော ကာပုရိသံ ဟန္တိ၊ ဂဗ္ဘော အဿတရိံ ယထာ”တိ[၄]။

ဒေသနာဝသာနေ ဥပါသိကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ကာလတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၁-ဒေါသေန (က)
၂-အတ္တဃညာယေဝ (သီ)
၃-အတ္တဃညာယ (သီ၊ သျာ)
၄-ဝိ ၄-၃၄၆၊ အံ ၁-၃၈၅-ပိဋ္ဌေသု။

9. Cūḷakāla-upāsakavatthu

Attanā hi katanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Cūḷakālaṁ upāsakaṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasañhi Mahākālavatthusmiṁ vuttanayeneva umaṅgacorā sāmikehi anubaddhā rattiṁ vihāre dhammakathaṁ sutvā pātova vihārā nikkhamitvā Sāvatthiṁ āgacchantassa tassa upāsakassa purato bhaṇḍikaṁ chaḍḍetvā palāyiṁsu. Manussā taṁ disvā "ayaṁ rattiṁ corakammaṁ katvā dhammaṁ suṇanto viya carati, gaṇhatha nan"ti taṁ pothayiṁsu. Kumbhadāsiyo udakatitthaṁ gacchamānā taṁ disvā "apetha sāmi, nāyaṁ evarūpaṁ karotī"ti taṁ mocesuṁ. So vihāraṁ gantvā "bhante ahamhi manussehi nāsito, kumbhadāsiyo me nissāya jīvitaṁ laddhan"ti bhikkhūnaṁ ārocesi. Bhikkhū Tathāgatassa tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā "bhikkhave Cūḷakāla-upāsako kumbhadāsiyo ceva nissāya, attano ca akaraṇabhāvena jīvitaṁ labhi. Ime hi nāma sattā attanā pāpakammaṁ katvā nirayādīsu attanāva kilissanti, kusalaṁ katvā pana sugatiñceva nibbānañca gacchantā attanāva visujjhantī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

165. "Attanā hi[1] kataṁ pāpaṁ, attanā saṁkilissati.
Attanā akataṁ pāpaṁ, attanāva visujjhati.
Suddhī asuddhi paccattaṁ, nāñño aññaṁ visodhaye"ti.

Tassattho—yena **attanā** akusalakammaṁ **kataṁ** hoti, so catūsu apāyesu dukkhaṁ anubhavanto **attanāva saṁkilissati.** Yena pana **attanā akataṁ pāpaṁ,** so sugatiñceva nibbānañca gacchanto **attanāva visujjhati.** Kusalakammasaṅkhātā **suddhi** akusalakammasaṅkhātā ca **asuddhi paccattaṁ** kārakasattānaṁ attaniyeva vipaccati. **Añño** puggalo **aññaṁ** puggalaṁ **na visodhaye** neva visodheti, na kilesetīti vuttaṁ hoti.

1. Attanāva (Sī, Syā)

၉-စူဠကာလဥပါသကဝတ္ထု

အတ္တနာ ဟိ ကတန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော **စူဠ-ကာလံ** ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသဉှိ မဟာကာလဝတ္ထုသ္မိံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဥမင်္ဂစောရာ သာမိကေဟိ အနုဗဒ္ဓါ ရတ္တိံ ဝိဟာရေ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပါတောဝ ဝိဟာရာ နိက္ခမိတွာ သာဝတ္ထိံ အာဂစ္ဆန္တဿ တဿ ဥပါသကဿ ပုရတော ဘဏ္ဍိကံ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယိံသု။ မနုဿာ တံ ဒိသွာ "အယံ ရတ္တိံ စောရကမ္မံ ကတွာ ဓမ္မံ သုဏန္တော ဝိယ စရတိ၊ ဂဏှထ န"န္တိ တံ ပေါထယိံသု။ ကုမ္ဘဒါသိယော ဥဒကတိတ္ထံ ဂစ္ဆမာနာ တံ ဒိသွာ "အပေထ သာမိ၊ နာယံ ဧဝရူပံ ကရော-တီ"တိ တံ မောစေသုံ။ သော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ "ဘန္တေ အဟမှိ မနုဿေဟိ နာသိတော၊ ကုမ္ဘဒါသိယော မေ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဒ္ဓ"န္တိ ဘိက္ခူနံ အာရောစေသိ။ ဘိက္ခူ တထာဂတဿ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ "ဘိက္ခဝေ စူဠကာလဥပါသကော ကုမ္ဘဒါသိယော စေဝ နိဿာယ, အတ္တနော စ အကာရဏဘာဝေန ဇီဝိတံ လဘိ။ ဣမေ ဟိ နာမ သတ္တာ အတ္တနာ ပါပကမ္မံ ကတွာ နိရယာဒီသု အတ္တနာဝ ကိလိဿန္တိ၊ ကုသလံ ကတွာ ပန သုဂတိဉ္စေဝ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဂစ္ဆန္တာ အတ္တနာဝ ဝိသုဇ္ဈန္တီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၅။ "အတ္တနာ ဟိ[1] ကတံ ပါပံ၊ အတ္တနာ သံကိလိဿတိ။
အတ္တနာ အကတံ ပါပံ၊ အတ္တနာဝ ဝိသုဇ္ဈတိ။
သုဒ္ဓီ အသုဒ္ဓိ ပစ္စတ္တံ၊ နာညော အညံ ဝိသောဓယေ"တိ။

တဿတ္ထော—ယေန **အတ္တနာ** အကုသလကမ္မံ **ကတံ** ဟောတိ၊ သော စတူသု အပါယေသု ဒုက္ခံ အနုဘဝန္တော **အတ္တနာဝ သံကိလိဿတိ။** ယေန ပန **အတ္တနာ အကတံ ပါပံ၊** သော သုဂတိဉ္စေဝ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဂစ္ဆန္တော **အတ္တနာဝ ဝိသုဇ္ဈတိ။** ကုသလကမ္မသင်္ခါတာ **သုဒ္ဓိ** အကုသလကမ္မသင်္ခါတာ စ **အသုဒ္ဓိ ပစ္စတ္တံ** ကာရကသတ္တာနံ အတ္တနိယေဝ ဝိပစ္စတိ။ **အညော** ပုဂ္ဂလော **အညံ** ပုဂ္ဂလံ **န ဝိသောဓယေ** နေဝ ဝိသောဓေတိ၊ န ကိလေသေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။

၁-အတ္တနာဝ (သီ၊ သျာ)

Desanāvasāne Cūḷakālo sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Cūḷakāla-upāsakavatthu navamaṁ.

---

10. Attadatthattheravatthu

Attadatthanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Attadatthattheraṁ ārabbha kathesi.

Satthārā hi parinibbānakāle “bhikkhave ahaṁ ito catumāsaccayena parinibbāyissāmī”ti vutte uppannasaṁvegā sattasatā puthujjanā bhikkhū Satthu santikaṁ avijahitvā “kiṁ nu kho āvuso karissāmā”ti sammantayamānā vicaranti. Attadatthatthero pana cintesi “Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati, ahañcamhi avītarāgo, Satthari dharamāneyeva arahattatthāya vāyamissāmī”ti. So bhikkhūnaṁ santikaṁ na gacchati. Atha naṁ bhikkhū “kasmā āvuso tvaṁ neva amhākaṁ santikaṁ āgacchasi, na kiñci mantesī”ti vatvā Satthu santikaṁ netvā “ayaṁ bhante evaṁ nāma karotī”ti ārocayiṁsu. So Satthārāpi “kasmā evaṁ karosī”ti vutte “tumhe kira bhante catumāsaccayena parinibbāyissatha, ahaṁ tumhesu dharantesuyeva arahattappattiyā vāyamissāmī”ti. Satthā tassa sādhukāraṁ datvā “bhikkhave yassa mayi sineho atthi, tena attadatthena viya bhavituṁ vaṭṭati. Na hi gandhādīhi pūjentā maṁ pūjenti, dhammānudhammapaṭipattiyā pana maṁ pūjenti. Tasmā aññenapi Attadatthasadiseneva bhavitabban”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

166. “Attadatthaṁ paratthena, bahunāpi na hāpaye.
Attadatthamabhiññāya, sadatthapasuto siyā”ti.

Tassattho—gihibhūto tāva kākaṇikamattampi attano atthaṁ sahassamattenāpi parassa atthena na hāpaye. Kākaṇikamattenāpi[1] hissa attadatthova khādanīyaṁ vā bhojanīyaṁ vā nipphādeyya, na parattho.

---

1. Kākaṇikamattopi (Syā, Ka)

ဒေသနာဝသာနေ စူဠကာလော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

စူဠကာလဥပါသကဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-အတ္တဒတ္ထတ္ထေရဝတ္ထု

အတ္တဒတ္ထန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အတ္တဒတ္ထတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သတ္ထာရာ ဟိ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ “ဘိက္ခဝေ အဟံ ဣတော စတုမာသစ္စယေန ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ ဥပ္ပန္နသံဝေဂါ သတ္တသတာ ပုထုဇ္ဇနာ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကံ အဝိဇဟိတွာ “ကိံ နု ခေါ အာဝုသော ကရိဿာမာ”တိ သမ္မန္တယမာနာ ဝိစရန္တိ။ အတ္တဒတ္ထတ္ထေရော ပန စိန္တေသိ “သတ္ထာ ကိရ စတုမာသစ္စယေန ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ အဟဉ္စမှိ အဝီတရာဂေါ၊ သတ္ထရိ ဓရမာနေယေဝ အရဟတ္တတ္ထာယ ဝါယမိဿာမီ”တိ။ သော ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ န ဂစ္ဆတိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ “ကသ္မာ အာဝုသော တွံ နေဝ အမှာကံ သန္တိကံ အာဂစ္ဆသိ၊ န ကိဉ္စိ မန္တေသီ”တိ ဝတွာ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ “အယံ ဘန္တေ ဧဝံ နာမ ကရောတီ”တိ အာရောစယိံသု။ သော သတ္ထာရာပိ “ကသ္မာ ဧဝံ ကရောသီ”တိ ဝုတ္တေ “တုမှေ ကိရ ဘန္တေ စတုမာသစ္စယေန ပရိနိဗ္ဗာယိဿထ၊ အဟံ တုမှေသု ဓရန္တေသုယေဝ အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ ဝါယမိဿာမီ”တိ။ သတ္ထာ တဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ “ဘိက္ခဝေ ယဿ မယိ သိနေဟော အတ္ထိ၊ တေန အတ္တဒတ္ထေန ဝိယ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ န ဟိ ဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇေန္တာ မံ ပူဇေန္တိ၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိယာ ပန မံ ပူဇေန္တိ။ တသ္မာ အညေနပိ အတ္တဒတ္ထသဒိသေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၆။ “အတ္တဒတ္ထံ ပရတ္ထေန၊ ဗဟုနာပိ န ဟာပယေ။
အတ္တဒတ္ထမဘိညာယ၊ သဒတ္ထပသုတော သိယာ”တိ။

တဿတ္ထော—ဂိဟိဘူတော တာဝ ကာကဏိကမတ္တမ္ပိ အတ္တနော အတ္ထံ သဟဿမတ္တေနာပိ ပရဿ အတ္ထေန န ဟာပယေ။ ကာကဏိကမတ္တေနာပိ[1] ဟိဿ အတ္တဒတ္ထောဝ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ နိပ္ဖာဒေယျ၊ န ပရတ္ထော။

၁-ကာကဏိကမတ္တောပိ (သျာ၊ က)

Idaṁ pana evaṁ akathetvā kammaṭṭhānasīsena kathitaṁ, tasmā "Attadatthaṁ na hāpemī"ti bhikkhunā nāma saṁghassa uppannaṁ cetiyapaṭisaṅkharaṇādikiccaṁ vā upajjhāyādivattaṁ vā na hāpetabbaṁ. Ābhisamācārikavattañhi pūrentoyeva ariyaphalādīni sacchikaroti, tasmā ayampi Attadatthova. Yo pana accāraddhavipassako "ajja vā suve vā"ti[1] paṭivedhaṁ patthayamāno vicarati, tena upajjhāyavattādīnipi hāpetvā attano kiccameva kātabbaṁ. Evarūpaṁ hi **attadatthamabhiññāya** "ayaṁ me attano attho"ti sallakkhetvā, **sadatthapasuto siyā**ti tasmiṁ sake atthe uyyuttapayutto bhaveyyāti.

Desanāvasāne so thero arahatte patiṭṭhahi, sampattabhikkhūnampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Attadatthattheravatthu dasamaṁ.

Attavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dvādasamo vaggo.

1. Ajja ajjevāti (Sī, Syā)

ဣဒံ ပန ဧဝံ အကထေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနသီသေန ကထိတံ၊ တသ္မာ "အတ္တဒတ္ထံ န ဟာပေမီ"တိ ဘိက္ခုနာ နာမ သံဃဿ ဥပ္ပန္နံ စေတိယပဋိသင်္ခရဏာဒိကိစ္စံ ဝါ ဥပဇ္ဈာယာဒိဝတ္တံ ဝါ န ဟာပေတဗ္ဗံ။ အာဘိသမာစာရိကဝတ္တဉှိ ပူရေန္တောယေဝ အရိယဖလာဒီနိ သစ္ဆိကရောတိ၊ တသ္မာ အယမ္ပိ အတ္တဒတ္ထောဝ။ ယော ပန အစ္စာရဒ္ဓဝိပဿကော "အဇ္ဇ ဝါ သုဝေ ဝါ"တိ[1] ပဋိဝေဓံ ပတ္ထယမာနော ဝိစရတိ၊ တေန ဥပဇ္ဈာယဝတ္တာဒီနိပိ ဟာပေတွာ အတ္တနော ကိစ္စမေဝ ကာတဗ္ဗံ။ ဧဝရူပံ ဟိ **အတ္တဒတ္ထမဘိညာယ** "အယံ မေ အတ္တနော အတ္ထော"တိ သလ္လက္ခေတွာ၊ **သဒတ္ထပသုတော သိယာ**တိ တသ္မိံ သကေ အတ္ထေ ဥယျုတ္တပယုတ္တော ဘဝေယျာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သော ထေရော အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တဘိက္ခူနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အတ္တဒတ္ထတ္ထေရဝတ္ထု ဒသမံ။

အတ္တဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒွါဒသမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-အဇ္ဇ အဇ္ဇေဝါတိ (သီ၊ သျာ)

13. Lokavagga

1. Daharabhikkhuvatthu

Hīnaṁ dhammanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ daharabhikkhuṁ ārabbha kathesi.

Aññataro kira thero daharabhikkhunā saddhiṁ pātova Visākhāya gehaṁ agamāsi. Visākhāya gehe pañcasatānaṁ bhikkhūnaṁ dhuvayāgu niccapaññattā hoti. Thero tattha yāguṁ pivitvā daharabhikkhuṁ nisīdāpetvā sayaṁ aññaṁ gehaṁ agamāsi. Tena ca samayena Visākhāya puttassa dhītā ayyikāya ṭhāne ṭhatvā bhikkhūnaṁ veyyāvaccaṁ karoti. Sā tassa daharassa udakaṁ parissāventī cāṭiyaṁ attano mukhanimittaṁ disvā hasi, daharopi taṁ oloketvā hasi. Sā taṁ hasamānaṁ disvā "chinnasīso hasatī"ti āha. Atha naṁ daharo "tvaṁ chinnasīsā, mātāpitaropi te chinnasīsā"ti akkosi. Sā rodamānā mahānase ayyikāya santikaṁ gantvā "kiṁ idaṁ ammā"ti vutte tamatthaṁ ārocesi. Sā daharassa santikaṁ āgantvā[1] "bhante mā kujjhi, na etaṁ chinnakesanakhassa chinnanivāsanapārupanassa majjhe chinnakapālaṁ ādāya bhikkhāya carantassa ayyassa agarukan"ti[2] āha. Daharo āma upāsike, tvaṁ mama chinnakesādibhāvaṁ jānāsi, imissā maṁ "chinnasīso"ti katvā akkosituṁ vaṭṭissatīti. Visākhā neva daharaṁ saññāpetuṁ asakkhi, napi dārikaṁ. Tasmiṁ khaṇe thero āgantvā "kimidaṁ upāsike"ti pucchitvā tamatthaṁ sutvā daharaṁ ovadanto āha "apehi āvuso, nāyaṁ chinnakesanakhavatthassa majjhe chinnakapālaṁ ādāya bhikkhāya carantassa akkoso[3], tuṇhī hohī"ti. Āma bhante, kiṁ tumhe attano upaṭṭhāyikaṁ atajjetvā maṁ tajjetha, maṁ "chinnasīso"ti akkosituṁ vaṭṭissatīti. Tasmiṁ khaṇe Satthā āgantvā "kiṁ idan"ti pucchi. Visākhā ādito paṭṭhāya taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā tassa daharassa sotāpattiphalūpanissayaṁ disvā "mayā imaṁ daharaṁ anuvattituṁ vaṭṭatī"ti cintetvā Visākhaṁ āha "kiṁ pana Visākhe tava dārikāya chinnakesādimattakeneva mama

1. Gantvā (Sī) 2. Abhigarukanti (Syā, Ka) 3. Akkosi (Syā)

၁၃-လောကဝဂ္ဂ

၁-ဒဟရဘိက္ခုဝတ္ထု

ဟီနံ ဓမ္မန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဒဟရဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အညတရော ကိရ ထေရော ဒဟရဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ ပါတောဝ ဝိသာခါယ ဂေဟံ အဂမာသိ။ ဝိသာခါယ ဂေဟေ ပဉ္စသတာနံ ဘိက္ခူနံ ဓုဝယာဂု နိစ္စပညတ္တာ ဟောတိ။ ထေရော တတ္ထ ယာဂုံ ပိဝိတွာ ဒဟရဘိက္ခုံ နိသီဒါပေတွာ သယံ အညံ ဂေဟံ အဂမာသိ။ တေန စ သမယေန ဝိသာခါယ ပုတ္တဿ ဓီတာ အယျိကာယ ဌာနေ ဌတွာ ဘိက္ခူနံ ဝေယျာဝစ္စံ ကရောတိ။ သာ တဿ ဒဟရဿ ဥဒကံ ပရိဿာဝေန္တီ စာဋိယံ အတ္တနော မုခနိမိတ္တံ ဒိသွာ ဟသိ၊ ဒဟရောပိ တံ ဩလောကေတွာ ဟသိ။ သာ တံ ဟသမာနံ ဒိသွာ "ဆိန္နသီသော ဟသတီ"တိ အာဟ။ အထ နံ ဒဟရော "တွံ ဆိန္နသီသာ၊ မာတာပိတရောပိ တေ ဆိန္နသီသာ"တိ အက္ကောသိ။ သာ ရောဒမာနာ မဟာနသေ အယျိကာယ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ကိံ ဣဒံ အမ္မာ"တိ ဝုတ္တေ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သာ ဒဟရဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ[1] "ဘန္တေ မာ ကုဇ္ဈိ၊ န ဧတံ ဆိန္နကေသနခဿ ဆိန္နနိဝါသနပါရုပနဿ မဇ္ဈေ ဆိန္နကပါလံ အာဒါယ ဘိက္ခာယ စရန္တဿ အယျဿ အဂရုက"န္တိ[2] အာဟ။ ဒဟရော အာမ ဥပါသိကေ, တွံ မမ ဆိန္နကေသာဒိဘာဝံ ဇာနာသိ၊ ဣမိဿာ မံ "ဆိန္နသီသော"တိ ကတွာ အက္ကောသိတုံ ဝဋ္ဋိဿတီတိ။ ဝိသာခါ နေဝ ဒဟရံ သညာပေတုံ အသက္ခိ၊ နပိ ဒါရိကံ။ တသ္မိံ ခဏေ ထေရော အာဂန္တွာ "ကိမိဒံ ဥပါသိကေ"တိ ပုစ္ဆိတွာ တမတ္ထံ သုတွာ ဒဟရံ ဩဝဒန္တော အာဟ "အပေဟိ အာဝုသော၊ နာယံ ဆိန္နကေသနခဝတ္ထဿ မဇ္ဈေ ဆိန္နကပါလံ အာဒါယ ဘိက္ခာယ စရန္တဿ အက္ကောသော[3]၊ တုဏှီ ဟောဟီ"တိ။ အာမ ဘန္တေ, ကိံ တုမှေ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာယိကံ အတဇ္ဇေတွာ မံ တဇ္ဇေထ၊ မံ "ဆိန္နသီသော"တိ အက္ကောသိတုံ ဝဋ္ဋိဿတီတိ။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဝိသာခါ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တဿ ဒဟရဿ သောတာပတ္တိဖလူပနိဿယံ ဒိသွာ "မယာ ဣမံ ဒဟရံ အနုဝတ္တိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ ဝိသာခံ အာဟ "ကိံ ပန ဝိသာခေ တဝ ဒါရိကာယ ဆိန္နကေသာဒိမတ္တကေနေဝ မမ

၁-ဂန္တွာ (သီ) ၂-အဘိဂရုကန္တိ (သျာ၊ က) ၃-အက္ကောသိ (သျာ)

sāvake chinnasīse katvā akkosituṁ vaṭṭatī”ti. Daharo tāvadeva uṭṭhāya añjaliṁ paggahetvā “bhante etaṁ pañhaṁ tumheva suṭṭhu jānātha, amhākaṁ upajjhāyo ca upāsikā ca suṭṭhu na jānantī”ti āha. Satthā daharassa attano anukulabhāvaṁ ñatvā “kāmaguṇaṁ ārabbha hasanabhāvo nāma hīno dhammo, hīnañca nāma dhammaṁ sevituṁ pamādena saddhiṁ saṁvasituṁ na vaṭṭatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

167. “Hīnaṁ dhammaṁ na seveyya, pamādena na saṁvase.
Micchādiṭṭhiṁ na seveyya, na siyā lokavaḍḍhano”ti.

Tattha **hīnaṁ dhamman**ti pañcakāmaguṇaṁ dhammaṁ. So hi hīno dhammo na antamaso[1] oṭṭhagoṇādīhipi paṭisevitabbo. Hīnesu ca nirayādīsu ṭhānesu nibbattāpetīti hīno nāma, taṁ **na seveyya. Pamādenā**ti sativossaggalakkhaṇena pamādenāpi **na saṁvase. Na seveyyā**ti micchādiṭṭhimpi na gaṇheyya. **Lokavaḍḍhano**ti yo hi evaṁ karoti, so lokavaḍḍhano nāma hoti. Tasmā evaṁ akaraṇena na siyā lokavaḍḍhanoti.

Desanāvasāne so daharo sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Daharabhikkhuvatthu paṭhamaṁ.

---

2. Suddhodanavatthu

Uttiṭṭheti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Nigrodhārāme viharanto pitaraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Satthā paṭhamagamanena Kapilapuraṁ gantvā ñātīhi katapaccuggamano Nigrodhārāmaṁ patvā ñātīnaṁ mānabhindanatthāya ākāse ratanacaṅkamaṁ māpetvā tattha caṅkamanto dhammaṁ desesi. Ñātī pasannacittā Suddhodanamahārājānaṁ ādiṁ katvā vandiṁsu. Tasmiṁ ñātisamāgame pokkharavassaṁ vassi. Taṁ ārabbha mahājanena

1. So hi hīnena antamaso (Syā, Ka)

သာဝကေ ဆိန္နသီသေ ကတွာ အက္ကောသိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ဒဟရော တာဝဒေဝ ဥဋ္ဌာယ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ “ဘန္တေ ဧတံ ပဉှံ တုမှေဝ သုဋ္ဌု ဇာနာထ၊ အမှာကံ ဥပဇ္ဈာယော စ ဥပါသိကာ စ သုဋ္ဌု န ဇာနန္တီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ ဒဟရဿ အတ္တနော အနုကုလဘာဝံ ဉတွာ “ကာမဂုဏံ အာရဗ္ဘ ဟသနဘာဝေါ နာမ ဟီနော ဓမ္မော၊ ဟီနဉ္စ နာမ ဓမ္မံ သေဝိတုံ ပမာဒေန သဒ္ဓိံ သံဝသိတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၆၇။ “ဟီနံ ဓမ္မံ န သေဝေယျ၊ ပမာဒေန န သံဝသေ။
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ န သေဝေယျ၊ န သိယာ လောကဝဍ္ဎနော”တိ။

တတ္ထ **ဟီနံ ဓမ္မန္တိ** ပဉ္စကာမဂုဏံ ဓမ္မံ။ သော ဟိ ဟီနော ဓမ္မော န အန္တမသော[၁] ဩဋ္ဌဂေါဏာဒီဟိပိ ပဋိသေဝိတဗ္ဗော။ ဟီနေသု စ နိရယာဒီသု ဌာနေသု နိဗ္ဗတ္တာပေတီတိ ဟီနော နာမ၊ တံ **န သေဝေယျ။ ပမာဒေနာ**တိ သတိဝေါဿဂ္ဂလက္ခဏေန ပမာဒေနာပိ **န သံဝသေ။ န သေဝေယျာ**တိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမ္ပိ န ဂဏှေယျ။ **လောကဝဍ္ဎနော**တိ ယော ဟိ ဧဝံ ကရောတိ၊ သော လောကဝဍ္ဎနော နာမ ဟောတိ။ တသ္မာ ဧဝံ အကရဏေန န သိယာ လောကဝဍ္ဎနောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဒဟရော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဒဟရဘိက္ခုဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-သုဒ္ဓေါဒနဝတ္ထု

ဥတ္တိဋ္ဌေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ နိဂြောဓာရာမေ ဝိဟရန္တော ပိတရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သတ္ထာ ပဌမဂမနေန ကပိလပုရံ ဂန္တွာ ဉာတီဟိ ကတပစ္စုဂ္ဂမနော နိဂြောဓာရာမံ ပတွာ ဉာတီနံ မာနဘိန္ဒနတ္ထာယ အာကာသေ ရတနစင်္ကမံ မာပေတွာ တတ္ထ စင်္ကမန္တော ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဉာတီ ပသန္နစိတ္တာ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇာနံ အာဒိံ ကတွာ ဝန္ဒိံသု။ တသ္မိံ ဉာတိသမာဂမေ ပေါက္ခရဝဿံ ဝဿိ။ တံ အာရဗ္ဘ မဟာဇနေန

၁-သော ဟိ ဟီနေန အန္တမသော (သျာ၊ က)

kathāya samuṭṭhāpitāya “na bhikkhave idāneva, pubbepi mayhaṁ ñātisamāgame pokkharavassaṁ vassiyevā”ti vatvā **Vessantarajātakaṁ**[1] kathesi. Dhammadesanaṁ sutvā pakkamantesu ñātīsu ekopi Satthāraṁ na nimantesi. Rājāpi “mayhaṁ putto mama gehaṁ anāgantvā kahaṁ gamissatī”ti animantetvāva agamāsi. Gantvā ca pana gehe vīsatiyā bhikkhasahassānaṁ yāgu-ādīni paṭiyādāpetvā āsanāni paññāpesi. Punadivase Satthā piṇḍāya pavisanto “kiṁ nu kho atītabuddhā pitu nagaraṁ patvā ujukameva ñātikulaṁ pavisiṁsu, udāhu paṭipāṭiyā piṇḍāya cariṁsū”ti āvajjento “paṭipāṭiyā cariṁsū”ti disvā paṭhamagehato paṭṭhāya piṇḍāya caranto pāyāsi. Rāhulamātā pāsādatale nisinnāva disvā taṁ pavattiṁ rañño ārocesi. Rājā sāṭakaṁ saṇṭhāpento[2] vegena nikkhamitvā Satthāraṁ vanditvā putta kasmā maṁ nāsesi, ativiya te piṇḍāya carantena lajjā uppāditā, yuttaṁ nāma vo[3] imasmiṁyeva nagare suvaṇṇasivikādīhi vicaritvā piṇḍāya carituṁ[4], kiṁ maṁ lajjāpesīti. Nāhaṁ taṁ mahārāja lajjāpemi, attano pana kulavaṁsaṁ anuvattāmīti. Kiṁ pana tāta piṇḍāya caritvā jīvanavaṁso mama vaṁsoti[5]. “Neso mahārāja tava vaṁso, mama paneso vaṁso. Anekāni hi Buddhasahassāni piṇḍāya caritvāva jīviṁsū”ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

168. “Uttiṭṭhe nappamajjeyya, dhammaṁ sucaritaṁ care.
Dhammacārī sukhaṁ seti, asmiṁ loke paramhi ca.

169. Dhammaṁ care sucaritaṁ, na naṁ duccaritaṁ care.
Dhammacārī sukhaṁ seti, asmiṁ loke paramhi cā”ti.

Tattha **uttiṭṭhe**ti uṭṭhahitvā[6] paresaṁ gharadvāre ṭhatvā gahetabbapiṇḍe. **Nappamajjeyyā**ti piṇḍacārikavattaṁ hi hāpetvā paṇītabhojanāni pariyesanto uttiṭṭhe pamajjati nāma, sapadānaṁ piṇḍāya caranto pana na pamajjati nāma. Evaṁ karonto uttiṭṭhe nappamajjeyya. **Dhamman**ti anesanaṁ

1. Khu 6. 312 piṭṭhe.
2. Asaṇṭhāpento (Ka) Vi-Ṭṭha 3. 289 piṭṭhe pana passitabbaṁ.
3. Ayuttaṁ nāma te kataṁ (Syā)
4. Carituṁ vaṭṭati (Syā)
5. Jīvanaṁ mama vaṁsoti (Syā)
6. Uttiṭṭha (Sī), uṭṭhapetvā (Ka)

ကထာယ သမုဋ္ဌာပိတာယ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ မယှံ ဉာတိသမာဂမေ ပေါက္ခရဝဿံ ဝဿိယေဝါ”တိ ဝတွာ **ဝေဿန္တရဇာတကံ**[၁] ကထေသိ။ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပက္ကမန္တေသု ဉာတီသု ဧကောပိ သတ္ထာရံ န နိမန္တေသိ။ ရာဇာပိ “မယှံ ပုတ္တော မမ ဂေဟံ အနာဂန္တွာ ကဟံ ဂမိဿတီ”တိ အနိမန္တေတွာဝ အဂမာသိ။ ဂန္တွာ စ ပန ဂေဟေ ဝီသတိယာ ဘိက္ခုသဟဿာနံ ယာဂုအာဒီနိ ပဋိယာဒါပေတွာ အာသနာနိ ပညာပေသိ။ ပုနဒိဝသေ သတ္ထာ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော “ကိံ နု ခေါ အတီတဗုဒ္ဓါ ပိတု နဂရံ ပတွာ ဥဇုကမေဝ ဉာတိကုလံ ပဝိသိံသု၊ ဥဒါဟု ပဋိပါဋိယာ ပိဏ္ဍာယ စရိံသူ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “ပဋိပါဋိယာ စရိံသူ”တိ ဒိသွာ ပဌမဂေဟတော ပဋ္ဌာယ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ပါယာသိ။ ရာဟုလမာတာ ပါသာဒတလေ နိသိန္နာဝ ဒိသွာ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ သာဋကံ သဏ္ဌာပေန္တော[၂] ဝေဂေန နိက္ခမိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပုတ္တ ကသ္မာ မံ နာသေသိ၊ အတိဝိယ တေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တေန လဇ္ဇာ ဥပ္ပါဒိတာ၊ ယုတ္တံ နာမ ဝေါ[၃] ဣမသ္မိံယေဝ နဂရေ သုဝဏ္ဏသိဝိကာဒီဟိ ဝိစရိတွာ ပိဏ္ဍာယ စရိတုံ[၄]၊ ကိံ မံ လဇ္ဇာပေသီတိ။ နာဟံ တံ မဟာရာဇ လဇ္ဇာပေမိ၊ အတ္တနော ပန ကုလဝံသံ အနုဝတ္တာမီတိ။ ကိံ ပန တာတ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဇီဝနဝံသော မမ ဝံသောတိ[၅]။ “နေသော မဟာရာဇ တဝ ဝံသော၊ မမ ပနေသော ဝံသော။ အနေကာနိ ဟိ ဗုဒ္ဓသဟဿာနိ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာဝ ဇီဝိံသူ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၆၈။ “ဥတ္တိဋ္ဌေ နပ္ပမဇ္ဇေယျ၊ ဓမ္မံ သုစရိတံ စရေ။
ဓမ္မစာရီ သုခံ သေတိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမှိ စ။

၁၆၉။ ဓမ္မံ စရေ သုစရိတံ၊ န နံ ဒုစ္စရိတံ စရေ။
ဓမ္မစာရီ သုခံ သေတိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမှိ စာ”တိ။

တတ္ထ **ဥတ္တိဋ္ဌေ**တိ ဥဋ္ဌဟိတွာ[၆] ပရေသံ ဃရဒွါရေ ဌတွာ ဂဟေတဗ္ဗပိဏ္ဍေ။ **နပ္ပမဇ္ဇေယျာ**တိ ပိဏ္ဍစာရိကဝတ္တံ ဟိ ဟာပေတွာ ပဏီတဘောဇနာနိ ပရိယေသန္တော ဥတ္တိဋ္ဌေ ပမဇ္ဇတိ နာမ၊ သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ပန န ပမဇ္ဇတိ နာမ။ ဧဝံ ကရောန္တော ဥတ္တိဋ္ဌေ နပ္ပမဇ္ဇေယျ။ **ဓမ္မန္တိ** အနေသနံ

၁-ခု ၆-၃၁၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-အသဏ္ဌာပေန္တော (က) ဝိ-ဋ္ဌ ၃-၂၈၉-ပိဋ္ဌေ ပန ပဿိတဗ္ဗံ။
၃-အယုတ္တံ နာမ တေ ကတံ၊ (သျာ)
၄-စရိတုံ ဝဋ္ဋတိ (သျာ)
၅-ဇီဝနံ မမ ဝံသောတိ (သျာ)
၆-ဥတ္တိဋ္ဌ (သီ)၊ ဥဋ္ဌပေတွာ (က)

pahāya sapadānaṁ caranto tameva bhikkhācariyadhammaṁ **sucaritaṁ care. Sukhaṁ setī**ti desanāmattametaṁ, evaṁ panetaṁ bhikkhācariyadhammaṁ caranto **dhammacārī** idha loke catūhi iriyāpathehi **sukhaṁ** viharatīti attho. **Na naṁ duccaritan**ti vesiyādibhede agocare caranto bhikkhācariyadhammaṁ duccaritaṁ carati nāma. Evaṁ acaritvā **dhammaṁ care sucaritaṁ, na naṁ duccaritaṁ care.** Sesaṁ vuttatthameva.

Desanāvasāne rājā sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Suddhodanavatthu dutiyaṁ.

---

3. Pañcasatavipassakabhikkhuvatthu

Yathā pubbuḷakanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pañcasate vipassake bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññaṁ pavisitvā ghaṭentā vāyamantā appattavisesā "visesetvā kammaṭṭhānaṁ gahessāmā"ti Satthu santikaṁ āgacchantā antarāmagge marīcikammaṭṭhānaṁ[1] bhāventāva āgamiṁsu. Tesaṁ vihāraṁ paviṭṭhakkhaṇeyeva devo vassi. Te tattha tattha pamukhesu ṭhatvā dhārāvegena[2] uṭṭhahitvā bhijjante pubbuḷake disvā "ayampi attabhāvo uppajjitvā bhijjanatthena pubbuḷakasadisoyevā"ti ārammaṇaṁ gaṇhiṁsu. Satthā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova te bhikkhū oloketvā tehi saddhiṁ kathento viya obhāsaṁ pharitvā imaṁ gāthamāha—

170. "Yathā pubbuḷakaṁ passe, yathā passe marīcikaṁ.
Evaṁ lokaṁ avekkhantaṁ, maccurājā na passatī"ti.

Tattha **marīcikan**ti mayūkhaṁ. Te hi[3] dūratova gehasaṇṭhānādivasena upaṭṭhitāpi upagacchantānaṁ agayhūpagā rittakā tucchakāva. Tasmā yathā

1. Marīciṁ disvā marīcikammaṭṭhānaṁ (Syā) 2. Vātavegena (Ka)
3. Marīcikanti māyaṁ. Māyā hi (Syā, Ka)

ပဟာယ သပဒါနံ စရန္တော တမေဝ ဘိက္ခာစရိယဓမ္မံ **သုစရိတံ စရေ။ သုခံ သေတီ**တိ ဒေသနာမတ္တမေတံ၊ ဧဝံ ပနေတံ ဘိက္ခာစရိယဓမ္မံ စရန္တော **ဓမ္မစာရီ** ဣဓ လောကေ စတူဟိ ဣရိယာပထေဟိ **သုခံ** ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။ **န နံ ဒုစ္စရိတ**န္တိ ဝေသိယာဒိဘေဒေ အဂေါစရေ စရန္တော ဘိက္ခာစရိယဓမ္မံ ဒုစ္စရိတံ စရတိ နာမ။ ဧဝံ အစရိတွာ **ဓမ္မံ စရေ သုစရိတံ၊ န နံ ဒုစ္စရိတံ စရေ။** သေသံ ဝုတ္တတ္ထမေဝ။

ဒေသနာဝသာနေ ရာဇာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သုဒ္ဓေါဒနဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ပဉ္စသတဝိပဿကဘိက္ခုဝတ္ထု

ယထာ ပုဗ္ဗုဠကန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စသတေ ဝိပဿကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဃဋေန္တာ ဝါယမန္တာ အပ္ပတ္တဝိသေသာ "ဝိသေသေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေဿာမာ"တိ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တာ အန္တရာမဂ္ဂေ မရီစိကမ္မဋ္ဌာနံ[၁] ဘာဝေန္တာဝ အာဂမိံသု။ တေသံ ဝိဟာရံ ပဝိဋ္ဌက္ခဏေယေဝ ဒေဝေါ ဝဿိ။ တေ တတ္ထ တတ္ထ ပမုခေသု ဌတွာ ဓာရာဝေဂေန[၂] ဥဋ္ဌဟိတွာ ဘိဇ္ဇန္တေ ပုဗ္ဗုဠကေ ဒိသွာ "အယမ္ပိ အတ္တဘာဝေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန ပုဗ္ဗုဠကသဒိသောယေဝါ"တိ အာရမ္မဏံ ဂဏှိံသု။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ တေ ဘိက္ခူ ဩလောကေတွာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေန္တော ဝိယ ဩဘာသံ ဖရိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၀။ "ယထာ ပုဗ္ဗုဠကံ ပဿေ၊ ယထာ ပဿေ မရီစိကံ။
ဧဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တံ၊ မစ္စုရာဇာ န ပဿတီ"တိ။

တတ္ထ **မရီစိက**န္တိ မယူခံ။ တေ ဟိ[၃] ဒူရတောဝ ဂေဟသဏ္ဌာနာဒိဝသေန ဥပဋ္ဌိတာပိ ဥပဂစ္ဆန္တာနံ အဂယှုပဂါ ရိတ္တကာ တုစ္ဆကာဝ။ တသ္မာ ယထာ

၁-မရီစိံ ဒိသွာ မရီစိကမ္မဋ္ဌာနံ (သျာ) ၂-ဝါတဝေဂေန (က)
၃-မရီစိကန္တိ မာယံ။ မာယာ ဟိ (သျာ၊ က)

uppajjitvā bhijjanatthena **pubbuḷakaṁ** rittatucchādibhāveneva passeyya, evaṁ khandhādilokaṁ **avekkhantaṁ maccurājā na passatī**ti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū ṭhitaṭṭhāneyeva arahattaṁ pāpuṇiṁsūti.

Pañcasatavipassakabhikkhuvatthu tatiyaṁ.

---

4. Abhayarājakumāravatthu

Etha passathimaṁ lokanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Abhayarājakumāraṁ ārabbha kathesi.

Tassa kira paccantaṁ vūpasametvā āgatassa pitā Bimbisāro tussitvā ekaṁ naccagītakusalaṁ nāṭakitthiṁ datvā sattāhaṁ[1] rajjamadāsi. So sattāhaṁ gehā bahi anikkhantova rajjasiriṁ anubhavitvā aṭṭhame divase nadītitthaṁ gantvā nhatvā uyyānaṁ pavisitvā Santatimahāmatto viya tassā itthiyā naccagītaṁ passanto nisīdi. Sāpi taṅkhaṇaññeva Santatimahāmattassa nāṭakitthī viya satthakavātānaṁ vasena kālamakāsi. Kumāro tassā kālakiriyāya uppannasoko "na me imaṁ sokaṁ ṭhapetvā Satthāraṁ añño nibbāpetuṁ sakkhissatī"ti Satthāraṁ upasaṅkamitvā "bhante sokaṁ me nibbāpethā"ti āha. Satthā taṁ samassāsetvā "tayā hi kumāra imissā itthiyā evameva matakāle rodantena pavattitānaṁ assūnaṁ anamatagge saṁsāre pamāṇaṁ natthī"ti vatvā tāya desanāya sokassa tanubhāvaṁ ñatvā "kumāra mā soci, bālajanānaṁ saṁsīdanaṭṭhānametan"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

171. "Etha passathimaṁ lokaṁ, cittaṁ rājarathūpamaṁ.
Yattha bālā visīdanti, natthi saṅgo vijānatan"ti.

Tattha **etha passathā**ti rājakumārameva sandhāyāha. **Imaṁ lokan**ti imaṁ khandhalokādisaṅkhātaṁ attabhāvaṁ. **Cittan**ti sattaratanādivicittaṁ rājarathaṁ viya vatthālaṅkārādicittitaṁ[2]. **Yattha bālā**ti yasmiṁ attabhāve bālā

---

1. Disvā tañca sattāhaṁ (Sī)
2. Vatthālaṅkārādivicittaṁ (Syā)

ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန **ပုဗ္ဗုဠကံ** ရိတ္တတုစ္ဆာဒိဘာဝေနေဝ ပဿေယျ၊ **ဧဝံ** ခန္ဓာဒိလောကံ **အဝေက္ခန္တံ မစ္စုရာဇာ န ပဿတီ**တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ ဌိတဋ္ဌာနေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသူတိ။

ပဉ္စသတဝိပဿကဘိက္ခုဝတ္ထု တတိယံ။

၄-အဘယရာဇကုမာရဝတ္ထု

ဧထ ပဿထိမံ လောကန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အဘယရာဇကုမာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿ ကိရ ပစ္စန္တံ ဝူပသမေတွာ အာဂတဿ ပိတာ ဗိမ္ဗိသာရော တုဿိတွာ ဧကံ နစ္စဂီတကုသလံ နာဋကိတ္ထိံ ဒတွာ သတ္တာဟံ[၁] ရဇ္ဇမဒါသိ။ သော သတ္တာဟံ ဂေဟာ ဗဟိ အနိက္ခန္တောဝ ရဇ္ဇသိရိံ အနုဘဝိတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ နဒီတိတ္ထံ ဂန္တွာ နှာတွာ ဥယျာနံ ပဝိသိတွာ သန္တတိမဟာမတ္တော ဝိယ တဿာ ဣတ္ထိယာ နစ္စဂီတံ ပဿန္တော နိသီဒိ။ သာပိ တင်္ခဏညေဝ သန္တတိမဟာမတ္တဿ နာဋကိတ္ထီ ဝိယ သတ္ထကဝါတာနံ ဝသေန ကာလမကာသိ။ ကုမာရော တဿာ ကာလကိရိယာယ ဥပ္ပန္နသောကော "န မေ ဣမံ သောကံ ဌပေတွာ သတ္ထာရံ အညော နိဗ္ဗာပေတုံ သက္ခိဿတီ"တိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဘန္တေ သောကံ မေ နိဗ္ဗာပေထာ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ တံ သမဿာသေတွာ "တယာ ဟိ ကုမာရ ဣမိဿာ ဣတ္ထိယာ ဧဝမေဝ မတကာလေ ရောဒန္တေန ပဝတ္တိတာနံ အဿူနံ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ ပမာဏံ နတ္ထီ"တိ ဝတွာ တာယ ဒေသနာယ သောကဿ တနုဘာဝံ ဉတွာ "ကုမာရ မာ သောစိ၊ ဗာလဇနာနံ သံသီဒနဋ္ဌာနမေတ"န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၁။ "ဧထ ပဿထိမံ လောကံ၊ စိတ္တံ ရာဇရထူပမံ။
ယတ္ထ ဗာလာ ဝိသီဒန္တိ၊ နတ္ထိ သင်္ဂေါ ဝိဇာနတ"န္တိ။

တတ္ထ **ဧထ ပဿထာ**တိ ရာဇကုမာရမေဝ သန္ဓာယာဟ။ **ဣမံ လောက**န္တိ ဣမံ ခန္ဓလောကာဒိသင်္ခါတံ အတ္တဘာဝံ။ **စိတ္တ**န္တိ သတ္တရတနာဒိဝိစိတ္တံ ရာဇရထံ ဝိယ ဝတ္ထာလင်္ကာရာဒိစိတ္တိတံ[၂]။ **ယတ္ထ ဗာလာ**တိ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဗာလာ

၁-ဒိသွာ တဉ္စ သတ္တာဟံ (သီ)
၂-ဝတ္ထာလင်္ကာရာဒိဝိစိတ္တံ (သျာ)

evaṁ visīdanti. **Vijānatanti** vijānantānaṁ paṇḍitānaṁ ettha rāgasaṅgādīsu ekopi **saṅgo natthīti** attho.

Desanāvasāne rājakumāro sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Abhayarājakumāravatthu catutthaṁ.

———

5. Sammajjanattheravatthu

Yo ca pubbeti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sammajjanattheraṁ ārabbha kathesi.

So kira pāto vā sāyaṁ vāti velaṁ pamāṇaṁ[1] akatvā abhikkhaṇaṁ sammajjantova vicarati. So ekadivasaṁ sammajjaniṁ gahetvā divāṭṭhāne nisinnassa Revatattherassa santikaṁ gantvā "ayaṁ mahākusīto janassa saddhādeyyaṁ bhuñjitvā āgantvā nisīdati, kiṁ nāmetassa sammajjaniṁ gahetvā ekaṁ ṭhānaṁ sammajjituṁ na vaṭṭatī"ti āha. Thero "ovādamassa dassāmī"ti cintetvā ehāvusoti. Kiṁ bhanteti. Gaccha nhatvā ehīti. So tathā akāsi. Atha naṁ thero ekamantaṁ nisīdāpetvā ovadanto āha "āvuso bhikkhunā nāma na sabbakālaṁ sammajjantena vicarituṁ vaṭṭati, pāto eva pana sammajjitvā piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkantena āgantvā rattiṭṭhāne vā divāṭṭhāne vā nisinnena dvattiṁ sākāraṁ sajjhāyitvā attabhāve khayavayaṁ paṭṭhapetvā sāyanhe uṭṭhāya sammajjituṁ vaṭṭati, niccakālaṁ asammajjitvā attanopi nāma okāso kātabbo"ti. So therassa ovāde ṭhatvā na cirasseva arahattaṁ pāpuṇi. Taṁ taṁ ṭhānaṁ uklāpaṁ ahosi. Atha naṁ bhikkhū āhaṁsu "āvuso Sammajjanatthera taṁ taṁ ṭhānaṁ uklāpaṁ kasmā na sammajjasī"ti. Bhante mayā pamādakāle evaṁ kataṁ, idānāmhi appamattoti. Bhikkhū "ayaṁ thero aññaṁ byākarotī"ti Satthu ārocesuṁ. Satthā "āma bhikkhave, mama putto pubbe pamādakāle sammajjanto vicari, idāni pana maggaphalasukhena vītināmento na sammajjatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Velāya pamāṇaṁ tattha (Sī)

ဧဝံ ဝိသီဒန္တိ။ **ဝိဇာနတန္တိ** ဝိဇာနန္တာနံ ပဏ္ဍိတာနံ ဧတ္ထ ရာဂသင်္ဂါဒီသု **ဧကောပိ သင်္ဂေါ နတ္ထီ**တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ရာဇကုမာရော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အဘယရာဇကုမာရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

———

၅-သမ္မဇ္ဇနတ္ထေရဝတ္ထု

ယော စ ပုဗ္ဗေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္မဇ္ဇနတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ပါတော ဝါ သာယံ ဝါတိ ဝေလံ ပမာဏံ[1] အကတွာ အဘိက္ခဏံ သမ္မဇ္ဇန္တောဝ ဝိစရတိ။ သော ဧကဒိဝသံ သမ္မဇ္ဇနိံ ဂဟေတွာ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နဿ ရေဝတတ္ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ "အယံ မဟာကုသီတော ဇနဿ သဒ္ဓါဒေယျံ ဘုဉ္ဇိတွာ အာဂန္တွာ နိသီဒတိ၊ ကိံ နာမေတဿ သမ္မဇ္ဇနိံ ဂဟေတွာ ဧကံ ဌာနံ သမ္မဇ္ဇိတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ အာဟ။ ထေရော "ဩဝါဒမဿ ဒဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ဧဟာဝုသောတိ။ ကိံ ဘန္တေတိ။ ဂစ္ဆ နှာတွာ ဧဟီတိ။ သော တထာ အကာသိ။ အထ နံ ထေရော ဧကမန္တံ နိသီဒါပေတွာ ဩဝဒန္တော အာဟ "အာဝုသော ဘိက္ခုနာ နာမ န သဗ္ဗကာလံ သမ္မဇ္ဇန္တေန ဝိစရိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ပါတော ဧဝ ပန သမ္မဇ္ဇိတွာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တေန အာဂန္တွာ ရတ္တိဋ္ဌာနေ ဝါ ဒိဝါဋ္ဌာနေ ဝါ နိသိန္နေန ဒွတ္တိံသာကာရံ သဇ္ဈာယိတွာ အတ္တဘာဝေ ခယဝယံ ပဋ္ဌပေတွာ သာယန္ဟေ ဥဋ္ဌာယ သမ္မဇ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ နိစ္စကာလံ အသမ္မဇ္ဇိတွာ အတ္တနောပိ နာမ ဩကာသော ကာတဗ္ဗော"တိ။ သော ထေရဿ ဩဝါဒေ ဌတွာ န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တံ တံ ဌာနံ ဥက္လာပံ အဟောသိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ အာဟံသု "အာဝုသော သမ္မဇ္ဇနတ္ထေရ တံ တံ ဌာနံ ဥက္လာပံ ကသ္မာ န သမ္မဇ္ဇသီ"တိ။ ဘန္တေ မယာ ပမာဒကာလေ ဧဝံ ကတံ၊ ဣဒါနာမှိ အပ္ပမတ္တောတိ။ ဘိက္ခူ "အယံ ထေရော အညံ ဗျာကရောတီ"တိ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ "အာမ ဘိက္ခဝေ, မမ ပုတ္တော ပုဗ္ဗေ ပမာဒကာလေ သမ္မဇ္ဇန္တော ဝိစရိ၊ ဣဒါနိ ပန မဂ္ဂဖလသုခေန ဝီတိနာမေန္တော န သမ္မဇ္ဇတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဝေလာယ ပမာဏံ တတ္ထ (သီ)

172. “Yo ca pubbe pamajjitvā, pacchā so nappamajjati.
So’maṁ lokaṁ pabhāseti, abbhā muttova candimā”ti.

Tassattho—**yo** puggalo **pubbe** vattapaṭivattakaraṇena vā sajjhāyādīhi vā **pamajjitvā pacchā** maggaphalasukhena vītināmento **nappamajjati, so** abbhādīhi **mutto** candova-okāsalokaṁ maggañāṇena **imaṁ** khandhādilokaṁ obhāseti, ekālokaṁ karotīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sammajjanattheravatthu pañcamaṁ.

---

6. Aṅgulimālattheravatthu

Yassa pāpanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Aṅgulimālattheraṁ ārabbha kathesi. Vatthu **Aṅgulimālasuttanta**vaseneva[1] veditabbaṁ.

Thero pana Satthu santike pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rahogato paṭisallīno vimuttisukhapaṭisaṁvedī. Tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi—

“Yo ca pubbe pamajjitvā, pacchā so nappamajjati.
So’maṁ lokaṁ pabhāseti, abbhā muttova candimā”ti—

Ādinā nayena udānaṁ udānetvā anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbuto. Bhikkhū “kahaṁ nu kho āvuso thero uppanno”ti dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “bhante Aṅgulimālattherassa nibbattaṭṭhānakathāyā”ti vutte parinibbuto ca bhikkhave mama puttoti. Bhante ettake manusse māretvā parinibbutoti. “Āma bhikkhave, so pubbe ekaṁ kalyāṇamittaṁ alabhitvā ettakaṁ pāpamakāsi, pacchā pana kalyāṇamittapaccayaṁ labhitvā appamatto ahosi. Tenassa taṁ pāpakammaṁ kusalena pihitan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Ma 2. 301 piṭṭhe.

၁၇၂။ “ယော စ ပုဗ္ဗေ ပမဇ္ဇိတွာ၊ ပစ္ဆာ သော နပ္ပမဇ္ဇတိ။
သော’မံ လောကံ ပဘာသေတိ၊ အဗ္ဘာ မုတ္တောဝ စန္ဒိမာ”တိ။

တဿတ္ထော—**ယော** ပုဂ္ဂလော **ပုဗ္ဗေ** ဝတ္တပဋိဝတ္တကရဏေန ဝါ သဇ္ဈာယာဒီဟိ ဝါ **ပမဇ္ဇိတွာ ပစ္ဆာ** မဂ္ဂဖလသုခေန ဝီတိနာမေန္တော **နပ္ပမဇ္ဇတိ၊ သော** အဗ္ဘာဒီဟိ **မုတ္တော** စန္ဒောဝ ဩကာသလောကံ မဂ္ဂဉာဏေန **ဣမံ** ခန္ဓာဒိလောကံ **ဩဘာသေတိ**၊ ဧကာလောကံ ကရောတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သမ္မဇ္ဇနတ္ထေရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု

ယဿ ပါပန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု **အင်္ဂုလိမာလသုတ္တန္တ**ဝသေနေဝ[1] ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ထေရော ပန သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထ ခေါ အာယသ္မာ အင်္ဂုလိမာလော ရဟောဂတော ပဋိသလ္လီနော ဝိမုတ္တိသုခပဋိသံဝေဒီ။ တာယံ ဝေလာယံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

“ယော စ ပုဗ္ဗေ ပမဇ္ဇိတွာ၊ ပစ္ဆာ သော နပ္ပမဇ္ဇတိ။
သော’မံ လောကံ ပဘာသေတိ၊ အဗ္ဘာ မုတ္တောဝ စန္ဒိမာ”တိ—

အာဒိနာ နယေန ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတော။ ဘိက္ခူ “ကဟံ နု ခေါ အာဝုသော ထေရော ဥပ္ပန္နော”တိ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဘန္တေ အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဿ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနကထာယာ”တိ ဝုတ္တေ ပရိနိဗ္ဗုတော စ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တောတိ။ ဘန္တေ ဧတ္တကေ မနုဿေ မာရေတွာ ပရိနိဗ္ဗုတောတိ။ “အာမ ဘိက္ခဝေ, သော ပုဗ္ဗေ ဧကံ ကလျာဏမိတ္တံ အလဘိတွာ ဧတ္တကံ ပါပမကာသိ၊ ပစ္ဆာ ပန ကလျာဏမိတ္တပစ္စယံ လဘိတွာ အပ္ပမတ္တော အဟောသိ။ တေနဿ တံ ပါပကမ္မံ ကုသလေန ပိဟိတ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-မ ၂-၃၀၁-ပိဋ္ဌေ။

173. "Yassa pāpaṁ kataṁ kammaṁ, kusalena pidhīyati.
So'maṁ lokaṁ pabhāseti, abbhā muttova candimā"ti.

Tattha **kusalenā**ti arahattamaggaṁ sandhāya vuttaṁ. Sesaṁ uttānatthamevāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Aṅgulimālattheravatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Pesakāradhītāvatthu

Andhabhūtoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Aggāḷave cetiye viharanto ekaṁ Pesakāradhītaraṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasaṁ hi Āḷavivāsino Satthari Āḷaviṁ sampatte nimantetvā dānaṁ adaṁsu. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṁ karonto "addhuvaṁ me jīvitaṁ, dhuvaṁ me maraṇaṁ, avassaṁ mayā maritabbameva, maraṇapariyosānaṁ me jīvitaṁ, jīvitameva aniyataṁ, maraṇaṁ niyatanti evaṁ maraṇassatiṁ bhāvetha. Yesaṁ hi maraṇassati abhāvitā, te pacchime kāle āsīvisaṁ disvā bhīta-adaṇḍapuriso viya santāsappattā bheravaravaṁ ravantā kālaṁ karonti. Yesaṁ pana maraṇassati bhāvitā, te dūratova āsīvisaṁ disvā daṇḍakena gahetvā chaḍḍetvā ṭhitapuriso viya pacchime kāle na santasanti, tasmā maraṇassati bhāvetabbā"ti āha. Taṁ dhammadesanaṁ sutvā avasesajanā sakiccappasutāva ahesuṁ. Ekā pana soḷasavassuddesikā pesakāradhītā "aho Buddhānaṁ kathā nāma acchariyā, mayā pana maraṇassatiṁ bhāvetuṁ vaṭṭatī"ti rattindivaṁ maraṇassatimeva bhāvesi. Satthāpi tato nikkhamitvā Jetavanaṁ agamāsi. Sāpi kumārikā tīṇi vassāni maraṇassatiṁ bhāvesiyeva.

Athekadivasaṁ Satthā paccūsasamaye lokaṁ olokento taṁ kumārikaṁ attano ñāṇajālassa antopaviṭṭhaṁ disvā "kiṁ nu kho bhavissatī"ti upadhārento "imāya kumārikāya mama dhammadesanāya sutadivasato paṭṭhāya tīṇi vassāni maraṇassati bhāvitā, idānāhaṁ tattha gantvā imaṁ kumārikaṁ cattāro pañhe pucchitvā tāya

၁၇၃။ "ယဿ ပါပံ ကတံ ကမ္မံ၊ ကုသလေန ပိဓီယတိ။
သော'မံ လောကံ ပဘာသေတိ၊ အဗ္ဘာ မုတ္တောဝ စန္ဒိမာ"တိ။

တတ္ထ **ကုသလေနာ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝါတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-ပေသကာရဓီတာဝတ္ထု

အန္ဓဘူတောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ပေသကာရဓီတရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသံ ဟိ အာဠဝိဝါသိနော သတ္ထရိ အာဠဝိံ သမ္ပတ္တေ နိမန္တေတွာ ဒါနံ အဒံသု။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ အနုမောဒနံ ကရောန္တော "အဒ္ဓုဝံ မေ ဇီဝိတံ၊ ဓုဝံ မေ မရဏံ၊ အဝဿံ မယာ မရိတဗ္ဗမေဝ၊ မရဏပရိယောသာနံ မေ ဇီဝိတံ၊ ဇီဝိတမေဝ အနိယတံ၊ မရဏံ နိယတန္တိ ဧဝံ မရဏဿတိံ ဘာဝေထ။ ယေသံ ဟိ မရဏဿတိ အဘာဝိတာ၊ တေ ပစ္ဆိမေ ကာလေ အာသီဝိသံ ဒိသွာ ဘီတအဒဏ္ဍပုရိသော ဝိယ သန္တာသပ္ပတ္တာ ဘေရဝရဝံ ရဝန္တာ ကာလံ ကရောန္တိ။ ယေသံ ပန မရဏဿတိ ဘာဝိတာ၊ တေ ဒူရတောဝ အာသီဝိသံ ဒိသွာ ဒဏ္ဍကေန ဂဟေတွာ ဆဍ္ဍေတွာ ဌိတပုရိသော ဝိယ ပစ္ဆိမေ ကာလေ န သန္တသန္တိ၊ တသ္မာ မရဏဿတိ ဘာဝေတဗ္ဗာ"တိ အာဟ။ တံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အဝသေသဇနာ သကိစ္စပ္ပသုတာဝ အဟေသုံ။ ဧကာ ပန သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကာ ပေသကာရဓီတာ "အဟော ဗုဒ္ဓါနံ ကထာ နာမ အစ္ဆရိယာ၊ မယာ ပန မရဏဿတိံ ဘာဝေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ရတ္တိန္ဒိဝံ မရဏဿတိမေဝ ဘာဝေသိ။ သတ္ထာပိ တတော နိက္ခမိတွာ ဇေတဝနံ အဂမာသိ။ သာပိ ကုမာရိကာ တီဏိ ဝဿာနိ မရဏဿတိံ ဘာဝေသိယေဝ။

အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဩလောကေန္တော တံ ကုမာရိကံ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တောပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဥပဓာရေန္တော "ဣမာယ ကုမာရိကာယ မမ ဓမ္မဒေသနာယ သုတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ တီဏိ ဝဿာနိ မရဏဿတိ ဘာဝိတာ၊ ဣဒါနာဟံ တတ္ထ ဂန္တွာ ဣမံ ကုမာရိကံ စတ္တာရော ပဉှေ ပုစ္ဆိတွာ တာယ

vissajjentiyā[1] catūsuṭhānesu sādhukāraṁ datvā imaṁ gāthaṁ bhāsissāmi. Sā gāthāvasāne sotāpattiphale patiṭṭhahissati, taṁ nissāya mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā bhavissatī"ti ñatvā pañcasatabhikkhuparivāro Jetavanā nikkhamitvā anupubbena Aggāḷavavihāraṁ agamāsi. Āḷavivāsino "Satthā āgato"ti sutvā taṁ vihāraṁ gantvā nimantayiṁsu. Tadā sāpi kumārikā Satthu āgamanaṁ sutvā "āgato kira mayhaṁ pitā sāmi ācariyo puṇṇacandamukho Mahāgotamabuddho"ti tuṭṭhamānasā "ito me tiṇṇaṁ saṁvaccharānaṁ matthake suvaṇṇavaṇṇo Satthā diṭṭhapubbo, idānissa suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ daṭṭhuṁ madhurojañca varadhammaṁ[2] sotuṁ labhissāmī"ti cintesi. Pitā panassā sālaṁ gacchanto āha "amma parasantako me sāṭako āropito, tassa vidatthimattaṁ aniṭṭhitaṁ, taṁ ajja niṭṭhāpessāmi, sīghaṁ me tasaraṁ vaṭṭetvā[3] āhareyyāsī"ti. Sā cintesi "ahaṁ Satthu dhammaṁ sotukāmā, pitā ca maṁ evaṁ āha. Kiṁ nu kho Satthu dhammaṁ suṇāmi, udāhu pitu tasaraṁ vaṭṭetvā harāmī"ti. Athassā etadahosi "pitā maṁ tasare anāhariyamāne potheyyapi pahareyyapi, tasmā tasaraṁ vaṭṭetvā tassa datvā pacchā dhammaṁ sossāmī"ti pīṭhake nisīditvā tasaraṁ vaṭṭesi.

Āḷavivāsinopi Satthāraṁ parivisitvā pattaṁ gahetvā anumodanatthāya aṭṭhaṁsu. Satthā "yamahaṁ kuladhītaraṁ nissāya tiṁsayojanamaggaṁ āgato. Sā ajjāpi okāsaṁ na labhati. Tāya okāse laddhe anumodanaṁ karissāmī"ti tuṇhībhūto ahosi. Evaṁ tuṇhībhūtampi Satthāraṁ sadevake loke koci kiñci vattuṁ na visahati. Sāpi kho kumārikā tasaraṁ vaṭṭetvā pacchiyaṁ ṭhapetvā pitu santikaṁ gacchamānā parisapariyante ṭhatvā Satthāraṁ olokayamānāva aṭṭhāsi. Satthāpi gīvaṁ ukkhipitvā taṁ olokesi. Sā olokitākāreneva[4] aññāsi "Satthā evarūpāya parisāya majjhe nisīditvāva maṁ olokento mamāgamanaṁ paccāsīsati, attano santikaṁ āgamanameva paccāsīsatī"ti. Sā tasarapacchiṁ ṭhapetvā Satthu santikaṁ agamāsi. Kasmā pana naṁ Satthā olokesīti. Evaṁ kirassa ahosi "esā ettova gacchamānā

1. Vissajjitāya (Sī)
2. Ovādadhammaṁ (Syā, Ka)
3. Vaḍḍhetvā (Sī)
4. Olokitakāraṇena (Ka)

ဝိဿဇ္ဇေန္တိယာ[၁] စတူသု ဌာနေသု သာဓုကာရံ ဒတွာ ဣမံ ဂါထံ ဘာသိဿာမိ။ သာ ဂါထာဝသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိဿတိ၊ တံ နိဿာယ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ ဘဝိဿတီ"တိ ဉတွာ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော ဇေတဝနာ နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန အဂ္ဂါဠဝဝိဟာရံ အဂမာသိ။ အာဠဝိဝါသိနော "သတ္ထာ အာဂတော"တိ သုတွာ တံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ နိမန္တယိံသု။ တဒါ သာပိ ကုမာရိကာ သတ္ထု အာဂမနံ သုတွာ "အာဂတော ကိရ မယှံ ပိတာ သာမိ အာစရိယော ပုဏ္ဏစန္ဒမုခေါ မဟာဂေါတမဗုဒ္ဓေါ"တိ တုဋ္ဌမာနသာ "ဣတော မေ တိဏ္ဏံ သံဝစ္ဆရာနံ မတ္ထကေ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော သတ္ထာ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ ဣဒါနိဿ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ဒဋ္ဌုံ မဓုရောဇဉ္စ ဝရဓမ္မံ[၂] သောတုံ လဘိဿာမီ"တိ စိန္တေသိ။ ပိတာ ပနဿာ သာလံ ဂစ္ဆန္တော အာဟ "အမ္မ ပရသန္တကော မေ သာဋကော အာရောပိတော၊ တဿ ဝိဒတ္ထိမတ္တံ အနိဋ္ဌိတံ၊ တံ အဇ္ဇ နိဋ္ဌာပေဿာမိ၊ သီဃံ မေ တသရံ ဝဋ္ဋေတွာ[၃] အာဟရေယျာသီ"တိ။ သာ စိန္တေသိ "အဟံ သတ္ထု ဓမ္မံ သောတုကာမာ၊ ပိတာ စ မံ ဧဝံ အာဟ။ ကိံ နု ခေါ သတ္ထု ဓမ္မံ သုဏာမိ၊ ဥဒါဟု ပိတု တသရံ ဝဋ္ဋေတွာ ဟရာမီ"တိ။ အထဿာ ဧတဒဟောသိ "ပိတာ မံ တသရေ အနာဟရိယမာနေ ပေါထေယျာပိ ပဟရေယျာပိ၊ တသ္မာ တသရံ ဝဋ္ဋေတွာ တဿ ဒတွာ ပစ္ဆာ ဓမ္မံ သောဿာမီ"တိ ပီဌကေ နိသီဒိတွာ တသရံ ဝဋ္ဋေသိ။

အာဠဝိဝါသိနောပိ သတ္ထာရံ ပရိဝိသိတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အနုမောဒနတ္ထာယ အဋ္ဌံသု။ သတ္ထာ "ယမဟံ ကုလဓီတရံ နိဿာယ တိံသယောဇနမဂ္ဂံ အာဂတော၊ သာ အဇ္ဇာပိ ဩကာသံ န လဘတိ။ တာယ ဩကာသေ လဒ္ဓေ အနုမောဒနံ ကရိဿာမီ"တိ တုဏှီဘူတော အဟောသိ။ ဧဝံ တုဏှီဘူတမ္ပိ သတ္ထာရံ သဒေဝကေ လောကေ ကောစိ ကိဉ္စိ ဝတ္တုံ န ဝိသဟတိ။ သာပိ ခေါ ကုမာရိကာ တသရံ ဝဋ္ဋေတွာ ပစ္ဆိယံ ဌပေတွာ ပိတု သန္တိကံ ဂစ္ဆမာနာ ပရိသပရိယန္တေ ဌတွာ သတ္ထာရံ ဩလောကယမာနာဝ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာပိ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတွာ တံ ဩလောကေသိ။ သာ ဩလောကိတာကာရေနေဝ[၄] အညာသိ "သတ္ထာ ဧဝရူပါယ ပရိသာယ မဇ္ဈေ နိသီဒိတွာဝ မံ ဩလောကေန္တော မမာဂမနံ ပစ္စာသီသတိ၊ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂမနမေဝ ပစ္စာသီသတီ"တိ။ သာ တသရပစ္ဆိံ ဌပေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ ကသ္မာ ပန နံ သတ္ထာ ဩလောကေသီတိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ဧသာ ဧတ္တောဝ ဂစ္ဆမာနာ

၁-ဝိဿဇ္ဇိတာယ (သီ)
၂-ဩဝါဒဓမ္မံ (သျာ၊ က)
၃-ဝဍ္ဎေတွာ (သီ)
၄-ဩလောကိတကာရဏေန (က)

puthujjanakālakiriyaṁ katvā aniyatagatikā bhavissati, mama santikaṁ āgantvā gacchamānā sotāpattiphalaṁ patvā niyatagatikā hutvā Tusitavimāne nibbattissatī”ti. Tassā kira taṁ divasaṁ maraṇato mutti nāma natthi. Sā olokitasaññāṇeneva Satthāraṁ upasaṅkamitvā chabbaṇṇaraṁsīnaṁ antaraṁ pavisitvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Tathārūpāya parisāya majjhe nisīditvā tuṇhībhūtaṁ Satthāraṁ vanditvā ṭhitakkhaṇeyeva taṁ āha “kumārike kuto āgacchasī”ti. Na jānāmi bhanteti. Kattha gamissasīti. Na jānāmi bhanteti. Na jānāsīti. Jānāmi bhanteti. Jānāsīti. Na jānāmi bhanteti. Iti naṁ Satthā cattāro pañhe pucchi. Mahājano ujjhāyi “ambho passatha, ayaṁ Pesakāradhītā Sammāsambuddhena saddhiṁ icchiticchitaṁ kathesi, nanu nāma imāya ‘kuto āgacchasī’ti vutte ‘Pesakāragehato’ti vattabbaṁ. ‘Kahaṁ gacchasī’ti vutte ‘Pesakārasālan’ti vattabbaṁ siyā”ti.

Satthā mahājanaṁ nissaddaṁ katvā “kumārike tvaṁ kuto āgacchasī”ti vutte “kasmā na jānāmīti vadesī”ti pucchi. Bhante tumhe mama Pesakāragehato āgatabhāvaṁ jānātha, “kuto āgatāsī”ti pucchantā pana “kuto āgantvā idha nibbattāsī”ti pucchatha. Ahaṁ pana na jānāmi “kuto ca āgantvā idha nibbattāmhī”ti. Athassā Satthā “sādhu sādhu kumārike, mayā pucchitapañhova tayā vissajjito”ti paṭhamaṁ sādhukāraṁ datvā uttarimpi pucchi “kattha gamissasīti puna puṭṭhā kasmā ‘na jānāmī’ti vadesī”ti. Bhante tumhe maṁ tasarapacchiṁ gahetvā Pesakārasālaṁ gacchantiṁ[1] jānātha, “ito gantvā kattha nibbattissasī”ti pucchatha. Ahañca ito cutā na jānāmi “kattha gantvā nibbattissāmī”ti. Athassā Satthā “mayā pucchitapañhoyeva tayā vissajjito”ti dutiyaṁ sādhukāraṁ datvā uttarimpi pucchi “atha kasmā ‘na jānāsī’ti puṭṭhā ‘jānāmī’ti vadesī”ti. Maraṇabhāvaṁ jānāmi bhante, tasmā evaṁ vademīti. Athassā Satthā “mayā pucchitapañhoyeva tayā vissajjito”ti tatiyaṁ sādhukāraṁ datvā uttarimpi pucchi “atha kasmā ‘jānāsī’ti puṭṭhā ‘na jānāmī’ti vadesī”ti. Mama maraṇabhāvameva ahaṁ jānāmi bhante, “rattindivapubbaṇhādīsu pana asukakāle nāma marissāmī”ti

1. Gacchatīti (Sī), gacchissatīti (Ka)

ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယံ ကတွာ အနိယတဂတိကာ ဘဝိဿတိ၊ မမ သန္တိကံ အာဂန္တွာ ဂစ္ဆမာနာ သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ နိယတဂတိကာ ဟုတွာ တုသိတဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိဿတီ”တိ။ တဿာ ကိရ တံ ဒိဝသံ မရဏတော မုတ္တိ နာမ နတ္ထိ။ သာ ဩလောကိတသညာဏေနေဝ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသီနံ အန္တရံ ပဝိသိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ တထာရူပါယ ပရိသာယ မဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ တုဏှီဘူတံ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဌိတက္ခဏေယေဝ တံ အာဟ “ကုမာရိကေ ကုတော အာဂစ္ဆသီ”တိ။ န ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ ကတ္ထ ဂမိဿသီတိ။ န ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ န ဇာနာသီတိ။ ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ ဇာနာသီတိ။ န ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ ဣတိ နံ သတ္ထာ စတ္တာရော ပဉှေ ပုစ္ဆိ။ မဟာဇနော ဥဇ္ဈာယိ “အမ္ဘော ပဿထ၊ အယံ ပေသကာရဓီတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ ကထေသိ၊ နနု နာမ ဣမာယ ‘ကုတော အာဂစ္ဆသီ’တိ ဝုတ္တေ ‘ပေသကာရဂေဟတော’တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ‘ကဟံ ဂစ္ဆသီ’တိ ဝုတ္တေ ‘ပေသကာရသာလ’န္တိ ဝတ္တဗ္ဗံ သိယာ”တိ။

သတ္ထာ မဟာဇနံ နိဿဒ္ဒံ ကတွာ “ကုမာရိကေ တွံ ကုတော အာဂစ္ဆသီ”တိ ဝုတ္တေ “ကသ္မာ န ဇာနာမီတိ ဝဒေသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဘန္တေ တုမှေ မမ ပေသကာရဂေဟတော အာဂတဘာဝံ ဇာနာထ၊ “ကုတော အာဂတာသီ”တိ ပုစ္ဆန္တာ ပန “ကုတော အာဂန္တွာ ဣဓ နိဗ္ဗတ္တာသီ”တိ ပုစ္ဆထ။ အဟံ ပန န ဇာနာမိ “ကုတော စ အာဂန္တွာ ဣဓ နိဗ္ဗတ္တာမှီ”တိ။ အထဿာ သတ္ထာ “သာဓု သာဓု ကုမာရိကေ, မယာ ပုစ္ဆိတပဉှောဝ တယာ ဝိဿဇ္ဇိတော”တိ ပဌမံ သာဓုကာရံ ဒတွာ ဥတ္တရိမ္ပိ ပုစ္ဆိ “ကတ္ထ ဂမိဿသီတိ ပုန ပုဋ္ဌာ ကသ္မာ ‘န ဇာနာမီ’တိ ဝဒေသီ”တိ။ ဘန္တေ တုမှေ မံ တသရပစ္ဆိံ ဂဟေတွာ ပေသကာရသာလံ ဂစ္ဆန္တိံ[1] ဇာနာထ၊ “ဣတော ဂန္တွာ ကတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိဿသီ”တိ ပုစ္ဆထ။ အဟဉ္စ ဣတော စုတာ န ဇာနာမိ “ကတ္ထ ဂန္တွာ နိဗ္ဗတ္တိဿာမီ”တိ။ အထဿာ သတ္ထာ “မယာ ပုစ္ဆိတပဉှောယေဝ တယာ ဝိဿဇ္ဇိတော”တိ ဒုတိယံ သာဓုကာရံ ဒတွာ ဥတ္တရိမ္ပိ ပုစ္ဆိ “အထ ကသ္မာ ‘န ဇာနာသီ’တိ ပုဋ္ဌာ ‘ဇာနာမီ’တိ ဝဒေသီ”တိ။ မရဏဘာဝံ ဇာနာမိ ဘန္တေ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဝဒေမီတိ။ အထဿာ သတ္ထာ “မယာ ပုစ္ဆိတပဉှောယေဝ တယာ ဝိဿဇ္ဇိတော”တိ တတိယံ သာဓုကာရံ ဒတွာ ဥတ္တရိမ္ပိ ပုစ္ဆိ “အထ ကသ္မာ ‘ဇာနာသီ’တိ ပုဋ္ဌာ ‘န ဇာနာမီ’တိ ဝဒေသီ”တိ။ မမ မရဏဘာဝမေဝ အဟံ ဇာနာမိ ဘန္တေ၊ “ရတ္တိန္ဒိဝပုဗ္ဗဏှာဒီသု ပန အသုကကာလေ နာမ မရိဿာမီ”တိ

၁-ဂစ္ဆတီတိ (သီ)၊ ဂစ္ဆိဿတီတိ (က)

na jānāmi, tasmā evaṁ vademīti. Athassā Satthā “mayā pucchitapañhoyeva tayā vissajjito”ti catutthaṁ sādhukāraṁ datvā parisaṁ āmantetvā “ettakaṁ nāma tumhe imāya kathitaṁ na jānātha, kevalaṁ ujjhāyatheva. Yesañhi paññācakkhu natthi, te andhā eva. Yesaṁ paññācakkhu atthi, te eva cakkhumanto”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

174. “Andhabhūto ayaṁ loko, tanuke’ttha vipassati.
Sakuṇo jālamuttova, appo saggāya gacchatī”ti.

Tattha **andhabhūto ayaṁ loko**ti ayaṁ lokiyamahājano paññācakkhuno abhāvena andhabhūto. **Tanuke’tthā**ti tanuko ettha, na bahu jano aniccādivasena **vipassati. Jālamuttovā**ti yathā chekena sākuṇikena jālena ottharitvā gayhamānesu vaṭṭakesu kocideva jālato muccati, sesā antojālameva pavisanti, tathā maraṇajālena[1] otthaṭesu sattesu bahū apāyagāmino honti, **appo** kocideva satto **saggāya gacchati,** sugatiṁ vā nibbānaṁ vā pāpuṇātīti attho.

Desanāvasāne kumārikā sotāpattiphale patiṭṭhahi, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Sāpi tasarapacchiṁ gahetvā pitu santikaṁ agamāsi, sopi nisinnakova niddāyi. Tassā asallakkhetvāva tasarapacchiṁ upanāmentiyā tasarapacchi vemakoṭiyaṁ paṭihaññitvā saddaṁ kurumānā pati. So pabujjhitvā gahitanimitteneva vemakoṭiṁ ākaḍḍhi. Vemakoṭi gantvā taṁ kumārikaṁ ure pahari, sā tattheva kālaṁ katvā Tusitabhavane nibbatti[2]. Athassā pitā taṁ olokento sakalasarīrena lohitamakkhitena patitvā mataṁ addasa. Athassa mahāsoko uppajji. So “na mama sokaṁ añño nibbāpetuṁ sakkhissatī”ti rodanto Satthu santikaṁ gantvā tamatthaṁ ārocetvā “bhante sokaṁ me nibbāpethā”ti āha. Satthā taṁ samassāsetvā “mā soci upāsaka. Anamataggasmiṁ hi saṁsāre tava evameva dhītu maraṇakāle paggharita-assu catunnaṁ mahāsamuddānaṁ udakato atirekataran”ti vatvā anamataggakathaṁ

1. Mārajālena (Sī, Syā)   2. Kālaṁ katvā papatā (Sī)

န ဇာနာမိ၊ တသ္မာ ဧဝံ ဝဒေမီတိ။ အထဿာ သတ္ထာ “မယာ ပုစ္ဆိတပဉှောယေဝ တယာ ဝိဿဇ္ဇိတော”တိ စတုတ္ထံ သာဓုကာရံ ဒတွာ ပရိသံ အာမန္တေတွာ “ဧတ္တကံ နာမ တုမှေ ဣမာယ ကထိတံ န ဇာနာထ၊ ကေဝလံ ဥဇ္ဈာယထေဝ။ ယေသဉှိ ပညာစက္ခု နတ္ထိ၊ တေ အန္ဓာ ဧဝ။ ယေသံ ပညာစက္ခု အတ္ထိ၊ တေ ဧဝ စက္ခုမန္တော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၄။ “အန္ဓဘူတော အယံ လောကော၊ တနုကေ’တ္ထ ဝိပဿတိ။
သကုဏော ဇာလမုတ္တောဝ၊ အပ္ပော သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတီ”တိ။

တတ္ထ **အန္ဓဘူတော အယံ လောကော**တိ အယံ လောကိယမဟာဇနော ပညာစက္ခုနော အဘာဝေန အန္ဓဘူတော။ **တနုကေ’တ္ထာ**တိ တနုကော ဧတ္ထ၊ န ဗဟု ဇနော အနိစ္စာဒိဝသေန **ဝိပဿတိ။ ဇာလမုတ္တောဝါ**တိ ယထာ ဆေကေန သာကုဏိကေန ဇာလေန ဩတ္ထရိတွာ ဂယှမာနေသု ဝဋ္ဋကေသု ကောစိဒေဝ ဇာလတော မုစ္စတိ၊ သေသာ အန္တောဇာလမေဝ ပဝိသန္တိ၊ တထာ မရဏဇာလေန[1] ဩတ္ထဋေသု သတ္တေသု ဗဟူ အပါယဂါမိနော ဟောန္တိ၊ **အပ္ပော** ကောစိဒေဝ သတ္တော **သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ၊** သုဂတိံ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ဝါ ပါပုဏာတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ကုမာရိကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သာပိ တသရပစ္ဆိံ ဂဟေတွာ ပိတု သန္တိကံ အဂမာသိ၊ သောပိ နိသိန္နကောဝ နိဒ္ဒါယိ။ တဿာ အသလ္လက္ခေတွာဝ တသရပစ္ဆိံ ဥပနာမေန္တိယာ တသရပစ္ဆိ ဝေမကောဋိယံ ပဋိဟညိတွာ သဒ္ဒံ ကုရုမာနာ ပတိ။ သော ပဗုဇ္ဈိတွာ ဂဟိတနိမိတ္တေနေဝ ဝေမကောဋိံ အာကဍ္ဎိ။ ဝေမကောဋိ ဂန္တွာ တံ ကုမာရိကံ ဥရေ ပဟရိ၊ သာ တတ္ထေဝ ကာလံ ကတွာ တုသိတဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ[2]။ အထဿာ ပိတာ တံ ဩလောကေန္တော သကလသရီရေန လောဟိတမက္ခိတေန ပတိတွာ မတံ အဒ္ဒသ။ အထဿ မဟာသောကော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော “န မမ သောကံ အညော နိဗ္ဗာပေတုံ သက္ခိဿတီ”တိ ရောဒန္တော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “ဘန္တေ သောကံ မေ နိဗ္ဗာပေထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ တံ သမဿာသေတွာ “မာ သောစိ ဥပါသက။ အနမတဂ္ဂသ္မိံ ဟိ သံသာရေ တဝ ဧဝမေဝ ဓီတု မရဏကာလေ ပဂ္ဃရိတအဿု စတုန္နံ မဟာသမုဒ္ဒါနံ ဥဒကတော အတိရေကတရ”န္တိ ဝတွာ အနမတဂ္ဂကထံ

၁-မာရဇာလေန (သီ၊ သျာ)   ၂-ကာလံ ကတွာ ပပတာ (သီ)

kathesi. So tanubhūtasoko Satthāraṁ pabbajjaṁ yācitvā laddhūpasampado na cirasseva arahattaṁ pāpuṇīti.

Pesakāradhītāvatthu sattamaṁ.

---

8. Tiṁsabhikkhuvatthu

Haṁsā'diccapatheti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto tiṁsa bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi divase tiṁsamattā disāvāsikā bhikkhū Satthāraṁ upasaṅkamiṁsu. Ānandatthero Satthu vattakaraṇavelāya āgantvā te bhikkhū disvā "Satthārā imehi saddhiṁ paṭisanthāre kate vattaṁ karissāmī"ti dvārakoṭṭhake aṭṭhāsi. Satthāpi tehi saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā tesaṁ sāraṇīyadhammaṁ kathesi. Taṁ sutvā te sabbepi arahattaṁ patvā uppatitvā ākāsena agamiṁsu. Ānandatthero tesu cirāyantesu Satthāraṁ upasaṅkamitvā "bhante idāneva[1] tiṁsamattā bhikkhū āgatā, te kuhin"ti[2] pucchi. Gatā Ānandāti. Katarena maggena bhanteti. Ākāsenānandāti. Kiṁ pana te bhante khīṇāsavāti. Āmānanda, mama santike dhammaṁ sutvā arahattaṁ pattāti. Tasmiṁ pana khaṇe ākāsena haṁsā āgamiṁsu. Satthā "yassa kho panānanda cattāro iddhipādā subhāvitā, so haṁsā viya ākāsena gacchatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

175. Haṁsā'diccapathe yanti, ākāse yanti iddhiyā.
Nīyanti dhīrā lokamhā, jetvā māraṁ savāhinin"ti.

Tassattho—ime **haṁsā ādiccapathe ākāse** gacchanti. Yesaṁ iddhipādā subhāvitā, tepi ākāse **yanti iddhiyā. Dhīrā** paṇḍitā **savāhiniṁ māraṁ jetvā** imamhā vaṭṭalokā **nīyanti,** nibbānaṁ pāpuṇantīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Tiṁsabhikkhuvatthu aṭṭhamaṁ.

---

1. Idha (Sī, Syā)   2. Kahanti (Sī, Syā)

ကထေသိ။ သော တနုဘူတသောကော သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏီတိ။

ပေသကာရဓီတာဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-တိံသဘိက္ခုဝတ္ထု

ဟံသာ’ဒိစ္စပထေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တိံသ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ တိံသမတ္တာ ဒိသာဝါသိကာ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိံသု။ အာနန္ဒတ္ထေရော သတ္ထု ဝတ္တကရဏဝေလာယ အာဂန္တွာ တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ “သတ္ထာရာ ဣမေဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရေ ကတေ ဝတ္တံ ကရိဿာမီ”တိ ဒွါရကောဋ္ဌကေ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာပိ တေဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ တေသံ သာရဏီယဓမ္မံ ကထေသိ။ တံ သုတွာ တေ သဗ္ဗေပိ အရဟတ္တံ ပတွာ ဥပ္ပတိတွာ အာကာသေန အဂမိံသု။ အာနန္ဒတ္ထေရော တေသု စိရာယန္တေသု သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ ဣဒါနေဝ[1] တိံသမတ္တာ ဘိက္ခူ အာဂတာ၊ တေ ကုဟိ”န္တိ[2] ပုစ္ဆိ။ ဂတာ အာနန္ဒာတိ။ ကတရေန မဂ္ဂေန ဘန္တေတိ။ အာကာသေနာနန္ဒာတိ။ ကိံ ပန တေ ဘန္တေ ခီဏာသဝါတိ။ အာမာနန္ဒ, မမ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တာတိ။ တသ္မိံ ပန ခဏေ အာကာသေန ဟံသာ အာဂမိံသု။ သတ္ထာ “ယဿ ခေါ ပနာနန္ဒ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ သုဘာဝိတာ၊ သော ဟံသာ ဝိယ အာကာသေန ဂစ္ဆတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၅။ ဟံသာ’ဒိစ္စပထေ ယန္တိ၊ အာကာသေ ယန္တိ ဣဒ္ဓိယာ။
နီယန္တိ ဓီရာ လောကမှာ၊ ဇေတွာ မာရံ သဝါဟိနိ”န္တိ။

တဿတ္ထော—ဣမေ **ဟံသာ အာဒိစ္စပထေ အာကာသေ** ဂစ္ဆန္တိ။ ယေသံ ဣဒ္ဓိပါဒါ သုဘာဝိတာ၊ တေပိ အာကာသေ **ယန္တိ ဣဒ္ဓိယာ။ ဓီရာ** ပဏ္ဍိတာ **သဝါဟိနိံ မာရံ ဇေတွာ** ဣမမှာ ဝဋ္ဋလောကာ **နီယန္တိ၊** နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

တိံသဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၁-ဣဓ (သီ၊ သျာ)   ၂-ကဟန္တိ (သီ၊ သျာ)

9. Ciñcamāṇavikāvatthu

Ekaṁ dhammanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Ciñcamāṇavikaṁ ārabbha kathesi.

Paṭhamabodhiyañhi Dasabalassa puthubhūtesu sāvakesu appamāṇesu devamanussesu ariyabhūmiṁ okkantesu patthaṭe guṇasamudaye mahālābhasakkāro udapādi. Titthiyā sūriyuggamane khajjopanakasadisā ahesuṁ hatalābhasakkārā. Te antaravīthiyaṁ ṭhatvā “kiṁ samaṇo Gotamova Buddho, mayampi Buddhā, kiṁ tasseva dinnaṁ mahapphalaṁ, amhākampi dinnaṁ mahapphalameva, amhākampi detha sakkarothā”ti evaṁ manusse viññāpentāpi lābhasakkāraṁ alabhitvā raho sannipatitvā “kena nu kho upāyena samaṇassa Gotamassa manussānaṁ antare avaṇṇaṁ uppādetvā lābhasakkāraṁ nāseyyāmā”ti cintayiṁsu.

Tadā Sāvatthiyaṁ Ciñcamāṇavikā nāmekā paribbājikā uttamarūpadharā sobhaggappattā devaccharā viya. Assā sarīrato rasmiyo niccharanti. Atheko kharamantī evamāha “Ciñcamāṇavikaṁ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ uppādetvā lābhasakkāraṁ nāsessāmā”ti. Te “attheko upāyo”ti sampaṭicchiṁsu. Atha sā titthiyārāmaṁ gantvā vanditvā aṭṭhāsi, titthiyā tāya saddhiṁ na kathesuṁ. Sā “ko nu kho me doso”ti yāvatatiyaṁ “vandāmi ayyā”ti vatvā “ayyā ko nu kho me doso, kiṁ mayā saddhiṁ na kathethā”ti āha. Bhagini samaṇaṁ Gotamaṁ amhe viheṭhayantaṁ hatalābhasakkāre katvā vicarantaṁ na jānāsīti. Na jānāmi ayyā kiṁ panettha mayā kattabbanti. Sace tvaṁ bhagini amhākaṁ sukhamicchasi, attānaṁ paṭicca samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ uppādetvā lābhasakkāraṁ nāsehīti.

Sā “sādhu ayyā, mayhaṁveso bhāro, mā cintayitthā”ti vatvā pakkamitvā itthimāyāsu kusalatāya tato paṭṭhāya Sāvatthivāsīnaṁ dhammakathaṁ sutvā Jetavanā nikkhamanasamaye indagopakavaṇṇaṁ paṭaṁ pārupitvā gandhamālādihatthā Jetavanābhimukhī gacchati. “Imāya velāya kuhiṁ gacchasī”ti vutte “kiṁ tumhākaṁ mama gamanaṭṭhānenā”ti vatvā Jetavanasamīpe titthiyārāme vasitvā pātova “aggavandanaṁ vandissāmā”ti nagarā nikkhamante

၉-စိဉ္စမာဏဝိကာဝတ္ထု

ဧကံ ဓမ္မန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စိဉ္စမာဏဝိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ပဌမဗောဓိယဉှိ ဒသဗလဿ ပုထုဘူတေသု သာဝကေသု အပ္ပမာဏေသု ဒေဝမနုဿေသု အရိယဘူမိံ ဩက္ကန္တေသု ပတ္ထဋေ ဂုဏသမုဒယေ မဟာလာဘသက္ကာရော ဥဒပါဒိ။ တိတ္ထိယာ သူရိယုဂ္ဂမနေ ခဇ္ဇောပနကသဒိသာ အဟေသုံ ဟတလာဘသက္ကာရာ။ တေ အန္တရဝီထိယံ ဌတွာ “ကိံ သမဏော ဂေါတမောဝ ဗုဒ္ဓေါ, မယမ္ပိ ဗုဒ္ဓါ၊ ကိံ တဿေဝ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ၊ အမှာကမ္ပိ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလမေဝ၊ အမှာကမ္ပိ ဒေထ သက္ကရောထာ”တိ ဧဝံ မနုဿေ ဝိညာပေန္တာပိ လာဘသက္ကာရံ အလဘိတွာ ရဟော သန္နိပတိတွာ “ကေန နု ခေါ ဥပါယေန သမဏဿ ဂေါတမဿ မနုဿာနံ အန္တရေ အဝဏ္ဏံ ဥပ္ပါဒေတွာ လာဘသက္ကာရံ နာသေယျာမာ”တိ စိန္တယိံသု။

တဒါ သာဝတ္ထိယံ စိဉ္စမာဏဝိကာ နာမေကာ ပရိဗ္ဗာဇိကာ ဥတ္တမရူပဓရာ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ ဒေဝစ္ဆရာ ဝိယ။ အဿာ သရီရတော ရသ္မိယော နိစ္ဆရန္တိ။ အထေကော ခရမန္တီ ဧဝမာဟ “စိဉ္စမာဏဝိကံ ပဋိစ္စ သမဏဿ ဂေါတမဿ အဝဏ္ဏံ ဥပ္ပါဒေတွာ လာဘသက္ကာရံ နာသေဿာမာ”တိ။ တေ “အတ္ထေကော ဥပါယော”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ အထ သာ တိတ္ထိယာရာမံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ၊ တိတ္ထိယာ တာယ သဒ္ဓိံ န ကထေသုံ။ သာ “ကော နု ခေါ မေ ဒေါသော”တိ ယာဝတတိယံ “ဝန္ဒာမိ အယျာ”တိ ဝတွာ “အယျာ ကော နု ခေါ မေ ဒေါသော၊ ကိံ မယာ သဒ္ဓိံ န ကထေထာ”တိ အာဟ။ ဘဂိနိ သမဏံ ဂေါတမံ အမှေ ဝိဟေဌယန္တံ ဟတလာဘသက္ကာရေ ကတွာ ဝိစရန္တံ န ဇာနာသီတိ။ န ဇာနာမိ အယျာ ကိံ ပနေတ္ထ မယာ ကတ္တဗ္ဗန္တိ။ သစေ တွံ ဘဂိနိ အမှာကံ သုခမိစ္ဆသိ၊ အတ္တာနံ ပဋိစ္စ သမဏဿ ဂေါတမဿ အဝဏ္ဏံ ဥပ္ပါဒေတွာ လာဘသက္ကာရံ နာသေဟီတိ။

သာ “သာဓု အယျာ, မယှံဝေသော ဘာရော၊ မာ စိန္တယိတ္ထာ”တိ ဝတွာ ပက္ကမိတွာ ဣတ္ထိမာယာသု ကုသလတာယ တတော ပဋ္ဌာယ သာဝတ္ထိဝါသီနံ ဓမ္မကထံ သုတွာ ဇေတဝနာ နိက္ခမနသမယေ ဣန္ဒဂေါပကဝဏ္ဏံ ပဋံ ပါရုပိတွာ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထာ ဇေတဝနာဘိမုခီ ဂစ္ဆတိ။ “ဣမာယ ဝေလာယ ကုဟိံ ဂစ္ဆသီ”တိ ဝုတ္တေ “ကိံ တုမှာကံ မမ ဂမနဋ္ဌာနေနာ”တိ ဝတွာ ဇေတဝနသမီပေ တိတ္ထိယာရာမေ ဝသိတွာ ပါတောဝ “အဂ္ဂဝန္ဒနံ ဝန္ဒိဿာမာ”တိ နဂရာ နိက္ခမန္တေ

upāsakajane Jetavanassa antovuṭṭhā viya hutvā nagaraṁ pavisati[1]. “Kuhiṁ vuṭṭhāsī”ti vutte “kiṁ tumhākaṁ mama vuṭṭhaṭṭhānenā”ti vatvā māsaddhamāsaccayena[2] pucchiyamānā Jetavane samaṇena Gotamena saddhiṁ ekagandhakuṭiyā vuṭṭhāmhīti. Puthujjanānaṁ “saccaṁ nu kho etaṁ, no”ti kaṅkhaṁ uppādetvā temāsacatumāsaccayena pilotikāhi udaraṁ veṭhetvā gabbhinivaṇṇaṁ dassetvā upari rattapaṭaṁ pārupitvā “samaṇaṁ Gotamaṁ paṭicca gabbho uppanno”ti andhabāle saddahāpetvā aṭṭhanavamāsaccayena udare dārumaṇḍalikaṁ bandhitvā upari paṭaṁ pārupitvā hatthapādapiṭṭhiyo gohanukena koṭṭāpetvā ussade dassetvā kilantindriyā hutvā sāyanhasamaye Tathāgate alaṅkatadhammāsane nisīditvā dhammaṁ desente dhammasabhaṁ gantvā Tathāgatassa purato ṭhatvā “mahāsamaṇa mahājanassa tāva dhammaṁ desesi, madhuro te saddo, samphusitaṁ dantāvaraṇaṁ. Ahaṁ pana taṁ paṭicca gabbhaṁ labhitvā paripuṇṇagabbhā jātā, neva me sūtigharaṁ jānāsi, sappitelādīni sayaṁ akaronto upaṭṭhākānampi aññataraṁ Kosalarājānaṁ vā Anāthapiṇḍikaṁ vā Visākhaṁ upāsikaṁ vā ‘imissā Ciñcamāṇavikāya kattabbayuttakaṁ karohī’ti na vadesi, abhiramituṁyeva jānāsi, gabbhaparihāraṁ na jānāsī”ti gūthapiṇḍaṁ gahetvā candamaṇḍalaṁ dūsetuṁ vāyamantī viya parisamajjhe Tathāgataṁ akkosi. Tathāgato dhammakathaṁ ṭhapetvā sīho viya abhinadanto “bhagini tayā kathitassa tathabhāvaṁ vā vitathabhāvaṁ vā ahameva ca tvañca jānāmā”ti āha. Āma mahāsamaṇa, tayā ca mayā ca ñātabhāvenetaṁ jātanti[3].

Tasmiṁ khaṇe Sakkassa āsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. So āvajjamāno “Ciñcamāṇavikā Tathāgataṁ abhūtena akkosatī”ti ñatvā “idaṁ vatthuṁ sodhessāmī”ti catūhi devaputtehi saddhiṁ āgami. Devaputtā mūsikapotakā hutvā dārumaṇḍalikassa bandhanarajjuke ekappahāreneva chindiṁsu, pārutapaṭaṁ vāto ukkhipi, dārumaṇḍalikaṁ patamānaṁ tassā pādapiṭṭhiyaṁ pati, ubho aggapādā chijjiṁsu[4]. Manussā “dhī kāḷakaṇṇi, Sammāsambuddhaṁ akkosī”ti sīse kheḷaṁ pātetvā leḍḍudaṇḍādihatthā Jetavanā nīhariṁsu. Athassā Tathāgatassa cakkhupathaṁ atikkantakāle mahāpathavī

1. Pavisantī (Syā, Ka) 2. Ekamāsadvimāsaccayena (Syā), aḍḍhamāsaccayena (Ka)
3. Ñātabhāvaṁ ke na jānantīti (Sī), ñātabhāvaṁ ke taṁ jānantīti (Ka)
4. Bhijjiṁsu (Syā, Ka)

ဥပါသကဇနေ ဇေတဝနဿ အန္တောဝုတ္ထာ ဝိယ ဟုတွာ နဂရံ ပဝိသတိ[၁]။ “ကုဟိံ ဝုတ္ထာသီ”တိ ဝုတ္တေ “ကိံ တုမှာကံ မမ ဝုတ္ထဋ္ဌာနေနာ”တိ ဝတွာ မာသဒ္ဓမာသစ္စယေန[၂] ပုစ္ဆိယမာနာ ဇေတဝနေ သမဏေန ဂေါတမေန သဒ္ဓိံ ဧကဂန္ဓကုဋိယာ ဝုတ္ထာမှီတိ။ ပုထုဇ္ဇနာနံ “သစ္စံ နု ခေါ ဧတံ, နော”တိ ကင်္ခံ ဥပ္ပါဒေတွာ တေမာသစတုမာသစ္စယေန ပိလောတိကာဟိ ဥဒရံ ဝေဌေတွာ ဂဗ္ဘိနိဝဏ္ဏံ ဒဿေတွာ ဥပရိ ရတ္တပဋံ ပါရုပိတွာ “သမဏံ ဂေါတမံ ပဋိစ္စ ဂဗ္ဘော ဥပ္ပန္နော”တိ အန္ဓဗာလေ သဒ္ဒဟာပေတွာ အဋ္ဌနဝမာသစ္စယေန ဥဒရေ ဒါရုမဏ္ဍလိကံ ဗန္ဓိတွာ ဥပရိ ပဋံ ပါရုပိတွာ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌိယော ဂေါဟနုကေန ကောဋ္ဋာပေတွာ ဥဿဒေ ဒဿေတွာ ကိလန္တိန္ဒြိယာ ဟုတွာ သာယနှသမယေ တထာဂတေ အလင်္ကတဓမ္မာသနေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ ဓမ္မသဘံ ဂန္တွာ တထာဂတဿ ပုရတော ဌတွာ “မဟာသမဏ မဟာဇနဿ တာဝ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ မဓုရော တေ သဒ္ဒေါ၊ သမ္ဖုသိတံ ဒန္တာဝရဏံ။ အဟံ ပန တံ ပဋိစ္စ ဂဗ္ဘံ လဘိတွာ ပရိပုဏ္ဏဂဗ္ဘာ ဇာတာ၊ နေဝ မေ သူတိဃရံ ဇာနာသိ၊ သပ္ပိတေလာဒီနိ သယံ အကရောန္တော ဥပဋ္ဌာကာနမ္ပိ အညတရံ ကောသလရာဇာနံ ဝါ အနာထပိဏ္ဍိကံ ဝါ ဝိသာခံ ဥပါသိကံ ဝါ ‘ဣမိဿာ စိဉ္စမာဏဝိကာယ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ကရောဟီ’တိ န ဝဒေသိ၊ အဘိရမိတုံယေဝ ဇာနာသိ၊ ဂဗ္ဘပရိဟာရံ န ဇာနာသီ”တိ ဂူထပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဒူသေတုံ ဝါယမန္တီ ဝိယ ပရိသမဇ္ဈေ တထာဂတံ အက္ကောသိ။ တထာဂတော ဓမ္မကထံ ဌပေတွာ သီဟော ဝိယ အဘိနဒန္တော “ဘဂိနိ တယာ ကထိတဿ တထဘာဝံ ဝါ ဝိတထဘာဝံ ဝါ အဟမေဝ စ တွဉ္စ ဇာနာမာ”တိ အာဟ။ အာမ မဟာသမဏ, တယာ စ မယာ စ ဉာတဘာဝေနေတံ ဇာတန္တိ[၃]။

တသ္မိံ ခဏေ သက္ကဿ အာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သော အာဝဇ္ဇမာနော “စိဉ္စမာဏဝိကာ တထာဂတံ အဘူတေန အက္ကောသတီ”တိ ဉတွာ “ဣဒံ ဝတ္ထုံ သောဓေဿာမီ”တိ စတူဟိ ဒေဝပုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ အာဂမိ။ ဒေဝပုတ္တာ မူသိကပေါတကာ ဟုတွာ ဒါရုမဏ္ဍလိကဿ ဗန္ဓနရဇ္ဇုကေ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဆိန္ဒိံသု၊ ပါရုတပဋံ ဝါတော ဥက္ခိပိ၊ ဒါရုမဏ္ဍလိကံ ပတမာနံ တဿာ ပါဒပိဋ္ဌိယံ ပတိ၊ ဥဘော အဂ္ဂပါဒါ ဆိဇ္ဇိံသု[၄]။ မနုဿာ “ဓိ ကာဠကဏ္ဏိ, သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အက္ကောသီ”တိ သီသေ ခေဠံ ပါတေတွာ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒိဟတ္ထာ ဇေတဝနာ နီဟရိံသု။ အထဿာ တထာဂတဿ စက္ခုပထံ အတိက္ကန္တကာလေ မဟာပထဝီ

၁-ပဝိသန္တိ (သျာ၊ က) ၂-ဧကမာသဒွိမာသစ္စယေန (သျာ)၊ အဍ္ဎမာသစ္စယေန (က)
၃-ဉာတဘာဝံ ကေ န ဇာနန္တီတိ (သီ)၊ ဉာတဘာဝံ ကေ တံ ဇာနန္တီတိ (က) ၄-ဘိဇ္ဇိံသု (သျာ၊ က)

bhijjitvā vivaramadāsi, Avīcito aggijālā uṭṭhahi. Sā kuladattiyaṁ kambalaṁ pārupamānā viya gantvā Avīcimhi nibbatti. Aññatitthiyānaṁ lābhasakkāro parihāyi, Dasabalassa bhiyyoso mattāya vaḍḍhi. Punadivase dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso Ciñcamāṇavikā evaṁ uḷāraguṇaṁ aggadakkhiṇeyyaṁ Sammāsambuddhaṁ abhūtena akkositvā mahāvināsaṁ pattā"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepi esā maṁ abhūtena akkositvā vināsaṁ pattāyevā"ti vatvā—

"Nā'daṭṭhā parato dosaṁ, aṇuṁ thūlāni sabbaso.
Issaro paṇaye daṇḍaṁ, sāmaṁ appaṭivekkhiyā"ti—

Imaṁ Dvādasanipāte **Mahāpadumajātakaṁ**[1] vitthāretvā kathesi—

Tadā kiresā Mahāpadumakumārassa bodhisattassa mātu sapattī rañño aggamahesī hutvā mahāsattaṁ asaddhammena nimantetvā tassa manaṁ alabhitvā attanāva attani vippakāraṁ katvā gilānālayaṁ dassetvā "tava putto maṁ anicchantiṁ imaṁ vippakāraṁ pāpesī"ti rañño ārocesi. Rājā kuddho mahāsattaṁ corapapāte khipi. Atha naṁ pabbatakucchiyaṁ adhivatthā devatā paṭiggahetvā nāgarājassa phaṇagabbhe patiṭṭhapesi. Nāgarājā taṁ Nāgabhavanaṁ netvā upaḍḍharajjena sammānesi. So tattha saṁvaccharaṁ vasitvā pabbajitukāmo Himavantappadesaṁ patvā pabbajitvā jhānābhiññāyo nibbattesi. Atha naṁ eko vanacarako disvā rañño ārocesi. Rājā tassa santikaṁ gantvā katapaṭisanthāro sabbaṁ taṁ pavattiṁ ñatvā mahāsattaṁ rajjena nimantetvā tena "mayhaṁ rajjena kiccaṁ natthi, tvaṁ pana dasa rājadhamme akopetvā agatigamanaṁ pahāya dhammena rajjaṁ kārehī"ti ovadito uṭṭhāyāsanā roditvā nagaraṁ gacchanto antarāmagge amacce pucchi "ahaṁ kaṁ nissāya evaṁ ācārasampannena puttena viyogaṁ patto"ti. Aggamahesiṁ nissāya devāti. Rājā taṁ uddhaṁpādaṁ gahetvā corapapāte khipāpetvā nagaraṁ pavisitvā dhammena rajjaṁ kāresi. Tadā Mahāpadumakumāro Satthā[2] ahosi, mātu sapattī Ciñcamāṇavikāti.

1. Khu 5. 253 piṭṭhe. 2. Mahāsatto (Sī, Syā)

ဘိဇ္ဇိတွာ ဝိဝရမဒါသိ၊ အဝီစိတော အဂ္ဂိဇာလာ ဥဋ္ဌဟိ။ သာ ကုလဒတ္တိယံ ကမ္ဗလံ ပါရုပမာနာ ဝိယ ဂန္တွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ။ အညတိတ္ထိယာနံ လာဘသက္ကာရော ပရိဟာယိ၊ ဒသဗလဿ ဘိယျောသော မတ္တာယ ဝဍ္ဎိ။ ပုနဒိဝသေ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အာဝုသော စိဉ္စမာဏဝိကာ ဧဝံ ဥဠာရဂုဏံ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အဘူတေန အက္ကောသိတွာ မဟာဝိနာသံ ပတ္တာ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧသာ မံ အဘူတေန အက္ကောသိတွာ ဝိနာသံ ပတ္တာယေဝါ"တိ ဝတွာ—

"နာ'ဒဋ္ဌာ ပရတော ဒေါသံ၊ အဏုံ ထူလာနိ သဗ္ဗသော။
ဣဿရော ပဏယေ ဒဏ္ဍံ၊ သာမံ အပ္ပဋိဝေက္ခိယာ"တိ—

ဣမံ ဒွါဒသနိပါတေ **မဟာပဒုမဇာတကံ**[၁] ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသိ—

တဒါ ကိရေသာ မဟာပဒုမကုမာရဿ ဗောဓိသတ္တဿ မာတု သပတ္တီ ရညော အဂ္ဂမဟေသီ ဟုတွာ မဟာသတ္တံ အသဒ္ဓမ္မေန နိမန္တေတွာ တဿ မနံ အလဘိတွာ အတ္တနာဝ အတ္တနိ ဝိပ္ပကာရံ ကတွာ ဂိလာနာလယံ ဒဿေတွာ "တဝ ပုတ္တော မံ အနိစ္ဆန္တိံ ဣမံ ဝိပ္ပကာရံ ပါပေသီ"တိ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ ကုဒ္ဓေါ မဟာသတ္တံ စောရပပါတေ ခိပိ။ အထ နံ ပဗ္ဗတကုစ္ဆိယံ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ နာဂရာဇဿ ဖဏဂဗ္ဘေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ နာဂရာဇာ တံ နာဂဘဝနံ နေတွာ ဥပဍ္ဎရဇ္ဇေန သမ္မာနေသိ။ သော တတ္ထ သံဝစ္ဆရံ ဝသိတွာ ပဗ္ဗဇိတုကာမော ဟိမဝန္တပ္ပဒေသံ ပတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ဈာနာဘိညာယော နိဗ္ဗတ္တေသိ။ အထ နံ ဧကော ဝနစရကော ဒိသွာ ရညော အာရောစေသိ။ ရာဇာ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ကတပဋိသန္ထာရော သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ မဟာသတ္တံ ရဇ္ဇေန နိမန္တေတွာ တေန "မယှံ ရဇ္ဇေန ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ တွံ ပန ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေတွာ အဂတိဂမနံ ပဟာယ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေဟီ"တိ ဩဝဒိတော ဥဋ္ဌာယာသနာ ရောဒိတွာ နဂရံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ အမစ္စေ ပုစ္ဆိ "အဟံ ကံ နိဿာယ ဧဝံ အာစာရသမ္ပန္နေန ပုတ္တေန ဝိယောဂံ ပတ္တော"တိ။ အဂ္ဂမဟေသိံ နိဿာယ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ တံ ဥဒ္ဓံပါဒံ ဂဟေတွာ စောရပပါတေ ခိပါပေတွာ နဂရံ ပဝိသိတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ တဒါ မဟာပဒုမကုမာရော သတ္ထာ[၂] အဟောသိ၊ မာတု သပတ္တီ စိဉ္စမာဏဝိကာတိ။

၁-ခု ၅-၂၅၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-မဟာသတ္တော (သီ၊ သျာ)

Satthā imamatthaṁ pakāsetvā “bhikkhave ekaṁ dhammaṁ hi saccavacanaṁ pahāya musāvāde patiṭṭhitānaṁ vissaṭṭhaparalokānaṁ akattabbapāpakammaṁ nāma natthī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

176. “Ekaṁ dhammaṁ atītassa, musāvādissa jantuno.
Vitiṇṇaparalokassa, natthi pāpaṁ akāriyan”ti.

Tattha **ekaṁ dhamman**ti saccaṁ. **Musāvādissā**ti yassa dasasu vacanesu ekampi saccaṁ natthi, evarūpassa musāvādino. **Vitiṇṇaparalokassā**ti vissaṭṭhaparalokassa. Evarūpo hi manussasampattiṁ devasampattiṁ avasāne nibbānasampattinti imā tissopi sampattiyo na passati. **Natthi pāpan**ti tassa evarūpassa idaṁ nāma pāpaṁ akattabbanti natthi.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁ sūti.

Ciñcamāṇavikāvatthu navamaṁ.

---

10. Asadisadānavatthu

Na ve kadariyāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto asadisadānaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Satthā cārikaṁ caritvā pañcasatabhikkhuparivāro Jetavanaṁ pāvisi. Rājā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ nimantetvā punadivase āgantukadānaṁ sajjetvā “dānaṁ me passantū”ti nāgare pakkosi. Nāgarā āgantvā rañño dānaṁ disvā punadivase Satthāraṁ nimantetvā dānaṁ sajjetvā “amhākampi dānaṁ devo passatū”ti rañño pahiṇiṁsu. Rājā tesaṁ dānaṁ disvā “imehi mama dānato uttaritaraṁ kataṁ, puna dānaṁ karissāmī”ti punadivasepi dānaṁ sajjesi. Nāgarāpi taṁ disvā punadivase sajjayiṁsu. Evaṁ neva rājā nāgare parājetuṁ sakkoti, na nāgarā rājānaṁ. Atha chaṭṭhe vāre nāgarā sataguṇaṁ sahassaguṇaṁ vaḍḍhetvā yathā na sakkā hoti “idaṁ nāma imesaṁ dāne natthī”ti vattuṁ, evaṁ dānaṁ sajjayiṁsu. Rājā taṁ disvā “sacāhaṁ imesaṁ dānato uttaritaraṁ kātuṁ na sakkhissāmi, kiṁ me jīvitenā”ti upāyaṁ cintento nipajji. Atha naṁ

သတ္ထာ ဣမမတ္ထံ ပကာသေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဧကံ ဓမ္မံ ဟိ သစ္စဝစနံ ပဟာယ မုသာဝါဒေ ပတိဋ္ဌိတာနံ ဝိဿဋ္ဌပရလောကာနံ အကတ္တဗ္ဗပါပကမ္မံ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၆။ “ဧကံ ဓမ္မံ အတီတဿ၊ မုသာဝါဒိဿ ဇန္တုနော။
ဝိတိဏ္ဏပရလောကဿ၊ နတ္ထိ ပါပံ အကာရိယ”န္တိ။

တတ္ထ **ဧကံ ဓမ္မ**န္တိ သစ္စံ။ **မုသာဝါဒိဿာ**တိ ယဿ ဒသသု ဝစနေသု ဧကမ္ပိ သစ္စံ နတ္ထိ၊ ဧဝရူပဿ မုသာဝါဒိနော။ **ဝိတိဏ္ဏပရလောကဿာ**တိ ဝိဿဋ္ဌပရလောကဿ။ ဧဝရူပေါ ဟိ မနုဿသမ္ပတ္တိံ ဒေဝသမ္ပတ္တိံ အဝသာနေ နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိန္တိ ဣမာ တိဿောပိ သမ္ပတ္တိယော န ပဿတိ။ **နတ္ထိ ပါပ**န္တိ တဿ ဧဝရူပဿ ဣဒံ နာမ ပါပံ အကတ္တဗ္ဗန္တိ နတ္ထိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

စိဉ္စမာဏဝိကာဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-အသဒိသဒါနဝတ္ထု

န ဝေ ကဒရိယာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အသဒိသဒါနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သတ္ထာ စာရိကံ စရိတွာ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော ဇေတဝနံ ပါဝိသိ။ ရာဇာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ပုနဒိဝသေ အာဂန္တုကဒါနံ သဇ္ဇေတွာ “ဒါနံ မေ ပဿန္တူ”တိ နာဂရေ ပက္ကောသိ။ နာဂရာ အာဂန္တွာ ရညော ဒါနံ ဒိသွာ ပုနဒိဝသေ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ဒါနံ သဇ္ဇေတွာ “အမှာကမ္ပိ ဒါနံ ဒေဝေါ ပဿတူ”တိ ရညော ပဟိဏိံသု။ ရာဇာ တေသံ ဒါနံ ဒိသွာ “ဣမေဟိ မမ ဒါနတော ဥတ္တရိတရံ ကတံ၊ ပုန ဒါနံ ကရိဿာမီ”တိ ပုနဒိဝသေပိ ဒါနံ သဇ္ဇေသိ။ နာဂရာပိ တံ ဒိသွာ ပုနဒိဝသေ သဇ္ဇယိံသု။ ဧဝံ နေဝ ရာဇာ နာဂရေ ပရာဇေတုံ သက္ကောတိ၊ န နာဂရာ ရာဇာနံ။ အထ ဆဋ္ဌေ ဝါရေ နာဂရာ သတဂုဏံ သဟဿဂုဏံ ဝဍ္ဎေတွာ ယထာ န သက္ကာ ဟောတိ “ဣဒံ နာမ ဣမေသံ ဒါနေ နတ္ထီ”တိ ဝတ္တုံ၊ ဧဝံ ဒါနံ သဇ္ဇယိံသု။ ရာဇာ တံ ဒိသွာ “သစာဟံ ဣမေသံ ဒါနတော ဥတ္တရိတရံ ကာတုံ န သက္ခိဿာမိ၊ ကိံ မေ ဇီဝိတေနာ”တိ ဥပါယံ စိန္တေန္တော နိပဇ္ဇိ။ အထ နံ

Mallikā devī upasaṅkamitvā “kasmā mahārāja evaṁ nipannosi, kena te indriyāni kilantāni viyā”ti pucchi. Rājā āha “na dāni tvaṁ devi jānāsī”ti. Na jānāmi devāti. So tassā tamatthaṁ ārocesi.

Atha naṁ Mallikā āha “deva mā cintayi, kahaṁ tayā pathavissaro rājā nāgarehi parājiyamāno diṭṭhapubbo vā sutapubbo vā, ahaṁ te dānaṁ saṁvidahissāmī”ti. Itissa asadisadānaṁ saṁvidahitukāmatāya evaṁ vatvā mahārāja sālakalyāṇipadarehi pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ anto āvaṭṭe nisīdanamaṇḍapaṁ kārehi, sesā bahi-āvaṭṭe nisīdissanti. Pañca setacchattasatāni kārehi, tāni gahetvā pañcasatā hatthī pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ matthake dhārayamānā ṭhassanti. Aṭṭha vā dasa vā rattasuvaṇṇanāvāyo kārehi, tā maṇḍapamajjhe bhavissanti. Dvinnaṁ dvinnaṁ bhikkhūnaṁ antare ekekā khattiyadhītā nisīditvā gandhe pisissati, ekekā khattiyadhītā bījaniṁ ādāya dve dve bhikkhū bījamānā ṭhassati, sesā khattiyadhītaro pise pise gandhe haritvā suvaṇṇanāvāsu pakkhipissanti, tāsu ekaccā khattiyadhītaro nīluppalakalāpe gahetvā suvaṇṇanāvāsu pakkhittagandhe āloḷetvā vāsaṁ gāhāpessanti. Nāgarānañhi neva khattiyadhītaro atthi, na setacchattāni, na hatthino ca. Imehi kāraṇehi nāgarā parājissanti, evaṁ karohi mahārājāti. Rājā “sādhu devi, kalyāṇaṁ te kathitan”ti tāya kathitaniyāmena sabbaṁ kāresi. Ekassa pana bhikkhuno eko hatthi nappahosi. Atha rājā Mallikaṁ āha “bhadde ekassa bhikkhuno eko hatthi nappahoti, kiṁ karissāmā”ti. Kiṁ deva pañca hatthisatāni natthīti. Atthi devi, avasesā duṭṭhahatthino, te bhikkhū disvāva verambhavātā viya caṇḍā hontīti. Deva ahaṁ ekassa duṭṭhahatthipotakassa chattaṁ gahetvā tiṭṭhanaṭṭhānaṁ jānāmīti. Kattha naṁ ṭhapessāmāti. Ayyassa Aṅgulimālassa santiketi. Rājā tathā kāresi. Hatthipotako vāladhiṁ antarasatthimhi pakkhipitvā ubho kaṇṇe pātetvā akkhīni nimīletvā aṭṭhāsi. Mahājano “evarūpassa nāma caṇḍahatthino ayamākāro”ti hatthimeva olokesi.

Rājā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisitvā Satthāraṁ vanditvā “bhante yaṁ imasmiṁ dānagge kappiyabhaṇḍaṁ vā akappiyabhaṇḍaṁ vā, sabbaṁ taṁ tumhākameva dammī”ti

မလ္လိကာ ဒေဝီ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကသ္မာ မဟာရာဇ ဧဝံ နိပန္နောသိ၊ ကေန တေ ဣန္ဒြိယာနိ ကိလန္တာနိ ဝိယာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ရာဇာ အာဟ “န ဒါနိ တွံ ဒေဝိ ဇာနာသီ”တိ။ န ဇာနာမိ ဒေဝါတိ။ သော တဿာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။

အထ နံ မလ္လိကာ အာဟ “ဒေဝ မာ စိန္တယိ၊ ကဟံ တယာ ပထဝိဿရော ရာဇာ နာဂရေဟိ ပရာဇိယမာနော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ဝါ သုတပုဗ္ဗော ဝါ၊ အဟံ တေ ဒါနံ သံဝိဒဟိဿာမီ”တိ။ ဣတိဿ အသဒိသဒါနံ သံဝိဒဟိတုကာမတာယ ဧဝံ ဝတွာ မဟာရာဇ သာလကလျာဏိပဒရေဟိ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အန္တော အာဝဋ္ဋေ နိသီဒနမဏ္ဍပံ ကာရေဟိ၊ သေသာ ဗဟိအာဝဋ္ဋေ နိသီဒိဿန္တိ။ ပဉ္စ သေတစ္ဆတ္တသတာနိ ကာရေဟိ၊ တာနိ ဂဟေတွာ ပဉ္စသတာ ဟတ္ထီ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ မတ္ထကေ ဓာရယမာနာ ဌဿန္တိ။ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ ရတ္တသုဝဏ္ဏနာဝါယော ကာရေဟိ၊ တာ မဏ္ဍပမဇ္ဈေ ဘဝိဿန္တိ။ ဒွိန္နံ ဒွိန္နံ ဘိက္ခူနံ အန္တရေ ဧကေကာ ခတ္တိယဓီတာ နိသီဒိတွာ ဂန္ဓေ ပိသိဿတိ၊ ဧကေကာ ခတ္တိယဓီတာ ဗီဇနိံ အာဒါယ ဒွေ ဒွေ ဘိက္ခူ ဗီဇမာနာ ဌဿတိ၊ သေသာ ခတ္တိယဓီတရော ပိသေ ပိသေ ဂန္ဓေ ဟရိတွာ သုဝဏ္ဏနာဝါသု ပက္ခိပိဿန္တိ၊ တာသု ဧကစ္စာ ခတ္တိယဓီတရော နီလုပ္ပလကလာပေ ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏနာဝါသု ပက္ခိတ္တဂန္ဓေ အာလောဠေတွာ ဝါသံ ဂါဟာပေဿန္တိ။ နာဂရာနဉှိ နေဝ ခတ္တိယဓီတရော အတ္ထိ, န သေတစ္ဆတ္တာနိ, န ဟတ္ထိနော စ။ ဣမေဟိ ကာရဏေဟိ နာဂရာ ပရာဇိဿန္တိ၊ ဧဝံ ကရောဟိ မဟာရာဇာတိ။ ရာဇာ “သာဓု ဒေဝိ, ကလျာဏံ တေ ကထိတ”န္တိ တာယ ကထိတနိယာမေန သဗ္ဗံ ကာရေသိ။ ဧကဿ ပန ဘိက္ခုနော ဧကော ဟတ္ထိ နပ္ပဟောသိ။ အထ ရာဇာ မလ္လိကံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဧကဿ ဘိက္ခုနော ဧကော ဟတ္ထိ နပ္ပဟောတိ၊ ကိံ ကရိဿာမာ”တိ။ ကိံ ဒေဝ ပဉ္စ ဟတ္ထိသတာနိ နတ္ထီတိ။ အတ္ထိ ဒေဝိ၊ အဝသေသာ ဒုဋ္ဌဟတ္ထိနော၊ တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာဝ ဝေရမ္ဘဝါတာ ဝိယ စဏ္ဍာ ဟောန္တီတိ။ ဒေဝ အဟံ ဧကဿ ဒုဋ္ဌဟတ္ထိပေါတကဿ ဆတ္တံ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌနဋ္ဌာနံ ဇာနာမီတိ။ ကတ္ထ နံ ဌပေဿာမာတိ။ အယျဿ အင်္ဂုလိမာလဿ သန္တိကေတိ။ ရာဇာ တထာ ကာရေသိ။ ဟတ္ထိပေါတကော ဝါလဓိံ အန္တရသတ္ထိမှိ ပက္ခိပိတွာ ဥဘော ကဏ္ဏေ ပါတေတွာ အက္ခီနိ နိမီလေတွာ အဋ္ဌာသိ။ မဟာဇနော “ဧဝရူပဿ နာမ စဏ္ဍဟတ္ထိနော အယမာကာရော”တိ ဟတ္ထိမေဝ ဩလောကေသိ။

ရာဇာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ယံ ဣမသ္မိံ ဒါနဂ္ဂေ ကပ္ပိယဘဏ္ဍံ ဝါ အကပ္ပိယဘဏ္ဍံ ဝါ၊ သဗ္ဗံ တံ တုမှာကမေဝ ဒမ္မီ”တိ

āha. Tasmiṁ pana dāne ekadivaseneva[1] pariccattaṁ cuddasakoṭidhanaṁ hoti. Satthu pana setacchattaṁ nisīdanapallaṅko ādhārako pādapīṭhikāti[2] cattāri anagghāneva. Puna evarūpaṁ katvā Buddhānaṁ dānaṁ nāma dātuṁ samattho nāhosi, teneva taṁ “asadisadānan”ti paññāyi. Taṁ kira sabbabuddhānaṁ ekavāraṁ hotiyeva, sabbesaṁ pana[3] itthīyeva saṁvidahati. Rañño pana Kāḷo ca Juṇho cāti dve amaccā ahesuṁ. Tesu Kāḷo cintesi “aho rājakulassa parihāni, ekadivaseneva cuddasakoṭidhanaṁ khayaṁ gacchati, ime imaṁ dānaṁ bhuñjitvā gantvā nipannā niddāyissanti, aho naṭṭhaṁ rājakulan”ti. Juṇho cintesi “aho rañño dānaṁ sudinnaṁ. Na hi sakkā rājabhāve aṭṭhitena evarūpaṁ dānaṁ dātuṁ, sabbasattānaṁ pattiṁ adento nāma natthi, ahaṁ panidaṁ dānaṁ anumodāmī”ti.

Satthu bhattakiccāvasāne rājā anumodanatthāya pattaṁ gaṇhi. Satthā cintesi “raññā mahoghaṁ pavattentena viya mahādānaṁ dinnaṁ, asakkhi nu kho mahājano cittaṁ pasādetuṁ, udāhu no”ti. So tesaṁ amaccānaṁ cittācāraṁ ñatvā “sace rañño dānānucchavikaṁ anumodanaṁ karissāmi, Kāḷassa muddhā sattadhā phalissati, Juṇho sotāpattiphale patiṭṭhahissatī”ti ñatvā Kāḷe anukampaṁ paṭicca evarūpaṁ dānaṁ datvā ṭhitassa rañño catuppadikaṁ gāthameva vatvā uṭṭhāyāsanā vihāraṁ gato. Bhikkhū Aṅgulimālaṁ pucchiṁsu “na kiṁ nu kho āvuso duṭṭhahatthiṁ chattaṁ dhāretvā ṭhitaṁ disvā bhāyī”ti. Na bhāyiṁ āvusoti. Te Satthāraṁ upasaṅkamitvā āhaṁsu “Aṅgulimālo bhante aññaṁ byākarosī”ti. Satthā “na bhikkhave Aṅgulimālo bhāyati. Khīṇāsava-usabhānañhi antare jeṭṭhaka-usabhā mama puttasadisā bhikkhū na bhāyantī”ti vatvā Brāhmaṇavagge imaṁ gāthamāha—

“Usabhaṁ pavaraṁ vīraṁ, mahesiṁ vijitāvinaṁ.
Anejaṁ nhātakaṁ Buddhaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti[4].

Rājāpi domanassappatto “evarūpāya nāma parisāya dānaṁ datvā ṭhitassa mayhaṁ anucchavikaṁ anumodanaṁ akatvā gāthameva vatvā Satthā uṭṭhāyāsanā gato, mayā Satthu anucchavikaṁ dānaṁ akatvā ananucchavikaṁ kataṁ

1. Ekadivaseyeva (Sī)
2. Pādapīṭhakoti (Syā)
3. Satthu ca sabbesaṁ ca (Syā)
4. Khu 1. 74, 378 piṭṭhesu.

အာဟ။ တသ္မိံ ပန ဒါနေ ဧကဒိဝသေနေဝ[1] ပရိစ္စတ္တံ စုဒ္ဒသကောဋိဓနံ ဟောတိ။ သတ္ထု ပန သေတစ္ဆတ္တံ နိသီဒနပလ္လင်္ကော အာဓာရကော ပါဒပီဌိကာတိ[2] စတ္တာရိ အနဂ္ဃာနေဝ။ ပုန ဧဝရူပံ ကတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ဒါနံ နာမ ဒါတုံ သမတ္ထော နာဟောသိ၊ တေနေဝ တံ "အသဒိသဒါန"န္တိ ပညာယိ။ တံ ကိရ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ဧကဝါရံ ဟောတိယေဝ၊ သဗ္ဗေသံ ပန[3] ဣတ္ထိယေဝ သံဝိဒဟတိ။ ရညော ပန ကာဠော စ ဇုဏှော စာတိ ဒွေ အမစ္စာ အဟေသုံ။ တေသု ကာဠော စိန္တေသိ "အဟော ရာဇကုလဿ ပရိဟာနိ၊ ဧကဒိဝသေနေဝ စုဒ္ဒသကောဋိဓနံ ခယံ ဂစ္ဆတိ၊ ဣမေ ဣမံ ဒါနံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဂန္တွာ နိပန္နာ နိဒ္ဒါယိဿန္တိ၊ အဟော နဋ္ဌံ ရာဇကုလ"န္တိ။ ဇုဏှော စိန္တေသိ "အဟော ရညော ဒါနံ သုဒိန္နံ။ န ဟိ သက္ကာ ရာဇဘာဝေ အဋ္ဌိတေန ဧဝရူပံ ဒါနံ ဒါတုံ၊ သဗ္ဗသတ္တာနံ ပတ္တိံ အဒေန္တော နာမ နတ္ထိ၊ အဟံ ပနိဒံ ဒါနံ အနုမောဒါမီ"တိ။

သတ္ထု ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ရာဇာ အနုမောဒနတ္ထာယ ပတ္တံ ဂဏှိ။ သတ္ထာ စိန္တေသိ "ရညာ မဟောဃံ ပဝတ္တေန္တေန ဝိယ မဟာဒါနံ ဒိန္နံ၊ အသက္ခိ နု ခေါ မဟာဇနော စိတ္တံ ပသာဒေတုံ၊ ဥဒါဟု နော"တိ။ သော တေသံ အမစ္စာနံ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ "သစေ ရညော ဒါနာနုစ္ဆဝိကံ အနုမောဒနံ ကရိဿာမိ၊ ကာဠဿ မုဒ္ဓါ သတ္တဓာ ဖလိဿတိ၊ ဇုဏှော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိဿတီ"တိ ဉတွာ ကာဠေ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ ဧဝရူပံ ဒါနံ ဒတွာ ဌိတဿ ရညော စတုပ္ပဒိကံ ဂါထမေဝ ဝတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဝိဟာရံ ဂတော။ ဘိက္ခူ အင်္ဂုလိမာလံ ပုစ္ဆိံသု "န ကိံ နု ခေါ အာဝုသော ဒုဋ္ဌဟတ္ထိံ ဆတ္တံ ဓာရေတွာ ဌိတံ ဒိသွာ ဘာယီ"တိ။ န ဘာယိံ အာဝုသောတိ။ တေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟံသု "အင်္ဂုလိမာလော ဘန္တေ အညံ ဗျာကရောသီ"တိ။ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ အင်္ဂုလိမာလော ဘာယတိ။ ခီဏာသဝဥသဘာနဉှိ အန္တရေ ဇေဋ္ဌကဥသဘာ မမ ပုတ္တသဒိသာ ဘိက္ခူ န ဘာယန္တီ"တိ ဝတွာ ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"ဥသဘံ ပဝရံ ဝီရံ၊ မဟေသိံ ဝိဇိတာဝိနံ။
အနေဇံ နှာတကံ ဗုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ[4]။

ရာဇာပိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော "ဧဝရူပါယ နာမ ပရိသာယ ဒါနံ ဒတွာ ဌိတဿ မယှံ အနုစ္ဆဝိကံ အနုမောဒနံ အကတွာ ဂါထမေဝ ဝတွာ သတ္ထာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဂတော၊ မယာ သတ္ထု အနုစ္ဆဝိကံ ဒါနံ အကတွာ အနနုစ္ဆဝိကံ ကတံ

၁-ဧကဒိဝသေယေဝ (သီ)
၂-ပါဒပီဌကောတိ (သျာ)
၃-သတ္ထု စ သဗ္ဗေသံ စ (သျာ)
၄-ခု ၁-၇၄-၃၇၈-ပိဋ္ဌေသု။

bhavissati, kappiyabhaṇḍaṁ adatvā akappiyabhaṇḍaṁ vā dinnaṁ bhavissati, Satthārā me kupitena bhavitabbaṁ. Etañhi asadisadānaṁ nāma[1], dānānurūpaṁ anumodanaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā etadavoca "kiṁ nu kho me bhante dātabbayuttakaṁ dānaṁ na dinnaṁ, udāhu dānānurūpaṁ kappiyabhaṇḍaṁ adatvā akappiyabhaṇḍameva dinnan"ti. Kimetaṁ mahārājāti. Na me tumhehi dānānucchavikā anumodanā katāti. Mahārāja anucchavikameva te dānaṁ dinnaṁ. Etañhi asadisadānaṁ nāma, ekassa Buddhassa ekavārameva sakkā dātuṁ, puna evarūpaṁ nāma dānaṁ duddadanti. Atha kasmā bhante me dānānurūpaṁ anumodanaṁ na karitthāti. Parisāya asuddhattā mahārājāti. Ko nu kho bhante parisāya dosoti. Athassa Satthā dvinnampi amaccānaṁ cittācāraṁ ārocetvā Kāḷe anukampaṁ paṭicca anumodanāya akatabhāvaṁ ācikkhi. Rājā "saccaṁ kira te Kāḷa evaṁ cintitan"ti pucchitvā "saccan"ti vutte "tava santakaṁ aggahetvā mama puttadārehi saddhiṁ mayi attano santakaṁ dente tuyhaṁkā pīḷā, gaccha bho, yaṁ te mayā dinnaṁ, taṁ dinnameva hotu, raṭṭhato pana me nikkhamā"ti taṁ raṭṭhā nīharitvā juṇhaṁ pakkosāpetvā "saccaṁ kira te evaṁ cintitan"ti pucchitvā "saccan"ti vutte "sādhu mātula, pasannosmi, tvaṁ mama parijanaṁ gahetvā mayā dinnaniyāmeneva satta divasāni dānaṁ dehī"ti sattāhaṁ rajjaṁ niyyādetvā Satthāraṁ āha "passatha bhante bālassa karaṇaṁ, mayā evaṁ dinnadāne pahāramadāsī"ti. Satthā "āma mahārāja, bālā nāma parassa dānaṁ anabhinanditvā duggatiparāyaṇā honti, dhīrā pana paresampi dānaṁ anumoditvā saggaparāyaṇā eva hontī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

177. "Na ve kadariyā devalokaṁ vajanti,
Bālā have nappasaṁsanti dānaṁ.
Dhīro ca dānaṁ anumodamāno,
Teneva so hoti sukhī paratthā"ti.

Tattha **kadariyā**ti thaddhamaccharino. **Bālā**ti idhalokaparalokaṁ ajānanakā. **Dhīro**ti paṇḍito. **Sukhī paratthāti teneva so** dānānumodanapuññena paraloke dibbasampattiṁ anubhavamāno sukhī **hotī**ti.

1. Yassa kassaci nāma (Sī, Syā)

ဘဝိဿတိ၊ ကပ္ပိယဘဏ္ဍံ အဒတွာ အကပ္ပိယဘဏ္ဍံ ဝါ ဒိန္နံ ဘဝိဿတိ၊ သတ္ထာရာ မေ ကုပိတေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဧတဉှိ အသဒိသဒါနံ နာမ[၁]၊ ဒါနာနုရူပံ အနုမောဒနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧတဒဝေါစ “ကိံ နု ခေါ မေ ဘန္တေ ဒါတဗ္ဗယုတ္တကံ ဒါနံ န ဒိန္နံ၊ ဥဒါဟု ဒါနာနုရူပံ ကပ္ပိယဘဏ္ဍံ အဒတွာ အကပ္ပိယဘဏ္ဍမေဝ ဒိန္န”န္တိ။ ကိမေတံ မဟာရာဇာတိ။ န မေ တုမှေဟိ ဒါနာနုစ္ဆဝိကာ အနုမောဒနာ ကတာတိ။ မဟာရာဇ အနုစ္ဆဝိကမေဝ တေ ဒါနံ ဒိန္နံ။ ဧတဉှိ အသဒိသဒါနံ နာမ၊ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ ဧကဝါရမေဝ သက္ကာ ဒါတုံ၊ ပုန ဧဝရူပံ နာမ ဒါနံ ဒုဒ္ဒဒန္တိ။ အထ ကသ္မာ ဘန္တေ မေ ဒါနာနုရူပံ အနုမောဒနံ န ကရိတ္ထာတိ။ ပရိသာယ အသုဒ္ဓတ္တာ မဟာရာဇာတိ။ ကော နု ခေါ ဘန္တေ ပရိသာယ ဒေါသောတိ။ အထဿ သတ္ထာ ဒွိန္နမ္ပိ အမစ္စာနံ စိတ္တာစာရံ အာရောစေတွာ ကာဠေ အနုကမ္ပံ ပဋိစ္စ အနုမောဒနာယ အကတဘာဝံ အာစိက္ခိ။ ရာဇာ “သစ္စံ ကိရ တေ ကာဠ ဧဝံ စိန္တိတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ “တဝ သန္တကံ အဂ္ဂဟေတွာ မမ ပုတ္တဒါရေဟိ သဒ္ဓိံ မယိ အတ္တနော သန္တကံ ဒေန္တေ တုယှံ ကာ ပီဠာ၊ ဂစ္ဆ ဘော, ယံ တေ မယာ ဒိန္နံ၊ တံ ဒိန္နမေဝ ဟောတု၊ ရဋ္ဌတော ပန မေ နိက္ခမာ”တိ တံ ရဋ္ဌာ နီဟရိတွာ ဇုဏှံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တေ ဧဝံ စိန္တိတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ “သာဓု မာတုလ, ပသန္နောသ္မိ၊ တွံ မမ ပရိဇနံ ဂဟေတွာ မယာ ဒိန္နနိယာမေနေဝ သတ္တ ဒိဝသာနိ ဒါနံ ဒေဟီ”တိ သတ္တာဟံ ရဇ္ဇံ နိယျာဒေတွာ သတ္ထာရံ အာဟ “ပဿထ ဘန္တေ ဗာလဿ ကရဏံ၊ မယာ ဧဝံ ဒိန္နဒါနေ ပဟာရမဒါသီ”တိ။ သတ္ထာ “အာမ မဟာရာဇ, ဗာလာ နာမ ပရဿ ဒါနံ အနဘိနန္ဒိတွာ ဒုဂ္ဂတိပရာယဏာ ဟောန္တိ၊ ဓီရာ ပန ပရေသမ္ပိ ဒါနံ အနုမောဒိတွာ သဂ္ဂပရာယဏာ ဧဝ ဟောန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၇။ “န ဝေ ကဒရိယာ ဒေဝလောကံ ဝဇန္တိ၊
ဗာလာ ဟဝေ နပ္ပသံသန္တိ ဒါနံ။
ဓီရော စ ဒါနံ အနုမောဒမာနော၊
တေနေဝ သော ဟောတိ သုခီ ပရတ္ထာ”တိ။

တတ္ထ **ကဒရိယာ**တိ ထဒ္ဓမစ္ဆရိနော။ **ဗာလာ**တိ ဣဓလောကပရလောကံ အဇာနနကာ။ **ဓီရော**တိ ပဏ္ဍိတော။ **သုခီ ပရတ္ထာ**တိ **တေနေဝ သော** ဒါနာနုမောဒနပုညေန ပရလောကေ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနော သုခီ **ဟောတီ**တိ။

၁-ယဿ ကဿစိ နာမ (သီ၊ သျာ)

Desanāvasāne juṇho sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosi, Juṇhopi sotāpanno hutvā sattāhaṁ raññā dinnaniyāmeneva dānaṁ adāsīti.

Asadisadānavatthu dasamaṁ.

---

11. Anāthapiṇḍikaputtakālavatthu

Pathabyā ekarajjenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto kālaṁ nāma Anāthapiṇḍikassa puttaṁ ārabbha kathesi.

So kira tathāvidhassa saddhāsampannassa seṭṭhino putto hutvā neva Satthu santikaṁ gantuṁ, na gehaṁ āgatakāle daṭṭhuṁ, na dhammaṁ sotuṁ, na saṁghassa veyyāvaccaṁ kātuṁ icchati. Pitarā “mā evaṁ tāta karī”ti vuttopi tassa vacanaṁ na suṇāti. Athassa pitā cintesi “ayaṁ evarūpaṁ diṭṭhiṁ gahetvā vicaranto Avīciparāyaṇo bhavissati, na kho panetaṁ patirūpaṁ, yaṁ mayi passante mama putto nirayaṁ gaccheyya. Imasmiṁ kho pana loke dhanadānena abhijjanakasatto nāma natthi, dhanena naṁ bhindissāmī”ti. Atha naṁ āha “tāta uposathiko hutvā vihāraṁ gantvā dhammaṁ sutvā ehi, kahāpaṇasataṁ te dassāmī”ti. Dassatha tātāti. Dassāmi puttāti. So yāvatatiyaṁ paṭiññaṁ gahetvā uposathiko hutvā vihāraṁ agamāsi. Dhammassavanena panassa kiccaṁ natthi, yathāphāsukaṭṭhāne sayitvā pātova gehaṁ agamāsi. Athassa pitā “putto me uposathiko ahosi, sīghamassa yāgu-ādīni āharathā”ti vatvā dāpesi. So “kahāpaṇe aggahetvā na bhuñjissāmī”ti āhaṭāhaṭaṁ paṭikkhipi. Athassa pitā pīḷaṁ asahanto kahāpaṇabhaṇḍaṁ dāpesi. So taṁ hatthena gahetvāva āhāraṁ paribhuñji.

Atha naṁ punadivase seṭṭhi “tāta kahāpaṇasahassaṁ te dassāmi, Satthu purato ṭhatvā ekaṁ dhammapadaṁ uggaṇhitvā āgaccheyyāsī”ti pesesi. Sopi vihāraṁ gantvā Satthu purato ṭhatvāva ekameva padaṁ uggaṇhitvā palāyitukāmo ahosi. Athassa Satthā asallakkhaṇākāraṁ akāsi. So taṁ padaṁ asallakkhetvā uparipadaṁ uggaṇhissāmīti ṭhatvā

ဒေသနာဝသာနေ ဇုဏှော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသိ၊ ဇုဏှောပိ သောတာပန္နော ဟုတွာ သတ္တာဟံ ရညာ ဒိန္နနိယာမေနေဝ ဒါနံ အဒါသီတိ။

အသဒိသဒါနဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-အနာထပိဏ္ဍိကပုတ္တကာလဝတ္ထု

ပထဗျာ ဧကရဇ္ဇေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကာလံ နာမ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ တထာဝိဓဿ သဒ္ဓါသမ္ပန္နဿ သေဋ္ဌိနော ပုတ္တော ဟုတွာ နေဝ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တုံ, န ဂေဟံ အာဂတကာလေ ဒဋ္ဌုံ, န ဓမ္မံ သောတုံ, န သံဃဿ ဝေယျာဝစ္စံ ကာတုံ ဣစ္ဆတိ။ ပိတရာ “မာ ဧဝံ တာတ ကရီ”တိ ဝုတ္တောပိ တဿ ဝစနံ န သုဏာတိ။ အထဿ ပိတာ စိန္တေသိ “အယံ ဧဝရူပံ ဒိဋ္ဌိံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တော အဝီစိပရာယဏော ဘဝိဿတိ၊ န ခေါ ပနေတံ ပတိရူပံ၊ ယံ မယိ ပဿန္တေ မမ ပုတ္တော နိရယံ ဂစ္ဆေယျ။ ဣမသ္မိံ ခေါ ပန လောကေ ဓနဒါနေန အဘိဇ္ဇနကသတ္တော နာမ နတ္ထိ၊ ဓနေန နံ ဘိန္ဒိဿာမီ”တိ။ အထ နံ အာဟ “တာတ ဥပေါသထိကော ဟုတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုတွာ ဧဟိ၊ ကဟာပဏသတံ တေ ဒဿာမီ”တိ။ ဒဿထ တာတာတိ။ ဒဿာမိ ပုတ္တာတိ။ သော ယာဝတတိယံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ ဥပေါသထိကော ဟုတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ဓမ္မဿဝနေန ပနဿ ကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ယထာဖာသုကဋ္ဌာနေ သယိတွာ ပါတောဝ ဂေဟံ အဂမာသိ။ အထဿ ပိတာ “ပုတ္တော မေ ဥပေါသထိကော အဟောသိ၊ သီဃမဿ ယာဂုအာဒီနိ အာဟရထာ”တိ ဝတွာ ဒါပေသိ။ သော “ကဟာပဏေ အဂ္ဂဟေတွာ န ဘုဉ္ဇိဿာမီ”တိ အာဟဋာဟဋံ ပဋိက္ခိပိ။ အထဿ ပိတာ ပီဠံ အသဟန္တော ကဟာပဏဘဏ္ဍံ ဒါပေသိ။ သော တံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာဝ အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇိ။

အထ နံ ပုနဒိဝသေ သေဋ္ဌိ “တာတ ကဟာပဏသဟဿံ တေ ဒဿာမိ၊ သတ္ထု ပုရတော ဌတွာ ဧကံ ဓမ္မပဒံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အာဂစ္ဆေယျာသီ”တိ ပေသေသိ။ သောပိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထု ပုရတော ဌတွာဝ ဧကမေဝ ပဒံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ပလာယိတုကာမော အဟောသိ။ အထဿ သတ္ထာ အသလ္လက္ခဏာကာရံ အကာသိ။ သော တံ ပဒံ အသလ္လက္ခေတွာ ဥပရိပဒံ ဥဂ္ဂဏှိဿာမီတိ ဌတွာ

assosiyeva. Uggaṇhissāmīti suṇantova kira sakkaccaṁ suṇāti nāma[1]. Evañca kira suṇantānaṁ dhammo sotāpattimaggādayo deti. Sopi uggaṇhissāmīti suṇāti, Satthāpissa asallakkhaṇākāraṁ karoti. So "uparipadaṁ uggaṇhissāmī"ti ṭhatvā suṇantova sotāpattiphale patiṭṭhāsi.

So punadivase Buddhappamukhena bhikkhusaṁghena saddhiṁyeva Sāvatthiṁ pāvisi. Mahāseṭṭhi taṁ disvā "ajja mama puttassa ākāro ruccatī"ti cintesi. Tassapi etadahosi "aho vata me pitā ajja Satthu santike kahāpaṇe na dadeyya, kahāpaṇakāraṇā mayhaṁ uposathikabhāvaṁ paṭicchādeyyā"ti. Satthā panassa hiyyova kahāpaṇassa kāraṇā uposathikabhāvaṁ aññāsi. Mahāseṭṭhi Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa yāguṁ dāpetvā puttassapi dāpesi. So nisīditvā tuṇhībhūtova yāguṁ pivi, khādanīyaṁ khādi, bhattaṁ bhuñji. Mahāseṭṭhi Satthu bhattakiccāvasāne puttassa purato sahassabhaṇḍikaṁ ṭhapāpetvā "tāta mayā te 'sahassaṁ dassāmī'ti vatvā uposathaṁ samādāpetvā vihāraṁ pahito. Idaṁ te sahassan"ti āha. So Satthu purato kahāpaṇe diyyamāne disvā lajjanto "alaṁ me kahāpaṇehī"ti vatvā "gaṇha tātā"ti vuccamānopi na gaṇhi. Athassa pitā Satthāraṁ vanditvā "bhante ajja me puttassa ākāro ruccatī"ti vatvā "kiṁ mahāseṭṭhī"ti vutte "mayā esa purimadivase 'kahāpaṇasataṁ te dassāmī'ti vatvā vihāraṁ pesito, punadivase kahāpaṇe aggahetvā bhuñjituṁ na icchi, ajja pana diyyamānepi kahāpaṇe na icchatī"ti āha. Satthā "āma mahāseṭṭhi ajja tava puttassa cakkavattisampattitopi devalokabrahmalokasampattīhipi sotāpattiphalameva varan"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

178. "Pathabyā ekarajjena, saggassa gamanena vā.
Sabbalokādhipaccena, sotāpattiphalaṁ varan"ti.

Tattha **pathabyā ekarajjenā**ti cakkavattirajjena. **Saggassa gamanena vā**ti chabbīsatividhassa saggassa adhigamanena. **Sabbalokādhipaccenā**ti na ekasmiṁ

1. Suṇantāva kira sakkaccaṁ suṇanti nāma (Syā)

အဿောသိယေဝ။ ဥဂ္ဂဏှိဿာမီတိ သုဏန္တောဝ ကိရ သက္ကစ္စံ သုဏာတိ နာမ[၁]။ ဧဝဉ္စ ကိရ သုဏန္တာနံ ဓမ္မော သောတာပတ္တိမဂ္ဂါဒယော ဒေတိ။ သောပိ ဥဂ္ဂဏှိဿာမီတိ သုဏာတိ၊ သတ္ထာပိဿ အသလ္လက္ခဏာကာရံ ကရောတိ။ သော “ဥပရိပဒံ ဥဂ္ဂဏှိဿာမီ”တိ ဌတွာ သုဏန္တောဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။

သော ပုနဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေန ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံယေဝ သာဝတ္ထိံ ပါဝိသိ။ မဟာသေဋ္ဌိ တံ ဒိသွာ “အဇ္ဇ မမ ပုတ္တဿ အာကာရော ရုစ္စတီ”တိ စိန္တေသိ။ တဿာပိ ဧတဒဟောသိ “အဟော ဝတ မေ ပိတာ အဇ္ဇ သတ္ထု သန္တိကေ ကဟာပဏေ န ဒဒေယျ၊ ကဟာပဏကာရဏာ မယှံ ဥပေါသထိကဘာဝံ ပဋိစ္ဆာဒေယျာ”တိ။ သတ္ထာ ပနဿ ဟိယျောဝ ကဟာပဏဿ ကာရဏာ ဥပေါသထိကဘာဝံ အညာသိ။ မဟာသေဋ္ဌိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ယာဂုံ ဒါပေတွာ ပုတ္တဿပိ ဒါပေသိ။ သော နိသီဒိတွာ တုဏှီဘူတောဝ ယာဂုံ ပိဝိ၊ ခါဒနီယံ ခါဒိ၊ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိ။ မဟာသေဋ္ဌိ သတ္ထု ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ပုတ္တဿ ပုရတော သဟဿဘဏ္ဍိကံ ဌပါပေတွာ “တာတ မယာ တေ ‘သဟဿံ ဒဿာမီ’တိ ဝတွာ ဥပေါသထံ သမာဒါပေတွာ ဝိဟာရံ ပဟိတော။ ဣဒံ တေ သဟဿ”န္တိ အာဟ။ သော သတ္ထု ပုရတော ကဟာပဏေ ဒိယျမာနေ ဒိသွာ လဇ္ဇန္တော “အလံ မေ ကဟာပဏေဟီ”တိ ဝတွာ “ဂဏှ တာတာ”တိ ဝုစ္စမာနောပိ န ဂဏှိ။ အထဿ ပိတာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ အဇ္ဇ မေ ပုတ္တဿ အာကာရော ရုစ္စတီ”တိ ဝတွာ “ကိံ မဟာသေဋ္ဌီ”တိ ဝုတ္တေ “မယာ ဧသ ပုရိမဒိဝသေ ‘ကဟာပဏသတံ တေ ဒဿာမီ’တိ ဝတွာ ဝိဟာရံ ပေသိတော၊ ပုနဒိဝသေ ကဟာပဏေ အဂ္ဂဟေတွာ ဘုဉ္ဇိတုံ န ဣစ္ဆိ၊ အဇ္ဇ ပန ဒိယျမာနေပိ ကဟာပဏေ န ဣစ္ဆတီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “အာမ မဟာသေဋ္ဌိ အဇ္ဇ တဝ ပုတ္တဿ စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိတောပိ ဒေဝလောကဗြဟ္မလောကသမ္ပတ္တီဟိပိ သောတာပတ္တိဖလမေဝ ဝရ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၇၈။ “ပထဗျာ ဧကရဇ္ဇေန၊ သဂ္ဂဿ ဂမနေန ဝါ။
သဗ္ဗလောကာဓိပစ္စေန၊ သောတာပတ္တိဖလံ ဝရ”န္တိ။

တတ္ထ **ပထဗျာ ဧကရဇ္ဇေနာ**တိ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇေန။ **သဂ္ဂဿ ဂမနေန ဝါ**တိ ဆဗ္ဗီသတိဝိဓဿ သဂ္ဂဿ အဓိဂမနေန။ **သဗ္ဗလောကာဓိပစ္စေနာ**တိ န ဧကသ္မိံ

၁-သုဏန္တာဝ ကိရ သက္ကစ္စံ သုဏန္တိ နာမ (သျာ)

ettake loke[1] nāgasupaṇṇavemānikapetehi saddhiṁ, sabbasmiṁ loke ādhipaccena. **Sotāpattiphalaṁ varan**ti yasmā ettake ṭhāne rajjaṁ kāretvāpi nirayādīhi amuttova hoti, sotāpanno pana pihitāpāyadvāro hutvā sabbadubbalopi aṭṭhame bhave na nibbattati, tasmā sotāpattiphalameva varaṁ uttamanti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Anāthapiṇḍakaputtakālavatthu ekādasamaṁ.

Lokavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Terasamo vaggo.

1. Etasmiṁ ettake loke (Syā, Ka)

ဧတ္တကေ လောကေ[1] နာဂသုပဏ္ဏဝေမာနိကပေတေဟိ သဒ္ဓိံ၊ သဗ္ဗသ္မိံ လောကေ အာဓိပစ္စေန။ **သောတာပတ္တိဖလံ ဝရန်**တိ ယသ္မာ ဧတ္တကေ ဌာနေ ရဇ္ဇံ ကာရေတွာပိ နိရယာဒီဟိ အမုတ္တောဝ ဟောတိ၊ သောတာပန္နော ပန ပိဟိတာပါယဒွါရော ဟုတွာ သဗ္ဗဒုဗ္ဗလောပိ အဋ္ဌမေ ဘဝေ န နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တသ္မာ သောတာပတ္တိဖလမေဝ ဝရံ ဥတ္တမန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အနာထပိဏ္ဍကပုတ္တကာလဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

လောကဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တေရသမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-တေသ္မိံ ဧတ္တကေ လောကေ (သျာ၊ က)

14. Buddhavagga

1. Māradhītaravatthu[1]

Yassa jitanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Bodhimaṇḍe viharanto māradhītaro ārabbha kathesi. Desanaṁ pana Sāvatthiyaṁ samuṭṭhāpetvā puna Kururaṭṭhe Māgaṇḍiyabrāhmaṇassa kathesi.

Kururaṭṭhe kira Māgaṇḍiyabrāhmaṇassa dhītā Māgaṇḍiyāyeva nāma ahosi uttamarūpadharā. Taṁ patthayamānā anekabrāhmaṇamahāsālā ceva khattiyamahāsālā ca "dhītaraṁ no detū"ti Māgaṇḍiyassa pahiṇiṁsu. Sopi "na tumhe mayhaṁ dhītu anucchavikā"ti sabbe paṭikkhipateva. Athekadivasaṁ Satthā paccūsasamaye lokaṁ volokento attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaṁ Māgaṇḍiyabrāhmaṇaṁ disvā "kiṁ nu kho bhavissatī"ti upadhārento brāhmaṇassa ca brāhmaṇiyā ca tiṇṇaṁ maggaphalānaṁ upanissayaṁ addasa. Brāhmaṇopi bahigāme nibaddhaṁ aggiṁ paricarati. Satthā pātova pattacīvaramādāya taṁ ṭhānaṁ agamāsi. Brāhmaṇo Satthu rūpasiriṁ olokento "imasmiṁ loke iminā sadiso puriso nāma natthi, ayaṁ mayhaṁ dhītu anucchaviko, imassa me dhītaraṁ dassāmā"ti cintetvā Satthāraṁ āha "samaṇa mama ekā dhītā atthi, ahaṁ tassā anucchavikaṁ purisaṁ apassanto taṁ na kassaci adāsiṁ, tvaṁ panassā anucchaviko, ahaṁ te dhītaraṁ pādaparicārikaṁ katvā dātukāmo, yāva naṁ ānemi, tāva idheva tiṭṭhāhī"ti. Satthā tassa kathaṁ sutvā neva abhinandi, na paṭikkosi.

Brāhmaṇopi gehaṁ gantvā brāhmaṇiṁ āha "bhoti ajja me dhītu anucchaviko puriso diṭṭho, tassa naṁ dassāmā"ti dhītaraṁ alaṅkārāpetvā ādāya brāhmaṇiyā saddhiṁ taṁ ṭhānaṁ agamāsi. Mahājanopi kutūhalajāto nikkhami. Satthā brāhmaṇena vuttaṭṭhāne aṭṭhatvā tattha padacetiyaṁ dassetvā aññasmiṁ ṭhāne aṭṭhāsi. Buddhānaṁ kira padacetiyaṁ "idaṁ asuko nāma passatū"ti adhiṭṭhahitvā akkantaṭṭhāneyeva paññāyati, sesaṭṭhāne taṁ passanto nāma natthi. Brāhmaṇo attanā

1. Māgaṇḍiyavatthu (Ka)

၁၄-ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂ

၁-မာရဓီတရဝတ္ထု[၁]

ယဿ ဇိတန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝိဟရန္တော မာရဓီတရော အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေသနံ ပန သာဝတ္ထိယံ သမုဋ္ဌာပေတွာ ပုန ကုရုရဋ္ဌေ မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏဿ ကထေသိ။

ကုရုရဋ္ဌေ ကိရ မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏဿ ဓီတာ မာဂဏ္ဍိယာယေဝ နာမ အဟောသိ ဥတ္တမရူပဓရာ။ တံ ပတ္ထယမာနာ အနေကဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ စေဝ ခတ္တိယမဟာသာလာ စ “ဓီတရံ နော ဒေတူ”တိ မာဂဏ္ဍိယဿ ပဟိဏိံသု။ သောပိ “န တုမှေ မယှံ ဓီတု အနုစ္ဆဝိကာ”တိ သဗ္ဗေ ပဋိက္ခိပတေဝ။ အထေကဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌံ မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဥပဓာရေန္တော ဗြာဟ္မဏဿ စ ဗြာဟ္မဏိယာ စ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယံ အဒ္ဒသ။ ဗြာဟ္မဏောပိ ဗဟိဂါမေ နိဗဒ္ဓံ အဂ္ဂိံ ပရိစရတိ။ **သတ္ထာ** ပါတောဝ ပတ္တစီဝရမာဒါယ တံ ဌာနံ အဂမာသိ။ ဗြာဟ္မဏော သတ္ထု **ရူပ**သိရိံ ဩလောကေန္တော “ဣမသ္မိံ လောကေ ဣမိနာ သဒိသော ပုရိသော နာမ နတ္ထိ၊ အယံ မယှံ ဓီတု အနုစ္ဆဝိကော၊ ဣမဿ မေ ဓီတရံ ဒဿာမာ”တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ အာဟ “သမဏ မမ ဧကာ ဓီတာ အတ္ထိ၊ အဟံ တဿာ အနုစ္ဆဝိကံ ပုရိသံ အပဿန္တော တံ န ကဿစိ အဒါသိံ၊ တွံ ပနဿာ အနုစ္ဆဝိကော၊ အဟံ တေ ဓီတရံ ပါဒပရိစာရိကံ ကတွာ ဒါတုကာမော၊ ယာဝ နံ အာနေမိ၊ တာဝ ဣဓေဝ တိဋ္ဌာဟီ”တိ။ သတ္ထာ တဿ ကထံ သုတွာ နေဝ အဘိနန္ဒိ၊ န ပဋိက္ကောသိ။

ဗြာဟ္မဏောပိ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏိံ အာဟ “ဘောတိ အဇ္ဇ မေ ဓီတု **အနုစ္ဆဝိကော** ပုရိသော ဒိဋ္ဌော၊ တဿ နံ ဒဿာမာ”တိ ဓီတရံ အလင်္ကာရာ**ပေတွာ** အာဒါယ ဗြာဟ္မဏိယာ သဒ္ဓိံ တံ ဌာနံ အဂမာသိ။ မဟာဇနောပိ **ကုတူဟလဇာ**တော နိက္ခမိ။ သတ္ထာ ဗြာဟ္မဏေန ဝုတ္တဋ္ဌာနေ အဋ္ဌတွာ တတ္ထ **ပဒစေတိယံ** ဒဿေတွာ အညသ္မိံ ဌာနေ အဋ္ဌာသိ။ ဗုဒ္ဓါနံ ကိရ ပဒစေတိယံ “**ဣဒံ** အသုကော နာမ ပဿတူ”တိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ အက္ကန္တဋ္ဌာနေယေဝ ပညာယတိ၊ သေသဋ္ဌာနေ တံ ပဿန္တော နာမ နတ္ထိ။ ဗြာဟ္မဏော အတ္တနာ

၁-မာဂဏ္ဍိယဝတ္ထု (က)

saddhiṁ gacchamānāya brāhmaṇiyā “kahaṁ so”ti puṭṭho “imasmiṁ ṭhāne tiṭṭhāhīti taṁ avacan”ti olokento padavalañjaṁ disvā “idamassa padan”ti dassesi. Sā lakkhaṇamantakusalatāya “na-idaṁ brāhmaṇa kāmabhogino padan”tivatvā brāhmaṇena “bhoti tvaṁ udakapātimhi susumāraṁ passati, mayā so samaṇo diṭṭho ‘dhītaraṁ te dassāmī’ti vutto, tenāpi adhivāsitan”ti vutte “brāhmaṇa kiñcāpi tvaṁ evaṁ vadesi, idaṁ pana nikkilesasseva padan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

“Rattassa hi ukkuṭikaṁ padaṁ bhave,
Duṭṭhassa hoti sahasānupīḷitaṁ.
Mūḷhassa hoti avakaḍḍhitaṁ padaṁ,
Vivaṭṭacchadassa idamīdisaṁ padan”ti[1].

Atha naṁ brāhmaṇo “bhoti mā viravi, tuṇhībhūtāva ehī”ti gacchanto Satthāraṁ disvā “ayaṁ so puriso”ti tassā dassetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā “samaṇa dhītaraṁ te dassāmī”ti āha. Satthā “na me tava dhītāya attho”ti avatvā “brāhmaṇa ekaṁ te kāraṇaṁ kathessāmi, suṇissasī”ti vatvā “kathehi bho samaṇa suṇissāmī”ti vutte abhinikkhamanato paṭṭhāya atītaṁ āharitvā dassesi.

Tatrāyaṁ saṅkhepakathā—Mahāsatto rajjasiriṁ pahāya Kaṇṭakaṁ[2] āruyha Channasahāyo abhinikkhamanto nagaradvāre ṭhitena mārena “Siddhattha nivatta, ito te sattame divase cakkaratanaṁ pātubhavissatī”ti vutte “ahametaṁ māra jānāmi, na me tenattho”ti āha. Atha kimatthāya nikkhamasīti. Sabbaññutaññāṇatthāyāti. “Tena hi sace ajjato paṭṭhāya kāmavitakkādīnaṁ ekampi vitakkaṁ vitakkessasi, jānissāmi te kattabban”ti āha. So tato paṭṭhāya otārāpekkho satta vassāni mahāsattaṁ anubandhi.

Satthāpi chabbassāni dukkarakārikaṁ caritvā paccattapurisakāraṁ nissāya bodhimūle sabbaññutaññāṇaṁ paṭivijjhitvā vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedayamāno pañcamasattāhe Ajapālanigrodhamūle nisīdi. Tasmiṁ samaye māro

1. Visuddhi 1. 101; Aṁ-Ṭṭha 1. 335; Dhammapada-Ṭṭha 1. 129 piṭṭhesupi.
2. Kanthakaṁ (Sī, Syā)

သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆမာနာယ ဗြာဟ္မဏိယာ “ကဟံ သော”တိ ပုဋ္ဌော “ဣမသ္မိံ ဌာနေ တိဋ္ဌာဟီတိ တံ အဝစ”န္တိ ဩလောကေန္တော ပဒဝလဉ္ဇံ ဒိသွာ “ဣဒမဿ ပဒ”န္တိ ဒဿေသိ။ သာ လက္ခဏမန္တကုသလတာယ “န ဣဒံ ဗြာဟ္မဏ ကာမဘောဂိနော ပဒ”န္တိ ဝတွာ ဗြာဟ္မဏေန “ဘောတိ တွံ ဥဒကပါတိမှိ သုသုမာရံ ပဿသိ၊ မယာ သော သမဏော ဒိဋ္ဌော ‘ဓီတရံ တေ ဒဿာမီ’တိ ဝုတ္တော၊ တေနာပိ အဓိဝါသိတ”န္တိ ဝုတ္တေ “ဗြာဟ္မဏ ကိဉ္စာပိ တွံ ဧဝံ ဝဒေသိ၊ ဣဒံ ပန နိက္ကိလေသဿေဝ ပဒ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ၊
ဒုဋ္ဌဿ ဟောတိ သဟသာနုပီဠိတံ။
မူဠှဿ ဟောတိ အဝကဍ္ဎိတံ ပဒံ၊
ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒဿ ဣဒမီဒိသံ ပဒ”န္တိ[1]။

အထ နံ ဗြာဟ္မဏော “ဘောတိ မာ ဝိရဝိ၊ တုဏှီဘူတာဝ ဧဟီ”တိ ဂစ္ဆန္တော သတ္ထာရံ ဒိသွာ “အယံ သော ပုရိသော”တိ တဿာ ဒဿေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “သမဏ ဓီတရံ တေ ဒဿာမီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “န မေ တဝ ဓီတာယ အတ္ထော”တိ အဝတွာ “ဗြာဟ္မဏ ဧကံ တေ ကာရဏံ ကထေဿာမိ၊ သုဏိဿသီ”တိ ဝတွာ “ကထေဟိ ဘော သမဏ သုဏိဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ အဘိနိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ အတီတံ အာဟရိတွာ ဒဿေသိ။

တတြာယံ သင်္ခေပကထာ—မဟာသတ္တော ရဇ္ဇသိရိံ ပဟာယ ကဏ္ဋကံ[2] အာရုယှ ဆန္နသဟာယော အဘိနိက္ခမန္တော နဂရဒွါရေ ဌိတေန မာရေန “သိဒ္ဓတ္ထ နိဝတ္တ၊ ဣတော တေ သတ္တမေ ဒိဝသေ စက္ကရတနံ ပါတုဘဝိဿတီ”တိ ဝုတ္တေ “အဟမေတံ မာရ ဇာနာမိ၊ န မေ တေနတ္ထော”တိ အာဟ။ အထ ကိမတ္ထာယ နိက္ခမသီတိ။ သဗ္ဗညုတညာဏတ္ထာယာတိ။ “တေန ဟိ သစေ အဇ္ဇတော ပဋ္ဌာယ ကာမဝိတက္ကာဒီနံ ဧကမ္ပိ ဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေဿသိ၊ ဇာနိဿာမိ တေ ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ အာဟ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဩတာရာပေက္ခော သတ္တ ဝဿာနိ မဟာသတ္တံ အနုဗန္ဓိ။

သတ္ထာပိ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိကံ စရိတွာ ပစ္စတ္တပုရိသကာရံ နိဿာယ ဗောဓိမူလေ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒယမာနော ပဉ္စမသတ္တာဟေ အဇပါလနိဂြောဓမူလေ နိသီဒိ။ တသ္မိံ သမယေ မာရော

၁-ဝိသုဒ္ဓိ ၁-၁၀၁၊ အံ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၅၊ ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၁၂၉-ပိဋ္ဌေသုပိ။
၂-ကန္ထကံ (သီ၊ သျာ)

“ahaṁ ettakaṁ kālaṁ anubandhitvā otārāpekkhopi imassa kiñci khalitaṁ nāddasaṁ, atikkanto idāni esa mama visayan”ti domanassappatto mahāmagge nisīdi. Athassa Taṇhā Aratī Ragāti imā tisso dhītaro “pitā no na paññāyati, kahaṁ nu kho etarahī”ti olokayamānā taṁ tathā nisinnaṁ disvā upasaṅkamitvā “kasmā tāta dukkhī dummanosī”ti pucchiṁsu. So tāsaṁ tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ tā āhaṁsu “tāta mā cintayi, mayaṁ taṁ attano vase katvā ānessāmā”ti. Na sakkā ammā esa kenaci vase kātunti. “Tāta mayaṁ itthiyo nāma idāneva naṁ rāgapāsādīhi bandhitvā ānessāma, tumhe mā cintayitthā”ti Satthāraṁ upasaṅkamitvā “pāde te samaṇa paricāremā”ti āhaṁsu. Satthā neva tāsaṁ vacanaṁ manasākāsi, na akkhīni ummīletvā olokesi.

Puna māradhītaro “uccāvacā kho purisānaṁ adhippāyā, kesañci kumārikāsu pemaṁ hoti, kesañci paṭhamavaye ṭhitāsu, kesañci majjhimavaye ṭhitāsu, kesañci pacchimavaye ṭhitāsu, nānappakārehi taṁ palobhessāmā”ti ekekā kumārikavaṇṇādivasena sataṁ sataṁ attabhāve abhinimminitvā kumāriyo, avijātā, sakiṁ vijātā, duvijātā, majjhimitthiyo, mahallakitthiyo ca hutvā chakkhattuṁ[1] Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā “pāde te samaṇa paricāremā”ti āhaṁsu. Tampi Bhagavā na manasākāsi yathā taṁ anuttare upadhisaṅkhaye vimuttoti. Atha Satthā ettakenapi tā anugacchantiyo[2] “apetha, kiṁ disvā evaṁ vāyamatha, evarūpaṁ nāma vītarāgānaṁ purato kātuṁ na vaṭṭati. Tathāgatassa pana rāgādayo pahīnā. Kena taṁ kāraṇena attano vasaṁ nessathā”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

179. “Yassa jitaṁ nāvajīyati,
Jitaṁ yassa[3] no’yāti koci loke.
Taṁ Buddhamanantagocaraṁ,
Apadaṁ kena padena nessatha.

1. Sattakkhattuṁ (Ka) 2. Anapagacchantiyo (Sī) 3. Jitamassa (Sī, Syā, Ka)

“အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ အနုဗန္ဓိတွာ ဩတာရာပေက္ခောပိ ဣမဿ ကိဉ္စိ ခလိတံ နာဒ္ဒသံ၊ အတိက္ကန္တော ဣဒါနိ ဧသ မမ ဝိသယ”န္တိ ဒောမနဿပ္ပတ္တော မဟာမဂ္ဂေ နိသီဒိ။ အထဿ တဏှာ အရတီ ရဂါတိ ဣမာ တိဿော ဓီတရော “ပိတာ နော န ပညာယတိ၊ ကဟံ နု ခေါ ဧတရဟီ”တိ ဩလောကယမာနာ တံ တထာ နိသိန္နံ ဒိသွာ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကသ္မာ တာတ ဒုက္ခီ ဒုမ္မနောသီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော တာသံ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ တာ အာဟံသု “တာတ မာ စိန္တယိ၊ မယံ တံ အတ္တနော ဝသေ ကတွာ အာနေဿာမာ”တိ။ န သက္ကာ အမ္မာ ဧသ ကေနစိ ဝသေ ကာတုန္တိ။ “တာတ မယံ ဣတ္ထိယော နာမ ဣဒါနေဝ နံ ရာဂပါသာဒီဟိ ဗန္ဓိတွာ အာနေဿာမ၊ တုမှေ မာ စိန္တယိတ္ထာ”တိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ပါဒေ တေ သမဏ ပရိစာရေမာ”တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ နေဝ တာသံ ဝစနံ မနသာကာသိ၊ န အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ ဩလောကေသိ။

ပုန မာရဓီတရော “ဥစ္စာဝစာ ခေါ ပုရိသာနံ အဓိပ္ပါယာ၊ ကေသဉ္စိ ကုမာရိကာသု ပေမံ ဟောတိ၊ ကေသဉ္စိ ပဌမဝယေ ဌိတာသု, ကေသဉ္စိ မဇ္ဈိမဝယေ ဌိတာသု, ကေသဉ္စိ ပစ္ဆိမဝယေ ဌိတာသု၊ နာနပ္ပကာရေဟိ တံ ပလောဘေဿာမာ”တိ ဧကေကာ ကုမာရိကဝဏ္ဏာဒိဝသေန သတံ သတံ အတ္တဘာဝေ အဘိနိမ္မိနိတွာ ကုမာရိယော, အဝိဇာတာ, သကိံ ဝိဇာတာ, ဒုဝိဇာတာ, မဇ္ဈိမိတ္ထိယော, မဟလ္လကိတ္ထိယော စ ဟုတွာ ဆက္ခတ္တုံ[1] ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ပါဒေ တေ သမဏ ပရိစာရေမာ”တိ အာဟံသု။ တမ္ပိ ဘဂဝါ န မနသာကာသိ ယထာ တံ အနုတ္တရေ ဥပဓိသင်္ခယေ ဝိမုတ္တောတိ။ အထ သတ္ထာ ဧတ္တကေနပိ တာ အနုဂစ္ဆန္တိယော[2] “အပေထ၊ ကိံ ဒိသွာ ဧဝံ ဝါယမထ၊ ဧဝရူပံ နာမ ဝီတရာဂါနံ ပုရတော ကာတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ တထာဂတဿ ပန ရာဂါဒယော ပဟီနာ။ ကေန တံ ကာရဏေန အတ္တနော ဝသံ နေဿထာ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၇၉။ “ယဿ ဇိတံ နာဝဇီယတိ၊
ဇိတံ ယဿ[3] နော’ယာတိ ကောစိ လောကေ။
တံ ဗုဒ္ဓမနန္တဂေါစရံ၊
အပဒံ ကေန ပဒေန နေဿထ။

၁-သတ္တက္ခတ္တုံ (က) ၂-အနပဂစ္ဆန္တိယော (သီ) ၃-ဇိတမဿ (သီ၊ သျာ၊ က)

180. Yassa jālinī visattikā,
Taṇhā natthi kuhiñci netave.
Taṁ Buddhamanantagocaraṁ,
Apadaṁ kena padena nessathā"ti.

Tattha **yassa jitaṁ nāvajīyatī**ti yassa Sammāsambuddhassa tena tena maggena jitaṁ rāgādikilesajātaṁ puna asamudācaraṇato nāvajīyati, dujjitaṁ nāma na hoti. **No'yātī**ti na uyyāti, yassa jitaṁ kilesajātaṁ rāgādīsu koci eko kilesopi loke pacchato vattī nāma na hoti, nānubandhatīti attho. **Anantagocaran**ti anantārammaṇassa sabbaññutaññāṇassa vasena apariyantagocaraṁ. **Kena padenā**ti yassa hi rāgapadādīsu ekapadampi atthi, taṁ tumhe tena padena nessatha. Buddhassa pana ekapadampi natthi, taṁ apadaṁ Buddhaṁ tumhe kena padena nessatha.

Dutiyagāthāya taṇhā nāmesā saṁsibbitapariyonandhanaṭṭhena[1] jālamassā atthītipi jālakārikātipi jālūpamātipi **jālinī,** rūpādīsu ārammaṇesu visattatāya[2] visattamanatāya visāharatāya visapupphatāya visaphalatāya visaparibhogatāya **visattikā.** Sā evarūpā taṇhā **yassa kuhiñci** bhave **netuṁ** natthi, taṁ tumhe apadaṁ Buddhaṁ kena padena nessathāti attho.

Desanāvasāne bahūnaṁ devatānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Māradhītaropi tattheva antaradhāyiṁsu.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "Māgaṇḍiya ahaṁ pubbe imā tisso māradhītaro addasaṁ semhādīhi apalibuddhena suvaṇṇakkhandhasadisena attabhāvena samannāgatā, tadāpi methunasmiṁ chando nāhosiyeva. Tava dhītu sarīraṁ dvattiṁ sākārakuṇapaparipūraṁ bahivicitto viya asucighaṭo. Sace hi mama pādo asucimakkhito bhaveyya, ayañca ummāraṭṭhāne tiṭṭheyya, tathāpissā sarīre ahaṁ pāde na phuseyyan"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Saṁsibbitaparisaṁsibbitapariyonaddhaṭṭhena (Sī)
2. Visattatāya visattikā. Sā pana (Sī, Ka)

၁၈၀။ ယဿ ဇာလိနီ ဝိသတ္တိကာ၊
တဏှာ နတ္ထိ ကုဟိဉ္စိ နေတဝေ။
တံ ဗုဒ္ဓမနန္တဂေါစရံ၊
အပဒံ ကေန ပဒေန နေဿထာ"တိ။

တတ္ထ **ယဿ ဇိတံ နာဝဇီယတီ**တိ ယဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ တေန တေန မဂ္ဂေန ဇိတံ ရာဂါဒိကိလေသဇာတံ ပုန အသမုဒါစရဏတော နာဝဇီယတိ၊ ဒုဇ္ဇိတံ နာမ န ဟောတိ။ **နော'ယာတီ**တိ န ဥယျာတိ၊ ယဿ ဇိတံ ကိလေသဇာတံ ရာဂါဒီသု ကောစိ ဧကော ကိလေသောပိ လောကေ ပစ္ဆတော ဝတ္တီ နာမ န ဟောတိ၊ နာနုဗန္ဓတီတိ အတ္ထော။ **အနန္တဂေါစရ**န္တိ အနန္တာရမ္မဏဿ သဗ္ဗညုတညာဏဿ ဝသေန အပရိယန္တဂေါစရံ။ **ကေန ပဒေနာ**တိ ယဿ ဟိ ရာဂပဒါဒီသု ဧကပဒမ္ပိ အတ္ထိ၊ တံ တုမှေ ကေန ပဒေန နေဿထ။ ဗုဒ္ဓဿ ပန ဧကပဒမ္ပိ နတ္ထိ၊ တံ အပဒံ ဗုဒ္ဓံ တုမှေ ကေန ပဒေန နေဿထ။

ဒုတိယဂါထာယ တဏှာ နာမေသာ သံသိဗ္ဗိတပရိယောနန္ဓနဋ္ဌေန[၁] ဇာလမဿာ အတ္ထီတိပိ ဇာလကာရိကာတိပိ ဇာလူပမာတိပိ **ဇာလိနီ၊** ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု ဝိသတ္တတာယ[၂] ဝိသတ္တမနတာယ ဝိသာဟရတာယ ဝိသပုပ္ဖတာယ ဝိသဖလတာယ ဝိသပရိဘောဂတာယ **ဝိသတ္တိကာ။** သာ ဧဝရူပါ တဏှာ **ယဿ ကုဟိဉ္စိ** ဘဝေ **နေတုံ** နတ္ထိ၊ တံ တုမှေ အပဒံ ဗုဒ္ဓံ ကေန ပဒေန နေဿထာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူနံ ဒေဝတာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ မာရဓီတရောပိ တတ္ထေဝ အန္တရဓာယိံသု။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ "မာဂဏ္ဍိယ အဟံ ပုဗ္ဗေ ဣမာ တိဿော မာရဓီတရော အဒ္ဒသံ သေမှာဒီဟိ အပလိဗုဒ္ဓေန သုဝဏ္ဏက္ခန္ဓသဒိသေန အတ္တဘာဝေန သမန္နာဂတာ၊ တဒါပိ မေထုနသ္မိံ ဆန္ဒော နာဟောသိယေဝ။ တဝ ဓီတု သရီရံ ဒွတ္တိံသာကာရကုဏပပရိပူရံ ဗဟိဝိစိတ္တော ဝိယ အသုစိဃဋော။ သစေ ဟိ မမ ပါဒေါ အသုစိမက္ခိတော ဘဝေယျ၊ အယဉ္စ ဥမ္မာရဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌေယျ၊ တထာပိဿာ သရီရေ အဟံ ပါဒေ န ဖုသေယျ"န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-သံသိဗ္ဗိတပရိသံသိဗ္ဗိတပရိယောနဒ္ဓဋ္ဌေန (သီ) ၂-ဝိသတ္တတာယ ဝိသတ္တိကာ။ သာ ပန (သီ၊ က)

“Disvāna Taṇhaṁ Aratiṁ Ragañca,
Nāhosi chando api methunasmiṁ.
Kimevidaṁ muttakarīsapuṇṇaṁ,
Pādāpi naṁ samphusituṁ na icche”ti[1].

Desanāvasāne ubhopi jayampatikā anāgāmiphale patiṭṭhahiṁsūti.

Māradhītaravatthu paṭhamaṁ.

---

2. Devorohaṇavatthu

Ye jhānapasutā dhīrāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Saṅkassanagaradvāre bahū devamanusse ārabbha kathesi. Desanā pana Rājagahe samuṭṭhitā.

Ekasmiṁ hi samaye Rājagahaseṭṭhi parissayamocanatthañceva pamādena galitānaṁ ābharaṇādīnaṁ rakkhaṇatthañca jālakaraṇḍakaṁ parikkhipāpetvā Gaṅgāya udakakīḷaṁ kīḷi. Atheko rattacandanarukkho Gaṅgāya uparitīre jāto Gaṅgodakena dhotamūlo patitvā tattha tattha pāsāṇesu saṁbhajjamāno[2] vippakiri. Tato ekā ghaṭappamāṇā ghaṭikā pāsāṇehi ghaṁsiyamānā udaka-ūmīhi pothiyamānā maṭṭhā hutvā anupubbena vuyhamānā sevālapariyonaddhā āgantvā tassa jāle laggi. Seṭṭhi “kimetan”ti vatvā “rukkhaghaṭikā”ti sutvā taṁ āharāpetvā “kiṁ nāmetan”ti upadhāraṇatthaṁ vāsikaṇṇena tacchāpesi. Tāvadeva alattakavaṇṇaṁ rattacandanaṁ paññāyi. Seṭṭhi pana neva sammādiṭṭhi na micchādiṭṭhi, majjhattadhātuko. So cintesi “mayhaṁ gehe rattacandanaṁ bahu, kiṁ nu kho iminā karissāmī”ti. Athassa etadahosi “imasmiṁ loke ‘mayaṁ arahanto mayaṁ arahanto’ti vattāro bahū, ahaṁ ekaṁ arahantampi na passāmi[3]. Gehe bhamaṁ yojetvā pattaṁ likhāpetvā sikkāya ṭhapetvā veḷuparamparāya saṭṭhihatthamatte ākāse olambāpetvā ‘sace arahā atthi, imaṁ ākāsenāgantvā gaṇhātū’ti vakkhāmi. Yo taṁ gahessati, taṁ saputtadāro saraṇaṁ gamissāmī”ti. So cintitaniyāmeneva pattaṁ likhāpetvā veḷuparamparāya ussāpetvā “yo imasmiṁ loke arahā, so ākāsenāgantvā imaṁ pattaṁ gaṇhātū”ti āha.

---

1. Khu 1. 409; Khu 7. 140 piṭṭhesu.
2. Saṁbhañjamāno (Syā, Ka)
3. Na jānāmi (Sī, Syā)

“ဒိသွာန တဏှံ အရတိံ ရဂဉ္စ၊
နာဟောသိ ဆန္ဒော အပိ မေထုနသ္မိံ။
ကိမေဝိဒံ မုတ္တကရီသပုဏ္ဏံ၊
ပါဒါပိ နံ သမ္ဖုသိတုံ န ဣစ္ဆေ”တိ[၁]။

ဒေသနာဝသာနေ ဥဘောပိ ဇယမ္ပတိကာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

မာရဓီတရဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-ဒေဝေါရောဟဏဝတ္ထု

ယေ ဈာနပသုတာ ဓီရာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ဗဟူ ဒေဝမနုဿေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဒေသနာ ပန ရာဇဂဟေ သမုဋ္ဌိတာ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိ ပရိဿယမောစနတ္ထဉ္စေဝ ပမာဒေန ဂလိတာနံ အာဘရဏာဒီနံ ရက္ခဏတ္ထဉ္စ ဇာလကရဏ္ဍကံ ပရိက္ခိပါပေတွာ ဂင်္ဂါယ ဥဒကကီဠံ ကီဠိ။ အထေကော ရတ္တစန္ဒနရုက္ခော ဂင်္ဂါယ ဥပရိတီရေ ဇာတော ဂင်္ဂေါဒကေန ဓောတမူလော ပတိတွာ တတ္ထ တတ္ထ ပါသာဏေသု သံဘဇ္ဇမာနော[၂] ဝိပ္ပကိရိ။ တတော ဧကာ ဃဋပ္ပမာဏာ ဃဋိကာ ပါသာဏေဟိ ဃံသိယမာနာ ဥဒကဦမီဟိ ပေါထိယမာနာ မဋ္ဌာ ဟုတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဝုယှမာနာ သေဝါလပရိယောနဒ္ဓါ အာဂန္တွာ တဿ ဇာလေ လဂ္ဂိ။ သေဋ္ဌိ “ကိမေတ”န္တိ ဝတွာ “ရုက္ခဃဋိကာ”တိ သုတွာ တံ အာဟရာပေတွာ “ကိံ နာမေတ”န္တိ ဥပဓာရဏတ္ထံ ဝါသိကဏ္ဏေန တစ္ဆာပေသိ။ တာဝဒေဝ အလတ္တကဝဏ္ဏံ ရတ္တစန္ဒနံ ပညာယိ။ သေဋ္ဌိ ပန နေဝ သမ္မာဒိဋ္ဌိ န မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မဇ္ဈတ္တဓာတုကော။ သော စိန္တေသိ “မယှံ ဂေဟေ ရတ္တစန္ဒနံ ဗဟု၊ ကိံ နု ခေါ ဣမိနာ ကရိဿာမီ”တိ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ဣမသ္မိံ လောကေ ‘မယံ အရဟန္တော မယံ အရဟန္တော’တိ ဝတ္တာရော ဗဟူ၊ အဟံ ဧကံ အရဟန္တမ္ပိ န ပဿာမိ[၃]။ ဂေဟေ ဘမံ ယောဇေတွာ ပတ္တံ လိခါပေတွာ သိက္ကာယ ဌပေတွာ ဝေဠုပရမ္ပရာယ သဋ္ဌိဟတ္ထမတ္တေ အာကာသေ ဩလမ္ဗာပေတွာ ‘သစေ အရဟာ အတ္ထိ၊ ဣမံ အာကာသေနာဂန္တွာ ဂဏှာတူ’တိ ဝက္ခာမိ။ ယော တံ ဂဟေဿတိ၊ တံ သပုတ္တဒါရော သရဏံ ဂမိဿာမီ”တိ။ သော စိန္တိတနိယာမေနေဝ ပတ္တံ လိခါပေတွာ ဝေဠုပရမ္ပရာယ ဥဿာပေတွာ “ယော ဣမသ္မိံ လောကေ အရဟာ၊ သော အာကာသေနာဂန္တွာ ဣမံ ပတ္တံ ဂဏှာတူ”တိ အာဟ။

၁-ခု ၁-၄၀၉၊ ခု ၇-၁၄၀-ပဋ္ဌေသု။ ၂-သံဘဉ္ဇမာနော (သျာ၊ က) ၃-န ဇာနာမိ (သီ၊ သျာ)

Cha satthāro “amhākaṁ esa anucchaviko, amhākameva naṁ dehī”ti vadiṁsu. So “ākāsenāgantvā gaṇhathā”ti āha. Atha chaṭṭhe divase Nigaṇṭho Nāṭaputto antevāsike pesesi “gacchatha, seṭṭhiṁ evaṁ vadetha ‘amhākaṁ ācariyasseva anucchavikoyaṁ, mā appamattakassa kāraṇā ākāsenāgamanaṁ kari, dehi kira me taṁ pattan’ti”. Te gantvā seṭṭhiṁ tathā vadiṁsu. Seṭṭhi “ākāsenāgantvā gaṇhituṁ samatthova gaṇhātū”ti āha. Nāṭaputto sayaṁ gantukāmo[1] antevāsikānaṁ saññaṁ adāsi “ahaṁ ekaṁ hatthañca pādañca ukkhipitvā uppatitukāmo viya bhavissāmi, tumhe maṁ ‘ācariya kiṁ karotha, dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannaṁ arahattaguṇaṁ mahājanassa mā dassayitthā’ti vatvā maṁ hatthesu ca pādesu ca gahetvā ākaḍḍhantā bhūmiyaṁ pāteyyāthā”ti. So tattha gantvā seṭṭhiṁ āha “mahāseṭṭhi mayhaṁ ayaṁ patto anucchaviko, aññesaṁ nānucchaviko, mā te appamattakassa kāraṇā mama ākāse uppatanaṁ rucci, dehi me pattan”ti. Bhante ākāse uppatitvāva gaṇhathāti. Tato Nāṭaputto “tena hi apetha apethā”ti antevāsike apanetvā “ākāse uppatissāmī”ti ekaṁ hatthañca pādañca ukkhipi. Atha naṁ antevāsikā “ācariya kiṁ nāmetaṁ karotha, chavassa lāmakassa dārumayapattassa kāraṇā paṭicchannaguṇena mahājanassa dassitena[2] ko attho”ti taṁ hatthapādesu gahetvā ākaḍḍhitvā bhūmiyaṁ pātesuṁ. So seṭṭhiṁ āha “ime mahāseṭṭhi uppatituṁ na denti, dehi me pattan”ti. Uppatitvā gaṇhatha bhanteti. Evaṁ titthiyā cha divasāni vāyamitvāpi taṁ pattaṁ na labhiṁsuyeva.

Sattame divase āyasmato Mahāmoggallānassa ca āyasmato Piṇḍolabhāradvājassa ca “Rājagahe piṇḍāya carissāmā”ti gantvā ekasmiṁ piṭṭhipāsāṇe ṭhatvā cīvaraṁ pārupanakāle dhuttakā kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “ambho pubbe cha satthāro loke ‘mayaṁ arahantamhā’ti vicariṁsu, Rājagahaseṭṭhino pana ajja sattamo divaso pattaṁ ussāpetvā ‘sace arahā atthi, ākāsenāgantvā gaṇhātū’ti vadantassa, ekopi ‘ahaṁ arahā’ti ākāse uppatanto natthi. Ajja no loke arahantānaṁ natthibhāvo ñāto”ti. Taṁ kathaṁ sutvā

1. Gaṇhitukāmo (Sī) 2. Paṭicchannaguṇe tumhehi mahājanassa dassite (Sī)

ဆ သတ္ထာရော “အမှာကံ ဧသ အနုစ္ဆဝိကော၊ အမှာကမေဝ နံ ဒေဟီ”တိ ဝဒိံသု။ သော “အာကာသေနာဂန္တွာ ဂဏှထာ”တိ အာဟ။ အထ ဆဋ္ဌေ ဒိဝသေ နိဂဏ္ဌော နာဋပုတ္တော အန္တေဝါသိကေ ပေသေသိ “ဂစ္ဆထ, သေဋ္ဌိံ ဧဝံ ဝဒေထ ‘အမှာကံ အာစရိယဿေဝ အနုစ္ဆဝိကောယံ၊ မာ အပ္ပမတ္တကဿ ကာရဏာ အာကာသေနာဂမနံ ကရိ၊ ဒေဟိ ကိရ မေ တံ ပတ္တ’န္တိ”။ တေ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိံ တထာ ဝဒိံသု။ သေဋ္ဌိ “အာကာသေနာဂန္တွာ ဂဏှိတုံ သမတ္ထောဝ ဂဏှာတူ”တိ အာဟ။ နာဋပုတ္တော သယံ ဂန္တုကာမော[၁] အန္တေဝါသိကာနံ သညံ အဒါသိ “အဟံ ဧကံ ဟတ္ထဉ္စ ပါဒဉ္စ ဥက္ခိပိတွာ ဥပ္ပတိတုကာမော ဝိယ ဘဝိဿာမိ၊ တုမှေ မံ ‘အာစရိယ ကိံ ကရောထ၊ ဒါရုမယပတ္တဿ ကာရဏာ ပဋိစ္ဆန္နံ အရဟတ္တဂုဏံ မဟာဇနဿ မာ ဒဿယိတ္ထာ’တိ ဝတွာ မံ ဟတ္ထေသု စ ပါဒေသု စ ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎန္တာ ဘူမိယံ ပါတေယျာထာ”တိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ သေဋ္ဌိံ အာဟ “မဟာသေဋ္ဌိ မယှံ အယံ ပတ္တော အနုစ္ဆဝိကော၊ အညေသံ နာနုစ္ဆဝိကော၊ မာ တေ အပ္ပမတ္တကဿ ကာရဏာ မမ အာကာသေ ဥပ္ပတနံ ရုစ္စိ၊ ဒေဟိ မေ ပတ္တ”န္တိ။ ဘန္တေ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာဝ ဂဏှထာတိ။ တတော နာဋပုတ္တော “တေန ဟိ အပေထ အပေထာ”တိ အန္တေဝါသိကေ အပနေတွာ “အာကာသေ ဥပ္ပတိဿာမီ”တိ ဧကံ ဟတ္ထဉ္စ ပါဒဉ္စ ဥက္ခိပိ။ အထ နံ အန္တေဝါသိကာ “အာစရိယ ကိံ နာမေတံ ကရောထ၊ ဆဝဿ လာမကဿ ဒါရုမယပတ္တဿ ကာရဏာ ပဋိစ္ဆန္နဂုဏေန မဟာဇနဿ ဒဿိတေန[၂] ကော အတ္ထော”တိ တံ ဟတ္ထပါဒေသု ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎိတွာ ဘူမိယံ ပါတေသုံ။ သော သေဋ္ဌိံ အာဟ “ဣမေ မဟာသေဋ္ဌိ ဥပ္ပတိတုံ န ဒေန္တိ၊ ဒေဟိ မေ ပတ္တ”န္တိ။ ဥပ္ပတိတွာ ဂဏှထ ဘန္တေတိ။ ဧဝံ တိတ္ထိယာ ဆ ဒိဝသာနိ ဝါယမိတွာပိ တံ ပတ္တံ န လဘိံသုယေဝ။

သတ္တမေ ဒိဝသေ အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ စ အာယသ္မတော ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇဿ စ “ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိဿာမာ”တိ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ ဌတွာ စီဝရံ ပါရုပနကာလေ ဓုတ္တကာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အမ္ဘော ပုဗ္ဗေ ဆ သတ္ထာရော လောကေ ‘မယံ အရဟန္တမှာ’တိ ဝိစရိံသု၊ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိနော ပန အဇ္ဇ သတ္တမော ဒိဝသော ပတ္တံ ဥဿာပေတွာ ‘သစေ အရဟာ အတ္ထိ၊ အာကာသေနာဂန္တွာ ဂဏှာတူ’တိ ဝဒန္တဿ၊ ဧကောပိ ‘အဟံ အရဟာ’တိ အာကာသေ ဥပ္ပတန္တော နတ္ထိ။ အဇ္ဇ နော လောကေ အရဟန္တာနံ နတ္ထိဘာဝေါ ဉာတော”တိ။ တံ ကထံ သုတွာ

၁-ဂဏှိတုကာမော (သီ) ၂-ပဋိစ္ဆန္နဂုဏေ တုမှေဟိ မဟာဇနဿ ဒဿိတေ (သီ)

āyasmā Mahāmoggallāno āyasmantaṁ Piṇḍolabhāradvājaṁ āha “sutaṁ te āvuso Bhāradvāja imesaṁ vacanaṁ, ime Buddhassa sāsanaṁ pariggaṇhantā viya vadanti. Tvañca mahiddhiko mahānubhāvo, gaccha taṁ pattaṁ ākāsena gantvā gaṇhāhī”ti. Āvuso Mahāmoggallāna tvaṁ iddhimantānaṁ aggo, tvaṁ etaṁ gaṇhāhi, tayi pana aggaṇhante ahaṁ gaṇhissāmīti. “Gaṇhāvuso”ti vutte āyasmā Piṇḍolabhāradvājo abhiññāpādakaṁ catutthajjhānaṁ samāpajjitvā uṭṭhāya tigāvutaṁ piṭṭhipāsāṇaṁ pādantena paṭicchādento[1] tulapicu viya ākāse uṭṭhāpetvā Rājagahanagarassa upari sattakkhattuṁ anupariyāyi. So tigāvutapamāṇassa nagarassa pidhānaṁ viya paññāyi. Nagaravāsino “pāsāṇo no avattharitvā gaṇhātī”ti bhītā suppādīni matthake katvā tattha tattha nilīyiṁsu. Sattame vāre thero piṭṭhipāsāṇaṁ bhinditvā attānaṁ dassesi. Mahājano theraṁ disvā “bhante Piṇḍolabhāradvāja tava pāsāṇaṁ daḷhaṁ[2] katvā gaṇha, mā no sabbe nāsayī”ti[3]. Thero pāsāṇaṁ pādantena khipitvā vissajjesi. So gantvā yathāṭhāneyeva patiṭṭhāsi. Thero seṭṭhissa gehamatthake aṭṭhāsi. Taṁ disvā seṭṭhi urena nipajjitvā “otaratha sāmī”ti vatvā ākāsato otiṇṇaṁ theraṁ nisīdāpetvā pattaṁ otārāpetvā catumadhurapuṇṇaṁ katvā therassa adāsi. Thero pattaṁ gahetvā vihārābhimukho pāyāsi. Athassa ye araññagatā vā suññāgāragatā vā taṁ pāṭihāriyaṁ nāddasaṁsu. Te sannipatitvā “bhante amhākampi pāṭihāriyaṁ dassehī”ti theraṁ anubandhiṁsu. So tesaṁ tesaṁ pāṭihāriyaṁ dassetvā vihāraṁ agamāsi.

Satthā taṁ anubandhitvā unnādentassa mahājanassa saddaṁ sutvā “Ānanda kasseso saddo”ti pucchitvā “bhante Piṇḍolabhāradvājena ākāse uppatitvā candanapatto gahito, tassa santike eso saddo”ti sutvā Bhāradvājaṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira tayā evaṁ katan”ti pucchitvā “saccaṁ bhante”ti vutte “kasmā te Bhāradvāja evaṁ katan”ti theraṁ garahitvā taṁ pattaṁ khaṇḍākhaṇḍaṁ bhedāpetvā bhikkhūnaṁ añjanapisanatthāya dāpetvā pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ[4] paññāpesi.

1. Paricchindanto (Sī) 2. Gāḷhaṁ (Sī) 3. Nassi (Sī) 4. Vi 4. 247 piṭṭhe.

အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော အာယသ္မန္တံ ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇံ အာဟ "သုတံ တေ အာဝုသော ဘာရဒွါဇ ဣမေသံ ဝစနံ၊ ဣမေ ဗုဒ္ဓဿ သာသနံ ပရိဂ္ဂဏှန္တာ ဝိယ ဝဒန္တိ။ တွဉ္စ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ၊ ဂစ္ဆ တံ ပတ္တံ အာကာသေန ဂန္တွာ ဂဏှာဟီ"တိ။ အာဝုသော မဟာမောဂ္ဂလ္လာန တွံ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ အဂ္ဂေါ၊ တွံ ဧတံ ဂဏှာဟိ၊ တယိ ပန အဂ္ဂဏှန္တေ အဟံ ဂဏှိဿာမီတိ။ "ဂဏှာဝုသော"တိ ဝုတ္တေ အာယသ္မာ ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇော အဘိညာပါဒကံ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဥဋ္ဌာယ တိဂါဝုတံ ပိဋ္ဌိပါသာဏံ ပါဒန္တေန ပဋိစ္ဆာဒေန္တော[၁] တူလပိစု ဝိယ အာကာသေ ဥဋ္ဌာပေတွာ ရာဇဂဟနဂရဿ ဥပရိ သတ္တက္ခတ္တုံ အနုပရိယာယိ။ သော တိဂါဝုတပမာဏဿ နဂရဿ ပိဓာနံ ဝိယ ပညာယိ။ နဂရဝါသိနော "ပါသာဏော နော အဝတ္ထရိတွာ ဂဏှာတီ"တိ ဘီတာ သုပ္ပါဒီနိ မတ္ထကေ ကတွာ တတ္ထ တတ္ထ နိလီယိံသု။ သတ္တမေ ဝါရေ ထေရော ပိဋ္ဌိပါသာဏံ ဘိန္ဒိတွာ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ မဟာဇနော ထေရံ ဒိသွာ "ဘန္တေ ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇ တဝ ပါသာဏံ ဒဠှံ[၂] ကတွာ ဂဏှ၊ မာ နော သဗ္ဗေ နာသယီ"တိ[၃]။ ထေရော ပါသာဏံ ပါဒန္တေန ခိပိတွာ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သော ဂန္တွာ ယထာဋ္ဌာနေယေဝ ပတိဋ္ဌာသိ။ ထေရော သေဋ္ဌိဿ ဂေဟမတ္ထကေ အဋ္ဌာသိ။ တံ ဒိသွာ သေဋ္ဌိ ဥရေန နိပဇ္ဇိတွာ "ဩတရထ သာမီ"တိ ဝတွာ အာကာသတော ဩတိဏ္ဏံ ထေရံ နိသီဒါပေတွာ ပတ္တံ ဩတာရာပေတွာ စတုမဓုရပုဏ္ဏံ ကတွာ ထေရဿ အဒါသိ။ ထေရော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဝိဟာရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ အထဿ ယေ အရညဂတာ ဝါ သုညာဂါရဂတာ ဝါ တံ ပါဋိဟာရိယံ နာဒ္ဒသံသု။ တေ သန္နိပတိတွာ "ဘန္တေ အမှာကမ္ပိ ပါဋိဟာရိယံ ဒဿေဟီ"တိ ထေရံ အနုဗန္ဓိံသု။ သော တေသံ တေသံ ပါဋိဟာရိယံ ဒဿေတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။

သတ္ထာ တံ အနုဗန္ဓိတွာ ဥန္နာဒေန္တဿ မဟာဇနဿ သဒ္ဒံ သုတွာ "အာနန္ဒ ကဿေသော သဒ္ဒေါ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဘန္တေ ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇေန အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ စန္ဒနပတ္တော ဂဟိတော၊ တဿ သန္တိကေ ဧသော သဒ္ဒေါ"တိ သုတွာ ဘာရဒွါဇံ ပက္ကောသာပေတွာ "သစ္စံ ကိရ တယာ ဧဝံ ကတ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ "သစ္စံ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ "ကသ္မာ တေ ဘာရဒွါဇ ဧဝံ ကတ"န္တိ ထေရံ ဂရဟိတွာ တံ ပတ္တံ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဘေဒါပေတွာ ဘိက္ခူနံ အဉ္ဇနပိသနတ္ထာယ ဒါပေတွာ ပါဋိဟာရိယဿ အကရဏတ္ထာယ သာဝကာနံ သိက္ခာပဒံ[၄] ပညာပေသိ။

၁-ပရိစ္ဆိန္ဒန္တော (သီ) ၂-ဂါဠှံ (သီ) ၃-နဿိ (သီ) ၄-ဝိ ၄-၂၄၇-ပိဋ္ဌေ။

Titthiyā “samaṇo kira Gotamo taṁ pattaṁ bhedāpetvā pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññāpesī”ti sutvā “samaṇassa Gotamassa sāvakā paññattaṁ sikkhāpadaṁ jīvitahetupinātikkamanti, samaṇopi Gotamo taṁ rakkhissateva. Idāni amhehi okāso laddho”ti nagaravīthīsu ārocentā vicariṁsu “mayaṁ attano guṇaṁ rakkhantā pubbe dārumayapattassa kāraṇā attano guṇaṁ mahājanassa na dassayimhā, samaṇassa Gotamassa sāvakā pattakamattassa kāraṇā attano guṇaṁ mahājanassa dassesuṁ. Samaṇo Gotamo attano paṇḍitatāya pattaṁ bhedāpetvā sikkhāpadaṁ paññāpesi, idāni mayaṁ teneva saddhiṁ pāṭihāriyaṁ karissāmā”ti.

Rājā Bimbisāro taṁ kathaṁ sutvā Satthu santikaṁ gantvā “tumhehi kira bhante pāṭihāriyassa akaraṇatthāya sāvakānaṁ sikkhāpadaṁ paññattan”ti. Āma mahārājāti. Idāni titthiyā “tumhehi saddhiṁ pāṭihāriyaṁ karissāmā”ti vadanti, kiṁ idāni karissathāti. Tesu karontesu karissāmi mahārājāti. Nanu tumhehi sikkhāpadaṁ paññattanti. Nāhaṁ mahārāja attano sikkhāpadaṁ paññāpesiṁ, taṁ mameva sāvakānaṁ paññattanti. Tumhe ṭhapetvā aññattha sikkhāpadaṁ paññattaṁ nāma hoti bhanteti. Tena hi mahārāja tamevettha paṭipucchāmi, atthi pana te mahārāja vijite uyyānanti. Atthi bhanteti. Sace te mahārāja uyyāne mahājano ambādīni khādeyya, kimassa kattabbanti. Daṇḍo bhanteti. Tvaṁ pana khādituṁ labhasīti. Āma bhante mayhaṁ daṇḍo natthi, ahaṁ attano santakaṁ khādituṁ labhāmīti. Mahārāja yathā tava tiyojanasatike rajje āṇā pavattati, attano uyyāne ambādīni khādantassa daṇḍo natthi, aññesaṁ atthi, evaṁ mamapi cakkavāḷakoṭisatasahasse āṇā pavattati, attano sikkhāpadapaññattiyā atikkamo nāma natthi, aññesaṁ pana atthi, karissāmahaṁ pāṭihāriyanti. Titthiyā taṁ kathaṁ sutvā “idānamhā naṭṭhā, samaṇena kira Gotamena sāvakānaṁyeva sikkhāpadaṁ paññattaṁ, na attano. Sayameva kira pāṭihāriyaṁ kattukāmo, kiṁ nu kho karomā”ti mantayiṁsu.

Rājā Satthāraṁ pucchi “bhante kadā pāṭihāriyaṁ karissathā”ti. Ito catumāsaccayena āsāḷhipuṇṇamāyaṁ[1] mahārājāti. Kattha karissatha

1. Āsāḷhipuṇṇamāsiyaṁ (Sī)

တိတ္ထိယာ “သမဏော ကိရ ဂေါတမော တံ ပတ္တံ ဘေဒါပေတွာ ပါဋိဟာရိယဿ အကရဏတ္ထာယ သာဝကာနံ သိက္ခာပဒံ ပညာပေသီ”တိ သုတွာ “သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကာ ပညတ္တံ သိက္ခာပဒံ ဇီဝိတဟေတုပိ နာတိက္ကမန္တိ၊ သမဏောပိ ဂေါတမော တံ ရက္ခိဿတေဝ။ ဣဒါနိ အမှေဟိ ဩကာသော လဒ္ဓေါ”တိ နဂရဝီထီသု အာရောစေန္တာ ဝိစရိံသု “မယံ အတ္တနော ဂုဏံ ရက္ခန္တာ ပုဗ္ဗေ ဒါရုမယပတ္တဿ ကာရဏာ အတ္တနော ဂုဏံ မဟာဇနဿ န ဒဿယိမှာ၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကာ ပတ္တကမတ္တဿ ကာရဏာ အတ္တနော ဂုဏံ မဟာဇနဿ ဒဿေသုံ။ သမဏော ဂေါတမော အတ္တနော ပဏ္ဍိတတာယ ပတ္တံ ဘေဒါပေတွာ သိက္ခာပဒံ ပညာပေသိ၊ ဣဒါနိ မယံ တေနေဝ သဒ္ဓိံ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမာ”တိ။

ရာဇာ ဗိမ္ဗိသာရော တံ ကထံ သုတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “တုမှေဟိ ကိရ ဘန္တေ ပါဋိဟာရိယဿ အကရဏတ္ထာယ သာဝကာနံ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တ”န္တိ။ အာမ မဟာရာဇာတိ။ ဣဒါနိ တိတ္ထိယာ “တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမာ”တိ ဝဒန္တိ၊ ကိံ ဣဒါနိ ကရိဿထာတိ။ တေသု ကရောန္တေသု ကရိဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ နနု တုမှေဟိ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တန္တိ။ နာဟံ မဟာရာဇ အတ္တနော သိက္ခာပဒံ ပညာပေသိံ၊ တံ မမေဝ သာဝကာနံ ပညတ္တန္တိ။ တုမှေ ဌပေတွာ အညတ္ထ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တံ နာမ ဟောတိ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ မဟာရာဇ တမေဝေတ္ထ ပဋိပုစ္ဆာမိ၊ အတ္ထိ ပန တေ မဟာရာဇ ဝိဇိတေ ဥယျာနန္တိ။ အတ္ထိ ဘန္တေတိ။ သစေ တေ မဟာရာဇ ဥယျာနေ မဟာဇနော အမ္ဗာဒီနိ ခါဒေယျ၊ ကိမဿ ကတ္တဗ္ဗန္တိ။ ဒဏ္ဍော ဘန္တေတိ။ တွံ ပန ခါဒိတုံ လဘသီတိ။ အာမ ဘန္တေ မယှံ ဒဏ္ဍော နတ္ထိ၊ အဟံ အတ္တနော သန္တကံ ခါဒိတုံ လဘာမီတိ။ မဟာရာဇ ယထာ တဝ တိယောဇနသတိကေ ရဇ္ဇေ အာဏာ ပဝတ္တတိ၊ အတ္တနော ဥယျာနေ အမ္ဗာဒီနိ ခါဒန္တဿ ဒဏ္ဍော နတ္ထိ၊ အညေသံ အတ္ထိ၊ ဧဝံ မမပိ စက္ကဝါဠကောဋိသတသဟဿေ အာဏာ ပဝတ္တတိ၊ အတ္တနော သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ အတိက္ကမော နာမ နတ္ထိ၊ အညေသံ ပန အတ္ထိ၊ ကရိဿာမဟံ ပါဋိဟာရိယန္တိ။ တိတ္ထိယာ တံ ကထံ သုတွာ “ဣဒါနမှာ နဋ္ဌာ၊ သမဏေန ကိရ ဂေါတမေန သာဝကာနံယေဝ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တံ၊ န အတ္တနော။ သယမေဝ ကိရ ပါဋိဟာရိယံ ကတ္တုကာမော၊ ကိံ နု ခေါ ကရောမာ”တိ မန္တယိံသု။

ရာဇာ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ကဒါ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿထာ”တိ။ ဣတော စတုမာသစ္စယေန အာသာဠှိပုဏ္ဏမာယံ[1] မဟာရာဇာတိ။ ကတ္ထ ကရိဿထ

၁-အာသာဠှိပုဏ္ဏမာသိယံ (သီ)

bhanteti. Sāvatthiṁ nissāya mahārājāti. Kasmā pana Satthā evaṁ dūraṭṭhānaṁ apadisīti? Yasmā taṁ sabbabuddhānaṁ mahāpāṭihāriyakaraṇaṭṭhānaṁ, apica mahājanassa sannipātanatthāyapi dūraṭṭhānameva apadisīti. Titthiyātaṁ kathaṁ sutvā "ito kira catunnaṁ māsānaṁ accayena samaṇo Gotamo Sāvatthiyaṁ pāṭihāriyaṁ karissati, idāni taṁ amuñcitvāva anubandhissāma, mahājano amhe disvā 'kiṁ idan'ti pucchissati. Athassa vakkhāma 'mayaṁ samaṇena Gotamena saddhiṁ pāṭihāriyaṁ karissāmā'ti vadimhā. So palāyati, mayamassa palāyituṁ adatvā anubandhāmā"ti. Satthā Rājagahe piṇḍāya caritvā nikkhami. Titthiyāpissa pacchatova nikkhamitvā bhattakiccaṭṭhāne vasanti. Vasitaṭṭhāne punadivase pātarāsaṁ karonti. Te manussehi "kimidan"ti pucchitā heṭṭhā cintitaniyāmeneva ārocesuṁ. Mahājanopi "pāṭihāriyaṁ passissāmā"ti anubandhi.

Satthā anupubbena Sāvatthiṁ pāpuṇi. Titthiyāpi tena saddhiṁyeva gantvā upaṭṭhāke samādapetvā satasahassaṁ labhitvā khadirathambhehi maṇḍapaṁ kāretvā nīluppalehi chādāpetvā "idha pāṭihāriyaṁ karissāmā"ti nisīdiṁsu. Rājā Pasenadi Kosalo Satthāraṁ upasaṅkamitvā "bhante titthiyehi maṇḍapo kārito, ahampi tumhākaṁ maṇḍapaṁ karissāmī"ti. Alaṁ mahārāja atthi mayhaṁ maṇḍapakārakoti. Bhante maṁ ṭhapetvā ko añño kātuṁ sakkhissatīti. Sakko devarājāti. Kahaṁ pana bhante pāṭihāriyaṁ karissathāti. Kaṇḍambarukkhamūle mahārājāti. Titthiyā "ambarukkhamūle kira pāṭihāriyaṁ karissatī"ti sutvā attano upaṭṭhākānaṁ ārocetvā yojanabbhantare ṭhāne antamaso tadahujātampi ambapotakaṁ uppāṭetvā araññe khipāpesuṁ.

Satthā āsāḷhipuṇṇamadivase antonagaraṁ pāvisi. Raññopi uyyānapālo Kaṇḍo nāma ekaṁ piṅgalakipillikehi katapattapuṭassa antare mahantaṁ ambapakkaṁ disvā tassa gandharasalobhena sampatante vāyase palāpetvā rañño khādanatthāya ādāya gacchanto antarāmagge Satthāraṁ disvā cintesi "rājā imaṁ ambaṁ khāditvā mayhaṁ aṭṭha vā soḷasa vā kahāpaṇe dadeyya, taṁ me ekattabhāvepi jīvitavuttiyā nālaṁ. Sace panāhaṁ Satthu imaṁ dassāmi, avassaṁ taṁ me dīghakālaṁ hitāvahaṁ bhavissatī"ti. So taṁ ambapakkaṁ Satthu upanāmesi. Satthā Ānandattheraṁ

ဘန္တေတိ။ သာဝတ္ထိံ နိဿာယ မဟာရာဇာတိ။ ကသ္မာ ပန သတ္ထာ ဧဝံ ဒူရဋ္ဌာနံ အပဒိသီတိ? ယသ္မာ တံ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ မဟာပါဋိဟာရိယကရဏဋ္ဌာနံ၊ အပိစ မဟာဇနဿ သန္နိပါတနတ္ထာယပိ ဒူရဋ္ဌာနမေဝ အပဒိသီတိ။ တိတ္ထိယာ တံ ကထံ သုတွာ "ဣတော ကိရ စတုန္နံ မာသာနံ အစ္စယေန သမဏော ဂေါတမော သာဝတ္ထိယံ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿတိ၊ ဣဒါနိ တံ အမုဉ္စိတွာဝ အနုဗန္ဓိဿာမ၊ မဟာဇနော အမှေ ဒိသွာ 'ကိံ ဣဒ'န္တိ ပုစ္ဆိဿတိ။ အထဿ ဝက္ခာမ 'မယံ သမဏေန ဂေါတမေန သဒ္ဓိံ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမာ'တိ ဝဒိမှာ။ သော ပလာယတိ၊ မယမဿ ပလာယိတုံ အဒတွာ အနုဗန္ဓာမာ"တိ။ သတ္ထာ ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ နိက္ခမိ။ တိတ္ထိယာပိဿ ပစ္ဆတောဝ နိက္ခမိတွာ ဘတ္တကိစ္စဋ္ဌာနေ ဝသန္တိ။ ဝသိတဋ္ဌာနေ ပုနဒိဝသေ ပါတရာသံ ကရောန္တိ။ တေ မနုဿေဟိ "ကိမိဒ"န္တိ ပုစ္ဆိတာ ဟေဋ္ဌာ စိန္တိတနိယာမေနေဝ အာရောစေသုံ။ မဟာဇနောပိ "ပါဋိဟာရိယံ ပဿိဿာမာ"တိ အနုဗန္ဓိ။

သတ္ထာ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ ပါပုဏိ။ တိတ္ထိယာပိ တေန သဒ္ဓိံယေဝ ဂန္တွာ ဥပဋ္ဌာကေ သမာဒပေတွာ သတသဟဿံ လဘိတွာ ခဒိရထမ္ဘေဟိ မဏ္ဍပံ ကာရေတွာ နီလုပ္ပလေဟိ ဆာဒါပေတွာ "ဣဓ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမာ"တိ နိသီဒိံသု။ ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဘန္တေ တိတ္ထိယေဟိ မဏ္ဍပော ကာရိတော၊ အဟမ္ပိ တုမှာကံ မဏ္ဍပံ ကရိဿာမီ"တိ။ အလံ မဟာရာဇ အတ္ထိ မယှံ မဏ္ဍပကာရကောတိ။ ဘန္တေ မံ ဌပေတွာ ကော အညော ကာတုံ သက္ခိဿတီတိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာတိ။ ကဟံ ပန ဘန္တေ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿထာတိ။ ကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခမူလေ မဟာရာဇာတိ။ တိတ္ထိယာ "အမ္ဗရုက္ခမူလေ ကိရ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿတီ"တိ သုတွာ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကာနံ အာရောစေတွာ ယောဇနဗ္ဘန္တရေ ဌာနေ အန္တမသော တဒဟုဇာတမ္ပိ အမ္ဗပေါတကံ ဥပ္ပါဋေတွာ အရညေ ခိပါပေသုံ။

သတ္ထာ အာသာဠှိပုဏ္ဏမဒိဝသေ အန္တောနဂရံ ပါဝိသိ။ ရညောပိ ဥယျာနပါလော ကဏ္ဍော နာမ ဧကံ ပိင်္ဂလကိပိလ္လိကေဟိ ကတပတ္တပုဋဿ အန္တရေ မဟန္တံ အမ္ဗပက္ကံ ဒိသွာ တဿ ဂန္ဓရသလောဘေန သမ္ပတန္တေ ဝါယသေ ပလာပေတွာ ရညော ခါဒနတ္ထာယ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ သတ္ထာရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "ရာဇာ ဣမံ အမ္ဗံ ခါဒိတွာ မယှံ အဋ္ဌ ဝါ သောဠသ ဝါ ကဟာပဏေ ဒဒေယျ၊ တံ မေ ဧကတ္တဘာဝေပိ ဇီဝိတဝုတ္တိယာ နာလံ။ သစေ ပနာဟံ သတ္ထု ဣမံ ဒဿာမိ၊ အဝဿံ တံ မေ ဒီဃကာလံ ဟိတာဝဟံ ဘဝိဿတီ"တိ။ သော တံ အမ္ဗပက္ကံ သတ္ထု ဥပနာမေသိ။ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရံ

olokesi. Athassa thero catumahārājadattiyaṁ pattaṁ nīharitvā hatthe ṭhapesi. Satthā pattaṁ upanāmetvā ambapakkaṁ paṭiggahetvā tattheva nisīdanākāraṁ dassesi. Thero cīvaraṁ paññāpetvā adāsi. Athassa tasmiṁ nisinne thero pānīyaṁ parissāvetvā ambapakkaṁ madditvā pānakaṁ katvā adāsi. Satthā ambapānakaṁ pivitvā Kaṇḍaṁ āha “imaṁ ambaṭṭhiṁ idheva paṁsuṁ viyūhitvā ropehī”ti. So tathā akāsi. Satthā tassa upari hatthaṁ dhovi. Hatthe dhovitamatteyeva naṅgalasīsamattakkhandho hutvā ubbedhena paṇṇāsahattho ambarukkho uṭṭhahi. Catūsu disāsu ekekā, uddhaṁ ekāti pañcamahāsākhā paṇṇāsahatthā ahesuṁ. So tāvadeva pupphaphalasañchanno hutvā ekekasmiṁ ṭhāne paripakka-ambapiṇḍidharo ahosi. Pacchato āgacchantā bhikkhū ambapakkāni khādantā eva āgamiṁsu. Rājā “evarūpo kira ambarukkho uṭṭhito”ti sutvā “mā naṁ koci chindī”ti ārakkhaṁ ṭhapesi. So pana Kaṇḍena ropitattā **Kaṇḍambarukkho**tveva paññāyi. Dhuttakāpi ambapakkāni khāditvā “hare duṭṭhatitthiyā ‘samaṇo kira Gotamo kaṇḍambarukkhamūle pāṭihāriyaṁ karissatī’ti tumhehi yojanabbhantare tadahujātāpi ambapotakā uppāṭāpitā, Kaṇḍambo nāma ayan”ti vatvā te ucchiṭṭha-ambaṭṭhīhi pahariṁsu.

Sakko vātavalāhakaṁ devaputtaṁ āṇāpesi “titthiyānaṁ maṇḍapaṁ vātehi uppāṭetvā ukkārabhūmiyaṁ khipāpehī”ti. So tathā akāsi. Sūriyampi devaputtaṁ āṇāpesi “sūriyamaṇḍalaṁ nikaḍḍhanto[1] tāpehī”ti. So tathā akāsi. Puna vātavalāhakaṁ āṇāpesi “vātamaṇḍalaṁ uṭṭhāpento yāhī”ti. So tathā karonto titthiyānaṁ paggharitasedasarīre rajovaṭṭiyā okiri. Te tambamattikasadisā[2] ahesuṁ. Vassavalāhakampi āṇāpesi “mahantāni bindūni pātehī”ti. So tathā akāsi. Atha nesaṁ kāyo kabaragāvisadiso ahosi. Te nigaṇṭhā lajjamānā hutvā sammukhasammukhaṭṭhāneneva palāyiṁsu. Evaṁ palāyantesu Purāṇakassapassa upaṭṭhāko eko kassako “idāni me ayyānaṁ pāṭihāriyakaraṇavelā, gantvā pāṭihāriyaṁ passissāmī”ti goṇe vissajjetvā pātova ābhataṁ yāgukuṭañceva yottakañca gahetvā āgacchanto purāṇaṁ tathā palāyantaṁ disvā

1. Niggaṇhanto (Sī, Syā) 2. Tambavammikasadisā (Sī, Syā)

ဩလောကေသိ။ အထဿ ထေရော စတုမဟာရာဇဒတ္တိယံ ပတ္တံ နီဟရိတွာ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ သတ္ထာ ပတ္တံ ဥပနာမေတွာ အမ္ဗပက္ကံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ တတ္ထေဝ နိသီဒနာကာရံ ဒဿေသိ။ ထေရော စီဝရံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ အထဿ တသ္မိံ နိသိန္နေ ထေရော ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ အမ္ဗပက္ကံ မဒ္ဒိတွာ ပါနကံ ကတွာ အဒါသိ။ သတ္ထာ အမ္ဗပါနကံ ပိဝိတွာ ကဏ္ဍံ အာဟ “ဣမံ အမ္ဗဋ္ဌိံ ဣဓေဝ ပံသုံ ဝိယူဟိတွာ ရောပေဟီ”တိ။ သော တထာ အကာသိ။ သတ္ထာ တဿ ဥပရိ ဟတ္ထံ ဓောဝိ။ ဟတ္ထေ ဓောဝိတမတ္တေယေဝ နင်္ဂလသီသ-မတ္တက္ခန္ဓော ဟုတွာ ဥဗ္ဗေဓေန ပဏ္ဏာသဟတ္ထော အမ္ဗရုက္ခော ဥဋ္ဌဟိ။ စတူသု ဒိသာသု ဧကေကာ, ဥဒ္ဓံ ဧကာတိ ပဉ္စမဟာသာခါ ပဏ္ဏာသဟတ္ထာ အဟေသုံ။ သော တာဝဒေဝ ပုပ္ဖဖလသဉ္ဆန္နော ဟုတွာ ဧကေကသ္မိံ ဌာနေ ပရိပက္ကအမ္ဗပိဏ္ဍိ-ဓရော အဟောသိ။ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တာ ဘိက္ခူ အမ္ဗပက္ကာနိ ခါဒန္တာ ဧဝ အာဂမိံသု။ ရာဇာ “ဧဝရူပေါ ကိရ အမ္ဗရုက္ခော ဥဋ္ဌိတော”တိ သုတွာ “မာ နံ ကောစိ ဆိန္ဒီ”တိ အာရက္ခံ ဌပေသိ။ သော ပန ကဏ္ဍေန ရောပိတတ္တာ **ကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခော**တွေဝ ပညာယိ။ ဓုတ္တကာပိ အမ္ဗပက္ကာနိ ခါဒိတွာ “ဟရေ ဒုဋ္ဌတိတ္ထိယာ ‘သမဏော ကိရ ဂေါတမော ကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခမူလေ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿတီ’တိ တုမှေဟိ ယောဇနဗ္ဘန္တရေ တဒဟုဇာတာပိ အမ္ဗပေါတကာ ဥပ္ပါဋာပိတာ၊ ကဏ္ဍမ္ဗော နာမ အယ”န္တိ ဝတွာ တေ ဥစ္ဆိဋ္ဌအမ္ဗဋ္ဌီဟိ ပဟရိံသု။

သက္ကော ဝါတဝလာဟကံ ဒေဝပုတ္တံ အာဏာပေသိ “တိတ္ထိယာနံ မဏ္ဍပံ ဝါတေဟိ ဥပ္ပါဋေတွာ ဥက္ကာရဘူမိယံ ခိပါပေဟီ”တိ။ သော တထာ အကာသိ။ သူရိယမ္ပိ ဒေဝပုတ္တံ အာဏာပေသိ “သူရိယမဏ္ဍလံ နိကဍ္ဎန္တော[1] တာပေဟီ”တိ။ သော တထာ အကာသိ။ ပုန ဝါတဝလာဟကံ အာဏာပေသိ “ဝါတမဏ္ဍလံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ယာဟီ”တိ။ သော တထာ ကရောန္တော တိတ္ထိယာနံ ပဂ္ဃရိတ-သေဒသရီရေ ရဇောဝဋ္ဋိယာ ဩကိရိ။ တေ တမ္ဗမတ္တိကသဒိသာ[2] အဟေသုံ။ ဝဿဝလာဟကမ္ပိ အာဏာပေသိ “မဟန္တာနိ ဗိန္ဒူနိ ပါတေဟီ”တိ။ သော တထာ အကာသိ။ အထ နေသံ ကာယော ကဗရဂါဝိသဒိသော အဟောသိ။ တေ နိဂဏ္ဌာ လဇ္ဇမာနာ ဟုတွာ သမ္မုခသမ္မုခဋ္ဌာနေနေဝ ပလာယိံသု။ ဧဝံ ပလာယန္တေသု ပုရာဏကဿပဿ ဥပဋ္ဌာကော ဧကော ကဿကော “ဣဒါနိ မေ အယျာနံ ပါဋိဟာရိယကရဏဝေလာ၊ ဂန္တွာ ပါဋိဟာရိယံ ပဿိဿာမီ”တိ ဂေါဏေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပါတောဝ အာဘတံ ယာဂုကုဋဉ္စေဝ ယောတ္တကဉ္စ ဂဟေတွာ အာဂစ္ဆန္တော ပုရာဏံ တထာ ပလာယန္တံ ဒိသွာ

၁-နိဂ္ဂဏှန္တော (သီ၊ သျာ) ၂-တမ္ဗဝမ္မိကသဒိသာ (သီ၊ သျာ)

“bhante ajja ‘ayyānaṁ pāṭihāriyaṁ passissāmī’ti āgacchāmi, tumhe kahaṁ gacchathā”ti. Kiṁ te pāṭihāriyena, imaṁ kuṭañca yottañca dehīti. So tena dinnaṁ kuṭañca yottañca ādāya nadītīraṁ gantvā kuṭaṁ yottena attano gīvāya bandhitvā lajjanto kiñci akathetvā rahade patitvā udakapubbuḷe uṭṭhāpento kālaṁ katvā Avīcimhi nibbatti.

Sakko[1] ākāse ratanacaṅkamaṁ māpesi. Tassa ekā koṭi pācīnacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ ahosi, ekā pacchimacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ. Satthā sannipatitāya chattiṁsayojanikāya parisāya vaḍḍhamānakacchāyāya “idāni pāṭihāriyakaraṇavelā”ti Gandhakuṭito nikkhamitvā pamukhe aṭṭhāsi. Atha naṁ **Gharaṇī** nāma iddhimantī ekā anāgāmi-upāsikā upasaṅkamitvā “bhante mādisāya dhītari vijjamānāya tumhākaṁ kilamanakiccaṁ natthi, ahaṁ pāṭihāriyaṁ karissāmī”ti āha. Kathaṁ tvaṁ karissasi Gharaṇīti. Bhante ekasmiṁ cakkavāḷagabbhe mahāpathaviṁ udakaṁ katvā udakasakuṇikā viya nimujjitvā pācīnacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ attānaṁ dassessāmi, tathā pacchima-uttaradakkhiṇacakkavāḷamukhavaṭṭiyaṁ, tathā majjhe. Mahājano maṁ disvā “kā esā”ti vutte vakkhati “Gharaṇī nāmesā, ayaṁ tāva ekissā itthiyā ānubhāvo, Buddhānubhāvo pana kīdiso bhavissatī”ti. Evaṁ titthiyā tumhe adisvāva palāyissantīti. Atha naṁ Satthā “jānāmi te Gharaṇī evarūpaṁ pāṭihāriyaṁ kātuṁ samatthabhāvaṁ, na panāyaṁ tavatthāya baddho mālāpuṭo”ti vatvā paṭikkhipi. Sā “na me Satthā anujānāti, addhā mayā uttaritaraṁ pāṭihāriyaṁ kātuṁ samattho añño atthī”ti ekamantaṁ aṭṭhāsi. Satthāpi “evameva tesaṁ guṇo pākaṭo bhavissatīti evaṁ chattiṁsayojanikāya parisāya majjhe sīhanādaṁ nadissatī”ti maññamāno aparepi pucchi “tumhe kathaṁ pāṭihāriyaṁ karissathā”ti. Te “evañca evañca karissāma bhante”ti Satthu purato ṭhitāva sīhanādaṁ nadiṁsu. Tesu kira **Cūḷa-anāthapiṇḍiko** “mādise anāgāmi-upāsake putte vijjamāne Satthu kilamanakiccaṁ natthī”ti cintetvā “ahaṁ bhante pāṭihāriyaṁ karissāmī”ti vatvā “kathaṁ karissasī”ti puṭṭho ahaṁ bhante dvādasayojanikaṁ brahmattabhāvaṁ nimminitvā imissā parisāya majjhe mahāmeghagajjitasadisena saddena brahma-apphoṭanaṁ nāma apphoṭessāmīti. Mahājano “kiṁ nāmeso saddo”ti pucchitvā “Cūḷa-anāthapiṇḍikassa

1. Satthā (Syā)

“ဘန္တေ အဇ္ဇ ‘အယျာနံ ပါဋိဟာရိယံ ပဿိဿာမီ’တိ အာဂစ္ဆာမိ၊ တုမှေ ကဟံ ဂစ္ဆထာ’’တိ။ ကိံ တေ ပါဋိဟာရိယေန၊ ဣမံ ကုဋဉ္စ ယောတ္တဉ္စ ဒေဟီတိ။ သော တေန ဒိန္နံ ကုဋဉ္စ ယောတ္တဉ္စ အာဒါယ နဒီတီရံ ဂန္တွာ ကုဋံ ယောတ္တေန အတ္တနော ဂီဝါယ ဗန္ဓိတွာ လဇ္ဇန္တော ကိဉ္စိ အကထေတွာ ရဟဒေ ပတိတွာ ဥဒကပုဗ္ဗုဠေ ဥဋ္ဌာပေန္တော ကာလံ ကတွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ။

သက္ကော[1] အာကာသေ ရတနစင်္ကမံ မာပေသိ။ တဿ ဧကာ ကောဋိ ပါစီနစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ အဟောသိ၊ ဧကာ ပစ္ဆိမစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ။ သတ္ထာ သန္နိပတိတာယ ဆတ္တိံသယောဇနိကာယ ပရိသာယ ဝဍ္ဎမာနကစ္ဆာယာယ “ဣဒါနိ ပါဋိဟာရိယကရဏဝေလာ”တိ ဂန္ဓကုဋိတော နိက္ခမိတွာ ပမုခေ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ **ဃရဏီ** နာမ ဣဒ္ဓိမန္တီ ဧကာ အနာဂါမိဥပါသိကာ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ မာဒိသာယ ဓီတရိ ဝိဇ္ဇမာနာယ တုမှာကံ ကိလမနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ အဟံ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ။ ကထံ တွံ ကရိဿသိ ဃရဏီတိ။ ဘန္တေ ဧကသ္မိံ စက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ မဟာပထဝိံ ဥဒကံ ကတွာ ဥဒကသကုဏိကာ ဝိယ နိမုဇ္ဇိတွာ ပါစီနစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ အတ္တာနံ ဒဿေဿာမိ၊ တထာ ပစ္ဆိမဥတ္တရဒက္ခိဏစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ၊ တထာ မဇ္ဈေ။ မဟာဇနော မံ ဒိသွာ “ကာ ဧသာ”တိ ဝုတ္တေ ဝက္ခတိ “ဃရဏီ နာမေသာ၊ အယံ တာဝ ဧကိဿာ ဣတ္ထိယာ အာနုဘာဝေါ၊ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေါ ပန ကီဒိသော ဘဝိဿတီ”တိ။ ဧဝံ တိတ္ထိယာ တုမှေ အဒိသွာဝ ပလာယိဿန္တီတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဇာနာမိ တေ ဃရဏီ ဧဝရူပံ ပါဋိဟာရိယံ ကာတုံ သမတ္ထဘာဝံ၊ န ပနာယံ တဝတ္ထာယ ဗဒ္ဓေါ မာလာပုဋော”တိ ဝတွာ ပဋိက္ခိပိ။ သာ “န မေ သတ္ထာ အနုဇာနာတိ၊ အဒ္ဓါ မယာ ဥတ္တရိတရံ ပါဋိဟာရိယံ ကာတုံ သမတ္ထော အညော အတ္ထီ”တိ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာပိ “ဧဝမေဝ တေသံ ဂုဏော ပါကဋော ဘဝိဿတီတိ ဧဝံ ဆတ္တိံသယောဇနိကာယ ပရိသာယ မဇ္ဈေ သီဟနာဒံ နဒိဿတီ”တိ မညမာနော အပရေပိ ပုစ္ဆိ “တုမှေ ကထံ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿထာ”တိ။ တေ “ဧဝဉ္စ ဧဝဉ္စ ကရိဿာမ ဘန္တေ”တိ သတ္ထု ပုရတော ဌိတာဝ သီဟနာဒံ နဒိံသု။ တေသု ကိရ **စူဠအနာထပိဏ္ဍိကော** “မာဒိသေ အနာဂါမိဥပါသကေ ပုတ္တေ ဝိဇ္ဇမာနေ သတ္ထု ကိလမနကိစ္စံ နတ္ထီ”တိ စိန္တေတွာ “အဟံ ဘန္တေ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမီ”တိ ဝတွာ “ကထံ ကရိဿသီ”တိ ပုဋ္ဌော အဟံ ဘန္တေ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဗြဟ္မတ္တဘာဝံ နိမ္မိနိတွာ ဣမိဿာ ပရိသာယ မဇ္ဈေ မဟာမေဃဂဇ္ဇိတသဒိသေန သဒ္ဒေန ဗြဟ္မအပ္ဖောဋနံ နာမ အပ္ဖောဋေဿာမီတိ။ မဟာဇနော “ကိံ နာမေသော သဒ္ဒေါ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “စူဠအနာထပိဏ္ဍိကဿ

၁-သတ္ထာ (သျာ)

kira brahma-apphoṭanasaddo nāmā”ti vakkhati. Titthiyā “gahapatikassa kira tāva eso ānubhāvo, Buddhānubhāvo kīdiso bhavissatī”ti tumhe adisvā va palāyissantīti. Satthā “jānāmi te ānubhāvan”ti tassapi tatheva vatvā pāṭihāriyakaraṇaṁ nānujāni.

Athekā paṭisambhidappattā sattavassikā cīrasāmaṇerī kira nāma Satthāraṁ vanditvā “ahaṁ bhante pāṭihāriyaṁ karissāmī”ti āha. Kathaṁ karissasi cīreti. Bhante Sineruñca cakkavāḷapabbatañca Himavantañca āharitvā imasmiṁ ṭhāne paṭipāṭiyā ṭhapetvā ahaṁ haṁsasakuṇī viya tato tato nikkhamitvā asajjamānā gamissāmi, mahājano maṁ disvā “kā esā”ti pucchitvā “cīrasāmaṇerī”ti vakkhati. Titthiyā “sattavassikāya tāva sāmaṇeriyā ayamānubhāvo, Buddhānubhāvo kīdiso bhavissatī”ti tumhe adisvāva palāyissantīti. Ito paraṁ evarūpāni vacanāni vuttānusāreneva veditabbāni. Tassāpi Bhagavā “jānāmi te ānubhāvan”ti vatvā pāṭihāriyakaraṇaṁ nānujāni. Atheko paṭisambhidappatto khīṇāsavo **Cundasāmaṇero** nāma jātiyā sattavassiko Satthāraṁ vanditvā “ahaṁ Bhagavā pāṭihāriyaṁ karissāmī”ti vatvā “kathaṁ karissasī”ti puṭṭho āha “ahaṁ bhante jambudīpassa dhajabhūtaṁ mahājamburukkhaṁ khandhe gahetvā cāletvā mahājambupesiyo āharitvā imaṁ parisaṁ khādāpessāmi, pāricchattakakusumāni ca āharitvā tumhe vandissāmī”ti. Satthā “jānāmi te ānubhāvan”ti tassa pāṭihāriyakaraṇaṁ paṭikkhipi.

Atha Uppalavaṇṇā therī Satthāraṁ vanditvā “ahaṁ bhante pāṭihāriyaṁ karissāmī”ti vatvā “kathaṁ karissasī”ti puṭṭhā āha “ahaṁ bhante samantā dvādasayojanikaṁ parisaṁ dassetvā āvaṭṭato chattiṁsayojanāya parisāya parivuto cakkavattirājā hutvā āgantvā tumhe vandissāmī”ti. Satthā “jānāmi te ānubhāvan”ti tassāpi pāṭihāriyakaraṇaṁ paṭikkhipi. Atha Mahāmoggallānatthero Bhagavantaṁ vanditvā “ahaṁ bhante pāṭihāriyaṁ karissāmī”ti vatvā “kathaṁ karissasī”ti puṭṭho āha “ahaṁ bhante Sinerupabbatarājānaṁ dantantare ṭhapetvā māsasāsapabījaṁ viya khādissāmī”ti. Aññaṁ kiṁ karissasīti. Imaṁ mahāpathaviṁ kaṭasārakaṁ viya saṁvellitvā aṅgulantare nikkhipissāmīti. Aññaṁ kiṁ karissasīti. Mahāpathaviṁ kulālacakkaṁ viya parivattetvā mahājanaṁ

ကိရ ဗြဟ္မအပ္ဖောဋနသဒ္ဒေါ နာမာ”တိ ဝက္ခတိ။ တိတ္ထိယာ “ဂဟပတိကဿ ကိရ တာဝ ဧသော အာနုဘာဝေါ၊ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေါ ကီဒိသော ဘဝိဿတီ”တိ တုမှေ အဒိသွာဝ ပလာယိဿန္တီတိ။ သတ္ထာ “ဇာနာမိ တေ အာနုဘာဝ”န္တိ တဿပိ တထေဝ ဝတွာ ပါဋိဟာရိယကရဏံ နာနုဇာနိ။

အထေကာ ပဋိသမ္ဘိဒပ္ပတ္တာ သတ္တဝဿိကာ စီရသာမဏေရီ ကိရ နာမ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “အဟံ ဘန္တေ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမီ”တိ အာဟ။ ကထံ ကရိဿသိ စီရေတိ။ ဘန္တေ သိနေရုဉ္စ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတဉ္စ ဟိမဝန္တဉ္စ အာဟရိတွာ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပဋိပါဋိယာ ဌပေတွာ အဟံ ဟံသသကုဏီ ဝိယ တတော တတော နိက္ခမိတွာ အသဇ္ဇမာနာ ဂမိဿာမိ၊ မဟာဇနော မံ ဒိသွာ “ကာ ဧသာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “စီရသာမဏေရီ”တိ ဝက္ခတိ။ တိတ္ထိယာ “သတ္တဝဿိကာယ တာဝ သာမဏေရိယာ အယမာနုဘာဝေါ၊ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေါ ကီဒိသော ဘဝိဿတီ”တိ တုမှေ အဒိသွာဝ ပလာယိဿန္တီတိ။ ဣတော ပရံ ဧဝရူပါနိ ဝစနာနိ ဝုတ္တာနုသာရေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ တဿာပိ ဘဂဝါ “ဇာနာမိ တေ အာနုဘာဝ”န္တိ ဝတွာ ပါဋိဟာရိယကရဏံ နာနုဇာနိ။ အထေကော ပဋိသမ္ဘိဒပ္ပတ္တော ခီဏာသဝေါ **စုန္ဒသာမဏေရော** နာမ ဇာတိယာ သတ္တဝဿိကော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “အဟံ ဘဂဝါ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမီ”တိ ဝတွာ “ကထံ ကရိဿသီ”တိ ပုဋ္ဌော အာဟ “အဟံ ဘန္တေ ဇမ္ဗုဒီပဿ ဓဇဘူတံ မဟာဇမ္ဗုရုက္ခံ ခန္ဓေ ဂဟေတွာ စာလေတွာ မဟာဇမ္ဗုပေသိယော အာဟရိတွာ ဣမံ ပရိသံ ခါဒါပေဿာမိ၊ ပါရိစ္ဆတ္တကကုသုမာနိ စ အာဟရိတွာ တုမှေ ဝန္ဒိဿာမီ”တိ။ သတ္ထာ “ဇာနာမိ တေ အာနုဘာဝ”န္တိ တဿ ပါဋိဟာရိယကရဏံ ပဋိက္ခိပိ။

အထ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ ထေရီ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “အဟံ ဘန္တေ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမီ”တိ ဝတွာ “ကထံ ကရိဿသီ”တိ ပုဋ္ဌာ အာဟ “အဟံ ဘန္တေ သမန္တာ ဒွါဒသယောဇနိကံ ပရိသံ ဒဿေတွာ အာဝဋ္ဋတော ဆတ္တိံသယောဇနာယ ပရိသာယ ပရိဝုတော စက္ကဝတ္တိရာဇာ ဟုတွာ အာဂန္တွာ တုမှေ ဝန္ဒိဿာမီ”တိ။ သတ္ထာ “ဇာနာမိ တေ အာနုဘာဝ”န္တိ တဿာပိ ပါဋိဟာရိယကရဏံ ပဋိက္ခိပိ။ အထ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ဘဂဝန္တံ ဝန္ဒိတွာ “အဟံ ဘန္တေ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမီ”တိ ဝတွာ “ကထံ ကရိဿသီ”တိ ပုဋ္ဌော အာဟ “အဟံ ဘန္တေ သိနေရုပဗ္ဗတရာဇာနံ ဒန္တန္တရေ ဌပေတွာ မာသသာသပဗီဇံ ဝိယ ခါဒိဿာမီ”တိ။ အညံ ကိံ ကရိဿသီတိ။ ဣမံ မဟာပထဝိံ ကဋသာရကံ ဝိယ သံဝေလ္လိတွာ အင်္ဂုလန္တရေ နိက္ခိပိဿာမီတိ။ အညံ ကိံ ကရိဿသီတိ။ မဟာပထဝိံ ကုလာလစက္ကံ ဝိယ ပရိဝတ္တေတွာ မဟာဇနံ

pathavojaṁ khādāpessāmīti. Aññaṁ kiṁ karissasīti. Vāmahatthe pathaviṁ katvā ime satte dakkhiṇahatthena aññasmiṁ dīpe ṭhapessāmīti. Aññaṁ kiṁ karissasīti. Sineruṁ chattadaṇḍaṁ viya katvā mahāpathaviṁ ukkhipitvā tassupari ṭhapetvā chattahattho bhikkhu viya ekahatthenādāya ākāse caṅkamissāmīti. Satthā “jānāmi te ānubhāvan”ti tassapi pāṭihāriyakaraṇaṁ nānujāni. So “jānāti maññe Satthā mayā uttaritaraṁ pāṭihāriyaṁ kātuṁ samatthan”ti ekamantaṁ aṭṭhāsi.

Atha naṁ Satthā “nāyaṁ Moggallāna tavatthāya baddho mālāpuṭo. Ahaṁ hi asamadhuro, mama dhuraṁ añño vahituṁ samattho nāma natthi. Anacchariyametaṁ, yaṁ idāni mama dhuraṁ vahituṁ samattho nāma bhaveyya. Ahetukatiracchānayoniyaṁ nibbattakālepi mama dhuraṁ añño vahituṁ samattho nāma nāhosiyevā”ti vatvā “kadā pana bhante”ti therena puṭṭho atītaṁ āharitvā—

“Yato yato garu dhuraṁ, yato gambhīravattanī.
Tadāssu kaṇhaṁ yuñjanti, svāssu taṁ vahate dhuran”ti—

Idaṁ **Kaṇha-usabhajātakaṁ**[1] vitthāretvā puna tameva vatthuṁ visesetvā dassento—

“Manuññameva bhāseyya, nāmanuññaṁ[2] kudācanaṁ.
Manuññaṁ bhāsamānassa, garuṁ bhāraṁ udaddhari.
Dhanañca naṁ alābhesi, tena ca’ttamano ahū”ti—

Idaṁ **Nandivisālajātakaṁ**[1] vitthāretvā kathesi. Kathetvā ca pana Satthā ratanacaṅkamaṁ abhiruhi, purato dvādasayojanikā parisā ahosi tathā pacchato ca uttarato ca dakkhiṇato ca. Ujukaṁ pana catuvīsatiyojanikāya parisāya majjhe Bhagavā yamakapāṭihāriyaṁ akāsi.

Taṁ Pāḷito tāva evaṁ veditabbaṁ[3]—katamaṁ Tathāgatassa yamakapāṭihāriye ñāṇaṁ? Idha Tathāgato yamakapāṭihāriyaṁ karoti asādhāraṇaṁ sāvakehi, uparimakāyato aggikkhandho pavattati,

1. Khu 5. 7 piṭṭhe.
2. Manāpameva bhāseyya, nāmanāpaṁ (Sī, Syā) Vi 2. 8 piṭṭhe ca.
3. Khu 9. 120 piṭṭhe Paṭisambhidāmagge.

ပထဝေါဇံ ခါဒါပေဿာမီတိ။ အညံ ကိံ ကရိဿသီတိ။ ဝါမဟတ္ထေ ပထဝိံ ကတွာ ဣမေ သတ္တေ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန အညသ္မိံ ဒီပေ ဌပေဿာမီတိ။ အညံ ကိံ ကရိဿသီတိ။ သိနေရုံ ဆတ္တဒဏ္ဍံ ဝိယ ကတွာ မဟာပထဝိံ ဥက္ခိပိတွာ တဿုပရိ ဌပေတွာ ဆတ္တဟတ္ထော ဘိက္ခု ဝိယ ဧကဟတ္ထေနာဒါယ အာကာသေ စင်္ကမိဿာမီတိ။ သတ္ထာ “ဇာနာမိ တေ အာနုဘာဝ”န္တိ တဿာပိ ပါဋိဟာရိယကရဏံ နာနုဇာနိ။ သော “ဇာနာတိ မညေ သတ္ထာ မယာ ဥတ္တရိတရံ ပါဋိဟာရိယံ ကာတုံ သမတ္ထ”န္တိ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။

အထ နံ သတ္ထာ “နာယံ မောဂ္ဂလ္လာန တဝတ္ထာယ ဗဒ္ဓေါ မာလာပုဋော။ အဟံ ဟိ အသမဓုရော၊ မမ ဓုရံ အညော ဝဟိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ အနစ္ဆရိယမေတံ၊ ယံ ဣဒါနိ မမ ဓုရံ ဝဟိတုံ သမတ္ထော နာမ ဘဝေယျ။ အဟေတုကတိရစ္ဆာနယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တကာလေပိ မမ ဓုရံ အညော ဝဟိတုံ သမတ္ထော နာမ နာဟောသိယေဝါ”တိ ဝတွာ “ကဒါ ပန ဘန္တေ”တိ ထေရေန ပုဋ္ဌော အတီတံ အာဟရိတွာ—

“ယတော ယတော ဂရု ဓုရံ၊ ယတော ဂမ္ဘီရဝတ္တနီ။
တဒါဿု ကဏှံ ယုဉ္ဇန္တိ၊ သွာဿု တံ ဝဟတေ ဓုရ”န္တိ—

ဣဒံ **ကဏှဥသဘဇာတကံ**[1] ဝိတ္ထာရေတွာ ပုန တမေဝ ဝတ္ထုံ ဝိသေသေတွာ ဒဿေန္တော—

“မနုညမေဝ ဘာသေယျ၊ နာမနုညံ[2] ကုဒါစနံ။
မနုညံ ဘာသမာနဿ၊ ဂရုံ ဘာရံ ဥဒဒ္ဓရိ။
ဓနဉ္စ နံ အလာဘေသိ၊ တေန စ'တ္တမနော အဟူ”တိ—

ဣဒံ **နန္ဒိဝိသာလဇာတကံ**[1] ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသိ။ ကထေတွာ စ ပန သတ္ထာ ရတနစင်္ကမံ အဘိရုဟိ၊ ပုရတော ဒွါဒသယောဇနိကာ ပရိသာ အဟောသိ တထာ ပစ္ဆတော စ ဥတ္တရတော စ ဒက္ခိဏတော စ။ ဥဇုကံ ပန စတုဝီသတိယောဇနိကာယ ပရိသာယ မဇ္ဈေ ဘဂဝါ ယမကပါဋိဟာရိယံ အကာသိ။

တံ ပါဠိတော တာဝ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ[3]—ကတမံ တထာဂတဿ ယမကပါဋိဟာရိယေ ဉာဏံ? ဣဓ တထာဂတော ယမကပါဋိဟာရိယံ ကရောတိ အသာဓာရဏံ သာဝကေဟိ၊ ဥပရိမကာယတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ၊

၁-ခု ၅-၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-မနာပမေဝ ဘာသေယျ၊ နာမနာပံ (သီ၊ သျာ) ဝိ ၂-၈-ပိဋ္ဌေ စ။
၃-ခု ၉-၁၂၀-ပိဋ္ဌေ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ။

heṭṭhimakāyato udakadhārā pavattati. Heṭṭhimakāyato aggikkhandho pavattati, uparimakāyato udakadhārā pavattati. Puratthimakāyato, pacchimakāyato. Pacchimakāyato, puratthimakāyato. Dakkhiṇa-akkhito, vāma-akkhito. Vāma-akkhito, dakkhiṇa-akkhito. Dakkhiṇakaṇṇasotato, vāmakaṇṇasotato. Vāmakaṇṇasotato, dakkhiṇakaṇṇasotato. Dakkhiṇanāsikāsotato, vāmanāsikāsotato. Vāmanāsikāsotato, dakkhiṇanāsikāsotato. Dakkhiṇa-aṁsakūṭato, vāma-aṁsakūṭato. Vāma-aṁsakūṭato, dakkhiṇa-aṁsakūṭato. Dakkhiṇahatthato, vāmahatthato. Vāmahatthato, dakkhiṇahatthato. Dakkhiṇapassato, vāmapassato. Vāmapassato, dakkhiṇapassato. Dakkhiṇapādato, vāmapādato. Vāmapādato, dakkhiṇapādato. Aṅgulaṅgulehi, aṅgulantarikāhi. Aṅgulantarikāhi aṅgulaṅgulehi. Ekekalomakūpato aggikkhandho pavattati, ekekalomato udakadhārā pavattati. Ekekalomato aggikkhandho pavattati, ekekalomakūpato udakadhārā pavattati channaṁ vaṇṇānaṁ nīlānaṁ pītakānaṁ lohitakānaṁ odātānaṁ mañjeṭṭhānaṁ pabhassarānaṁ. Bhagavā caṅkamati, Buddhanimmito tiṭṭhati vā nisīdati vā seyyaṁ vā kappeti -pa- nimmito seyyaṁ kappeti, Bhagavā caṅkamati vā tiṭṭhati vā nisīdati vā. Idaṁ Tathāgatassa yamakapāṭihāriye ñāṇanti.

Idaṁ pana pāṭihāriyaṁ Bhagavā tasmiṁ caṅkame caṅkamitvā akāsi. Tassa tejokasiṇasamāpattivasena uparimakāyato aggikkhandho pavattati, āpokasiṇasamāpattivasena heṭṭhimakāyato udakadhārā pavattati. Na pana udakadhārāya pavattanaṭṭhānato aggikkhandho pavattati[1], aggikkhandhassa pavattanaṭṭhānato udakadhārā pavattatīti[2] dassetuṁ "heṭṭhimakāyato uparimakāyato"ti vuttaṁ. Eseva nayo sabbapadesu. Aggikkhandho panettha udakadhārāya asammisso ahosi, tathā udakadhārā aggikkhandhena. Ubhayampi kira cetaṁ yāva brahmalokā uggantvā cakkagāḷamukhavaṭṭiyaṁ patati. "Channaṁ vaṇṇānan"ti vuttā panassa chabbaṇṇaraṁsiyo ghaṭehi āsiñcamānaṁ vilīnasuvaṇṇaṁ viya yantanālikato nikkhantasuvaṇṇarasadhārā viya ca ekacakkavāḷagabbhato uggantvā brahmalokaṁ āhacca

1. Aggikkhandhassa pavattiṁ (Sī) 2. Udakadhārāya pavattiṁ (Sī)

ဟေဋ္ဌိမကာယတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ဟေဋ္ဌိမကာယတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ၊ ဥပရိမကာယတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ပုရတ္ထိမကာယတော၊ ပစ္ဆိမကာယတော။ ပစ္ဆိမကာယတော၊ ပုရတ္ထိမကာယတော။ ဒက္ခိဏအက္ခိတော၊ ဝါမအက္ခိတော။ ဝါမအက္ခိတော၊ ဒက္ခိဏအက္ခိတော။ ဒက္ခိဏကဏ္ဏသောတတော၊ ဝါမကဏ္ဏသောတတော။ ဝါမကဏ္ဏသောတတော၊ ဒက္ခိဏကဏ္ဏသောတတော။ ဒက္ခိဏနာသိကာသောတတော၊ ဝါမနာသိကာသောတတော။ ဝါမနာသိကာသောတတော၊ ဒက္ခိဏနာသိကာသောတတော။ ဒက္ခိဏအံသကူဋတော၊ ဝါမအံသကူဋတော။ ဝါမအံသကူဋတော၊ ဒက္ခိဏအံသကူဋတော။ ဒက္ခိဏဟတ္ထတော၊ ဝါမဟတ္ထတော။ ဝါမဟတ္ထတော၊ ဒက္ခိဏဟတ္ထတော။ ဒက္ခိဏပဿတော၊ ဝါမပဿတော။ ဝါမပဿတော၊ ဒက္ခိဏပဿတော။ ဒက္ခိဏပါဒတော၊ ဝါမပါဒတော။ ဝါမပါဒတော၊ ဒက္ခိဏပါဒတော။ အင်္ဂုလင်္ဂုလေဟိ၊ အင်္ဂုလန္တရိကာဟိ။ အင်္ဂုလန္တရိကာဟိ၊ အင်္ဂုလင်္ဂုလေဟိ။ ဧကေကလောမကူပတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ၊ ဧကေကလောမတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ဧကေကလောမတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ၊ ဧကေကလောမကူပတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ ဆန္နံ ဝဏ္ဏာနံ နီလာနံ ပီတကာနံ လောဟိတကာနံ ဩဒါတာနံ မဉ္ဇေဋ္ဌာနံ ပဘဿရာနံ။ ဘဂဝါ စင်္ကမတိ၊ ဗုဒ္ဓနိမ္မိတော တိဋ္ဌတိ ဝါ နိသီဒတိ ဝါ သေယျံ ဝါ ကပ္ပေတိ။ပ။ နိမ္မိတော သေယျံ ကပ္ပေတိ၊ ဘဂဝါ စင်္ကမတိ ဝါ တိဋ္ဌတိ ဝါ နိသီဒတိ ဝါ။ ဣဒံ တထာဂတဿ ယမကပါဋိဟာရိယေ ဉာဏန္တိ။

ဣဒံ ပန ပါဋိဟာရိယံ ဘဂဝါ တသ္မိံ စင်္ကမေ စင်္ကမိတွာ အကာသိ။ တဿ တေဇောကသိဏသမာပတ္တိဝသေန ဥပရိမကာယတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ၊ အာပေါကသိဏသမာပတ္တိဝသေန ဟေဋ္ဌိမကာယတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတိ။ န ပန ဥဒကဓာရာယ ပဝတ္တနဋ္ဌာနတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ[၁]၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓဿ ပဝတ္တနဋ္ဌာနတော ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတီတိ[၂] ဒဿေတုံ "ဟေဋ္ဌိမကာယတော ဥပရိမကာယတော"တိ ဝုတ္တံ။ ဧသေဝ နယော သဗ္ဗပဒေသု။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပနေတ္ထ ဥဒကဓာရာယ အသမ္မိဿော အဟောသိ၊ တထာ ဥဒကဓာရာ အဂ္ဂိက္ခန္ဓေန။ ဥဘယမ္ပိ ကိရ စေတံ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဥဂ္ဂန္တွာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ပတတိ။ "ဆန္နံ ဝဏ္ဏာန"န္တိ ဝုတ္တာ ပနဿ ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသိယော ဃဋေဟိ အာသိဉ္စမာနံ ဝိလီနသုဝဏ္ဏံ ဝိယ ယန္တနာလိကတော နိက္ခန္တသုဝဏ္ဏရသဓာရာ ဝိယ စ ဧကစက္ကဝါဠဂဗ္ဘတော ဥဂ္ဂန္တွာ ဗြဟ္မလောကံ အာဟစ္စ

၁-အဂ္ဂိက္ခန္ဓဿ ပဝတ္တိံ (သီ) ၂-ဥဒကဓာရာယ ပဝတ္တိံ (သီ)

paṭinivattitvā cakkavāḷamukhavaṭṭimeva gaṇhiṁsu. Ekacakkavāḷagabbhaṁ vaṅkagopānasikaṁ viya[1] bodhigharaṁ ahosi ekālokaṁ.

Taṁdivasaṁ Satthā caṅkamitvā pāṭihāriyaṁ karonto antarantarā mahājanassa dhammaṁ kathesi. Kathento ca janaṁ nirassāsaṁ akatvā tassa assāsavāraṁ deti[2]. Tasmiṁ khaṇe mahājano sādhukāraṁ pavattesi. Tassa sādhukārapavattanakāle Satthā tāvamahatiyā parisāya cittaṁ olokento ekekassa soḷasannaṁ ākārānaṁ vasena cittācāraṁ aññāsi. Evaṁ lahukaparivattaṁ Buddhānaṁ cittaṁ. Yo yo yasmiṁ ca dhamme yasmiṁ ca pāṭihīre pasanno, tassa tassa ajjhāsayavaseneva dhammañca kathesi, pāṭihīrañca akāsi. Evaṁ dhamme desiyamāne pāṭihīre ca kariyamāne mahājanassa dhammābhisamayo ahosi. Satthā pana tasmiṁ samāgame attano manaṁ gahetvā aññaṁ pañhaṁ pucchituṁ samatthaṁ adisvā nimmitabuddhaṁ māpesi. Tena pucchitaṁ pañhaṁ Satthā vissajjesi, Sattharā pucchitaṁ so vissajjesi. Bhagavato caṅkamanakāle nimmito ṭhānādīsu aññataraṁ kappesi, nimmitassa caṅkamanakāle Bhagavā ṭhānādīsu aññataraṁ kappesi. Tamatthaṁ dassetuṁ "nimmito caṅkamati vā"ti-ādi vuttaṁ. Evaṁ karontassa Satthu pāṭihāriyaṁ disvā dhammakathaṁ sutvā tasmiṁ samāgame vīsatiyā pāṇakoṭīnaṁ dhammābhisamayo ahosi.

Satthā pāṭihīraṁ karontova "kattha nu kho atītabuddhā idaṁ pāṭihīraṁ katvā vassaṁ upentī"ti āvajjetvā "Tāvatiṁsabhavane vassaṁ upagantvā mātu Abhidhammapiṭakaṁ desentī"ti disvā dakkhiṇapādaṁ ukkhipitvā Yugandharamatthake ṭhapetvā itaraṁ pādaṁ ukkhipitvā Sinerumatthake ṭhapesi. Evaṁ aṭṭhasaṭṭhiyojanasatasahassaṭṭhāne tayo padavārā ahesuṁ, dve pādachiddāni. Satthā pādaṁ pasāretvā akkamīti na sallakkhetabbaṁ. Tassa hi pādukkhipanakāleyeva pabbatā pādamūlaṁ āgantvā sampaṭicchiṁsu, Sattharā akkamanakāle te pabbatā uṭṭhāya sakaṭṭhāneyeva aṭṭhaṁsu. Sakko Sattharaṁ disvā cintesi "Paṇḍukambalasilāya maññe Satthā imaṁ vassāvāsaṁ upessati, bahūnañca devatānaṁ upakāro bhavissati, Satthari panettha vassāvāsaṁ upagate aññā devatā hatthampi ṭhapetuṁ na sakkhissanti. Ayaṁ

1. Ekagopānasikaṁ viya (Sī), vaṅkagopānasivinaddhaṁ viya (Syā)
2. Nirussāhaṁ akatvā tassa assāsavāsaṁ deti (Ka)

ပဋိနိဝတ္တိတွာ စက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိမေဝ ဂဏှိံသု။ ဧကစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ဝင်္ကဂေါပါနသိကံ ဝိယ[1] ဗောဓိဃရံ အဟောသိ ဧကာလောကံ။

တံဒိဝသံ သတ္ထာ စင်္ကမိတွာ ပါဋိဟာရိယံ ကရောန္တော အန္တရန္တရာ မဟာဇနဿ ဓမ္မံ ကထေသိ။ ကထေန္တော စ ဇနံ နိရဿာသံ အကတွာ တဿ အဿာသဝါရံ ဒေတိ[2]။ တသ္မိံ ခဏေ မဟာဇနော သာဓုကာရံ ပဝတ္တေသိ။ တဿ သာဓုကာရပဝတ္တနကာလေ သတ္ထာ တာဝမဟတိယာ ပရိသာယ စိတ္တံ ဩလောကေန္တော ဧကေကဿ သောဠသန္နံ အာကာရာနံ ဝသေန စိတ္တာစာရံ အညာသိ။ ဧဝံ လဟုကပရိဝတ္တံ ဗုဒ္ဓါနံ စိတ္တံ။ ယော ယော ယသ္မိံ စ ဓမ္မေ ယသ္မိံ စ ပါဋိဟီရေ ပသန္နော၊ တဿ တဿ အဇ္ဈာသယဝသေနေဝ ဓမ္မဉ္စ ကထေသိ၊ ပါဋိဟီရဉ္စ အကာသိ။ ဧဝံ ဓမ္မေ ဒေသိယမာနေ ပါဋိဟီရေ စ ကရိယမာနေ မဟာဇနဿ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ သတ္ထာ ပန တသ္မိံ သမာဂမေ အတ္တနော မနံ ဂဟေတွာ အညံ ပဉှံ ပုစ္ဆိတုံ သမတ္ထံ အဒိသွာ နိမ္မိတဗုဒ္ဓံ မာပေသိ။ တေန ပုစ္ဆိတံ ပဉှံ သတ္ထာ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ သတ္ထာရာ ပုစ္ဆိတံ သော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဘဂဝတော စင်္ကမနကာလေ နိမ္မိတော ဌာနာဒီသု အညတရံ ကပ္ပေသိ၊ နိမ္မိတဿ စင်္ကမနကာလေ ဘဂဝါ ဌာနာဒီသု အညတရံ ကပ္ပေသိ။ တမတ္ထံ ဒဿေတုံ "နိမ္မိတော စင်္ကမတိ ဝါ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဧဝံ ကရောန္တဿ သတ္ထု ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ ဓမ္မကထံ သုတွာ တသ္မိံ သမာဂမေ ဝီသတိယာ ပါဏကောဋီနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။

သတ္ထာ ပါဋိဟီရံ ကရောန္တောဝ "ကတ္ထ နု ခေါ အတီတဗုဒ္ဓါ ဣဒံ ပါဋိဟီရံ ကတွာ ဝဿံ ဥပေန္တီ"တိ အာဝဇ္ဇေတွာ "တာဝတိံသဘဝနေ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ မာတု အဘိဓမ္မပိဋကံ ဒေသေန္တီ"တိ ဒိသွာ ဒက္ခိဏပါဒံ ဥက္ခိပိတွာ ယုဂန္ဓရမတ္ထကေ ဌပေတွာ ဣတရံ ပါဒံ ဥက္ခိပိတွာ သိနေရုမတ္ထကေ ဌပေသိ။ ဧဝံ အဋ္ဌသဋ္ဌိယောဇနသတသဟဿဋ္ဌာနေ တယော ပဒဝါရာ အဟေသုံ၊ ဒွေ ပါဒဆိဒ္ဒါနိ။ သတ္ထာ ပါဒံ ပသာရေတွာ အက္ကမီတိ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ။ တဿ ဟိ ပါဒုက္ခိပနကာလေယေဝ ပဗ္ဗတာ ပါဒမူလံ အာဂန္တွာ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု၊ သတ္ထာရာ အက္ကမနကာလေ တေ ပဗ္ဗတာ ဥဋ္ဌာယ သကဋ္ဌာနေယေဝ အဋ္ဌံသု။ သက္ကော သတ္ထာရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယ မညေ သတ္ထာ ဣမံ ဝဿာဝါသံ ဥပေဿတိ၊ ဗဟူနဉ္စ ဒေဝတာနံ ဥပကာရော ဘဝိဿတိ၊ သတ္ထရိ ပနေတ္ထ ဝဿာဝါသံ ဥပဂတေ အညာ ဒေဝတာ ဟတ္ထမ္ပိ ဌပေတုံ န သက္ခိဿန္တိ။ အယံ

၁-ဧကဂေါပါနသိကံ ဝိယ (သီ)၊ ဝင်္ကဂေါပါနသိဝိနဒ္ဓံ ဝိယ (သျာ)
၂-နိရုဿာဟံ အကတွာ တဿ အဿာသဝါသံ ဒေတိ (က)

kho pana Paṇḍukambalasilā dīghato saṭṭhiyojanā, vitthārato paṇṇāsayojanā, puthulato pannarasayojanā, Satthari nisinnepi tucchaṁ bhavissatī”ti. Satthā tassa ajjhāsayaṁ vidisvā attano saṁghāṭiṁ silāsanaṁ paṭicchādayamānaṁ khipi. Sakko cintesi “cīvaraṁ tāva paṭicchādayamānaṁ khipi, sayaṁ pana parittake ṭhāne nisīdissatī”ti. Satthā tassa ajjhāsayaṁ viditvā nīcapīṭhakaṁ mahāpaṁsukūliko viya Paṇḍukambalasilaṁ antocīvarabhogeyeva katvā nisīdi. Mahājanopi taṁkhaṇaññeva Satthāraṁ olokento nāddasa, candassa atthaṅgamitakālo viya sūriyassa ca atthaṅgamitakālo viya ahosi. Mahājano—

“Gato nu Cittakūṭaṁ vā, Kelāsaṁ vā Yugandharaṁ.
Na no dakkhemu Sambuddhaṁ, Lokajeṭṭhaṁ narāsabhan”ti—

imaṁ gāthaṁ vadanto paridevi. Apare “Satthā nāma pavivekarato, so ‘evarūpāya me parisāya evarūpaṁ pāṭihīraṁ katan’ti lajjāya aññaṁ raṭṭhaṁ vā janapadaṁ vā gato bhavissati, na dāni taṁ dakkhissāmā”ti[1] paridevantā imaṁ gāthamāhaṁsu—

“Pavivekarato dhīro, nimaṁ lokaṁ punehiti.
Na no dakkhemu Sambuddhaṁ, Lokajeṭṭhaṁ narāsabhan”ti.

Te Mahāmoggallānaṁ pucchiṁsu “kahaṁ bhante Satthā”ti. So sayaṁ jānantopi “paresampi guṇā pākaṭā hontū”ti ajjhāsayena “Anuruddhaṁ pucchathā”ti āha. Te theraṁ tathā pucchisu “kahaṁ bhante Satthā”ti. Tāvatiṁsabhavane Paṇḍukambalasilāyaṁ vassaṁ upagantvā mātu Abhidhammapiṭakaṁ desetuṁ gatoti. Kadā āgamissati bhanteti. Tayo māse Abhidhammapiṭakaṁ desetvā mahāpavāraṇadivaseti. Te “Satthāraṁ adisvā na gamissāmā”ti tattheva khandhāvāraṁ bandhiṁsu. Ākāsameva kira nesaṁ chadanaṁ ahosi. Tāya ca mahatiyā parisāya sarīranighaṁso nāma na paññāyi, pathavī vivaraṁ adāsi, sabbattha parisuddhameva bhūmitalaṁ ahosi.

Satthā paṭhamameva Moggallānattheraṁ avoca “Moggallāna tvaṁ etissāya parisāya dhammaṁ deseyyāsi, Cūḷa-anāthapiṇḍiko āhāraṁ dassatī”ti.

---

1. Nanu dāni taṁ dakkhissāmāti (Sī), nanu idāni no dakkhissāmāti (Ka)

ခေါ ပန ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာ ဒီဃတော သဋ္ဌိယောဇနာ၊ ဝိတ္ထာရတော ပဏ္ဏာသယောဇနာ၊ ပုထုလတော ပန္နရသယောဇနာ၊ သတ္ထရိ နိသိန္နေပိ တုစ္ဆံ ဘဝိဿတီ”တိ။ သတ္ထာ တဿ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ အတ္တနော သံဃာဋိံ သိလာသနံ ပဋိစ္ဆာဒယမာနံ ခိပိ။ သက္ကော စိန္တေသိ “စီဝရံ တာဝ ပဋိစ္ဆာဒယမာနံ ခိပိ၊ သယံ ပန ပရိတ္တကေ ဌာနေ နိသီဒိဿတီ”တိ။ သတ္ထာ တဿ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ နီစပီဌကံ မဟာပံသုကူလိကော ဝိယ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလံ အန္တောစီဝရဘောဂေယေဝ ကတွာ နိသီဒိ။ မဟာဇနောပိ တံခဏညေဝ သတ္ထာရံ ဩလောကေန္တော နာဒ္ဒသ၊ စန္ဒဿ အတ္ထင်္ဂမိတကာလော ဝိယ သူရိယဿ စ အတ္ထင်္ဂမိတကာလော ဝိယ အဟောသိ။ မဟာဇနော—

“ဂတော နု စိတ္တကူဋံ ဝါ၊ ကေလာသံ ဝါ ယုဂန္ဓရံ။
န နော ဒက္ခေမု သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ လောကဇေဋ္ဌံ နရာသဘ”န္တိ—

ဣမံ ဂါထံ ဝဒန္တော ပရိဒေဝိ။ အပရေ “သတ္ထာ နာမ ပဝိဝေကရတော၊ သော ‘ဧဝရူပါယ မေ ပရိသာယ ဧဝရူပံ ပါဋိဟီရံ ကတ’န္တိ လဇ္ဇာယ အညံ ရဋ္ဌံ ဝါ ဇနပဒံ ဝါ ဂတော ဘဝိဿတိ၊ န ဒါနိ တံ ဒက္ခိဿာမာ”တိ[1] ပရိဒေဝန္တာ ဣမံ ဂါထမာဟံသု—

“ပဝိဝေကရတော ဓီရော၊ နိမံ လောကံ ပုနေဟိတိ။
န နော ဒက္ခေမု သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ လောကဇေဋ္ဌံ နရာသဘ”န္တိ။

တေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ ပုစ္ဆိံသု “ကဟံ ဘန္တေ သတ္ထာ”တိ။ သော သယံ ဇာနန္တောပိ “ပရေသမ္ပိ ဂုဏာ ပါကဋာ ဟောန္တူ”တိ အဇ္ဈာသယေန “အနုရုဒ္ဓံ ပုစ္ဆထာ”တိ အာဟ။ တေ ထေရံ တထာ ပုစ္ဆိံသု “ကဟံ ဘန္တေ သတ္ထာ”တိ။ တာဝတိံသဘဝနေ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယံ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ မာတု အဘိဓမ္မပိဋကံ ဒေသေတုံ ဂတောတိ။ ကဒါ အာဂမိဿတိ ဘန္တေတိ။ တယော မာသေ အဘိဓမ္မပိဋကံ ဒေသေတွာ မဟာပဝါရဏာဒိဝသေတိ။ တေ “သတ္ထာရံ အဒိသွာ န ဂမိဿာမာ”တိ တတ္ထေဝ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိံသု။ အာကာသမေဝ ကိရ နေသံ ဆဒနံ အဟောသိ။ တာယ စ မဟတိယာ ပရိသာယ သရီရနိဃံသော နာမ န ပညာယိ၊ ပထဝီ ဝိဝရံ အဒါသိ၊ သဗ္ဗတ္ထ ပရိသုဒ္ဓမေဝ ဘူမိတလံ အဟောသိ။

သတ္ထာ ပဌမမေဝ မောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ အဝေါစ “မောဂ္ဂလ္လာန တွံ ဧတိဿာယ ပရိသာယ ဓမ္မံ ဒေသေယျာသိ၊ စူဠအနာထပိဏ္ဍိကော အာဟာရံ ဒဿတီ”တိ။

၁-နနု ဒါနိ တံ ဒက္ခိဿာမာတိ (သီ)၊ နနု ဣဒါနိ နော ဒက္ခိဿာမာတိ (က)

Tasmā taṁ temāsaṁ Cūḷa-anāthapiṇḍikova tassā parisāya yāpanaṁ[1] yāgubhattaṁ khādanīyaṁ tambulatelagandhamālāpilandhanāni ca adāsi. Mahāmoggallāno dhammaṁ desesi, pāṭihāriyadassanatthaṁ āgatāgatehi puṭṭhapañhe ca vissajjesi. Satthārampi mātu abhidhammadesanatthaṁ Paṇḍukambalasilāyaṁ vassaṁ upagataṁ dasasahassacakkavāḷadevatā parivārayiṁsu. Tena vuttaṁ—

“Tāvatiṁse yadā Buddho, silāyaṁ Paṇḍukambale.
Păricchattakamūlamhi, vihāsi purisuttamo.

Dasasu lokadhātūsu, sannipatitvāna devatā.
Payirupāsanti Sambuddhaṁ, vasantaṁ nagamuddhani.

Na koci devo vaṇṇena, Sambuddhassa virocati.
Sabbe deve atikkamma, Sambuddhova virocatī”ti[2].

Evaṁ sabbā devatā attano sarīrappabhāya abhibhavitvā nisinnassa panassa mātā Tusitavimānato āgantvā dakkhiṇapasse nisīdi. Indakopi devaputto āgantvā dakkhiṇapasseyeva nisīdi, Aṅkuro vāmapasse nisīdi. So mahesakkhāsu devatāsu sannipatantīsu apagantvā dvādasayojanike ṭhāne okāsaṁ labhi, Indako tattheva nisīdi. Satthā te ubhopi oloketvā attano sāsane dakkhiṇeyyapuggalānaṁ dinnadānassa mahapphalabhāvaṁ ñāpetukāmo evamāha “Aṅkura tayā dīghamantare dasavassasahassaparimāṇakāle dvādasayojanikaṁ uddhanapantiṁ katvā mahādānaṁ dinnaṁ, idāni mama samāgamaṁ āgantvā dvādasayojanike ṭhāne okāsaṁ labhi, kiṁ nu kho ettha kāraṇan”ti. Vuttampi cetaṁ—

“Oloketvāna Sambuddho, Aṅkurañcāpi Indakaṁ.
Dakkhiṇeyyaṁ sambhāvento[3], idaṁ vacanamabravi.

1. Sāyapātaṁ sabbakāle (Syā), pātarāsakāle (Ka)
2. Khu 2. 159, 160 piṭṭhesu Petavatthumhi.
3. Vibhāvento (Sī), pabhāvento (Syā)

တသ္မာ တံ တေမာသံ စူဠအနာထပိဏ္ဍိကောဝ တဿာ ပရိသာယ ယာပနံ[၁] ယာဂုဘတ္တံ ခါဒနီယံ တမ္ဗုလတေလဂန္ဓမာလာပိလန္ဓနာနိ စ အဒါသိ။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ ပါဋိဟာရိယဒဿနတ္ထံ အာဂတာဂတေဟိ ပုဋ္ဌပဉှေ စ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ သတ္ထာရမ္ပိ မာတု အဘိဓမ္မဒေသနတ္ထံ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယံ ဝဿံ ဥပဂတံ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ ပရိဝါရယိံသု။ တေန ဝုတ္တံ—

“တာဝတိံသေ ယဒါ ဗုဒ္ဓေါ၊ သိလာယံ ပဏ္ဍုကမ္ဗလေ။
ပါရိစ္ဆတ္တကမူလမှိ၊ ဝိဟာသိ ပုရိသုတ္တမော။

ဒသသု လောကဓာတူသု၊ သန္နိပတိတွာန ဒေဝတာ။
ပယိရုပါသန္တိ သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ ဝသန္တံ နဂမုဒ္ဓနိ။

န ကောစိ ဒေဝေါ ဝဏ္ဏေန၊ သမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝိရောစတိ။
သဗ္ဗေ ဒေဝေ အတိက္ကမ္မ၊ သမ္ဗုဒ္ဓေါဝ ဝိရောစတီ”တိ[၂]။

ဧဝံ သဗ္ဗာ ဒေဝတာ အတ္တနော သရီရပ္ပဘာယ အဘိဘဝိတွာ နိသိန္နဿ ပနဿ မာတာ တုသိတဝိမာနတော အာဂန္တွာ ဒက္ခိဏပဿေ နိသီဒိ။ ဣန္ဒကောပိ ဒေဝပုတ္တော အာဂန္တွာ ဒက္ခိဏပဿေယေဝ နိသီဒိ၊ အင်္ကုရော ဝါမပဿေ နိသီဒိ။ သော မဟေသက္ခာသု ဒေဝတာသု သန္နိပတန္တီသု အပဂန္တွာ ဒွါဒသယောဇနိကေ ဌာနေ ဩကာသံ လဘိ၊ ဣန္ဒကော တတ္ထေဝ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တေ ဥဘောပိ ဩလောကေတွာ အတ္တနော သာသနေ ဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂလာနံ ဒိန္နဒါနဿ မဟပ္ဖလဘာဝံ ဉာပေတုကာမော ဧဝမာဟ “အင်္ကုရ တယာ ဒီဃမန္တရေ ဒသဝဿသဟဿပရိမာဏကာလေ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဥဒ္ဓနပန္တိံ ကတွာ မဟာဒါနံ ဒိန္နံ၊ ဣဒါနိ မမ သမာဂမံ အာဂန္တွာ ဒွါဒသယောဇနိကေ ဌာနေ ဩကာသံ လဘိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ္ထ ကာရဏ”န္တိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ—

“ဩလောကေတွာန သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ အင်္ကုရဉ္စာပိ ဣန္ဒကံ။
ဒက္ခိဏေယျံ သမ္ဘာဝေန္တော[၃]၊ ဣဒံ ဝစနမဗြဝိ။

၁-သာယပါတံ သဗ္ဗကာလေ (သျာ)၊ ပါတရာသကာလေ (က)
၂-ခု ၂-၁၅၉-၁၆၀-ပိဋ္ဌေသု ပေတဝတ္ထုမှိ။
၃-ဝိဘာဝေန္တော (သီ)၊ ပဘာဝေန္တော (သျာ)

Mahādānaṁ tayā dinnaṁ, Aṅkura dīghamantare.
Atidūre nisinnosi, āgaccha[1] mama santike”ti[2].

So saddo pathavītalaṁ pāpuṇi. Sabbāpi naṁ sā parisā assosi. Evaṁ vutte—

Codito bhāvitattena, Aṅkuro etamabravi.
“Kiṁ mayhaṁ tena dānena, dakkhiṇeyyena suññataṁ

Ayaṁ so Indako yakkho, dajjā dānaṁ parittakaṁ.
Atirocati amhehi, cando tārāgaṇe yathā”ti[2].

Tattha **dajjā**ti datvā[3]. Evaṁ vutte Satthā Indakaṁ āha “Indaka tvaṁ mama dakkhiṇapasse nisinno, kasmā anapagantvāva nisīdasī”ti. So “ahaṁ bhante sukhette appakabījaṁ vapanakassako viya dakkhiṇeyyasampadaṁ alatthan”ti dakkhiṇeyyaṁ pabhāvento āha—

“Ujjaṅgale yathā khette, bījaṁ bahumpi ropitaṁ.
Na phalaṁ vipulaṁ hoti, napi toseti kassakaṁ.

Tatheva dānaṁ bahukaṁ, dussīlesu patiṭṭhitaṁ.
Na phalaṁ vipulaṁ hoti, napi toseti dāyakaṁ.

Yathāpi bhaddake khette, bījaṁ appampi ropitaṁ.
Sammā dhāraṁ pavecchante, phalaṁ toseti kassakaṁ.

Tatheva sīlavantesu, guṇavantesu tādisu.
Appakampi kataṁ kāraṁ, puññaṁ hoti mahapphalan”ti[2].

Kiṁ panetassa pubbakammanti? So kira Anuruddhattherassa antogāmaṁ piṇḍāya paviṭṭhassa attano ābhataṁ kaṭacchubhikkhaṁ dāpesi. Tadā tassa puññaṁ Aṅkurena dasavassasahassāni dvādasayojanikaṁ uddhanapantiṁ katvādinnadānato mahapphalataraṁ jātaṁ. Tasmā evamāha.

Evaṁ vutte Satthā “Aṅkura dānaṁ nāma viceyya dātuṁ vaṭṭati, evaṁ taṁ sukhettesu vuttabījaṁ viya mahapphalaṁ hoti. Tvaṁ pana na tathā akāsi, tena te dānaṁ mahapphalaṁ na jātan”ti imamatthaṁ vibhāvento—

1. Āgantvā (Sī), āgacchaṁ (Syā) 2. Khu 2. 160 piṭṭhe Petavatthumhi.
3. Adattha (Sī)

မဟာဒါနံ တယာ ဒိန္နံ၊ အင်္ကုရ ဒီဃမန္တရေ။
အတိဒူရေ နိသိန္နောသိ၊ အာဂစ္ဆ[1] မမ သန္တိကေ”တိ[2]။

သော သဒ္ဒေါ ပထဝီတလံ ပါပုဏိ။ သဗ္ဗာပိ နံ သာ ပရိသာ အဿောသိ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ—

စောဒိတော ဘာဝိတတ္တေန၊ အင်္ကုရော ဧတမဗြဝိ။
“ကိံ မယှံ တေန ဒါနေန၊ ဒက္ခိဏေယျေန သုညတံ။

အယံ သော ဣန္ဒကော ယက္ခော၊ ဒဇ္ဇာ ဒါနံ ပရိတ္တကံ။
အတိရောစတိ အမှေဟိ၊ စန္ဒော တာရာဂဏေ ယထာ”တိ[2]။

တတ္ထ **ဒဇ္ဇာ**တိ ဒတွာ[3]။ ဧဝံ ဝုတ္တေ သတ္ထာ ဣန္ဒကံ အာဟ “ဣန္ဒက တွံ မမ ဒက္ခိဏပဿေ နိသိန္နော၊ ကသ္မာ အနပဂန္တွာဝ နိသီဒသီ”တိ။ သော “အဟံ ဘန္တေ သုခေတ္တေ အပ္ပကဗီဇံ ဝပနကဿကော ဝိယ ဒက္ခိဏေယျသမ္ပဒံ အလတ္ထ”န္တိ ဒက္ခိဏေယျံ ပဘာဝေန္တော အာဟ—

“ဥဇ္ဇင်္ဂလေ ယထာ ခေတ္တေ၊ ဗီဇံ ဗဟုမ္ပိ ရောပိတံ။
န ဖလံ ဝိပုလံ ဟောတိ၊ နပိ တောသေတိ ကဿကံ။

တထေဝ ဒါနံ ဗဟုကံ၊ ဒုဿီလေသု ပတိဋ္ဌိတံ။
န ဖလံ ဝိပုလံ ဟောတိ၊ နပိ တောသေတိ ဒါယကံ။

ယထာပိ ဘဒ္ဒကေ ခေတ္တေ၊ ဗီဇံ အပ္ပမ္ပိ ရောပိတံ။
သမ္မာ ဓာရံ ပဝေစ္ဆန္တေ၊ ဖလံ တောသေတိ ကဿကံ။

တထေဝ သီလဝန္တေသု၊ ဂုဏဝန္တေသု တာဒိသု။
အပ္ပကမ္ပိ ကတံ ကာရံ၊ ပုညံ ဟောတိ မဟပ္ဖလ”န္တိ[2]။

ကိံ ပနေတဿ ပုဗ္ဗကမ္မန္တိ? သော ကိရ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဿ အန္တောဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌဿ အတ္တနော အာဘတံ ကဋစ္ဆုဘိက္ခံ ဒါပေသိ။ တဒါ တဿ ပုညံ အင်္ကုရေန ဒသဝဿသဟဿာနိ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဥဒ္ဓနပန္တိံ ကတွာ ဒိန္နဒါနတော မဟပ္ဖလတရံ ဇာတံ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။

ဧဝံ ဝုတ္တေ သတ္ထာ “အင်္ကုရ ဒါနံ နာမ ဝိစေယျ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧဝံ တံ သုခေတ္တေသု ဝုတ္တဗီဇံ ဝိယ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ တွံ ပန န တထာ အကာသိ၊ တေန တေ ဒါနံ မဟပ္ဖလံ န ဇာတ”န္တိ ဣမမတ္ထံ ဝိဘာဝေန္တော—

၁-အာဂန္တွာ (သီ)၊ အာဂစ္ဆံ (သျာ) ၂-ခု ၂-၁၆၀-ပိဋ္ဌေ ပေတဝတ္ထုမှိ။ ၃-အဒတ္ထ (သီ)

“Viceyya dānaṁ dātabbaṁ, yattha dinnaṁ mahapphalaṁ -pa-.
Viceyya dānaṁ sugatappasatthaṁ,
Ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke.
Etesu dinnāni mahapphalāni,
Bījāni vuttāni yathā sukhette”ti[1]—

Vatvā uttarimpi dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

“Tiṇadosāni khettāni, rāgadosā ayaṁ pajā.
Tasmā hi vītarāgesu, dinnaṁ hoti mahapphalaṁ.

Tiṇadosāni khettāni, dosadosā ayaṁ pajā.
Tasmā hi vītadosesu, dinnaṁ hoti mahapphalaṁ.

Tiṇadosāni khettāni, mohadosā ayaṁ pajā.
Tasmā hi vītamohesu, dinnaṁ hoti mahapphalaṁ.

Tiṇadosāni khettāni, icchādosā ayaṁ pajā.
Tasmā hi vigaticchesu, dinnaṁ hoti mahapphalan”ti.

Desanāvasāne Aṅkuro ca Indako ca sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Atha Satthā devaparisāya majjhe nisinno mātaraṁ ārabbha “kusalā dhammā, akusalā dhammā, abyākatā dhammā”ti Abhidhammapiṭakaṁ paṭṭhapesi. Evaṁ tayo māse nirantaraṁ Abhidhammapiṭakaṁ kathesi. Kathento pana bhikkhācāravelāya “yāva mamāgamanā ettakaṁ nāma dhammaṁ desetū”ti nimmitabuddhaṁ māpetvā Himavantaṁ gantvā nāgalatādantakaṭṭhaṁ khāditvā Anotattadahe mukhaṁ dhovitvā Uttarakuruto piṇḍapātaṁ āharitvā mahāsālamāḷake nisinno bhattakiccaṁ akāsi. Sāriputtatthero tattha gantvā Satthu vattaṁ karoti. Satthā bhattakiccapariyosāne “Sāriputta ajja mayā ettako nāma dhammo bhāsito, tvaṁ attano antevāsikānaṁ bhikkhūnaṁ vācehī”ti therassa kathesi. Yamakapāṭihīre kira pasīditvā pañcasatā kulaputtā therassa santike pabbajiṁsu. Te sandhāya

1. Khu 2. 160, 161 piṭṭhesu.

“ဝိစေယျ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။ပ။
ဝိစေယျ ဒါနံ သုဂတပ္ပသတ္ထံ၊
ယေ ဒက္ခိဏေယျာ ဣဓ ဇီဝလောကေ။
ဧတေသု ဒိန္နာနိ မဟပ္ဖလာနိ၊
ဗီဇာနိ ဝုတ္တာနိ ယထာ သုခေတ္တေ”တိ[၁]—

ဝတွာ ဥတ္တရိမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“တိဏဒေါသာနိ ခေတ္တာနိ၊ ရာဂဒေါသာ အယံ ပဇာ။
တသ္မာ ဟိ ဝီတရာဂေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ဖလံ။

တိဏဒေါသာနိ ခေတ္တာနိ၊ ဒေါသဒေါသာ အယံ ပဇာ။
တသ္မာ ဟိ ဝီတဒေါသေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ဖလံ။

တိဏဒေါသာနိ ခေတ္တာနိ၊ မောဟဒေါသာ အယံ ပဇာ။
တသ္မာ ဟိ ဝီတမောဟေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ဖလံ။

တိဏဒေါသာနိ ခေတ္တာနိ၊ ဣစ္ဆာဒေါသာ အယံ ပဇာ။
တသ္မာ ဟိ ဝိဂတိစ္ဆေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ဖလ”န္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ အင်္ကုရော စ ဣန္ဒကော စ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အထ သတ္ထာ ဒေဝပရိသာယ မဇ္ဈေ နိသိန္နော မာတရံ အာရဗ္ဘ “ကုသလာ ဓမ္မာ၊ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ အဗျာကတာ ဓမ္မာ”တိ အဘိဓမ္မပိဋကံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဧဝံ တယော မာသေ နိရန္တရံ အဘိဓမ္မပိဋကံ ကထေသိ။ ကထေန္တော ပန ဘိက္ခာစာရဝေလာယ “ယာဝ မမာဂမနာ ဧတ္တကံ နာမ ဓမ္မံ ဒေသေတူ”တိ နိမ္မိတဗုဒ္ဓံ မာပေတွာ ဟိမဝန္တံ ဂန္တွာ နာဂလတာဒန္တကဋ္ဌံ ခါဒိတွာ အနောတတ္တဒဟေ မုခံ ဓောဝိတွာ ဥတ္တရကုရုတော ပိဏ္ဍပါတံ အာဟရိတွာ မဟာသာလမာဠကေ နိသိန္နော ဘတ္တကိစ္စံ အကာသိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော တတ္ထ ဂန္တွာ သတ္ထု ဝတ္တံ ကရောတိ။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စပရိယောသာနေ “သာရိပုတ္တ အဇ္ဇ မယာ ဧတ္တကော နာမ ဓမ္မော ဘာသိတော၊ တွံ အတ္တနော အန္တေဝါသိကာနံ ဘိက္ခူနံ ဝါစေဟီ”တိ ထေရဿ ကထေသိ။ ယမကပါဋိဟီရေ ကိရ ပသီဒိတွာ ပဉ္စသတာ ကုလပုတ္တာ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိံသု။ တေ သန္ဓာယ

၁-ခု ၂-၁၆၀-၁၆၁-ပိဋ္ဌေသု။

theraṁ evamāha. Vatvā ca pana devalokaṁ gantvā nimmitabuddhena desitaṭṭhānato paṭṭhāya sayaṁ dhammaṁ desesi. Theropi gantvā tesaṁ bhikkhūnaṁ dhammaṁ desesi. Te Satthari devaloke viharanteyeva sattapakaraṇikā ahesuṁ.

Te kira Kassapabuddhakāle Khuddakavagguliyo hutvā ekasmiṁ pabbhāre olambantā dvinnaṁ therānaṁ caṅkamitvā abhidhammaṁ sajjhāyantānaṁ saddaṁ sutvā sare nimittaṁ aggahesuṁ. Te "ime khandhā nāma, imā dhātuyo nāmā"ti ajānitvā sare nimittagahaṇamatteneva tato cutā devaloke nibbattā, ekaṁ Buddhantaraṁ dibbasampattiṁ anubhavitvā tato cavitvā Sāvatthiyaṁ kulagharesu nibbattā. Yamakapāṭihīre uppannapasādā therassa santike pabbajitvā sabbapaṭhamaṁ sattapakaraṇikā ahesuṁ. Satthāpi teneva nīhārena taṁ temāsaṁ abhidhammaṁ desesi. Desanāvasāne asītikoṭisahassānaṁ devatānaṁ dhammābhisamayo ahosi, Mahāmāyāpi sotāpattiphale patiṭṭhahi.

Sāpi kho chattiṁsayojanaparimaṇḍalā parisā "idāni sattame divase mahāpavāraṇā bhavissatī"ti Mahāmoggallānattheraṁ upasaṅkamitvā āha "bhante Satthu orohaṇadivasaṁ saññātuṁ vaṭṭati. Na hi mayaṁ Satthāraṁ adisvā gamissāmā"ti. Āyasmā Mahāmoggallāno taṁ kathaṁ sutvā "sādhāvuso"ti vatvā tattheva pathaviyaṁ nimuggo Sinerupādaṁ gantvā "maṁ abhiruhantaṁ parisā passatū"ti adhiṭṭhāya maṇiratanena āvutaṁ[1] Paṇḍukambalasuttaṁ viya paññāyamānarūpova Sinerumajjhena abhiruhi. Manussāpi naṁ "ekayojanaṁ abhiruḷho, dviyojanaṁ abhiruḷho"ti olokayiṁsu. Theropi Satthu pāde sīsena ukkhipanto viya abhiruhitvā vanditvā evamāha "bhante parisā tumhe disvāva gantukāmā, kadā orohissathā"ti. Kahaṁ pana te Moggallāna jeṭṭhabhātiko Sāriputtoti. Bhante Saṅkassanagare vassaṁ upagatoti. Moggallāna ahaṁ ito sattame divase mahāpavāraṇāya Saṅkassanagaradvāre otarissāmi, maṁ daṭṭhukāmā tattha āgacchantu, Sāvatthito Saṅkassanagaradvāraṁ tiṁsayojanāni, ettake magge kassaci pātheyyakiccaṁ natthi, uposathikā hutvā dhuravihāraṁ

1. Maṇiratane āvutaṁ (Syā), maṇiratanāvuta (Sī)

ထေရံ ဧဝမာဟ။ ဝတွာ စ ပန ဒေဝလောကံ ဂန္တွာ နိမ္မိတဗုဒ္ဓေန ဒေသိတဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ သယံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ထေရောပိ ဂန္တွာ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ တေ သတ္ထရိ ဒေဝလောကေ ဝိဟရန္တေယေဝ သတ္တပကရဏိကာ အဟေသုံ။

တေ ကိရ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ခုဒ္ဒကဝဂ္ဂုလိယော ဟုတွာ ဧကသ္မိံ ပဗ္ဘာရေ ဩလမ္ဗန္တာ ဒွိန္နံ ထေရာနံ စင်္ကမိတွာ အဘိဓမ္မံ သဇ္ဈာယန္တာနံ သဒ္ဒံ သုတွာ သရေ နိမိတ္တံ အဂ္ဂဟေသုံ။ တေ “ဣမေ ခန္ဓာ နာမ၊ ဣမာ ဓာတုယော နာမာ”တိ အဇာနိတွာ သရေ နိမိတ္တဂ္ဂဟဏမတ္တေနေဝ တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ တတော စဝိတွာ သာဝတ္ထိယံ ကုလဃရေသု နိဗ္ဗတ္တာ။ ယမကပါဋိဟီရေ ဥပ္ပန္နပသာဒါ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ သဗ္ဗပဌမံ သတ္တပကရဏိကာ အဟေသုံ။ သတ္ထာပိ တေနေဝ နီဟာရေန တံ တေမာသံ အဘိဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာဝသာနေ အသီတိကောဋိသဟဿာနံ ဒေဝတာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ၊ မဟာမာယာပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။

သာပိ ခေါ ဆတ္တိံသယောဇနပရိမဏ္ဍလာ ပရိသာ “ဣဒါနိ သတ္တမေ ဒိဝသေ မဟာပဝါရဏာ ဘဝိဿတီ”တိ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “ဘန္တေ သတ္ထု ဩရောဟဏဒိဝသံ သညာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ န ဟိ မယံ သတ္ထာရံ အဒိသွာ ဂမိဿာမာ”တိ။ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော တံ ကထံ သုတွာ “သာဓာဝုသော”တိ ဝတွာ တတ္ထေဝ ပထဝိယံ နိမုဂ္ဂေါ သိနေရုပါဒံ ဂန္တွာ “မံ အဘိရုဟန္တံ ပရိသာ ပဿတူ”တိ အဓိဋ္ဌာယ မဏိရတနေန အာဝုတံ[1] ပဏ္ဍုကမ္ဗလသုတ္တံ ဝိယ ပညာယမာနရူပေါဝ သိနေရုမဇ္ဈေန အဘိရုဟိ။ မနုဿာပိ နံ “ဧကယောဇနံ အဘိရုဠှော၊ ဒွိယောဇနံ အဘိရုဠှော”တိ ဩလောကယိံသု။ ထေရောပိ သတ္ထု ပါဒေ သီသေန ဥက္ခိပန္တော ဝိယ အဘိရုဟိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧဝမာဟ “ဘန္တေ ပရိသာ တုမှေ ဒိသွာဝ ဂန္တုကာမာ၊ ကဒါ ဩရောဟိဿထာ”တိ။ ကဟံ ပန တေ မောဂ္ဂလ္လာန ဇေဋ္ဌဘာတိကော သာရိပုတ္တောတိ။ ဘန္တေ သင်္ကဿနဂရေ ဝဿံ ဥပဂတောတိ။ မောဂ္ဂလ္လာန အဟံ ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ မဟာပဝါရဏာယ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ဩတရိဿာမိ၊ မံ ဒဋ္ဌုကာမာ တတ္ထ အာဂစ္ဆန္တု၊ သာဝတ္ထိတော သင်္ကဿနဂရဒွါရံ တိံသယောဇနာနိ၊ ဧတ္တကေ မဂ္ဂေ ကဿစိ ပါထေယျကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ဥပေါသထိကာ ဟုတွာ ဓုရဝိဟာရံ

၁-မဏိရတနေ အာဝုတံ (သျာ)၊ မဏိရတနာဝုတ (သီ)

dhammassavanatthāya gacchantā viya āgaccheyyāthāti tesaṁ āroceyyāsīti. Thero “sādhu bhante”ti gantvā tathā ārocesi.

Satthā vuṭṭhavasso pavāretvā Sakkassa ārocesi “mahārāja manussapathaṁ gamissāmī”ti. Sakko suvaṇṇamayaṁ maṇimayaṁ rajatamayanti tīṇi sopānāni māpesi. Tesaṁ pādā Saṅkassanagaradvāre patiṭṭhahiṁsu, sīsāni Sinerumuddhani. Tesu dakkhiṇapasse suvaṇṇamayaṁ sopānaṁ devatānaṁ ahosi, vāmapasse rajatamayaṁ sopānaṁ mahābrahmānaṁ ahosi, majjhe maṇimayaṁ sopānaṁ Tathāgatassa ahosi. Satthāpi Sinerumuddhani ṭhatvā devorohaṇasamaye yamakapāṭihāriyaṁ[1] katvā uddhaṁ olokesi, yāva brahmalokā[2] ekaṅgaṇā ahesuṁ. Adho olokesi, yāva Avīcito ekaṅgaṇaṁ ahosi. Disāvidisā olokesi, anekāni cakkavāḷasatasahassāni ekaṅgaṇāni ahesuṁ. Devā manusse passiṁsu, manussāpi deve passiṁsu, sabbe sammukhāva passiṁsu.

Bhagavā chabbaṇṇaraṁsiyo vissajjesi. Taṁ divasaṁ Buddhasiriṁ oloketvā chattiṁsayojanaparimaṇḍalāya parisāya ekopi Buddhabhāvaṁ apatthento nāma natthi. Suvaṇṇasopānena devā otariṁsu, rajatasopānena mahābrahmāno otariṁsu, maṇisopānena Sammāsambuddho otari. Pañcasikho Gandhabbadevaputto Beluvapaṇḍuvīṇaṁ ādāya dakkhiṇapasse ṭhatvā Satthu gandhabbamadhuradibbavīṇāya saddena pūjaṁ karonto otari, Mātali saṅgāhako vāmapasse ṭhatvā dibbagandhamālāpupphaṁ gahetvā namassamāno pūjaṁ katvā otari, mahābrahmā chattaṁ dhāresi, Suyāmo vālabījaniṁ dhāresi. Satthā iminā parivārena saddhiṁ otaritvā Saṅkassanagaradvāre patiṭṭhahi. Sāriputtattheropi āgantvā Satthāraṁ vanditvā yasmā Sāriputtattherena tathārūpāya Buddhasiriyā otaranto Satthā ito pubbe na diṭṭhapubbo, tasmā—

“Na me diṭṭho ito pubbe, na suto uda kassaci.
Evaṁ vagguvado[3] Satthā, Tusitā gaṇimāgato”ti[4]—

1. Devorohaṇayamakapāṭihīraṁ (Sī), devorohaṇe yamakapāṭihīraṁ (Syā)
2. Naveva brahmalokā (Sī)
3. Vaggugado (Syā), vaggugato (Ka)
4. Khu 1. 426; Khu 7. 352 piṭṭhesu.

ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တာ ဝိယ အာဂစ္ဆေယျာထာတိ တေသံ အာရောစေယျာသီတိ။ ထေရော “သာဓု ဘန္တေ”တိ ဂန္တွာ တထာ အာရောစေသိ။

သတ္ထာ ဝုဋ္ဌဝဿော ပဝါရေတွာ သက္ကဿ အာရောစေသိ “မဟာရာဇ မနုဿပထံ ဂမိဿာမီ”တိ။ သက္ကော သုဝဏ္ဏမယံ မဏိမယံ ရဇတမယန္တိ တီဏိ သောပါနာနိ မာပေသိ။ တေသံ ပါဒါ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သီသာနိ သိနေရုမုဒ္ဓနိ။ တေသု ဒက္ခိဏပဿေ သုဝဏ္ဏမယံ သောပါနံ ဒေဝတာနံ အဟောသိ၊ ဝါမပဿေ ရဇတမယံ သောပါနံ မဟာဗြဟ္မာနံ အဟောသိ၊ မဇ္ဈေ မဏိမယံ သောပါနံ တထာဂတဿ အဟောသိ။ သတ္ထာပိ သိနေရုမုဒ္ဓနိ ဌတွာ ဒေဝေါရောဟဏသမယေ ယမကပါဋိဟာရိယံ[1] ကတွာ ဥဒ္ဓံ ဩလောကေသိ၊ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ[2] ဧကင်္ဂဏာ အဟေသုံ။ အဓော ဩလောကေသိ၊ ယာဝ အဝီစိတော ဧကင်္ဂဏံ အဟောသိ။ ဒိသာဝိဒိသာ ဩလောကေသိ၊ အနေကာနိ စက္ကဝါဠသတသဟဿာနိ ဧကင်္ဂဏာနိ အဟေသုံ။ ဒေဝါ မနုဿေ ပဿိံသု၊ မနုဿာပိ ဒေဝေ ပဿိံသု၊ သဗ္ဗေ သမ္မုခါဝ ပဿိံသု။

ဘဂဝါ ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တံ ဒိဝသံ ဗုဒ္ဓသိရိံ ဩလောကေတွာ ဆတ္တိံသယောဇနပရိမဏ္ဍလာယ ပရိသာယ ဧကောပိ ဗုဒ္ဓဘာဝံ အပတ္ထေန္တော နာမ နတ္ထိ။ သုဝဏ္ဏသောပါနေန ဒေဝါ ဩတရိံသု၊ ရဇတသောပါနေန မဟာဗြဟ္မာနော ဩတရိံသု၊ မဏိသောပါနေန သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဩတရိ။ ပဉ္စသိခေါ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တော ဗေလုဝပဏ္ဍုဝီဏံ အာဒါယ ဒက္ခိဏပဿေ ဌတွာ သတ္ထု ဂန္ဓဗ္ဗမဓုရဒိဗ္ဗဝီဏာယ သဒ္ဒေန ပူဇံ ကရောန္တော ဩတရိ၊ မာတလိ သင်္ဂါဟကော ဝါမပဿေ ဌတွာ ဒိဗ္ဗဂန္ဓမာလာပုပ္ဖံ ဂဟေတွာ နမဿမာနော ပူဇံ ကတွာ ဩတရိ၊ မဟာဗြဟ္မာ ဆတ္တံ ဓာရေသိ၊ သုယာမော ဝါလဗီဇနိံ ဓာရေသိ။ သတ္ထာ ဣမိနာ ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ ဩတရိတွာ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ယသ္မာ သာရိပုတ္တတ္ထေရေန တထာရူပါယ ဗုဒ္ဓသိရိယာ ဩတရန္တော သတ္ထာ ဣတော ပုဗ္ဗေ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော၊ တသ္မာ—

“န မေ ဒိဋ္ဌော ဣတော ပုဗ္ဗေ၊ န သုတော ဥဒ ကဿစိ။
ဧဝံ ဝဂ္ဂုဝဒေါ[3] သတ္ထာ၊ တုသိတာ ဂဏိမာဂတော”တိ[4]—

၁-ဒေဝေါရောဟဏယမကပါဋိဟီရံ (သီ)၊ ဒေဝေါရောဟဏေ ယမကပါဋိဟီရံ (သျာ)
၂-နဝေဝ ဗြဟ္မလောကာ (သီ)
၃-ဝဂ္ဂုဂဒေါ (သျာ)၊ ဝဂ္ဂုဂတော (က)
၄-ခု ၁-၄၂၆၊ ခု ၇-၃၅၂-ပိဋ္ဌေသု။

ādīhi attano tuṭṭhiṁ pakāsetvā “bhante ajja sabbepi devamanussā tumhākaṁ pihayanti[1], patthentī”ti āha. Atha naṁ Satthā “Sāriputta evarūpehi guṇehi samannāgatā Buddhā devamanussānaṁ piyā hontiyevā”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

181. “Ye jhānapasutā dhīrā, nekkhammūpasame ratā.
Devāpi tesaṁ pihayanti, Sambuddhānaṁ satīmatan”ti.

Tattha **ye jhānapasutā**ti lakkhaṇūpanijjhānaṁ ārammaṇūpanijjhānanti imesu dvīsu jhānesu āvajjanasamāpajjana-adhiṭṭhānavuṭṭhānapaccavekkhaṇehi yuttappayuttā. **Nekkhammūpasame ratā**ti ettha pabbajjā nekkhammanti na gahetabbā, kilesavūpasamanibbānaratiṁ pana sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Devāpī**ti devāpi manussāpi tesaṁ pihayanti patthenti. **Satīmatan**ti evarūpaguṇānaṁ tesaṁ satiyā samannāgatānaṁ Sambuddhānaṁ. “Aho vata mayaṁ Buddhā bhaveyyāmā”ti Buddhabhāvaṁ icchamānā pihayantīti attho.

Desanāvasāne tiṁsamattānaṁ pāṇakoṭīnaṁ dhammābhisamayo ahosi, therassa saddhivihārikā pañcasatabhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu.

Sabbabuddhānaṁ kira avijahitameva yamakapāṭihīraṁ katvā devaloke vassaṁ vasitvā Saṅkassanagaradvāre otaraṇaṁ. Tattha pana dakkhiṇapādassa patiṭṭhitaṭṭhānaṁ acalacetiyaṭṭhānaṁ nāma hoti. Satthā tattha ṭhatvā puthujjanādīnaṁ visaye pañhaṁ pucchi, puthujjanā attano visaye pañhe vissajjetvā sotāpannavisaye pañhaṁ vissajjetuṁ nāsakkhiṁsu. Tathā sakadāgāmi-ādīnaṁ visaye sotāpannādayo, Mahāmoggallānavisaye sesamahāsāvakā, Sāriputtattherassa visaye Mahāmoggallāno, Buddhavisaye ca Sāriputtopi vissajjetuṁ nāsakkhiyeva. So pācīnadisaṁ ādiṁ katvā sabbadisā olokesi, sabbattha ekaṅgaṇameva ahosi. Aṭṭhasu disāsu devamanussā uddhaṁ yāva brahmalokā[2] heṭṭhā bhūmaṭṭhā ca yakkhanāgasupaṇṇā añjaliṁ paggahetvā “bhante idha tassa pañhassa vissajjetā[3] natthi, ettheva upadhārethā”ti āhaṁsu. Satthā “Sāriputto kilamati. Kiñcāpi hesa—

1. Pihenti (Sī) 2. Navabrahmalokā (Sī) 3. Vissajjanto (Syā, Ka)

အာဒီဟိ အတ္တနော တုဋ္ဌိံ ပကာသေတွာ “ဘန္တေ အဇ္ဇ သဗ္ဗေပိ ဒေဝမနုဿာ တုမှာကံ ပိဟယန္တိ[၁]၊ ပတ္ထေန္တီ”တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “သာရိပုတ္တ ဧဝရူပေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတာ ဗုဒ္ဓါ ဒေဝမနုဿာနံ ပိယာ ဟောန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၈၁။ “ယေ ဈာနပသုတာ ဓီရာ၊ နေက္ခမ္မူပသမေ ရတာ။
ဒေဝါပိ တေသံ ပိဟယန္တိ၊ သမ္ဗုဒ္ဓါနံ သတီမတ”န္တိ။

တတ္ထ **ယေ ဈာနပသုတာ**တိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ ဣမေသု ဒွီသု ဈာနေသု အာဝဇ္ဇနသမာပဇ္ဇနအဓိဋ္ဌာနဝုဋ္ဌာနပစ္စဝေက္ခဏေဟိ ယုတ္တပ္ပယုတ္တာ။ **နေက္ခမ္မူပသမေ ရတာ**တိ ဧတ္ထ ပဗ္ဗဇ္ဇာ နေက္ခမ္မန္တိ န ဂဟေတဗ္ဗာ၊ ကိလေသဝူပသမနိဗ္ဗာနရတိံ ပန သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ဒေဝါပီ**တိ ဒေဝါပိ မနုဿာပိ တေသံ ပိဟယန္တိ ပတ္ထေန္တိ။ **သတီမတ**န္တိ ဧဝရူပဂုဏာနံ တေသံ သတိယာ သမန္နာဂတာနံ သမ္ဗုဒ္ဓါနံ။ “အဟော ဝတ မယံ ဗုဒ္ဓါ ဘဝေယျာမာ”တိ ဗုဒ္ဓဘာဝံ ဣစ္ဆမာနာ ပိဟယန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တိံသမတ္တာနံ ပါဏကောဋီနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ၊ ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာ ပဉ္စသတဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ကိရ အဝိဇဟိတမေဝ ယမကပါဋိဟီရံ ကတွာ ဒေဝလောကေ ဝဿံ ဝသိတွာ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ဩတရဏံ။ တတ္ထ ပန ဒက္ခိဏပါဒဿ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ အစလစေတိယဋ္ဌာနံ နာမ ဟောတိ။ သတ္ထာ တတ္ထ ဌတွာ ပုထုဇ္ဇနာဒီနံ ဝိသယေ ပဉှံ ပုစ္ဆိ၊ ပုထုဇ္ဇနာ အတ္တနော ဝိသယေ ပဉှေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သောတာပန္နဝိသယေ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေတုံ နာသက္ခိံသု။ တထာ သကဒါဂါမိအာဒီနံ ဝိသယေ သောတာပန္နာဒယော၊ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဝိသယေ သေသမဟာသာဝကာ၊ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဝိသယေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော၊ ဗုဒ္ဓဝိသယေ စ သာရိပုတ္တောပိ ဝိဿဇ္ဇေတုံ နာသက္ခိယေဝ။ သော ပါစီနဒိသံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗဒိသာ ဩလောကေသိ၊ သဗ္ဗတ္ထ ဧကင်္ဂဏမေဝ အဟောသိ။ အဋ္ဌသု ဒိသာသု ဒေဝမနုဿာ ဥဒ္ဓံ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ[၂] ဟေဋ္ဌာ ဘူမဋ္ဌာ စ ယက္ခနာဂသုပဏ္ဏာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ “ဘန္တေ ဣဓ တဿ ပဉှဿ ဝိဿဇ္ဇေတာ[၃] နတ္ထိ၊ ဧတ္ထေဝ ဥပဓာရေထာ”တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ “သာရိပုတ္တော ကိလမတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟေသ—

၁-ပိဟေန္တိ (သီ) ၂-နဝဗြဟ္မလောကာ (သီ) ၃-ဝိဿဇ္ဇန္တော (သျာ၊ က)

‘Ye ca saṅkhātadhammāse, ye ca sekhā puthū idha.
Tesaṁ me nipako iriyaṁ, puṭṭho pabrūhi mārisā’ti[1]—

Imaṁ Buddhavisaye puṭṭhapañhaṁ sutvā ‘Satthā maṁ sekhāsekhānaṁ āgamanapaṭipadaṁ pucchatī’ti pañhe nikkaṅkho, khandhādīsu pana katarena nu kho mukhena imaṁ paṭipadaṁ kathento ‘ahaṁ Satthu ajjhāsayaṁ gaṇhituṁ na sakkhissāmī’ti mama ajjhāsaye kaṅkhati, so mayā naye adinne kathetuṁ na sakkhissati, nayamassa dassāmī”ti nayaṁ dassento “bhūtamidaṁ Sāriputta samanupassasī”ti āha. Evaṁ kirassa ahosi “Sāriputto mama ajjhāsayaṁ gahetvā kathento khandhavasena kathessatī”ti. Therassa saha nayadānena so pañho nayasatena nayasahassena nayasatasahassena upaṭṭhāsi. So Satthārā dinnanaye ṭhatvā taṁ pañhaṁ kathesi. Ṭhapetvā kira Sammāsambuddhaṁ añño Sāriputtattherassa paññaṁ pāpuṇituṁ samattho nāma natthi. Teneva kira thero Satthu purato ṭhatvā sīhanādaṁ nadi “ahaṁ bhante sakalakappampi deve vuṭṭhe ‘ettakāni bindūni mahāsamudde patitāni, ettakāni bhūmiyaṁ, ettakāni pabbate’ti gaṇetvā lekhaṁ[2] āropetuṁ samattho”ti. Satthāpi naṁ “jānāmi Sāriputta gaṇetuṁ samatthabhāvan”ti āha. Tassa āyasmato paññāya upamā nāma natthi. Tenevāha—

“Gaṅgāya vālukā khīye, udakaṁ khīye mahaṇṇave.
Mahiyā mattikā khīye, na khīye[3] mama buddhiyā”ti.

Idaṁ vuttaṁ hoti—sace hi bhante buddhisampanna lokanātha mayā ekasmiṁ pañhe vissajjite ekaṁ vā vālukaṁ ekaṁ vā udakabinduṁ ekaṁ vā paṁsukhaṇḍaṁ akhipitvā[4] pañhānaṁ satena vā sahassena vā satasahassena vā vissajjite Gaṅgāya vālukādīsu ekekaṁ ekamante khipeyya, khippataraṁ Gaṅgādīsu vālukādayo parikkhayaṁ gaccheyyuṁ, na tveva mama pañhānaṁ vissajjananti. Evaṁ mahāpaññopi hi bhikkhu Buddhavisaye pañhassa antaṁ vā koṭiṁ vā adisvā Satthārā dinnanaye ṭhatvāva pañhaṁ vissajjesi. Taṁ sutvā bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “yaṁ pañhaṁ puṭṭho sabbopi jano kathetuṁ na sakkhi, taṁ Dhammasenāpati Sāriputto ekakova kathesī”ti. Satthā taṁ kathaṁ sutvā “na idāneva Sāriputto yaṁ pañhaṁ mahājano vissajjetuṁ

1. Khu 1. 434; Khu 8. 34 piṭṭhesu.
2. Lakkhaṁ (Sī, Syā)
3. Lakkhena (Sī, Syā)
4. Pakkhipitvā (Syā, Ka)

‘ယေ စ သင်္ခါတဓမ္မာသေ၊ ယေ စ သေခါ ပုထူ ဣဓ။
တေသံ မေ နိပကော ဣရိယံ၊ ပုဋ္ဌော ပဗြူဟိ မာရိသာ’တိ[၁]—

ဣမံ ဗုဒ္ဓဝိသယေ ပုဋ္ဌပဉှံ သုတွာ ‘သတ္ထာ မံ သေခါသေခါနံ အာဂမနပဋိပဒံ ပုစ္ဆတီ’တိ ပဉှေ နိက္ကင်္ခေါ၊ ခန္ဓာဒီသု ပန ကတရေန နု ခေါ မုခေန ဣမံ ပဋိပဒံ ကထေန္တော ‘အဟံ သတ္ထု အဇ္ဈာသယံ ဂဏှိတုံ န သက္ခိဿာမီ’တိ မမ အဇ္ဈာသယေ ကင်္ခတိ၊ သော မယာ နယေ အဒိန္နေ ကထေတုံ န သက္ခိဿတိ၊ နယမဿ ဒဿာမီ”တိ နယံ ဒဿေန္တော “ဘူတမိဒံ သာရိပုတ္တ သမနုပဿသီ”တိ အာဟ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “သာရိပုတ္တော မမ အဇ္ဈာသယံ ဂဟေတွာ ကထေန္တော ခန္ဓဝသေန ကထေဿတီ”တိ။ ထေရဿ သဟ နယဒါနေန သော ပဉှော နယသတေန နယသဟဿေန နယသတသဟဿေန ဥပဋ္ဌာသိ။ သော သတ္ထာရာ ဒိန္နနယေ ဌတွာ တံ ပဉှံ ကထေသိ။ ဌပေတွာ ကိရ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အညော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ပညံ ပါပုဏိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ တေနေဝ ကိရ ထေရော သတ္ထု ပုရတော ဌတွာ သီဟနာဒံ နဒိ “အဟံ ဘန္တေ သကလကပ္ပမ္ပိ ဒေဝေ ဝုဋ္ဌေ ‘ဧတ္တကာနိ ဗိန္ဒူနိ မဟာသမုဒ္ဒေ ပတိတာနိ, ဧတ္တကာနိ ဘူမိယံ, ဧတ္တကာနိ ပဗ္ဗတေ’တိ ဂဏေတွာ လေခံ[၂] အာရောပေတုံ သမတ္ထော”တိ။ သတ္ထာပိ နံ “ဇာနာမိ သာရိပုတ္တ ဂဏေတုံ သမတ္ထဘာဝ”န္တိ အာဟ။ တဿ အာယသ္မတော ပညာယ ဥပမာ နာမ နတ္ထိ။ တေနေဝါဟ—

“ဂင်္ဂါယ ဝါလုကာ ခီယေ၊ ဥဒကံ ခီယေ မဟဏ္ဏဝေ။
မဟိယာ မတ္တိကာ ခီယေ၊ န ခီယေ[၃] မမ ဗုဒ္ဓိယာ”တိ။

ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—သစေ ဟိ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္န လောကနာထ မယာ ဧကသ္မိံ ပဉှေ ဝိဿဇ္ဇိတေ ဧကံ ဝါ ဝါလုကံ ဧကံ ဝါ ဥဒကဗိန္ဒုံ ဧကံ ဝါ ပံသုခဏ္ဍံ အခိပိတွာ[၄] ပဉှာနံ သတေန ဝါ သဟဿေန ဝါ သတသဟဿေန ဝါ ဝိဿဇ္ဇိတေ ဂင်္ဂါယ ဝါလုကာဒီသု ဧကေကံ ဧကမန္တေ ခိပေယျ၊ ခိပ္ပတရံ ဂင်္ဂါဒီသု ဝါလုကာဒယော ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆေယျုံ၊ န တွေဝ မမ ပဉှာနံ ဝိဿဇ္ဇနန္တိ။ ဧဝံ မဟာပညောပိ ဟိ ဘိက္ခု ဗုဒ္ဓဝိသယေ ပဉှဿ အန္တံ ဝါ ကောဋိံ ဝါ အဒိသွာ သတ္ထာရာ ဒိန္နနယေ ဌတွာဝ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ယံ ပဉှံ ပုဋ္ဌော သဗ္ဗောပိ ဇနော ကထေတုံ န သက္ခိ၊ တံ ဓမ္မသေနာပတိ သာရိပုတ္တော ဧကကောဝ ကထေသီ”တိ။ သတ္ထာ တံ ကထံ သုတွာ “န ဣဒါနေဝ သာရိပုတ္တော ယံ ပဉှံ မဟာဇနော ဝိဿဇ္ဇေတုံ

၁-ခု ၁-၄၃၄၊ ခု ၈-၃၄-ပိဋ္ဌေသု။
၂-လက္ခံ (သီ၊ သျာ)
၃-လက္ခေန (သီ၊ သျာ)
၄-ပက္ခိပိတွာ (သျာ၊ က)

nāsakkhi, taṁ vissajjesi, pubbepi anena vissajjitoyevā”ti vatvā atītaṁ āharituṁ—

“Parosahassampi samāgatānaṁ,
Kandeyyuṁ te vassasataṁ apaññā.
Ekova seyyo puriso sapañño,
Yo bhāsitassa vijānāti atthan”ti—

Imaṁ jātakaṁ[1] vitthārena kathesīti.

Devorohaṇavatthu dutiyaṁ.

---

3. Erakapattanāgarājavatthu

Kiccho manussapaṭilābhoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Bārāṇasiyaṁ upanissāya sattasirīsakarukkhamūle viharanto Erakapattaṁ nāma nāgarājaṁ ārabbha kathesi.

So kira pubbe Kassapabuddhasāsane daharabhikkhu hutvā Gaṅgāya nāvaṁ abhiruyha gacchanto ekasmiṁ erakagumbe Erakapattaṁ gahetvā nāvāya vegasā gacchamānāyapi na muñci, Erakapattaṁ chijjitvā gataṁ. So “appamattakaṁ etan”ti āpattiṁ adesetvā vīsati vassasahassāni araññe samaṇadhammaṁ katvāpi maraṇakāle Erakapattena gīvāya gahito viya āpattiṁ desetukāmopi aññaṁ bhikkhuṁ apassamāno “aparisuddhaṁ me sīlan”ti uppannavippaṭisāro tato cavitvā ekarukkhadoṇikanāvappamāṇo[2] nāgarājā hutvā nibbatti, **Erakapatto**tvevassa nāmaṁ ahosi. So nibbattakkhaṇeyeva attabhāvaṁ oloketvā “ettakaṁ nāma kālaṁ samaṇadhammaṁ katvā ahetukayoniyaṁ maṇḍūkabhakkhaṭṭhāne nibbattomhī”ti vippaṭisārī ahosi. So aparabhāge ekaṁ dhītaraṁ labhitvā majjhe Gaṅgāya udakapiṭṭhe mahantaṁ phaṇaṁ ukkhipitvā dhītaraṁ tasmiṁ ṭhapetvā naccāpetvā gāyāpesi. Evaṁ kirassa ahosi “addhā ahaṁ idha iminā upāyena Buddhe uppanne tassa uppannabhāvaṁ suṇissāmī”ti. Yo me gītassa paṭigītaṁ

1. Khu 5. 23 piṭṭhe.
2. Erakarukkhikanāvappamāṇo (Sī), ekadoṇikanāvappamāṇo (Syā)

နာသက္ခိ၊ တံ ဝိဿဇ္ဇေသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အနေန ဝိဿဇ္ဇိတောယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိတုံ—

“ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနံ၊
ကန္ဒေယျုံ တေ ဝဿသတံ အပညာ။
ဧကောဝ သေယျော ပုရိသော သပညော၊
ယော ဘာသိတဿ ဝိဇာနာတိ အတ္ထ”န္တိ—

ဣမံ ဇာတကံ[၁] ဝိတ္ထာရေန ကထေသီတိ။

ဒေဝေါရောဟဏဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ဧရကပတ္တနာဂရာဇဝတ္ထု

ကိစ္ဆော မနုဿပဋိလာဘောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဗာရာဏသိယံ ဥပနိဿာယ သတ္တသိရီသကရုက္ခမူလေ ဝိဟရန္တော ဧရကပတ္တံ နာမ နာဂရာဇံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ပုဗ္ဗေ ကဿပဗုဒ္ဓသာသနေ ဒဟရဘိက္ခု ဟုတွာ ဂင်္ဂါယ နာဝံ အဘိရုယှ ဂစ္ဆန္တော ဧကသ္မိံ ဧရကဂုမ္ဗေ ဧရကပတ္တံ ဂဟေတွာ နာဝါယ ဝေဂသာ ဂစ္ဆမာနာယပိ န မုဉ္စိ၊ ဧရကပတ္တံ ဆိဇ္ဇိတွာ ဂတံ။ သော “အပ္ပမတ္တကံ ဧတ”န္တိ အာပတ္တိံ အဒေသေတွာ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ အရညေ သမဏဓမ္မံ ကတွာပိ မရဏကာလေ ဧရကပတ္တေန ဂီဝါယ ဂဟိတော ဝိယ အာပတ္တိံ ဒေသေတုကာမောပိ အညံ ဘိက္ခုံ အပဿမာနော “အပရိသုဒ္ဓံ မေ သီလ”န္တိ ဥပ္ပန္နဝိပ္ပဋိသာရော တတော စဝိတွာ ဧကရုက္ခဒေါဏိကနာဝပ္ပမာဏော[၂] နာဂရာဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ **ဧရကပတ္တော**တွေဝဿ နာမံ အဟောသိ။ သော နိဗ္ဗတ္တက္ခဏေယေဝ အတ္တဘာဝံ ဩလောကေတွာ “ဧတ္တကံ နာမ ကာလံ သမဏဓမ္မံ ကတွာ အဟေတုကယောနိယံ မဏ္ဍူကဘက္ခဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တောမှီ”တိ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသိ။ သော အပရဘာဂေ ဧကံ ဓီတရံ လဘိတွာ မဇ္ဈေ ဂင်္ဂါယ ဥဒကပိဋ္ဌေ မဟန္တံ ဖဏံ ဥက္ခိပိတွာ ဓီတရံ တသ္မိံ ဌပေတွာ နစ္စာပေတွာ ဂါယာပေသိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “အဒ္ဓါ အဟံ ဣဓ ဣမိနာ ဥပါယေန ဗုဒ္ဓေ ဥပ္ပန္နေ တဿ ဥပ္ပန္နဘာဝံ သုဏိဿာမီ”တိ။ ယော မေ ဂီတဿ ပဋိဂီတံ

၁-ခု ၅-၂၃-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဧရကရုက္ခိကနာဝပ္ပမာဏော (သီ)၊ ဧကဒေါဏိကနာဝပ္ပမာဏော (သျာ)

āharati, tassa mahantena Nāgabhavanena saddhiṁ dhītaraṁ dassāmīti anvaḍḍhamāsaṁ uposathadivase taṁ dhītaraṁ phaṇe ṭhapesi. Sā tattha ṭhitā naccantī—

“Kiṁsu adhippatī rājā, kiṁsu rājā rajjissaro.
Kathaṁsu virajo hoti, kathaṁ bāloti vuccatī”ti—

Imaṁ gītaṁ gāyati.

Sakalajambudīpavāsino “nāgamāṇavikaṁ gaṇhissāmā”ti gantvā attano attano paññābalena paṭigītaṁ katvā gāyanti. Sā taṁ paṭikkhipati. Tassā anvaḍḍhamāsaṁ phaṇe ṭhatvā evaṁ gāyantiyāva ekaṁ Buddhantaraṁ vītivattaṁ, atha amhākaṁ Satthā loke uppajjitvā ekadivasaṁ paccūsakāle lokaṁ volokento Erakapattaṁ ādiṁ katvā Uttaramāṇavaṁ nāma attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaṁ disvā “kiṁ nu kho bhavissatī”ti āvajjento “ajja Erakapattassa dhītaraṁ phaṇe ṭhapetvā naccāpanadivaso, ayaṁ Uttaramāṇavo mayā dinnaṁ paṭigītaṁ gaṇhantova sotāpanno hutvā taṁ ādāya nāgarājassa santikaṁ gamissati, so taṁ sutvā ‘Buddho uppanno’ti ñatvā mama santikaṁ āgamissati, ahaṁ tasmiṁ āgate mahāsamāgame gāthaṁ kathessāmi, gāthāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo bhavissatī”ti addasa. So tattha gantvā Bārāṇasito avidūre satta sirīsakarukkhā atthi, tesu ekassa mūle nisīdi. Jambudīpavāsino gītapaṭigītaṁ ādāya sannipatiṁsu. Satthā avidūre ṭhāne gacchantaṁ Uttaramāṇavaṁ disvā “ehi Uttarā”ti āha. Kiṁ bhanteti. Ito tāva ehīti. Atha naṁ āgantvā vanditvā nisinnaṁ āha “kahaṁ gacchasī”ti. Erakapattassa dhītu gāyanaṭṭhānanti. Jānāsi pana gītapaṭigītanti. Jānāmi bhanteti. Vadehi tāva nanti. Atha naṁ attano jānananiyāmeneva vadantaṁ “na Uttara etaṁ paṭigītaṁ, ahaṁ te paṭigītaṁ dassāmi, ādāya naṁ gamissasī”ti. Sādhu bhanteti. Atha naṁ Satthā “Uttara tvaṁ nāgamāṇavikāya gītakāle—

‘Chadvārādhippatī rājā, rajjamāno rajjissaro.
Arajjaṁ virajo hoti, rajjaṁ bāloti vuccatī’ti—

Imaṁ paṭigītaṁ gāyeyyāsī”ti āha.

အာဟရတိ၊ တဿ မဟန္တေန နာဂဘဝနေန သဒ္ဓိံ ဓီတရံ ဒဿာမီတိ အန္ဝဍ္ဎမာသံ ဥပေါသထဒိဝသေ တံ ဓီတရံ ဖဏေ ဌပေသိ။ သာ တတ္ထ ဌိတာ နစ္စန္တီ—

“ကိံသု အဓိပ္ပတီ ရာဇာ၊ ကိံသု ရာဇာ ရဇ္ဇိဿရော။
ကထံသု ဝိရဇော ဟောတိ၊ ကထံ ဗာလောတိ ဝုစ္စတီ”တိ—

ဣမံ ဂီတံ ဂါယတိ။

သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသိနော “နာဂမာဏဝိကံ ဂဏှိဿာမာ”တိ ဂန္တွာ အတ္တနော အတ္တနော ပညာဗလေန ပဋိဂီတံ ကတွာ ဂါယန္တိ။ သာ တံ ပဋိက္ခိပတိ။ တဿာ အန္ဝဍ္ဎမာသံ ဖဏေ ဌတွာ ဧဝံ ဂါယန္တိယာဝ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဝီတိဝတ္တံ၊ အထ အမှာကံ သတ္ထာ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဧကဒိဝသံ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝောလောကေန္တော ဧရကပတ္တံ အာဒိံ ကတွာ ဥတ္တရမာဏဝံ နာမ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “အဇ္ဇ ဧရကပတ္တဿ ဓီတရံ ဖဏေ ဌပေတွာ နစ္စာပနဒိဝသော၊ အယံ ဥတ္တရမာဏဝေါ မယာ ဒိန္နံ ပဋိဂီတံ ဂဏှန္တောဝ သောတာပန္နော ဟုတွာ တံ အာဒါယ နာဂရာဇဿ သန္တိကံ ဂမိဿတိ၊ သော တံ သုတွာ ‘ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော’တိ ဉတွာ မမ သန္တိကံ အာဂမိဿတိ၊ အဟံ တသ္မိံ အာဂတေ မဟာသမာဂမေ ဂါထံ ကထေဿာမိ၊ ဂါထာပရိယောသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတီ”တိ အဒ္ဒသ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ ဗာရာဏသိတော အဝိဒူရေ သတ္တ သိရီသကရုက္ခာ အတ္ထိ၊ တေသု ဧကဿ မူလေ နိသီဒိ။ ဇမ္ဗုဒီပဝါသိနော ဂီတပဋိဂီတံ အာဒါယ သန္နိပတိံသု။ သတ္ထာ အဝိဒူရေ ဌာနေ ဂစ္ဆန္တံ ဥတ္တရမာဏဝံ ဒိသွာ “ဧဟိ ဥတ္တရာ”တိ အာဟ။ ကိံ ဘန္တေတိ။ ဣတော တာဝ ဧဟီတိ။ အထ နံ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နံ အာဟ “ကဟံ ဂစ္ဆသီ”တိ။ ဧရကပတ္တဿ ဓီတု ဂါယနဋ္ဌာနန္တိ။ ဇာနာသိ ပန ဂီတပဋိဂီတန္တိ။ ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ ဝဒေဟိ တာဝ နန္တိ။ အထ နံ အတ္တနော ဇာနနနိယာမေနေဝ ဝဒန္တံ “န ဥတ္တရ ဧတံ ပဋိဂီတံ၊ အဟံ တေ ပဋိဂီတံ ဒဿာမိ၊ အာဒါယ နံ ဂမိဿသီ”တိ။ သာဓု ဘန္တေတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဥတ္တရ တွံ နာဂမာဏဝိကာယ ဂီတကာလေ—

‘ဆဒွါရာဓိပ္ပတီ ရာဇာ၊ ရဇ္ဇမာနော ရဇ္ဇိဿရော။
အရဇ္ဇံ ဝိရဇော ဟောတိ၊ ရဇ္ဇံ ဗာလောတိ ဝုစ္စတီ’တိ—

ဣမံ ပဋိဂီတံ ဂါယေယျာသီ”တိ အာဟ။

Māṇavikāya gītassa attho—**kiṁsu adhippatī rājā**ti kiṁ adhippati rājā nāma hoti. **Kiṁsu rājā rajjissaro**ti kathaṁ pana rājā rajjissaro nāma hoti. **Kathaṁsu virajo hotī**ti kathaṁ nu kho so rājā virajo nāma hotīti.

Paṭigītassa pana attho—**chadvārādhippatī rājā**ti yo channaṁ dvārānaṁ adhippati, ekadvārepi rūpādīhi anabhibhūto, ayaṁ rājā nāma. **Rajjamāno rajjissaro**ti yo pana tesu ārammaṇesu rajjati, so rajjamāno rajjissaro nāma. **Arajjan**ti arajjamāno pana virajo nāma hoti. **Rajjan**ti rajjamāno bāloti vuccatīti.

Evamassa Satthā paṭigītaṁ datvā "Uttara tayā imasmiṁ gīte gāyite imassa gītassa imaṁ paṭigītaṁ gāyissati—

'Kenassu vuyhati bālo, kathaṁ nudati paṇḍito.
Yogakkhemī kathaṁ hoti, taṁ me akkhāhi pucchito'ti.

Athassa tvaṁ imaṁ paṭigītaṁ gāyeyyāsi—

'Oghena vuyhati bālo, yogā nudati paṇḍito.
Sabbayogavisaṁyutto, yogakkhemīti vuccatī'ti".

Tassattho—kāmoghādinā catubbidhena oghena bālo vuyhati, taṁ oghaṁ paṇḍito sammappadhānasaṅkhātena yogena nudati. So sabbehi kāmayogādīhi visaṁyutto yogakkhemī nāma vuccatīti.

Uttaro imaṁ paṭigītaṁ gaṇhantova sotāpattiphale patiṭṭhahi. So sotāpanno hutvā taṁ gāthaṁ ādāya gantvā "ambho mayā gītapaṭigītaṁ āhaṭaṁ, okāsaṁ me dethā"ti vatvā nirantaraṁ ṭhitassa mahājanassa jaṇṇunā[1] akkamanto agamāsi. Nāgamāṇavikā pitu phaṇe ṭhatvā naccamānā "kiṁsu adhippatī rājā"ti gītaṁ gāyati. Uttaro "chadvārādhippatī rājā"ti paṭigītaṁ gāyi. Puna nāgamāṇavikā "kenassu vuyhatī"ti tassa gītaṁ gāyati. Athassā paṭigītaṁ gāyanto uttaro "oghena vuyhatī"ti imaṁ gāthamāha. Nāgarājā taṁ sutvāva Buddhassa uppannabhāvaṁ ñatvā "mayā ekaṁ Buddhantaraṁ evarūpaṁ padaṁ[2] nāma na sutapubbaṁ, uppanno vata bho

1. Jattunāva (Sī), jannunāva (Syā)
2. Evarūpassa saddaṁ (Ka)

မာဏဝိကာယ ဂီတဿ အတ္ထော—**ကိံသု အဓိပ္ပတီ ရာဇာ**တိ ကိံ အဓိပ္ပတိ ရာဇာ နာမ ဟောတိ။ **ကိံသု ရာဇာ ရဇ္ဇိဿရော**တိ ကထံ ပန ရာဇာ ရဇ္ဇိဿရော နာမ ဟောတိ။ **ကထံသု ဝိရဇော ဟောတီ**တိ ကထံ နု ခေါ သော ရာဇာ ဝိရဇော နာမ ဟောတီတိ။

ပဋိဂီတဿ ပန အတ္ထော—**ဆဒွါရာဓိပ္ပတီ ရာဇာ**တိ ယော ဆန္နံ ဒွါရာနံ အဓိပ္ပတိ၊ ဧကဒွါရေပိ ရူပါဒီဟိ အနဘိဘူတော၊ အယံ ရာဇာ နာမ။ **ရဇ္ဇမာနော ရဇ္ဇိဿရော**တိ ယော ပန တေသု အာရမ္မဏေသု ရဇ္ဇတိ၊ သော ရဇ္ဇမာနော ရဇ္ဇိဿရော နာမ။ **အရဇ္ဇ**န္တိ အရဇ္ဇမာနော ပန ဝိရဇော နာမ ဟောတိ။ **ရဇ္ဇ**န္တိ ရဇ္ဇမာနော ဗာလောတိ ဝုစ္စတီတိ။

ဧဝမဿ သတ္ထာ ပဋိဂီတံ ဒတွာ "ဥတ္တရ တယာ ဣမသ္မိံ ဂီတေ ဂါယိတေ ဣမဿ ဂီတဿ ဣမံ ပဋိဂီတံ ဂါယိဿတိ—

'ကေနဿု ဝုယှတိ ဗာလော၊ ကထံ နုဒတိ ပဏ္ဍိတော။
ယောဂက္ခေမီ ကထံ ဟောတိ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော'တိ။

အထဿ တွံ ဣမံ ပဋိဂီတံ ဂါယေယျာသိ—

'ဩဃေန ဝုယှတိ ဗာလော၊ ယောဂါ နုဒတိ ပဏ္ဍိတော။
သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တော၊ ယောဂက္ခေမီတိ ဝုစ္စတီ'တိ"။

တဿတ္ထော—ကာမောဃာဒိနာ စတုဗ္ဗိဓေန ဩဃေန ဗာလော ဝုယှတိ၊ တံ ဩဃံ ပဏ္ဍိတော သမ္မပ္ပဓာနသင်္ခါတေန ယောဂေန နုဒတိ။ သော သဗ္ဗေဟိ ကာမယောဂါဒီဟိ ဝိသံယုတ္တော ယောဂက္ခေမီ နာမ ဝုစ္စတီတိ။

ဥတ္တရော ဣမံ ပဋိဂီတံ ဂဏှန္တောဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သော သောတာပန္နော ဟုတွာ တံ ဂါထံ အာဒါယ ဂန္တွာ "အမ္ဘော မယာ ဂီတပဋိဂီတံ အာဟဋံ၊ ဩကာသံ မေ ဒေထာ"တိ ဝတွာ နိရန္တရံ ဌိတဿ မဟာဇနဿ ဇဏ္ဏုနာ[1] အက္ကမန္တော အဂမာသိ။ နာဂမာဏဝိကာ ပိတု ဖဏေ ဌတွာ နစ္စမာနာ "ကိံသု အဓိပ္ပတီ ရာဇာ"တိ ဂီတံ ဂါယတိ။ ဥတ္တရော "ဆဒွါရာဓိပ္ပတီ ရာဇာ"တိ ပဋိဂီတံ ဂါယိ။ ပုန နာဂမာဏဝိကာ "ကေနဿု ဝုယှတီ"တိ တဿ ဂီတံ ဂါယတိ။ အထဿာ ပဋိဂီတံ ဂါယန္တော ဥတ္တရော "ဩဃေန ဝုယှတီ"တိ ဣမံ ဂါထမာဟ။ နာဂရာဇာ တံ သုတွာဝ ဗုဒ္ဓဿ ဥပ္ပန္နဘာဝံ ဉတွာ "မယာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဧဝရူပံ ပဒံ[2] နာမ န သုတပုဗ္ဗံ၊ ဥပ္ပန္နော ဝတ ဘော

၁-ဇတ္တုနာဝ (သီ)၊ ဇန္နုနာဝ (သျာ)
၂-ဧဝရူပဿ သဒ္ဒံ (က)

loke Buddho”ti tuṭṭhamānaso naṅguṭṭhena udakaṁ pahari, mahāvīciyo uṭṭhahiṁsu, ubho tīrāni bhijjiṁsu. Ito cito ca usabhamatte ṭhāne manussā udake nimujjiṁsu. So ettakaṁ mahājanaṁ phaṇe ṭhapetvā ukkhipitvā thale patiṭṭhapesi. So Uttaraṁ upasaṅkamitvā “kahaṁ sāmi Satthā”ti pucchi. Ekasmiṁ rukkhamūle nisinno mahārājāti. So “ehi sāmi gacchāmā”ti Uttarena saddhiṁ agamāsi. Mahājanopi tena saddhiṁyeva gato. Nāgarājā gantvā chabbaṇṇaraṁsīnaṁ antaraṁ pavisitvā Satthāraṁ vanditvā rodamāno aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā āha “kiṁ idaṁ mahārājā”ti. Ahaṁ bhante tumhādisassa Buddhassa sāvako hutvā vīsati vassasahassāni samaṇadhammaṁ akāsiṁ, sopi maṁ samaṇadhammo niddhāretuṁ nāsakkhi. Appamattakaṁ erakapattachindanamattaṁ nissāya ahetukapaṭisandhiṁ gahetvā urena parisakkanaṭṭhāne nibbattosmi, ekaṁ Buddhantaraṁ neva manussattaṁ labhāmi, na saddhammassavanaṁ, na tumhādisassa Buddhassa dassanan”ti Satthā tassa kathaṁ sutvā “mahārāja manussattaṁ nāma dullabhameva, tathā saddhammassavanaṁ, tathā Buddhuppādo, idaṁ kicchena kasirena labbhatī”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

182. “Kiccho manussapaṭilābho, kicchaṁ maccāna jīvitaṁ.
Kicchaṁ saddhammassavanaṁ, kiccho Buddhānamuppādo”ti.

Tassattho—mahantena hi vāyāmena mahantena kusalena laddhattā manussattapaṭilābho nāma kiccho dullabho. Nirantaraṁ kasikammādīni katvā jīvitavuttiṁ ghaṭanatopi parittaṭṭhāyitāyapi[1] maccānaṁ jīvitaṁ kicchaṁ. Anekesupi kappesu dhammadesakassa puggalassa dullabhatāya saddhammassavanampi kicchaṁ. Mahantena vāyāmena abhinīhārassa samijjhanato samiddhābhinīhārassa ca anekehipi kappakoṭisahassehi dullabhuppādato Buddhānaṁ uppādopi kicchoyeva, ativiya dullabhoti.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Nāgarājāpi taṁdivasaṁ sotāpattiphalaṁ labheyya, tiracchānagatattā pana nālattha. So yesu paṭisandhigahaṇatacajahanavissaṭṭhaniddokkamanasajātiyāmethunasevanacutisaṅkhātesu pañcasu ṭhānesu

1. Parittatāyapi (Syā)

လောကေ ဗုဒ္ဓေါ”တိ တုဋ္ဌမာနသော နင်္ဂုဋ္ဌေန ဥဒကံ ပဟရိ၊ မဟာဝီစိယော ဥဋ္ဌဟိံသု၊ ဥဘော တီရာနိ ဘိဇ္ဇိံသု။ ဣတော စိတော စ ဥသဘမတ္တေ ဌာနေ မနုဿာ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိံသု။ သော ဧတ္တကံ မဟာဇနံ ဖဏေ ဌပေတွာ ဥက္ခိပိတွာ ထလေ ပတိဋ္ဌပေသိ။ သော ဥတ္တရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကဟံ သာမိ သတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဧကသ္မိံ ရုက္ခမူလေ နိသိန္နော မဟာရာဇာတိ။ သော “ဧဟိ သာမိ ဂစ္ဆာမာ”တိ ဥတ္တရေန သဒ္ဓိံ အဂမာသိ။ မဟာဇနောပိ တေန သဒ္ဓိံယေဝ ဂတော။ နာဂရာဇာ ဂန္တွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏရံသီနံ အန္တရံ ပဝိသိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ရောဒမာနော အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ “ကိံ ဣဒံ မဟာရာဇာ”တိ။ အဟံ ဘန္တေ တုမှာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ သာဝကော ဟုတွာ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ သမဏဓမ္မံ အကာသိံ၊ သောပိ မံ သမဏဓမ္မော နိဒ္ဓါရေတုံ နာသက္ခိ။ အပ္ပမတ္တကံ ဧရကပတ္တဆိန္ဒနမတ္တံ နိဿာယ အဟေတုကပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ ဥရေန ပရိသက္ကနဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တောသ္မိ၊ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ နေဝ မနုဿတ္တံ လဘာမိ၊ န သဒ္ဓမ္မဿဝနံ၊ န တုမှာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ ဒဿန”န္တိ သတ္ထာ တဿ ကထံ သုတွာ “မဟာရာဇ မနုဿတ္တံ နာမ ဒုလ္လဘမေဝ၊ တထာ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ၊ တထာ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ၊ ဣဒံ ကိစ္ဆေန ကသိရေန လဗ္ဘတီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၈၂။ “ကိစ္ဆော မနုဿပဋိလာဘော၊ ကိစ္ဆံ မစ္စာန ဇီဝိတံ။
ကိစ္ဆံ သဒ္ဓမ္မဿဝနံ၊ ကိစ္ဆော ဗုဒ္ဓါနမုပ္ပါဒေါ”တိ။

တဿတ္ထော—မဟန္တေန ဟိ ဝါယာမေန မဟန္တေန ကုသလေန လဒ္ဓတ္တာ မနုဿတ္တပဋိလာဘော နာမ ကိစ္ဆော ဒုလ္လဘော။ နိရန္တရံ ကသိကမ္မာဒီနိ ကတွာ ဇီဝိတဝုတ္တိံ ဃဋနတောပိ ပရိတ္တဋ္ဌာယိတာယပိ[1] မစ္စာနံ ဇီဝိတံ ကိစ္ဆံ။ အနေကေသုပိ ကပ္ပေသု ဓမ္မဒေသကဿ ပုဂ္ဂလဿ ဒုလ္လဘတာယ သဒ္ဓမ္မဿဝနမ္ပိ ကိစ္ဆံ။ မဟန္တေန ဝါယာမေန အဘိနီဟာရဿ သမိဇ္ဈနတော သမိဒ္ဓါဘိနီဟာရဿ စ အနေကေဟိပိ ကပ္ပကောဋိသဟဿေဟိ ဒုလ္လဘုပ္ပါဒတော ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါပိ ကိစ္ဆောယေဝ၊ အတိဝိယ ဒုလ္လဘောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ နာဂရာဇာပိ တံဒိဝသံ သောတာပတ္တိဖလံ လဘေယျ၊ တိရစ္ဆာနဂတတ္တာ ပန နာလတ္ထ။ သော ယေသု ပဋိသန္ဓိဂဟဏတစဇဟနဝိဿဋ္ဌနိဒ္ဒေါက္ကမနသဇာတိယာမေထုနသေဝနစုတိသင်္ခါတေသု ပဉ္စသု ဌာနေသု

၁-ပရိတ္တတာယပိ (သျာ)

nāgasarīrameva gahetvā kilamanti, tesu akilamanabhāvaṁ patvā māṇavarūpeneva vicarituṁ labhatīti.

Erakapattanāgarājavatthu tatiyaṁ.

---

4. Ānandattherapañhavatthu

Sabbapāpassa akaraṇanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa pañhaṁ ārabbha kathesi.

Thero kira divāṭṭhāne nisinno cintesi “Satthārā sattannaṁ Buddhānaṁ mātāpitaro āyuparicchedo bodhi sāvakasannipāto aggasāvakasannipāto aggasāvaka-upaṭṭhākoti idaṁ sabbaṁ kathitaṁ, uposatho pana akathito, kiṁ nu kho tesampi ayameva uposatho, añño”ti. So Satthāraṁ upasaṅkamitvā tamatthaṁ pucchi. Yasmā pana tesaṁ Buddhānaṁ kālabhedova ahosi, na kathābhedo. Vipassī Sammāsambuddho hi sattame sattame saṁvacchare uposathaṁ akāsi, ekadivasaṁ dinnovādoyeva hissa sattannaṁ saṁvaccharānaṁ alaṁ hoti. Sikhī ceva Vessabhū ca chaṭṭhe chaṭṭhe saṁvacchare uposathaṁ kariṁsu, Kakusandho Koṇāgamano ca saṁvacchare saṁvacchare. Kassapadasabalo chaṭṭhe chaṭṭhe māse uposathaṁ akāsi. Ekadivasaṁ dinnovādo eva hissa channaṁ māsānaṁ alaṁ ahosi. Tasmā Satthā tesaṁ imaṁ kālabhedaṁ ārocetvā “ovādagāthā pana nesaṁ imāyevā”ti vatvā sabbesaṁ ekameva uposathaṁ āvikaronto imā gāthā abhāsi—

183. “Sabbapāpassa akaraṇaṁ, kusalassa upasampadā.
Sacittapariyodapanaṁ, etaṁ Buddhāna sāsanaṁ.

184. Khantī paramaṁ tapo titikkhā,
Nibbānaṁ paramaṁ vadanti Buddhā.
Na hi pabbajito parūpaghātī,
Na samaṇo hoti paraṁ viheṭhayanto.

နာဂသရီရမေဝ ဂဟေတွာ ကိလမန္တိ၊ တေသု အကိလမနဘာဝံ ပတွာ မာဏဝရူပေနေဝ ဝိစရိတုံ လဘတီတိ။

ဧရကပတ္တနာဂရာဇဝတ္ထု တတိယံ။

၄-အာနန္ဒတ္ထေရပဉှဝတ္ထု

သဗ္ဗပါပဿ အကရဏန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာနန္ဒတ္ထေရဿ ပဉှံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ထေရော ကိရ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နော စိန္တေသိ “သတ္ထာရာ သတ္တန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ မာတာပိတရော အာယုပရိစ္ဆေဒေါ ဗောဓိ သာဝကသန္နိပါတော အဂ္ဂသာဝကသန္နိပါတော အဂ္ဂသာဝကဥပဋ္ဌာကောတိ ဣဒံ သဗ္ဗံ ကထိတံ၊ ဥပေါသထော ပန အကထိတော၊ ကိံ နု ခေါ တေသမ္ပိ အယမေဝ ဥပေါသထော, အညော”တိ။ သော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ ယသ္မာ ပန တေသံ ဗုဒ္ဓါနံ ကာလဘေဒေါဝ အဟောသိ၊ န ကထာဘေဒေါ။ ဝိပဿီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဟိ သတ္တမေ သတ္တမေ သံဝစ္ဆရေ ဥပေါသထံ အကာသိ၊ ဧကဒိဝသံ ဒိန္နောဝါဒေါယေဝ ဟိဿ သတ္တန္နံ သံဝစ္ဆရာနံ အလံ ဟောတိ။ သိခီ စေဝ ဝေဿဘူ စ ဆဋ္ဌေ ဆဋ္ဌေ သံဝစ္ဆရေ ဥပေါသထံ ကရိံသု၊ ကကုသန္ဓော ကောဏာဂမနော စ သံဝစ္ဆရေ သံဝစ္ဆရေ။ ကဿပဒသဗလော ဆဋ္ဌေ ဆဋ္ဌေ မာသေ ဥပေါသထံ အကာသိ။ ဧကဒိဝသံ ဒိန္နောဝါဒေါ ဧဝ ဟိဿ ဆန္နံ မာသာနံ အလံ အဟောသိ။ တသ္မာ သတ္ထာ တေသံ ဣမံ ကာလဘေဒံ အာရောစေတွာ “ဩဝါဒဂါထာ ပန နေသံ ဣမာယေဝါ”တိ ဝတွာ သဗ္ဗေသံ ဧကမေဝ ဥပေါသထံ အာဝိကရောန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၈၃။ “သဗ္ဗပါပဿ အကရဏံ၊ ကုသလဿ ဥပသမ္ပဒါ။
သစိတ္တပရိယောဒပနံ၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓါန သာသနံ။

၁၈၄။ ခန္တီ ပရမံ တပေါ တီတိက္ခာ၊
နိဗ္ဗာနံ ပရမံ ဝဒန္တိ ဗုဒ္ဓါ။
န ဟိ ပဗ္ဗဇိတော ပရူပဃာတီ၊
န သမဏော ဟောတိ ပရံ ဝိဟေဌယန္တော။

185. Anūpavādo anūpaghāto, pātimokkhe ca saṁvaro.
Mattaññutā ca bhattasmiṁ, pantañca sayanāsanaṁ.
Adhicitte ca āyogo, etaṁ Buddhāna sāsanan”ti.

Tattha **sabbapāpassā**ti sabbassa akusalakammassa. **Upasampadā**ti abhinikkhamanato paṭṭhāya yāva arahattamaggā kusalassa uppādanaṁ ceva uppāditassa ca bhāvanā. **Sacittapariyodapanan**ti pañcahi nīvaraṇehi attano cittassa vodāpanaṁ. **Etaṁ Buddhāna sāsanan**ti sabbabuddhānaṁ ayamanusiṭṭhi.

Khantīti yā esā titikkhāsaṅkhātā khantī nāma, idaṁ imasmiṁ sāsane paramaṁ uttamaṁ tapo. Nibbānaṁ **paramaṁ vadanti Buddhā**ti Buddhā ca Paccekabuddhā ca anubuddhā cāti ime tayo Buddhā nibbānaṁ uttamanti vadanti. **Na hi pabbajito**ti pāṇi-ādīhi paraṁ upahananto viheṭhento parūpaghātī pabbajito nāma na hoti. **Na samaṇo**ti vuttanayeneva paraṁ viheṭhayanto samaṇopi na hotiyeva.

Anūpavādoti anūpavādanañceva anūpavādāpanañca. **Anūpaghāto**ti anūpaghātanañceva anūpaghātāpanañca. **Pātimokkhe**ti jeṭṭhakasīle. **Saṁvaro**ti pidahanaṁ. **Mattaññutā**ti mattaññubhāvo pamāṇajānanaṁ. **Pantan**ti vivittaṁ. **Adhicitte**ti aṭṭhasamāpattisaṅkhāte adhicitte. **Āyogo**ti payogakaraṇaṁ. **Etan**ti etaṁ sabbesaṁ Buddhānaṁ sāsanaṁ. Ettha hi anūpavādena vācasikaṁ sīlaṁ kathitaṁ, anūpaghātena kāyikasīlaṁ, “pātimokkhe ca saṁvaro”ti iminā pātimokkhasīlañceva indriyasaṁvarañca, mattaññutāya ājīvapārisuddhi ceva paccayasannissitasīlañca, pantasenāsanena sappāyasenāsanaṁ, adhicittena aṭṭha samāpattiyo. Evaṁ imāya gāthāya tissopi sikkhā kathitā eva hontīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Ānandattherapañhavatthu catutthaṁ.

၁၈၅။ အနူပဝါဒေါ အနူပဃာတော၊ ပါတိမောက္ခေ စ သံဝရော။
မတ္တညုတာ စ ဘတ္တသ္မိံ၊ ပန္တဉ္စ သယနာသနံ။
အဓိစိတ္တေ စ အာယောဂေါ၊ ဧတံ ဗုဒ္ဓါန သာသန”န္တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗပါပဿာ**တိ သဗ္ဗဿ အကုသလကမ္မဿ။ **ဥပသမ္ပဒါ**တိ အဘိနိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ ကုသလဿ ဥပ္ပါဒနံ စေဝ ဥပ္ပါဒိတဿ စ ဘာဝနာ။ **သစိတ္တပရိယောဒပန**န္တိ ပဉ္စဟိ နီဝရဏေဟိ အတ္တနော စိတ္တဿ ဝေါဒါပနံ။ **ဧတံ ဗုဒ္ဓါန သာသန**န္တိ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အယမနုသိဋ္ဌိ။

ခန္တီတိ ယာ ဧသာ တိတိက္ခာသင်္ခါတာ ခန္တီ နာမ၊ ဣဒံ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပရမံ ဥတ္တမံ တပေါ။ **နိဗ္ဗာနံ ပရမံ ဝဒန္တိ ဗုဒ္ဓါ**တိ ဗုဒ္ဓါ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ အနုဗုဒ္ဓါ စာတိ ဣမေ တယော ဗုဒ္ဓါ နိဗ္ဗာနံ ဥတ္တမန္တိ ဝဒန္တိ။ **န ဟိ ပဗ္ဗဇိတော**တိ ပါဏိအာဒီဟိ ပရံ ဥပဟနန္တော ဝိဟေဌေန္တော ပရူပဃာတီ ပဗ္ဗဇိတော နာမ န ဟောတိ။ **န သမဏော**တိ ဝုတ္တနယေနေဝ ပရံ ဝိဟေဌယန္တော သမဏောပိ န ဟောတိယေဝ။

အနူပဝါဒေါတိ အနူပဝါဒနဉ္စေဝ အနူပဝါဒါပနဉ္စ။ **အနူပဃာတော**တိ အနူပဃာတနဉ္စေဝ အနူပဃာတာပနဉ္စ။ **ပါတိမောက္ခေ**တိ ဇေဋ္ဌကသီလေ။ **သံဝရော**တိ ပိဒဟနံ။ **မတ္တညုတာ**တိ မတ္တညုဘာဝေါ ပမာဏဇာနနံ။ **ပန္တ**န္တိ ဝိဝိတ္တံ။ **အဓိစိတ္တေ**တိ အဋ္ဌသမာပတ္တိသင်္ခါတေ အဓိစိတ္တေ။ **အာယောဂေါ**တိ ပယောဂကရဏံ။ **ဧတ**န္တိ ဧတံ သဗ္ဗေသံ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနံ။ ဧတ္ထ ဟိ အနူပဝါဒေန ဝါစသိကံ သီလံ ကထိတံ၊ အနူပဃာတေန ကာယိကသီလံ၊ “ပါတိမောက္ခေ စ သံဝရော”တိ ဣမိနာ ပါတိမောက္ခသီလဉ္စေဝ ဣန္ဒြိယသံဝရဉ္စ၊ မတ္တညုတာယ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ စေဝ ပစ္စယသန္နိဿိတသီလဉ္စ၊ ပန္တသေနာသနေန သပ္ပါယသေနာသနံ၊ အဓိစိတ္တေန အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော။ ဧဝံ ဣမာယ ဂါထာယ တိဿောပိ သိက္ခာ ကထိတာ ဧဝ ဟောန္တီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အာနန္ဒတ္ထေရပဉှဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

5. Anabhiratabhikkhuvatthu

Na kahāpaṇavassenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ anabhiratabhikkhuṁ ārabbha kathesi.

So kira sāsane pabbajitvā laddhūpasampado “asukaṭṭhānaṁ nāma gantvā uddesaṁ uggaṇhāhī”ti upajjhāyena pesito tattha agamāsi. Athassa pituno rogo uppajji. So puttaṁ daṭṭhukāmo hutvā taṁ pakkosituṁ samatthaṁ kañci alabhitvā puttasokena vippalapantoyeva āsannamaraṇo hutvā “idaṁ me puttassa pattacīvaramūlaṁ kareyyāsī”ti kahāpaṇasataṁ kaniṭṭhassa hatthe datvā kālamakāsi. So daharassa āgatakāle pādamūle nipatitvā pavaṭṭento roditvā “bhante pitā te vippalapantova kālakato, mayhaṁ pana tena kahāpaṇasataṁ hatthe ṭhapitaṁ, tena kiṁ karomī”ti āha. Daharo “na me kahāpaṇehi attho”ti paṭikkhipitvā aparabhāge cintesi “kiṁ me parakulesu piṇḍāya caritvā jīvitena, sakkā taṁ kahāpaṇasataṁ nissāya jīvituṁ, vibbhamissāmī”ti. So anabhiratiyā pīḷito vissaṭṭhasajjhāyanakammaṭṭhāno paṇḍurogī viya ahosi. Atha naṁ daharasāmaṇerā “kiṁ idan”ti pucchitvā “ukkaṇṭhitomhī”ti vutte ācariyupajjhāyānaṁ ācikkhiṁsu. Atha naṁ te Satthu santikaṁ netvā Satthu dassesuṁ. Satthā “saccaṁ kira tvaṁ ukkaṇṭhito”ti pucchitvā “āma bhante”ti vutte “kasmā evamakāsi, atthi pana te koci jīvitapaccayo”ti āha. Āma bhanteti. Kiṁ te atthīti. Kahāpaṇasataṁ bhanteti. Tena hi katthaci tāva sakkharā āhara, gaṇetvā jānissāma “sakkā vā tāvattakena jīvituṁ, no vā”ti. So sakkharā āhari. Atha naṁ Satthā āha “paribhogatthāya tāva paṇṇāsaṁ ṭhapehi, dvinnaṁ goṇānaṁ atthāya catuvīsati, ettakaṁ nāma bījatthāya, yuganaṅgalatthāya, kuddālavāsipharasu-atthāyā”ti evaṁ gaṇiyamāne taṁ kahāpaṇasataṁ nappahoti. Atha naṁ Satthā “bhikkhu tava kahāpaṇā appakā, kathaṁ ete nissāya taṇhaṁ pūressasi, atīte kira cakkavattirajjaṁ kāretvā apphoṭitamattena dvādasayojanaṭṭhāne kaṭippamāṇena ratanavassaṁ vassāpetuṁ samattho yāva chattiṁsa sakkā cavanti, ettakaṁ kālaṁ devarajjaṁ kāretvāpi

၅-အနဘိရတဘိက္ခုဝတ္ထု

န ကဟာပဏဝဿေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အနဘိရတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒော “အသုကဋ္ဌာနံ နာမ ဂန္တွာ ဥဒ္ဒေသံ ဥဂ္ဂဏှာဟီ”တိ ဥပဇ္ဈာယေန ပေသိတော တတ္ထ အဂမာသိ။ အထဿ ပိတုနော ရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော ပုတ္တံ ဒဋ္ဌုကာမော ဟုတွာ တံ ပက္ကောသိတုံ သမတ္ထံ ကဉ္စိ အလဘိတွာ ပုတ္တသောကေန ဝိပ္ပလပန္တောယေဝ အာသန္နမရဏော ဟုတွာ “ဣဒံ မေ ပုတ္တဿ ပတ္တစီဝရမူလံ ကရေယျာသီ”တိ ကဟာပဏသတံ ကနိဋ္ဌဿ ဟတ္ထေ ဒတွာ ကာလမကာသိ။ သော ဒဟရဿ အာဂတကာလေ ပါဒမူလေ နိပတိတွာ ပဝဋ္ဋေန္တော ရောဒိတွာ “ဘန္တေ ပိတာ တေ ဝိပ္ပလပန္တောဝ ကာလကတော၊ မယှံ ပန တေန ကဟာပဏသတံ ဟတ္ထေ ဌပိတံ၊ တေန ကိံ ကရောမီ”တိ အာဟ။ ဒဟရော “န မေ ကဟာပဏေဟိ အတ္ထော”တိ ပဋိက္ခိပိတွာ အပရဘာဂေ စိန္တေသိ “ကိံ မေ ပရကုလေသု ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဇီဝိတေန၊ သက္ကာ တံ ကဟာပဏသတံ နိဿာယ ဇီဝိတုံ၊ ဝိဗ္ဘမိဿာမီ”တိ။ သော အနဘိရတိယာ ပီဠိတော ဝိဿဋ္ဌသဇ္ဈာယနကမ္မဋ္ဌာနော ပဏ္ဍုရောဂီ ဝိယ အဟောသိ။ အထ နံ ဒဟရသာမဏေရာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဥက္ကဏ္ဌိတောမှီ”တိ ဝုတ္တေ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ အာစိက္ခိံသု။ အထ နံ တေ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ သတ္ထု ဒဿေသုံ။ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဥက္ကဏ္ဌိတော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ကသ္မာ ဧဝမကာသိ၊ အတ္ထိ ပန တေ ကောစိ ဇီဝိတပစ္စယော”တိ အာဟ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကိံ တေ အတ္ထီတိ။ ကဟာပဏသတံ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ ကတ္ထစိ တာဝ သက္ခရာ အာဟရ၊ ဂဏေတွာ ဇာနိဿာမ “သက္ကာ ဝါ တာဝတ္တကေန ဇီဝိတုံ, နော ဝါ”တိ။ သော သက္ခရာ အာဟရိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ “ပရိဘောဂတ္ထာယ တာဝ ပဏ္ဏာသံ ဌပေဟိ၊ ဒွိန္နံ ဂေါဏာနံ အတ္ထာယ စတုဝီသတိ၊ ဧတ္တကံ နာမ ဗီဇတ္ထာယ၊ ယုဂနင်္ဂလတ္ထာယ၊ ကုဒ္ဒါလဝါသိဖရသု-အတ္ထာယာ”တိ ဧဝံ ဂဏိယမာနေ တံ ကဟာပဏသတံ နပ္ပဟောတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဘိက္ခု တဝ ကဟာပဏာ အပ္ပကာ၊ ကထံ ဧတေ နိဿာယ တဏှံ ပူရေဿသိ၊ အတီတေ ကိရ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ကာရေတွာ အပ္ဖောဋိတမတ္တေန ဒွါဒသယောဇနဋ္ဌာနေ ကဋိပ္ပမာဏေန ရတနဝဿံ ဝဿာပေတုံ သမတ္ထော ယာဝ ဆတ္တိံသ သက္ကာ စဝန္တိ၊ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒေဝရဇ္ဇံ ကာရေတွာပိ

maraṇakāle taṇhaṁ apūretvāva kālamakāsī”ti vatvā tena yācito atītaṁ āharitvā **Mandhātujātakaṁ**[1] vitthāretvā—

“Yāvatā candimasūriyā pariharanti, disā bhanti virocanā.
Sabbeva dāsā mandhātu, ye pāṇā pathavissitā”ti—

Imissā gāthāya anantarā imā dve gāthā abhāsi—

186. “Na kahāpaṇavassena, titti kāmesu vijjati.
Appassādā dukhā kāmā, iti viññāya paṇḍito.

187. Api dibbesu kāmesu, ratiṁ so nādhigacchati.
Taṇhakkhayarato hoti, Sammāsambuddhasāvako”ti.

Tattha **kahāpaṇavassenā**ti yaṁ so apphoṭetvā sattaratanavassaṁ vassāpesi, taṁ idha kahāpaṇavassanti vuttaṁ. Tenapi hi vatthukāmakilesakāmesu titti nāma natthi. Evaṁ duppūrā esā taṇhā. **Appassādā**ti supinasadisatāya parittasukhā. **Dukhā**ti dukkhakkhandhādīsu āgatadukkhavasena pana bahudukkhāva. **Iti viññāyā**ti evamete kāme jānitvā. **Api dibbesū**ti sace hi devānaṁ upakappanakakāmehi nimanteyyāpi āyasmā samiddhi viya evampi tesu kāmesu ratiṁ na vindatiyeva. **Taṇhakkhayarato**ti arahatte ceva nibbāne ca abhirato hoti, taṁ patthayamāno viharati. **Sammāsambuddhasāvako**ti Sammāsambuddhena desitassa dhammassa savanena jāto yogāvacarabhikkhūti.

Desanāvasāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Anabhiratabhikkhuvatthu pañcamaṁ.

---

6. Aggidattabrāhmaṇavatthu

Bahuṁ ve saraṇaṁ yantīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto vālikarāsimhi nisinnaṁ Aggidattaṁ nāma Kosalarañño purohitaṁ ārabbha kathesi.

1. Khu 5. 73 piṭṭhe.

မရဏကာလေ တဏှံ အပူရေတွာဝ ကာလမကာသီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော အတီတံ အာဟရိတွာ **မန္ဓာတုဇာတကံ**[၁] ဝိတ္ထာရေတွာ—

“ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဟရန္တိ၊ ဒိသာ ဘန္တိ ဝိရောစနာ။
သဗ္ဗေဝ ဒါသာ မန္ဓာတု၊ ယေ ပါဏာ ပထဝိဿိတာ”တိ—

ဣမိဿာ ဂါထာယ အနန္တရာ ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၈၆။ “န ကဟာပဏဝဿေန၊ တိတ္တိ ကာမေသု ဝိဇ္ဇတိ။
အပ္ပဿာဒါ ဒုခါ ကာမာ၊ ဣတိ ဝိညာယ ပဏ္ဍိတော။

၁၈၇။ အပိ ဒိဗ္ဗေသု ကာမေသု၊ ရတိံ သော နာဓိဂစ္ဆတိ။
တဏှက္ခယရတော ဟောတိ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော”တိ။

တတ္ထ **ကဟာပဏဝဿေနာ**တိ ယံ သော အပ္ဖောဋေတွာ သတ္တရတနဝဿံ ဝဿာပေသိ၊ တံ ဣဓ ကဟာပဏဝဿန္တိ ဝုတ္တံ။ တေနပိ ဟိ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု တိတ္တိ နာမ နတ္ထိ။ ဧဝံ ဒုပ္ပူရာ ဧသာ တဏှာ။ **အပ္ပဿာဒါ**တိ သုပိနသဒိသတာယ ပရိတ္တသုခါ။ **ဒုခါ**တိ ဒုက္ခက္ခန္ဓာဒီသု အာဂတဒုက္ခဝသေန ပန ဗဟုဒုက္ခာဝ။ **ဣတိ ဝိညာယာ**တိ ဧဝမေတေ ကာမေ ဇာနိတွာ။ **အပိ ဒိဗ္ဗေသူ**တိ သစေ ဟိ ဒေဝါနံ ဥပကပ္ပနကကာမေဟိ နိမန္တေယျာပိ အာယသ္မာ သမိဒ္ဓိ ဝိယ ဧဝမ္ပိ တေသု ကာမေသု ရတိံ န ဝိန္ဒတိယေဝ။ **တဏှက္ခယရတော**တိ အရဟတ္တေ စေဝ နိဗ္ဗာနေ စ အဘိရတော ဟောတိ၊ တံ ပတ္ထယမာနော ဝိဟရတိ။ **သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော**တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဒေသိတဿ ဓမ္မဿ သဝနေန ဇာတော ယောဂါဝစရဘိက္ခူတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အနဘိရတဘိက္ခုဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

ဗဟုံ ဝေ သရဏံ ယန္တီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝါလိကရာသိမှိ နိသိန္နံ အဂ္ဂိဒတ္တံ နာမ ကောသလရညော ပုရောဟိတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ခု ၅-၇၃-ပိဋ္ဌေ။

So kira Mahākosalassa purohito ahosi. Atha naṁ pitari kālakate rājā Pasenadi Kosalo "pitu me purohito"ti gāravena tasmiṁ yeva ṭhāne ṭhapetvā tassa attano upaṭṭhānaṁ āgatakāle paccuggamanaṁ karoti, "ācariya idha nisīdathā"ti samānāsanaṁ dāpesi. So cintesi "ayaṁ rājā mayi ativiya gāravaṁ karoti, na kho pana rājūnaṁ niccakālameva sakkā cittaṁ gahetuṁ. Samānavayeneva hi saddhiṁ rajjasukhaṁ nāma sukhaṁ hoti, ahañcamhi mahallako, pabbajituṁ me yuttan"ti. So rājānaṁ pabbajjaṁ anujānāpetvā nagare bheriṁ carāpetvā sattāhena sabbaṁ attano dhanaṁ dānamukhe vissajjetvā bāhirakapabbajjaṁ pabbaji. Taṁ nissāya dasa purisasahassāni anupabbajiṁsu. So tehi saddhiṁ Aṅgamagadhānaṁ ca Kururaṭṭhassa ca antare vāsaṁ kappetvā imaṁ ovādaṁ deti "tātā yassa kāmavitakkādayo uppajjanti, so nadito[1] ekekaṁ vālukapuṭaṁ uddharitvā imasmiṁ okiratū"ti. Te "sādhū"ti paṭissuṇitvā kāmavitakkādīnaṁ uppannakāle tathā kariṁsu. Aparena samayena mahāvālukarāsi ahosi, taṁ Ahicchatto nāma nāgarājā paṭiggahesi. Aṅgamagadhavāsino ceva Kururaṭṭhavāsino ca māse māse tesaṁ mahantaṁ sakkāraṁ abhiharitvā dānaṁ denti. Atha nesaṁ Aggidatto imaṁ ovādaṁ adāsi "pabbataṁ saraṇaṁ yātha, vanaṁ saraṇaṁ yātha, ārāmaṁ saraṇaṁ yātha, rukkhaṁ saraṇaṁ yātha, evaṁ sabbadukkhato muccissathā"ti. Attano antevāsikepi iminā ovādena ovadi.

Bodhisattopi katābhinikkhamano sammāsambodhiṁ patvā tasmiṁ samaye Sāvatthiṁ nissāya Jetavane viharanto paccūsakāle lokaṁ volokento Aggidattabrāhmaṇaṁ saddhiṁ antevāsikehi attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaṁ disvā "sabbepi ime arahattassa upanissayasampannā"ti ñatvā sāyanhasamaye Mahāmoggallānattheraṁ āha "Moggallāna kiṁ passasi Aggidattabrāhmaṇaṁ mahājanaṁ atitthe pakkhandāpentaṁ. Gaccha tesaṁ ovādaṁ dehī"ti. Bhante bahū ete, ekakassa mayhaṁ avisayhā. Sace tumhepi āgamissatha, visayhā bhavissantīti. Moggallāna ahampi āgamissāmi, tvaṁ purato yāhīti. Thero purato gacchantova cintesi "ete balavanto ceva bahū ca. Sace sabbesaṁ samāgamaṭṭhāne

1. Turitena (Sī)

သော ကိရ မဟာကောသလဿ ပုရောဟိတော အဟောသိ။ အထ နံ ပိတရိ ကာလကတေ ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော “ပိတု မေ ပုရောဟိတော”တိ ဂါရဝေန တသ္မိံယေဝ ဌာနေ ဌပေတွာ တဿ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတကာလေ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရောတိ၊ “အာစရိယ ဣဓ နိသီဒထာ”တိ သမာနာသနံ ဒါပေသိ။ သော စိန္တေသိ “အယံ ရာဇာ မယိ အတိဝိယ ဂါရဝံ ကရောတိ၊ န ခေါ ပန ရာဇူနံ နိစ္စကာလမေဝ သက္ကာ စိတ္တံ ဂဟေတုံ။ သမာနဝယေနေဝ ဟိ သဒ္ဓိံ ရဇ္ဇသုခံ နာမ သုခံ ဟောတိ၊ အဟဉ္စမှိ မဟလ္လကော၊ ပဗ္ဗဇိတုံ မေ ယုတ္တ”န္တိ။ သော ရာဇာနံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာပေတွာ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေတွာ သတ္တာဟေန သဗ္ဗံ အတ္တနော ဓနံ ဒါနမုခေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဗာဟိရကပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ တံ နိဿာယ ဒသ ပုရိသသဟဿာနိ အနုပဗ္ဗဇိံသု။ သော တေဟိ သဒ္ဓိံ အင်္ဂမဂဓာနံ စ ကုရုရဋ္ဌဿ စ အန္တရေ ဝါသံ ကပ္ပေတွာ ဣမံ ဩဝါဒံ ဒေတိ “တာတာ ယဿ ကာမဝိတက္ကာဒယော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သော နဒိတော[၁] ဧကေကံ ဝါလုကပုဋံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဣမသ္မိံ ဩကိရတူ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ကာမဝိတက္ကာဒီနံ ဥပ္ပန္နကာလေ တထာ ကရိံသု။ အပရေန သမယေန မဟာဝါလုကရာသိ အဟောသိ၊ တံ အဟိစ္ဆတ္တော နာမ နာဂရာဇာ ပဋိဂ္ဂဟေသိ။ အင်္ဂမဂဓဝါသိနော စေဝ ကုရုရဋ္ဌဝါသိနော စ မာသေ မာသေ တေသံ မဟန္တံ သက္ကာရံ အဘိဟရိတွာ ဒါနံ ဒေန္တိ။ အထ နေသံ အဂ္ဂိဒတ္တော ဣမံ ဩဝါဒံ အဒါသိ “ပဗ္ဗတံ သရဏံ ယာထ၊ ဝနံ သရဏံ ယာထ၊ အာရာမံ သရဏံ ယာထ၊ ရုက္ခံ သရဏံ ယာထ၊ ဧဝံ သဗ္ဗဒုက္ခတော မုစ္စိဿထာ”တိ။ အတ္တနော အန္တေဝါသိကေပိ ဣမိနာ ဩဝါဒေန ဩဝဒိ။

ဗောဓိသတ္တောပိ ကတာဘိနိက္ခမနော သမ္မာသမ္ဗောဓိံ ပတွာ တသ္မိံ သမယေ သာဝတ္ထိံ နိဿာယ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏံ သဒ္ဓိံ အန္တေဝါသိကေဟိ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ “သဗ္ဗေပိ ဣမေ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယသမ္ပန္နာ”တိ ဉတွာ သာယနှသမယေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ အာဟ “မောဂ္ဂလ္လာန ကိံ ပဿသိ အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏံ မဟာဇနံ အတိတ္ထေ ပက္ခန္ဒာပေန္တံ၊ ဂစ္ဆ တေသံ ဩဝါဒံ ဒေဟီ”တိ။ ဘန္တေ ဗဟူ ဧတေ၊ ဧကကဿ မယှံ အဝိသယှာ။ သစေ တုမှေပိ အာဂမိဿထ၊ ဝိသယှာ ဘဝိဿန္တီတိ။ မောဂ္ဂလ္လာန အဟမ္ပိ အာဂမိဿာမိ၊ တွံ ပုရတော ယာဟီတိ။ ထေရော ပုရတော ဂစ္ဆန္တောဝ စိန္တေသိ “ဧတေ ဗလဝန္တော စေဝ ဗဟူ စ။ သစေ သဗ္ဗေသံ သမာဂမဋ္ဌာနေ

၁-တုရိတေန (သီ)

kiñci kathessāmi, sabbepi vaggavaggena uṭṭhaheyyunti attano ānubhāvena thūlaphusitakaṁ devaṁ vuṭṭhāpesi. Te thūlaphusitakesu patantesu uṭṭhāy'uṭṭhāya attano attano paṇṇasālaṁ pavisiṁsu. Thero Aggidattassa brāhmaṇassa paṇṇasāladvāre ṭhatvā "Aggidattā"ti āha. So Therassa saddaṁ sutvā "maṁ imasmiṁ loke nāmena ālapituṁ samattho nāma natthi. Ko nu kho maṁ nāmena ālapatī"ti mānathaddhatāya "ko eso"ti āha. Ahaṁ brāhmaṇāti. Kiṁ vadesīti. Ajja me ekarattiṁ idha vasanaṭṭhānaṁ tvaṁ ācikkhāhīti. Idha vasanaṭṭhānaṁ natthi, ekassa ekāva paṇṇasālāti. Aggidatta manussā nāma manussānaṁ, gāvo gunnaṁ, pabbajitā pabbajitānaṁ santikaṁ gacchanti[1], mā evaṁ kari, dehi me vasanaṭṭhānanti. Kiṁ pana tvaṁ pabbajitoti. Āma pabbajitomhīti. Sace pabbajito, kahaṁ te khāribhaṇḍaṁ, ko pabbajitaparikkhāroti. Atthi me parikkhāro, visuṁ pana naṁ gahetvā vicarituṁ dukkhanti abbhantareneva naṁ gahetvā vicarāmi brāhmaṇāti. So "taṁ gahetvā vicarissasī"ti[2] Therassa kujjhi. Atha naṁ so āha "amhe Aggidatta mā kujjhi, vasanaṭṭhānaṁ me ācikkhāhī"ti. Natthi ettha vasanaṭṭhānanti. Etasmiṁ pana vālukarāsimhi ko vasatīti. Eko nāgarājāti. Etaṁ me dehīti. Na sakkā dātuṁ, bhāriyaṁ etassa kammanti. Hotu, dehi meti. Tena hi tvaṁ eva jānāhīti.

Thero vālukarāsi-abhimukho pāyāsi. Nāgarājā taṁ āgacchantaṁ disvā "ayaṁ samaṇo ito āgacchati, na jānāti maññe mama atthibhāvaṁ, dhūmāyitvā naṁ māressāmī"ti dhūmāyi. Thero "ayaṁ nāgarājā 'ahameva dhūmāyituṁ sakkomi, aññe na sakkontī'ti maññe sallakkhetī"ti sayampi dhūmāyi. Dvinnampi sarīrato uggatā dhūmā yāva brahmalokā uṭṭhahiṁsu. Ubhopi dhūmā theraṁ abādhetvā nāgarājānameva bādhenti. Nāgarājā dhūmavegaṁ sahituṁ asakkonto pajjali. Theropi tejodhātuṁ samāpajjitvā tena saddhiṁ yeva pajjali. Aggijālā yāva brahmalokā uṭṭhahiṁsu. Ubhopi theraṁ abādhetvā nāgarājānameva bādhayiṁsu. Athassa sakalasarīraṁ ukkāhi padittaṁ[3] viya ahosi. Isigaṇo oloketvā cintesi "nāgarājā samaṇaṁ jhāpeti, bhaddako vata samaṇo amhākaṁ vacanaṁ asutvā naṭṭho"ti. Thero

1. Āgacchanti (Sī) 2. So taṁ na gahetvā vicarissasīti (Sī)
3. Padīpitaṁ (Sī), pariḍayhitaṁ (Ka)

ကိဉ္စိ ကထေဿာမိ၊ သဗ္ဗေပိ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂေန ဥဋ္ဌဟေယျုန္တိ အတ္တနော အာနုဘာဝေန ထူလဖုသိတကံ ဒေဝံ ဝုဋ္ဌာပေသိ။ တေ ထူလဖုသိတကေသု ပတန္တေသု ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ အတ္တနော အတ္တနော ပဏ္ဏသာလံ ပဝိသိံသု။ ထေရော အဂ္ဂိဒတ္တဿ ဗြာဟ္မဏဿ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ ဌတွာ "အဂ္ဂိဒတ္တာ"တိ အာဟ။ သော ထေရဿ သဒ္ဒံ သုတွာ "မံ ဣမသ္မိံ လောကေ နာမေန အာလပိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ ကော နု ခေါ မံ နာမေန အာလပတီ"တိ မာနထဒ္ဓတာယ "ကော ဧသော"တိ အာဟ။ အဟံ ဗြာဟ္မဏာတိ။ ကိံ ဝဒေသီတိ။ အဇ္ဇ မေ ဧကရတ္တိံ ဣဓ ဝသနဋ္ဌာနံ တွံ အာစိက္ခာဟီတိ။ ဣဓ ဝသနဋ္ဌာနံ နတ္ထိ၊ ဧကဿ ဧကာဝ ပဏ္ဏသာလာတိ။ အဂ္ဂိဒတ္တ မနုဿာ နာမ မနုဿာနံ, ဂါဝေါ ဂုန္နံ, ပဗ္ဗဇိတာ ပဗ္ဗဇိတာနံ သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တိ[၁]၊ မာ ဧဝံ ကရိ၊ ဒေဟိ မေ ဝသနဋ္ဌာနန္တိ။ ကိံ ပန တွံ ပဗ္ဗဇိတောတိ။ အာမ ပဗ္ဗဇိတောမှီတိ။ သစေ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကဟံ တေ ခါရိဘဏ္ဍံ၊ ကော ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရောတိ။ အတ္ထိ မေ ပရိက္ခာရော၊ ဝိသုံ ပန နံ ဂဟေတွာ ဝိစရိတုံ ဒုက္ခန္တိ အဗ္ဘန္တရေနေဝ နံ ဂဟေတွာ ဝိစရာမိ ဗြာဟ္မဏာတိ။ သော "တံ ဂဟေတွာ ဝိစရိဿသီ"တိ[၂] ထေရဿ ကုဇ္ဈိ။ အထ နံ သော အာဟ "အမှေ အဂ္ဂိဒတ္တ မာ ကုဇ္ဈိ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ မေ အာစိက္ခာဟီ"တိ။ နတ္ထိ ဧတ္ထ ဝသနဋ္ဌာနန္တိ။ ဧတသ္မိံ ပန ဝါလုကရာသိမှိ ကော ဝသတီတိ။ ဧကော နာဂရာဇာတိ။ ဧတံ မေ ဒေဟီတိ။ န သက္ကာ ဒါတုံ၊ ဘာရိယံ ဧတဿ ကမ္မန္တိ။ ဟောတု, ဒေဟိ မေတိ။ တေန ဟိ တွံ ဧဝ ဇာနာဟီတိ။

ထေရော ဝါလုကရာသိအဘိမုခေါ ပါယာသိ။ နာဂရာဇာ တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "အယံ သမဏော ဣတော အာဂစ္ဆတိ၊ န ဇာနာတိ မညေ မမ အတ္ထိဘာဝံ၊ ဓူမာယိတွာ နံ မာရေဿာမီ"တိ ဓူမာယိ။ ထေရော "အယံ နာဂရာဇာ 'အဟမေဝ ဓူမာယိတုံ သက္ကောမိ၊ အညေ န သက္ကောန္တီ'တိ မညေ သလ္လက္ခေတီ"တိ သယမ္ပိ ဓူမာယိ။ ဒွိန္နမ္ပိ သရီရတော ဥဂ္ဂတာ ဓူမာ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ဥဘောပိ ဓူမာ ထေရံ အဗာဓေတွာ နာဂရာဇာနမေဝ ဗာဓေန္တိ။ နာဂရာဇာ ဓူမဝေဂံ သဟိတုံ အသက္ကောန္တော ပဇ္ဇလိ။ ထေရောပိ တေဇောဓာတုံ သမာပဇ္ဇိတွာ တေန သဒ္ဓိံယေဝ ပဇ္ဇလိ။ အဂ္ဂိဇာလာ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ဥဘောပိ ထေရံ အဗာဓေတွာ နာဂရာဇာနမေဝ ဗာဓယိံသု။ အထဿ သကလသရီရံ ဥက္ကာဟိ ပဒိတ္တံ[၃] ဝိယ အဟောသိ။ ဣသိဂဏော ဩလောကေတွာ စိန္တေသိ "နာဂရာဇာ သမဏံ ဈာပေတိ၊ ဘဒ္ဒကော ဝတ သမဏော အမှာကံ ဝစနံ အသုတွာ နဋ္ဌော"တိ။ ထေရော

၁-အာဂစ္ဆန္တိ (သီ) ၂-သော တံ န ဂဟေတွာ ဝိစရိဿသီတိ (သီ) ၃-ပဒီပိတံ (သီ)၊ ပရိဍယှိတံ (က)

nāgarājānaṁ dametvā nibbisevanaṁ katvā vālukarāsimhi nisīdi. Nāgarājā vālukarāsiṁ bhogehi parikkhipitvā kūṭāgārakucchipamāṇaṁ phaṇaṁ māpetvā Therassa upari dhāresi.

Isigaṇā pātova "samaṇassa matabhāvaṁ vā amatabhāvaṁ vā jānissāmā"ti therassa santikaṁ gantvā taṁ vālukarāsimatthake nisinnaṁ disvā añjaliṁ paggayha abhitthavantā āhaṁsu "samaṇa kacci nāgarājena na bādhito"ti. Kiṁ na passatha mama upariphaṇaṁ dhāretvā ṭhitanti. Te "acchariyaṁ vata bho, samaṇassa evarūpo nāma nāgarājā damito"ti. Theraṁ parivāretvā aṭṭhaṁsu. Tasmiṁ khaṇe Satthā āgato. Thero Satthāraṁ disvā uṭṭhāya vandi. Atha naṁ isayo āhaṁsu "ayampi tayā mahantataro"ti. Eso Bhagavā Satthā, ahaṁ imassa sāvakoti. Satthā vālukarāsimatthake nisīdi, isigaṇo "ayaṁ tāva sāvakassa ānubhāvo, imassa pana ānubhāvo kīdiso bhavissatī"ti añjaliṁ paggayha Satthāraṁ abhitthavi. Satthā Aggidattaṁ āmantetvā āha "Aggidatta tvaṁ tava sāvakānañca upaṭṭhākānañca ovādaṁ dadamāno kinti vatvā desī"ti. "Etaṁ pabbataṁ saraṇaṁ gacchatha, vanaṁ ārāmaṁ rukkhaṁ saraṇaṁ gacchatha. Etāni hi saraṇaṁ gato sabbadukkhā pamuccatīti evaṁ tesaṁ ovādaṁ dammī"ti. Satthā "na kho Aggidatta etāni saraṇaṁ gato sabbadukkhā pamuccati, Buddhaṁ dhammaṁ saṁghaṁ pana saraṇaṁ gantvā sakalavaṭṭadukkhā pamuccatī"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

188. "Bahuṁ ve saraṇaṁ yanti, pabbatāni vanāni ca,
Ārāmarukkhacetyāni, manussā bhayatajjitā.

189. Netaṁ kho saraṇaṁ khemaṁ, netaṁ saraṇamuttamaṁ.
Netaṁ saraṇamāgamma, sabbadukkhā pamuccati.

190. Yo ca Buddhañca dhammañca, saṁghañca saraṇaṁ gato.
Cattāri ariyasaccāni, sammappaññāya passati.

191. Dukkhaṁ dukkhasamuppādaṁ, dukkhassa ca atikkamaṁ,
Ariyaṁ caṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ, dukkhūpasamagāminaṁ.

နာဂရာဇာနံ ဒမေတွာ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတွာ ဝါလုကရာသိမှိ နိသီဒိ။ နာဂရာဇာ ဝါလုကရာသိံ ဘောဂေဟိ ပရိက္ခိပိတွာ ကူဋာဂါရကုစ္ဆိပမာဏံ ဖဏံ မာပေတွာ ထေရဿ ဥပရိ ဓာရေသိ။

ဣသိဂဏာ ပါတောဝ "သမဏဿ မတဘာဝံ ဝါ အမတဘာဝံ ဝါ ဇာနိဿာမာ"တိ ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ ဝါလုကရာသိမတ္ထကေ နိသိန္နံ ဒိသွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ အဘိတ္ထဝန္တာ အာဟံသု "သမဏ ကစ္စိ နာဂရာဇေန န ဗာဓိတော"တိ။ ကိံ န ပဿထ မမ ဥပရိဖဏံ ဓာရေတွာ ဌိတန္တိ။ တေ "အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘော၊ သမဏဿ ဧဝရူပေါ နာမ နာဂရာဇာ ဒမိတော"တိ ထေရံ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ အာဂတော။ ထေရော သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဥဋ္ဌာယ ဝန္ဒိ။ အထ နံ ဣသယော အာဟံသု "အယမ္ပိ တယာ မဟန္တတရော"တိ။ ဧသော ဘဂဝါ သတ္ထာ၊ အဟံ ဣမဿ သာဝကောတိ။ သတ္ထာ ဝါလုကရာသိမတ္ထကေ နိသီဒိ၊ ဣသိဂဏော "အယံ တာဝ သာဝကဿ အာနုဘာဝေါ၊ ဣမဿ ပန အာနုဘာဝေါ ကီဒိသော ဘဝိဿတီ"တိ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ သတ္ထာရံ အဘိတ္ထဝိ။ သတ္ထာ အဂ္ဂိဒတ္တံ အာမန္တေတွာ အာဟ "အဂ္ဂိဒတ္တ တွံ တဝ သာဝကာနဉ္စ ဥပဋ္ဌာကာနဉ္စ ဩဝါဒံ ဒဒမာနော ကိန္တိ ဝတွာ ဒေသီ"တိ။ "ဧတံ ပဗ္ဗတံ သရဏံ ဂစ္ဆထ၊ ဝနံ အာရာမံ ရုက္ခံ သရဏံ ဂစ္ဆထ။ ဧတာနိ ဟိ သရဏံ ဂတော သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ"တိ ဧဝံ တေသံ ဩဝါဒံ ဒမ္မီတိ။ သတ္ထာ "န ခေါ အဂ္ဂိဒတ္တ ဧတာနိ သရဏံ ဂတော သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ၊ ဗုဒ္ဓံ ဓမ္မံ သံဃံ ပန သရဏံ ဂန္တွာ သကလဝဋ္ဋဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၈၈။ "ဗဟုံ ဝေ သရဏံ ယန္တိ၊ ပဗ္ဗတာနိ ဝနာနိ စ။
အာရာမရုက္ခစေတျာနိ၊ မနုဿာ ဘယတဇ္ဇိတာ။

၁၈၉။ နေတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ၊ နေတံ သရဏမုတ္တမံ။
နေတံ သရဏမာဂမ္မ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ။

၁၉၀။ ယော စ ဗုဒ္ဓဉ္စ ဓမ္မဉ္စ၊ သံဃဉ္စ သရဏံ ဂတော။
စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ၊ သမ္မပ္ပညာယ ပဿတိ။

၁၉၁။ ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ၊ ဒုက္ခဿ စ အတိက္ကမံ။
အရိယံ စဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ၊ ဒုက္ခူပသမဂါမိနံ။

192. Etaṁ kho saraṇaṁ khemaṁ, etaṁ saraṇamuttamaṁ.
Etaṁ saraṇamāgamma, sabbadukkhā pamuccatī”ti.

Tattha **bahun**ti bahu. **Pabbatānī**ti tattha tattha Isigilivepullavebhārādike pabbate ca Mahāvanagosiṅgasālavanādīni vanāni ca Veḷuvanajīvakambavanādayo ārāme ca Udenacetiyagotamacetiyādīni rukkhacetyāni ca te te manussā tena tena bhayena tajjitā bhayato muccitukāmā puttalābhādīni vā patthayamānā saraṇaṁ yantīti attho. **Netaṁ saraṇan**ti etaṁ sabbampi saraṇaṁ neva khemaṁ na uttamaṁ, na ca etaṁ paṭicca jāti-ādidhammesu sattesu ekopi jāti-ādito sabbadukkhā pamuccatīti attho.

Yo cāti idaṁ akhemaṁ anuttamaṁ saraṇaṁ dassetvā khemaṁ uttamaṁ saraṇaṁ dassanatthaṁ āraddhaṁ. Tassattho—yo ca gahaṭṭho vā pabbajito vā “itipi so Bhagavā Arahaṁ Sammāsambuddho”ti-ādikaṁ Buddhadhammasaṁghānussatikammaṭṭhānaṁ nissāya seṭṭhavasena Buddhañca dhammañca saṁghañca saraṇaṁ gato, tassapi taṁ saraṇagamanaṁ aññatitthiyavandanādīhi kuppati calati. Tassa pana acalabhāvaṁ dassetuṁ maggena āgatasaraṇameva pakāsanto **cattāri ariyasaccāni sammappaññāya passatī**ti āha. Yo hi etesaṁ saccānaṁ dassanavasena etāni saraṇaṁ gato, etassa etaṁ saraṇaṁ khemañca uttamañca, so ca puggalo etaṁ saraṇaṁ paṭicca sakalasmāpi vaṭṭadukkhā pamuccati, tasmā **etaṁ kho saraṇaṁ kheman** ti-ādi vuttaṁ.

Desanāvasāne sabbepi te isayo saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā Satthāraṁ vanditvā pabbajjaṁ yāciṁsu. Satthāpi cīvaragabbhato hatthaṁ pasāretvā “etha bhikkhavo, caratha brahmacariyan”ti āha. Te taṅkhaṇe yeva aṭṭhaparikkhāradharā vassasaṭṭhikatherā[1] viya ahesuṁ. So ca sabbesampi Aṅgamagadhakururaṭṭhavāsīnaṁ sakkāraṁ ādāya āgamanadivaso ahosi. Te sakkāraṁ ādāya āgatā sabbepi te isayo pabbajite disvā “kiṁ nu kho amhākaṁ Aggidattabrāhmaṇo mahā, udāhu Samaṇo Gotamo”ti cintetvā “samaṇassa Gotamassa āgatattā Aggidattova mahā”ti maññiṁsu. Satthā tesaṁ ajjhāsayaṁ oloketvā “Aggidatta parisāya kaṅkhaṁ chindā”ti āha. So “ahampi

1. Vassasatikattherā (Sī, Syā)

၁၉၂။ ဧတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ၊ ဧတံ သရဏမုတ္တမံ။
ဧတံ သရဏမာဂမ္မ၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **ဗဟုန္တိ** ဗဟု။ **ပဗ္ဗတာနီ**တိ တတ္ထ တတ္ထ ဣသိဂိလိဝေပုလ္လဝေဘာရာဒိကေ ပဗ္ဗတေ စ မဟာဝနဂေါသိင်္ဂသာလဝနာဒီနိ ဝနာနိ စ ဝေဠုဝနဇီဝကမ္ဗဝနာဒယော အာရာမေ စ ဥဒေနစေတိယဂေါတမစေတိယာဒီနိ ရုက္ခစေတျာနိ စ တေ တေ မနုဿာ တေန တေန ဘယေန တဇ္ဇိတာ ဘယတော မုစ္စိတုကာမာ ပုတ္တလာဘာဒီနိ ဝါ ပတ္ထယမာနာ သရဏံ ယန္တီတိ အတ္ထော။ **နေတံ သရဏန္တိ** ဧတံ သဗ္ဗမ္ပိ သရဏံ နေဝ ခေမံ န ဥတ္တမံ၊ န စ ဧတံ ပဋိစ္စ ဇာတိအာဒိဓမ္မေသု သတ္တေသု ဧကောပိ ဇာတိအာဒိတော သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ယော စာတိ ဣဒံ အခေမံ အနုတ္တမံ သရဏံ ဒဿေတွာ ခေမံ ဥတ္တမံ သရဏံ ဒဿနတ္ထံ အာရဒ္ဓံ။ တဿတ္ထော—ယော စ ဂဟဋ္ဌော ဝါ ပဗ္ဗဇိတော ဝါ “ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ”တိအာဒိကံ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃာနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ နိဿာယ သေဋ္ဌဝသေန ဗုဒ္ဓဉ္စ ဓမ္မဉ္စ သံဃဉ္စ သရဏံ ဂတော၊ တဿပိ တံ သရဏဂမနံ အညတိတ္ထိယဝန္ဒနာဒီဟိ ကုပ္ပတိ စလတိ။ တဿ ပန အစလဘာဝံ ဒဿေတုံ မဂ္ဂေန အာဂတသရဏမေဝ ပကာသေန္တော **စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ သမ္မပ္ပညာယ ပဿတီ**တိ အာဟ။ ယော ဟိ ဧတေသံ သစ္စာနံ ဒဿနဝသေန ဧတာနိ သရဏံ ဂတော၊ ဧတဿ ဧတံ သရဏံ ခေမဉ္စ ဥတ္တမဉ္စ၊ သော စ ပုဂ္ဂလော ဧတံ သရဏံ ပဋိစ္စ သကလသ္မာပိ ဝဋ္ဋဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ၊ တသ္မာ **ဧတံ ခေါ သရဏံ ခေမန္တိ**အာဒိ ဝုတ္တံ။

ဒေသနာဝသာနေ သဗ္ဗေပိ တေ ဣသယော သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိံသု။ သတ္ထာပိ စီဝရဂဗ္ဘတော ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ “ဧထ ဘိက္ခဝေါ၊ စရထ ဗြဟ္မစရိယ”န္တိ အာဟ။ တေ တင်္ခဏေယေဝ အဋ္ဌပရိက္ခာရဓရာ ဝဿသဋ္ဌိကတ္ထေရာ[1] ဝိယ အဟေသုံ။ သော စ သဗ္ဗေသမ္ပိ အင်္ဂမဂဓကုရုရဋ္ဌဝါသီနံ သက္ကာရံ အာဒါယ အာဂမနဒိဝသော အဟောသိ။ တေ သက္ကာရံ အာဒါယ အာဂတာ သဗ္ဗေပိ တေ ဣသယော ပဗ္ဗဇိတေ ဒိသွာ “ကိံ နု ခေါ အမှာကံ အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏော မဟာ, ဥဒါဟု သမဏော ဂေါတမော”တိ စိန္တေတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ အာဂတတ္တာ “အဂ္ဂိဒတ္တောဝ မဟာ”တိ မညိံသု။ သတ္ထာ တေသံ အဇ္ဈာသယံ ဩလောကေတွာ “အဂ္ဂိဒတ္တ ပရိသာယ ကင်္ခံ ဆိန္ဒာ”တိ အာဟ။ သော “အဟမ္ပိ

၁-ဝဿသတိကတ္ထေရာ (သီ၊ သျာ)

ettakameva paccāsīsāmī”ti iddhibalena sattakkhattuṁ vehāsaṁ abbhuggantvā punappunaṁ oruyha Satthāraṁ vanditvā “Satthā me bhante Bhagavā, sāvakohamasmī”ti vatvā sāvakattaṁ pakāsesīti.

Aggidattabrāhmaṇavatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Ānandattherapañhavatthu

Dullabhoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Ānandattherassa pañhaṁ ārabbha kathesi.

Thero hi ekadivasaṁ divāṭṭhāne nisinno cintesi “hatthājānīyo chaddantakule vā uposathakule vā uppajjati, assājānīyo sindhavakule vā valāhakassarājakule vā, usabho go-ājanīyo dakkhiṇapatheti-ādīni vadantena Satthārā hatthi-ājānīyādīnaṁ uppattiṭṭhānādīni kathitāni, purisājānīyo pana kahaṁ nu kho uppajjatī”ti. So Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīditvā etamatthaṁ pucchi. Satthā “Ānanda purisājānīyo nāma sabbattha nuppajjati, ujukato pana tiyojanasatāyāme vitthārato aḍḍhateyyasate āvaṭṭato navayojanasatappamāṇe Majjhimapadesaṭṭhāne uppajjati. Uppajjanto ca pana na yasmiṁ vā tasmiṁ vā kule uppajjati, khattiyamahāsālabrāhmaṇamahāsālakulānaṁ pana aññatarasmiṁyeva uppajjatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

193. “Dullabho purisājañño, na so sabbattha jāyati.
Yattha so jāyatī dhīro, taṁ kulaṁ sukhamedhatī”ti.

Tattha **dullabho**ti purisājañño hi dullabho, na hatthi-ājānīyādayo viya sulabho, so sabbattha paccantadese vā nīcakule vā na jāyati, majjhimadesepi mahājanassa abhivādanādisakkārakaraṇaṭṭhāne khattiyabrāhmaṇakulānaṁ aññatarasmiṁ kule jāyati. Evaṁ jāyamāno **yattha so jāyati dhīro** uttamapañño Sammāsambuddho, **taṁ kulaṁ sukhamedhatī**ti sukhappattameva hotīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Ānandattherapañhavatthu sattamaṁ.

ဧတ္တကမေဝ ပစ္စာသီသာမီ”တိ ဣဒ္ဓိဗလေန သတ္တက္ခတ္တုံ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပုနပ္ပုနံ ဩရုယှ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “သတ္ထာ မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ၊ သာဝကောဟမသ္မီ”တိ ဝတွာ သာဝကတ္တံ ပကာသေသီတိ။

အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-အာနန္ဒတ္ထေရပဉှဝတ္ထု

ဒုလ္လဘောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အာနန္ဒတ္ထေရဿ ပဉှံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ထေရော ဟိ ဧကဒိဝသံ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နော စိန္တေသိ ‘ဟတ္ထာဇာနီယော ဆဒ္ဒန္တကုလေ ဝါ ဥပေါသထကုလေ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အဿာဇာနီယော သိန္ဓဝကုလေ ဝါ ဝလာဟကဿရာဇကုလေ ဝါ၊ ဥသဘော ဂေါအာဇနီယော ဒက္ခိဏပထေတိအာဒီနိ ဝဒန္တေန သတ္ထာရာ ဟတ္ထိအာဇာနီယာဒီနံ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနာဒီနိ ကထိတာနိ၊ ပုရိသာဇာနီယော ပန ကဟံ နု ခေါ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ။ သော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိတွာ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ “အာနန္ဒ ပုရိသာဇာနီယော နာမ သဗ္ဗတ္ထ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဥဇုကတော ပန တိယောဇနသတာယာမေ ဝိတ္ထာရတော အဍ္ဎတေယျသတေ အာဝဋ္ဋတော နဝယောဇနသတပ္ပမာဏေ မဇ္ဈိမပဒေသဋ္ဌာနေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တော စ ပန န ယသ္မိံ ဝါ တသ္မိံ ဝါ ကုလေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ခတ္တိယမဟာသာလဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလာနံ ပန အညတရသ္မိံယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၉၃။ “ဒုလ္လဘော ပုရိသာဇညော၊ န သော သဗ္ဗတ္ထ ဇာယတိ။
ယတ္ထ သော ဇာယတိ ဓီရော၊ တံ ကုလံ သုခမေဓတီ”တိ။

တတ္ထ **ဒုလ္လဘော**တိ ပုရိသာဇညော ဟိ ဒုလ္လဘော၊ န ဟတ္ထိအာဇာနီယာဒယော ဝိယ သုလဘော၊ သော သဗ္ဗတ္ထ ပစ္စန္တဒေသေ ဝါ နီစကုလေ ဝါ န ဇာယတိ၊ မဇ္ဈိမဒေသေပိ မဟာဇနဿ အဘိဝါဒနာဒိသက္ကာရကရဏဋ္ဌာနေ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏကုလာနံ အညတရသ္မိံ ကုလေ ဇာယတိ။ ဧဝံ ဇာယမာနော **ယတ္ထ သော ဇာယတိ ဓီရော** ဥတ္တမပညော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ **တံ ကုလံ သုခမေဓတီ**တိ သုခပ္ပတ္တမေဝ ဟောတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အာနန္ဒတ္ထေရပဉှဝတ္ထု သတ္တမံ။

8. Sambahulabhikkhuvatthu

Sukho Buddhānanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahulānaṁ bhikkhūnaṁ kathaṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasaṁ hi pañcasatabhikkhū upaṭṭhānasālāyaṁ nisinnā "āvuso kiṁ nu kho imasmiṁ loke sukhan"ti kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Tattha keci "rajjasukhasadisaṁ sukhaṁ nāma natthī"ti āhaṁsu. Keci kāmasukhasadisaṁ, keci "sālimaṁsabhojanādisadisaṁ sukhaṁ nāma natthī"ti āhaṁsu. Satthā tesaṁ nisinnaṭṭhānaṁ gantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave kiṁ kathetha. Idañhi sabbampi sukhaṁ vaṭṭadukkhapariyāpannameva, imasmiṁ loke Buddhuppādo dhammassavanaṁ, saṁghasāmaggī, sammodamānabhāvoti idameva sukhan"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

194. "Sukho Buddhānamuppādo, sukhā Saddhammadesanā.
Sukhā saṁghassa sāmaggī, samaggānaṁ tapo sukho"ti.

Tattha **Buddhānamuppādo**ti yasmā Buddhā uppajjamānā mahājanaṁ rāgakantārādīhi tārenti, tasmā Buddhānaṁ uppādo sukho uttamo. Yasmā saddhammadesanaṁ āgamma jāti-ādidhammā sattā jāti-ādīhi muccanti, tasmā **saddhammadesanā sukhā. Sāmaggī**ti samacittatā, sāpi sukhā eva. Samaggānaṁ pana ekacittānaṁ yasmā Buddhavacanaṁ vā uggaṇhituṁ dhutaṅgāni vā pariharituṁ samaṇadhammaṁ vā kātuṁ sakkā, tasmā **samaggānaṁ tapo sukho**ti vuttaṁ. Tenevāha "yāvakīvañca bhikkhave bhikkhū samaggā sannipatissanti, samaggā vuṭṭhahissanti, samaggā saṁghakaraṇīyāni karissanti, vuddhiyeva bhikkhave bhikkhūnaṁ pāṭikaṅkhā, no parihānī"ti[1].

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Sambahulabhikkhuvatthu aṭṭhamaṁ.

1. Dī 2. 65 piṭṭhe.

၈-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု

သုခေါ ဗုဒ္ဓါနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလာနံ ဘိက္ခူနံ ကထံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသံ ဟိ ပဉ္စသတဘိက္ခူ ဥပဋ္ဌာနသာလာယံ နိသိန္နာ "အာဝုသော ကိံ နု ခေါ ဣမသ္မိံ လောကေ သုခ"န္တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ တတ္ထ ကေစိ "ရဇ္ဇသုခသဒိသံ သုခံ နာမ နတ္ထီ"တိ အာဟံသု။ ကေစိ ကာမသုခသဒိသံ၊ ကေစိ "သာလိမံသဘောဇနာဒိသဒိသံ သုခံ နာမ နတ္ထီ"တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ တေသံ နိသိန္နဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ ကိံ ကထေထ။ ဣဒဉ္ဟိ သဗ္ဗမ္ပိ သုခံ ဝဋ္ဋဒုက္ခပရိယာပန္နမေဝ၊ ဣမသ္မိံ လောကေ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေါ ဓမ္မဿဝနံ, သံဃသာမဂ္ဂီ, သမ္မောဒမာနဘာဝေါတိ ဣဒမေဝ သုခ"န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁၉၄။ "သုခေါ ဗုဒ္ဓါနမုပ္ပါဒေါ၊ သုခါ သဒ္ဓမ္မဒေသနာ။
သုခါ သံဃဿ သာမဂ္ဂီ၊ သမဂ္ဂါနံ တပေါ သုခေါ"တိ။

တတ္ထ **ဗုဒ္ဓါနမုပ္ပါဒေါ**တိ ယသ္မာ ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ မဟာဇနံ ရာဂကန္တာရာဒီဟိ တာရေန္တိ၊ တသ္မာ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပါဒေါ သုခေါ ဥတ္တမော။ ယသ္မာ သဒ္ဓမ္မဒေသနံ အာဂမ္မ ဇာတိအာဒိဓမ္မာ သတ္တာ ဇာတိအာဒီဟိ မုစ္စန္တိ၊ တသ္မာ **သဒ္ဓမ္မဒေသနာ သုခါ။ သာမဂ္ဂီ**တိ သမစိတ္တတာ၊ သာပိ သုခါ ဧဝ။ သမဂ္ဂါနံ ပန ဧကစိတ္တာနံ ယသ္မာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဝါ ဥဂ္ဂဏှိတုံ ဓုတင်္ဂါနိ ဝါ ပရိဟရိတုံ သမဏဓမ္မံ ဝါ ကာတုံ သက္ကာ၊ တသ္မာ **သမဂ္ဂါနံ တပေါ သုခေါ**တိ ဝုတ္တံ။ တေနေဝါဟ "ယာဝကီဝဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ သမဂ္ဂါ သန္နိပတိဿန္တိ၊ သမဂ္ဂါ ဝုဋ္ဌဟိဿန္တိ၊ သမဂ္ဂါ သံဃကရဏီယာနိ ကရိဿန္တိ၊ ဝုဒ္ဓိယေဝ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူနံ ပါဋိကင်္ခါ၊ နော ပရိဟာနီ"တိ[၁]။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၁-ဒီ ၂-၆၅-ပိဋ္ဌေ။

9. Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiyavatthu

Pūjāraheti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā cārikaṁ caramāno Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiyaṁ ārabbha kathesi.

Tathāgato Sāvatthito nikkhamitvā anupubbena Bārāṇasiṁ gacchanto antarāmagge Todeyyagāmassa samīpe mahābhikkhusaṁghaparivāro aññataraṁ devaṭṭhānaṁ sampāpuṇi. Tatra nisinno Sugato Dhammabhaṇḍāgārikaṁ pesetvā avidūre kasikammaṁ karontaṁ brāhmaṇaṁ pakkosāpesi. So brāhmaṇo āgantvā Tathāgataṁ anabhivanditvā tameva devaṭṭhānaṁ vanditvā aṭṭhāsi. Sugatopi "imaṁ padesaṁ kinti maññasi brāhmaṇā"ti āha. Amhākaṁ paveṇiyā āgatacetiyaṭṭhānanti vandāmi bho Gotamāti. "Imaṁ ṭhānaṁ vandantena tayā sādhu kataṁ brāhmaṇā"ti Sugato taṁ sampahaṁsesi. Taṁ sutvā bhikkhū "kena nu kho kāraṇena Bhagavā evaṁ sampahaṁsesī"ti saṁsayaṁ sañjanesuṁ. Tato Tathāgato tesaṁ saṁsayamapanetuṁ Majjhimanikāye **Ghaṭikārasuttantaṁ**[1] vatvā iddhānubhāvena Kassapadasabalassa yojanubbedhaṁ kanakacetiyaṁ aparañca kanakacetiyaṁ ākāse nimminitvā mahājanaṁ dassetvā "brāhmaṇa evaṁvidhānaṁ pūjārahānaṁ pūjā yuttatarāvā"ti vatvā **Mahāparinibbānasutte**[2] dassitanayeneva Buddhādike cattāro thūpārahe pakāsetvā sarīracetiyaṁ uddissacetiyaṁ paribhogacetiyanti tīṇi cetiyāni visesato paridīpetvā imā gāthā abhāsi—

195. "Pūjārahe pūjayato, Buddhe yadi va sāvake.
Papañcasamatikkante, tiṇṇasokapariddave.

196. Te tādise pūjayato, nibbute akutobhaye,
Na sakkā puññaṁ saṅkhātuṁ, imettamapi kenacī"ti[3].

Tattha pūjituṁ arahā **pūjārahā,** pūjituṁ yuttāti attho. **Pūjārahe pūjayato**ti abhivādanādīhi ca catūhi ca paccayehi pūjentassa. Pūjārahe dasseti **Buddhe**ti-ādinā. **Buddhe**ti Sammāsambuddhe. **Yadī**ti yadi vā, atha vāti attho. Tattha Paccekabuddheti kathitaṁ hoti, sāvake ca. **Papañcasamatikkante**ti samatikkanta-taṇhādiṭṭhimānapapañce. **Tiṇṇasokapariddave**ti

1. Ma 2. 236 piṭṭhe. 2. Dī 2. 117 piṭṭhe. 3. Khu 3. 147 piṭṭhe apadānepi.

၉-ကဿပဒသဗလဿ သုဝဏ္ဏစေတိယဝတ္ထု

ပူဇာရဟေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ စာရိကံ စရမာနော ကဿပဒသဗလဿ သုဝဏ္ဏစေတိယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တထာဂတော သာဝတ္ထိတော နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဗာရာဏသိံ ဂစ္ဆန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ တောဒေယျဂါမဿ သမီပေ မဟာဘိက္ခုသံဃပရိဝါရော အညတရံ ဒေဝဋ္ဌာနံ သမ္ပာပုဏိ။ တတြ နိသိန္နော သုဂတော ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကံ ပေသေတွာ အဝိဒူရေ ကသိကမ္မံ ကရောန္တံ ဗြာဟ္မဏံ ပက္ကောသာပေသိ။ သော ဗြာဟ္မဏော အာဂန္တွာ တထာဂတံ အနဘိဝန္ဒိတွာ တမေဝ ဒေဝဋ္ဌာနံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သုဂတောပိ "ဣမံ ပဒေသံ ကိန္တိ မညသိ ဗြာဟ္မဏာ"တိ အာဟ။ အမှာကံ ပဝေဏိယာ အာဂတစေတိယဋ္ဌာနန္တိ ဝန္ဒာမိ ဘော ဂေါတမာတိ။ "ဣမံ ဌာနံ ဝန္ဒန္တေန တယာ သာဓု ကတံ ဗြာဟ္မဏာ"တိ သုဂတော တံ သမ္ပဟံသေသိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ "ကေန နု ခေါ ကာရဏေန ဘဂဝါ ဧဝံ သမ္ပဟံသေသီ"တိ သံသယံ သဉ္ဇနေသုံ။ တတော တထာဂတော တေသံ သံသယမပနေတုံ မဇ္ဈိမနိကာယေ **ဃဋိကာရသုတ္တန္တံ**[၁] ဝတွာ ဣဒ္ဓါနုဘာဝေန ကဿပဒသဗလဿ ယောဇနုဗ္ဗေဓံ ကနကစေတိယံ အပရဉ္စ ကနကစေတိယံ အာကာသေ နိမ္မိနိတွာ မဟာဇနံ ဒဿေတွာ "ဗြာဟ္မဏ ဧဝံဝိဓာနံ ပူဇာရဟာနံ ပူဇာ ယုတ္တတရာဝါ"တိ ဝတွာ **မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တေ**[၂] ဒဿိတနယေနေဝ ဗုဒ္ဓါဒိကေ စတ္တာရော ထူပါရဟေ ပကာသေတွာ သရီရစေတိယံ ဥဒ္ဒိဿစေတိယံ ပရိဘောဂစေတိယန္တိ တီဏိ စေတိယာနိ ဝိသေသတော ပရိဒီပေတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၉၅။ "ပူဇာရဟေ ပူဇယတော၊ ဗုဒ္ဓေ ယဒိ ဝ သာဝကေ။
ပပဉ္စသမတိက္ကန္တေ၊ တိဏ္ဏသောကပရိဒ္ဒဝေ။

၁၉၆။ တေ တာဒိသေ ပူဇယတော၊ နိဗ္ဗုတေ [illegible]ဘယေ။
န သက္ကာ ပုညံ သင်္ခါတုံ၊ ဣမေတ္တမပိ ကေနစီ"တိ[၃]။

တတ္ထ ပူဇိတုံ အရဟာ **ပူဇာရဟာ၊** ပူဇိတုံ ယုတ္တာတိ အတ္ထော။ **ပူဇာရဟေ ပူဇယတော**တိ အဘိဝါဒနာဒီဟိ စ စတူဟိ စ ပစ္စယေဟိ ပူဇေန္တဿ။ ပူဇာရဟေ ဒဿေတိ **ဗုဒ္ဓေ**တိအာဒိနာ။ **ဗုဒ္ဓေ**တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ။ **ယဒီ**တိ ယဒိ ဝါ၊ အထ ဝါတိ အတ္ထော။ တတ္ထ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေတိ ကထိတံ ဟောတိ၊ သာဝကေ စ။ **ပပဉ္စသမတိက္ကန္တေ**တိ သမတိက္ကန္တတဏှာဒိဋ္ဌိမာနပပဉ္စေ။ **တိဏ္ဏသောကပရိဒ္ဒဝေ**တိ

၁-မ ၂-၂၃၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဒီ ၂-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ခု ၃-၁၄၇-ပိဋ္ဌေ အပဒါနေပိ။

atikkanta-sokapariddave, ime dve atikkanteti attho. Etehi pūjārahattaṁ dassitaṁ.

Teti Buddhādayo. **Tādise**ti vuttagahaṇavasena. **Nibbute**ti rāgādinibbutiyā. Natthi kutoci bhavato vā ārammaṇato vā etesaṁ bhayanti akutobhayā, te **akutobhaye. Na sakkā puññaṁ saṅkhātun**ti puññaṁ gaṇetuṁ na sakkā. Kathanti ce? **Imettamapi kenacī**ti imaṁ ettakaṁ, imaṁ ettakanti kenacīti api-saddo idha sambandhitabbo, kenaci puggalena mānena vā. Tattha **puggalenā**ti tena brahmādinā. **Mānenā**ti tividhena mānena tīraṇena dhāraṇena pūraṇena vā. **Tīraṇaṁ** nāma idaṁ ettakanti nayato tīraṇaṁ. **Dhāraṇan**ti tulāya dhāraṇaṁ. **Pūraṇaṁ** nāma aḍḍhapasatapatthanāḷikādivasena pūraṇaṁ. Kenaci puggalena imehi tīhi mānehi Buddhādike pūjayato puññaṁ vipākavasena gaṇetuṁ na sakkā pariyantarahitatoti dvīsu ṭhānesu pūjayato kiṁ dānaṁ paṭhamaṁ dharamāne Buddhādīpūjayato na sakkā puññaṁ saṅkhātuṁ, puna te tādise kilesaparinibbānanimittena khandhaparinibbānena nibbutepi pūjayato na sakkā saṅkhātunti bhedā yujjanti. Tena hi Vimānavatthumhi—

“Tiṭṭhante nibbute cāpi, same citte samaṁ phalaṁ.
Cetopaṇidhihetu hi, sattā gacchanti suggatin”ti[1].

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpanno ahosīti. Yojanikaṁ kanakacetiyaṁ sattāhamākāseva aṭṭhāsi, mahantena samāgamo cāhosi, sattāhaṁ cetiyaṁ nānappakārena pūjesuṁ. Tato bhinnaladdhikānaṁ laddhibhedo jāto. Buddhānubhāvena taṁ cetiyaṁ sakaṭṭhānameva gataṁ, tattheva taṁkhaṇe mahantaṁ pāsāṇacetiyaṁ ahosi. Tasmiṁ samāgame caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosī ti[2].

Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiyavatthu navamaṁ.

Buddhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Cuddasamo vaggo.

Paṭṭhamabhāṇavāraṁ niṭṭhitaṁ.

1. Khu 2. 66 piṭṭhe Pītavimānavatthumhi. 2. Idaṁ vatthu Sī-potthakeyeva dissati.

အတိက္ကန္တသောကပရိဒ္ဒဝေ၊ ဣမေ ဒွေ အတိက္ကန္တေတိ အတ္ထော။ ဧတေဟိ ပူဇာရဟတ္တံ ဒဿိတံ။

တေတိ ဗုဒ္ဓါဒယော။ **တာဒိသေ**တိ ဝုတ္တဂဟဏဝသေန။ **နိဗ္ဗုတေ**တိ ရာဂါဒိနိဗ္ဗုတိယာ။ နတ္ထိ ကုတောစိ ဘဝတော ဝါ အာရမ္မဏတော ဝါ ဧတေသံ ဘယန္တိ အကုတောဘယာ၊ တေ **အကုတောဘယေ။ န သက္ကာ ပုညံ သင်္ခါတု**န္တိ ပုညံ ဂဏေတုံ န သက္ကာ။ ကထန္တိ စေ? **ဣမေတ္တမပိ ကေနစီ**တိ ဣမံ ဧတ္တကံ, ဣမံ ဧတ္တကန္တိ ကေနစီတိ အပိသဒ္ဒေါ ဣဓ သမ္ဗန္ဓိတဗ္ဗော၊ ကေနစိ ပုဂ္ဂလေန မာနေန ဝါ။ တတ္ထ **ပုဂ္ဂလေနာ**တိ တေန ဗြဟ္မာဒိနာ။ **မာနေနာ**တိ တိဝိဓေန မာနေန တီရဏေန ဓာရဏေန ပူရဏေန ဝါ။ **တီရဏံ** နာမ ဣဒံ ဧတ္တကန္တိ နယတော တီရဏံ။ **ဓာရဏ**န္တိ တုလာယ ဓာရဏံ။ **ပူရဏံ** နာမ အဍ္ဎပသတပတ္ထနာဠိကာဒိဝသေန ပူရဏံ။ ကေနစိ ပုဂ္ဂလေန ဣမေဟိ မာနေဟိ ဗုဒ္ဓါဒိကေ ပူဇယတော ပုညံ ဝိပါကဝသေန ဂဏေတုံ န သက္ကာ ပရိယန္တရဟိတတောတိ ဒွီသု ဌာနေသု ပူဇယတော ကိံ ဒါနံ ပဌမံ ဓရမာနေ ဗုဒ္ဓါဒိပူဇယတော န သက္ကာ ပုညံ သင်္ခါတုံ၊ ပုန တေ တာဒိသေ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနနိမိတ္တေန ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတေပိ ပူဇယတော န သက္ကာ သင်္ခါတုန္တိ ဘေဒါ ယုဇ္ဇန္တိ။ တေန ဟိ ဝိမာနဝတ္ထုမှိ—

“တိဋ္ဌန္တေ နိဗ္ဗုတေ စာပိ၊ သမေ စိတ္တေ သမံ ဖလံ။
စေတောပဏိဓိဟေတု ဟိ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ သုဂ္ဂတိ”န္တိ[1]။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဗြာဟ္မဏော သောတာပန္နော အဟောသီတိ။ ယောဇနိကံ ကနကစေတိယံ သတ္တာဟမာကာသေဝ အဋ္ဌာသိ၊ မဟန္တေန သမာဂမော စာဟောသိ၊ သတ္တာဟံ စေတိယံ နာနပ္ပကာရေန ပူဇေသုံ။ တတော ဘိန္နလဒ္ဓိကာနံ လဒ္ဓိဘေဒေါ ဇာတော၊ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန တံ စေတိယံ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂတံ၊ တတ္ထေဝ တံခဏေ မဟန္တံ ပါသာဏစေတိယံ အဟောသိ။ တသ္မိံ သမာဂမေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ[2]။

ကဿပဒသဗလဿ သုဝဏ္ဏစေတိယဝတ္ထု နဝမံ။

ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

စုဒ္ဒသမော ဝဂ္ဂေါ။

ပဌမဘာဏဝါရံ နိဋ္ဌိတံ။

၁-ခု ၂-၆၆-ပိဋ္ဌေ ပီတဝိမာနဝတ္ထုမှိ။ ၂-ဣဒံ ဝတ္ထု သီပေါတ္ထကေယေဝ ဒိဿတိ။

15. Sukhavagga

1. Ñātikalahavūpasamanavatthu

Susukhaṁ vatāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sakkesu viharanto kalahavūpasamanatthaṁ ñātake ārabbha kathesi.

Sākiyakoliyā kira Kapilavatthunagarassa ca Koliyanagarassa ca antare Rohiṇiṁ nāma nadiṁ ekeneva āvaraṇena bandhāpetvā sassāni karonti. Atha jeṭṭhamūlamāse sassesu milāyantesu ubhayanagaravāsikānampi kammakārā sannipatiṁsu. Tattha Koliyanagaravāsino āhaṁsu "idaṁ udakaṁ ubhayato hariyamānaṁ neva tumhākaṁ, na amhākaṁ pahossati, amhākaṁ pana sassaṁ eka-udakeneva nipphajjissati, idaṁ udakaṁ amhākaṁ dethā"ti. Itarepi āhaṁsu "tumhesu koṭṭhake pūretvā ṭhitesu mayaṁ rattasuvaṇṇanīlamaṇikāḷakahāpaṇe[1] ca gahetvā pacchipasibbakādihatthā na sakkhissāma tumhākaṁ gharadvāre vicarituṁ, amhākampi sassaṁ eka-udakeneva nipphajjissati, idaṁ udakaṁ amhākaṁ dethā"ti. Na mayaṁ dassāmāti. Mayampi na dassāmāti evaṁ kathaṁ vaḍḍhetvā eko uṭṭhāya ekassa pahāraṁ adāsi, sopi aññassāti evaṁ aññamaññaṁ paharitvā rājakulānaṁ jātiṁ ghaṭṭetvā kalahaṁ vaḍḍhayiṁsu.

Koliyakammakārā vadanti "tumhe Kapilavatthuvāsike[2] gahetvā gajjatha, ye Soṇasiṅgālādayo viya attano bhaginīhi saddhiṁ saṁvasiṁsu, etesaṁ hatthino ceva assā ca phalakāvudhāni ca amhākaṁ kiṁ karissantī"ti. Sākiyakammakārāpi vadanti "tumhe idāni kuṭṭhino dārake gahetvā gajjatha, ye anāthā niggatikā tiracchānā viya kolarukkhe vasiṁsu, etesaṁ hatthino ca assā ca phalakāvudhāni ca amhākaṁ kiṁ karissantī"ti. Te gantvā tasmiṁ kamme niyuttānaṁ amaccānaṁ kathayiṁsu, amaccā rājakulānaṁ kathesuṁ. Tato Sākiyā "bhaginīhi saddhiṁ saṁvasitakānaṁ thāmañca balañca dassessāmā"ti yuddhasajjā nikkhamiṁsu. Koliyāpi "kolarukkhavāsīnaṁ thāmañca balañca dassessāmā"ti yuddhasajjā nikkhamiṁsu.

---

1. Rattasuvaṇṇaṁ nīlamaṇiṁ kāḷakahāpaṇe (Sī)
2. Kapilavatthuvāsino dārake (Syā, Ka)

၁၅-သုခဝဂ္ဂ

၁-ဉာတိကလဟဝူပသမနဝတ္ထု

သုသုခံ ဝတာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သက္ကေသု ဝိဟရန္တော ကလဟဝူပသမနတ္ထံ ဉာတကေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာကိယကောလိယာ ကိရ ကပိလဝတ္ထုနဂရဿ စ ကောလိယနဂရဿ စ အန္တရေ ရောဟိဏိံ နာမ နဒိံ ဧကေနေဝ အာဝရဏေန ဗန္ဓာပေတွာ သဿာနိ ကရောန္တိ။ အထ ဇေဋ္ဌမူလမာသေ သဿေသု မိလာယန္တေသု ဥဘယနဂရဝါသိကာနမ္ပိ ကမ္မကာရာ သန္နိပတိံသု။ တတ္ထ ကောလိယနဂရဝါသိနော အာဟံသု “ဣဒံ ဥဒကံ ဥဘယတော ဟရိယမာနံ နေဝ တုမှာကံ, န အမှာကံ ပဟောဿတိ၊ အမှာကံ ပန သဿံ ဧကဥဒကေနေဝ နိပ္ဖဇ္ဇိဿတိ၊ ဣဒံ ဥဒကံ အမှာကံ ဒေထာ”တိ။ ဣတရေပိ အာဟံသု “တုမှေသု ကောဋ္ဌကေ ပူရေတွာ ဌိတေသု မယံ ရတ္တသုဝဏ္ဏနီလမဏိကာဠကဟာပဏေ[1] စ ဂဟေတွာ ပစ္ဆိပသိဗ္ဗကာဒိဟတ္ထာ န သက္ခိဿာမ တုမှာကံ ဃရဒွါရေ ဝိစရိတုံ၊ အမှာကမ္ပိ သဿံ ဧကဥဒကေနေဝ နိပ္ဖဇ္ဇိဿတိ၊ ဣဒံ ဥဒကံ အမှာကံ ဒေထာ”တိ။ န မယံ ဒဿာမာတိ။ မယမ္ပိ န ဒဿာမာတိ ဧဝံ ကထံ ဝဍ္ဎေတွာ ဧကော ဥဋ္ဌာယ ဧကဿ ပဟာရံ အဒါသိ၊ သောပိ အညဿာတိ ဧဝံ အညမညံ ပဟရိတွာ ရာဇကုလာနံ ဇာတိံ ဃဋ္ဋေတွာ ကလဟံ ဝဍ္ဎယိံသု။

ကောလိယကမ္မကာရာ ဝဒန္တိ “တုမှေ ကပိလဝတ္ထုဝါသိကေ[2] ဂဟေတွာ ဂဇ္ဇထ၊ ယေ သောဏသိင်္ဂါလာဒယော ဝိယ အတ္တနော ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ သံဝသိံသု၊ ဧတေသံ ဟတ္ထိနော စေဝ အဿာ စ ဖလကာဝုဓာနိ စ အမှာကံ ကိံ ကရိဿန္တီ”တိ။ သာကိယကမ္မကာရာပိ ဝဒန္တိ “တုမှေ ဣဒါနိ ကုဋ္ဌိနော ဒါရကေ ဂဟေတွာ ဂဇ္ဇထ၊ ယေ အနာထာ နိဂ္ဂတိကာ တိရစ္ဆာနာ ဝိယ ကောလရုက္ခေ ဝသိံသု၊ ဧတေသံ ဟတ္ထိနော စ အဿာ စ ဖလကာဝုဓာနိ စ အမှာကံ ကိံ ကရိဿန္တီ”တိ။ တေ ဂန္တွာ တသ္မိံ ကမ္မေ နိယုတ္တာနံ အမစ္စာနံ ကထယိံသု၊ အမစ္စာ ရာဇကုလာနံ ကထေသုံ။ တတော သာကိယာ “ဘဂိနီဟိ သဒ္ဓိံ သံဝသိတကာနံ ထာမဉ္စ ဗလဉ္စ ဒဿေဿာမာ”တိ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ နိက္ခမိံသု။ ကောလိယာပိ “ကောလရုက္ခဝါသီနံ ထာမဉ္စ ဗလဉ္စ ဒဿေဿာမာ”တိ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ နိက္ခမိံသု။

၁-ရတ္တသုဝဏ္ဏံ နီလမဏိံ ကာဠကဟာပဏေ (သီ) ၂-ကပိလဝတ္ထုဝါသိနော ဒါရကေ (သျာ၊ က)

Satthāpi paccūsasamaye lokaṁ volokento ñātake disvā, “mayi agacchante ime nassissanti, mayā gantuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā ekakova ākāsena gantvā Rohiṇinadiyā majjhe ākāse pallaṅkena nisīdi. Ñātakā Satthāraṁ disvā āvudhāni chaḍḍetvā vandiṁsu. Atha ne Satthā āha “kiṁ kalaho nāmesa Mahārājā”ti. Na jānāma bhanteti. Ko dāni jānissatīti. Te “uparājā jānissati, senāpati jānissatī”ti iminā upāyena yāva dāsakammakare pucchitvā “bhante udakakalaho”ti āhaṁsu. Udakaṁ kiṁ agghati Mahārājāti. Appagghaṁ bhanteti. Khattiyā kiṁ agghanti Mahārājāti. Khattiyā nāma anagghā bhanteti. Ayuttaṁ tumhākaṁ appamattataṁ udakaṁ nissāya anagghe khattiye nāsetunti. Te tuṇhī ahesuṁ. Atha te Satthā āmantetvā, “kasmā Mahārājā evarūpaṁ karotha, mayi asante ajja lohitanadī pavattissati, ayuttaṁ vo kataṁ, tumhe pañcahi verehi saverā viharatha, ahaṁ avero viharāmi. Tumhe kilesāturā hutvā viharatha, ahaṁ anāturo. Tumhe kāmaguṇapariyesanussukkā hutvā viharatha, ahaṁ anussukko viharāmī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

197. “Susukhaṁ vata jīvāma, verinesu averino,
Verinesu manussesu, viharāma averino.

198. Susukhaṁ vata jīvāma, āturesu anāturā.
Āturesu manussesu, viharāma anāturā.

199. Susukhaṁ vata jīvāma, ussukesu anussukā.
Ussukesu manussesu, viharāma anussukā”ti.

Tattha **susukhan**ti suṭṭhu sukhaṁ. Idaṁ vuttaṁ hoti—ye gihino sandhicchedādivasena, pabbajitā vā pana vejjakammādivasena jīvitavuttiṁ uppādetvā “sukhena jīvāmā”ti vadanti, tehi mayameva susukhaṁ vata jīvāma, ye mayaṁ pañcahi verīhi verinesu manussesu averino, kilesāturesu manussesu nikkilesatāya anāturā, pañcakāmaguṇapariyesane ussukesu tāya pariyesanāya abhāvena anussukāti. Sesaṁ uttānatthameva.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Ñātikalahavūpasamanavatthu paṭhamaṁ.

သတ္ထာပိ ပစ္စူသသမယေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော ဉာတကေ ဒိသွာ “မယိ အဂစ္ဆန္တေ ဣမေ နဿိဿန္တိ၊ မယာ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ ဧကကောဝ အာကာသေန ဂန္တွာ ရောဟိဏိနဒိယာ မဇ္ဈေ အာကာသေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိ။ ဉာတကာ သတ္ထာရံ ဒိသွာ အာဝုဓာနိ ဆဍ္ဍေတွာ ဝန္ဒိံသု။ အထ နေ သတ္ထာ အာဟ “ကိံ ကလဟော နာမေသ မဟာရာဇာ”တိ။ န ဇာနာမ ဘန္တေတိ။ ကော ဒါနိ ဇာနိဿတီတိ။ တေ “ဥပရာဇာ ဇာနိဿတိ၊ သေနာပတိ ဇာနိဿတီ”တိ ဣမိနာ ဥပါယေန ယာဝ ဒါသကမ္မကရေ ပုစ္ဆိတွာ “ဘန္တေ ဥဒကကလဟော”တိ အာဟံသု။ ဥဒကံ ကိံ အဂ္ဃတိ မဟာရာဇာတိ။ အပ္ပဂ္ဃံ ဘန္တေတိ။ ခတ္တိယာ ကိံ အဂ္ဃန္တိ မဟာရာဇာတိ။ ခတ္တိယာ နာမ အနဂ္ဃာ ဘန္တေတိ။ အယုတ္တံ တုမှာကံ အပ္ပမတ္တကံ ဥဒကံ နိဿာယ အနဂ္ဃေ ခတ္တိယေ နာသေတုန္တိ။ တေ တုဏှီ အဟေသုံ။ အထ တေ သတ္ထာ အာမန္တေတွာ “ကသ္မာ မဟာရာဇာ ဧဝရူပံ ကရောထ၊ မယိ အသန္တေ အဇ္ဇ လောဟိတနဒီ ပဝတ္တိဿတိ၊ အယုတ္တံ ဝေါ ကတံ၊ တုမှေ ပဉ္စဟိ ဝေရေဟိ သဝေရာ ဝိဟရထ၊ အဟံ အဝေရော ဝိဟရာမိ။ တုမှေ ကိလေသာတုရာ ဟုတွာ ဝိဟရထ၊ အဟံ အနာတုရော။ တုမှေ ကာမဂုဏပရိယေသနုဿုက္ကာ ဟုတွာ ဝိဟရထ၊ အဟံ အနုဿုက္ကော ဝိဟရာမီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၁၉၇။ “သုသုခံ ဝတ ဇီဝါမ၊ ဝေရိနေသု အဝေရိနော၊
ဝေရိနေသု မနုဿေသု၊ ဝိဟရာမ အဝေရိနော။

၁၉၈။ သုသုခံ ဝတ ဇီဝါမ၊ အာတုရေသု အနာတုရာ။
အာတုရေသု မနုဿေသု၊ ဝိဟရာမ အနာတုရာ။

၁၉၉။ သုသုခံ ဝတ ဇီဝါမ၊ ဥဿုကေသု အနုဿုကာ။
ဥဿုကေသု မနုဿေသု၊ ဝိဟရာမ အနုဿုကာ”တိ။

တတ္ထ **သုသုခ**န္တိ သုဋ္ဌု သုခံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယေ ဂိဟိနော သန္ဓိစ္ဆေဒါဒိဝသေန, ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ ပန ဝေဇ္ဇကမ္မာဒိဝသေန ဇီဝိတဝုတ္တိံ ဥပ္ပါဒေတွာ “သုခေန ဇီဝါမာ”တိ ဝဒန္တိ၊ တေဟိ မယမေဝ သုသုခံ ဝတ ဇီဝါမ၊ ယေ မယံ ပဉ္စဟိ ဝေရီဟိ ဝေရိနေသု မနုဿေသု အဝေရိနော, ကိလေသာတုရေသု မနုဿေသု နိက္ကိလေသတာယ အနာတုရာ, ပဉ္စကာမဂုဏပရိယေသနေ ဥဿုကေသု တာယ ပရိယေသနာယ အဘာဝေန အနုဿုကာတိ။ သေသံ ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဉာတိကလဟဝူပသမနဝတ္ထု ပဌမံ။

2. Māravatthu

Susukhaṁ vata jīvāmāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā pañcasālāya brāhmaṇagāme viharanto māraṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasaṁ hi Satthā pañcasatānaṁ kumārikānaṁ sotāpattimaggassūpanissayaṁ disvā taṁ gāmaṁ upanissāya vihāsi. Tāpi kumārikāyo ekasmiṁ nakkhattadivase nadiṁ gantvā nhatvā alaṅkatapaṭiyattā gāmābhimukhiyo pāyiṁsu. Satthāpi taṁ gāmaṁ pavisitvā piṇḍāya carati. Atha Māro sakalagāmavāsīnaṁ sarīre adhimuccitvā yathā Satthā kaṭacchubhattamattampi na labhati, evaṁ katvā yathādhotena pattena nikkhamantaṁ Satthāraṁ gāmadvāre ṭhatvā āha "api Samaṇa piṇḍapātaṁ labhitthā"ti. Kiṁ pana tvaṁ Pāpima tathā akāsi, yathāhaṁ piṇḍaṁ na labheyyanti. Tena hi bhante puna pavisathāti. Evaṁ kirassa ahosi "sace puna pavisati[1], sabbesaṁ sarīre adhimuccitvā imassa purato pāṇiṁ paharitvā hassakeḷiṁ[2] karissāmī"ti. Tasmiṁ khaṇe tā kumārikāyo gāmadvāraṁ patvā Satthāraṁ disvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhaṁsu. māropi Satthāraṁ āha "api bhante piṇḍaṁ alabhamānā jighacchādukkhena pīḷitatthā"ti. Satthā "ajja mayaṁ Pāpima kiñci alabhitvāpi ābhassaraloke mahābrahmāno viya pītisukheneva vītināmessāmā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

200. "Susukhaṁ vata jīvāma, yesaṁ no natthi kiñcanaṁ.
Pītibhakkhā bhavissāma, devā ābhassarā yathā"ti.

Tattha **yesaṁ no**ti yesaṁ amhākaṁ palibujjhanatthena rāgādīsu kiñcanesu ekampi kiñcanaṁ natthi. **Pītibhakkhā**ti yathā ābhassarā devā pītibhakkhā hutvā pītisukheneva vītināmenti, evaṁ mayampi Pāpima kiñci alabhitvā pītibhakkhā bhavissāmāti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi kumārikāyo sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsūti.

Māravatthu dutiyaṁ.

1. Pavisissati (Sī) 2. Hasanakeḷiṁ (Syā, Ka)

၂-မာရဝတ္ထု

သုသုခံ ဝတ ဇီဝါမာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ပဉ္စသာလာယ ဗြာဟ္မဏဂါမေ ဝိဟရန္တော မာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသံ ဟိ သတ္ထာ ပဉ္စသတာနံ ကုမာရိကာနံ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿူပနိဿယံ ဒိသွာ တံ ဂါမံ ဥပနိဿာယ ဝိဟာသိ။ တာပိ ကုမာရိကာယော ဧကသ္မိံ နက္ခတ္တဒိဝသေ နဒိံ ဂန္တွာ နှတွာ အလင်္ကတပဋိယတ္တာ ဂါမာဘိမုခိယော ပါယိံသု။ သတ္ထာပိ တံ ဂါမံ ပဝိသိတွာ ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ အထ မာရော သကလဂါမဝါသီနံ သရီရေ အဓိမုစ္စိတွာ ယထာ သတ္ထာ ကဋစ္ဆုဘတ္တမတ္တမ္ပိ န လဘတိ၊ ဧဝံ ကတွာ ယထာဓောတေန ပတ္တေန နိက္ခမန္တံ သတ္ထာရံ ဂါမဒွါရေ ဌတွာ အာဟ "အပိ သမဏ ပိဏ္ဍပါတံ လဘိတ္ထာ"တိ။ ကိံ ပန တွံ ပါပိမ တထာ အကာသိ၊ ယထာဟံ ပိဏ္ဍံ န လဘေယျန္တိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ ပုန ပဝိသထာတိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "သစေ ပုန ပဝိသတိ[၁]၊ သဗ္ဗေသံ သရီရေ အဓိမုစ္စိတွာ ဣမဿ ပုရတော ပါဏိံ ပဟရိတွာ ဟဿကေဠိံ[၂] ကရိဿာမီ"တိ။ တသ္မိံ ခဏေ တာ ကုမာရိကာယော ဂါမဒွါရံ ပတွာ သတ္ထာရံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌံသု။ မာရောပိ သတ္ထာရံ အာဟ "အပိ ဘန္တေ ပိဏ္ဍံ အလဘမာနာ ဇိဃစ္ဆာဒုက္ခေန ပီဠိတတ္ထာ"တိ။ သတ္ထာ "အဇ္ဇ မယံ ပါပိမ ကိဉ္စိ အလဘိတွာပိ အာဘဿရလောကေ မဟာဗြဟ္မာနော ဝိယ ပီတိသုခေနေဝ ဝီတိနာမေဿာမာ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၀၀။ "သုသုခံ ဝတ ဇီဝါမ၊ ယေသံ နော နတ္ထိ ကိဉ္စနံ။
ပီတိဘက္ခာ ဘဝိဿာမ၊ ဒေဝါ အာဘဿရာ ယထာ"တိ။

တတ္ထ **ယေသံ နော**တိ ယေသံ အမှာကံ ပလိဗုဇ္ဈနတ္ထေန ရာဂါဒီသု ကိဉ္စနေသု ဧကမ္ပိ ကိဉ္စနံ နတ္ထိ။ **ပီတိဘက္ခာ**တိ ယထာ အာဘဿရာ ဒေဝါ ပီတိဘက္ခာ ဟုတွာ ပီတိသုခေနေဝ ဝီတိနာမေန္တိ၊ ဧဝံ မယမ္ပိ ပါပိမ ကိဉ္စိ အလဘိတွာ ပီတိဘက္ခာ ဘဝိဿာမာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာပိ ကုမာရိကာယော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

မာရဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-ပဝိသိဿတိ (သီ) ၂-ဟသနကေဠိံ (သျာ၊ က)

3. Kosalarañño parājayavatthu

Jayaṁ veranti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarañño parājayaṁ ārabbha kathesi.

So kira Kāsikagāmaṁ nissāya bhāgineyyena Ajātasattunā saddhiṁ yujjhanto tena tayo vāre parājito tatiyavāre cintesi "ahaṁ khīramukhampi dārakaṁ parājetuṁ nāsakkhiṁ, kiṁ me jīvitenā"ti. So āhārūpacchedaṁ katvā mañcake nipajji. Athassa sā pavatti sakalanagaraṁ[1] patthari. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṁ. "Bhante rājā kira Kāsikagāmakaṁ nissāya tayo vāre parājito, so idāni parājitvā āgato 'khīramukhampi dārakaṁ parājetuṁ nāsakkhiṁ, kiṁ me jīvitenā'ti āhārūpacchedaṁ katvā mañcake nipanno"ti. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā "bhikkhave jinantopi veraṁ pasavati, parājito pana dukkhaṁ seti yevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

201. "Jayaṁ veraṁ pasavati, dukkhaṁ seti parājito.
Upasanto sukhaṁ seti, hitvā jayaparājayan"ti.

Tattha **jayan**ti paraṁ jinanto veraṁ paṭilabhati. **Parājito**ti parena parājito "kadā nu kho paccāmittassa piṭṭhiṁ daṭṭhuṁ sakkhissāmī"ti dukkhaṁ seti sabbiriyāpathesu dukkhameva viharatīti attho. **Upasanto**ti abbhantare upasantarāgādikileso khīṇāsavo jayañca parājayañca hitvā sukhaṁ seti, sabbiriyāpathesu sukhameva viharatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Kosalarañño parājayavatthu tatiyaṁ.

---

4. Aññatarakuladārikāvatthu

Natthi rāgasamoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ kuladārikaṁ ārabbha kathesi.

---

1. Sakalavihāraṁ nagarañca (Sī, Ka)

၃-ကောသလရညော ပရာဇယဝတ္ထု

ဇယံ ဝေရန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလရညော ပရာဇယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ကာသိကဂါမံ နိဿာယ ဘာဂိနေယျေန အဇာတသတ္တုနာ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈန္တော တေန တယော ဝါရေ ပရာဇိတော တတိယဝါရေ စိန္တေသိ "အဟံ ခီရမုခမ္ပိ ဒါရကံ ပရာဇေတုံ နာသက္ခိံ၊ ကိံ မေ ဇီဝိတေနာ"တိ။ သော အာဟာရူပစ္ဆေဒံ ကတွာ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ။ အထဿ သာ ပဝတ္တိ သကလနဂရံ[1] ပတ္ထရိ။ ဘိက္ခူ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ "ဘန္တေ ရာဇာ ကိရ ကာသိကဂါမကံ နိဿာယ တယော ဝါရေ ပရာဇိတော၊ သော ဣဒါနိ ပရာဇိတွာ အာဂတော 'ခီရမုခမ္ပိ ဒါရကံ ပရာဇေတုံ နာသက္ခိံ၊ ကိံ မေ ဇီဝိတေနာ'တိ အာဟာရူပစ္ဆေဒံ ကတွာ မဉ္စကေ နိပန္နော"တိ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ "ဘိက္ခဝေ ဇိနန္တောပိ ဝေရံ ပသဝတိ၊ ပရာဇိတော ပန ဒုက္ခံ သေတိယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၀၁။ "ဇယံ ဝေရံ ပသဝတိ၊ ဒုက္ခံ သေတိ ပရာဇိတော။
ဥပသန္တော သုခံ သေတိ၊ ဟိတွာ ဇယပရာဇယ"န္တိ။

တတ္ထ **ဇယန္တိ** ပရံ ဇိနန္တော ဝေရံ ပဋိလဘတိ။ **ပရာဇိတောတိ** ပရေန ပရာဇိတော "ကဒါ နု ခေါ ပစ္စာမိတ္တဿ ပိဋ္ဌိံ ဒဋ္ဌုံ သက္ခိဿာမီ"တိ ဒုက္ခံ သေတိ သဗ္ဗိရိယာပထေသု ဒုက္ခမေဝ ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။ **ဥပသန္တောတိ** အဗ္ဘန္တရေ ဥပသန္တရာဂါဒိကိလေသော ခီဏာသဝေါ ဇယဉ္စ ပရာဇယဉ္စ ဟိတွာ သုခံ သေတိ၊ သဗ္ဗိရိယာပထေသု သုခမေဝ ဝိဟရတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ကောသလရညော ပရာဇယဝတ္ထု တတိယံ။

၄-အညတရကုလဒါရိကာဝတ္ထု

နတ္ထိ ရာဂသမောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ကုလဒါရိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-သကလဝိဟာရံ နဂရဉ္စ (သီ၊က)

Tassā kira mātāpitaro āvāhaṁ katvā maṅgaladivase Satthāraṁ nimantayiṁsu. Satthā bhikkhusaṁghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Sāpi kho vadhukā bhikkhusaṁghassa udakaparissāvanādīni karontī aparāparaṁ sañcarati. Sāmiko pissā taṁ olokento aṭṭhāsi. Tassa rāgavasena olokentassa anto kileso samudācari. So aññāṇābhibhūto neva Buddhaṁ upaṭṭhahi, na asītimahāthere. Hatthaṁ pasāretvā “taṁ vadhukaṁ gaṇhissāmī”ti pana cittaṁ akāsi. Satthā tassajjhāsayaṁ oloketvā yathā taṁ itthiṁ na passati, evamakāsi. So adisvā Satthāraṁ olokento aṭṭhāsi. Satthā tassa oloketvā ṭhitakāle “kumāraka na hi rāgagginā sadiso aggi nāma, dosakalinā sadiso kali nāma, khandhapariharaṇadukkhena sadisaṁ dukkhaṁ nāma atthi, nibbānasukhasadisaṁ sukhampi natthi yevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

202. “Natthi rāgasamo aggi, natthi dosasamo kali.
Natthi khandhasamā dukkhā, natthi santiparaṁ sukhan”ti.

Tattha **natthi rāgasamo**ti dhūmaṁ vā jālaṁ vā aṅgāraṁ vā adassetvā anto yeva jhāpetvā bhasmamuṭṭhiṁ kātuṁ samattho rāgena samo añño aggi nāma natthi. **Kalī**ti dosena samo aparādhopi natthi. **Khandhasamā**ti khandhehi samā. Yathā parihariyamānā khandhā dukkhā, evaṁ aññaṁ dukkhaṁ nāma natthi. **Santiparan**ti nibbānato uttariṁ aññaṁ sukhampi natthi. Aññaṁ hi sukhaṁ sukhameva, nibbānaṁ paramasukhanti attho.

Desanāvasāne kumārikā ca kumārako ca sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu. Tasmiṁ samaye Bhagavā tesaṁ aññamaññaṁ dassanākāraṁ akāsīti.

Aññatarakuladārikāvatthu catutthaṁ.

---

5. Eka-upāsakavatthu

Jighacchāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Āḷaviyaṁ viharanto ekaṁ upāsakaṁ ārabbha kathesi.

တဿာ ကိရ မာတာပိတရော အာဝါဟံ ကတွာ မင်္ဂလဒိဝသေ သတ္ထာရံ နိမန္တယိံသု။ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော တတ္ထ ဂန္တွာ နိသီဒိ။ သာပိ ခေါ ဝဓုကာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဥဒကပရိဿာဝနာဒီနိ ကရောန္တီ အပရာပရံ သဉ္စရတိ။ သာမိကောပိဿာ တံ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ တဿ ရာဂဝသေန ဩလောကေန္တဿ အန္တော ကိလေသော သမုဒါစရိ။ သော အညာဏာဘိဘူတော နေဝ ဗုဒ္ဓံ ဥပဋ္ဌဟိ၊ န အသီတိမဟာထေရေ။ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ "တံ ဝဓုကံ ဂဏှိဿာမီ"တိ ပန စိတ္တံ အကာသိ။ သတ္ထာ တဿဇ္ဈာသယံ ဩလောကေတွာ ယထာ တံ ဣတ္ထိံ န ပဿတိ၊ ဧဝမကာသိ။ သော အဒိသွာ သတ္ထာရံ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ တဿ ဩလောကေတွာ ဌိတကာလေ "ကုမာရက န ဟိ ရာဂဂ္ဂိနာ သဒိသော အဂ္ဂိ နာမ, ဒောသကလိနာ သဒိသော ကလိ နာမ, ခန္ဓပရိဟရဏဒုက္ခေန သဒိသံ ဒုက္ခံ နာမ အတ္ထိ၊ နိဗ္ဗာနသုခသဒိသံ သုခမ္ပိ နတ္ထိယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၀၂။ "နတ္ထိ ရာဂသမော အဂ္ဂိ၊ နတ္ထိ ဒောသသမော ကလိ။
နတ္ထိ ခန္ဓသမာ ဒုက္ခာ၊ နတ္ထိ သန္တိပရံ သုခ"န္တိ။

တတ္ထ **နတ္ထိ ရာဂသမော**တိ ဓူမံ ဝါ ဇာလံ ဝါ အင်္ဂါရံ ဝါ အဒဿေတွာ အန္တောယေဝ ဈာပေတွာ ဘသ္မမုဋ္ဌိံ ကာတုံ သမတ္ထော ရာဂေန သမော အညော အဂ္ဂိ နာမ နတ္ထိ။ **ကလီ**တိ ဒောသေန သမော အပရာဓောပိ နတ္ထိ။ **ခန္ဓသမာ**တိ ခန္ဓေဟိ သမာ။ ယထာ ပရိဟရိယမာနာ ခန္ဓာ ဒုက္ခာ၊ ဧဝံ အညံ ဒုက္ခံ နာမ နတ္ထိ။ **သန္တိပရ**န္တိ နိဗ္ဗာနတော ဥတ္တရိံ အညံ သုခမ္ပိ နတ္ထိ။ အညံ ဟိ သုခံ သုခမေဝ၊ နိဗ္ဗာနံ ပရမသုခန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ကုမာရိကာ စ ကုမာရကော စ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တသ္မိံ သမယေ ဘဂဝါ တေသံ အညမညံ ဒဿနာကာရံ အကာသီတိ။

အညတရကုလဒါရိကာဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ဧကဥပါသကဝတ္ထု

ဇိဃစ္ဆာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ အာဠဝိယံ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

Ekasmiṁ hi divase Satthā Jetavane Gandhakuṭiyaṁ nisinnova paccūsakāle lokaṁ volokento Āḷaviyaṁ ekaṁ duggatamanussaṁ disvā tassūpanissayasampattiṁ ñatvā pañcasatabhikkhuparivāro Āḷaviṁ agamāsi. Āḷavivāsino Satthāraṁ nimantayiṁsu. Sopi duggatamanusso “Satthā kira āgato”ti sutvā “Satthu santike dhammaṁ sossāmī”ti manaṁ akāsi. Taṁdivasameva cassa eko goṇo palāyi. So “kiṁ nu kho goṇaṁ pariyesissāmi, udāhu dhammaṁ suṇāmī”ti cintetvā “goṇaṁ pariyesitvā pacchā dhammaṁ sossāmī”ti pātova gehā nikkhami. Āḷavivāsinopi Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā parivisitvā anumodanatthāya pattaṁ gaṇhiṁsu. Satthā “yaṁ nissāya ahaṁ tiṁsayojanamaggaṁ āgato, so goṇaṁ pariyesituṁ araññaṁ paviṭṭho, tasmiṁ āgate yeva dhammaṁ desessāmī”ti tuṇhī ahosi.

Sopi manusso divā goṇaṁ disvā gogaṇe pakkhipitvā “sacepi aññaṁ natthi, Satthu vandanamattampi karissāmī”ti jighacchāpīḷitopi gehaṁ gamanāya manaṁ akatvā vegena Satthu santikaṁ āgantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Satthā tassa ṭhitakāle dānaveyyāvaṭikaṁ āha “atthi kiñci bhikkhusaṁghassa atirittabhattan”ti. “Bhante sabbaṁ atthī”ti. “Tena hi imaṁ parivisāhī”ti. So Satthārā vuttaṭṭhāneyeva[1] taṁ nisīdāpetvā yāgukhādanīyabhojanīyehi sakkaccaṁ parivisi. So bhuttabhatto mukhaṁ vikkhālesi. Ṭhapetvā kira imaṁ ṭhānaṁ tīsu piṭakesu aññattha gatāgatassa bhattavicāraṇaṁ nāma natthi. Tassa passaddhadarathassa cittaṁ ekaggaṁ ahosi. Athassa Satthā anupubbiṁ kathaṁ kathetvā saccāni pakāsesi. So desanāvasāne sotāpattiphale patiṭṭhahi. Satthāpi anumodanaṁ katvā uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Mahājano Satthāraṁ anugantvā nivatti.

Bhikkhū Satthārā saddhiṁ gacchantā yeva ujjhāyiṁsu “passathāvuso Satthu kammaṁ, aññesu divasesu evarūpaṁ natthi, ajja panekaṁ manussaṁ disvāva yāgu-ādīni vicāretvā dāpesī”ti. Satthā nivattitvā ṭhitakova “kiṁ kathetha bhikkhave”ti pucchitvā tamatthaṁ sutvā “āma bhikkhave ahaṁ tiṁsayojanaṁ kantāraṁ āgacchanto tassa upāsakassūpanissayaṁ disvā āgato, so ativiya jighacchito, pātova paṭṭhāya goṇaṁ

1. Vuttaniyameneva (Ka)

ဧကသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော အာဠဝိယံ ဧကံ ဒုဂ္ဂတမနုဿံ ဒိသွာ တဿူပနိဿယသမ္ပတ္တိံ ဉတွာ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော အာဠဝိံ အဂမာသိ။ အာဠဝိဝါသိနော သတ္ထာရံ နိမန္တယိံသု။ သောပိ ဒုဂ္ဂတမနုဿော “သတ္ထာ ကိရ အာဂတော”တိ သုတွာ “သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သောဿာမီ”တိ မနံ အကာသိ။ တံဒိဝသမေဝ စဿ ဧကော ဂေါဏော ပလာယိ။ သော “ကိံ နု ခေါ ဂေါဏံ ပရိယေသိဿာမိ၊ ဥဒါဟု ဓမ္မံ သုဏာမီ”တိ စိန္တေတွာ “ဂေါဏံ ပရိယေသိတွာ ပစ္ဆာ ဓမ္မံ သောဿာမီ”တိ ပါတောဝ ဂေဟာ နိက္ခမိ။ အာဠဝိဝါသိနောပိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ ပရိဝိသိတွာ အနုမောဒနတ္ထာယ ပတ္တံ ဂဏှိံသု။ သတ္ထာ “ယံ နိဿာယ အဟံ တိံသယောဇနမဂ္ဂံ အာဂတော၊ သော ဂေါဏံ ပရိယေသိတုံ အရညံ ပဝိဋ္ဌော၊ တသ္မိံ အာဂတေယေဝ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီ”တိ တုဏှီ အဟောသိ။

သောပိ မနုဿော ဒိဝါ ဂေါဏံ ဒိသွာ ဂေါဂဏေ ပက္ခိပိတွာ “သစေပိ အညံ နတ္ထိ၊ သတ္ထု ဝန္ဒနမတ္တမ္ပိ ကရိဿာမီ”တိ ဇိဃစ္ဆာပီဠိတောပိ ဂေဟံ ဂမနာယ မနံ အကတွာ ဝေဂေန သတ္ထု သန္တိကံ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ တဿ ဌိတကာလေ ဒါနဝေယျာဝဋိကံ အာဟ “အတ္ထိ ကိဉ္စိ ဘိက္ခုသံဃဿ အတိရိတ္တဘတ္တ”န္တိ။ ဘန္တေ သဗ္ဗံ အတ္ထီတိ။ တေန ဟိ ဣမံ ပရိဝိသာဟီတိ။ သော သတ္ထာရာ ဝုတ္တဋ္ဌာနေယေဝ[1] တံ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခါဒနီယဘောဇနီယေဟိ သက္ကစ္စံ ပရိဝိသိ။ သော ဘုတ္တဘတ္တော မုခံ ဝိက္ခာလေသိ။ ဌပေတွာ ကိရ ဣမံ ဌာနံ တီသု ပိဋကေသု အညတ္ထ ဂတာဂတဿ ဘတ္တဝိစာရဏံ နာမ နတ္ထိ။ တဿ ပဿဒ္ဓဒရထဿ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ အဟောသိ။ အထဿ သတ္ထာ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေတွာ သစ္စာနိ ပကာသေသိ။ သော ဒေသနာဝသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ သတ္ထာပိ အနုမောဒနံ ကတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ မဟာဇနော သတ္ထာရံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တိ။

ဘိက္ခူ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တာယေဝ ဥဇ္ဈာယိံသု “ပဿထာဝုသော သတ္ထု ကမ္မံ၊ အညေသု ဒိဝသေသု ဧဝရူပံ နတ္ထိ၊ အဇ္ဇ ပနေကံ မနုဿံ ဒိသွာဝ ယာဂုအာဒီနိ ဝိစာရေတွာ ဒါပေသီ”တိ။ သတ္ထာ နိဝတ္တိတွာ ဌိတကောဝ “ကိံ ကထေထ ဘိက္ခဝေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တမတ္ထံ သုတွာ “အာမ ဘိက္ခဝေ အဟံ တိံသယောဇနံ ကန္တာရံ အာဂစ္ဆန္တော တဿ ဥပါသကဿူပနိဿယံ ဒိသွာ အာဂတော၊ သော အတိဝိယ ဇိဃစ္ဆိတော၊ ပါတောဝ ပဋ္ဌာယ ဂေါဏံ

၁-ဝုတ္တနိယမေနေဝ (က)

pariyesanto araññe vicari. 'Jighacchadukkhena dhamme desiyamānepi paṭivijjhituṁ na sakkhissatī'ti cintetvā evaṁ akāsiṁ. Jighacchārogasadiso rogo nāma natthī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

203. "Jighacchāparamā rogā, saṅkhāraparamā dukhā.
Etaṁ ñatvā yathābhūtaṁ, nibbānaṁ paramaṁ sukhan"ti.

Tattha **jighacchāparamā rogā**ti yasmā añño rogo sakiṁ tikicchito vinassati vā tadaṅgavasena vā pahīyati, jighacchā pana niccakālaṁ tikicchitabbā yevāti sesarogānaṁ ayaṁ paramā nāma. **Saṅkhārā**ti pañca khandhā. **Etaṁ ñatvā**ti jighacchāsamo rogo natthi, khandhapariharaṇasamaṁ dukkhaṁ nāma natthīti etamatthaṁ yathābhūtaṁ ñatvā paṇḍito nibbānaṁ sacchi karoti. Nibbānaṁ **paramaṁ sukhan**ti taṁ hi sabbasukhānaṁ paramaṁ uttamaṁ sukhanti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Eka-upāsakavatthu pañcamaṁ.

---

6. Pasenadikosalavatthu

Ārogyaparamā lābhāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto rājānaṁ Pasenadikosalaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Rājā taṇḍuladoṇassa odanaṁ tadupiyena[1] sūpabyañjanena bhuñjati. Ekadivasaṁ bhuttapātarāso bhattasammadaṁ avinodetvā Satthu santikaṁ gantvā kilantarūpo ito cito ca samparivattati, niddāya abhibhūyamānopi ujukaṁ nipajjituṁ asakkonto ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ Satthā āha "kiṁ Mahārāja avissamitvāva āgatosī"ti. "Āma bhante bhuttakālato paṭṭhāya me mahādukkhaṁ hotī"ti. Atha naṁ Satthā "mahārāja atibahubhojanaṁ evaṁ dukkhaṁ hotī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Tadanucchavikena (Sī), tadanurūpiyena (Ka)

ပရိယေသန္တော အရညေ ဝိစရိ။ ‘ဇိဃစ္ဆာဒုက္ခေန ဓမ္မေ ဒေသိယမာနေပိ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ န သက္ခိဿတီ’တိ စိန္တေတွာ ဧဝံ အကာသိံ၊ ဇိဃစ္ဆာရောဂသဒိသော ရောဂေါ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၀၃။ “ဇိဃစ္ဆာပရမာ ရောဂါ၊ သင်္ခါရပရမာ ဒုခါ။
ဧတံ ဉတွာ ယထာဘူတံ၊ နိဗ္ဗာနံ ပရမံ သုခ”န္တိ။

တတ္ထ **ဇိဃစ္ဆာပရမာ ရောဂါ**တိ ယသ္မာ အညော ရောဂေါ သကိံ တိကိစ္ဆိတော ဝိနဿတိ ဝါ တဒင်္ဂဝသေန ဝါ ပဟီယတိ၊ ဇိဃစ္ဆာ ပန နိစ္စကာလံ, တိကိစ္ဆိတဗ္ဗာ ယေဝါတိ သေသရောဂါနံ အယံ ပရမာ နာမ။ **သင်္ခါရာ**တိ ပဉ္စ ခန္ဓာ။ **ဧတံ ဉတွာ**တိ ဇိဃစ္ဆာသမော ရောဂေါ နတ္ထိ၊ ခန္ဓပရိဟရဏသမံ ဒုက္ခံ နာမ နတ္ထီတိ ဧတမတ္ထံ ယထာဘူတံ ဉတွာ ပဏ္ဍိတော နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိ ကရောတိ။ **နိဗ္ဗာနံ ပရမံ သုခ**န္တိ တံ ဟိ သဗ္ဗသုခါနံ ပရမံ ဥတ္တမံ သုခန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဧကဥပါသကဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု

အာရောဂျပရမာ လာဘာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ရာဇာနံ ပသေနဒိကောသလံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ရာဇာ တဏ္ဍုလဒေါဏဿ ဩဒနံ တဒုပိယေန[၁] သူပဗျဉ္ဇနေန ဘုဉ္ဇတိ။ ဧကဒိဝသံ ဘုတ္တပါတရာသော ဘတ္တသမ္မဒံ အဝိနောဒေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ကိလန္တရူပေါ ဣတော စိတော စ သမ္ပရိဝတ္တတိ၊ နိဒ္ဒါယ အဘိဘူယမာနောပိ ဥဇုကံ နိပဇ္ဇိတုံ အသက္ကောန္တော ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ “ကိံ မဟာရာဇ အဝိဿမိတွာဝ အာဂတောသီ”တိ။ အာမ ဘန္တေ ဘုတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ မေ မဟာဒုက္ခံ ဟောတီတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “မဟာရာဇ အတိဗဟုဘောဇနံ ဧဝံ ဒုက္ခံ ဟောတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-တဒနုစ္ဆဝိကေန (သီ)၊ တဒနုရူပိယေန (က)

"Middhī yadā hoti mahagghaso ca,
Niddāyitā samparivattasāyī.
Mahāvarāhova nivāpapuṭṭho,
Punappunaṁ gabbhamupeti mando"ti[1].

Imāya gāthāya ovaditvā "mahārāja bhojanaṁ nāma mattāya bhuñjituṁ vaṭṭati. Mattabhojino hi sukhaṁ hotī"ti uttari ovadanto imaṁ gāthamāha—

"Manujassa sadā satīmato,
Mattaṁ jānato laddhabhojane.
Tanukassa bhavanti vedanā,
Saṇikaṁ jīrati āyu pālayan"ti[2].

Rājā gāthaṁ uggaṇhituṁ nāsakkhi, samīpe ṭhitaṁ pana bhāgineyyaṁ Sudassanaṁ nāma māṇavaṁ "imaṁ gāthaṁ uggaṇha tātā"ti āha. So taṁ gāthaṁ uggaṇhitvā "kiṁ karomi bhante"ti Satthāraṁ pucchi. Atha naṁ Satthā āha "rañño bhuñjantassa osānapiṇḍakāle imaṁ gāthaṁ vadeyyāsi, Rājā atthaṁ sallakkhetvā yaṁ piṇḍaṁ chaḍḍessati, tasmiṁ piṇḍe sitthagaṇanāya rañño bhattapacanakāle tattake taṇḍule hareyyāsī"ti. So "sādhu bhante"ti sāyampi pātopi Rañño bhuñjantassa osānapiṇḍakāle taṁ gāthaṁ udāharitvā tena chaḍḍitapiṇḍe sitthagaṇanāya taṇḍule hāpesi[3]. Rājāpi tassa gāthaṁ sutvā sahassaṁ sahassaṁ dāpesi. So aparena samayena nāḷikodanaparamatāya saṇṭhahitvā sukhappatto tanusarīro ahosi.

Athekadivasaṁ Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā āha "bhante idāni me sukhaṁ jātaṁ, migampi assampi anubandhitvā gaṇhanasamattho jātomhi. Pubbe me bhāgineyyena saddhiṁ yuddhameva hoti, idāni Vajīrakumāriṁ nāma dhītaraṁ bhāgineyyassa datvā so gāmo tassā yeva nhānacuṇṇamūlaṁ katvā dinno, tena saddhiṁ viggaho vūpasanto, imināpi me kāraṇena sukhameva jātaṁ. Kulasantakaṁ rājamaṇiratanaṁ[4] no gehe

1. Khu 1. 59 piṭṭhe. 2. Saṁ 1. 82 piṭṭhe. 3. Hāresi (Sī, Syā)
4. Kusarājakālikaṁ maṇiratanampi (Sī), kusarājasantakaṁ maṇiratanampi (Syā)

"မိဒ္ဓီ ယဒါ ဟောတိ မဟဂ္ဃသော စ၊
နိဒ္ဒါယိတာ သမ္ပရိဝတ္တသာယီ။
မဟာဝရာဟောဝ နိဝါပပုဋ္ဌော၊
ပုနပ္ပုနံ ဂဗ္ဘမုပေတိ မန္ဒော"တိ[၁]။

ဣမာယ ဂါထာယ ဩဝဒိတွာ "မဟာရာဇ ဘောဇနံ နာမ မတ္တာယ ဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ မတ္တဘောဇိနော ဟိ သုခံ ဟောတီ"တိ ဥတ္တရိ ဩဝဒန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

"မနုဇဿ သဒါ သတီမတော၊
မတ္တံ ဇာနတော လဒ္ဓဘောဇနေ။
တနုကဿ ဘဝန္တိ ဝေဒနာ၊
သဏိကံ ဇီရတိ အာယုပါလယ"န္တိ[၂]။

ရာဇာ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏှိတုံ နာသက္ခိ၊ သမီပေ ဌိတံ ပန ဘာဂိနေယျံ သုဒဿနံ နာမ မာဏဝံ "ဣမံ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏှ တာတာ"တိ အာဟ။ သော တံ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ "ကိံ ကရောမိ ဘန္တေ"တိ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ "ရညော ဘုဉ္ဇန္တဿ ဩသာနပိဏ္ဍကာလေ ဣမံ ဂါထံ ဝဒေယျာသိ၊ ရာဇာ အတ္ထံ သလ္လက္ခေတွာ ယံ ပိဏ္ဍံ ဆဍ္ဍေဿတိ၊ တသ္မိံ ပိဏ္ဍေ သိတ္ထဂဏနာယ ရညော ဘတ္တပစနကာလေ တတ္တကေ တဏ္ဍုလေ ဟရေယျာသီ"တိ။ သော "သာဓု ဘန္တေ"တိ သာယမ္ပိ ပါတောပိ ရညော ဘုဉ္ဇန္တဿ ဩသာနပိဏ္ဍကာလေ တံ ဂါထံ ဥဒါဟရိတွာ တေန ဆဍ္ဍိတပိဏ္ဍေ သိတ္ထဂဏနာယ တဏ္ဍုလေ ဟာပေသိ[၃]။ ရာဇာပိ တဿ ဂါထံ သုတွာ သဟဿံ သဟဿံ ဒါပေသိ။ သော အပရေန သမယေန နာဠိကောဒနပရမတာယ သဏ္ဌဟိတွာ သုခပ္ပတ္တော တနုသရီရော အဟောသိ။

အထေကဒိဝသံ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ "ဘန္တေ ဣဒါနိ မေ သုခံ ဇာတံ၊ မိဂမ္ပိ အဿမ္ပိ အနုဗန္ဓိတွာ ဂဏှနသမတ္ထော ဇာတောမှိ။ ပုဗ္ဗေ မေ ဘာဂိနေယျေန သဒ္ဓိံ ယုဒ္ဓမေဝ ဟောတိ၊ ဣဒါနိ ဝဇီရကုမာရိံ နာမ ဓီတရံ ဘာဂိနေယျဿ ဒတွာ သော ဂါမော တဿာ ယေဝ နှာနစုဏ္ဏမူလံ ကတွာ ဒိန္နော၊ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဂ္ဂဟော ဝူပသန္တော၊ ဣမိနာပိ မေ ကာရဏေန သုခမေဝ ဇာတံ။ ကုလသန္တကံ ရာဇမဏိရတနံ[၄] နော ဂေဟေ

၁-ခု ၁-၅၉-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၁-၈၂-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဟာရေသိ (သီ၊ သျာ)
၄-ကုသရာဇကာလိကံ မဏိရတနမ္ပိ (သီ)၊ ကုသရာဇသန္တကံ မဏိရတနမ္ပိ (သျာ)

purimadivase naṭṭhaṁ, tampi idāni hatthapattaṁ āgataṁ, imināpi me kāraṇena sukhameva jātaṁ. Tumhākaṁ sāvakehi saddhiṁ vissāsaṁ icchantena ñātidhītāpi no gehe katā, imināpi mama kāraṇena sukhameva jātan"ti. Satthā "ārogyaṁ nāma Mahārāja paramo lābho[1], yathāladdhena santuṭṭhabhāvasadisampi[2] dhanaṁ, vissāsasadiso ca paramā ñāti, nibbānasadisañca sukhaṁ nāma natthī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

204. "Ārogyaparamā lābhā, santuṭṭhiparamaṁ dhanaṁ.
Vissāsaparamā ñāti, nibbānaparamaṁ sukhan"ti.

Tattha **ārogyaparamā lābhā**ti arogabhāvaparamā lābhā. Rogino hi vijjamānāpi lābhā alābhā yeva, tasmā arogassa sabbalābhā āgatāva honti. Tenetaṁ vuttaṁ "ārogyaparamā lābhā"ti. **Santuṭṭhiparamaṁ dhanan**ti gihino vā pabbajitassa vā yaṁ attanā laddhaṁ attano santakaṁ, teneva tussanabhāvo santuṭṭhī nāma sesadhanehi paramaṁ dhanaṁ. **Vissāsaparamā ñātī**ti mātā vā hotu pitā vā, yena saddhiṁ vissāso natthi, so aññātakova. Yena aññātakena pana saddhiṁ vissāso atthi, so asambandhopi paramo uttamo ñāti. Tena vuttaṁ "vissāsaparamā ñātī"ti. Nibbānasadisaṁ pana sukhaṁ nāma natthi, tenevāha **nibbānaparamaṁ sukhan**ti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Pasenadikosalavatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Tissattheravatthu

Pavivekarasanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Vesāliyaṁ viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

Satthārā hi "bhikkhave ahaṁ ito catūhi māsehi parinibbāyissāmī"ti vutte Satthu santike satta bhikkhusatāni santāsaṁ āpajjiṁsu,

1. Paramā lābhā (Sī, Syā)
2. Santuṭṭhabhāvasadisaṁ hi (Sī)

ပုရိမဒိဝသေ နဋ္ဌံ၊ တမ္ပိ ဣဒါနိ ဟတ္ထပတ္တံ အာဂတံ၊ ဣမိနာပိ မေ ကာရဏေန သုခမေဝ ဇာတံ။ တုမှာကံ သာဝကေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ ဣစ္ဆန္တေန ဉာတိဓီတာပိ နော ဂေဟေ ကတာ၊ ဣမိနာပိ မမ ကာရဏေန သုခမေဝ ဇာတ”န္တိ။ သတ္ထာ “အာရောဂျံ နာမ မဟာရာဇ ပရမော လာဘော[၁]၊ ယထာလဒ္ဓေန သန္တုဋ္ဌဘာဝသဒိသမ္ပိ[၂] ဓနံ, ဝိဿာသသဒိသော စ ပရမာ ဉာတိ, နိဗ္ဗာနသဒိသဉ္စ သုခံ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၀၄။ “အာရောဂျပရမာ လာဘာ၊ သန္တုဋ္ဌိပရမံ ဓနံ။
ဝိဿာသပရမာ ဉာတိ၊ နိဗ္ဗာနပရမံ သုခ”န္တိ။

တတ္ထ **အာရောဂျပရမာ လာဘာ**တိ အရောဂဘာဝပရမာ လာဘာ။ ရောဂိနော ဟိ ဝိဇ္ဇမာနာပိ လာဘာ အလာဘာယေဝ၊ တသ္မာ အရောဂဿ သဗ္ဗလာဘာ အာဂတာဝ ဟောန္တိ။ တေနေတံ ဝုတ္တံ “အာရောဂျပရမာ လာဘာ”တိ။ **သန္တုဋ္ဌိပရမံ ဓနန္တိ** ဂိဟိနော ဝါ ပဗ္ဗဇိတဿ ဝါ ယံ အတ္တနာ လဒ္ဓံ အတ္တနော သန္တကံ၊ တေနေဝ တုဿနဘာဝေါ သန္တုဋ္ဌီ နာမ သေသဓနေဟိ ပရမံ ဓနံ။ **ဝိဿာသပရမာ ဉာတီ**တိ မာတာ ဝါ ဟောတု ပိတာ ဝါ၊ ယေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော နတ္ထိ၊ သော အညာတကောဝ။ ယေန အညာတကေန ပန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော အတ္ထိ၊ သော အသမ္ဗန္ဓောပိ ပရမော ဥတ္တမော ဉာတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဝိဿာသပရမာ ဉာတီ”တိ။ နိဗ္ဗာနသဒိသံ ပန သုခံ နာမ နတ္ထိ၊ တေနေဝါဟ **နိဗ္ဗာနပရမံ သုခ**န္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-တိဿတ္ထေရဝတ္ထု

ပဝိဝေကရသန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေသာလိယံ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သတ္ထာရာ ဟိ “ဘိက္ခဝေ အဟံ ဣတော စတူဟိ မာသေဟိ ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ သတ္ထု သန္တိကေ သတ္တ ဘိက္ခုသတာနိ သန္တာသံ အာပဇ္ဇိံသု၊

၁-ပရမာ လာဘာ (သီ၊ သျာ)
၂-သန္တုဋ္ဌဘာဝသဒိသံ ဟိ (သီ)

khīṇāsavānaṁ dhammasaṁvego uppajji, puthujjanā assūni sandhāretuṁ nāsakkhiṁsu. Bhikkhū vaggā vaggā hutvā “kiṁ nu kho karissāmā”ti mantentā vicaranti. Atheko Tissatthero nāma bhikkhu “Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati, ahañcamhi avītarāgo, Satthari dharamāneyeva mayā arahattaṁ gaṇhituṁ vaṭṭatī”ti catūsu iriyāpathesu ekakova vihāsi. Bhikkhūnaṁ santike gamanaṁ vā kenaci saddhiṁ kathāsallāpo vā natthi. Atha naṁ bhikkhū āhaṁsu “āvuso Tissa kasmā evaṁ karosī”ti. So tesaṁ kathaṁ na suṇāti. Te tassa pavattiṁ Satthu ārocetvā “bhante tumhesu Tissattherassa sineho natthī”ti āhaṁsu. Satthā taṁ pakkosāpetvā “kasmā Tissa evaṁ akāsī”ti pucchitvā tena attano adhippāye ārocite “sādhu Tissā”ti sādhukāraṁ datvā “bhikkhave mayi sineho Tissasadisova hotu. Gandhamālādīhi pūjaṁ karontāpi neva maṁ pūjenti, Dhammānudhammaṁ paṭipajjamānā yeva pana maṁ pūjentī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

205. “Pavivekarasaṁ pitvā, rasaṁ upasamassa ca.
Niddaro hoti nippāpo, dhammapītirasaṁ pivan”ti.

Tattha **pavivekarasan**ti pavivekato uppannaṁ rasaṁ, ekībhāvasukhanti attho. **Pitvā**ti dukkhapariññādīni karonto ārammaṇato sacchikiriyāvasena pivitvā. **Upasamassa cā**ti kilesūpasamanibbānassa ca rasaṁ pitvā. **Niddaro hotī**ti tena ubhayarasapānena khīṇāsavo bhikkhu abbhantare rāgadarathādīnaṁ abhāvena niddaro ceva nippāpo ca hoti. **Rasaṁ pivan**ti navavidhalokuttaradhammavasena uppannaṁ pītirasaṁ pivantopi niddaro nippāpo ca hoti.

Desanāvasāne Tissatthero arahattaṁ pāpuṇi, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Tissattheravatthu sattamaṁ.

ခီဏာသဝါနံ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ၊ ပုထုဇ္ဇနာ အဿူနိ သန္ဓာရေတုံ နာသက္ခိံသု။ ဘိက္ခူ ဝဂ္ဂါ ဝဂ္ဂါ ဟုတွာ “ကိံ နု ခေါ ကရိဿာမာ”တိ မန္တေန္တာ ဝိစရန္တိ။ အထေကော တိဿတ္ထေရော နာမ ဘိက္ခု “သတ္ထာ ကိရ စတုမာသစ္စယေန ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ အဟဉ္စမှိ အဝီတရာဂေါ၊ သတ္ထရိ ဓရမာနေယေဝ မယာ အရဟတ္တံ ဂဏှိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စတူသု ဣရိယာပထေသု ဧကကောဝ ဝိဟာသိ။ ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ ဂမနံ ဝါ ကေနစိ သဒ္ဓိံ ကထာသလ္လာပေါ ဝါ နတ္ထိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ အာဟံသု “အာဝုသော တိဿ ကသ္မာ ဧဝံ ကရောသီ”တိ။ သော တေသံ ကထံ န သုဏာတိ။ တေ တဿ ပဝတ္တိံ သတ္ထု အာရောစေတွာ “ဘန္တေ တုမှေသု တိဿတ္ထေရဿ သိနေဟော နတ္ထီ”တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “ကသ္မာ တိဿ ဧဝံ အကာသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တေန အတ္တနော အဓိပ္ပါယေ အာရောစိတေ “သာဓု တိဿာ”တိ သာဓုကာရံ ဒတွာ “ဘိက္ခဝေ မယိ သိနေဟော တိဿသဒိသောဝ ဟောတု။ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ပူဇံ ကရောန္တာပိ နေဝ မံ ပူဇေန္တိ၊ ဓမ္မာနုဓမ္မံ ပဋိပဇ္ဇမာနာယေဝ ပန မံ ပူဇေန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၀၅။ “ပဝိဝေကရသံ ပိတွာ၊ ရသံ ဥပသမဿ စ။
နိဒ္ဒရော ဟောတိ နိပ္ပါပေါ၊ ဓမ္မပီတိရသံ ပိဝ”န္တိ။

တတ္ထ **ပဝိဝေကရသ**န္တိ ပဝိဝေကတော ဥပ္ပန္နံ ရသံ၊ ဧကီဘာဝသုခန္တိ အတ္ထော။ **ပိတွာ**တိ ဒုက္ခပရိညာဒီနိ ကရောန္တော အာရမ္မဏတော သစ္ဆိကိရိယာဝသေန ပိဝိတွာ။ **ဥပသမဿ စာ**တိ ကိလေသူပသမနိဗ္ဗာနဿ စ ရသံ ပိတွာ။ **နိဒ္ဒရော ဟောတီ**တိ တေန ဥဘယရသပါနေန ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု အဗ္ဘန္တရေ ရာဂဒရထာဒီနံ အဘာဝေန နိဒ္ဒရော စေဝ နိပ္ပါပေါ စ ဟောတိ။ **ရသံ ပိဝ**န္တိ နဝဝိဓလောကုတ္တရဓမ္မဝသေန ဥပ္ပန္နံ ပီတိရသံ ပိဝန္တောပိ နိဒ္ဒရော နိပ္ပါပေါ စ ဟောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ တိဿတ္ထေရော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

တိဿတ္ထေရဝတ္ထု သတ္တမံ။

8. Sakkavatthu

Sāhu dassananti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvagāmake viharanto Sakkaṁ ārabbha kathesi.

Tathāgatassa hi āyusaṅkhāre vissaṭṭhe lohitapakkhandikābādhassa uppannabhāvaṁ ñatvā Sakko devarājā “mayā Satthu santikaṁ gantvā gilānupaṭṭhānaṁ kātuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā tigāvutappamāṇaṁ attabhāvaṁ vijahitvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā hatthehi pāde parimajji. Atha naṁ Satthā āha “ko eso”ti. Ahaṁ bhante Sakkoti. Kasmā āgatosīti. Tumhe gilāne upaṭṭhahituṁ bhanteti. Sakka devānaṁ manussagandho yojanasatato paṭṭhāya gale baddhakuṇapaṁ viya hoti, gaccha tvaṁ, atthi me gilānupaṭṭhakā bhikkhūti. “Bhante caturāsītiyojanasahassamatthake ṭhito tumhākaṁ sīlagandhaṁ ghāyitvā āgato, ahameva upaṭṭhahissāmī”ti so Satthu sarīravaḷañjanabhājanaṁ aññassa hatthenāpi phusituṁ adatvā sīse yeva ṭhapetvā nīharanto mukhasaṅkocanamattampi na akāsi, gandhabhājanaṁ pariharanto viya ahosi. Evaṁ Satthāraṁ paṭijaggitvā Satthu phāsukakāle yeva agamāsi.

Bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “aho Satthari Sakkassa sineho, evarūpaṁ nāma dibbasampattiṁ pahāya mukhasaṅkocanamattampi akatvā gandhabhājanaṁ nīharanto viya Satthu sarīravaḷañjanabhājanaṁ sīsena nīharanto upaṭṭhānamakāsī”ti. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “kiṁ vadetha bhikkhave, anacchariyaṁ etaṁ, yaṁ Sakko devarājā mayi sinehaṁ karoti. Ayaṁ Sakko hi devarājā maṁ nissāya jarasakkabhāvaṁ vijahitvā sotāpanno hutvā taruṇasakkassa bhāvaṁ patto, ahaṁ hissa maraṇabhayatajjitassa Pañcasikhagandhabbadevaputtaṁ purato katvā āgatakāle Indasālaguhāyaṁ devaparisāya majjhe nisinnassa—

‘Puccha Vāsava maṁ pañhaṁ, yaṁ kiñci manasicchasi.
Tassa tasseva pañhassa, ahaṁ antaṁ karomi te’ti[1]—

1. Dī 2. 220 piṭṭhe.

၈-သက္ကဝတ္ထု

သာဟု ဒဿနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝဂါမကေ ဝိဟရန္တော သက္ကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တထာဂတဿ ဟိ အာယုသင်္ခါရေ ဝိဿဋ္ဌေ လောဟိတပက္ခန္ဒိကာဗာဓဿ ဥပ္ပန္နဘာဝံ ဉတွာ သက္ကော ဒေဝရာဇာ “မယာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဂိလာနုပဋ္ဌာနံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ တိဂါဝုတပ္ပမာဏံ အတ္တဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဟတ္ထေဟိ ပါဒေ ပရိမဇ္ဇိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ “ကော ဧသော”တိ။ အဟံ ဘန္တေ သက္ကောတိ။ ကသ္မာ အာဂတောသီတိ။ တုမှေ ဂိလာနေ ဥပဋ္ဌဟိတုံ ဘန္တေတိ။ သက္က ဒေဝါနံ မနုဿဂန္ဓော ယောဇနသတတော ပဋ္ဌာယ ဂလေ ဗဒ္ဓကုဏပံ ဝိယ ဟောတိ၊ ဂစ္ဆ တွံ၊ အတ္ထိ မေ ဂိလာနုပဋ္ဌကာ ဘိက္ခူတိ။ “ဘန္တေ စတုရာသီတိယောဇနသဟဿမတ္ထကေ ဌိတော တုမှာကံ သီလဂန္ဓံ ဃာယိတွာ အာဂတော၊ အဟမေဝ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ”တိ သော သတ္ထု သရီရဝဠဉ္ဇနဘာဇနံ အညဿ ဟတ္ထေနာပိ ဖုသိတုံ အဒတွာ သီသေယေဝ ဌပေတွာ နီဟရန္တော မုခသင်္ကောစနမတ္တမ္ပိ န အကာသိ၊ ဂန္ဓဘာဇနံ ပရိဟရန္တော ဝိယ အဟောသိ။ ဧဝံ သတ္ထာရံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ သတ္ထု ဖာသုကကာလေယေဝ အဂမာသိ။

ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အဟော သတ္ထရိ သက္ကဿ သိနေဟော၊ ဧဝရူပံ နာမ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ပဟာယ မုခသင်္ကောစနမတ္တမ္ပိ အကတွာ ဂန္ဓဘာဇနံ နီဟရန္တော ဝိယ သတ္ထု သရီရဝဠဉ္ဇနဘာဇနံ သီသေန နီဟရန္တော ဥပဋ္ဌာနမကာသီ”တိ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “ကိံ ဝဒေထ ဘိက္ခဝေ၊ အနစ္ဆရိယံ ဧတံ၊ ယံ သက္ကော ဒေဝရာဇာ မယိ သိနေဟံ ကရောတိ။ အယံ သက္ကော ဟိ ဒေဝရာဇာ မံ နိဿာယ ဇရသက္ကဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ သောတာပန္နော ဟုတွာ တရုဏသက္ကဿ ဘာဝံ ပတ္တော၊ အဟံ ဟိဿ မရဏဘယတဇ္ဇိတဿ ပဉ္စသိခဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တံ ပုရတော ကတွာ အာဂတကာလေ ဣန္ဒသာလဂုဟာယံ ဒေဝပရိသာယ မဇ္ဈေ နိသိန္နဿ—

‘ပုစ္ဆ ဝါသဝ မံ ပဉှံ၊ ယံ ကိဉ္စိ မနသိစ္ဆသိ။
တဿ တဿေဝ ပဉှဿ၊ အဟံ အန္တံ ကရောမိ တေ’တိ[၁]—

၁-ဒီ ၂-၂၂၀-ပိဋ္ဌေ။

vatvā tassa kaṅkhaṁ vinodento dhammaṁ desesiṁ. Desanā vasāne cuddasannaṁ pāṇakoṭīnaṁ dhammābhisamayo ahosi, Sakkopi yathānisinnova sotāpattiphalaṁ patvā taruṇasakko jāto. Evamassāhaṁ bahūpakāro. Tassa mayi sineho nāma anacchariyo. Bhikkhave ariyānañhi dassanampi sukhaṁ, tehi saddhiṁ ekaṭṭhāne sannivāsopi sukho. Bālehi saddhiṁ pana sabbametaṁ dukkhan"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

206. "Sāhu dassanamariyānaṁ, sannivāso sadā sukho.
Adassanena bālānaṁ, niccameva sukhī siyā.

207. Bālasaṅgatacārī hi, dīghamaddhāna socati.
Dukkho bālehi saṁvāso, amitteneva sabbadā.
Dhīro ca sukhasaṁvāso, ñātīnaṁva samāgamo.

Tasmā hi—

208. Dhīrañca paññañca bahussutañca,
Dhorayhasīlaṁ vatavantamariyaṁ.
Taṁ tādisaṁ sappurisaṁ sumedhaṁ,
Bhajetha nakkhattapathaṁva candimā"ti.

Tattha **sāhū**ti sundaraṁ bhaddakaṁ. **Sannivāso**ti na kevalañca tesaṁ dassanameva, tehi saddhiṁ ekaṭṭhāne nisīdanādibhāvopi tesaṁ vattapaṭivattaṁ kātuṁ labhanabhāvopi sādhu yeva. **Bālasaṅgatacārīhī**ti yo bālena sahacārī. **Dīghamaddhānan**ti so bālasahāyena "ehi sandhicchedādīni karomā"ti vuccamāno tena saddhiṁ ekacchando hutvā tāni karonto hatthacchedādīni patvā dīghamaddhānaṁ socati. **Sabbadā**ti yathā asihatthena vā amittena āsīvisādīhi vā saddhiṁ ekato vāso nāma niccaṁ dukkho, tatheva bālehi saddhinti attho. **Dhīro ca sukhasaṁvāso**ti ettha sukho saṁvāso etenāti sukhasaṁvāso, paṇḍitena saddhiṁ ekaṭṭhāne saṁvāso sukhoti attho. Kathaṁ? **Ñātīnaṁva samāgamo**ti yathāpi ñātīnaṁ samāgamo sukho, evaṁ sukho.

Tasmā hīti yasmā bālehi saddhiṁ saṁvāso dukkho, paṇḍitena saddhiṁ sukho, tasmā hi dhitisampannaṁ dhīrañca, lokiyalokuttarapaññāsampannaṁ

ဝတွာ တဿ ကင်္ခံ ဝိနောဒေန္တော ဓမ္မံ ဒေသေသိံ။ ဒေသနာဝသာနေ စုဒ္ဒသန္နံ ပါဏကောဋီနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ၊ သက္ကောပိ ယထာနိသိန္နောဝ သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ တရုဏသက္ကော ဇာတော။ ဧဝမဿာဟံ ဗဟူပကာရော။ တဿ မယိ သိနေဟော နာမ အနစ္ဆရိယော။ ဘိက္ခဝေ အရိယာနဉ္ဟိ ဒဿနမ္ပိ သုခံ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ သန္နိဝါသောပိ သုခေါ။ ဗာလေဟိ သဒ္ဓိံ ပန သဗ္ဗမေတံ ဒုက္ခ”န္တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၀၆။ “သာဟု ဒဿနမရိယာနံ၊ သန္နိဝါသော သဒါ သုခေါ။
အဒဿနေန ဗာလာနံ၊ နိစ္စမေဝ သုခီ သိယာ။

၂၀၇။ ဗာလသင်္ဂတစာရီ ဟိ၊ ဒီဃမဒ္ဓါန သောစတိ။
ဒုက္ခော ဗာလေဟိ သံဝါသော၊ အမိတ္တေနေဝ သဗ္ဗဒါ။
ဓီရော စ သုခသံဝါသော၊ ဉာတီနံဝ သမာဂမော။

တသ္မာ ဟိ—

၂၀၈။ ဓီရဉ္စ ပညဉ္စ ဗဟုဿုတဉ္စ၊
ဓောရယှသီလံ ဝတဝန္တမရိယံ။
တံ တာဒိသံ သပ္ပုရိသံ သုမေဓံ၊
ဘဇေထ နက္ခတ္တပထံဝ စန္ဒိမာ”တိ။

တတ္ထ **သာဟူ**တိ သုန္ဒရံ ဘဒ္ဒကံ။ **သန္နိဝါသော**တိ န ကေဝလဉ္စ တေသံ ဒဿနမေဝ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ နိသီဒနာဒိဘာဝေါပိ တေသံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကာတုံ လဘနဘာဝေါပိ သာဓုယေဝ။ **ဗာလသင်္ဂတစာရီဟီ**တိ ယော ဗာလေန သဟစာရီ။ **ဒီဃမဒ္ဓါန**န္တိ သော ဗာလသဟာယေန “ဧဟိ သန္ဓိစ္ဆေဒါဒီနိ ကရောမာ”တိ ဝုစ္စမာနော တေန သဒ္ဓိံ ဧကစ္ဆန္ဒော ဟုတွာ တာနိ ကရောန္တော ဟတ္ထစ္ဆေဒါဒီနိ ပတွာ ဒီဃမဒ္ဓါနံ သောစတိ။ **သဗ္ဗဒါ**တိ ယထာ အသိဟတ္ထေန ဝါ အမိတ္တေန အာသီဝိသာဒီဟိ ဝါ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဝါသော နာမ နိစ္စံ ဒုက္ခော၊ တထေဝ ဗာလေဟိ သဒ္ဓိန္တိ အတ္ထော။ **ဓီရော စ သုခသံဝါသော**တိ ဧတ္ထ သုခေါ သံဝါသော ဧတေနာတိ သုခသံဝါသော၊ ပဏ္ဍိတေန သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ သံဝါသော သုခေါတိ အတ္ထော။ ကထံ? **ဉာတီနံဝ သမာဂမော**တိ ယထာပိ ဉာတီနံ သမာဂမော သုခေါ၊ ဧဝံ သုခေါ။

တသ္မာ ဟီတိ ယသ္မာ ဗာလေဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသော ဒုက္ခော၊ ပဏ္ဍိတေန သဒ္ဓိံ သုခေါ၊ တသ္မာ ဟိ ဓိတိသမ္ပန္နံ ဓီရဉ္စ, လောကိယလောကုတ္တရပညာသမ္ပန္နံ

paññañca, āgamādhigamasampannaṁ bahussutañca, Arahattapāpanakasaṅkhātāya dhuravahanasīlatāya dhorayhasīlaṁ, sīlavatena ceva dhutaṅgavatena ca vatavantaṁ, kilesehi ārakatāya ariyaṁ, tathārūpaṁ sappurisaṁ sobhanapaññaṁ yathā nimmalaṁ nakkhattapathasaṅkhātaṁ ākāsaṁ candimā bhajati, evaṁ bhajetha payirupāsethāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sakkavatthu aṭṭhamaṁ.

Sukhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pannarasamo vaggo.

ပညဉ္စ, အာဂမာဓိဂမသမ္ပန္နံ ဗဟုဿုတဉ္စ, အရဟတ္တပါပနကသင်္ခါတာယ ဓုရဝဟနသီလတာယ ဓောရယှသီလံ, သီလဝတေန စေဝ ဓုတင်္ဂဝတေန စ ဝတဝန္တံ, ကိလေသေဟိ အာရကတာယ အရိယံ, တထာရူပံ သပ္ပုရိသံ သောဘနပဉှံ ယထာ နိမ္မလံ နက္ခတ္တပထသင်္ခါတံ အာကာသံ စန္ဒိမာ ဘဇတိ၊ ဧဝံ ဘဇေထ ပယိရုပါသေထာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သက္ကဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

သုခဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ပန္နရသမော ဝဂ္ဂေါ။

16. Piyavagga

1. Tayojanapabbajitavatthu

Ayogeti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto tayo pabbajite ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kira ekasmiṁ kule mātāpitūnaṁ ekaputtako ahosi piyo manāpo. So ekadivasaṁ gehe nimantitānaṁ bhikkhūnaṁ anumodanaṁ karontānaṁ dhammakathaṁ sutvā pabbajitukāmo hutvā mātāpitaro pabbajjaṁ yāci. Te nānujāniṁsu. Tassa etadahosi "ahaṁ mātāpitūnaṁ apassantānaṁyeva bahi gantvā pabbajissāmī"ti. Athassa pitā bahi nikkhamanto "imaṁ rakkheyyāsī"ti mātaraṁ paṭicchāpesi, mātā bahi nikkhamantī pitaraṁ paṭicchāpesi. Athassa ekadivasaṁ pitari bahi gate mātā "puttaṁ rakkhissāmī"ti ekaṁ dvārabāhaṁ nissāya ekaṁ pādehi uppīḷetvā chamāya nisinnā suttaṁ kantati. So "imaṁ vañcetvā gamissāmī"ti cintetvā "amma thokaṁ tāva apehi, sarīravalañjaṁ karissāmī"ti vatvā tāya pāde samiñjite nikkhamitvā vegena vihāraṁ gantvā bhikkhū upasaṅkamitvā "pabbājetha maṁ bhante"ti yācitvā tesaṁ santike pabbaji.

Athassa pitā āgantvā mātaraṁ pucchi "kahaṁ me putto"ti. Sāmi imasmiṁ padese ahosīti. So "kahaṁ nu kho me putto"ti olokento taṁ adisvā "vihāraṁ gato bhavissatī"ti vihāraṁ gantvā puttaṁ pabbajitaṁ disvā kanditvā roditvā "tāta kiṁ maṁ nāsesī"ti vatvā "mama putte pabbajite ahaṁ idāni gehe kiṁ karissāmī"ti sayampi bhikkhū yācitvā[1] pabbaji. Athassa mātāpi "kiṁ nu kho me putto ca pati ca cirāyanti, kacci vihāraṁ gantvā pabbajitā"ti te olokentī vihāraṁ gantvā ubhopi pabbajite disvā "imesaṁ pabbajitakāle mama gehena ko attho"ti sayampi bhikkhuni-upassayaṁ gantvā pabbaji. Te pabbajitvāpi vinā bhavituṁ na sakkonti, vihārepi bhikkhuni-upassayepi ekatova nisīditvā sallapantā divasaṁ vītināmenti. Tena bhikkhūpi bhikkhuniyopi ubbāḷhā honti.

---

1. Bhikkhūnaṁ santike (Syā)

၁၆–ပိယဝဂ္ဂ

၁–တယောဇနပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု

အယောဂေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တယော ပဗ္ဗဇိတေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဧကသ္မိံ ကုလေ မာတာပိတူနံ ဧကပုတ္တကော အဟောသိ ပိယော မနာပေါ။ သော ဧကဒိဝသံ ဂေဟေ နိမန္တိတာနံ ဘိက္ခူနံ အနုမောဒနံ ကရောန္တာနံ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတုကာမော ဟုတွာ မာတာပိတရော ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ တေ နာနုဇာနိံသု။ တဿ ဧတဒဟောသိ "အဟံ မာတာပိတူနံ အပဿန္တာနံယေဝ ဗဟိ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ"တိ။ အထဿ ပိတာ ဗဟိ နိက္ခမန္တော "ဣမံ ရက္ခေယျာသီ"တိ မာတရံ ပဋိစ္ဆာပေသိ၊ မာတာ ဗဟိ နိက္ခမန္တီ ပိတရံ ပဋိစ္ဆာပေသိ။ အထဿ ဧကဒိဝသံ ပိတရိ ဗဟိ ဂတေ မာတာ "ပုတ္တံ ရက္ခိဿာမီ"တိ ဧကံ ဒွါရဗာဟံ နိဿာယ ဧကံ ပါဒေဟိ ဥပ္ပီဠေတွာ ဆမာယ နိသိန္နာ သုတ္တံ ကန္တတိ။ သော "ဣမံ ဝဉ္စေတွာ ဂမိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ "အမ္မ ထောကံ တာဝ အပေဟိ၊ သရီရဝလဉ္ဇံ ကရိဿာမီ"တိ ဝတွာ တာယ ပါဒေ သမိဉ္ဇိတေ နိက္ခမိတွာ ဝေဂေန ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခူ ဥပသင်္ကမိတွာ "ပဗ္ဗာဇေထ မံ ဘန္တေ"တိ ယာစိတွာ တေသံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။

အထဿ ပိတာ အာဂန္တွာ မာတရံ ပုစ္ဆိ "ကဟံ မေ ပုတ္တော"တိ။ သာမိ ဣမသ္မိံ ပဒေသေ အဟောသီတိ။ သော "ကဟံ နု ခေါ မေ ပုတ္တော"တိ ဩလောကေန္တော တံ အဒိသွာ "ဝိဟာရံ ဂတော ဘဝိဿတီ"တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပုတ္တံ ပဗ္ဗဇိတံ ဒိသွာ ကန္ဒိတွာ ရောဒိတွာ "တာတ ကိံ မံ နာသေသီ"တိ ဝတွာ "မမ ပုတ္တေ ပဗ္ဗဇိတေ အဟံ ဣဒါနိ ဂေဟေ ကိံ ကရိဿာမီ"တိ သယမ္ပိ ဘိက္ခူ ယာစိတွာ[၁] ပဗ္ဗဇိ။ အထဿ မာတာပိ "ကိံ နု ခေါ မေ ပုတ္တော စ ပတိ စ စိရာယန္တိ၊ ကစ္စိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိတာ"တိ တေ ဩလောကေန္တီ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဥဘောပိ ပဗ္ဗဇိတေ ဒိသွာ "ဣမေသံ ပဗ္ဗဇိတကာလေ မမ ဂေဟေန ကော အတ္ထော"တိ သယမ္ပိ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ ဂန္တွာ ပဗ္ဗဇိ။ တေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဝိနာ ဘဝိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ဝိဟာရေပိ ဘိက္ခုနိဥပဿယေပိ ဧကတောဝ နိသီဒိတွာ သလ္လပန္တာ ဒိဝသံ ဝီတိနာမေန္တိ။ တေန ဘိက္ခူပိ ဘိက္ခုနိယောပိ ဥဗ္ဗာဠှာ ဟောန္တိ။

၁-ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ (သျာ)

Athekadivasaṁ bhikkhū nesaṁ kiriyaṁ Satthu ārocesuṁ. Satthā te pakkosāpetvā “saccaṁ kira tumhe evaṁ karothā”ti pucchitvā “saccan”ti vutte “kasmā evaṁ karotha. Na hi esa pabbajitānaṁ yogo”ti. Bhante vinā bhavituṁ na sakkomāti. “Pabbajitakālato paṭṭhāya evaṁ karaṇaṁ ayuttaṁ. Piyānaṁ hi adassanaṁ, appiyānañca dassanaṁ dukkhameva. Tasmā sattesu ca saṅkhāresu ca kañci piyaṁ vā appiyaṁ vā kātuṁ na vaṭṭatī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

209. “Ayoge yuñja’mattānaṁ, yogasmiñca ayojayaṁ.
Atthaṁ hitvā piyaggāhī, piheta’ttānuyoginaṁ.

210. Mā piyehi samāgañchi, appiyehi kudācanaṁ.
Piyānaṁ adassanaṁ dukkhaṁ, appiyānañca dassanaṁ.

211. Tasmā piyaṁ na kayirātha, piyāpāyo hi pāpako.
Ganthā tesaṁ na vijjanti, yesaṁ natthi piyāppiyan”ti.

Tattha **ayoge**ti ayuñjitabbe ayonisomanasikāre. Vesiyāgocarādibhedassa hi chabbidhassa agocarassa sevanaṁ idha ayonisomanasikāro nāma, tasmiṁ ayonisomanasikāre attānaṁ yuñjantoti attho. **Yogasmin**ti tabbiparīte ca yonisomanasikāre ayuñjantoti attho. **Atthaṁ hitvā**ti pabbajitakālato paṭṭhāya adhisīlādisikkhattayaṁ attho nāma, taṁ atthaṁ hitvā. **Piyaggāhī**ti pañcakāmaguṇasaṅkhātaṁ piyameva gaṇhanto. **Piheta’ttānuyoginan**ti tāya paṭipattiyā sāsanato cuto gihibhāvaṁ patvā pacchā ye attānuyogaṁ anuyuttā sīlādīni sampādetvā devamanussānaṁ santikā sakkāraṁ labhanti, tesaṁ piheti, “aho vatāhampi evarūpo assan”ti icchatīti attho.

Mā piyehīti piyehi sattehi vā saṅkhārehi vā kudācanaṁ ekakkhaṇepi na samāgaccheyya, tathā appiyehi. Kiṁ kāraṇā? Piyānañhi viyogavasena adassanaṁ appiyānañca upasaṅkamanavasena dassanaṁ nāma dukkhaṁ. **Tasmā**ti yasmā idaṁ ubhayampi dukkhaṁ, tasmā kañci sattaṁ vā saṅkhāraṁ vā piyaṁ nāma na kareyya. **Piyāpāyo hī**ti piyehi apāyo

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ နေသံ ကိရိယံ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တေ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တုမှေ ဧဝံ ကရောထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စန္”တိ ဝုတ္တေ “ကသ္မာ ဧဝံ ကရောထ။ န ဟိ ဧသ ပဗ္ဗဇိတာနံ ယောဂေါ”တိ။ ဘန္တေ ဝိနာ ဘဝိတုံ န သက္ကောမာတိ။ “ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဧဝံ ကရဏံ အယုတ္တံ။ ပိယာနံ ဟိ အဒဿနံ, အပ္ပိယာနဉ္စ ဒဿနံ ဒုက္ခမေဝ။ တသ္မာ သတ္တေသု စ သင်္ခါရေသု စ ကဉ္စိ ပိယံ ဝါ အပ္ပိယံ ဝါ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၀၉။ “အယောဂေ ယုဉ္ဇ'မတ္တာနံ၊ ယောဂသ္မိဉ္စ အယောဇယံ။
အတ္ထံ ဟိတွာ ပိယဂ္ဂါဟီ၊ ပိဟေတ'တ္တာနုယောဂိနံ။

၂၁၀။ မာ ပိယေဟိ သမာဂဉ္ဆိ၊ အပ္ပိယေဟိ ကုဒါစနံ။
ပိယာနံ အဒဿနံ ဒုက္ခံ၊ အပ္ပိယာနဉ္စ ဒဿနံ။

၂၁၁။ တသ္မာ ပိယံ န ကယိရာထ၊ ပိယာပါယော ဟိ ပါပကော။
ဂန္ထာ တေသံ န ဝိဇ္ဇန္တိ၊ ယေသံ နတ္ထိ ပိယာပ္ပိယ”န္တိ။

တတ္ထ **အယောဂေ**တိ အယုဉ္ဇိတဗ္ဗေ အယောနိသောမနသိကာရေ။ ဝေသိယာဂေါစရာဒိဘေဒဿ ဟိ ဆဗ္ဗိဓဿ အဂေါစရဿ သေဝနံ ဣဓ အယောနိသောမနသိကာရော နာမ၊ တသ္မိံ အယောနိသောမနသိကာရေ အတ္တာနံ ယုဉ္ဇန္တောတိ အတ္ထော။ **ယောဂသ္မိ**န္တိ တဗ္ဗိပရီတေ စ ယောနိသောမနသိကာရေ အယုဉ္ဇန္တောတိ အတ္ထော။ **အတ္ထံ ဟိတွာ**တိ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ အဓိသီလာဒိသိက္ခတ္တယံ အတ္ထော နာမ၊ တံ အတ္ထံ ဟိတွာ။ **ပိယဂ္ဂါဟီ**တိ ပဉ္စကာမဂုဏသင်္ခါတံ ပိယမေဝ ဂဏှန္တော။ **ပိဟေတ'တ္တာနုယောဂိန**န္တိ တာယ ပဋိပတ္တိယာ သာသနတော စုတော ဂိဟိဘာဝံ ပတွာ ပစ္ဆာ ယေ အတ္တာနုယောဂံ အနုယုတ္တာ သီလာဒီနိ သမ္ပာဒေတွာ ဒေဝမနုဿာနံ သန္တိကာ သက္ကာရံ လဘန္တိ၊ တေသံ ပိဟေတိ၊ “အဟော ဝတာဟမ္ပိ ဧဝရူပေါ အဿ”န္တိ ဣစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

မာ ပိယေဟီတိ ပိယေဟိ သတ္တေဟိ ဝါ သင်္ခါရေဟိ ဝါ ကုဒါစနံ ဧကက္ခဏေပိ န သမာဂစ္ဆေယျ၊ တထာ အပ္ပိယေဟိ။ ကိံ ကာရဏာ? ပိယာနဉ္ဟိ ဝိယောဂဝသေန အဒဿနံ အပ္ပိယာနဉ္စ ဥပသင်္ကမနဝသေန ဒဿနံ နာမ ဒုက္ခံ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ ဒုက္ခံ၊ တသ္မာ ကဉ္စိ သတ္တံ ဝါ သင်္ခါရံ ဝါ ပိယံ နာမ န ကရေယျ။ **ပိယာပါယော ဟီ**တိ ပိယေဟိ အပါယော

viyogo. **Pāpako**ti lāmako. **Ganthā tesaṁ na vijjantī**ti yesaṁ piyaṁ natthi, tesaṁ abhijjhākāyagantho pahīyati. Yesaṁ appiyaṁ natthi, tesaṁ byāpādo kāyagantho. Tesu pana dvīsu pahīnesu sesaganthā pahīnā honti. Tasmā piyaṁ vā appiyaṁ vā na kattabbanti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti. Te pana tayo janā “mayaṁ vinā bhavituṁ na sakkomā”ti vibbhamitvā gehameva agamiṁsūti.

Tayojanapabbajitavatthu paṭhamaṁ.

---

2. Aññatarakuṭumbikavatthu

Piyato jāyatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ kuṭumbikaṁ ārabbha kathesi.

So hi attano putte kālakate puttasokābhibhūto āḷāhanaṁ gantvā rodati, puttasokaṁ sandhāretuṁ na sakkoti. Satthā paccūsakāle lokaṁ volokento tassa sotāpattimaggassūpanissayaṁ disvā piṇḍapātapaṭikkanto ekaṁ pacchāsamaṇaṁ gahetvā tassa gehadvāraṁ agamāsi. So Satthu āgatabhāvaṁ sutvā “mayā saddhiṁ paṭisanthāraṁ kātukāmo bhavissatī”ti Satthāraṁ pavesetvā gehamajjhe āsanaṁ paññāpetvā Satthari nisinne āgantvā ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ Satthā “kiṁ nu kho upāsaka dukkhitosī”ti pucchitvā tena puttaviyogadukkhe ārocite “upāsaka mā cintayi, idaṁ maraṇaṁ nāma na ekasmiṁyeva ṭhāne, na ca ekasseva hoti, yāvatā pana bhavuppatti nāma atthi, sabbasattānaṁ hotiyeva. Ekasaṅkhāropi nicco nāma natthi. Tasmā ‘maraṇadhammaṁ mataṁ, bhijjanadhammaṁ bhinnan’ti yoniso paccavekkhitabbaṁ, na socitabbaṁ. Porāṇapaṇḍitāpi hi puttassa matakāle ‘maraṇadhammaṁ mataṁ, bhijjanadhammaṁ bhinnan’ti sokaṁ akatvā maraṇassatimeva bhāvayiṁsū”ti vatvā “bhante ke evamakaṁsu, kadā ca akaṁsu, ācikkhatha me”ti yācito tassatthassa pakāsanatthaṁ atītaṁ āharitvā—

ဝိယောဂေါ။ **ပါပကော**တိ လာမကော။ **ဂန္ထာ တေသံ န ဝိဇ္ဇန္တီ**တိ ယေသံ ပိယံ နတ္ထိ၊ တေသံ အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထော ပဟီယတိ။ ယေသံ အပ္ပိယံ နတ္ထိ၊ တေသံ ဗျာပါဒေါ ကာယဂန္ထော။ တေသု ပန ဒွီသု ပဟီနေသု သေသဂန္ထာ ပဟီနာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ ပိယံ ဝါ အပ္ပိယံ ဝါ န ကတ္တဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။ တေ ပန တယော ဇနာ “မယံ ဝိနာ ဘဝိတုံ န သက္ကောမာ”တိ ဝိဗ္ဘမိတွာ ဂေဟမေဝ အဂမိံသူတိ။

တယောဇနပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-အညတရကုဋုမ္ဗိကဝတ္ထု

ပိယတော ဇာယတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ကုဋုမ္ဗိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ဟိ အတ္တနော ပုတ္တေ ကာလကတေ ပုတ္တသောကာဘိဘူတော အာဠာဟနံ ဂန္တွာ ရောဒတိ၊ ပုတ္တသောကံ သန္ဓာရေတုံ န သက္ကောတိ။ သတ္ထာ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော တဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿူပနိဿယံ ဒိသွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဧကံ ပစ္ဆာသမဏံ ဂဟေတွာ တဿ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ သော သတ္ထု အာဂတဘာဝံ သုတွာ “မယာ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကာတုကာမော ဘဝိဿတီ”တိ သတ္ထာရံ ပဝေသေတွာ ဂေဟမဇ္ဈေ အာသနံ ပညာပေတွာ သတ္ထရိ နိသိန္နေ အာဂန္တွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကိံ နု ခေါ ဥပါသက ဒုက္ခိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တေန ပုတ္တဝိယောဂဒုက္ခေ အာရောစိတေ “ဥပါသက မာ စိန္တယိ၊ ဣဒံ မရဏံ နာမ န ဧကသ္မိံယေဝ ဌာနေ, န စ ဧကဿေဝ ဟောတိ၊ ယာဝတာ ပန ဘဝုပ္ပတ္တိ နာမ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဟောတိယေဝ။ ဧကသင်္ခါရောပိ နိစ္စော နာမ နတ္ထိ။ တသ္မာ ‘မရဏဓမ္မံ မတံ, ဘိဇ္ဇနဓမ္မံ ဘိန္န’န္တိ ယောနိသော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ၊ န သောစိတဗ္ဗံ။ ပေါရာဏပဏ္ဍိတာပိ ဟိ ပုတ္တဿ မတကာလေ ‘မရဏဓမ္မံ မတံ, ဘိဇ္ဇနဓမ္မံ ဘိန္န’န္တိ သောကံ အကတွာ မရဏဿတိမေဝ ဘာဝယိံသူ”တိ ဝတွာ “ဘန္တေ ကေ ဧဝမကံသု၊ ကဒါ စ အကံသု၊ အာစိက္ခထ မေ”တိ ယာစိတော တဿတ္ထဿ ပကာသနတ္ထံ အတီတံ အာဟရိတွာ—

“Uragova tacaṁ jiṇṇaṁ, hitvā gacchati saṁ tanuṁ.
Evaṁ sarīre nibbhoge, pete kālakate sati.
Ḍayhamāno na jānāti, ñātīnaṁ paridevitaṁ.
Tasmā etaṁ na socāmi, gato so tassa yā gatī”ti[1]—

Imaṁ Pañcakanipāte **Uragajātakaṁ** vitthāretvā “evaṁ pubbe paṇḍitā piyaputte kālakate yathā etarahi tvaṁ kammante vissajjetvā nirāhāro rodanto vicarasi, tathā avicaritvā maraṇassatibhāvanābalena sokaṁ akatvā āhāraṁ paribhuñjiṁsu, kammantañca adhiṭṭhahiṁsu. Tasmā ‘piyaputto me kālakato’ti mā cintayi. Uppajjamāno hi soko vā bhayaṁ vā piyameva nissāya uppajjatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

212. “Piyato jāyatī soko, piyato jāyatī bhayaṁ.
Piyato vippamuttassa, natthi soko kuto bhayan”ti.

Tattha **piyato**ti vaṭṭamūlako hi soko vā bhayaṁ vā uppajjamānaṁ piyameva sattaṁ vā saṅkhāraṁ vā nissāya uppajjati, tato pana vippamuttassa ubhayampetaṁ natthīti attho.

Desanāvasāne kuṭumbiko sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Aññatarakuṭumbikavatthu dutiyaṁ.

---

3. Visākhāvatthu

Pemato jāyatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Visākhaṁ upāsikaṁ ārabbha kathesi.

Sā kira puttassa dhītaraṁ Sudattaṁ[2] nāma kumārikaṁ attano ṭhāne ṭhapetvā gehe bhikkhusaṁghassa veyyāvaccaṁ kāresi. Sā aparena samayena kālamakāsi. Sā tassā sarīranikkhepaṁ kāretvā sokaṁ sandhāretuṁ asakkontī dukkhinī dummanā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā

1. Khu 5. 122 piṭṭhe.
2. Dantaṁ (Sī), sudattiṁ (Syā)

“ဥရဂေါဝ တစံ ဇိဏ္ဏံ၊ ဟိတွာ ဂစ္ဆတိ သံ တနုံ။
ဧဝံ သရီရေ နိဗ္ဘောဂေ၊ ပေတေ ကာလကတေ သတိ။
ဍယှမာနော န ဇာနာတိ၊ ဉာတီနံ ပရိဒေဝိတံ။
တသ္မာ ဧတံ န သောစာမိ၊ ဂတော သော တဿ ယာ ဂတီ”တိ[၁]—

ဣမံ ပဉ္စကနိပါတေ **ဥရဂဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ “ဧဝံ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိတာ ပိယပုတ္တေ ကာလကတေ ယထာ ဧတရဟိ တွံ ကမ္မန္တေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိရာဟာရော ရောဒန္တော ဝိစရသိ၊ တထာ အဝိစရိတွာ မရဏဿတိဘာဝနာဗလေန သောကံ အကတွာ အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇိံသု၊ ကမ္မန္တဉ္စ အဓိဋ္ဌဟိံသု။ တသ္မာ ‘ပိယပုတ္တော မေ ကာလကတော’တိ မာ စိန္တယိ။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဟိ သောကော ဝါ ဘယံ ဝါ ပိယမေဝ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၁၂။ “ပိယတော ဇာယတီ သောကော၊ ပိယတော ဇာယတီ ဘယံ။
ပိယတော ဝိပ္ပမုတ္တဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယ”န္တိ။

တတ္ထ **ပိယတော**တိ ဝဋ္ဋမူလကော ဟိ သောကော ဝါ ဘယံ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ပိယမေဝ သတ္တံ ဝါ သင်္ခါရံ ဝါ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတော ပန ဝိပ္ပမုတ္တဿ ဥဘယမ္ပေတံ နတ္ထီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ကုဋုမ္ဗိကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အညတရကုဋုမ္ဗိကဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ဝိသာခါဝတ္ထု

ပေမတော ဇာယတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝိသာခံ ဥပါသိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာ ကိရ ပုတ္တဿ ဓီတရံ သုဒတ္တံ[၂] နာမ ကုမာရိကံ အတ္တနော ဌာနေ ဌပေတွာ ဂေဟေ ဘိက္ခုသံဃဿ ဝေယျာဝစ္စံ ကာရေသိ။ သာ အပရေန သမယေန ကာလမကာသိ။ သာ တဿာ သရီရနိက္ခေပံ ကာရေတွာ သောကံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တီ ဒုက္ခိနီ ဒုမ္မနာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ

၁-ခု ၅-၁၂၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဒန္တံ (သီ)၊ သုဒတ္တိံ (သျာ)

ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ Satthā “kiṁ nu kho tvaṁ Visākhe dukkhinī dummanā assumukhā rodamānā nisinnā”ti āha. Sā tamatthaṁ ārocetvā “piyā me bhante sā kumārikā vattasampannā, idāni tathārūpaṁ na passāmī”ti āha. Kittakā pana Visākhe Sāvatthiyaṁ manussāti. Bhante tumhehiyeva me kathitaṁ satta janakoṭiyoti. Sace panāyaṁ ettako jano tava nattāya[1] sadiso bhaveyya, iccheyyāsi nanti. Āma bhanteti. Kati pana janā Sāvatthiyaṁ devasikaṁ kālaṁ karontīti. Bahū bhanteti. Nanu evaṁ sante tava asocanakālo na bhaveyya, rattindivaṁ rodantīyeva vicareyyāsīti. Hotu bhante, ñātaṁ mayāti. Atha naṁ Satthā “tena hi mā soci, soko vā bhayaṁ vā pematova jāyatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

213. “Pemato jāyatī soko, pemato jāyatī bhayaṁ.
Pemato vippamuttassa, natthi soko kuto bhayan”ti.

Tattha **pemato**ti puttadhītādīsu kataṁ pemameva nissāya soko jāyatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Visākhāvatthu tatiyaṁ.

4. Licchavīvatthu

Ratiyā jāyatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Vesāliṁ nissāya Kūṭāgārasālāyaṁ viharanto Licchavī ārabbha kathesi.

Te kira ekasmiṁ chaṇadivase aññamaññaṁ asadisehi alaṅkārehi alaṅkaritvā uyyānagamanatthāya nagarā nikkhamiṁsu. Satthā piṇḍāya pavisanto te disvā bhikkhū āmantesi “passatha bhikkhave Licchavayo, yehi devā Tāvatiṁsā na diṭṭhapubbā, te ime olokentū”ti. Vatvā nagaraṁ pāvisi. Tepi uyyānaṁ gacchantā ekaṁ nagarasobhiniṁ itthiṁ ādāya gantvā taṁ nissāya issābhibhūtā aññamaññaṁ paharitvā

1. Dantāya (Sī)

ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကိံ နု ခေါ တွံ ဝိသာခေ ဒုက္ခိနီ ဒုမ္မနာ အဿုမုခါ ရောဒမာနာ နိသိန္နာ”တိ အာဟ။ သာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ “ပိယာ မေ ဘန္တေ သာ ကုမာရိကာ ဝတ္တသမ္ပန္နာ၊ ဣဒါနိ တထာရူပံ န ပဿာမီ”တိ အာဟ။ ကိတ္တကာ ပန ဝိသာခေ သာဝတ္ထိယံ မနုဿာတိ။ ဘန္တေ တုမှေဟိယေဝ မေ ကထိတံ သတ္တ ဇနကောဋိယောတိ။ သစေ ပနာယံ ဧတ္တကော ဇနော တဝ နတ္တာယ[1] သဒိသော ဘဝေယျ၊ ဣစ္ဆေယျာသိ နန္တိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ကတိ ပန ဇနာ သာဝတ္ထိယံ ဒေဝသိကံ ကာလံ ကရောန္တီတိ။ ဗဟူ ဘန္တေတိ။ နနု ဧဝံ သန္တေ တဝ အသောစနကာလော န ဘဝေယျ၊ ရတ္တိန္ဒိဝံ ရောဒန္တီယေဝ ဝိစရေယျာသီတိ။ ဟောတု ဘန္တေ, ဉာတံ မယာတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “တေန ဟိ မာ သောစိ၊ သောကော ဝါ ဘယံ ဝါ ပေမတောဝ ဇာယတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၁၃။ “ပေမတော ဇာယတီ သောကော၊ ပေမတော ဇာယတီ ဘယံ။
ပေမတော ဝိပ္ပမုတ္တဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယ”န္တိ။

တတ္ထ **ပေမတော**တိ ပုတ္တဓီတာဒီသု ကတံ ပေမမေဝ နိဿာယ သောကော ဇာယတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဝိသာခါဝတ္ထု တတိယံ။

၄-လိစ္ဆဝိဝတ္ထု

ရတိယာ ဇာယတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေသာလိံ နိဿာယ ကူဋာဂါရသာလာယံ ဝိဟရန္တော လိစ္ဆဝီ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ ဧကသ္မိံ ဆဏဒိဝသေ အညမညံ အသဒိသေဟိ အလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရိတွာ ဥယျာနဂမနတ္ထာယ နဂရာ နိက္ခမိံသု။ သတ္ထာ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော တေ ဒိသွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “ပဿထ ဘိက္ခဝေ လိစ္ဆဝယော၊ ယေဟိ ဒေဝါ တာဝတိံသာ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ၊ တေ ဣမေ ဩလောကေန္တူ”တိ ဝတွာ နဂရံ ပါဝိသိ။ တေပိ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တာ ဧကံ နဂရသောဘိနိံ ဣတ္ထိံ အာဒါယ ဂန္တွာ တံ နိဿာယ ဣဿာဘိဘူတာ အညမညံ ပဟရိတွာ

၁-ဒန္တာယ (သီ)

lohitaṁ nadiṁ viya pavattayiṁsu[1]. Atha ne mañcenādāya ukkhipitvā āgamaṁsu. Satthāpi katabhattakicco nagarā nikkhami. Bhikkhūpi Licchavayo tathā nīyamāne disvā Satthāraṁ āhaṁsu "bhante Licchavirājāno pātova alaṅkatapaṭiyattā devā viya nagarā nikkhamitvā idāni ekaṁ itthiṁ nissāya imaṁ byasanaṁ pattā"ti. Satthā "bhikkhave soko vā bhayaṁ vā uppajjamānaṁ ratiṁ nissāya uppajjatiyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

214. "Ratiyā jāyatī soko, ratiyā jāyatī bhayaṁ.
Ratiyā vippamuttassa, natthi soko kuto bhayan"ti.

Tattha **ratiyā**ti pañcakāmaguṇaratito, taṁ nissāyāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Licchavīvatthu catutthaṁ.

---

5. Anitthigandhakumāravatthu

Kāmatoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Anitthigandhakumāraṁ nāma ārabbha kathesi.

So kira brahmalokā cutasatto Sāvatthiyaṁ mahābhogakule nibbatto jātadivasato paṭṭhāya itthisamīpaṁ upagantuṁ na icchati, itthiyā gayhamāno rodati. Vatthacumbaṭakena[2] naṁ gahetvā thaññaṁ pāyenti. So vayappatto mātāpitūhi "tāta āvāhaṁ te karissāmā"ti vutte "na me itthiyā attho"ti paṭikkhipitvā punappunaṁ yāciyamāno pañcasate suvaṇṇakāre pakkosāpetvā rattasuvaṇṇanikkhasahassaṁ[3] dāpetvā ativiya pāsādikaṁ ghanakoṭṭimaṁ itthirūpaṁ kāretvā puna mātāpitūhi "tāta tayi āvāhaṁ akaronte kulavaṁso na patiṭṭhahissati, kumārikaṁ te ānessāmā"ti vutte "tena hi sace me evarūpaṁ kumārikaṁ ānessatha, karissāmi vo vacanan"ti taṁ suvaṇṇarūpakaṁ dasseti. Athassa mātāpitaro abhiññāte brāhmaṇe pakkosāpetvā "amhākaṁ putto mahāpuñño, avassaṁ iminā saddhiṁ

1. Lohitanadī viya pavattiṁsu (Sī), lohitā nadī viya pavattiṁsu (Ka)
2. Vatthacumbiṭakena (Syā), vatthacumbuṭakena (Ka)
3. Tattha suvaṇṇassa nikkhasahassaṁ (Sī)

လောဟိတံ နဒိံ ဝိယ ပဝတ္တယိံသု[၁]။ အထ နေ မဉ္စေနာဒါယ ဥက္ခိပိတွာ အာဂမံသု။ သတ္ထာပိ ကတဘတ္တကိစ္စော နဂရာ နိက္ခမိ။ ဘိက္ခူပိ လိစ္ဆဝယော တထာ နီယမာနေ ဒိသွာ သတ္ထာရံ အာဟံသု “ဘန္တေ လိစ္ဆဝိရာဇာနော ပါတောဝ အလင်္ကတပဋိယတ္တာ ဒေဝါ ဝိယ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဣဒါနိ ဧကံ ဣတ္ထိံ နိဿာယ ဣမံ ဗျသနံ ပတ္တာ”တိ။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ သောကော ဝါ ဘယံ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ရတိံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၁၄။ “ရတိယာ ဇာယတီ သောကော၊ ရတိယာ ဇာယတီ ဘယံ။
ရတိယာ ဝိပ္ပမုတ္တဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယ”န္တိ။

တတ္ထ **ရတိယာ**တိ ပဉ္စကာမဂုဏရတိတော၊ တံ နိဿာယာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

လိစ္ဆဝိဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရဝတ္ထု

ကာမတောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဗြဟ္မလောကာ စုတသတ္တော သာဝတ္ထိယံ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တော ဇာတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဣတ္ထိသမီပံ ဥပဂန္တုံ န ဣစ္ဆတိ၊ ဣတ္ထိယာ ဂယှမာနော ရောဒတိ။ ဝတ္ထစုမ္ဗဋကေန[၂] နံ ဂဟေတွာ ထညံ ပါယေန္တိ။ သော ဝယပ္ပတ္တော မာတာပိတူဟိ “တာတ အာဝါဟံ တေ ကရိဿာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န မေ ဣတ္ထိယာ အတ္ထော”တိ ပဋိက္ခိပိတွာ ပုနပ္ပုနံ ယာစိယမာနော ပဉ္စသတေ သုဝဏ္ဏကာရေ ပက္ကောသာပေတွာ ရတ္တသုဝဏ္ဏနိက္ခသဟဿံ[၃] ဒါပေတွာ အတိဝိယ ပါသာဒိကံ ဃနကောဋ္ဋိမံ ဣတ္ထိရူပံ ကာရေတွာ ပုန မာတာပိတူဟိ “တာတ တယိ အာဝါဟံ အကရောန္တေ ကုလဝံသော န ပတိဋ္ဌဟိဿတိ၊ ကုမာရိကံ တေ အာနေဿာမာ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ သစေ မေ ဧဝရူပံ ကုမာရိကံ အာနေဿထ၊ ကရိဿာမိ ဝေါ ဝစန”န္တိ တံ သုဝဏ္ဏရူပကံ ဒဿေတိ။ အထဿ မာတာပိတရော အဘိညာတေ ဗြာဟ္မဏေ ပက္ကောသာပေတွာ “အမှာကံ ပုတ္တော မဟာပုညော၊ အဝဿံ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ

၁-လောဟိတနဒီ ဝိယ ပဝတ္တိံသု (သီ)၊ လောဟိတာ နဒီ ဝိယ ပဝတ္တိံသု (က)
၂-ဝတ္ထစုမ္ဗိဋကေန (သျာ)၊ ဝတ္ထစုမ္ဗုဋကေန (က)
၃-တတ္ထ သုဝဏ္ဏဿ နိက္ခသဟဿံ (သီ)

katapuññā kumārikā bhavissati, gacchatha imaṁ suvaṇṇarūpakaṁ gahetvā evarūpaṁ kumārikaṁ āharathā"ti pahiṇiṁsu. Te "sādhū"ti cārikaṁ carantā Maddaraṭṭhe Sāgalanagaraṁ gatā. Tasmiṁ ca nagare ekā soḷasavassuddesikā abhirūpā kumārikā ahosi, taṁ mātāpitaro sattabhūmikassa pāsādassūparimatale parivāsesuṁ. Tepi kho brāhmaṇā "sace idha evarūpā kumārikā bhavissati, imaṁ disvā 'ayaṁ asukassa kulassa dhītā viya abhirūpā'ti vakkhantī"ti taṁ suvaṇṇarūpakaṁ titthamagge ṭhapetvā ekamantaṁ nisīdiṁsu.

Athassā kumārikāya dhātī taṁ kumārikaṁ nhāpetvā sayampi nhāyitukāmā hutvā titthaṁ[1] āgatā taṁ rūpakaṁ disvā "dhītā me"ti saññāya "dubbinītāsi, idānevāhaṁ nhāpetvā nikkhantā, tvaṁ mayā puretaraṁ idhāgatāsī"ti hatthena paharitvā thaddhabhāvañceva nibbikāratañca ñatvā "ahaṁ me dhītāti saññamakāsiṁ, kiṁ nāmetan"ti āha. Atha naṁ te brāhmaṇā "evarūpā te amma dhītā"ti pucchiṁsu. Ayaṁ mama dhītu santike kiṁ agghatīti. Tena hi te dhītaraṁ amhākaṁ dassehīti. Sā tehi saddhiṁ gehaṁ gantvā sāmikānaṁ ārocesi. Te brāhmaṇehi saddhiṁ katapaṭisammodanā dhītaraṁ otāretvā heṭṭhāpāsāde suvaṇṇarūpakassa santike ṭhapesuṁ. Suvaṇṇarūpakaṁ nippabhaṁ ahosi, kumārikā sappabhā ahosi. Brāhmaṇā taṁ tesaṁ datvā kumārikaṁ paṭicchāpetvā gantvā Anitthigandhakumārassa mātāpitūnaṁ ārocayiṁsu. Te tuṭṭhamānasā "gacchatha, naṁ sīghaṁ ānethā"ti mahantena sakkārena pahiṇiṁsu.

Kumāropi taṁ pavattiṁ sutvā "Kañcanarūpatopi kira abhirūpatarā dārikā atthī"ti savanavaseneva sinehaṁ uppādetvā "sīghaṁ ānentū"ti āha. Sāpi kho yānaṁ āropetvā ānīyamānā atisukhumālatāya yānugghātena samuppāditavātarogā antarāmaggeyeva kālamakāsi. Kumāropi "āgatā"ti[2] nirantaraṁ pucchati, tassa atisinehena pucchantassa sahasāva anārocetvā katipāhaṁ vikkhepaṁ katvā tamatthaṁ ārocayiṁsu. So "tathārūpāya nāma itthiyā saddhiṁ samāgamaṁ nālatthan"ti uppannadomanasso pabbatena viya sokadukkhena

1. Tattha (Sī) 2. Āgatāgataṁ (Sī)

ကတပုညာ ကုမာရိကာ ဘဝိဿတိ၊ ဂစ္ဆထ ဣမံ သုဝဏ္ဏရူပကံ ဂဟေတွာ ဧဝရူပံ ကုမာရိကံ အာဟရထာ"တိ ပဟိဏိံသု။ တေ "သာဓူ"တိ စာရိကံ စရန္တာ မဒ္ဒရဋ္ဌေ သာဂလနဂရံ ဂတာ။ တသ္မိံ စ နဂရေ ဧကာ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကာ အဘိရူပါ ကုမာရိကာ အဟောသိ၊ တံ မာတာပိတရော သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿူပရိမတလေ ပရိဝါသေသုံ။ တေပိ ခေါ ဗြာဟ္မဏာ "သစေ ဣဓ ဧဝရူပါ ကုမာရိကာ ဘဝိဿတိ၊ ဣမံ ဒိသွာ 'အယံ အသုကဿ ကုလဿ ဓီတာ ဝိယ အဘိရူပါ'တိ ဝက္ခန္တီ"တိ တံ သုဝဏ္ဏရူပကံ တိတ္ထမဂ္ဂေ ဌပေတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။

အထဿာ ကုမာရိကာယ ဓာတီ တံ ကုမာရိကံ နှာပေတွာ သယမ္ပိ နှာယိတုကာမာ ဟုတွာ တိတ္ထံ[၁] အာဂတာ တံ ရူပကံ ဒိသွာ "ဓီတာ မေ"တိ သညာယ "ဒုဗ္ဗိနီတာသိ၊ ဣဒါနေဝါဟံ နှာပေတွာ နိက္ခန္တာ၊ တွံ မယာ ပုရေတရံ ဣဓာဂတာသီ"တိ ဟတ္ထေန ပဟရိတွာ ထဒ္ဓဘာဝဉ္စေဝ နိဗ္ဗိကာရတဉ္စ ဉတွာ "အဟံ မေ ဓီတာတိ သညမကာသိံ၊ ကိံ နာမေတ"န္တိ အာဟ။ အထ နံ တေ ဗြာဟ္မဏာ "ဧဝရူပါ တေ အမ္မ ဓီတာ"တိ ပုစ္ဆိံသု။ အယံ မမ ဓီတု သန္တိကေ ကိံ အဂ္ဃတီတိ။ တေန ဟိ တေ ဓီတရံ အမှာကံ ဒဿေဟီတိ။ သာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဂေဟံ ဂန္တွာ သာမိကာနံ အာရောစေသိ။ တေ ဗြာဟ္မဏေဟိ သဒ္ဓိံ ကတပဋိသမ္မောဒနာ ဓီတရံ ဩတာရေတွာ ဟေဋ္ဌာပါသာဒေ သုဝဏ္ဏရူပကဿ သန္တိကေ ဌပေသုံ။ သုဝဏ္ဏရူပကံ နိပ္ပဘံ အဟောသိ၊ ကုမာရိကာ သပ္ပဘာ အဟောသိ။ ဗြာဟ္မဏာ တံ တေသံ ဒတွာ ကုမာရိကံ ပဋိစ္ဆာပေတွာ ဂန္တွာ အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရဿ မာတာပိတူနံ အာရောစယိံသု။ တေ တုဋ္ဌမာနသာ "ဂစ္ဆထ၊ နံ သီဃံ အာနေထာ"တိ မဟန္တေန သက္ကာရေန ပဟိဏိံသု။

ကုမာရောပိ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ "ကဉ္စနရူပတောပိ ကိရ အဘိရူပတရာ ဒါရိကာ အတ္ထီ"တိ သဝနဝသေနေဝ သိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ "သီဃံ အာနေန္တူ"တိ အာဟ။ သာပိ ခေါ ယာနံ အာရောပေတွာ အာနီယမာနာ အတိသုခုမာလတာယ ယာနုဂ္ဃာတေန သမုပ္ပါဒိတဝါတရောဂါ အန္တရာမဂ္ဂေယေဝ ကာလမကာသိ။ ကုမာရောပိ "အာဂတာ"တိ[၂] နိရန္တရံ ပုစ္ဆတိ၊ တဿ အတိသိနေဟေန ပုစ္ဆန္တဿ သဟသာဝ အနာရောစေတွာ ကတိပါဟံ ဝိက္ခေပံ ကတွာ တမတ္ထံ အာရောစယိံသု။ သော "တထာရူပါယ နာမ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိံ သမာဂမံ နာလတ္ထ"န္တိ ဥပ္ပန္နဒောမနဿော ပဗ္ဗတေန ဝိယ သောကဒုက္ခေန

၁-တတ္ထ (သီ) ၂-အာဂတာဂတံ (သီ)

ajjhotthaṭo ahosi. Satthā tassūpanissayaṁ disvā piṇḍāya caranto taṁ gehadvāraṁ agamāsi. Athassa mātāpitaro Satthāraṁ antogehaṁ pavesetvā sakkaccaṁ parivisiṁsu. Satthā bhattakiccāvasāne “kahaṁ Anitthigandhakumāro”ti pucchi. Eso bhante āhārūpacchedaṁ katvā antogabbhe nisinnoti. Pakkosatha nanti. So āgantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā “kiṁ nu kho kumāra balavasoko uppanno”ti vutte “āma bhante ‘evarūpā nāma itthī antarāmagge kālakatā’ti sutvā balavasoko uppanno, bhattampi me nacchādetī”ti. Atha naṁ Satthā “jānāsi pana tvaṁ kumāra kiṁ te nissāya soko uppanno”ti. Na jānāmi bhanteti. “Kāmaṁ nissāya kumāra balavasoko uppanno, soko vā bhayaṁ vā kāmaṁ nissāya uppajjatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

215. “Kāmato jāyatī soko, kāmato jāyatī bhayaṁ.
Kāmato vippamuttassa, natthi soko kuto bhayan”ti.

Tattha **kāmato**ti vatthukāmakilesakāmato, duvidhampetaṁ kāmaṁ nissāyāti attho.

Desanāvasāne Anitthigandhakumāro sotāpattiphale patiṭṭhahi.

Anitthigandhakumāravatthu pañcamaṁ.

---

6. Aññatarabrāhmaṇavatthu

Taṇhāya jāyatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

So kira micchādiṭṭhiko ekadivasaṁ nadītīraṁ gantvā khettaṁ sodheti. Satthā tassa upanissayasampattiṁ disvā tassa santikaṁ agamāsi. So Satthāraṁ disvāpi sāmīcikammaṁ akatvā tuṇhī ahosi. Atha naṁ Satthā puretaraṁ ālapitvā “brāhmaṇa kiṁ karosī”ti āha. Khettaṁ bho Gotama sodhemīti. Satthā ettakameva vatvā gato. Punadivasepi tassa khettaṁ kasituṁ āgatassa santikaṁ gantvā “brāhmaṇa kiṁ karosī”ti pucchitvā “khettaṁ kasāmi bho Gotamā”ti sutvā pakkāmi. Punadivasādīsupi tatheva gantvā pucchitvā “bho Gotama khettaṁ vapāmi niddemi

အဇ္ဈောတ္ထဋော အဟောသိ။ သတ္ထာ တဿူပနိဿယံ ဒိသွာ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တံ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ အထဿ မာတာပိတရော သတ္ထာရံ အန္တောဂေဟံ ပဝေသေတွာ သက္ကစ္စံ ပရိဝိသိံသု။ သတ္ထာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ “ကဟံ အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရော”တိ ပုစ္ဆိ။ ဧသော ဘန္တေ အာဟာရူပစ္ဆေဒံ ကတွာ အန္တောဂဗ္ဘေ နိသိန္နောတိ။ ပက္ကောသထ နန္တိ။ သော အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ “ကိံ နု ခေါ ကုမာရ ဗလဝသောကော ဥပ္ပန္နော”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဘန္တေ ‘ဧဝရူပါ နာမ ဣတ္ထီ အန္တရာမဂ္ဂေ ကာလကတာ’တိ သုတွာ ဗလဝသောကော ဥပ္ပန္နော၊ ဘတ္တမ္ပိ မေ နစ္ဆာဒေတီ”တိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဇာနာသိ ပန တွံ ကုမာရ ကိံ တေ နိဿာယ သောကော ဥပ္ပန္နော”တိ။ န ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ “ကာမံ နိဿာယ ကုမာရ ဗလဝသောကော ဥပ္ပန္နော၊ သောကော ဝါ ဘယံ ဝါ ကာမံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၁၅။ “ကာမတော ဇာယတီ သောကော၊ ကာမတော ဇာယတီ ဘယံ။
ကာမတော ဝိပ္ပမုတ္တဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယ”န္တိ။

တတ္ထ **ကာမတော**တိ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမတော၊ ဒုဝိဓမ္ပေတံ ကာမံ နိဿာယာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။

အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

တဏှာယ ဇာယတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ဧကဒိဝသံ နဒီတီရံ ဂန္တွာ ခေတ္တံ သောဓေတိ။ သတ္ထာ တဿ ဥပနိဿယသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ တဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ သော သတ္ထာရံ ဒိသွာပိ သာမီစိကမ္မံ အကတွာ တုဏှီ အဟောသိ။ အထ နံ သတ္ထာ ပုရေတရံ အာလပိတွာ “ဗြာဟ္မဏ ကိံ ကရောသီ”တိ အာဟ။ ခေတ္တံ ဘော ဂေါတမ သောဓေမီတိ။ သတ္ထာ ဧတ္တကမေဝ ဝတွာ ဂတော။ ပုနဒိဝသေပိ တဿ ခေတ္တံ ကသိတုံ အာဂတဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဗြာဟ္မဏ ကိံ ကရောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ခေတ္တံ ကသာမိ ဘော ဂေါတမာ”တိ သုတွာ ပက္ကာမိ။ ပုနဒိဝသာဒီသုပိ တထေဝ ဂန္တွာ ပုစ္ဆိတွာ “ဘော ဂေါတမ ခေတ္တံ ဝပါမိ နိဒ္ဒေမိ

rakkhāmī”ti sutvā pakkāmi. Atha naṁ ekadivasaṁ brāhmaṇo āha “bho Gotama tvaṁ mama khettasodhanadivasato paṭṭhāya āgato. Sace me sassaṁ sampajjissati, tuyhampi saṁvibhāgaṁ karissāmi, tuyhaṁ adatvā sayaṁ na khādissāmi, ito dāni paṭṭhāya tvaṁ mama sahāyo”ti.

Athassa aparena samayena sassaṁ sampajji, tassa “sampannaṁ me sassaṁ, sve dāni lāyāpessāmī”ti lāyanatthaṁ kattabbakiccassa rattiṁ mahāmegho vassitvā sabbaṁ sassaṁ hari, khettaṁ tacchetvā ṭhapitasadisaṁ ahosi. Satthā pana paṭhamadivasaṁyeva “taṁ sassaṁ na sampajjissatī”ti aññāsi. Brāhmaṇo pātova “khettaṁ olokessāmī”ti gato tucchaṁ khettaṁ disvā uppannabalavasoko cintesi “samaṇo Gotamo mama khettasodhanakālato paṭṭhāya āgato, ahampi naṁ ‘imasmiṁ sasse nipphanne tuyhampi saṁvibhāgaṁ karissāmi, tuyhaṁ adatvā sayaṁ na khādissāmi, ito paṭṭhāya dāni tvaṁ mama sahāyo’ti avacaṁ. Sopi me manoratho matthakaṁ na pāpuṇī”ti āhārūpacchedaṁ katvā mañcake nipajji. Athassa Satthā gehadvāraṁ agamāsi. So Satthu āgamanaṁ sutvā “sahāyaṁ me ānetvā idha nisīdāpethā”ti āha. Parijano tathā akāsi. Satthā nisīditvā “kahaṁ brāhmaṇo”ti pucchitvā “gabbhe nipanno”ti vutte “pakkosatha nan”ti pakkosāpetvā āgantvā ekamantaṁ nisinnaṁ āha “kiṁ brāhmaṇā”ti. Bho Gotama tumhe mama khettasodhanadivasato paṭṭhāya āgatā, ahampi “sasse nipphanne tumhākaṁ saṁvibhāgaṁ karissāmī”ti avacaṁ. So me manoratho anipphanno, tena me soko uppanno, bhattampi me nacchādetīti. Atha naṁ Satthā jānāsi pana brāhmaṇa, kiṁ te nissāya soko uppanno”ti pucchitvā “na jānāmi bho Gotama, tvaṁ pana jānāsī”ti vutte “āma brāhmaṇa uppajjamāno soko vā bhayaṁ vā taṇhaṁ nissāya uppajjatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

216. “Taṇhāya jāyatī soko, taṇhāya jāyatī bhayaṁ.
Taṇhāya vippamuttassa, natthi soko kuto bhayan”ti.

Tattha **taṇhāyā**ti chadvārikāya taṇhāya, etaṁ taṇhaṁ nissāya uppajjatīti attho.

Desanāvasāne brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhahīti.

Aññatarabrāhmaṇavatthu chaṭṭhaṁ.

ရက္ခာမီ”တိ သုတွာ ပက္ကာမိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ ဗြာဟ္မဏော အာဟ “ဘော ဂေါတမ တွံ မမ ခေတ္တသောဓနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ အာဂတော။ သစေ မေ သဿံ သမ္ပဇ္ဇိဿတိ၊ တုယှမ္ပိ သံဝိဘာဂံ ကရိဿာမိ၊ တုယှံ အဒတွာ သယံ န ခါဒိဿာမိ၊ ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ တွံ မမ သဟာယော”တိ။

အထဿ အပရေန သမယေန သဿံ သမ္ပဇ္ဇိ၊ တဿ “သမ္ပန္နံ မေ သဿံ၊ သွေ ဒါနိ လာယာပေဿာမီ”တိ လာယနတ္ထံ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စဿ ရတ္တိံ မဟာမေဃော ဝဿိတွာ သဗ္ဗံ သဿံ ဟရိ၊ ခေတ္တံ တစ္ဆေတွာ ဌပိတသဒိသံ အဟောသိ။ သတ္ထာ ပန ပဌမဒိဝသံယေဝ “တံ သဿံ န သမ္ပဇ္ဇိဿတီ”တိ အညာသိ။ ဗြာဟ္မဏော ပါတောဝ “ခေတ္တံ ဩလောကေဿာမီ”တိ ဂတော တုစ္ဆံ ခေတ္တံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နဗလဝသောကော စိန္တေသိ “သမဏော ဂေါတမော မမ ခေတ္တသောဓနကာလတော ပဋ္ဌာယ အာဂတော၊ အဟမ္ပိ နံ ‘ဣမသ္မိံ သဿေ နိပ္ဖန္နေ တုယှမ္ပိ သံဝိဘာဂံ ကရိဿာမိ၊ တုယှံ အဒတွာ သယံ န ခါဒိဿာမိ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဒါနိ တွံ မမ သဟာယော’တိ အဝစံ။ သောပိ မေ မနောရထော မတ္ထကံ န ပါပုဏီ”တိ အာဟာရူပစ္ဆေဒံ ကတွာ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ။ အထဿ သတ္ထာ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ သော သတ္ထု အာဂမနံ သုတွာ “သဟာယံ မေ အာနေတွာ ဣဓ နိသီဒါပေထာ”တိ အာဟ။ ပရိဇနော တထာ အကာသိ။ သတ္ထာ နိသီဒိတွာ “ကဟံ ဗြာဟ္မဏော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဂဗ္ဘေ နိပန္နော”တိ ဝုတ္တေ “ပက္ကောသထ န”န္တိ ပက္ကောသာပေတွာ အာဂန္တွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နံ အာဟ “ကိံ ဗြာဟ္မဏာ”တိ။ ဘော ဂေါတမ တုမှေ မမ ခေတ္တသောဓနဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ အာဂတာ၊ အဟမ္ပိ “သဿေ နိပ္ဖန္နေ တုမှာကံ သံဝိဘာဂံ ကရိဿာမီ”တိ အဝစံ။ သော မေ မနောရထော အနိပ္ဖန္နော၊ တေန မေ သောကော ဥပ္ပန္နော၊ ဘတ္တမ္ပိ မေ နစ္ဆာဒေတီတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဇာနာသိ ပန ဗြာဟ္မဏ၊ ကိံ တေ နိဿာယ သောကော ဥပ္ပန္နော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “န ဇာနာမိ ဘော ဂေါတမ၊ တွံ ပန ဇာနာသီ”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဗြာဟ္မဏ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော သောကော ဝါ ဘယံ ဝါ တဏှံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၁၆။ “တဏှာယ ဇာယတီ သောကော၊ တဏှာယ ဇာယတီ ဘယံ။
တဏှာယ ဝိပ္ပမုတ္တဿ၊ နတ္ထိ သောကော ကုတော ဘယ”န္တိ။

တတ္ထ **တဏှာယာ**တိ ဆဒွါရိကာယ တဏှာယ၊ ဧတံ တဏှံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

7. Pañcasatadārakavatthu

Sīladassanasampannanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto antarāmagge pañcasatadārake ārabbha kathesi.

Ekadivasañhi Satthā asītimahātherehi saddhiṁ pañcasatabhikkhuparivāro Rājagahaṁ piṇḍāya pavisanto ekasmiṁ chaṇadivase pañcasate dārake pūvapacchiyo ukkhipāpetvā nagarā nikkhamma uyyānaṁ gacchante addasa. Tepi Satthāraṁ vanditvā pakkamiṁsu, te ekaṁ bhikkhumpi “pūvaṁ gaṇhathā”ti na vadiṁsu. Satthā tesaṁ gatakāle bhikkhū āha “khādissatha bhikkhave pūve”ti. Kahaṁ bhante pūvāti. Kiṁ na passatha te dārake pūvapacchiyo ukkhipāpetvā atikkanteti. Bhante evarūpā nāma dārakā kassaci pūvaṁ na dentīti. Bhikkhave kiñcāpi ete maṁ vā tumhe vā pūvehi na nimantayiṁsu, pūvasāmiko pana bhikkhu pacchato āgacchati, pūve khāditvāva gantuṁ vaṭṭatīti. Buddhānañhi ekapuggalepi issā vā doso vā natthi, tasmā imaṁ vatvā bhikkhusaṁghaṁ ādāya ekasmiṁ rukkhamūle chāyāya nisīdi. Dārakā Mahākassapattheraṁ pacchato āgacchantaṁ disvā uppannasinehā pītivegena paripuṇṇasarīrā hutvā pacchiyo otāretvā theraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā pūve pacchīhi saddhiṁ yeva ukkhipitvā “gaṇhatha bhante”ti theraṁ vadiṁsu. Atha ne thero āha “esa Satthā bhikkhusaṁghaṁ gahetvā rukkhamūle nisinno, tumhākaṁ deyyadhammaṁ ādāya gantvā bhikkhusaṁghassa saṁvibhāgaṁ karothā”ti. Te “sādhu bhante”ti nivattitvā therena saddhiṁyeva gantvā pūve datvā olokayamānā ekamante ṭhatvā paribhogāvasāne udakaṁ adaṁsu. Bhikkhū ujjhāyiṁsu “dārakehi mukholokanena bhikkhā dinnā, Sammāsambuddhaṁ vā mahāthere vā pūvehi anāpucchitvā Mahākassapattheraṁ disvā pacchīhi saddhiṁyeva ādāya āgamiṁsū”ti. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “bhikkhave mama puttena Mahākassapena sadiso bhikkhu devamanussānaṁ piyo hoti, te ca tassa catupaccayena pūjaṁ karontiyevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

217. “Sīladassanasampannaṁ, dhammaṭṭhaṁ saccavedinaṁ.
Attano kamma kubbānaṁ, taṁ jano kurute piyan”ti.

၇-ပဉ္စသတဒါရကဝတ္ထု

သီလဒဿနသမ္ပန္နန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ပဉ္စသတဒါရကေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသဉှိ သတ္ထာ အသီတိမဟာထေရေဟိ သဒ္ဓိံ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော ဧကသ္မိံ ဆဏဒိဝသေ ပဉ္စသတေ ဒါရကေ ပူဝပစ္ဆိယော ဥက္ခိပါပေတွာ နဂရာ နိက္ခမ္မ ဥယျာနံ ဂစ္ဆန္တေ အဒ္ဒသ။ တေပိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပက္ကမိံသု၊ တေ ဧကံ ဘိက္ခုမ္ပိ “ပူဝံ ဂဏှထာ”တိ န ဝဒိံသု။ သတ္ထာ တေသံ ဂတကာလေ ဘိက္ခူ အာဟ “ခါဒိဿထ ဘိက္ခဝေ ပူဝေ”တိ။ ကဟံ ဘန္တေ ပူဝါတိ။ ကိံ န ပဿထ တေ ဒါရကေ ပူဝပစ္ဆိယော ဥက္ခိပါပေတွာ အတိက္ကန္တေတိ။ ဘန္တေ ဧဝရူပါ နာမ ဒါရကာ ကဿစိ ပူဝံ န ဒေန္တီတိ။ ဘိက္ခဝေ ကိဉ္စာပိ ဧတေ မံ ဝါ တုမှေ ဝါ ပူဝေဟိ န နိမန္တယိံသု၊ ပူဝသာမိကော ပန ဘိက္ခု ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆတိ၊ ပူဝေ ခါဒိတွာဝ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဗုဒ္ဓါနဉှိ ဧကပုဂ္ဂလေပိ ဣဿာ ဝါ ဒေါသော ဝါ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဣမံ ဝတွာ ဘိက္ခုသံဃံ အာဒါယ ဧကသ္မိံ ရုက္ခမူလေ ဆာယာယ နိသီဒိ။ ဒါရကာ မဟာကဿပတ္ထေရံ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နသိနေဟာ ပီတိဝေဂေန ပရိပုဏ္ဏသရီရာ ဟုတွာ ပစ္ဆိယော ဩတာရေတွာ ထေရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ပူဝေ ပစ္ဆီဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဥက္ခိပိတွာ “ဂဏှထ ဘန္တေ”တိ ထေရံ ဝဒိံသု။ အထ နေ ထေရော အာဟ “ဧသ သတ္ထာ ဘိက္ခုသံဃံ ဂဟေတွာ ရုက္ခမူလေ နိသိန္နော၊ တုမှာကံ ဒေယျဓမ္မံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဘိက္ခုသံဃဿ သံဝိဘာဂံ ကရောထာ”တိ။ တေ “သာဓု ဘန္တေ”တိ နိဝတ္တိတွာ ထေရေန သဒ္ဓိံယေဝ ဂန္တွာ ပူဝေ ဒတွာ ဩလောကယမာနာ ဧကမန္တေ ဌတွာ ပရိဘောဂါဝသာနေ ဥဒကံ အဒံသု။ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု “ဒါရကေဟိ မုခုလောကနေန ဘိက္ခာ ဒိန္နာ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဝါ မဟာထေရေ ဝါ ပူဝေဟိ အနာပုစ္ဆိတွာ မဟာကဿပတ္ထေရံ ဒိသွာ ပစ္ဆီဟိ သဒ္ဓိံယေဝ အာဒါယ အာဂမိံသူ”တိ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တေန မဟာကဿပေန သဒိသော ဘိက္ခု ဒေဝမနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ၊ တေ စ တဿ စတုပစ္စယေန ပူဇံ ကရောန္တိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၁၇။ “သီလဒဿနသမ္ပန္နံ၊ ဓမ္မဋ္ဌံ သစ္စဝေဒိနံ။
အတ္တနော ကမ္မ ကုဗ္ဗာနံ၊ တံ ဇနော ကုရုတေ ပိယ”န္တိ။

Tattha **sīladassanasampannan**ti catupārisuddhisīlena ceva maggaphalasampayuttena ca sammādassanena sampannaṁ. **Dhammaṭṭhan**ti navavidhalokuttaradhamme ṭhitaṁ, sacchikatalokuttaradhammanti attho. **Saccavedinan**ti catunnaṁ saccānaṁ soḷasahākārehi sacchikatattā saccañāṇena saccavedinaṁ. **Attano kamma kubbānan**ti attano kammaṁ nāma tisso sikkhā, tā pūrayamānanti attho. **Taṁ jano**ti taṁ puggalaṁ lokiyamahājano piyaṁ karoti, daṭṭhukāmo vanditukāmo paccayena pūjetukāmo hotiyevāti attho.

Desanāvasāne sabbepi te dārakā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsūti.

Pañcasatadārakavatthu sattamaṁ.

---

8. Eka-anāgāmittheravatthu

Chandajātoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Anāgāmittheraṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasañhi taṁ theraṁ saddhivihārikā pucchiṁsu "atthi pana vo bhante visesādhigamo"ti. Thero "anāgāmiphalaṁ nāma gahaṭṭhāpi pāpuṇanti, arahattaṁ pattakāleyeva tehi saddhiṁ kathessāmī"ti harāyamāno kiñci akathetvāva kālakato Suddhāvāsadevaloke nibbatti. Athassa saddhivihārikā roditvā paridevitvā Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā rodantāva ekamantaṁ nisīdiṁsu. Atha ne Satthā "kiṁ bhikkhave rodathā"ti āha. Upajjhāyo no bhante kālakatoti. Hotu bhikkhave, mā cintayittha, dhuvadhammo nāmesoti. Āma bhante, mayampi jānāma, apica mayaṁ upajjhāyaṁ visesādhigamaṁ pucchimhā, so kiñci akathetvāva kālakato, tenamha dukkhitāti. Satthā "bhikkhave mā cintayittha, upajjhāyena vo anāgāmiphalaṁ pattaṁ, so 'gihīpetaṁ pāpuṇanti, arahattaṁ patvāva nesaṁ kathessāmī'ti harāyanto tumhākaṁ kiñci akathetvā kālaṁ katvā Suddhāvāse nibbatto, assāsatha bhikkhave, upajjhāyo vo kāmesu appaṭibaddhacittataṁ patto"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

တတ္ထ **သီလဒဿနသမ္ပန္နန္တိ** စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေန စေဝ မဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တေန စ သမ္မာဒဿနေန သမ္ပန္နံ။ **ဓမ္မဋ္ဌန္တိ** နဝဝိဓလောကုတ္တရဓမ္မေ ဌိတံ၊ သစ္ဆိကတလောကုတ္တရဓမ္မန္တိ အတ္ထော။ **သစ္စဝေဒိနန္တိ** စတုန္နံ သစ္စာနံ သောဠသဟာကာရေဟိ သစ္ဆိကတတ္တာ သစ္စဉာဏေန သစ္စဝေဒိနံ။ **အတ္တနော ကမ္မ ကုဗ္ဗာနန္တိ** အတ္တနော ကမ္မံ နာမ တိဿော သိက္ခာ၊ တာ ပူရယမာနန္တိ အတ္ထော။ **တံ ဇနော**တိ တံ ပုဂ္ဂလံ လောကိယမဟာဇနော ပိယံ ကရောတိ၊ ဒဋ္ဌုကာမော ဝန္ဒိတုကာမော ပစ္စယေန ပူဇေတုကာမော ဟောတိယေဝါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သဗ္ဗေပိ တေ ဒါရကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

ပဉ္စသတဒါရကဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ဧကအနာဂါမိတ္ထေရဝတ္ထု

ဆန္ဒဇာတောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အနာဂါမိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသဉှိ တံ ထေရံ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာ ပုစ္ဆိံသု "အတ္ထိ ပန ဝေါ ဘန္တေ ဝိသေသာဓိဂမော"တိ။ ထေရော "အနာဂါမိဖလံ နာမ ဂဟဋ္ဌာပိ ပါပုဏန္တိ၊ အရဟတ္တံ ပတ္တကာလေယေဝ တေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေဿာမီ"တိ ဟရာယမာနော ကိဉ္စိ အကထေတွာဝ ကာလကတော သုဒ္ဓါဝါသဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာ ရောဒိတွာ ပရိဒေဝိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ရောဒန္တာဝ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ အထ နေ သတ္ထာ "ကိံ ဘိက္ခဝေ ရောဒထာ"တိ အာဟ။ ဥပဇ္ဈာယော နော ဘန္တေ ကာလကတောတိ။ ဟောတု ဘိက္ခဝေ, မာ စိန္တယိတ္ထ၊ ဓုဝဓမ္မော နာမေသောတိ။ အာမ ဘန္တေ, မယမ္ပိ ဇာနာမ၊ အပိစ မယံ ဥပဇ္ဈာယံ ဝိသေသာဓိဂမံ ပုစ္ဆိမှာ၊ သော ကိဉ္စိ အကထေတွာဝ ကာလကတော၊ တေနမှ ဒုက္ခိတာတိ။ သတ္ထာ "ဘိက္ခဝေ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ ဥပဇ္ဈာယေန ဝေါ အနာဂါမိဖလံ ပတ္တံ၊ သော 'ဂိဟီပေတံ ပါပုဏန္တိ၊ အရဟတ္တံ ပတွာဝ နေသံ ကထေဿာမီ'တိ ဟရာယန္တော တုမှာကံ ကိဉ္စိ အကထေတွာ ကာလံ ကတွာ သုဒ္ဓါဝါသေ နိဗ္ဗတ္တော၊ အဿာသထ ဘိက္ခဝေ၊ ဥပဇ္ဈာယော ဝေါ ကာမေသု အပ္ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တတံ ပတ္တော"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

218. “Chandajāto anakkhāte, manasā ca phuṭo siyā.
Kāmesu ca appaṭibaddhacittā, uddhaṁsototi vuccatī”ti.

Tattha **chandajāto**ti kattukāmatāvasena jātachando ussāhapatto. **Anakkhāte**ti nibbāne. Tañhi “asukena kataṁ vā nīlādīsu evarūpaṁ vā”ti avattabbatāya anakkhātaṁ nāma. **Manasā ca phuṭo siyā**ti heṭṭhimehi tīhi maggaphalacittehi phuṭo pūrito bhaveyya. **Appaṭibaddhacitto**ti anāgāmimaggavasena kāmesu appaṭibaddhacitto. **Uddhaṁsoto**ti evarūpo bhikkhu avihesu nibbattitvā tato paṭṭhāya paṭisandhivasena akaniṭṭhaṁ gacchanto uddhaṁsototi vuccati, tādiso vo upajjhāyoti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahattaphale patiṭṭhahiṁsu, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Eka-anāgāmittheravatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Nandiyavatthu

Cirappavāsinti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Isipatane viharanto Nandiyaṁ ārabbha kathesi.

Bārāṇasiyaṁ kira saddhāsampannassa kulassa Nandiyo nāma putto ahosi, so mātāpitūnaṁ anurūpo saddhāsampanno saṁghūpaṭṭhāko ahosi. Athassa mātāpitaro vayappattakāle sammukhagehato mātuladhītaraṁ Revatiṁ nāma ānetukāmā ahesuṁ. Sā pana assaddhā adānasīlā, Nandiyo taṁ na icchi. Athassa mātā Revatiṁ āha “amma tvaṁ imasmiṁ gehe bhikkhusaṁghassa nisajjanaṭṭhānaṁ upalimpitvā āsanāni paññāpehi, ādhārake ṭhapehi, bhikkhūnaṁ āgatakāle pattaṁ gahetvā nisīdāpetvā dhammakaraṇena pānīyaṁ parissāvetvā bhuttakāle patte dhova, evaṁ me puttassa ārādhitā bhavissasī”ti. Sā tathā akāsi. Atha naṁ “ovādakkhamā jātā”ti puttassa ārocetvā tena sādhūti sampaṭicchite divasaṁ ṭhapetvā āvāhaṁ kariṁsu.

၂၁၈။ “ဆန္ဒဇာတော အနက္ခာတေ၊ မနသာ စ ဖုဋ္ဌော သိယာ။
ကာမေသု စ အပ္ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော၊ ဥဒ္ဓံသောတောတိ ဝုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **ဆန္ဒဇာတော**တိ ကတ္တုကာမတာဝသေန ဇာတဆန္ဒော ဥဿာဟပတ္တော။ **အနက္ခာတေ**တိ နိဗ္ဗာနေ။ တဉှိ “အသုကေန ကတံ ဝါ နီလာဒီသု ဧဝရူပံ ဝါ”တိ အဝတ္တဗ္ဗတာယ အနက္ခာတံ နာမ။ **မနသာ စ ဖုဋ္ဌော သိယာ**တိ ဟေဋ္ဌိမေဟိ တီဟိ မဂ္ဂဖလစိတ္တေဟိ ဖုဋ္ဌော ပူရိတော ဘဝေယျ။ **အပ္ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော**တိ အနာဂါမိမဂ္ဂဝသေန ကာမေသု အပ္ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော။ **ဥဒ္ဓံသောတော**တိ ဧဝရူပေါ ဘိက္ခု အဝိဟေသု နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော ပဋ္ဌာယ ပဋိသန္ဓိဝသေန အကနိဋ္ဌံ ဂစ္ဆန္တော ဥဒ္ဓံသောတောတိ ဝုစ္စတိ၊ တာဒိသော ဝေါ ဥပဇ္ဈာယောတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဧကအနာဂါမိတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-နန္ဒိယဝတ္ထု

စိရပ္ပဝါသိန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဣသိပတနေ ဝိဟရန္တော နန္ဒိယံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဗာရာဏသိယံ ကိရ သဒ္ဓါသမ္ပန္နဿ ကုလဿ နန္ဒိယော နာမ ပုတ္တော အဟောသိ၊ သော မာတာပိတူနံ အနုရူပေါ သဒ္ဓါသမ္ပန္နော သံဃုပဋ္ဌာကော အဟောသိ။ အထဿ မာတာပိတရော ဝယပ္ပတ္တကာလေ သမ္မုခဂေဟတော မာတုလဓီတရံ ရေဝတိံ နာမ အာနေတုကာမာ အဟေသုံ။ သာ ပန အဿဒ္ဓါ အဒါနသီလာ၊ နန္ဒိယော တံ န ဣစ္ဆိ။ အထဿ မာတာ ရေဝတိံ အာဟ “အမ္မ တွံ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဘိက္ခုသံဃဿ နိသဇ္ဇနဋ္ဌာနံ ဥပလိမ္ပိတွာ အာသနာနိ ပညာပေဟိ၊ အာဓာရကေ ဌပေဟိ၊ ဘိက္ခူနံ အာဂတကာလေ ပတ္တံ ဂဟေတွာ နိသီဒါပေတွာ ဓမ္မကရဏေန ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ ဘုတ္တကာလေ ပတ္တေ ဓောဝ၊ ဧဝံ မေ ပုတ္တဿ အာရာဓိတာ ဘဝိဿသီ”တိ။ သာ တထာ အကာသိ။ အထ နံ “ဩဝါဒက္ခမာ ဇာတာ”တိ ပုတ္တဿ အာရောစေတွာ တေန သာဓူတိ သမ္ပဋိစ္ဆိတေ ဒိဝသံ ဌပေတွာ အာဝါဟံ ကရိံသု။

Atha naṁ Nandiyo āha “sace bhikkhusaṁghañca mātāpitaro ca me upaṭṭhahissasi, evaṁ imasmiṁ gehe vasituṁ[1] labhissasi, appamattā hohī”ti. Sā “sādhū”ti paṭissuṇitvā katipāhaṁ saddhā viya hutvā bhattāraṁ upaṭṭhahantī dve putte vijāyi. Nandiyassāpi mātāpitaro kālamakaṁsu, gehe sabbissariyaṁ tassāyeva ahosi. Nandiyopi mātāpitūnaṁ kālakiriyato paṭṭhāya mahādānapati hutvā bhikkhusaṁghassa dānaṁ paṭṭhapesi. Kapaṇaddhikādīnampi gehadvāre pākavattaṁ paṭṭhapesi. So aparabhāge Satthu dhammadesanaṁ sutvā āvāsadāne ānisaṁsaṁ sallakkhetvā Isipatane mahāvihāre catūhi gabbhehi paṭimaṇḍitaṁ catusālaṁ kāretvā mañcapīṭhādīni attharāpetvā taṁ āvāsaṁ niyyādento[2] Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ datvā Tathāgatassa dakkhiṇodakaṁ adāsi. Satthu hatthe dakkhiṇodakapatiṭṭhānena saddhiṁyeva Tāvatiṁsadevaloke sabbadisāsu dvādasayojaniko uddhaṁ yojanasatubbedho sattaratanamayo nārīgaṇasampanno dibbapāsādo uggacchi.

Athekadivase Mahāmoggallānatthero devacārikaṁ gantvā tassa pāsādassa avidūre ṭhito attano santike āgate devaputte pucchi “kasseso accharāgaṇaparivuto dibbapāsādo nibbatto”ti. Athassa devaputtā vimānasāmikaṁ ācikkhantā āhaṁsu “bhante yena Nandiyena nāma gahapatiputtena Isipatane Satthu vihāraṁ kāretvā dinno, tassatthāya etaṁ vimānaṁ nibbattan”ti. Accharāsaṁghopi naṁ disvā pāsādato orohitvā āha “bhante mayaṁ ‘Nandiyassa paricārikā bhavissāmā’ti idha nibbattā, taṁ pana apassantī ativiya ukkaṇṭhitamhā, mattikapātiṁ bhinditvā suvaṇṇapātigahaṇaṁ viya[3] manussasampattiṁ jahitvā dibbasampattigahaṇaṁ, idhāgamanatthāya naṁ vadeyyāthā”ti. Thero tato āgantvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā pucchi “nibbattati nu kho bhante manussaloke ṭhitānaṁyeva katakalyāṇānaṁ dibbasampattī”ti. Moggallāna nanu te devaloke Nandiyassa nibbattā dibbasampatti sāmaṁ diṭṭhā, kasmā maṁ pucchasīti. Evaṁ bhante nibbattatīti.

Atha naṁ Satthā “Moggallāna kiṁ nāmetaṁ kathesi. Yathā hi cirappavuṭṭhaṁ puttaṁ vā bhātaraṁ vā vippavāsato āgacchantaṁ gāmadvāre ṭhito

1. Vatthuṁ (Sī, Syā) 2. Nipphādento (Ka) 3. Suvaṇṇapātiggahaṇasadisaṁ hi (Sī)

အထ နံ နန္ဒိယော အာဟ “သစေ ဘိက္ခုသံဃဉ္စ မာတာပိတရော စ မေ ဥပဋ္ဌဟိဿသိ၊ ဧဝံ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဝသိတုံ[1] လဘိဿသိ၊ အပ္ပမတ္တာ ဟောဟီ”တိ။ သာ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ ကတိပါဟံ သဒ္ဓါ ဝိယ ဟုတွာ ဘတ္တာရံ ဥပဋ္ဌဟန္တီ ဒွေ ပုတ္တေ ဝိဇာယိ။ နန္ဒိယဿာပိ မာတာပိတရော ကာလမကံသု၊ ဂေဟေ သဗ္ဗိဿရိယံ တဿာယေဝ အဟောသိ။ နန္ဒိယောပိ မာတာပိတူနံ ကာလကိရိယတော ပဋ္ဌာယ မဟာဒါနပတိ ဟုတွာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ကပဏဒ္ဓိကာဒီနမ္ပိ ဂေဟဒွါရေ ပါကဝတ္တံ ပဋ္ဌပေသိ။ သော အပရဘာဂေ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ အာဝါသဒါနေ အာနိသံသံ သလ္လက္ခေတွာ ဣသိပတနေ မဟာဝိဟာရေ စတူဟိ ဂဗ္ဘေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတံ စတုသာလံ ကာရေတွာ မဉ္စပီဌာဒီနိ အတ္ထရာပေတွာ တံ အာဝါသံ နိယျာဒေန္တော[2] ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ တထာဂတဿ ဒက္ခိဏောဒကံ အဒါသိ။ သတ္ထု ဟတ္ထေ ဒက္ခိဏောဒကပတိဋ္ဌာနေန သဒ္ဓိံယေဝ တာဝတိံသဒေဝလောကေ သဗ္ဗဒိသာသု ဒွါဒသယောဇနိကော ဥဒ္ဓံ ယောဇနသတုဗ္ဗေဓော သတ္တရတနမယော နာရိဂဏသမ္ပန္နော ဒိဗ္ဗပါသာဒေါ ဥဂ္ဂစ္ဆိ။

အထေကဒိဝသေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော ဒေဝစာရိကံ ဂန္တွာ တဿ ပါသာဒဿ အဝိဒူရေ ဌိတော အတ္တနော သန္တိကေ အာဂတေ ဒေဝပုတ္တေ ပုစ္ဆိ “ကဿေသော အစ္ဆရာဂဏပရိဝုတော ဒိဗ္ဗပါသာဒေါ နိဗ္ဗတ္တော”တိ။ အထဿ ဒေဝပုတ္တာ ဝိမာနသာမိကံ အာစိက္ခန္တာ အာဟံသု “ဘန္တေ ယေန နန္ဒိယေန နာမ ဂဟပတိပုတ္တေန ဣသိပတနေ သတ္ထု ဝိဟာရံ ကာရေတွာ ဒိန္နော၊ တဿတ္ထာယ ဧတံ ဝိမာနံ နိဗ္ဗတ္တ”န္တိ။ အစ္ဆရာသံဃောပိ နံ ဒိသွာ ပါသာဒတော ဩရောဟိတွာ အာဟ “ဘန္တေ မယံ ‘နန္ဒိယဿ ပရိစာရိကာ ဘဝိဿာမာ’တိ ဣဓ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တံ ပန အပဿန္တီ အတိဝိယ ဥက္ကဏ္ဌိတမှာ၊ မတ္တိကပါတိံ ဘိန္ဒိတွာ သုဝဏ္ဏပါတိဂဟဏံ ဝိယ[3] မနုဿသမ္ပတ္တိံ ဇဟိတွာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိဂဟဏံ၊ ဣဓာဂမနတ္ထာယ နံ ဝဒေယျာထာ”တိ။ ထေရော တတော အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ “နိဗ္ဗတ္တတိ နု ခေါ ဘန္တေ မနုဿလောကေ ဌိတာနံယေဝ ကတကလျာဏာနံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တီ”တိ။ မောဂ္ဂလ္လာန နနု တေ ဒေဝလောကေ နန္ဒိယဿ နိဗ္ဗတ္တာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ သာမံ ဒိဋ္ဌာ၊ ကသ္မာ မံ ပုစ္ဆသီတိ။ ဧဝံ ဘန္တေ နိဗ္ဗတ္တတီတိ။

အထ နံ သတ္ထာ “မောဂ္ဂလ္လာန ကိံ နာမေတံ ကထေသိ။ ယထာ ဟိ စိရပ္ပဝုတ္ထံ ပုတ္တံ ဝါ ဘာတရံ ဝါ ဝိပ္ပဝါသတော အာဂစ္ဆန္တံ ဂါမဒွါရေ ဌိတော

၁-ဝတ္ထုံ (သီ၊ သျာ) ၂-နိပ္ဖါဒေန္တော (က) ၃-သုဝဏ္ဏပါတိဂ္ဂဟဏသဒိသံ ဟိ (သီ)

kocideva disvā vegena gehaṁ āgantvā ‘asuko nāma āgato’ti āroceyya, athassa ñātakā haṭṭhapahaṭṭhā vegena nikkhamitvā ‘āgatosi tāta, arogosi tātā’ti[1] taṁ abhinandeyyuṁ, evameva idha katakalyāṇaṁ itthiṁ vā purisaṁ vā imaṁ lokaṁ jahitvā paralokaṁ gataṁ dasavidhaṁ dibbapaṇṇākāraṁ ādāya ‘ahaṁ purato, ahaṁ purato’ti paccuggantvā devatā abhinandantī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

219. “Cirappavāsiṁ purisaṁ, dūrato sotthimāgataṁ.
Ñātimittā suhajjā ca, abhinandanti āgataṁ.

220. Tatheva katapuññampi, asmā lokā paraṁ gataṁ.
Puññāni paṭigaṇhanti, piyaṁ ñātīva āgatan”ti.

Tattha **cirappavāsin**ti cirappavuṭṭhaṁ. **Dūrato sotthimāgatan**ti vaṇijjaṁ vā rājaporisaṁ vā katvā laddhalābhaṁ nipphannasampattiṁ anupaddavena dūraṭṭhānato āgataṁ. **Ñātimittā suhajjā cā**ti kulasambandhavasena ñātī ca sandiṭṭhādibhāvena mittā ca suhadayabhāvena suhajjā ca. **Abhinandanti āgatan**ti naṁ disvā āgatanti vacanamattena vā añjalikaraṇamattena vā gehasampattaṁ pana nānappakārapaṇṇākārābhiharaṇavasena abhinandanti. **Tathevā**ti tenevākārena katapuññampi puggalaṁ imasmā lokā paralokaṁ gataṁ dibbaṁ āyuvaṇṇasukhayasa-ādhipateyyaṁ, dibbaṁ rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbanti imaṁ dasavidhaṁ paṇṇākāraṁ ādāya mātāpituṭṭhāne ṭhitāni puññāni abhinandantāni[2] paṭigganhanti. **Piyaṁ ñātīvā**ti idhaloke piyañātakaṁ āgataṁ sesañātakā viyāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Nandiyavatthu navamaṁ.

Piyavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Soḷasamo vaggo.

1. Āgatosi tāta āgatosi tātāti (Sī, Syā)
2. Abhinandathāti (Sī), abhinandantā (Ka)

ကောစိဒေဝ ဒိသွာ ဝေဂေန ဂေဟံ အာဂန္တွာ ‘အသုကော နာမ အာဂတော’တိ အာရောစေယျ၊ အထဿ ဉာတကာ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌာ ဝေဂေန နိက္ခမိတွာ ‘အာဂတောသိ တာတ, အရောဂေါသိ တာတာ’တိ[၁] တံ အဘိနန္ဒေယျုံ၊ ဧဝမေဝ ဣဓ ကတကလျာဏံ ဣတ္ထိံ ဝါ ပုရိသံ ဝါ ဣမံ လောကံ ဇဟိတွာ ပရလောကံ ဂတံ ဒသဝိဓံ ဒိဗ္ဗပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ ‘အဟံ ပုရတော, အဟံ ပုရတော’တိ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဒေဝတာ အဘိနန္ဒန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၁၉။ “စိရပ္ပဝါသိံ ပုရိသံ၊ ဒူရတော သောတ္ထိမာဂတံ။
ဉာတိမိတ္တာ သုဟဇ္ဇာ စ၊ အဘိနန္ဒန္တိ အာဂတံ။

၂၂၀။ တထေဝ ကတပုညမ္ပိ၊ အသ္မာ လောကာ ပရံ ဂတံ။
ပုညာနိ ပဋိဂဏှန္တိ၊ ပိယံ ဉာတီဝ အာဂတ”န္တိ။

တတ္ထ **စိရပ္ပဝါသိ**န္တိ စိရပ္ပဝုဋ္ဌံ။ **ဒူရတော သောတ္ထိမာဂတ**န္တိ ဝဏိဇ္ဇံ ဝါ ရာဇပေါရိသံ ဝါ ကတွာ လဒ္ဓလာဘံ နိပ္ဖန္နသမ္ပတ္တိံ အနုပဒ္ဒဝေန ဒူရဋ္ဌာနတော အာဂတံ။ **ဉာတိမိတ္တာ သုဟဇ္ဇာ စာ**တိ ကုလသမ္ဗန္ဓဝသေန ဉာတီ စ သန္ဒိဋ္ဌာဒိဘာဝေန မိတ္တာ စ သုဟဒယဘာဝေန သုဟဇ္ဇာ စ။ **အဘိနန္ဒန္တိ အာဂတ**န္တိ နံ ဒိသွာ အာဂတန္တိ ဝစနမတ္တေန ဝါ အဉ္ဇလိကရဏမတ္တေန ဝါ ဂေဟသမ္ပတ္တံ ပန နာနပ္ပကာရပဏ္ဏာကာရာဘိဟရဏဝသေန အဘိနန္ဒန္တိ။ **တထေဝါ**တိ တေနေဝါကာရေန ကတပုညမ္ပိ ပုဂ္ဂလံ ဣမသ္မာ လောကာ ပရလောကံ ဂတံ ဒိဗ္ဗံ အာယုဝဏ္ဏသုခယသအာဓိပတေယျံ, ဒိဗ္ဗံ ရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗန္တိ ဣမံ ဒသဝိဓံ ပဏ္ဏာကာရံ အာဒါယ မာတာပိတုဋ္ဌာနေ ဌိတာနိ ပုညာနိ အဘိနန္ဒန္တာနိ[၂] ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ။ **ပိယံ ဉာတီဝါ**တိ ဣဓလောကေ ပိယဉာတကံ အာဂတံ သေသဉာတကာ ဝိယာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

နန္ဒိယဝတ္ထု နဝမံ။

ပိယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

သောဠသမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-အာဂတောသိ တာတ အာဂတောသိ တာတာတိ (သီ၊ သျာ)
၂-အဘိနန္ဒထာတိ (သီ)၊ အဘိနန္ဒန္တာ (က)

17. Kodhavagga

1. Rohinīkhattiyakaññāvatthu

Kodhaṁ jaheti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Nigrodhārāme viharanto Rohiniṁ nāma khattiyakaññaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ kira samaye āyasmā Anuruddo pañcasatehi bhikkhūhi saddhiṁ Kapilavatthuṁ agamāsi. Athassa ñātakā "thero āgato"ti sutvā therassa santikaṁ agamaṁsu ṭhapetvā Rohiniṁ nāma therassa bhaginiṁ. Thero ñātake pucchi "kahaṁ Rohinī"ti. Gehe bhanteti. Kasmā idha nāgatāti. Sarīre tassā chavirogo uppannoti lajjāya nāgatā bhanteti. Thero "pakkosatha nan"ti pakkosāpetvā paṭakañcukaṁ[1] paṭimuñcitvā āgataṁ evamāha "Rohini kasmā nāgatāsī"ti. Sarīre me bhante chavirogo uppanno, tasmā lajjāya nāgatāmhīti. Kiṁ pana te puññaṁ kātuṁ na vaṭṭatīti. Kiṁ karomi bhanteti. Āsanasālaṁ kārehīti. Kiṁ gahetvāti. Kiṁ te pasādhanabhaṇḍakaṁ[2] natthīti. Atthi bhanteti. Kiṁmūlanti. Dasasahassamūlaṁ bhavissatīti. Tena hi taṁ vissajjetvā āsanasālaṁ kārehīti. Ko me bhante kāressatīti. Thero samīpe ṭhitañātake oloketvā "tumhākaṁ bhāro hotū"ti āha. Tumhe pana bhante kiṁ karissathāti. Ahampi idheva bhavissāmīti. Tena hi etissā dabbasambhāre āharathāti. Te "sādhu bhante"ti āhariṁsu.

Thero āsanasālaṁ saṁvidahanto Rohiniṁ āha "dvibhūmikaṁ āsanasālaṁ kāretvā upari padarānaṁ dinnakālato paṭṭhāya heṭṭhāsālaṁ nibaddhaṁ sammajjitvā āsanāni paññāpehi, nibaddhaṁ pānīyaghaṭe upaṭṭhāpehī"ti. Sā "sādhu bhante"ti pasādhanabhaṇḍakaṁ vissajjetvā dvibhūmika-āsanasālaṁ kāretvā upari padarānaṁ dinnakālato paṭṭhāya heṭṭhāsālaṁ sammajjanādīni[3] akāsi. Nibaddhaṁ bhikkhū nisīdanti. Athassā āsanasālaṁ sammajjantiyāva[4] chavirogo milāyi. Sā āsanasālāya niṭṭhitāya Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā āsanasālaṁ pūretvā nisinnassa

---

1. Katakañcukaṁ (Sī)
2. Pasādhanabhaṇḍikaṁ (Ka)
3. Heṭṭhā opuñchanādīni (Sī)
4. Opuñchantiyāva (Sī)

၁၇-ကောဓဝဂ္ဂ

၁-ရောဟိနီခတ္တိယကညာဝတ္ထု

ကောဓံ ဇဟေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ နိဂြောဓာရာမေ ဝိဟရန္တော ရောဟိနိံ နာမ ခတ္တိယကညံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ကိရ သမယေ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ပဉ္စသတေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ကပိလဝတ္ထုံ အဂမာသိ။ အထဿ ဉာတကာ "ထေရော အာဂတော"တိ သုတွာ ထေရဿ သန္တိကံ အဂမံသု ဌပေတွာ ရောဟိနိံ နာမ ထေရဿ ဘဂိနိံ။ ထေရော ဉာတကေ ပုစ္ဆိ "ကဟံ ရောဟိနီ"တိ။ ဂေဟေ ဘန္တေတိ။ ကသ္မာ ဣဓ နာဂတာတိ။ သရီရေ တဿာ ဆဝိရောဂေါ ဥပ္ပန္နောတိ လဇ္ဇာယ နာဂတာ ဘန္တေတိ။ ထေရော "ပက္ကောသထ န"န္တိ ပက္ကောသာပေတွာ ပဋကဉ္စုကံ[၁] ပဋိမုဉ္စိတွာ အာဂတံ ဧဝမာဟ "ရောဟိနိ ကသ္မာ နာဂတာသီ"တိ။ သရီရေ မေ ဘန္တေ ဆဝိရောဂေါ ဥပ္ပန္နော၊ တသ္မာ လဇ္ဇာယ နာဂတာမှီတိ။ ကိံ ပန တေ ပုညံ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ။ ကိံ ကရောမိ ဘန္တေတိ။ အာသနသာလံ ကာရေဟီတိ။ ကိံ ဂဟေတွာတိ။ ကိံ တေ ပသာဓနဘဏ္ဍကံ[၂] နတ္ထီတိ။ အတ္ထိ ဘန္တေတိ။ ကိံမူလန္တိ။ ဒသသဟဿမူလံ ဘဝိဿတီတိ။ တေန ဟိ တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အာသနသာလံ ကာရေဟီတိ။ ကော မေ ဘန္တေ ကာရေဿတီတိ။ ထေရော သမီပေ ဌိတဉာတကေ ဩလောကေတွာ "တုမှာကံ ဘာရော ဟောတူ"တိ အာဟ။ တုမှေ ပန ဘန္တေ ကိံ ကရိဿထာတိ။ အဟမ္ပိ ဣဓေဝ ဘဝိဿာမီတိ။ တေန ဟိ ဧတိဿာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ အာဟရထာတိ။ တေ "သာဓု ဘန္တေ"တိ အာဟရိံသု။

ထေရော အာသနသာလံ သံဝိဒဟန္တော ရောဟိနိံ အာဟ "ဒွိဘူမိကံ အာသနသာလံ ကာရေတွာ ဥပရိ ပဒရာနံ ဒိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌာသာလံ နိဗဒ္ဓံ သမ္မဇ္ဇိတွာ အာသနာနိ ပညာပေဟိ၊ နိဗဒ္ဓံ ပါနီယဃဋေ ဥပဋ္ဌာပေဟီ"တိ။ သာ "သာဓု ဘန္တေ"တိ ပသာဓနဘဏ္ဍကံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဒွိဘူမိကအာသနသာလံ ကာရေတွာ ဥပရိ ပဒရာနံ ဒိန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌာသာလံ သမ္မဇ္ဇနာဒီနိ[၃] အကာသိ။ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခူ နိသီဒန္တိ။ အထဿာ အာသနသာလံ သမ္မဇ္ဇန္တိယာဝ[၄] ဆဝိရောဂေါ မိလာယိ။ သာ အာသနသာလာယ နိဋ္ဌိတာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ အာသနသာလံ ပူရေတွာ နိသိန္နဿ

၁-ကတကဉ္စုကံ (သီ)
၂-ပသာဓနဘဏ္ဍိကံ (က)
၃-ဟေဋ္ဌာ ဩပုဉ္ဆနာဒီနိ (သီ)
၄-ဩပုဉ္ဆန္တိယာဝ (သီ)

Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa paṇītaṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ adāsi. Satthā katabhattakicco "kassetaṁ dānan"ti pucchi. Bhaginiyā me bhante Rohiniyāti. Sā pana kahanti. Gehe bhanteti. Pakkosatha nanti. Sā āgantuṁ na icchi. Atha naṁ Satthā anicchamānampi pakkosāpesiyeva. Āgantvā ca pana vanditvā nisinnaṁ āha "Rohini kasmā nāgamitthā"ti. Sarīre me bhante chavirogo atthi, tena lajjamānā nāgatāmhīti. Jānāsi pana kiṁ te nissāya esa uppannoti. Na jānāmi bhanteti. Tava kodhaṁ nissāya uppanno esoti. Kiṁ pana me bhante katanti. Tena hi suṇāhīti. Athassā Satthā atītaṁ āhari.

Atīte Bārāṇasirañño aggamahesī ekissā rañño nāṭakitthiyā āghātaṁ bandhitvā "dukkhamassā uppādessāmī"ti cintetvā mahākacchuphalāni āharāpetvā taṁ nāṭakitthiṁ attano santikaṁ pakkosāpetvā yathā sā na jānāti, evamassā sayane ceva[1] pāvārakojavādīnañca antaresu kacchucuṇṇāni ṭhapāpesi[2], keḷiṁ kurumānā viya tassā sarīrepi okiri. Taṁ khaṇaṁyeva tassā sarīraṁ uppakkuppakkaṁ gaṇḍāgaṇḍajātaṁ ahosi. Sā kaṇḍuvantī gantvā sayane nipajji, tatrāpissā kacchucuṇṇehi khādiyamānāya kharatarā vedanā uppajji. Tadā aggamahesī Rohinī ahosīti.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā "Rohini tadā tayāvetaṁ kammaṁ kataṁ. Appamattakopi hi kodho vā issā vā kātuṁ na yuttarūpo evā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

221. "Kodhaṁ jahe vippajaheyya mānaṁ,
Saṁyojanaṁ sabbamatikkameyya.
Taṁ nāmarūpasmimasajjamānaṁ,
Akiñcanaṁ nānupatanti dukkhā"ti.

Tattha **kodhan**ti sabbākārampi kodhaṁ navavidhampi mānaṁ jaheyya. **Saṁyojanan**ti kāmarāgasaṁyojanādikaṁ dasavidhampi sabbasaṁyojanaṁ atikkameyya. **Asajjamānan**ti alaggamānaṁ. Yo hi "mama rūpaṁ mama vedanā"ti-ādinā nayena nāmarūpaṁ paṭiggaṇhāti, tasmiṁ ca bhijjamāne socati

1. Sayaniye ca (Sī) 2. Chupāpesi (Sī)

ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ပဏီတံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ အဒါသိ။ သတ္ထာ ကတဘတ္တကိစ္စော “ကဿေတံ ဒါန”န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဘဂိနိယာ မေ ဘန္တေ ရောဟိနိယာတိ။ သာ ပန ကဟန္တိ။ ဂေဟေ ဘန္တေတိ။ ပက္ကောသထ နန္တိ။ သာ အာဂန္တုံ န ဣစ္ဆိ။ အထ နံ သတ္ထာ အနိစ္ဆမာနမ္ပိ ပက္ကောသာပေသိယေဝ။ အာဂန္တွာ စ ပန ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နံ အာဟ “ရောဟိနိ ကသ္မာ နာဂမိတ္ထာ”တိ။ သရီရေ မေ ဘန္တေ ဆဝိရောဂေါ အတ္ထိ၊ တေန လဇ္ဇမာနာ နာဂတာမှီတိ။ ဇာနာသိ ပန ကိံ တေ နိဿာယ ဧသ ဥပ္ပန္နောတိ။ န ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ တဝ ကောဓံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နော ဧသောတိ။ ကိံ ပန မေ ဘန္တေ ကတန္တိ။ တေန ဟိ သုဏာဟီတိ။ အထဿာ သတ္ထာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဗာရာဏသိရညော အဂ္ဂမဟေသီ ဧကိဿာ ရညော နာဋကိတ္ထိယာ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ “ဒုက္ခမဿာ ဥပ္ပါဒေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ မဟာကစ္ဆုဖလာနိ အာဟရာပေတွာ တံ နာဋကိတ္ထိံ အတ္တနော သန္တိကံ ပက္ကောသာပေတွာ ယထာ သာ န ဇာနာတိ၊ ဧဝမဿာ သယနေ စေဝ[1] ပါဝါရကောဇဝါဒီနဉ္စ အန္တရေသု ကစ္ဆုစုဏ္ဏာနိ ဌပါပေသိ[2]၊ ကေဠိံ ကုရုမာနာ ဝိယ တဿာ သရီရေပိ ဩကိရိ။ တံ ခဏံယေဝ တဿာ သရီရံ ဥပ္ပက္ကုပ္ပက္ကံ ဂဏ္ဍာဂဏ္ဍဇာတံ အဟောသိ။ သာ ကဏ္ဍုဝန္တီ ဂန္တွာ သယနေ နိပဇ္ဇိ၊ တတြာပိဿာ ကစ္ဆုစုဏ္ဏေဟိ ခါဒိယမာနာယ ခရတရာ ဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တဒါ အဂ္ဂမဟေသီ ရောဟိနီ အဟောသီတိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ “ရောဟိနိ တဒါ တယာဝေတံ ကမ္မံ ကတံ။ အပ္ပမတ္တကောပိ ဟိ ကောဓော ဝါ ဣဿာ ဝါ ကာတုံ န ယုတ္တရူပေါ ဧဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၂၁။ “ကောဓံ ဇဟေ ဝိပ္ပဇဟေယျ မာနံ၊
သံယောဇနံ သဗ္ဗမတိက္ကမေယျ။
တံ နာမရူပသ္မိမသဇ္ဇမာနံ၊
အကိဉ္စနံ နာနုပတန္တိ ဒုက္ခာ”တိ။

တတ္ထ **ကောဓ**န္တိ သဗ္ဗာကာရမ္ပိ ကောဓံ နဝဝိဓမ္ပိ မာနံ ဇဟေယျ။ **သံယောဇန**န္တိ ကာမရာဂသံယောဇနာဒိကံ ဒသဝိဓမ္ပိ သဗ္ဗသံယောဇနံ အတိက္ကမေယျ။ **အသဇ္ဇမာန**န္တိ အလဂ္ဂမာနံ။ ယော ဟိ “မမ ရူပံ မမ ဝေဒနာ”တိ-အာဒိနာ နယေန နာမရူပံ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ၊ တသ္မိံ စ ဘိဇ္ဇမာနေ သောစတိ

၁-သယနိယေ စ (သီ) ၂-ဆုပါပေသိ (သီ)

vihaññati, ayaṁ nāmarūpasmiṁ sajjati nāma. Evaṁ aggaṇhanto avihaññanto na sajjati nāma. Taṁ puggalaṁ evaṁ asajjamānaṁ rāgādīnaṁ abhāvena akiñcanaṁ dukkhā nāma nānupatantīti attho. Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti. Rohinīpi sotāpattiphale patiṭṭhitā, taṅkhaṇaññevassā sarīraṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ ahosi.

Sā tato cutā Tāvatiṁsabhavane catunnaṁ devaputtānaṁ sīmantare nibbattitvā pāsādikā rūpasobhaggappattā ahosi. Cattāropi devaputtā taṁ disvā uppannasinehā hutvā “mama sīmāya anto nibbattā, mama sīmāya anto nibbattā”ti vivadantā Sakkassa devarañño santikaṁ gantvā “deva imaṁ no nissāya aḍḍo uppanno, taṁ vinicchināthā”ti[1] āhaṁsu. Sakkopi taṁ oloketvāva uppannasineho hutvā evamāha “imāya vo diṭṭhakālato paṭṭhāya kathaṁ cittāni uppannānī”ti. Atheko āha “mama tāva uppannacittaṁ saṅgāmabheri viya sannisīdituṁ nāsakkhī”ti. Dutiyo “mama cittaṁ pabbatanadī viya sīghaṁ pavattatiyevā”ti. Tatiyo “mama imissā diṭṭhakālato paṭṭhāya kakkaṭassa viya akkhīni nikkhamiṁsū”ti. Catuttho “mama cittaṁ cetiye ussāpitadhajo viya niccalaṁ ṭhātuṁ nāsakkhī”ti. Atha ne Sakko āha “tātā tumhākaṁ tāva cittāni pasayharūpāni, ahaṁ pana imaṁ labhanto jīvissāmi, alabhantassa me maraṇaṁ bhavissatī”ti. Devaputtā “mahārāja tumhākaṁ maraṇena attho natthī”ti taṁ Sakkassa vissajjetvā pakkamiṁsu. Sā Sakkassa piyā ahosi manāpā. “Asukakīḷaṁ nāma gacchāmā”ti vutte Sakko tassā vacanaṁ paṭikkhipituṁ nāsakkhīti.

Rohinīkhattiyakaññāvatthu paṭhamaṁ.

---

2. Aññatarabhikkhuvatthu

Yo ve uppatitanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Aggāḷave cetiye viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

---

1. Pacchindathāti (Sī), nicchathāti (Ka)

ဝိဟညတိ၊ အယံ နာမရူပသ္မိံ သဇ္ဇတိ နာမ။ ဧဝံ အဂ္ဂဏှန္တော အဝိဟညန္တော န သဇ္ဇတိ နာမ။ တံ ပုဂ္ဂလံ ဧဝံ အသဇ္ဇမာနံ ရာဂါဒီနံ အဘာဝေန အကိဉ္စနံ ဒုက္ခာ နာမ နာနုပတန္တီတိ အတ္ထော။ ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။ ရောဟိနီပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌိတာ၊ တင်္ခဏညေဝဿာ သရီရံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ အဟောသိ။

သာ တတော စုတာ တာဝတိံသဘဝနေ စတုန္နံ ဒေဝပုတ္တာနံ သီမန္တရေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ပါသာဒိကာ ရူပသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ အဟောသိ။ စတ္တာရောပိ ဒေဝပုတ္တာ တံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နသိနေဟာ ဟုတွာ “မမ သီမာယ အန္တော နိဗ္ဗတ္တာ၊ မမ သီမာယ အန္တော နိဗ္ဗတ္တာ”တိ ဝိဝဒန္တာ သက္ကဿ ဒေဝရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဒေဝ ဣမံ နော နိဿာယ အဍ္ဍော ဥပ္ပန္နော၊ တံ ဝိနိစ္ဆိနာထာ”တိ[1] အာဟံသု။ သက္ကောပိ တံ ဩလောကေတွာဝ ဥပ္ပန္နသိနေဟော ဟုတွာ ဧဝမာဟ “ဣမာယ ဝေါ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ကထံ စိတ္တာနိ ဥပ္ပန္နာနီ”တိ။ အထေကော အာဟ “မမ တာဝ ဥပ္ပန္နစိတ္တံ သင်္ဂါမဘေရိ ဝိယ သန္နိသီဒိတုံ နာသက္ခီ”တိ။ ဒုတိယော “မမ စိတ္တံ ပဗ္ဗတနဒီ ဝိယ သီဃံ ပဝတ္တတိယေဝါ”တိ။ တတိယော “မမ ဣမိဿာ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ကက္ကဋဿ ဝိယ အက္ခီနိ နိက္ခမိံသူ”တိ။ စတုတ္ထော “မမ စိတ္တံ စေတိယေ ဥဿာပိတဓဇော ဝိယ နိစ္စလံ ဌာတုံ နာသက္ခီ”တိ။ အထ နေ သက္ကော အာဟ “တာတာ တုမှာကံ တာဝ စိတ္တာနိ ပသယှရူပါနိ၊ အဟံ ပန ဣမံ လဘန္တော ဇီဝိဿာမိ၊ အလဘန္တဿ မေ မရဏံ ဘဝိဿတီ”တိ။ ဒေဝပုတ္တာ “မဟာရာဇ တုမှာကံ မရဏေန အတ္ထော နတ္ထီ”တိ တံ သက္ကဿ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ပက္ကမိံသု။ သာ သက္ကဿ ပိယာ အဟောသိ မနာပါ။ “အသုကကီဠံ နာမ ဂစ္ဆာမာ”တိ ဝုတ္တေ သက္ကော တဿာ ဝစနံ ပဋိက္ခိပိတုံ နာသက္ခီတိ။

ရောဟိနီခတ္တိယကညာဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု

ယော ဝေ ဥပ္ပတိတန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ပစ္ဆိန္ဒထာတိ (သီ)၊ နိစ္ဆထာတိ (က)

Satthārā hi bhikkhusaṁghassa senāsane anuññāte Rājagahaseṭṭhi-ādīhi senāsanesu kariyamānesu eko Āḷaviko bhikkhu attano senāsanaṁ karonto ekaṁ manāparukkhaṁ disvā chindituṁ ārabhi. Tattha pana nibbattā ekā taruṇaputtā devatā puttaṁ aṅkenādāya ṭhitā yāci “mā me sāmi vimānaṁ chindi, na sakkhissāmi puttaṁ ādāya anāvāsā vicaritun”ti. So “ahaṁ aññatra īdisaṁ rukkhaṁ na labhissāmī”ti tassā vacanaṁ nādiyi. Sā “imampi tāva dārakaṁ oloketvā oramissatī”ti puttaṁ rukkhasākhāya ṭhapesi. Sopi bhikkhu ukkhipitaṁ pharasuṁ sandhāretuṁ asakkonto dārakassa bāhuṁ chindi, devatā uppannabalavakodhā “paharitvā naṁ māressāmī”ti ubho hatthe ukkhipitvā evaṁ tāva cintesi “ayaṁ bhikkhu sīlavā. Sacāhaṁ imaṁ māressāmi, nirayagāminī bhavissāmi. Sesadevatāpi attano rukkhaṁ chindante bhikkhū disvā ‘asukadevatāya evaṁ nāma mārito bhikkhū’ti maṁ pamāṇaṁ katvā bhikkhū māressanti. Ayañca sasāmiko bhikkhu, sāmikasseva naṁ kathessāmī”ti ukkhittahatthe apanetvā rodamānā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā “kiṁ devate”ti āha. Sā “bhante tumhākaṁ me sāvakena idaṁ nāma kataṁ, ahampi naṁ māretukāmā hutvā idaṁ nāma cintetvā amāretvāva idhāgatā”ti sabbaṁ taṁ pavattiṁ vitthārato ārocesi.

Satthā taṁ sutvā “sādhu sādhu devate, sādhu te kataṁ evaṁ uggataṁ kopaṁ bhantaṁ rathaṁ viya niggaṇhamānāyā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

222. “Yo ve uppatitaṁ kodhaṁ, rathaṁ bhantaṁva vāraye[1].
Tamahaṁ sārathiṁ brūmi, rasmiggāho itaro jano”ti.

Tattha **uppatitan**ti uppannaṁ. **Rathaṁ bhantaṁvā**ti yathā nāma cheko sārathi ativegena dhāvantaṁ rathaṁ niggaṇhitvā yathicchakaṁ ṭhapeti[2], evaṁ yo puggalo uppannaṁ kodhaṁ vāraye[1] niggaṇhituṁ sakkoti. **Tamahan**ti taṁ ahaṁ sārathiṁ brūmi. **Itaro jano**ti itaro pana rāja-uparājādīnaṁ rathasārathijano rasmiggāho nāma hoti, na uttamasārathīti.

1. Dhāraye (Sī, Syā)   2. Yadicchakaṁ peseti (Sī), yathāṭhitaṁ ṭhapesi (Ka)

သတ္ထာရာ ဟိ ဘိက္ခုသံဃဿ သေနာသနေ အနုညာတေ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိအာဒီဟိ သေနာသနေသု ကရိယမာနေသု ဧကော အာဠဝိကော ဘိက္ခု အတ္တနော သေနာသနံ ကရောန္တော ဧကံ မနာပရုက္ခံ ဒိသွာ ဆိန္ဒိတုံ အာရဘိ။ တတ္ထ ပန နိဗ္ဗတ္တာ ဧကာ တရုဏပုတ္တာ ဒေဝတာ ပုတ္တံ အင်္ကေနာဒါယ ဌိတာ ယာစိ “မာ မေ သာမိ ဝိမာနံ ဆိန္ဒိ၊ န သက္ခိဿာမိ ပုတ္တံ အာဒါယ အနာဝါသာ ဝိစရိတု”န္တိ။ သော “အဟံ အညတြ ဤဒိသံ ရုက္ခံ န လဘိဿာမီ”တိ တဿာ ဝစနံ နာဒိယိ။ သာ “ဣမမ္ပိ တာဝ ဒါရကံ ဩလောကေတွာ ဩရမိဿတီ”တိ ပုတ္တံ ရုက္ခသာခါယ ဌပေသိ။ သောပိ ဘိက္ခု ဥက္ခိပိတံ ဖရသုံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တော ဒါရကဿ ဗာဟုံ ဆိန္ဒိ၊ ဒေဝတာ ဥပ္ပန္နဗလဝကောဓာ “ပဟရိတွာ နံ မာရေဿာမီ”တိ ဥဘော ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ ဧဝံ တာဝ စိန္တေသိ “အယံ ဘိက္ခု သီလဝါ။ သစာဟံ ဣမံ မာရေဿာမိ၊ နိရယဂါမိနီ ဘဝိဿာမိ။ သေသဒေဝတာပိ အတ္တနော ရုက္ခံ ဆိန္ဒန္တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ ‘အသုကဒေဝတာယ ဧဝံ နာမ မာရိတော ဘိက္ခူ’တိ မံ ပမာဏံ ကတွာ ဘိက္ခူ မာရေဿန္တိ။ အယဉ္စ သသာမိကော ဘိက္ခု၊ သာမိကဿေဝ နံ ကထေဿာမီ”တိ ဥက္ခိတ္တဟတ္ထေ အပနေတွာ ရောဒမာနာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကိံ ဒေဝတေ”တိ အာဟ။ သာ “ဘန္တေ တုမှာကံ မေ သာဝကေန ဣဒံ နာမ ကတံ၊ အဟမ္ပိ နံ မာရေတုကာမာ ဟုတွာ ဣဒံ နာမ စိန္တေတွာ အမာရေတွာဝ ဣဓာဂတာ”တိ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ ဝိတ္ထာရတော အာရောစေသိ။

သတ္ထာ တံ သုတွာ “သာဓု သာဓု ဒေဝတေ၊ သာဓု တေ ကတံ ဧဝံ ဥဂ္ဂတံ ကောပံ ဘန္တံ ရထံ ဝိယ နိဂ္ဂဏှမာနာယာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၂၂။ “ယော ဝေ ဥပ္ပတိတံ ကောဓံ၊ ရထံ ဘန္တံဝ ဝါရယေ[၁]။
တမဟံ သာရထိံ ဗြူမိ၊ ရသ္မိဂ္ဂါဟော ဣတရော ဇနော”တိ။

တတ္ထ **ဥပ္ပတိတ**န္တိ ဥပ္ပန္နံ။ **ရထံ ဘန္တံဝါ**တိ ယထာ နာမ ဆေကော သာရထိ အတိဝေဂေန ဓာဝန္တံ ရထံ နိဂ္ဂဏှိတွာ ယထိစ္ဆကံ ဌပေတိ[၂]၊ ဧဝံ ယော ပုဂ္ဂလော ဥပ္ပန္နံ ကောဓံ ဝါရယေ[၁] နိဂ္ဂဏှိတုံ သက္ကောတိ။ **တမဟ**န္တိ တံ အဟံ သာရထိံ ဗြူမိ။ **ဣတရော ဇနော**တိ ဣတရော ပန ရာဇဥပရာဇာဒီနံ ရထသာရထိဇနော ရသ္မိဂ္ဂါဟော နာမ ဟောတိ၊ န ဥတ္တမသာရထီတိ။

၁-ဓာရယေ (သီ၊ သျာ)   ၂-ယဒိစ္ဆကံ ပေသေတိ (သီ)၊ ယထာဌိတံ ဌပေသိ (က)

Desanāvasāne devatā sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Devatā pana sotāpannā hutvāpi rodamānā aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā "kiṁ devate"ti pucchitvā "bhante vimānaṁ me naṭṭhaṁ, idāni kiṁ karissāmī"ti vutte "alaṁ devate, mā cintayi, ahaṁ te vimānaṁ dassāmī"ti Jetavane Gandhakuṭisamīpe purimadivase cutadevataṁ ekaṁ rukkhaṁ apadisanto "amukasmiṁ okāse rukkho vivitto, tattha upagacchā"ti āha. Sā tattha upagañchi. Tato paṭṭhāya "Buddhadattiyaṁ imissā vimānan"ti mahesakkhadevatāpi āgantvā taṁ cāletuṁ nāsakkhiṁsu. Satthā taṁ atthuppattiṁ katvā bhikkhūnaṁ Bhūtagāmasikkhāpadaṁ paññāpesīti.

Aññatarabhikkhuvatthu dutiyaṁ.

---

3. Uttarā-upāsikāvatthu

Akkodhena jine kodhanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Uttarāya gehe katabhattakicco Uttaraṁ upāsikaṁ ārabbha kathesi.

Tatrāyamanupubbī kathā—Rājagahe kira Sumanaseṭṭhiṁ nissāya Puṇṇo nāma daliddo bhatiṁ katvā jīvati. Tassa bhariyā ca Uttarā nāma dhītā cāti dveyeva gehamānusakā. Athekadivasaṁ "sattāhaṁ nakkhattaṁ kīḷitabban"ti Rājagahe ghosanaṁ kariṁsu. Taṁ sutvā Sumanaseṭṭhi pātova āgataṁ Puṇṇaṁ āmantetvā "tāta amhākaṁ parijano nakkhattaṁ kīḷitukāmo, tvaṁ kiṁ nakkhattaṁ kīḷissasi, udāhu bhatiṁ karissasī"ti āha. Sāmi nakkhattaṁ nāma sadhanānaṁ hoti, mama pana gehe svātanāya yāgutaṇḍulampi natthi, kiṁ me nakkhattena, goṇe labhanto kasituṁ gamissāmī"ti. Tena hi goṇe gaṇhāhīti. So balavagoṇe ca naṅgalañca gahetvā "bhadde nāgarā nakkhattaṁ kīḷanti, ahaṁ daliddatāya bhatiṁ kātuṁ gamissāmi, mayhampi tāva ajja diguṇaṁ nivāpaṁ pacitvā bhattaṁ āhareyyāsī"ti bhariyaṁ vatvā khettaṁ agamāsi.

ဒေသနာဝသာနေ ဒေဝတာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဒေဝတာ ပန သောတာပန္နာ ဟုတွာပိ ရောဒမာနာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ "ကိံ ဒေဝတေ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဘန္တေ ဝိမာနံ မေ နဋ္ဌံ၊ ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿာမီ"တိ ဝုတ္တေ "အလံ ဒေဝတေ, မာ စိန္တယိ၊ အဟံ တေ ဝိမာနံ ဒဿာမီ"တိ ဇေတဝနေ ဂန္ဓကုဋိသမီပေ ပုရိမဒိဝသေ စုတဒေဝတံ ဧကံ ရုက္ခံ အပဒိသန္တော "အမုကသ္မိံ ဩကာသေ ရုက္ခော ဝိဝိတ္တော၊ တတ္ထ ဥပဂစ္ဆာ"တိ အာဟ။ သာ တတ္ထ ဥပဂဉ္ဆိ။ တတော ပဋ္ဌာယ "ဗုဒ္ဓဒတ္တိယံ ဣမိဿာ ဝိမာန"န္တိ မဟေသက္ခဒေဝတာပိ အာဂန္တွာ တံ စာလေတုံ နာသက္ခိံသု။ သတ္ထာ တံ အတ္ထုပ္ပတ္တိံ ကတွာ ဘိက္ခူနံ ဘူတဂါမသိက္ခာပဒံ ပညာပေသီတိ။

အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ဥတ္တရာဥပါသိကာဝတ္ထု

အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဥတ္တရာယ ဂေဟေ ကတဘတ္တကိစ္စော ဥတ္တရံ ဥပါသိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တတြာယမနုပုဗ္ဗီ ကထာ—ရာဇဂဟေ ကိရ သုမနသေဋ္ဌိံ နိဿာယ ပုဏ္ဏော နာမ ဒလိဒ္ဒေါ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝတိ။ တဿ ဘရိယာ စ ဥတ္တရာ နာမ ဓီတာ စာတိ ဒွေယေဝ ဂေဟမာနုသကာ။ အထေကဒိဝသံ "သတ္တာဟံ နက္ခတ္တံ ကီဠိတဗ္ဗ"န္တိ ရာဇဂဟေ ဃောသနံ ကရိံသု။ တံ သုတွာ သုမနသေဋ္ဌိ ပါတောဝ အာဂတံ ပုဏ္ဏံ အာမန္တေတွာ "တာတ အမှာကံ ပရိဇနော နက္ခတ္တံ ကီဠိတုကာမော၊ တွံ ကိံ နက္ခတ္တံ ကီဠိဿသိ၊ ဥဒါဟု ဘတိံ ကရိဿသီ"တိ အာဟ။ သာမိ နက္ခတ္တံ နာမ သဓနာနံ ဟောတိ၊ မမ ပန ဂေဟေ သွာတနာယ ယာဂုတဏ္ဍုလမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကိံ မေ နက္ခတ္တေန၊ ဂေါဏေ လဘန္တော ကသိတုံ ဂမိဿာမီ"တိ။ တေန ဟိ ဂေါဏေ ဂဏှာဟီတိ။ သော ဗလဝဂေါဏေ စ နင်္ဂလဉ္စ ဂဟေတွာ "ဘဒ္ဒေ နာဂရာ နက္ခတ္တံ ကီဠန္တိ၊ အဟံ ဒလိဒ္ဒတာယ ဘတိံ ကာတုံ ဂမိဿာမိ၊ မယှမ္ပိ တာဝ အဇ္ဇ ဒွိဂုဏံ နိဝါပံ ပစိတွာ ဘတ္တံ အာဟရေယျာသီ"တိ ဘရိယံ ဝတွာ ခေတ္တံ အဂမာသိ။

Sāriputtattheropisattāhaṁ nirodhasamāpanno taṁ divasaṁ vuṭṭhāya "kassa nu kho ajja mayā saṅgahaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti olokento Puṇṇaṁ attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaṁ disvā "saddho nu kho esa, sakkhissati vā me saṅgahaṁ kātun"ti olokento tassa saddhabhāvañca saṅgahaṁ kātuṁ samatthabhāvañca tappaccayā cassa mahāsampattipaṭilābhañca ñatvā pattacīvaramādāya tassa kasanaṭṭhānaṁ gantvā āvāṭatīre ekaṁ gumbaṁ olokento aṭṭhāsi.

Puṇṇo theraṁ disvāva kasiṁ ṭhapetvā pañcapatiṭṭhitena theraṁ vanditvā "dantakaṭṭhena attho bhavissatī"ti dantakaṭṭhaṁ kappiyaṁ katvā adāsi. Athassa thero pattañca parissāvanañca nīharitvā adāsi. So "pānīyena attho bhavissatī"ti taṁ ādāya pānīyaṁ parissāvetvā adāsi. Thero cintesi "ayaṁ paresaṁ pacchimagehe vasati. Sacassa gehadvāraṁ gamissāmi, imassa bhariyā maṁ daṭṭhuṁ na labhissati. Yāvassā bhattaṁ ādāya maggaṁ paṭipajjati, tāva idheva bhavissāmī"ti. So tattheva thokaṁ vītināmetvā tassa maggāruḷhabhāvaṁ ñatvā antonagarābhimukho pāyāsi.

Sā antarāmagge theraṁ disvā cintesi "appekadāhaṁ deyyadhamme sati ayyaṁ na passāmi, appekadā me ayyaṁ passantiyā deyyadhammo na hoti. Ajja pana me ayyo ca diṭṭho, deyyadhammo cāyaṁ atthi, karissati nu kho me saṅgahan"ti. Sā bhattabhājanaṁ oropetvā theraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā "bhante idaṁ lūkhaṁ vā paṇītaṁ vāti acintetvā dāsassa vo saṅgahaṁ karothā"ti āha. Thero pattaṁ upanāmetvā tāya ekena hatthena bhājanaṁ dhāretvā ekena hatthena tato bhattaṁ dadamānāya upaḍḍhabhatte dinne "alan"ti hatthena pattaṁ pidahi. Sā "bhante ekova paṭiviso, na sakkā dvidhā kātuṁ. Tumhākaṁ dāsassa idhalokasaṅgahaṁ akatvā paralokasaṅgahaṁ karotha, niravasesameva dātukāmamhī"ti vatvā sabbameva therassa patte patiṭṭhapetvā "tumhehi diṭṭhadhammasseva bhāgī assan"ti patthanaṁ akāsi. Thero "evaṁ hotū"ti vatvā ṭhitakova anumodanaṁ karitvā ekasmiṁ udakaphāsukaṭṭhāne nisīditvā bhattakiccamakāsi. Sāpi nivattitvā taṇḍule pariyesitvā bhattaṁ paci. Puṇṇopi aḍḍhakarīsamattaṭṭhānaṁ kasitvā jighacchaṁ sahituṁ asakkonto goṇe vissajjetvā ekarukkhacchāyaṁ pavisitvā maggaṁ olokento nisīdi.

သာရိပုတ္တတ္ထေရောပိသတ္တာဟံနိရောဓသမာပန္နော တံ ဒိဝသံ ဝုဋ္ဌာယ “ကဿ နု ခေါ အဇ္ဇ မယာ သင်္ဂဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဩလောကေန္တော ပုဏ္ဏံ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ “သဒ္ဓေါ နု ခေါ ဧသော၊ သက္ခိဿတိ ဝါ မေ သင်္ဂဟံ ကာတု”န္တိ ဩလောကေန္တော တဿ သဒ္ဓဘာဝဉ္စ သင်္ဂဟံ ကာတုံ သမတ္ထဘာဝဉ္စ တပ္ပစ္စယာ စဿ မဟာသမ္ပတ္တိပဋိလာဘဉ္စ ဉတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ တဿ ကသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အာဝါဋတီရေ ဧကံ ဂုမ္ဗံ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။

ပုဏ္ဏော ထေရံ ဒိသွာဝ ကသိံ ဌပေတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ထေရံ ဝန္ဒိတွာ “ဒန္တကဋ္ဌေန အတ္ထော ဘဝိဿတီ”တိ ဒန္တကဋ္ဌံ ကပ္ပိယံ ကတွာ အဒါသိ။ အထဿ ထေရော ပတ္တဉ္စ ပရိဿာဝနဉ္စ နီဟရိတွာ အဒါသိ။ သော “ပါနီယေန အတ္ထော ဘဝိဿတီ”တိ တံ အာဒါယ ပါနီယံ ပရိဿာဝေတွာ အဒါသိ။ ထေရော စိန္တေသိ “အယံ ပရေသံ ပစ္ဆိမဂေဟေ ဝသတိ။ သစဿ ဂေဟဒွါရံ ဂမိဿာမိ၊ ဣမဿ ဘရိယာ မံ ဒဋ္ဌုံ န လဘိဿတိ။ ယာဝဿာ ဘတ္တံ အာဒါယ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇတိ၊ တာဝ ဣဓေဝ ဘဝိဿာမီ”တိ။ သော တတ္ထေဝ ထောကံ ဝီတိနာမေတွာ တဿ မဂ္ဂါရူဠှဘာဝံ ဉတွာ အန္တောနဂရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။

သာ အန္တရာမဂ္ဂေ ထေရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အပ္ပေကဒါဟံ ဒေယျဓမ္မေ သတိ အယျံ န ပဿာမိ၊ အပ္ပေကဒါ မေ အယျံ ပဿန္တိယာ ဒေယျဓမ္မော န ဟောတိ။ အဇ္ဇ ပန မေ အယျော စ ဒိဋ္ဌော၊ ဒေယျဓမ္မော စာယံ အတ္ထိ၊ ကရိဿတိ နု ခေါ မေ သင်္ဂဟ”န္တိ။ သာ ဘတ္တဘာဇနံ ဩရောပေတွာ ထေရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ ဣဒံ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါတိ အစိန္တေတွာ ဒါသဿ ဝေါ သင်္ဂဟံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ ထေရော ပတ္တံ ဥပနာမေတွာ တာယ ဧကေန ဟတ္ထေန ဘာဇနံ ဓာရေတွာ ဧကေန ဟတ္ထေန တတော ဘတ္တံ ဒဒမာနာယ ဥပဍ္ဎဘတ္တေ ဒိန္နေ “အလ”န္တိ ဟတ္ထေန ပတ္တံ ပိဒဟိ။ သာ “ဘန္တေ ဧကောဝ ပဋိဝိသော၊ န သက္ကာ ဒွိဓာ ကာတုံ။ တုမှာကံ ဒါသဿ ဣဓလောကသင်္ဂဟံ အကတွာ ပရလောကသင်္ဂဟံ ကရောထ၊ နိရဝသေသမေဝ ဒါတုကာမမှီ”တိ ဝတွာ သဗ္ဗမေဝ ထေရဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌပေတွာ “တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဿေဝ ဘာဂီ အဿ”န္တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ ထေရော “ဧဝံ ဟောတူ”တိ ဝတွာ ဌိတကောဝ အနုမောဒနံ ကရိတွာ ဧကသ္မိံ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စမကာသိ။ သာပိ နိဝတ္တိတွာ တဏ္ဍုလေ ပရိယေသိတွာ ဘတ္တံ ပစိ။ ပုဏ္ဏောပိ အဍ္ဎကရီသမတ္တဋ္ဌာနံ ကသိတွာ ဇိဃစ္ဆံ သဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဂေါဏေ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဧကရုက္ခစ္ဆာယံ ပဝိသိတွာ မဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော နိသီဒိ။

Athassa bhariyā bhattaṁ ādāya gacchamānā taṁ disvāva "esa jighacchāya pīḷito maṁ olokento nisinno. Sace maṁ 'ativiya je cirāyī'ti tajjetvā patodalaṭṭhiyā maṁ paharissati, mayā katakammaṁ niratthakaṁ bhavissati. Paṭikaccevassa ārocessāmī"ti cintetvā evamāha "sāmi ajjekadivasaṁ cittaṁ pasādehi, mā mayā katakammaṁ niratthakaṁ kari. Ahañhi pātova te bhattaṁ āharantī antarāmagge Dhammasenāpatiṁ disvā tava bhattaṁ tassa datvā puna gantvā bhattaṁ pacitvā āgatā, pasādehi sāmi cittan"ti. So "kiṁ vadesi bhadde"ti pucchitvā puna tamatthaṁ sutvā "bhadde sādhu vata te kataṁ mama bhattaṁ ayyassa dadamānāya, mayāpissa ajja pātova dantakaṭṭhañca mukhodakañca dinnan"ti pasannamānaso taṁ vacanaṁ abhinandintvā ussure laddhabhattatāya kilantakāyo tassā aṅke sīsaṁ katvā niddaṁ okkami.

Athassa pātova kasitaṭṭhānaṁ paṁsucuṇṇaṁ upādāya sabbaṁ rattasuvaṇṇaṁ kaṇikārapuppharāsi viya sobhamānaṁ aṭṭhāsi. So pabuddho oloketvā bhariyaṁ āha "bhadde etaṁ kasitaṭṭhānaṁ sabbaṁ mama suvaṇṇaṁ hutvā paññāyati, kiṁ nu kho me ati-ussure laddhabhattatāya akkhīni bhamantī"ti. Sāmi mayhampi evameva paññāyatīti. So uṭṭhāya tattha gantvā ekapiṇḍaṁ gahetvā naṅgalasīse paharitvā suvaṇṇabhāvaṁ ñatvā "aho ayyassa Dhammasenāpatissa me dinnadānena ajjeva vipāko dassito na kho pana sakkā ettakaṁ dhanaṁ paṭicchādetvā paribhuñjitun"ti bhariyāya ābhataṁ bhattapātiṁ suvaṇṇassa pūretvā rājakulaṁ gantvā raññā katokāso pavisitvā rājānaṁ abhivādetvā "kiṁ tātā"ti vutte "deva ajja mayā kasitaṭṭhānaṁ sabbaṁ suvaṇṇabharitameva hutvā ṭhitaṁ, idaṁ suvaṇṇaṁ āharāpetuṁ vaṭṭatī"ti. Kosi tvanti. Puṇṇo nāma ahanti. Kiṁ pana te ajja katanti. Dhammasenāpatissa me ajja pātova dantakaṭṭhañca mukhodakañca dinnaṁ, bhariyāyapi me mayhaṁ āharaṇabhattaṁ tasseva dinnanti.

Taṁ sutvā rājā "ajjeva kira bho Dhammasenāpatissa dinnadānena vipāko dassito"ti vatvā "tāta kiṁ karomī"ti pucchi. Bahūni sakaṭasahassāni pahiṇitvā suvaṇṇaṁ āharāpethāti. Rājā sakaṭāni pahiṇi. Rājapurisesu "rañño santakan"ti gaṇhantesu gahitagahitaṁ mattikāva hoti. Te gantvā rañño ārocetvā "tumhehi

အထဿ ဘရိယာ ဘတ္တံ အာဒါယ ဂစ္ဆမာနာ တံ ဒိသွာဝ “ဧသ ဇိဃစ္ဆာယ ပီဠိတော မံ ဩလောကေန္တော နိသိန္နော။ သစေ မံ ‘အတိဝိယ ဇေ စိရာယီ’တိ တဇ္ဇေတွာ ပတောဒလဋ္ဌိယာ မံ ပဟရိဿတိ၊ မယာ ကတကမ္မံ နိရတ္ထကံ ဘဝိဿတိ။ ပဋိကစ္စေဝဿ အာရောစေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ ဧဝမာဟ “သာမိ အဇ္ဇေကဒိဝသံ စိတ္တံ ပသာဒေဟိ၊ မာ မယာ ကတကမ္မံ နိရတ္ထကံ ကရိ။ အဟဉှိ ပါတောဝ တေ ဘတ္တံ အာဟရန္တီ အန္တရာမဂ္ဂေ ဓမ္မသေနာပတိံ ဒိသွာ တဝ ဘတ္တံ တဿ ဒတွာ ပုန ဂန္တွာ ဘတ္တံ ပစိတွာ အာဂတာ၊ ပသာဒေဟိ သာမိ စိတ္တ”န္တိ။ သော “ကိံ ဝဒေသိ ဘဒ္ဒေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ပုန တမတ္ထံ သုတွာ “ဘဒ္ဒေ သာဓု ဝတ တေ ကတံ မမ ဘတ္တံ အယျဿ ဒဒမာနာယ၊ မယာပိဿ အဇ္ဇ ပါတောဝ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ မုခေါဒကဉ္စ ဒိန္န”န္တိ ပသန္နမာနသော တံ ဝစနံ အဘိနန္ဒိတွာ ဥဿုရေ လဒ္ဓဘတ္တတာယ ကိလန္တကာယော တဿာ အင်္ကေ သီသံ ကတွာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။

အထဿ ပါတောဝ ကသိတဋ္ဌာနံ ပံသုစုဏ္ဏံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗံ ရတ္တသုဝဏ္ဏံ ကဏိကာရပုပ္ဖရာသိ ဝိယ သောဘမာနံ အဋ္ဌာသိ။ သော ပဗုဒ္ဓေါ ဩလောကေတွာ ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ ဧတံ ကသိတဋ္ဌာနံ သဗ္ဗံ မမ သုဝဏ္ဏံ ဟုတွာ ပညာယတိ၊ ကိံ နု ခေါ မေ အတိဥဿုရေ လဒ္ဓဘတ္တတာယ အက္ခီနိ ဘမန္တီ”တိ။ သာမိ မယှမ္ပိ ဧဝမေဝ ပညာယတီတိ။ သော ဥဋ္ဌာယ တတ္ထ ဂန္တွာ ဧကပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ နင်္ဂလသီသေ ပဟရိတွာ သုဝဏ္ဏဘာဝံ ဉတွာ “အဟော အယျဿ ဓမ္မသေနာပတိဿ မေ ဒိန္နဒါနေန အဇ္ဇေဝ ဝိပါကော ဒဿိတော၊ န ခေါ ပန သက္ကာ ဧတ္တကံ ဓနံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတု”န္တိ ဘရိယာယ အာဘတံ ဘတ္တပါတိံ သုဝဏ္ဏဿ ပူရေတွာ ရာဇကုလံ ဂန္တွာ ရညာ ကတောကာသော ပဝိသိတွာ ရာဇာနံ အဘိဝါဒေတွာ “ကိံ တာတာ”တိ ဝုတ္တေ “ဒေဝ အဇ္ဇ မယာ ကသိတဋ္ဌာနံ သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏဘရိတမေဝ ဟုတွာ ဌိတံ၊ ဣဒံ သုဝဏ္ဏံ အာဟရာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ကောသိ တွန္တိ။ ပုဏ္ဏော နာမ အဟန္တိ။ ကိံ ပန တေ အဇ္ဇ ကတန္တိ။ ဓမ္မသေနာပတိဿ မေ အဇ္ဇ ပါတောဝ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ မုခေါဒကဉ္စ ဒိန္နံ၊ ဘရိယာယပိ မေ မယှံ အာဟရဏဘတ္တံ တဿေဝ ဒိန္နန္တိ။

တံ သုတွာ ရာဇာ “အဇ္ဇေဝ ကိရ ဘော ဓမ္မသေနာပတိဿ ဒိန္နဒါနေန ဝိပါကော ဒဿိတော”တိ ဝတွာ “တာတ ကိံ ကရောမီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဗဟူနိ သကဋသဟဿာနိ ပဟိဏိတွာ သုဝဏ္ဏံ အာဟရာပေထာတိ။ ရာဇာ သကဋာနိ ပဟိဏိ။ ရာဇပုရိသေသု “ရညော သန္တက”န္တိ ဂဏှန္တေသု ဂဟိတဂဟိတံ မတ္တိကာဝ ဟောတိ။ တေ ဂန္တွာ ရညော အာရောစေတွာ “တုမှေဟိ

kinti vatvā gahitan"ti puṭṭhā "tumhākaṁ santakan"ti āhaṁsu. Na mayhaṁ tātā santakaṁ, gacchatha "Puṇṇassa santakan"ti vatvā gaṇhathāti. Te tathā kariṁsu, gahitagahitaṁ suvaṇṇameva ahosi. Sabbampi āharitvā rājaṅgaṇe rāsimakaṁsu, asītihatthubbedho rāsi ahosi. Rājā nāgare sannipātetvā "imasmiṁ nagare atthi kassaci ettakaṁ suvaṇṇan"ti. Natthi devāti. Kiṁ panassa dātuṁ vaṭṭatīti. Seṭṭhichattaṁ devāti. Rājā "bahudhanaseṭṭhi nāma hotū"ti mahantena bhogena saddhiṁ tassa seṭṭhichattamadāsi. Atha naṁ so āha "mayaṁ deva ettakaṁ kālaṁ parakule vasimhā, vasanaṭṭhānaṁ no dethā"ti. "Tena hi passa, esa gumbo paññāyati, etaṁ harāpetvā gehaṁ kārehī"ti purāṇaseṭṭhissa gehaṭṭhānaṁ ācikkhi. So tasmiṁ ṭhāne katipāheneva ( )[1] gehaṁ kārāpetvā gehappavesanamaṅgalañca chattamaṅgalañca ekatova karonto sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ adāsi. Athassa Satthā anumodanaṁ karonto anupubbiṁ kathaṁ kathesi. Dhammakathāvasāne Puṇṇaseṭṭhi ca bhariyā cassa dhītā ca Uttarāti tayo janā sotāpannā ahesuṁ.

Aparabhāge Rājagahaseṭṭhi Puṇṇaseṭṭhino dhītaraṁ attano puttassa vāresi. So "nāhaṁ dassāmī"ti vatvā "mā evaṁ karotu, ettakaṁ kālaṁ amhe nissāya vasanteneva te sampatti laddhā, detu me puttassa dhītaran"ti vutte "so micchādiṭṭhiko, mama dhītā tīhi ratanehi vinā vattituṁ na sakkoti, nevassa dhītaraṁ dassāmī"ti āha. Atha naṁ bahū seṭṭhigaṇādayo[2] kulaputtā "mā tena saddhiṁ vissāsaṁ bhindi, dehissa dhītaran"ti yāciṁsu. So tesaṁ vacanaṁ sampaṭicchitvā āsāḷhipuṇṇamāyaṁ dhītaraṁ adāsi. Sā patikulaṁ gatakālato paṭṭhāya bhikkhuṁ vā bhikkhuniṁ vā upasaṅkamituṁ dānaṁ vā dātuṁ dhammaṁ vā sotuṁ nālattha. Evaṁ aḍḍhatiyesu māsesu vītivattesu santike ṭhitaṁ paricārikaṁ pucchi "idāni kittakaṁ antovassassa avasiṭṭhan"ti. Aḍḍhamāso ayyeti. Sā pitu sāsanaṁ pahiṇi "kasmā maṁ evarūpe bandhanāgāre pakkhipiṁsu, varaṁ me lakkhaṇāhataṁ

1. (Vatthuṁ sodhāpetvā ghaṭena ghaṭaṁ nidhikumbhaṁ paṭihaññi. Nidhikumbhaṁ nīharitvā rājānaṁ jānāpesi, "deva nidhikumbhaṁ gaṇhāhī"ti. Tava puññaladdhaṁ gaṇhāhīti. Bahudhanaṁ labhitvā) (Ka)
2. Seṭṭhigaṇakādayo (Sī), seṭṭhigahapatikādayo (Syā)

ကိန္တိ ဝတွာ ဂဟိတ”န္တိ ပုဋ္ဌာ “တုမှာကံ သန္တက”န္တိ အာဟံသု။ န မယှံ တာတာ သန္တကံ၊ ဂစ္ဆထ “ပုဏ္ဏဿ သန္တက”န္တိ ဝတွာ ဂဏှထာတိ။ တေ တထာ ကရိံသု၊ ဂဟိတဂဟိတံ သုဝဏ္ဏမေဝ အဟောသိ။ သဗ္ဗမ္ပိ အာဟရိတွာ ရာဇင်္ဂဏေ ရာသိမကံသု၊ အသီတိဟတ္ထုဗ္ဗေဓော ရာသိ အဟောသိ။ ရာဇာ နာဂရေ သန္နိပါတေတွာ “ဣမသ္မိံ နဂရေ အတ္ထိ ကဿစိ ဧတ္တကံ သုဝဏ္ဏ”န္တိ။ နတ္ထိ ဒေဝါတိ။ ကိံ ပနဿ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ သေဋ္ဌိဆတ္တံ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ “ဗဟုဓနသေဋ္ဌိ နာမ ဟောတူ”တိ မဟန္တေန ဘောဂေန သဒ္ဓိံ တဿ သေဋ္ဌိဆတ္တမဒါသိ။ အထ နံ သော အာဟ “မယံ ဒေဝ ဧတ္တကံ ကာလံ ပရကုလေ ဝသိမှာ၊ ဝသနဋ္ဌာနံ နော ဒေထာ”တိ။ “တေန ဟိ ပဿ၊ ဧသ ဂုမ္ဗော ပညာယတိ၊ ဧတံ ဟရာပေတွာ ဂေဟံ ကာရေဟီ”တိ ပုရာဏသေဋ္ဌိဿ ဂေဟဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ သော တသ္မိံ ဌာနေ ကတိပါဟေနေဝ (   )[၁] ဂေဟံ ကာရာပေတွာ ဂေဟပ္ပဝေသနမင်္ဂလဉ္စ ဆတ္တမင်္ဂလဉ္စ ဧကတောဝ ကရောန္တော သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ အဒါသိ။ အထဿ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကရောန္တော အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေသိ။ ဓမ္မကထာဝသာနေ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိ စ ဘရိယာ စဿ ဓီတာ စ ဥတ္တရာတိ တယော ဇနာ သောတာပန္နာ အဟေသုံ။

အပရဘာဂေ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိနော ဓီတရံ အတ္တနော ပုတ္တဿ ဝါရေသိ။ သော “နာဟံ ဒဿာမီ”တိ ဝတွာ “မာ ဧဝံ ကရောတု၊ ဧတ္တကံ ကာလံ အမှေ နိဿာယ ဝသန္တေနေဝ တေ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ၊ ဒေတု မေ ပုတ္တဿ ဓီတရ”န္တိ ဝုတ္တေ “သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော၊ မမ ဓီတာ တီဟိ ရတနေဟိ ဝိနာ ဝတ္တိတုံ န သက္ကောတိ၊ နေဝဿ ဓီတရံ ဒဿာမီ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဗဟူ သေဋ္ဌိဂဏာဒယော[၂] ကုလပုတ္တာ “မာ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ ဘိန္ဒိ၊ ဒေဟိဿ ဓီတရ”န္တိ ယာစိံသု။ သော တေသံ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ အာသာဠှိပုဏ္ဏမာယံ ဓီတရံ အဒါသိ။ သာ ပတိကုလံ ဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုံ ဝါ ဘိက္ခုနိံ ဝါ ဥပသင်္ကမိတုံ ဒါနံ ဝါ ဒါတုံ ဓမ္မံ ဝါ သောတုံ နာလတ္ထ။ ဧဝံ အဍ္ဎတိယေသု မာသေသု ဝီတိဝတ္တေသု သန္တိကေ ဌိတံ ပရိစာရိကံ ပုစ္ဆိ “ဣဒါနိ ကိတ္တကံ အန္တောဝဿဿ အဝသိဋ္ဌ”န္တိ။ အဍ္ဎမာသော အယျေတိ။ သာ ပိတု သာသနံ ပဟိဏိ “ကသ္မာ မံ ဧဝရူပေ ဗန္ဓနာဂါရေ ပက္ခိပိံသု၊ ဝရံ မေ လက္ခဏာဟတံ

၁-(ဝတ္ထုံ သောဓာပေတွာ ဃဋေန ဃဋံ နိဓိကုမ္ဘံ ပဋိဟညိ။ နိဓိကုမ္ဘံ နီဟရိတွာ ရာဇာနံ ဇာနာပေသိ၊ “ဒေဝ နိဓိကုမ္ဘံ ဂဏှာဟီ”တိ။ တဝ ပုညလဒ္ဓံ ဂဏှာဟီတိ။ ဗဟုဓနံ လဘိတွာ) (က)
၂-သေဋ္ဌိဂဏကာဒယော (သီ)၊ သေဋ္ဌိဂဟပတိကာဒယော (သျာ)

katvā paresaṁ dāsiṁ sāvetuṁ. Evarūpassa micchādiṭṭhikulassa dātuṁ na vaṭṭati. Āgatakālato paṭṭhāya bhikkhudassanādīsu ekampi puññaṁ kātuṁ na labhāmī”ti.

Athassa pitā “dukkhitā vata me dhītā”ti anattamanataṁ pavedetvā pañcadasa kahāpaṇasahassāni pesesi “imasmiṁ nagare Sirimā nāma gaṇikā atthi, devasikaṁ sahassaṁ gaṇhāti. Imehi kahāpaṇehi taṁ ānetvā sāmikassa pādaparicārikaṁ katvā sayaṁ puññāni karotū”ti. Sā Sirimaṁ pakkosāpetvā “sahāyike ime kahāpaṇe gahetvā imaṁ aḍḍhamāsaṁ tava sahāyakaṁ paricarāhī”ti āha. Sā “sādhū”ti paṭissuṇi. Sā taṁ ādāya sāmikassa santikaṁ gantvā tena Sirimaṁ disvā “kiṁ idan”ti vutte “sāmi imaṁ aḍḍhamāsaṁ mama sahāyikā tumhe paricaratu, ahaṁ pana imaṁ aḍḍhamāsaṁ dānañceva dātukāmā dhammañca sotukāmā”ti āha. So taṁ abhirūpaṁ itthiṁ disvā uppannasineho “sādhū”ti sampaṭicchi.

Uttarāpi kho Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā “bhante imaṁ aḍḍhamāsaṁ aññattha agantvā idheva bhikkhā gahetabbā”ti Satthu paṭiññaṁ gahetvā “ito dāni paṭṭhāya yāva mahāpavāraṇā, tāva Satthāraṁ upaṭṭhātuṁ dhammañca sotuṁ labhissāmī”ti tuṭṭhamānasā “evaṁ yāguṁ pacatha, evaṁ pūve pacathā”ti mahānase sabbakiccāni saṁvidahantī vicarati. Athassā sāmiko “sve pavāraṇā bhavissatī”ti mahānasābhimukho vātapāne ṭhatvā “kiṁ nu kho karontī sā andhabālā vicaratī”ti olokento taṁ seṭṭhidhītaraṁ sedakilinnaṁ chārikāya okiṇṇaṁ aṅgāramasimakkhitaṁ tathā saṁvidahitvā vicaramānaṁ disvā “aho andhabālā evarūpe ṭhāne imaṁ sirisampattiṁ nānubhavati, ‘muṇḍakasamaṇe upaṭṭhahissāmī’ti tuṭṭhacittā vicaratī”ti hasitvā apagañchi.

Tasmiṁ apagate tassa santike ṭhitā Sirimā “kiṁ nu kho oloketvā esa hasī”ti teneva vātapānena olokentī Uttaraṁ disvā “imaṁ oloketvā iminā hasitaṁ, addhā imassa etāya saddhiṁ santhavo atthī”ti cintesi. Sā kira aḍḍhamāsaṁ tasmiṁ gehebāhiraka-itthī hutvā vasamānāpi taṁ sampattiṁ anubhavamānā attano bāhiraka-itthibhāvaṁ ajānitvā “ahaṁ gharasāminī”ti saññamakāsi.

ကတွာ ပရေသံ ဒါသိံ သာဝေတုံ။ ဧဝရူပဿ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကုလဿ ဒါတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုဒဿနာဒီသု ဧကမ္ပိ ပုညံ ကာတုံ န လဘာမီ”တိ။

အထဿ ပိတာ “ဒုက္ခိတာ ဝတ မေ ဓီတာ”တိ အနတ္တမနတံ ပဝေဒေတွာ ပဉ္စဒသ ကဟာပဏသဟဿာနိ ပေသေသိ “ဣမသ္မိံ နဂရေ သိရိမာ နာမ ဂဏိကာ အတ္ထိ၊ ဒေဝသိကံ သဟဿံ ဂဏှာတိ။ ဣမေဟိ ကဟာပဏေဟိ တံ အာနေတွာ သာမိကဿ ပါဒပရိစာရိကံ ကတွာ သယံ ပုညာနိ ကရောတူ”တိ။ သာ သိရိမံ ပက္ကောသာပေတွာ “သဟာယိကေ ဣမေ ကဟာပဏေ ဂဟေတွာ ဣမံ အဍ္ဎမာသံ တဝ သဟာယကံ ပရိစရာဟီ”တိ အာဟ။ သာ “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိ။ သာ တံ အာဒါယ သာမိကဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တေန သိရိမံ ဒိသွာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ဝုတ္တေ “သာမိ ဣမံ အဍ္ဎမာသံ မမ သဟာယိကာ တုမှေ ပရိစရတု၊ အဟံ ပန ဣမံ အဍ္ဎမာသံ ဒါနဉ္စေဝ ဒါတုကာမာ ဓမ္မဉ္စ သောတုကာမာ”တိ အာဟ။ သော တံ အဘိရူပံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နသိနေဟော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

ဥတ္တရာပိ ခေါ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ “ဘန္တေ ဣမံ အဍ္ဎမာသံ အညတ္ထ အဂန္တွာ ဣဓေဝ ဘိက္ခာ ဂဟေတဗ္ဗာ”တိ သတ္ထု ပဋိညံ ဂဟေတွာ “ဣတော ဒါနိ ပဋ္ဌာယ ယာဝ မဟာပဝါရဏာ၊ တာဝ သတ္ထာရံ ဥပဋ္ဌာတုံ ဓမ္မဉ္စ သောတုံ လဘိဿာမီ”တိ တုဋ္ဌမာနသာ “ဧဝံ ယာဂုံ ပစထ, ဧဝံ ပူဝေ ပစထာ”တိ မဟာနသေ သဗ္ဗကိစ္စာနိ သံဝိဒဟန္တီ ဝိစရတိ။ အထဿာ သာမိကော “သွေ ပဝါရဏာ ဘဝိဿတီ”တိ မဟာနသာဘိမုခေါ ဝါတပါနေ ဌတွာ “ကိံ နု ခေါ ကရောန္တီ သာ အန္ဓဗာလာ ဝိစရတီ”တိ ဩလောကေန္တော တံ သေဋ္ဌိဓီတရံ သေဒကိလိန္နံ ဆာရိကာယ ဩကိဏ္ဏံ အင်္ဂါရမသိမက္ခိတံ တထာ သံဝိဒဟိတွာ ဝိစရမာနံ ဒိသွာ “အဟော အန္ဓဗာလာ ဧဝရူပေ ဌာနေ ဣမံ သိရိသမ္ပတ္တိံ နာနုဘဝတိ၊ ‘မုဏ္ဍကသမဏေ ဥပဋ္ဌဟိဿာမီ’တိ တုဋ္ဌစိတ္တာ ဝိစရတီ”တိ ဟသိတွာ အပဂဉ္ဆိ။

တသ္မိံ အပဂတေ တဿ သန္တိကေ ဌိတာ သိရိမာ “ကိံ နု ခေါ ဩလောကေတွာ ဧသ ဟသီ”တိ တေနေဝ ဝါတပါနေန ဩလောကေန္တီ ဥတ္တရံ ဒိသွာ “ဣမံ ဩလောကေတွာ ဣမိနာ ဟသိတံ၊ အဒ္ဓါ ဣမဿ ဧတာယ သဒ္ဓိံ သန္ထဝေါ အတ္ထီ”တိ စိန္တေသိ။ သာ ကိရ အဍ္ဎမာသံ တသ္မိံ ဂေဟေ ဗာဟိရကဣတ္ထီ ဟုတွာ ဝသမာနာပိ တံ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝမာနာ အတ္တနော ဗာဟိရကဣတ္ထိဘာဝံ အဇာနိတွာ “အဟံ ဃရသာမိနီ”တိ သညမကာသိ။

Sā Uttarāya āghātaṁ bandhitvā “dukkhamassā uppādessāmī”ti pāsādā oruyha mahānasaṁ pavisitvā pūvapacanaṭṭhāne pakkuthitaṁ[1] sappiṁ kaṭacchunā ādāya Uttarābhimukhaṁ pāyāsi. Uttarā taṁ āgacchantiṁ disvā “mama sahāyikāya mayhaṁ upakāro kato, cakkavāḷaṁ atisambādhaṁ, brahmaloko atinīcako, mama sahāyikāya guṇova mahanto. Ahañhi etaṁ nissāya dānañca dātuṁ dhammañca sotuṁ labhiṁ. Sace mama etissā upari kopo atthi, idaṁ sappi maṁ dahatu. Sace natthi, mā dahatū”ti taṁ mettāya phari. Tāya tassā matthake āsittaṁ pakkuthitasappi sītudakaṁ viya ahosi.

Atha naṁ “idaṁ sītalaṁ bhavissatī”ti kaṭacchuṁ pūretvā ādāya āgacchantiṁ Uttarāya dāsiyo disvā “apehi dubbinīte, na tvaṁ amhākaṁ ayyāya pakkuthitaṁ sappiṁ āsiñcituṁ anucchavikā”ti santajjentiyo ito cito ca uṭṭhāya hatthehi ca pādehi ca pothetvā bhūmiyaṁ pātesuṁ. Uttarā vārentīpi vāretuṁ nāsakkhi. Athassā upari ṭhitā sabbā dāsiyo paṭibāhitvā “kissa te evarūpaṁ bhāriyaṁ katan”ti Sirimaṁ ovaditvā uṇhodakena nhāpetvā satapākatelena abbhañji. Tasmiṁ khaṇe sā attano bāhirakitthibhāvaṁ ñatvā cintesi “mayā bhāriyaṁ kammaṁ kataṁ sāmikassa hasanamattakāraṇā imissā upari pakkuthitaṁ sappiṁ āsiñcantiyā, ayaṁ ‘gaṇhatha nan’ti dāsiyo na āṇāpesi. Maṁ viheṭhanakālepi sabbadāsiyo paṭibāhitvā mayhaṁ kattabbameva akāsi. Sacāhaṁ imaṁ na khamāpessāmi, muddhā me sattadhā phaleyyā”ti tassā pādamūle nipajjitvā “ayye khamāhi me”ti āha. Ahaṁ sapitikā dhītā, pitari khamante khamāmīti. Hotu ayye, pitaraṁ te Puṇṇaseṭṭhiṁ khamāpessāmīti. Puṇṇo mama vaṭṭajanakapitā, vivaṭṭajanake pitari khamante panāhaṁ khamissāmīti. Ko pana te vivaṭṭajanakapitāti. Sammāsambuddhoti. Mayhaṁ tena saddhiṁ vissāso natthīti. Ahaṁ karissāmi, Satthā sve bhikkhusaṁghaṁ ādāya idhāgamissati, tvaṁ yathāladdhaṁ sakkāraṁ gahetvā idheva āgantvā taṁ khamāpehīti. Sā “sādhu ayye”ti uṭṭhāya attano gehaṁ gantvā pañcasatā parivāritthiyo āṇāpetvā nānāvidhāni khādanīyāni ceva sūpeyyāni ca sampādetvā punadivase taṁ sakkāraṁ

---

1. Pakkaṭṭhitaṁ (Sī)

သာ ဥတ္တရာယ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ “ဒုက္ခမဿာ ဥပ္ပါဒေဿာမီ”တိ ပါသာဒါ ဩရုယှ မဟာနသံ ပဝိသိတွာ ပူဝပစနဋ္ဌာနေ ပက္ကုထိတံ[1] သပ္ပိံ ကဋစ္ဆုနာ အာဒါယ ဥတ္တရာဘိမုခံ ပါယာသိ။ ဥတ္တရာ တံ အာဂစ္ဆန္တိံ ဒိသွာ “မမ သဟာယိကာယ မယှံ ဥပကာရော ကတော၊ စက္ကဝါဠံ အတိသမ္ဗာဓံ၊ ဗြဟ္မလောကော အတိနီစကော၊ မမ သဟာယိကာယ ဂုဏောဝ မဟန္တော။ အဟဉှိ ဧတံ နိဿာယ ဒါနဉ္စ ဒါတုံ ဓမ္မဉ္စ သောတုံ လဘိံ။ သစေ မမ ဧတိဿာ ဥပရိ ကောပေါ အတ္ထိ၊ ဣဒံ သပ္ပိ မံ ဒဟတု။ သစေ နတ္ထိ၊ မာ ဒဟတူ”တိ တံ မေတ္တာယ ဖရိ။ တာယ တဿာ မတ္ထကေ အာသိတ္တံ ပက္ကုထိတသပ္ပိ သီတုဒကံ ဝိယ အဟောသိ။

အထ နံ “ဣဒံ သီတလံ ဘဝိဿတီ”တိ ကဋစ္ဆုံ ပူရေတွာ အာဒါယ အာဂစ္ဆန္တိံ ဥတ္တရာယ ဒါသိယော ဒိသွာ “အပေဟိ ဒုဗ္ဗိနီတေ၊ န တွံ အမှာကံ အယျာယ ပက္ကုထိတံ သပ္ပိံ အာသိဉ္စိတုံ အနုစ္ဆဝိကာ”တိ သန္တဇ္ဇေန္တိယော ဣတော စိတော စ ဥဋ္ဌာယ ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ပေါထေတွာ ဘူမိယံ ပါတေသုံ။ ဥတ္တရာ ဝါရေန္တီပိ ဝါရေတုံ နာသက္ခိ။ အထဿာ ဥပရိ ဌိတာ သဗ္ဗာ ဒါသိယော ပဋိဗာဟိတွာ “ကိဿ တေ ဧဝရူပံ ဘာရိယံ ကတ”န္တိ သိရိမံ ဩဝဒိတွာ ဥဏှောဒကေန နှာပေတွာ သတပါကတေလေန အဗ္ဘဉ္ဇိ။ တသ္မိံ ခဏေ သာ အတ္တနော ဗာဟိရကိတ္ထိဘာဝံ ဉတွာ စိန္တေသိ “မယာ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ သာမိကဿ ဟသနမတ္တကာရဏာ ဣမိဿာ ဥပရိ ပက္ကုထိတံ သပ္ပိံ အာသိဉ္စန္တိယာ၊ အယံ ‘ဂဏှထ န’န္တိ ဒါသိယော န အာဏာပေသိ။ မံ ဝိဟေဌနကာလေပိ သဗ္ဗဒါသိယော ပဋိဗာဟိတွာ မယှံ ကတ္တဗ္ဗမေဝ အကာသိ။ သစာဟံ ဣမံ န ခမာပေဿာမိ၊ မုဒ္ဓါ မေ သတ္တဓာ ဖလေယျာ”တိ တဿာ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “အယျေ ခမာဟိ မေ”တိ အာဟ။ အဟံ သပိတိကာ ဓီတာ၊ ပိတရိ ခမန္တေ ခမာမီတိ။ ဟောတု အယျေ၊ ပိတရံ တေ ပုဏ္ဏသေဋ္ဌိံ ခမာပေဿာမီတိ။ ပုဏ္ဏော မမ ဝဋ္ဋဇနကပိတာ၊ ဝိဝဋ္ဋဇနကေ ပိတရိ ခမန္တေ ပနာဟံ ခမိဿာမီတိ။ ကော ပန တေ ဝိဝဋ္ဋဇနကပိတာတိ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ။ မယှံ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသော နတ္ထီတိ။ အဟံ ကရိဿာမိ၊ သတ္ထာ သွေ ဘိက္ခုသံဃံ အာဒါယ ဣဓာဂမိဿတိ၊ တွံ ယထာလဒ္ဓံ သက္ကာရံ ဂဟေတွာ ဣဓေဝ အာဂန္တွာ တံ ခမာပေဟီတိ။ သာ “သာဓု အယျေ”တိ ဥဋ္ဌာယ အတ္တနော ဂေဟံ ဂန္တွာ ပဉ္စသတာ ပရိဝါရိတ္ထိယော အာဏာပေတွာ နာနာဝိဓာနိ ခါဒနီယာနိ စေဝ သူပေယျာနိ စ သမ္ပာဒေတွာ ပုနဒိဝသေ တံ သက္ကာရံ

၁-ပက္ကဋ္ဌိတံ (သီ)

ādāya Uttarāya gehaṁ āgantvā Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa patte patiṭṭhāpetuṁ avisahantī aṭṭhāsi. Taṁ sabbaṁ gahetvā Uttarāva saṁvidahi. Sirimāpi bhattakiccāvasāne saddhiṁ parivārena Satthu pādamūle nipajji.

Atha naṁ Satthā pucchi “ko te aparādho”ti. Bhante mayā hiyyo idaṁ nāma kataṁ, atha me sahāyikā maṁ viheṭhayamānā dāsiyo nivāretvā mayhaṁ upakārameva akāsi. Sāhaṁ imissā guṇaṁ jānitvā imaṁ khamāpesiṁ, atha maṁ esā “tumhesu khamantesu khamissāmī”ti āha. Evaṁ kira Uttareti. Āma bhante, sīse me sahāyikāya pakkuthitasappi āsittanti. Atha tayā kiṁ cintitanti. “Cakkavāḷaṁ atisambādhaṁ, brahmaloko atinīcako, mama sahāyikāya guṇova mahanto. Ahañhi etaṁ nissāya dānañca dātuṁ dhammañca sotuṁ alatthaṁ, sace me imissā upari kopo atthi, idaṁ maṁ dahatu. No ce, mā dahatū”ti evaṁ cintetvā imaṁ mettāya phariṁ bhanteti. Satthā “sādhu sādhu Uttare, evaṁ kodhaṁ jinituṁ vaṭṭati. Kodho hi nāma akkodhena, akkosakaparibhāsako anakkosantena aparibhāsantena, thaddhamaccharī attano santakassa dānena, musāvādī saccavacanena jinitabbo”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

223. “Akkodhena jine kodhaṁ, asādhuṁ sādhunā jine.
Jine kadariyaṁ dānena, saccenālikavādinan”ti.

Tattha **akkodhenā**ti kodhano hi puggalo akkodhena hutvā jinitabbo. **Asādhun**ti abhaddako bhaddakena hutvā jinitabbo. **Kadariyan**ti thaddhamaccharī attano santakassa cāgacittena jinitabbo. Alikavādī saccavacanena jinitabbo. Tasmā evamāha “akkodhena jine kodhaṁ -pa- saccenālikavādinan”ti.

Desanāvasāne Sirimā saddhiṁ pañcasatāhi itthīhi sotāpattiphale patiṭṭhahīti.

Uttarā-upāsikāvatthu tatiyaṁ.

အာဒါယ ဥတ္တရာယ ဂေဟံ အာဂန္တွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ပတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတုံ အဝိသဟန္တီ အဋ္ဌာသိ။ တံ သဗ္ဗံ ဂဟေတွာ ဥတ္တရာဝ သံဝိဒဟိ။ သိရိမာပိ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ သဒ္ဓိံ ပရိဝါရေန သတ္ထု ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိ။

အထ နံ သတ္ထာ ပုစ္ဆိ “ကော တေ အပရာဓော”တိ။ ဘန္တေ မယာ ဟိယျော ဣဒံ နာမ ကတံ၊ အထ မေ သဟာယိကာ မံ ဝိဟေဌယမာနာ ဒါသိယော နိဝါရေတွာ မယှံ ဥပကာရမေဝ အကာသိ။ သာဟံ ဣမိဿာ ဂုဏံ ဇာနိတွာ ဣမံ ခမာပေသိံ၊ အထ မံ ဧသာ “တုမှေသု ခမန္တေသု ခမိဿာမီ”တိ အာဟ။ ဧဝံ ကိရ ဥတ္တရေတိ။ အာမ ဘန္တေ၊ သီသေ မေ သဟာယိကာယ ပက္ကုထိတသပ္ပိ အာသိတ္တန္တိ။ အထ တယာ ကိံ စိန္တိတန္တိ။ “စက္ကဝါဠံ အတိသမ္ဗာဓံ၊ ဗြဟ္မလောကော အတိနီစကော၊ မမ သဟာယိကာယ ဂုဏောဝ မဟန္တော။ အဟဉ္ဟိ ဧတံ နိဿာယ ဒါနဉ္စ ဒါတုံ ဓမ္မဉ္စ သောတုံ အလတ္ထံ၊ သစေ မေ ဣမိဿာ ဥပရိ ကောပေါ အတ္ထိ၊ ဣဒံ မံ ဒဟတု။ နော စေ၊ မာ ဒဟတူ”တိ ဧဝံ စိန္တေတွာ ဣမံ မေတ္တာယ ဖရိံ ဘန္တေတိ။ သတ္ထာ “သာဓု သာဓု ဥတ္တရေ၊ ဧဝံ ကောဓံ ဇိနိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ကောဓော ဟိ နာမ အက္ကောဓေန, အက္ကောသကပရိဘာသကော အနက္ကောသန္တေန အပရိဘာသန္တေန, ထဒ္ဓမစ္ဆရီ အတ္တနော သန္တကဿ ဒါနေန, မုသာဝါဒီ သစ္စဝစနေန ဇိနိတဗ္ဗော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၂၃။ “အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ၊ အသာဓုံ သာဓုနာ ဇိနေ။
ဇိနေ ကဒရိယံ ဒါနေန၊ သစ္စေနာလိကဝါဒိန”န္တိ။

တတ္ထ **အက္ကောဓေနာ**တိ ကောဓနော ဟိ ပုဂ္ဂလော အက္ကောဓေန ဟုတွာ ဇိနိတဗ္ဗော။ **အသာဓု**န္တိ အဘဒ္ဒကော ဘဒ္ဒကေန ဟုတွာ ဇိနိတဗ္ဗော။ **ကဒရိယ**န္တိ ထဒ္ဓမစ္ဆရီ အတ္တနော သန္တကဿ စာဂစိတ္တေန ဇိနိတဗ္ဗော။ အလိကဝါဒီ သစ္စဝစနေန ဇိနိတဗ္ဗော။ တသ္မာ ဧဝမာဟ “အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ။ပ။ သစ္စေနာလိကဝါဒိန”န္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ သိရိမာ သဒ္ဓိံ ပဉ္စသတာဟိ ဣတ္ထီဟိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။

ဥတ္တရာဥပါသိကာဝတ္ထု တတိယံ။

4. Mahāmoggallānattherapañhavatthu

Saccaṁ bhaṇeti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Mahāmoggallānattherassa pañhaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye thero devacārikaṁ gantvā mahesakkhāya devatāya vimānadvāre ṭhatvā taṁ attano santikaṁ āgantvā vanditvā ṭhitaṁ evamāha “devate mahatī te sampatti, kiṁkammaṁ katvā imaṁ alatthā”ti. Mā maṁ bhante pucchathāti. Devatā kira attano parittakammena lajjamānā evaṁ vadati. Sā pana therena “kathehiyevā”ti vuccamānā āha “bhante mayā neva dānaṁ dinnaṁ, na pūjā katā, na dhammo suto, kevalaṁ saccamattaṁ rakkhitan”ti. Thero aññāni vimānadvārāni gantvā āgatāgatā aparāpi devadhītaro pucchi. Tāsupi tatheva niguhitvā theraṁ paṭibāhituṁ asakkontīsu ekā tāva āha “bhante mayā neva dānādīsu kataṁ nāma atthi[1], ahaṁ pana Kassapabuddhakāle parassa dāsī ahosiṁ, tassā me sāmiko ativiya caṇḍo pharuso, gahitaggahiteneva kaṭṭhena vā kaliṅgarena vā sīsaṁ bhindati. Sāhaṁ uppanne kope ‘esa tava sāmiko lakkhaṇāhataṁ[2] vā kātuṁ nāsādīni vā chindituṁ issaro, mā kujjhī’ti attānameva paribhāsetvā kopaṁ nāma na akāsiṁ, tena me ayaṁ sampatti laddhā”ti. Aparā āha “ahaṁ bhante ucchukhettaṁ rakkhamānā ekassa bhikkhuno ucchuyaṭṭhiṁ adāsiṁ. Aparā ekaṁ timbarusakaṁ adāsiṁ. Aparā ekaṁ eḷālukaṁ adāsiṁ”. Aparā ekaṁ phārusakaṁ adāsiṁ. Aparā ekaṁ mūlamuṭṭhiṁ. Aparā “nimbamuṭṭhin”ti-ādinā nayena attanā attanā kataṁ parittadānaṁ ārocetvā “iminā iminā kāraṇena amhehi ayaṁ sampatti laddhā”ti āhaṁsu.

Thero tāhi katakammaṁ sutvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā pucchi “sakkā nu kho bhante saccakathanamattena, kopanibbāpanamattena, atiparittakena timbarusakādidānamattena dibbasampattiṁ laddhun”ti. Kasmā maṁ Moggallāna pucchasi, nanu te devatāhi ayaṁ attho kathitoti. Āma bhante, labbhati maññe ettakena dibbasampattīti. Atha naṁ Satthā “Moggallāna saccamattaṁ kathetvāpi kopamattaṁ jahitvāpi parittakaṁ dānaṁ datvāpi devalokaṁ gacchatiyevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Mayā dānādīsu kataṁ nāma natthi (Sī, Syā) 2. Pakkhāhataṁ (Sī)

၄-မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရပဉှဝတ္ထု

သစ္စံ ဘဏေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ ပဉှံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ထေရော ဒေဝစာရိကံ ဂန္တွာ မဟေသက္ခာယ ဒေဝတာယ ဝိမာနဒွါရေ ဌတွာ တံ အတ္တနော သန္တိကံ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဌိတံ ဧဝမာဟ “ဒေဝတေ မဟတီ တေ သမ္ပတ္တိ၊ ကိံကမ္မံ ကတွာ ဣမံ အလတ္ထာ”တိ။ မာ မံ ဘန္တေ ပုစ္ဆထာတိ။ ဒေဝတာ ကိရ အတ္တနော ပရိတ္တကမ္မေန လဇ္ဇမာနာ ဧဝံ ဝဒတိ။ သာ ပန ထေရေန “ကထေဟိယေဝါ”တိ ဝုစ္စမာနာ အာဟ “ဘန္တေ မယာ နေဝ ဒါနံ ဒိန္နံ, န ပူဇာ ကတာ, န ဓမ္မော သုတော၊ ကေဝလံ သစ္စမတ္တံ ရက္ခိတ”န္တိ။ ထေရော အညာနိ ဝိမာနဒွါရာနိ ဂန္တွာ အာဂတာဂတာ အပရာပိ ဒေဝဓီတရော ပုစ္ဆိ။ တာသုပိ တထေဝ နိဂုဟိတွာ ထေရံ ပဋိဗာဟိတုံ အသက္ကောန္တီသု ဧကာ တာဝ အာဟ “ဘန္တေ မယာ နေဝ ဒါနာဒီသု ကတံ နာမ အတ္ထိ[1]၊ အဟံ ပန ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ပရဿ ဒါသီ အဟောသိံ၊ တဿာ မေ သာမိကော အတိဝိယ စဏ္ဍော ဖရုသော၊ ဂဟိတဂ္ဂဟိတေနေဝ ကဋ္ဌေန ဝါ ကလိင်္ဂရေန ဝါ သီသံ ဘိန္ဒတိ။ သာဟံ ဥပ္ပန္နေ ကောပေ ‘ဧသ တဝ သာမိကော လက္ခဏာဟတံ[2] ဝါ ကာတုံ နာသာဒီနိ ဝါ ဆိန္ဒိတုံ ဣဿရော၊ မာ ကုဇ္ဈီ’တိ အတ္တာနမေဝ ပရိဘာသေတွာ ကောပံ နာမ န အကာသိံ၊ တေန မေ အယံ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ”တိ။ အပရာ အာဟ “အဟံ ဘန္တေ ဥစ္ဆုခေတ္တံ ရက္ခမာနာ ဧကဿ ဘိက္ခုနော ဥစ္ဆုယဋ္ဌိံ အဒါသိံ”။ အပရာ ဧကံ တိမ္ဗရုသကံ အဒါသိံ။ အပရာ ဧကံ ဧဠာလုကံ အဒါသိံ။ အပရာ ဧကံ ဖာရုသကံ အဒါသိံ။ အပရာ ဧကံ မူလမုဋ္ဌိံ။ အပရာ “နိမ္ဗမုဋ္ဌိ”န္တိအာဒိနာ နယေန အတ္တနာ အတ္တနာ ကတံ ပရိတ္တဒါနံ အာရောစေတွာ “ဣမိနာ ဣမိနာ ကာရဏေန အမှေဟိ အယံ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ”တိ အာဟံသု။

ထေရော တာဟိ ကတကမ္မံ သုတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ “သက္ကာ နု ခေါ ဘန္တေ သစ္စကထနမတ္တေန, ကောပနိဗ္ဗာပနမတ္တေန, အတိပရိတ္တကေန တိမ္ဗရုသကာဒိဒါနမတ္တေန ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ လဒ္ဓု”န္တိ။ ကသ္မာ မံ မောဂ္ဂလ္လာန ပုစ္ဆသိ၊ နနု တေ ဒေဝတာဟိ အယံ အတ္ထော ကထိတောတိ။ အာမ ဘန္တေ၊ လဗ္ဘတိ မညေ ဧတ္တကေန ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တီတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “မောဂ္ဂလ္လာန သစ္စမတ္တံ ကထေတွာပိ ကောပမတ္တံ ဇဟိတွာပိ ပရိတ္တကံ ဒါနံ ဒတွာပိ ဒေဝလောကံ ဂစ္ဆတိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-မယာ ဒါနာဒီသု ကတံ နာမ နတ္ထိ (သီ၊ သျာ) ၂-ပက္ခာဟတံ (သီ)

224. “Saccaṁ bhaṇe na kujjheyya, dajjā appampi yācito.
Etehi tīhi ṭhānehi, gacche devāna santike”ti.

Tattha **saccaṁ bhaṇe**ti saccaṁ dīpeyya vohareyya, sacce patiṭṭhaheyyāti attho. **Na kujjheyyā**ti parassa na kujjheyya. **Yācito**ti yācakā nāma sīlavanto pabbajitā. Te hi kiñcāpi “dethā”ti ayācitvāva gharadvāre tiṭṭhanti, atthato pana yācantiyeva nāma. Evaṁ sīlavantehi yācito appasmiṁ deyyadhamme vijjamāne appamattakampi dadeyya. **Etehi tīhī**ti etesu tīsu ekenāpi kāraṇena devalokaṁ gaccheyyāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mahāmoggallānattherapañhavatthu catutthaṁ.

---

5. Buddhapitubrāhmaṇavatthu

Ahiṁsakā yeti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāketaṁ nissāya Añjanavane viharanto bhikkhūhi puṭṭhapañhaṁ ārabbha kathesi.

Bhagavato kira bhikkhusaṁghaparivutassa Sāketaṁ piṇḍāya pavisanakāle eko Sāketavāsī mahallakabrāhmaṇo nagarato nikkhamanto antaragharadvāre Dasabalaṁ disvā pādesu nipatitvā gopphakesu daḷhaṁ gahetvā “tāta nanu nāma puttehi jiṇṇakāle mātāpitaro paṭijaggitabbā, kasmā ettakaṁ kālaṁ amhākaṁ attānaṁ na dassesi. Mayā tāva diṭṭhosi, mātarampi passituṁ ehī”ti Satthāraṁ gahetvā attano gehaṁ agamāsi. Satthā tattha gantvā paññatte āsane nisīdi saddhiṁ bhikkhusaṁghena. Brāhmaṇīpi āgantvā Satthu pādesu nipatitvā “tāta ettakaṁ kālaṁ kuhiṁ gatosi, nanu nāma mātāpitaro mahallakakāle upaṭṭhātabbā”ti vatvā puttadhītaro “etha bhātaraṁ vandathā”ti vandāpesi. Te ubhopi tuṭṭhamānasā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisitvā “bhante idheva nibaddhaṁ bhikkhaṁ gaṇhathā”ti vatvā “Buddhā nāma ekaṭṭhāneyeva nibaddhaṁ bhikkhaṁ na gaṇhantī”ti vutte “tena hi bhante ye vo nimantetuṁ āgacchanti, te amhākaṁ santikaṁ pahiṇeyyāthā”ti āhaṁsu. Satthā

၂၂၄။ “သစ္စံ ဘဏေ န ကုဇ္ဈေယျ၊ ဒဇ္ဇာ အပ္ပမ္ပိ ယာစိတော။
ဧတေဟိ တီဟိ ဌာနေဟိ၊ ဂစ္ဆေ ဒေဝါန သန္တိကေ”တိ။

တတ္ထ **သစ္စံ ဘဏေ**တိ သစ္စံ ဒီပေယျ ဝေါဟရေယျ၊ သစ္စေ ပတိဋ္ဌဟေယျာတိ အတ္ထော။ **န ကုဇ္ဈေယျာ**တိ ပရဿ န ကုဇ္ဈေယျ။ **ယာစိတော**တိ ယာစကာ နာမ သီလဝန္တော ပဗ္ဗဇိတာ။ တေ ဟိ ကိဉ္စာပိ “ဒေထာ”တိ အယာစိတွာဝ ဃရဒွါရေ တိဋ္ဌန္တိ၊ အတ္ထတော ပန ယာစန္တိယေဝ နာမ။ ဧဝံ သီလဝန္တေဟိ ယာစိတော အပ္ပသ္မိံ ဒေယျဓမ္မေ ဝိဇ္ဇမာနေ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဒဒေယျ။ **ဧတေဟိ တီဟီ**တိ ဧတေသု တီသု ဧကေနာပိ ကာရဏေန ဒေဝလောကံ ဂစ္ဆေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရပဉှဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ဗုဒ္ဓပိတုဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

အဟိံသကာ ယေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာကေတံ နိဿာယ အဉ္ဇနဝနေ ဝိဟရန္တော ဘိက္ခူဟိ ပုဋ္ဌပဉှံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဘဂဝတော ကိရ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတဿ သာကေတံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသနကာလေ ဧကော သာကေတဝါသီ မဟလ္လကဗြာဟ္မဏော နဂရတော နိက္ခမန္တော အန္တရဃရဒွါရေ ဒသဗလံ ဒိသွာ ပါဒေသု နိပတိတွာ ဂေါပ္ဖကေသု ဒဠှံ ဂဟေတွာ “တာတ နနု နာမ ပုတ္တေဟိ ဇိဏ္ဏကာလေ မာတာပိတရော ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗာ၊ ကသ္မာ ဧတ္တကံ ကာလံ အမှာကံ အတ္တာနံ န ဒဿေသိ။ မယာ တာဝ ဒိဋ္ဌောသိ၊ မာတရမ္ပိ ပဿိတုံ ဧဟီ”တိ သတ္ထာရံ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဂေဟံ အဂမာသိ။ သတ္ထာ တတ္ထ ဂန္တွာ ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန။ ဗြာဟ္မဏီပိ အာဂန္တွာ သတ္ထု ပါဒေသု နိပတိတွာ “တာတ ဧတ္တကံ ကာလံ ကုဟိံ ဂတောသိ၊ နနု နာမ မာတာပိတရော မဟလ္လကကာလေ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗာ”တိ ဝတွာ ပုတ္တဓီတရော “ဧထ ဘာတရံ ဝန္ဒထာ”တိ ဝန္ဒာပေသိ။ တေ ဥဘောပိ တုဋ္ဌမာနသာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိတွာ “ဘန္တေ ဣဓေဝ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခံ ဂဏှထာ”တိ ဝတွာ “ဗုဒ္ဓါ နာမ ဧကဋ္ဌာနေယေဝ နိဗဒ္ဓံ ဘိက္ခံ န ဂဏှန္တီ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဘန္တေ ယေ ဝေါ နိမန္တေတုံ အာဂစ္ဆန္တိ၊ တေ အမှာကံ သန္တိကံ ပဟိဏေယျာထာ”တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ

tato paṭṭhāya nimantetuṁ āgate "gantvā brāhmaṇassa āroceyyāthā"ti pesesi. Te gantvā "mayaṁ svātanāya Satthāraṁ nimantemā"ti brāhmaṇaṁ vadanti. Brāhmaṇo punadivase attano gehato bhattabhājanasūpeyyabhājanāni ādāya Satthu nisīdanaṭṭhānaṁ gacchati. Aññatra pana nimantane asati Satthā brāhmaṇasseva gehe bhattakiccaṁ karoti. Te ubhopi attano deyyadhammaṁ niccakālaṁ Tathāgatassa dentā dhammakathaṁ suṇantā anāgāmiphalaṁ pāpuṇiṁsu.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso brāhmaṇo 'Tathāgatassa Suddhodano pitā, Mahāmāyā mātā'ti jānāti, jānantova saddhiṁ brāhmaṇiyā Tathāgataṁ 'amhākaṁ putto'ti vadati, Satthāpi tatheva adhivāseti. Kiṁ nu kho kāraṇan"ti. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā "bhikkhave ubhopi te attano puttameva puttoti vadantī"ti vatvā atītaṁ āhari.

Atīte bhikkhave ayaṁ brāhmaṇo nirantaraṁ pañca jātisatāni mayhaṁ pitā ahosi, pañca jātisatāni cūḷapitā, pañca jātisatāni mahāpitā. Sāpi me brāhmaṇī nirantarameva pañca jātisatāni mātā ahosi, pañca jātisatāni cūḷamātā, pañca jātisatāni mahāmātā. Evāhaṁ diyaḍḍhajātisahassaṁ brāhmaṇassa hatthe saṁvaḍḍho, diyaḍḍhajātisahassaṁ brāhmaṇiyā hattheti tīṇi jātisahassāni tesaṁ puttabhāvaṁ dassetvā imā gāthā abhāsi—

"Yasmiṁ mano nivisati, cittañcāpi pasīdati.
Adiṭṭhapubbake pose, kāmaṁ tasmimpi vissase[1].

Pubbeva sannivāsena, paccuppannahitena vā.
Evaṁ taṁ jāyate pemaṁ, uppalaṁva yathodake"ti[2].

Satthā temāsameva taṁ kulaṁ nissāya vihāsi. Te ubhopi arahattaṁ sacchikatvā parinibbāyiṁsu. Atha nesaṁ mahāsakkāraṁ katvā ubhopi ekakūṭāgārameva āropetvā nīhariṁsu. Satthāpi pañcasatabhikkhuparivāro tehi saddhiṁyeva āḷāhanaṁ agamāsi. "Buddhānaṁ kira mātāpitaro"ti mahājano nikkhami. Satthāpi āḷāhanasamīpe ekaṁ

1. Khu 5. 16 piṭṭhe. 2. Khu 5. 66 piṭṭhe Jātake.

တတော ပဋ္ဌာယ နိမန္တေတုံ အာဂတေ “ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏဿ အာရောစေယျာထာ”တိ ပေသေသိ။ တေ ဂန္တွာ “မယံ သွာတနာယ သတ္ထာရံ နိမန္တေမာ”တိ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒန္တိ။ ဗြာဟ္မဏော ပုနဒိဝသေ အတ္တနော ဂေဟတော ဘတ္တဘာဇနသူပေယျဘာဇနာနိ အာဒါယ သတ္ထု နိသီဒနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ အညတြ ပန နိမန္တနေ အသတိ သတ္ထာ ဗြာဟ္မဏဿေဝ ဂေဟေ ဘတ္တကိစ္စံ ကရောတိ။ တေ ဥဘောပိ အတ္တနော ဒေယျဓမ္မံ နိစ္စကာလံ တထာဂတဿ ဒေန္တာ ဓမ္မကထံ သုဏန္တာ အနာဂါမိဖလံ ပါပုဏိံသု။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဗြာဟ္မဏော ‘တထာဂတဿ သုဒ္ဓေါဒနော ပိတာ, မဟာမာယာ မာတာ’တိ ဇာနာတိ၊ ဇာနန္တောဝ သဒ္ဓိံ ဗြာဟ္မဏိယာ တထာဂတံ ‘အမှာကံ ပုတ္တော’တိ ဝဒတိ၊ သတ္ထာပိ တထေဝ အဓိဝါသေတိ။ ကိံ နု ခေါ ကာရဏ”န္တိ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “ဘိက္ခဝေ ဥဘောပိ တေ အတ္တနော ပုတ္တမေဝ ပုတ္တောတိ ဝဒန္တိ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဘိက္ခဝေ အယံ ဗြာဟ္မဏော နိရန္တရံ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မယှံ ပိတာ အဟောသိ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ စူဠပိတာ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မဟာပိတာ။ သာပိ မေ ဗြာဟ္မဏီ နိရန္တရမေဝ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မာတာ အဟောသိ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ စူဠမာတာ၊ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မဟာမာတာ။ ဧဝါဟံ ဒိယဍ္ဎဇာတိသဟဿံ ဗြာဟ္မဏဿ ဟတ္ထေ သံဝဍ္ဎော၊ ဒိယဍ္ဎဇာတိသဟဿံ ဗြာဟ္မဏိယာ ဟတ္ထေတိ တီဏိ ဇာတိသဟဿာနိ တေသံ ပုတ္တဘာဝံ ဒဿေတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“ယသ္မိံ မနော နိဝိသတိ၊ စိတ္တဉ္စာပိ ပသီဒတိ။
အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗကေ ပေါသေ၊ ကာမံ တသ္မိမ္ပိ ဝိဿသေ[၁]။

ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန၊ ပစ္စုပ္ပန္နဟိတေန ဝါ။
ဧဝံ တံ ဇာယတေ ပေမံ၊ ဥပ္ပလံဝ ယထောဒကေ”တိ[၂]။

သတ္ထာ တေမာသမေဝ တံ ကုလံ နိဿာယ ဝိဟာသိ။ တေ ဥဘောပိ အရဟတ္တံ သစ္ဆိကတွာ ပရိနိဗ္ဗာယိံသု။ အထ နေသံ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ ဥဘောပိ ဧကကူဋာဂါရမေဝ အာရောပေတွာ နီဟရိံသု။ သတ္ထာပိ ပဉ္စသတဘိက္ခုပရိဝါရော တေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ အာဠာဟနံ အဂမာသိ။ “ဗုဒ္ဓါနံ ကိရ မာတာပိတရော”တိ မဟာဇနော နိက္ခမိ။ သတ္ထာပိ အာဠာဟနသမီပေ ဧကံ

၁-ခု ၅-၁၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၅-၆၆-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

sālaṁ pavisitvā aṭṭhāsi. Manussā Satthāraṁ vanditvā ekamante ṭhatvā "bhante 'mātāpitaro vo kālakatā'ti mā cintayitthā"ti Satthārā saddhiṁ paṭisanthāraṁ karonti. Satthā te "mā evaṁ avacutthā"ti appaṭikkhipitvā parisāya āsayaṁ oloketvā taṅkhaṇānurūpaṁ dhammaṁ desento—

"Appaṁ vata jīvitaṁ idaṁ,
Oraṁ vassasatāpi miyyati.
Yo cepi aticca jīvati,
Atha so jarasāpi miyyatī"ti[1]—

Idaṁ **Jarāsuttaṁ** kathesi. Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Bhikkhūbrāhmaṇassa ca brāhmaṇiyā ca parinibbutabhāvaṁ ajānantā "bhante tesaṁ ko abhisamparāyo"ti pucchiṁsu. Satthā "bhikkhave evarūpānaṁ asekhamunīnaṁ abhisamparāyo nāma natthi. Evarūpā hi accutaṁ amataṁ mahānibbānameva pāpuṇantī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

225. "Ahiṁsakā ye munayo, niccaṁ kāyena saṁvutā.
Te yanti accutaṁ ṭhānaṁ, yattha gantvā na socare"ti.

Tattha **munayo**ti moneyyapaṭipadāya maggaphalapattā asekhamunayo. **Kāyenā**ti desanāmattamevetaṁ, tīhipi dvārehi susaṁvutāti attho. **Accutan**ti sassataṁ. **Ṭhānan**ti akuppaṭṭhānaṁ dhuvaṭṭhānaṁ. **Yatthā**ti yasmiṁ nibbāne gantvā na socare na socanti na vihaññanti, taṁ ṭhānaṁ gacchantīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Buddhapitubrāhmaṇavatthu pañcamaṁ.

---

6. Puṇṇadāsīvatthu

Sadā jāgaramānānanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Gijjhakūṭe viharanto Puṇṇaṁ nāma Rājagahaseṭṭhino dāsiṁ ārabbha kathesi.

---

1. Khu 1. 405; Khu 7. 90 piṭṭhesu.

သာလံ ပဝိသိတွာ အဋ္ဌာသိ။ မနုဿာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တေ ဌတွာ "ဘန္တေ 'မာတာပိတရော ဝေါ ကာလကတာ'တိ မာ စိန္တယိတ္ထာ"တိ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တိ။ သတ္ထာ တေ "မာ ဧဝံ အဝစုတ္ထာ"တိ အပ္ပဋိက္ခိပိတွာ ပရိသာယ အာသယံ ဩလောကေတွာ တင်္ခဏာနုရူပံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော—

"အပ္ပံ ဝတ ဇီဝိတံ ဣဒံ၊
ဩရံ ဝဿသတာပိ မိယျတိ။
ယော စေပိ အတိစ္စ ဇီဝတိ၊
အထ သော ဇရသာပိ မိယျတီ"တိ[၁]—

ဣဒံ **ဇရာသုတ္တံ** ကထေသိ။ ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ဘိက္ခူ ဗြာဟ္မဏဿ စ ဗြာဟ္မဏိယာ စ ပရိနိဗ္ဗုတဘာဝံ အဇာနန္တာ "ဘန္တေ တေသံ ကော အဘိသမ္ပရာယော"တိ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ "ဘိက္ခဝေ ဧဝရူပါနံ အသေခမုနီနံ အဘိသမ္ပရာယော နာမ နတ္ထိ။ ဧဝရူပါ ဟိ အစ္စုတံ အမတံ မဟာနိဗ္ဗာနမေဝ ပါပုဏန္တီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၂၅။ "အဟိံသကာ ယေ မုနယော၊ နိစ္စံ ကာယေန သံဝုတာ။
တေ ယန္တိ အစ္စုတံ ဌာနံ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစရေ"တိ။

တတ္ထ **မုနယော**တိ မောနေယျပဋိပဒါယ မဂ္ဂဖလပတ္တာ အသေခမုနယော။ **ကာယေနာ**တိ ဒေသနာမတ္တမေဝေတံ၊ တီဟိပိ ဒွါရေဟိ သုသံဝုတာတိ အတ္ထော။ **အစ္စုတ**န္တိ သဿတံ။ **ဌာန**န္တိ အကုပ္ပဋ္ဌာနံ ဓုဝဋ္ဌာနံ။ **ယတ္ထာ**တိ ယသ္မိံ နိဗ္ဗာနေ ဂန္တွာ န သောစရေ န သောစန္တိ န ဝိဟညန္တိ၊ တံ ဌာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဗုဒ္ဓပိတုဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ပုဏ္ဏဒါသီဝတ္ထု

သဒါ ဇာဂရမာနာနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဂိဇ္ဈကူဋေ ဝိဟရန္တော ပုဏ္ဏံ နာမ ရာဇဂဟသေဋ္ဌိနော ဒါသိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ခု ၁-၄၀၅၊ ခု ၇-၉၀-ပိဋ္ဌေသု။

Tassā kira ekadivasaṁ koṭṭanatthāya bahuvīhiṁ adaṁsu. Sā rattimpi dīpaṁ jāletvā vīhiṁ koṭṭentī vissamanatthāya sedatintena gattena bahivāte aṭṭhāsi. Tasmiṁ samaye Dabbo Mallaputto bhikkhūnaṁ senāsanapaññāpako ahosi. So dhammassavanaṁ sutvā attano attano senāsanaṁ gacchantānaṁ bhikkhūnaṁ aṅguliṁ jāletvā purato purato maggadesanatthāya gacchanto bhikkhūnaṁ ālokaṁ nimmini. Puṇṇā tenālokena pabbate[1] vicarante bhikkhū disvā "ahaṁ tāva attano dukkhena upaddutā imāyapi velāya niddaṁ na upemi, bhaddantā kiṁ kāraṇā na niddāyantī"ti cintetvā "addhā kassaci bhikkhuno aphāsukaṁ vā bhavissati, dīghajātikena vā upaddavo bhavissatī"ti saññaṁ katvā pātova kuṇḍakaṁ ādāya udakena temetvā hatthatale pūvaṁ katvā aṅgāresu pacitvā ucchaṅge katvā titthamagge khādissāmīti ghaṭaṁ ādāya titthābhimukhī pāyāsi. Satthāpi gāmaṁ piṇḍāya pavisituṁ tameva maggaṁ paṭipajji.

Sā Satthāraṁ disvā cintesi "aññesu divasesu Satthari diṭṭhepi mama deyyadhammo na hoti, deyyadhamme sati Satthāraṁ na passāmi, idāni me deyyadhammo ca atthi, Satthā ca sammukhībhūto. Sace lūkhaṁ vā paṇītaṁ vāti acintetvā gaṇheyya, dadeyyāhaṁ imaṁ pūvan"ti ghaṭaṁ ekamante nikkhipitvā Satthāraṁ vanditvā "bhante imaṁ lūkhaṁ dānaṁ paṭiggaṇhantā mama saṅgahaṁ karothā"ti āha. Satthā Ānandattheraṁ oloketvā tena nīharitvā dinnaṁ mahārājadattiyaṁ pattaṁ upanāmetvā pūvaṁ gaṇhi. Puṇṇāpi taṁ Satthu patte patiṭṭhapetvāva pañcapatiṭṭhitena vanditvā "bhante tumhehi diṭṭhadhammoyeva me samijjhatū"ti āha. Satthā "evaṁ hotū"ti ṭhitakova anumodanaṁ akāsi.

Puṇṇāpi cintesi "kiñcāpi me Satthā saṅgahaṁ karonto pūvaṁ gaṇhi, na panidaṁ khādissati. Addhā purato kākassa vā sunakhassa vā datvā rañño vā rājaputtassa vā gehaṁ gantvā paṇītabhojanaṁ bhuñjissatī"ti. Satthāpi "kiṁ nu kho esā cintesī"ti[2] tassā cittācāraṁ ñatvā Ānandattheraṁ oloketvā nisīdanākāraṁ dassesi. Thero cīvaraṁ paññāpetvā adāsi. Satthā bahinagareyeva nisīditvā bhattakiccaṁ akāsi. Devatā sakalacakkavāḷagabbhe devamanussānaṁ upakappanakaṁ ojaṁ madhupaṭalaṁ viya

1. Sabbete (Ka) 2. Satthāpi nu kho evamesā cintesīti (Sī)

တဿာ ကိရ ဧကဒိဝသံ ကောဋ္ဋနတ္ထာယ ဗဟုဝီဟိံ အဒံသု။ သာ ရတ္တိမ္ပိ ဒီပံ ဇာလေတွာ ဝီဟိံ ကောဋ္ဋေန္တီ ဝိဿမနတ္ထာယ သေဒတိန္တေန ဂတ္တေန ဗဟိဝါတေ အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ သမယေ ဒဗ္ဗော မလ္လပုတ္တော ဘိက္ခူနံ သေနာသနပညာပကော အဟောသိ။ သော ဓမ္မဿဝနံ သုတွာ အတ္တနော အတ္တနော သေနာသနံ ဂစ္ဆန္တာနံ ဘိက္ခူနံ အင်္ဂုလိံ ဇာလေတွာ ပုရတော ပုရတော မဂ္ဂဒေသနတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တော ဘိက္ခူနံ အာလောကံ နိမ္မိနိ။ ပုဏ္ဏာ တေနာလောကေန ပဗ္ဗတေ[၁] ဝိစရန္တေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ "အဟံ တာဝ အတ္တနော ဒုက္ခေန ဥပဒ္ဒုတာ ဣမာယပိ ဝေလာယ နိဒ္ဒံ န ဥပေမိ၊ ဘဒ္ဒန္တာ ကိံ ကာရဏာ န နိဒ္ဒါယန္တီ"တိ စိန္တေတွာ "အဒ္ဓါ ကဿစိ ဘိက္ခုနော အဖာသုကံ ဝါ ဘဝိဿတိ၊ ဒီဃဇာတိကေန ဝါ ဥပဒ္ဒဝေါ ဘဝိဿတီ"တိ သညံ ကတွာ ပါတောဝ ကုဏ္ဍကံ အာဒါယ ဥဒကေန တေမေတွာ ဟတ္ထတလေ ပူဝံ ကတွာ အင်္ဂါရေသု ပစိတွာ ဥစ္ဆင်္ဂေ ကတွာ တိတ္ထမဂ္ဂေ ခါဒိဿာမီတိ ဃဋံ အာဒါယ တိတ္ထာဘိမုခီ ပါယာသိ။ သတ္ထာပိ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတုံ တမေဝ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။

သာ သတ္ထာရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "အညေသု ဒိဝသေသု သတ္ထရိ ဒိဋ္ဌေပိ မမ ဒေယျဓမ္မော န ဟောတိ၊ ဒေယျဓမ္မေ သတိ သတ္ထာရံ န ပဿာမိ၊ ဣဒါနိ မေ ဒေယျဓမ္မော စ အတ္ထိ၊ သတ္ထာ စ သမ္မုခီဘူတော။ သစေ လူခံ ဝါ ပဏီတံ ဝါတိ အစိန္တေတွာ ဂဏှေယျ၊ ဒဒေယျာဟံ ဣမံ ပူဝ"န္တိ ဃဋံ ဧကမန္တေ နိက္ခိပိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ ဣမံ လူခံ ဒါနံ ပဋိဂ္ဂဏှန္တာ မမ သင်္ဂဟံ ကရောထာ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဩလောကေတွာ တေန နီဟရိတွာ ဒိန္နံ မဟာရာဇဒတ္တိယံ ပတ္တံ ဥပနာမေတွာ ပူဝံ ဂဏှိ။ ပုဏ္ဏာပိ တံ သတ္ထု ပတ္တေ ပတိဋ္ဌပေတွာဝ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မောယေဝ မေ သမိဇ္ဈတူ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ "ဧဝံ ဟောတူ"တိ ဌိတကောဝ အနုမောဒနံ အကာသိ။

ပုဏ္ဏာပိ စိန္တေသိ "ကိဉ္စာပိ မေ သတ္ထာ သင်္ဂဟံ ကရောန္တော ပူဝံ ဂဏှိ၊ န ပနိဒံ ခါဒိဿတိ။ အဒ္ဓါ ပုရတော ကာကဿ ဝါ သုနခဿ ဝါ ဒတွာ ရညော ဝါ ရာဇပုတ္တဿ ဝါ ဂေဟံ ဂန္တွာ ပဏီတဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိဿတီ"တိ။ သတ္ထာပိ "ကိံ နု ခေါ ဧသာ စိန္တေသီ"တိ[၂] တဿာ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဩလောကေတွာ နိသီဒနာကာရံ ဒဿေသိ။ ထေရော စီဝရံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ သတ္ထာ ဗဟိနဂရေယေဝ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ အကာသိ။ ဒေဝတာ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ ဒေဝမနုဿာနံ ဥပကပ္ပနကံ ဩဇံ မဓုပဋလံ ဝိယ

၁-သဗ္ဗေတေ (က) ၂-သတ္ထာပိ နု ခေါ ဧဝမေသာ စိန္တေသီတိ (သီ)

pīḷetvā tattha pakkhipiṁsu. Puṇṇā ca olokentī aṭṭhāsi. Bhattakiccāvasāne thero udakaṁ adāsi. Satthā katabhattakicco Puṇṇaṁ āmantetvā “kasmā tvaṁ Puṇṇe mama sāvake paribhavasī”ti āha. Na paribhavāmi bhanteti. Atha tayā mama sāvake oloketvā kiṁ kathitanti. “Ahaṁ tāva iminā dukkhupaddavena niddaṁ na upemi, bhaddantā kimatthaṁ niddaṁ na upenti, addhā kassaci aphāsukaṁ vā bhavissati, dīghajātikena vā upaddavo bhavissatī”ti ettakaṁ mayā bhante cintitanti. Satthā tassā vacanaṁ sutvā “Puṇṇe tvaṁ na tāva dukkhupaddavena niddāyasi, mama sāvakā sadā jāgariyamanuyuttatāya na niddāyantī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

226. “Sadā jāgaramānānaṁ, ahorattānusikkhinaṁ.
Nibbānaṁ adhimuttānaṁ, atthaṁ gacchanti āsavā”ti.

Tattha **ahorattānusikkhinan**ti divā ca rattiṁ ca tisso sikkhā sikkhamānānaṁ. Nibbānaṁ **adhimuttānan**ti nibbānajjhāsayānaṁ. **Atthaṁ gacchantī**ti evarūpānaṁ sabbepi āsavā atthaṁ vināsaṁ natthibhāvaṁ gacchantīti attho.

Desanāvasāne yathāṭhitā Puṇṇā sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Satthā kuṇḍaka-aṅgārapūvena bhattakiccaṁ katvā vihāraṁ agamāsi. Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “dukkaraṁ āvuso Sammāsambuddhena kataṁ Puṇṇāya dinnena kuṇḍaka-aṅgārapūvena bhattakiccaṁ karontenā”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepi mayā imāya dinnakuṇḍakaṁ paribhuttamevā”ti vatvā atītaṁ āharitvā—

“Bhutvā tiṇaparighāsaṁ, bhutvā ācāmakuṇḍakaṁ.
Etaṁ te bhojanaṁ āsi, kasmā dāni na bhuñjasi.
Yattha posaṁ na jānanti, jātiyā vinayena vā.
Bahuṁ tattha mahābrahme, api ācāmakuṇḍakaṁ.

ပီဠေတွာ တတ္ထ ပက္ခိပိံသု။ ပုဏ္ဏာ စ ဩလောကေန္တီ အဋ္ဌာသိ။ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ထေရော ဥဒကံ အဒါသိ။ သတ္ထာ ကတဘတ္တကိစ္စော ပုဏ္ဏံ အာမန္တေတွာ “ကသ္မာ တွံ ပုဏ္ဏေ မမ သာဝကေ ပရိဘဝသီ”တိ အာဟ။ န ပရိဘဝါမိ ဘန္တေတိ။ အထ တယာ မမ သာဝကေ ဩလောကေတွာ ကိံ ကထိတန္တိ။ “အဟံ တာဝ ဣမိနာ ဒုက္ခုပဒ္ဒဝေန နိဒ္ဒံ န ဥပေမိ၊ ဘဒ္ဒန္တာ ကိမတ္ထံ နိဒ္ဒံ န ဥပေန္တိ၊ အဒ္ဓါ ကဿစိ အဖာသုကံ ဝါ ဘဝိဿတိ၊ ဒီဃဇာတိကေန ဝါ ဥပဒ္ဒဝေါ ဘဝိဿတီ”တိ ဧတ္တကံ မယာ ဘန္တေ စိန္တိတန္တိ။ သတ္ထာ တဿာ ဝစနံ သုတွာ “ပုဏ္ဏေ တွံ န တာဝ ဒုက္ခုပဒ္ဒဝေန နိဒ္ဒါယသိ၊ မမ သာဝကာ သဒါ ဇာဂရိယမနုယုတ္တတာယ န နိဒ္ဒါယန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၂၆။ “သဒါ ဇာဂရမာနာနံ၊ အဟောရတ္တာနုသိက္ခိနံ။
နိဗ္ဗာနံ အဓိမုတ္တာနံ၊ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ အာသဝါ”တိ။

တတ္ထ **အဟောရတ္တာနုသိက္ခိနန္တိ** ဒိဝါ စ ရတ္တိံ စ တိဿော သိက္ခာ သိက္ခမာနာနံ။ **နိဗ္ဗာနံ အဓိမုတ္တာနန္တိ** နိဗ္ဗာနဇ္ဈာသယာနံ။ **အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တီတိ** ဧဝရူပါနံ သဗ္ဗေပိ အာသဝါ အတ္ထံ ဝိနာသံ နတ္ထိဘာဝံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ယထာဋ္ဌိတာ ပုဏ္ဏာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သတ္ထာ ကုဏ္ဍကအင်္ဂါရပူဝေန ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ဒုက္ကရံ အာဝုသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ကတံ ပုဏ္ဏာယ ဒိန္နေန ကုဏ္ဍကအင်္ဂါရပူဝေန ဘတ္တကိစ္စံ ကရောန္တေနာ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ မယာ ဣမာယ ဒိန္နကုဏ္ဍကံ ပရိဘုတ္တမေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိတွာ—

“ဘုတွာ တိဏပရိဃာသံ၊ ဘုတွာ အာစာမကုဏ္ဍကံ။
ဧတံ တေ ဘောဇနံ အာသိ၊ ကသ္မာ ဒါနိ န ဘုဉ္ဇသိ။

ယတ္ထ ပေါသံ န ဇာနန္တိ၊ ဇာတိယာ ဝိနယေန ဝါ။
ဗဟုံ တတ္ထ မဟာဗြဟ္မေ၊ အပိ အာစာမကုဏ္ဍကံ။

Tvañca kho maṁ pajānāsi, yādisāyaṁ hayuttamo.
Jānanto jānamāgamma, na te bhakkhāmi kuṇḍakan”ti[1]—

Imaṁ **Kuṇḍakasindhavapotakajātakaṁ** vitthāretvā kathesi.

Puṇṇadāsīvatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Atula-upāsakavatthu

Porāṇametanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Atulaṁ nāma upāsakaṁ ārabbha kathesi.

So hi Sāvatthivāsī upāsako pañcasata-upāsakaparivāro ekadivasaṁ te upāsake ādāya dhammassavanatthāya vihāraṁ gantvā Revatattherassa santike dhammaṁ sotukāmo hutvā Revatattheraṁ vanditvā nisīdi. So panāyasmā paṭisallānārāmo sīho viya ekacāro, tasmā tena saddhiṁ na kiñci kathesi. So “ayaṁ thero na kiñci kathesī”ti kuddho uṭṭhāya Sāriputtattherassa santikaṁ gantvā ekamantaṁ ṭhito therena “kenatthena āgatatthā”ti vutte “ahaṁ bhante ime upāsake ādāya dhammassavanatthāya Revatattheraṁ upasaṅkamiṁ, tassa me thero na kiñci kathesi, svāhaṁ tassa kujjhitvā idhāgato, dhammaṁ me kathethā”ti āha. Atha thero “tena hi upāsakā nisīdathā”ti vatvā bahukaṁ katvā abhidhammakathaṁ kathesi. Upāsakopi “abhidhammakathā nāma atisaṇhā, thero bahuṁ abhidhammameva kathesi, amhākaṁ iminā ko attho”ti kujjhitvā parisaṁ ādāya Ānandattherassa santikaṁ agamāsi.

Therenāpi “kiṁ upāsakā”ti vutte “bhante mayaṁ dhammassavanatthāya Revatattheraṁ upasaṅkamimhā, tassa santike ālāpasallāpamattampi alabhitvā kuddhā Sāriputtattherassa santikaṁ agamimhā, sopi no atisaṇhaṁ bahuṁ abhidhammameva kathesi, ‘iminā amhākaṁ ko attho’ti etassāpi kujjhitvā idhāgamimhā, kathehi no bhante dhammakathan”ti. Tena hi nisīditvā suṇāthāti thero tesaṁ suviññeyyaṁ katvā

---

1. Khu 5. 72 piṭṭhe.

တွဉ္စ ခေါ မံ ပဇာနာသိ၊ ယာဒိသာယံ ဟယုတ္တမော။
ဇာနန္တော ဇာနမာဂမ္မ၊ န တေ ဘက္ခာမိ ကုဏ္ဍက”န္တိ[၁]—

ဣမံ **ကုဏ္ဍကသိန္ဓဝပေါတကဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသိ။

ပုဏ္ဏဒါသီဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-အတုလဥပါသကဝတ္ထု

ပေါရာဏမေတန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အတုလံ နာမ ဥပါသကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ဟိ သာဝတ္ထိဝါသီ ဥပါသကော ပဉ္စသတဥပါသကပရိဝါရော ဧကဒိဝသံ တေ ဥပါသကေ အာဒါယ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ရေဝတတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သောတုကာမော ဟုတွာ ရေဝတတ္ထေရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ သော ပနာယသ္မာ ပဋိသလ္လာနာရာမော သီဟော ဝိယ ဧကစာရော၊ တသ္မာ တေန သဒ္ဓိံ န ကိဉ္စိ ကထေသိ။ သော “အယံ ထေရော န ကိဉ္စိ ကထေသီ”တိ ကုဒ္ဓေါ ဥဋ္ဌာယ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ ဧကမန္တံ ဌိတော ထေရေန “ကေနတ္ထေန အာဂတတ္ထာ”တိ ဝုတ္တေ “အဟံ ဘန္တေ ဣမေ ဥပါသကေ အာဒါယ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ရေဝတတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိံ၊ တဿ မေ ထေရော န ကိဉ္စိ ကထေသိ၊ သွာဟံ တဿ ကုဇ္ဈိတွာ ဣဓာဂတော၊ ဓမ္မံ မေ ကထေထာ”တိ အာဟ။ အထ ထေရော “တေန ဟိ ဥပါသကာ နိသီဒထာ”တိ ဝတွာ ဗဟုကံ ကတွာ အဘိဓမ္မကထံ ကထေသိ။ ဥပါသကောပိ “အဘိဓမ္မကထာ နာမ အတိသဏှာ၊ ထေရော ဗဟုံ အဘိဓမ္မမေဝ ကထေသိ၊ အမှာကံ ဣမိနာ ကော အတ္ထော”တိ ကုဇ္ဈိတွာ ပရိသံ အာဒါယ အာနန္ဒတ္ထေရဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။

ထေရေနာပိ “ကိံ ဥပါသကာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘန္တေ မယံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ရေဝတတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိမှာ၊ တဿ သန္တိကေ အာလာပသလ္လာပမတ္တမ္ပိ အလဘိတွာ ကုဒ္ဓါ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကံ အဂမိမှာ၊ သောပိ နော အတိသဏှံ ဗဟုံ အဘိဓမ္မမေဝ ကထေသိ၊ ‘ဣမိနာ အမှာကံ ကော အတ္ထော’တိ ဧတဿာပိ ကုဇ္ဈိတွာ ဣဓာဂမိမှာ၊ ကထေဟိ နော ဘန္တေ ဓမ္မကထ”န္တိ။ တေန ဟိ နိသီဒိတွာ သုဏာထာတိ ထေရော တေသံ သုဝိညေယျံ ကတွာ

၁-ခု ၅-၇၂-ပိဋ္ဌေ။

appakameva dhammaṁ kathesi. Te therassapi kujjhitvā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu, atha ne Satthā āha "kasmā upāsakā āgatatthā"ti. Dhammassavanāya bhanteti. Suto pana vo dhammoti. Bhante mayaṁ ādito Revatattheraṁ upasaṅkamimhā, so amhehi saddhiṁ na kiñci kathesi, tassa kujjhitvā Sāriputtattheraṁ upasaṅkamimhā, tena no bahu abhidhammo kathito, taṁ asallakkhetvā kujjhitvā Ānandattheraṁ upasaṅkamimhā, tena no appamattakova dhammo kathito, tassapi kujjhitvā idhāgatamhāti.

Satthā tassa kathaṁ sutvā "atula[1] porāṇato paṭṭhāya āciṇṇamevetaṁ, tuṇhībhūtampi bahukathampi mandakathampi garahantiyeva. Ekantaṁ garahitabboyeva vā hi pasaṁsitabboyeva vā natthi. Rājānopi ekacce nindanti, ekacce pasaṁsanti. Mahāpathavimpi candimasūriyepi ākāsādayopi catuparisamajjhe nisīditvā dhammaṁ kathentampi Sammāsambuddhaṁ ekacce garahanti, ekacce pasaṁsanti. Andhabālānañhi nindā vā pasaṁsā vā appamāṇā, paṇḍitena pana medhāvinā nindito nindito nāma, pasaṁsito ca pasaṁsito nāma hotī"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

227. "Porāṇametaṁ atula, netaṁ ajjatanāmiva.
Nindanti tuṇhimāsīnaṁ, nindanti bahubhāṇinaṁ.
Mitabhāṇimpi nindanti, natthi loke anindito.

228. Na cāhu na ca bhavissati, na cetarahi vijjati.
Ekantaṁ nindito poso, ekantaṁ vā pasaṁsito.

229. Yaṁ ce viññū pasaṁsanti, anuvicca suve suve.
Acchiddavuttiṁ medhāviṁ, paññāsīlasamāhitaṁ.

230. Nikkhaṁ[2] jambonadasseva, ko taṁ ninditumarahati.
Devāpi naṁ pasaṁsanti, brahmunāpi pasaṁsito"ti.

Tattha **porāṇametan**ti purāṇakaṁ etaṁ. **Atulā**ti taṁ upāsakaṁ nāmena ālapati. **Netaṁ ajjatanāmivā**ti idaṁ nindanaṁ vā pasaṁsanaṁ vā

1. Atulālaṁ (Sī) 2. Nekkhaṁ (Sī)

အပ္ပကမေဝ ဓမ္မံ ကထေသိ။ တေ ထေရဿပိ ကုဇ္ဈိတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု၊ အထ နေ သတ္ထာ အာဟ "ကသ္မာ ဥပါသကာ အာဂတတ္ထာ"တိ။ ဓမ္မဿဝနာယ ဘန္တေတိ။ သုတော ပန ဝေါ ဓမ္မောတိ။ ဘန္တေ မယံ အာဒိတော ရေဝတတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိမှာ၊ သော အမှေဟိ သဒ္ဓိံ န ကိဉ္စိ ကထေသိ၊ တဿ ကုဇ္ဈိတွာ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိမှာ၊ တေန နော ဗဟု အဘိဓမ္မော ကထိတော၊ တံ အသလ္လက္ခေတွာ ကုဇ္ဈိတွာ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိမှာ၊ တေန နော အပ္ပမတ္တကောဝ ဓမ္မော ကထိတော၊ တဿပိ ကုဇ္ဈိတွာ ဣဓာဂတမှာတိ။

သတ္ထာ တဿ ကထံ သုတွာ "အတုလ[1] ပေါရာဏတော ပဋ္ဌာယ အာစိဏ္ဏမေဝေတံ၊ တုဏှီဘူတမ္ပိ ဗဟုကထမ္ပိ မန္ဒကထမ္ပိ ဂရဟန္တိယေဝ။ ဧကန္တံ ဂရဟိတဗ္ဗောယေဝ ဝါ ဟိ ပသံသိတဗ္ဗောယေဝ ဝါ နတ္ထိ။ ရာဇာနောပိ ဧကစ္စေ နိန္ဒန္တိ၊ ဧကစ္စေ ပသံသန္တိ။ မဟာပထဝိမ္ပိ စန္ဒိမသူရိယေပိ အာကာသာဒယောပိ စတုပရိသမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ကထေန္တမ္ပိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဧကစ္စေ ဂရဟန္တိ၊ ဧကစ္စေ ပသံသန္တိ။ အန္ဓဗာလာနဉှိ နိန္ဒာ ဝါ ပသံသာ ဝါ အပ္ပမာဏာ၊ ပဏ္ဍိတေန ပန မေဓာဝိနာ နိန္ဒိတော နိန္ဒိတော နာမ၊ ပသံသိတော စ ပသံသိတော နာမ ဟောတီ"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၂၇။ "ပေါရာဏမေတံ အတုလ၊ နေတံ အဇ္ဇတနာမိဝ။
နိန္ဒန္တိ တုဏှိမာသီနံ၊ နိန္ဒန္တိ ဗဟုဘာဏိနံ။
မိတဘာဏိမ္ပိ နိန္ဒန္တိ၊ နတ္ထိ လောကေ အနိန္ဒိတော။

၂၂၈။ န စာဟု န စ ဘဝိဿတိ၊ န စေတရဟိ ဝိဇ္ဇတိ။
ဧကန္တံ နိန္ဒိတော ပေါသော၊ ဧကန္တံ ဝါ ပသံသိတော။

၂၂၉။ ယံ စေ ဝိညူ ပသံသန္တိ၊ အနုဝိစ္စ သုဝေ သုဝေ။
အစ္ဆိဒ္ဒဝုတ္တိံ မေဓာဝိံ၊ ပညာသီလသမာဟိတံ။

၂၃၀။ နိက္ခံ[2] ဇမ္ဗောနဒဿေဝ၊ ကော တံ နိန္ဒိတုမရဟတိ။
ဒေဝါပိ နံ ပသံသန္တိ၊ ဗြဟ္မုနာပိ ပသံသိတော"တိ။

တတ္ထ **ပေါရာဏမေတန္တိ** ပုရာဏကံ ဧတံ။ **အတုလာ**တိ တံ ဥပါသကံ နာမေန အာလပတိ။ **နေတံ အဇ္ဇတနာမိဝါ**တိ ဣဒံ နိန္ဒနံ ဝါ ပသံသနံ ဝါ

၁-အတုလာလံ (သီ) ၂-နေက္ခံ (သီ)

ajjatanaṁ adhunā uppannaṁ viya na hoti. **Tuṇhimāsīnan**ti kiṁ eso mūgo viya badhiro viya kiñci ajānanto viya tuṇhī hutvā nisinnoti nindanti. **Bahubhāṇinan**ti kiṁ esa vātāhatatālapaṇṇaṁ viya taṭataṭāyati, imassa kathāpariyantoyeva natthīti nindanti. **Mitabhāṇimpī**ti kiṁ esa suvaṇṇahiraññaṁ viya attano vacanaṁ maññamāno ekaṁ vā dve vā vatvā tuṇhī ahosīti nindanti. Evaṁ sabbathāpi imasmiṁ loke anindito nāma natthīti attho. **Na cāhū**ti atītepi nāhosi, anāgatepi na bhavissati.

Yaṁ ce viññūti bālānaṁ nindā vā pasaṁsā vā appamāṇā, yaṁ pana paṇḍitā divase divase anuvicca nindakāraṇaṁ vā pasaṁsakāraṇaṁ vā jānitvā pasaṁsanti, acchiddāya vā sikkhāya acchiddāya vā jīvitavuttiyā samannāgatattā acchiddavuttiṁ dhammojapaññāya samannāgatattā medhāviṁ lokiyalokuttarapaññāya ceva catupārisuddhisīlena ca samannāgatattā paññāsīlasamāhitaṁ pasaṁsanti, taṁ suvaṇṇadosavirahitaṁ ghaṭṭanamajjanakkhamaṁ jambonadanikkhaṁ viya ko ninditumarahatīti attho. **Devāpī**ti devatāpi paṇḍitamanussāpi taṁ bhikkhuṁ upaṭṭhāya[1] thomenti pasaṁsanti. **Brahmunāpī**ti na kevalaṁ devamanussehi, dasasahassacakkavāḷe mahābrahmunāpi esa pasaṁsitoyevāti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi upāsakā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsūti.

Atula-upāsakavatthu sattamaṁ.

---

8. Chabbaggiyavatthu

Kāyappakopanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto chabbaggiye bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekadivasaṁ hi Satthā Veḷuvane viharanto tesaṁ chabbaggiyānaṁ ubhohi hatthehi yaṭṭhiyo gahetvā kaṭṭhapādukā āruyha piṭṭhipāsāṇe caṅkamantānaṁ khaṭakhaṭātisaddaṁ[2] sutvā "Ānanda kiṁ saddo nāmeso"ti

1. Uṭṭhāya (Syā) 2. Khaṭakhaṭāyasaddaṁ (Sī)

အဇ္ဇတနံ အဓုနာ ဥပ္ပန္နံ ဝိယ န ဟောတိ။ **တုဏှိမာသီန**န္တိ ကိံ ဧသော မူဂေါ ဝိယ ဗဓိရော ဝိယ ကိဉ္စိ အဇာနန္တော ဝိယ တုဏှီ ဟုတွာ နိသိန္နောတိ နိန္ဒန္တိ။ **ဗဟုဘာဏိန**န္တိ ကိံ ဧသ ဝါတာဟတတာလပဏ္ဏံ ဝိယ တဋတဋာယတိ၊ ဣမဿ ကထာပရိယန္တောယေဝ နတ္ထီတိ နိန္ဒန္တိ။ **မိတဘာဏိမ္ပီ**တိ ကိံ ဧသ သုဝဏ္ဏဟိရညံ ဝိယ အတ္တနော ဝစနံ မညမာနော ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ ဝတွာ တုဏှီ အဟောသီတိ နိန္ဒန္တိ။ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ ဣမသ္မိံ လောကေ အနိန္ဒိတော နာမ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ **န စာဟူ**တိ အတီတေပိ နာဟောသိ၊ အနာဂတေပိ န ဘဝိဿတိ။

ယံ စေ ဝိညူတိ ဗာလာနံ နိန္ဒာ ဝါ ပသံသာ ဝါ အပ္ပမာဏာ၊ ယံ ပန ပဏ္ဍိတာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ အနုဝိစ္စ နိန္ဒကာရဏံ ဝါ ပသံသကာရဏံ ဝါ ဇာနိတွာ ပသံသန္တိ၊ အစ္ဆိဒ္ဒါယ ဝါ သိက္ခာယ အစ္ဆိဒ္ဒါယ ဝါ ဇီဝိတဝုတ္တိယာ သမန္နာဂတတ္တာ အစ္ဆိဒ္ဒဝုတ္တိံ ဓမ္မောဇပညာယ သမန္နာဂတတ္တာ မေဓာဝိံ လောကိယလောကုတ္တရပညာယ စေဝ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေန စ သမန္နာဂတတ္တာ ပညာသီလသမာဟိတံ ပသံသန္တိ၊ တံ သုဝဏ္ဏဒောသဝိရဟိတံ ဃဋ္ဋနမဇ္ဇနက္ခမံ ဇမ္ဗောနဒနိက္ခံ ဝိယ ကော နိန္ဒိတုမရဟတီတိ အတ္ထော။ **ဒေဝါပီ**တိ ဒေဝတာပိ ပဏ္ဍိတမနုဿာပိ တံ ဘိက္ခုံ ဥပဋ္ဌာယ[1] ထောမေန္တိ ပသံသန္တိ။ **ဗြဟ္မုနာပီ**တိ န ကေဝလံ ဒေဝမနုဿေဟိ၊ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠေ မဟာဗြဟ္မုနာပိ ဧသ ပသံသိတောယေဝါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာပိ ဥပါသကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

အတုလဥပါသကဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု

ကာယပ္ပကောပန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသံ ဟိ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော တေသံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာနံ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ယဋ္ဌိယော ဂဟေတွာ ကဋ္ဌပါဒုကာ အာရုယှ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ စင်္ကမန္တာနံ ခဋခဋာတိသဒ္ဒံ[2] သုတွာ "အာနန္ဒ ကိံ သဒ္ဒေါ နာမေသော"တိ

၁-ဥဋ္ဌာယ (သျာ) ၂-ခဋခဋာယသဒ္ဒံ (သီ)

pucchitvā “chabbaggiyānaṁ pādukā āruyha caṅkamantānaṁ khaṭakhaṭasaddo”ti[1] sutvā sikkhāpadaṁ paññāpetvā “bhikkhunā nāma kāyādīni rakkhituṁ vaṭṭatī”ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

231. “Kāyappakopaṁ rakkheyya, kāyena saṁvuto siyā.
Kāyaduccaritaṁ hitvā, kāyena sucaritaṁ care.

232. Vacīpakopaṁ rakkheyya, vācāya saṁvuto siyā.
Vacīduccaritaṁ hitvā, vācāya sucaritaṁ care.

233. Manopakopaṁ rakkheyya, manasā saṁvuto siyā.
Manoduccaritaṁ hitvā, manasā sucaritaṁ care.

234. Kāyena saṁvutā dhīrā, atho vācāya saṁvutā.
Manasā saṁvutā dhīrā, te ve suparisaṁvutā”ti.

Tattha **kāyappakopan**ti tividhaṁ kāyaduccaritaṁ rakkheyya. **Kāyena saṁvuto**ti kāyadvāre[2] duccaritapavesanaṁ nivāretvā saṁvuto pihitadvāro siyā. Yasmā pana kāyaduccaritaṁ hitvā kāyasucaritaṁ caranto ubhayampetaṁ karoti, tasmā **kāyaduccaritaṁ hitvā, kāyena sucaritaṁ care**ti vuttaṁ. Anantaragāthāsupi eseva nayo. **Kāyena saṁvutā dhīrā**ti ye paṇḍitā pāṇātipātādīni akarontā kāyena, musāvādādīni akarontā vācāya, abhijjhādīni asamuṭṭhapentā manasā saṁvutā, te idha lokasmiṁ susaṁvutā surakkhitā sugopitā supihitadvārāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Chabbaggiyavatthu aṭṭhamaṁ.

Kodhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sattarasamo vaggo.

1. Khaṭakhaṭāyasaddoti (Sī) 2. Kāyadvārena (Sī)

ပုစ္ဆိတွာ “ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာနံ ပါဒုကာ အာရုယှ စင်္ကမန္တာနံ ခဋခဋသဒ္ဒေါ”တိ[၁] သုတွာ သိက္ခာပဒံ ပညာပေတွာ “ဘိက္ခုနာ နာမ ကာယာဒီနိ ရက္ခိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၃၁။ “ကာယပ္ပကောပံ ရက္ခေယျ၊ ကာယေန သံဝုတော သိယာ။
ကာယဒုစ္စရိတံ ဟိတွာ၊ ကာယေန သုစရိတံ စရေ။

၂၃၂။ ဝစီပကောပံ ရက္ခေယျ၊ ဝါစာယ သံဝုတော သိယာ။
ဝစီဒုစ္စရိတံ ဟိတွာ၊ ဝါစာယ သုစရိတံ စရေ။

၂၃၃။ မနောပကောပံ ရက္ခေယျ၊ မနသာ သံဝုတော သိယာ။
မနောဒုစ္စရိတံ ဟိတွာ၊ မနသာ သုစရိတံ စရေ။

၂၃၄။ ကာယေန သံဝုတာ ဓီရာ၊ အထော ဝါစာယ သံဝုတာ။
မနသာ သံဝုတာ ဓီရာ၊ တေ ဝေ သုပရိသံဝုတာ”တိ။

တတ္ထ **ကာယပ္ပကောပန္တိ** တိဝိဓံ ကာယဒုစ္စရိတံ ရက္ခေယျ။ **ကာယေန သံဝုတော**တိ ကာယဒွါရေ[၂] ဒုစ္စရိတပဝေသနံ နိဝါရေတွာ သံဝုတော ပိဟိတဒွါရော သိယာ။ ယသ္မာ ပန ကာယဒုစ္စရိတံ ဟိတွာ ကာယသုစရိတံ စရန္တော ဥဘယမ္ပေတံ ကရောတိ၊ တသ္မာ **ကာယဒုစ္စရိတံ ဟိတွာ၊ ကာယေန သုစရိတံ စရေ**တိ ဝုတ္တံ။ အနန္တရဂါထာသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ကာယေန သံဝုတာ ဓီရာ**တိ ယေ ပဏ္ဍိတာ ပါဏာတိပါတာဒီနိ အကရောန္တာ ကာယေန, မုသာဝါဒါဒီနိ အကရောန္တာ ဝါစာယ, အဘိဇ္ဈာဒီနိ အသမုဋ္ဌပေန္တာ မနသာ သံဝုတာ၊ တေ ဣဓ လောကသ္မိံ သုသံဝုတာ သုရက္ခိတာ သုဂောပိတာ သုပိဟိတဒွါရာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

ကောဓဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

သတ္တရသမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-ခဋခဋာယသဒ္ဒေါတိ (သီ) ၂-ကာယဒွါရေန (သီ)

18. Malavagga

1. Goghātakaputtavatthu

Paṇḍupalāsova dānisīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ goghātakaputtaṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kireko goghātako gāvo vadhitvā varamaṁsāni gahetvā pacāpetvā puttadārehi saddhiṁ nisīditvā maṁsañca khādati, mūlena ca vikkiṇitvā jīvikaṁ kappesi. So evaṁ pañcapaṇṇāsa vassāni goghātakakammaṁ karonto dhuravihāre viharantassa Satthu ekadivasampi kaṭacchumattampi yāguṁ vā bhattaṁ vā na adāsi. So ca vinā maṁsena bhattaṁ na bhuñjati. So ekadivasaṁ divasabhāge maṁsaṁ vikkiṇitvā attano atthāya pacituṁ ekaṁ maṁsakhaṇḍaṁ bhariyāya datvā nhāyituṁ agamāsi. Athassa sahāyako gehaṁ gantvā bhariyaṁ āha “thokaṁ me vikkiṇiyamaṁsaṁ dehi, gehaṁ me pāhunako[1] āgato”ti. Natthi vikkiṇiyamaṁsaṁ, sahāyako te maṁsaṁ vikkiṇitvā idāni nhāyituṁ gatoti. Mā evaṁ kari, sace maṁsakhaṇḍaṁ atthi, dehīti. Sahāyakassa te nikkhittamaṁsaṁ ṭhapetvā aññaṁ natthīti. So “sahāyakassa me atthāya ṭhapitamaṁsato aññaṁ maṁsaṁ natthi, so ca vinā maṁsena na bhuñjati, nāyaṁ dassatī”ti sāmaṁyeva taṁ maṁsaṁ gahetvā pakkāmi.

Goghātakopi nhatvā āgato tāya attano pakkapaṇṇena saddhiṁ vaḍḍhetvā bhatte upanīte āha “kahaṁ maṁsan”ti. Natthi sāmīti. Nanu ahaṁ pacanatthāya maṁsaṁ[2] datvā gatoti. Tava sahāyako āgantvā “pāhunako[1] me āgato, vikkiṇiyamaṁsaṁ dehī”ti vatvā mayā “sahāyakassa te ṭhapitamaṁsato aññaṁ maṁsaṁ natthi, so ca vinā maṁsena na bhuñjatī”ti vuttepi balakkārena taṁ maṁsaṁ sāmaṁyeva gahetvā gatoti. Ahaṁ vinā maṁsena bhattaṁ na bhuñjāmi, harāhi nanti. Kiṁ sakkā kātuṁ, bhuñja sāmīti. So “nāhaṁ bhuñjāmī”ti taṁ bhattaṁ harāpetvā Satthaṁ ādāya pacchāgehe ṭhito goṇo atthi, tassa santikaṁ gantvā mukhe hatthaṁ pakkhipitvā jivhaṁ nīharitvā Satthena

1. Pahenako (Sī) 2. Sayaṁ (Ka)

၁၈-မလဝဂ္ဂ

၁-ဂေါဃာတကပုတ္တဝတ္ထု

ပဏ္ဍုပလာသောဝ ဒါနိသီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဂေါဃာတကပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော ဂေါဃာတကော ဂါဝေါ ဝဓိတွာ ဝရမံသာနိ ဂဟေတွာ ပစာပေတွာ ပုတ္တဒါရေဟိ သဒ္ဓိံ နိသီဒိတွာ မံသဉ္စ ခါဒတိ၊ မူလေန စ ဝိက္ကိဏိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ သော ဧဝံ ပဉ္စပဏ္ဏာသ ဝဿာနိ ဂေါဃာတကကမ္မံ ကရောန္တော ဓုရဝိဟာရေ ဝိဟရန္တဿ သတ္ထု ဧကဒိဝသမ္ပိ ကဋစ္ဆုမတ္တမ္ပိ ယာဂုံ ဝါ ဘတ္တံ ဝါ န အဒါသိ။ သော စ ဝိနာ မံသေန ဘတ္တံ န ဘုဉ္ဇတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဒိဝသဘာဂေ မံသံ ဝိက္ကိဏိတွာ အတ္တနော အတ္ထာယ ပစိတုံ ဧကံ မံသခဏ္ဍံ ဘရိယာယ ဒတွာ နှာယိတုံ အဂမာသိ။ အထဿ သဟာယကော ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘရိယံ အာဟ “ထောကံ မေ ဝိက္ကိဏိယမံသံ ဒေဟိ၊ ဂေဟံ မေ ပါဟုနကော[၁] အာဂတော”တိ။ နတ္ထိ ဝိက္ကိဏိယမံသံ၊ သဟာယကော တေ မံသံ ဝိက္ကိဏိတွာ ဣဒါနိ နှာယိတုံ ဂတောတိ။ မာ ဧဝံ ကရိ၊ သစေ မံသခဏ္ဍံ အတ္ထိ၊ ဒေဟီတိ။ သဟာယကဿ တေ နိက္ခိတ္တမံသံ ဌပေတွာ အညံ နတ္ထီတိ။ သော “သဟာယကဿ မေ အတ္ထာယ ဌပိတမံသတော အညံ မံသံ နတ္ထိ၊ သော စ ဝိနာ မံသေန န ဘုဉ္ဇတိ၊ နာယံ ဒဿတီ”တိ သာမံယေဝ တံ မံသံ ဂဟေတွာ ပက္ကာမိ။

ဂေါဃာတကောပိ နှတွာ အာဂတော တာယ အတ္တနော ပက္ကပဏ္ဏေန သဒ္ဓိံ ဝဍ္ဎေတွာ ဘတ္တေ ဥပနီတေ အာဟ “ကဟံ မံသ”န္တိ။ နတ္ထိ သာမီတိ။ နနု အဟံ ပစနတ္ထာယ မံသံ[၂] ဒတွာ ဂတောတိ။ တဝ သဟာယကော အာဂန္တွာ “ပါဟုနကော[၁] မေ အာဂတော၊ ဝိက္ကိဏိယမံသံ ဒေဟီ”တိ ဝတွာ မယာ “သဟာယကဿ တေ ဌပိတမံသတော အညံ မံသံ နတ္ထိ၊ သော စ ဝိနာ မံသေန န ဘုဉ္ဇတီ”တိ ဝုတ္တေပိ ဗလက္ကာရေန တံ မံသံ သာမံယေဝ ဂဟေတွာ ဂတောတိ။ အဟံ ဝိနာ မံသေန ဘတ္တံ န ဘုဉ္ဇာမိ၊ ဟရာဟိ နန္တိ။ ကိံ သက္ကာ ကာတုံ၊ ဘုဉ္ဇ သာမီတိ။ သော “နာဟံ ဘုဉ္ဇာမီ”တိ တံ ဘတ္တံ ဟရာပေတွာ သတ္ထံ အာဒါယ ပစ္ဆာဂေဟေ ဌိတော ဂေါဏော အတ္ထိ၊ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ မုခေ ဟတ္ထံ ပက္ခိပိတွာ ဇိဝှံ နီဟရိတွာ သတ္ထေန

၁-ပဟေနကော (သီ) ၂-သယံ (က)

mūle chinditvā ādāya gantvā aṅgāresu pacāpetvā bhattamatthake ṭhapetvā nisinno ekaṁ bhattapiṇḍaṁ bhuñjitvā ekaṁ maṁsakhaṇḍaṁ mukhe ṭhapesi. Taṅkhaṇaññevassa jivhā chijjitvā bhattapātiyaṁ pati. Taṅkhaṇaññeva kammasarikkhakaṁ vipākaṁ labhi. Sopi kho goṇo viya lohitadhārāya mukhato paggharantiyā antogehaṁ pavisitvā jaṇṇukehi vicaranto viravi.

Tasmiṁ samaye goghātakassa putto pitaraṁ olokento samīpe ṭhito hoti. Atha naṁ mātā āha “passa putta imaṁ goghātakaṁ goṇaṁ viya gehamajjhe jaṇṇukehi vicaritvā viravantaṁ, idaṁ dukkhaṁ tava matthake patissati, mamampi anoloketvā attano sottiṁ karonto palāyassū”ti. So maraṇabhayatajjito mātaraṁ vanditvā palāyi, palāyitvā ca pana Takkasilaṁ agamāsi. Goghātakopi goṇo viya gehamajjhe viravanto vicaritvā kālakato Avīcimhi nibbatti. Goṇopi kālamakāsi. Goghātakaputtopi Takkasilaṁ gantvā suvaṇṇakārakammaṁ uggaṇhi. Athassācariyo gāmaṁ gacchanto “evarūpaṁ nāma alaṅkāraṁ kareyyāsī”ti vatvā pakkāmi. Sopi tathārūpaṁ alaṅkāraṁ akāsi. Athassācariyo āgantvā alaṅkāraṁ disvā “ayaṁ yattha katthaci gantvā jīvituṁ samattho”ti vayappattaṁ attano dhītaraṁ adāsi. So puttadhītāhi vaḍḍhi.

Athassa puttā vayappattā sippaṁ uggaṇhitvā aparabhāge Sāvatthiyaṁ gantvā tattha gharāvāsaṁ saṇṭhapetvā vasantā saddhā pasannā ahesuṁ. Pitāpi nesaṁ Takkasilāyaṁ kiñci kusalaṁ akatvāva jaraṁ pāpuṇi. Athassa puttā “pitā no mahallako”ti attano santikaṁ pakkosāpetvā “pitu atthāya dānaṁ dassāmā”ti Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantayiṁsu. Te punadivase antogehe Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā sakkaccaṁ parivisitvā bhattakiccāvasāne Satthāraṁ āhaṁsu “bhante amhehi idaṁ pitu jīvabhattaṁ dinnaṁ, pitu no anumodanaṁ karothā”ti. Satthā taṁ āmantetvā “upāsaka tvaṁ mahallako paripakkasarīro paṇḍupalāsasadiso, tava paralokagamanāya kusalapātheyyaṁ natthi, attano patiṭṭhaṁ karohi, paṇḍito bhava, mā bālo”ti anumodanaṁ karonto imā dve gāthā abhāsi—

မူလေ ဆိန္ဒိတွာ အာဒါယ ဂန္တွာ အင်္ဂါရေသု ပစာပေတွာ ဘတ္တမတ္ထကေ ဌပေတွာ နိသိန္နော ဧကံ ဘတ္တပိဏ္ဍံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဧကံ မံသခဏ္ဍံ မုခေ ဌပေသိ။ တင်္ခဏညေဝဿ ဇိဝှါ ဆိဇ္ဇိတွာ ဘတ္တပါတိယံ ပတိ။ တင်္ခဏညေဝ ကမ္မသရိက္ခကံ ဝိပါကံ လဘိ။ သောပိ ခေါ ဂေါဏော ဝိယ လောဟိတဓာရာယ မုခတော ပဂ္ဃရန္တိယာ အန္တောဂေဟံ ပဝိသိတွာ ဇဏ္ဏုကေဟိ ဝိစရန္တော ဝိရဝိ။

တသ္မိံ သမယေ ဂေါဃာတကဿ ပုတ္တော ပိတရံ ဩလောကေန္တော သမီပေ ဌိတော ဟောတိ။ အထ နံ မာတာ အာဟ “ပဿ ပုတ္တ ဣမံ ဂေါဃာ-တကံ ဂေါဏံ ဝိယ ဂေဟမဇ္ဈေ ဇဏ္ဏုကေဟိ ဝိစရိတွာ ဝိရဝန္တံ၊ ဣဒံ ဒုက္ခံ တဝ မတ္ထကေ ပတိဿတိ၊ မမမ္ပိ အနောလောကေတွာ အတ္တနော သောတ္ထိံ ကရောန္တော ပလာယဿူ”တိ။ သော မရဏဘယတဇ္ဇိတော မာတရံ ဝန္ဒိတွာ ပလာယိ၊ ပလာယိတွာ စ ပန တက္ကသိလံ အဂမာသိ။ ဂေါဃာတကောပိ ဂေါဏော ဝိယ ဂေဟမဇ္ဈေ ဝိရဝန္တော ဝိစရိတွာ ကာလကတော အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဂေါဏောပိ ကာလမကာသိ။ ဂေါဃာတကပုတ္တောပိ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ သုဝဏ္ဏကာရကမ္မံ ဥဂ္ဂဏှိ။ အထဿာစရိယော ဂါမံ ဂစ္ဆန္တော “ဧဝရူပံ နာမ အလင်္ကာရံ ကရေယျာသီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ သောပိ တထာရူပံ အလင်္ကာရံ အကာသိ။ အထဿာစရိယော အာဂန္တွာ အလင်္ကာရံ ဒိသွာ “အယံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဂန္တွာ ဇီဝိတုံ သမတ္ထော”တိ ဝယပ္ပတ္တံ အတ္တနော ဓီတရံ အဒါသိ။ သော ပုတ္တဓီတာဟိ ဝဍ္ဎိ။

အထဿ ပုတ္တာ ဝယပ္ပတ္တာ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ အပရဘာဂေ သာဝတ္ထိယံ ဂန္တွာ တတ္ထ ဃရာဝါသံ သဏ္ဌပေတွာ ဝသန္တာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ အဟေသုံ။ ပိတာပိ နေသံ တက္ကသိလာယံ ကိဉ္စိ ကုသလံ အကတွာဝ ဇရံ ပါပုဏိ။ အထဿ ပုတ္တာ “ပိတာ နော မဟလ္လကော”တိ အတ္တနော သန္တိကံ ပက္ကောသာပေတွာ “ပိတု အတ္ထာယ ဒါနံ ဒဿာမာ”တိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တယိံသု။ တေ ပုနဒိဝသေ အန္တောဂေဟေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါ-ပေတွာ သက္ကစ္စံ ပရိဝိသိတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ သတ္ထာရံ အာဟံသု “ဘန္တေ အမှေဟိ ဣဒံ ပိတု ဇီဝဘတ္တံ ဒိန္နံ၊ ပိတု နော အနုမောဒနံ ကရောထာ”တိ။ သတ္ထာ တံ အာမန္တေတွာ “ဥပါသက တွံ မဟလ္လကော ပရိပက္ကသရီရော ပဏ္ဍုပလာသသဒိသော၊ တဝ ပရလောကဂမနာယ ကုသလပါထေယျံ နတ္ထိ၊ အတ္တနော ပတိဋ္ဌံ ကရောဟိ၊ ပဏ္ဍိတော ဘဝ, မာ ဗာလော”တိ အနုမောဒနံ ကရောန္တော ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

235. “Paṇḍupalāsova dānisi,
Yamapurisāpi ca te upaṭṭhitā.
Uyyogamukhe ca tiṭṭhasi,
Pātheyyampi ca te na vijjati.

236. So karohi dīpamattano,
Khippaṁ vāyama paṇḍito bhava.
Niddhantamalo anaṅgaṇo,
Dibbaṁ ariyabhūmiṁ upehisī”ti[1].

Tattha **paṇḍupalāsova dānisī**ti upāsaka tvaṁ idāni chijjitvā bhūmiyaṁ patitapaṇḍupalāso viya ahosi. **Yamapurisā**ti yamadūtā vuccanti, idaṁ pana maraṇameva sandhāya vuttaṁ, maraṇaṁ te paccupaṭṭhitanti attho. **Uyyogamukhe**ti parihānimukhe, avuḍḍhimukhe ca ṭhitosīti attho. **Pātheyyan**ti gamikassa taṇḍulādipātheyyaṁ viya paralokaṁ gacchantassa tava kusalapātheyyampi natthīti attho. **So karohī**ti so tvaṁ samudde nāvāya bhinnāya dīpasaṅkhātaṁ patiṭṭhaṁ viya attano kusalapatiṭṭhaṁ karohi. Karonto ca khippaṁ vāyama, sīghaṁ sīghaṁ vīriyaṁ ārabha, attano kusalakammapatiṭṭhakaraṇena paṇḍito bhava. Yo hi maraṇamukhaṁ appatvā kātuṁ samatthakāleva kusalaṁ karoti, esa paṇḍito nāma, tādiso bhava, mā andhabāloti attho. **Dibbaṁ ariyabhūmin**ti evaṁ vīriyaṁ karonto rāgādīnaṁ malānaṁ nīhaṭatāya niddhantamalo aṅgaṇābhāvena anaṅgaṇo nikkileso hutvā pañcavidhaṁ suddhāvāsabhūmiṁ pāpuṇissasīti attho.

Desanāvasāne upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Te punadivasatthāyapi Satthāraṁ nimantetvā dānaṁ datvā katabhattakiccaṁ Satthāraṁ anumodanakāle āhaṁsu “bhante idampi amhākaṁ pitu jīvabhattameva, imasseva anumodanaṁ karothā”ti. Satthā tassa anumodanaṁ karonto imā dve gāthā abhāsi—

1. Ariyabhūmimehisīti (Sī, Syā)

၂၃၅။ “ပဏ္ဍုပလာသောဝ ဒါနိသိ၊
ယမပုရိသာပိ စ တေ ဥပဋ္ဌိတာ။
ဥယျောဂမုခေ စ တိဋ္ဌသိ၊
ပါထေယျမ္ပိ စ တေ န ဝိဇ္ဇတိ။

၂၃၆။ သော ကရောဟိ ဒီပမတ္တနော၊
ခိပ္ပံ ဝါယမ ပဏ္ဍိတော ဘဝ။
နိဒ္ဓန္တမလော အနင်္ဂဏော၊
ဒိဗ္ဗံ အရိယဘူမိံ ဥပေဟိသီ”တိ[၁]။

တတ္ထ **ပဏ္ဍုပလာသောဝ ဒါနိသီ**တိ ဥပါသက တွံ ဣဒါနိ ဆိဇ္ဇိတွာ ဘူမိယံ ပတိတပဏ္ဍုပလာသော ဝိယ အဟောသိ။ **ယမပုရိသာ**တိ ယမဒူတာ ဝုစ္စန္တိ၊ ဣဒံ ပန မရဏမေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ မရဏံ တေ ပစ္စုပဋ္ဌိတန္တိ အတ္ထော။ **ဥယျောဂမုခေ**တိ ပရိဟာနိမုခေ၊ အဝုဍ္ဎိမုခေ စ ဌိတောသီတိ အတ္ထော။ **ပါထေယျ**န္တိ ဂမိကဿ တဏ္ဍုလာဒိပါထေယျံ ဝိယ ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တဿ တဝ ကုသလပါထေယျမ္ပိ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ **သော ကရောဟီ**တိ သော တွံ သမုဒ္ဒေ နာဝါယ ဘိန္နာယ ဒီပသင်္ခါတံ ပတိဋ္ဌံ ဝိယ အတ္တနော ကုသလပတိဋ္ဌံ ကရောဟိ။ ကရောန္တော စ ခိပ္ပံ ဝါယမ၊ သီဃံ သီဃံ ဝီရိယံ အာရဘ၊ အတ္တနော ကုသလကမ္မပတိဋ္ဌကရဏေန ပဏ္ဍိတော ဘဝ။ ယော ဟိ မရဏမုခံ အပ္ပတွာ ကာတုံ သမတ္ထကာလေဝ ကုသလံ ကရောတိ၊ ဧသ ပဏ္ဍိတော နာမ၊ တာဒိသော ဘဝ, မာ အန္ဓဗာလောတိ အတ္ထော။ **ဒိဗ္ဗံ အရိယဘူမိ**န္တိ ဧဝံ ဝီရိယံ ကရောန္တော ရာဂါဒီနံ မလာနံ နီဟဋတာယ နိဒ္ဓန္တမလော အင်္ဂဏာဘာဝေန အနင်္ဂဏော နိက္ကိလေသော ဟုတွာ ပဉ္စဝိဓံ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိံ ပါပုဏိဿသီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဥပါသကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

တေ ပုနဒိဝသတ္ထာယပိ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ ဒါနံ ဒတွာ ကတဘတ္တကိစ္စံ သတ္ထာရံ အနုမောဒနကာလေ အာဟံသု “ဘန္တေ ဣဒမ္ပိ အမှာကံ ပိတု ဇီဝဘတ္တမေဝ၊ ဣမဿေဝ အနုမောဒနံ ကရောထာ”တိ။ သတ္ထာ တဿ အနုမောဒနံ ကရောန္တော ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

၁-အရိယဘူမိမေဟိသီတိ (သီ၊ သျာ)

237. “Upanītavayo ca dānisi.
Sampayātosi yamassa santikaṁ[1].
Vāso[2] te natthi antarā,
Pātheyyampi ca te na vijjati.

238. So karohi dīpamattano,
Khippaṁ vāyama paṇḍito bhava.
Niddhantamalo anaṅgaṇo,
Na puna jātijaraṁ upehisī”ti.

Tattha **upanītavayo**ti **upā**tinipātamattaṁ, **nītavayo**ti vigatavayo[3] atikkantavayo, tvañcasi dāni tayo vaye atikkamitvā maraṇamukhe ṭhitoti attho. **Sampayātosi yamassa santikan**ti maraṇamukhaṁ gantuṁ sajjo[4] hutvā ṭhitosīti attho. **Vāso te natthi antarā**ti yathā maggaṁ gacchantā tāni tāni kiccāni karontā antarāmagge vasanti, na evaṁ paralokaṁ gacchantā. Na hi sakkā paralokaṁ gacchantena “adhivāsetha katipāhaṁ, dānaṁ tāva demi, dhammaṁ tāva suṇāmī”ti-ādīni vattuṁ. Ito pana cavitvā paraloke nibbattova hoti. Imamatthaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ. **Pātheyyan**ti idaṁ kiñcāpi heṭṭhā vuttameva, upāsakassa pana punappunaṁ daḷhīkaraṇatthaṁ idhāpi Satthārā kathitaṁ. **Jātijaran**ti ettha byādhimaraṇānipi gahitāneva honti. Heṭṭhimagāthāhi ca anāgāmimaggo kathito, idha arahattamaggo kathito. Evaṁ santepi yathā nāma raññā attano mukhapamāṇena kabaḷaṁ vaḍḍhetvā puttassa upanīte so kumāro attano mukhapamāṇeneva gaṇhāti, evameva Satthārā uparimaggavasena dhamme desitepi upāsako attano upanissayavasena heṭṭhā sotāpattiphalaṁ patvā imissā anumodanāya avasāne anāgāmiphalaṁ patto. Sesaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Goghātakaputtavatthu paṭhamaṁ.

1. Santike (Ka)
2. Vāsopi ca (Sī, Syā, Ka)
3. Nītavayo gatavayo (Sī, Syā)
4. Sajjito (Sī)

၂၃၇။ “ဥပနီတဝယော စ ဒါနိသိ။
သမ္ပယာတောသိ ယမဿ သန္တိကံ[၁]။
ဝါသော[၂] တေ နတ္ထိ အန္တရာ၊
ပါထေယျမ္ပိ စ တေ န ဝိဇ္ဇတိ။

၂၃၈။ သော ကရောဟိ ဒီပမတ္တနော၊
ခိပ္ပံ ဝါယမ ပဏ္ဍိတော ဘဝ။
နိဒ္ဓန္တမလော အနင်္ဂဏော၊
န ပုန ဇာတိဇရံ ဥပေဟိသီ”တိ။

တတ္ထ **ဥပနီတဝယော**တိ **ဥပါ**တိ နိပါတမတ္တံ၊ **နီတဝယော**တိ ဝိဂတဝယော[၃] အတိက္ကန္တဝယော၊ တွဉ္စသိ ဒါနိ တယော ဝယေ အတိက္ကမိတွာ မရဏမုခေ ဌိတောတိ အတ္ထော။ **သမ္ပယာတောသိ ယမဿ သန္တိက**န္တိ မရဏမုခံ ဂန္တုံ သဇ္ဇော[၄] ဟုတွာ ဌိတောသီတိ အတ္ထော။ **ဝါသော တေ နတ္ထိ အန္တရာ**တိ ယထာ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တာ တာနိ တာနိ ကိစ္စာနိ ကရောန္တာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဝသန္တိ၊ န ဧဝံ ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တာ။ န ဟိ သက္ကာ ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တေန “အဓိဝါသေထ ကတိပါဟံ၊ ဒါနံ တာဝ ဒေမိ၊ ဓမ္မံ တာဝ သုဏာမီ”တိအာဒီနိ ဝတ္တုံ။ ဣတော ပန စဝိတွာ ပရလောကေ နိဗ္ဗတ္တောဝ ဟောတိ။ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ **ပါထေယျ**န္တိ ဣဒံ ကိဉ္စာပိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တမေဝ၊ ဥပါသကဿ ပန ပုနပ္ပုနံ ဒဠှီကရဏတ္ထံ ဣဓာပိ သတ္ထာရာ ကထိတံ။ **ဇာတိဇရ**န္တိ ဧတ္ထ ဗျာဓိမရဏာနိပိ ဂဟိတာနေဝ ဟောန္တိ။ ဟေဋ္ဌိမဂါထာဟိ စ အနာဂါမိမဂ္ဂေါ ကထိတော၊ ဣဓ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ကထိတော။ ဧဝံ သန္တေပိ ယထာ နာမ ရညာ အတ္တနော မုခပမာဏေန ကဗဠံ ဝဍ္ဎေတွာ ပုတ္တဿ ဥပနီတေ သော ကုမာရော အတ္တနော မုခပမာဏေနေဝ ဂဏှာတိ၊ ဧဝမေဝ သတ္ထာရာ ဥပရိမဂ္ဂဝသေန ဓမ္မေ ဒေသိတေပိ ဥပါသကော အတ္တနော ဥပနိဿယဝသေန ဟေဋ္ဌာ သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ ဣမိဿာ အနုမောဒနာယ အဝသာနေ အနာဂါမိဖလံ ပတ္တော။ သေသပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဂေါဃာတကပုတ္တဝတ္ထု ပဌမံ။

၁-သန္တိကေ (က)
၂-ဝါသောပိ စ (သီ၊ သျာ၊ က)
၃-နီတဝယော ဂတဝယော (သီ၊ သျာ)
၄-သဇ္ဇိတော (သီ)

2. Aññatarabrāhmaṇavatthu

Anupubbenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññatarabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

So kira ekadivasaṁ pātova nikkhamitvā bhikkhūnaṁ cīvarapārupanaṭṭhāne bhikkhū cīvaraṁ pārupante olokento aṭṭhāsi. Taṁ pana ṭhānaṁ virūḷhatiṇaṁ hoti. Athekassa bhikkhuno cīvaraṁ pārupantassa cīvarakaṇṇo tiṇesu pavaṭṭento ussāvabindūhi temi. Brāhmaṇo "imaṁ ṭhānaṁ appaharitaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti punadivase kuddālaṁ ādāya gantvā taṁ ṭhānaṁ tacchetvā khalamaṇḍalasadisaṁ akāsi. Punadivasepi taṁ ṭhānaṁ āgantvā bhikkhūsu cīvaraṁ pārupantesu ekassa cīvarakaṇṇaṁ bhūmiyaṁ patitvā paṁsumhi pavaṭṭamānaṁ disvā "idha vālukaṁ okirituṁ vaṭṭatī"ti cintetvā vālukaṁ āharitvā okiri.

Athekadivasaṁ purebhattaṁ caṇḍo ātapo ahosi, tadāpi bhikkhūnaṁ cīvaraṁ pārupantānaṁ gattato sede muccante disvā "idha mayā maṇḍapaṁ kāretuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā maṇḍapaṁ kāresi. Punadivase pātova vassaṁ vassi, vaddalikaṁ ahosi. Tadāpi brāhmaṇo bhikkhū olokentova ṭhito tintacīvarake bhikkhū disvā "ettha mayā sālaṁ kāretuṁ vaṭṭatī"ti sālaṁ kāretvā "idāni sālamahaṁ karissāmī"ti cintetvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā anto ca bahi ca bhikkhū nisīdāpetvā bhattakiccāvasāne anumodanatthāya Satthu pattaṁ gahetvā "bhante ahaṁ bhikkhūnaṁ cīvarapārupanakāle imasmiṁ ṭhāne olokento ṭhito idañcidañca disvā idañcidañca kāresin"ti-ādito paṭṭhāya sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi. Satthā tassa vacanaṁ sutvā "brāhmaṇa paṇḍitā nāma khaṇe khaṇe thokaṁ thokaṁ kusalaṁ karontā anupubbena attano akusalamalaṁ nīharantiyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

239. "Anupubbena medhāvī, thokaṁ thokaṁ khaṇe khaṇe.
Kammāro rajatasseva, niddhame malamattano"ti.

Tattha **anupubbenā**ti anupaṭipāṭiyā. **Medhāvī**ti dhammojapaññāya samannāgato. **Khaṇe khaṇe**ti okāse okāse kusalaṁ karonto, **Kammāro rajatassevā**ti yathā suvaṇṇakāro ekavārameva suvaṇṇaṁ tāpetvā koṭṭetvā malaṁ nīharitvā pilandhanavikatiṁ kātuṁ na

၂-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

အနုပုဗ္ဗေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဧကဒိဝသံ ပါတောဝ နိက္ခမိတွာ ဘိက္ခူနံ စီဝရပါရုပနဋ္ဌာနေ ဘိက္ခူ စီဝရံ ပါရုပန္တေ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ တံ ပန ဌာနံ ဝိရူဠှတိဏံ ဟောတိ။ အထေကဿ ဘိက္ခုနော စီဝရံ ပါရုပန္တဿ စီဝရကဏ္ဏော တိဏေသု ပဝဋ္ဋေန္တော ဥဿာဝဗိန္ဒူဟိ တေမိ။ ဗြာဟ္မဏော "ဣမံ ဌာနံ အပ္ပဟရိတံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ပုနဒိဝသေ ကုဒ္ဒါလံ အာဒါယ ဂန္တွာ တံ ဌာနံ တစ္ဆေတွာ ခလမဏ္ဍလသဒိသံ အကာသိ။ ပုနဒိဝသေပိ တံ ဌာနံ အာဂန္တွာ ဘိက္ခူသု စီဝရံ ပါရုပန္တေသု ဧကဿ စီဝရကဏ္ဏံ ဘူမိယံ ပတိတွာ ပံသုမှိ ပဝဋ္ဋမာနံ ဒိသွာ "ဣဓ ဝါလုကံ ဩကိရိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ ဝါလုကံ အာဟရိတွာ ဩကိရိ။

အထေကဒိဝသံ ပုရေဘတ္တံ စဏ္ဍော အာတပေါ အဟောသိ၊ တဒါပိ ဘိက္ခူနံ စီဝရံ ပါရုပန္တာနံ ဂတ္တတော သေဒေ မုစ္စန္တေ ဒိသွာ "ဣဓ မယာ မဏ္ဍပံ ကာရေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ မဏ္ဍပံ ကာရေသိ။ ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ ဝဿံ ဝဿိ၊ ဝဒ္ဒလိကံ အဟောသိ။ တဒါပိ ဗြာဟ္မဏော ဘိက္ခူ ဩလောကေန္တောဝ ဌိတော တိန္တစီဝရကေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ "ဧတ္ထ မယာ သာလံ ကာရေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ သာလံ ကာရေတွာ "ဣဒါနိ သာလမဟံ ကရိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ အန္တော စ ဗဟိ စ ဘိက္ခူ နိသီဒါပေတွာ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ အနုမောဒနတ္ထာယ သတ္ထု ပတ္တံ ဂဟေတွာ "ဘန္တေ အဟံ ဘိက္ခူနံ စီဝရပါရုပနကာလေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဩလောကေန္တော ဌိတော ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဒိသွာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကာရေသိ"န္တိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တဿ ဝစနံ သုတွာ "ဗြာဟ္မဏ ပဏ္ဍိတာ နာမ ခဏေ ခဏေ ထောကံ ထောကံ ကုသလံ ကရောန္တာ အနုပုဗ္ဗေန အတ္တနော အကုသလမလံ နီဟရန္တိယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၃၉။ "အနုပုဗ္ဗေန မေဓာဝီ၊ ထောကံ ထောကံ ခဏေ ခဏေ။
ကမ္မာရော ရဇတဿေဝ၊ နိဒ္ဓမေ မလမတ္တနော"တိ။

တတ္ထ **အနုပုဗ္ဗေနာ**တိ အနုပဋိပါဋိယာ။ **မေဓာဝီ**တိ ဓမ္မောဇပညာယ သမန္နာဂတော။ **ခဏေ ခဏေ**တိ ဩကာသေ ဩကာသေ ကုသလံ ကရောန္တော။ **ကမ္မာရော ရဇတဿေဝါ**တိ ယထာ သုဝဏ္ဏကာရော ဧကဝါရမေဝ သုဝဏ္ဏံ တာပေတွာ ကောဋ္ဋေတွာ မလံ နီဟရိတွာ ပိလန္ဓနဝိကတိံ ကာတုံ န

sakkoti, punappunaṁ tāpento koṭṭento pana malaṁ nīharati, tato anekavidhaṁ pilandhanavikatiṁ karoti, evameva punappunaṁ kusalaṁ karonto paṇḍito attano rāgādimalaṁ niddhameyya, evaṁ niddhantamalo nikkilesova hotīti attho.

Desanāvasāne brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhahi, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Aññatarabrāhmaṇavatthu dutiyaṁ.

---

3. Tissattheravatthu

Ayasāva malanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Tissattheraṁ nāma bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

Eko kira Sāvatthivāsī kulaputto pabbajitvā laddhūpasampado Tissattheroti paññāyi. So aparabhāge janapadavihāre vassūpagato aṭṭhahatthakaṁ thūlasāṭakaṁ labhitvā vutthavasso pavāretvā taṁ ādāya gantvā bhaginiyā hatthe ṭhapesi. Sā “na me eso sāṭako bhātu anucchaviko”ti taṁ tikhiṇāya vāsiyā chinditvā hīrahīraṁ katvā udukkhale koṭṭetvā pavisetvā[1] pothetvā vaṭṭetvā sukhumasuttaṁ kantitvā sāṭakaṁ vāyāpesi. Theropi suttañceva sūciyo ca saṁvidahitvā cīvarakārake daharasāmaṇere sannipātetvā bhaginiyā santikaṁ gantvā “taṁ me sāṭakaṁ detha, cīvaraṁ kāressāmī”ti āha. Sā navahatthaṁ sāṭakaṁ nīharitvā kaniṭṭhabhātikassa hatthe ṭhapesi. So taṁ gahetvā vitthāretvā[2] oloketvā “mama sāṭako thūlo aṭṭhahattho, ayaṁ sukhumo navahattho. Nāyaṁ mama sāṭako, tumhākaṁ esa, na me iminā attho, tameva me dethā”ti āha. Bhante tumhākameva eso, gaṇhatha nanti. So neva icchi. Athassa attanā katakiccaṁ sabbaṁ ārocetvā “bhante tumhākamevesa, gaṇhatha nan”ti adāsi. So taṁ ādāya vihāraṁ gantvā cīvarakammaṁ paṭṭhapesi.

1. Piñchetvā (Sī), vijaṭetvā (Syā)   2. Vicāretvā (Syā)

သက္ကောတိ၊ ပုနပ္ပုနံ တာပေန္တော ကောဋ္ဋေန္တော ပန မလံ နီဟရတိ၊ တတော အနေကဝိဓံ ပိဠန္ဓနဝိကတိံ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝ ပုနပ္ပုနံ ကုသလံ ကရောန္တော ပဏ္ဍိတော အတ္တနော ရာဂါဒိမလံ နိဒ္ဓမေယျ၊ ဧဝံ နိဒ္ဓန္တမလော နိက္ကိလေသောဝ ဟောတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-တိဿတ္ထေရဝတ္ထု

အယသာဝ မလန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တိဿတ္ထေရံ နာမ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ကုလပုတ္တော ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ တိဿတ္ထေရောတိ ပညာယိ။ သော အပရဘာဂေ ဇနပဒဝိဟာရေ ဝဿူပဂတော အဋ္ဌဟတ္ထကံ ထူလသာဋကံ လဘိတွာ ဝုတ္ထဝဿော ပဝါရေတွာ တံ အာဒါယ ဂန္တွာ ဘဂိနိယာ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ သာ “န မေ ဧသော သာဋကော ဘာတု အနုစ္ဆဝိကော”တိ တံ တိခိဏာယ ဝါသိယာ ဆိန္ဒိတွာ ဟီရဟီရံ ကတွာ ဥဒုက္ခလေ ကောဋ္ဋေတွာ ပဝိသေတွာ[1] ပေါထေတွာ ဝဋ္ဋေတွာ သုခုမသုတ္တံ ကန္တိတွာ သာဋကံ ဝါယာပေသိ။ ထေရောပိ သုတ္တဉ္စေဝ သူစိယော စ သံဝိဒဟိတွာ စီဝရကာရကေ ဒဟရသာမဏေရေ သန္နိပါတေတွာ ဘဂိနိယာ သန္တိကံ ဂန္တွာ “တံ မေ သာဋကံ ဒေထ၊ စီဝရံ ကာရေဿာမီ”တိ အာဟ။ သာ နဝဟတ္ထံ သာဋကံ နီဟရိတွာ ကနိဋ္ဌဘာတိကဿ ဟတ္ထေ ဌပေသိ။ သော တံ ဂဟေတွာ ဝိတ္ထာရေတွာ[2] ဩလောကေတွာ “မမ သာဋကော ထူလော အဋ္ဌဟတ္ထော၊ အယံ သုခုမော နဝဟတ္ထော။ နာယံ မမ သာဋကော တုမှာကံ ဧသ၊ န မေ ဣမိနာ အတ္ထော၊ တမေဝ မေ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ဘန္တေ တုမှာကမေဝ ဧသော၊ ဂဏှထ နန္တိ။ သော နေဝ ဣစ္ဆိ။ အထဿ အတ္တနာ ကတကိစ္စံ သဗ္ဗံ အာရောစေတွာ “ဘန္တေ တုမှာကမေဝေသ၊ ဂဏှထ န”န္တိ အဒါသိ။ သော တံ အာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ စီဝရကမ္မံ ပဋ္ဌပေသိ။

၁-ပိဉ္ဆေတွာ (သီ)၊ ဝိဇဋေတွာ (သျာ)   ၂-ဝိစာရေတွာ (သျာ)

Athassa bhaginī cīvarakārānaṁ atthāya yāgubhattādīni sampādesi. Cīvarassa niṭṭhitadivase pana atirekasakkāraṁ kāresi. So cīvaraṁ oloketvā tasmiṁ uppannasineho “sve dāni naṁ pārupissāmī”ti saṁharitvā cīvaravaṁse ṭhapetvā taṁ rattiṁ bhuttāhāraṁ jirāpetuṁ asakkonto kālaṁ katvā tasmiṁyeva cīcare ūkā hutvā nibbatti. Bhaginīpissa kālakiriyaṁ sutvā bhikkhūnaṁ pādesu pavattamānā rodi. Bhikkhū tassa sarīrakiccaṁ katvā gilānupaṭṭhākassa abhāvena saṁghasseva taṁ pāpuṇāti. “Bhājessāma nan”ti taṁ cīvaraṁ nīharāpesuṁ. Sā ūkā “ime mama santakaṁ vilumpantī”ti viravantī ito cito ca sandhāvi. Satthā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova dibbāya sotadhātuyā taṁ saddaṁ sutvā “Ānanda Tissassa cīvaraṁ abhājetvā sattāhaṁ nikkhipituṁ vadehī”ti āha. Thero tathā kāresi. Sāpi sattame divase kālaṁ katvā Tusitavimāne nibbatti. Satthā “aṭṭhame divase Tissassa cīvaraṁ bhājetvā gaṇhathā”ti[1] āṇāpesi. Bhikkhū tathā kariṁsu.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “kasmā nu kho Satthā Tissassa cīvaraṁ satta divase ṭhapāpetvā aṭṭhame divase gaṇhituṁ anujānī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave Tisso attano cīvare ūkā hutvā nibbatto, tumhehi tasmiṁ bhājiyamāne ‘ime mama santakaṁ vilumpantī’ti viravantī ito cito ca dhāvi. Sā tumhehi cīvare gayhamāne tumhesu manaṁ padussitvā niraye nibbatteyya, tena cāhaṁ cīvaraṁ nikkhipāpesiṁ. Idāni pana sā Tusitavimāne nibbattā, tena vo mayā cīvaragahaṇaṁ anuññātan”ti vatvā puna tehi “bhāriyā vata ayaṁ bhante taṇhā nāmā”ti vutte “āma bhikkhave imesaṁ sattānaṁ taṇhā nāma bhāriyā. Yathā ayato malaṁ uṭṭhahitvā ayameva khādati vināseti aparibhogaṁ karoti, evamevāyaṁ taṇhā imesaṁ sattānaṁ abbhantare uppajjitvā te satte nirayādīsu nibbattāpeti, vināsaṁ pāpetī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

240. “Ayasāva malaṁ samuṭṭhitaṁ[2],
Tatuṭṭhāya[3] tameva khādati.
Evaṁ atidhonacārinaṁ,
Sāni kammāni nayanti duggatin”ti.

1. Gaṇhantūti (Sī, Syā) 2. Samuṭṭhāya (Syā, Ka) 3. Taduṭṭhāya (Sī, Syā)

အထဿ ဘဂိနီ စီဝရကာရာနံ အတ္ထာယ ယာဂုဘတ္တာဒီနိ သမ္ပာဒေသိ။ စီဝရဿ နိဋ္ဌိတဒိဝသေ ပန အတိရေကသက္ကာရံ ကာရေသိ။ သော စီဝရံ ဩလောကေတွာ တသ္မိံ ဥပ္ပန္နသိနေဟော "သွေ ဒါနိ နံ ပါရုပိဿာမီ"တိ သံဟရိတွာ စီဝရဝံသေ ဌပေတွာ တံ ရတ္တိံ ဘုတ္တာဟာရံ ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော ကာလံ ကတွာ တသ္မိံယေဝ စီဝရေ ဦကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဘဂိနီပိဿ ကာလကိရိယံ သုတွာ ဘိက္ခူနံ ပါဒေသု ပဝတ္တမာနာ ရောဒိ။ ဘိက္ခူ တဿ သရီရကိစ္စံ ကတွာ ဂိလာနုပဋ္ဌာကဿ အဘာဝေန သံဃဿေဝ တံ ပါပုဏာတိ။ "ဘာဇေဿာမ န"န္တိ တံ စီဝရံ နီဟရာပေသုံ။ သာ ဦကာ "ဣမေ မမ သန္တကံ ဝိလုမ္ပန္တီ"တိ ဝိရဝန္တီ ဣတော စိတော စ သန္ဓာဝိ။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ တံ သဒ္ဒံ သုတွာ "အာနန္ဒ တိဿဿ စီဝရံ အဘာဇေတွာ သတ္တာဟံ နိက္ခိပိတုံ ဝဒေဟီ"တိ အာဟ။ ထေရော တထာ ကာရေသိ။ သာပိ သတ္တမေ ဒိဝသေ ကာလံ ကတွာ တုသိတဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သတ္ထာ "အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ တိဿဿ စီဝရံ ဘာဇေတွာ ဂဏှထာ"တိ[၁] အာဏာပေသိ။ ဘိက္ခူ တထာ ကရိံသု။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "ကသ္မာ နု ခေါ သတ္ထာ တိဿဿ စီဝရံ သတ္တ ဒိဝသေ ဌပါပေတွာ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ ဂဏှိတုံ အနုဇာနီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ တိဿော အတ္တနော စီဝရေ ဦကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော၊ တုမှေဟိ တသ္မိံ ဘာဇိယမာနေ 'ဣမေ မမ သန္တကံ ဝိလုမ္ပန္တီ'တိ ဝိရဝန္တီ ဣတော စိတော စ ဓာဝိ။ သာ တုမှေဟိ စီဝရေ ဂယှမာနေ တုမှေသု မနံ ပဒုဿိတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တေယျ၊ တေန စာဟံ စီဝရံ နိက္ခိပါပေသိံ။ ဣဒါနိ ပန သာ တုသိတဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တေန ဝေါ မယာ စီဝရဂဟဏံ အနုညာတ"န္တိ ဝတွာ ပုန တေဟိ "ဘာရိယာ ဝတ အယံ ဘန္တေ တဏှာ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "အာမ ဘိက္ခဝေ ဣမေသံ သတ္တာနံ တဏှာ နာမ ဘာရိယာ။ ယထာ အယတော မလံ ဥဋ္ဌဟိတွာ အယမေဝ ခါဒတိ ဝိနာသေတိ အပရိဘောဂံ ကရောတိ၊ ဧဝမေဝါယံ တဏှာ ဣမေသံ သတ္တာနံ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ တေ သတ္တေ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တာပေတိ၊ ဝိနာသံ ပါပေတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၄၀။ "အယသာဝ မလံ သမုဋ္ဌိတံ[၂]၊
တတုဋ္ဌာယ[၃] တမေဝ ခါဒတိ။
ဧဝံ အတိဓောနစာရိနံ၊
သာနိ ကမ္မာနိ နယန္တိ ဒုဂ္ဂတိ"န္တိ။

၁-ဂဏှန္တူတိ (သီ၊ သျာ) ၂-သမုဋ္ဌာယ (သျာ၊ က) ၃-တဒုဋ္ဌာယ (သီ၊ သျာ)

Tattha **ayasāvā**ti ayato samuṭṭhitaṁ[1]. **Tatuṭṭhāyā**ti tato uṭṭhāya[2]. **Atidhonacārinan**ti dhonā vuccati cattāro paccaye "idamatthaṁ ete"ti paccavekkhitvā paribhuñjanapaññā, taṁ atikkamitvā caranto atidhonacārī nāma. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā ayato malaṁ samuṭṭhāya tato samuṭṭhitaṁ tameva khādati, evamevaṁ catupaccaye apaccavekkhitvā paribhuñjantaṁ atidhonacārinaṁ sāni[3] kammāni attani ṭhitattā attano santakāneva tāni kammāni duggatiṁ nayantīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Tissattheravatthu tatiyaṁ.

---

4. Lāludāyittheravatthu

Asajjhāyamalāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Lāludāyittheraṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kira pañcakoṭimattā ariyasāvakā vasanti, dve koṭimattā puthujjanā vasanti. Tesu ariyasāvakā purebhattaṁ dānaṁ datvā pacchābhattaṁ sappitelamadhuphāṇitavatthādīni gahetvā vihāraṁ gantvā dhammakathaṁ suṇanti. Dhammaṁ sutvā gamanakāle ca Sāriputtamoggallānānaṁ guṇakathaṁ kathenti. Udāyitthero tesaṁ kathaṁ sutvā "etesaṁ tāva dhammaṁ sutvā tumhe evaṁ kathetha, mama dhammakathaṁ sutvā kiṁ nu kho na kathessathā"ti[4] vadati. Manussā tassa kathaṁ sutvā "ayaṁ eko dhammakathiko bhavissati, imassapi amhehi dhammakathaṁ sotuṁ vaṭṭatī"ti te ekadivasaṁ theraṁ yācitvā "bhante ajja amhākaṁ dhammassavanadivaso"ti saṁghassa dānaṁ datvā "bhante tumhe amhākaṁ divā dhammakathaṁ katheyyāthā"ti āhaṁsu. Sopi tesaṁ adhivāsesi.

Tehi dhammassavanavelāya āgantvā "bhante no dhammaṁ kathethā"ti vutte Lāludāyitthero āsane nisīditvā cittabījaniṁ

---

1. Samuṭṭhāyāti samuṭṭhahitvā (Syā)
2. Taduṭṭhāyāti tato uṭṭhahitvā (Sī, Syā)
3. Yāni (Sī)
4. Kathessathāti (Syā)

တတ္ထ **အယသာဝါ**တိ အယတော သမုဋ္ဌိတံ[1]။ **တတုဋ္ဌာယာ**တိ တတော ဥဋ္ဌာယ[2]။ **အတိဓောနစာရိန**န္တိ ဓောနာ ဝုစ္စတိ စတ္တာရော ပစ္စယေ "ဣဒမတ္ထံ ဧတေ"တိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇနပညာ၊ တံ အတိက္ကမိတွာ စရန္တော အတိဓောနစာရီ နာမ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ အယတော မလံ သမုဋ္ဌာယ တတော သမုဋ္ဌိတံ တမေဝ ခါဒတိ၊ ဧဝမေဝံ စတုပစ္စယေ အပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တံ အတိဓောနစာရိနံ သာနိ[3] ကမ္မာနိ အတ္တနိ ဌိတတ္တာ အတ္တနော သန္တကာနေဝ တာနိ ကမ္မာနိ ဒုဂ္ဂတိံ နယန္တီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

တိဿတ္ထေရဝတ္ထု တတိယံ။

၄-လာဠုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု

အသဇ္ဈာယမလာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လာဠုဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရ ပဉ္စကောဋိမတ္တာ အရိယသာဝကာ ဝသန္တိ၊ ဒွေ ကောဋိမတ္တာ ပုထုဇ္ဇနာ ဝသန္တိ။ တေသု အရိယသာဝကာ ပုရေဘတ္တံ ဒါနံ ဒတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ သပ္ပိတေလမဓုဖာဏိတဝတ္ထာဒီနိ ဂဟေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မကထံ သုဏန္တိ။ ဓမ္မံ သုတွာ ဂမနကာလေ စ သာရိပုတ္တ-မောဂ္ဂလ္လာနာနံ ဂုဏကထံ ကထေန္တိ။ ဥဒါယိတ္ထေရော တေသံ ကထံ သုတွာ "ဧတေသံ တာဝ ဓမ္မံ သုတွာ တုမှေ ဧဝံ ကထေထ၊ မမ ဓမ္မကထံ သုတွာ ကိံ နု ခေါ န ကထေဿထာ"တိ[4] ဝဒတိ။ မနုဿာ တဿ ကထံ သုတွာ "အယံ ဧကော ဓမ္မကထိကော ဘဝိဿတိ၊ ဣမဿာပိ အမှေဟိ ဓမ္မကထံ သောတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ တေ ဧကဒိဝသံ ထေရံ ယာစိတွာ "ဘန္တေ အဇ္ဇ အမှာကံ ဓမ္မဿဝနဒိဝသော"တိ သံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ "ဘန္တေ တုမှေ အမှာကံ ဒိဝါ ဓမ္မကထံ ကထေယျာထာ"တိ အာဟံသု။ သောပိ တေသံ အဓိဝါသေသိ။

တေဟိ ဓမ္မဿဝနဝေလာယ အာဂန္တွာ "ဘန္တေ နော ဓမ္မံ ကထေထာ"တိ ဝုတ္တေ လာဠုဒါယိတ္ထေရော အာသနေ နိသီဒိတွာ စိတ္တဗီဇနိံ

၁-သမုဋ္ဌာယာတိ သမုဋ္ဌဟိတွာ (သျာ)
၂-တဒုဋ္ဌာယာတိ တတော ဥဋ္ဌဟိတွာ (သီ၊ သျာ)
၃-ယာနိ (သီ)
၄-ကထေဿထာတိ (သျာ)

gahetvā cālento ekampi dhammapadaṁ adisvā "ahaṁ sarabhaññaṁ[1] bhaṇissāmi, añño dhammakathaṁ kathetū"ti vatvā otari. Te aññena dhammakathaṁ kathāpetvā sarabhāṇatthāya[2] puna taṁ āsanaṁ āropayiṁsu. So punapi kiñci adisvā "ahaṁ rattiṁ kathessāmi, añño sarabhaññaṁ bhaṇatū"ti vatvā āsanā otari. Te aññena sarabhaññaṁ bhaṇāpetvā puna rattiṁ theraṁ ānayiṁsu[3]. So rattimpi kiñci adisvā "ahaṁ paccūsakāle kathessāmi, rattiṁ añño kathetū"ti vatvā otari. Te aññena rattiṁ kathāpetvā puna paccūse taṁ ānayiṁsu. So punapi kiñci nāddasa. Mahājano leḍḍudaṇḍādīni gahetvā "andhabāla tvaṁ Sāriputtamoggallānānaṁ vaṇṇe kathiyamāne evañcevañca vadesi, idāni kasmā na kathesī"ti santajjetvā palāyantaṁ anubandhi. So palāyanto ekissā vaccakuṭiyā pati.

Mahājano kathaṁ samuṭṭhāpesi "ajja Lāludāyī Sāriputtamoggallānānaṁ guṇakathāya pavattamānāya ussūyanto attano dhammakathikabhāvaṁ pakāsetvā manussehi sakkāraṁ katvā 'dhammaṁ suṇomā'ti vutte catukkhattuṁ āsane nisīditvā kathetabbayuttakaṁ kiñci apassanto 'tvaṁ amhākaṁ ayyehi Sāriputtamoggallānattherehi saddhiṁyugaggāhaṁ gaṇhāsī'ti leḍḍudaṇḍādīni gahetvā santajjetvā palāpiyamāno vaccakuṭiyā patito"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepi eso gūthakūpe nimuggoyevā"ti vatvā atītaṁ āharitvā—

"Catuppado ahaṁ samma, tvampi samma catuppado.
Ehi samma nivattassu, kiṁ nu bhīto palāyasi.
Asucipūtilomosi, duggandho vāsi sūkara.
Sace yujjhitukāmosi, jayaṁ samma dadāmi te"ti[4]—

Imaṁ **jātakaṁ** vitthāretvā kathesi. Tadā sīho Sāriputto ahosi, sūkaro Lāludāyīti. Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "bhikkhave Lāludāyinā appamattakova dhammo uggahito, sajjhāyaṁ pana

1. Padabhāṇaṁ (Sī, Syā)
2. Padabhāṇāya (Sī, Syā)
3. Āropayiṁsu (Sī)
4. Khu 5. 36 piṭṭhe.

ဂဟေတွာ စာလေန္တော ဧကမ္ပိ ဓမ္မပဒံ အဒိသွာ “အဟံ သရဘညံ[၁] ဘဏိဿာမိ၊ အညော ဓမ္မကထံ ကထေတူ”တိ ဝတွာ ဩတရိ။ တေ အညေန ဓမ္မကထံ ကထာပေတွာ သရဘာဏတ္ထာယ[၂] ပုန တံ အာသနံ အာရောပယိံသု။ သော ပုနပိ ကိဉ္စိ အဒိသွာ “အဟံ ရတ္တိံ ကထေဿာမိ၊ အညော သရဘညံ ဘဏတူ”တိ ဝတွာ အာသနာ ဩတရိ။ တေ အညေန သရဘညံ ဘဏာပေတွာ ပုန ရတ္တိံ ထေရံ အာနယိံသု[၃]။ သော ရတ္တိမ္ပိ ကိဉ္စိ အဒိသွာ “အဟံ ပစ္စူသကာလေ ကထေဿာမိ၊ ရတ္တိံ အညော ကထေတူ”တိ ဝတွာ ဩတရိ။ တေ အညေန ရတ္တိံ ကထာပေတွာ ပုန ပစ္စူသေ တံ အာနယိံသု။ သော ပုနပိ ကိဉ္စိ နာဒ္ဒသ။ မဟာဇနော လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီနိ ဂဟေတွာ “အန္ဓဗာလ တွံ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာနံ ဝဏ္ဏေ ကထိယမာနေ ဧဝဉ္စေဝဉ္စ ဝဒေသိ၊ ဣဒါနိ ကသ္မာ န ကထေသီ”တိ သန္တဇ္ဇေတွာ ပလာယန္တံ အနုဗန္ဓိ။ သော ပလာယန္တော ဧကိဿာ ဝစ္စကုဋိယာ ပတိ။

မဟာဇနော ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ “အဇ္ဇ လာဠုဒါယီ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာနံ ဂုဏကထာယ ပဝတ္တမာနာယ ဥဿူယန္တော အတ္တနော ဓမ္မကထိကဘာဝံ ပကာသေတွာ မနုဿေဟိ သက္ကာရံ ကတွာ ‘ဓမ္မံ သုဏောမာ’တိ ဝုတ္တေ စတုက္ခတ္တုံ အာသနေ နိသီဒိတွာ ကထေတဗ္ဗယုတ္တကံ ကိဉ္စိ အပဿန္တော ‘တွံ အမှာကံ အယျေဟိ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရေဟိ သဒ္ဓိံယုဂဂ္ဂါဟံ ဂဏှာသီ’တိ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီနိ ဂဟေတွာ သန္တဇ္ဇေတွာ ပလာပိယမာနော ဝစ္စကုဋိယာ ပတိတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧသော ဂူထကူပေ နိမုဂ္ဂေါယေဝါ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိတွာ—

“စတုပ္ပဒေါ အဟံ သမ္မ၊ တွမ္ပိ သမ္မ စတုပ္ပဒေါ။
ဧဟိ သမ္မ နိဝတ္တဿု၊ ကိံ နု ဘီတော ပလာယသိ။
အသုစိပူတိလောမောသိ၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါသိ သူကရ။
သစေ ယုဇ္ဈိတုကာမောသိ၊ ဇယံ သမ္မ ဒဒါမိ တေ”တိ[၄]—

ဣမံ **ဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ ကထေသိ။ တဒါ သီဟော သာရိပုတ္တော အဟောသိ၊ သူကရော လာဠုဒါယီတိ။ သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ “ဘိက္ခဝေ လာဠုဒါယိနာ အပ္ပမတ္တကောဝ ဓမ္မော ဥဂ္ဂဟိတော၊ သဇ္ဈာယံ ပန

၁-ပဒဘာဏံ (သီ၊ သျာ)
၂-ပဒဘာဏာယ (သီ၊ သျာ)
၃-အာရောပယိံသု (သီ)
၄-ခု ၅-၃၆-ပိဋ္ဌေ။

neva akāsi, kiñci pariyattiṁ uggahetvā tassā asajjhāyakaraṇaṁ malamevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

241. "Asajjhāyamalā mantā, anuṭṭhānamalā gharā.
Malaṁ vaṇṇassa kosajjaṁ, pamādo rakkhato malan"ti.

Tattha **asajjhāyamalā**ti yākāci pariyatti vā sippaṁ vā[1] yasmā asajjhāyantassa ananuyuñjantassa vinassati vā nirantaraṁ vā na upaṭṭhāti, tasmā "asajjhāyamalā mantā"ti vuttaṁ. Yasmā pana gharāvāsaṁ vasantassa uṭṭhāyuṭṭhāya jiṇṇapaṭisaṅkharaṇādīni akarontassa gharaṁ nāma vinassati, tasmā **"anuṭṭhānamalā gharā"**ti vuttaṁ. Yasmā gihissa vā pabbajitassa vā kosajjavasena sarīrapaṭijagganaṁ vā parikkhārapaṭijagganaṁ vā akarontassa kāyo dubbaṇṇo hoti, tasmā **"malaṁ vaṇṇassa kosajjan"**ti vuttaṁ. Yasmā gāvo rakkhantassa pamādavasena niddāyantassa vā kīḷantassa vā tā gāvo atitthapakkhandanādinā vā vāḷamigacorādi-upaddavena vā paresaṁ sālikhettādīni otaritvā khādanavasena vināsaṁ āpajjanti, sayampi daṇḍaṁ vā paribhāsaṁ vā pāpuṇāti, pabbajitaṁ vā pana cha dvārāni arakkhantaṁ pamādavasena kilesā otaritvā sāsanā cāventi, tasmā **"pamādo rakkhato malan"**ti vuttaṁ. So hissa vināsāvahanena[2] malaṭṭhāniyattā malanti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Lāludāyittheravatthu catutthaṁ.

5. Aññatarakulaputtavatthu

Malitthiyā duccaritanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto aññataraṁ kulaputtaṁ ārabbha kathesi.

Tassa kira samānajātikaṁ kulakumārikaṁ ānesuṁ. Sā ānītadivasato paṭṭhāya aticārinī ahosi. So kulaputto tassā aticārena lajjito kassaci sammukhībhāvaṁ upagantuṁ asakkonto

1. Yaṁkiñci pariyattiṁ vā sippaṁ vā (Sī)
2. Vināsāharaṇena (Syā)

နေဝ အကာသိ၊ ကိဉ္စိ ပရိယတ္တိံ ဥဂ္ဂဟေတွာ တဿာ အသဇ္ဈာယကရဏံ မလမေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၄၁။ “အသဇ္ဈာယမလာ မန္တာ၊ အနုဋ္ဌာနမလာ ဃရာ။
မလံ ဝဏ္ဏဿ ကောသဇ္ဇံ၊ ပမာဒေါ ရက္ခတော မလ”န္တိ။

တတ္ထ **အသဇ္ဈာယမလာ**တိ ယာကာစိ ပရိယတ္တိ ဝါ သိပ္ပံ ဝါ[၁] ယသ္မာ အသဇ္ဈာယန္တဿ အနနုယုဉ္ဇန္တဿ ဝိနဿတိ ဝါ နိရန္တရံ ဝါ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ တသ္မာ “အသဇ္ဈာယမလာ မန္တာ”တိ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ပန ဃရာဝါသံ ဝသန္တဿ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏာဒီနိ အကရောန္တဿ ဃရံ နာမ ဝိနဿတိ၊ တသ္မာ “**အနုဋ္ဌာနမလာ ဃရာ**”တိ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ဂိဟိဿ ဝါ ပဗ္ဗဇိတဿ ဝါ ကောသဇ္ဇဝသေန သရီရပဋိဇဂ္ဂနံ ဝါ ပရိက္ခာရပဋိဇဂ္ဂနံ ဝါ အကရောန္တဿ ကာယော ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဟောတိ၊ တသ္မာ “**မလံ ဝဏ္ဏဿ ကောသဇ္ဇ**”န္တိ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ဂါဝေါ ရက္ခန္တဿ ပမာဒဝသေန နိဒ္ဒါယန္တဿ ဝါ ကီဠန္တဿ ဝါ တာ ဂါဝေါ အတိတ္ထပက္ခန္ဒနာဒိနာ ဝါ ဝါဠမိဂစောရာဒိ-ဥပဒ္ဒဝေန ဝါ ပရေသံ သာလိခေတ္တာဒီနိ ဩတရိတွာ ခါဒနဝသေန ဝိနာသံ အာပဇ္ဇန္တိ၊ သယမ္ပိ ဒဏ္ဍံ ဝါ ပရိဘာသံ ဝါ ပါပုဏာတိ၊ ပဗ္ဗဇိတံ ဝါ ပန ဆ ဒွါရာနိ အရက္ခန္တံ ပမာဒဝသေန ကိလေသာ ဩတရိတွာ သာသနာ စာဝေန္တိ၊ တသ္မာ “**ပမာဒေါ ရက္ခတော မလ**”န္တိ ဝုတ္တံ။ သော ဟိဿ ဝိနာသာဝဟနေန[၂] မလဋ္ဌာနိယတ္တာ မလန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

လာဠုဒါယိတ္ထေရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-အညတရကုလပုတ္တဝတ္ထု

မလိတ္ထိယာ ဒုစ္စရိတန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ကုလပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿ ကိရ သမာနဇာတိကံ ကုလကုမာရိကံ အာနေသုံ။ သာ အာနီတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ အတိစာရိနီ အဟောသိ။ သော ကုလပုတ္တော တဿာ အတိစာရေန လဇ္ဇိတော ကဿစိ သမ္မုခီဘာဝံ ဥပဂန္တုံ အသက္ကောန္တော

၁-ယံကိဉ္စိ ပရိယတ္တိံ ဝါ သိပ္ပံ ဝါ (သီ)
၂-ဝိနာသာဟရဏေန (သျာ)

Buddhupaṭṭhānādīni pacchinditvā katipāhaccayena Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisinno “kiṁ upāsaka na dissasī”ti vutte tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ Satthā “upāsaka pubbepi mayā ‘itthiyo nāma nadī-ādisadisā, tāsu paṇḍitena kodho na kātabbo’ti vuttaṁ, tvaṁ pana bhavapaṭicchannattā na sallakkhesī”ti vatvā tena yācito—

“Yathā nadī ca pantho ca, pānāgāraṁ sabhā papā.
Evaṁ lokitthiyo nāma, velā tāsaṁ na vijjatī”ti[1]—

Jātakaṁ vitthāretvā “upāsaka itthiyā hi aticārinibhāvo malaṁ, dānaṁ dentassa maccheraṁ malaṁ, idhalokaparalokesu sattānaṁ akusalakammaṁ vināsanatthena malaṁ, avijjā pana sabbamalānaṁ uttamamalan”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

242. “Malitthiyā duccaritaṁ, maccheraṁ dadato malaṁ.
Malā ve pāpakā dhammā, asmiṁ loke paramhi ca.

243. Tato malā malataraṁ, avijjā paramaṁ malaṁ.
Etaṁ malaṁ pahantvāna, nimmalā hotha bhikkhavo”ti.

Tattha **duccaritan**ti aticāro. Aticāriniṁ hi itthiṁ sāmikopi gehā nīharati, mātāpitūnaṁ santikaṁ gatampi[2] “tvaṁ kulassa agāravabhūtā[3], akkhīhipi na daṭṭhabbā”ti taṁ nīharanti[4]. Sā anāthā vicarantī mahādukkhaṁ pāpuṇāti. Tenassā duccaritaṁ “malan”ti vuttaṁ. **Dadato**ti dāyakassa. Yassa hi khettakasanakāle “imasmiṁ khette sampanne salākabhattādīni dassāmī”ti cintetvā nipphanne sassepi maccheraṁ uppajjitvā cāgacittaṁ nivāreti, so maccheravasena cāgacitte avirūhante manussasampattiṁ dibbasampattiṁ nibbānasampattinti tisso sampattiyo na labhati. Tena vuttaṁ “**maccheraṁ dadato malan**”ti. Sesesupi eseva nayo. **Pāpakā dhammā**ti akusaladhammā pana idhaloke ca paraloke ca malameva.

Tatoti heṭṭhā vuttamalato. **Malataran**ti atirekamalaṁ vo kathemīti attho. **Avijjā**ti aṭṭhavatthukaṁ aññāṇameva paramaṁ malaṁ.

1. Khu 5. 16, 242 piṭṭhesu.
2. Gacchantaṁ (Syā), gantvā (Ka)
3. Aṅgārabhūtā (Sī)
4. Nīharati (Ka)

ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနာဒီနိ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ ကတိပါဟစ္စယေန သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော “ကိံ ဥပါသက န ဒိဿသီ”တိ ဝုတ္တေ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဥပါသက ပုဗ္ဗေပိ မယာ ‘ဣတ္ထိယော နာမ နဒီအာဒိသဒိသာ၊ တာသု ပဏ္ဍိတေန ကောဓော န ကာတဗ္ဗော’တိ ဝုတ္တံ၊ တွံ ပန ဘဝပဋိစ္ဆန္နတ္တာ န သလ္လက္ခေသီ”တိ ဝတွာ တေန ယာစိတော—

“ယထာ နဒီ စ ပန္ထော စ၊ ပါနာဂါရံ သဘာ ပပါ။
ဧဝံ လောကိတ္ထိယော နာမ၊ ဝေလာ တာသံ န ဝိဇ္ဇတီ”တိ[၁]—

ဇာတကံ ဝိတ္ထာရေတွာ “ဥပါသက ဣတ္ထိယာ ဟိ အတိစာရိနိဘာဝေါ မလံ၊ ဒါနံ ဒေန္တဿ မစ္ဆေရံ မလံ၊ ဣဓလောကပရလောကေသု သတ္တာနံ အကုသလကမ္မံ ဝိနာသနဋ္ဌေန မလံ၊ အဝိဇ္ဇာ ပန သဗ္ဗမလာနံ ဥတ္တမမလ”န္တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၄၂။ “မလိတ္ထိယာ ဒုစ္စရိတံ၊ မစ္ဆေရံ ဒဒတော မလံ။
မလာ ဝေ ပါပကာ ဓမ္မာ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမှိ စ။

၂၄၃။ တတော မလာ မလတရံ၊ အဝိဇ္ဇာ ပရမံ မလံ။
ဧတံ မလံ ပဟန္တွာန၊ နိမ္မလာ ဟောထ ဘိက္ခဝေါ”တိ။

တတ္ထ **ဒုစ္စရိတ**န္တိ အတိစာရော။ အတိစာရိနိံ ဟိ ဣတ္ထိံ သာမိကောပိ ဂေဟာ နီဟရတိ၊ မာတာပိတူနံ သန္တိကံ ဂတမ္ပိ[၂] “တွံ ကုလဿ အဂါရဝဘူတာ[၃]၊ အက္ခီဟိပိ န ဒဋ္ဌဗ္ဗာ”တိ တံ နီဟရန္တိ[၄]။ သာ အနာထာ ဝိစရန္တီ မဟာဒုက္ခံ ပါပုဏာတိ။ တေနဿာ ဒုစ္စရိတံ “မလ”န္တိ ဝုတ္တံ။ **ဒဒတော**တိ ဒါယကဿ။ ယဿ ဟိ ခေတ္တကသနကာလေ “ဣမသ္မိံ ခေတ္တေ သမ္ပန္နေ သလာကဘတ္တာဒီနိ ဒဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ နိပ္ဖန္နေ သဿေပိ မစ္ဆေရံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ စာဂစိတ္တံ နိဝါရေတိ၊ သော မစ္ဆေရဝသေန စာဂစိတ္တေ အဝိရူဟန္တေ မနုဿသမ္ပတ္တိံ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိန္တိ တိဿော သမ္ပတ္တိယော န လဘတိ။ တေန ဝုတ္တံ “**မစ္ဆေရံ ဒဒတော မလ**”န္တိ။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ **ပါပကာ ဓမ္မာ**တိ အကုသလဓမ္မာ ပန ဣဓလောကေ စ ပရလောကေ စ မလမေဝ။

တတောတိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တမလတော။ **မလတရ**န္တိ အတိရေကမလံ ဝေါ ကထေမီတိ အတ္ထော။ **အဝိဇ္ဇာ**တိ အဋ္ဌဝတ္ထုကံ အညာဏမေဝ ပရမံ မလံ။

၁-ခု ၅-၁၆-၂၄၂-ပိဋ္ဌေသု။
၂-ဂစ္ဆန္တံ (သျာ)၊ ဂန္တွာ (က)
၃-အင်္ဂါရဘူတာ (သီ)
၄-နီဟရတိ (က)

pahantvānāti etaṁ malaṁ jahitvā bhikkhave tumhe nimmalā hothāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Aññatarakulaputtavatthu pañcamaṁ.

---

6. Cūḷasārivatthu

Sujīvanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Cūḷasāriṁ nāma Sāriputtattherassa saddhivihārikaṁ ārabbha kathesi.

So kira ekadivase vejjakammaṁ katvā paṇītabhojanaṁ labhitvā ādāya nikkhamanto antarāmagge theraṁ disvā "bhante idaṁ mayā vejjakammaṁ katvā laddhaṁ, tumhe aññattha evarūpaṁ bhojanaṁ na labhissatha, imaṁ bhuñjatha, ahaṁ te vejjakammaṁ katvā niccakālaṁ evarūpaṁ āhāraṁ āharissāmī"ti[1] āha. Thero tassa vacanaṁ sutvā tuṇhībhūtova pakkāmi. Bhikkhū vihāraṁ gantvā Satthu tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā "bhikkhave ahiriko nāma pagabbho kākasadiso hutvā ekavīsatividhāya anesanāya ṭhatvā sukhaṁ jīvati, hiri-ottappasampanno pana dukkhaṁ jīvatī"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

244. "Sujīvaṁ ahirikena, kākasūrena dhaṁsinā.
Pakkhandinā pagabbhena, saṁkiliṭṭhena jīvitaṁ.

245. Hirīmatā ca dujjīvaṁ, niccaṁ sucigavesinā.
Alīnenāppagabbhena, suddhājīvena passatā"ti.

Tattha **ahirikenā**ti chinnahirottappakena. Evarūpena hi amātarameva "mātā me"ti apitādayo eva ca "pitā me"ti-ādinā nayena vatvā ekavīsatividhāya anesanāya patiṭṭhāya sukhena jīvituṁ sakkā. **Kākasūrenā**ti sūrakākasadisena. Yathā hi sūrakāko kulagharesu yāgu-ādīni gaṇhitukāmo bhitti-ādīsu nisīditvā attano olokanabhāvaṁ ñatvā anolokento viya[2] aññavihitako

1. Āhāressāmīti (Sī) 2. Attamano olokento viya (Sī)

ပဟန္တွာနာတိ ဧတံ မလံ ဇဟိတွာ ဘိက္ခဝေ တုမှေ နိမ္မလာ ဟောထာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အညတရကုလပုတ္တဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-စူဠသာရိဝတ္ထု

သုဇီဝန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠသာရိံ နာမ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဧကဒိဝသေ ဝေဇ္ဇကမ္မံ ကတွာ ပဏီတဘောဇနံ လဘိတွာ အာဒါယ နိက္ခမန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ထေရံ ဒိသွာ "ဘန္တေ ဣဒံ မယာ ဝေဇ္ဇကမ္မံ ကတွာ လဒ္ဓံ၊ တုမှေ အညတ္ထ ဧဝရူပံ ဘောဇနံ န လဘိဿထ၊ ဣမံ ဘုဉ္ဇထ၊ အဟံ တေ ဝေဇ္ဇကမ္မံ ကတွာ နိစ္စကာလံ ဧဝရူပံ အာဟာရံ အာဟရိဿာမီ"တိ[၁] အာဟ။ ထေရော တဿ ဝစနံ သုတွာ တုဏှီဘူတောဝ ပက္ကာမိ။ ဘိက္ခူ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထု တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ "ဘိက္ခဝေ အဟိရိကော နာမ ပဂဗ္ဘော ကာကသဒိသော ဟုတွာ ဧကဝီသတိဝိဓာယ အနေသနာယ ဌတွာ သုခံ ဇီဝတိ၊ ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နော ပန ဒုက္ခံ ဇီဝတီ"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၄၄။ "သုဇီဝံ အဟိရိကေန၊ ကာကသူရေန ဓံသိနာ။
ပက္ခန္ဒိနာ ပဂဗ္ဘေန၊ သံကိလိဋ္ဌေန ဇီဝိတံ။

၂၄၅။ ဟိရီမတာ စ ဒုဇ္ဇီဝံ၊ နိစ္စံ သုစိဂဝေသိနာ။
အလီနေနာပ္ပဂဗ္ဘေန၊ သုဒ္ဓါဇီဝေန ပဿတာ"တိ။

တတ္ထ **အဟိရိကေနာ**တိ ဆိန္နဟိရောတ္တပ္ပကေန။ ဧဝရူပေန ဟိ အမာတရမေဝ "မာတာ မေ"တိ အပိတာဒယော ဧဝ စ "ပိတာ မေ"တိအာဒိနာ နယေန ဝတွာ ဧကဝီသတိဝိဓာယ အနေသနာယ ပတိဋ္ဌာယ သုခေန ဇီဝိတုံ သက္ကာ။ **ကာကသူရေနာ**တိ သူရကာကသဒိသေန။ ယထာ ဟိ သူရကာကော ကုလဃရေသု ယာဂုအာဒီနိ ဂဏှိတုကာမော ဘိတ္တိအာဒီသု နိသီဒိတွာ အတ္တနော ဩလောကနဘာဝံ ဉတွာ အနောလောကေန္တော ဝိယ[၂] အညဝိဟိတကော

၁-အာဟာရေဿာမီတိ (သီ) ၂-အတ္တမနော ဩလောကေန္တော ဝိယ (သီ)

viya niddāyanto viya ca hutvā manussānaṁ pamādaṁ sallakkhetvā anupatitvā “sūsū”ti vadantesuyeva bhājanato mukhapūraṁ gahetvā palāyati, evamevaṁ ahirikapuggalopi bhikkhūhi saddhiṁ gāmaṁ pavisitvā yāgubhattaṭṭhānādīni vavatthapeti. Tattha bhikkhū piṇḍāya caritvā yāpanamattaṁ ādāya āsanasālaṁ gantvā paccavekkhantā yāguṁ pivitvā kammaṭṭhānaṁ manasi karonti[1] sajjhāyanti āsanasālaṁ sammajjanti. Ayaṁ pana kiñci akatvā gāmābhimukhova hoti.

So hi bhikkhūhi “passathiman”ti olokiyamānopi anolokento viya aññavihito viya niddāyanto viya gaṇṭhikaṁ paṭimuñcanto viya cīvaraṁ saṁvidahanto viya hutvā “asukaṁ nāma me kammaṁ atthī”ti vadanto uṭṭhāyāsanā gāmaṁ pavisitvā pātova vavatthapitagehesu aññataraṁ gehaṁ upasaṅkamitvā gharamānusakesu thokaṁ kavāṭaṁ pidhāya dvāre nisīditvā kandantesupi ekena hatthena kavāṭaṁ paṇāmetvā anto pavisati. Atha naṁ disvā akāmakāpi āsane nisīdāpetvā yāgu-ādīsu yaṁ atthi, taṁ denti. So yāvadatthaṁ bhuñjitvā avasesaṁ pattenādāya pakkamati. Ayaṁ kākasūro nāma. Evarūpena ahirikena sujīvanti attho.

Dhaṁsināti “asukatthero nāma appiccho”ti-ādīni vadantesu “kiṁ pana mayaṁ na appicchā”ti-ādivacanena paresaṁ guṇadhaṁsanatāya dhaṁsinā. Tathārūpassa vacanaṁ sutvā “ayampi appicchatādiguṇe yutto”ti maññamānā manussā dātabbaṁ maññanti. So pana tato paṭṭhāya viññūpurisānaṁ cittaṁ ārādhetuṁ asakkonto tamhāpi lābhā parihāyati. Evaṁ dhaṁsipuggalo attanopi parassapi lābhaṁ nāsetiyeva.

Pakkhandināti pakkhandacārinā. Paresaṁ kiccānipi attano kiccāni viya dassento pātova bhikkhūsu cetiyaṅgaṇādīsu vattaṁ katvā kammaṭṭhānamanasikārena thokaṁ nisīditvā uṭṭhāya gāmaṁ pavisantesu mukhaṁ dhovitvā paṇḍukāsāvapārupana-akkhi-añjanasīsamakkhanādīhi attabhāvaṁ maṇḍetvā sammajjanto viya dve tayo sammajjanipahāre datvā dvārakoṭṭhakābhimukho hoti. Manussā pātova “cetiyaṁ vandissāma, mālāpūjaṁ

1. Manasi karontā (Sī, Syā)

ဝိယ နိဒ္ဒါယန္တော ဝိယ စ ဟုတွာ မနုဿာနံ ပမာဒံ သလ္လက္ခေတွာ အနုပတိတွာ "သူသူ"တိ ဝဒန္တေသုယေဝ ဘာဇနတော မုခပူရံ ဂဟေတွာ ပလာယတိ၊ ဧဝမေဝံ အဟိရိကပုဂ္ဂလောပိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဂါမံ ပဝိသိတွာ ယာဂုဘတ္တဋ္ဌာနာဒီနိ ဝဝတ္ထပေတိ။ တတ္ထ ဘိက္ခူ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ယာပနမတ္တံ အာဒါယ အာသနသာလံ ဂန္တွာ ပစ္စဝေက္ခန္တာ ယာဂုံ ပိဝိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ ကရောန္တိ[၁] သဇ္ဈာယန္တိ အာသနသာလံ သမ္မဇ္ဇန္တိ။ အယံ ပန ကိဉ္စိ အကတွာ ဂါမာဘိမုခေါဝ ဟောတိ။

သော ဟိ ဘိက္ခူဟိ "ပဿထိမ"န္တိ ဩလောကိယမာနောပိ အနောလောကေန္တော ဝိယ အညဝိဟိတော ဝိယ နိဒ္ဒါယန္တော ဝိယ ဂဏ္ဌိကံ ပဋိမုဉ္စန္တော ဝိယ စီဝရံ သံဝိဒဟန္တော ဝိယ ဟုတွာ "အသုကံ နာမ မေ ကမ္မံ အတ္ထီ"တိ ဝဒန္တော ဥဋ္ဌာယာသနာ ဂါမံ ပဝိသိတွာ ပါတောဝ ဝဝတ္ထပိတဂေဟေသု အညတရံ ဂေဟံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဃရမာနုသကေသု ထောကံ ကဝါဋံ ပိဓာယ ဒွါရေ နိသီဒိတွာ ကန္ဒန္တေသုပိ ဧကေန ဟတ္ထေန ကဝါဋံ ပဏာမေတွာ အန္တော ပဝိသတိ။ အထ နံ ဒိသွာ အကာမကာပိ အာသနေ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုအာဒီသု ယံ အတ္ထိ၊ တံ ဒေန္တိ။ သော ယာဝဒတ္ထံ ဘုဉ္ဇိတွာ အဝသေသံ ပတ္တေနာဒါယ ပက္ကမတိ။ အယံ ကာကသူရော နာမ။ ဧဝရူပေန အဟိရိကေန သုဇီဝန္တိ အတ္ထော။

ဓံသိနာတိ "အသုကတ္ထေရော နာမ အပ္ပိစ္ဆော"တိအာဒီနိ ဝဒန္တေသု "ကိံ ပန မယံ န အပ္ပိစ္ဆာ"တိအာဒိဝစနေန ပရေသံ ဂုဏဓံသနတာယ ဓံသိနာ။ တထာရူပဿ ဝစနံ သုတွာ "အယမ္ပိ အပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏေ ယုတ္တော"တိ မညမာနာ မနုဿာ ဒါတဗ္ဗံ မညန္တိ။ သော ပန တတော ပဋ္ဌာယ ဝိညူပုရိသာနံ စိတ္တံ အာရာဓေတုံ အသက္ကောန္တော တမှာပိ လာဘာ ပရိဟာယတိ။ ဧဝံ ဓံသိပုဂ္ဂလော အတ္တနောပိ ပရဿပိ လာဘံ နာသေတိယေဝ။

ပက္ခန္ဒိနာတိ ပက္ခန္ဒစာရိနာ။ ပရေသံ ကိစ္စာနိပိ အတ္တနော ကိစ္စာနိ ဝိယ ဒဿေန္တော ပါတောဝ ဘိက္ခူသု စေတိယင်္ဂဏာဒီသု ဝတ္တံ ကတွာ ကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရေန ထောကံ နိသီဒိတွာ ဥဋ္ဌာယ ဂါမံ ပဝိသန္တေသု မုခံ ဓောဝိတွာ ပဏ္ဍုကာသာဝပါရုပနအက္ခိအဉ္ဇနသီသမက္ခနာဒီဟိ အတ္တဘာဝံ မဏ္ဍေတွာ သမ္မဇ္ဇန္တော ဝိယ ဒွေ တယော သမ္မဇ္ဇနိပဟာရေ ဒတွာ ဒွါရကောဋ္ဌကာဘိမုခေါ ဟောတိ။ မနုဿာ ပါတောဝ "စေတိယံ ဝန္ဒိဿာမ၊ မာလာပူဇံ

၁-မနသိ ကရောန္တာ (သီ၊ သျာ)

karissāmā”ti āgatā taṁ ditvā “ayaṁ vihāro imaṁ daharaṁ nissāya paṭijagganaṁ labhati, imaṁ mā pamajjitthā”ti vatvā tassa dātabbaṁ maññanti. Evarūpena pakkhandināpi sujīvaṁ. **Pagabbhenā**ti kāyapāgabbhiyādīhi samannāgatena. **Saṁkiliṭṭhena jīvitan**ti evaṁ jīvikaṁ kappetvā jīvantena hi puggalena saṁkiliṭṭhena hutvā jīvitaṁ nāma hoti, taṁ dujjīvitaṁ pāpamevāti attho.

Hirīmatā cāti hirottappasampannena puggalena dujjīvaṁ. So hi amātādayova “mātā me”ti-ādīni avatvā adhammike paccaye gūthaṁ viya jigucchanto dhammena samena pariyesanto sapadānaṁ piṇḍāya caritvā jīvikaṁ kappento lūkhaṁ jīvikaṁ jīvatīti attho. **Sucigavesinā**ti sucīni kāyakammādīni gavesantena. **Alīnenā**ti jīvitavuttimanallīnena[1]. **Suddhājīvena passatā**ti evarūpo hi puggalo suddhājīvo nāma hoti. Tena evaṁ suddhājīvena tameva suddhājīvaṁ sārato passatā lūkhajīvitavasena dujjīvaṁ hotīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Cūḷasārivatthu chaṭṭhaṁ.

7. Pañca-upāsakavatthu

Yo pāṇanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pañca-upāsake[2] ārabbha kathesi.

Tesu hi eko pāṇātipātāveramaṇisikkhāpadameva rakkhati, itare itarāni. Te ekadivasaṁ “ahaṁ dukkaraṁ karomi, dukkaraṁ rakkhāmī”ti vivādāpannā Satthu santikaṁ gantvā vanditvā tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā ekasīlampi kaniṭṭhakaṁ akatvā “sabbāneva durakkhānī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

246. “Yo pāṇamatipāteti, musāvādañca bhāsati.
Loke adinnamādiyati, paradārañca gacchati.

1. Jīvitavuttiṁ anu-anallīnena (Sī), jīvitavuttiyā alīnena (Syā)
2. Pañcasata-upāsake (Sī), pañcasate upāsake (Ka)

ကရိဿာမာ”တိ အာဂတာ တံ ဒိသွာ “အယံ ဝိဟာရော ဣမံ ဒဟရံ နိဿာယ ပဋိဇဂ္ဂနံ လဘတိ၊ ဣမံ မာ ပမဇ္ဇိတ္ထာ”တိ ဝတွာ တဿ ဒါတဗ္ဗံ မညန္တိ။ ဧဝရူပေန ပက္ခန္ဒိနာပိ သုဇီဝံ။ **ပဂဗ္ဘေနာ**တိ ကာယပါဂဗ္ဘိယာဒီဟိ သမန္နာဂတေန။ **သံကိလိဋ္ဌေန ဇီဝိတ**န္တိ ဧဝံ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတွာ ဇီဝန္တေန ဟိ ပုဂ္ဂလေန သံကိလိဋ္ဌေန ဟုတွာ ဇီဝိတံ နာမ ဟောတိ၊ တံ ဒုဇ္ဇီဝိတံ ပါပမေဝါတိ အတ္ထော။

ဟိရီမတာ စာတိ ဟိရောတ္တပ္ပသမ္ပန္နေန ပုဂ္ဂလေန ဒုဇ္ဇီဝံ။ သော ဟိ အမာတာဒယောဝ “မာတာ မေ”တိအာဒီနိ အဝတွာ အဓမ္မိကေ ပစ္စယေ ဂူထံ ဝိယ ဇိဂုစ္ဆန္တော ဓမ္မေန သမေန ပရိယေသန္တော သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တော လူခံ ဇီဝိကံ ဇီဝတီတိ အတ္ထော။ **သုစိဂဝေသိနာ**တိ သုစီနိ ကာယကမ္မာဒီနိ ဂဝေသန္တေန။ **အလီနေနာ**တိ ဇီဝိတဝုတ္တိမနလ္လီနေန[1]။ **သုဒ္ဓါဇီဝေန ပဿတာ**တိ ဧဝရူပေါ ဟိ ပုဂ္ဂလော သုဒ္ဓါဇီဝေါ နာမ ဟောတိ။ တေန ဧဝံ သုဒ္ဓါဇီဝေန တမေဝ သုဒ္ဓါဇီဝံ သာရတော ပဿတာ လူခဇီဝိတဝသေန ဒုဇ္ဇီဝံ ဟောတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

စူဠသာရိဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-ပဉ္စဥပါသကဝတ္ထု

ယော ပါဏန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စဥပါသကေ[2] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေသု ဟိ ဧကော ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိသိက္ခာပဒမေဝ ရက္ခတိ၊ ဣတရေ ဣတရာနိ။ တေ ဧကဒိဝသံ “အဟံ ဒုက္ကရံ ကရောမိ၊ ဒုက္ကရံ ရက္ခာမီ”တိ ဝိဝါဒါပန္နာ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ ဧကသီလမ္ပိ ကနိဋ္ဌကံ အကတွာ “သဗ္ဗာနေဝ ဒုရက္ခာနီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၄၆။ “ယော ပါဏမတိပါတေတိ၊ မုသာဝါဒဉ္စ ဘာသတိ။
လောကေ အဒိန္နမာဒိယတိ၊ ပရဒါရဉ္စ ဂစ္ဆတိ။

၁-ဇီဝိတဝုတ္တိံ အနုအနလ္လီနေန (သီ)၊ ဇီဝိတဝုတ္တိယာ အလီနေန (သျာ)
၂-ပဉ္စသတဥပါသကေ (သီ)၊ ပဉ္စသတေ ဥပါသကေ (က)

247. Surāmerayapānañca, yo naro anuyuñjati.
Idheva meso lokasmiṁ, mūlaṁ khaṇati attano.

248. Evaṁ bho purisa jānāhi, pāpadhammā asaññatā.
Mā taṁ lobho adhammo ca, ciraṁ dukkhāya randhayun"ti.

Tattha **yo pāṇamatipātetī**ti yo sāhatthikādīsu chasu payogesu ekapayogenāpi parassa jīvitindriyaṁ upacchindati. **Musāvādan**ti paresaṁ atthabhañjanakaṁ musāvādañca bhāsati. **Loke adinnamādiyatī**ti imasmiṁ sattaloke theyyāvahārādīsu ekenapi avahārena parapariggahitaṁ ādiyati. **Paradārañca gacchatī**ti parassa rakkhitagopitesu bhaṇḍesu aparajjhanto uppathacāraṁ carati. **Surāmerayapānan**ti yassa kassaci surāya ceva merayassa ca pānaṁ. **Anuyuñjatī**ti sevati bahulīkaroti. **Mūlaṁ khaṇatī**ti tiṭṭhatu paraloko, so pana puggalo idha lokasmiṁyeva yena khettavatthu-ādinā mūlena patiṭṭhapeyya, tampi aṭṭhapetvā vā vissajjetvā vā suraṁ pivanto attano mūlaṁ khaṇati, anātho kapaṇo hutvā vicarati. **Evaṁ bho**ti pañcadussīlyakammakārakaṁ puggalaṁ ālapati. **Pāpadhammā**ti lāmakadhammā. **Asaññatā**ti kāyasaññatādirahitā. Acetasātipi pāṭho, acittakāti attho. **Lobho adhammo cā**ti lobho ceva doso ca. Ubhayampi hetaṁ akusalameva[1]. **Ciraṁ dukkhāya randhayun**ti cirakālaṁ nirayadukkhādīnaṁ atthāya taṁ ete dhammā mā randhentu mā mathentūti[2] attho.

Desanāvasāne te pañca upāsakā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Pañca-upāsakavatthu sattamaṁ.

---

8. Tissadaharavatthu

Dadāti veti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Tissadaharaṁ nāma ārabbha kathesi.

1. Akusalamūlaṁ (Sī) 2. Maddentūti (Ka)

၂၄၇။ သုရာမေရယပါနဉ္စ၊ ယော နရော အနုယုဉ္ဇတိ။
ဣဓေဝ မေသော လောကသ္မိံ၊ မူလံ ခဏတိ အတ္တနော။

၂၄၈။ ဧဝံ ဘော ပုရိသ ဇာနာဟိ၊ ပါပဓမ္မာ အသညတာ။
မာ တံ လောဘော အဓမ္မော စ၊ စိရံ ဒုက္ခာယ ရန္ဓယုံ"န္တိ။

တတ္ထ **ယော ပါဏမတိပါတေတီ**တိ ယော သာဟတ္ထိကာဒီသု ဆသု ပယောဂေသု ဧကပယောဂေနာပိ ပရဿ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ဥပစ္ဆိန္ဒတိ။ **မုသာဝါဒ**န္တိ ပရေသံ အတ္ထဘဉ္ဇနကံ မုသာဝါဒဉ္စ ဘာသတိ။ **လောကေ အဒိန္နမာဒိယတီ**တိ ဣမသ္မိံ သတ္တလောကေ ထေယျာဝဟာရာဒီသု ဧကေနပိ အဝဟာရေန ပရပရိဂ္ဂဟိတံ အာဒိယတိ။ **ပရဒါရဉ္စ ဂစ္ဆတီ**တိ ပရဿ ရက္ခိတဂေါပိတေသု ဘဏ္ဍေသု အပရဇ္ဈန္တော ဥပ္ပထစာရံ စရတိ။ **သုရာမေရယပါန**န္တိ ယဿ ကဿစိ သုရာယ စေဝ မေရယဿ စ ပါနံ။ **အနုယုဉ္ဇတီ**တိ သေဝတိ ဗဟုလီကရောတိ။ **မူလံ ခဏတီ**တိ တိဋ္ဌတု ပရလောကော၊ သော ပန ပုဂ္ဂလော ဣဓ လောကသ္မိံယေဝ ယေန ခေတ္တဝတ္ထုအာဒိနာ မူလေန ပတိဋ္ဌပေယျ၊ တမ္ပိ အဋ္ဌပေတွာ ဝါ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဝါ သုရံ ပိဝန္တော အတ္တနော မူလံ ခဏတိ၊ အနာထော ကပဏော ဟုတွာ ဝိစရတိ။ **ဧဝံ ဘော**တိ ပဉ္စဒုဿီလျကမ္မကာရကံ ပုဂ္ဂလံ အာလပတိ။ **ပါပဓမ္မာ**တိ လာမကဓမ္မာ။ **အသညတာ**တိ ကာယသညတာဒိရဟိတာ။ အစေတသာတိပိ ပါဌော၊ အစိတ္တကာတိ အတ္ထော။ **လောဘော အဓမ္မော စာ**တိ လောဘော စေဝ ဒေါသော စ။ ဥဘယမ္ပိ ဟေတံ အကုသလမေဝ[၁]။ **စိရံ ဒုက္ခာယ ရန္ဓယု**န္တိ စိရကာလံ နိရယဒုက္ခာဒီနံ အတ္ထာယ တံ ဧတေ ဓမ္မာ မာ ရန္ဓေန္တု၊ မာ မထေန္တူတိ[၂] အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ပဉ္စ ဥပါသကာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ပဉ္စဥပါသကဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-တိဿဒဟရဝတ္ထု

ဒဒါတိ ဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တိဿဒဟရံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-အကုသလမူလံ (သီ) ၂-မဒ္ဒေန္တူတိ (က)

So kira Anāthapiṇḍikassa gahapatino Visākhāya upāsikāyāti pañcannaṁ ariyasāvakakoṭīnaṁ dānaṁ nindanto[1] vicari, asadisadānampi nindiyeva. Tesaṁ tesaṁ dānagge sītalaṁ labhitvā "sītalan"ti nindi, uṇhaṁ labhitvā "uṇhan"ti nindi. Appaṁ dentepi "kiṁ ime appamattakaṁ dentī"ti nindi, bahuṁ dentepi "imesaṁ gehe ṭhapanaṭṭhānaṁ maññe natthi, nanu nāma bhikkhūnaṁ yāpanamattaṁ dātabbaṁ, ettakaṁ yāgubhattaṁ niratthakameva vissajjatī"ti nindi. Attano pana ñātake ārabbha "aho amhākaṁ ñātakānaṁ gehaṁ catūhi disāhi āgatāgatānaṁ bhikkhūnaṁ opānabhūtan"ti[2] ādīni vatvā pasaṁsaṁ pavattesi. So panekassa Dovārikassa putto janapadaṁ vicarantehi vaḍḍhakīhi saddhiṁ vicaranto Sāvatthiṁ patvā pabbajito. Atha naṁ bhikkhū evaṁ manussānaṁ dānādīni nindantaṁ disvā "pariggaṇhissāma nan"ti cintetvā "āvuso tava ñātakā kahaṁ vasantī"ti pucchitvā "asukagāme nāmā"ti sutvāva katipaye dahare pesesuṁ. Te tattha gantvā gāmavāsikehi āsanasālāya nisīdāpetvā katasakkārā pucchiṁsu "imamhā gāmā nikkhamitvā pabbajito Tisso nāma daharo atthi, tassa katame ñātakā"ti. Manussā "idha kulagehato nikkhamitvā pabbajitadārako natthi, kiṁ nu kho ime vadantī"ti cintetvā "bhante eko Dovārikaputto vaḍḍhakīhi saddhiṁ vicaritvā pabbajitoti suṇoma, taṁ sandhāya vadetha maññe"ti āhaṁsu. Daharabhikkhū Tissassa tattha issarañātakānaṁ abhāvaṁ ñatvā Sāvatthiṁ gantvā "akāraṇameva bhante Tisso vilapanto vicaratī"ti taṁ pavattiṁ bhikkhūnaṁ ārocesuṁ. Bhikkhūpi taṁ Tathāgatassa ārocesuṁ.

Satthā "na bhikkhave idāneva vikatthento vicarati, pubbepi vikatthakova ahosī"ti vatvā bhikkhūhi yācito atītaṁ āharitvā—

"Bahumpi so vikattheyya, aññaṁ janapadaṁ gato.
Anvāgantvāna dūseyya, bhuñja bhoge kaṭāhakā"ti[3]—

Imaṁ **Kaṭāhajātakaṁ** vitthāretvā "bhikkhave yo hi puggalo parehi appake vā bahuke vā lūkhe vā paṇīte vā dinne aññesaṁ vā datvā

1. Pañcasatānampi ariyasāvakādīnaṁ dānaṁ paṭikkamanto (Sī)
2. Āpānabhūtanti (Sī)
3. Khu 5. 29 piṭṭhe.

သော ကိရ အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဂဟပတိနော ဝိသာခါယ ဥပါသိကာယာတိ ပဉ္စန္နံ အရိယသာဝကကောဋီနံ ဒါနံ နိန္ဒန္တော[၁] ဝိစရိ၊ အသဒိသဒါနမ္ပိ နိန္ဒိယေဝ။ တေသံ တေသံ ဒါနဂ္ဂေ သီတလံ လဘိတွာ “သီတလ”န္တိ နိန္ဒိ၊ ဥဏှံ လဘိတွာ “ဥဏှ”န္တိ နိန္ဒိ။ အပ္ပံ ဒေန္တေပိ “ကိံ ဣမေ အပ္ပမတ္တကံ ဒေန္တီ”တိ နိန္ဒိ၊ ဗဟုံ ဒေန္တေပိ “ဣမေသံ ဂေဟေ ဌပနဋ္ဌာနံ မညေ နတ္ထိ၊ နနု နာမ ဘိက္ခူနံ ယာပနမတ္တံ ဒါတဗ္ဗံ၊ ဧတ္တကံ ယာဂုဘတ္တံ နိရတ္ထကမေဝ ဝိဿဇ္ဇတီ”တိ နိန္ဒိ။ အတ္တနော ပန ဉာတကေ အာရဗ္ဘ “အဟော အမှာကံ ဉာတကာနံ ဂေဟံ စတူဟိ ဒိသာဟိ အာဂတာဂတာနံ ဘိက္ခူနံ ဩပါနဘူတ”န္တိ[၂] အာဒီနိ ဝတွာ ပသံသံ ပဝတ္တေသိ။ သော ပနေကဿ ဒေါဝါရိကဿ ပုတ္တော ဇနပဒံ ဝိစရန္တေဟိ ဝဍ္ဎကီဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရန္တော သာဝတ္ထိံ ပတွာ ပဗ္ဗဇိတော။ အထ နံ ဘိက္ခူ ဧဝံ မနုဿာနံ ဒါနာဒီနိ နိန္ဒန္တံ ဒိသွာ “ပရိဂ္ဂဏှိဿာမ န”န္တိ စိန္တေတွာ “အာဝုသော တဝ ဉာတကာ ကဟံ ဝသန္တီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အသုကဂါမေ နာမာ”တိ သုတွာဝ ကတိပယေ ဒဟရေ ပေသေသုံ။ တေ တတ္ထ ဂန္တွာ ဂါမဝါသိကေဟိ အာသနသာလာယ နိသီဒါပေတွာ ကတသက္ကာရာ ပုစ္ဆိံသု “ဣမမှာ ဂါမာ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတော တိဿော နာမ ဒဟရော အတ္ထိ၊ တဿ ကတမေ ဉာတကာ”တိ။ မနုဿာ “ဣဓ ကုလဂေဟတော နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတဒါရကော နတ္ထိ၊ ကိံ နု ခေါ ဣမေ ဝဒန္တီ”တိ စိန္တေတွာ “ဘန္တေ ဧကော ဒေါဝါရိကပုတ္တော ဝဍ္ဎကီဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရိတွာ ပဗ္ဗဇိတောတိ သုဏောမ၊ တံ သန္ဓာယ ဝဒေထ မညေ”တိ အာဟံသု။ ဒဟရဘိက္ခူ တိဿဿ တတ္ထ ဣဿရဉာတကာနံ အဘာဝံ ဉတွာ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ “အကာရဏမေဝ ဘန္တေ တိဿော ဝိလပန္တော ဝိစရတီ”တိ တံ ပဝတ္တိံ ဘိက္ခူနံ အာရောစေသုံ။ ဘိက္ခူပိ တံ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ။

သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ ဝိကတ္ထေန္တော ဝိစရတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝိကတ္ထကောဝ အဟောသီ”တိ ဝတွာ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိတွာ—

“ဗဟုမ္ပိ သော ဝိကတ္ထေယျ၊ အညံ ဇနပဒံ ဂတော။
အနွာဂန္တွာန ဒူသေယျ၊ ဘုဉ္ဇ ဘောဂေ ကဋာဟကာ”တိ[၃]—

ဣမံ **ကဋာဟဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ “ဘိက္ခဝေ ယော ဟိ ပုဂ္ဂလော ပရေဟိ အပ္ပကေ ဝါ ဗဟုကေ ဝါ လူခေ ဝါ ပဏီတေ ဝါ ဒိန္နေ အညေသံ ဝါ ဒတွာ

၁-ပဉ္စသတာနမ္ပိ အရိယသာဝကာဒီနံ ဒါနံ ပဋိက္ကမန္တော (သီ)
၂-အာပါနဘူတန္တိ (သီ)
၃-ခု ၅-၂၉-ပိဋ္ဌေ။

attano adinne maṅku hoti, tassa jhānaṁ vā vipassanaṁ vā maggaphalādīni vā na uppajjantī”ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

249. “Dadāti ve yathāsaddhaṁ, yathāpasādanaṁ[1] jano.
Tattha yo ca maṅku hoti[2], paresaṁ pānabhojane.
Na so divā vā rattiṁ vā, samādhimadhigacchati.

250. Yassa cetaṁ samucchinnaṁ, mūlaghaccaṁ samūhataṁ.
Sa ve divā vā rattiṁ vā, samādhimadhigacchatī”ti.

Tattha **dadāti ve yathāsaddhan**ti lūkhapaṇītādīsu yaṁkiñci dento jano yathāsaddhaṁ attano saddhānurūpameva deti. **Yathāpasādanan**ti theranavādīsu cassa yasmiṁ yasmiṁ pasādo uppajjati, tassa dento yathāpasādanaṁ attano pasādānurūpameva deti. **Tatthā**ti tasmiṁ parassa dāne “mayā appaṁ vā laddhaṁ, lūkhaṁ vā laddhan”ti maṅkubhāvaṁ āpajjati. **Samādhin**ti so puggalo divā vā rattiṁ vā upacārappanāvasena vā maggaphalavasena vā samādhiṁ nādhigacchati. **Yassa cetan**ti yassa puggalassa etaṁ etesu ṭhānesu maṅkubhāvasaṅkhātaṁ akusalaṁ samucchinnaṁ mūlaghaccaṁ katvā arahattamaggañāṇena samūhataṁ, so vuttappakāraṁ samādhiṁ adhigacchatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Tissadaharavatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Pañca-upāsakavatthu

Natthi rāgasamo aggīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pañca upāsake ārabbha kathesi.

Te kira dhammaṁ sotukāmā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Buddhānañca “ayaṁ khattiyo, ayaṁ brāhmaṇo, ayaṁ aḍḍho, ayaṁ duggato, imassa uḷāraṁ katvā dhammaṁ desessāmi, imassa no”ti cittaṁ na uppajjati. Yaṁkiñci ārabbha dhammaṁ desento dhammagāravaṁ purakkhatvā

1. Yattha pasādanaṁ (Sī)
2. Tattha so maṅkubhāvaṁ vā (Sī), tattha yo maṅkuto hoti (Syā)

အတ္တနော အဒိန္နေ မင်္ကု ဟောတိ၊ တဿ ဈာနံ ဝါ ဝိပဿနံ ဝါ မဂ္ဂဖလာဒီနိ ဝါ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၄၉။ “ဒဒါတိ ဝေ ယထာသဒ္ဓံ၊ ယထာပသာဒနံ[၁] ဇနော။
တတ္ထ ယော စ မင်္ကု ဟောတိ[၂]၊ ပရေသံ ပါနဘောဇနေ။
န သော ဒိဝါ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ၊ သမာဓိမဓိဂစ္ဆတိ။

၂၅၀။ ယဿ စေတံ သမုစ္ဆိန္နံ၊ မူလဃစ္စံ သမူဟတံ။
သ ဝေ ဒိဝါ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ၊ သမာဓိမဓိဂစ္ဆတီ”တိ။

တတ္ထ **ဒဒါတိ ဝေ ယထာသဒ္ဓ**န္တိ လူခပဏီတာဒီသု ယံကိဉ္စိ ဒေန္တော ဇနော ယထာသဒ္ဓံ အတ္တနော သဒ္ဓါနုရူပမေဝ ဒေတိ။ **ယထာပသာဒန**န္တိ ထေရနဝါဒီသု စဿ ယသ္မိံ ယသ္မိံ ပသာဒေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿ ဒေန္တော ယထာပသာဒနံ အတ္တနော ပသာဒါနုရူပမေဝ ဒေတိ။ **တတ္ထာ**တိ တသ္မိံ ပရဿ ဒါနေ “မယာ အပ္ပံ ဝါ လဒ္ဓံ, လူခံ ဝါ လဒ္ဓ”န္တိ မင်္ကုဘာဝံ အာပဇ္ဇတိ။ **သမာဓိ**န္တိ သော ပုဂ္ဂလော ဒိဝါ ဝါ ရတ္တိံ ဝါ ဥပစာရပ္ပနာဝသေန ဝါ မဂ္ဂဖလဝသေန ဝါ သမာဓိံ နာဓိဂစ္ဆတိ။ **ယဿ စေတ**န္တိ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဧတံ ဧတေသု ဌာနေသု မင်္ကုဘာဝသင်္ခါတံ အကုသလံ သမုစ္ဆိန္နံ မူလဃစ္စံ ကတွာ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန သမူဟတံ၊ သော ဝုတ္တပ္ပကာရံ သမာဓိံ အဓိဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

တိဿဒဟရဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-ပဉ္စဥပါသကဝတ္ထု

နတ္ထိ ရာဂသမော အဂ္ဂီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စ ဥပါသကေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ ဓမ္မံ သောတုကာမာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ ဗုဒ္ဓါနဉ္စ “အယံ ခတ္တိယော, အယံ ဗြာဟ္မဏော, အယံ အဍ္ဎော, အယံ ဒုဂ္ဂတော၊ ဣမဿ ဥဠာရံ ကတွာ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ၊ ဣမဿ နော”တိ **စိတ္တံ** န ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ယံကိဉ္စိ အာရဗ္ဘ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဓမ္မဂါရဝံ **ပုရက္ခတွာ**

၁-ယတ္ထ ပသာဒနံ (သီ) ၂-တတ္ထ သော မင်္ကုဘာဝံ ဝါ (သီ)၊ တတ္ထ ယော မင်္ကုတော ဟောတိ (သျာ)

ākāsagaṅgaṁ otārento viya deseti. Evaṁ desentassa pana Tathāgatassa santike nisinnānaṁ tesaṁ eko nisinnakova niddāyi, eko aṅguliyā bhūmiṁ likhanto nisīdi, eko ekaṁ rukkhaṁ cālento nisīdi, eko ākāsaṁ ullokento nisīdi, eko pana sakkaccaṁ dhammaṁ assosi.

Ānandatthero Satthāraṁ bījayamāno tesaṁ ākāraṁ olokento Satthāraṁ āha “bhante tumhe imesaṁ mahāmeghagajjitaṁ gajjantā viya dhammaṁ desetha, ete pana tumhesupi dhammaṁ kathentesu idañcidañca karontā nisinnā”ti. Ānanda tvaṁ ete na jānāsīti. Āma na jānāmi bhanteti. Etesu hi yo esa niddāyanto nisinno, esa pañca jātisatāni sappayoniyaṁ nibbattitvā bhogesu sīsaṁ ṭhapetvā niddāyi, idānipissa niddāya titti natthi, nāssa kaṇṇaṁ mama saddo pavisatīti. Kiṁ pana bhante paṭipāṭiyā kathetha, udāhu antarantarāti. Ānanda etassa hi kālena manussattaṁ, kālena devattaṁ, kālena nāgattanti evaṁ antarantarā uppajjantassa upapattiyo sabbaññutaññāṇenāpi na sakkā paricchindituṁ. Paṭipāṭiyā panesa pañca jātisatāni nāgayoniyaṁ nibbattitvā niddāyantopi niddāya atittoyeva. Aṅguliyā bhūmiṁ likhanto nisinnapurisopi pañca jātisatāni gaṇḍuppādayoniyaṁ nibbattitvā bhūmiṁ khaṇi, idānipi bhūmiṁ khaṇantova mama saddaṁ na suṇāti. Esa rukkhaṁ cālento nisinnapurisopi paṭipāṭiyā pañca jātisatāni makkaṭayoniyaṁ nibbatti, idānipi pubbāciṇṇavasena rukkhaṁ cāletiyeva, nāssa kaṇṇaṁ mama saddo pavisati. Esa ākāsaṁ ulloketvā nisinnapurisopi pañca jātisatāni nakkhattapāṭhako hutvā nibbatti, idāni pubbāciṇṇavasena ajjāpi ākāsameva ulloketi, nāssa kaṇṇaṁ mama saddo pavisati. Esa sakkaccaṁ dhammaṁ suṇanto nisinnapuriso pana paṭipāṭiyā pañca jātisatāni tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū mantajjhāyakabrāhmaṇo hutvā nibbatti, idānipi mantaṁ saṁsandanto viya sakkaccaṁ suṇātīti.

Bhante tumhākaṁ dhammadesanā chavi-ādīni chinditvā aṭṭhimiñjaṁ āhacca tiṭṭhati, kasmā ime tumhesupi dhammaṁ desentesu sakkaccaṁ na suṇantīti. Ānanda mama dhammo sussavanīyoti saññaṁ karosi maññeti. Kiṁ pana bhante dussavanīyoti. Āma Ānandāti. Kasmā bhanteti. Ānanda

အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တော ဝိယ ဒေသေတိ။ ဧဝံ ဒေသေန္တဿ ပန တထာဂတဿ သန္တိကေ နိသိန္နာနံ တေသံ ဧကော နိသိန္နကောဝ နိဒ္ဒါယိ၊ ဧကော အင်္ဂုလိယာ ဘူမိံ လိခန္တော နိသီဒိ၊ ဧကော ဧကံ ရုက္ခံ စာလေန္တော နိသီဒိ၊ ဧကော အာကာသံ ဥလ္လောကေန္တော နိသီဒိ၊ ဧကော ပန သက္ကစ္စံ ဓမ္မံ အဿောသိ။

အာနန္ဒတ္ထေရော သတ္ထာရံ ဗီဇယမာနော တေသံ အာကာရံ ဩလောကေန္တော သတ္ထာရံ အာဟ “ဘန္တေ တုမှေ ဣမေသံ မဟာမေဃဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇန္တာ ဝိယ ဓမ္မံ ဒေသေထ၊ ဧတေ ပန တုမှေသုပိ ဓမ္မံ ကထေန္တေသု ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကရောန္တာ နိသိန္နာ”တိ။ အာနန္ဒ တွံ ဧတေ န ဇာနာသီတိ။ အာမ န ဇာနာမိ ဘန္တေတိ။ ဧတေသု ဟိ ယော ဧသ နိဒ္ဒါယန္တော နိသိန္နော၊ ဧသ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ သပ္ပယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဘောဂေသု သီသံ ဌပေတွာ နိဒ္ဒါယိ၊ ဣဒါနိပိဿ နိဒ္ဒါယ တိတ္တိ နတ္ထိ၊ နာဿ ကဏ္ဏံ မမ သဒ္ဒေါ ပဝိသတီတိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ ပဋိပါဋိယာ ကထေထ၊ ဥဒါဟု အန္တရန္တရာတိ။ အာနန္ဒ ဧတဿ ဟိ ကာလေန မနုဿတ္တံ, ကာလေန ဒေဝတ္တံ, ကာလေန နာဂတ္တန္တိ ဧဝံ အန္တရန္တရာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တဿ ဥပပတ္တိယော သဗ္ဗညုတညာဏေနာပိ န သက္ကာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတုံ။ ပဋိပါဋိယာ ပနေသ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ နာဂယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ နိဒ္ဒါယန္တောပိ နိဒ္ဒါယ အတိတ္တောယေဝ။ အင်္ဂုလိယာ ဘူမိံ လိခန္တော နိသိန္နပုရိသောပိ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဘူမိံ ခဏိ၊ ဣဒါနိပိ ဘူမိံ ခဏန္တောဝ မမ သဒ္ဒံ န သုဏာတိ။ ဧသ ရုက္ခံ စာလေန္တော နိသိန္နပုရိသောပိ ပဋိပါဋိယာ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ မက္ကဋယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဣဒါနိပိ ပုဗ္ဗာစိဏ္ဏဝသေန ရုက္ခံ စာလေတိယေဝ၊ နာဿ ကဏ္ဏံ မမ သဒ္ဒေါ ပဝိသတိ။ ဧသ အာကာသံ ဥလ္လောကေတွာ နိသိန္နပုရိသောပိ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ နက္ခတ္တပါဌကော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဣဒါနိ ပုဗ္ဗာစိဏ္ဏဝသေန အဇ္ဇာပိ အာကာသမေဝ ဥလ္လောကေတိ၊ နာဿ ကဏ္ဏံ မမ သဒ္ဒေါ ပဝိသတိ။ ဧသ သက္ကစ္စံ ဓမ္မံ သုဏန္တော နိသိန္နပုရိသော ပန ပဋိပါဋိယာ ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ မန္တဇ္ဈာယကဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဣဒါနိပိ မန္တံ သံသန္ဒန္တော ဝိယ သက္ကစ္စံ သုဏာတီတိ။

ဘန္တေ တုမှာကံ ဓမ္မဒေသနာ ဆဝိအာဒီနိ ဆိန္ဒိတွာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ၊ ကသ္မာ ဣမေ တုမှေသုပိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေသု သက္ကစ္စံ န သုဏန္တီတိ။ အာနန္ဒ မမ ဓမ္မော သုဿဝနီယောတိ သညံ ကရောသိ မညေတိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ ဒုဿဝနီယောတိ။ အာမ အာနန္ဒာတိ။ ကသ္မာ ဘန္တေတိ။ အာနန္ဒ

Buddhoti vā Dhammoti vā Saṁghoti vā padaṁ imehi sattehi anekesupi kappakoṭisatasahassesu asutapubbaṁ. Yasmā[1] imaṁ dhammaṁ sotuṁ na sakkontā anamatagge saṁsāre ime sattā anekavihitaṁ tiracchānakathaṁyeva suṇantā āgatā, tasmā surāpānakeḷimaṇḍalādīsu gāyantā naccantā vicaranti, dhammaṁ sotuṁ na sakkontīti. Kiṁ nissāya panete na sakkonti bhanteti.

Athassa Satthā “Ānanda rāgaṁ nissāya dosaṁ nissāya mohaṁ nissāya taṇhaṁ nissāya na sakkonti. Rāgaggisadiso aggi nāma natthi, so chārikampi asesetvā satte dahati. Kiñcāpi sattasūriyapātubhāvaṁ nissāya uppanno kappavināsako aggipi kiñci anavasesetvāva lokaṁ dahati, so pana aggi kadāciyeva dahati. Rāgaggino adahanakālo nāma natthi, tasmā rāgasamo vā aggi dosasamo vā gaho mohasamaṁ vā jālaṁ taṇhāsamā vā nadī nāma natthī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

251. “Natthi rāgasamo aggi, natthi dosasamo gaho.
Natthi mohasamaṁ jālaṁ, natthi taṇhāsamā nadī”ti.

Tattha **rāgasamo**ti dhūmādīsu kiñci adassetvā antoyeva uṭṭhāya jhāpanavasena rāgena samo aggi nāma natthi. **Dosasamo**ti yakkhagaha-ajagaragahakumbhilagahādayo[2] ekasmiṁyeva attabhāve gaṇhituṁ sakkonti, dosagaho pana sabbattha ekantameva[3] gaṇhātīti dosena samo gaho nāma natthi. **Mohasaman**ti onandhanapariyonandhanaṭṭhena pana mohasamaṁ jālaṁ nāma natthi. **Taṇhāsamā**ti Gaṅgādīnaṁ nadīnaṁ puṇṇakālopi ūnakālopi sukkhakālopi paññāyati, taṇhāya pana puṇṇakālo vā sukkhakālo vā natthi, niccaṁ ūnāva paññāyatīti duppūraṇaṭṭhena taṇhāya samā nadī nāma natthīti attho.

Desanāvasāne sakkaccaṁ dhammaṁ suṇanto upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Pañca-upāsakavatthu navamaṁ.

1. Tasmā (Syā, Ka) 2. Yakkhagāha-ajagaragāhakumbhilagāhādayo (Sī, Ka)
3. Na Ekameva (Sī)

ဗုဒ္ဓေါတိ ဝါ ဓမ္မောတိ ဝါ သံဃောတိ ဝါ ပဒံ ဣမေဟိ သတ္တေဟိ အနေကေသုပိ ကပ္ပကောဋိသတသဟဿေသု အသုတပုဗ္ဗံ။ ယသ္မာ[၁] ဣမံ ဓမ္မံ သောတုံ န သက္ကောန္တာ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ ဣမေ သတ္တာ အနေကဝိဟိတံ တိရစ္ဆာနကထံယေဝ သုဏန္တာ အာဂတာ၊ တသ္မာ သုရာပါနကေဠိမဏ္ဍလာဒီသု ဂါယန္တာ နစ္စန္တာ ဝိစရန္တိ၊ ဓမ္မံ သောတုံ န သက္ကောန္တီတိ။ ကိံ နိဿာယ ပနေတေ န သက္ကောန္တိ ဘန္တေတိ။

အထဿ သတ္ထာ “အာနန္ဒ ရာဂံ နိဿာယ ဒေါသံ နိဿာယ မောဟံ နိဿာယ တဏှံ နိဿာယ န သက္ကောန္တိ။ ရာဂဂ္ဂိသဒိသော အဂ္ဂိ နာမ နတ္ထိ၊ သော ဆာရိကမ္ပိ အသေသေတွာ သတ္တေ ဒဟတိ။ ကိဉ္စာပိ သတ္တသူရိယပါတုဘာဝံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နော ကပ္ပဝိနာသကော အဂ္ဂိပိ ကိဉ္စိ အနဝသေသေတွာဝ လောကံ ဒဟတိ၊ သော ပန အဂ္ဂိ ကဒါစိယေဝ ဒဟတိ။ ရာဂဂ္ဂိနော အဒဟနကာလော နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ရာဂသမော ဝါ အဂ္ဂိ ဒေါသသမော ဝါ ဂဟော မောဟသမံ ဝါ ဇာလံ တဏှာသမာ ဝါ နဒီ နာမ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၅၁။ “နတ္ထိ ရာဂသမော အဂ္ဂိ၊ နတ္ထိ ဒေါသသမော ဂဟော။
နတ္ထိ မောဟသမံ ဇာလံ၊ နတ္ထိ တဏှာသမာ နဒီ”တိ။

တတ္ထ **ရာဂသမော**တိ ဓူမာဒီသု ကိဉ္စိ အဒဿေတွာ အန္တောယေဝ ဥဋ္ဌာယ ဈာပနဝသေန ရာဂေန သမော အဂ္ဂိ နာမ နတ္ထိ။ **ဒေါသသမော**တိ ယက္ခဂဟအဇဂရဂဟကုမ္ဘီလဂဟာဒယော[၂] ဧကသ္မိံယေဝ အတ္တဘာဝေ ဂဏှိတုံ သက္ကောန္တိ၊ ဒေါသဂဟော ပန သဗ္ဗတ္ထ ဧကန္တမေဝ[၃] ဂဏှာတီတိ ဒေါသေန သမော ဂဟော နာမ နတ္ထိ။ **မောဟသမ**န္တိ ဩနန္ဓနပရိယောနန္ဓနဋ္ဌေန ပန မောဟသမံ ဇာလံ နာမ နတ္ထိ။ **တဏှာသမာ**တိ ဂင်္ဂါဒီနံ နဒီနံ ပုဏ္ဏကာလောပိ ဦနကာလောပိ သုက္ခကာလောပိ ပညာယတိ၊ တဏှာယ ပန ပုဏ္ဏကာလော ဝါ သုက္ခကာလော ဝါ နတ္ထိ၊ နိစ္စံ ဦနာဝ ပညာယတီတိ ဒုပ္ပူရဏဋ္ဌေန တဏှာယ သမာ နဒီ နာမ နတ္ထီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သက္ကစ္စံ ဓမ္မံ သုဏန္တော ဥပါသကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ပဉ္စဥပါသကဝတ္ထု နဝမံ။

၁-တသ္မာ (သျာ၊ က) ၂-ယက္ခဂါဟအဇဂရဂါဟကုမ္ဘီလဂါဟာဒယော (သီ၊ က)
၃-န ဧကမေဝ (သီ)

10. Meṇḍakaseṭṭhivatthu

Sudassaṁ vajjanti dhammadesanaṁ Satthā Bhaddiyanagaraṁ nissāya Jātiyāvane viharanto Meṇḍakaseṭṭhiṁ ārabbha kathesi.

Satthā kira Aṅguttarāpesu[1] cārikaṁ caranto Meṇḍakaseṭṭhino ca, bhariyāya cassa Candapadumāya, puttassa ca Dhanañcayaseṭṭhino, suṇisāya ca Sumanadeviyā, nattāya cassa Visākhāya, dāsassa ca Puṇṇassāti imesaṁ sotāpattiphalūpanissayaṁ disvā Bhaddiyanagaraṁ gantvā Jātiyāvane vihāsi. Meṇḍakaseṭṭhi Satthu āgamanaṁ assosi. Kasmā panesa Meṇḍakaseṭṭhi nāma jātoti? Tassa kira pacchimagehe aṭṭhakarīsamatte ṭhāne hatthi-assa-usabhapamāṇā suvaṇṇameṇḍakā pathaviṁ bhinditvā piṭṭhiyā piṭṭhiṁ paharamānā uṭṭhahiṁsu. Tesaṁ mukhesu pañcavaṇṇānaṁ suttānaṁ geṇḍukā pakkhittā honti. Sappitelamadhuphāṇitādīhi vā vatthacchādanahiraññasuvaṇṇādīhi vā atthe sati tesaṁ mukhato geṇḍuke apanenti, ekassāpi Meṇḍakassa mukhato jambudīpavāsīnaṁ pahonakaṁ sappitelamadhuphāṇitavatthacchādanahiraññasuvaṇṇaṁ nikkhamati. Tato paṭṭhāya Meṇḍakaseṭṭhīti paññāyi.

Kiṁ panassa pubbakammanti? Vipassībuddhakāle kira esa Avarojassa nāma kuṭumbikassa bhāgineyyo mātulena samānanāmo Avarojo nāma ahosi. Athassa mātulo Satthu Gandhakuṭiṁ kātuṁ ārabhi. So tassa santikaṁ gantvā “mātula ubhopi saheva karomā”ti vatvā “ahaṁ aññehi saddhiṁ asādhāraṇaṁ katvā ekakova karissāmī”ti tena pana paṭikkhittakāle “imasmiṁ ṭhāne Gandhakuṭiyā katāya imasmiṁ nāma ṭhāne kuñjarasālaṁ nāma laddhuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā araññato dabbasambhāre āharāpetvā ekaṁ thambhaṁ suvaṇṇakhacitaṁ, ekaṁ rajatakhacitaṁ, ekaṁ maṇikhacitaṁ, ekaṁ sattaratanakhacitanti evaṁ tulāsaṅghātadvārakavāṭavātapānagopānasīchadaniṭṭhakā sabbāpi suvaṇṇādikhacitāva kāretvā Gandhakuṭiyā sammukhaṭṭhāne Tathāgatassa sattaratanamayaṁ kuñjarasālaṁ kāresi. Tassā upari ghanarattasuvaṇṇamayā kambalā pavāḷamayā sikharathūpikāyo[2] ahesuṁ. Kuñjarasālāya majjhe

1. Aṅguttarāpathesu (Syā), aṅguttaresu (Ka)
2. Ghanarattasuvaṇṇamayaṁ kapālaṁ pavāḷamayā sikharathupiyo (Sī), ghanarattasuvaṇṇaphalikapavāḷamayā tisso sikharathupiyo (Syā)

၁၀-မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိဝတ္ထု

သုဒဿံ ဝဇ္ဇန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဘဒ္ဒိယနဂရံ နိဿာယ ဇာတိယာဝနေ ဝိဟရန္တော မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သတ္ထာ ကိရ အင်္ဂုတ္တရာပေသု[၁] စာရိကံ စရန္တော မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိနော **စ**, ဘရိယာယ စဿ စန္ဒပဒုမာယ, ပုတ္တဿ စ ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနော, သုဏိသာယ **စ** သုမနဒေဝိယာ, နတ္တာယ စဿ ဝိသာခါယ, ဒါသဿ **စ** ပုဏ္ဏဿာတိ ဣမေသံ သောတာပတ္တိဖလူပနိဿယံ ဒိသွာ ဘဒ္ဒိယနဂရံ ဂန္တွာ ဇာတိယာဝနေ ဝိဟာသိ။ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ သတ္ထု အာဂမနံ အဿောသိ။ ကသ္မာ ပနေသ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ နာမ ဇာတောတိ? တဿ ကိရ ပစ္ဆိမဂေဟေ အဋ္ဌကရီသမတ္တေ ဌာနေ ဟတ္ထိ-အဿဥသဘပမာဏာ သုဝဏ္ဏမေဏ္ဍကာ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ပိဋ္ဌိယာ ပိဋ္ဌိံ ပဟရ-မာနာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ တေသံ မုခေသု ပဉ္စဝဏ္ဏာနံ သုတ္တာနံ ဂေဏ္ဍုကာ ပက္ခိတ္တာ ဟောန္တိ။ သပ္ပိတေလမဓုဖာဏိတာဒီဟိ ဝါ ဝတ္ထစ္ဆာဒနဟိရညသုဝဏ္ဏာဒီဟိ ဝါ အတ္ထေ သတိ တေသံ မုခတော ဂေဏ္ဍုကေ အပနေန္တိ၊ ဧကဿာပိ မေဏ္ဍ-ကဿ မုခတော ဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ ပဟောနကံ သပ္ပိတေလမဓုဖာဏိတဝတ္ထ-စ္ဆာဒနဟိရညသုဝဏ္ဏံ နိက္ခမတိ။ တတော ပဋ္ဌာယ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌီတိ ပညာယိ။

ကိံ ပနဿ ပုဗ္ဗကမ္မန္တိ? ဝိပဿီဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ ဧသ အဝရောဇဿ နာမ ကုဋုမ္ဗိကဿ ဘာဂိနေယျော မာတုလေန သမာနနာမော အဝရောဇော နာမ အဟောသိ။ အထဿ မာတုလော သတ္ထု ဂန္ဓကုဋိံ ကာတုံ အာရဘိ။ သော တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “မာတုလ ဥဘောပိ သဟေဝ ကရောမာ”တိ ဝတွာ “အဟံ အညေဟိ သဒ္ဓိံ အသာဓာရဏံ ကတွာ ဧကကောဝ ကရိဿာ-မီ”တိ တေန ပန ပဋိက္ခိတ္တကာလေ “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဂန္ဓကုဋိယာ ကတာယ ဣမသ္မိံ နာမ ဌာနေ ကုဉ္ဇရသာလံ နာမ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ အရညတော ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ အာဟရာပေတွာ ဧကံ ထမ္ဘံ သုဝဏ္ဏခစိတံ ဧကံ ရဇတခစိတံ, ဧကံ မဏိခစိတံ, ဧကံ သတ္တရတနခစိတန္တိ ဧဝံ တုလာသင်္ဃာတ-ဒွါရကဝါဋဝါတပါနဂေါပါနသီဆဒနိဋ္ဌကာ သဗ္ဗာပိ သုဝဏ္ဏာဒိခစိတာဝ ကာရေတွာ ဂန္ဓကုဋိယာ သမ္မုခဋ္ဌာနေ တထာဂတဿ သတ္တရတနမယံ ကုဉ္ဇရသာလံ ကာရေသိ။ တဿာ ဥပရိ ဃနရတ္တသုဝဏ္ဏမယာ ကမ္ဗလာ ပဝါဠမယာ သိခရထူပိကာယော[၂] အဟေသုံ။ ကုဉ္ဇရသာလာယ မဇ္ဈေ

၁-အင်္ဂုတ္တရာပထေသု (သျာ)၊ အင်္ဂုတ္တရေသု (က)

၂-ဃနရတ္တသုဝဏ္ဏမယံ ကပါလံ ပဝါဠမယာ သိခရထုပိယော (သီ)၊ ဃနရတ္တသုဝဏ္ဏဖလိကပဝါဠမယာ တိဿော သိခရထုပိယော (သျာ)

ṭhāne ratanamaṇḍapaṁ kāretvā dhammāsanaṁ patiṭṭhāpesi. Tassa ghanarattasuvaṇṇamayā pādā ahesuṁ, tathā catasso aṭaniyo. Cattāro pana suvaṇṇameṇḍake kārāpetvā āsanassa catunnaṁ pādānaṁ heṭṭhā ṭhapesi, dve meṇḍake kārāpetvā pādapīṭhakāya heṭṭhā ṭhapesi, cha suvaṇṇameṇḍake kārāpetvā maṇḍapaṁ parikkhipento ṭhapesi. Dhammāsanaṁ paṭhamaṁ suttamayehi rajjukehi vāyāpetvā majjhe suvaṇṇasuttamayehi upari muttamayehi suttehi vāyāpesi. Tassa candanamayo apassayo ahosi. Evaṁ kuñjarasālaṁ niṭṭhāpetvā sālāmahaṁ karonto aṭṭhasaṭṭhīhi bhikkhusatasahassehi[1] saddhiṁ Satthāraṁ nimantetvā cattāro māse dānaṁ datvā osānadivase ticīvaraṁ adāsi. Tattha saṁghanavakassa satasahassagghanikaṁ[2] pāpuṇi.

Evaṁ Vipassībuddhakāle puññakammaṁ katvā tato cuto devesu ca manussesu ca saṁsaranto imasmiṁ Bhaddakappe Bārāṇasiyaṁ mahābhogakule nibbattitvā Bārāṇasiseṭṭhi nāma ahosi. So ekadivasaṁ rājūpaṭṭhānaṁ gacchanto purohitaṁ disvā "kiṁ ācariya nakkhattamuhuttaṁ, upadhārethā"ti āha. Āma upadhāremi, kiṁ aññaṁ amhākaṁ kammanti. Tena hi kīdisaṁ janapadacārittanti[3]. Ekaṁ bhayaṁ bhavissatīti. Kiṁ bhayaṁ nāmāti. Chātakabhayaṁ seṭṭhīti. Kadā bhavissatīti. Ito tiṇṇaṁ saṁvaccharānaṁ accayenāti. Taṁ sutvā seṭṭhi bahuṁ kasikammaṁ kāretvā gehe vijjamānadhanenāpi dhaññameva gahetvā aḍḍhaterasāni koṭṭhasatāni kāretvā sabbakoṭṭhake vīhīhi paripūresi. Koṭṭhesu appahontesu cāṭi-ādīni pūretvā avasesaṁ bhūmiyaṁ āvāṭe katvā nikhaṇi. Nidhānāvasesaṁ mattikāya saddhiṁ madditvā bhittiyo limpāpesi.

So aparena samayena chātakabhaye sampatte yathānikkhittaṁ dhaññaṁ paribhuñjanto koṭṭhesu ca cāṭi-ādīsu ca nikkhittadhaññe parikkhīṇe parijane pakkosāpetvā āha "gacchatha tātā, pabbatapādaṁ pavisitvā jīvantā subhikkhakāle mama santikaṁ āgantukāmā āgacchatha, anāgantukāmā tattha tattheva jīvathā"ti. Te rodamānā assumukhā hutvā seṭṭhiṁ vanditvā khamāpetvā sattāhaṁ nisīditvā tathā akaṁsu. Tassa pana

1. Aṭṭhasaṭṭhiyā bhikkhusahassena (Sī), aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassehi (Syā)
2. Sahassagghanakaṁ (Sī)
3. Janapadacārikanti (Ka)

ဌာနေ ရတနမဏ္ဍပံ ကာရေတွာ ဓမ္မာသနံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ တဿ ဃန-ရတ္တသုဝဏ္ဏမယာ ပါဒါ အဟေသုံ၊ တထာ စတဿော အဋနိယော။ စတ္တာရော ပန သုဝဏ္ဏမေဏ္ဍကေ ကာရာပေတွာ အာသနဿ စတုန္နံ ပါဒါနံ ဟေဋ္ဌာ ဌပေသိ၊ ဒွေ မေဏ္ဍကေ ကာရာပေတွာ ပါဒပီဌကာယ ဟေဋ္ဌာ ဌပေသိ၊ ဆ သုဝဏ္ဏမေဏ္ဍကေ ကာရာပေတွာ မဏ္ဍပံ ပရိက္ခိပေန္တော ဌပေသိ။ ဓမ္မာသနံ ပဌမံ သုတ္တမယေဟိ ရဇ္ဇုကေဟိ ဝါယာပေတွာ မဇ္ဈေ သုဝဏ္ဏသုတ္တမယေဟိ ဥပရိ မုတ္တမယေဟိ သုတ္တေဟိ ဝါယာပေသိ။ တဿ စန္ဒနမယော အပဿယော အဟောသိ။ ဧဝံ ကုဉ္ဇရသာလံ နိဋ္ဌာပေတွာ သာလာမဟံ ကရောန္တော အဋ္ဌ-သဋ္ဌိဟိ ဘိက္ခုသတသဟဿေဟိ[1] သဒ္ဓိံ သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ စတ္တာရော မာသေ ဒါနံ ဒတွာ ဩသာနဒိဝသေ တိစီဝရံ အဒါသိ။ တတ္ထ သံဃနဝကဿ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ[2] ပါပုဏိ။

ဧဝံ ဝိပဿီဗုဒ္ဓကာလေ ပုညကမ္မံ ကတွာ တတော စုတော ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဘဒ္ဒကပ္ပေ ဗာရာဏသိယံ မဟာဘောဂ-ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဗာရာဏသိသေဋ္ဌိ နာမ အဟောသိ။ သော ဧကဒိဝသံ ရာဇူပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော ပုရောဟိတံ ဒိသွာ “ကိံ အာစရိယ နက္ခတ္တမုဟုတ္တံ, ဥပဓာရေထာ”တိ အာဟ။ အာမ ဥပဓာရေမိ၊ ကိံ အညံ အမှာကံ ကမ္မန္တိ။ တေန ဟိ ကီဒိသံ ဇနပဒစာရိတ္တန္တိ[3]။ ဧကံ ဘယံ ဘဝိဿတီတိ။ ကိံ ဘယံ နာမာတိ။ ဆာတကဘယံ သေဋ္ဌီတိ။ ကဒါ ဘဝိဿတီတိ။ ဣတော တိဏ္ဏံ သံဝစ္ဆရာနံ အစ္စယေနာတိ။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိ ဗဟုံ ကသိကမ္မံ ကာရေတွာ ဂေဟေ ဝိဇ္ဇမာနဓနေနာပိ ဓညမေဝ ဂဟေတွာ အဍ္ဎတေရသာနိ ကောဋ္ဌ-သတာနိ ကာရေတွာ သဗ္ဗကောဋ္ဌကေ ဝီဟီဟိ ပရိပူရေသိ။ ကောဋ္ဌေသု အပ္ပ-ဟောန္တေသု စာဋိအာဒီနိ ပူရေတွာ အဝသေသံ ဘူမိယံ အာဝါဋေ ကတွာ နိခဏိ။ နိဓာနာဝသေသံ မတ္တိကာယ သဒ္ဓိံ မဒ္ဒိတွာ ဘိတ္တိယော လိမ္ပာပေသိ။

သော အပရေန သမယေန ဆာတကဘယေ သမ္ပတ္တေ ယထာနိက္ခိတ္တံ ဓညံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ကောဋ္ဌေသု စ စာဋိအာဒီသု စ နိက္ခိတ္တဓညေ ပရိက္ခီဏေ ပရိဇနေ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ “ဂစ္ဆထ တာတာ၊ ပဗ္ဗတပါဒံ ပဝိသိတွာ ဇီဝန္တာ သုဘိက္ခကာလေ မမ သန္တိကံ အာဂန္တုကာမာ အာဂစ္ဆထ၊ အနာ-ဂန္တုကာမာ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဇီဝထာ”တိ။ တေ ရောဒမာနာ အဿုမုခါ ဟုတွာ သေဋ္ဌိံ ဝန္ဒိတွာ ခမာပေတွာ သတ္တာဟံ နိသီဒိတွာ တထာ အကံသု။ တဿ ပန

၁-အဋ္ဌသဋ္ဌိယာ ဘိက္ခုသဟဿေန (သီ)၊ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿေဟိ (သျာ)
၂-သဟဿဂ္ဃနကံ (သီ)
၃-ဇနပဒစာရိကန္တိ (က)

santike veyyāvaccakaro ekova Puṇṇo nāma dāso ohīyi, tena saddhiṁ seṭṭhijāyā seṭṭhiputto seṭṭhisuṇisāti pañceva janā ahesuṁ. Te bhūmiyaṁ āvāṭesu nihitadhaññepi parikkhīṇe bhittimattikaṁ pātetvā temetvā tato laddhadhaññena yāpayiṁsu. Athassa jāyā chātake avattharante mattikāya khīyamānāya bhittipādesu[1] avasiṭṭhamattikaṁ pātetvā temetvā aḍḍhāḷhakamattaṁ vīhiṁ labhitvā koṭṭetvā ekaṁ taṇḍulanāḷiṁ gahetvā "chātakakāle corā bahū hontī"ti corabhayena ekasmiṁ kuṭe pakkhipitvā pidahitvā bhūmiyaṁ nikhaṇitvā ṭhapesi. Atha naṁ seṭṭhi rājūpaṭṭhānato āgantvā āha "bhadde chātomhi, atthi kiñcī"ti. Sā vijjamānaṁ "natthī"ti avatvā "ekā taṇḍulanāḷi atthī"ti āha. Kahaṁ sāti. Corabhayena me nikhaṇitvā ṭhapitāti. Tena hi naṁ uddharitvā kiñci pacāhīti. "Sace yāguṁ pacissāmi, dve vāre labhassati. Sace bhattaṁ pacissāmi, ekavārameva labhissati, kiṁ pacāmi sāmī"ti āha. Amhākaṁ añño paccayo natthi, bhattaṁ bhuñjitvā marissāma, bhattameva pacāhīti. Sā bhattaṁ pacitvā pañca koṭṭhāse katvā seṭṭhino koṭṭhāsaṁ vaḍḍhetvā purato ṭhapesi.

Tasmiṁ khaṇe Gandhamādanapabbate Paccekabuddho samāpattito vuṭṭhāti. Antosamāpattiyaṁ kira samāpattibalena jighacchā na bādhati. Samāpattito vuṭṭhitānaṁ pana balavatī hutvā udarapaṭalaṁ ḍayhantī viya uppajjati. Tasmā te labhanaṭṭhānaṁ oloketvā gacchanti. Taṁ divasaṁ ca tesaṁ dānaṁ datvā senāpatiṭṭhānādīsu aññatarasampattiṁ labhanti. Tasmā sopi dibbena cakkhunā olokento "sakalajambudīpe chātakabhayaṁ uppannaṁ, seṭṭhigehe ca pañcannaṁ janānaṁ nāḷikodanova pakko, saddhā nu kho ete, sakkhissanti vā mama saṅgahaṁ kātun"ti tesaṁ saddhabhāvañca saṅgahaṁ kātuṁ samatthabhāvañca disvā pattacīvaramādāya mahāseṭṭhissa purato dvāre ṭhitameva attānaṁ dassesi. So taṁ disvā pasannacitto "pubbepi mayā dānassa adinnattā evarūpaṁ chātakaṁ diṭṭhaṁ, idaṁ kho pana bhattaṁ maṁ ekadivasameva rakkheyya. Ayyassa pana dinnaṁ anekāsu kappakoṭīsu mama hitasukhāvahaṁ bhavissatī"ti taṁ bhattapātiṁ apanetvā Paccekabuddhaṁ upasaṅkamitvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā gehaṁ pavesetvā āsane

1. Bhittipādāyeva (Sī)

သန္တိကေ ဝေယျာဝစ္စကရော ဧကောဝ ပုဏ္ဏော နာမ ဒါသော ဩဟီယိ၊ တေန သဒ္ဓိံ သေဋ္ဌိဇာယာ သေဋ္ဌိပုတ္တော သေဋ္ဌိသုဏိသာတိ ပဉ္စေဝ ဇနာ အဟေသုံ။ တေ ဘူမိယံ အာဝါဋေသု နိဟိတဓညေပိ ပရိက္ခီဏေ ဘိတ္တိမတ္တိကံ ပါတေတွာ တေမေတွာ တတော လဒ္ဓဓညေန ယာပယိံသု။ အထဿ ဇာယာ ဆာတကေ အဝတ္ထရန္တေ မတ္တိကာယ ခီယမာနာယ ဘိတ္တိပါဒေသု[၁] အဝသိဋ္ဌမတ္တိကံ ပါတေတွာ တေမေတွာ အဍ္ဎာဠှကမတ္တံ ဝီဟိံ လဘိတွာ ကောဋ္ဋေတွာ ဧကံ တဏ္ဍုလနာဠိံ ဂဟေတွာ "ဆာတကကာလေ စောရာ ဗဟူ ဟောန္တီ"တိ စောရဘယေန ဧကသ္မိံ ကုဋေ ပက္ခိပိတွာ ပိဒဟိတွာ ဘူမိယံ နိခဏိတွာ ဌပေသိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ ရာဇူပဋ္ဌာနတော အာဂန္တွာ အာဟ "ဘဒ္ဒေ ဆာတောမှိ၊ အတ္ထိ ကိဉ္စီ"တိ။ သာ ဝိဇ္ဇမာနံ "နတ္ထီ"တိ အဝတွာ "ဧကာ တဏ္ဍုလနာဠိ အတ္ထီ"တိ အာဟ။ ကဟံ သာတိ။ စောရဘယေန မေ နိခဏိတွာ ဌပိတာတိ။ တေန ဟိ နံ ဥဒ္ဓရိတွာ ကိဉ္စိ ပစာဟီတိ။ "သစေ ယာဂုံ ပစိဿာမိ၊ ဒွေ ဝါရေ လဘိဿတိ။ သစေ ဘတ္တံ ပစိဿာမိ၊ ဧကဝါရမေဝ လဘိဿတိ၊ ကိံ ပစာမိ သာမီ"တိ အာဟ။ အမှာကံ အညော ပစ္စယော နတ္ထိ၊ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတွာ မရိဿာမ၊ ဘတ္တမေဝ ပစာဟီတိ။ သာ ဘတ္တံ ပစိတွာ ပဉ္စ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ သေဋ္ဌိနော ကောဋ္ဌာသံ ဝဍ္ဎေတွာ ပုရတော ဌပေသိ။

တသ္မိံ ခဏေ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာတိ။ အန္တောသမာပတ္တိယံ ကိရ သမာပတ္တိဗလေန ဇိဃစ္ဆာ န ဗာဓတိ။ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတာနံ ပန ဗလဝတီ ဟုတွာ ဥဒရပဋလံ ဍယှန္တီ ဝိယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တသ္မာ တေ လဘနဋ္ဌာနံ ဩလောကေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ တံ ဒိဝသံ စ တေသံ ဒါနံ ဒတွာ သေနာပတိဋ္ဌာနာဒီသု အညတရသမ္ပတ္တိံ လဘန္တိ။ တသ္မာ သောပိ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဩလောကေန္တော "သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဆာတကဘယံ ဥပ္ပန္နံ၊ သေဋ္ဌိဂေဟေ စ ပဉ္စန္နံ ဇနာနံ နာဠိကောဒနောဝ ပက္ကော၊ သဒ္ဓါ နု ခေါ တေ,သက္ခိဿန္တိ ဝါ မမ သင်္ဂဟံ ကာတု"န္တိ တေသံ သဒ္ဓါဘာဝဉ္စ သင်္ဂဟံ ကာတုံ သမတ္ထဘာဝဉ္စ ဒိသွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ မဟာသေဋ္ဌိဿ ပုရတော ဒွါရေ ဌိတမေဝ အတ္တာနံ ဒဿေသိ။ သော တံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တော "ပုဗ္ဗေပိ မယာ ဒါနဿ အဒိန္နတ္တာ ဧဝရူပံ ဆာတကံ ဒိဋ္ဌံ၊ ဣဒံ ခေါ ပန ဘတ္တံ မံ ဧကဒိဝသမေဝ ရက္ခေယျ။ အယျဿ ပန ဒိန္နံ အနေကာသု ကပ္ပကောဋီသု မမ ဟိတသုခါဝဟံ ဘဝိဿတီ"တိ တံ ဘတ္တပါတိံ အပနေတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဂေဟံ ပဝေသေတွာ အာသနေ

၁-ဘိတ္တိပါဒါယေဝ (သီ)

nisinnassa pāde dhovitvā suvaṇṇapādapīṭhe ṭhapetvā bhattapātimādāya Paccekabuddhassa patte okiri. Upaḍḍhāvasese bhatte Paccekabuddho hatthena pattaṁ pidahi. Atha naṁ "bhante ekāya taṇḍulanāḷiyā pañcannaṁ janānaṁ pakka-odanassa ayaṁ eko koṭṭhāso, imaṁ dvidhā kātuṁ na sakkā. Mā mayhaṁ idhaloke saṅgahaṁ karotha, ahaṁ niravasesaṁ dātukāmomhī"ti vatvā sabbaṁ bhattamadāsi. Datvā ca pana patthanaṁ paṭṭhapesi "mā bhante puna nibbattanibbattaṭṭhāne evarūpaṁ chātakabhayaṁ addasaṁ, ito paṭṭhāya sakalajambudīpavāsīnaṁ bījabhattaṁ dātuṁ samattho bhaveyyaṁ, sahatthena kammaṁ katvā jīvikaṁ na kappeyyaṁ, aḍḍhaterasa koṭṭhasatāni sodhāpetvā sīsaṁ nhāyitvā tesaṁ dvāre nisīditvā uddhaṁ olokitakkhaṇeyeva me rattasālidhārā patitvā sabbakoṭṭhe pūreyyuṁ. Nibbattanibbattaṭṭhāne ca ayameva bhariyā, ayameva putto, ayameva suṇisā, ayameva dāso hotū"ti.

Bhariyāpissa "mama sāmike jighacchāya pīḷiyamāne na sakkā mayā bhuñjitun"ti cintetvā attano koṭṭhāsaṁ Paccekabuddhassa datvā patthanaṁ paṭṭhapesi "bhante idāni nibbattanibbattaṭṭhāne evarūpaṁ chātakabhayaṁ na passeyyaṁ, bhattathālikaṁ purato katvā sakalajambudīpavāsīnaṁ bhattaṁ dentiyāpi ca me yāva na uṭṭhahissāmi, tāva gahitagahitaṭṭhānaṁ pūritameva hotu. Ayameva sāmiko, ayameva putto, ayameva suṇisā, ayameva dāso hotū"ti. Puttopissa attano koṭṭhāsaṁ Paccekabuddhassa datvā patthanaṁ paṭṭhapesi "bhante ito paṭṭhāya evarūpaṁ chātakabhayaṁ na passeyyaṁ, ekañca me sahassathavikaṁ gahetvā sakalajambudīpavāsīnaṁ kahāpaṇaṁ dentassāpi ayaṁ sahassathavikā paripuṇṇāva hotu, imeyeva mātāpitaro hontu, ayaṁ bhariyā, ayaṁ dāso hotū"ti.

Suṇisāpissa attano koṭṭhāsaṁ Paccekabuddhassa datvā patthanaṁ paṭṭhapesi "ito paṭṭhāya evarūpaṁ chātakabhayaṁ na passeyyaṁ, ekañca me dhaññapiṭakaṁ purato ṭhapetvā sakalajambudīpavāsīnaṁ bījabhattaṁ dentiyāpi khīṇabhāvo mā paññāyittha, nibbattanibbattaṭṭhāne imeyeva sasurā hontu, ayameva sāmiko, ayameva dāso hotū"ti. Dāsopi attano koṭṭhāsaṁ Paccekabuddhassa datvā patthanaṁ

နိသိန္နဿ ပါဒေ ဓောဝိတွာ သုဝဏ္ဏပါဒပီဌေ ဌပေတွာ ဘတ္တပါတိမာဒါယ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တေ ဩကိရိ။ ဥပဍ္ဎာဝသေသေ ဘတ္တေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဟတ္ထေန ပတ္တံ ပိဒဟိ။ အထ နံ “ဘန္တေ ဧကာယ တဏ္ဍုလနာဠိယာ ပဉ္စန္နံ ဇနာနံ ပက္ကဩဒနဿ အယံ ဧကော ကောဋ္ဌာသော၊ ဣမံ ဒွိဓာ ကာတုံ န သက္ကာ။ မာ မယှံ ဣဓလောကေ သင်္ဂဟံ ကရောထ၊ အဟံ နိရဝသေသံ ဒါတုကာမောမှီ”တိ ဝတွာ သဗ္ဗံ ဘတ္တမဒါသိ။ ဒတွာ စ ပန ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ “မာ ဘန္တေ ပုန နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဧဝရူပံ ဆာတကဘယံ အဒ္ဒသံ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ ဗီဇဘတ္တံ ဒါတုံ သမတ္ထော ဘဝေယျံ၊ သဟတ္ထေန ကမ္မံ ကတွာ ဇီဝိကံ န ကပ္ပေယျံ၊ အဍ္ဎတေရသ ကောဋ္ဌသတာနိ သောဓာပေတွာ သီသံ နှာယိတွာ တေသံ ဒွါရေ နိသီဒိတွာ ဥဒ္ဓံ ဩလောကိတက္ခဏေယေဝ မေ ရတ္တသာလိဓာရာ ပတိတွာ သဗ္ဗကောဋ္ဌေ ပူရေယျုံ။ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ စ အယမေဝ ဘရိယာ အယမေဝ ပုတ္တော, အယမေဝ သုဏိသာ, အယမေဝ ဒါသော ဟောတူ”တိ။

ဘရိယာပိဿ “မမ သာမိကေ ဇိဃစ္ဆာယ ပီဠိယမာနေ န သက္ကာ မယာ ဘုဉ္ဇိတု”န္တိ စိန္တေတွာ အတ္တနော ကောဋ္ဌာသံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒတွာ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ “ဘန္တေ ဣဒါနိ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဧဝရူပံ ဆာတကဘယံ န ပဿေယျံ၊ ဘတ္တထာလိကံ ပုရတော ကတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ ဘတ္တံ ဒေန္တိယာပိ စ မေ ယာဝ န ဥဋ္ဌဟိဿာမိ၊ တာဝ ဂဟိတဂဟိတဋ္ဌာနံ ပူရိတမေဝ ဟောတု။ အယမေဝ သာမိကော, အယမေဝ ပုတ္တော, အယမေဝ သုဏိသာ, အယမေဝ ဒါသော ဟောတူ”တိ။ ပုတ္တောပိဿ အတ္တနော ကောဋ္ဌာသံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒတွာ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ “ဘန္တေ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဧဝရူပံ ဆာတကဘယံ န ပဿေယျံ၊ ဧကဉ္စ မေ သဟဿထဝိကံ ဂဟေတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ ကဟာပဏံ ဒေန္တဿာပိ အယံ သဟဿထဝိကာ ပရိပုဏ္ဏာဝ ဟောတု၊ ဣမေယေဝ မာတာပိတရော ဟောန္တု၊ အယံ ဘရိယာ, အယံ ဒါသော ဟောတူ”တိ။

သုဏိသာပိဿ အတ္တနော ကောဋ္ဌာသံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒတွာ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ဧဝရူပံ ဆာတကဘယံ န ပဿေယျံ၊ ဧကဉ္စ မေ ဓညပိဋကံ ပုရတော ဌပေတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ ဗီဇဘတ္တံ ဒေန္တိယာပိ ခီဏဘာဝေါ မာ ပညာယိတ္ထ၊ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဣမေယေဝ သသုရာ ဟောန္တု၊ အယမေဝ သာမိကော, အယမေဝ ဒါသော ဟောတူ”တိ။ ဒါသောပိ အတ္တနော ကောဋ္ဌာသံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဒတွာ ပတ္ထနံ

paṭṭhapesi “ito paṭṭhāya evarūpaṁ chātakabhayaṁ na passeyyaṁ, sabbe ime sāmikā hontu, kasantassa ca me ito tisso, etto tisso, majjhe ekāti dāru-ambaṇamattā satta satta sītāyo gacchantū”ti. So taṁ divasaṁ senāpatiṭṭhānaṁ patthetvā laddhuṁ samatthopi sāmikesu sinehena “imeyeva me sāmikā hontū”ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Paccekabuddho sabbesampi vacanāvasāne “evaṁ hotū”ti vatvā—

“Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, khippameva samijjhatu.
Sabbe pūrentu saṅkappā, cando pannaraso yathā.
Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ, khippameva samijjhatu.
Sabbe pūrentu saṅkappā, maṇi jotiraso yathā”ti—

Paccekabuddhagāthāhi anumodanaṁ katvā “mayā imesaṁ cittaṁ pasādetuṁ vaṭṭatī”ti cintetvā “yāva Gandhamādanapabbatā ime maṁ passantū”ti adhiṭṭhahitvā pakkāmi. Tepi oloketvāva aṭṭhaṁsu. So gantvā taṁ bhattaṁ pañcahi Paccekabuddhasatehi saddhiṁ saṁvibhaji. Taṁ tassānubhāvena sabbesampi pahoti. Te olokentāyeva aṭṭhaṁsu.

Atikkante pana majjhanhike seṭṭhibhariyā ukkhaliṁ dhovitvā pidahitvā ṭhapesi. Seṭṭhipi jighacchāya pīḷito nipajjitvā niddaṁ okkami. So sāyanhe pabujjhitvā bhariyaṁ āha “bhadde ativiya chātomhi, atthi nu kho ukkhaliyā tale jhāmakasitthānī”ti. Sā dhovitvā ukkhaliyā ṭhapitabhāvaṁ jānantīpi “natthī”ti avatvā “ukkhaliṁ vivaritvā ācikkhissāmī”ti uṭṭhāya ukkhalimūlaṁ gantvā ukkhaliṁ vivari, tāvadeva sumanamakulasadisavaṇṇassa bhattassa pūrā ukkhali pidhānaṁ ukkhipitvā aṭṭhāsi. Sā taṁ disvāva pītiyā phuṭṭhasarīrā seṭṭhiṁ āha “uṭṭhehi sāmi, ahaṁ ukkhaliṁ dhovitvā pidahiṁ, sā pana sumanamakulasadisavaṇṇassa bhattassa pūrā, puññāni nāma kattabbarūpāni, dānaṁ nāma kattabbayuttakaṁ. Uṭṭhehi sāmi bhuñjassū”ti. Sā dvinnaṁ pitāputtānaṁ bhattaṁ adāsi. Tesu bhutvā uṭṭhitesu suṇisāya saddhiṁ nisīditvā bhuñjitvā puṇṇassa bhattaṁ adāsi. Gahitagahitaṭṭhānaṁ na khīyati, kaṭacchunā sakiṁ gahitaṭṭhānameva paññāyati. Taṁdivasameva koṭṭhādayo pubbe pūritaniyāmeneva puna pūrayiṁsu. “Seṭṭhissa gehe bhattaṁ uppannaṁ, bījabhattehi atthikā āgantvā gaṇhantū”ti

ပဋ္ဌပေသိ “ဣတော ပဋ္ဌာယ ဧဝရူပံ ဆာတကဘယံ န ပဿေယျံ၊ သဗ္ဗေ ဣမေ သာမိကာ ဟောန္တု၊ ကသန္တဿ စ မေ ဣတော တိဿော, ဧတ္တော တိဿော, မဇ္ဈေ ဧကာတိ ဒါရုအမ္ဗဏမတ္တာ သတ္တ သတ္တ သီတာယော ဂစ္ဆန္တူ”တိ။ သော တံ ဒိဝသံ သေနာပတိဋ္ဌာနံ ပတ္ထေတွာ လဒ္ဓုံ သမတ္ထောပိ သာမိကေသု သိနေဟေန “ဣမေယေဝ မေ သာမိကာ ဟောန္တူ”တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဝစနာဝသာနေ “ဧဝံ ဟောတူ”တိ ဝတွာ—

“ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ ခိပ္ပမေဝ သမိဇ္ဈတု။
သဗ္ဗေ ပူရေန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ စန္ဒော ပန္နရသော ယထာ။

ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ ခိပ္ပမေဝ သမိဇ္ဈတု။
သဗ္ဗေ ပူရေန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ မဏိ ဇောတိရသော ယထာ”တိ—

ပစ္စေကဗုဒ္ဓဂါထာဟိ အနုမောဒနံ ကတွာ “မယာ ဣမေသံ စိတ္တံ ပသာဒေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ “ယာဝ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတာ ဣမေ မံ ပဿန္တူ”တိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ပက္ကာမိ။ တေပိ ဩလောကေတွာဝ အဋ္ဌံသု။ သော ဂန္တွာ တံ ဘတ္တံ ပဉ္စဟိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓသတေဟိ သဒ္ဓိံ သံဝိဘဇိ။ တံ တဿာနုဘာဝေန သဗ္ဗေသမ္ပိ ပဟောတိ။ တေ ဩလောကေန္တာယေဝ အဋ္ဌံသု။

အတိက္ကန္တေ ပန မဇ္ဈန္ဟိကေ သေဋ္ဌိဘရိယာ ဥက္ခလိံ ဓောဝိတွာ ပိဒဟိတွာ ဌပေသိ။ သေဋ္ဌိပိ ဇိဃစ္ဆာယ ပီဠိတော နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ သော သာယန္ဟေ ပဗုဇ္ဈိတွာ ဘရိယံ အာဟ “ဘဒ္ဒေ အတိဝိယ ဆာတောမှိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဥက္ခလိယာ တလေ ဈာမကသိတ္ထာနီ”တိ။ သာ ဓောဝိတွာ ဥက္ခလိယာ ဌပိတဘာဝံ ဇာနန္တီပိ “နတ္ထီ”တိ အဝတွာ “ဥက္ခလိံ ဝိဝရိတွာ အာစိက္ခိဿာမီ”တိ ဥဋ္ဌာယ ဥက္ခလိမူလံ ဂန္တွာ ဥက္ခလိံ ဝိဝရိ၊ တာဝဒေဝ သုမနမကုလသဒိသဝဏ္ဏဿ ဘတ္တဿ ပူရာ ဥက္ခလိ ပိဓာနံ ဥက္ခိပိတွာ အဋ္ဌာသိ။ သာ တံ ဒိသွာဝ ပီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရာ သေဋ္ဌိံ အာဟ “ဥဋ္ဌေဟိ သာမိ၊ အဟံ ဥက္ခလိံ ဓောဝိတွာ ပိဒဟိံ၊ သာ ပန သုမနမကုလသဒိသဝဏ္ဏဿ ဘတ္တဿ ပူရာ၊ ပုညာနိ နာမ ကတ္တဗ္ဗရူပါနိ၊ ဒါနံ နာမ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ။ ဥဋ္ဌေဟိ သာမိ ဘုဉ္ဇဿူ”တိ။ သာ ဒွိန္နံ ပိတာပုတ္တာနံ ဘတ္တံ အဒါသိ။ တေသု ဘုတွာ ဥဋ္ဌိတေသု သုဏိသာယ သဒ္ဓိံ နိသီဒိတွာ ဘုဉ္ဇိတွာ ပုဏ္ဏဿ ဘတ္တံ အဒါသိ။ ဂဟိတဂဟိတဋ္ဌာနံ န ခီယတိ၊ ကဋစ္ဆုနာ သကိံ ဂဟိတဋ္ဌာနမေဝ ပညာယတိ။ တံဒိဝသမေဝ ကောဋ္ဌာဒယော ပုဗ္ဗေ ပူရိတနိယာမေနေဝ ပုန ပူရယိံသု။ “သေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ ဘတ္တံ ဥပ္ပန္နံ၊ ဗီဇဘတ္တေဟိ အတ္ထိကာ အာဂန္တွာ ဂဏှန္တူ”တိ

nagare ghosanaṁ kāresi. Manussā tassa gehato bījabhattaṁ gaṇhiṁsu. Sakalajambudīpavāsino taṁ nissāya jīvitaṁ labhiṁsuyeva.

So tato cuto devaloke nibbattitvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Bhaddiyanagare seṭṭhikule nibbatti. Bhariyāpissa mahābhogakule nibbattitvā vayappattā tasseva gehaṁ agamāsi. Tassa taṁ pubbakammaṁ nissāya pacchāgehe pubbe vuttappakārā Meṇḍakā uṭṭhahiṁsu. Puttopi nesaṁ puttova, suṇisā suṇisāva, dāso dāsova ahosi. Athekadivasaṁ seṭṭhi attano puññaṁ vīmaṁsitukāmo aḍḍhaterasāni koṭṭhasatāni sodhāpetvā sīsaṁ nhāto dvāre nisīditvā uddhaṁ olokesi. Sabbānipi vuttappakārānaṁ rattasālīnaṁ pūrayiṁsu. So sesānampi puññāni vīmaṁsitukāmo bhariyañca puttādayo ca “tumhākampi puññāni vīmaṁsissathā”ti āha.

Athassa bhariyā sabbālaṅkārehi[1] alaṅkaritvā mahājanassa passantasseva taṇḍule mināpetvā[2] tehi bhattaṁ pacāpetvā dvārakoṭṭhake paññattāsane nisīditvā suvaṇṇakaṭacchuṁ ādāya “bhattena atthikā āgacchantū”ti ghosāpetvā āgatāgatānaṁ upanītabhājanāni pūretvā adāsi. Sakaladivasampi dentiyā kaṭacchunā gahitaṭṭhānameva paññāyati. Tassā pana purimabuddhānampi bhikkhusaṁghassa vāmahatthena ukkhaliṁ dakkhiṇahatthena kaṭacchuṁ gahetvā evameva patte pūretvā bhattassa dinnattā vāmahatthatalaṁ pūretvā padumalakkhaṇaṁ nibbatti, dakkhiṇahatthatalaṁ pūretvā candalakkhaṇaṁ nibbatti. Yasmā pana vāmahatthato dhammakaraṇaṁ[3] ādāya bhikkhusaṁghassa udakaṁ parissāvetvā dadamānā aparāparaṁ vicari, tenassā dakkhiṇapādatalaṁ pūretvā candalakkhaṇaṁ nibbatti, vāmapādatalaṁ pūretvā padumalakkhaṇaṁ nibbatti. Tassā iminā kāraṇena Candapadumāti nāmaṁ kariṁsu.

Puttopissa sīsaṁ nhāto sahassathavikaṁ ādāya “kahāpaṇehi atthikā āgacchantū”ti vatvā āgatāgatānaṁ gahitabhājanāni pūretvā adāsi. Thavikāya kahāpaṇasahassaṁ ahosiyeva. Suṇisāpissa sabbālaṅkārehi alaṅkaritvā vīhipiṭakaṁ ādāya ākāsaṅgaṇe nisinnā “bījabhattehi atthikā āgacchantū”ti vatvā āgatāgatānaṁ gahitabhājanāni pūretvā adāsi. Piṭakaṁ yathāpūritameva ahosi.

1. Sabbālaṅkāraṁ (Sī) 2. Taṇḍulaṁ ekanāḷimattaṁ gahetvā (Ka)
3. Dhammakarakaṁ (Ka)

နဂရေ ဃောသနံ ကာရေသိ။ မနုဿာ တဿ ဂေဟတော ဗီဇဘတ္တံ ဂဏှိံသု။ သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသိနော တံ နိဿာယ ဇီဝိတံ လဘိံသုယေဝ။

သော တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ ဘဒ္ဒိယနဂရေ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဘရိယာပိဿ မဟာဘောဂကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တာ တဿေဝ ဂေဟံ အဂမာသိ။ တဿ တံ ပုဗ္ဗကမ္မံ နိဿာယ ပစ္ဆာဂေဟေ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရာ မေဏ္ဍကာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ပုတ္တောပိ နေသံ ပုတ္တောဝ, သုဏိသာ သုဏိသာဝ, ဒါသော ဒါသောဝ အဟောသိ။ အထေကဒိဝသံ သေဋ္ဌိ အတ္တနော ပုညံ ဝီမံသိတုကာမော အဍ္ဎတေရသာနိ ကောဋ္ဌသတာနိ သောဓာပေတွာ သီသံ နှာတော ဒွါရေ နိသီဒိတွာ ဥဒ္ဓံ ဩလောကေသိ။ သဗ္ဗာနိပိ ဝုတ္တပ္ပကာရာနံ ရတ္တသာလီနံ ပူရယိံသု။ သော သေသာနမ္ပိ ပုညာနိ ဝီမံသိတုကာမော ဘရိယဉ္စ ပုတ္တာဒယော စ “တုမှာကမ္ပိ ပုညာနိ ဝီမံသိဿထာ”တိ အာဟ။

အထဿ ဘရိယာ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ[1] အလင်္ကရိတွာ မဟာဇနဿ ပဿန္တဿေဝ တဏ္ဍုလေ မိနာပေတွာ[2] တေဟိ ဘတ္တံ ပစာပေတွာ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ပညတ္တာသနေ နိသီဒိတွာ သုဝဏ္ဏကဋစ္ဆုံ အာဒါယ “ဘတ္တေန အတ္ထိကာ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ ဃောသာပေတွာ အာဂတာဂတာနံ ဥပနီတဘာဇနာနိ ပူရေတွာ အဒါသိ။ သကလဒိဝသမ္ပိ ဒေန္တိယာ ကဋစ္ဆုနာ ဂဟိတဋ္ဌာနမေဝ ပညာယတိ။ တဿာ ပန ပုရိမဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ဘိက္ခုသံဃဿ ဝါမဟတ္ထေန ဥက္ခလိံ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန ကဋစ္ဆုံ ဂဟေတွာ ဧဝမေဝ ပတ္တေ ပူရေတွာ ဘတ္တဿ ဒိန္နတ္တာ ဝါမဟတ္ထတလံ ပူရေတွာ ပဒုမလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဒက္ခိဏဟတ္ထတလံ ပူရေတွာ စန္ဒလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ယသ္မာ ပန ဝါမဟတ္ထတော ဓမ္မကရဏံ[3] အာဒါယ ဘိက္ခုသံဃဿ ဥဒကံ ပရိဿာဝေတွာ ဒဒမာနာ အပရာပရံ ဝိစရိ၊ တေနဿာ ဒက္ခိဏပါဒတလံ ပူရေတွာ စန္ဒလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဝါမပါဒတလံ ပူရေတွာ ပဒုမလက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿာ ဣမိနာ ကာရဏေန စန္ဒပဒုမာတိ နာမံ ကရိံသု။

ပုတ္တောပိဿ သီသံ နှာတော သဟဿထဝိကံ အာဒါယ “ကဟာပဏေဟိ အတ္ထိကာ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ ဝတွာ အာဂတာဂတာနံ ဂဟိတဘာဇနာနိ ပူရေတွာ အဒါသိ။ ထဝိကာယ ကဟာပဏသဟဿံ အဟောသိယေဝ။ သုဏိသာပိဿ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရိတွာ ဝီဟိပိဋကံ အာဒါယ အာကာသင်္ဂဏေ နိသိန္နာ “ဗီဇဘတ္တေဟိ အတ္ထိကာ အာဂစ္ဆန္တူ”တိ ဝတွာ အာဂတာဂတာနံ ဂဟိတဘာဇနာနိ ပူရေတွာ အဒါသိ။ ပိဋကံ ယထာပူရိတမေဝ အဟောသိ။

၁-သဗ္ဗာလင်္ကာရံ (သီ) ၂-တဏ္ဍုလံ ဧကနာဠိမတ္တံ ဂဟေတွာ (က) ၃-ဓမ္မကရကံ (သီ၊ သျာ)

Dāsopissa sabbālaṅkārehi alaṅkaritvā suvaṇṇayugesu suvaṇṇayottehi goṇe yojetvā suvaṇṇapatodayaṭṭhiṁ ādāya dvinnaṁ goṇānaṁ gandhapañcaṅgulikāni datvā visāṇesu suvaṇṇakosake paṭimuñcitvā khettaṁ gantvā pājesi. Ito tisso, etto tisso, majjhe ekāti satta sītā bhijjitvā agamaṁsu. Jambudīpavāsino bhattabījahiraññasuvaṇṇādīsu yathārucitaṁ seṭṭhigehatoyeva gaṇhiṁsu. Ime pañca mahāpuññā.

Evaṁ mahānubhāvo seṭṭhi "Satthā kira āgato"ti sutvā "Satthu paccuggamanaṁ karissāmī"ti nikkhamanto antarāmagge titthiye disvā tehi "kasmā tvaṁ gahapati kiriyavādo samāno akiriyavādassa samaṇassa Gotamassa santikaṁ gacchasī"ti nivāriyamānopi tesaṁ vacanaṁ anādiyitvā gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Athassa Satthā anupubbiṁ kathaṁ kathesi. So desanāvasāne sotāpattiphalaṁ patvā Satthu titthiyehi avaṇṇaṁ vatvā attano nivāritabhāvaṁ ārocesi. Atha naṁ Satthā "gahapati ime sattā nāma mahantampi attano dosaṁ na passanti, avijjamānampi paresaṁ dosaṁ vijjamānaṁ katvā tattha tattha bhusaṁ viya opunantī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

252. "Sudassaṁ vajjamaññesaṁ, attano pana duddasaṁ.
Paresaṁ hi so vajjāni, opunāti yathā bhusaṁ.
Attano pana chādeti, kaliṁva kitavā saṭho"ti.

Tattha **sudassaṁ vajjan**ti parassa aṇumattampi vajjaṁ khalitaṁ sudassaṁ sukheneva passituṁ sakkā, attano pana atimahantampi duddasaṁ. **Paresaṁ hī**ti teneva kāraṇena so puggalo saṁghamajjhādīsu paresaṁ vajjāni uccaṭṭhāne ṭhapetvā bhusaṁ opunanto viya opunāti. **Kaliṁva kitavā saṭho**ti ettha sakuṇesu aparajjhanabhāvena[1] attabhāvo kali nāma, sākhabhaṅgādikaṁ paṭicchādanaṁ kitavā nāma, sākuṇiko saṭho nāma. Yathā sakuṇaluddako sakuṇe gahetvā māretukāmo kitavā viya attabhāvaṁ paṭicchādeti, evaṁ attano vajjaṁ chādetīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Meṇḍakaseṭṭhivatthu dasamaṁ.

1. Aparajjhanavasena (Syā)

ဒါသောပိဿ သဗ္ဗာလင်္ကာရေဟိ အလင်္ကရိတွာ သုဝဏ္ဏယုဂေသု သုဝဏ္ဏယောတ္တေဟိ ဂေါဏေ ယောဇေတွာ သုဝဏ္ဏပတောဒယဋ္ဌိံ အာဒါယ ဒွိန္နံ ဂေါဏာနံ ဂန္ဓပဉ္စင်္ဂုလိကာနိ ဒတွာ ဝိသာဏေသု သုဝဏ္ဏကောသကေ ပဋိမုဉ္စိတွာ ခေတ္တံ ဂန္တွာ ပါဇေသိ။ ဣတော တိဿော, ဧတ္တော တိဿော, မဇ္ဈေ ဧကာတိ သတ္တ သီတာ ဘိဇ္ဇိတွာ အဂမံသု။ ဇမ္ဗုဒီပဝါသိနော ဘတ္တဗီဇဟိရညသုဝဏ္ဏာဒီသု ယထာရုစိတံ သေဋ္ဌိဂေဟတောယေဝ ဂဏှိံသု။ ဣမေ ပဉ္စ မဟာပုညာ။

ဧဝံ မဟာနုဘာဝေါ သေဋ္ဌိ "သတ္ထာ ကိရ အာဂတော"တိ သုတွာ "သတ္ထု ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရိဿာမီ"တိ နိက္ခမန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ တိတ္ထိယေ ဒိသွာ တေဟိ "ကသ္မာ တွံ ဂဟပတိ ကိရိယဝါဒေါ သမာနော အကိရိယဝါဒဿ သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆသီ"တိ နိဝါရိယမာနောပိ တေသံ ဝစနံ အနာဒိယိတွာ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထဿ သတ္ထာ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေသိ။ သော ဒေသနာဝသာနေ သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ သတ္ထု တိတ္ထိယေဟိ အဝဏ္ဏံ ဝတွာ အတ္တနော နိဝါရိတဘာဝံ အာရောစေသိ။ အထ နံ သတ္ထာ "ဂဟပတိ ဣမေ သတ္တာ နာမ မဟန္တမ္ပိ အတ္တနော ဒေါသံ န ပဿန္တိ၊ အဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ပရေသံ ဒေါသံ ဝိဇ္ဇမာနံ ကတွာ တတ္ထ တတ္ထ ဘုသံ ဝိယ ဩပုနန္တီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၅၂။ "သုဒဿံ ဝဇ္ဇမညေသံ၊ အတ္တနော ပန ဒုဒ္ဒသံ။
ပရေသံ ဟိ သော ဝဇ္ဇာနိ၊ ဩပုနာတိ ယထာ ဘုသံ။
အတ္တနော ပန ဆာဒေတိ၊ ကလိံဝ ကိတဝါ သဌော"တိ။

တတ္ထ **သုဒဿံ ဝဇ္ဇန္တိ** ပရဿ အဏုမတ္တမ္ပိ ဝဇ္ဇံ ခလိတံ သုဒဿံ သုခေနေဝ ပဿိတုံ သက္ကာ၊ အတ္တနော ပန အတိမဟန္တမ္ပိ ဒုဒ္ဒသံ။ **ပရေသံ ဟီ**တိ တေနေဝ ကာရဏေန သော ပုဂ္ဂလော သံဃမဇ္ဈာဒီသု ပရေသံ ဝဇ္ဇာနိ ဥစ္စဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ဘုသံ ဩပုနန္တော ဝိယ ဩပုနာတိ။ **ကလိံဝ ကိတဝါ သဌော**တိ ဧတ္ထ သကုဏေသု အပရဇ္ဈနဘာဝေန[၁] အတ္တဘာဝေါ ကလိ နာမ၊ သာခါဘင်္ဂါဒိကံ ပဋိစ္ဆာဒနံ ကိတဝါ နာမ၊ သာကုဏိကော သဌော နာမ။ ယထာ သကုဏလုဒ္ဒကော သကုဏေ ဂဟေတွာ မာရေတုကာမော ကိတဝါ ဝိယ အတ္တဘာဝံ ပဋိစ္ဆာဒေတိ၊ ဧဝံ အတ္တနော ဝဇ္ဇံ ဆာဒေတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ဒသမံ။

၁-အပရဇ္ဈနဝသေန (သျာ)

11. Ujjhānasaññittheravatthu

Paravajjānupassissāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Ujjhānasaññiṁ nāma ekaṁ theraṁ ārabbha kathesi.

So kira "ayaṁ evaṁ nivāseti, evaṁ pārupatī"ti bhikkhūnaṁ antarameva[1] gavesanto vicarati. Bhikkhū "asuko nāma bhante thero evaṁ karotī"ti Satthu ārocesuṁ. Satthā "bhikkhave vattasīse ṭhatvā evaṁ ovadanto ananupavādo. Yo pana niccaṁ ujjhānasaññitāya paresaṁ antaraṁ pariyesamāno evaṁ vatvā vicarati, tassa jhānādīsu ekopi viseso nuppajjati, kevalaṁ āsavāyeva vaḍḍhantī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

253. "Paravajjānupassissa, niccaṁ ujjhānasaññino.
Āsavā tassa vaḍḍhanti, ārā so āsavakkhayā"ti.

Tattha **ujjhānasaññino**ti evaṁ nivāsetabbaṁ evaṁ pārupitabbanti paresaṁ antaragavesitāya[2] ujjhānabahulassa puggalassa jhānādīsu ekadhammopi na vaḍḍhati, atha kho āsavāva tassa vaḍḍhanti. Teneva kāraṇena so arahattamaggasaṅkhātā āsavakkhayā ārā dūraṁ gatova[3] hotīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Ujjhānasaññittheravatthu ekādasamaṁ.

---

12. Subhaddaparibbājakavatthu

Ākāseti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Kusinārāyaṁ upavattane Mallānaṁ Sālavane parinibbānamañcake nipanno Subhaddaṁ paribbājakaṁ ārabbha kathesi.

So kira atīte kaniṭṭhabhātari ekasmiṁ sasse navakkhattuṁ aggadānaṁ dente dānaṁ dātuṁ anicchanto osakkitvā avasāne adāsi. Tasmā paṭhamabodhiyampi majjhimabodhiyampi Sattharaṁ daṭṭhuṁ nālattha. Pacchimabodhiyaṁ pana Satthu parinibbānakāle "ahaṁ tīsu pañhesu attano kaṅkhaṁ mahallake

---

1. Randhameva (Sī) 2. Randhagavesitāya (Sī) 3. Dūratova (Syā)

၁၁-ဥဇ္ဈာနသညိတ္ထေရဝတ္ထု

ပရဝဇ္ဇာနုပဿိဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥဇ္ဈာနသညိံ နာမ ဧကံ ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ “အယံ ဧဝံ နိဝါသေတိ၊ ဧဝံ ပါရုပတီ”တိ ဘိက္ခူနံ အန္တရမေဝ[၁] ဂဝေသန္တော ဝိစရတိ။ ဘိက္ခူ “အသုကော နာမ ဘန္တေ ထေရော ဧဝံ ကရောတီ”တိ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ ဝတ္တသီသေ ဌတွာ ဧဝံ ဩဝဒန္တော အနနုပဝါဒေါ။ ယော ပန နိစ္စံ ဥဇ္ဈာနသညိတာယ ပရေသံ အန္တရံ ပရိယေသမာနော ဧဝံ ဝတွာ ဝိစရတိ၊ တဿ ဈာနာဒီသု ဧကောပိ ဝိသေသော နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ ကေဝလံ အာသဝါယေဝ ဝဍ္ဎန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၅၃။ “ပရဝဇ္ဇာနုပဿိဿ၊ နိစ္စံ ဥဇ္ဈာနသညိနော။
အာသဝါ တဿ ဝဍ္ဎန္တိ၊ အာရာ သော အာသဝက္ခယာ”တိ။

တတ္ထ **ဥဇ္ဈာနသညိနော**တိ ဧဝံ နိဝါသေတဗ္ဗံ ဧဝံ ပါရုပိတဗ္ဗန္တိ ပရေသံ အန္တရဂဝေသိတာယ[၂] ဥဇ္ဈာနဗဟုလဿ ပုဂ္ဂလဿ ဈာနာဒီသု ဧကဓမ္မောပိ န ဝဍ္ဎတိ၊ အထ ခေါ အာသဝါဝ တဿ ဝဍ္ဎန္တိ။ တေနေဝ ကာရဏေန သော အရဟတ္တမဂ္ဂသင်္ခါတာ အာသဝက္ခယာ အာရာ ဒူရံ ဂတောဝ[၃] ဟောတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဥဇ္ဈာနသညိတ္ထေရဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

၁၂-သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထု

အာကာသေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ကုသိနာရာယံ ဥပဝတ္တနေ မလ္လာနံ သာလဝနေ ပရိနိဗ္ဗာနမဉ္စကေ နိပန္နော သုဘဒ္ဒံ ပရိဗ္ဗာဇကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ အတီတေ ကနိဋ္ဌဘာတရိ ဧကသ္မိံ သဿေ နဝက္ခတ္တုံ အဂ္ဂဒါနံ ဒေန္တေ ဒါနံ ဒါတုံ အနိစ္ဆန္တော ဩသက္ကိတွာ အဝသာနေ အဒါသိ။ တသ္မာ ပဌမဗောဓိယမ္ပိ မဇ္ဈိမဗောဓိယမ္ပိ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုံ နာလတ္ထ။ ပစ္ဆိမဗောဓိယံ ပန သတ္ထု ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ “အဟံ တီသု ပဉှေသု အတ္တနော ကင်္ခံ မဟလ္လကေ

၁-ရန္ဓမေဝ (သီ) ၂-ရန္ဓဂဝေသိတာယ (သီ) ၃-ဒူရတောဝ (သျာ)

paribbājake pucchitvā samaṇaṁ Gotamaṁ ‘daharo’ti saññāya na pucchiṁ, tassa ca dāni parinibbānakālo, pacchā me samaṇassa Gotamassa apucchitakāraṇā vippaṭisāro uppajjeyyā”ti Satthāraṁ upasaṅkamitvā Ānandattherena nivāriyamānopi Satthārā okāsaṁ katvā “Ānanda mā Subhaddaṁ nivārayi, pucchatu maṁ pañhan”ti vutte antosāṇiṁ pavisitvā heṭṭhāmañcake nisinno “bho samaṇa kiṁ nu kho ākāse padaṁ nāma atthi, ito bahiddhā samaṇo nāma atthi, saṅkhārā sassatā nāma atthī”ti ime pañhe pucchi. Athassa Satthā tesaṁ abhāvaṁ ācikkhanto imāhi gāthāhi dhammaṁ desesi—

254. Ākāseva padaṁ natthi, samaṇo natthi bāhire.
Papañcābhiratā pajā, nippapañcā Tathāgatā.

255. Ākāseva padaṁ natthi, samaṇo natthi bāhire.
Saṅkhārā sassatā natthi, natthi Buddhānamiñjitan”ti.

Tattha **padan**ti imasmiṁ ākāse vaṇṇasaṇṭhānavasena evarūpanti paññāpetabbaṁ kassaci padaṁ nāma natthi. **Bāhire**ti mama sāsanato bahiddhā maggaphalaṭṭho samaṇo nāma natthi. **Pajā**ti ayaṁ sattalokasaṅkhātā pajā taṇhādīsu papañcesuyevābhiratā. **Nippapañcā**ti bodhimūleyeva sabbapapañcānaṁ samucchinnattā nippapañcā Tathāgatā. **Saṅkhārā**ti pañcakkhandhā. Tesu hi ekopi sassato nāma natthi. **Iñjitan**ti Buddhānaṁ pana taṇhāmānādīsu iñjitesu yena saṅkhārā sassatāti gaṇheyya, taṁ ekaṁ iñjitampi nāma natthīti attho.

Desanāvasāne Subhaddo anāgāmiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāyapi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Subhaddaparibbājakavatthu dvādasamaṁ.

Malavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Aṭṭhārasamo vaggo.

ပရိဗ္ဗာဇကေ ပုစ္ဆိတွာ သမဏံ ဂေါတမံ ‘ဒဟရော’တိ သညာယ န ပုစ္ဆိံ၊ တဿ စ ဒါနိ ပရိနိဗ္ဗာနကာလော၊ ပစ္ဆာ မေ သမဏဿ ဂေါတမဿ အပုစ္ဆိတကာရဏာ ဝိပ္ပဋိသာရော ဥပ္ပဇ္ဇေယျာ”တိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာနန္ဒတ္ထေရေန နိဝါရိယမာနောပိ သတ္ထာရာ ဩကာသံ ကတွာ “အာနန္ဒ မာ သုဘဒ္ဒံ နိဝါရယိ၊ ပုစ္ဆတု မံ ပဉှ”န္တိ ဝုတ္တေ အန္တောသာဏိံ ပဝိသိတွာ ဟေဋ္ဌာမဉ္စကေ နိသိန္နော “ဘော သမဏ ကိံ နု ခေါ အာကာသေ ပဒံ နာမ အတ္ထိ၊ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ သမဏော နာမ အတ္ထိ၊ သင်္ခါရာ သဿတာ နာမ အတ္ထီ”တိ ဣမေ ပဉှေ ပုစ္ဆိ။ အထဿ သတ္ထာ တေသံ အဘာဝံ အာစိက္ခန္တော ဣမာဟိ ဂါထာဟိ ဓမ္မံ ဒေသေသိ—

၂၅၄။ “အာကာသေဝ ပဒံ နတ္ထိ၊ သမဏော နတ္ထိ ဗာဟိရေ။
ပပဉ္စာဘိရတာ ပဇာ၊ နိပ္ပပဉ္စာ တထာဂတာ။

၂၅၅။ အာကာသေဝ ပဒံ နတ္ထိ၊ သမဏော နတ္ထိ ဗာဟိရေ။
သင်္ခါရာ သဿတာ နတ္ထိ၊ နတ္ထိ ဗုဒ္ဓါနမိဉ္ဇိတ”န္တိ။

တတ္ထ **ပဒ**န္တိ ဣမသ္မိံ အာကာသေ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဝသေန ဧဝရူပန္တိ ပညာပေတဗ္ဗံ ကဿစိ ပဒံ နာမ နတ္ထိ။ **ဗာဟိရေ**တိ မမ သာသနတော ဗဟိဒ္ဓါ မဂ္ဂဖလဋ္ဌော သမဏော နာမ နတ္ထိ။ **ပဇာ**တိ အယံ သတ္တလောကသင်္ခါတာ ပဇာ တဏှာဒီသု ပပဉ္စေသုယေဝါဘိရတာ။ **နိပ္ပပဉ္စာ**တိ ဗောဓိမူလေယေဝ သဗ္ဗပပဉ္စာနံ သမုစ္ဆိန္နတ္တာ နိပ္ပပဉ္စာ တထာဂတာ။ **သင်္ခါရာ**တိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ။ တေသု ဟိ ဧကောပိ သဿတော နာမ နတ္ထိ။ **ဣဉ္ဇိတ**န္တိ ဗုဒ္ဓါနံ ပန တဏှာမာနာဒီသု ဣဉ္ဇိတေသု ယေန သင်္ခါရာ သဿတာတိ ဂဏှေယျုံ၊ တံ ဧကံ ဣဉ္ဇိတမ္ပိ နာမ နတ္ထီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သုဘဒ္ဒော အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

မလဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

အဋ္ဌာရသမော ဝဂ္ဂေါ။

19. Dhammaṭṭhavagga

1. Vinicchayamahāmattavatthu

Na tena hotīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Vinicchayamahāmatte ārabbha kathesi.

Ekadivasaṁ hi bhikkhū Sāvattiyaṁ Uttaradvāragāme piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkantā nagaramajjhena vihāraṁ āgacchanti. Tasmiṁ khaṇe megho uṭṭhāya pāvassi. Te sammukhāgataṁ vinicchayasālaṁ pavisitvā Vinicchayamahāmatte lañjaṁ gahetvā sāmike asāmike karonte disvā “aho ime adhammikā, mayaṁ pana ‘ime dhammena vinicchayaṁ karontī’ti saññino ahumhā”ti cintetvā vasse vigate vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisinnā tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā “na bhikkhave chandādivasikā hutvā sāhasena atthaṁ vinicchinantā dhammaṭṭhā nāma honti, aparādhaṁ pana anuvijjitvā aparādhānurūpaṁ asāhasena vinicchayaṁ karontā eva dhammaṭṭhā nāma hontī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

256. “Na tena hoti dhammaṭṭho, yenatthaṁ sāhasā[1] naye.
Yo ca atthaṁ anatthañca, ubho niccheyya paṇḍito.

257. Asāhasena dhammena, samena nayatī pare.
Dhammassa gutto medhāvī, ‘dhammaṭṭho’ti pavuccatī”ti.

Tattha **tenā**ti ettakeneva kāraṇena. **Dhammaṭṭho**ti rājā hi attano kātabbe vinicchayadhamme ṭhitopi dhammaṭṭho nāma na hoti. **Yenā**ti yena kāraṇena. **Atthan**ti otiṇṇaṁ vinicchitabbaṁ atthaṁ. **Sāhasā naye**ti chandādīsu patiṭṭhito sāhasena musāvādena viniccheyya. Yo hi chande patiṭṭhāya ñātīti vā mittoti vā musā vatvā[2] asāmikameva sāmikaṁ karoti, dose patiṭṭhāya attano verīnaṁ musā vatvā sāmikameva asāmikaṁ karoti, mohe patiṭṭhāya lañjaṁ gahetvā

1. Sahasā (Sī, Syā)
2. Attano ñātiṁ vā mittaṁ vā musā vatvā (Sī), attano ñātiṁ vā mittaṁ vā musāvādaṁ vatvā (Syā)

၁၉-ဓမ္မဋ္ဌဝဂ္ဂ

၁-ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တဝတ္ထု

န တေန ဟောတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသံ ဟိ ဘိက္ခူ သာဝတ္ထိယံ ဥတ္တရဒွါရဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာ နဂရမဇ္ဈေန ဝိဟာရံ အာဂစ္ဆန္တိ။ တသ္မိံ ခဏေ မေဃော ဥဋ္ဌာယ ပါဝဿိ။ တေ သမ္မုခါဂတံ ဝိနိစ္ဆယသာလံ ပဝိသိတွာ ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တေ လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ သာမိကေ အသာမိကေ ကရောန္တေ ဒိသွာ “အဟော ဣမေ အဓမ္မိကာ၊ မယံ ပန ‘ဣမေ ဓမ္မေန ဝိနိစ္ဆယံ ကရောန္တီ’တိ သညိနော အဟုမှာ”တိ စိန္တေတွာ ဝဿေ ဝိဂတေ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဆန္ဒာဒိဝသိကာ ဟုတွာ သာဟသေန အတ္ထံ ဝိနိစ္ဆိနန္တာ ဓမ္မဋ္ဌာ နာမ ဟောန္တိ၊ အပရာဓံ ပန အနုဝိဇ္ဇိတွာ အပရာဓာနုရူပံ အသာဟသေန ဝိနိစ္ဆယံ ကရောန္တာ ဧဝ ဓမ္မဋ္ဌာ နာမ ဟောန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၅၆။ “န တေန ဟောတိ ဓမ္မဋ္ဌော၊ ယေနတ္ထံ သာဟသာ[1] နယေ။
ယော စ အတ္ထံ အနတ္ထဉ္စ၊ ဥဘော နိစ္ဆေယျ ပဏ္ဍိတော။

၂၅၇။ အသာဟသေန ဓမ္မေန၊ သမေန နယတီ ပရေ။
ဓမ္မဿ ဂုတ္တော မေဓာဝီ၊ ‘ဓမ္မဋ္ဌော’တိ ပဝုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **တေနာ**တိ ဧတ္တကေနေဝ ကာရဏေန။ **ဓမ္မဋ္ဌော**တိ ရာဇာ ဟိ အတ္တနော ကာတဗ္ဗေ ဝိနိစ္ဆယဓမ္မေ ဌိတောပိ ဓမ္မဋ္ဌော နာမ န ဟောတိ။ **ယေနာ**တိ ယေန ကာရဏေန။ **အတ္ထန္တိ** ဩတိဏ္ဏံ ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗံ အတ္ထံ။ **သာဟသာ နယေ**တိ ဆန္ဒာဒီသု ပတိဋ္ဌိတော သာဟသေန မုသာဝါဒေန ဝိနိစ္ဆေယျ။ ယော ဟိ ဆန္ဒေ ပတိဋ္ဌာယ ဉာတီတိ ဝါ မိတ္တောတိ ဝါ မုသာ ဝတွာ[2] အသာမိကမေဝ သာမိကံ ကရောတိ၊ ဒေါသေ ပတိဋ္ဌာယ အတ္တနော ဝေရီနံ မုသာ ဝတွာ သာမိကမေဝ အသာမိကံ ကရောတိ၊ မောဟေ ပတိဋ္ဌာယ လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ

၁-သဟသာ (သီ၊ သျာ)
၂-အတ္တနော ဉာတိံ ဝါ မိတ္တံ ဝါ မုသာ ဝတွာ (သီ)၊ အတ္တနော ဉာတိံ ဝါ မိတ္တံ ဝါ မုသာဝါဒံ ဝတွာ (သျာ)

vinicchayakāle aññavihito viya ito cito ca olokento musā vatvā “iminā jitaṁ, ayaṁ parājito”ti paraṁ nīharati, bhaye patiṭṭhāya kassacideva issarajātikassa parājayaṁ pāpuṇantassāpi jayaṁ āropeti, ayaṁ sāhasena atthaṁ neti nāma. Eso dhammaṭṭho nāma na hotīti attho. **Atthaṁ anatthañcā**ti bhūtañca abhūtañca kāraṇaṁ. **Ubho niccheyyā**ti yo pana paṇḍito ubho atthānatthe vinicchinitvā vadati. **Asāhasenā**ti amusāvādena. **Dhammenā**ti vinicchayadhammena, na chandādivasena. **Samenā**ti aparādhānurūpeneva pare nayati, jayaṁ vā parājayaṁ vā pāpeti. **Dhammassa gutto**ti so dhammagutto dhammarakkhito dhammojapaññāya samannāgato medhāvī vinicchayadhamme ṭhitattā dhammaṭṭhoti pavuccatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Vinicchayamahāmattavatthu paṭhamaṁ.

---

2. Chabbaggiyavatthu

Na tena paṇḍito hotīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto chabbaggiye ārabbha kathesi.

Te kira vihārepi gāmepi bhattaggaṁ ākulaṁ karontā vicaranti. Athekadivase bhikkhū gāme bhattakiccaṁ katvā āgate[1] dahare sāmaṇere ca pucchiṁsu “kīdisaṁ āvuso bhattaggan”ti. Bhante mā pucchatha, chabbaggiyā “mayameva viyattā, mayameva paṇḍitā, ime paharitvā sīse kacavaraṁ ākiritvā nīharissāmā”ti vatvā amhe piṭṭhiyaṁ gahetvā kacavaraṁ okirantā bhattaggaṁ ākulaṁ akaṁsūti. Bhikkhū Satthu santikaṁ gantvā tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā “nāhaṁ bhikkhave bahuṁ bhāsitvā pare viheṭhayamānaṁ ‘paṇḍito’ti vadāmi, kheminaṁ pana averīnaṁ abhayameva paṇḍitoti vadāmī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

258. “Na tena paṇḍito hoti, yāvatā bahu bhāsati.
Khemī averī abhayo, ‘paṇḍito’ti pavuccatī”ti.

---

1. Āgatā (Sī)

ဝိနိစ္ဆယကာလေ အညဝိဟိတော ဝိယ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တော မုသာ ဝတွာ “ဣမိနာ ဇိတံ, အယံ ပရာဇိတော”တိ ပရံ နီဟရတိ၊ ဘယေ ပတိဋ္ဌာယ ကဿစိဒေဝ ဣဿရဇာတိကဿ ပရာဇယံ ပါပုဏန္တဿာပိ ဇယံ အာရောပေတိ၊ အယံ သာဟသေန အတ္ထံ နေတိ နာမ။ ဧသော ဓမ္မဋ္ဌော နာမ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ **အတ္ထံ အနတ္ထဉ္စာ**တိ ဘူတဉ္စ အဘူတဉ္စ ကာရဏံ။ **ဥဘော နိစ္ဆေယျာ**တိ ယော ပန ပဏ္ဍိတော ဥဘော အတ္ထာနတ္ထေ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ ဝဒတိ။ **အသာဟသေနာ**တိ အမုသာဝါဒေန။ **ဓမ္မေနာ**တိ ဝိနိစ္ဆယဓမ္မေန, န ဆန္ဒာဒိဝသေန။ **သမေနာ**တိ အပရာဓာနုရူပေနေဝ ပရေ နယတိ၊ ဇယံ ဝါ ပရာဇယံ ဝါ ပါပေတိ။ **ဓမ္မဿ ဂုတ္တော**တိ သော ဓမ္မဂုတ္တော ဓမ္မရက္ခိတော ဓမ္မောဇပညာယ သမန္နာဂတော မေဓာဝီ ဝိနိစ္ဆယဓမ္မေ ဌိတတ္တာ ဓမ္မဋ္ဌောတိ ပဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု

န တေန ပဏ္ဍိတော ဟောတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ ဝိဟာရေပိ ဂါမေပိ ဘတ္တဂ္ဂံ အာကုလံ ကရောန္တာ ဝိစရန္တိ။ အထေကဒိဝသေ ဘိက္ခူ ဂါမေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ အာဂတေ[၁] ဒဟရေ သာမဏေရေ စ ပုစ္ဆိံသု “ကီဒိသံ အာဝုသော ဘတ္တဂ္ဂ”န္တိ။ ဘန္တေ မာ ပုစ္ဆထ၊ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ “မယမေဝ ဝိယတ္တာ၊ မယမေဝ ပဏ္ဍိတာ၊ ဣမေ ပဟရိတွာ သီသေ ကစဝရံ အာကိရိတွာ နီဟရိဿာမာ”တိ ဝတွာ အမှေ ပိဋ္ဌိယံ ဂဟေတွာ ကစဝရံ ဩကိရန္တာ ဘတ္တဂ္ဂံ အာကုလံ အကံသူတိ။ ဘိက္ခူ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “နာဟံ ဘိက္ခဝေ ဗဟုံ ဘာသိတွာ ပရေ ဝိဟေဌယမာနံ ‘ပဏ္ဍိတော’တိ ဝဒါမိ၊ ခေမိနံ ပန အဝေရိနံ အဘယမေဝ ပဏ္ဍိတောတိ ဝဒါမီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၅၈။ “န တေန ပဏ္ဍိတော ဟောတိ၊ ယာဝတာ ဗဟု ဘာသတိ။
ခေမီ အဝေရီ အဘယော၊ ‘ပဏ္ဍိတော’တိ ပဝုစ္စတီ”တိ။

၁-အာဂတာ (သီ)

Tattha **yāvatā**ti yattakena kāraṇena saṁghamajjhādīsu bahuṁ katheti, tena paṇḍito nāma na hoti. Yo pana sayaṁ khemī pañcannaṁ verānaṁ abhāvena averī nibbhayo, yaṁ vā āgamma mahājanassa bhayaṁ na hoti, so paṇḍito nāma hotīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Chabbaggiyavatthu dutiyaṁ.

---

3. Ekudānattherakhīṇāsavavatthu

Na tāvatāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Ekudānattheraṁ nāma khīṇāsavaṁ ārabbha kathesi.

So kira ekakova ekasmiṁ vanasaṇḍe viharati, ekamevassa udānaṁ paguṇaṁ—

“Adhicetaso appamajjato,
Munino monapathesu sikkhato.
Sokā na bhavanti tādino,
Upasantassa sadā satīmato”ti[1].

So kira uposathadivasesu sayameva dhammassavanaṁ ghosetvā imaṁ gāthaṁ vadati. Pathavi-undriyanasaddo viya devatānaṁ sādhukārasaddo hoti. Athekasmiṁ uposathadivase pañcapañcasataparivārā dve tipiṭakadharā bhikkhū tassa vasanaṭṭhānaṁ agamaṁsu. So te disvāva tuṭṭhamānaso “sādhu vo kataṁ idha āgacchantehi, ajja mayaṁ tumhākaṁ dhammaṁ suṇissāmā”ti āha. Atthi[2] pana āvuso idha dhammaṁ sotukāmāti[3]. Atthi bhante, ayaṁ vanasaṇḍo dhammassavanadivase devatānaṁ sādhukārasaddena ekaninnādo hotīti. Tesu eko tipiṭakadharo dhammaṁ osāresi, eko kathesi. Ekadevatāpi sādhukāraṁ nādāsi. Te āhaṁsu “tvaṁ āvuso dhammassavanadivase imasmiṁ vanasaṇḍe devatā mahantena saddena sādhukāraṁ dentīti vadesi, kiṁ nāmetan”ti. Bhante aññesu divasesu sādhukārasaddena ekaninnādo eva hoti, na ajja

1. Vi 2. 77; Khu 1. 128 piṭṭhesu. 2. Natthi (Sī) 3. Sotāroti (Sī, Syā)

တတ္ထ **ယာဝတာ**တိ ယတ္တကေန ကာရဏေန သံဃမဇ္ဈာဒီသု ဗဟုံ ကထေတိ၊ တေန ပဏ္ဍိတော နာမ န ဟောတိ။ ယော ပန သယံ ခေမီ ပဉ္စန္နံ ဝေရာနံ အဘာဝေန အဝေရီ နိဗ္ဘယော၊ ယံ ဝါ အာဂမ္မ မဟာဇနဿ ဘယံ န ဟောတိ၊ သော ပဏ္ဍိတော နာမ ဟောတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ဧကုဒါနတ္ထေရခီဏာသဝဝတ္ထု

န တာဝတာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကုဒါနတ္ထေရံ နာမ ခီဏာသဝံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဧကကောဝ ဧကသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဝိဟရတိ၊ ဧကမေဝဿ ဥဒါနံ ပဂုဏံ—

“အဓိစေတသော အပ္ပမဇ္ဇတော၊
မုနိနော မောနပထေသု သိက္ခတော။
သောကာ န ဘဝန္တိ တာဒိနော၊
ဥပသန္တဿ သဒါ သတီမတော”တိ[၁]။

သော ကိရ ဥပေါသထဒိဝသေသု သယမေဝ ဓမ္မဿဝနံ ဃောသေတွာ ဣမံ ဂါထံ ဝဒတိ။ ပထဝိဥန္ဒြိယနသဒ္ဒေါ ဝိယ ဒေဝတာနံ သာဓုကာရသဒ္ဒေါ ဟောတိ။ အထေကသ္မိံ ဥပေါသထဒိဝသေ ပဉ္စပဉ္စသတပရိဝါရာ ဒွေ တိပိဋကဓရာ ဘိက္ခူ တဿ ဝသနဋ္ဌာနံ အဂမံသု။ သော တေ ဒိသွာဝ တုဋ္ဌမာနသော “သာဓု ဝေါ ကတံ ဣဓ အာဂစ္ဆန္တေဟိ၊ အဇ္ဇ မယံ တုမှာကံ ဓမ္မံ သုဏိဿာမာ”တိ အာဟ။ အတ္ထိ[၂] ပန အာဝုသော ဣဓ ဓမ္မံ သောတုကာမာတိ[၃]။ အတ္ထိ ဘန္တေ, အယံ ဝနသဏ္ဍော ဓမ္မဿဝနဒိဝသေ ဒေဝတာနံ သာဓုကာရသဒ္ဒေန ဧကနိန္နာဒေါ ဟောတီတိ။ တေသု ဧကော တိပိဋကဓရော ဓမ္မံ ဩသာရေသိ၊ ဧကော ကထေသိ။ ဧကဒေဝတာပိ သာဓုကာရံ နာဒါသိ။ တေ အာဟံသု “တွံ အာဝုသော ဓမ္မဿဝနဒိဝသေ ဣမသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဒေဝတာ မဟန္တေန သဒ္ဒေန သာဓုကာရံ ဒေန္တီတိ ဝဒေသိ၊ ကိံ နာမေတ”န္တိ။ ဘန္တေ အညေသု ဒိဝသေသု သာဓုကာရသဒ္ဒေန ဧကနိန္နာဒေါ ဧဝ ဟောတိ၊ န အဇ္ဇ

၁-ဝိ ၂-၇၇၊ ခု ၁-၁၂၈-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-နတ္ထိ (သီ) ၃-သောတာရောတိ (သီ၊ သျာ)

pana jānāmi “kimetan”ti. Tena hi āvuso tvaṁ tāva dhammaṁ kathehīti. So bījaniṁ gahetvā āsane nisinno tameva gāthaṁ vadesi. Devatā mahantena saddena sādhukāramadaṁsu. Atha nesaṁ parivārā bhikkhū ujjhāyiṁsu “imasmiṁ vanasaṇḍe devatā mukholokanena sādhukāraṁ dadanti, tipiṭakadharabhikkhūsu ettakaṁ bhaṇantesupi kiñci pasaṁsanamattampi[1] avatvā ekena mahallakattherena ekagāthāya kathitāya mahāsaddena sādhukāraṁ dadantī”ti. Tepi vihāraṁ gantvā Satthu tamatthaṁ ārocesuṁ.

Satthā “nāhaṁ bhikkhave yo bahumpi uggaṇhati vā bhāsati vā, taṁ dhammadharoti vadāmi. Yo pana ekampi gāthaṁ uggaṇhitvā saccāni paṭivijjhati, ayaṁ dhammadharo nāmā”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

259. “Na tāvatā dhammadharo, yāvatā bahu bhāsati.
Yo ca appampi sutvāna, dhammaṁ kāyena passati.
Sa ve dhammadharo hoti, yo dhammaṁ nappamajjatī”ti.

Tattha **yāvatā**ti yattakena uggahaṇadhāraṇavācanādinā kāraṇena bahuṁ bhāsati, tāvattakena dhammadharo na hoti, vaṁsānurakkhako pana paveṇipālako nāma hoti. **Yo ca appampī**ti yo pana appamattakampi sutvā dhammamanvāya atthamanvāya dhammānudhammappaṭipanno hutvā nāmakāyena dukkhādīni parijānanto catusaccadhammaṁ passati, sa ve dhammadharo hoti. **Yo dhammaṁ nappamajjatī**ti yopi āraddhavīriyo hutvā ajja ajjevāti paṭivedhaṁ ākaṅkhanto dhammaṁ nappamajjati, ayampi dhammadharoyevāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Ekudānakhīṇāsavattheravatthu tatiyaṁ.

---

4. Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu

Na tena thero so hotīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Lakuṇḍakabhaddiyattheraṁ ārabbha kathesi.

1. Vacanamattampi (Sī)

ပန ဇာနာမိ “ကိမေတ”န္တိ။ တေန ဟိ အာဝုသော တွံ တာဝ ဓမ္မံ ကထေဟီတိ။ သော ဗီဇနိံ ဂဟေတွာ အာသနေ နိသိန္နော တမေဝ ဂါထံ ဝဒေသိ။ ဒေဝတာ မဟန္တေန သဒ္ဒေန သာဓုကာရမဒံသု။ အထ နေသံ ပရိဝါရာ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု “ဣမသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ ဒေဝတာ မုခေါလောကနေန သာဓုကာရံ ဒဒန္တိ၊ တိပိဋကဓရဘိက္ခူသု ဧတ္တကံ ဘဏန္တေသုပိ ကိဉ္စိ ပသံသနမတ္တမ္ပိ[1] အဝတွာ ဧကေန မဟလ္လကတ္ထေရေန ဧကဂါထာယ ကထိတာယ မဟာသဒ္ဒေန သာဓုကာရံ ဒဒန္တီ”တိ။ တေပိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထု တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။

သတ္ထာ “နာဟံ ဘိက္ခဝေ ယော ဗဟုမ္ပိ ဥဂ္ဂဏှာတိ ဝါ ဘာသတိ ဝါ၊ တံ ဓမ္မဓရောတိ ဝဒါမိ။ ယော ပန ဧကမ္ပိ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ သစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ အယံ ဓမ္မဓရော နာမာ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၅၉။ “န တာဝတာ ဓမ္မဓရော၊ ယာဝတာ ဗဟု ဘာသတိ။
ယော စ အပ္ပမ္ပိ သုတွာန၊ ဓမ္မံ ကာယေန ပဿတိ။
သ ဝေ ဓမ္မဓရော ဟောတိ၊ ယော ဓမ္မံ နပ္ပမဇ္ဇတီ”တိ။

တတ္ထ **ယာဝတာ**တိ ယတ္တကေန ဥဂ္ဂဟဏဓာရဏဝါစနာဒိနာ ကာရဏေန ဗဟုံ ဘာသတိ၊ တာဝတ္တကေန ဓမ္မဓရော န ဟောတိ၊ ဝံသာနုရက္ခကော ပန ပဝေဏိပါလကော နာမ ဟောတိ။ **ယော စ အပ္ပမ္ပီ**တိ ယော ပန အပ္ပမတ္တကမ္ပိ သုတွာ ဓမ္မမန္ဝာယ အတ္ထမန္ဝာယ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပန္နော ဟုတွာ နာမကာယေန ဒုက္ခာဒီနိ ပရိဇာနန္တော စတုသစ္စဓမ္မံ ပဿတိ၊ သ ဝေ ဓမ္မဓရော ဟောတိ။ **ယော ဓမ္မံ နပ္ပမဇ္ဇတီ**တိ ယောပိ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဟုတွာ အဇ္ဇ အဇ္ဇေဝါတိ ပဋိဝေဓံ အာကင်္ခန္တော ဓမ္မံ နပ္ပမဇ္ဇတိ၊ အယမ္ပိ ဓမ္မဓရောယေဝါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဧကုဒါနခီဏာသဝတ္ထေရဝတ္ထု တတိယံ။

၄-လကုဏ္ဋကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု

န တေန ထေရော သော ဟောတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လကုဏ္ဋကဘဒ္ဒိယတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ဝစနမတ္တမ္ပိ (သီ)

Ekadivasaṁ hi tasmiṁ there Satthu upaṭṭhānaṁ gantvā pakkantamatte[1] tiṁsamattā āraññikā bhikkhū taṁ passantā eva āgantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdiṁsu. Satthā tesaṁ arahattūpanissayaṁ disvā imaṁ pañhaṁ pucchi "ito gataṁ ekaṁ theraṁ passathā"ti. Na passāma bhanteti. Kiṁ nu diṭṭho voti. Ekaṁ bhante sāmaṇeraṁ passimhāti. Na so bhikkhave sāmaṇero, thero eva soti. Ativiya khuddako bhanteti. "Nāhaṁ bhikkhave mahallakabhāvena therāsane nisinnamattakena theroti vadāmi. Yo pana saccāni paṭivijjhitvā mahājanassa ahiṁsakabhāve ṭhito, ayaṁ thero nāmā"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

260. "Na tena thero so hoti, yenassa palitaṁ siro.
Paripakko vayo tassa, 'moghajiṇṇo'ti vuccati.

261. Yamhi saccañca dhammo ca, ahiṁsā saṁyamo damo.
Sa ve vantamalo dhīro, 'thero'iti pavuccatī"ti.

Tattha **paripakko**ti pariṇato[2], vuḍḍhabhāvaṁ pattoti attho. **Moghajiṇṇo**ti anto therakarānaṁ dhammānaṁ abhāvena tucchajiṇṇo nāma. **Yamhi saccañca dhammo cā**ti yamhi pana puggale soḷasahākārehi paṭividdhattā catubbidhaṁ saccaṁ, ñāṇena sacchikatattā navavidho lokuttaradhammo ca atthi. **Ahiṁsā**ti ahiṁsanabhāvo. Desanāmattametaṁ, yamhi pana catubbidhāpi appamaññābhāvanā atthīti attho. **Saṁyamo damo**ti sīlañceva indriyasaṁvaro ca. **Vantamalo**ti maggañāṇena nīhaṭamalo. **Dhīro**ti dhitisampanno. **Thero**ti so imehi thirabhāvakārakehi samannāgatattā theroti vuccatīti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsūti.

Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu catutthaṁ.

---

1. Pakkamante (Sī) 2. Parijiṇṇo (Sī)

ဧကဒိဝသံ ဟိ တသ္မိံ ထေရေ သတ္ထု ဥပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ပက္ကန္တမတ္တေ[၁] တိံသမတ္တာ အာရညိကာ ဘိက္ခူ တံ ပဿန္တာ ဧဝ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေသံ အရဟတ္တူပနိဿယံ ဒိသွာ ဣမံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ “ဣတော ဂတံ ဧကံ ထေရံ ပဿထာ”တိ။ န ပဿာမ ဘန္တေတိ။ ကိံ နု ဒိဋ္ဌော ဝေါတိ။ ဧကံ ဘန္တေ သာမဏေရံ ပဿိမှာတိ။ န သော ဘိက္ခဝေ သာမဏေရော၊ ထေရော ဧဝ သောတိ။ အတိဝိယ ခုဒ္ဒကော ဘန္တေတိ။ “နာဟံ ဘိက္ခဝေ မဟလ္လကဘာဝေန ထေရာသနေ နိသိန္နမတ္တကေန ထေရောတိ ဝဒါမိ။ ယော ပန သစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ မဟာဇနဿ အဟိံသကဘာဝေ ဌိတော၊ အယံ ထေရော နာမာ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၆၀။ “န တေန ထေရော သော ဟောတိ၊ ယေနဿ ပလိတံ သိရော။
ပရိပက္ကော ဝယော တဿ၊ ‘မောဃဇိဏ္ဏော’တိ ဝုစ္စတိ။

၂၆၁။ ယမှိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စ၊ အဟိံသာ သံယမော ဒမော။
သ ဝေ ဝန္တမလော ဓီရော၊ ‘ထေရော’ဣတိ ပဝုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **ပရိပက္ကော**တိ ပရိဏတော[၂]၊ ဝုဍ္ဎဘာဝံ ပတ္တောတိ အတ္ထော။ **မောဃဇိဏ္ဏော**တိ အန္တော ထေရကရာနံ ဓမ္မာနံ အဘာဝေန တုစ္ဆဇိဏ္ဏော နာမ။ **ယမှိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စာ**တိ ယမှိ ပန ပုဂ္ဂလေ သောဠသဟာကာရေဟိ ပဋိဝိဒ္ဓတ္တာ စတုဗ္ဗိဓံ သစ္စံ, ဉာဏေန သစ္ဆိကတတ္တာ နဝဝိဓော လောကုတ္တရဓမ္မော စ အတ္ထိ။ **အဟိံသာ**တိ အဟိံသနဘာဝေါ။ ဒေသနာမတ္တမေတံ၊ ယမှိ ပန စတုဗ္ဗိဓာပိ အပ္ပမညာဘာဝနာ အတ္ထီတိ အတ္ထော။ **သံယမော ဒမော**တိ သီလဉ္စေဝ ဣန္ဒြိယသံဝရော စ။ **ဝန္တမလော**တိ မဂ္ဂဉာဏေန နီဟဋမလော။ **ဓီရော**တိ ဓိတိသမ္ပန္နော။ **ထေရော**တိ သော ဣမေဟိ ထိရဘာဝကာရကေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ ထေရောတိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၁-ပက္ကမန္တေ (သီ) ၂-ပရိဇိဏ္ဏော (သီ)

5. Sambahulabhikkhuvatthu

Na vākkaraṇamattenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahule bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye dahare ceva sāmaṇere ca attano dhammācariyānameva cīvararajanādīni veyyāvaccāni karonte disvā ekacce therā cintayiṁsu "mayampi byañjanasamaye kusalā, amhākameva kiñci natthi. Yaṁnūna mayaṁ Satthāraṁ upasaṅkamitvā evaṁ vadeyyāma 'bhante mayaṁ byañjanasamaye kusalā, aññesaṁ santike dhammaṁ uggaṇhitvāpi imesaṁ santike asodhetvā mā sajjhāyitthāti daharasāmaṇere āṇāpethā'ti. Evañhi amhākaṁ lābhasakkāro vaḍḍhissatī"ti. Te Satthāraṁ upasaṅkamitvā tathā vadiṁsu.

Satthā tesaṁ vacanaṁ sutvā "imasmiṁ sāsane paveṇivaseneva evaṁ vattuṁ labhati, ime pana lābhasakkāre nissitāti ñatvā ahaṁ tumhe vākkaraṇamattena sādhurūpāti na vadāmi. Yassa panete issādayo dhammā arahattamaggena samucchinnā, eso eva sādhurūpo"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

262. "Na vākkaraṇamattena, vaṇṇapokkharatāya vā.
Sādhurūpo naro hoti, issukī maccharī saṭho.

263. Yassa cetaṁ samucchinnaṁ, mūlaghaccaṁ samūhataṁ.
Sa vantadoso medhāvī, sādhurūpoti vuccatī"ti.

Tattha **na vākkaraṇamattenā**ti vacīkaraṇamattena saddalakkhaṇasampannavacanamattena. **Vaṇṇapokkharatāya vā**ti sarīravaṇṇassa manāpabhāvena vā. **Naro**ti ettakeneva kāraṇena paralābhādīsu issāmanako pañcavidhena maccherena samannāgato kerāṭikabhāvena[1] saṭho naro sādhurūpo na hoti. **Yassa cetan**ti yassa ca puggalassetaṁ issādidosajātaṁ arahattamaggañāṇena samūlakaṁ chinnaṁ, mūlaghātaṁ katvā

1. Kerāṭikapakkhabhajanena (Sī, Syā)

၅-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု

န ဝါက္ကရဏမတ္တေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ဒဟရေ စေဝ သာမဏေရေ စ အတ္တနော ဓမ္မာစရိယာနမေဝ စီဝရရဇနာဒီနိ ဝေယျာဝစ္စာနိ ကရောန္တေ ဒိသွာ ဧကစ္စေ ထေရာ စိန္တယိံသု "မယမ္ပိ ဗျဉ္ဇနသမယေ ကုသလာ၊ အမှာကမေဝ ကိဉ္စိ နတ္ထိ။ ယံနူန မယံ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝံ ဝဒေယျာမ 'ဘန္တေ မယံ ဗျဉ္ဇနသမယေ ကုသလာ၊ အညေသံ သန္တိကေ ဓမ္မံ ဥဂ္ဂဏှိတွာပိ ဣမေသံ သန္တိကေ အသောဓေတွာ မာ သဇ္ဈာယိတ္ထာတိ ဒဟရသာမဏေရေ အာဏာပေထာ'တိ။ ဧဝဉှိ အမှာကံ လာဘသက္ကာရော ဝဍ္ဎိဿတီ"တိ။ တေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ တထာ ဝဒိံသု။

သတ္ထာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ "ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဝေဏိဝသေနေဝ ဧဝံ ဝတ္တုံ လဗ္ဘတိ၊ ဣမေ ပန လာဘသက္ကာရေ နိဿိတာတိ ဉတွာ အဟံ တုမှေ ဝါက္ကရဏမတ္တေန သာဓုရူပါတိ န ဝဒါမိ။ ယဿ ပနေတေ ဣဿာဒယော ဓမ္မာ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သမုစ္ဆိန္နာ၊ ဧသော ဧဝ သာဓုရူပေါ"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၆၂။ "န ဝါက္ကရဏမတ္တေန၊ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ ဝါ။
သာဓုရူပေါ နရော ဟောတိ၊ ဣဿုကီ မစ္ဆရီ သဌော။

၂၆၃။ ယဿ စေတံ သမုစ္ဆိန္နံ၊ မူလဃစ္စံ သမူဟတံ။
သ ဝန္တဒေါသော မေဓာဝီ၊ သာဓုရူပေါတိ ဝုစ္စတီ"တိ။

တတ္ထ **န ဝါက္ကရဏမတ္တေနာ**တိ ဝစီကရဏမတ္တေန သဒ္ဒလက္ခဏသမ္ပန္နဝစနမတ္တေန။ **ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ ဝါ**တိ သရီရဝဏ္ဏဿ မနာပဘာဝေန ဝါ။ **နရော**တိ ဧတ္တကေနေဝ ကာရဏေန ပရလာဘာဒီသု ဣဿာမနကော ပဉ္စဝိဓေန မစ္ဆေရေန သမန္နာဂတော ကေရာဋိကဘာဝေန[၁] သဌော နရော သာဓုရူပေါ န ဟောတိ။ **ယဿ စေတ**န္တိ ယဿ စ ပုဂ္ဂလဿေတံ ဣဿာဒိဒေါသဇာတံ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန သမူလကံ ဆိန္နံ၊ မူလဃာတံ ကတွာ

၁-ကေရာဋိကပက္ခဘဇနေန (သီ၊ သျာ)

samūhataṁ, so vantadoso dhammojapaññāya samannāgato sādhurūpoti vuccatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sambahulabhikkhuvatthu pañcamaṁ.

---

6. Hatthakavatthu

Na muṇḍakena samaṇoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto Hatthakaṁ ārabbha kathesi.

So kira vādakkhitto "tumhe asukavelāya asukaṭṭhānaṁ nāma āgaccheyyātha, vādaṁ karissāmā"ti vatvā puretarameva tattha gantvā "passatha, titthiyā mama bhayena nāgatā, esova pana nesaṁ parājayo"ti-ādīni vatvā vādakkhitto aññenaññaṁ paṭicaranto vicarati. Satthā "Hatthako kira evaṁ karotī"ti sutvā taṁ pakkosāpetvā "saccaṁ kira tvaṁ Hatthaka evaṁ karosī"ti pucchitvā "saccan"ti vutte "kasmā evaṁ karosi. Evarūpañhi musāvādaṁ karonto sīsamuṇḍanādimatteneva[1] samaṇo nāma na hoti. Yo pana aṇūni vā thūlāni vā pāpāni sametvā ṭhito, ayameva samaṇo"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

264. "Na muṇḍakena samaṇo, abbato alikaṁ bhaṇaṁ.
Icchālobhasamāpanno, samaṇo kiṁ bhavissati.

256. Yo ca sameti pāpāni, aṇuṁ thūlāni sabbaso.
Samitattā hi pāpānaṁ, 'samaṇo'ti pavuccatī"ti.

Tattha **muṇḍakenā**ti sīsamuṇḍanamattena. **Abbato**ti sīlavatena ca dhutaṅgavatena ca virahito. **Alikaṁ bhaṇan**ti musāvādaṁ bhaṇanto asampattesu[2] ārammaṇesu icchāya pattesu ca[3] lobhena samannāgato samaṇo nāma kiṁ bhavissati. **Sametī**ti yo ca parittāni

1. Sīsamuṇḍanādinā vicaraṇamatteneva (Sī) 2. Appamattesu (Ka)
3. Mahattesu ca (Ka)

သမူဟတံ၊ သော ဝန္တဒေါသော ဓမ္မောဇပညာယ သမန္နာဂတော သာဓု-ရူပေါတိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ဟတ္ထကဝတ္ထု

န မုဏ္ဍကေန သမဏောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော ဟတ္ထကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဝါဒက္ခိတ္တော “တုမှေ အသုကဝေလာယ အသုကဋ္ဌာနံ နာမ အာဂစ္ဆေယျာထ၊ ဝါဒံ ကရိဿာမာ”တိ ဝတွာ ပုရေတရမေဝ တတ္ထ ဂန္တွာ “ပဿထ, တိတ္ထိယာ မမ ဘယေန နာဂတာ၊ ဧသောဝ ပန နေသံ ပရာ-ဇယော”တိအာဒီနိ ဝတွာ ဝါဒက္ခိတ္တော အညေနညံ ပဋိစရန္တော ဝိစရတိ။ သတ္ထာ “ဟတ္ထကော ကိရ ဧဝံ ကရောတီ”တိ သုတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဟတ္ထက ဧဝံ ကရောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ “ကသ္မာ ဧဝံ ကရောသိ။ ဧဝရူပဉှိ မုသာဝါဒံ ကရောန္တော သီသမုဏ္ဍနာဒိမတ္တေနေဝ[1] သမဏော နာမ န ဟောတိ။ ယော ပန အဏူနိ ဝါ ထူလာနိ ဝါ ပါပါနိ သမေတွာ ဌိတော၊ အယမေဝ သမဏော”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၆၄။ “န မုဏ္ဍကေန သမဏော၊ အဗ္ဗတော အလိကံ ဘဏံ။
ဣစ္ဆာလောဘသမာပန္နော၊ သမဏော ကိံ ဘဝိဿတိ။

၂၆၅။ ယော စ သမေတိ ပါပါနိ၊ အဏုံ ထူလာနိ သဗ္ဗသော။
သမိတတ္တာ ဟိ ပါပါနံ၊ ‘သမဏော’တိ ပဝုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **မုဏ္ဍကေနာ**တိ သီသမုဏ္ဍနမတ္တေန။ **အဗ္ဗတော**တိ သီလဝတေန စ ဓုတင်္ဂဝတေန စ ဝိရဟိတော။ **အလိကံ ဘဏ**န္တိ မုသာဝါဒံ ဘဏန္တော အသမ္ပတ္တေသု[2] အာရမ္မဏေသု ဣစ္ဆာယ ပတ္တေသု စ[3] လောဘေန သမန္နာ-ဂတော သမဏော နာမ ကိံ ဘဝိဿတိ။ **သမေတီ**တိ ယော စ ပရိတ္တာနိ

၁-သီသမုဏ္ဍနာဒိနာ ဝိစရဏမတ္တေနေဝ (သီ) ၂-အပ္ပမတ္တေသု (က) ၃-မဟတ္တေသု စ (က)

vā mahantāni vā pāpāni vūpasameti, so tesaṁ samitattā samaṇoti pavuccatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Hatthakavatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Aññatarabrāhmaṇavatthu

Na tena bhikkhu so hotīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

So kira bāhirasamaye pabbajitvā bhikkhaṁ caranto cintesi “samaṇo Gotamo attano sāvake bhikkhāya caraṇena[1] ‘bhikkhū’ti vadati, mampi[2] ‘bhikkhū’ti vattuṁ vaṭṭatī”ti. So Satthāraṁ upasaṅkamitvā “bho Gotama ahampi bhikkhaṁ caritvā jīvāmi, mampi[3] ‘bhikkhū’ti vadehī”ti āha. Atha naṁ Satthā “nāhaṁ brāhmaṇa bhikkhanamattena bhikkhūti vadāmi. Na hi vissaṁ dhammaṁ samādāya vattanto bhikkhu nāma hoti. Yo pana sabbasaṅkhāresu saṅkhāya carati, so bhikkhu nāmā”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

266. “Na tena bhikkhu so hoti, yāvatā bhikkhate pare.
Vissaṁ dhammaṁ samādāya, bhikkhu hoti na tāvatā.

267. Yodha puññañca pāpañca, bāhetvā brahmacariyavā.
Saṅkhāya loke carati, sa ve ‘bhikkhū’ti vuccatī”ti.

Tattha **yāvatā**ti yattakena pare bhikkhate, tena bhikkhanamattena bhikkhu nāma na hoti. **Vissan**ti visamaṁ dhammaṁ, vissagandhaṁ vā kāyakammādikaṁ dhammaṁ samādāya caranto bhikkhu nāma na hoti. **Yodhā**ti yo idha sāsane ubhayampetaṁ puññañca pāpañca maggabrahmacariyena bāhetvā panuditvā[4] brahmacariyavā hoti. **Saṅkhāyā**ti ñāṇena. **Loke**ti khandhādiloke “ime ajjhattikā khandhā, ime bāhirā”ti evaṁ sabbepi dhamme

1. Carante (Syā, Ka) 2. Mamampi (Sī)
3. Mayhampi (Sī) 4. Opuṇāpetvā (Sī)

ဝါ မဟန္တာနိ ဝါ ပါပါနိ ဝူပသမေတိ၊ သော တေသံ သမိတတ္တာ သမဏောတိ ပဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဟတ္ထကဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

န တေန ဘိက္ခု သော ဟောတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဗာဟိရသမယေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဘိက္ခံ စရန္တော စိန္တေသိ “သမဏော ဂေါတမော အတ္တနော သာဝကေ ဘိက္ခာယ စရဏေန[၁] ‘ဘိက္ခူ’တိ ဝဒတိ၊ မမ္ပိ[၂] ‘ဘိက္ခူ’တိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘော ဂေါတမ အဟမ္ပိ ဘိက္ခံ စရိတွာ ဇီဝါမိ၊ မမ္ပိ[၃] ‘ဘိက္ခူ’တိ ဝဒေဟီ”တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ “နာဟံ ဗြာဟ္မဏ ဘိက္ခနမတ္တေန ဘိက္ခူတိ ဝဒါမိ။ န ဟိ ဝိဿံ ဓမ္မံ သမာဒါယ ဝတ္တန္တော ဘိက္ခု နာမ ဟောတိ။ ယော ပန သဗ္ဗသင်္ခါရေသု သင်္ခါယ စရတိ၊ သော ဘိက္ခု နာမာ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၆၆။ “န တေန ဘိက္ခု သော ဟောတိ၊ ယာဝတာ ဘိက္ခတေ ပရေ။
ဝိဿံ ဓမ္မံ သမာဒါယ၊ ဘိက္ခု ဟောတိ န တာဝတာ။

၂၆၇။ ယောဓ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ၊ ဗာဟေတွာ ဗြဟ္မစရိယဝါ။
သင်္ခါယ လောကေ စရတိ၊ သ ဝေ ‘ဘိက္ခူ’တိ ဝုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **ယာဝတာ**တိ ယတ္တကေန ပရေ ဘိက္ခတေ၊ တေန ဘိက္ခနမတ္တေန ဘိက္ခု နာမ န ဟောတိ။ **ဝိဿ**န္တိ ဝိသမံ ဓမ္မံ၊ ဝိဿဂန္ဓံ ဝါ ကာယကမ္မာဒိကံ ဓမ္မံ သမာဒါယ စရန္တော ဘိက္ခု နာမ န ဟောတိ။ **ယောဓာ**တိ ယော ဣဓ သာသနေ ဥဘယမ္ပေတံ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယေန ဗာဟေတွာ ပနုဒိတွာ[၄] ဗြဟ္မစရိယဝါ ဟောတိ။ **သင်္ခါယာ**တိ ဉာဏေန။ **လောကေ**တိ ခန္ဓာဒိလောကေ “ဣမေ အဇ္ဈတ္တိကာ ခန္ဓာ, ဣမေ ဗာဟိရာ”တိ ဧဝံ သဗ္ဗေပိ ဓမ္မေ

၁-စရန္တေ (သျာ၊ က) ၂-မမမ္ပိ (သီ) ၃-မယှမ္ပိ (သီ) ၄-ဩပုဏာပေတွာ (သီ)

jānitvā carati, so tena ñāṇena kilesānaṁ bhinnattā "bhikkhū"ti vuccatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Aññatarabrāhmaṇavatthu sattamaṁ.

---

8. Titthiyavatthu

Na monenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto titthiye ārabbha kathesi.

Te kira bhuttaṭṭhānesu manussānaṁ "khemaṁ hotu, sukhaṁ hotu, āyu vaḍḍhatu, asukaṭṭhāne nāma kalalaṁ atthi, asukaṭṭhāne nāma kaṇṭako atthi, evarūpaṁ ṭhānaṁ gantuṁ na vaṭṭatī"ti-ādinā nayena maṅgalaṁ vatvā pakkamanti. Bhikkhū pana paṭhamabodhiyaṁ anumodanādīnaṁ ananuññātakāle bhattagge manussānaṁ anumodanaṁ akatvā pakkamanti. Manussā "titthiyānaṁ santikā maṅgalaṁ suṇāma, bhaddantā pana tuṇhībhūtā pakkamantī"ti ujjhāyiṁsu. Bhikkhū tamatthaṁ Satthu ārocesuṁ. Satthā "bhikkhave ito paṭṭhāya bhattaggādīsu yathāsukhaṁ anumodanaṁ karotha, upanisinnakathaṁ karotha, dhammaṁ kathethā"ti anujāni. Te tathā kariṁsu. Manussā anumodanādīni suṇantā ussāhappattā bhikkhū nimantetvā sakkāraṁ karontā vicaranti. Titthiyā pana "mayaṁ Munino monaṁ karoma, samaṇassa Gotamassa sāvakā bhattaggādīsu mahākathaṁ kathentā vicarantī"ti ujjhāyiṁsu.

Satthā tamatthaṁ sutvā "nāhaṁ bhikkhave tuṇhībhāvamattena 'Munī'ti vadāmi. Ekacce hi ajānantā na kathenti, ekacce avisāradatāya, ekacce 'mā no imaṁ atisayatthaṁ aññe jāniṁsū'ti maccherena. Tasmā monamattena Muni na hoti, pāpavūpasamena pana Muni nāma hotī"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

268. "Na monena Munī hoti, mūḷharūpo aviddasu.
Yo ca tulaṁva paggayha, varamādāya paṇḍito.

ဇာနိတွာ စရတိ၊ သော တေန ဉာဏေန ကိလေသာနံ ဘိန္နတ္တာ "ဘိက္ခူ"တိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-တိတ္ထိယဝတ္ထု

န မောနေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တိတ္ထိယေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ ဘုတ္တဋ္ဌာနေသု မနုဿာနံ "ခေမံ ဟောတု, သုခံ ဟောတု, အာယု ဝဍ္ဎတု၊ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ ကလလံ အတ္ထိ၊ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ ကဏ္ဋကော အတ္ထိ၊ ဧဝရူပံ ဌာနံ ဂန္တုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိအာဒိနာ နယေန မင်္ဂလံ ဝတွာ ပက္ကမန္တိ။ ဘိက္ခူ ပန ပဌမဗောဓိယံ အနုမောဒနာဒီနံ အနနုညာတကာလေ ဘတ္တဂ္ဂေ မနုဿာနံ အနုမောဒနံ အကတွာ ပက္ကမန္တိ။ မနုဿာ "တိတ္ထိယာနံ သန္တိကာ မင်္ဂလံ သုဏာမ၊ ဘဒ္ဒန္တာ ပန တုဏှီဘူတာ ပက္ကမန္တီ"တိ ဥဇ္ဈာယိံသု။ ဘိက္ခူ တမတ္ထံ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ "ဘိက္ခဝေ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဘတ္တဂ္ဂါဒီသု ယထာသုခံ အနုမောဒနံ ကရောထ၊ ဥပနိသိန္နကထံ ကရောထ၊ ဓမ္မံ ကထေထာ"တိ အနုဇာနိ။ တေ တထာ ကရိံသု။ မနုဿာ အနုမောဒနာဒီနိ သုဏန္တာ ဥဿာဟပ္ပတ္တာ ဘိက္ခူ နိမန္တေတွာ သက္ကာရံ ကရောန္တာ ဝိစရန္တိ။ တိတ္ထိယာ ပန "မယံ မုနိနော မောနံ ကရောမ၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကာ ဘတ္တဂ္ဂါဒီသု မဟာကထံ ကထေန္တာ ဝိစရန္တီ"တိ ဥဇ္ဈာယိံသု။

သတ္ထာ တမတ္ထံ သုတွာ "နာဟံ ဘိက္ခဝေ တုဏှီဘာဝမတ္တေန 'မုနီ'တိ ဝဒါမိ။ ဧကစ္စေ ဟိ အဇာနန္တာ န ကထေန္တိ၊ ဧကစ္စေ အဝိသာရဒတာယ၊ ဧကစ္စေ 'မာ နော ဣမံ အတိသယတ္ထံ အညေ ဇာနိံသူ'တိ မစ္ဆေရေန။ တသ္မာ မောနမတ္တေန မုနိ န ဟောတိ၊ ပါပဝူပသမေန ပန မုနိ နာမ ဟောတီ"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၆၈။ "န မောနေန မုနီ ဟောတိ၊ မူဠှရူပေါ အဝိဒ္ဒသု။
ယော စ တုလံဝ ပဂ္ဂယှ၊ ဝရမာဒါယ ပဏ္ဍိတော။

269. Pāpāni parivajjeti, sa Munī tena so muni.
Yo munāti ubho loke, muni tena pavuccatī"ti.

Tattha **na monenā**ti kāmaṁ hi moneyyapaṭipadāsaṅkhātena maggañāṇamonena Muni nāma hoti, idha pana tuṇhībhāvaṁ sandhāya "monenā"ti vuttaṁ. **Mūḷharūpo**ti tuccharūpo. **Aviddasū**ti aviññū. Evarūpo hi tuṇhībhūtopi Muni nāma na hoti. Atha vā monena Muni nāma na hoti, tucchasabhāvo pana aviññū[1] ca hotīti attho. **Yo ca tulaṁva paggayhā**ti yathā hi tulaṁ gahetvā ṭhito atirekaṁ ce hoti, harati. Ūnaṁ ce hoti, pakkhipati. Evameva yo atirekaṁ haranto viya pāpaṁ harati parivajjeti, ūnake pakkhipanto viya kusalaṁ paripūreti. Evañca pana karonto sīlasamādhipaññāvimuttivimuttiñāṇadassanasaṅkhātaṁ varaṁ uttamameva ādāya pāpāni akusalakammāni parivajjeti. **Sa Munī**ti so Muni nāmāti attho. **Tena so Munī**ti kasmā pana so Munīti ce? Yaṁ heṭṭhā vuttakāraṇaṁ, tena so Munīti attho. **Yo munāti ubho loke**ti yo puggalo imasmiṁ khandhādiloke tulaṁ āropetvā minanto viya "ime ajjhattikā khandhā, ime bāhirā"ti-ādinā nayena ime ubho atthe munāti. **Munitena pavuccatī**ti tena kāraṇena Munīti vuccatiyevāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Titthiyavatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Bālisikavatthu

Na tena ariyo hotīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ ariyaṁ nāma Bālisikaṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasañhi Satthā tassa sotāpattimaggassūpanissayaṁ disvā Sāvatthiyā Uttaradvāragāme piṇḍāya caritvā bhikkhusaṁghaparivuto tato āgacchati. Tasmiṁ khaṇe so Bālisiko balisena macche gaṇhanto Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ disvā balisayaṭṭhiṁ chaḍḍetvā aṭṭhāsi. Satthā tassa

1. Aññāṇī (Syā, Ka)

၂၆၉။ ပါပါနိ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ သ မုနီ တေန သော မုနိ။
ယော မုနာတိ ဥဘော လောကေ၊ မုနိ တေန ပဝုစ္စတီ"တိ။

တတ္ထ **န မောနေနာ**တိ ကာမံ ဟိ မောနေယျပဋိပဒါသင်္ခါတေန မဂ္ဂဉာဏမောနေန မုနိ နာမ ဟောတိ၊ ဣဓ ပန တုဏှီဘာဝံ သန္ဓာယ "မောနေနာ"တိ ဝုတ္တံ။ **မူဠှရူပေါ**တိ တုစ္ဆရူပေါ။ **အဝိဒ္ဒသူ**တိ အဝိညူ။ ဧဝရူပေါ ဟိ တုဏှီဘူတောပိ မုနိ နာမ န ဟောတိ။ အထ ဝါ မောနေန မုနိ နာမ န ဟောတိ၊ တုစ္ဆသဘာဝေါ ပန အဝိညူ[၁] စ ဟောတီတိ အတ္ထော။ **ယော စ တုလံဝ ပဂ္ဂယှာ**တိ ယထာ ဟိ တုလံ ဂဟေတွာ ဌိတော အတိရေကံ စေ ဟောတိ၊ ဟရတိ။ ဦနံ စေ ဟောတိ၊ ပက္ခိပတိ။ ဧဝမေဝ ယော အတိရေကံ ဟရန္တော ဝိယ ပါပံ ဟရတိ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ ဦနကေ ပက္ခိပန္တော ဝိယ ကုသလံ ပရိပူရေတိ။ ဧဝဉ္စ ပန ကရောန္တော သီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနသင်္ခါတံ ဝရံ ဥတ္တမမေဝ အာဒါယ ပါပါနိ အကုသလကမ္မာနိ ပရိဝဇ္ဇေတိ။ **သ မုနီ**တိ သော မုနိ နာမာတိ အတ္ထော။ **တေန သော မုနီ**တိ ကသ္မာ ပန သော မုနီတိ စေ? ယံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တကာရဏံ၊ တေန သော မုနီတိ အတ္ထော။ **ယော မုနာတိ ဥဘော လောကေ**တိ ယော ပုဂ္ဂလော ဣမသ္မိံ ခန္ဓာဒိလောကေ တုလံ အာရောပေတွာ မိနန္တော ဝိယ "ဣမေ အဇ္ဈတ္တိကာ ခန္ဓာ, ဣမေ ဗာဟိရာ"တိအာဒိနာ နယေန ဣမေ ဥဘော အတ္ထေ မုနာတိ။ **မုနိ တေန ပဝုစ္စတီ**တိ တေန ကာရဏေန မုနီတိ ဝုစ္စတိယေဝါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

တိတ္ထိယဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-ဗာလိသိကဝတ္ထု

န တေန အရိယော ဟောတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ အရိယံ နာမ ဗာလိသိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသဉ္ဟိ သတ္ထာ တဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿူပနိဿယံ ဒိသွာ သာဝတ္ထိယာ ဥတ္တရဒွါရဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော တတော အာဂစ္ဆတိ။ တသ္မိံ ခဏေ သော ဗာလိသိကော ဗလိသေန မစ္ဆေ ဂဏှန္တော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ဒိသွာ ဗလိသယဋ္ဌိံ ဆဍ္ဍေတွာ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ တဿ

၁-အညာဏီ (သျာ၊ က)

aviduure ṭhāne nivattitvā ṭhito “tvaṁ kiṁnāmosī”ti Sāriputtattherādīnaṁ nāmāni pucchi. Tepi “ahaṁ Sāriputto, ahaṁ Moggallāno”ti attano attano nāmāni kathayiṁsu. Bālisiko cintesi “Satthā sabbesaṁ nāmāni pucchati, mamampi nāmaṁ pucchissati maññe”ti. Satthā tassa icchaṁ ñatvā “upāsaka tvaṁ konāmosī”ti pucchitvā “ahaṁ bhante ariyo nāmā”ti vutte “na upāsaka tādisā pāṇātipātino ariyā nāma honti, ariyā pana mahājanassa ahiṁsanabhāve ṭhitā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

270. “Na tena ariyo hoti, yena pāṇāni hiṁsati.
Ahiṁsā sabbapāṇānaṁ, ‘ariyo’ti pavuccatī”ti.

Tattha **ahiṁsā**ti ahiṁsanena. Idaṁ vuttaṁ hoti—yena hi pāṇāni hiṁsati, na tena kāraṇena ariyo hoti. Yo pana sabbapāṇānaṁ pāṇi-ādīhi ahiṁsanena mettādibhāvanāya patiṭṭhitattā hiṁsato ārāva ṭhito, ayaṁ ariyoti vuccatīti attho.

Desanāvasāne bālisiko sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Bālisikavatthu navamaṁ.

---

10. Sambahulasīlādisampannabhikkhuvatthu

Na sīlabbatamattenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahule sīlādisampanne bhikkhū ārabbha kathesi.

Tesu kira ekaccānaṁ evaṁ ahosi “mayaṁ sampannasīlā, mayaṁ dhutaṅgadharā, mayaṁ bahussutā, mayaṁ pantasenāsanavāsino, mayaṁ jhānalābhino, na amhākaṁ arahattaṁ dullabhaṁ, icchitadivaseyeva arahattaṁ pāpuṇissāmā”ti. Yepi tattha anāgāmino, tesampi etadahosi “na amhākaṁ idāni arahattaṁ dullabhan”ti. Te sabbepi ekadivasaṁ Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā nisinnā “api nu kho vo bhikkhave pabbajitakiccaṁ matthakaṁ pattan”ti Satthārā puṭṭhā evamāhaṁsu “bhante mayaṁ evarūpā evarūpā ca, tasmā ‘icchiticchitakkhaṇeyeva arahattaṁ pattuṁ samatthamhā’ti cintetvā viharāmā”ti.

အဝိဒူရေ ဌာနေ နိဝတ္တိတွာ ဌိတော “တွံ ကိံနာမောသီ”တိ သာရိပုတ္တတ္ထေရာဒီနံ နာမာနိ ပုစ္ဆိ။ တေပိ “အဟံ သာရိပုတ္တော, အဟံ မောဂ္ဂလ္လာနော”တိ အတ္တနော အတ္တနော နာမာနိ ကထယိံသု။ ဗာလိသိကော စိန္တေသိ “သတ္ထာ သဗ္ဗေသံ နာမာနိ ပုစ္ဆတိ၊ မမမ္ပိ နာမံ ပုစ္ဆိဿတိ မညေ”တိ။ သတ္ထာ တဿ ဣစ္ဆံ ဉတွာ “ဥပါသက တွံ ကောနာမောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “အဟံ ဘန္တေ အရိယော နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဥပါသက တာဒိသာ ပါဏာတိပါတိနော အရိယာ နာမ ဟောန္တိ၊ အရိယာ ပန မဟာဇနဿ အဟိံသနဘာဝေ ဌိတာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၇၀။ “န တေန အရိယော ဟောတိ၊ ယေန ပါဏာနိ ဟိံသတိ။
အဟိံသာ သဗ္ဗပါဏာနံ၊ ‘အရိယော’တိ ပဝုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **အဟိံသာ**တိ အဟိံသနေန။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယေန ဟိ ပါဏာနိ ဟိံသတိ၊ န တေန ကာရဏေန အရိယော ဟောတိ။ ယော ပန သဗ္ဗပါဏာနံ ပါဏိအာဒီဟိ အဟိံသနေန မေတ္တာဒိဘာဝနာယ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ ဟိံသတော အာရာဝ ဌိတော၊ အယံ အရိယောတိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗာလိသိကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဗာလိသိကဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-သမ္ဗဟုလသီလာဒိသမ္ပန္နဘိက္ခုဝတ္ထု

န သီလဗ္ဗတမတ္တေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ သီလာဒိသမ္ပန္နေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေသု ကိရ ဧကစ္စာနံ ဧဝံ အဟောသိ “မယံ သမ္ပန္နသီလာ, မယံ ဓုတင်္ဂဓရာ, မယံ ဗဟုဿုတာ, မယံ ပန္တသေနာသနဝါသိနော, မယံ ဈာနလာဘိနော၊ န အမှာကံ အရဟတ္တံ ဒုလ္လဘံ၊ ဣစ္ဆိတဒိဝသေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿာမာ”တိ။ ယေပိ တတ္ထ အနာဂါမိနော၊ တေသမ္ပိ ဧတဒဟောသိ “န အမှာကံ ဣဒါနိ အရဟတ္တံ ဒုလ္လဘ”န္တိ။ တေ သဗ္ဗေပိ ဧကဒိဝသံ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ နိသိန္နာ “အပိ နု ခေါ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ မတ္ထကံ ပတ္တ”န္တိ သတ္ထာရာ ပုဋ္ဌာ ဧဝမာဟံသု “ဘန္တေ မယံ ဧဝရူပါ ဧဝရူပါ စ၊ တသ္မာ ‘ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေယေဝ အရဟတ္တံ ပတ္တုံ သမတ္ထမှာ’တိ စိန္တေတွာ ဝိဟရာမာ”တိ။

Satthā tesaṁ vacanaṁ sutvā “bhikkhave bhikkhunā nāma parisuddhasīlādimattakena vā anāgāmisukhappattamattakena vā ‘appakaṁ no bhavadukkhan’ti vattuṁ[1] na vaṭṭati, āsavakkhayaṁ pana appatvā ‘sukhitomhī’ti cittaṁ na uppādetabban”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

271. “Na sīlabbatamattena, bāhusaccena vā pana.
Atha vā samādhilābhena, vivittasayanena vā.

272. Phusāmi nekkhammasukhaṁ, aputhujjanasevitaṁ.
Bhikkhu vissāsamāpādi, appatto āsavakkhayan”ti.

Tattha **sīlabbatamattenā**ti catupārisuddhisīlamattena vā terasadhutaṅgamattena vā. **Bāhusaccena vā**ti tiṇṇaṁ piṭakānaṁ uggahitamattena vā. **Samādhilābhenā**ti aṭṭhasamāpattiyā lābhena. **Nekkhammasukhan**ti anāgāmisukhaṁ. Taṁ[2] anāgāmisukhaṁ phusāmīti ettakamattena vā. **Aputhujjanasevitan**ti puthujjanehi asevitaṁ ariyasevitameva. **Bhikkhū**ti tesaṁ aññataraṁ ālapanto āha. **Vissāsamāpādī**ti vissāsaṁ na āpajjeyya. Idaṁ vuttaṁ hoti—bhikkhu iminā sampannasīlādibhāvamattakeneva “mayhaṁ bhavo appako parittako”ti āsavakkhayasaṅkhātaṁ arahattaṁ appatto hutvā bhikkhu nāma vissāsaṁ nāpajjeyya. Yathā hi appamattakopi gūtho duggandho hoti, evaṁ appamattakopi bhavo dukkhoti.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Sambahulasīlādisampannabhikkhuvatthu dasamaṁ.

Dhammaṭṭhavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekūnavīsatimo vaggo.

1. Daṭṭhuṁ (Sī, Syā)
2. Tasmā (Syā, Ka)

သတ္ထာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ "ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ ပရိသုဒ္ဓသီလာဒိမတ္တကေန ဝါ အနာဂါမိသုခပ္ပတ္တမတ္တကေန ဝါ 'အပ္ပကံ နော ဘဝဒုက္ခ'န္တိ ဝတ္တုံ[၁] န ဝဋ္ဋတိ၊ အာသဝက္ခယံ ပန အပ္ပတွာ 'သုခိတောမှီ'တိ စိတ္တံ န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗ"န္တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၇၁။ "န သီလဗ္ဗတမတ္တေန၊ ဗာဟုသစ္စေန ဝါ ပန။
အထ ဝါ သမာဓိလာဘေန၊ ဝိဝိတ္တသယနေန ဝါ။

၂၇၂။ ဖုသာမိ နေက္ခမ္မသုခံ၊ အပုထုဇ္ဇနသေဝိတံ။
ဘိက္ခု ဝိဿာသမာပါဒိ၊ အပ္ပတ္တော အာသဝက္ခယ"န္တိ။

တတ္ထ **သီလဗ္ဗတမတ္တေနာ**တိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလမတ္တေန ဝါ တေရသဓုတင်္ဂမတ္တေန ဝါ။ **ဗာဟုသစ္စေန ဝါ**တိ တိဏ္ဏံ ပိဋကာနံ ဥဂ္ဂဟိတမတ္တေန ဝါ။ **သမာဓိလာဘေနာ**တိ အဋ္ဌသမာပတ္တိယာ လာဘေန။ **နေက္ခမ္မသုခ**န္တိ အနာဂါမိသုခံ။ တံ[၂] အနာဂါမိသုခံ ဖုသာမီတိ ဧတ္တကမတ္တေန ဝါ။ **အပုထုဇ္ဇနသေဝိတ**န္တိ ပုထုဇ္ဇနေဟိ အသေဝိတံ အရိယသေဝိတမေဝ။ **ဘိက္ခူ**တိ တေသံ အညတရံ အာလပန္တော အာဟ။ **ဝိဿာသမာပါဒီ**တိ ဝိဿာသံ န အာပဇ္ဇေယျ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဘိက္ခု ဣမိနာ သမ္ပန္နသီလာဒိဘာဝမတ္တကေနေဝ "မယှံ ဘဝေါ အပ္ပကော ပရိတ္တကော"တိ အာသဝက္ခယသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ အပ္ပတ္တော ဟုတွာ ဘိက္ခု နာမ ဝိဿာသံ နာပဇ္ဇေယျ။ ယထာ ဟိ အပ္ပမတ္တကောပိ ဂူထော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဟောတိ၊ ဧဝံ အပ္ပမတ္တကောပိ ဘဝေါ ဒုက္ခောတိ။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သမ္ဗဟုလသီလာဒိသမ္ပန္နဘိက္ခုဝတ္ထု ဒသမံ။

ဓမ္မဋ္ဌဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဧကူနဝီသတိမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-ဒဋ္ဌုံ (သီ၊ သျာ)
၂-တသ္မာ (သျာ၊ က)

20. Maggavagga

1. Pañcasatabhikkhuvatthu

Maggānaṭṭhaṅgikoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira Satthari janapadacārikaṁ caritvā puna Sāvatthiṁ āgate upaṭṭhānasālāya nisīditvā “asukagāmato asukagāmassa maggo samo, asukagāmassa maggovisamo, sasakkharo, asakkharo”ti-ādinā nayena attano vicaritamaggaṁ ārabbha maggakathaṁ kathesuṁ. Satthā tesaṁ arahattassūpanissayaṁ disvā taṁ ṭhānaṁ āgantvā paññattāsane nisinno “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave ayaṁ bāhirakamaggo, bhikkhunā nāma ariyamagge kammaṁ kātuṁ vaṭṭati, evaṁ hi karonto bhikkhu sabbadukkhā pamuccatī”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

273. “Maggānaṭṭhaṅgiko seṭṭho, saccānaṁ caturo padā.
Virāgo seṭṭho dhammānaṁ, dvipadānañca cakkhumā.

274. Eseva maggo natthañño, dassanassa visuddhiyā.
Etañhi tumhe paṭipajjatha, mārassetaṁ pamohanaṁ.

275. Etañhi tumhe paṭipannā, dukkhassantaṁ karissatha.
Akkhāto vo mayā maggo, aññāya sallakantanaṁ.

276. Tumhehi kiccamātappaṁ, akkhātāro Tathāgatā.
Paṭipannā pamokkhanti, jhāyino mārabandhanā”ti.

Tattha **maggānaṭṭhaṅgiko**ti jaṅghamaggādayo vā hontu dvāsaṭṭhi diṭṭhigatamaggā vā, tesaṁ sabbesampi maggānaṁ sammādiṭṭhi-ādīhi aṭṭhahi aṅgehi micchādiṭṭhi-ādīnaṁ aṭṭhannaṁ pahānaṁ karonto nirodhaṁ ārammaṇaṁ katvā catūsupi saccesu dukkhaparijānanādikiccaṁ sādhayamāno aṭṭhaṅgiko maggo

၂၀-မဂ္ဂဝဂ္ဂ

၁-ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု

မဂ္ဂါနဋ္ဌင်္ဂိကောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ သတ္ထရိ ဇနပဒစာရိကံ စရိတွာ ပုန သာဝတ္ထိံ အာဂတေ ဥပဋ္ဌာနသာလာယ နိသီဒိတွာ “အသုကဂါမတော အသုကဂါမဿ မဂ္ဂေါ သမော, အသုကဂါမဿ မဂ္ဂေါဝိသမော, သသက္ခရော, အသက္ခရော”တိအာဒိနာ နယေန အတ္တနော ဝိစရိတမဂ္ဂံ အာရဗ္ဘ မဂ္ဂကထံ ကထေသုံ။ သတ္ထာ တေသံ အရဟတ္တဿူပနိဿယံ ဒိသွာ တံ ဌာနံ အာဂန္တွာ ပညတ္တာသနေ နိသိန္နော “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ အယံ ဗာဟိရကမဂ္ဂေါ၊ ဘိက္ခုနာ နာမ အရိယမဂ္ဂေ ကမ္မံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧဝံ ဟိ ကရောန္တော ဘိက္ခု သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၇၃။ “မဂ္ဂါနဋ္ဌင်္ဂိကော သေဋ္ဌော၊ သစ္စာနံ စတုရော ပဒါ။
ဝိရာဂေါ သေဋ္ဌော ဓမ္မာနံ၊ ဒ္ဝိပဒါနဉ္စ စက္ခုမာ။

၂၇၄။ ဧသေဝ မဂ္ဂေါ နတ္ထညော၊ ဒဿနဿ ဝိသုဒ္ဓိယာ။
ဧတဉှိ တုမှေ ပဋိပဇ္ဇထ၊ မာရဿေတံ ပမောဟနံ။

၂၇၅။ ဧတဉှိ တုမှေ ပဋိပန္နာ၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿထ။
အက္ခာတော ဝေါ မယာ မဂ္ဂေါ၊ အညာယ သလ္လကန္တနံ။

၂၇၆။ တုမှေဟိ ကိစ္စမာတပ္ပံ၊ အက္ခာတာရော တထာဂတာ။
ပဋိပန္နာ ပမောက္ခန္တိ၊ ဈာယိနော မာရဗန္ဓနာ”တိ။

တတ္ထ **မဂ္ဂါနဋ္ဌင်္ဂိကော**တိ ဇင်္ဃမဂ္ဂါဒယော ဝါ ဟောန္တု ဒွာသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတမဂ္ဂါ ဝါ၊ တေသံ သဗ္ဗေသမ္ပိ မဂ္ဂါနံ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီဟိ အဋ္ဌဟိ အင်္ဂေဟိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအာဒီနံ အဋ္ဌန္နံ ပဟာနံ ကရောန္တော နိရောဓံ အာရမ္မဏံ ကတွာ စတူသုပိ သစ္စေသု ဒုက္ခပရိဇာနနာဒိကိစ္စံ သာဓယမာနော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ

seṭṭho uttamo. **Saccānaṁ caturo padā**ti “saccaṁ bhaṇe na kujjheyyā”ti[1] āgataṁ vacīsaccaṁ vā hotu, “sacco brāhmaṇo sacco khattiyo”ti-ādibhedaṁ sammutisaccaṁ vā “idameva saccaṁ moghamaññan”ti[2] diṭṭhisaccaṁ vā “dukkhaṁ ariyasaccan”ti-ādibhedaṁ paramatthasaccaṁ vā hotu, sabbesampi imesaṁ saccānaṁ parijānitabbaṭṭhena sacchikātabbaṭṭhena pahātabbaṭṭhena bhāvetabbaṭṭhena ekapaṭivedhaṭṭhena ca tathapaṭivedhaṭṭhena ca dukkhaṁ ariyasaccanti-ādayo caturo padā seṭṭhā nāma. **Virāgo seṭṭho dhammānan**ti “yāvatā bhikkhave dhammā saṅkhatā vā asaṅkhatā vā, virāgo tesaṁ aggamakkhāyatī”ti[3] vacanato sabbadhammānaṁ nibbānasaṅkhāto virāgo seṭṭho. **Dvipadānañca cakkhumā**ti sabbesaṁ devamanussādibhedānaṁ dvipadānaṁ pañcahi cakkhūhi cakkhumā Tathāgatova seṭṭho. Casaddo sampiṇḍanattho, arūpadhamme sampiṇḍeti. Tasmā arūpadhammānampi Tathāgato seṭṭho uttamo.

Dassanassa visuddhiyāti maggaphaladassanassa visuddhatthaṁ yo mayā “seṭṭho”ti vutto, esova maggo, natthañño. **Etañhi tumhe**ti tasmā tumhe etameva paṭipajjatha. **Mārassetaṁ pamohanan**ti etaṁ māramohanaṁ māramanthananti[4] vuccati. **Dukkhassantan**ti sakalassapi vaṭṭadukkhassa antaṁ paricchedaṁ karissathāti attho. **Aññāya sallakantanan**ti rāgasallādīnaṁ kantanaṁ nimmathanaṁ abbūhaṇaṁ[5] etaṁ maggaṁ, mayā vinā anussavādīhi attapaccakkhato ñatvāva ayaṁ maggo akkhāto, idāni tumhehi kilesānaṁ ātāpanena “ātappan”ti saṅkhaṁ gataṁ tassa adhigamatthāya sammappadhānavīriyaṁ kiccaṁ karaṇīyaṁ. Kevalañhi akkhātārova Tathāgatā. Tasmā tehi akkhātavasena ye paṭipannā dvīhi jhānehi jhāyino, te tebhūmakavaṭṭasaṅkhātā mārabandhanā pamokkhantīti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Pañcasatabhikkhuvatthu paṭhamaṁ.

---

1. Khu 1. 46 piṭṭhe.
2. Abhi 1. 230; Ma 2. 150 piṭṭhādīsu.
3. Khu 1. 254; Aṁ 1. 343 piṭṭhesu.
4. Māravacananti (Syā), mārabandhananti (Sī, Ka)
5. Abbāhanaṁ (Syā, Ka)

သေဋ္ဌော ဥတ္တမော။ **သစ္စာနံ စတုရော ပဒါ**တိ “သစ္စံ ဘဏေ န ကုဇ္ဈေယျာ”တိ[၁] အာဂတံ ဝစီသစ္စံ ဝါ ဟောတု၊ “သစ္စော ဗြာဟ္မဏော သစ္စော ခတ္တိယော”တိ-အာဒိဘေဒံ သမ္မုတိသစ္စံ ဝါ “ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမညံ”န္တိ[၂] ဒိဋ္ဌိသစ္စံ ဝါ “ဒုက္ခံ အရိယသစ္စ”န္တိအာဒိဘေဒံ ပရမတ္ထသစ္စံ ဝါ ဟောတု၊ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဣမေသံ သစ္စာနံ ပရိဇာနိတဗ္ဗဋ္ဌေန သစ္ဆိကာတဗ္ဗဋ္ဌေန ပဟာတဗ္ဗဋ္ဌေန ဘာဝေတဗ္ဗဋ္ဌေန ဧကပဋိဝေဓဋ္ဌေန စ တထပဋိဝေဓဋ္ဌေန စ ဒုက္ခံ အရိယ-သစ္စန္တိအာဒယော စတုရော ပဒါ သေဋ္ဌာ နာမ။ **ဝိရာဂေါ သေဋ္ဌော ဓမ္မာန**န္တိ “ယာဝတာ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ သင်္ခတာ ဝါ အသင်္ခတာ ဝါ၊ ဝိရာဂေါ တေသံ အဂ္ဂမက္ခာယတီ”တိ[၃] ဝစနတော သဗ္ဗဓမ္မာနံ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတော ဝိရာဂေါ သေဋ္ဌော။ **ဒွိပဒါနဉ္စ စက္ခုမာ**တိ သဗ္ဗေသံ ဒေဝမနုဿာဒိဘေဒါနံ ဒွိပဒါနံ ပဉ္စဟိ စက္ခူဟိ စက္ခုမာ တထာဂတောဝ သေဋ္ဌော။ စသဒ္ဒေါ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထော၊ အရူပဓမ္မေ သမ္ပိဏ္ဍေတိ။ တသ္မာ အရူပဓမ္မာနမ္ပိ တထာ-ဂတော သေဋ္ဌော ဥတ္တမော။

ဒဿနဿ ဝိသုဒ္ဓိယာတိ မဂ္ဂဖလဒဿနဿ ဝိသုဒ္ဓတ္ထံ ယော မယာ “သေဋ္ဌော”တိ ဝုတ္တော၊ ဧသောဝ မဂ္ဂေါ, နတ္ထညော။ **ဧတဉှိ တုမှေ**တိ တသ္မာ တုမှေ ဧတမေဝ ပဋိပဇ္ဇထ။ **မာရဿေတံ ပမောဟန**န္တိ ဧတံ မာရမောဟနံ မာရမန္ထနန္တိ[၄] ဝုစ္စတိ။ **ဒုက္ခဿန္တ**န္တိ သကလဿပိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တံ ပရိစ္ဆေဒံ ကရိဿထာတိ အတ္ထော။ **အညာယ သလ္လကန္တန**န္တိ ရာဂသလ္လာဒီနံ ကန္တနံ နိမ္မထနံ အဗ္ဗူဟဏံ[၅] ဧတံ မဂ္ဂံ၊ မယာ ဝိနာ အနုဿဝါဒီဟိ အတ္တပစ္စက္ခတော ဉတွာဝ အယံ မဂ္ဂေါ အက္ခာတော၊ ဣဒါနိ တုမှေဟိ ကိလေသာနံ အာတာပနေန “အာတပ္ပ”န္တိ သင်္ခံ ဂတံ တဿ အဓိဂမတ္ထာယ သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယံ ကိစ္စံ ကရဏီယံ။ ကေဝလဉှိ အက္ခာတာရောဝ တထာဂတာ။ တသ္မာ တေဟိ အက္ခာတဝသေန ယေ ပဋိပန္နာ ဒွီဟိ ဈာနေဟိ ဈာယိနော၊ တေ တေဘူမကဝဋ္ဋသင်္ခါတာ မာရဗန္ဓနာ ပမောက္ခန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု ပဌမံ။

၁-ခု ၁-၄၆-ပိဋ္ဌေ။
၂-အဘိ ၁-၂၃၀၊ မ ၂-၁၅၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။
၃-ခု ၁-၂၅၄၊ အံ ၁-၃၄၃-ပိဋ္ဌေသု။
၄-မာရဝစနန္တိ (သျာ)၊ မာရဗန္ဓနန္တိ (သီ၊ က)
၅-အဗ္ဗာဟနံ (သျာ၊ က)

2. Aniccalakkhaṇavatthu

Sabbe saṅkhārā aniccāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā gantvā araññe vāyamantāpi arahattaṁ appatvā "visesetvā kammaṭṭhānaṁ uggaṇhissāmā"ti Satthu santikaṁ āgamiṁsu. Satthā "kiṁ nu kho imesaṁ sappāyan"ti vīmaṁsanto "ime Kassapabuddhakāle vīsati vassasahassāni aniccalakkhaṇe anuyuñjiṁsu, tasmā aniccalakkhaṇeneva tesaṁ ekaṁ gāthaṁ desetuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā "bhikkhave kāmabhavādīsu sabbepi saṅkhārā hutvā abhāvaṭṭhena aniccā evā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

277. "Sabbe saṅkhārā aniccāti, yadā paññāya passati.
Atha nibbindati dukkhe, esa maggo visuddhiyā"ti.

Tattha **sabbe saṅkhārā**ti kāmabhavādīsu uppannā khandhā tattha tattheva nirujjhanato **aniccā**ti yadā vipassanāpaññāya passati, atha imasmiṁ khandhapariharaṇadukkhe nibbindati, nibbindanto[1] dukkhaparijānanādivasena saccāni paṭivijjhati. **Esa maggo visuddhiyā**ti visuddhatthāya vodānatthāya esa maggoti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu, sampattaparisānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Aniccalakkhaṇavatthu dutiyaṁ.

---

3. Dukkhalakkhaṇavatthu

Dutiyagāthāyapi evarūpameva vatthu. Tadā hi Bhagavā tesaṁ bhikkhūnaṁ dukkhalakkhaṇe katābhiyogabhāvaṁ ñatvā "bhikkhave sabbepi khandhā paṭipīḷanaṭṭhena dukkhā evā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Nibbinno (Sī)

၂-အနိစ္စလက္ခဏဝတ္ထု

သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂန္တွာ အရညေ ဝါယမန္တာပိ အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ "ဝိသေသေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏှိဿာမာ"တိ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂမိံသု။ သတ္ထာ "ကိံ နု ခေါ ဣမေသံ သပ္ပါယ"န္တိ ဝီမံသန္တော "ဣမေ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ အနိစ္စလက္ခဏေ အနုယုဉ္ဇိံသု၊ တသ္မာ အနိစ္စလက္ခဏေနေဝ တေသံ ဧကံ ဂါထံ ဒေသေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ "ဘိက္ခဝေ ကာမဘဝါဒီသု သဗ္ဗေပိ သင်္ခါရာ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ ဧဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၇၇။ "သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ"တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ**တိ ကာမဘဝါဒီသု ဥပ္ပန္နာ ခန္ဓာ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈနတော **အနိစ္စာ**တိ ယဒါ ဝိပဿနာပညာယ ပဿတိ၊ အထ ဣမသ္မိံ ခန္ဓပရိဟရဏဒုက္ခေ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ နိဗ္ဗိန္ဒန္တော[၁] ဒုက္ခပရိဇာနနာဒိဝသေန သစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ **ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ**တိ ဝိသုဒ္ဓတ္ထာယ ဝေါဒါနတ္ထာယ ဧသ မဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တပရိသာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အနိစ္စလက္ခဏဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ဒုက္ခလက္ခဏဝတ္ထု

ဒုတိယဂါထာယပိ ဧဝရူပမေဝ ဝတ္ထု။ တဒါ ဟိ ဘဂဝါ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဒုက္ခလက္ခဏေ ကတာဘိယောဂဘာဝံ ဉတွာ "ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗေပိ ခန္ဓာ ပဋိပီဠနဋ္ဌေန ဒုက္ခာ ဧဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-နိဗ္ဗိန္နော (သီ)

278. “Sabbe saṅkhārā dukkhāti, yadā paññāya passati.
Atha nibbindati dukkhe, esa maggo visuddhiyā”ti.

Tattha **dukkhā**ti paṭipīḷanaṭṭhena dukkhā. Sesaṁ purimasadisameva.

Dukkhalakkhaṇavatthu tatiyaṁ.

---

4. Anattalakkhaṇavatthu

Tatiyagāthāyapi eseva nayo. Kevalañhi ettha Bhagavā tesaṁ bhikkhūnaṁ pubbe anattalakkhaṇe anuyuttabhāvaṁ ñatvā “bhikkhave sabbepi khandhā avasavattanaṭṭhena anattā evā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

279. “Sabbe dhammā anattāti, yadā paññāya passati.
Atha nibbindati dukkhe, esa maggo visuddhiyā”ti.

Tattha **sabbe dhammā**ti pañcakkhandhā eva adhippetā. **Anattā**ti “mā jīyantu mā mīyantū”ti vase vattetuṁ na sakkāti avasavattanaṭṭhena anattā attasuññā assāmikā anissarāti attho. Sesaṁ purimasadisamevāti.

Anattalakkhaṇavatthu catutthaṁ.

---

5. Padhānakammikatissattheravatthu

Uṭṭhānakālamhīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Padhānakammikatissattheraṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthivāsino kira pañcasatā kulaputtā Satthu santike pabbajitvā kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññaṁ agamaṁsu. Tesu eko tattheva ohīyi. Avasesā araññe samaṇadhammaṁ karontā arahattaṁ patvā “paṭiladdhaguṇaṁ Satthu ārocessāmā”ti puna Sāvatthiṁ agamaṁsu. Te Sāvatthito yojanamatte ekasmiṁ gāmake piṇḍāya carante disvā eko upāsako yāgubhattādīhi patimānetvā anumodanaṁ sutvā punadivasatthāyapi nimantesi. Te tadaheva Sāvatthiṁ gantvā pattacīvaraṁ paṭisāmetvā

၂၇၈။ “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ”တိ။

တတ္ထ **ဒုက္ခာ**တိ ပဋိပီဠနဋ္ဌေန ဒုက္ခာ။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝ။

ဒုက္ခလက္ခဏဝတ္ထု တတိယံ။

၄-အနတ္တလက္ခဏဝတ္ထု

တတိယဂါထာယပိ ဧသေဝ နယော။ ကေဝလဉှိ ဧတ္ထ ဘဂဝါ တေသံ ဘိက္ခူနံ ပုဗ္ဗေ အနတ္တလက္ခဏေ အနုယုတ္တဘာဝံ ဉတွာ “ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗေပိ ခန္ဓာ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာ ဧဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၇၉။ “သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ၊ ယဒါ ပညာယ ပဿတိ။
အထ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဒုက္ခေ၊ ဧသ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ”တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗေ ဓမ္မာ**တိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဧဝ အဓိပ္ပေတာ။ **အနတ္တာ**တိ “မာ ဇီယန္တု မာ မီယန္တူ”တိ ဝသေ ဝတ္တေတုံ န သက္ကာတိ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာ အတ္တသုညာ အဿာမိကာ အနိဿရာတိ အတ္ထော။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

အနတ္တလက္ခဏဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ပဓာနကမ္မိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု

ဥဋ္ဌာနကာလမှီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဓာန- ကမ္မိကတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိဝါသိနော ကိရ ပဉ္စသတာ ကုလပုတ္တာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညံ အဂမံသု။ တေသု ဧကော တတ္ထေဝ ဩဟီယိ။ အဝသေသာ အရညေ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တာ အရဟတ္တံ ပတွာ “ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ သတ္ထု အာရောစေဿာမာ”တိ ပုန သာဝတ္ထိံ အဂမံသု။ တေ သာဝတ္ထိတော ယောဇနမတ္တေ ဧကသ္မိံ ဂါမကေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တေ ဒိသွာ ဧကော ဥပါသကော ယာဂုဘတ္တာဒီဟိ ပတိမာနေတွာ အနုမောဒနံ သုတွာ ပုနဒိဝသတ္ထာယပိ နိမန္တေသိ။ တေ တဒဟေဝ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ပတ္တစီဝရံ ပဋိသာမေတွာ

sāyanhasamaye Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Satthā tehi saddhiṁ ativiya tuṭṭhiṁ pavedayamāno paṭisanthāraṁ akāsi.

Atha nesaṁ tattha ohīno sahāyakabhikkhu[1] cintesi "Satthu imehi saddhiṁ paṭisanthāraṁ karontassa mukhaṁ nappahoti, mayhaṁ pana maggaphalābhāvena mayā saddhiṁ na katheti, ajjeva arahattaṁ patvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā mayā saddhiṁ kathāpessāmī"ti. Tepi bhikkhū "bhante mayaṁ āgamanamagge ekena upāsakena svātanāya nimantitā, tattha pātova gamissāmā"ti Satthāraṁ apalokesuṁ. Atha nesaṁ sahāyako bhikkhu sabbarattiṁ caṅkamanto niddāvasena caṅkamakoṭiyaṁ ekasmiṁ pāsāṇaphalake pati, ūruṭṭhi bhijji. So mahāsaddena viravi. Tassa te sahāyakā bhikkhū saddaṁ sañjānitvā ito cito ca upadhāviṁsu. Tesaṁ dīpaṁ jāletvā tassa kattabbakiccaṁ karontānaṁyeva aruṇo uṭṭhahi, te taṁ gāmaṁ gantuṁ okāsaṁ na labhiṁsu. Atha ne Satthā āha "kiṁ bhikkhave bhikkhācāragāmaṁ na gamitthā"ti. Te "āma bhante"ti taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Satthā "na bhikkhave esa idāneva tumhākaṁ lābhantarāyaṁ karoti, pubbepi akāsiyevā"ti vatvā tehi yācito atītaṁ āharitvā—

"Yo pubbe karaṇīyāni, pacchā so kātumicchati.
Varuṇakaṭṭhabhañjova, sa pacchā manutappatī"ti[2]—

Jātakaṁ vitthāresi. Tadā kira te bhikkhū pañcasatā māṇavakā ahesuṁ, kusītamāṇavako ayaṁ bhikkhu ahosi, ācariyo pana Tathāgatova ahosīti.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā "bhikkhave yo hi uṭṭhānakāle uṭṭhānaṁ na karoti, saṁsannasaṅkappo hoti, kusīto so jhānādibhedaṁ visesaṁ nādhigacchatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

280. "Uṭṭhānakālamhi anuṭṭhahāno,
Yuvā balī ālasiyaṁ upeto.
Saṁsannasaṅkappamano kusīto,
Paññāya maggaṁ alaso na vindatī"ti.

1. Ohito sahāyakabhikkhu (Sī), ohiyasahāyakabhikkhu (Ka)   2. Khu 5. 17 piṭṭhe.

သာယန္ဟသမယေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေဟိ သဒ္ဓိံ အတိဝိယ တုဋ္ဌိံ ပဝေဒယမာနော ပဋိသန္ထာရံ အကာသိ။

အထ နေသံ တတ္ထ ဩဟီနော သဟာယကဘိက္ခု[၁] စိန္တေသိ "သတ္ထု ဣမေဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကရောန္တဿ မုခံ နပ္ပဟောတိ၊ မယှံ ပန မဂ္ဂဖလာဘာဝေန မယာ သဒ္ဓိံ န ကထေတိ၊ အဇ္ဇေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ မယာ သဒ္ဓိံ ကထာပေဿာမီ"တိ။ တေပိ ဘိက္ခူ "ဘန္တေ မယံ အာဂမနမဂ္ဂေ ဧကေန ဥပါသကေန သွာတနာယ နိမန္တိတာ၊ တတ္ထ ပါတောဝ ဂမိဿာမာ"တိ သတ္ထာရံ အပလောကေသုံ။ အထ နေသံ သဟာယကော ဘိက္ခု သဗ္ဗရတ္တိံ စင်္ကမန္တော နိဒ္ဒါဝသေန စင်္ကမကောဋိယံ ဧကသ္မိံ ပါသာဏဖလကေ ပတိ၊ ဦရုဋ္ဌိ ဘိဇ္ဇိ။ သော မဟာသဒ္ဒေန ဝိရဝိ။ တဿ တေ သဟာယကာ ဘိက္ခူ သဒ္ဒံ သဉ္ဇာနိတွာ ဣတော စိတော စ ဥပဓာဝိံသု။ တေသံ ဒီပံ ဇာလေတွာ တဿ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ ကရောန္တာနံယေဝ အရုဏော ဥဋ္ဌဟိ၊ တေ တံ ဂါမံ ဂန္တုံ ဩကာသံ န လဘိံသု။ အထ နေ သတ္ထာ အာဟ "ကိံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခာစာရဂါမံ န ဂမိတ္ထာ"တိ။ တေ "အာမ ဘန္တေ"တိ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ ဧသ ဣဒါနေဝ တုမှာကံ လာဘန္တရာယံ ကရောတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ အကာသိယေဝါ"တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိတွာ—

"ယော ပုဗ္ဗေ ကရဏီယာနိ၊ ပစ္ဆာ သော ကာတုမိစ္ဆတိ။
ဝရုဏကဋ္ဌဘဉ္ဇောဝ၊ သ ပစ္ဆာ မနုတပ္ပတီ"တိ[၂]—

ဇာတကံ ဝိတ္ထာရေသိ။ တဒါ ကိရ တေ ဘိက္ခူ ပဉ္စသတာ မာဏဝကာ အဟေသုံ၊ ကုသီတမာဏဝကော အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ၊ အာစရိယော ပန တထာဂတောဝ အဟောသီတိ။

သတ္ထာ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ အာဟရိတွာ "ဘိက္ခဝေ ယော ဟိ ဥဋ္ဌာနကာလေ ဥဋ္ဌာနံ န ကရောတိ၊ သံသန္နသင်္ကပ္ပော ဟောတိ၊ ကုသီတော သော ဈာနာဒိဘေဒံ ဝိသေသံ နာဓိဂစ္ဆတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၈၀။ "ဥဋ္ဌာနကာလမှိ အနုဋ္ဌဟာနော၊
ယုဝါ ဗလီ အာလသိယံ ဥပေတော။
သံသန္နသင်္ကပ္ပမနော ကုသီတော၊
ပညာယ မဂ္ဂံ အလသော န ဝိန္ဒတီ"တိ။

၁-ဩဟိတော သဟာယကဘိက္ခု (သီ)၊ ဩဟိယသဟာယကဘိက္ခု (က)   ၂-ခု ၅-၁၇-ပိဋ္ဌေ။

Tattha **anuṭṭhahāno**ti anuṭṭhahanto avāyamanto. **Yuvā balī**ti paṭhamayobbane ṭhito balasampannopi hutvā alasabhāvena upato hoti, bhutvā sayati. **Saṁsannasaṅkappamano**ti tīhi micchāvitakkehi suṭṭhu avasannasammāsaṅkappacitto[1]. **Kusīto**ti nibbīriyo. **Alaso**ti mahā-alaso paññāya daṭṭhabbaṁ ariyamaggaṁ apassanto na vindati, na paṭilabhatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Padhānakammikatissattheravatthu pañcamaṁ.

---

6. Sūkarapetavatthu

Vācānurakkhīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto sūkarapetaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi divase Mahāmoggallānatthero Lakkhaṇattherena saddhiṁ Gijjhakūṭā orohanto ekasmiṁ padese sitaṁ pātvākāsi. “Ko nu kho āvuso hetu sitassa pātukammāyā”ti Lakkhaṇattherena puṭṭho “akālo āvuso imassa pañhassa, Satthu santike maṁ puccheyyāthā”ti vatvā Lakkhaṇattherena saddhiṁyeva Rājagahe piṇḍāya caritvā piṇḍapātapaṭikkanto Veḷuvanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdi. Atha naṁ Lakkhaṇatthero tamatthaṁ pucchi. So āha “āvuso ahaṁ ekaṁ petaṁ addasaṁ, tassa tigāvutappamāṇaṁ sarīraṁ, taṁ manussasarīrasadisaṁ. Sīsaṁ pana sūkarassa viya, tassa mukhe naṅguṭṭhaṁ jātaṁ, tato puḷavā paggharanti. Svāhaṁ ‘na me evarūpo satto diṭṭhapubbo’ti taṁ disvā sitaṁ pātvākāsin”ti. Satthā “cakkhubhūtā vata bhikkhave mama sāvakā viharantī”ti vatvā “ahampetaṁ sattaṁ Bodhimaṇḍeyeva addasaṁ. ‘Ye pana me na saddaheyyuṁ, tesaṁ ahitāya assā’ti paresaṁ anukampāya na kathesiṁ. Idāni Moggallānaṁ sakkhiṁ katvā kathemi. Saccaṁ bhikkhave Moggallāno āhā”ti kathesi. Taṁ sutvā bhikkhū Satthāraṁ pucchiṁsu

1. Avasannasaṅkappacitto (Syā)

တတ္ထ **အနုဋ္ဌဟာနော**တိ အနုဋ္ဌဟန္တော အဝါယမန္တော။ **ယုဝါ ဗလီ**တိ ပဌမယောဗ္ဗနေ ဌိတော ဗလသမ္ပန္နောပိ ဟုတွာ အလသဘာဝေန ဥပေတော ဟောတိ၊ ဘုတွာ သယတိ။ **သံသန္နသင်္ကပ္ပမနော**တိ တီဟိ မိစ္ဆာဝိတက္ကေဟိ သုဋ္ဌု အဝသန္နသမ္မာသင်္ကပ္ပစိတ္တော[1]။ **ကုသီတော**တိ နိဗ္ဗီရိယော။ **အလသော**တိ မဟာအလသော ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ အရိယမဂ္ဂံ အပဿန္တော န ဝိန္ဒတိ၊ န ပဋိလဘတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပဓာနကမ္မိကတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-သူကရပေတဝတ္ထု

ဝါစာနုရက္ခီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သူကရပေတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ ဒိဝသေ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော လက္ခဏတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ဂိဇ္ဈကူဋာ ဩရောဟန္တော ဧကသ္မိံ ပဒေသေ သိတံ ပါတွာကာသိ။ “ကော နု ခေါ အာဝုသော ဟေတု သိတဿ ပါတုကမ္မာယာ”တိ လက္ခဏတ္ထေရေန ပုဋ္ဌော “အကာလော အာဝုသော ဣမဿ ပဉှဿ၊ သတ္ထု သန္တိကေ မံ ပုစ္ဆေယျာထာ”တိ ဝတွာ လက္ခဏတ္ထေရေန သဒ္ဓိံယေဝ ရာဇဂဟေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တော ဝေဠုဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ အထ နံ လက္ခဏတ္ထေရော တမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ သော အာဟ “အာဝုသော အဟံ ဧကံ ပေတံ အဒ္ဒသံ၊ တဿ တိဂါဝုတပ္ပမာဏံ သရီရံ၊ တံ မနုဿသရီရသဒိသံ။ သီသံ ပန သူကရဿ ဝိယ၊ တဿ မုခေ နင်္ဂုဋ္ဌံ ဇာတံ၊ တတော ပုဠဝါ ပဂ္ဃရန္တိ။ သွာဟံ ‘န မေ ဧဝရူပေါ သတ္တော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော’တိ တံ ဒိသွာ သိတံ ပါတွာကာသိ”န္တိ။ သတ္ထာ “စက္ခုဘူတာ ဝတ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာ ဝိဟရန္တီ”တိ ဝတွာ “အဟမ္ပေတံ သတ္တံ ဗောဓိမဏ္ဍေယေဝ အဒ္ဒသံ။ ‘ယေ ပန မေ န သဒ္ဒဟေယျုံ၊ တေသံ အဟိတာယ အဿာ’တိ ပရေသံ အနုကမ္ပာယ န ကထေသိံ။ ဣဒါနိ မောဂ္ဂလ္လာနံ သက္ခိံ ကတွာ ကထေမိ။ သစ္စံ ဘိက္ခဝေ မောဂ္ဂလ္လာနော အာဟာ”တိ ကထေသိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိံသု

၁-အဝသန္နသင်္ကပ္ပစိတ္တော (သျာ)

“kiṁ pana bhante tassa pubbakamman”ti. Satthā “tena hi bhikkhave suṇāthā”ti atītaṁ āharitvā tassa pubbakammaṁ kathesi.

Kassapabuddhakāle kira ekasmiṁ gāmakāvāse dve therā samaggavāsaṁ vasiṁsu. Tesu eko saṭṭhivasso, eko ekūnasaṭṭhivasso. Ekūnasaṭṭhivasso itarassa pattacīvaraṁ ādāya vicari, sāmaṇero viya sabbaṁ vattapaṭivattaṁ akāsi. Tesaṁ ekamātukucchiyaṁ vutthabhātūnaṁ viya samaggavāsaṁ vasantānaṁ vasanaṭṭhānaṁ eko dhammakathiko āgami. Tadā ca dhammassavanadivaso hoti. Therā naṁ saṅgaṇhitvā “dhammakathaṁ no kathehi sappurisā”ti āhaṁsu. So dhammakathaṁ kathesi. Therā “dhammakathiko no laddho”ti tuṭṭhacittā punadivase taṁ ādāya dhuragāmaṁ piṇḍāya pavisitvā tattha katabhattakiccā “āvuso hiyyo kathitaṭṭhānatova[1] thokaṁ dhammaṁ kathehī”ti manussānaṁ dhammaṁ kathāpesuṁ. Manussā dhammakathaṁ sutvā punadivasatthāyapi nimantayiṁsu. Evaṁ samantā bhikkhācāragāmesu dve dve divase taṁ ādāya piṇḍāya cariṁsu.

Dhammakathiko cintesi “ime dvepi atimudukā, mayā ubhopete palāpetvā imasmiṁ vihāre vasituṁ vaṭṭatī”ti. So sāyaṁ therūpaṭṭhānaṁ gantvā bhikkhūnaṁ uṭṭhāya gatakāle nivattitvā mahātheraṁ upasaṅkamitvā “bhante kiñci vattabbaṁ atthī”ti vatvā “kathehi āvuso”ti vutte thokaṁ cintetvā “bhante kathā nāmesā mahāsāvajjā”ti vatvā akathetvāva pakkāmi. Anutherassāpi santikaṁ gantvā tatheva akāsi. So dutiyadivase tatheva katvā tatiyadivase tesaṁ ativiya kotuhale uppanne mahātheraṁ upasaṅkamitvā “bhante kiñci vattabbaṁ atthi, tumhākaṁ pana santike vattuṁ na visahāmī”ti vatvā therena “hotu āvuso kathehī”ti nippīḷito āha “kiṁ pana bhante anuthero tumhehi saddhiṁ saṁbhogo”ti. Sappurisa kiṁ nāmetaṁ kathesi, mayaṁ ekamātukucchiyaṁ vutthaputtā viya, amhesu ekena yaṁ laddhaṁ, itarenāpi laddhameva hoti. Mayā etassa ettakaṁ kālaṁ aguṇo nāma na diṭṭhapubboti. Evaṁ bhanteti. Āmāvusoti. Bhante maṁ anuthero evamāha “sappurisa tvaṁ kulaputto, ayaṁ mahāthero lajjī pesaloti etena saddhiṁ saṁbhogaṁ

1. Ṭhitaṭṭhānato (Sī, Syā)

“ကိံ ပန ဘန္တေ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မ”န္တိ။ သတ္ထာ “တေန ဟိ ဘိက္ခဝေ သုဏာထာ”တိ အတီတံ အာဟရိတွာ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေသိ။

ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ကိရ ဧကသ္မိံ ဂါမကာဝါသေ ဒွေ ထေရာ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသိံသု။ တေသု ဧကော သဋ္ဌိဝဿော၊ ဧကော ဧကူနသဋ္ဌိဝဿော။ ဧကူနသဋ္ဌိဝဿော ဣတရဿ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ဝိစရိ၊ သာမဏေရော ဝိယ သဗ္ဗံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ အကာသိ။ တေသံ ဧကမာတုကုစ္ဆိယံ ဝုတ္ထဘာတူနံ ဝိယ သမဂ္ဂဝါသံ ဝသန္တာနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဧကော ဓမ္မကထိကော အာဂမိ။ တဒါ စ ဓမ္မဿဝနဒိဝသော ဟောတိ။ ထေရာ နံ သင်္ဂဏှိတွာ “ဓမ္မကထံ နော ကထေဟိ သပ္ပုရိသာ”တိ အာဟံသု။ သော ဓမ္မကထံ ကထေသိ။ ထေရာ “ဓမ္မကထိကော နော လဒ္ဓေါ”တိ တုဋ္ဌစိတ္တာ ပုနဒိဝသေ တံ အာဒါယ ဓုရဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ တတ္ထ ကတဘတ္တကိစ္စာ “အာဝုသော ဟိယျော ကထိတဋ္ဌာနတော[၁] ထောကံ ဓမ္မံ ကထေဟီ”တိ မနုဿာနံ ဓမ္မံ ကထာပေသုံ။ မနုဿာ ဓမ္မကထံ သုတွာ ပုနဒိဝသတ္ထာယပိ နိမန္တယိံသု။ ဧဝံ သမန္တာ ဘိက္ခာစာရဂါမေသု ဒွေ ဒွေ ဒိဝသေ တံ အာဒါယ ပိဏ္ဍာယ စရိံသု။

ဓမ္မကထိကော စိန္တေသိ “ဣမေ ဒွေပိ အတိမုဒုကာ၊ မယာ ဥဘောပေတေ ပလာပေတွာ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော သာယံ ထေရူပဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဘိက္ခူနံ ဥဋ္ဌာယ ဂတကာလေ နိဝတ္တိတွာ မဟာထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ ကိဉ္စိ ဝတ္တဗ္ဗံ အတ္ထီ”တိ ဝတွာ “ကထေဟိ အာဝုသော”တိ ဝုတ္တေ ထောကံ စိန္တေတွာ “ဘန္တေ ကထာ နာမေသာ မဟာသာဝဇ္ဇာ”တိ ဝတွာ အကထေတွာဝ ပက္ကာမိ။ အနုထေရဿာပိ သန္တိကံ ဂန္တွာ တထေဝ အကာသိ။ သော ဒုတိယဒိဝသေ တထေဝ ကတွာ တတိယဒိဝသေ တေသံ အတိဝိယ ကောတုဟလေ ဥပ္ပန္နေ မဟာထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ ကိဉ္စိ ဝတ္တဗ္ဗံ အတ္ထိ၊ တုမှာကံ ပန သန္တိကေ ဝတ္တုံ န ဝိသဟာမီ”တိ ဝတွာ ထေရေန “ဟောတု အာဝုသော ကထေဟီ”တိ နိပ္ပီဠိတော အာဟ “ကိံ ပန ဘန္တေ အနုထေရော တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ သံဘောဂေါ”တိ။ သပ္ပုရိသ ကိံ နာမေတံ ကထေသိ၊ မယံ ဧကမာတုကုစ္ဆိယံ ဝုတ္ထပုတ္တာ ဝိယ၊ အမှေသု ဧကေန ယံ လဒ္ဓံ၊ ဣတရေနာပိ လဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။ မယာ ဧတဿ ဧတ္တကံ ကာလံ အဂုဏော နာမ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗောတိ။ ဧဝံ ဘန္တေတိ။ အာမာဝုသောတိ။ ဘန္တေ မံ အနုထေရော ဧဝမာဟ “သပ္ပုရိသ တွံ ကုလပုတ္တော၊ အယံ မဟာထေရော လဇ္ဇီ ပေသလောတိ ဧတေန သဒ္ဓိံ သံဘောဂံ

၁-ဌိတဋ္ဌာနတော (သီ၊ သျာ)

karonto upaparikkhitvā kareyyāsī”ti evamesa maṁ āgatadivasato paṭṭhāya vadatīti.

Mahāthero taṁ sutvāva kuddhamānaso daṇḍābhihataṁ kulālabhājanaṁ viya bhijji. Itaropi uṭṭhāya anutherassa santikaṁ gantvā tatheva avoca, sopi tatheva bhijji. Tesu kiñcāpi ettakaṁ kālaṁ ekopi visuṁ piṇḍāya paviṭṭhapubbo nāma natthi, punadivase pana visuṁ piṇḍāya pavisitvā anuthero puretaraṁ āgantvā upaṭṭhānasālāya aṭṭhāsi, mahāthero pacchā agamāsi. Taṁ disvā anuthero cintesi “kiṁ nu kho imassa pattacīvaraṁ paṭiggahetabbaṁ, udāhu no”ti. So “na idāni paṭiggahessāmī”ti cintetvāpi “hotu, na mayā evaṁ katapubbaṁ, mayā attano vattaṁ hāpetuṁ na vaṭṭatī”ti cittaṁ mudukaṁ katvā theraṁ upasaṅkamitvā “bhante pattacīvaraṁ dethā”ti āha. Itaro “gaccha dubbinīta, na tvaṁ mama pattacīvaraṁ paṭiggahetuṁ yuttarūpo”ti accharaṁ paharitvā tenapi “āma bhante ahampi tumhākaṁ pattacīvaraṁ na paṭiggaṇhāmīti cintesin”ti vutte “āvuso navaka kiṁ tvaṁ cintesi, mama imasmiṁ vihāre koci saṅgo atthī”ti āha. Itaropi “tumhe pana bhante kiṁ evaṁ maññatha ‘mama imasmiṁ vihāre koci saṅgo atthī’ti, eso te vihāro”ti vatvā pattacīvaraṁ ādāya nikkhami. Itaropi nikkhami. Te ubhopi ekamaggenāpi agantvā eko pacchimadvārena maggaṁ gaṇhi, eko puratthimadvārena. Dhammakathiko “bhante mā evaṁ karotha, mā evaṁ karothā”ti vatvā “tiṭṭhāvuso”ti vutte nivatti. So punadivase dhuragāmaṁ paviṭṭho manussehi “bhante bhaddantā kuhin”ti vutte “āvuso mā pucchatha, tumhākaṁ kulupakā hiyyo kalahaṁ katvā nikkhamiṁsu, ahaṁ yācantopi nivattetuṁ nāsakkhin”ti āha. Tesu bālā tuṇhī ahesuṁ. Paṇḍitā pana “amhehi ettakaṁ kālaṁ bhaddantānaṁ kiñci khalitaṁ nāma na diṭṭhapubbaṁ, tesaṁ bhayaṁ imaṁ nissāya uppannaṁ bhavissatī”ti domanassappattā ahesuṁ.

Tepi therā gataṭṭhāne cittasukhaṁ nāma na labhiṁsu. Mahāthero cintesi “aho navakassa bhikkhuno bhāriyaṁ kammaṁ kataṁ, muhuttaṁ diṭṭhaṁ nāma āgantukabhikkhuṁ āha ‘mahātherena saddhiṁ saṁbhogaṁ mā akāsī’ti”. Itaropi cintesi “aho mahātherassa bhāriyaṁ kammaṁ kataṁ, muhuttaṁ diṭṭhaṁ nāma āgantukabhikkhuṁ āha ‘iminā saddhiṁ saṁbhogaṁ mā akāsī’ti”.

ကရောန္တော ဥပပရိက္ခိတွာ ကရေယျာသီ”တိ ဧဝမေသ မံ အာဂတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဝဒတီတိ။

မဟာထေရော တံ သုတွာဝ ကုဒ္ဓမာနသော ဒဏ္ဍာဘိဟတံ ကုလာလဘာဇနံ ဝိယ ဘိဇ္ဇိ။ ဣတရောပိ ဥဋ္ဌာယ အနုထေရဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ တထေဝ အဝေါစ၊ သောပိ တထေဝ ဘိဇ္ဇိ။ တေသု ကိဉ္စာပိ ဧတ္တကံ ကာလံ ဧကောပိ ဝိသုံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌပုဗ္ဗော နာမ နတ္ထိ၊ ပုနဒိဝသေ ပန ဝိသုံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသိတွာ အနုထေရော ပုရေတရံ အာဂန္တွာ ဥပဋ္ဌာနသာလာယ အဋ္ဌာသိ၊ မဟာထေရော ပစ္ဆာ အဂမာသိ။ တံ ဒိသွာ အနုထေရော စိန္တေသိ “ကိံ နု ခေါ ဣမဿ ပတ္တစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဥဒါဟု နော”တိ။ သော “န ဣဒါနိ ပဋိဂ္ဂဟေဿာမီ”တိ စိန္တေတွာပိ “ဟောတု, န မယာ ဧဝံ ကတပုဗ္ဗံ၊ မယာ အတ္တနော ဝတ္တံ ဟာပေတုံ န ဝဋ္ဋတီ”တိ စိတ္တံ မုဒုကံ ကတွာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ ပတ္တစီဝရံ ဒေထာ”တိ အာဟ။ ဣတရော “ဂစ္ဆ ဒုဗ္ဗိနီတ၊ န တွံ မမ ပတ္တစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ ယုတ္တရူပေါ”တိ အစ္ဆရံ ပဟရိတွာ တေနာပိ “အာမ ဘန္တေ အဟမ္ပိ တုမှာကံ ပတ္တစီဝရံ န ပဋိဂ္ဂဏှာမီတိ စိန္တေသိ”န္တိ ဝုတ္တေ “အာဝုသော နဝက ကိံ တွံ စိန္တေသိ၊ မမ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ကောစိ သင်္ဂေါ အတ္ထီ”တိ အာဟ။ ဣတရောပိ “တုမှေ ပန ဘန္တေ ကိံ ဧဝံ မညထ ‘မမ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ကောစိ သင်္ဂေါ အတ္ထီ’တိ၊ ဧသော တေ ဝိဟာရော”တိ ဝတွာ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ နိက္ခမိ။ ဣတရောပိ နိက္ခမိ။ တေ ဥဘောပိ ဧကမဂ္ဂေနာပိ အဂန္တွာ ဧကော ပစ္ဆိမဒွါရေန မဂ္ဂံ ဂဏှိ၊ ဧကော ပုရတ္ထိမဒွါရေန။ ဓမ္မကထိကော “ဘန္တေ မာ ဧဝံ ကရောထ၊ မာ ဧဝံ ကရောထာ”တိ ဝတွာ “တိဋ္ဌာဝုသော”တိ ဝုတ္တေ နိဝတ္တိ။ သော ပုနဒိဝသေ ဓုရဂါမံ ပဝိဋ္ဌော မနုဿေဟိ “ဘန္တေ ဘဒ္ဒန္တာ ကုဟိ”န္တိ ဝုတ္တေ “အာဝုသော မာ ပုစ္ဆထ၊ တုမှာကံ ကုလုပကာ ဟိယျော ကလဟံ ကတွာ နိက္ခမိံသု၊ အဟံ ယာစန္တောပိ နိဝတ္တေတုံ နာသက္ခိ”န္တိ အာဟ။ တေသု ဗာလာ တုဏှီ အဟေသုံ။ ပဏ္ဍိတာ ပန “အမှေဟိ ဧတ္တကံ ကာလံ ဘဒ္ဒန္တာနံ ကိဉ္စိ ခလိတံ နာမ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊ တေသံ ဘယံ ဣမံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ ဘဝိဿတီ”တိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တာ အဟေသုံ။

တေပိ ထေရာ ဂတဋ္ဌာနေ စိတ္တသုခံ နာမ န လဘိံသု။ မဟာထေရော စိန္တေသိ “အဟော နဝကဿ ဘိက္ခုနော ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ၊ မုဟုတ္တံ ဒိဋ္ဌံ နာမ အာဂန္တုကဘိက္ခုံ အာဟ ‘မဟာထေရေန သဒ္ဓိံ သံဘောဂံ မာ အကာသီ’တိ”။ ဣတရောပိ စိန္တေသိ “အဟော မဟာထေရဿ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ၊ မုဟုတ္တံ ဒိဋ္ဌံ နာမ အာဂန္တုကဘိက္ခုံ အာဟ ‘ဣမိနာ သဒ္ဓိံ သံဘောဂံ မာ အကာသီ’တိ”။

Tesaṁ neva sajjhāyo na manasikāro ahosi. Te vassasataccayena pacchimadisāya ekaṁ vihāraṁ agamaṁsu. Tesaṁ ekameva senāsanaṁ pāpuṇi. Mahāthere pavisitvā mañcake nisinne itaropi pāvisi. Mahāthero taṁ disvāva sañjānitvā assūni sandhāretuṁ nāsakkhi. Itaropi mahātheraṁ sañjānitvā assupuṇṇehi nettehi "kathemi nu kho mā kathemī"ti cintetvā "na taṁ saddheyyarūpan"ti theraṁ vanditvā "ahaṁ bhante ettakaṁ kālaṁ tumhākaṁ pattacīvaraṁ gahetvā vicariṁ, api nu kho me kāyadvārādīsu tumhehi kiñci asāruppaṁ diṭṭhapubban"ti. Na diṭṭhapubbaṁ āvusoti. Atha kasmā dhammakathikaṁ avacuttha "mā etena saddhiṁ saṁbhogamakāsī"ti. Nāhaṁ āvuso evaṁ kathemi, tayā kira mama antare evaṁ vuttanti. Ahampi bhante na vadāmīti. Te tasmiṁ khaṇe "tena amhe bhinditukāmena evaṁ vuttaṁ bhavissatī"ti ñatvā aññamaññaṁ accayaṁ desayiṁsu. Te vassasataṁ cittassādaṁ alabhantā taṁ divasaṁ samaggā hutvā "āyāma, naṁ tato vihārā nikkaḍḍhissāmā"ti pakkamitvā anupubbena taṁ vihāraṁ agamaṁsu.

Dhammakathikopi there disvā pattacīvaraṁ paṭiggahetuṁ upagacchi. Therā "na tvaṁ imasmiṁ vihāre vasituṁ yuttarūpo"ti accharaṁ pahariṁsu. So saṇṭhātuṁ asakkonto tāvadeva nikkhamitvā palāyi. Atha naṁ vīsati vassasahassāni kato samaṇadhammo sandhāretuṁ nāsakkhi, tato cavitvā Avīcimhi nibbatto ekaṁ Buddhantaraṁ paccitvā idāni Gijjhakūṭe vuttappakārena attabhāvena dukkhaṁ anubhotīti.

Satthā idaṁ tassa pubbakammaṁ āharitvā "bhikkhave bhikkhunā nāma kāyādīhi upasantarūpena bhavitabban"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

281. "Vācānurakkhī manasā susaṁvuto,
Kāyena ca nākusalaṁ kayirā.
Ete tayo kammapathe visodhaye,
Ārādhaye magga'misippaveditan"ti.

Tassattho—catunnaṁ vacīduccaritānaṁ vajjanena vācānurakkhī abhijjhādīnaṁ anuppādanena manasā ca suṭṭhu saṁvuto pāṇātipātādayo pajahanto

တေသံ နေဝ သဇ္ဈာယော န မနသိကာရော အဟောသိ။ တေ ဝဿသတစ္စယေန ပစ္ဆိမဒိသာယ ဧကံ ဝိဟာရံ အဂမံသု။ တေသံ ဧကမေဝ သေနာသနံ ပါပုဏိ။ မဟာထေရေ ပဝိသိတွာ မဉ္စကေ နိသိန္နေ ဣတရောပိ ပါဝိသိ။ မဟာထေရော တံ ဒိသွာဝ သဉ္ဇာနိတွာ အဿူနိ သန္ဓာရေတုံ နာသက္ခိ။ ဣတရောပိ မဟာထေရံ သဉ္ဇာနိတွာ အဿုပုဏ္ဏေဟိ နေတ္တေဟိ "ကထေမိ နု ခေါ မာ ကထေမီ"တိ စိန္တေတွာ "န တံ သဒ္ဒေယျရူပ"န္တိ ထေရံ ဝန္ဒိတွာ "အဟံ ဘန္တေ ဧတ္တကံ ကာလံ တုမှာကံ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတွာ ဝိစရိံ၊ အပိ နု ခေါ မေ ကာယဒွါရာဒီသု တုမှေဟိ ကိဉ္စိ အသာရုပ္ပံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ"န္တိ။ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ အာဝုသောတိ။ အထ ကသ္မာ ဓမ္မကထိကံ အဝစုတ္ထ "မာ ဧတေန သဒ္ဓိံ သံဘောဂမကာသီ"တိ။ နာဟံ အာဝုသော ဧဝံ ကထေမိ၊ တယာ ကိရ မမ အန္တရေ ဧဝံ ဝုတ္တန္တိ။ အဟမ္ပိ ဘန္တေ န ဝဒါမီတိ။ တေ တသ္မိံ ခဏေ "တေန အမှေ ဘိန္ဒိတုကာမေန ဧဝံ ဝုတ္တံ ဘဝိဿတီ"တိ ဉတွာ အညမညံ အစ္စယံ ဒေသယိံသု။ တေ ဝဿသတံ စိတ္တဿာဒံ အလဘန္တာ တံ ဒိဝသံ သမဂ္ဂါ ဟုတွာ "အာယာမ၊ နံ တတော ဝိဟာရာ နိက္ကဍ္ဎိဿာမာ"တိ ပက္ကမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန တံ ဝိဟာရံ အဂမံသု။

ဓမ္မကထိကောပိ ထေရေ ဒိသွာ ပတ္တစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ ဥပဂစ္ဆိ။ ထေရာ "န တွံ ဣမသ္မိံ ဝိဟာရေ ဝသိတုံ ယုတ္တရူပေါ"တိ အစ္ဆရံ ပဟရိံသု။ သော သဏ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တော တာဝဒေဝ နိက္ခမိတွာ ပလာယိ။ အထ နံ ဝီသတိ ဝဿသဟဿာနိ ကတော သမဏဓမ္မော သန္ဓာရေတုံ နာသက္ခိ၊ တတော စဝိတွာ အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တော ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ပစ္စိတွာ ဣဒါနိ ဂိဇ္ဈကူဋေ ဝုတ္တပ္ပကာရေန အတ္တဘာဝေန ဒုက္ခံ အနုဘောတီတိ။

သတ္ထာ ဣဒံ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ အာဟရိတွာ "ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ ကာယာဒီဟိ ဥပသန္တရူပေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၈၁။ "ဝါစာနုရက္ခီ မနသာ သုသံဝုတော၊
ကာယေန စ နာကုသလံ ကယိရာ။
ဧတေ တယော ကမ္မပထေ ဝိသောဓယေ၊
အာရာဓယေ မဂ္ဂ'မိသိပ္ပဝေဒိတ"န္တိ။

တဿတ္ထော—စတုန္နံ ဝစီဒုစ္စရိတာနံ ဝဇ္ဇနေန ဝါစာနုရက္ခီ အဘိဇ္ဈာဒီနံ အနုပ္ပါဒနေန မနသာ စ သုဋ္ဌု သံဝုတော ပါဏာတိပါတာဒယော ပဇဟန္တော

kāyena ca akusalaṁ na kayirā. Evaṁ ete tayo kammapathe visodhaye. Evaṁ visodhento hi sīlakkhandhādīnaṁ esakehi Buddhādīhi isīhi paveditaṁ aṭṭhaṅgikamaggaṁ ārādheyyāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sūkarapetavatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Poṭṭhilattheravatthu

Yogā veti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Poṭṭhilaṁ nāma theraṁ ārabbha kathesi.

So kira sattannampi Buddhānaṁ sāsane tepiṭako pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ dhammaṁ vācesi. Satthā cintesi "imassa bhikkhuno 'attano dukkhanissaraṇaṁ karissāmī'ti cittampi natthi, saṁvejessāmi nan"ti. Tato paṭṭhāya taṁ theraṁ attano upaṭṭhānaṁ āgatakāle "ehi Tucchapoṭṭhila, vanda Tucchapoṭṭhila, nisīda Tucchapoṭṭhila, yāhi Tucchapoṭṭhilā"ti vadati. Uṭṭhāya gatakālepi "Tucchapoṭṭhilo gato"ti vadati. So cintesi "ahaṁ sāṭṭhakathāni tīṇi piṭakāni dhāremi, pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ aṭṭhārasa mahāgaṇe dhammaṁ vācemi, atha pana maṁ Satthā abhikkhaṇaṁ 'Tucchapoṭṭhilā'ti vadeti, addhā maṁ Satthā jhānādīnaṁ abhāvena evaṁ vadetī"ti. So uppannasaṁvego "dāni araññaṁ pavisitvā samaṇadhammaṁ karissāmī"ti sayameva pattacīvaraṁ saṁvidahitvā paccūsakāle sabbapacchā dhammaṁ uggaṇhitvā[1] nikkhamantena bhikkhunā saddhiṁnikkhami. Pariveṇe nisīditvā sajjhāyantā naṁ "ācariyo"ti na sallakkhesuṁ. So vīsayojanasatamaggaṁ gantvā ekasmiṁ araññāvāse tiṁsa bhikkhū vasanti, te upasaṅkamitvā saṁghattheraṁ vanditvā "bhante avassayo me hothā"ti āha. Āvuso tvaṁ dhammakathiko, amhehi nāma taṁ nissāya kiñci jānitabbaṁ bhaveyya, kasmā evaṁ vadesīti. Mā bhante evaṁ karotha, avassayo me hothāti. Te pana sabbe khīṇāsavāva. Atha naṁ mahāthero "imassa uggahaṁ nissāya māno atthiyevā"ti anutherassa santikaṁ pahiṇi. Sopi naṁ tathevāha.

1. Paggaṇhitvā (Sī)

ကာယေန စ အကုသလံ န ကယိရာ။ ဧဝံ ဧတေ တယော ကမ္မပထေ ဝိသောဓယေ။ ဧဝံ ဝိသောဓေန္တော ဟိ သီလက္ခန္ဓာဒီနံ ဧသကေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဣသီဟိ ပဝေဒိတံ အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂံ အာရာဓေယျာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သူကရပေတဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-ပေါဋ္ဌိလတ္ထေရဝတ္ထု

ယောဂါ ဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပေါဋ္ဌိလံ နာမ ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ သတ္တန္နမ္ပိ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ တေပိဋကော ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ဓမ္မံ ဝါစေသိ။ သတ္ထာ စိန္တေသိ "ဣမဿ ဘိက္ခုနော 'အတ္တနော ဒုက္ခနိဿရဏံ ကရိဿာမီ'တိ စိတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ သံဝေဇေဿာမိ န"န္တိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တံ ထေရံ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာနံ အာဂတကာလေ "ဧဟိ တုစ္ဆပေါဋ္ဌိလ၊ ဝန္ဒ တုစ္ဆပေါဋ္ဌိလ၊ နိသီဒ တုစ္ဆပေါဋ္ဌိလ၊ ယာဟိ တုစ္ဆပေါဋ္ဌိလာ"တိ ဝဒတိ။ ဥဋ္ဌာယ ဂတကာလေပိ "တုစ္ဆပေါဋ္ဌိလော ဂတော"တိ ဝဒတိ။ သော စိန္တေသိ "အဟံ သာဋ္ဌကထာနိ တီဏိ ပိဋကာနိ ဓာရေမိ၊ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ အဋ္ဌာရသ မဟာဂဏေ ဓမ္မံ ဝါစေမိ၊ အထ ပန မံ သတ္ထာ အဘိက္ခဏံ 'တုစ္ဆပေါဋ္ဌိလာ'တိ ဝဒေတိ၊ အဒ္ဓါ မံ သတ္ထာ ဈာနာဒီနံ အဘာဝေန ဧဝံ ဝဒေတီ"တိ။ သော ဥပ္ပန္နသံဝေဂေါ "ဒါနိ အရညံ ပဝိသိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရိဿာမီ"တိ သယမေဝ ပတ္တစီဝရံ သံဝိဒဟိတွာ ပစ္စူသကာလေ သဗ္ဗပစ္ဆာ ဓမ္မံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ[၁] နိက္ခမန္တေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိ။ ပရိဝေဏေ နိသီဒိတွာ သဇ္ဈာယန္တာ နံ "အာစရိယော"တိ န သလ္လက္ခေသုံ။ သော ဝီသယောဇနသတမဂ္ဂံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ အရညာဝါသေ တိံသ ဘိက္ခူ ဝသန္တိ၊ တေ ဥပသင်္ကမိတွာ သံဃတ္ထေရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ အဝဿယော မေ ဟောထာ"တိ အာဟ။ အာဝုသော တွံ ဓမ္မကထိကော၊ အမှေဟိ နာမ တံ နိဿာယ ကိဉ္စိ ဇာနိတဗ္ဗံ ဘဝေယျ၊ ကသ္မာ ဧဝံ ဝဒေသီတိ။ မာ ဘန္တေ ဧဝံ ကရောထ၊ အဝဿယော မေ ဟောထာတိ။ တေ ပန သဗ္ဗေ ခီဏာသဝါဝ။ အထ နံ မဟာထေရော "ဣမဿ ဥဂ္ဂဟံ နိဿာယ မာနော အတ္ထိယေဝါ"တိ အနုထေရဿ သန္တိကံ ပဟိဏိ။ သောပိ နံ တထေဝါဟ။

၁-ပဂ္ဂဏှိတွာ (သီ)

Iminā nīhārena sabbepi taṁ pesentā divāṭṭhāne nisīditvā sūcikammaṁ karontassa sabbanavakassa sattavassikasāmaṇerassa santikaṁ pahiṇiṁsu. Evamassa mānaṁ nīhariṁsu.

So nihatamāno sāmaṇerassa santike añjaliṁ paggahetvā "avassayo me hohi[1] sappurisā"ti āha. Aho ācariya kiṁ nāmetaṁ kathetha, tumhe mahallakā bahussutā, tumhākaṁ santike mayā kiñci kāraṇaṁ jānitabbaṁ bhaveyyāti. Mā evaṁ kari sappurisa, hohi[1] yeva me avassayoti. Bhante sacepi ovādakkhamā bhavissatha, bhavissāmi vo avassayoti. Homi sappurisa, ahaṁ "aggiṁ pavisā"ti vutte aggiṁ pavisāmiyevāti. Atha naṁ so avidūre ekaṁ saraṁ dassetvā "bhante yathānivatthapārutova imaṁ saraṁ pavisathā"ti āha. So hissa mahagghānaṁ dupaṭṭacīvarānaṁ nivatthapārutabhāvaṁ ñatvāpi "ovādakkhamo nu kho"ti vīmaṁsanto evamāha. Theropi ekavacaneneva udakaṁ otari. Atha naṁ cīvarakaṇṇānaṁ temitakāle "etha bhante"ti vatvā ekavacaneneva āgantvā ṭhitaṁ āha "bhante ekasmiṁ vammike cha chiddāni, tattha ekena chiddena godhā anto paviṭṭhā, taṁ gaṇhitukāmo itarāni pañca chiddāni thaketvā chaṭṭhaṁ bhinditvā paviṭṭhachiddeneva gaṇhāti, evaṁ tumhepi chadvārikesu ārammaṇesu sesāni pañcadvārāni pidhāya manodvāre kammaṁ paṭṭhapethā"ti. Bahussutassa bhikkhuno ettakeneva padīpujjalanaṁ viya ahosi. So "ettakameva hotu sappurisā"ti karajakāye ñāṇaṁ otāretvā samaṇadhammaṁ ārabhi.

Satthā vīsayojanasatamatthakenisinnova taṁ bhikkhuṁ oloketvā "yathevāyaṁ bhikkhu bhūripañño, evamevaṁ anena attānaṁ patiṭṭhāpetuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā tena saddhiṁ kathento viya obhāsaṁ pharitvā imaṁ gāthamāha—

282. "Yogā ve jāyatī bhūri, ayogā bhūrisaṅkhayo.
Etaṁ dvedhāpathaṁ ñatvā, bhavāya vibhavāya ca.
Tathāttānaṁ niveseyya, yathā bhūri pavaḍḍhatī"ti.

1. Hotu (Sī)

ဣမိနာ နီဟာရေန သဗ္ဗေပိ တံ ပေသေန္တာ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသီဒိတွာ သူစိကမ္မံ ကရောန္တဿ သဗ္ဗနဝကဿ သတ္တဝဿိကသာမဏေရဿ သန္တိကံ ပဟိဏိံသု။ ဧဝမဿ မာနံ နီဟရိံသု။

သော နိဟတမာနော သာမဏေရဿ သန္တိကေ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ "အဝဿယော မေ ဟောဟိ[1] သပ္ပုရိသာ"တိ အာဟ။ အဟော အာစရိယ ကိံ နာမေတံ ကထေထ၊ တုမှေ မဟလ္လကာ ဗဟုဿုတာ၊ တုမှာကံ သန္တိကေ မယာ ကိဉ္စိ ကာရဏံ ဇာနိတဗ္ဗံ ဘဝေယျာတိ။ မာ ဧဝံ ကရိ သပ္ပုရိသ၊ ဟောဟိ[1] ယေဝ မေ အဝဿယောတိ။ ဘန္တေ သစေပိ ဩဝါဒက္ခမာ ဘဝိဿထ၊ ဘဝိဿာမိ ဝေါ အဝဿယောတိ။ ဟောမိ သပ္ပုရိသ၊ အဟံ "အဂ္ဂိံ ပဝိသာ"တိ ဝုတ္တေ အဂ္ဂိံ ပဝိသာမိယေဝါတိ။ အထ နံ သော အဝိဒူရေ ဧကံ သရံ ဒဿေတွာ "ဘန္တေ ယထာနိဝတ္ထပါရုတောဝ ဣမံ သရံ ပဝိသထာ"တိ အာဟ။ သော ဟိဿ မဟဂ္ဃါနံ ဒုပဋ္ဋစီဝရာနံ နိဝတ္ထပါရုတဘာဝံ ဉတွာပိ "ဩဝါဒက္ခမော နု ခေါ"တိ ဝီမံသန္တော ဧဝမာဟ။ ထေရောပိ ဧကဝစနေနေဝ ဥဒကံ ဩတရိ။ အထ နံ စီဝရကဏ္ဏာနံ တေမိတကာလေ "ဧထ ဘန္တေ"တိ ဝတွာ ဧကဝစနေနေဝ အာဂန္တွာ ဌိတံ အာဟ "ဘန္တေ ဧကသ္မိံ ဝမ္မိကေ ဆ ဆိဒ္ဒါနိ၊ တတ္ထ ဧကေန ဆိဒ္ဒေန ဂေါဓာ အန္တော ပဝိဋ္ဌာ၊ တံ ဂဏှိတုကာမော ဣတရာနိ ပဉ္စ ဆိဒ္ဒါနိ ထကေတွာ ဆဋ္ဌံ ဘိန္ဒိတွာ ပဝိဋ္ဌဆိဒ္ဒေနေဝ ဂဏှာတိ၊ ဧဝံ တုမှေပိ ဆဒွါရိကေသု အာရမ္မဏေသု သေသာနိ ပဉ္စဒွါရာနိ ပိဓာယ မနောဒွါရေ ကမ္မံ ပဋ္ဌပေထာ"တိ။ ဗဟုဿုတဿ ဘိက္ခုနော ဧတ္တကေနေဝ ပဒီပုဇ္ဇလနံ ဝိယ အဟောသိ။ သော "ဧတ္တကမေဝ ဟောတု သပ္ပုရိသာ"တိ ကရဇကာယေ ဉာဏံ ဩတာရေတွာ သမဏဓမ္မံ အာရဘိ။

သတ္ထာ ဝီသယောဇနသတမတ္ထကေ နိသိန္နောဝ တံ ဘိက္ခုံ ဩလောကေတွာ "ယထေဝါယံ ဘိက္ခု ဘူရိပညော၊ ဧဝမေဝံ အနေန အတ္တာနံ ပတိဋ္ဌာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ တေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တော ဝိယ ဩဘာသံ ဖရိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၈၂။ "ယောဂါ ဝေ ဇာယတီ ဘူရိ၊ အယောဂါ ဘူရိသင်္ခယော။
ဧတံ ဒွေဓာပထံ ဉတွာ၊ ဘဝါယ ဝိဘဝါယ စ။
တထာတ္တာနံ နိဝေသေယျ၊ ယထာ ဘူရိ ပဝဍ္ဎတီ"တိ။

၁-ဟောတု(သီ)

Tattha **yogā**ti aṭṭhatiṁsāya ārammaṇesu yoniso manasikārā. **Bhūrī**ti pathavīsamāya vitthatāya paññāyetaṁ nāmaṁ. **Saṅkhayo**ti vināso. **Etaṁ dvedhāpathan**ti etaṁ yogañca ayogañca. **Bhavāya vibhavāya cā**ti vuddhiyā ca avuddhiyā ca. **Tathā**ti yathā ayaṁ bhūrisaṅkhātā paññā pavaḍḍhati, evaṁ attānaṁ niveseyyāti attho.

Desanāvasāne Poṭṭhilatthero arahatte patiṭṭhahīti.

Poṭṭhilattheravatthu sattamaṁ.

---

8. Pañcamahallakattheravatthu

Vanaṁ chindathāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahule mahallake bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira gihikāle Sāvatthiyaṁ kuṭumbikā mahaddhanā aññamaññasahāyakā ekato puññāni karontā Satthu dhammadesanaṁ sutvā “mayaṁ mahallakā, kiṁ no gharāvāsenā”ti Satthāraṁ pabbajjaṁ yācitvā pabbajiṁsu, mahallakabhāvena pana dhammaṁ pariyāpuṇituṁ asakkontā vihārapariyante paṇṇasālaṁ kāretvā ekatova vasiṁsu. Piṇḍāya carantāpi yebhuyyena puttadārasseva gehaṁ gantvā bhuñjiṁsu. Tesu ekassa purāṇadutiyikā madhurapācikā nāma, sā tesaṁ sabbesampi upakārikā ahosi. Kasmā sabbepi attanā laddhāhāraṁ gahetvā tassā eva gehe nisīditvā bhuñjanti. Sāpi nesaṁ yathāsannihitaṁ sūpabyañjanaṁ deti. Sā aññatarābādhena phuṭṭhā kālamakāsi. Atha te mahallakattherā sahāyakassa therassa paṇṇasālāya sannipatitvā aññamaññaṁ gīvāsu gahetvā “madhurapācikā upāsikā kālakatā”ti vilapantā rodiṁsu. Bhikkhūhi ca samantato upadhāvitvā “kiṁ idaṁ āvuso”ti puṭṭhā “bhante sahāyakassa no purāṇadutiyikā kālakatā, sā amhākaṁ ativiya upakārikā. Idāni kuto tathārūpiṁ labhissāmāti iminā kāraṇena rodāmā”ti āhaṁsu.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ. Satthā āgantvā “kāyanuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti

တတ္ထ **ယောဂါ**တိ အဋ္ဌတိံသာယ အာရမ္မဏေသု ယောနိသော မနသိကာရာ။ **ဘူရီ**တိ ပထဝီသမာယ ဝိတ္ထတာယ ပညာယေတံ နာမံ။ **သင်္ခယော**တိ ဝိနာသော။ **ဧတံ ဒွေဓာပထ**န္တိ ဧတံ ယောဂဉ္စ အယောဂဉ္စ။ **ဘဝါယ ဝိဘဝါယ စာ**တိ ဝုဍ္ဎိယာ စ အဝုဍ္ဎိယာ စ။ **တထာ**တိ ယထာ အယံ ဘူရိသင်္ခါတာ ပညာ ပဝဍ္ဎတိ၊ ဧဝံ အတ္တာနံ နိဝေသေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ပေါဋ္ဌိလတ္ထေရော အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။

ပေါဋ္ဌိလတ္ထေရဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-ပဉ္စမဟလ္လကတ္ထေရဝတ္ထု

ဝနံ ဆိန္ဒထာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ မဟလ္လကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ ဂိဟိကာလေ သာဝတ္ထိယံ ကုဋုမ္ဗိကာ မဟဒ္ဓနာ အညမညသဟာယကာ ဧကတော ပုညာနိ ကရောန္တာ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ “မယံ မဟလ္လကာ၊ ကိံ နော ဃရာဝါသေနာ”တိ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇိံသု၊ မဟလ္လကဘာဝေန ပန ဓမ္မံ ပရိယာပုဏိတုံ အသက္ကောန္တာ ဝိဟာရပရိယန္တေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ ဧကတောဝ ဝသိံသု။ ပိဏ္ဍာယ စရန္တာပိ ယေဘုယျေန ပုတ္တဒါရဿေဝ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘုဉ္ဇိံသု။ တေသု ဧကဿ ပုရာဏဒုတိယိကာ မဓုရပါစိကာ နာမ၊ သာ တေသံ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဥပကာရိကာ အဟောသိ။ ကသ္မာ သဗ္ဗေပိ အတ္တနာ လဒ္ဓါဟာရံ ဂဟေတွာ တဿာ ဧဝ ဂေဟေ နိသီဒိတွာ ဘုဉ္ဇန္တိ။ သာပိ နေသံ ယထာသန္နိဟိတံ သူပဗျဉ္ဇနံ ဒေတိ။ သာ အညတရာဗာဓေန ဖုဋ္ဌာ ကာလမကာသိ။ အထ တေ မဟလ္လကတ္ထေရာ သဟာယကဿ ထေရဿ ပဏ္ဏသာလာယ သန္နိပတိတွာ အညမညံ ဂီဝါသု ဂဟေတွာ “မဓုရပါစိကာ ဥပါသိကာ ကာလကတာ”တိ ဝိလပန္တာ ရောဒိံသု။ ဘိက္ခူဟိ စ သမန္တတော ဥပဓာဝိတွာ “ကိံ ဣဒံ အာဝုသော”တိ ပုဋ္ဌာ “ဘန္တေ သဟာယကဿ နော ပုရာဏဒုတိယိကာ ကာလကတာ၊ သာ အမှာကံ အတိဝိယ ဥပကာရိကာ။ ဣဒါနိ ကုတော တထာရူပိံ လဘိဿာမာတိ ဣမိနာ ကာရဏေန ရောဒါမာ”တိ အာဟံသု။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယနုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ

vutte “na bhikkhave idāneva, pubbepi te kākayoniyaṁ nibbattitvā samuddatīre caramānā samudda-ūmiyā samuddaṁ pavesetvā māritāya kākiyā[1] roditvā paridevitvā taṁ nīharissāmāti mukhatuṇḍakehi mahāsamuddaṁ ussiñcantā kilamiṁsū”ti atītaṁ āharitvā—

“Api nu hanukā santā, mukhañca parisussati.
Oramāma na pārema, pūrateva mahodadhī”ti[2].

Imaṁ **Kākajātakaṁ** vitthāretvā te bhikkhū āmantetvā “bhikkhave rāgadosamohavanaṁ nissāya tumhehi idaṁ dukkhaṁ pattaṁ, taṁ vanaṁ chindituṁ vaṭṭati, evaṁ niddukkhā bhavissathā”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

283. “Vanaṁ chindatha mā rukkhaṁ, vanato jāyate bhayaṁ.
Chetvā vanañca vanathañca, nibbanā hotha bhikkhavo.

284. Yāva hi vanatho na chijjati,
Aṇumattopi narassa nārisu.
Paṭibaddhamanova tāva so,
Vaccho khīrapakova mātarī”ti.

Tattha **mā rukkhan**ti Satthārā hi “vanaṁ chindathā”ti vutte tesaṁ acirapabbajitānaṁ “Satthā amhe vāsi-ādīni gahetvā vanaṁ chindāpetī”ti rukkhaṁ chinditukāmatā[3] uppajji. Atha ne “mayā rāgādikilesavanaṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ, na rukkhe”ti paṭisedhento “mā rukkhan”ti āha. **Vanato**ti yathā pākatikavanato sīhādibhayaṁ jāyati, evaṁ jāti-ādibhayampi kilesavanato jāyatīti attho. **Vanañca vanathañcā**ti ettha mahantā rukkhā vanaṁ nāma, khuddakā tasmiṁ vane ṭhitattā vanathā nāma. Pubbuppattikarukkhā vā vanaṁ nāma, aparāparuppattikā vanathā nāma. Evameva mahantamahantā bhavākaḍḍhanakā kilesā vanaṁ nāma, pavattiyaṁ vipākadāyakā vanathā nāma. Pubbuppattikā vanaṁ nāma, aparāparuppattikā vanathā nāma. Taṁ ubhayaṁ catutthamaggañāṇena chinditabbaṁ. Tenāha “chetvā vanañca vanathañca, nibbanā hotha bhikkhavo”ti. **Nibbanā hothā**ti nikkilesā hotha. **Yāva hi vanatho**ti yāva esa aṇumattopi kilesavanatho narassa nārīsu na

1. Kākāya (Ka) 2. Khu 5. 34 piṭṭhe. 3. Chinditukāmatācittaṁ (Syā)

ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ တေ ကာကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သမုဒ္ဒတီရေ စရမာနာ သမုဒ္ဒဥမိယာ သမုဒ္ဒံ ပဝေသေတွာ မာရိတာယ ကာကိယာ[1] ရောဒိတွာ ပရိဒေဝိတွာ တံ နီဟရိဿာမာတိ မုခတုဏ္ဍကေဟိ မဟာသမုဒ္ဒံ ဥဿိဉ္စန္တာ ကိလမိံသူ”တိ အတီတံ အာဟရိတွာ—

“အပိ နု ဟနုကာ သန္တာ၊ မုခဉ္စ ပရိသုဿတိ။
ဩရမာမ န ပါရေမ၊ ပူရတေဝ မဟောဒဓီ”တိ[2]။

ဣမံ **ကာကဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ တေ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ဘိက္ခဝေ ရာဂဒေါသမောဟဝနံ နိဿာယ တုမှေဟိ ဣဒံ ဒုက္ခံ ပတ္တံ၊ တံ ဝနံ ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧဝံ နိဒ္ဒုက္ခာ ဘဝိဿထာ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၈၃။ “ဝနံ ဆိန္ဒထ မာ ရုက္ခံ၊ ဝနတော ဇာယတေ ဘယံ။
ဆေတွာ ဝနဉ္စ ဝနထဉ္စ၊ နိဗ္ဗနာ ဟောထ ဘိက္ခဝေါ။

၂၈၄။ ယာဝ ဟိ ဝနထော န ဆိဇ္ဇတိ၊
အဏုမတ္တောပိ နရဿ နာရိသု။
ပဋိဗဒ္ဓမနောဝ တာဝ သော၊
ဝစ္ဆော ခီရပကောဝ မာတရီ”တိ။

တတ္ထ **မာ ရုက္ခန္တိ** သတ္ထာရာ ဟိ “ဝနံ ဆိန္ဒထာ”တိ ဝုတ္တေ တေသံ အစိရပဗ္ဗဇိတာနံ “သတ္ထာ အမှေ ဝါသိအာဒီနိ ဂဟေတွာ ဝနံ ဆိန္ဒာပေတီ”တိ ရုက္ခံ ဆိန္ဒိတုကာမတာ[3] ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အထ နေ “မယာ ရာဂါဒိကိလေသဝနံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ၊ န ရုက္ခေ”တိ ပဋိသေဓေန္တော “မာ ရုက္ခ”န္တိ အာဟ။ **ဝနတော**တိ ယထာ ပါကတိကဝနတော သီဟာဒိဘယံ ဇာယတိ၊ ဧဝံ ဇာတိအာဒိဘယမ္ပိ ကိလေသဝနတော ဇာယတီတိ အတ္ထော။ **ဝနဉ္စ ဝနထဉ္စာ**တိ ဧတ္ထ မဟန္တာ ရုက္ခာ ဝနံ နာမ၊ ခုဒ္ဒကာ တသ္မိံ ဝနေ ဌိတတ္တာ ဝနထာ နာမ။ ပုဗ္ဗုပ္ပတ္တိကရုက္ခာ ဝါ ဝနံ နာမ၊ အပရာပရုပ္ပတ္တိကာ ဝနထာ နာမ။ ဧဝမေဝ မဟန္တမဟန္တာ ဘဝါကဍ္ဎနကာ ကိလေသာ ဝနံ နာမ၊ ပဝတ္တိယံ ဝိပါကဒါယကာ ဝနထာ နာမ။ ပုဗ္ဗုပ္ပတ္တိကာ ဝနံ နာမ၊ အပရာပရုပ္ပတ္တိကာ ဝနထာ နာမ။ တံ ဥဘယံ စတုတ္ထမဂ္ဂဉာဏေန ဆိန္ဒိတဗ္ဗံ။ တေနာဟ “ဆေတွာ ဝနဉ္စ ဝနထဉ္စ၊ နိဗ္ဗနာ ဟောထ ဘိက္ခဝေါ”တိ။ **နိဗ္ဗနာ ဟောထာ**တိ နိက္ကိလေသာ ဟောထ။ **ယာဝ ဟိ ဝနထော**တိ ယာဝ ဧသ အဏုမတ္တောပိ ကိလေသဝနထော နရဿ နာရီသု န

၁-ကာကာယ (က) ၂-ခု ၅-၃၄-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဆိန္ဒိတုကာမတာစိတ္တံ (သျာ)

chijjati, tāva so khīrapako vaccho mātari viya paṭibaddhamano laggacittova hotīti attho.

Desanāvasāne pañcapi te mahallakattherā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Pañcamahallakattheravatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Suvaṇṇakārattheravatthu

Ucchindāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa saddhivihārikaṁ ārabbha kathesi.

Eko kira suvaṇṇakāraputto abhirūpo Sāriputtattherassa santike pabbaji. Thero "taruṇānaṁ rāgo ussanno hotī"ti cintetvā tassa rāgapaṭighātāya asubhakammaṭṭhānaṁ adāsi. Tassa pana taṁ asappāyaṁ. Tasmā araññaṁ pavisitvā temāsaṁ vāyamanto cittekaggamattampi alabhitvā puna therassa santikaṁ āgantvā therena "upaṭṭhitaṁ te āvuso kammaṭṭhānan"ti vutte taṁ pavattiṁ ārocesi. Athassa thero "kammaṭṭhānaṁ na sampajjatīti vosānaṁ āpajjituṁ na vaṭṭatī"ti vatvā puna tadeva kammaṭṭhānaṁ sādhukaṁ kathetvā adāsi. So dutiyavārepi kiñci visesaṁ nibbattetuṁ asakkonto āgantvā therassa ārocesi. Athassa theropi sakāraṇaṁ sa-upamaṁ katvā tadeva kammaṭṭhānaṁ ācikkhi. So punapi āgantvā kammaṭṭhānassa asampajjanabhāvaṁ kathesi. Thero cintesi "kārako bhikkhu attani vijjamāne kāmacchandādayo vijjamānāti avijjamāne avijjamānāti pajānāti. Ayaṁ bhikkhu kārako, no akārako, paṭipanno, no appaṭipanno, ahaṁ panetassa ajjhāsayaṁ na jānāmi, Buddhaveneyyo eso bhavissatī"ti taṁ ādāya sāyanhasamaye Satthāraṁ upasaṅkamitvā "ayaṁ bhante mama saddhivihāriko, imassa mayā iminā kāraṇena idaṁ nāma kammaṭṭhānaṁ dinnan"ti sabbaṁ taṁ pavattiṁ ārocesi.

Atha naṁ Satthā "āsayānusayañāṇaṁ nāmetaṁ pāramiyo pūretvā dasasahassilokadhātuṁ unnādetvā sabbaññutaṁ pattānaṁ Buddhānaṁyeva

ဆိဇ္ဇတိ၊ တာဝ သော ခီရပကော ဝစ္ဆော မာတရိ ဝိယ ပဋိဗဒ္ဓမနော လဂ္ဂစိတ္တောဝ ဟောတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စပိ တေ မဟလ္လကတ္ထေရာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ပဉ္စမဟလ္လကတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-သုဝဏ္ဏကာရတ္ထေရဝတ္ထု

ဥစ္ဆိန္ဒာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ သုဝဏ္ဏကာရပုတ္တော အဘိရူပေါ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ ထေရော "တရုဏာနံ ရာဂေါ ဥဿန္နော ဟောတီ"တိ စိန္တေတွာ တဿ ရာဂပဋိဃာတာယ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ တဿ ပန တံ အသပ္ပါယံ။ တသ္မာ အရညံ ပဝိသိတွာ တေမာသံ ဝါယမန္တော စိတ္တေကဂ္ဂမတ္တမ္ပိ အလဘိတွာ ပုန ထေရဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ ထေရေန "ဥပဋ္ဌိတံ တေ အာဝုသော ကမ္မဋ္ဌာန"န္တိ ဝုတ္တေ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။ အထဿ ထေရော "ကမ္မဋ္ဌာနံ န သမ္ပဇ္ဇတီတိ ဝေါသာနံ အာပဇ္ဇိတုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတွာ ပုန တဒေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ သာဓုကံ ကထေတွာ အဒါသိ။ သော ဒုတိယဝါရေပိ ကိဉ္စိ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ အသက္ကောန္တော အာဂန္တွာ ထေရဿ အာရောစေသိ။ အထဿ ထေရောပိ သကာရဏံ သဥပမံ ကတွာ တဒေဝ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ သော ပုနပိ အာဂန္တွာ ကမ္မဋ္ဌာနဿ အသမ္ပဇ္ဇနဘာဝံ ကထေသိ။ ထေရော စိန္တေသိ "ကာရကော ဘိက္ခု အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနေ ကာမစ္ဆန္ဒာဒယော ဝိဇ္ဇမာနာတိ အဝိဇ္ဇမာနေ အဝိဇ္ဇမာနာတိ ပဇာနာတိ။ အယံ ဘိက္ခု ကာရကော, နော အကာရကော၊ ပဋိပန္နော, နော အပ္ပဋိပန္နော၊ အဟံ ပနေတဿ အဇ္ဈာသယံ န ဇာနာမိ၊ ဗုဒ္ဓဝေနေယျော ဧသော ဘဝိဿတီ"တိ တံ အာဒါယ သာယနှသမယေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ "အယံ ဘန္တေ မမ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော၊ ဣမဿ မယာ ဣမိနာ ကာရဏေန ဣဒံ နာမ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒိန္န"န္တိ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသိ။

အထ နံ သတ္ထာ "အာသယာနုသယဉာဏံ နာမေတံ ပါရမိယော ပူရေတွာ ဒသသဟဿိလောကဓာတုံ ဥန္နာဒေတွာ သဗ္ဗညုတံ ပတ္တာနံ ဗုဒ္ဓါနံယေဝ

visayo”ti vatvā “katarakulā nu kho esa pabbajito”ti āvajjento “suvaṇṇakārakulā”ti ñatvā atīte attabhāve olokento tassa suvaṇṇakārakuleyeva paṭipāṭiyā nibbattāni pañca attabhāvasatāni disvā “iminā daharena dīgharattaṁ suvaṇṇakārakammaṁ karontena kaṇikārapupphapadumapupphādīni karissāmīti rattasuvaṇṇameva samparivattitaṁ, tasmā imassa asubhapaṭikūlakammaṭṭhānaṁ na vaṭṭati, manāpamevassa kammaṭṭhānaṁ sappāyan”ti cintetvā “Sāriputta tayā kammaṭṭhānaṁ datvā cattāro māse kilamitaṁ bhikkhuṁ ajja pacchābhatteyeva arahattaṁ pattaṁ passissasi, gaccha tvan”ti theraṁ uyyojetvā iddhiyā cakkamattaṁ suvaṇṇapadumaṁ māpetvā pattehi ceva nālehi ca udakabindūni muñcantaṁ viya katvā “bhikkhu imaṁ padumaṁ ādāya vihārapaccante vālukarāsimhi ṭhapetvā sammukhaṭṭhāne pallaṅkena nisīditvā ‘lohitakaṁ lohitakan’ti parikammaṁ karohī”ti adāsi. Tassa Satthuhatthato padumaṁ gaṇhantasseva cittaṁ pasīdi. So vihārapaccantaṁ gantvā vālukaṁ ussāpetvā tattha padumanālaṁ pavesetvā sammukhe pallaṅkena nisinno “lohitakaṁ lohitakan”ti parikammaṁ ārabhi. Athassa taṅkhaṇaññeva nīvaraṇāni vikkhambhiṁsu[1], upacārajjhānaṁ uppajji. Tadanantaraṁ paṭhamajjhānaṁ nibbattetvā pañcahākārehi vasībhāvaṁ pāpetvā yathānisinnova dutiyajjhānādīnipi patvā vasībhūto catutthajjhānena jhānakīḷaṁ kīḷanto nisīdi.

Satthā tassa jhānānaṁ uppannabhāvaṁ ñatvā “sakkhissati nu kho esa attano dhammatāya uttari visesaṁ nibbattetun”ti olokento “na sakkhissatī”ti ñatvā “taṁ padumaṁ milāyatū”ti adhiṭṭhahi. Taṁ hatthehi madditapadumaṁ milāyantaṁ viya kāḷavaṇṇaṁ ahosi. So jhānā vuṭṭhāya taṁ oloketvā “kiṁ nu kho imaṁ padumaṁ jarāya pahaṭaṁ paññāyati, anupādiṇṇakepi evaṁ jarāya abhibhuyyamāne upādiṇṇake kathāva natthi. Idampi hi jarā abhibhavissatī”ti aniccalakkhaṇaṁ passi. Tasmiṁ pana diṭṭhe dukkhalakkhaṇañca anattalakkhaṇañca diṭṭhameva hoti. Tassa tayo bhavā ādittā viya kaṇṭhe baddhakuṇapā viya ca khāyiṁsu. Tasmiṁ khaṇe tassa avidūre kumārakā ekaṁ saraṁ otaritvā kumudāni bhañjitvā thale rāsiṁ karonti. So jale ca thale ca kumudāni olokesi. Athassa jale kumudāni abhirūpāni udakapaggharantāni viya upaṭṭhahiṁsu, itarāni aggaggesu

1. Nikkhamiṁsu (Ka)

ဝိသယော”တိ ဝတွာ “ကတရကုလာ နု ခေါ ဧသ ပဗ္ဗဇိတော”တိ အာဝဇ္ဇေန္တော “သုဝဏ္ဏကာရကုလာ”တိ ဉတွာ အတီတေ အတ္တဘာဝေ ဩလောကေန္တော တဿ သုဝဏ္ဏကာရကုလေယေဝ ပဋိပါဋိယာ နိဗ္ဗတ္တာနိ ပဉ္စ အတ္တဘာဝသတာနိ ဒိသွာ “ဣမိနာ ဒဟရေန ဒီဃရတ္တံ သုဝဏ္ဏကာရကမ္မံ ကရောန္တေန ကဏိကာရပုပ္ဖပဒုမပုပ္ဖါဒီနိ ကရိဿာမီတိ ရတ္တသုဝဏ္ဏမေဝ သမ္ပရိဝတ္တိတံ၊ တသ္မာ ဣမဿ အသုဘပဋိကူလကမ္မဋ္ဌာနံ န ဝဋ္ဋတိ၊ မနာပမေဝဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ သပ္ပာယ”န္တိ စိန္တေတွာ “သာရိပုတ္တ တယာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတွာ စတ္တာရော မာသေ ကိလမိတံ ဘိက္ခုံ အဇ္ဇ ပစ္ဆာဘတ္တေယေဝ အရဟတ္တံ ပတ္တံ ပဿိဿသိ၊ ဂစ္ဆ တွ”န္တိ ထေရံ ဥယျောဇေတွာ ဣဒ္ဓိယာ စက္ကမတ္တံ သုဝဏ္ဏပဒုမံ မာပေတွာ ပတ္တေဟိ စေဝ နာဠေဟိ စ ဥဒကဗိန္ဒူနိ မုဉ္စန္တံ ဝိယ ကတွာ “ဘိက္ခု ဣမံ ပဒုမံ အာဒါယ ဝိဟာရပစ္စန္တေ ဝါလုကရာသိမှိ ဌပေတွာ သမ္မုခဋ္ဌာနေ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိတွာ ‘လောဟိတကံ လောဟိတက’န္တိ ပရိကမ္မံ ကရောဟီ”တိ အဒါသိ။ တဿ သတ္ထုဟတ္ထတော ပဒုမံ ဂဏှန္တဿေဝ စိတ္တံ ပသီဒိ။ သော ဝိဟာရပစ္စန္တံ ဂန္တွာ ဝါလုကံ ဥဿာပေတွာ တတ္ထ ပဒုမနာဠံ ပဝေသေတွာ သမ္မုခေ ပလ္လင်္ကေန နိသိန္နော “လောဟိတကံ လောဟိတက”န္တိ ပရိကမ္မံ အာရဘိ။ အထဿ တင်္ခဏညေဝ နီဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘိံသု[၁]၊ ဥပစာရဇ္ဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တဒနန္တရံ ပဌမဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ပဉ္စဟာကာရေဟိ ဝသီဘာဝံ ပါပေတွာ ယထာနိသိန္နောဝ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနိပိ ပတွာ ဝသီဘူတော စတုတ္ထဇ္ဈာနေန ဈာနကီဠံ ကီဠန္တော နိသီဒိ။

သတ္ထာ တဿ ဈာနာနံ ဥပ္ပန္နဘာဝံ ဉတွာ “သက္ခိဿတိ နု ခေါ ဧသ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဥတ္တရိ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတု”န္တိ ဩလောကေန္တော “န သက္ခိဿတီ”တိ ဉတွာ “တံ ပဒုမံ မိလာယတူ”တိ အဓိဋ္ဌဟိ။ တံ ဟတ္ထေဟိ မဒ္ဒိတပဒုမံ မိလာယန္တံ ဝိယ ကာဠဝဏ္ဏံ အဟောသိ။ သော ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ တံ ဩလောကေတွာ “ကိံ နု ခေါ ဣမံ ပဒုမံ ဇရာယ ပဟဋံ ပညာယတိ၊ အနုပါဒိန္နကေပိ ဧဝံ ဇရာယ အဘိဘုယျမာနေ ဥပါဒိန္နကေ ကထာဝ နတ္ထိ။ ဣဒမ္ပိ ဟိ ဇရာ အဘိဘဝိဿတီ”တိ အနိစ္စလက္ခဏံ ပဿိ။ တသ္မိံ ပန ဒိဋ္ဌေ ဒုက္ခလက္ခဏဉ္စ အနတ္တလက္ခဏဉ္စ ဒိဋ္ဌမေဝ ဟောတိ။ တဿ တယော ဘဝါ အာဒိတ္တာ ဝိယ ကဏ္ဌေ ဗဒ္ဓကုဏပါ ဝိယ စ ခါယိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ တဿ အဝိဒူရေ ကုမာရကာ ဧကံ သရံ ဩတရိတွာ ကုမုဒါနိ ဘဉ္ဇိတွာ ထလေ ရာသိံ ကရောန္တိ။ သော ဇလေ စ ထလေ စ ကုမုဒါနိ ဩလောကေသိ။ အထဿ ဇလေ ကုမုဒါနိ အဘိရူပါနိ ဥဒကပဂ္ဃရန္တာနိ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟိံသု၊ ဣတရာနိ အဂ္ဂဂ္ဂေသု

၁-နိက္ခမိံသု (က)

parimilātāni. So “anupādiṇṇakaṁ jarā evaṁ paharati, upādiṇṇakaṁ kiṁ pana na paharissatī”ti suṭṭhutaraṁ aniccalakkhaṇādīni addasa. Satthā “pākaṭībhūtaṁ idāni imassa bhikkhuno kammaṭṭhānan”ti ñatvā Gandhakuṭiyaṁ nisinnakova obhāsaṁ muñci, so tassa mukhaṁ pahari. Athassa “kiṁ nu kho etan”ti olokentassa Satthā āgantvā sammukhe ṭhito viya ahosi. So uṭṭhāya añjaliṁ paggaṇhi. Athassa Satthā sappāyaṁ sallakkhetvā imaṁ gāthamāha—

285. “Ucchinda sinehamattano, kumudaṁ sāradikaṁva pāṇinā.
Santimaggameva brūhaya, nibbānaṁ Sugatena desitan”ti.

Tattha **ucchindā**ti arahattamaggena ucchinda. **Sāradikan**ti Saradakāle nibbattaṁ. **Santimaggan**ti nibbānagāmiṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ. **Brūhayā**ti vaḍḍhaya. Nibbānaṁ hi Sugatena desitaṁ, tasmā tassa maggaṁ bhāvehīti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu arahatte patiṭṭhahi.

Suvaṇṇakārattheravatthu navamaṁ.

10. Mahādhanavāṇijavatthu

Idha vassanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Mahādhanavāṇijaṁ nāma ārabbha kathesi.

So kira Bārāṇasito kusumbharattānaṁ vatthānaṁ pañca sakaṭasatāni pūretvā vaṇijjāya Sāvatthiṁ āgato nadītīraṁ patvā “sve nadiṁ uttarissāmī”ti tattheva sakaṭāni mocetvā vasi. Rattiṁ mahāmegho uṭṭhahitvā vassi. Nadī sattāhaṁ udakassa pūrā aṭṭhāsi. Nāgarāpi sattāhaṁ nakkhattaṁ kīḷiṁsu. Kusumbharattehi vatthehi kiccaṁ na niṭṭhitaṁ[1]. Vāṇijo cintesi “ahaṁ dūraṁ āgato. Sace puna gamissāmi, papañco bhavissati. Idheva vassañca hemantañca gimhañca mama kammaṁ karonto vasitvā imāni vikkiṇissāmī”ti. Satthā nagare piṇḍāya caranto tassa cittaṁ ñatvā sitaṁ pātukaritvā Ānandattherena sitakāraṇaṁ puṭṭho āha

1. Kiccaṁ natthi (Syā)

ပရိမိလာတာနိ။ သော “အနုပါဒိန္နကံ ဇရာ ဧဝံ ပဟရတိ၊ ဥပါဒိန္နကံ ကိံ ပန န ပဟရိဿတီ”တိ သုဋ္ဌုတရံ အနိစ္စလက္ခဏာဒီနိ အဒ္ဒသ။ သတ္ထာ “ပါကဋီဘူတံ ဣဒါနိ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ကမ္မဋ္ဌာန”န္တိ ဉတွာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နကောဝ ဩဘာသံ မုဉ္စိ၊ သော တဿ မုခံ ပဟရိ။ အထဿ “ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ ဩလောကေန္တဿ သတ္ထာ အာဂန္တွာ သမ္မုခေ ဌိတော ဝိယ အဟောသိ။ သော ဥဋ္ဌာယ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဏှိ။ အထဿ သတ္ထာ သပ္ပါယံ သလ္လက္ခေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၈၅။ “ဥစ္ဆိန္ဒ သိနေဟမတ္တနော၊ ကုမုဒံ သာရဒိကံဝ ပါဏိနာ။
သန္တိမဂ္ဂမေဝ ဗြူဟယ၊ နိဗ္ဗာနံ သုဂတေန ဒေသိတ”န္တိ။

တတ္ထ **ဥစ္ဆိန္ဒာ**တိ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဥစ္ဆိန္ဒ။ **သာရဒိက**န္တိ သရဒကာလေ နိဗ္ဗတ္တံ။ **သန္တိမဂ္ဂ**န္တိ နိဗ္ဗာနဂါမိံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ။ **ဗြူဟယာ**တိ ဝဍ္ဎယ။ နိဗ္ဗာနံ ဟိ သုဂတေန ဒေသိတံ၊ တသ္မာ တဿ မဂ္ဂံ ဘာဝေဟီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ။

သုဝဏ္ဏကာရတ္ထေရဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-မဟာဓနဝါဏိဇဝတ္ထု

ဣဓ ဝဿန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာဓနဝါဏိဇံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဗာရာဏသိတော ကုသုမ္ဘရတ္တာနံ ဝတ္ထာနံ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ပူရေတွာ ဝဏိဇ္ဇာယ သာဝတ္ထိံ အာဂတော နဒီတီရံ ပတွာ “သွေ နဒိံ ဥတ္တရိဿာမီ”တိ တတ္ထေဝ သကဋာနိ မောစေတွာ ဝသိ။ ရတ္တိံ မဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဝဿိ။ နဒီ သတ္တာဟံ ဥဒကဿ ပူရာ အဋ္ဌာသိ။ နာဂရာပိ သတ္တာဟံ နက္ခတ္တံ ကီဠိံသု။ ကုသုမ္ဘရတ္တေဟိ ဝတ္ထေဟိ ကိစ္စံ န နိဋ္ဌိတံ[၁]။ ဝါဏိဇော စိန္တေသိ “အဟံ ဒူရံ အာဂတော။ သစေ ပုန ဂမိဿာမိ၊ ပပဉ္စော ဘဝိဿတိ။ ဣဓေဝ ဝဿဉ္စ ဟေမန္တဉ္စ ဂိမှဉ္စ မမ ကမ္မံ ကရောန္တော ဝသိတွာ ဣမာနိ ဝိက္ကိဏိဿာမီ”တိ။ သတ္ထာ နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တဿ စိတ္တံ ဉတွာ သိတံ ပါတုကရိတွာ အာနန္ဒတ္ထေရေန သိတကာရဏံ ပုဋ္ဌော အာဟ

၁-ကိစ္စံ နတ္ထိ (သျာ)

"diṭṭho te Ānanda Mahādhanavāṇijo"ti. Āma bhanteti. So attano jīvitantarāyaṁ ajānitvā imaṁ saṁvaccharaṁ idheva vasitvā bhaṇḍaṁ vikkiṇituṁ cittamakāsīti. Kiṁ pana tassa bhante antarāyo bhavissatīti. Satthā "āmānanda sattāhameva jīvitvā so maccumukhe patissatī"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

"Ajjeva kiccamātappaṁ, ko jaññā maraṇaṁ suve.
Na hi no saṅgaraṁ tena, mahāsenena maccunā.

Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ, ahorattamatanditaṁ.
Taṁ ve bhaddekarattoti, santo ācikkhate Munī"ti[1].

Gacchāmissa bhante ārocessāmīti. Vissattho gacchānandāti. Thero sakaṭaṭṭhānaṁ[2] gantvā bhikkhāya cari. Vāṇijo theraṁ āhārena patimānesi. Atha naṁ thero āha "kittakaṁ kālaṁ idha vasissasī"ti. Bhante ahaṁ dūrato āgato. Sace puna gamissāmi, papañco bhavissati, imaṁ saṁvaccharaṁ idha vasitvā bhaṇḍaṁ vikkiṇitvā gamissāmīti. Upāsaka dujjāno jīvitantarāyo, appamādaṁ kātuṁ vaṭṭatīti. Kiṁ pana bhante antarāyo bhavissatīti. Āma upāsaka, sattāhameva te jīvitaṁ pavattissatīti. So saṁviggamānaso hutvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ datvā anumodanatthāya pattaṁ gaṇhi. Athassa Satthā anumodanaṁ karonto "upāsaka paṇḍitena nāma 'idheva vassādīni vasissāmi, idañcidañca kammaṁ payojessāmī'ti cintetuṁ na vaṭṭati, attano pana jīvitantarāyameva cintetuṁ vaṭṭatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

286. "Idha vassaṁ vasissāmi, idha hemantagimhisu.
Iti bālo vicinteti, antarāyaṁ na bujjhatī"ti.

Tattha **idha vassan**ti imasmiṁ ṭhāne idañcidañca karonto catumāsaṁ vassaṁ vasissāmi. **Hemantagimhisū**ti hemantagimhesupi "cattāro māse idañcidañca karonto idheva vasissāmī"ti evaṁ diṭṭhadhammikasamparāyikaṁ atthaṁ ajānanto bālo vicinteti. **Antarāyan**ti "asukasmiṁ nāma kāle vā dese vā vaye vā marissāmī"ti attano jīvitantarāyaṁ na bujjhatīti.

1. Ma 3. 226 piṭṭhe. 2. Sakaṭāvāraṁ (Sī)

“ဒိဋ္ဌော တေ အာနန္ဒ မဟာဓနဝါဏိဇော”တိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ သော အတ္တနော ဇီဝိတန္တရာယံ အဇာနိတွာ ဣမံ သံဝစ္ဆရံ ဣဓေဝ ဝသိတွာ ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိတုံ စိတ္တမကာသီတိ။ ကိံ ပန တဿ ဘန္တေ အန္တရာယော ဘဝိဿတီတိ။ သတ္ထာ “အာမာနန္ဒ သတ္တာဟမေဝ ဇီဝိတွာ သော မစ္စုမုခေ ပတိဿတီ”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“အဇ္ဇေဝ ကိစ္စမာတပ္ပံ၊ ကော ဇညာ မရဏံ သုဝေ။
န ဟိ နော သင်္ဂရံ တေန၊ မဟာသေနေန မစ္စုနာ။

ဧဝံ ဝိဟာရိံ အာတာပိံ၊ အဟောရတ္တမတန္ဒိတံ။
တံ ဝေ ဘဒ္ဒေကရတ္တောတိ၊ သန္တော အာစိက္ခတေ မုနီ”တိ[၁]။

ဂစ္ဆာမိဿ ဘန္တေ အာရောစေဿာမီတိ။ ဝိဿဋ္ဌော ဂစ္ဆာနန္ဒာတိ။ ထေရော သကဋ္ဌာနံ[၂] ဂန္တွာ ဘိက္ခာယ စရိ။ ဝါဏိဇော ထေရံ အာဟာရေန ပတိမာနေသိ။ အထ နံ ထေရော အာဟ “ကိတ္တကံ ကာလံ ဣဓ ဝသိဿသီ”တိ။ ဘန္တေ အဟံ ဒူရတော အာဂတော။ သစေ ပုန ဂမိဿာမိ၊ ပပဉ္စော ဘဝိဿတိ၊ ဣမံ သံဝစ္ဆရံ ဣဓ ဝသိတွာ ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိတွာ ဂမိဿာမီတိ။ ဥပါသက ဒုဇ္ဇာနော ဇီဝိတန္တရာယော၊ အပ္ပမာဒံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ကိံ ပန ဘန္တေ အန္တရာယော ဘဝိဿတီတိ။ အာမ ဥပါသက, သတ္တာဟမေဝ တေ ဇီဝိတံ ပဝတ္တိဿတီတိ။ သော သံဝိဂ္ဂမာနသော ဟုတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ ဒတွာ အနုမောဒနတ္ထာယ ပတ္တံ ဂဏှိ။ အထဿ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကရောန္တော “ဥပါသက ပဏ္ဍိတေန နာမ ‘ဣဓေဝ ဝဿာဒီနိ ဝသိဿာမိ၊ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကမ္မံ ပယောဇေဿာမီ’တိ စိန္တေတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ အတ္တနော ပန ဇီဝိတန္တရာယမေဝ စိန္တေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၈၆။ “ဣဓ ဝဿံ ဝသိဿာမိ၊ ဣဓ ဟေမန္တဂိမှိသု။
ဣတိ ဗာလော ဝိစိန္တေတိ၊ အန္တရာယံ န ဗုဇ္ဈတီ”တိ။

တတ္ထ **ဣဓ ဝဿ**န္တိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကရောန္တော စတုမာသံ ဝဿံ ဝသိဿာမိ။ **ဟေမန္တဂိမှိသူ**တိ ဟေမန္တဂိမှေသုပိ “စတ္တာရော မာသေ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကရောန္တော ဣဓေဝ ဝသိဿာမီ”တိ ဧဝံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကံ အတ္ထံ အဇာနန္တော ဗာလော ဝိစိန္တေတိ။ **အန္တရာယ**န္တိ “အသုကသ္မိံ နာမ ကာလေ ဝါ ဒေသေ ဝါ ဝယေ ဝါ မရိဿာမီ”တိ အတ္တနော ဇီဝိတန္တရာယံ န ဗုဇ္ဈတီတိ။

၁-မ ၃-၂၂၆-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သကဋ္ဌာဝါရံ (သီ)

Desanāvasāne so vāṇijo sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosi. Vāṇijopi Satthāraṁ anugantvā nivattitvā “sīsarogo viya me uppanno”ti sayane nipajji, Tathānipannova kālaṁ katvā tusitavimāne nibbatti.

Mahādhanavāṇijavatthu dasamaṁ.

---

11. Kisāgotamīvatthu

Taṁ puttapasusammattanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kisāgotamiṁ ārabbha kathesi. Vatthu Sahassavagge—

“Yo ca vassasataṁ jīve, apassaṁ amataṁ padaṁ.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, passato amataṁ padan”ti[1]—

Gāthāvaṇṇanāya vitthāretvā kathitaṁ. Tadā hi Satthā “Kisāgotami laddhā te ekaccharamattā Siddhatthakā”ti āha. Na laddhā bhante, sakalagāme jīvantehi kira matakā eva bahutarāti. Atha naṁ Satthā “tvaṁ ‘mameva putto mato’ti sallakkhesi, dhuvadhammo esa sabbasattānaṁ. Maccurājā hi sabbasatte aparipuṇṇajjhāsaye eva mahogho viya parikaḍḍhamāno apāyasamudde pakkhipatī”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

287. “Taṁ puttapasusammattaṁ, byāsattamanasaṁ naraṁ.
Suttaṁ gāmaṁ mahoghova, maccu ādāya gacchatī”ti.

Tattha **taṁ puttapasusammattan**ti taṁ rūpabalādisampanne putte ca pasū ca labhitvā “mama puttā abhirūpā balasampannā paṇḍitā sabbakiccasamatthā, mama goṇā abhirūpā arogā mahābhāravahā, mama gāvī bahukhīrā”ti evaṁ puttehi ca pasūhi ca sammattaṁ naraṁ. **Byāsattamanasan**ti hiraññasuvaṇṇādīsu vā pattacīvarādīsu vā kiñcideva labhitvā tato uttaritaraṁ patthanatāya āsattamānasaṁ vā, cakkhuviññeyyādīsu ārammaṇesu vuttappakāresu vā parikkhāresu yaṁ yaṁ laddhaṁ hoti, tattha tattheva lagganatāya

---

1. Khu 1. 30 piṭṭhe.

ဒေသနာဝသာနေ သော ဝါဏိဇော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသိ။ ဝါဏိဇောပိ သတ္ထာရံ အနုဂန္တွာ နိဝတ္တိတွာ “သီသရောဂေါ ဝိယ မေ ဥပ္ပန္နော”တိ သယနေ နိပဇ္ဇိ၊ တထာနိပန္နောဝ ကာလံ ကတွာ တုသိတဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။

မဟာဓနဝါဏိဇဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု

တံ ပုတ္တပသုသမ္မတ္တန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကိသာဂေါတမိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု သဟဿဝဂ္ဂေ—

“ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ အမတံ ပဒံ။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော အမတံ ပဒ”န္တိ[၁]—

ဂါထာဝဏ္ဏနာယ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထိတံ။ တဒါ ဟိ သတ္ထာ “ကိသာဂေါတမိ လဒ္ဓါ တေ ဧကစ္စရမတ္တာ သိဒ္ဓတ္ထကာ”တိ အာဟ။ န လဒ္ဓါ ဘန္တေ၊ သကလဂါမေ ဇီဝန္တေဟိ ကိရ မတကာ ဧဝ ဗဟုတရာတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “တွံ ‘မမေဝ ပုတ္တော မတော’တိ သလ္လက္ခေသိ၊ ဓုဝဓမ္မော ဧသ သဗ္ဗသတ္တာနံ။ မစ္စုရာဇာ ဟိ သဗ္ဗသတ္တေ အပရိပုဏ္ဏဇ္ဈာသယေ ဧဝ မဟောဃော ဝိယ ပရိကဍ္ဎမာနော အပါယသမုဒ္ဒေ ပက္ခိပတီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၈၇။ “တံ ပုတ္တပသုသမ္မတ္တံ၊ ဗျာသတ္တမနသံ နရံ။
သုတ္တံ ဂါမံ မဟောဃောဝ၊ မစ္စု အာဒါယ ဂစ္ဆတီ”တိ။

တတ္ထ **တံ ပုတ္တပသုသမ္မတ္တ**န္တိ တံ ရူပဗလာဒိသမ္ပန္နေ ပုတ္တေ စ ပသူ စ လဘိတွာ “မမ ပုတ္တာ အဘိရူပါ ဗလသမ္ပန္နာ ပဏ္ဍိတာ သဗ္ဗကိစ္စသမတ္ထာ၊ မမ ဂေါဏာ အဘိရူပါ အရောဂါ မဟာဘာရဝဟာ၊ မမ ဂါဝီ ဗဟုခီရာ”တိ ဧဝံ ပုတ္တေဟိ စ ပသူဟိ စ သမ္မတ္တံ နရံ။ **ဗျာသတ္တမနသ**န္တိ ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒီသု ဝါ ပတ္တစီဝရာဒီသု ဝါ ကိဉ္စိဒေဝ လဘိတွာ တတော ဥတ္တရိတရံ ပတ္ထနတာယ အာသတ္တမာနသံ ဝါ၊ စက္ခုဝိညေယျာဒီသု အာရမ္မဏေသု ဝုတ္တပ္ပကာရေသု ဝါ ပရိက္ခာရေသု ယံ ယံ လဒ္ဓံ ဟောတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ လဂ္ဂနတာယ

---

၁. ခု ၁. ၃၀-ပိဋ္ဌေ။

byāsattamānasaṁ vā. **Suttaṁ gāmanti** niddaṁ upagataṁ sattanikāyaṁ. **Mahoghovāti** yathā evarūpaṁ gāmaṁ gambhīravitthato mahanto mahānadīnaṁ ogho antamaso sunakhampi asesetvā sabbaṁ ādāya gacchati, evaṁ vuttappakāraṁ naraṁ maccu ādāya gacchatīti attho.

Desanāvasāne Kisāgotamī sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Kisāgotamīvatthu ekādasamaṁ.

---

12. Paṭācārāvatthu

Na santi puttāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Paṭācāraṁ ārabbha kathesi. Vatthu Sahassavagge—

“Yo ca vassasataṁ jīve, apassaṁ udayabbayaṁ.
Ekāhaṁ jīvitaṁ seyyo, passato udayabbayan”ti[1]—

Gāthāvaṇṇanāya vitthāretvā kathitaṁ. Tadā pana Satthā Paṭācāraṁ tanubhūtasokaṁ ñatvā “Paṭācāre puttādayo nāma paralokaṁ gacchantassa tāṇaṁ vā leṇaṁ vā saraṇaṁ vā bhavituṁ na sakkonti, tasmā vijjamānāpi te na santiyeva. Paṇḍitena pana sīlaṁ visodhetvā attano nibbānagāmimaggameva sodhetuṁ vaṭṭatī”ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

288. “Na santi puttā tāṇāya, na pitā nāpi bandhavā.
Antakenādhipannassa, natthi ñātīsu tāṇatā.

289. Etamatthavasaṁ ñatvā, paṇḍito sīlasaṁvuto.
Nibbānagamanaṁ maggaṁ, khippameva visodhaye”ti.

Tattha **tāṇāyāti** tāṇabhāvāya patiṭṭhānatthāya. **Bandhavāti** putte ca mātāpitaro ca ṭhapetvā avasesā ñātisuhajjā. **Antakenādhipannassāti** maraṇena abhibhūtassa. Pavattiyaṁ hi puttādayo

1. Khu 1. 30 piṭṭhe.

ဗျာသတ္တမာနသံ ဝါ။ **သုတ္တံ ဂါမန္တိ** နိဒ္ဒံ ဥပဂတံ သတ္တနိကာယံ။ **မဟောဃော-ဝါ**တိ ယထာ ဧဝရူပံ ဂါမံ ဂမ္ဘီရဝိတ္ထတော မဟန္တော မဟာနဒီနံ ဩဃော အန္တမသော သုနခမ္ပိ အသေသေတွာ သဗ္ဗံ အာဒါယ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ နရံ မစ္စု အာဒါယ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ကိသာဂေါတမီ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာ-နမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

၁၂-ပဋာစာရာဝတ္ထု

န သန္တိ ပုတ္တာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဋာစာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု သဟဿဝဂ္ဂေ—

“ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဥဒယဗ္ဗယ”န္တိ[၁]—

ဂါထာဝဏ္ဏနာယ ဝိတ္ထာရေတွာ ကထိတံ။ တဒါ ပန သတ္ထာ ပဋာစာရံ တနုဘူတသောကံ ဉတွာ “ပဋာစာရေ ပုတ္တာဒယော နာမ ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တဿ တာဏံ ဝါ လေဏံ ဝါ သရဏံ ဝါ ဘဝိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ တသ္မာ ဝိဇ္ဇမာနာပိ တေ န သန္တိယေဝ။ ပဏ္ဍိတေန ပန သီလံ ဝိသောဓေတွာ အတ္တနော နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂမေဝ သောဓေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၈၈။ “န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ၊ န ပိတာ နာပိ ဗန္ဓဝါ။
အန္တကေနာဓိပန္နဿ၊ နတ္ထိ ဉာတီသု တာဏတာ။

၂၈၉။ ဧတမတ္ထဝသံ ဉတွာ၊ ပဏ္ဍိတော သီလသံဝုတော။
နိဗ္ဗာနဂမနံ မဂ္ဂံ၊ ခိပ္ပမေဝ ဝိသောဓယေ”တိ။

တတ္ထ **တာဏာယာ**တိ တာဏဘာဝါယ ပတိဋ္ဌာနတ္ထာယ။ **ဗန္ဓဝါ**တိ ပုတ္တေ စ မာတာပိတရော စ ဌပေတွာ အဝသေသာ ဉာတိသုဟဇ္ဇာ။ **အန္တ-ကေနာဓိပန္နဿာ**တိ မရဏေန အဘိဘူတဿ။ ပဝတ္တိယံ ဟိ ပုတ္တာဒယော

၁-ခု ၁-၃၀-ပိဋ္ဌေ။

annapānādidānena ceva uppannakiccanittharaṇena ca tāṇā hutvāpi maraṇakāle kenaci upāyena maraṇaṁ paṭibāhituṁ asamatthatāya tāṇatthāya leṇatthāya na santi nāma. Teneva vuttaṁ "**natthi ñātīsu tāṇatā**"ti. **Etamatthavasan**ti evaṁ tesaṁ aññamaññassa tāṇaṁ bhavituṁ asamatthabhāvasaṅkhātaṁ kāraṇaṁ jānitvā paṇḍito catupārisuddhisīlena saṁvuto rakkhitagopito hutvā nibbānagamanaṁ aṭṭhaṅgikaṁ maggaṁ sīghaṁ sīghaṁ visodheyyāti attho.

Desanāvasāne Paṭācārā sotāpattiphale patiṭṭhahi, aññe ca bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Paṭācārāvatthu dvādasamaṁ.

Maggavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Vīsatimo vaggo.

အန္နပါနာဒိဒါနေန စေဝ ဥပ္ပန္နကိစ္စနိတ္ထရဏေန စ တာဏာ ဟုတွာပိ မရဏကာလေ ကေနစိ ဥပါယေန မရဏံ ပဋိဗာဟိတုံ အသမတ္ထတာယ တာဏတ္ထာယ လေဏတ္ထာယ န သန္တိ နာမ။ တေနေဝ ဝုတ္တံ "**နတ္ထိ ဉာတီသု တာဏတာ**"တိ။ **ဧတမတ္ထဝသန္တိ** ဧဝံ တေသံ အညမညဿ တာဏံ ဘဝိတုံ အသမတ္ထဘာဝသင်္ခါတံ ကာရဏံ ဇာနိတွာ ပဏ္ဍိတော စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေန သံဝုတော ရက္ခိတဂေါပိတော ဟုတွာ နိဗ္ဗာနဂမနံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ သီဃံ သီဃံ ဝိသောဓေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ပဋာစာရာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ အညေ စ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပဋာစာရာဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

မဂ္ဂဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဝီသတိမော ဝဂ္ဂေါ။

21. Pakiṇṇakavagga

1. Attanopubbakammavatthu

Mattāsukhapariccāgāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto attano pubbakammaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Vesālī iddhā ahosi phītā bahujanā ākiṇṇamanussā. Tattha hi vārena vārena[1] rajjaṁ kārentānaṁ khattiyānaṁyeva sattasatādhikāni sattasahassāni satta ca khattiyā ahesuṁ. Tesaṁ vasanatthāya tattakāyeva pāsādā tattakāneva kūṭāgārāni uyyāne vihāratthāya tattakāyeva ārāmā ca pokkharaṇiyo ca ahesuṁ. Sā aparena samayena dubbhikkhā ahosi dussassā. Tattha chātakabhayena paṭhamaṁ duggatamanussā kālamakaṁsu. Tesaṁ tesaṁ tattha tattha chaḍḍitānaṁ kuṇapānaṁ gandhena amanussā nagaraṁ pavisiṁsu. Amanussūpaddavena bahutarā[2] kālamakaṁsu. Tesaṁ kuṇapagandhapaṭikkūlatāya sattānaṁ ahivātarogo uppajji. Evaṁ dubbhikkhabhayaṁ amanussabhayaṁ rogabhayanti tīṇi bhayāni uppajjiṁsu.

Nagaravāsino sannipatitvā rājānaṁ āhaṁsu "mahārāja imasmiṁ nagare tīṇi bhayāni uppannāni, ito pubbe yāva sattamā rājaparivaṭṭā evarūpaṁ bhayaṁ nāma na uppannapubbaṁ. Adhammikarājūnaṁ hi kāle evarūpaṁ bhayaṁ uppajjatī"ti[3]. Rājā santhāgāre sabbesaṁ sannipātaṁ kāretvā "sace me adhammikabhāvo atthi, taṁ vicinathā"ti āha. Vesālivāsino sabbaṁ[4] paveṇiṁ vicinantā rañño kañci dosaṁ adisvā "mahārāja natthi te doso"ti vatvā "kathaṁ nu kho idaṁ amhākaṁ bhayaṁ vūpasamaṁ gaccheyyā"ti mantayiṁsu. Tattha ekaccehi "balikammena āyācanāya maṅgalakiriyāyā"ti vutte sabbampi taṁ vidhiṁ katvā paṭibāhituṁ nāsakkhiṁsu. Athaññe evamāhaṁsu "cha Satthāro mahānubhāvā, tesu idhāgatamattesu bhayaṁ vūpasameyyā"ti. Apare "Sammāsambuddho loke uppanno. So hi Bhagavā sabbasattahitāya dhammaṁ deseti, mahiddhiko mahānubhāvo. Tasmiṁ idha āgate

1. Vārena vāraṁ (Sī)   2. Bahujanā (Ka)
3. Na uppannaṁ, pubbe dhammikānaṁ rājūnaṁ kāle evarūpaṁ bhayaṁ na uppajjatīti (Sī, Syā)
4. Sabbe (Sī)

၂၁-ပကိဏ္ဏကဝဂ္ဂ

၁-အတ္တနောပုဗ္ဗကမ္မဝတ္ထု

မတ္တာသုခပရိစ္စာဂါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အတ္တနော ပုဗ္ဗကမ္မံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ဝေသာလီ ဣဒ္ဓါ အဟောသိ ဖီတာ ဗဟုဇနာ အာကိဏ္ဏမနုဿာ။ တတ္ထ ဟိ ဝါရေန ဝါရေန[၁] ရဇ္ဇံ ကာရေန္တာနံ ခတ္တိယာနံယေဝ သတ္တသတာဓိကာနိ သတ္တသဟဿာနိ သတ္တ စ ခတ္တိယာ အဟေသုံ။ တေသံ ဝသနတ္ထာယ တတ္တကာယေဝ ပါသာဒါ တတ္တကာနေဝ ကူဋာဂါရာနိ ဥယျာနေ ဝိဟာရတ္ထာယ တတ္တကာယေဝ အာရာမာ စ ပေါက္ခရဏိယော စ အဟေသုံ။ သာ အပရေန သမယေန ဒုဗ္ဘိက္ခာ အဟောသိ ဒုဿဿာ။ တတ္ထ ဆာတကဘယေန ပဌမံ ဒုဂ္ဂတမနုဿာ ကာလမကံသု။ တေသံ တေသံ တတ္ထ တတ္ထ ဆဍ္ဍိတာနံ ကုဏပါနံ ဂန္ဓေန အမနုဿာ နဂရံ ပဝိသိံသု။ အမနုဿူပဒ္ဒဝေန ဗဟုတရာ[၂] ကာလမကံသု။ တေသံ ကုဏပဂန္ဓပဋိက္ကူလတာယ သတ္တာနံ အဟိဝါတရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဧဝံ ဒုဗ္ဘိက္ခဘယံ အမနုဿဘယံ ရောဂဘယန္တိ တီဏိ ဘယာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု။

နဂရဝါသိနော သန္နိပတိတွာ ရာဇာနံ အာဟံသု "မဟာရာဇ ဣမသ္မိံ နဂရေ တီဏိ ဘယာနိ ဥပ္ပန္နာနိ၊ ဣတော ပုဗ္ဗေ ယာဝ သတ္တမာ ရာဇပရိဝဋ္ဋာ ဧဝရူပံ ဘယံ နာမ န ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗံ။ အဓမ္မိကရာဇူနံ ဟိ ကာလေ ဧဝရူပံ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ[၃]။ ရာဇာ သန္ထာဂါရေ သဗ္ဗေသံ သန္နိပါတံ ကာရေတွာ "သစေ မေ အဓမ္မိကဘာဝေါ အတ္ထိ၊ တံ ဝိစိနထာ"တိ အာဟ။ ဝေသာလိဝါသိနော သဗ္ဗံ[၄] ပဝေဏိံ ဝိစိနန္တာ ရညော ကဉ္စိ ဒေါသံ အဒိသွာ "မဟာရာဇ နတ္ထိ တေ ဒေါသော"တိ ဝတွာ "ကထံ နု ခေါ ဣဒံ အမှာကံ ဘယံ ဝူပသမံ ဂစ္ဆေယျာ"တိ မန္တယိံသု။ တတ္ထ ဧကစ္စေဟိ "ဗလိကမ္မေန အာယာစနာယ မင်္ဂလကိရိယာယာ"တိ ဝုတ္တေ သဗ္ဗမ္ပိ တံ ဝိဓိံ ကတွာ ပဋိဗာဟိတုံ နာသက္ခိံသု။ အထညေ ဧဝမာဟံသု "ဆ သတ္ထာရော မဟာနုဘာဝါ၊ တေသု ဣဓာဂတမတ္တေသု ဘယံ ဝူပသမေယျာ"တိ။ အပရေ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပန္နော။ သော ဟိ ဘဂဝါ သဗ္ဗသတ္တဟိတာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ။ တသ္မိံ ဣဓ အာဂတေ

၁-ဝါရေန ဝါရံ (သီ)   ၂-ဗဟုဇနာ (က)
၃-န ဥပ္ပန္နံ၊ ပုဗ္ဗေ ဓမ္မိကာနံ ရာဇူနံ ကာလေ ဧဝရူပံ ဘယံ န ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ (သီ၊ သျာ)   ၄-သဗ္ဗေ (သီ)

imāni bhayāni vūpasameyyun”ti āhaṁsu. Tesaṁ vacanaṁ sabbepi abhinanditvā “kahaṁ nu kho so Bhagavā etarahi viharatī”ti āhaṁsu. Tadā pana Satthā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya rañño Bimbisārassa paṭiññaṁ datvā Veḷuvane viharati. Tena ca samayena Bimbisārasamāgame[1] Bimbisārena saddhiṁ sotāpattiphalaṁ patto Mahāli nāma Licchavī tassaṁ parisāyaṁ[2] nisinno hoti.

Vesālivāsino mahantaṁ paṇṇākāraṁ sajjetvā rājānaṁ Bimbisāraṁ saññāpetvā “Satthāraṁ idhānethā”ti Mahāliṁ ceva Licchaviṁ purohitaputtañca pahiṇiṁsu. Te gantvā rañño paṇṇākāraṁ datvā taṁ pavattiṁ nivedetvā “mahārāja Satthāraṁ amhākaṁ nagaraṁ pesethā”ti yāciṁsu. Rājā “tumheva jānāthā”ti na sampaṭicchi. Te Bhagavantaṁ upasaṅkamitvā vanditvā yāciṁsu “bhante Vesāliyaṁ tīṇi bhayāni uppannāni, tāni tumhesu āgatesu vūpasamissanti, etha bhante gacchāmā”ti. Satthā tesaṁ vacanaṁ sutvā āvajjento “Vesāliyaṁ **Ratanasutte**[3] vutte sā rakkhā cakkavāḷānaṁ koṭisatasahassaṁ pharissati, suttapariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo bhavissati, tāni ca bhayāni vūpasamissantī”ti ñatvā tesaṁ vacanaṁ sampaṭicchi.

Rājā Bimbisāro “Satthārā kira Vesāligamanaṁ sampaṭicchitan”ti sutvā nagare ghosanaṁ kāretvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā “kiṁ bhante Vesāligamanaṁ sampaṭicchitan”ti pucchitvā “āma mahārājā”ti vutte “tena hi bhante āgametha, tāva maggaṁ paṭiyādessāmī”ti[4] vatvā Rājagahassa ca Gaṅgāya ca antare pañcayojanabhūmiṁ samaṁ kāretvā yojane yojane vihāraṁ patiṭṭhāpetvā Satthu gamanakālaṁ ārocesi. Satthā pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ maggaṁ paṭipajji. Rājā yojanantare jaṇṇumattena odhinā pañcavaṇṇāni pupphāni okirāpetvā dhajapaṭākakadalī-ādīni ussāpetvā Bhagavato chattātichattaṁ katvā dve setacchattāni ekamekassa bhikkhuno ekamekaṁ setacchattaṁ upari dhāretvā saparivāro pupphagandhādīhi pūjaṁ karonto Satthāraṁ ekekasmiṁ vihāre vassāpetvā mahādānādīni datvā pañcahi divasehi Gaṅgātīraṁ pāpetvā

1. Bimbisārassa samāgame (Syā, Ka) 2. Parisatiṁ (Sī)
3. Khu 1. 4, 312 piṭṭhesu. 4. Paṭijaggissāmīti (Sī)

ဣမာနိ ဘယာနိ ဝူပသမေယျု”န္တိ အာဟံသု။ တေသံ ဝစနံ သဗ္ဗေပိ အဘိ-နန္ဒိတွာ “ကဟံ နု ခေါ သော ဘဂဝါ ဧတရဟိ ဝိဟရတီ”တိ အာဟံသု။ တဒါ ပန သတ္ထာ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ရညော ဗိမ္ဗိသာရဿ ပဋိညံ ဒတွာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရတိ။ တေန စ သမယေန ဗိမ္ဗိသာရသမာဂမေ[1] ဗိမ္ဗိသာရေန သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တော မဟာလိ နာမ လိစ္ဆဝီ တဿံ ပရိသာယံ[2] နိသိန္နော ဟောတိ။

ဝေသာလိဝါသိနော မဟန္တံ ပဏ္ဏာကာရံ သဇ္ဇေတွာ ရာဇာနံ ဗိမ္ဗိသာရံ သညာပေတွာ “သတ္ထာရံ ဣဓာနေထာ”တိ မဟာလိံ စေဝ လိစ္ဆဝိံ ပုရောဟိတ-ပုတ္တဉ္စ ပဟိဏိံသု။ တေ ဂန္တွာ ရညော ပဏ္ဏာကာရံ ဒတွာ တံ ပဝတ္တိံ နိဝေဒေတွာ “မဟာရာဇ သတ္ထာရံ အမှာကံ နဂရံ ပေသေထာ”တိ ယာစိံသု။ ရာဇာ “တုမှေဝ ဇာနာထာ”တိ န သမ္ပဋိစ္ဆိ။ တေ ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ယာစိံသု “ဘန္တေ ဝေသာလိယံ တီဏိ ဘယာနိ ဥပ္ပန္နာနိ၊ တာနိ တုမှေသု အာဂတေသု ဝူပသမိဿန္တိ၊ ဧထ ဘန္တေ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ သတ္ထာ တေသံ ဝစနံ သုတွာ အာဝဇ္ဇေန္တော “ဝေသာလိယံ **ရတနသုတ္တေ**[3] ဝုတ္တေ သာ ရက္ခာ စက္ကဝါဠာနံ ကောဋိသတသဟဿံ ဖရိဿတိ၊ သုတ္တပရိယောသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတိ၊ တာနိ စ ဘယာနိ ဝူပသမိဿန္တီ”တိ ဉတွာ တေသံ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိ။

ရာဇာ ဗိမ္ဗိသာရော “သတ္ထာရာ ကိရ ဝေသာလိဂမနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတ”န္တိ သုတွာ နဂရေ ဃောသနံ ကာရေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ကိံ ဘန္တေ ဝေသာလိ-ဂမနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ မဟာရာဇာ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဘန္တေ အာဂမေထ၊ တာဝ မဂ္ဂံ ပဋိယာဒေဿာမီ”တိ[4] ဝတွာ ရာဇဂဟဿ စ ဂင်္ဂါယ စ အန္တရေ ပဉ္စယောဇနဘူမိံ သမံ ကာရေတွာ ယောဇနေ ယောဇနေ ဝိဟာရံ ပတိဋ္ဌာပေတွာ သတ္ထု ဂမနကာလံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ရာဇာ ယောဇနန္တရေ ဇဏ္ဏုမတ္တေန ဩဓိနာ ပဉ္စဝဏ္ဏာနိ ပုပ္ဖါနိ ဩကိရာပေတွာ ဓဇပဋာကကဒလီအာဒီနိ ဥဿာပေတွာ ဘဂဝတော ဆတ္တာတိဆတ္တံ ကတွာ ဒွေ သေတစ္ဆတ္တာနိ ဧကမေကဿ ဘိက္ခုနော ဧကမေကံ သေတစ္ဆတ္တံ ဥပရိ ဓာရေတွာ သပရိဝါရော ပုပ္ဖဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇံ ကရောန္တော သတ္ထာရံ ဧကေကသ္မိံ ဝိဟာရေ ဝသာပေတွာ မဟာဒါနာဒီနိ ဒတွာ ပဉ္စဟိ ဒိဝသေဟိ ဂင်္ဂါတီရံ ပါပေတွာ

၁-ဗိမ္ဗိသာရဿ သမာဂမေ (သျာ၊ က) ၂-ပရိသတိံ (သီ)
၃-ခု ၁-၄-၃၁၂-ပိဋ္ဌေသု။ ၄-ပဋိဇဂ္ဂိဿာမီတိ (သီ)

tattha nāvaṁ alaṅkaronto Vesālikānaṁ sāsanaṁ pesesi “maggaṁ paṭiyādetvā Satthu paccuggamanaṁ karontū”ti. Te “diguṇaṁ pūjaṁ karissāmā”ti Vesāliyā ca Gaṅgāya ca antare tiyojanabhūmiṁ samaṁ kāretvā Bhagavato catūhi setacchattehi ekamekassa bhikkhuno dvīhi dvīhi setacchattehi chattātichattāni sajjetvā pūjaṁ kurumānā āgantvā Gaṅgātīre aṭṭhaṁsu. Bimbisāro dve nāvā saṁghāṭetvā maṇḍapaṁ kāretvā pupphadāmādīhi alaṅkārāpetvā sabbaratanamayaṁ Buddhāsanaṁ paññāpesi. Bhagavā tasmiṁ nisīdi. Bhikkhūpi nāvaṁ abhiruhitvā Bhagavantaṁ parivāretvā nisīdiṁsu. Rājā anugacchanto galappamāṇaṁ udakaṁ otaritvā “yāva bhante Bhagavā āgacchati, tāvāhaṁ idheva Gaṅgātīre vasissāmī”ti vatvā nāvaṁ uyyojetvā nivatti. Satthā yojanamattaṁ addhānaṁ Gaṅgāya gantvā Vesālikānaṁ sīmaṁ pāpuṇi.

Licchavīrājāno Satthāraṁ paccuggantvā galappamāṇaṁ udakaṁ otaritvā nāvaṁ tīraṁ upanetvā Satthāraṁ nāvāto otārayiṁsu. Satthārā otaritvā tīre akkantamatteyeva mahāmegho uṭṭhahitvā pokkharavassaṁ vassi. Sabbattha jaṇṇuppamāṇa ūruppamāṇa kaṭippamāṇādīni udakāni sandantāni sabbakuṇapāni Gaṅgaṁ pavesayiṁsu, parisuddho bhūmibhāgo ahosi. Licchavīrājāno Satthāraṁ yojane yojane vasāpetvā mahādānaṁ datvā diguṇaṁ pūjaṁ karontā tīhi divasehi Vesāliṁ nayiṁsu. Sakko devarājā devagaṇaparivuto āgamāsi, mahesakkhānaṁ devānaṁ sannipātena amanussā yebhuyyena palāyiṁsu. Satthā sāyaṁ nagaradvāre ṭhatvā Ānandattheraṁ āmantesi “imaṁ Ānanda Ratanasuttaṁ uggaṇhitvā Licchavīkumārehi saddhiṁ vicaranto Vesāliyā tiṇṇaṁ pākārānaṁ antare parittaṁ karohī”ti.

Thero Satthārā dinnaṁ Ratanasuttaṁ uggaṇhitvā Satthu selamayapattena udakaṁ ādāya nagaradvāre ṭhito paṇidhānato paṭṭhāya Tathāgatassa dasa pāramiyo dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyoti samatiṁsa pāramiyo pañca mahāpariccāge lokatthacariyā ñātatthacariyā Buddhatthacariyāti tisso cariyāyo pacchimabhave gabbhavokkantiṁ[1] jātiṁ abhinikkhamanaṁ padhānacariyaṁ Bodhipallaṅke māravijayaṁ sabbaññutaññāṇapaṭivedhaṁ

1. Gabbhāvakkantiṁ (Sī, Syā)

တတ္ထ နာဝံ အလင်္ကရောန္တော ဝေသာလိကာနံ သာသနံ ပေသေသိ
“မဂ္ဂံ ပဋိယာဒေတွာ သတ္ထု ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကရောန္တူ”တိ။ တေ “ဒိဂုဏံ ပူဇံ
ကရိဿာမာ”တိ ဝေသာလိယာ စ ဂင်္ဂါယ စ အန္တရေ တိယောဇနဘူမိံ သမံ
ကာရေတွာ ဘဂဝတော စတူဟိ သေတစ္ဆတ္တေဟိ ဧကမေကဿ ဘိက္ခုနော
ဒွီဟိ ဒွီဟိ သေတစ္ဆတ္တေဟိ ဆတ္တာတိဆတ္တာနိ သဇ္ဇေတွာ ပူဇံ ကုရုမာနာ
အာဂန္တွာ ဂင်္ဂါတီရေ အဋ္ဌံသု။ ဗိမ္ဗိသာရော ဒွေ နာဝါ သံဃာဋေတွာ မဏ္ဍပံ
ကာရေတွာ ပုပ္ဖဒါမာဒီဟိ အလင်္ကာရာပေတွာ သဗ္ဗရတနမယံ ဗုဒ္ဓါသနံ
ပညာပေသိ။ ဘဂဝါ တသ္မိံ နိသီဒိ။ ဘိက္ခူပိ နာဝံ အဘိရုဟိတွာ ဘဂဝန္တံ
ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိံသု။ ရာဇာ အနုဂစ္ဆန္တော ဂလပ္ပမာဏံ ဥဒကံ ဩတရိ-
တွာ “ယာဝ ဘန္တေ ဘဂဝါ အာဂစ္ဆတိ၊ တာဝါဟံ ဣဓေဝ ဂင်္ဂါတီရေ
ဝသိဿာမီ”တိ ဝတွာ နာဝံ ဥယျောဇေတွာ နိဝတ္တိ။ သတ္ထာ ယောဇနမတ္တံ
အဒ္ဓါနံ ဂင်္ဂါယ ဂန္တွာ ဝေသာလိကာနံ သီမံ ပါပုဏိ။

လိစ္ဆဝီရာဇာနော သတ္ထာရံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဂလပ္ပမာဏံ ဥဒကံ ဩတရိတွာ
နာဝံ တီရံ ဥပနေတွာ သတ္ထာရံ နာဝါတော ဩတာရယိံသု။ သတ္ထာရာ
ဩတရိတွာ တီရေ အက္ကန္တမတ္တေယေဝ မဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိတွာ ပေါက္ခရဝဿံ
ဝဿိ။ သဗ္ဗတ္ထ ဇဏ္ဏုပ္ပမာဏာ ဦရုပ္ပမာဏာ ကဋိပ္ပမာဏာဒီနိ ဥဒကာနိ သန္ဒန္တာနိ
သဗ္ဗကုဏာပါနိ ဂင်္ဂံ ပဝေသယိံသု၊ ပရိသုဒ္ဓေါ ဘူမိဘာဂေါ အဟောသိ။
လိစ္ဆဝီရာဇာနော သတ္ထာရံ ယောဇနေ ယောဇနေ ဝသာပေတွာ မဟာဒါနံ
ဒတွာ ဒိဂုဏံ ပူဇံ ကရောန္တာ တီဟိ ဒိဝသေဟိ ဝေသာလိံ နယိံသု။ သက္ကော
ဒေဝရာဇာ ဒေဝဂဏပရိဝုတော အာဂမာသိ၊ မဟေသက္ခာနံ ဒေဝါနံ သန္နိ-
ပါတေန အမနုဿာ ယေဘုယျေန ပလာယိံသု။ သတ္ထာ သာယံ နဂရဒွါရေ
ဌတွာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေသိ “ဣမံ အာနန္ဒ ရတနသုတ္တံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ
လိစ္ဆဝီကုမာရေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရန္တော ဝေသာလိယာ တိဏ္ဏံ ပါကာရာနံ အန္တရေ
ပရိတ္တံ ကရောဟီ”တိ။

ထေရော သတ္ထာရာ ဒိန္နံ ရတနသုတ္တံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ သတ္ထု သေလမယပတ္တေန
ဥဒကံ အာဒါယ နဂရဒွါရေ ဌိတော ပဏိဓာနတော ပဋ္ဌာယ တထာဂတဿ
ဒသ ပါရမိယော ဒသ ဥပပါရမိယော ဒသ ပရမတ္ထပါရမိယောတိ သမတိံသ
ပါရမိယော ပဉ္စ မဟာပရိစ္စာဂေ လောကတ္ထစရိယာ ဉာတတ္ထစရိယာ ဗုဒ္ဓတ္ထ-
စရိယာတိ တိဿော စရိယာယော ပစ္ဆိမဘဝေ ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိံ[၁] ဇာတိံ
အဘိနိက္ခမနံ ပဓာနစရိယံ ဗောဓိပလ္လင်္ကေ မာရဝိဇယံ သဗ္ဗညုတဉာဏပဋိဝေဓံ

၁-ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိံ (သီ၊ သျာ)

dhammacakkapavattanaṁ navalokuttaradhammeti sabbepime Buddhaguṇe āvajjetvā nagaraṁ pavisitvā tiyāmarattiṁ tīsu pākārantaresu parittaṁ karonto vicari. Tena “yaṁkiñcī”ti vuttamatteyeva uddhaṁ khitta-udakaṁ amanussānaṁ upari pati. “Yānīdha bhūtānī”ti gāthākathanato[1] paṭṭhāya rajatavaṭaṁsakā viya udakabindūni ākāsena gantvā gilānamanussānaṁ upari patiṁsu. Tāvadeva vūpasantarogā manussā uṭṭhāyuṭṭhāya theraṁ parivāresuṁ. “Yaṁkiñcī”ti vuttapadato paṭṭhāya pana udakaphusitehi phuṭṭhaphuṭṭhā sabbe apalāyantā saṅkārakūṭabhittipadesādinissitā amanussā tena tena dvārena palāyiṁsu. Dvārāni anokāsāni ahesuṁ. Te[2] okāsaṁ alabhantā pākāraṁ bhinditvāpi palāyiṁsu.

Mahājano nagaramajjhe santhāgāraṁ sabbagandhehi upalimpetvā upari suvaṇṇatārakādivicittaṁ vitānaṁ bandhitvā Buddhāsanaṁ paññāpetvā Satthāraṁ ānesi. Satthā paññatte āsane nisīdi. Bhikkhusaṁghopi Licchavīgaṇopi Satthāraṁ parivāretvā nisīdi. Sakko devarājā devagaṇaparivuto patirūpe okāse aṭṭhāsi. Theropi sakalanagaraṁ anuvicaritvā vūpasantarogena mahājanena saddhiṁ āgantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdi. Satthā parisaṁ oloketvā tadeva Ratanasuttaṁ abhāsi. Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Evaṁ punadivasepīti sattāhaṁ tadeva Ratanasuttaṁ desetvā sabbabhayānaṁ vūpasantabhāvaṁ ñatvā Licchavīgaṇaṁ āmantetvā Vesālito nikkhami. Licchavīrājāno diguṇaṁ sakkāraṁ karontā puna tīhi divasehi Satthāraṁ Gaṅgātīraṁ nayiṁsu.

Gaṅgāya nibbattanāgarājāno cintesuṁ “manussā Tathāgatassa sakkāraṁ karonti, mayaṁ kiṁ na karomā”ti. Te suvaṇṇarajatamaṇimayā nāvāyo māpetvā suvaṇṇarajatamaṇimaye pallaṅke paññāpetvā pañcavaṇṇapadumasañchannaṁ udakaṁ karitvā “bhante amhākampi anuggahaṁ karothā”ti attano attano nāvaṁ abhiruhaṇatthāya Satthāraṁ yāciṁsu. “Manussā ca nāgā ca Tathāgatassa pūjaṁ karonti, mayaṁ pana kiṁ na karomā”ti bhūmaṭṭhakadevepi ādiṁ katvā yāva Akaniṭṭhabrahmalokā sabbe devā sakkāraṁ kariṁsu. Tattha nāgā yojanikāni chattātichattāni ukkhipiṁsu. Evaṁ heṭṭhā

1. Tatiyagāthāto (Sī) 2. Tesu (Sī)

ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မေတိ သဗ္ဗေပိမေ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ နဂရံ ပဝိသိတွာ တိယာမရတ္တိံ တီသု ပါကာရန္တရေသု ပရိတ္တံ ကရောန္တော ဝိစရိ။ တေန “ယံကိဉ္စီ”တိ ဝုတ္တမတ္တေယေဝ ဥဒ္ဓံ ခိတ္တဥဒကံ အမနုဿာနံ ဥပရိ ပတိ။ “ယာနီဓ ဘူတာနီ”တိ ဂါထာကထနတော[1] ပဋ္ဌာယ ရဇတဝဋံသကာ ဝိယ ဥဒကဗိန္ဒူနိ အာကာသေန ဂန္တွာ ဂိလာနမနုဿာနံ ဥပရိ ပတိံသု။ တာဝဒေဝ ဝူပသန္တရောဂါ မနုဿာ ဥဋ္ဌာယုဋ္ဌာယ ထေရံ ပရိဝါရေသုံ။ “ယံကိဉ္စီ”တိ ဝုတ္တပဒတော ပဋ္ဌာယ ပန ဥဒကဖုသိတေဟိ ဖုဋ္ဌဖုဋ္ဌာ သဗ္ဗေ အပလာယန္တာ သင်္ကာရကူဋဘိတ္တိပဒေသာဒိနိဿိတာ အမနုဿာ တေန တေန ဒွါရေန ပလာယိံသု။ ဒွါရာနိ အနောကာသာနိ အဟေသုံ။ တေ[2] ဩကာသံ အလဘန္တာ ပါကာရံ ဘိန္ဒိတွာပိ ပလာယိံသု။

မဟာဇနော နဂရမဇ္ဈေ သန္ထာဂါရံ သဗ္ဗဂန္ဓေဟိ ဥပလိမ္ပေတွာ ဥပရိ သုဝဏ္ဏတာရကာဒိဝိစိတ္တံ ဝိတာနံ ဗန္ဓိတွာ ဗုဒ္ဓါသနံ ပညာပေတွာ သတ္ထာရံ အာနေသိ။ သတ္ထာ ပညတ္တေ အာသနေ နိသီဒိ။ ဘိက္ခုသံဃောပိ လိစ္ဆဝီဂဏောပိ သတ္ထာရံ ပရိဝါရေတွာ နိသီဒိ။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ဒေဝဂဏပရိဝုတော ပတိရူပေ ဩကာသေ အဋ္ဌာသိ။ ထေရောပိ သကလနဂရံ အနုဝိစရိတွာ ဝူပသန္တရောဂေန မဟာဇနေန သဒ္ဓိံ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ သတ္ထာ ပရိသံ ဩလောကေတွာ တဒေဝ ရတနသုတ္တံ အဘာသိ။ ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ဧဝံ ပုနဒိဝသေပီတိ သတ္တာဟံ တဒေဝ ရတနသုတ္တံ ဒေသေတွာ သဗ္ဗဘယာနံ ဝူပသန္တဘာဝံ ဉတွာ လိစ္ဆဝီဂဏံ အာမန္တေတွာ ဝေသာလိတော နိက္ခမိ။ လိစ္ဆဝီရာဇာနော ဒိဂုဏံ သက္ကာရံ ကရောန္တာ ပုန တီဟိ ဒိဝသေဟိ သတ္ထာရံ ဂင်္ဂါတီရံ နယိံသု။

ဂင်္ဂါယ နိဗ္ဗတ္တနာဂရာဇာနော စိန္တေသုံ “မနုဿာ တထာဂတဿ သက္ကာရံ ကရောန္တိ၊ မယံ ကိံ န ကရောမာ”တိ။ တေ သုဝဏ္ဏရဇတမဏိမယာ နာဝါယော မာပေတွာ သုဝဏ္ဏရဇတမဏိမယေ ပလ္လင်္ကေ ပညာပေတွာ ပဉ္စဝဏ္ဏပဒုမသဉ္ဆန္နံ ဥဒကံ ကရိတွာ “ဘန္တေ အမှာကမ္ပိ အနုဂ္ဂဟံ ကရောထာ”တိ အတ္တနော အတ္တနော နာဝံ အဘိရုဟဏတ္ထာယ သတ္ထာရံ ယာစိံသု။ “မနုဿာ စ နာဂါ စ တထာဂတဿ ပူဇံ ကရောန္တိ၊ မယံ ပန ကိံ န ကရောမာ”တိ ဘူမဋ္ဌကဒေဝေပိ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ သဗ္ဗေ ဒေဝါ သက္ကာရံ ကရိံသု။ တတ္ထ နာဂါ ယောဇနိကာနိ ဆတ္တာတိဆတ္တာနိ ဥက္ခိပိံသု။ ဧဝံ ဟေဋ္ဌာ

၁-တတိယဂါထာတော (သီ) ၂-တေသု (သီ)

nāgā bhūmitale rukkhagacchapabbatādīsu[1] bhūmaṭṭhakā devatā, antalikkhe ākāsaṭṭhadevāti Nāgabhavanaṁ ādiṁ katvā cakkavāḷapariyantena[2] yāva brahmalokā chattātichattāni ussāpitāni ahesuṁ. Chattantaresu dhajā, dhajantaresu paṭākā, tesaṁ antarantarā[3] pupphadāmavāsacuṇṇadhumādīhi[4] sakkāro ahosi. Sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitā devaputtā chaṇavesaṁ gahetvā ugghosayamānā ākāse vicariṁsu. Tayo eva kira samāgamā mahantā ahesuṁ—yamakapāṭihāriyasamāgamo devorohaṇasamāgamo ayaṁ gaṅgorohaṇasamāgamoti.

Paratīre Bimbisāropi Licchavīhi katasakkārato diguṇaṁ sakkāraṁ sajjetvā Bhagavato āgamanaṁ udikkhamāno aṭṭhāsi. Satthā Gaṅgāya ubhosu passesu rājūnaṁ mahantaṁ pariccāgaṁ oloketvā nāgādīnañca ajjhāsayaṁ viditvā ekekāya nāvāya pañcapañcabhikkhusataparivāraṁ ekekaṁ nimmitabuddhaṁ māpesi. So ekekassa setacchattassa ceva kapparukkhassa ca pupphadāmassa ca heṭṭhā nāgagaṇaparivuto nisinno hoti. Bhūmaṭṭhakadevatādīsupi ekekasmiṁ okāse saparivāraṁ ekekaṁ nimmitabuddhaṁ māpesi. Evaṁ sakalacakkavāḷagabbhe ekālaṅkāre ekussave ekachaṇeyeva ca jāte Satthā nāgānamanuggahaṁ karonto ekaṁ ratananāvaṁ abhiruhi. Bhikkhūsupi ekeko ekekameva abhiruhi. Nāgarājāno Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ Nāgabhavanaṁ pavesetvā sabbarattiṁ Satthu santike dhammakathaṁ sutvā dutiyadivase dibbena khādanīyena bhojanīyena Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ parivisiṁsu. Satthā anumodanaṁ katvā Nāgabhavanā nikkhamitvā sakalacakkavāḷadevatāhi pūjiyamāno pañcahi nāvāsatehi Gaṅgānadiṁ atikkami.

Rājā paccuggantvā Satthāraṁ nāvāto otāretvā āgamanakāle Licchavīhi katasakkārato diguṇaṁ sakkāraṁ katvā purimanayeneva pañcahi divasehi Rājagahaṁ abhinesi. Dutiyadivase bhikkhū piṇḍapātapaṭikkantā sāyanhasamaye dhammasabhāyaṁ sannisinnā kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "aho Buddhānaṁ mahānubhāvo, aho Satthari devamanussānaṁ pasādo, Gaṅgāya nāma

1. Bhūmitalarukkhagacchapabbatādīsu (Sī), bhūmitale manussā rukkhagacchapabbatādīsu (Syā)
2. Cakkavāḷapariyante (Sī)
3. Tesu antarantarā (Sī)
4. Pupphadāmavāsacuṇṇadhūpādīhi (Sī)

နာဂါ ဘူမိတလေ ရုက္ခဂစ္ဆပဗ္ဗတာဒီသု[၁] ဘူမဋ္ဌကာ ဒေဝတာ, အန္တလိက္ခေ အာကာသဋ္ဌဒေဝါတိ နာဂဘဝနံ အာဒိံ ကတွာ စက္ကဝါဠပရိယန္တေန[၂] ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဆတ္တာတိဆတ္တာနိ ဥဿာပိတာနိ အဟေသုံ။ ဆတ္တန္တရေသု ဓဇာ, ဓဇန္တရေသု ပဋာကာ, တေသံ အန္တရန္တရာ[၃] ပုပ္ဖဒါမဝါသစုဏ္ဏဓူမာဒီဟိ[၄] သက္ကာရော အဟောသိ။ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတာ ဒေဝပုတ္တာ ဆဏဝေသံ ဂဟေတွာ ဥဂ္ဃောသယမာနာ အာကာသေ ဝိစရိံသု။ တယော ဧဝ ကိရ သမာဂမာ မဟန္တာ အဟေသုံ—ယမကပါဋိဟာရိယသမာဂမော ဒေဝေါရောဟဏသမာဂမော အယံ ဂင်္ဂေါရောဟဏသမာဂမောတိ။

ပရတီရေ ဗိမ္ဗိသာရောပိ လိစ္ဆဝီဟိ ကတသက္ကာရတော ဒိဂုဏံ သက္ကာရံ သဇ္ဇေတွာ ဘဂဝတော အာဂမနံ ဥဒိက္ခမာနော အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ ဂင်္ဂါယ ဥဘောသု ပဿေသု ရာဇူနံ မဟန္တံ ပရိစ္စာဂံ ဩလောကေတွာ နာဂါဒီနဉ္စ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ ဧကေကာယ နာဝါယ ပဉ္စပဉ္စဘိက္ခုသတပရိဝါရံ ဧကေကံ နိမ္မိတဗုဒ္ဓံ မာပေသိ။ သော ဧကေကဿ သေတစ္ဆတ္တဿ စေဝ ကပ္ပရုက္ခဿ စ ပုပ္ဖဒါမဿ စ ဟေဋ္ဌာ နာဂဂဏပရိဝုတော နိသိန္နော ဟောတိ။ ဘူမဋ္ဌကဒေဝတာဒီသုပိ ဧကေကသ္မိံ ဩကာသေ သပရိဝါရံ ဧကေကံ နိမ္မိတဗုဒ္ဓံ မာပေသိ။ ဧဝံ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ ဧကာလင်္ကာရေ ဧကုဿဝေ ဧကဆဏေယေဝ စ ဇာတေ သတ္ထာ နာဂါနမနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော ဧကံ ရတနနာဝံ အဘိရုဟိ။ ဘိက္ခူသုပိ ဧကေကော ဧကေကမေဝ အဘိရုဟိ။ နာဂရာဇာနော ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နာဂဘဝနံ ပဝေသေတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မကထံ သုတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ဒိဗ္ဗေန ခါဒနီယေန ဘောဇနီယေန ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိံသု။ သတ္ထာ အနုမောဒနံ ကတွာ နာဂဘဝနာ နိက္ခမိတွာ သကလစက္ကဝါဠဒေဝတာဟိ ပူဇိယမာနော ပဉ္စဟိ နာဝါသတေဟိ ဂင်္ဂါနဒိံ အတိက္ကမိ။

ရာဇာ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ သတ္ထာရံ နာဝါတော ဩတာရေတွာ အာဂမနကာလေ လိစ္ဆဝီဟိ ကတသက္ကာရတော ဒိဂုဏံ သက္ကာရံ ကတွာ ပုရိမနယေနေဝ ပဉ္စဟိ ဒိဝသေဟိ ရာဇဂဟံ အဘိနေသိ။ ဒုတိယဒိဝသေ ဘိက္ခူ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာ သာယနှသမယေ ဓမ္မသဘာယံ သန္နိသိန္နာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ "အဟော ဗုဒ္ဓါနံ မဟာနုဘာဝေါ၊ အဟော သတ္ထရိ ဒေဝမနုဿာနံ ပသာဒေါ၊ ဂင်္ဂါယ နာမ

၁-ဘူမိတလရုက္ခဂစ္ဆပဗ္ဗတာဒီသု (သီ)၊ ဘူမိတလေ မနုဿာ ရုက္ခဂစ္ဆပဗ္ဗတာဒီသု (သျာ)
၂-စက္ကဝါဠပရိယန္တေ (သီ)
၃-တေသု အန္တရန္တရာ (သီ)
၄-ပုပ္ဖဒါမဝါသစုဏ္ဏဓူပါဒီဟိ (သီ)

orato ca pārato ca aṭṭhayojane magge Buddhagatena pasādena rājūhi samatalaṁ bhūmiṁ katvā vālukā okiṇṇā, jaṇṇumattena odhinā nānāvaṇṇāni pupphāni santhatāni, Gaṅgāya udakaṁ nāgānubhāvena pañcavaṇṇehi padumehi sañchannaṁ, yāva Akaniṭṭhabhavanā chattātichattāni ussāpitāni, sakalacakkavāḷagabbhaṁ ekālaṅkāraṁ ekussavaṁ viya jātan”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave esa pūjāsakkāro mayhaṁ Buddhānubhāvena nibbatto, na nāgadevabrahmānubhāvena. Atīte pana appamattakapariccāgānubhāvena nibbatto”ti vatvā bhikkhūhi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Takkasilāyaṁ Saṅkho nāma brāhmaṇo ahosi. Tassa putto Susīmo nāma māṇavo soḷasavassuddesiko ekadivasaṁ pitaraṁ upasaṅkamitvā āha “icchāmahaṁ tāta Bārāṇasiṁ gantvā mante ajjhāyitun”ti. Atha naṁ pitā āha “tena hi tāta asuko nāma brāhmaṇo mama sahāyako, tassa santikaṁ gantvā adhīyassū”ti. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā anupubbena Bārāṇasiṁ gantvā taṁ brāhmaṇaṁ upasaṅkamitvā pitarā pahitabhāvamācikkhi. Atha naṁ so “sahāyakassa me putto”ti sampaṭicchitvā paṭipassaddhadarathaṁ bhaddakena divasena mante vācetumārabhi. So lahuñca gaṇhanto bahuñca gaṇhanto attano uggahituggahitaṁ suvaṇṇabhājane pakkhittasīhatelamiva avinassamānaṁ dhārento na cirasseva ācariyassa sammukhato uggaṇhitabbaṁ sabbaṁ uggaṇhitvā sajjhāyaṁ karonto attano uggahitasippassa ādimajjhameva passati, no pariyosānaṁ.

So ācariyaṁ upasaṅkamitvā “ahaṁ imassa sippassa ādimajjhameva passāmi, no pariyosānan”ti vatvā ācariyena “ahampi tāta na passāmī”ti vutte “atha ko ācariya pariyosānaṁ jānātī”ti pucchitvā “ime tāta isayo Isipatane viharanti, te jāneyyuṁ, tesaṁ santikaṁ upasaṅkamitvā pucchassū”ti ācariyena vutte Paccekabuddhe upasaṅkamitvā pucchi “tumhe kira pariyosānaṁ jānāthā”ti. Āma jānāmāti. Tena hi me ācikkhathāti. Na mayaṁ apabbajitassa ācikkhāma. Sace te pariyosānenattho, pabbajassūti. So “sādhū”ti

ဩရတော စ ပါရတော စ အဋ္ဌယောဇနေ မဂ္ဂေ ဗုဒ္ဓဂတေန ပသာဒေန ရာဇူဟိ သမတလံ ဘူမိံ ကတွာ ဝါလုကာ ဩကိဏ္ဏာ၊ ဇဏ္ဏုမတ္တေန ဩဓိနာ နာနာဝဏ္ဏာနိ ပုပ္ဖာနိ သန္ထတာနိ၊ ဂင်္ဂါယ ဥဒကံ နာဂါနုဘာဝေန ပဉ္စဝဏ္ဏေဟိ ပဒုမေဟိ သဉ္ဆန္နံ၊ ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနာ ဆတ္တာတိဆတ္တာနိ ဥဿာပိတာနိ၊ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ဧကာလင်္ကာရံ ဧကုဿဝံ ဝိယ ဇာတ”န္တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဧသ ပူဇာသက္ကာရော မယှံ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တော၊ န နာဂဒေဝဗြဟ္မာနုဘာဝေန။ အတီတေ ပန အပ္ပမတ္တကပရိစ္စာဂါနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တော”တိ ဝတွာ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ တက္ကသိလာယံ သင်္ခေါ နာမ ဗြာဟ္မဏော အဟောသိ။ တဿ ပုတ္တော သုသီမော နာမ မာဏဝေါ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကော ဧကဒိဝသံ ပိတရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “ဣစ္ဆာမဟံ တာတ ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ မန္တေ အဇ္ဈာယိတု”န္တိ။ အထ နံ ပိတာ အာဟ “တေန ဟိ တာတ အသုကော နာမ ဗြာဟ္မဏော မမ သဟာယကော၊ တဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ အဓီယဿူ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ ပဋိဿုဏိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဗာရာဏသိံ ဂန္တွာ တံ ဗြာဟ္မဏံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပိတရာ ပဟိတဘာဝမာစိက္ခိ။ အထ နံ သော “သဟာယကဿ မေ ပုတ္တော”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပဋိပဿဒ္ဓဒရထံ ဘဒ္ဒကေန ဒိဝသေန မန္တေ ဝါစေတုမာရဘိ။ သော လဟုဉ္စ ဂဏှန္တော ဗဟုဉ္စ ဂဏှန္တော အတ္တနော ဥဂ္ဂဟိတုဂ္ဂဟိတံ သုဝဏ္ဏဘာဇနေ ပက္ခိတ္တသီဟတေလမိဝ အဝိနဿမာနံ ဓာရေန္တော န စိရဿေဝ အာစရိယဿ သမ္မုခတော ဥဂ္ဂဏှိတဗ္ဗံ သဗ္ဗံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တော အတ္တနော ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပဿ အာဒိမဇ္ဈမေဝ ပဿတိ၊ နော ပရိယောသာနံ။

သော အာစရိယံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အဟံ ဣမဿ သိပ္ပဿ အာဒိမဇ္ဈမေဝ ပဿာမိ၊ နော ပရိယောသာန”န္တိ ဝတွာ အာစရိယေန “အဟမ္ပိ တာတ န ပဿာမီ”တိ ဝုတ္တေ “အထ ကော အာစရိယ ပရိယောသာနံ ဇာနာတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမေ တာတ ဣသယော ဣသိပတနေ ဝိဟရန္တိ၊ တေ ဇာနေယျုံ၊ တေသံ သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆဿူ”တိ အာစရိယေန ဝုတ္တေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ “တုမှေ ကိရ ပရိယောသာနံ ဇာနာထာ”တိ။ အာမ ဇာနာမာတိ။ တေန ဟိ မေ အာစိက္ခထာတိ။ န မယံ အပဗ္ဗဇိတဿ အာစိက္ခာမ။ သစေ တေ ပရိယောသာနေနတ္ထော၊ ပဗ္ဗဇဿူတိ။ သော “သာဓူ”တိ

sampaṭicchitvā tesaṁ santike pabbaji. Athassa te “idaṁ tāva sikkhassū”ti vatvā “evaṁ te nivāsetabbaṁ, evaṁ pārupitabban”ti-ādinā nayena ābhisamācārikaṁ ācikkhiṁsu. So tattha sikkhanto upanissayasampannattā na cirasseva paccekasambodhiṁ abhisambujjhitvā sakalabārāṇasinagare gaganatale puṇṇacando viya pākaṭo lābhaggayasaggappatto ahosi, so appāyukasaṁvattanikassa kammassa katattā na cirasseva parinibbāyi. Athassa Paccekabuddhā ca mahājano ca sarīrakiccaṁ katvā dhātuyo ca gahetvā nagaradvāre thūpaṁ kāresuṁ.

Saṅkhopi brāhmaṇo “putto me ciraṁ gato, pavattimassa jānissāmī”ti taṁ daṭṭhukāmo Takkasilāto nikkhamitvā anupubbena Bārāṇasiṁ patvā mahājanakāyaṁ sannipatitaṁ disvā “addhā imesu ekopi me puttassa pavattiṁ jānissatī”ti upasaṅkamitvā pucchi “Susīmo nāma māṇavo idhāgami, api nu kho tassa pavattiṁ jānāthā”ti. Āma brāhmaṇa jānāma, asukassa brāhmaṇassa santike tayo vede sajjhāyitvā pabbajitvā paccekasambodhiṁ sacchikatvā parinibbuto, ayamassa thūpo patiṭṭhāpitoti. So bhūmiṁ hatthena paharitvā roditvā kanditvā taṁ cetiyaṅgaṇaṁ gantvā tiṇāni uddharitvā uttarasāṭakena vālukaṁ āharitvā cetiyaṅgaṇe ākiritvā kamaṇḍaluto udakena paripphositvā vanapupphehi pūjaṁ katvā sāṭakena paṭākaṁ āropetvā thūpassa upari attano chattakaṁ bandhitvā pakkāmi.

Satthā idaṁ atītaṁ āharitvā “tadā bhikkhave ahaṁ Saṅkho brāhmaṇo ahosiṁ. Mayā Susīmassa Paccekabuddhassa cetiyaṅgaṇe tiṇāni uddhaṭāni, tassa me kammassa nissandena aṭṭhayojanamaggaṁ vihatakhāṇukakaṇṭakaṁ katvā suddhaṁ samatalaṁ kariṁsu. Mayā tattha vālukā okiṇṇā, tassa me nissandena aṭṭhayojanamagge vālukaṁ okiriṁsu. Mayā tattha vanakusumehi pūjā katā, tassa me nissandena aṭṭhayojanamagge nānāvaṇṇāni pupphāni okiṇṇāni, ekayojanaṭṭhāne Gaṅgāya udakaṁ pañcavaṇṇehi padumehi sañchannaṁ. Mayā tattha kamaṇḍalu-udakena bhūmi paripphositā, tassa me nissandena Vesāliyaṁ pokkharavassaṁ vassi. Mayā tattha paṭākā, āropitā, chattakañca baddhaṁ, tassa me nissandena yāva akaniṭṭhabhavanā dhajapaṭākachattātichattādīhi sakalacakkavāḷagabbhaṁ ekussavaṁ

သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တေသံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိ။ အထဿ တေ “ဣဒံ တာဝ သိက္ခဿူ”တိ ဝတွာ “ဧဝံ တေ နိဝါသေတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ပါရုပိတဗ္ဗ”န္တိအာဒိနာ နယေန အာဘိသမာစာရိကံ အာစိက္ခိံသု။ သော တတ္ထ သိက္ခန္တော ဥပနိဿယသမ္ပန္နတ္တာ န စိရဿေဝ ပစ္စေကသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈိတွာ သကလဗာရာဏသိနဂရေ ဂဂနတလေ ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ ပါကဋော လာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပ္ပတ္တော အဟောသိ၊ သော အပ္ပါယုကသံဝတ္တနိကဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ န စိရဿေဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ အထဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ စ မဟာဇနော စ သရီရကိစ္စံ ကတွာ ဓာတုယော စ ဂဟေတွာ နဂရဒွါရေ ထူပံ ကာရေသုံ။

သင်္ခေါပိ ဗြာဟ္မဏော “ပုတ္တော မေ စိရံ ဂတော၊ ပဝတ္တိမဿ ဇာနိဿာမီ”တိ တံ ဒဋ္ဌုကာမော တက္ကသိလာတော နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဗာရာဏသိံ ပတွာ မဟာဇနကာယံ သန္နိပတိတံ ဒိသွာ “အဒ္ဓါ ဣမေသု ဧကောပိ မေ ပုတ္တဿ ပဝတ္တိံ ဇာနိဿတီ”တိ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ “သုသီမော နာမ မာဏဝေါ ဣဓာဂမိ၊ အပိ နု ခေါ တဿ ပဝတ္တိံ ဇာနာထာ”တိ။ အာမ ဗြာဟ္မဏ ဇာနာမ၊ အသုကဿ ဗြာဟ္မဏဿ သန္တိကေ တယော ဝေဒေ သဇ္ဈာယိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ ပစ္စေကသမ္ဗောဓိံ သစ္ဆိကတွာ ပရိနိဗ္ဗုတော၊ အယမဿ ထူပေါ ပတိဋ္ဌာပိတောတိ။ သော ဘူမိံ ဟတ္ထေန ပဟရိတွာ ရောဒိတွာ ကန္ဒိတွာ တံ စေတိယင်္ဂဏံ ဂန္တွာ တိဏာနိ ဥဒ္ဓရိတွာ ဥတ္တရသာဋကေန ဝါလုကံ အာဟရိတွာ စေတိယင်္ဂဏေ အာကိရိတွာ ကမဏ္ဍလုတော ဥဒကေန ပရိပ္ဖောသိတွာ ဝနပုပ္ဖေဟိ ပူဇံ ကတွာ သာဋကေန ပဋာကံ အာရောပေတွာ ထူပဿ ဥပရိ အတ္တနော ဆတ္တကံ ဗန္ဓိတွာ ပက္ကာမိ။

သတ္ထာ ဣဒံ အတီတံ အာဟရိတွာ ‘‘တဒါ ဘိက္ခဝေ အဟံ သင်္ခေါ ဗြာဟ္မဏော အဟောသိံ။ မယာ သုသီမဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ စေတိယင်္ဂဏေ တိဏာနိ ဥဒ္ဓဋာနိ၊ တဿ မေ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန အဋ္ဌယောဇနမဂ္ဂံ ဝိဟတခါဏုကကဏ္ဋကံ ကတွာ သုဒ္ဓံ သမတလံ ကရိံသု။ မယာ တတ္ထ ဝါလုကာ ဩကိဏ္ဏာ၊ တဿ မေ နိဿန္ဒေန အဋ္ဌယောဇနမဂ္ဂေ ဝါလုကံ ဩကိရိံသု။ မယာ တတ္ထ ဝနကုသုမေဟိ ပူဇာ ကတာ၊ တဿ မေ နိဿန္ဒေန အဋ္ဌယောဇနမဂ္ဂေ နာနာဝဏ္ဏာနိ ပုပ္ဖါနိ ဩကိဏ္ဏာနိ၊ ဧကယောဇနဋ္ဌာနေ ဂင်္ဂါယ ဥဒကံ ပဉ္စဝဏ္ဏေဟိ ပဒုမေဟိ သဉ္ဆန္နံ။ မယာ တတ္ထ ကမဏ္ဍလုဥဒကေန ဘူမိ ပရိပ္ဖောသိတာ၊ တဿ မေ နိဿန္ဒေန ဝေသာလိယံ ပေါက္ခရဝဿံ ဝဿိ။ မယာ တတ္ထ ပဋာကာ၊ အာရောပိတာ၊ ဆတ္တကဉ္စ ဗဒ္ဓံ၊ တဿ မေ နိဿန္ဒေန ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနာ ဓဇပဋာကဆတ္တာတိဆတ္တာဒီဟိ သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ ဧကုဿဝံ

viya jātaṁ. Iti kho bhikkhave esa pūjāsakkāro mayhaṁ neva Buddhānubhāvena nibbatto, na nāgadevabrahmānubhāvena, atīte pana appamattakapariccāgānubhāvenā”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

290. “Mattāsukhapariccāgā, passe ce vipulaṁ sukhaṁ.
Caje mattāsukhaṁ dhīro, sampassaṁ vipulaṁ sukhan”ti.

Tattha **mattāsukhapariccāgā**ti **mattāsukhan**ti pamāṇayuttakaṁ parittasukhaṁ vuccati[1], tassa pariccāgena. **Vipulaṁ sukhan**ti uḷāraṁ sukhaṁ nibbānasukhaṁ vuccati, taṁ ce passeyyāti attho. Idaṁ vuttaṁ hoti—ekaṁ hi bhojanapātiṁ sajjāpetvā bhuñjantassa mattāsukhaṁ nāma uppajjati, taṁ pana pariccajitvā uposathaṁ vā karontassa dānaṁ vā dadantassa vipulaṁ uḷāraṁ nibbānasukhaṁ nāma nibbattati. Tasmā sace evaṁ tassa mattāsukhassa pariccāgā vipulaṁ sukhaṁ passati, athetaṁ vipulaṁ sukhaṁ sammā passanto paṇḍito taṁ mattāsukhaṁ cajeyyāti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Attanopubbakammavatthu paṭhamaṁ.

---

2. Kukkuṭa-aṇḍakhādikāvatthu

Paradukkhūpadhānenāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ kukkuṭa-aṇḍakhādikaṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyā kira avidūre Paṇḍuraṁ[2] nāma eko gāmo, tattheko kevaṭṭo vasati. So Sāvatthiṁ gacchanto Aciravatiyaṁ Kacchapa-aṇḍāni disvā tāni ādāya Sāvatthiṁ gantvā ekasmiṁ gehe pacāpetvā khādanto tasmiṁ gehe kumārikāyapi ekaṁ aṇḍaṁ adāsi. Sā taṁ khāditvā tato paṭṭhāya aññaṁ khādanīyaṁ nāma na icchi. Athassā mātā kukkuṭiyā vijātaṭṭhānato ekaṁ aṇḍaṁ gahetvā adāsi. Sā taṁ khāditvā rasataṇhāya baddhā tato paṭṭhāya sayameva kukkuṭiyā aṇḍāni gahetvā khādati. Kukkuṭī vijātavijātakāle taṁ attano aṇḍāni

1. Tattha mattāsukhanti pamāṇasukhaṁ parittasukhaṁ vuccati (Sī)
2. Paṇḍupuraṁ (Sī)

ဝိယ ဇာတံ။ ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဧသ ပူဇာသက္ကာရော မယှံ နေဝ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တော၊ န နာဂဒေဝဗြဟ္မာနုဘာဝေန၊ အတီတေ ပန အပ္ပမတ္တကပရိစ္စာဂါနုဘာဝေနာ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၉၀။ “မတ္တာသုခပရိစ္စာဂါ၊ ပဿေ စေ ဝိပုလံ သုခံ။
စဇေ မတ္တာသုခံ ဓီရော၊ သမ္ပဿံ ဝိပုလံ သုခ”န္တိ။

တတ္ထ **မတ္တာသုခပရိစ္စာဂါ**တိ **မတ္တာသုခ**န္တိ ပမာဏယုတ္တကံ ပရိတ္တသုခံ ဝုစ္စတိ[၁]၊ တဿ ပရိစ္စာဂေန။ **ဝိပုလံ သုခ**န္တိ ဥဠာရံ သုခံ နိဗ္ဗာနသုခံ ဝုစ္စတိ၊ တံ စေ ပဿေယျာတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဧကံ ဟိ ဘောဇနပါတိံ သဇ္ဇာပေတွာ ဘုဉ္ဇန္တဿ မတ္တာသုခံ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ ပန ပရိစ္စဇိတွာ ဥပေါသထံ ဝါ ကရောန္တဿ ဒါနံ ဝါ ဒဒန္တဿ ဝိပုလံ ဥဠာရံ နိဗ္ဗာနသုခံ နာမ နိဗ္ဗတ္တတိ။ တသ္မာ သစေ ဧဝံ တဿ မတ္တာသုခဿ ပရိစ္စာဂါ ဝိပုလံ သုခံ ပဿတိ၊ အထေတံ ဝိပုလံ သုခံ သမ္မာ ပဿန္တော ပဏ္ဍိတော တံ မတ္တာသုခံ **စဇေယျာ**တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အတ္တနောပုဗ္ဗကမ္မဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-ကုက္ကုဋအဏ္ဍခါဒိကာဝတ္ထု

ပရဒုက္ခူပဓာနေနာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ကုက္ကုဋအဏ္ဍခါဒိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယာ ကိရ အဝိဒူရေ ပဏ္ဍုရံ[၂] နာမ ဧကော ဂါမော၊ တတ္ထေကော ကေဝဋ္ဋော ဝသတိ။ သော သာဝတ္ထိံ ဂစ္ဆန္တော အစိရဝတိယံ ကစ္ဆပအဏ္ဍာနိ ဒိသွာ တာနိ အာဒါယ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ ဧကသ္မိံ ဂေဟေ ပစာပေတွာ ခါဒန္တော တသ္မိံ ဂေဟေ ကုမာရိကာယပိ ဧကံ အဏ္ဍံ အဒါသိ။ သာ တံ ခါဒိတွာ တတော ပဋ္ဌာယ အညံ ခါဒနီယံ နာမ န ဣစ္ဆိ။ အထဿာ မာတာ ကုက္ကုဋိယာ ဝိဇာတဋ္ဌာနတော ဧကံ အဏ္ဍံ ဂဟေတွာ အဒါသိ။ သာ တံ ခါဒိတွာ ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓါ တတော ပဋ္ဌာယ သယမေဝ ကုက္ကုဋိယာ အဏ္ဍာနိ ဂဟေတွာ ခါဒတိ။ ကုက္ကုဋီ ဝိဇာတဝိဇာတကာလေ တံ အတ္တနော အဏ္ဍာနိ

၁-တတ္ထ မတ္တာသုခန္တိ ပမာဏသုခံ ပရိတ္တသုခံ ဝုစ္စတိ (သီ)
၂-ပဏ္ဍုပုရံ (သီ)

gahetvā khādantiṁ disvā tāya upaddutā āghātaṁ bandhitvā “ito dāni cutā yakkhinī hutvā tava jātadārake khādituṁ samatthā hutvā nibbatteyyan”ti patthanaṁ paṭṭhapetvā kālaṁ katvā tasmiṁyeva gehe majjārī hutvā nibbatti. Itarāpi kālaṁ katvā tattheva kukkuṭī hutvā nibbatti. Kukkuṭī aṇḍāni vijāyi, majjārī āgantvā tāni khāditvā dutiyampi tatiyampi khādiyeva. Kukkuṭī “tayo vāre mama aṇḍāni khāditvā idāni mampi khāditukāmāsi, ito cutā saputtakaṁ taṁ khādituṁ labheyyan”ti patthanaṁ katvā tato cutā dīpinī hutvā nibbatti. Itarāpi kālaṁ katvā migī hutvā nibbatti. Tassā vijātakāle dīpinī āgantvā taṁ saddhiṁ puttehi khādi. Evaṁ khādantā pañcasu attabhāvasatesu aññamaññassa dukkhaṁ uppādetvā avasāne ekā yakkhinī hutvā nibbatti, ekā Sāvatthiyaṁ kuladhītā hutvā nibbatti. Ito paraṁ “na hi verena verānī”ti[1] gāthāya vuttanayeneva veditabbaṁ. Idha pana Satthā “veraṁ hi averena upasammati, no verenā”ti vatvā ubhinnampi dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

291. “Paradukkhūpadhānena, attano sukhamicchati.
Verasaṁsaggasaṁsaṭṭho, verā so na parimuccatī”ti.

Tattha **paradukkhūpadhānenā**ti parasmiṁ dukkhūpadhānena, parassa dukkhuppādanenāti attho. **Verasaṁsaggasaṁsaṭṭho**ti yo puggalo akkosanapaccakkosanapaharaṇapaṭiharaṇādīnaṁ vasena aññamaññaṁ katena verasaṁsaggena saṁsaṭṭho. **Verā so na parimuccatī**ti niccakālaṁ veravasena dukkhameva pāpuṇātīti attho.

Desanāvasāne yakkhinī saraṇesu patiṭṭhāya pañca sīlāni samādiyitvā verato mucci, itarāpi sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Kukkuṭa-aṇḍakhādikāvatthu dutiyaṁ.

---

1. Khu 1. 14 piṭṭhe.

ဂဟေတွာ ခါဒန္တိံ ဒိသွာ တာယ ဥပဒ္ဒုတာ အာဃာတံ ဗန္ဓိတွာ “ဣတော ဒါနိ စုတာ ယက္ခိနီ ဟုတွာ တဝ ဇာတဒါရကေ ခါဒိတုံ သမတ္ထာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေတွာ ကာလံ ကတွာ တသ္မိံယေဝ ဂေဟေ မဇ္ဇာရီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣတရာပိ ကာလံ ကတွာ တတ္ထေဝ ကုက္ကုဋီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ကုက္ကုဋီ အဏ္ဍာနိ ဝိဇာယိ၊ မဇ္ဇာရီ အာဂန္တွာ တာနိ ခါဒိတွာ ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ ခါဒိယေဝ။ ကုက္ကုဋီ “တယော ဝါရေ မမ အဏ္ဍာနိ ခါဒိတွာ ဣဒါနိ မမ္ပိ ခါဒိတုကာမာသိ၊ ဣတော စုတာ သပုတ္တကံ တံ ခါဒိတုံ လဘေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ကတွာ တတော စုတာ ဒီပိနီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣတရာပိ ကာလံ ကတွာ မိဂီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿာ ဝိဇာတကာလေ ဒီပိနီ အာဂန္တွာ တံ သဒ္ဓိံ ပုတ္တေဟိ ခါဒိ။ ဧဝံ ခါဒန္တာ ပဉ္စသု အတ္တဘာဝသတေသု အညမညဿ ဒုက္ခံ ဥပ္ပါဒေတွာ အဝသာနေ ဧကာ ယက္ခိနီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဧကာ သာဝတ္ထိယံ ကုလဓီတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣတော ပရံ “န ဟိ ဝေရေန ဝေရာနီ”တိ[၁] ဂါထာယ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဓ ပန သတ္ထာ “ဝေရံ ဟိ အဝေရေန ဥပသမ္မတိ၊ နော ဝေရေနာ”တိ ဝတွာ ဥဘိန္နမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၉၁။ “ပရဒုက္ခူပဓာနေန၊ အတ္တနော သုခမိစ္ဆတိ။
ဝေရသံသဂ္ဂသံသဋ္ဌော၊ ဝေရာ သော န ပရိမုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **ပရဒုက္ခူပဓာနေနာ**တိ ပရသ္မိံ ဒုက္ခူပဓာနေန၊ ပရဿ ဒုက္ခုပ္ပါဒနေနာတိ အတ္ထော။ **ဝေရသံသဂ္ဂသံသဋ္ဌော**တိ ယော ပုဂ္ဂလော အက္ကောသနပစ္စက္ကောသနပဟရဏပဋိဟရဏာဒီနံ ဝသေန အညမညံ ကတေန ဝေရသံသဂ္ဂေန သံသဋ္ဌော။ **ဝေရာ သော န ပရိမုစ္စတီ**တိ နိစ္စကာလံ ဝေရဝသေန ဒုက္ခမေဝ ပါပုဏာတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ယက္ခိနီ သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ ပဉ္စ သီလာနိ သမာဒိယိတွာ ဝေရတော မုစ္စိ၊ ဣတရာပိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ကုက္ကုဋအဏ္ဍခါဒိကာဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-ခု ၁-၁၄-ပိဋ္ဌေ။

3. Bhaddiyabhikkhuvatthu

Yaṁ hi kiccanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Bhaddiyaṁ nissāya Jātiyāvane viharanto Bhaddiye bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira pādukamaṇḍane uyyuttā ahesuṁ. Yathāha “tena kho pana samayena Bhaddiyā bhikkhū anekavihitaṁ pādukamaṇḍanānuyogamanuyuttā viharanti, tiṇapādukaṁ karontipi kārāpentipi, muñjapādukaṁ karontipi kārāpentipi, pabbajapādukaṁ hintālapādukaṁ kamalapādukaṁ kambalapādukaṁ karontipi kārāpentipi, riñcanti uddesaṁ paripucchaṁ adhisīlaṁ adhicittaṁ adhipaññan”ti[1]. Bhikkhū tesaṁ tathākaraṇabhāvaṁ jānitvā ujjhāyitvā Satthu ārocesuṁ. Satthā te bhikkhū garahitvā “bhikkhave tumhe aññena kiccena āgatā aññasmiṁyeva kicce uyyuttā”ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

292. “Yaṁ hi kiccaṁ apaviddhaṁ, akiccaṁ pana karīyati.
Unnaḷānaṁ pamattānaṁ, tesaṁ vaḍḍhanti āsavā.

293. Yesañca susamāraddhā, niccaṁ kāyagatā sati.
Akiccaṁ te na sevanti, kicce sātaccakārino.
Satānaṁ sampajānānaṁ, atthaṁ gacchanti āsavā”ti.

Tattha **yaṁ hi kiccan**ti bhikkhuno hi pabbajitakālato paṭṭhāya aparimāṇasīlakkhandhagopanaṁ araññāvāso dhutaṅgapariharaṇaṁ bhāvanārāmatāti evamādīni kiccaṁ nāma. Imehi pana yaṁ attano kiccaṁ, taṁ apaviddhaṁ chaḍḍitaṁ. **Akiccan**ti bhikkhuno chattamaṇḍanaṁ upāhanamaṇḍanaṁ pādukapattathālakadhammakaraṇakāyabandhana-aṁsabaddhakamaṇḍanaṁ akiccaṁ nāma. Yehi taṁ kayirati, tesaṁ mānanaḷaṁ ukkhipitvā caraṇena unnaḷānaṁ sativossaggena pamattānaṁ cattāro āsavā vaḍḍhantīti attho. **Susamāraddhā**ti supaggahitā[2]. **Kāyagatā satī**ti kāyānupassanābhāvanā. **Akiccan**ti te etaṁ chattamaṇḍanādikaṁ akiccaṁ na sevanti na karontīti attho. **Kicce**ti pabbajitakālato paṭṭhāya kattabbe aparimāṇa sīlakkhandhagopanādike karaṇīye. **Sātaccakārino**ti satatakārino aṭṭhitakārino. Tesaṁ satiyā avippavāsena satānaṁ

1. Vi 3. 278 piṭṭhe. 2. Supariggahitā (Sī)

၃-ဘဒ္ဒိယဘိက္ခုဝတ္ထု

ယံ ဟိ ကိစ္စန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဘဒ္ဒိယံ နိဿာယ ဇာတိယာဝနေ ဝိဟရန္တော ဘဒ္ဒိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ ပါဒုကမဏ္ဍနေ ဥယျုတ္တာ အဟေသုံ။ ယထာဟ “တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဒ္ဒိယာ ဘိက္ခူ အနေကဝိဟိတံ ပါဒုကမဏ္ဍနာနုယောဂ-မနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ၊ တိဏပါဒုကံ ကရောန္တိပိ ကာရာပေန္တိပိ၊ မုဉ္ဇပါဒုကံ ကရောန္တိပိ ကာရာပေန္တိပိ၊ ပဗ္ဗဇပါဒုကံ ဟိန္တာလပါဒုကံ ကမလပါဒုကံ ကမ္ဗလ-ပါဒုကံ ကရောန္တိပိ ကာရာပေန္တိပိ၊ ရိဉ္စန္တိ ဥဒ္ဒေသံ ပရိပုစ္ဆံ အဓိသီလံ အဓိစိတ္တံ အဓိပည”န္တိ[၁]။ ဘိက္ခူ တေသံ တထာကရဏဘာဝံ ဇာနိတွာ ဥဇ္ဈာယိတွာ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တေ ဘိက္ခူ ဂရဟိတွာ “ဘိက္ခဝေ တုမှေ အညေန ကိစ္စေန အာဂတာ အညသ္မိံယေဝ ကိစ္စေ ဥယျုတ္တာ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၉၂။ “ယံ ဟိ ကိစ္စံ အပဝိဒ္ဓံ၊ အကိစ္စံ ပန ကရီယတိ။
ဥန္နဠာနံ ပမတ္တာနံ၊ တေသံ ဝဍ္ဎန္တိ အာသဝါ။

၂၉၃။ ယေသဉ္စ သုသမာရဒ္ဓါ၊ နိစ္စံ ကာယဂတာ သတိ။
အကိစ္စံ တေ န သေဝန္တိ၊ ကိစ္စေ သာတစ္စကာရိနော။
သတာနံ သမ္ပဇာနာနံ၊ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ အာသဝါ”တိ။

တတ္ထ **ယံ ဟိ ကိစ္စ**န္တိ ဘိက္ခုနော ဟိ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ အပရိ-မာဏသီလက္ခန္ဓဂေါပနံ အရညာဝါသော ဓုတင်္ဂပရိဟရဏံ ဘာဝနာရာမတာတိ ဧဝမာဒီနိ ကိစ္စံ နာမ။ ဣမေဟိ ပန ယံ အတ္တနော ကိစ္စံ၊ တံ အပဝိဒ္ဓံ ဆဍ္ဍိတံ။ **အကိစ္စ**န္တိ ဘိက္ခုနော ဆတ္တမဏ္ဍနံ ဥပါဟနမဏ္ဍနံ ပါဒုကပတ္တထာလကဓမ္မကရ-ဏကာယဗန္ဓနအံသဗဒ္ဓကမဏ္ဍနံ အကိစ္စံ နာမ။ ယေဟိ တံ ကယိရတိ၊ တေသံ မာနနဠံ ဥက္ခိပိတွာ စရဏေန ဥန္နဠာနံ သတိဝေါဿဂ္ဂေန ပမတ္တာနံ စတ္တာရော အာသဝါ ဝဍ္ဎန္တီတိ အတ္ထော။ **သုသမာရဒ္ဓါ**တိ သုပဂ္ဂဟိတာ[၂]။ **ကာယဂတာ သတီ**တိ ကာယာနုပဿနာဘာဝနာ။ **အကိစ္စ**န္တိ တေ ဧတံ ဆတ္တမဏ္ဍနာဒိကံ အကိစ္စံ န သေဝန္တိ န ကရောန္တီတိ အတ္ထော။ **ကိစ္စေ**တိ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ကတ္တဗ္ဗေ အပရိမာဏသီလက္ခန္ဓဂေါပနာဒိကေ ကရဏီယေ။ **သာတစ္စကာရိနော**တိ သတတကာရိနော အဋ္ဌိတကာရိနော။ တေသံ သတိယာ အဝိပ္ပဝါသေန သတာနံ

၁-ဝိ ၃-၂၇၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သုပရိဂ္ဂဟိတာ (သီ)

sātthakasampajaññaṁ sappāyasampajaññaṁ gocarasampajaññaṁ asammohasampajaññanti catūhi sampajaññehi sampajānānaṁ cattāropi āsavā atthaṁ gacchanti, parikkhayaṁ abhāvaṁ gacchantīti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Bhaddiyavatthu tatiyaṁ.

---

4. Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu

Mātaranti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Lakuṇḍakabhaddiyattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasaṁ hi sambahulā āgantukā bhikkhū Satthāraṁ divāṭṭhāne nisinnaṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Tasmiṁ khaṇe Lakuṇḍakabhaddiyatthero Bhagavato avidūre atikkamati. Satthā tesaṁ bhikkhūnaṁ cittācāraṁ ñatvā oloketvā "passatha bhikkhave ayaṁ bhikkhu mātāpitaro hantvā niddukkho hutvā yātī"ti vatvā tehi bhikkhūhi "kiṁ nu kho Satthā vadatī"ti aññamaññaṁ mukhāni oloketvā saṁsayapakkhandehi "bhante kiṁ nāmetaṁ vadethā"ti vutte tesaṁ dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

293. "Mātaraṁ pitaraṁ hantvā, rājāno dve ca khattiye.
Raṭṭhaṁ sānucaraṁ hantvā, anīgho yāti brāhmaṇo"ti.

Tattha **sānucaran**ti āyasādhakena āyuttakena sahitaṁ. Ettha hi "taṇhā janeti purisan"ti[1] vacanato tīsu bhavesu sattānaṁ jananato taṇhā mātā nāma. "Ahaṁ asukassa nāma rañño vā rājamahāmattassa vā putto"ti pitaraṁ nissāya asmimānassa uppajjanato asmimāno pitā nāma. Loko viya rājānaṁ yasmā sabbadiṭṭhigatāni dve sassatucchedadiṭṭhiyo bhajanti, tasmā dve sassatucchedadiṭṭhiyo dve khattiyarājāno nāma. Dvādasāyatanāni vitthataṭṭhena raṭṭhasadisattā raṭṭhaṁ nāma.

1. Saṁ 1. 34, 35 piṭṭhesu.

သာတ္ထကသမ္ပဇညံ သပ္ပါယသမ္ပဇညံ ဂေါစရသမ္ပဇညံ အသမ္မောဟသမ္ပဇညန္တိ စတူဟိ သမ္ပဇညေဟိ သမ္ပဇာနာနံ စတ္တာရောပိ အာသဝါ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ပရိက္ခယံ အဘာဝံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဘဒ္ဒိယဝတ္ထု တတိယံ။

၄-လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု

မာတရန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသံ ဟိ သမ္ဗဟုလာ အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ဒိဝါဋ္ဌာနေ နိသိန္နံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရော ဘဂဝတော အဝိဒူရေ အတိက္ကမတိ။ သတ္ထာ တေသံ ဘိက္ခူနံ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ ဩလောကေတွာ "ပဿထ ဘိက္ခဝေ အယံ ဘိက္ခု မာတာပိတရော ဟန္တွာ နိဒ္ဒုက္ခော ဟုတွာ ယာတီ"တိ ဝတွာ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ "ကိံ နု ခေါ သတ္ထာ ဝဒတီ"တိ အညမညံ မုခါနိ ဩလောကေတွာ သံသယပက္ခန္ဒေဟိ "ဘန္တေ ကိံ နာမေတံ ဝဒေထာ"တိ ဝုတ္တေ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၉၄။ "မာတရံ ပိတရံ ဟန္တွာ၊ ရာဇာနော ဒွေ စ ခတ္တိယေ။
ရဋ္ဌံ သာနုစရံ ဟန္တွာ၊ အနီဃော ယာတိ ဗြာဟ္မဏော"တိ။

တတ္ထ **သာနုစရ**န္တိ အာယသာဓကေန အာယုတ္တကေန သဟိတံ။ ဧတ္ထ ဟိ "တဏှာ ဇနေတိ ပုရိသ"န္တိ[၁] ဝစနတော တီသု ဘဝေသု သတ္တာနံ ဇနနတော တဏှာ မာတာ နာမ။ "အဟံ အသုကဿ နာမ ရညော ဝါ ရာဇမဟာမတ္တဿ ဝါ ပုတ္တော"တိ ပိတရံ နိဿာယ အသ္မိမာနဿ ဥပ္ပဇ္ဇနတော အသ္မိမာနော ပိတာ နာမ။ လောကော ဝိယ ရာဇာနံ ယသ္မာ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဒွေ သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယော ဘဇန္တိ၊ တသ္မာ ဒွေ သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယော ဒွေ ခတ္တိယရာဇာနော နာမ။ ဒွါဒသာယတနာနိ ဝိတ္ထတဋ္ဌေန ရဋ္ဌသဒိသတ္တာ ရဋ္ဌံ နာမ။

၁-သံ ၁-၃၄-၃၅-ပိဋ္ဌေသု။

āyasādhako āyuttakapuriso viya tannissito nandirāgo anucaro nāma. **Anīgho**ti niddukkho. **Brāhmaṇo**ti khīṇāsavo. Etesaṁ taṇhādīnaṁ arahattamaggañāṇāsinā hatattā khīṇāsavo niddukkho hutvā yātīti ayametthattho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu.

Dutiyagāthāyapi vatthu purimasadisameva. Tadā hi Satthā Lakuṇḍakabhaddiyattherameva ārabbha kathesi. Tesaṁ dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

295. “Mātaraṁ pitaraṁ hantvā, rājāno dve ca sotthiye.
Veyagghapañcamaṁ hantvā, anīgho yāti brāhmaṇo”ti.

Tattha **dve ca sotthiye**ti dve ca brāhmaṇe. Imissā gāthāya Satthā attano dhammissaratāya ca desanāvidhikusalatāya ca sassatucchedadiṭṭhiyo dve brāhmaṇarājāno ca katvā kathesi. **Veyagghapañcaman**ti ettha byagghānucarito sappaṭibhayo duppaṭipanno[1] maggo veyaggho nāma, vicikicchānīvaraṇampi tena sadisatāya veyagghaṁ nāma, taṁ pañcamaṁ assāti nīvaraṇapañcakaṁ veyagghapañcamaṁ nāma. Idañca veyagghapañcamaṁ arahattamaggañāṇāsinā nissesaṁ hantvā anīghova yāti brāhmaṇoti ayametthattho. Sesaṁ purimasadisamevāti.

Lakuṇḍakabhaddiyattheravatthu catutthaṁ.

5. Dārusākaṭikaputtavatthu

Suppabuddhanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Dārusākaṭikassa puttaṁ ārabbha kathesi.

Rājagahasmiṁ hi sammādiṭṭhikaputto micchādiṭṭhikaputtoti dve dārakā abhikkhaṇaṁ guḷakīḷaṁ kīḷanti. Tesu sammādiṭṭhikaputto guḷaṁ khipamāno Buddhānussatiṁ āvajjetvā “namo Buddhassā”ti vatvā vatvā guḷaṁ khipati. Itaro titthiyaguṇe uddisitvā “namo arahantānan”ti vatvā vatvā khipati. Tesu

1. Duppaṭipajjo (Sī)

အာယသာဓကော အာယုတ္တကပုရိသော ဝိယ တန္နိဿိတော နန္ဒိရာဂေါ အနုစရော နာမ။ **အနီဃော**တိ နိဒ္ဒုက္ခော။ **ဗြာဟ္မဏော**တိ ခီဏာသဝေါ။ ဧတေသံ တဏှာဒီနံ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏာသိနာ ဟတတ္တာ ခီဏာသဝေါ နိဒ္ဒုက္ခော ဟုတွာ ယာတီတိ အယမေတ္ထတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။

ဒုတိယဂါထာယပိ ဝတ္ထု ပုရိမသဒိသမေဝ။ တဒါ ဟိ သတ္ထာ လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရမေဝ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တေသံ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၂၉၅။ “မာတရံ ပိတရံ ဟန္တွာ၊ ရာဇာနော ဒွေ စ သောတ္ထိယေ။
ဝေယဂ္ဃပဉ္စမံ ဟန္တွာ၊ အနီဃော ယာတိ ဗြာဟ္မဏော”တိ။

တတ္ထ **ဒွေ စ သောတ္ထိယေ**တိ ဒွေ စ ဗြာဟ္မဏေ။ ဣမိဿာ ဂါထာယ သတ္ထာ အတ္တနော ဓမ္မိဿရတာယ စ ဒေသနာဝိဓိကုသလတာယ စ သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယော ဒွေ ဗြာဟ္မဏရာဇာနော စ ကတွာ ကထေသိ။ **ဝေယဂ္ဃပဉ္စမ**န္တိ ဧတ္ထ ဗျဂ္ဃာနုစရိတော သပ္ပဋိဘယော ဒုပ္ပဋိပန္နော[၁] မဂ္ဂေါ ဝေယဂ္ဃော နာမ၊ ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏမ္ပိ တေန သဒိသတာယ ဝေယဂ္ဃံ နာမ၊ တံ ပဉ္စမံ အဿာတိ နီဝရဏပဉ္စကံ ဝေယဂ္ဃပဉ္စမံ နာမ။ ဣဒဉ္စ ဝေယဂ္ဃပဉ္စမံ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏာသိနာ နိဿေသံ ဟန္တွာ အနီဃောဝ ယာတိ ဗြာဟ္မဏောတိ အယမေတ္ထတ္ထော။ သေသံ ပုရိမသဒိသမေဝါတိ။

လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ဒါရုသာကဋိကပုတ္တဝတ္ထု

သုပ္ပဗုဒ္ဓန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒါရုသာကဋိကဿ ပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ရာဇဂဟသ္မိံ ဟိ သမ္မာဒိဋ္ဌိကပုတ္တော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကပုတ္တောတိ ဒွေ ဒါရကာ အဘိက္ခဏံ ဂုဠကီဠံ ကီဠန္တိ။ တေသု သမ္မာဒိဋ္ဌိကပုတ္တော ဂုဠံ ခိပမာနော ဗုဒ္ဓါနုဿတိံ အာဝဇ္ဇေတွာ “နမော ဗုဒ္ဓဿာ”တိ ဝတွာ ဝတွာ ဂုဠံ ခိပတိ။ ဣတရော တိတ္ထိယဂုဏေ ဥဒ္ဒိသိတွာ “နမော အရဟန္တာန”န္တိ ဝတွာ ဝတွာ ခိပတိ။ တေသု

၁-ဒုပ္ပဋိပဇ္ဇော (သီ)

sammādiṭṭhikassa putto jināti, itaro pana parājayati. So tassa kiriyaṁ disvā "ayaṁ evaṁ anussaritvā evaṁ vatvā guḷaṁ khipanto mamaṁ jināti, ahampi evarūpaṁ karissāmī"ti Buddhānussatiyaṁ paricayamakāsi. Athekadivasaṁ tassa pitā sakaṭaṁ yojetvā dārūnaṁ atthāya gacchanto tampi dārakaṁ ādāya gantvā aṭaviyaṁ dārūnaṁ sakaṭaṁ pūretvā āgacchanto bahinagare susānasāmante udakaphāsukaṭṭhāne goṇe mocetvā bhattavissaggamakāsi. Athassa te goṇā sāyanhasamaye nagaraṁ pavisantena gogaṇena saddhiṁ nagarameva pavisiṁsu. Sākaṭikopi goṇe anubandhanto nagaraṁ pavisitvā sāyaṁ goṇe disvā ādāya nikkhamanto dvāraṁ na sampāpuṇi. Tasmiñhi asampatteyeva dvāraṁ pihitaṁ.

Athassa putto ekakova rattibhāge sakaṭassa heṭṭhā nipajjitvā niddaṁ okkami. Rājagahaṁ pana pakatiyāpi amanussabahulaṁ. Ayañca susānasantike nipanno. Tattha naṁ dve amanussā passiṁsu. Eko sāsanassa paṭikaṇḍako micchādiṭṭhiko, eko sammādiṭṭhiko. Tesu micchādiṭṭhiko āha "ayaṁ no bhakkho, imaṁ khādissāmā"ti. Itaro "alaṁ mā te ruccī"ti nivāreti. So tena nivāriyamānopi tassa vacanaṁ anādiyitvā dārakaṁ pādesu gahetvā ākaḍḍhi. So Buddhānussatiyā paricitattā tasmiṁ khaṇe "namo Buddhassā"ti āha. Amanusso mahābhayabhīto paṭikkamitvā aṭṭhāsi. Atha naṁ itaro "amhehi akiccaṁ kataṁ, daṇḍakammaṁ tassa karomā"ti vatvā taṁ rakkhamāno aṭṭhāsi. Micchādiṭṭhiko nagaraṁ pavisitvā rañño bhojanapātiṁ pūretvā bhojanaṁ āhari. Atha naṁ ubhopi tassa mātāpitaro viya hutvā upaṭṭhāpetvā bhojetvā "imāni akkharāni rājāva passatu, mā añño"ti taṁ pavattiṁ pakāsentā yakkhānubhāvena bhojanapātiyaṁ akkharāni chinditvā pātiṁ dārusakaṭe pakkhipitvā sabbarattiṁ ārakkhaṁ katvā pakkamiṁsu.

Punadivase "rājakulato corehi bhojanabhaṇḍaṁ avahaṭan"ti kolāhalaṁ karontā dvārāni pidahitvā olokentā tattha apassantā nagarā nikkhamitvā ito cito ca olokentā dārusakaṭe suvaṇṇapātiṁ disvā "ayaṁ coro"ti taṁ dārakaṁ gahetvā rañño dassesuṁ. Rājā akkharāni disvā "kiṁ etaṁ tātā"ti pucchitvā

သမ္မာဒိဋ္ဌိကဿ ပုတ္တော ဇိနာတိ၊ ဣတရော ပန ပရာဇယတိ။ သော တဿ ကိရိယံ ဒိသွာ "အယံ ဧဝံ အနုဿရိတွာ ဧဝံ ဝတွာ ဂုဠံ ခိပန္တော မမံ ဇိနာတိ၊ အဟမ္ပိ ဧဝရူပံ ကရိဿာမီ"တိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိယံ ပရိစယမကာသိ။ အထေကဒိဝသံ တဿ ပိတာ သကဋံ ယောဇေတွာ ဒါရူနံ အတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တော တမ္ပိ ဒါရကံ အာဒါယ ဂန္တွာ အဋဝိယံ ဒါရူနံ သကဋံ ပူရေတွာ အာဂစ္ဆန္တော ဗဟိနဂရေ သုသာနသာမန္တေ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ ဂေါဏေ မောစေတွာ ဘတ္တဝိဿဂ္ဂမကာသိ။ အထဿ တေ ဂေါဏာ သာယန္ဟသမယေ နဂရံ ပဝိသန္တေန ဂေါဂဏေန သဒ္ဓိံ နဂရမေဝ ပဝိသိံသု။ သာကဋိကောပိ ဂေါဏေ အနုဗန္ဓန္တော နဂရံ ပဝိသိတွာ သာယံ ဂေါဏေ ဒိသွာ အာဒါယ နိက္ခမန္တော ဒွါရံ န သမ္ပာပုဏိ။ တသ္မိဉ္ဟိ အသမ္ပတ္တေယေဝ ဒွါရံ ပိဟိတံ။

အထဿ ပုတ္တော ဧကကောဝ ရတ္တိဘာဂေ သကဋဿ ဟေဋ္ဌာ နိပဇ္ဇိတွာ နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိ။ ရာဇဂဟံ ပန ပကတိယာပိ အမနုဿဗဟုလံ။ အယဉ္စ သုသာနသန္တိကေ နိပန္နော။ တတ္ထ နံ ဒွေ အမနုဿာ ပဿိံသု။ ဧကော သာသနဿ ပဋိကဏ္ဍကော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော၊ ဧကော သမ္မာဒိဋ္ဌိကော။ တေသု မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော အာဟ "အယံ နော ဘက္ခော၊ ဣမံ ခါဒိဿာမာ"တိ။ ဣတရော "အလံ မာ တေ ရုစ္စီ"တိ နိဝါရေတိ။ သော တေန နိဝါရိယမာနောပိ တဿ ဝစနံ အနာဒိယိတွာ ဒါရကံ ပါဒေသု ဂဟေတွာ အာကဍ္ဎိ။ သော ဗုဒ္ဓါနုဿတိယာ ပရိစိတတ္တာ တသ္မိံ ခဏေ "နမော ဗုဒ္ဓဿာ"တိ အာဟ။ အမနုဿော မဟာဘယဘီတော ပဋိက္ကမိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ဣတရော "အမှေဟိ အကိစ္စံ ကတံ၊ ဒဏ္ဍကမ္မံ တဿ ကရောမာ"တိ ဝတွာ တံ ရက္ခမာနော အဋ္ဌာသိ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော နဂရံ ပဝိသိတွာ ရညော ဘောဇနပါတိံ ပူရေတွာ ဘောဇနံ အာဟရိ။ အထ နံ ဥဘောပိ တဿ မာတာပိတရော ဝိယ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာပေတွာ ဘောဇေတွာ "ဣမာနိ အက္ခရာနိ ရာဇာဝ ပဿတု, မာ အညော"တိ တံ ပဝတ္တိံ ပကာသေန္တာ ယက္ခာနုဘာဝေန ဘောဇနပါတိယံ အက္ခရာနိ ဆိန္ဒိတွာ ပါတိံ ဒါရုသကဋေ ပက္ခိပိတွာ သဗ္ဗရတ္တိံ အာရက္ခံ ကတွာ ပက္ကမိံသု။

ပုနဒိဝသေ "ရာဇကုလတော စောရေဟိ ဘောဇနဘဏ္ဍံ အဝဟဋ"န္တိ ကောလာဟလံ ကရောန္တာ ဒွါရာနိ ပိဒဟိတွာ ဩလောကေန္တာ တတ္ထ အပဿန္တာ နဂရာ နိက္ခမိတွာ ဣတော စိတော စ ဩလောကေန္တာ ဒါရုသကဋေ သုဝဏ္ဏပါတိံ ဒိသွာ "အယံ စောရော"တိ တံ ဒါရကံ ဂဟေတွာ ရညော ဒဿေသုံ။ ရာဇာ အက္ခရာနိ ဒိသွာ "ကိံ ဧတံ တာတာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ

“nāhaṁ deva jānāmi, mātāpitaro me āgantvā rattiṁ bhojetvā rakkhamānā aṭṭhaṁsu, ahampi mātāpitaro maṁ rakkhantīti nibbhayova niddaṁ upagato. Ettakaṁ ahaṁ jānāmī”ti. Athassa mātāpitaropi taṁ ṭhānaṁ āgamaṁsu. Rājā taṁ pavattiṁ ñatvā te tayopi jane ādāya Satthu santikaṁ gantvā sabbaṁ ārocetvā “kiṁ nu kho bhante Buddhānussati eva rakkhā hoti, udāhu dhammānussati-ādayopī”ti pucchi. Athassa Satthā “mahārāja na kevalaṁ Buddhānussatiyeva rakkhā, yesaṁ pana chabbidhena cittaṁ subhāvitaṁ, tesaṁ aññena rakkhāvaraṇena vā mantosadhehi vā kiccaṁ natthī”ti vatvā cha ṭhānāni dassento imā gāthā abhāsi—

296. “Suppabuddhaṁ pabujjhanti, sadā Gotamasāvakā.
Yesaṁ divā ca ratto ca, niccaṁ Buddhagatā sati.

297. Suppabuddhaṁ pabujjhanti, sadā Gotamasāvakā.
Yesaṁ divā ca ratto ca, niccaṁ dhammagatā sati.

298. Suppabuddhaṁ pabujjhanti, sadā Gotamasāvakā.
Yesaṁ divā ca ratto ca, niccaṁ saṁghagatā sati.

299. Suppabuddhaṁ pabujjhanti, sadā Gotamasāvakā.
Yesaṁ divā ca ratto ca, niccaṁ kāyagatā sati.

300. Suppabuddhaṁ pabujjhanti, sadā Gotamasāvakā.
Yesaṁ divā ca ratto ca, ahiṁsāya rato mano.

301. Suppabuddhaṁ pabujjhanti, sadā Gotamasāvakā.
Yesaṁ divā ca ratto ca, bhāvanāya rato mano”ti.

Tattha **suppabuddhaṁ pabujjhantīti** Buddhagataṁ satiṁ gahetvā supantā, gahetvāyeva ca pabujjhantā suppabuddhaṁ pabujjhanti nāma. **Sadā Gotamasāvakāti** Gotamagottassa Buddhassa savanante jātattā tasseva anusāsaniyā savanatāya Gotamasāvakā. **Buddhagatā satīti** yesaṁ “itipi so Bhagavā”ti-ādippabhede Buddhaguṇe ārabbha uppajjamānā sati niccakālaṁ atthi, te sadāpi suppabuddhaṁ pabujjhantīti attho. Tathā asakkontā pana

''နာဟံ ဒေဝ ဇာနာမိ၊ မာတာပိတရော မေ အာဂန္တွာ ရတ္တိံ ဘောဇေတွာ ရက္ခမာနာ အဋ္ဌံသု၊ အဟမ္ပိ မာတာပိတရော မံ ရက္ခန္တီတိ နိဗ္ဘယောဝ နိဒ္ဒံ ဥပဂတော။ ဧတ္တကံ အဟံ ဇာနာမီ''တိ။ အထဿ မာတာပိတရောပိ တံ ဌာနံ အာဂမံသု။ ရာဇာ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ တေ တယောပိ ဇနေ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သဗ္ဗံ အာရောစေတွာ "ကိံ နု ခေါ ဘန္တေ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ဧဝ ရက္ခာ ဟောတိ၊ ဥဒါဟု ဓမ္မာနုဿတိအာဒယောပီ''တိ ပုစ္ဆိ။ အထဿ သတ္ထာ "မဟာရာဇ န ကေဝလံ ဗုဒ္ဓါနုဿတိယေဝ ရက္ခာ၊ ယေသံ ပန ဆဗ္ဗိဓေန စိတ္တံ သုဘာဝိတံ၊ တေသံ အညေန ရက္ခာဝရဏေန ဝါ မန္တောသဓေဟိ ဝါ ကိစ္စံ နတ္ထီ''တိ ဝတွာ ဆ ဌာနာနိ ဒဿေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၂၉၆။ "သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကာ။
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ နိစ္စံ ဗုဒ္ဓဂတာ သတိ။

၂၉၇။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကာ။
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ နိစ္စံ ဓမ္မဂတာ သတိ။

၂၉၈။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကာ။
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ နိစ္စံ သံဃဂတာ သတိ။

၂၉၉။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကာ။
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ နိစ္စံ ကာယဂတာ သတိ။

၃၀၀။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကာ။
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ အဟိံသာယ ရတော မနော။

၃၀၁။ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ၊ သဒါ ဂေါတမသာဝကာ။
ယေသံ ဒိဝါ စ ရတ္တော စ၊ ဘာဝနာယ ရတော မနော''တိ။

တတ္ထ **သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တီ**တိ ဗုဒ္ဓဂတံ သတိံ ဂဟေတွာ သုပန္တာ, ဂဟေတွာယေဝ စ ပဗုဇ္ဈန္တာ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ နာမ။ **သဒါ ဂေါတမသာဝကာ**တိ ဂေါတမဂေါတ္တဿ ဗုဒ္ဓဿ သဝနန္တေ ဇာတတ္တာ တဿေဝ အနုသာသနိယာ သဝနတာယ ဂေါတမသာဝကာ။ **ဗုဒ္ဓဂတာ သတီ**တိ ယေသံ "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ''တိအာဒိပ္ပဘေဒေ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ သတိ နိစ္စကာလံ အတ္ထိ၊ တေ သဒါပိ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တီတိ အတ္ထော။ တထာ အသက္ကောန္တာ ပန

ekadivasaṁ tīsu kālesu dvīsu kālesu ekasmimpi kāle Buddhānussatiṁ manasi karontā suppabuddhaṁ pabujjhantiyeva nāma. **Dhammagatā satī**ti “svākhāto Bhagavatā dhammo”ti-ādippabhede dhammaguṇe ārabbha uppajjamānā sati. **Saṁghagatā satī**ti “suppaṭipanno Bhagavato sāvakasaṁgho”ti-ādippabhede saṁghaguṇe ārabbha uppajjamānā sati. **Kāyagatā satī**ti dvattiṁ sākāravasena vā navasivathikāvasena vā catudhātuvavatthānavasena vā ajjhattanīlakasiṇādirūpajjhānavasena vā uppajjamānā sati. **Ahiṁsāya rato**ti “so karuṇāsahagatena cetasā ekaṁ disaṁ pharitvā viharatī”ti[1] evaṁ vuttāya karuṇābhāvanāya rato. **Bhāvanāyā**ti mettābhāvanāya. Kiñcāpi heṭṭhā karuṇābhāvanāya vuttattā idha sabbāpi avasesā bhāvanā nāma, idha pana mettābhāvanāva adhippetā. Sesaṁ paṭhamagāthāya vuttanayeneva veditabbaṁ.

Desanāvasāne dārako saddhiṁ mātāpitūhi sotāpattiphale patiṭṭhahi. Pacchā pana pabbajitvā sabbepi arahattaṁ pāpuṇiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Dārusākaṭikaputtavatthu pañcamaṁ.

---

6. Vajjiputtakabhikkhuvatthu

Duppabbajjanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Vesāliṁ nissāya Mahāvane viharanto aññataraṁ vajjiputtakaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi. Taṁ sandhāya vuttaṁ—“aññataro vajjiputtako bhikkhu Vesāliyaṁ viharati aññatarasmiṁ vanasaṇḍe, tena kho pana samayena Vesāliyaṁ sabbarattichaṇo hoti. Atha kho so bhikkhu Vesāliyā tūriyatāḷitavāditanigghosasaddaṁ sutvā paridevamāno tāyaṁ velāyaṁ imaṁ gāthaṁ abhāsi—

‘Ekakā mayaṁ araññe viharāma,
Apaviddhaṁva vanasmiṁ dārukaṁ.
Etādisikāya rattiyā,
Kosu nāmamhehi pāpiyo’ti”[2].

1. Abhi 2. 284 piṭṭhe. 2. Saṁ 1. 203 piṭṭhe.

ဧကဒိဝသံ တီသု ကာလေသု ဒွီသု ကာလေသု ဧကသ္မိမ္ပိ ကာလေ ဗုဒ္ဓါနုဿတိံ မနသိ ကရောန္တာ သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိယေဝ နာမ။ **ဓမ္မဂတာ သတီ**တိ “သွာခါတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော”တိအာဒိပ္ပဘေဒေ ဓမ္မဂုဏေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ သတိ။ **သံဃဂတာ သတီ**တိ “သုပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော”တိအာဒိပ္ပဘေဒေ သံဃဂုဏေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ သတိ။ **ကာယဂတာ သတီ**တိ ဒွတ္တိံသာကာရဝသေန ဝါ နဝသိဝထိကာဝသေန ဝါ စတုဓာတုဝဝတ္ထာနဝသေန ဝါ အဇ္ဈတ္တနီလကသိဏာဒိရူပဇ္ဈာနဝသေန ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ သတိ။ **အဟိံသာယ ရတော**တိ “သော ကရုဏာသဟဂတေန စေတသာ ဧကံ ဒိသံ ဖရိတွာ ဝိဟရတီ”တိ[1] ဧဝံ ဝုတ္တာယ ကရုဏာဘာဝနာယ ရတော။ **ဘာဝနာယာ**တိ မေတ္တာဘာဝနာယ။ ကိဉ္စာပိ ဟေဋ္ဌာ ကရုဏာဘာဝနာယ ဝုတ္တတ္တာ ဣဓ သဗ္ဗာပိ အဝသေသာ ဘာဝနာ နာမ၊ ဣဓ ပန မေတ္တာဘာဝနာဝ အဓိပ္ပေတာ။ သေသံ ပဌမဂါထာယ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

ဒေသနာဝသာနေ ဒါရကော သဒ္ဓိံ မာတာပိတူဟိ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ပစ္ဆာ ပန ပဗ္ဗဇိတွာ သဗ္ဗေပိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဒါရုသာကဋိကပုတ္တဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ဝဇ္ဇိပုတ္တကဘိက္ခုဝတ္ထု

ဒုပ္ပဗ္ဗဇ္ဇန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေသာလိံ နိဿာယ မဟာဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဝဇ္ဇိပုတ္တကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ—“အညတရော ဝဇ္ဇိပုတ္တကော ဘိက္ခု ဝေသာလိယံ ဝိဟရတိ အညတရသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ၊ တေန ခေါ ပန သမယေန ဝေသာလိယံ သဗ္ဗရတ္တိဆဏော ဟောတိ။ အထ ခေါ သော ဘိက္ခု ဝေသာလိယာ တူရိယတာဠိတဝါဒိတနိဂ္ဃောသသဒ္ဒံ သုတွာ ပရိဒေဝမာနော တာယံ ဝေလာယံ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

‘ဧကကာ မယံ အရညေ ဝိဟရာမ၊
အပဝိဒ္ဓံဝ ဝနသ္မိံ ဒါရုကံ။
ဧတာဒိသိကာယ ရတ္တိယာ၊
ကောသု နာမမှေဟိ ပါပိယော’တိ”[2]။

၁-အဘိ ၂-၂၈၄-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သံ ၁-၂၀၃-ပိဋ္ဌေ။

So kira Vajjiraṭṭhe rājaputto vārena sampattaṁ rajjaṁ pahāya pabbajito Vesāliyaṁ cātumahārājikehi saddhiṁ ekābaddhaṁ katvā sakalanagare dhajapaṭākādīhi paṭimaṇḍite komudiyā puṇṇamāya sabbarattiṁ chaṇavāre[1] vattamāne bheriyādīnaṁ tūriyānaṁ tāḷitānaṁ nigghosaṁ vīṇādīnañca vāditānaṁ saddaṁ sutvā yāni Vesāliyaṁ satta rājasahassāni satta rājasatāni satta rājāno, tattakā eva ca nesaṁ uparājasenāpati-ādayo[2], tesu alaṅkatapaṭiyattesu nakkhattakīḷanatthāya vīthiṁ otiṇṇesu saṭṭhihatthe mahācaṅkame caṅkamamāno gaganamajjhe ṭhitaṁ puṇṇacandaṁ disvā caṅkamakoṭiyaṁ phalakaṁ nissāya ṭhito veṭhanālaṅkāravirahitattā vane chaḍḍitadārukaṁ viya attabhāvaṁ oloketvā "atthi nu kho añño amhehi lāmakataro"ti cintento pakatiyā āraññakādiguṇayuttopi tasmiṁ khaṇe anabhiratiyā pīḷito evamāha. So tasmiṁ vanasaṇḍe adhivatthāya devatāya "imaṁ bhikkhuṁ saṁvejessāmī"ti adhippāyena—

"Ekakova tvaṁ araññe viharasi, apaviddhaṁva vanasmiṁ dārukaṁ.
Tassa te bahukā ca pihayanti, nerayikā viya saggagāminan"ti[3]—

Vuttaṁ imaṁ gāthaṁ sutvā punadivase Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā nisīdi. Satthā taṁ pavattiṁ ñatvā gharāvāsassa dukkhataṁ pakāsetukāmo pañca dukkhāni samodhānetvā imaṁ gāthamāha—

302. "Duppabbajjaṁ durabhiramaṁ, durāvāsā gharā dukhā.
Dukkho'samānasaṁvāso, dukkhānupatitaddhagū.
Tasmā na caddhagū siyā, na ca dukkhānupatito siyā"ti.

Tattha **duppabbajjan**ti appaṁ vā mahantaṁ vā bhogakkhandhañceva ñātiparivaṭṭañca pahāya imasmiṁ sāsane uraṁ datvā pabbajjaṁ nāma dukkhaṁ. **Durabhiraman**ti evaṁ pabbajitenāpi bhikkhācariyāya jīvitavuttiṁ ghaṭentena aparimāṇasīlakkhandhagopanadhammānudhammappaṭipattipūraṇavasena abhiramituṁ dukkhaṁ. **Durāvāsā**ti yasmā pana gharaṁ āvasantena rājūnaṁ rājakiccaṁ, issarānaṁ issarakiccaṁ vahitabbaṁ, parijanā ceva dhammikā samaṇabrāhmaṇā ca saṅgahitabbā. Evaṁ santepi gharāvāso chiddaghaṭo viya mahāsamuddo viya ca duppūro. Tasmā

1. Chaṇacāre (Ka) 2. Yuvarājasenāpati-ādayo (Sī) 3. Saṁ 1. 204 piṭṭhe.

သော ကိရ ဝဇ္ဇိရဋ္ဌေ ရာဇပုတ္တော ဝါရေန သမ္ပတ္တံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတော ဝေသာလိယံ စာတုမဟာရာဇိကေဟိ သဒ္ဓိံ ဧကာဗဒ္ဓံ ကတွာ သကလနဂရေ ဓဇပဋာကာဒီဟိ ပဋိမဏ္ဍိတေ ကောမုဒိယာ ပုဏ္ဏမာယ သဗ္ဗရတ္တိံ ဆဏဝါရေ[၁] ဝတ္တမာနေ ဘေရိယာဒီနံ တူရိယာနံ တာဠိတာနံ နိဂ္ဃောသံ ဝီဏာဒီနဉ္စ ဝါဒိတာနံ သဒ္ဒံ သုတွာ ယာနိ ဝေသာလိယံ သတ္တ ရာဇသဟဿာနိ သတ္တ ရာဇသတာနိ သတ္တ ရာဇာနော, တတ္တကာ ဧဝ စ နေသံ ဥပရာဇသေနာပတိအာဒယော[၂]၊ တေသု အလင်္ကတပဋိယတ္တေသု နက္ခတ္တကီဠနတ္ထာယ ဝီထိံ ဩတိဏ္ဏေသု သဋ္ဌိဟတ္ထေ မဟာစင်္ကမေ စင်္ကမမာနော ဂဂနမဇ္ဈေ ဌိတံ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဒိသွာ စင်္ကမကောဋိယံ ဖလကံ နိဿာယ ဌိတော ဝေဌနာလင်္ကာရဝိရဟိတတ္တာ ဝနေ ဆဍ္ဍိတဒါရုကံ ဝိယ အတ္တဘာဝံ ဩလောကေတွာ "အတ္ထိ နု ခေါ အညော အမှေဟိ လာမကတရော"တိ စိန္တေန္တော ပကတိယာ အာရညကာဒိဂုဏယုတ္တောပိ တသ္မိံ ခဏေ အနဘိရတိယာ ပီဠိတော ဧဝမာဟ။ သော တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ အဓိဝတ္ထာယ ဒေဝတာယ "ဣမံ ဘိက္ခုံ သံဝေဇေဿာမီ"တိ အဓိပ္ပါယေန—

"ဧကကောဝ တွံ အရညေ ဝိဟရသိ၊ အပဝိဒ္ဓံဝ ဝနသ္မိံ ဒါရုကံ။
တဿ တေ ဗဟုကာ ပိဟယန္တိ၊ နေရယိကာ ဝိယ သဂ္ဂဂါမိန"န္တိ[၃]—

ဝုတ္တံ ဣမံ ဂါထံ သုတွာ ပုနဒိဝသေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တံ ပဝတ္တိံ ဉတွာ ဃရာဝါသဿ ဒုက္ခတံ ပကာသေတုကာမော ပဉ္စ ဒုက္ခာနိ သမောဓာနေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၀၂။ "ဒုပ္ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဒုရဘိရမံ၊ ဒုရာဝါသာ ဃရာ ဒုခါ။
ဒုက္ခော'သမာနသံဝါသော၊ ဒုက္ခာနုပတိတဒ္ဓဂူ။
တသ္မာ န စဒ္ဓဂူ သိယာ၊ န စ ဒုက္ခာနုပတိတော သိယာ"တိ။

တတ္ထ **ဒုပ္ပဗ္ဗဇ္ဇ**န္တိ အပ္ပံ ဝါ မဟန္တံ ဝါ ဘောဂက္ခန္ဓဉ္စေဝ ဉာတိပရိဝဋ္ဋဉ္စ ပဟာယ ဣမသ္မိံ သာသနေ ဥရံ ဒတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ နာမ ဒုက္ခံ။ **ဒုရဘိရမ**န္တိ ဧဝံ ပဗ္ဗဇိတေနာပိ ဘိက္ခာစရိယာယ ဇီဝိတဝုတ္တိံ ဃဋေန္တေန အပရိမာဏသီလက္ခန္ဓဂေါပနဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိပူရဏဝသေန အဘိရမိတုံ ဒုက္ခံ။ **ဒုရာဝါသာ**တိ ယသ္မာ ပန ဃရံ အာဝသန္တေန ရာဇူနံ ရာဇကိစ္စံ, ဣဿရာနံ ဣဿရကိစ္စံ ဝဟိတဗ္ဗံ၊ ပရိဇနာ စေဝ ဓမ္မိကာ သမဏဗြာဟ္မဏာ စ သင်္ဂဟိတဗ္ဗာ။ ဧဝံ သန္တေပိ ဃရာဝါသော ဆိဒ္ဒဃဋော ဝိယ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဝိယ စ ဒုပ္ပူရော။ တသ္မာ

၁-ဆဏစာရေ (က) ၂-ယုဝရာဇသေနာပတိအာဒယော (သီ) ၃-သံ ၁-၂၀၄-ပိဋ္ဌေ။

gharāvāsā nāmete durāvāsā dukkhā āvasituṁ, teneva kāraṇena dukkhāti attho. **Dukkho'samānasaṁvāso**ti gihino vā hi ye jātigottakulabhogehi pabbajitā vā sīlācārabāhusaccādīhi samānāpi hutvā "kosi tvaṁ, kosmi ahan"ti-ādīni vatvā adhikaraṇapasutā honti, te asamānā nāma, tehi saddhiṁ saṁvāso dukkhoti attho. **Dukkhānupatitaddhagū**ti ye vaṭṭasaṅkhātaṁ addhānaṁ paṭipannattā addhagū, te dukkhe[1]anupatitāva. **Tasmā na caddhagū**ti yasmā dukkhānupatitabhāvopi dukkho addhagūbhāvopi, tasmā vaṭṭasaṅkhātaṁ addhānaṁ gamanatāya addhagū na bhaveyya, vuttappakārena dukkhena anupatitopi na bhaveyyāti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu pañcasu ṭhānesu dassite dukkhe nibbindanto pañcorambhāgiyāni pañca uddhambhāgiyāni saṁyojanāni padāletvā arahatte patiṭṭhahīti.

Vajjiputtakabhikkhuvatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Cittagahapativatthu

Saddhoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Cittagahapatiṁ ārabbha kathesi. Vatthu Bālavagge "asantaṁ bhāvanamiccheyyā"ti gāthāvaṇṇanāya vitthāritaṁ. Gāthāpi tattheva vuttā. Vuttaṁ hetaṁ tattha[2]—

"Kiṁ pana bhante etassa tumhākaṁ santikaṁ agacchantassevāyaṁ lābhasakkāro uppajjati[3], udāhu aññattha gacchantassāpi uppajjatī"ti. "Ānanda mama santikaṁ āgacchantassāpi aññattha gacchantassāpi tassa uppajjateva. Ayaṁ hi upāsako saddho pasanno sampannasīlo, evarūpo puggalo yaṁ yaṁ padesaṁ bhajati, tattha tatthevassa lābhasakkāro nibbattatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

303. "Saddho sīlena sampanno, yasobhogasamappito.
Yaṁ yaṁ padesaṁ bhajati, tattha tattheva pūjito"ti.

---

1. Te Dukkhena (Syā) 2. Dhammapada-Ṭṭha 1. 331 piṭṭhe. 3. Uppajjetha (Sī)

ဃရာဝါသာ နာမေတေ ဒုရာဝါသာ ဒုက္ခာ အာဝသိတုံ၊ တေနေဝ ကာရဏေန ဒုက္ခာတိ အတ္ထော။ **ဒုက္ခော’သမာနသံဝါသော**တိ ဂိဟိနော ဝါ ဟိ ယေ ဇာတိဂေါတ္တကုလဘောဂေဟိ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ သီလာစာရဗာဟုသစ္စာဒီဟိ သမာနာပိ ဟုတွာ “ကောသိ တွံ၊ ကောသ္မိ အဟ”န္တိအာဒီနိ ဝတွာ အဓိကရဏပသုတာ ဟောန္တိ၊ တေ အသမာနာ နာမ၊ တေဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသော ဒုက္ခောတိ အတ္ထော။ **ဒုက္ခာနုပတိတဒ္ဓဂူ**တိ ယေ ဝဋ္ဋသင်္ခါတံ အဒ္ဓါနံ ပဋိပန္နတ္တာ အဒ္ဓဂူ၊ တေ ဒုက္ခေ[၁] အနုပတိတာဝ။ **တသ္မာ န စဒ္ဓဂူ**တိ ယသ္မာ ဒုက္ခာနုပတိတဘာဝေါပိ ဒုက္ခော အဒ္ဓဂူဘာဝေါပိ၊ တသ္မာ ဝဋ္ဋသင်္ခါတံ အဒ္ဓါနံ ဂမနတာယ အဒ္ဓဂူ န ဘဝေယျ၊ ဝုတ္တပ္ပကာရေန ဒုက္ခေန အနုပတိတောပိ န ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဘိက္ခု ပဉ္စသု ဌာနေသု ဒဿိတေ ဒုက္ခေ နိဗ္ဗိန္ဒန္တော ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယာနိ ပဉ္စ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ ပဒါလေတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။

ဝဇ္ဇိပုတ္တကဘိက္ခုဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု

သဒ္ဓေါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စိတ္တဂဟပတိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဗာလဝဂ္ဂေ “အသန္တံ ဘာဝနမိစ္ဆေယျာ”တိ ဂါထာဝဏ္ဏနာယ ဝိတ္ထာရိတံ။ ဂါထာပိ တတ္ထေဝ ဝုတ္တာ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ တတ္ထ[၂]—

“ကိံ ပန ဘန္တေ ဧတဿ တုမှာကံ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တဿေဝါယံ လာဘသက္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇတိ[၃]၊ ဥဒါဟု အညတ္ထ ဂစ္ဆန္တဿာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ။ “အာနန္ဒ မမ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တဿာပိ အညတ္ထ ဂစ္ဆန္တဿာပိ တဿ ဥပ္ပဇ္ဇတေဝ။ အယံ ဟိ ဥပါသကော သဒ္ဓေါ ပသန္နော သမ္ပန္နသီလော၊ ဧဝရူပေါ ပုဂ္ဂလော ယံ ယံ ပဒေသံ ဘဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝဿ လာဘသက္ကာရော နိဗ္ဗတ္တတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၀၃။ “သဒ္ဓေါ သီလေန သမ္ပန္နော၊ ယသောဘောဂသမပ္ပိတော။
ယံ ယံ ပဒေသံ ဘဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပူဇိတော”တိ။

၁-တေ ဒုက္ခေန (သျာ) ၂-ဓမ္မပ-ဋ္ဌ ၁-၃၃၁-ပိဋ္ဌေ။ ၃-ဥပ္ပဇ္ဇေထ (သီ)

Tattha **saddho**ti lokiyalokuttarasaddhāya samannāgato. **Sīlenā**ti āgāriyasīlaṁ anāgāriyasīlanti duvidhaṁ sīlaṁ. Tesu idha āgāriyasīlaṁ adhippetaṁ, tena samannāgatoti attho. **Yasobhogasamappito**ti yādiso Anāthapiṇḍikādīnaṁ pañca-upāsakasataparivārasaṅkhāto āgāriyayaso, tādiseneva yasena dhanadhaññādiko ceva[1] sattavidha-ariyadhanasaṅkhāto cāti duvidho bhogo, tena samannāgatoti attho. **Yaṁ yaṁ padesan**ti puratthimādīsu disāsu evarūpo kulaputto yaṁ yaṁ padesaṁ bhajati, tattha tattha evarūpena lābhasakkārena pūjitova hotīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Cittagahapativatthu sattamaṁ.

---

8. Cūḷasubhaddāvatthu

Dūre santoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa dhītaraṁ Cūḷasubhaddaṁ nāma ārabbha kathesi.

Anāthapiṇḍikassa kira daharakālato paṭṭhāya Ugganagaravāsī Uggo nāma seṭṭhiputto sahāyako ahosi. Te ekācariyakule sippaṁ uggaṇhantā aññamaññaṁ katikaṁ kariṁsu "amhākaṁ vayappattakāle puttadhītāsu jātāsu yo puttassa[2] dhītaraṁ vāreti, tena tassa dhītā dātabbā"ti. Te ubhopi vayappattā attano attano nagare seṭṭhiṭṭhāne patiṭṭhahiṁsu. Athekasmiṁ samaye Uggaseṭṭhi vaṇijjaṁ payojento pañcahi sakaṭasatehi Sāvatthiṁ agamāsi. Anāthapiṇḍiko attano dhītaraṁ Cūḷasubhaddaṁ āmantetvā "amma pitā te Uggaseṭṭhi nāma āgato, tassa kattabbakiccaṁ sabbaṁ tava bhāro"ti āṇāpesi. Sā "sādhū"ti paṭissuṇitvā tassa āgatadivasato paṭṭhāya sahattheneva sūpabyañjanādīni sampādeti, mālāgandhavilepanādīni abhisaṅkharoti, bhojanakāle tassa nhānodakaṁ paṭiyādāpetvā nhānakālato paṭṭhāya sabbakiccāni sādhukaṁ karoti.

1. Dhaññādiko ceva (Sī)   2. Puttassa atthāya (Syā)

တတ္ထ **သဒ္ဓေါ**တိ လောကိယလောကုတ္တရသဒ္ဓါယ သမန္နာဂတော။ **သီလေနာ**တိ အာဂါရိယသီလံ အနာဂါရိယသီလန္တိ ဒုဝိဓံ သီလံ။ တေသု ဣဓ အာဂါရိယသီလံ အဓိပ္ပေတံ၊ တေန သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ **ယသောဘောဂသမပ္ပိတော**တိ ယာဒိသော အနာထပိဏ္ဍိကာဒီနံ ပဉ္စဉပါသကသတပရိဝါရသင်္ခါတော အာဂါရိယယသော၊ တာဒိသေနေဝ ယသေန ဓနဓညာဒိကော စေဝ[1] သတ္တဝိဓအရိယဓနသင်္ခါတော စာတိ ဒုဝိဓော ဘောဂေါ၊ တေန သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ **ယံ ယံ ပဒေသ**န္တိ ပုရတ္ထိမာဒီသု ဒိသာသု ဧဝရူပေါ ကုလပုတ္တော ယံ ယံ ပဒေသံ ဘဇတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဧဝရူပေန လာဘသက္ကာရေန ပူဇိတောဝ ဟောတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

စိတ္တဂဟပတိဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-စူဠသုဘဒ္ဒါဝတ္ထု

ဒူရေ သန္တောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဓီတရံ စူဠသုဘဒ္ဒံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အနာထပိဏ္ဍိကဿ ကိရ ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ ဥဂ္ဂနဂရဝါသီ ဥဂ္ဂေါ နာမ သေဋ္ဌိပုတ္တော သဟာယကော အဟောသိ။ တေ ဧကာစရိယကုလေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှန္တာ အညမညံ ကတိကံ ကရိံသု "အမှာကံ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ပုတ္တဓီတာသု ဇာတာသု ယော ပုတ္တဿ[2] ဓီတရံ ဝါရေတိ၊ တေန တဿ ဓီတာ ဒါတဗ္ဗာ"တိ။ တေ ဥဘောပိ ဝယပ္ပတ္တာ အတ္တနော အတ္တနော နဂရေ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ အထေကသ္မိံ သမယေ ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိ ဝဏိဇ္ဇံ ပယောဇေန္တော ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ သာဝတ္ထိံ အဂမာသိ။ အနာထပိဏ္ဍိကော အတ္တနော ဓီတရံ စူဠသုဘဒ္ဒံ အာမန္တေတွာ "အမ္မ ပိတာ တေ ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိ နာမ အာဂတော၊ တဿ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ သဗ္ဗံ တဝ ဘာရော"တိ အာဏာပေသိ။ သာ "သာဓူ"တိ ပဋိဿုဏိတွာ တဿ အာဂတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ သဟတ္ထေနေဝ သူပဗျဉ္ဇနာဒီနိ သမ္ပာဒေတိ၊ မာလာဂန္ဓဝိလေပနာဒီနိ အဘိသင်္ခရောတိ၊ ဘောဇနကာလေ တဿ နှာနောဒကံ ပဋိယာဒါပေတွာ နှာနကာလတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗကိစ္စာနိ သာဓုကံ ကရောတိ။

၁-ဓညာဒိကော စေဝ (သီ)   ၂-ပုတ္တဿ အတ္ထာယ (သျာ)

Uggaseṭṭhi tassā ācārasampattiṁ disvā pasannacitto ekadivasaṁ Anāthapiṇḍikena saddhiṁ sukhakathāya sannisinno "mayaṁ daharakāle evaṁ nāma[1] katikaṁ karimhā"ti sāretvā Cūḷasubhaddaṁ attano puttassatthāya våresi. So pana pakatiyāva micchādiṭṭhiko. Tasmā Dasabalassa tamatthaṁ ārocetvā Satthārā Uggaseṭṭhissūpanissayaṁ disvā anuññāto bhariyāya saddhiṁ mantetvā tassa vacanaṁ sampaṭicchitvā divasaṁ vavatthapetvā dhītaraṁ Visākhaṁ datvā uyyojento Dhanañcayaseṭṭhi viya mahantaṁ sakkāraṁ katvā Subhaddaṁ āmantetvā "amma sasurakule vasantiyā nāma anto-aggi bahi na nīharitabbo"ti[2] Dhanañcayaseṭṭhinā Visākhāya dinnanayeneva dasa ovāde datvā "sace me gataṭṭhāne dhītu doso uppajjati, tumhehi sodhetabbo"ti aṭṭha kuṭumbike pāṭibhoge gahetvā tassā uyyojanadivase Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā purimabhave dhītarā katānaṁ sucaritānaṁ phalavibhūtiṁ lokassa pākaṭaṁ katvā dassento viya mahantena sakkārena dhītaraṁ uyyojesi. Tassā anupubbena Ugganagaraṁ pattakāle sasurakulena saddhiṁ mahājano paccuggamanamakāsi.

Sāpi attano sirivibhavaṁ pākaṭaṁ kātuṁ Visākhā viya sakalanagarassa attānaṁ dassentī rathe ṭhatvā nagaraṁ pavisitvā nāgarehi pesite paṇṇākāre gahetvā anurūpavasena tesaṁ tesaṁ pesentī sakalanagaraṁ attano guṇehi ekābaddhamakāsi. Maṅgaladivasādīsu panassā sasuro acelakānaṁ sakkāraṁ karonto "āgantvā amhākaṁ samaṇe vandatū"ti pesesi. Sā lajjāya nagge passituṁ asakkontī gantuṁ na icchati. So punappunaṁ pesetvāpi tāya paṭikkhitto kujjhitvā "nīharatha nan"ti āha. Sā "na sakkā mama akāraṇena dosaṁ āropetun"ti kuṭumbike pakkosāpetvā tamatthaṁ ārocesi. Te tassā niddosabhāvaṁ ñatvā seṭṭhiṁ saññāpesuṁ. So "ayaṁ mama samaṇe ahirikāti na vandī"ti bhariyāya ārocesi. Sā "kīdisā nu kho imissā samaṇā, ativiya tesaṁ pasaṁsatī"ti taṁ pakkosāpetvā āha—

"Kīdisā samaṇā tuyhaṁ, bāḷhaṁ kho ne pasaṁsasi.
Kiṁsīlā kiṁ samācārā, taṁ me akkhāhi pucchitā"ti[3].

1. Evaṁ kira (Ka) 2. Aṁ-Ṭṭha 1. 315; Dhammapada-Ṭṭha 1. 251 piṭṭhesupi.
3. Aṁ-Ṭṭha 2. 271 piṭṭhesu.

- ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိ တဿာ အာစာရသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ပသန္နစိတ္တော ဧကဒိဝသံ အနာထပိဏ္ဍိကေန သဒ္ဓိံ သုခကထာယ သန္နိသိန္နော "မယံ ဒဟရကာလေ ဧဝံ နာမ[1] ကတိကံ ကရိမှာ"တိ သာရေတွာ စူဠသုဘဒ္ဒံ အတ္တနော ပုတ္တဿတ္ထာယ ဝါရေသိ။ သော ပန ပကတိယာဝ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော။ တသ္မာ ဒသဗလဿ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ သတ္ထာရာ ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိဿူပ-နိဿယံ ဒိသွာ အနုညာတော ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ တဿ ဝစနံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဒိဝသံ ဝဝတ္ထပေတွာ ဓီတရံ ဝိသာခံ ဒတွာ ဥယျောဇေန္တော ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ ဝိယ မဟန္တံ သက္ကာရံ ကတွာ သုဘဒ္ဒံ အာမန္တေတွာ "အမ္မ သသုရကုလေ ဝသန္တိယာ နာမ အန္တောအဂ္ဂိ ဗဟိ န နီဟရိတဗ္ဗော"တိ[2] ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိနာ ဝိသာခါယ ဒိန္နနယေနေဝ ဒသ ဩဝါဒေ ဒတွာ "သစေ မေ ဂတဋ္ဌာနေ ဓီတု ဒေါသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တုမှေဟိ သောဓေတဗ္ဗော"တိ အဋ္ဌ ကုဋုမ္ဗိကေ ပါဋိဘောဂေ ဂဟေတွာ တဿာ ဥယျောဇနဒိဝသေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ ပုရိမဘဝေ ဓီတရာ ကတာနံ သုစရိတာနံ ဖလဝိဘူတိံ လောကဿ ပါကဋံ ကတွာ ဒဿေန္တော ဝိယ မဟန္တေန သက္ကာရေန ဓီတရံ ဥယျောဇေသိ။ တဿာ အနုပုဗ္ဗေန ဥဂ္ဂနဂရံ ပတ္တကာလေ သသုရကုလေန သဒ္ဓိံ မဟာဇနော ပစ္စုဂ္ဂမနမကာသိ။

သာပိ အတ္တနော သိရိဝိဘဝံ ပါကဋံ ကာတုံ ဝိသာခါ ဝိယ သကလနဂရဿ အတ္တာနံ ဒဿေန္တီ ရထေ ဌတွာ နဂရံ ပဝိသိတွာ နာဂရေဟိ ပေသိတေ ပဏ္ဏာကာရေ ဂဟေတွာ အနုရူပဝသေန တေသံ တေသံ ပေသေန္တီ သကလနဂရံ အတ္တနော ဂုဏေဟိ ဧကာဗဒ္ဓမကာသိ။ မင်္ဂလဒိဝသာဒီသု ပနဿာ သသုရော အစေလကာနံ သက္ကာရံ ကရောန္တော "အာဂန္တွာ အမှာကံ သမဏေ ဝန္ဒတူ"တိ ပေသေသိ။ သာ လဇ္ဇာယ နဂ္ဂေ ပဿိတုံ အသက္ကောန္တီ ဂန္တုံ န ဣစ္ဆတိ။ သော ပုနပ္ပုနံ ပေသေတွာပိ တာယ ပဋိက္ခိတ္တော ကုဇ္ဈိတွာ "နီဟရထ န"န္တိ အာဟ။ သာ "န သက္ကာ မမ အကာရဏေန ဒေါသံ အာရောပေတု"န္တိ ကုဋုမ္ဗိကေ ပက္ကောသာပေတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ တေ တဿာ နိဒ္ဒေါသဘာဝံ ဉတွာ သေဋ္ဌိံ သညာပေသုံ။ သော "အယံ မမ သမဏေ အဟိရိကာတိ န ဝန္ဒီ"တိ ဘရိယာယ အာရောစေသိ။ သာ "ကီဒိသာ နု ခေါ ဣမိဿာ သမဏာ၊ အတိဝိယ တေသံ ပသံသတီ"တိ တံ ပက္ကောသာပေတွာ အာဟ—

"ကီဒိသာ သမဏာ တုယှံ၊ ဗာဠှံ ခေါ နေ ပသံသသိ။
ကိံသီလာ ကိံသမာစာရာ၊ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတာ"တိ[3]။

၁-ဧဝံ ကိရ (က) ၂-အံ-ဋ္ဌ ၁-၃၁၅၊ ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၂၅၁-ပိဋ္ဌေသုပိ။ ၃-အံ-ဋ္ဌ ၂-၂၇၁-ပိဋ္ဌေသု။

athassā Subhaddā Buddhānañceva Buddhasāvakānañca guṇe pakāsentī—

“Santindriyā santamānasā, santaṁ tesaṁ gataṁ ṭhitaṁ.
Okkhittacakkhū mitabhāṇī, tādisā samaṇā mama.

Kāyakammaṁ suci nesaṁ, vācākammaṁ anāvilaṁ.
Manokammaṁ suvisuddhaṁ, tādisā samaṇā mama.

Vimalā saṅkhamuttābhā, suddhā antarabāhirā.
Puṇṇā suddhehi dhammehi, tādisā samaṇā mama.

Lābhena unnato loko, alābhena ca onato.
Lābhālābhena ekaṭṭhā, tādisā samaṇā mama.

Yasena unnato loko, ayasena ca onato.
Yasāyasena ekaṭṭhā, tādisā samaṇā mama.

Pasaṁsāyunnato loko, nindāyāpi ca onato.
Samā nindāpasaṁsāsu, tādisā samaṇā mama.

Sukhena unnato loko, dukkhenāpi ca onato.
Akampā sukhadukkhesu, tādisā samaṇā mamā”ti—

Evamādīhi vacanehi sassuṁ tosesi.

Atha naṁ “sakkā tava samaṇe amhākampi dassetun”ti vatvā “sakkā”ti vutte “tena hi yathā mayaṁ te passāma, tathā karohī”ti vutte sā “sādhū”ti Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ sajjetvā uparipāsādatale ṭhatvā Jetavanābhimukhī sakkaccaṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā Buddhaguṇe āvajjetvā gandhavāsapupphadhumehi[1] pūjaṁ katvā “bhante svātanāya Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantemi, iminā me saññāṇena Satthā nimantitabhāvaṁ jānātū”ti sumanapupphānaṁ aṭṭha muṭṭhiyo ākāse khipi. Pupphāni gantvā catuparisamajjhe dhammaṁ desentassa Satthuno upari mālāvitānaṁ hutvā aṭṭhaṁsu. Tasmiṁ khaṇe Anāthapiṇḍikopi dhammakathaṁ sutvā svātanāya Satthāraṁ nimantesi. Satthā “adhivutthaṁ mayā gahapati svātanāya bhattan”ti vatvā “bhante mayā puretaraṁ āgato natthi, kassa nu kho vo adhivutthan”ti vutte “Cūḷasubhaddāya gahapati

1. Gandhavāsapupphadhūpehi (Sī, Syā)

အထဿာ သုဘဒ္ဒါ ဗုဒ္ဓါနဉ္စေဝ ဗုဒ္ဓသာဝကာနဉ္စ ဂုဏေ ပကာသေန္တိ—

“သန္တိန္ဒြိယာ သန္တမာနသာ၊ သန္တံ တေသံ ဂတံ ဌိတံ။
ဩက္ခိတ္တစက္ခူ မိတဘာဏီ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

ကာယကမ္မံ သုစိ နေသံ၊ ဝါစာကမ္မံ အနာဝိလံ။
မနောကမ္မံ သုဝိသုဒ္ဓံ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

ဝိမလာ သင်္ခမုတ္တာဘာ၊ သုဒ္ဓါ အန္တရဗာဟိရာ။
ပုဏ္ဏာ သုဒ္ဓေဟိ ဓမ္မေဟိ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

လာဘေန ဥန္နတော လောကော၊ အလာဘေန စ ဩနတော။
လာဘာလာဘေန ဧကဋ္ဌာ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

ယသေန ဥန္နတော လောကော၊ အယသေန စ ဩနတော။
ယသာယသေန ဧကဋ္ဌာ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

ပသံသာယုန္နတော လောကော၊ နိန္ဒာယာပိ စ ဩနတော။
သမာ နိန္ဒာပသံသာသု၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။

သုခေန ဥန္နတော လောကော၊ ဒုက္ခေနာပိ စ ဩနတော။
အကမ္ပာ သုခဒုက္ခေသု၊ တာဒိသာ သမဏာ မမာ”တိ—

ဧဝမာဒီဟိ ဝစနေဟိ သဿုံ တောသေသိ။

အထ နံ “သက္ကာ တဝ သမဏေ အမှာကမ္ပိ ဒဿေတု”န္တိ ဝတွာ “သက္ကာ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ယထာ မယံ တေ ပဿာမ၊ တထာ ကရောဟီ”တိ ဝုတ္တေ သာ “သာဓူ”တိ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ သဇ္ဇေတွာ ဥပရိပါသာဒတလေ ဌတွာ ဇေတဝနာဘိမုခီ သက္ကစ္စံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဗုဒ္ဓဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ ဂန္ဓဝါသပုပ္ဖဓူမေဟိ[၁] ပူဇံ ကတွာ “ဘန္တေ သွာတနာယ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေမိ၊ ဣမိနာ မေ သညာဏေန သတ္ထာ နိမန္တိတဘာဝံ ဇာနာတူ”တိ သုမနပုပ္ဖာနံ အဋ္ဌ မုဋ္ဌိယော အာကာသေ ခိပိ။ ပုပ္ဖာနိ ဂန္တွာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တဿ သတ္ထုနော ဥပရိ မာလာဝိတာနံ ဟုတွာ အဋ္ဌံသု။ တသ္မိံ ခဏေ အနာထပိဏ္ဍိကောပိ ဓမ္မကထံ သုတွာ သွာတနာယ သတ္ထာရံ နိမန္တေသိ။ သတ္ထာ “အဓိဝုတ္ထံ မယာ ဂဟပတိ သွာတနာယ ဘတ္တ”န္တိ ဝတွာ “ဘန္တေ မယာ ပုရေတရံ အာဂတော နတ္ထိ၊ ကဿ နု ခေါ ဝေါ အဓိဝုတ္ထ”န္တိ ဝုတ္တေ “စူဠသုဘဒ္ဒါယ ဂဟပတိ

၁-ဂန္ဓဝါသပုပ္ဖဓူပေဟိ (သီ၊ သျာ)

nimantito”ti vatvā “nanu bhante Cūḷasubhaddā dūre vasati ito vīsatiyojanasatamatthake”ti vutte “āma gahapati dūre vasantāpi hi sappurisā abhimukhe ṭhitā viya pakāsentī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

304. “Dūre santo pakāsenti, Himavantova pabbato.
Asantettha na dissanti, rattiṁ khittā yathā sarā”ti.

Tattha **santo**ti rāgādīnaṁ santatāya Buddhādayo santā nāma. Idha pana pubbabuddhesu katādhikārā ussannakusalamūlā bhāvitabhāvanā sattā santoti adhippetā. **Pakāsentī**ti dūre ṭhitāpi Buddhānaṁ ñāṇapathaṁ āgacchantā pākaṭā honti. **Himavantovā**ti yathā hi tiyojanasahassavitthato pañcayojanasatubbedho caturāsītiyā kūṭasahassehi paṭimaṇḍito Himavantapabbato dūre ṭhitānampi abhimukhe ṭhito viya pakāseti, evaṁ pakāsentīti attho. **Asantetthā**ti diṭṭhadhammagarukā vitiṇṇaparalokā āmisacakkhukā jīvikatthāya pabbajitā bālapuggalā asanto nāma, te ettha Buddhānaṁ dakkhiṇassa jāṇumaṇḍalassa santike nisinnāpi na dissanti na paññāyanti. **Rattiṁ khittā**ti rattiṁ caturaṅgasamannāgate andhakāre khittasarā viya tathārūpassa[1] upanissayabhūtassa pubbahetuno abhāvena na paññāyantīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sakko devarājā “Satthārā Subhaddāya nimantanaṁ adhivāsitan”ti ñatvā Vissakammadevaputtaṁ āṇāpesi “pañca kūṭāgārasatāni nimminitvā sve Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ Ugganagaraṁ nehī”ti. So punadivase pañcasatāni kūṭāgārāni nimminitvā Jetavanadvāre aṭṭhāsi. Satthā uccinitvā visuddhakhīṇāsavānaṁyeva pañcasatāni ādāya saparivāro kūṭāgāresu nisīditvā Ugganagaraṁ agamāsi. Uggaseṭṭhipi saparivāro Subhaddāya dinnanayeneva Tathāgatassa āgatamaggaṁ olokento Satthāraṁ mahantena sirivibhavena āgacchantaṁ disvā pasannamānaso mālādīhi mahantaṁ sakkāraṁ karonto saparivāro sampaṭicchitvā vanditvā mahādānaṁ datvā punappunaṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ adāsi. Satthāpissa sappāyaṁ sallakkhetvā

1. Tathārūpā (Sī)

နိမန္တိတော”တိ ဝတွာ “နနု ဘန္တေ စူဠသုဘဒ္ဒါ ဒူရေ ဝသတိ ဣတော ဝီသတိယောဇနသတမတ္ထကေ”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဂဟပတိ ဒူရေ ဝသန္တာပိ ဟိ သပ္ပုရိသာ အဘိမုခေ ဌိတာ ဝိယ ပကာသေန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၀၄။ “ဒူရေ သန္တော ပကာသေန္တိ၊ ဟိမဝန္တောဝ ပဗ္ဗတော။
အသန္တေတ္ထ န ဒိဿန္တိ၊ ရတ္တိံ ခိတ္တာ ယထာ သရာ”တိ။

တတ္ထ **သန္တော**တိ ရာဂါဒီနံ သန္တတာယ ဗုဒ္ဓါဒယော သန္တာ နာမ။ ဣဓ ပန ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓေသု ကတာဓိကာရာ ဥဿန္နကုသလမူလာ ဘာဝိတဘာဝနာ သတ္တာ သန္တောတိ အဓိပ္ပေတာ။ **ပကာသေန္တီ**တိ ဒူရေ ဌိတာပိ ဗုဒ္ဓါနံ ဉာဏပထံ အာဂစ္ဆန္တာ ပါကဋာ ဟောန္တိ။ **ဟိမဝန္တောဝါ**တိ ယထာ ဟိ တိယောဇနသဟဿဝိတ္ထတော ပဉ္စယောဇနသတုဗ္ဗေဓော စတုရာသီတိယာ ကူဋသဟဿေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတော ဟိမဝန္တပဗ္ဗတော ဒူရေ ဌိတာနမ္ပိ အဘိမုခေ ဌိတော ဝိယ ပကာသေတိ၊ ဧဝံ ပကာသေန္တီတိ အတ္ထော။ **အသန္တေတ္ထာ**တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဂရုကာ ဝိတိဏ္ဏပရလောကာ အာမိသစက္ခုကာ ဇီဝိကတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတာ ဗာလပုဂ္ဂလာ အသန္တော နာမ၊ တေ ဧတ္ထ ဗုဒ္ဓါနံ ဒက္ခိဏဿ ဇာဏုမဏ္ဍလဿ သန္တိကေ နိသိန္နာပိ န ဒိဿန္တိ န ပညာယန္တိ။ **ရတ္တိံ ခိတ္တာ**တိ ရတ္တိံ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတေ အန္ဓကာရေ ခိတ္တသရာ ဝိယ တထာရူပဿ[၁] ဥပနိဿယဘူတဿ ပုဗ္ဗဟေတုနော အဘာဝေန န ပညာယန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သက္ကော ဒေဝရာဇာ “သတ္ထာရာ သုဘဒ္ဒါယ နိမန္တနံ အဓိဝါသိတ”န္တိ ဉတွာ ဝိဿကမ္မဒေဝပုတ္တံ အာဏာပေသိ “ပဉ္စ ကူဋာဂါရသတာနိ နိမ္မိနိတွာ သွေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ ဥဂ္ဂနဂရံ နေဟီ”တိ။ သော ပုနဒိဝသေ ပဉ္စသတာနိ ကူဋာဂါရာနိ နိမ္မိနိတွာ ဇေတဝနဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ ဥစ္စိနိတွာ ဝိသုဒ္ဓခီဏာသဝါနံယေဝ ပဉ္စသတာနိ အာဒါယ သပရိဝါရော ကူဋာဂါရေသု နိသီဒိတွာ ဥဂ္ဂနဂရံ အဂမာသိ။ ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိပိ သပရိဝါရော သုဘဒ္ဒါယ ဒိန္နနယေနေဝ တထာဂတဿ အာဂတမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော သတ္ထာရံ မဟန္တေန သိရိဝိဘဝေန အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ပသန္နမာနသော မာလာဒီဟိ မဟန္တံ သက္ကာရံ ကရောန္တော သပရိဝါရော သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဝန္ဒိတွာ မဟာဒါနံ ဒတွာ ပုနပ္ပုနံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ သတ္ထာပိဿ သပ္ပါယံ သလ္လက္ခေတွာ

၁-တထာရူပါ (သီ)

dhammaṁ desesi. Taṁ ādiṁ katvā caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Satthā "Cūḷasubhaddāya anuggahaṇatthaṁ[1] tvaṁ idheva hohī"ti Anuruddhattheraṁ nivattāpetvā Sāvatthimeva agamāsi. Tato paṭṭhāya taṁ nagaraṁ saddhāsampannaṁ[2] ahosīti.

Cūḷasubhaddāvatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Ekavihārittheravatthu

Ekāsananti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Ekavihārittheraṁ nāma ārabbha kathesi.

So kira thero ekakova seyyaṁ kappeti, ekakova nisīdati, ekakova caṅkamati, ekakova tiṭṭhatīti catuparisantare pākaṭo ahosi. Atha naṁ bhikkhū "bhante evarūpo nāmāyaṁ thero"ti Tathāgatassārocesuṁ. Satthā "sādhu sādhū"ti tassa sādhukāraṁ datvā "bhikkhunā nāma pavivittena bhavitabban"ti viveke ānisaṁsaṁ kathetvā imaṁ gāthamāha—

305. "Ekāsanaṁ ekaseyyaṁ, eko caramatandito.
Eko damayamattānaṁ, vanante ramito siyā"ti.

Tattha **ekāsanaṁ ekaseyyan**ti bhikkhusahassamajjhepi mūlakammaṭṭhānaṁ avijahitvā teneva manasikārena nisinnassa āsanaṁ ekāsanaṁ nāma. Lohapāsādasadisepi ca pāsāde bhikkhusahassamajjhepi paññatte vicitrapaccattharaṇūpadhāne mahārahe sayane satiṁ upaṭṭhapetvā dakkhiṇena passena mūlakammaṭṭhānamanasikārena nipannassa bhikkhuno seyyā ekaseyyā nāma. Evarūpaṁ ekāsanañca ekaseyyañca bhajethāti attho. **Atandito**ti jaṅghabalaṁ nissāya jīvitakappanena akusīto hutvā sabbīriyāpathesu ekakova carantoti attho. **Eko damayan**ti

1. Anuggahena (Sī, Ka) 2. Saddhaṁ pasannaṁ (Sī, Syā)

ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ တံ အာဒိံ ကတွာ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ သတ္ထာ “စူဠသုဘဒ္ဒါယ အနုဂ္ဂဟဏတ္ထံ[1] တွံ ဣဓေဝ ဟောဟီ”တိ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရံ နိဝတ္တာပေတွာ သာဝတ္ထိမေဝ အဂမာသိ။ တတော ပဋ္ဌာယ တံ နဂရံ သဒ္ဓါသမ္ပန္နံ[2] အဟောသီတိ။

စူဠသုဘဒ္ဒါဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-ဧကဝိဟာရိတ္ထေရဝတ္ထု

ဧကာသနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကဝိဟာရိတ္ထေရံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ထေရော ဧကကောဝ သေယျံ ကပ္ပေတိ၊ ဧကကောဝ နိသီဒတိ၊ ဧကကောဝ စင်္ကမတိ၊ ဧကကောဝ တိဋ္ဌတီတိ စတုပရိသန္တရေ ပါကဋော အဟောသိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ “ဘန္တေ ဧဝရူပေါ နာမာယံ ထေရော”တိ တထာဂတဿာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “သာဓု သာဓူ”တိ တဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ “ဘိက္ခုနာ နာမ ပဝိဝိတ္တေန ဘာဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝိဝေကေ အာနိသံသံ ကထေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၀၅။ “ဧကာသနံ ဧကသေယျံ၊ ဧကော စရမတန္ဒိတော။
ဧကော ဒမယမတ္တာနံ၊ ဝနန္တေ ရမိတော သိယာ”တိ။

တတ္ထ **ဧကာသနံ ဧကသေယျ**န္တိ ဘိက္ခုသဟဿမဇ္ဈေပိ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိဇဟိတွာ တေနေဝ မနသိကာရေန နိသိန္နဿ အာသနံ ဧကာသနံ နာမ။ လောဟပါသာဒသဒိသေပိ စ ပါသာဒေ ဘိက္ခုသဟဿမဇ္ဈေပိ ပညတ္တေ ဝိစိတြပစ္စတ္ထရဏူပဓာနေ မဟာရဟေ သယနေ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ ဒက္ခိဏေန ပဿေန မူလကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရေန နိပန္နဿ ဘိက္ခုနော သေယျာ ဧကသေယျာ နာမ။ ဧဝရူပံ ဧကာသနဉ္စ ဧကသေယျဉ္စ ဘဇေထာတိ အတ္ထော။ **အတန္ဒိတော**တိ ဇင်္ဃဗလံ နိဿာယ ဇီဝိတကပ္ပနေန အကုသီတော ဟုတွာ သဗ္ဗိရိယာပထေသု ဧကကောဝ စရန္တောတိ အတ္ထော။ **ဧကော ဒမယ**န္တိ

၁-အနုဂ္ဂဟေန (သီ၊ က) ၂-သဒ္ဓံ ပသန္နံ (သီ၊ သျာ)

rattiṭṭhānādīsu kammaṭṭhānaṁ anuyuñjitvā maggaphalādhigamavasena ekova hutvā attānaṁ damentoti attho. **Vanante ramito siyā**ti evaṁ attānaṁ damento itthipurisasaddādīhi pavivitte vananteyeva abhiramito bhaveyya. Na hi sakkā ākiṇṇavihārinā evaṁ attānaṁ dametunti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Tato paṭṭhāya mahājano ekavihārikameva patthesīti.

Ekavihārittheravatthu navamaṁ.

Pakiṇṇakavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekavīsatimo vaggo.

ရတ္တိဋ္ဌာနာဒီသု ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုယုဉ္ဇိတွာ မဂ္ဂဖလာဓိဂမဝသေန ဧကောဝ ဟုတွာ အတ္တာနံ ဒမေန္တောတိ အတ္ထော။ **ဝနန္တေ ရမိတော သိယာ**တိ ဧဝံ အတ္တာနံ ဒမေန္တော ဣတ္ထိပုရိသသဒ္ဒါဒီဟိ ပဝိဝိတ္တေ ဝနန္တေယေဝ အဘိရမိတော ဘဝေယျ။ န ဟိ သက္ကာ အာကိဏ္ဏဝိဟာရိနာ ဧဝံ အတ္တာနံ ဒမေတုန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ မဟာဇနော ဧကဝိဟာရိကမေဝ ပတ္ထေသီတိ။

ဧကဝိဟာရိတ္ထေရဝတ္ထု နဝမံ။

ပကိဏ္ဏကဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဧကဝီသတိမော ဝဂ္ဂေါ။

22. Nirayavagga

1. Sundarīparibbājikāvatthu

Abhūtavādīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sundariṁ paribbājikaṁ ārabbha kathesi.

“Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito”ti vatthu vitthārato Udāne[1] āgatameva. Ayaṁ panettha saṅkhepo—Bhagavato kira bhikkhusaṁghassa ca pañcannaṁ mahānadīnaṁ mahoghasadise lābhasakkāre uppanne hatalābhasakkārā aññatitthiyā sūriyuggamanakāle khajjopanakā viya nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayiṁsu “mayaṁ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no koci atthibhāvampi jānāti, kena nu kho saddhiṁ ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ uppādetvā lābhasakkāramassa antaradhāpeyyāmā”ti. Atha nesaṁ etadahosi “Sundariyā saddhiṁ ekato hutvā sakkuṇissāmā”ti. Te ekadivasaṁ Sundariṁ titthiyārāmaṁ pavisitvā vanditvā ṭhitaṁ nālapiṁsu. Sā punappunaṁ sallapantīpi paṭivacanaṁ alabhitvā “api panayyā kenaci viheṭhitatthā”ti pucchi. Kiṁ bhagini samaṇaṁ Gotamaṁ amhe viheṭhetvā hatalābhasakkāre katvā vicarantaṁ na passasīti. Mayā ettha kiṁ kātuṁ vaṭṭatīti. Tvaṁ khosi bhagini abhirūpā sobhaggappattā, samaṇassa Gotamassa ayasaṁ āropetvā mahājanaṁ tava kathaṁ gāhāpetvā hatalābhasakkāraṁ karohīti. Sā taṁ sutvā “sādhū”ti sampaṭicchitvā pakkantā tato paṭṭhāya mālāgandhavilepanakappūrakaṭukaphalādīni gahetvā sāyaṁ mahājanassa Satthu dhammadesanaṁ sutvā nagaraṁ pavisanakāle Jetavanābhimukhī gacchati, “kahaṁ gacchasī”ti ca puṭṭhā “samaṇassa Gotamassa santikaṁ gamissāmi, ahaṁ hi tena saddhiṁ ekagandhakuṭiyaṁ vasāmī”ti vatvā aññatarasmiṁ titthiyārāme vasitvā pātova Jetavanamaggaṁ otaritvā nagarābhimukhī āgacchantī “kiṁ Sundari kahaṁ gatāsī”ti puṭṭhā “samaṇena Gotamena saddhiṁ ekagandhakuṭiyaṁ vasitvā taṁ kilesaratiyā ramāpetvā āgatāmhī”ti vadati.

---

1. Khu 1. 128 piṭṭhe.

၂၂-နိရယဝဂ္ဂ

၁-သုန္ဒရီပရိဗ္ဗာဇိကာဝတ္ထု

အဘူတဝါဒီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သုန္ဒရိံ ပရိဗ္ဗာဇိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

“တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝါ သက္ကတော ဟောတိ ဂရုကတော မာနိတော ပူဇိတော”တိ ဝတ္ထု ဝိတ္ထာရတော ဥဒါနေ[1] အာဂတမေဝ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပေါ—ဘဂဝတော ကိရ ဘိက္ခုသံဃဿ စ ပဉ္စန္နံ မဟာနဒီနံ မဟောဃသဒိသေ လာဘသက္ကာရေ ဥပ္ပန္နေ ဟတလာဘသက္ကာရာ အညတိတ္ထိယာ သူရိယုဂ္ဂမနကာလေ ခဇ္ဇောပနကာ ဝိယ နိပ္ပဘာ ဟုတွာ ဧကတော သန္နိပတိတွာ မန္တယိံသု “မယံ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဥပ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟတလာဘသက္ကာရာ၊ န နော ကောစိ အတ္ထိဘာဝမ္ပိ ဇာနာတိ၊ ကေန နု ခေါ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ အဝဏ္ဏံ ဥပ္ပါဒေတွာ လာဘသက္ကာရမဿ အန္တရဓာပေယျာမာ”တိ။ အထ နေသံ ဧတဒဟောသိ “သုန္ဒရိယာ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ သက္ကုဏိဿာမာ”တိ။ တေ ဧကဒိဝသံ သုန္ဒရိံ တိတ္ထိယာရာမံ ပဝိသိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဌိတံ နာလပိံသု။ သာ ပုနပ္ပုနံ သလ္လပန္တီပိ ပဋိဝစနံ အလဘိတွာ “အပိ ပနယျာ ကေနစိ ဝိဟေဌိတတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိ။ ကိံ ဘဂိနိ သမဏံ ဂေါတမံ အမှေ ဝိဟေဌေတွာ ဟတလာဘသက္ကာရေ ကတွာ ဝိစရန္တံ န ပဿသီတိ။ မယာ ဧတ္ထ ကိံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ တွံ ခေါသိ ဘဂိနိ အဘိရူပါ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တာ၊ သမဏဿ ဂေါတမဿ အယသံ အာရောပေတွာ မဟာဇနံ တဝ ကထံ ဂါဟာပေတွာ ဟတလာဘသက္ကာရံ ကရောဟီတိ။ သာ တံ သုတွာ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ပက္ကန္တာ တတော ပဋ္ဌာယ မာလာဂန္ဓဝိလေပနကပ္ပူရကဋုကဖလာဒီနိ ဂဟေတွာ သာယံ မဟာဇနဿ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ နဂရံ ပဝိသနကာလေ ဇေတဝနာဘိမုခီ ဂစ္ဆတိ၊ “ကဟံ ဂစ္ဆသီ”တိ စ ပုဋ္ဌာ “သမဏဿ ဂေါတမဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမိ၊ အဟံ ဟိ တေန သဒ္ဓိံ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသာမီ”တိ ဝတွာ အညတရသ္မိံ တိတ္ထိယာရာမေ ဝသိတွာ ပါတောဝ ဇေတဝနမဂ္ဂံ ဩတရိတွာ နဂရာဘိမုခီ အာဂစ္ဆန္တီ “ကိံ သုန္ဒရိ ကဟံ ဂတာသီ”တိ ပုဋ္ဌာ “သမဏေန ဂေါတမေန သဒ္ဓိံ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတွာ တံ ကိလေသရတိယာ ရမာပေတွာ အာဂတာမှီ”တိ ဝဒတိ။

၁-ခု ၁-၁၂၈-ပိဋ္ဌေ။

Atha te katipāhaccayena dhuttānaṁ kahāpaṇe datvā “gacchatha Sundariṁ māretvā samaṇassa Gotamassa Gandhakuṭiyā samīpe mālākacavarantare nikkhipitvā ethā”ti vadiṁsu. Te tathā akaṁsu. Tato titthiyā “Sundariṁ na passāmā”ti kolāhalaṁ katvā rañño ārocetvā “kahaṁ vo āsaṅkā”ti vuttā “imesu divasesu[1] Jetavane vasati, tatthassā pavattiṁ na jānāmā”ti vatvā “tena hi gacchatha, naṁ vicinathā”ti raññā anuññātā attano upaṭṭhāke gahetvā Jetavanaṁ gantvā vicinantā mālākacavarantare taṁ disvā mañcakaṁ āropetvā nagaraṁ pavesetvā “samaṇassa Gotamassa sāvakā ‘Satthārā kataṁ pāpakammaṁ paṭicchādessāmā’ti Sundariṁ māretvā mālākacavarantare nikkhipiṁsū”ti rañño ārocayiṁsu. Rājā “tena hi gacchatha, nagaraṁ āhiṇḍathā”ti āha. Te nagaravīthīsu “passatha samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ kamman”ti-ādīni vatvā puna rañño nivesanadvāraṁ āgamiṁsu. Rājā Sundariyā sarīraṁ āmakasusāne aṭṭakaṁ āropetvā rakkhāpesi. Sāvatthivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena “passatha samaṇānaṁ Sakyaputtiyānaṁ kamman”ti-ādīni vatvā antonagarepi bahinagarepi bhikkhū akkosantā vicaranti. Bhikkhū taṁ pavattiṁ Tathāgatassa ārocesuṁ. Satthā “tena hi tumhepi te manusse evaṁ paṭicodethā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

306. “Abhūtavādī nirayaṁ upeti,
Yo vāpi katvā na karomi’cāha.
Ubhopi te pecca samā bhavanti,
Nihīnakammā manujā paratthā”ti.

Tattha **abhūtavādī**ti parassa dosaṁ adisvāva musāvādaṁ katvā tucchena paraṁ abbhācikkhanto. **Katvā**ti yo vā pana pāpakammaṁ katvā “nāhaṁ etaṁ karomī”ti āha. **Pecca samā bhavantī**ti te ubhopi janā paralokaṁ gantvā nirayaṁ upagamanena gatiyā[2] samā bhavanti. Gatiyeva[3] nesaṁ paricchinnā, āyu pana nesaṁ na paricchinnaṁ. Bahukaṁ hi pāpakammaṁ katvā ciraṁ niraye paccanti, parittaṁ katvā appamattakameva kālaṁ. Yasmā pana nesaṁ

1. Imasmiṁ divase (Syā, Ka) 2. Duggatiyā (Syā, Ka) 3. Duggatiyeva (Syā, Ka)

အထ တေ ကတိပါဟစ္စယေန ဓုတ္တာနံ ကဟာပဏေ ဒတွာ “ဂစ္ဆထ သုန္ဒရိံ မာရေတွာ သမဏဿ ဂေါတမဿ ဂန္ဓကုဋိယာ သမီပေ မာလာကစဝရန္တရေ နိက္ခိပိတွာ ဧထာ”တိ ဝဒိံသု။ တေ တထာ အကံသု။ တတော တိတ္ထိယာ “သုန္ဒရိံ န ပဿာမာ”တိ ကောလာဟလံ ကတွာ ရညော အာရောစေတွာ “ကဟံ ဝေါ အာသင်္ကာ”တိ ဝုတ္တာ “ဣမေသု ဒိဝသေသု[1] ဇေတဝနေ ဝသတိ၊ တတ္ထဿာ ပဝတ္တိံ န ဇာနာမာ”တိ ဝတွာ “တေန ဟိ ဂစ္ဆထ၊ နံ ဝိစိနထာ”တိ ရညာ အနုညာတာ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကေ ဂဟေတွာ ဇေတဝနံ ဂန္တွာ ဝိစိနန္တာ မာလာကစဝရန္တရေ တံ ဒိသွာ မဉ္စကံ အာရောပေတွာ နဂရံ ပဝေသေတွာ “သမဏဿ ဂေါတမဿ သာဝကာ ‘သတ္ထာရာ ကတံ ပါပကမ္မံ ပဋိစ္ဆာဒေဿာမာ’တိ သုန္ဒရိံ မာရေတွာ မာလာကစဝရန္တရေ နိက္ခိပိံသူ”တိ ရညော အာရောစယိံသု။ ရာဇာ “တေန ဟိ ဂစ္ဆထ၊ နဂရံ အာဟိဏ္ဍထာ”တိ အာဟ။ တေ နဂရဝီထီသု “ပဿထ သမဏာနံ သကျပုတ္တိယာနံ ကမ္မ”န္တိ-အာဒီနိ ဝတွာ ပုန ရညော နိဝေသနဒွါရံ အာဂမိံသု။ ရာဇာ သုန္ဒရိယာ သရီရံ အာမကသုသာနေ အဋ္ဋကံ အာရောပေတွာ ရက္ခာပေသိ။ သာဝတ္ထိဝါသိနော ဌပေတွာ အရိယသာဝကေ သေသာ ယေဘုယျေန “ပဿထ သမဏာနံ သကျပုတ္တိယာနံ ကမ္မ”န္တိအာဒီနိ ဝတွာ အန္တောနဂရေပိ ဗဟိနဂရေပိ ဘိက္ခူ အက္ကောသန္တာ ဝိစရန္တိ။ ဘိက္ခူ တံ ပဝတ္တိံ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “တေန ဟိ တုမှေပိ တေ မနုဿေ ဧဝံ ပဋိစောဒေထာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၀၆။ “အဘူတဝါဒီ နိရယံ ဥပေတိ၊
ယော ဝါပိ ကတွာ န ကရောမိ’စာဟ။
ဥဘောပိ တေ ပေစ္စ သမာ ဘဝန္တိ၊
နိဟီနကမ္မာ မနုဇာ ပရတ္ထာ”တိ။

တတ္ထ **အဘူတဝါဒီ**တိ ပရဿ ဒေါသံ အဒိသွာဝ မုသာဝါဒံ ကတွာ တုစ္ဆေန ပရံ အဗ္ဘာစိက္ခန္တော။ **ကတွာ**တိ ယော ဝါ ပန ပါပကမ္မံ ကတွာ “နာဟံ ဧတံ ကရောမီ”တိ အာဟ။ **ပေစ္စ သမာ ဘဝန္တီ**တိ တေ ဥဘောပိ ဇနာ ပရလောကံ ဂန္တွာ နိရယံ ဥပဂမနေန ဂတိယာ[2] သမာ ဘဝန္တိ။ ဂတိယေဝ[3] နေသံ ပရိစ္ဆိန္နာ၊ အာယု ပန နေသံ န ပရိစ္ဆိန္နံ။ ဗဟုကံ ဟိ ပါပကမ္မံ ကတွာ စိရံ နိရယေ ပစ္စန္တိ၊ ပရိတ္တံ ကတွာ အပ္ပမတ္တကမေဝ ကာလံ။ ယသ္မာ ပန နေသံ

၁-ဣမသ္မိံ ဒိဝသေ (သျာ၊ က) ၂-ဒုဂ္ဂတိယာ (သျာ၊ က) ၃-ဒုဂ္ဂတိယေဝ (သျာ၊ က)

ubhinnampi lāmakameva kammaṁ, tena vuttaṁ “**nihīnakammā manujā paratthā**”ti. Paratthāti imassa pana padassa purato peccapadena sambandho. Pecca parattha ito gantvā te nihīnakammā paraloke samā bhavantīti attho. Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Rājā “Sundariyā aññehi māritabhāvaṁ jānāthā”ti purise uyyojesi. Atha te dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṁ pivantā aññamaññaṁ kalahaṁ kariṁsu. Eko ekaṁ āha “tvaṁ Sundariṁ ekappahāreneva māretvā mālākacavarantare nikkhipitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṁ pivasi, hotu hotū”ti. Rājapurisā te dhutte gahetvā rañño dassesuṁ. Atha ne rājā “tumhehi sā māritā”ti pucchi. Āma devāti. Kehi mārāpitāti. Aññatitthiyehi devāti. Rājā titthiye pakkosāpetvā pucchi. Te tatheva vadiṁsu. Tena hi gacchatha tumhe evaṁ vadantā nagaraṁ āhiṇḍatha “ayaṁ Sundarī samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṁ āropetukāmehi amhehi mārāpitā, neva samaṇassa Gotamassa, na sāvakānaṁ doso atthi, amhākameva doso”ti. Te tathā kariṁsu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyāpi dhuttāpi purisavadhadaṇḍaṁ pāpuṇiṁsu. Tato paṭṭhāya Buddhānaṁ sakkāro mahā ahosīti.

Sundarīparibbājikāvatthu paṭhamaṁ.

---

2. Duccaritaphalapīḷitavatthu

Kāsāvakaṇṭhāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto duccaritaphalānubhāvena pīḷite satte ārabbha kathesi.

Āyasmā hi Moggallāno Lakkhaṇattherena saddhiṁ Gijjhakūṭā orohanto aṭṭhisaṅkhalikapetādīnaṁ attabhāve disvā sitaṁ karonto Lakkhaṇattherena sitakāraṇaṁ puṭṭho “akālo āvuso imassa pañhassa, Tathāgatassa santike maṁ puccheyyāsī”ti vatvā Tathāgatassa santike therena puṭṭho aṭṭhisaṅkhalikapetādīnaṁ diṭṭhabhāvaṁ ācikkhitvā “idhāhaṁ āvuso Gijjhakūṭā pabbatā orohanto addasaṁ bhikkhuṁ

ဥဘိန္နမ္ပိ လာမကမေဝ ကမ္မံ၊ တေန ဝုတ္တံ “**နိဟီနကမ္မာ မနုဇာ ပရတ္ထာ**”တိ။ ပရတ္ထာတိ ဣမဿ ပန ပဒဿ ပုရတော ပေစ္စပဒေန သမ္ဗန္ဓော။ ပေစ္စ ပရတ္ထ ဣတော ဂန္တွာ တေ နိဟီနကမ္မာ ပရလောကေ သမာ ဘဝန္တီတိ အတ္ထော။ ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ရာဇာ “သုန္ဒရိယာ အညေဟိ မာရိတဘာဝံ ဇာနာထာ”တိ ပုရိသေ ဥယျောဇေသိ။ အထ တေ ဓုတ္တာ တေဟိ ကဟာပဏေဟိ သုရံ ပိဝန္တာ အညမညံ ကလဟံ ကရိံသု။ ဧကော ဧကံ အာဟ “တွံ သုန္ဒရိံ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ မာရေတွာ မာလာကစဝရန္တရေ နိက္ခိပိတွာ တတော လဒ္ဓကဟာပဏေဟိ သုရံ ပိဝသိ၊ ဟောတု ဟောတူ”တိ။ ရာဇပုရိသာ တေ ဓုတ္တေ ဂဟေတွာ ရညော ဒဿေသုံ။ အထ နေ ရာဇာ “တုမှေဟိ သာ မာရိတာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဒေဝါတိ။ ကေဟိ မာရာပိတာတိ။ အညတိတ္ထိယေဟိ ဒေဝါတိ။ ရာဇာ တိတ္ထိယေ ပက္ကောသာပေတွာ ပုစ္ဆိ။ တေ တထေဝ ဝဒိံသု။ တေန ဟိ ဂစ္ဆထ တုမှေ ဧဝံ ဝဒန္တာ နဂရံ အာဟိဏ္ဍထ “အယံ သုန္ဒရီ သမဏဿ ဂေါတမဿ အဝဏ္ဏံ အာရောပေတုကာမေဟိ အမှေဟိ မာရာပိတာ၊ နေဝ သမဏဿ ဂေါတမဿ, န သာဝကာနံ ဒေါသော အတ္ထိ၊ အမှာကမေဝ ဒေါသော”တိ။ တေ တထာ ကရိံသု။ ဗာလမဟာဇနော တဒါ သဒ္ဒဟိ၊ တိတ္ထိယာပိ ဓုတ္တာပိ ပုရိသဝဓဒဏ္ဍံ ပါပုဏိံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ ဗုဒ္ဓါနံ သက္ကာရော မဟာ အဟောသီတိ။

သုန္ဒရီပရိဗ္ဗာဇိကာဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-ဒုစ္စရိတဖလပီဠိတဝတ္ထု

ကာသာဝကဏ္ဌာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဒုစ္စရိတဖလာနုဘာဝေန ပီဠိတေ သတ္တေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အာယသ္မာ ဟိ မောဂ္ဂလ္လာနော လက္ခဏတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ ဂိဇ္ဈကူဋာ ဩရောဟန္တော အဋ္ဌိသင်္ခလိကပေတာဒီနံ အတ္တဘာဝေ ဒိသွာ သိတံ ကရောန္တော လက္ခဏတ္ထေရေန သိတကာရဏံ ပုဋ္ဌော “အကာလော အာဝုသော ဣမဿ ပဉှဿ၊ တထာဂတဿ သန္တိကေ မံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ ဝတွာ တထာဂတဿ သန္တိကေ ထေရေန ပုဋ္ဌော အဋ္ဌိသင်္ခလိကပေတာဒီနံ ဒိဋ္ဌဘာဝံ အာစိက္ခိတွာ “ဣဓာဟံ အာဝုသော ဂိဇ္ဈကူဋာ ပဗ္ဗတာ ဩရောဟန္တော အဒ္ဒသံ ဘိက္ခုံ

vehāsaṁ gacchantaṁ, tassa saṁghāṭipi ādittā sampajjalitā sajotibhūtā -pa- kāyopi āditto"ti-ādinā[1] nayena saddhiṁ pattacīvarakāyabandhanādīhi ḍayhamāne pañca sahadhammike ārocesi. Satthā tesaṁ Kassapadasabalassa sāsane pabbajitvā pabbajjāya anurūpaṁ kātuṁ asakkontānaṁ pāpabhāvaṁ ācikkhitvā tasmiṁ khaṇe tattha nisinnānaṁ bahūnaṁ pāpabhikkhūnaṁ duccaritakammassa vipākaṁ dassento imaṁ gāthamāha—

307. "Kāsāvakaṇṭhā bahavo, pāpadhammā asaññatā.
Pāpā pāpehi kammehi, nirayaṁ te upapajjare"ti.

Tattha **kāsāvakaṇṭhā**ti kāsāvena paliveṭhitakaṇṭhā. **Pāpadhammā**ti lāmakadhammā. **Asaññatā**ti kāyādisaṁyamarahitā, tathārūpā pāpapuggalā attanā katehi akusalakammehi nirayaṁ upapajjanti, te tattha paccitvā tato cutā vipākāvasesena petesupi evaṁ paccantīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Duccaritaphalapīḷitavatthu dutiyaṁ.

---

3. Vaggumudātīriyabhikkhukavatthu

Seyyo ayoguḷoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Vesāliṁ upanissāya Mahāvane viharanto Vaggumudātīriye bhikkhū ārabbha kathesi. Vatthu Uttarimanussadhammapārājike[2] āgatameva.

Tadā hi Satthā te bhikkhū "kiṁ pana tumhe bhikkhave udarassatthāya gihīnaṁ aññamaññassa uttarimanussadhammassa vaṇṇaṁ bhāsitthā"ti vatvā tehi "āma bhante"ti vutte te bhikkhū anekapariyāyena garahitvā imaṁ gāthamāha—

308. "Seyyo ayoguḷo bhutto, tatto aggisikhūpamo.
Yañce bhuñjeyya dussīlo, raṭṭhapiṇḍamasaññato"ti.

---

1. Vi 1. 148; Saṁ 1. 451 piṭṭhesu.   2. Vi 1. 112 piṭṭhe.

ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန္တံ၊ တဿ သံဃာဋိပိ အာဒိတ္တာ သမ္ပဇ္ဇလိတာ သဇောတိဘူတာ။ပ။ ကာယောပိ အာဒိတ္တော”တိအာဒိနာ[၁] နယေန သဒ္ဓိံ ပတ္တစီဝရကာယဗန္ဓနာဒီဟိ ဍယှမာနေ ပဉ္စ သဟဓမ္မိကေ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တေသံ ကဿပဒသဗလဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အနုရူပံ ကာတုံ အသက္ကောန္တာနံ ပါပဘာဝံ အာစိက္ခိတွာ တသ္မိံ ခဏေ တတ္ထ နိသိန္နာနံ ဗဟူနံ ပါပဘိက္ခူနံ ဒုစ္စရိတကမ္မဿ ဝိပါကံ ဒဿေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၀၇။ “ကာသာဝကဏ္ဌာ ဗဟဝေါ၊ ပါပဓမ္မာ အသညတာ။
ပါပါ ပါပေဟိ ကမ္မေဟိ၊ နိရယံ တေ ဥပပဇ္ဇရေ”တိ။

တတ္ထ **ကာသာဝကဏ္ဌာ**တိ ကာသာဝေန ပလိဝေဌိတကဏ္ဌာ။ **ပါပဓမ္မာ**တိ လာမကဓမ္မာ။ **အသညတာ**တိ ကာယာဒိသံယမရဟိတာ၊ တထာရူပါ ပါပပုဂ္ဂလာ အတ္တနာ ကတေဟိ အကုသလကမ္မေဟိ နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ၊ တေ တတ္ထ ပစ္စိတွာ တတော စုတာ ဝိပါကာဝသေသေန ပေတေသုပိ ဧဝံ ပစ္စန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဒုစ္စရိတဖလပီဠိတဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ဝဂ္ဂုမုဒါတီရိယဘိက္ခုဝတ္ထု

သေယျော အယောဂုဠောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေသာလိံ ဥပနိဿာယ မဟာဝနေ ဝိဟရန္တော ဝဂ္ဂုမုဒါတီရိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပါရာဇိကေ[၂] အာဂတမေဝ။

တဒါ ဟိ သတ္ထာ တေ ဘိက္ခူ “ကိံ ပန တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဥဒရဿတ္ထာယ ဂိဟီနံ အညမညဿ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသိတ္ထာ”တိ ဝတွာ တေဟိ “အာမ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ တေ ဘိက္ခူ အနေကပရိယာယေန ဂရဟိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၀၈။ “သေယျော အယောဂုဠော ဘုတ္တော၊ တတ္တော အဂ္ဂိသိခူပမော။
ယဉ္စေ ဘုဉ္ဇေယျ ဒုဿီလော၊ ရဋ္ဌပိဏ္ဍမသညတော”တိ။

၁-ဝိ ၁-၁၄၈၊ သံ ၁-၄၅၁-ပိဋ္ဌေသု။   ၂-ဝိ ၁-၁၁၂-ပိဋ္ဌေ။

Tattha **yañce bhuñjeyyā**ti yaṁ dussīlo nissīlapuggalo kāyādīhi asaññato raṭṭhavāsīhi saddhāya dinnaṁ raṭṭhapiṇḍaṁ "samaṇomhī"ti paṭijānanto gahetvā bhuñjeyya, tatto āditto aggivaṇṇo ayoguḷova bhutto seyyo sundarataro. Kiṁ kāraṇā? Tappaccayā hi ekova attabhāvo jhāyeyya, dussīlo pana saddhādeyyaṁ bhuñjitvā anekānipi jātisatāni niraye pacceyyāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Vaggumudātīriyabhikkhuvatthu tatiyaṁ.

---

4. Khemakaseṭṭhiputtavatthu

Cattāri ṭhānānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāgineyyaṁ Khemakaṁ nāma seṭṭhiputtaṁ ārabbha kathesi.

So kira abhirūpo ahosi, yebhuyyena itthiyo taṁ disvā rāgābhibhūtā sakabhāvena saṇṭhātuṁ nāsakkhiṁsu. Sopi paradārakammābhiratova ahosi. Atha naṁ rattiṁ rājapurisā gahetvā rañño dassesuṁ. Rājā mahāseṭṭhissa lajjamīti taṁ kiñci avatvā vissajjāpesi. So pana neva virami. Atha naṁ dutiyampi tatiyampi rājapurisā gahetvā rañño dassesuṁ. Rājā vissajjāpesiyeva. Mahāseṭṭhi taṁ pavattiṁ sutvā taṁ ādāya Satthu santikaṁ gantvā taṁ pavattiṁ ārocetvā[1] "bhante imassa dhammaṁ desethā"ti āha. Satthā tassa saṁvegakathaṁ vatvā paradārasevanāya dosaṁ dassento imā gāthā abhāsi—

309. "Cattāri ṭhānāni naro pamatto,
Āpajjati paradārūpasevī.
Apuññalābhaṁ na nikāmaseyyaṁ,
Nindaṁ tatīyaṁ nirayaṁ catutthaṁ.

1. Ārocāpetvā (Sī)

တတ္ထ **ယဉ္စေ ဘုဉ္ဇေယျာ**တိ ယံ ဒုဿီလော နိဿီလပုဂ္ဂလော ကာယာဒီဟိ အသညတော ရဋ္ဌဝါသီဟိ သဒ္ဓါယ ဒိန္နံ ရဋ္ဌပိဏ္ဍံ “သမဏောမှီ”တိ ပဋိဇာနန္တော ဂဟေတွာ ဘုဉ္ဇေယျ၊ တတ္တော အာဒိတ္တော အဂ္ဂိဝဏ္ဏော အယောဂုဠောဝ ဘုတ္တော သေယျော သုန္ဒရတရော။ ကိံ ကာရဏာ? တပ္ပစ္စယာ ဟိ ဧကောဝ အတ္တဘာဝေါ ဈာယေယျ၊ ဒုဿီလော ပန သဒ္ဓါဒေယျံ ဘုဉ္ဇိတွာ အနေကာနိပိ ဇာတိသတာနိ နိရယေ ပစ္စေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဝဂ္ဂုမုဒါတီရိယဘိက္ခုဝတ္ထု တတိယံ။

၄-ခေမကသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု

စတ္တာရိ ဌာနာနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အနာထပိဏ္ဍိကဿ ဘာဂိနေယျံ ခေမကံ နာမ သေဋ္ဌိပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ အဘိရူပေါ အဟောသိ၊ ယေဘုယျေန ဣတ္ထိယော တံ ဒိသွာ ရာဂါဘိဘူတာ သကဘာဝေန သဏ္ဌာတုံ နာသက္ခိံသု။ သောပိ ပရဒါရကမ္မာဘိရတောဝ အဟောသိ။ အထ နံ ရတ္တိံ ရာဇပုရိသာ ဂဟေတွာ ရညော ဒဿေသုံ။ ရာဇာ မဟာသေဋ္ဌိဿ လဇ္ဇာမီတိ တံ ကိဉ္စိ အဝတွာ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ သော ပန နေဝ ဝိရမိ။ အထ နံ ဒုတိယမ္ပိ တတိယမ္ပိ ရာဇပုရိသာ ဂဟေတွာ ရညော ဒဿေသုံ။ ရာဇာ ဝိဿဇ္ဇာပေသိယေဝ။ မဟာသေဋ္ဌိ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ တံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေတွာ[1] “ဘန္တေ ဣမဿ ဓမ္မံ ဒေသေထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ တဿ သံဝေဂကထံ ဝတွာ ပရဒါရသေဝနာယ ဒေါသံ ဒဿေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၀၉။ “စတ္တာရိ ဌာနာနိ နရော ပမတ္တော၊
အာပဇ္ဇတိ ပရဒါရူပသေဝီ။
အပုညလာဘံ န နိကာမသေယျံ၊
နိန္ဒံ တတိယံ နိရယံ စတုတ္ထံ။

၁-အာရောစာပေတွာ (သီ)

310. Apuññalābho ca gatī ca pāpikā,
Bhītassa bhītāya ratī ca thokikā.
Rājā ca daṇḍaṁ garukaṁ paṇeti,
Tasmā naro paradāraṁ na seve"ti.

Tattha **ṭhānānī**ti dukkhakāraṇāni. **Pamatto**ti sativossaggena samannāgato. **Āpajjatī**ti pāpuṇāti. **Paradārūpasevī**ti paradāraṁ upasevanto uppathacārī. **Apuññalābhan**ti akusalalābhaṁ. **Na nikāmaseyyan**ti yathā icchati, evaṁ seyyaṁ alabhitvā anicchitaṁ parittakameva kālaṁ seyyaṁ labhati. **Apuññalābho cā**ti evaṁ tassa ayañca apuññalābho, tena ca apuññena nirayasaṅkhātā pāpikā gati hoti. **Ratī ca thokikā**ti yā tassa bhītassa bhītāya itthiyā saddhiṁ rati, sāpi thokikā parittā hoti. **Garukan**ti rājā ca hatthacchedādivasena garukaṁ daṇḍaṁ paṇeti. **Tasmā**ti yasmā paradāraṁ sevanto etāni apuññādīni pāpuṇāti, tasmā paradāraṁ na seveyyāti attho.

Desanāvasāne Khemako sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tato paṭṭhāya mahājano sukhaṁ vītināmesi. Kiṁ panassa pubbakammanti? So kira Kassapabuddhakāle uttamamallo hutvā dve suvaṇṇapaṭākā Dasabalassa kañcanathūpe āropetvā patthanaṁ paṭṭhapesi "ṭhapetvā ñātisālohititthiyo avasesā maṁ disvā rajjantū"ti. Idamassa pubbakammanti. Tena taṁ nibbattanibbattaṭṭhāne disvā paresaṁ itthiyo sakabhāvena saṇṭhātuṁ nāsakkhiṁsūti.

Khemakaseṭṭhiputtavatthu catutthaṁ.

---

5. Dubbacabhikkhuvatthu

Kuso yathāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ dubbacabhikkhuṁ ārabbha kathesi.

Eko kira bhikkhu asañcicca ekaṁ tiṇaṁ chinditvā kukkucce uppanne ekaṁ bhikkhuṁ upasaṅkamitvā "āvuso yo tiṇaṁ chindati, tassa kiṁ hotī"ti taṁ attanā katabhāvaṁ ārocetvā pucchi. Atha naṁ itaro

၃၁၀။ အပုညလာဘော စ ဂတီ စ ပါပိကာ၊
ဘီတဿ ဘီတာယ ရတီ စ ထောကိကာ။
ရာဇာ စ ဒဏ္ဍံ ဂရုကံ ပဏေတိ၊
တသ္မာ နရော ပရဒါရံ န သေဝေ”တိ။

တတ္ထ **ဌာနာနီ**တိ ဒုက္ခကာရဏာနိ။ **ပမတ္တော**တိ သတိဝေါဿဂ္ဂေန သမန္နာဂတော။ **အာပဇ္ဇတီ**တိ ပါပုဏာတိ။ **ပရဒါရူပသေဝီ**တိ ပရဒါရံ ဥပသေဝန္တော ဥပ္ပထစာရီ။ **အပုညလာဘ**န္တိ အကုသလလာဘံ။ **န နိကာမသေယျ**န္တိ ယထာ ဣစ္ဆတိ၊ ဧဝံ သေယျံ အလဘိတွာ အနိစ္ဆိတံ ပရိတ္တကမေဝ ကာလံ သေယျံ လဘတိ။ **အပုညလာဘော စာ**တိ ဧဝံ တဿ အယဉ္စ အပုညလာဘော, တေန စ အပုညေန နိရယသင်္ခါတာ ပါပိကာ ဂတိ ဟောတိ။ **ရတီ စ ထောကိကာ**တိ ယာ တဿ ဘီတဿ ဘီတာယ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိံ ရတိ၊ သာပိ ထောကိကာ ပရိတ္တာ ဟောတိ။ **ဂရုက**န္တိ ရာဇာ စ ဟတ္ထစ္ဆေဒါဒိဝသေန ဂရုကံ ဒဏ္ဍံ ပဏေတိ။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ပရဒါရံ သေဝန္တော ဧတာနိ အပုညာဒီနိ ပါပုဏာတိ၊ တသ္မာ ပရဒါရံ န သေဝေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ခေမကော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ တတော ပဋ္ဌာယ မဟာဇနော သုခံ ဝီတိနာမေသိ။ ကိံ ပနဿ ပုဗ္ဗကမ္မန္တိ? သော ကိရ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဥတ္တမမလ္လော ဟုတွာ ဒွေ သုဝဏ္ဏပဋာကာ ဒသဗလဿ ကဉ္စနထူပေ အာရောပေတွာ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ “ဌပေတွာ ဉာတိသာလောဟိတိတ္ထိယော အဝသေသာ မံ ဒိသွာ ရဇ္ဇန္တူ”တိ။ ဣဒမဿ ပုဗ္ဗကမ္မန္တိ။ တေန တံ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနေ ဒိသွာ ပရေသံ ဣတ္ထိယော သကဘာဝေန သဏ္ဌာတုံ နာသက္ခိံသူတိ။

ခေမကသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုဝတ္ထု

ကုသော ယထာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ ဘိက္ခု အသဉ္စိစ္စ ဧကံ တိဏံ ဆိန္ဒိတွာ ကုက္ကုစ္စေ ဥပ္ပန္နေ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဥပသင်္ကမိတွာ “အာဝုသော ယော တိဏံ ဆိန္ဒတိ၊ တဿ ကိံ ဟောတီ”တိ တံ အတ္တနာ ကတဘာဝံ အာရောစေတွာ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ ဣတရော

“tvaṁ tiṇassa chinnakāraṇā kiñci hotīti saññaṁ karosi, na ettha kiñci hoti, desetvā pana muccatī”ti vatvā sayampi ubhohi hatthehi tiṇaṁ luñcitvā aggahesi. Bhikkhū taṁ pavattiṁ Satthu ārocesuṁ. Satthā taṁ bhikkhuṁ anekapariyāyena vigarahitvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

311. “Kuso yathā duggahito, hatthamevā’nukantati.
Sāmaññaṁ dupparāmaṭṭhaṁ, nirayāyu’pakaḍḍhati.

312. Yaṁ kiñci sithilaṁ kammaṁ, saṁkiliṭṭhañca yaṁ vataṁ.
Saṅkassaraṁ brahmacariyaṁ, na taṁ hoti mahapphalaṁ.

313. Kayirā ce kayirāthenaṁ, daḷhamenaṁ parakkame.
Sithilo hi paribbājo, bhiyyo ākirate rajan”ti.

Tattha **kuso**ti yaṁ kiñci tikhiṇadhāraṁ tiṇaṁ antamaso tālapaṇṇampi, yathā so kuso yena duggahito, tassa hatthaṁ anukantati phāleti, evameva samaṇadhammasaṅkhātaṁ sāmaññampi khaṇḍasīlāditāya dupparāmaṭṭhaṁ **nirayāyupakaḍḍhati,** niraye nibbattāpetīti attho. **Sithilan**ti olīyitvā karaṇena sithilagāhaṁ katvā kataṁ yaṁkiñci kammaṁ. **Saṁkiliṭṭhan**ti vesiyādikesu agocaresu caraṇena saṁkiliṭṭhaṁ. **Saṅkassaran**ti saṅkāhi saritabbaṁ, uposathakiccādīsu aññatarakiccena sannipatitampi saṁghaṁ disvā “addhā ime mama cariyaṁ ñatvā maṁ ukkhipitukāmāva sannipatitā”ti evaṁ attano āsaṅkāhi saritaṁ ussaṅkitaṁ parisaṅkitaṁ. **Na taṁ hotī**ti taṁ evarūpaṁ samaṇadhammasaṅkhātaṁ brahmacariyaṁ tassa puggalassa mahapphalaṁ na hoti, tassa mahapphalābhāveneva bhikkhadāyakānampissa na mahapphalaṁ hotīti attho. **Kayirā ce**ti tasmā yaṁ kammaṁ kareyya, taṁ kareyyātheva. **Daḷhamenaṁ parakkame**ti thirakatameva katvā avattasamādāno[1] hutvā enaṁ kayirā. **Paribbājo**ti sithilabhāvena kato khaṇḍādibhāvappatto samaṇadhammo. **Bhiyyo ākirate rajan**ti abbhantare vijjamānaṁ rāgarajādiṁ evarūpo samaṇadhammo apanetuṁ na sakkoti, atha kho tassa upari aparampi rāgarajādiṁ ākiratīti attho.

1. Avaṭṭhitasamādāno (Syā)

"တွံ တိဏဿ ဆိန္နကာရဏာ ကိဉ္စိ ဟောတီတိ သညံ ကရောသိ၊ န ဧတ္ထ ကိဉ္စိ ဟောတိ၊ ဒေသေတွာ ပန မုစ္စတီ"တိ ဝတွာ သယမ္ပိ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ တိဏံ လုဉ္စိတွာ အဂ္ဂဟေသိ။ ဘိက္ခူ တံ ပဝတ္တိံ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တံ ဘိက္ခုံ အနေကပရိယာယေန ဝိဂရဟိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၁၁။ "ကုသော ယထာ ဒုဂ္ဂဟိတော၊ ဟတ္ထမေဝါ'နုကန္တတိ။
သာမညံ ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ၊ နိရယာယု'ပကဍ္ဎတိ။

၃၁၂။ ယံ ကိဉ္စိ သိထိလံ ကမ္မံ၊ သံကိလိဋ္ဌဉ္စ ယံ ဝတံ။
သင်္ကဿရံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ န တံ ဟောတိ မဟပ္ဖလံ။

၃၁၃။ ကယိရာ စေ ကယိရာထေနံ၊ ဒဠှမေနံ ပရက္ကမေ။
သိထိလော ဟိ ပရိဗ္ဗာဇော၊ ဘိယျော အာကိရတေ ရဇ"န္တိ။

တတ္ထ **ကုသော**တိ ယံ ကိဉ္စိ တိခိဏဓာရံ တိဏံ အန္တမသော တာလပဏ္ဏမ္ပိ၊ ယထာ သော ကုသော ယေန ဒုဂ္ဂဟိတော၊ တဿ ဟတ္ထံ အနုကန္တတိ ဖာလေတိ၊ ဧဝမေဝ သမဏဓမ္မသင်္ခါတံ သာမညမ္ပိ ခဏ္ဍသီလာဒိတာယ ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ **နိရယာယုပကဍ္ဎတိ၊** နိရယေ နိဗ္ဗတ္တာပေတီတိ အတ္ထော။ **သိထိလ**န္တိ ဩလီယိတွာ ကရဏေန သိထိလဂါဟံ ကတွာ ကတံ ယံကိဉ္စိ ကမ္မံ။ **သံကိလိဋ္ဌ**န္တိ ဝေသိယာဒိကေသု အဂေါစရေသု စရဏေန သံကိလိဋ္ဌံ။ **သင်္ကဿရ**န္တိ သင်္ကာဟိ သရိတဗ္ဗံ၊ ဥပေါသထကိစ္စာဒီသု အညတရကိစ္စေန သန္နိပတိတမ္ပိ သံဃံ ဒိသွာ "အဒ္ဓါ ဣမေ မမ စရိယံ ဉတွာ မံ ဥက္ခိပိတုကာမာဝ သန္နိပတိတာ"တိ ဧဝံ အတ္တနော အာသင်္ကာဟိ သရိတံ ဥဿင်္ကိတံ ပရိသင်္ကိတံ။ **န တံ ဟောတီ**တိ တံ ဧဝရူပံ သမဏဓမ္မသင်္ခါတံ ဗြဟ္မစရိယံ တဿ ပုဂ္ဂလဿ မဟပ္ဖလံ န ဟောတိ၊ တဿ မဟပ္ဖလာဘာဝေနေဝ ဘိက္ခဒါယကာနမ္ပိဿ န မဟပ္ဖလံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ **ကယိရာ စေ**တိ တသ္မာ ယံ ကမ္မံ ကရေယျ၊ တံ ကရေယျာထေဝ။ **ဒဠှမေနံ ပရက္ကမေ**တိ ထိရကတမေဝ ကတွာ အဝတ္တသမာဒါနော[၁] ဟုတွာ ဧနံ ကယိရာ။ **ပရိဗ္ဗာဇော**တိ သိထိလဘာဝေန ကတော ခဏ္ဍာဒိဘာဝပ္ပတ္တော သမဏ-ဓမ္မော။ **ဘိယျော အာကိရတေ ရဇ**န္တိ အဗ္ဘန္တရေ ဝိဇ္ဇမာနံ ရာဂရဇာဒိံ ဧဝရူပေါ သမဏဓမ္မော အပနေတုံ န သက္ကောတိ၊ အထ ခေါ တဿ ဥပရိ အပရမ္ပိ ရာဂရဇာဒိံ အာကိရတီတိ အတ္ထော။

၁-အဝဋ္ဌိတသမာဒါနော (သျာ)

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu, sopi bhikkhu saṁvare ṭhatvā pacchā vipassanaṁ vaḍḍhetvā arahattaṁ pāpuṇīti.

Dubbacabhikkhuvatthu pañcamaṁ.

---

6. Issāpakatitthivatthu

Akatanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ issāpakataṁ itthiṁ ārabbha kathesi.

Tassā kira sāmiko ekāya gehadāsiyā saddhiṁ santhavaṁ akāsi. Sā issāpakatā taṁ dāsiṁ hatthapādesu bandhitvā tassā kaṇṇanāsaṁ chinditvā ekasmiṁ guḷhagabbhe pakkhipitvā dvāraṁ pidahitvā tassa kammassa attanā katabhāvaṁ paṭicchādetuṁ “ehi ayya, vihāraṁ gantvā dhammaṁ suṇissāmā”ti sāmikaṁ ādāya vihāraṁ gantvā dhammaṁ suṇantī nisīdi. Athassā āgantukañātakā gehaṁ āgantvā dvāraṁ vivaritvā taṁ vippakāraṁ disvā dāsiṁ mocayiṁsu. Sā vihāraṁ gantvā catuparisamajjhe ṭhitā tamatthaṁ Dasabalassa ārocesi. Satthā tassā vacanaṁ sutvā “duccaritaṁ nāma ‘idaṁ me aññe na jānantī’ti appamattakampi na kātabbaṁ, aññasmiṁ ajānantepi sucaritameva kātabbaṁ. Paṭicchādetvā katampi hi duccaritaṁ nāma pacchānutāpaṁ karoti, sucaritaṁ pāmojjameva janetī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

314. “Akataṁ dukkaṭaṁ seyyo, pacchā tappati dukkaṭaṁ.
Katañca sukataṁ seyyo, yaṁ katvā nānutappatī”ti.

Tattha **dukkaṭan**ti sāvajjaṁ apāyasaṁvattanikaṁ kammaṁ akatameva seyyo varaṁ uttamaṁ. **Pacchātappatī**ti taṁ hi anussaritānussaritakāle tappatiyeva. **Sukatan**ti anavajjaṁ pana sukhadāyakaṁ sugatisaṁvattanikameva kammaṁ kataṁ seyyo. **Yaṁ katvā**ti yaṁ kammaṁ katvā pacchā anussaraṇakāle na tappati nānutappati, somanassajātova hoti, taṁ kammaṁ varanti attho.

Desanāvasāne upāsako ca sā ca itthī sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu. Tañca pana dāsiṁ tattheva bhujissaṁ katvā dhammacāriniṁ kariṁsūti.

Issāpakatitthivatthu chaṭṭhaṁ.

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု၊ သောပိ ဘိက္ခု သံဝရေ ဌတွာ ပစ္ဆာ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏီတိ။

ဒုဗ္ဗစဘိက္ခုဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ဣဿာပကတိတ္ထိဝတ္ထု

အကတန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဣဿာပကတံ ဣတ္ထိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿာ ကိရ သာမိကော ဧကာယ ဂေဟဒါသိယာ သဒ္ဓိံ သန္ထဝံ အကာသိ။ သာ ဣဿာပကတာ တံ ဒါသိံ ဟတ္ထပါဒေသု ဗန္ဓိတွာ တဿာ ကဏ္ဏနာသံ ဆိန္ဒိတွာ ဧကသ္မိံ ဂုဠှဂဗ္ဘေ ပက္ခိပိတွာ ဒွါရံ ပိဒဟိတွာ တဿ ကမ္မဿ အတ္တနာ ကတဘာဝံ ပဋိစ္ဆာဒေတုံ “ဧဟိ အယျ၊ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏိဿာမာ”တိ သာမိကံ အာဒါယ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုဏန္တီ နိသီဒိ။ အထဿာ အာဂန္တုကဉာတကာ ဂေဟံ အာဂန္တွာ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ တံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ ဒါသိံ မောစယိံသု။ သာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဌိတာ တမတ္ထံ ဒသဗလဿ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ တဿာ ဝစနံ သုတွာ ‘‘ဒုစ္စရိတံ နာမ ‘ဣဒံ မေ အညေ န ဇာနန္တီ’တိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ န ကာတဗ္ဗံ၊ အညသ္မိံ အဇာနန္တေပိ သုစရိတမေဝ ကာတဗ္ဗံ။ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ကတမ္ပိ ဟိ ဒုစ္စရိတံ နာမ ပစ္ဆာနုတာပံ ကရောတိ၊ သုစရိတံ ပါမောဇ္ဇမေဝ ဇနေတီ’’တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၁၄။ “အကတံ ဒုက္ကဋံ သေယျော၊ ပစ္ဆာ တပ္ပတိ ဒုက္ကဋံ။
ကတဉ္စ သုကတံ သေယျော၊ ယံ ကတွာ နာနုတပ္ပတီ”တိ။

တတ္ထ **ဒုက္ကဋ**န္တိ သာဝဇ္ဇံ အပါယသံဝတ္တနိကံ ကမ္မံ အကတမေဝ သေယျော ဝရံ ဥတ္တမံ။ **ပစ္ဆာ တပ္ပတီ**တိ တံ ဟိ အနုဿရိတာနုဿရိတကာလေ တပ္ပတိယေဝ။ **သုကတ**န္တိ အနဝဇ္ဇံ ပန သုခဒါယကံ သုဂတိသံဝတ္တနိကမေဝ ကမ္မံ ကတံ သေယျော။ **ယံ ကတွာ**တိ ယံ ကမ္မံ ကတွာ ပစ္ဆာ အနုဿရဏကာလေ န တပ္ပတိ နာနုတပ္ပတိ၊ သောမနဿဇာတောဝ ဟောတိ၊ တံ ကမ္မံ ဝရန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဥပါသကော စ သာ စ ဣတ္ထီ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ တဉ္စ ပန ဒါသိံ တတ္ထေဝ ဘုဇိဿံ ကတွာ ဓမ္မစာရိနိံ ကရိံသူတိ။

ဣဿာပကတိတ္ထိဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

7. Sambahulabhikkhuvatthu

Nagaraṁ yathāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahule āgantuke bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira ekasmiṁ paccante vassaṁ upagantvā paṭhamamāse sukhaṁ vihariṁsu. Majjhimamāse corā āgantvā tesaṁ gocaragāmaṁ paharitvā karamare gahetvā agamaṁsu. Tato paṭṭhāya manussā corānaṁ paṭibāhanatthāya taṁ paccantanagaraṁ abhisaṅkharontā te bhikkhū sakkaccaṁ upaṭṭhātuṁ okāsaṁ na labhiṁsu. Te aphāsukaṁ vassaṁ vasitvā vutthavassā Satthu dassanāya Sāvatthiṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdiṁsu. Satthā tehi saddhiṁ katapaṭisanthāro "kiṁ bhikkhave sukhaṁ vasitthā"ti pucchitvā "bhante mayaṁ paṭhamamāsameva sukhaṁ vasimhā, majjhimamāse corā gāmaṁ pahariṁsu, tato paṭṭhāya manussā nagaraṁ abhisaṅkharontā sakkaccaṁ upaṭṭhātuṁ okāsaṁ na labhiṁsu. Tasmā aphāsukaṁ vassaṁ vasimhā"ti vutte "alaṁ bhikkhave mā cintayittha, phāsuvihāro nāma niccakālaṁ dullabho, bhikkhunā nāma yathā te manussā nagaraṁ gopayiṁsu, evaṁ attabhāvameva gopayituṁ vaṭṭatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

315. "Nagaraṁ yathā paccantaṁ, guttaṁ santarabāhiraṁ.
Evaṁ gopetha attānaṁ, khaṇo vo[1] mā upaccagā.
Khaṇātītā hi socanti, nirayamhi samappitā"ti.

Tattha **santarabāhiran**ti bhikkhave yathā tehi manussehi taṁ paccantanagaraṁ dvārapākārādīni thirāni karontehi sa-antaraṁ, aṭṭālakaparikhādīni thirāni karontehi sabāhiranti santarabāhiraṁ suguttaṁ kataṁ, evaṁ tumhepi satiṁ upaṭṭhapetvā ajjhattikāni cha dvārāni pidahitvā dvārarakkhikaṁ[2] satiṁ avissajjetvā yathā gayhamānāni bāhirāni cha āyatanāni ajjhattikānaṁ upaghātāya saṁvattanti, tathā aggahaṇena tānipi[3] thirāni katvā tesaṁ appavesāya dvārarakkhikaṁ[2] satiṁappahāya vicarantā attānaṁ gopethāti attho. **Khaṇo vo mā upaccagā**ti yo hi evaṁ attānaṁ na gopeti, taṁ puggalaṁ ayaṁ Buddhuppādakhaṇo Majjhimadese uppattikhaṇo sammādiṭṭhiyā paṭiladdhakhaṇo channaṁ āyatanānaṁ avekallakhaṇoti sabbopi ayaṁ

1. Ve (Sī) 2. Dvārarakkhitaṁ (Ka) 3. Aggahitānipi (Sī)

၇-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု

နဂရံ ယထာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ အာဂန္တုကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ ဧကသ္မိံ ပစ္စန္တေ ဝဿံ ဥပဂန္တွာ ပဌမမာသေ သုခံ ဝိဟရိံသု။ မဇ္ဈိမမာသေ စောရာ အာဂန္တွာ တေသံ ဂေါစရဂါမံ ပဟရိတွာ ကရမရေ ဂဟေတွာ အဂမံသု။ တတော ပဋ္ဌာယ မနုဿာ စောရာနံ ပဋိဗာဟနတ္ထာယ တံ ပစ္စန္တနဂရံ အဘိသင်္ခရောန္တာ တေ ဘိက္ခူ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌာတုံ ဩကာသံ န လဘိံသု။ တေ အဖာသုကံ ဝဿံ ဝသိတွာ ဝုတ္ထဝဿာ သတ္ထု ဒဿနာယ သာဝတ္ထိံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိံသု။ သတ္ထာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ကတပဋိသန္ထာရော "ကိံ ဘိက္ခဝေ သုခံ ဝသိတ္ထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဘန္တေ မယံ ပဌမမာသမေဝ သုခံ ဝသိမှာ၊ မဇ္ဈိမမာသေ စောရာ ဂါမံ ပဟရိံသု၊ တတော ပဋ္ဌာယ မနုဿာ နဂရံ အဘိသင်္ခရောန္တာ သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌာတုံ ဩကာသံ န လဘိံသု။ တသ္မာ အဖာသုကံ ဝဿံ ဝသိမှာ"တိ ဝုတ္တေ "အလံ ဘိက္ခဝေ မာ စိန္တယိတ္ထ၊ ဖာသုဝိဟာရော နာမ နိစ္စကာလံ ဒုလ္လဘော၊ ဘိက္ခုနာ နာမ ယထာ တေ မနုဿာ နဂရံ ဂောပယိံသု၊ ဧဝံ အတ္တဘာဝမေဝ ဂောပယိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၁၅။ "နဂရံ ယထာ ပစ္စန္တံ၊ ဂုတ္တံ သန္တရဗာဟိရံ။
ဧဝံ ဂောပေထ အတ္တာနံ၊ ခဏော ဝေါ[၁] မာ ဥပစ္စဂါ။
ခဏာတီတာ ဟိ သောစန္တိ၊ နိရယမှိ သမပ္ပိတာ"တိ။

တတ္ထ **သန္တရဗာဟိရ**န္တိ ဘိက္ခဝေ ယထာ တေဟိ မနုဿေဟိ တံ ပစ္စန္တနဂရံ ဒွါရပါကာရာဒီနိ ထိရာနိ ကရောန္တေဟိ သအန္တရံ, အဋ္ဋာလကပရိခါဒီနိ ထိရာနိ ကရောန္တေဟိ သဗာဟိရန္တိ သန္တရဗာဟိရံ သုဂုတ္တံ ကတံ၊ ဧဝံ တုမှေပိ သတိံ ဥပဋ္ဌပေတွာ အဇ္ဈတ္တိကာနိ ဆ ဒွါရာနိ ပိဒဟိတွာ ဒွါရရက္ခိကံ[၂] သတိံ အဝိဿဇ္ဇေတွာ ယထာ ဂယှမာနာနိ ဗာဟိရာနိ ဆ အာယတနာနိ အဇ္ဈတ္တိကာနံ ဥပဃာတာယ သံဝတ္တန္တိ၊ တထာ အဂ္ဂဟဏေန တာနိပိ[၃] ထိရာနိ ကတွာ တေသံ အပ္ပဝေသာယ ဒွါရရက္ခိကံ[၂] သတိံ အပ္ပဟာယ ဝိစရန္တာ အတ္တာနံ ဂောပေထာတိ အတ္ထော။ **ခဏော ဝေါ မာ ဥပစ္စဂါ**တိ ယော ဟိ ဧဝံ အတ္တာနံ န ဂောပေတိ၊ တံ ပုဂ္ဂလံ အယံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒခဏော မဇ္ဈိမဒေသေ ဥပ္ပတ္တိခဏော သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ပဋိလဒ္ဓခဏော ဆန္နံ အာယတနာနံ အဝေကလ္လခဏောတိ သဗ္ဗောပိ အယံ

၁-ဝေ (သီ) ၂-ဒွါရရက္ခိတံ (က) ၃-အဂ္ဂဟိတာနိပိ (သီ)

khaṇo atikkamati, so khaṇo tumhe mā atikkamatu. **Khaṇātītā**ti ye hi taṁ khaṇaṁ atītā, te ca puggale so ca khaṇo atīto, te nirayamhi samappitā hutvā tattha nibbattitvā socantīti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū uppannasaṁvegā arahatte patiṭṭhahiṁsūti.

Sambahulabhikkhuvatthu sattamaṁ.

---

8. Nigaṇṭhavatthu

Alajjitāyeti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Nigaṇṭhe ārabbha kathesi.

Ekasmiñhi divase bhikkhū Nigaṇṭhe disvā kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso sabbaso appaṭicchannehi acelakehi ime Nigaṇṭhā varatarā, ye ekaṁ[1] purimapassampi tāva paṭicchādenti, sahirikā maññe ete"ti. Taṁ sutvā Nigaṇṭhā "na mayaṁ etena kāraṇena paṭicchādema, paṁsurajādayo pana puggalā eva, jīvitindriyapaṭibaddhā eva, te no bhikkhābhājanesu mā patiṁsūti iminā kāraṇena paṭicchādemā"ti vatvā tehi saddhiṁ vādapaṭivādavasena bahuṁ kathaṁ kathesuṁ. Bhikkhū Satthāraṁ upasaṅkamitvā nisinnakāle taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Satthā "bhikkhave alajjitabbena[2] lajjitvā lajjitabbena[3] alajjamānā nāma duggatiparāyaṇāva hontī"ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

316. "Alajjitāye lajjanti, lajjitāye na lajjare.
Micchādiṭṭhisamādānā, sattā gacchanti duggatiṁ.

317. Abhaye bhayadassino, bhaye cābhayadassino.
Micchādiṭṭhisamādānā, sattā gacchanti duggatin"ti.

Tattha **alajjitāye**ti alajjitabbena. Bhikkhābhājanañhi alajjitabbaṁ nāma, te pana taṁ paṭicchādetvā vicarantā tena lajjanti nāma. **Lajjitāye**ti apaṭicchannena hirikopīnaṅgena lajjitabbena. Te pana taṁ apaṭicchādetvā

1. Sakaṁ (Sī) 2. Alajjitabbe (Sī, Syā) 3. Lajjitabbe (Sī, Syā)

ခဏော အတိက္ကမတိ၊ သော ခဏော တုမှေ မာ အတိက္ကမတု။ **ခဏာတီတာ**တိ ယေ ဟိ တံ ခဏံ အတီတာ၊ တေ စ ပုဂ္ဂလေ သော စ ခဏော အတီတော၊ တေ နိရယမှိ သမပ္ပိတာ ဟုတွာ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိတွာ သောစန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ ဥပ္ပန္နသံဝေဂါ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-နိဂဏ္ဌဝတ္ထု

အလဇ္ဇိတာယေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော နိဂဏ္ဌေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိဉ္ဟိ ဒိဝသေ ဘိက္ခူ နိဂဏ္ဌေ ဒိသွာ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော သဗ္ဗသော အပ္ပဋိစ္ဆန္နေဟိ အစေလကေဟိ ဣမေ နိဂဏ္ဌာ ဝရတရာ၊ ယေ ဧကံ[၁] ပုရိမပဿမ္ပိ တာဝ ပဋိစ္ဆာဒေန္တိ၊ သဟိရိကာ မညေ ဧတေ”တိ။ တံ သုတွာ နိဂဏ္ဌာ “န မယံ ဧတေန ကာရဏေန ပဋိစ္ဆာဒေမ၊ ပံသုရဇာဒယော ပန ပုဂ္ဂလာ ဧဝ, ဇီဝိတိန္ဒြိယပဋိဗဒ္ဓါ ဧဝ၊ တေ နော ဘိက္ခာဘာဇနေသု မာ ပတိံသူတိ ဣမိနာ ကာရဏေန ပဋိစ္ဆာဒေမာ”တိ ဝတွာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဝါဒပဋိဝါဒဝသေန ဗဟုံ ကထံ ကထေသုံ။ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ နိသိန္နကာလေ တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ အလဇ္ဇိတဗ္ဗေန[၂] လဇ္ဇိတွာ လဇ္ဇိတဗ္ဗေန[၃] အလဇ္ဇမာနာ နာမ ဒုဂ္ဂတိပရာယဏာဝ ဟောန္တီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၁၆။ “အလဇ္ဇိတာယေ လဇ္ဇန္တိ၊ လဇ္ဇိတာယေ န လဇ္ဇရေ။
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဂ္ဂတိံ။

၃၁၇။ အဘယေ ဘယဒဿိနော၊ ဘယေ စာဘယဒဿိနော။
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဂ္ဂတိ”န္တိ။

တတ္ထ **အလဇ္ဇိတာယေ**တိ အလဇ္ဇိတဗ္ဗေန။ ဘိက္ခာဘာဇနဉှိ အလဇ္ဇိတဗ္ဗံ နာမ၊ တေ ပန တံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဝိစရန္တာ တေန လဇ္ဇန္တိ နာမ။ **လဇ္ဇိတာယေ**တိ အပဋိစ္ဆန္နေန ဟိရိကောပီနင်္ဂေန လဇ္ဇိတဗ္ဗေန။ တေ ပန တံ အပဋိစ္ဆာဒေတွာ

၁-သကံ (သီ) ၂-အလဇ္ဇိတဗ္ဗေ (သီ၊ သျာ) ၃-လဇ္ဇိတဗ္ဗေ (သီ၊ သျာ)

vicarantā lajjitāye na lajjanti nāma. Tena tesaṁ alajjitabbena lajjitaṁ lajjitabbena alajjitaṁ tucchagahaṇabhāvena ca aññathāgahaṇabhāvena ca micchādiṭṭhi hoti. Taṁ samādiyitvā vicarantā pana te micchādiṭṭhisamādānā sattā nirayādibhedaṁ duggatiṁ gacchantīti attho. **Abhaye**ti bhikkhābhājanaṁ nissāya rāgadosamohamānadiṭṭhikilesaduccaritabhayānaṁ anuppajjanato bhikkhābhājanaṁ abhayaṁ nāma, bhayena taṁ paṭicchādentā pana abhaye **bhayadassino** nāma. Hirikopīnaṅgaṁ pana nissāya rāgādīnaṁ uppajjanato taṁ bhayaṁ nāma, tassa apaṭicchādanena **bhaye cābhayadassino.** Tassa taṁ ayathāgahaṇassa samādinnattā micchādiṭṭhisamādānā sattā duggatiṁ gacchantīti attho.

Desanāvasāne bahū Nigaṇṭhā saṁviggamānasā pabbajiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Nigaṇṭhavatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Titthiyasāvakavatthu

Avajjeti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto titthiyasāvake ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye aññatitthiyasāvakā attano putte sammādiṭṭhikānaṁ upāsakānaṁ puttehi saddhiṁ saparivāre kīḷamāne disvā gehaṁ āgatakāle "na vo samaṇā Sakyaputtiyā vanditabbā, nāpi tesaṁ vihāraṁ pavisitabban"ti sapathaṁ kārayiṁsu. Te ekadivasaṁ Jetavanavihārassa bahidvārakoṭṭhakasāmante kīḷantā pipāsitā ahesuṁ. Athekaṁ upāsakadārakaṁ "tvaṁ ettha gantvā pānīyaṁ pivitvā amhākampi āharāhī"ti pahiṇiṁsu. So vihāraṁ pavisitvā Satthāraṁ vanditvā pānīyaṁ pivitvā tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ Satthā "tvameva pānīyaṁ pivitvā gantvā itarepi pānīyapivanatthāya idheva pesehī"ti āha. So tathā akāsi. Te āgantvā pānīyaṁ piviṁsu. Satthā te pakkosāpetvā tesaṁ sappāyaṁ dhammakathaṁ kathetvā te acalasaddhe katvā saraṇesu ca sīlesu ca patiṭṭhāpesi. Te sakāni gehāni gantvā tamatthaṁ mātāpitūnaṁ

ဝိစရန္တာ လဇ္ဇိတာယေ န လဇ္ဇန္တိ နာမ။ တေန တေသံ အလဇ္ဇိတဗ္ဗေန လဇ္ဇိတံ လဇ္ဇိတဗ္ဗေန အလဇ္ဇိတံ တုစ္ဆဂဟဏဘာဝေန စ အညထာဂဟဏဘာဝေန စ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဟောတိ။ တံ သမာဒိယိတွာ ဝိစရန္တာ ပန တေ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ သတ္တာ နိရယာဒိဘေဒံ ဒုဂ္ဂတိံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ **အဘယေ**တိ ဘိက္ခာဘာဇနံ နိဿာယ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိကိလေသဒုစ္စရိတဘယာနံ အနုပ္ပဇ္ဇနတော ဘိက္ခာဘာဇနံ အဘယံ နာမ၊ ဘယေန တံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တာ ပန အဘယေ **ဘယဒဿိနော** နာမ။ ဟိရိကောပီနင်္ဂံ ပန နိဿာယ ရာဂါဒီနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော တံ ဘယံ နာမ၊ တဿ အပဋိစ္ဆာဒနေန **ဘယေ စာဘယဒဿိနော**။ တဿ တံ အယထာဂဟဏဿ သမာဒိန္နတ္တာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ သတ္တာ ဒုဂ္ဂတိံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ နိဂဏ္ဌာ သံဝိဂ္ဂမာနသာ ပဗ္ဗဇိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

နိဂဏ္ဌဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-တိတ္ထိယသာဝကဝတ္ထု

အဝဇ္ဇေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော တိတ္ထိယသာဝကေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ အညတိတ္ထိယသာဝကာ အတ္တနော ပုတ္တေ သမ္မာဒိဋ္ဌိကာနံ ဥပါသကာနံ ပုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ သပရိဝါရေ ကီဠမာနေ ဒိသွာ ဂေဟံ အာဂတကာလေ “န ဝေါ သမဏာ သကျပုတ္တိယာ ဝန္ဒိတဗ္ဗာ၊ နာပိ တေသံ ဝိဟာရံ ပဝိသိတဗ္ဗ”န္တိ သပထံ ကာရယိံသု။ တေ ဧကဒိဝသံ ဇေတဝနဝိဟာရဿ ဗဟိဒွါရကောဋ္ဌကသာမန္တေ ကီဠန္တာ ပိပါသိတာ အဟေသုံ။ အထေကံ ဥပါသကဒါရကံ “တွံ ဧတ္ထ ဂန္တွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ အမှာကမ္ပိ အာဟရာဟီ”တိ ပဟိဏိံသု။ သော ဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပါနီယံ ပိဝိတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “တွမေဝ ပါနီယံ ပိဝိတွာ ဂန္တွာ ဣတရေပိ ပါနီယပိဝနတ္ထာယ ဣဓေဝ ပေသေဟီ”တိ အာဟ။ သော တထာ အကာသိ။ တေ အာဂန္တွာ ပါနီယံ ပိဝိံသု။ သတ္ထာ တေ ပက္ကောသာပေတွာ တေသံ သပ္ပာယံ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ တေ အစလသဒ္ဓေ ကတွာ သရဏေသု စ သီလေသု စ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ တေ သကာနိ ဂေဟာနိ ဂန္တွာ တမတ္ထံ မာတာပိတူနံ

ārocesuṁ. Atha nesaṁ mātāpitaro “puttakā no vipannadiṭṭhikā jātā”ti domanassappattā paridevimsu. Atha tesaṁ chekā sambahulā paṭivissakā manussā āgantvā domanassavūpasamanatthāya dhammaṁ kathayiṁsu. Te tesaṁ kathaṁ sutvā “ime dārake samaṇassa Gotamasseva niyyādessāmā”ti mahantena ñātigaṇena saddhiṁ vihāraṁ nayiṁsu. Satthā tesaṁ ajjhāsayaṁ oloketvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

318. “Avajje vajjamatino, vajje cāvajjadassino.
Micchādiṭṭhisamādānā, sattā gacchanti duggatiṁ.

319. Vajjañca vajjato ñatvā, avajjañca avajjato.
Sammādiṭṭhisamādānā, sattā gacchanti suggatin”ti.

Tattha **avajje**ti dasavatthukāya sammādiṭṭhiyā, tassā upanissayabhūte dhamme ca. **Vajjamatino**ti vajjaṁ idanti uppannamatino. Dasavatthukāya micchādiṭṭhiyā pana tassā upanissayabhūte dhamme ca avajjadassino, etissā avajjaṁ vajjato vajjañca avajjato ñatvā gahaṇasaṅkhātāya micchādiṭṭhiyā samādinnattā micchādiṭṭhisamādānā sattā duggatiṁ gacchantīti attho. Dutiyagāthāya vuttavipariyāyena attho veditabbo.

Desanāvasāne sabbepi te tīsu saraṇesu patiṭṭhāya aparāparaṁ dhammaṁ suṇantā sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsūti.

Titthiyasāvakavatthu navamaṁ.

Nirayavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dvāvīsatimo vaggo.

အာရောစေသုံ။ အထ နေသံ မာတာပိတရော “ပုတ္တကာ နော ဝိပန္နဒိဋ္ဌိကာ ဇာတာ”တိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တာ ပရိဒေဝိံသု။ အထ တေသံ ဆေကာ သမ္ဗဟုလာ ပဋိဝိဿကာ မနုဿာ အာဂန္တွာ ဒေါမနဿဝူပသမနတ္ထာယ ဓမ္မံ ကထယိံသု။ တေ တေသံ ကထံ သုတွာ “ဣမေ ဒါရကေ သမဏဿ ဂေါတမဿေဝ နိယျာဒေဿာမာ”တိ မဟန္တေန ဉာတိဂဏေန သဒ္ဓိံ ဝိဟာရံ နယိံသု။ သတ္ထာ တေသံ အဇ္ဈာသယံ ဩလောကေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၁၈။ “အဝဇ္ဇေ ဝဇ္ဇမတိနော၊ ဝဇ္ဇေ စာဝဇ္ဇဒဿိနော။
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဂ္ဂတိံ။

၃၁၉။ ဝဇ္ဇဉ္စ ဝဇ္ဇတော ဉတွာ၊ အဝဇ္ဇဉ္စ အဝဇ္ဇတော။
သမ္မာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ သုဂ္ဂတိ”န္တိ။

တတ္ထ **အဝဇ္ဇေ**တိ ဒသဝတ္ထုကာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ, တဿာ ဥပနိဿယဘူတေ ဓမ္မေ စ။ **ဝဇ္ဇမတိနော**တိ ဝဇ္ဇံ ဣဒန္တိ ဥပ္ပန္နမတိနော။ ဒသဝတ္ထုကာယ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ပန တဿာ ဥပနိဿယဘူတေ ဓမ္မေ စ အဝဇ္ဇဒဿိနော, ဧတိဿာ အဝဇ္ဇံ ဝဇ္ဇတော ဝဇ္ဇဉ္စ အဝဇ္ဇတော ဉတွာ ဂဟဏသင်္ခါတာယ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ သမာဒိန္နတ္တာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသမာဒါနာ သတ္တာ ဒုဂ္ဂတိံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ဒုတိယဂါထာယ ဝုတ္တဝိပရိယာယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဒေသနာဝသာနေ သဗ္ဗေပိ တေ တီသု သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ အပရာပရံ ဓမ္မံ သုဏန္တာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

တိတ္ထိယသာဝကဝတ္ထု နဝမံ။

နိရယဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဒွါဝီသတိမော ဝဂ္ဂေါ။

23. Nāgavagga

1. Attadantavatthu

Ahaṁ nāgovāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Kosambiyaṁ viharanto attānaṁ ārabbha kathesi. Vatthu Appamādavaggassa ādigāthāvaṇṇanāya vitthāritameva. Vuttaṁ hetaṁ tattha[1]—

Māgaṇḍiyā tāsaṁ kiñci kātuṁ asakkuṇitvā “samaṇassa Gotamasseva kattabbaṁ karissāmī”ti nāgarānaṁ lañjaṁ datvā “samaṇaṁ Gotamaṁ antonagaraṁ pavisitvā carantaṁ dāsakammakaraporisehi saddhiṁ akkosetvā paribhāsetvā palāpethā”ti āṇāpesi. Micchādiṭṭhikā tīsu ratanesu appasannā antonagaraṁ paviṭṭhaṁ Satthāraṁ anubandhitvā “corosi bālosi mūḷhosi thenosi oṭṭhosi goṇosi gadrabhosi nerayikosi tiracchānagatosi, natthi tuyhaṁ sugati, duggatiyeva tuyhaṁ pāṭikaṅkhā”ti dasahi akkosavatthūhi akkosanti paribhāsanti. Taṁ sutvā āyasmā Ānando Satthāraṁ etadavoca “bhante ime nāgarā amhe akkosanti paribhāsanti, ito aññattha gacchāmā”ti. Kuhiṁ Ānandāti. Aññaṁ nagaraṁ bhanteti. Tattha manussesu akkosantesu paribhāsantesu puna kattha gamissāmānandāti. Tatopi aññaṁ nagaraṁ bhanteti. Tattha manussesu akkosantesu paribhāsantesu kuhiṁ gamissāmānandāti. Tatopi aññaṁ nagaraṁ bhanteti. Ānanda na evaṁ kātuṁ vaṭṭati, yattha adhikaraṇaṁ uppannaṁ, tattheva tasmiṁ vūpasante aññattha gantuṁ vaṭṭati, ke pana te Ānanda akkosantīti. Bhante dāsakammakare upādāya sabbe akkosantīti. “Ahaṁ Ānanda saṅgāmaṁ otiṇṇahatthisadiso. Saṅgāmaṁ otiṇṇahatthino hi catūhi disāhi āgate sare sahituṁ bhāro, tatheva bahūhi dussīlehi kathitakathānaṁ sahanaṁ nāma mayhaṁ bhāro”ti vatvā attānaṁ ārabbha dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

320. “Ahaṁ nāgova saṅgāme, cāpato patitaṁ saraṁ.
Ativākyaṁ titikkhissaṁ, dussīlo hi bahujjano.

---

1. Dhammapada-Ṭṭha 1. 135 piṭṭhe.

၂၃-နာဂဝဂ္ဂ

၁-အတ္တဒန္တဝတ္ထု

အဟံ နာဂေါဝါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ကောသမ္ဗိယံ ဝိဟရန္တော အတ္တာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု အပ္ပမာဒဝဂ္ဂဿ အာဒိဂါထာဝဏ္ဏနာယ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ တတ္ထ[၁]—

မာဂဏ္ဍိယာ တာသံ ကိဉ္စိ ကာတုံ အသက္ကုဏိတွာ “သမဏဿ ဂေါတမဿေဝ ကတ္တဗ္ဗံ ကရိဿာမီ”တိ နာဂရာနံ လဉ္ဇံ ဒတွာ “သမဏံ ဂေါတမံ အန္တောနဂရံ ပဝိသိတွာ စရန္တံ ဒါသကမ္မကရပေါရိသေဟိ သဒ္ဓိံ အက္ကောသေတွာ ပရိဘာသေတွာ ပလာပေထာ”တိ အာဏာပေသိ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကာ တီသု ရတနေသု အပ္ပသန္နာ အန္တောနဂရံ ပဝိဋ္ဌံ သတ္ထာရံ အနုဗန္ဓိတွာ “စောရောသိ ဗာလောသိ မူဠှောသိ ထေနောသိ ဩဋ္ဌောသိ ဂေါဏောသိ ဂဒြဘောသိ နေရယိကောသိ တိရစ္ဆာနဂတောသိ၊ နတ္ထိ တုယှံ သုဂတိ၊ ဒုဂ္ဂတိယေဝ တုယှံ ပါဋိကင်္ခါ”တိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တိ။ တံ သုတွာ အာယသ္မာ အာနန္ဒော သတ္ထာရံ ဧတဒဝေါစ “ဘန္တေ ဣမေ နာဂရာ အမှေ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တိ၊ ဣတော အညတ္ထ ဂစ္ဆာမာ”တိ။ ကုဟိံ အာနန္ဒာတိ။ အညံ နဂရံ ဘန္တေတိ။ တတ္ထ မနုဿေသု အက္ကောသန္တေသု ပရိဘာသန္တေသု ပုန ကတ္ထ ဂမိဿာမာနန္ဒာတိ။ တတောပိ အညံ နဂရံ ဘန္တေတိ။ တတ္ထ မနုဿေသု အက္ကောသန္တေသု ပရိဘာသန္တေသု ကုဟိံ ဂမိဿာမာနန္ဒာတိ။ တတောပိ အညံ နဂရံ ဘန္တေတိ။ အာနန္ဒ န ဧဝံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ယတ္ထ အဓိကရဏံ ဥပ္ပန္နံ၊ တတ္ထေဝ တသ္မိံ ဝူပသန္တေ အညတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ကေ ပန တေ အာနန္ဒ အက္ကောသန္တီတိ။ ဘန္တေ ဒါသကမ္မကရေ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေ အက္ကောသန္တီတိ။ “အဟံ အာနန္ဒ သင်္ဂါမံ ဩတိဏ္ဏဟတ္ထိသဒိသော။ သင်္ဂါမံ ဩတိဏ္ဏဟတ္ထိနော ဟိ စတူဟိ ဒိသာဟိ အာဂတေ သရေ သဟိတုံ ဘာရော၊ တထေဝ ဗဟူဟိ ဒုဿီလေဟိ ကထိတကထာနံ သဟနံ နာမ မယှံ ဘာရော”တိ ဝတွာ အတ္တာနံ အာရဗ္ဘ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၂၀။ “အဟံ နာဂေါဝ သင်္ဂါမေ၊ စာပတော ပတိတံ သရံ။
အတိဝါကျံ တိတိက္ခိဿံ၊ ဒုဿီလော ဟိ ဗဟုဇ္ဇနော။

၁-ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၁၃၅-ပိဋ္ဌေ။

321. Dantaṁ nayanti samitiṁ, dantaṁ rājā’bhirūhati.
Danto seṭṭho manussesu, yo’tivākyaṁ titikkhati.

322. Varamassatarā dantā, ājānīyā ca sindhavā.
Kuñjarā ca mahānāgā, attadanto tato varan”ti.

Tattha **nāgovā**ti hatthī viya. **Cāpato patitan**ti dhanuto muttaṁ. **Ativākyan**ti aṭṭha-anariyavohāravasena pavattaṁ vītikkamavacanaṁ. **Titikkhissan**ti yathā saṅgāmāvacaro sudanto mahānāgo khamo sattipahārādīni cāpato muccitvā attani patite sare avihaññamāno titikkhati, evameva evarūpaṁ ativākyaṁ titikkhissaṁ, sahissāmīti attho. **Dussīlo hī**ti ayaṁ hi lokiyamahājano bahudussīlo attano attano rucivasena vācaṁ nicchāretvā ghaṭṭento carati, tattha adhivāsanaṁ ajjhupekkhanameva mama bhāro. **Samitin**ti uyyānakīḷamaṇḍalādīsu mahājanamajjhaṁ gacchantā dantameva goṇajātiṁ vā assajātiṁ vā yāne yojetvā nayanti. **Rājā**ti tathārūpeheva vāhanehi gacchanto rājāpi dantameva abhirūhati. **Manussesū**ti manussesupi catūhi ariyamaggehi danto nibbisevanova seṭṭho. **Yo’tivākyan**ti yo evarūpaṁ atikkamavacanaṁ punappunaṁ vuccamānampi titikkhati na paṭippharati na vihaññati, evarūpo danto seṭṭhoti attho.

Assatarāti vaḷavāya gadrabhena jātā. **Ājānīyā**ti yaṁ assadamasārathi kāraṇaṁ kāreti, tassa khippaṁ jānanasamatthā. **Sindhavā**ti Sindhavaraṭṭhe jātā assā. **Mahānāgā**ti kuñjarasaṅkhātā mahāhatthino. **Attadanto**ti ete assatarā ca sindhavā ca kuñjarā ca dantāva varaṁ, na adantā. Yo pana catūhi ariyamaggehi attano dantatāya attadanto nibbisevano, ayaṁ tatopi varaṁ, sabbehipi etehi uttaritaroti attho.

Desanāvasāne lañjaṁ gahetvā vīthisiṅghāṭakādīsu ṭhatvā akkosanto paribhāsanto sabbopi so mahājano sotāpattiphalādīni pāpuṇīti.

Attadantavatthu paṭhamaṁ.

၃၂၁။ ဒန္တံ နယန္တိ သမိတိံ၊ ဒန္တံ ရာဇာ’ဘိရူဟတိ။
ဒန္တော သေဋ္ဌော မနုဿေသု၊ ယော’တိဝါကျံ တိတိက္ခတိ။

၃၂၂။ ဝရမဿတရာ ဒန္တာ၊ အာဇာနီယာ စ သိန္ဓဝါ။
ကုဉ္ဇရာ စ မဟာနာဂါ၊ အတ္တဒန္တော တတော ဝရ”န္တိ။

တတ္ထ **နာဂေါဝါ**တိ ဟတ္ထီ ဝိယ။ **စာပတော ပတိတ**န္တိ ဓနုတော မုတ္တံ။ **အတိဝါကျ**န္တိ အဋ္ဌအနရိယဝေါဟာရဝသေန ပဝတ္တံ ဝီတိက္ကမဝစနံ။ **တိတိက္ခိဿ**န္တိ ယထာ သင်္ဂါမာဝစရော သုဒန္တော မဟာနာဂေါ ခမော သတ္တိပဟာရာဒီနိ စာပတော မုစ္စိတွာ အတ္တနိ ပတိတေ သရေ အဝိဟညမာနော တိတိက္ခတိ၊ ဧဝမေဝ ဧဝရူပံ အတိဝါကျံ တိတိက္ခိဿံ၊ သဟိဿာမီတိ အတ္ထော။ **ဒုဿီလော ဟီ**တိ အယံ ဟိ လောကိယမဟာဇနော ဗဟုဒုဿီလော အတ္တနော အတ္တနော ရုစိဝသေန ဝါစံ နိစ္ဆာရေတွာ ဃဋ္ဋေန္တော စရတိ၊ တတ္ထ အဓိဝါသနံ အဇ္ဈုပေက္ခနမေဝ မမ ဘာရော။ **သမိတိ**န္တိ ဥယျာနကီဠမဏ္ဍလာဒီသု မဟာဇနမဇ္ဈံ ဂစ္ဆန္တာ ဒန္တမေဝ ဂေါဏဇာတိံ ဝါ အဿဇာတိံ ဝါ ယာနေ ယောဇေတွာ နယန္တိ။ **ရာဇာ**တိ တထာရူပေဟေဝ ဝါဟနေဟိ ဂစ္ဆန္တော ရာဇာပိ ဒန္တမေဝ အဘိရူဟတိ။ **မနုဿေသူ**တိ မနုဿေသုပိ စတူဟိ အရိယမဂ္ဂေဟိ ဒန္တော နိဗ္ဗိသေဝနောဝ သေဋ္ဌော။ **ယော’တိဝါကျ**န္တိ ယော ဧဝရူပံ အတိက္ကမဝစနံ ပုနပ္ပုနံ ဝုစ္စမာနမ္ပိ တိတိက္ခတိ န ပဋိပ္ဖရတိ န ဝိဟညတိ၊ ဧဝရူပေါ ဒန္တော သေဋ္ဌောတိ အတ္ထော။

အဿတရာတိ ဝဠဝါယ ဂဒြဘေန ဇာတာ။ **အာဇာနီယာ**တိ ယံ အဿဒမသာရထိ ကာရဏံ ကာရေတိ၊ တဿ ခိပ္ပံ ဇာနနသမတ္ထာ။ **သိန္ဓဝါ**တိ သိန္ဓဝရဋ္ဌေ ဇာတာ အဿာ။ **မဟာနာဂါ**တိ ကုဉ္ဇရသင်္ခါတာ မဟာဟတ္ထိနော။ **အတ္တဒန္တော**တိ ဧတေ အဿတရာ စ သိန္ဓဝါ စ ကုဉ္ဇရာ စ ဒန္တာဝ ဝရံ၊ န အဒန္တာ။ ယော ပန စတူဟိ အရိယမဂ္ဂေဟိ အတ္တနော ဒန္တတာယ အတ္တဒန္တော နိဗ္ဗိသေဝနော၊ အယံ တတောပိ ဝရံ၊ သဗ္ဗေဟိပိ ဧတေဟိ ဥတ္တရိတရောတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ လဉ္ဇံ ဂဟေတွာ ဝီထိသိင်္ဃာဋကာဒီသု ဌတွာ အက္ကောသန္တော ပရိဘာသန္တော သဗ္ဗောပိ သော မဟာဇနော သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏီတိ။

အတ္တဒန္တဝတ္ထု ပဌမံ။

2. Hatthācariyapubbakabhikkhuvatthu

Na hi etehīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ hatthācariyapubbakaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

So kira ekadivasaṁ Aciravatīnadītīre hatthidamakaṁ "ekaṁ hatthiṁ damessāmī"ti attanā icchitaṁ kāraṇaṁ sikkhāpetuṁ asakkontaṁ disvā samīpe ṭhite bhikkhū āmantetvā āha "āvuso sace ayaṁ hatthācariyo imaṁ hatthiṁ asukaṭṭhāne nāma vijjheyya, khippameva imaṁ kāraṇaṁ sikkhāpeyyā"ti. So tassa kathaṁ sutvā tathā katvā taṁ hatthiṁ sudantaṁ damesi. Te bhikkhū taṁ pavattiṁ Satthu ārocesuṁ. Satthā taṁ bhikkhuṁ pakkosāpetvā "saccaṁ kira tayā evaṁ vuttan"ti pucchitvā "saccaṁ bhante"ti vutte vigarahitvā "kiṁ te moghapurisa hatthiyānena vā aññena vā dantena. Na hi etehi yānehi agatapubbaṁ ṭhānaṁ gantuṁ samatthā nāma atthi, attanā pana sudantena sakkā agatapubbaṁ ṭhānaṁ gantuṁ, tasmā attānameva damehi, kiṁ te etesaṁ damanenā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

323. "Na hi etehi yānehi, gaccheyya agataṁ disaṁ.
Yathā'ttanā sudantena, danto dantena gacchatī"ti.

Tassattho—yāni tāni hatthiyānādīni yānāni, na hi etehi yānehi koci puggalo supinantenapi agatapubbattā "agatan"ti saṅkhātaṁ nibbānadisaṁ tathā gaccheyya[1], yathā pubbabhāge indriyadamena aparabhāge ariyamaggabhāvanāya sudantena danto nibbisevano sappañño puggalo taṁ agatapubbaṁ disaṁ gacchati, dantabhūmiṁ pāpuṇāti. Tasmā attadamanameva tato varanti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Hatthācariyapubbakabhikkhuvatthu dutiyaṁ.

1. Nibbānadisaṁ gaccheyya (Syā)

၂-ဟတ္ထာစရိယပုဗ္ဗကဘိက္ခုဝတ္ထု

န ဟိ ဧတေဟီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဟတ္ထာစရိယပုဗ္ဗကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဧကဒိဝသံ အစိရဝတီနဒီတီရေ ဟတ္ထိဒမကံ "ဧကံ ဟတ္ထိံ ဒမေဿာမီ"တိ အတ္တနာ ဣစ္ဆိတံ ကာရဏံ သိက္ခာပေတုံ အသက္ကောန္တံ ဒိသွာ သမီပေ ဌိတေ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ အာဟ "အာဝုသော သစေ အယံ ဟတ္ထာစရိယော ဣမံ ဟတ္ထိံ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ ဝိဇ္ဈေယျ၊ ခိပ္ပမေဝ ဣမံ ကာရဏံ သိက္ခာပေယျာ"တိ။ သော တဿ ကထံ သုတွာ တထာ ကတွာ တံ ဟတ္ထိံ သုဒန္တံ ဒမေသိ။ တေ ဘိက္ခူ တံ ပဝတ္တိံ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တံ ဘိက္ခုံ ပက္ကောသာပေတွာ "သစ္စံ ကိရ တယာ ဧဝံ ဝုတ္တ"န္တိ ပုစ္ဆိတွာ "သစ္စံ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ ဝိဂရဟိတွာ "ကိံ တေ မောဃပုရိသ ဟတ္ထိယာနေန ဝါ အညေန ဝါ ဒန္တေန။ န ဟိ ဧတေဟိ ယာနေဟိ အဂတပုဗ္ဗံ ဌာနံ ဂန္တုံ သမတ္ထာ နာမ အတ္ထိ၊ အတ္တနာ ပန သုဒန္တေန သက္ကာ အဂတပုဗ္ဗံ ဌာနံ ဂန္တုံ၊ တသ္မာ အတ္တာနမေဝ ဒမေဟိ၊ ကိံ တေ ဧတေသံ ဒမနေနာ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၂၃။ "န ဟိ ဧတေဟိ ယာနေဟိ၊ ဂစ္ဆေယျ အဂတံ ဒိသံ။
ယထာ'တ္တနာ သုဒန္တေန၊ ဒန္တော ဒန္တေန ဂစ္ဆတီ"တိ။

တဿတ္ထော—ယာနိ တာနိ ဟတ္ထိယာနာဒီနိ ယာနာနိ၊ န ဟိ ဧတေဟိ ယာနေဟိ ကောစိ ပုဂ္ဂလော သုပိနန္တေနပိ အဂတပုဗ္ဗတ္တာ "အဂတ"န္တိ သင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနဒိသံ တထာ ဂစ္ဆေယျ[၁]၊ ယထာ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဣန္ဒြိယဒမေန အပရဘာဂေ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာယ သုဒန္တေန ဒန္တော နိဗ္ဗိသေဝနော သပ္ပညော ပုဂ္ဂလော တံ အဂတပုဗ္ဗံ ဒိသံ ဂစ္ဆတိ၊ ဒန္တဘူမိံ ပါပုဏာတိ။ တသ္မာ အတ္တဒမနမေဝ တတော ဝရန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဟတ္ထာစရိယပုဗ္ဗကဘိက္ခုဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၁-နိဗ္ဗာနဒိသံ ဂစ္ဆေယျ (သျာ)

3. Parijiṇṇabrāhmaṇaputtavatthu

Dhanapāloti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Sāvatthiyaṁ viharanto aññatarassa Parijiṇṇabrāhmaṇassa putte ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kireko brāhmaṇo aṭṭhasatasahassavibhavo vayappattānaṁ catunnaṁ puttānaṁ āvāhaṁ katvā cattāri satasahassāni adāsi. Athassa brāhmaṇiyā kālakatāya puttā sammantayiṁsu "sace ayaṁ aññaṁ brāhmaṇiṁ ānessati, tassā kucchiyaṁ nibbattānaṁ vasena kulasantakaṁ[1] bhijjissati, handa naṁ mayaṁ saṅgaṇhissāmā"ti te taṁ paṇītehi ghāsacchādanādīhi upaṭṭhahantā hatthapādasambāhanādīni karontā upaṭṭhahitvā ekadivasamassa divā niddāyitvā vuṭṭhitassa hatthapāde sambāhantā pāṭiyekkaṁ gharāvāse ādīnavaṁ vatvā "mayaṁ tumhe iminā nīhārena yāvajīvaṁ upaṭṭhahissāma, sesadhanampi no dethā"ti yāciṁsu. Brāhmaṇo puna ekekassa satasahassaṁ datvā attano nivatthapārupanamattaṁ ṭhapetvā sabbaṁ upabhogaparibhogaṁ cattāro koṭṭhāse katvā niyyādesi. Taṁ jeṭṭhaputto katipāhaṁ upaṭṭhahi. Atha naṁ ekadivasaṁ nhatvā āgacchantaṁ dvārakoṭṭhake ṭhatvā[2] suṇhā evamāha "kiṁ tayā jeṭṭhaputtassa sataṁ vā sahassaṁ vā atirekaṁ dinnaṁ atthi, nanu sabbesaṁ dve dve satasahassāni dinnāni, kiṁ sesaputtānaṁ gharassa maggaṁ na jānāsī"ti. Sopi "nassa vasalī"ti kujjhitvā aññassa gharaṁ agamāsi. Tatopi katipāhaccayena imināva upāyena palāpito aññassāti evaṁ ekagharampi[3] pavesanaṁ alabhamāno paṇḍaraṅgapabbajjaṁ pabbajitvā bhikkhāya caranto kālānamaccayena jarājiṇṇo dubbhojanadukkhaseyyāhi[4] milātasarīro bhikkhāya caranto āgamma pīṭhikāya nipanno niddaṁ okkamitvā uṭṭhāya nisinno attānaṁ oloketvā puttesu attano patiṭṭhaṁ apassanto cintesi "samaṇo kira Gotamo abbhākuṭiko uttānamukho sukhasambhāso paṭisanthārakusalo, sakkā samaṇaṁ Gotamaṁ upasaṅkamitvā paṭisanthāraṁ labhitun"ti. So nivāsanapārupanaṁ saṇṭhāpetvā bhikkhabhājanaṁ gahetvā daṇḍamādāya Bhagavato santikaṁ agamāsi. Vuttampi cetaṁ[5]—

1. Kulaṁ (Sī, Syā) 2. Katvā (Sī) 3. Ekagharepi (Sī, Syā)
4. Dubbhojanadukkhaseyyādīhi (Sī) 5. Saṁ 1. 178 piṭṭhe.

၃-ပရိဇိဏ္ဏဗြာဟ္မဏပုတ္တဝတ္ထု

ဓနပါလောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ သာဝတ္ထိယံ ဝိဟရန္တော အညတရဿ ပရိဇိဏ္ဏဗြာဟ္မဏဿ ပုတ္တေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော ဗြာဟ္မဏော အဋ္ဌသတသဟဿဝိဘဝေါ ဝယပ္ပတ္တာနံ စတုန္နံ ပုတ္တာနံ အာဝါဟံ ကတွာ စတ္တာရိ သတသဟဿာနိ အဒါသိ။ အထဿ ဗြာဟ္မဏိယာ ကာလကတာယ ပုတ္တာ သမ္မန္တယိံသု "သစေ အယံ အညံ ဗြာဟ္မဏိံ အာနေဿတိ၊ တဿာ ကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တာနံ ဝသေန ကုလသန္တကံ[၁] ဘိဇ္ဇိဿတိ၊ ဟန္ဒ နံ မယံ သင်္ဂဏှိဿာမာ"တိ တေ တံ ပဏီတေဟိ ဃာသစ္ဆာဒနာဒီဟိ ဥပဋ္ဌဟန္တာ ဟတ္ထပါဒသမ္ဗာဟနာဒီနိ ကရောန္တာ ဥပဋ္ဌဟိတွာ ဧကဒိဝသမဿ ဒိဝါ နိဒ္ဒါယိတွာ ဝုဋ္ဌိတဿ ဟတ္ထပါဒေ သမ္ဗာဟန္တာ ပါဋိယေက္ကံ ဃရာဝါသေ အာဒီနဝံ ဝတွာ "မယံ တုမှေ ဣမိနာ နီဟာရေန ယာဝဇီဝံ ဥပဋ္ဌဟိဿာမ၊ သေသဓနမ္ပိ နော ဒေထာ"တိ ယာစိံသု။ ဗြာဟ္မဏော ပုန ဧကေကဿ သတသဟဿံ ဒတွာ အတ္တနော နိဝတ္ထပါရုပနမတ္တံ ဌပေတွာ သဗ္ဗံ ဥပဘောဂပရိဘောဂံ စတ္တာရော ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ နိယျာဒေသိ။ တံ ဇေဋ္ဌပုတ္တော ကတိပါဟံ ဥပဋ္ဌဟိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ နှတွာ အာဂစ္ဆန္တံ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ဌတွာ[၂] သုဏှာ ဧဝမာဟ "ကိံ တယာ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ အတိရေကံ ဒိန္နံ အတ္ထိ၊ နနု သဗ္ဗေသံ ဒွေ ဒွေ သတသဟဿာနိ ဒိန္နာနိ၊ ကိံ သေသပုတ္တာနံ ဃရဿ မဂ္ဂံ န ဇာနာသီ"တိ။ သောပိ "နဿ ဝသလီ"တိ ကုဇ္ဈိတွာ အညဿ ဃရံ အဂမာသိ။ တတောပိ ကတိပါဟစ္စယေန ဣမိနာဝ ဥပါယေန ပလာပိတော အညဿာတိ ဧဝံ ဧကဃရမ္ပိ[၃] ပဝေသနံ အလဘမာနော ပဏ္ဍရင်္ဂပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ ဘိက္ခာယ စရန္တော ကာလာနမစ္စယေန ဇရာဇိဏ္ဏော ဒုဗ္ဘောဇနဒုက္ခသေယျာဟိ[၄] မိလာတသရီရော ဘိက္ခာယ စရန္တော အာဂမ္မ ပီဌိကာယ နိပန္နော နိဒ္ဒံ ဩက္ကမိတွာ ဥဋ္ဌာယ နိသိန္နော အတ္တာနံ ဩလောကေတွာ ပုတ္တေသု အတ္တနော ပတိဋ္ဌံ အပဿန္တော စိန္တေသိ "သမဏော ကိရ ဂေါတမော အဗ္ဘာကုဋိကော ဥတ္တာနမုခေါ သုခသမ္ဘာသော ပဋိသန္ထာရကုသလော၊ သက္ကာ သမဏံ ဂေါတမံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဋိသန္ထာရံ လဘိတု"န္တိ။ သော နိဝါသနပါရုပနံ သဏ္ဌာပေတွာ ဘိက္ခဘာဇနံ ဂဟေတွာ ဒဏ္ဍမာဒါယ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဝုတ္တမ္ပိ စေတံ[၅]—

၁-ကုလံ (သီ၊ သျာ) ၂-ကတွာ (သီ) ၃-ဧကဃရေပိ (သီ၊ သျာ)
၄-ဒုဗ္ဘောဇနဒုက္ခသေယျာဒီဟိ (သီ) ၅-သံ ၁-၁၇၈-ပိဋ္ဌေ။

Atha kho aññataro brāhmaṇamahāsālo lūkho lūkhapāvuraṇo yena Bhagavā tenupasaṅkami, upasaṅkamitvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā ekamantaṁ nisinnena tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā etadavoca “kinnu tvaṁ brāhmaṇa lūkho lūkhapāvuraṇo”ti. Idha me bho Gotama cattāro puttā, te maṁ dārehi saṁpuccha gharā nikkhāmentīti. Tena hi tvaṁ brāhmaṇa imā gāthāyo pariyāpuṇitvā sabhāyaṁ mahājanakāye sannipatite puttesu ca sannisinnesu bhāsassu—

“Yehi jātehi nandissaṁ, yesañca bhavamicchisaṁ.
Te maṁ dārehi saṁpuccha, sāva vārenti sūkaraṁ.

Asantā kira maṁ jammā, tāta tātāti bhāsare.
Rakkhasā puttarūpena, te jahanti vayogataṁ.

Assova jiṇṇo nibbhogo, khādanā apanīyati.
Bālakānaṁ pitā thero, parāgāresu bhikkhati.

Daṇḍova kira me seyyo, yañce puttā anassavā.
Caṇḍampi goṇaṁ vāreti, atho caṇḍampi kukkuraṁ.

Andhakāre pure hoti, gambhīre gādhamedhati.
Daṇḍassa ānubhāvena, khalitvā patitiṭṭhatī”ti[1].

So Bhagavato santike tā gāthāyo uggaṇhitvā tathārūpe brāhmaṇānaṁ samāgamadivase sabbālaṅkārapaṭimaṇḍitesu puttesu taṁ sabhaṁ ogāhitvā brāhmaṇānaṁ majjhe mahārahesu āsanesu nisinnesu “ayaṁ me kālo”ti sabhāya majjhe pavisitvā hatthaṁ ukkhipitvā “ahaṁ bho tumhākaṁ gāthāyo bhāsitukāmo, suṇissathā”ti vatvā “bhāsassu brāhmaṇa, suṇomā”ti vutte ṭhitakova abhāsi. Tena ca samayena manussānaṁ vattaṁ hoti “yo mātāpitūnaṁ santakaṁ khādanto mātāpitaro na poseti, so māretabbo”ti. Tasmā te brāhmaṇaputtā pitu pādesu patitvā “jīvitaṁ no tāta dethā”ti yāciṁsu. So pitu hadayamudutāya “mā me bho puttake vināsayittha, posessanti man”ti āha. Athassa putte manussā āhaṁsu “sace

1. Saṁ 1. 178 piṭṭhe.

အထ ခေါ အညတရော ဗြာဟ္မဏမဟာသာလော လူခေါ လူခပါဝုရဏော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ၊ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ ဧကမန္တံ နိသိန္နေန တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ ဧတဒဝေါစ “ကိန္နု တွံ ဗြာဟ္မဏ လူခေါ လူခပါဝုရဏော”တိ။ ဣဓ မေ ဘော ဂေါတမ စတ္တာရော ပုတ္တာ၊ တေ မံ ဒါရေဟိ သံပုစ္ဆ ဃရာ နိက္ခာမေန္တီတိ။ တေန ဟိ တွံ ဗြာဟ္မဏ ဣမာ ဂါထာယော ပရိယာပုဏိတွာ သဘာယံ မဟာဇနကာယေ သန္နိပတိတေ ပုတ္တေသု စ သန္နိသိန္နေသု ဘာသဿု—

“ယေဟိ ဇာတေဟိ နန္ဒိဿံ၊ ယေသဉ္စ ဘဝမိစ္ဆိသံ။
တေ မံ ဒါရေဟိ သံပုစ္ဆ၊ သာဝ ဝါရေန္တိ သူကရံ။

အသန္တာ ကိရ မံ ဇမ္မာ၊ တာတ တာတာတိ ဘာသရေ။
ရက္ခသာ ပုတ္တရူပေန၊ တေ ဇဟန္တိ ဝယောဂတံ။

အဿောဝ ဇိဏ္ဏော နိဗ္ဘောဂေါ၊ ခါဒနာ အပနီယတိ။
ဗာလကာနံ ပိတာ ထေရော၊ ပရာဂါရေသု ဘိက္ခတိ။

ဒဏ္ဍောဝ ကိရ မေ သေယျော၊ ယဉ္စေ ပုတ္တာ အနဿဝါ။
စဏ္ဍမ္ပိ ဂေါဏံ ဝါရေတိ၊ အထော စဏ္ဍမ္ပိ ကုက္ကုရံ။

အန္ဓကာရေ ပုရေ ဟောတိ၊ ဂမ္ဘီရေ ဂါဓမေဓတိ။
ဒဏ္ဍဿ အာနုဘာဝေန၊ ခလိတွာ ပတိတိဋ္ဌတီ”တိ[၁]။

သော ဘဂဝတော သန္တိကေ တာ ဂါထာယော ဥဂ္ဂဏှိတွာ တထာရူပေ ဗြာဟ္မဏာနံ သမာဂမဒိဝသေ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတေသု ပုတ္တေသု တံ သဘံ ဩဂါဟိတွာ ဗြာဟ္မဏာနံ မဇ္ဈေ မဟာရဟေသု အာသနေသု နိသိန္နေသု “အယံ မေ ကာလော”တိ သဘာယ မဇ္ဈေ ပဝိသိတွာ ဟတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာ “အဟံ ဘော တုမှာကံ ဂါထာယော ဘာသိတုကာမော၊ သုဏိဿထာ”တိ ဝတွာ “ဘာသဿု ဗြာဟ္မဏ၊ သုဏောမာ”တိ ဝုတ္တေ ဌိတကောဝ အဘာသိ။ တေန စ သမယေန မနုဿာနံ ဝတ္တံ ဟောတိ “ယော မာတာပိတူနံ သန္တကံ ခါဒန္တော မာတာပိတရော န ပေါသေတိ၊ သော မာရေတဗ္ဗော”တိ။ တသ္မာ တေ ဗြာဟ္မဏပုတ္တာ ပိတု ပါဒေသု ပတိတွာ “ဇီဝိတံ နော တာတ ဒေထာ”တိ ယာစိံသု။ သော ပိတု ဟဒယမုဒုတာယ “မာ မေ ဘော ပုတ္တကေ ဝိနာသယိတ္ထ၊ ပေါသေဿန္တိ မ”န္တိ အာဟ။ အထဿ ပုတ္တေ မနုဿာ အာဟံသု “သစေ

၁-သံ ၁-၁၇၈-ပိဋ္ဌေ။

bho ajja paṭṭhāya pitaraṁ na sammā paṭijaggissatha, ghātessāma vo”ti. Te bhītā pitaraṁ pīṭhe nisīdāpetvā sayaṁ ukkhipitvā gehaṁ netvā sarīraṁ telena abbhañjitvā ubbaṭṭetvā gandhacuṇṇādīhi nhāpetvā brāhmaṇiyo pakkosāpetvā “ajja paṭṭhāya amhākaṁ pitaraṁ sammā paṭijaggatha, sace tumhe pamādaṁ āpajjissatha, niggaṇhissāma vo”ti vatvā paṇītabhojanaṁ bhojesuṁ.

Brāhmaṇo subhojanañca sukhaseyyañca āgamma katipāhaccayena sañjātabalo pīṇindriyo attabhāvaṁ oloketvā “ayaṁ me sampatti samaṇaṁ Gotamaṁ nissāya laddhā”ti paṇṇākāratthāya ekaṁ dussayugaṁ ādāya Bhagavato santikaṁ gantvā katapaṭisanthāro ekamantaṁ nisinno taṁ dussayugaṁ Bhagavato pādamūle ṭhapetvā “mayaṁ bho Gotama brāhmaṇā nāma ācariyassa ācariyadhanaṁ pariyesāma, paṭiggaṇhātu me bhavaṁ Gotamo ācariyo ācariyadhanan”ti āha. Bhagavā tassa anukampāya taṁ paṭiggahetvā dhammaṁ desesi. Desanāvasāne brāhmaṇo saraṇesu patiṭṭhāya evamāha “bho Gotama mayhaṁ puttehi cattāri dhuvabhattāni dinnāni, tato ahaṁ dve tumhākaṁ dammī”ti. Atha naṁ Satthā “kalyāṇaṁ brāhmaṇa, mayaṁ pana ruccanaṭṭhānameva gamissāmā”ti vatvā uyyojesi. Brāhmaṇo gharaṁ gantvā putte āha “tātā samaṇo Gotamo mayhaṁ sahāyo, tassa me dve dhuvabhattāni dinnāni, tumhe tasmiṁ sampatte mā pamajjitthā”ti. Te “sādhū”ti sampaṭicchiṁsu.

Satthā punadivase piṇḍāya caranto jeṭṭhaputtassa gharadvāraṁ agamāsi. So Satthāraṁ disvā pattamādāya gharaṁ pavesetvā mahārahe pallaṅke nisīdāpetvā paṇītabhojanamadāsi. Satthā punadivase itarassa itarassāti paṭipāṭiyā sabbesaṁ gharāni agamāsi. Sabbe te tatheva sakkāraṁ akaṁsu. Ekadivasaṁ jeṭṭhaputto maṅgale paccupaṭṭhite pitaraṁ āha “tāta kassa maṅgalaṁ demā”ti. Nāhaṁ aññe jānāmi, samaṇo Gotamo mayhaṁ sahāyoti. Tena hi taṁ svātanāya pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ nimantethāti. Brāhmaṇo tathā akāsi. Satthā punadivase saparivāro tassa gehaṁ agamāsi. So haritupalitte sabbālaṅkārapaṭimaṇḍite gehe Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nisīdāpetvā

ဘော အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ ပိတရံ န သမ္မာ ပဋိဇဂ္ဂိဿထ၊ ဃာတေဿာမ ဝေါ”တိ။ တေ ဘီတာ ပိတရံ ပီဌေ နိသီဒါပေတွာ သယံ ဥက္ခိပိတွာ ဂေဟံ နေတွာ သရီရံ တေလေန အဗ္ဘဉ္ဇိတွာ ဥဗ္ဗဋ္ဋေတွာ ဂန္ဓစုဏ္ဏာဒီဟိ နှာပေတွာ ဗြာဟ္မဏိယော ပက္ကောသာပေတွာ “အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ အမှာကံ ပိတရံ သမ္မာ ပဋိဇဂ္ဂထ၊ သစေ တုမှေ ပမာဒံ အာပဇ္ဇိဿထ၊ နိဂ္ဂဏှိဿာမ ဝေါ”တိ ဝတွာ ပဏီတဘောဇနံ ဘောဇေသုံ။

ဗြာဟ္မဏော သုဘောဇနဉ္စ သုခသေယျဉ္စ အာဂမ္မ ကတိပါဟစ္စယေန သဉ္ဇာတဗလော ပီဏိန္ဒြိယော အတ္တဘာဝံ ဩလောကေတွာ “အယံ မေ သမ္ပတ္တိ သမဏံ ဂေါတမံ နိဿာယ လဒ္ဓါ”တိ ပဏ္ဏာကာရတ္ထာယ ဧကံ ဒုဿယုဂံ အာဒါယ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂန္တွာ ကတပဋိသန္ထာရော ဧကမန္တံ နိသိန္နော တံ ဒုဿယုဂံ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ ဌပေတွာ “မယံ ဘော ဂေါတမ ဗြာဟ္မဏာ နာမ အာစရိယဿ အာစရိယဓနံ ပရိယေသာမ၊ ပဋိဂ္ဂဏှာတု မေ ဘဝံ ဂေါတမော အာစရိယော အာစရိယဓန”န္တိ အာဟ။ ဘဂဝါ တဿ အနုကမ္ပာယ တံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေသနာဝသာနေ ဗြာဟ္မဏော သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ ဧဝမာဟ “ဘော ဂေါတမ မယှံ ပုတ္တေဟိ စတ္တာရိ ဓုဝဘတ္တာနိ ဒိန္နာနိ၊ တတော အဟံ ဒွေ တုမှာကံ ဒမ္မီ”တိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ကလျာဏံ ဗြာဟ္မဏ၊ မယံ ပန ရုစ္စနဋ္ဌာနမေဝ ဂမိဿာမာ”တိ ဝတွာ ဥယျောဇေသိ။ ဗြာဟ္မဏော ဃရံ ဂန္တွာ ပုတ္တေ အာဟ “တာတာ သမဏော ဂေါတမော မယှံ သဟာယော၊ တဿ မေ ဒွေ ဓုဝဘတ္တာနိ ဒိန္နာနိ၊ တုမှေ တသ္မိံ သမ္ပတ္တေ မာ ပမဇ္ဇိတ္ထာ”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။

သတ္ထာ ပုနဒိဝသေ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ ဃရဒွါရံ အဂမာသိ။ သော သတ္ထာရံ ဒိသွာ ပတ္တမာဒါယ ဃရံ ပဝေသေတွာ မဟာရဟေ ပလ္လင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ ပဏီတဘောဇနမဒါသိ။ သတ္ထာ ပုနဒိဝသေ ဣတရဿ ဣတရဿာတိ ပဋိပါဋိယာ သဗ္ဗေသံ ဃရာနိ အဂမာသိ။ သဗ္ဗေ တေ တထေဝ သက္ကာရံ အကံသု။ ဧကဒိဝသံ ဇေဋ္ဌပုတ္တော မင်္ဂလေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ ပိတရံ အာဟ “တာတ ကဿ မင်္ဂလံ ဒေမာ”တိ။ နာဟံ အညေ ဇာနာမိ၊ သမဏော ဂေါတမော မယှံ သဟာယောတိ။ တေန ဟိ တံ သွာတနာယ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ နိမန္တေထာတိ။ ဗြာဟ္မဏော တထာ အကာသိ။ သတ္ထာ ပုနဒိဝသေ သပရိဝါရော တဿ ဂေဟံ အဂမာသိ။ သော ဟရိတုပလိတ္တေ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတေ ဂေဟေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိသီဒါပေတွာ

appodakamadhupāyasena ceva paṇītena khādanīyena ca parivisi. Antarābhattasmiṁyeva brāhmaṇassa cattāro puttā Satthu santike nisīditvā āhaṁsu “bho Gotama mayaṁ amhākaṁ pitaraṁ paṭijaggāma na pamajjāma, passathimassa attabhāvan”ti.

Satthā “kalyāṇaṁ vo kataṁ, mātāpituposanaṁ nāma porāṇakapaṇḍitānaṁ āciṇṇamevā”ti vatvā “tassa nāgassa vippavāsena, virūḷhā sallakī ca kuṭajā cā”ti imaṁ ekādasanipāte **Mātuposakanāgarājajātakaṁ**[1] vitthārena kathetvā imaṁ gāthaṁ abhāsi—

324. “Dhanapālo nāma kuñjaro,
Kaṭukabhedano dunnivārayo.
Baddho kabaḷaṁ na bhuñjati,
Sumarati nāgavanassa kuñjaro”ti.

Tattha **Dhanapālonāmā**ti tadā Kāsikaraññā hatthācariyaṁ pesetvā ramaṇīye nāgavane gāhāpitassa hatthino etaṁ nāmaṁ. **Kaṭukabhedano**ti tikhiṇamado. Hatthīnaṁ hi madakāle kaṇṇacūḷikā pabhijjanti, pakatiyāpi hatthino tasmiṁ kāle aṅkuse vā kuntatomare vā[2] na gaṇenti, caṇḍā bhavanti. So pana aticaṇḍoyeva. Tena vuttaṁ **kaṭukabhedano dunnivārayoti**. **Baddho kabaḷaṁ na bhuñjatī**ti so baddho hatthisālaṁ pana netvā vicitrasāṇiyā parikkhipāpetvā katagandhaparibhaṇḍāya upari baddhavicitravitānāya bhūmiyā ṭhapito raññā rājārahena nānaggarasena bhojanena upaṭṭhāpitopi kiñci bhuñjituṁ na icchi, tamatthaṁ[3] sandhāya “baddho kabaḷaṁ na bhuñjatī”ti vuttaṁ. **Sumarati nāgavanassā**ti so ramaṇīyaṁ me vasanaṭṭhānanti nāgavanaṁ sarati. “Mātā pana me araññe puttaviyogena dukkhappattā ahosi, mātāpitu-upaṭṭhānadhammo na me pūrati[4], kiṁ me iminā bhojanenā”ti dhammikaṁ[5] mātāpitu-upaṭṭhānadhammameva sari. Taṁ pana yasmā tasmiṁ nāgavaneyeva ṭhito sakkā pūretuṁ, tena vuttaṁ **sumarati nāgavanassa kuñjaro**ti. Satthari imaṁ attano

1. Khu 4. 399; Khu 5. 226 piṭṭhesu. 2. Aṅkusaṁ vā tunnaṁ vā tomaraṁ vā (Syā)
3. Hatthisālaṁ pavisitamattaṁ pana (Syā, Ka)
4. Mātupaṭṭhānadhamme na pūrente (Sī), mātāpitu-upaṭṭhānadhammameva pūreti (Syā)
5. Dhammikattā (Sī)

အပ္ပေါဒကမဓုပါယာသေန စေဝ ပဏီတေန ခါဒနီယေန စ ပရိဝိသိ။ အန္တရာဘတ္တသ္မိံယေဝ ဗြာဟ္မဏဿ စတ္တာရော ပုတ္တာ သတ္ထု သန္တိကေ နိသီဒိတွာ အာဟံသု “ဘော ဂေါတမ မယံ အမှာကံ ပိတရံ ပဋိဇဂ္ဂါမ န ပမဇ္ဇာမ၊ ပဿထိမဿ အတ္တဘာဝ”န္တိ။

သတ္ထာ “ကလျာဏံ ဝေါ ကတံ၊ မာတာပိတုပေါသနံ နာမ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာနံ အာစိဏ္ဏမေဝါ”တိ ဝတွာ “တဿ နာဂဿ ဝိပ္ပဝါသေန၊ ဝိရူဠှာ သလ္လကီ စ ကုဋဇာ စာ”တိ ဣမံ ဧကာဒသနိပါတေ **မာတုပေါသကနာဂရာဇဇာတကံ**[၁] ဝိတ္ထာရေန ကထေတွာ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ—

၃၂၄။ “ဓနပါလော နာမ ကုဉ္ဇရော၊
ကဋုကဘေဒနော ဒုန္နိဝါရယော။
ဗဒ္ဓေါ ကဗဠံ န ဘုဉ္ဇတိ၊
သုမရတိ နာဂဝနဿ ကုဉ္ဇရော”တိ။

တတ္ထ **ဓနပါလော နာမာ**တိ တဒါ ကာသိကရညာ ဟတ္ထာစရိယံ ပေသေတွာ ရမဏီယေ နာဂဝနေ ဂါဟာပိတဿ ဟတ္ထိနော ဧတံ နာမံ။ **ကဋုကဘေဒနော**တိ တိခိဏမဒေါ။ ဟတ္ထီနံ ဟိ မဒကာလေ ကဏ္ဏစူဠိကာ ပဘိဇ္ဇန္တိ၊ ပကတိယာပိ ဟတ္ထိနော တသ္မိံ ကာလေ အင်္ကုသေ ဝါ ကုန္တတောမရေ ဝါ[၂] န ဂဏေန္တိ၊ စဏ္ဍာ ဘဝန္တိ။ သော ပန အတိစဏ္ဍောယေဝ။ တေန ဝုတ္တံ **ကဋုကဘေဒနော ဒုန္နိဝါရယော**တိ။ **ဗဒ္ဓေါ ကဗဠံ န ဘုဉ္ဇတီ**တိ သော ဗဒ္ဓေါ ဟတ္ထိသာလံ ပန နေတွာ ဝိစိတြသာဏိယာ ပရိက္ခိပါပေတွာ ကတဂန္ဓပရိဘဏ္ဍာယ ဥပရိ ဗဒ္ဓဝိစိတြဝိတာနာယ ဘူမိယာ ဌပိတော ရညာ ရာဇာရဟေန နာနဂ္ဂရသေန ဘောဇနေန ဥပဋ္ဌာပိတောပိ ကိဉ္စိ ဘုဉ္ဇိတုံ န ဣစ္ဆိ၊ တမတ္ထံ[၃] သန္ဓာယ “ဗဒ္ဓေါ ကဗဠံ န ဘုဉ္ဇတီ”တိ ဝုတ္တံ။ **သုမရတိ နာဂဝနဿာ**တိ သော ရမဏီယံ မေ ဝသနဋ္ဌာနန္တိ နာဂဝနံ သရတိ။ “မာတာ ပန မေ အရညေ ပုတ္တဝိယောဂေန ဒုက္ခပ္ပတ္တာ အဟောသိ၊ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနဓမ္မော န မေ ပူရတိ[၄]၊ ကိံ မေ ဣမိနာ ဘောဇနေနာ”တိ ဓမ္မိကံ[၅] မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနဓမ္မမေဝ သရိ။ တံ ပန ယသ္မာ တသ္မိံ နာဂဝနေယေဝ ဌိတော သက္ကာ ပူရေတုံ၊ တေန ဝုတ္တံ **သုမရတိ နာဂဝနဿ ကုဉ္ဇရော**တိ။ သတ္ထရိ ဣမံ အတ္တနော

၁-ခု ၄-၃၉၉၊ ခု ၅-၂၂၆-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-အင်္ကုသံ ဝါ တုန္နံ ဝါ တောမရံ ဝါ (သျာ)
၃-ဟတ္ထိသာလံ ပဝိသိတမတ္တံ ပန (သျာ၊ က)
၄-မာတုပဋ္ဌာနဓမ္မေ န ပူရေန္တေ (သီ)၊ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနဓမ္မမေဝ ပူရေတိ (သျာ) ၅-ဓမ္မိကတ္တာ (သီ)

pubbacariyaṁ ānetvā kathente kathenteyeva sabbepi te assudhārā pavattetvā muduhadayā ohitasotā bhaviṁsu. Atha nesaṁ Bhagavā sappāyaṁ viditvā saccāni pakāsetvā dhammaṁ desesi.

Desanāvasāne saddhiṁ puttehi ceva suṇisāhi ca brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhahīti.

Parijiṇṇabrāhmaṇaputtavatthu tatiyaṁ.

---

4. Pasenadikosalavatthu

Middhī yadā hotīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto rājānaṁ Pasenadikosalaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye rājā taṇḍuladoṇassa odanaṁ tadupiyena[1] sūpabyañjanena bhuñjati. So ekadivasaṁ bhuttapātarāso bhattasammadaṁ avinodetvāva Satthu santikaṁ gantvā kilantarūpo ito cito ca samparivattati, niddāya abhibhuyyamānopi ujukaṁ nipajjituṁ[2] asakkonto ekamantaṁ nisīdi. Atha naṁ Satthā āha "kiṁ mahārāja avissamitvāva āgatosī"ti. Āma bhante, bhuttakālato paṭṭhāya me mahādukkhaṁ hotīti. Atha naṁ Satthā "mahārāja atibahubhojanaṁ evaṁ dukkhaṁ hotī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

325. "Middhī yadā hoti mahagghaso ca,
Niddāyitā samparivattasāyī.
Mahāvarāhova nivāpapuṭṭho,
Punappunaṁ gabbhamupeti mando"ti.

Tattha **middhī**ti thinamiddhābhibhūto. **Mahagghaso cā**ti mahābhojano āharahatthaka-alaṁsāṭakatatravaṭṭakakākamāsakabhuttavamitakānaṁ aññataro viya. **Nivāpapuṭṭho**ti kuṇḍakādinā sūkarabhattena puṭṭho. Gharasūkaro hi daharakālato paṭṭhāya posiyamāno thūlasarīrakāle gehā bahi nikkhamituṁ alabhanto heṭṭhāmañcādīsu

1. Tadanurūpena (Sī, Ka) 2. Nisīdituṁ (Sī)

ပုဗ္ဗစရိယံ အာနေတွာ ကထေန္တေ ကထေန္တေယေဝ သဗ္ဗေပိ တေ အဿုဓာရာ ပဝတ္တေတွာ မုဒုဟဒယာ ဩဟိတသောတာ ဘဝိံသု။ အထ နေသံ ဘဂဝါ သပ္ပါယံ ဝိဒိတွာ သစ္စာနိ ပကာသေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ။

ဒေသနာဝသာနေ သဒ္ဓိံ ပုတ္တေဟိ စေဝ သုဏိသာဟိ စ ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။

ပရိဇိဏ္ဏဗြာဟ္မဏပုတ္တဝတ္ထု တတိယံ။

၄-ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု

မိဒ္ဓီ ယဒါ ဟောတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ရာဇာနံ ပသေနဒိကောသလံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ရာဇာ တဏ္ဍုလဒေါဏဿ ဩဒနံ တဒုပိယေန[1] သူပဗျဉ္ဇနေန ဘုဉ္ဇတိ။ သော ဧကဒိဝသံ ဘုတ္တပါတရာသော ဘတ္တသမ္မဒံ အဝိနောဒေတွာဝ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ကိလန္တရူပေါ ဣတော စိတော စ သမ္ပရိဝတ္တတိ၊ နိဒ္ဒါယ အဘိဘုယျမာနောပိ ဥဇုကံ နိပဇ္ဇိတုံ[2] အသက္ကောန္တော ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ "ကိံ မဟာရာဇ အဝိဿမိတွာဝ အာဂတောသီ"တိ။ အာမ ဘန္တေ, ဘုတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ မေ မဟာဒုက္ခံ ဟောတီတိ။ အထ နံ သတ္ထာ "မဟာရာဇ အတိဗဟုဘောဇနံ ဧဝံ ဒုက္ခံ ဟောတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၂၅။ "မိဒ္ဓီ ယဒါ ဟောတိ မဟဂ္ဃသော စ၊
နိဒ္ဒါယိတာ သမ္ပရိဝတ္တသာယီ။
မဟာဝရာဟောဝ နိဝါပပုဋ္ဌော၊
ပုနပ္ပုနံ ဂဗ္ဘမုပေတိ မန္ဒော"တိ။

တတ္ထ **မိဒ္ဓီ**တိ ထိနမိဒ္ဓါဘိဘူတော။ **မဟဂ္ဃသော စာ**တိ မဟာဘောဇနော အာဟရဟတ္ထကအလံသာဋကတတြဝဋ္ဋကကာကမာသကဘုတ္တဝမိတကာနံ အညတရော ဝိယ။ **နိဝါပပုဋ္ဌော**တိ ကုဏ္ဍကာဒိနာ သူကရဘတ္တေန ပုဋ္ဌော။ ဃရသူကရော ဟိ ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ ပေါသိယမာနော ထူလသရီရကာလေ ဂေဟာ ဗဟိ နိက္ခမိတုံ အလဘန္တော ဟေဋ္ဌာမဉ္စာဒီသု

၁-တဒနုရူပေန (သီ၊ က) ၂-နိသီဒိတုံ (သီ)

samparivattitvā assasanto passasanto sayateva. Idaṁ vuttaṁ hoti—yadā puriso middhī ca hoti mahagghaso ca, nivāpapuṭṭho mahāvarāho viya ca aññena iriyāpathena yāpetuṁ[1] asakkonto niddāyanasīlo samparivattasāyī, tadā so “aniccaṁ dukkhaṁ anattā”ti tīṇi lakkhaṇāni manasi kātuṁ na sakkoti. Tesaṁ amanasikārā mandapañño punappunaṁ gabbhamupeti, gabbhavāsato na parimuccatīti. Desanāvasāne Satthā rañño upakāravasena—

“Manujassa sadā satīmato, mattaṁ jānato laddhabhojane.
Tanukassa bhavanti vedanā, saṇikaṁ jīrati āyu pālayan”ti[2]—

Imaṁ gāthaṁ vatvā Uttaramāṇavaṁ uggaṇhāpetvā “imaṁ gāthaṁ rañño bhojanavelāya pavedeyyāsi[3], iminā upāyena bhojanaṁ parihāpeyyāsī”ti upāyaṁ ācikkhi, so tathā akāsi. Rājā aparena samayena nāḷikodanaparamatāya saṇṭhito susallahukasarīro sukhappatto Satthari uppannavissāso sattāhaṁ asadisadānaṁ pavattesi. Dānānumodanāya mahājano mahantaṁ visesaṁ pāpuṇīti.

Pasenadikosalavatthu catutthaṁ.

---

5. Sānusāmaṇeravatthu

Idaṁ pureti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sānuṁ nāma sāmaṇeraṁ ārabbha kathesi.

So kira ekissā upāsikāya ekaputtako ahosi. Atha naṁ sā daharakāleyeva pabbājesi. So pabbajitakālato paṭṭhāya sīlavā-ahosi vattasampanno, ācariyupajjhāya-āgantukānaṁ vattaṁ katameva hoti. Māsassa aṭṭhame divase[4] pātova uṭṭhāya udakamāḷake udakaṁ upaṭṭhāpetvā dhammassavanaggaṁ sammajjitvā āsanaṁ paññāpetvā dīpaṁ jāletvā madhurassarena dhammassavanaṁ ghoseti. Bhikkhū tassa thāmaṁ

1. Ṭhātuṁ (Sī) 2. Saṁ 1. 82 piṭṭhe.
3. Vadeyyāsi (Sī, Syā) 4. Aṭṭha divase (Sī, Syā) Aṁ-Ṭṭha 1. 280 piṭṭhe passitabbaṁ.

သမ္ပရိဝတ္တိတွာ အဿသန္တော ပဿသန္တော သယတေဝ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယဒါ ပုရိသော မိဒ္ဓီ စ ဟောတိ မဟဂ္ဃသော စ၊ နိဝါပပုဋ္ဌော မဟာဝရာဟော ဝိယ စ အညေန ဣရိယာပထေန ယာပေတုံ[၁] အသက္ကောန္တော နိဒ္ဒါယနသီလော သမ္ပရိဝတ္တသာယီ၊ တဒါ သော “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ”တိ တီဏိ လက္ခဏာနိ မနသိ ကာတုံ န သက္ကောတိ။ တေသံ အမနသိကာရာ မန္ဒပညော ပုနပ္ပုနံ ဂဗ္ဘမုပေတိ၊ ဂဗ္ဘဝါသတော န ပရိမုစ္စတီတိ။ ဒေသနာဝသာနေ သတ္ထာ ရညော ဥပကာရဝသေန—

“မနုဇဿ သဒါ သတီမတော၊ မတ္တံ ဇာနတော လဒ္ဓဘောဇနေ။
တနုကဿ ဘဝန္တိ ဝေဒနာ၊ သဏိကံ ဇီရတိ အာယု ပါလယ”န္တိ[၂]—

ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ ဥတ္တရမာဏဝံ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ “ဣမံ ဂါထံ ရညော ဘောဇနဝေလာယ ပဝေဒေယျာသိ[၃]၊ ဣမိနာ ဥပါယေန ဘောဇနံ ပရိဟာပေယျာသီ”တိ ဥပါယံ အာစိက္ခိ၊ သော တထာ အကာသိ။ ရာဇာ အပရေန သမယေန နာဠိကောဒနပရမတာယ သဏ္ဌိတော သုသလ္လဟုကသရီရော သုခပ္ပတ္တော သတ္ထရိ ဥပ္ပန္နဝိဿာသော သတ္တာဟံ အသဒိသဒါနံ ပဝတ္တေသိ။ ဒါနာနုမောဒနာယ မဟာဇနော မဟန္တံ ဝိသေသံ ပါပုဏီတိ။

ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-သာနုသာမဏေရဝတ္ထု

ဣဒံ ပုရေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာနုံ နာမ သာမဏေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဧကိဿာ ဥပါသိကာယ ဧကပုတ္တကော အဟောသိ။ အထ နံ သာ ဒဟရကာလေယေဝ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သီလဝါ အဟောသိ ဝတ္တသမ္ပန္နော၊ အာစရိယုပဇ္ဈာယအာဂန္တုကာနံ ဝတ္တံ ကတမေဝ ဟောတိ။ မာသဿ အဋ္ဌမေ ဒိဝသေ[၄] ပါတောဝ ဥဋ္ဌာယ ဥဒကမာဠကေ ဥဒကံ ဥပဋ္ဌာပေတွာ ဓမ္မဿဝနဂ္ဂံ သမ္မဇ္ဇိတွာ အာသနံ ပညာပေတွာ ဒီပံ ဇာလေတွာ မဓုရဿရေန ဓမ္မဿဝနံ ဃောသေတိ။ ဘိက္ခူ တဿ ထာမံ

၁-ဌာတုံ (သီ) ၂-သံ ၁-၈၂-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဝဒေယျာသိ (သီ၊ သျာ) ၄-အဋ္ဌ ဒိဝသေ (သီ၊ သျာ) အံ-ဋ္ဌ ၁-၂၈၀-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။

ñatvā “sarabhaññaṁ[1] bhaṇa sāmaṇerā”ti ajjhesanti. So “mayhaṁ hadayavāto rujati, kāyo vā bādhatī”ti kiñci paccāhāraṁ akatvā dhammāsanaṁ abhirūhitvā ākāsagaṅgaṁ otārento viya sarabhaññaṁ vatvā otaranto “mayhaṁ mātāpitūnaṁ imasmiṁ sarabhaññe pattiṁ dammī”ti vadati. Tassa manussā mātāpitaro pattiyā dinnabhāvaṁ na jānanti. Anantarattabhāve panassa mātā yakkhinī hutvā nibbattā, sā devatāhi saddhiṁ āgantvā dhammaṁ sutvā “sāmaṇerena dinnapattiṁ anumodāmi tātā”ti vadati. “Sīlasampanno ca nāma bhikkhu sadevakassa lokassa piyo hotī”ti tasmiṁ sāmaṇere devatā salajjā sagāravā mahābrahmānaṁ viya aggikkhandhaṁ viya ca naṁ maññanti. Sāmaṇere gāravena tañca yakkhiniṁ garukaṁ katvā passanti. Tā dhammassavanayakkhasamāgamādīsu “sānumātā sānumātā”ti yakkhiniyā aggāsanaṁ aggodakaṁ aggapiṇḍaṁ denti. Mahesakkhāpi yakkhā taṁ disvā maggā okkamanti, āsanā vuṭṭhahanti.

Atha kho sāmaṇero vuṭṭhimanvāya paripakkindriyo anabhiratiyā pīḷito anabhiratiṁ vinodetuṁ asakkonto paruḷhakesanakho kiliṭṭhanivāsanapārupano kassaci anārocetvā pattacīvaramādāya ekakova mātugharaṁ agamāsi. Upāsikā puttaṁ disvā vanditvā āha “kiṁ tāta tvaṁ pubbe ācariyupajjhāyehi vā daharasāmaṇerehi vā saddhiṁ idhāgacchasi, kasmā ekakova ajja āgatosī”ti. So ukkaṇṭhitabhāvaṁ ārocesi. Sā upāsikā nānappakārena gharāvāse ādīnavaṁ dassetvā puttaṁ ovadamānāpi saññāpetuṁ asakkontī “appeva nāma attano dhammatāyapi sallakkheyyā”ti anuyyojetvā “tiṭṭha tāta, yāva te yāgubhattaṁ sampādemi, yāguṁ pivitvā katabhattakiccassa te manāpāni vatthāni nīharitvā dassāmī”ti vatvā āsanaṁ paññāpetvā adāsi. Nisīdi sāmaṇero. Upāsikā muhutteneva yāgukhajjakaṁ sampādetvā adāsi. Atha “bhattaṁ sampādessāmī”ti avidūre nisinnā taṇḍule dhovati. Tasmiṁ samaye sā yakkhinī “kahaṁ nu kho sāmaṇero, kacci bhikkhāhāraṁ labhati, no”ti āvajjamānā tassa vibbhamitukāmatāya nisinnabhāvaṁ ñatvā “sāmaṇero me mahesakkhānaṁ devatānaṁ antare lajjaṁ uppādeyya[2], gacchamissa vibbhamane antarāyaṁ karissāmī”ti āgantvā tassa sarīre

1. Padabhāṇaṁ (Sī, Syā)
2. Ñatvā māheva kho me devatānaṁ antare lajjā uppajjeyya (Sī)

ဉတွာ “သရဘညံ[၁] ဘဏ သာမဏေရာ”တိ အဇ္ဈေသန္တိ။ သော “မယှံ ဟဒယဝါတော ရုဇတိ၊ ကာယော ဝါ ဗာဓတီ”တိ ကိဉ္စိ ပစ္စာဟာရံ အကတွာ ဓမ္မာသနံ အဘိရူဟိတွာ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တော ဝိယ သရဘညံ ဝတွာ ဩတရန္တော “မယှံ မာတာပိတူနံ ဣမသ္မိံ သရဘညေ ပတ္တိံ ဒမ္မီ”တိ ဝဒတိ။ တဿ မနုဿာ မာတာပိတရော ပတ္တိယာ ဒိန္နဘာဝံ န ဇာနန္တိ။ အနန္တရတ္တဘာဝေ ပနဿ မာတာ ယက္ခိနီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ၊ သာ ဒေဝတာဟိ သဒ္ဓိံ အာဂန္တွာ ဓမ္မံ သုတွာ “သာမဏေရေန ဒိန္နပတ္တိံ အနုမောဒါမိ တာတာ”တိ ဝဒတိ။ “သီလသမ္ပန္နော စ နာမ ဘိက္ခု သဒေဝကဿ လောကဿ ပိယော ဟောတီ”တိ တသ္မိံ သာမဏေရေ ဒေဝတာ သလဇ္ဇာ သဂါရဝါ မဟာဗြဟ္မာနံ ဝိယ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ စ နံ မညန္တိ။ သာမဏေရေ ဂါရဝေန တဉ္စ ယက္ခိနိံ ဂရုကံ ကတွာ ပဿန္တိ။ တာ ဓမ္မဿဝနယက္ခသမာဂမာဒီသု “သာနုမာတာ သာနုမာတာ”တိ ယက္ခိနိယာ အဂ္ဂါသနံ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂပိဏ္ဍံ ဒေန္တိ။ မဟေသက္ခာပိ ယက္ခာ တံ ဒိသွာ မဂ္ဂါ ဩက္ကမန္တိ၊ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟန္တိ။

အထ ခေါ သာမဏေရော ဝုဍ္ဎိမန္ဝာယ ပရိပက္ကိန္ဒြိယော အနဘိရတိယာ ပီဠိတော အနဘိရတိံ ဝိနောဒေတုံ အသက္ကောန္တော ပရူဠှကေသနခေါ ကိလိဋ္ဌနိဝါသနပါရုပနော ကဿစိ အနာရောစေတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဧကကောဝ မာတုဃရံ အဂမာသိ။ ဥပါသိကာ ပုတ္တံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ကိံ တာတ တွံ ပုဗ္ဗေ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ ဝါ ဒဟရသာမဏေရေဟိ ဝါ သဒ္ဓိံ ဣဓာဂစ္ဆသိ၊ ကသ္မာ ဧကကောဝ အဇ္ဇ အာဂတောသီ”တိ။ သော ဥက္ကဏ္ဌိတဘာဝံ အာရောစေသိ။ သာ ဥပါသိကာ နာနပ္ပကာရေန ဃရာဝါသေ အာဒီနဝံ ဒဿေတွာ ပုတ္တံ ဩဝဒမာနာပိ သညာပေတုံ အသက္ကောန္တီ “အပ္ပေဝ နာမ အတ္တနော ဓမ္မတာယပိ သလ္လက္ခေယျာ”တိ အနုယျောဇေတွာ “တိဋ္ဌ တာတ, ယာဝ တေ ယာဂုဘတ္တံ သမ္ပာဒေမိ၊ ယာဂုံ ပိဝိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စဿ တေ မနာပါနိ ဝတ္ထာနိ နီဟရိတွာ ဒဿာမီ”တိ ဝတွာ အာသနံ ပညာပေတွာ အဒါသိ။ နိသီဒိ သာမဏေရော။ ဥပါသိကာ မုဟုတ္တေနေဝ ယာဂုခဇ္ဇကံ သမ္ပာဒေတွာ အဒါသိ။ အထ “ဘတ္တံ သမ္ပာဒေဿာမီ”တိ အဝိဒူရေ နိသိန္နာ တဏ္ဍုလေ ဓောဝတိ။ တသ္မိံ သမယေ သာ ယက္ခိနီ “ကဟံ နု ခေါ သာမဏေရော၊ ကစ္စိ ဘိက္ခာဟာရံ လဘတိ, နော”တိ အာဝဇ္ဇမာနာ တဿ ဝိဗ္ဘမိတုကာမတာယ နိသိန္နဘာဝံ ဉတွာ “သာမဏေရော မေ မဟေသက္ခာနံ ဒေဝတာနံ အန္တရေ လဇ္ဇံ ဥပ္ပါဒေယျ[၂]၊ ဂစ္ဆာမိဿ ဝိဗ္ဘမနေ အန္တရာယံ ကရိဿာမီ”တိ အာဂန္တွာ တဿ သရီရေ

၁-ပဒဘာဏံ (သီ၊ သျာ) ၂-ဉတွာ မာဟေဝ ခေါ မေ ဒေဝတာနံ အန္တရေ လဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ (သီ)

adhimuccitvā gīvaṁ parivattetvā kheḷena paggharantena bhūmiyaṁ nipati[1]. Upāsikā puttassa taṁ vippakāraṁ disvā vegena gantvā puttaṁ āliṅgetvā ūrūsu[2] nipajjāpesi. Sakalagāmavāsino āgantvā balikammādīni kariṁsu. Upāsikā pana paridevamānā imā gāthā abhāsi—

“Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgataṁ.

Uposathaṁ upavasanti, brahmacariyaṁ caranti ye.
Na tehi yakkhā kīḷanti, iti me arahataṁ sutaṁ.
Sā dāni ajja passāmi, yakkhā kīḷanti sānunā”ti[3].

Upāsikāya vacanaṁ sutvā—

“Cātuddasiṁ pañcadasiṁ, yā ca pakkhassa aṭṭhamī.
Pāṭihāriyapakkhañca, aṭṭhaṅgasusamāgataṁ.
Uposathaṁ upavasanti, brahmacariyaṁ caranti ye.
Na tehi yakkhā kīḷanti, sāhu te arahataṁ sutan”ti—

Vatvā āha—

“Sānuṁ pabuddhaṁ vajjāsi, yakkhānaṁ vacanaṁ idaṁ.
Mākāsi pāpakaṁ kammaṁ, āvi vā yadi vā raho.

Sace ca pāpakaṁ kammaṁ, karissasi karosi vā.
Na te dukkhā pamutyatthi, uppaccāpi palāyato”ti.

Evaṁ pāpakaṁ kammaṁ katvā sakuṇassa viya uppatitvā palāyatopi te mokkho natthīti vatvā sā yakkhinī sāmaṇeraṁ muñci. So akkhīni ummīletvā mātaraṁ kese vikiriya assasantiṁ passasantiṁ rodamānaṁ sakalagāmavāsino ca sannipatite disvā attano yakkhena gahitabhāvaṁ ajānanto “ahaṁ pubbe pīṭhe nisinno, mātā me avidūre nisīditvā taṇḍule dhovi, idāni panamhi bhūmiyaṁ nipanno, kiṁ nu kho etan”ti nipannakova mātaraṁ āha—

1. Vipphandi (Sī, Syā) 2. Ure (Ka) 3. Saṁ 1. 210 piṭṭhe.

အဓိမုစ္စိတွာ ဂီဝံ ပရိဝတ္တေတွာ ခေဠေန ပဃ္ဃရန္တေန ဘူမိယံ နိပတိ[၁]။ ဥပါသိကာ ပုတ္တဿ တံ ဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ ဝေဂေန ဂန္တွာ ပုတ္တံ အာလိင်္ဂေတွာ ဦရူသု[၂] နိပဇ္ဇာပေသိ။ သကလဂါမဝါသိနော အာဂန္တွာ ဗလိကမ္မာဒီနိ ကရိံသု။ ဥပါသိကာ ပန ပရိဒေဝမာနာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

“စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ။
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ၊ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ။

ဥပေါသထံ ဥပဝသန္တိ၊ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တိ ယေ။
န တေဟိ ယက္ခာ ကီဠန္တိ၊ ဣတိ မေ အရဟတံ သုတံ။
သာ ဒါနိ အဇ္ဇ ပဿာမိ၊ ယက္ခာ ကီဠန္တိ သာနုနာ”တိ[၃]။

ဥပါသိကာယ ဝစနံ သုတွာ—

“စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အဋ္ဌမီ။
ပါဋိဟာရိယပက္ခဉ္စ၊ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတံ။

ဥပေါသထံ ဥပဝသန္တိ၊ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တိ ယေ။
န တေဟိ ယက္ခာ ကီဠန္တိ၊ သာဟု တေ အရဟတံ သုတ”န္တိ—

ဝတွာ အာဟ—

“သာနုံ ပဗုဒ္ဓံ ဝဇ္ဇာသိ၊ ယက္ခာနံ ဝစနံ ဣဒံ။
မာကာသိ ပါပကံ ကမ္မံ၊ အာဝိ ဝါ ယဒိ ဝါ ရဟော။

သစေ စ ပါပကံ ကမ္မံ၊ ကရိဿသိ ကရောသိ ဝါ။
န တေ ဒုက္ခာ ပမုတျတ္ထိ၊ ဥပ္ပစ္စာပိ ပလာယတော”တိ။

ဧဝံ ပါပကံ ကမ္မံ ကတွာ သကုဏဿ ဝိယ ဥပ္ပတိတွာ ပလာယတောပိ တေ မောက္ခော နတ္ထီတိ ဝတွာ သာ ယက္ခိနီ သာမဏေရံ မုဉ္စိ။ သော အက္ခီနိ ဥမ္မီလေတွာ မာတရံ ကေသေ ဝိကိရိယ အဿသန္တိံ ပဿသန္တိံ ရောဒမာနံ သကလဂါမဝါသိနော စ သန္နိပတိတေ ဒိသွာ အတ္တနော ယက္ခေန ဂဟိတဘာဝံ အဇာနန္တော “အဟံ ပုဗ္ဗေ ပီဌေ နိသိန္နော၊ မာတာ မေ အဝိဒူရေ နိသီဒိတွာ တဏ္ဍုလေ ဓောဝိ၊ ဣဒါနိ ပနမှိ ဘူမိယံ နိပန္နော၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ နိပန္နကောဝ မာတရံ အာဟ—

၁-ဝိပ္ဖန္ဒိ (သီ၊ သျာ) ၂-ဥရေ (က) ၃-သံ ၁-၂၁၀-ပိဋ္ဌေ။

“Mataṁ vā amma rodanti, yo vā jīvaṁ na dissati.
Jīvantaṁ amma passantī, kasmā maṁ amma rodasī”ti[1].

Athassa mātā vatthukāmakilesakāme pahāya pabbajitassa puna vibbhamanatthaṁ āgamane ādīnavaṁ dassentī āha—

“Mataṁ vā putta rodanti, yo vā jīvaṁ na dissati.
Yo ca kāme cajitvāna, punarāgacchate idha.
Taṁ vāpi putta rodanti, puna jīvaṁ mato hi so”ti.

Evañca pana vatvā gharāvāsaṁ kukkuḷasadisañceva narakasadisañca katvā gharāvāse ādīnavaṁ dassentī puna āha—

“Kukkuḷā ubbhato tāta, kukkuḷaṁ[2] patitumicchasi.
Narakā ubbhato tāta, narakaṁ patitumicchasī”ti.

Atha naṁ “putta bhaddaṁ tava hotu, mayā pana ‘ayaṁ no puttako ḍayhamāno’ti gehā bhaṇḍaṁ viya nīharitvā Buddhasāsane pabbājito, gharāvāse puna ḍayhituṁ icchasi. Abhidhāvatha parittāyatha noti imamatthaṁ kassa ujjhāpayāma kaṁ nijjhāpayāmā”ti dīpetuṁ imaṁ gāthamāha—

“Abhidhāvatha bhaddante, kassa ujjhāpayāmase.
Ādittā nīhataṁ bhaṇḍaṁ, puna ḍayhitumicchasī”ti.

So mātari kathentiyā kathentiyā sallakkhetvā “natthi mayhaṁ gihibhāvena attho”ti āha. Athassa mātā “sādhu tātā”ti tuṭṭhā paṇītabhojanaṁ bhojetvā “kativassosi tātā”ti pucchitvā paripuṇṇavassabhāvaṁ ñatvā ticīvaraṁ paṭiyādesi. So paripuṇṇapattacīvaro upasampadaṁ labhi. Athassa acirūpasampannassa Satthā cittaniggahe ussāhaṁ janento “cittaṁ nāmetaṁ nānārammaṇesu dīgharattaṁ cārikaṁ carantaṁ aniggaṇhantassa sotthibhāvo nāma natthi, tasmā aṅkusena mattahatthino viya cittassa niggaṇhane yogo karaṇīyo”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Khu 2. 229; Saṁ 1. 211 piṭṭhesu. 2. Kukkuḷe (Sī) Saṁ 1. 211 piṭṭhe passitabbaṁ.

“မတံ ဝါ အမ္မ ရောဒန္တိ၊ ယော ဝါ ဇီဝံ န ဒိဿတိ။
ဇီဝန္တံ အမ္မ ပဿန္တီ၊ ကသ္မာ မံ အမ္မ ရောဒသီ”တိ[၁]။

အထဿ မာတာ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတဿ ပုန ဝိဗ္ဘမနတ္ထံ အာဂမနေ အာဒီနဝံ ဒဿေန္တီ အာဟ—

“မတံ ဝါ ပုတ္တ ရောဒန္တိ၊ ယော ဝါ ဇီဝံ န ဒိဿတိ။
ယော စ ကာမေ စဇိတွာန၊ ပုနရာဂစ္ဆတေ ဣဓ။
တံ ဝါပိ ပုတ္တ ရောဒန္တိ၊ ပုန ဇီဝံ မတော ဟိ သော”တိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဃရာဝါသံ ကုက္ကုဠသဒိသဉ္စေဝ နရကသဒိသဉ္စ ကတွာ ဃရာဝါသေ အာဒီနဝံ ဒဿေန္တီ ပုန အာဟ—

“ကုက္ကုဠာ ဥဗ္ဘတော တာတ၊ ကုက္ကုဠံ[၂] ပတိတုမိစ္ဆသိ။
နရကာ ဥဗ္ဘတော တာတ၊ နရကံ ပတိတုမိစ္ဆသီ”တိ။

အထ နံ “ပုတ္တ ဘဒ္ဒံ တဝ ဟောတု၊ မယာ ပန ‘အယံ နော ပုတ္တကော ဍယှမာနော’တိ ဂေဟာ ဘဏ္ဍံ ဝိယ နီဟရိတွာ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗာဇိတော၊ ဃရာဝါသေ ပုန ဍယှိတုံ ဣစ္ဆသိ။ အဘိဓာဝထ ပရိတ္တာယထ နောတိ ဣမမတ္ထံ ကဿ ဥဇ္ဈာပယာမ ကံ နိဇ္ဈာပယာမာ”တိ ဒီပေတုံ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“အဘိဓာဝထ ဘဒ္ဒန္တေ၊ ကဿ ဥဇ္ဈာပယာမသေ။
အာဒိတ္တာ နီဟတံ ဘဏ္ဍံ၊ ပုန ဍယှိတုမိစ္ဆသီ”တိ။

သော မာတရိ ကထေန္တိယာ ကထေန္တိယာ သလ္လက္ခေတွာ “နတ္ထိ မယှံ ဂိဟိဘာဝေန အတ္ထော”တိ အာဟ။ အထဿ မာတာ “သာဓု တာတာ”တိ တုဋ္ဌာ ပဏီတဘောဇနံ ဘောဇေတွာ “ကတိဝဿောသိ တာတာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ပရိပုဏ္ဏဝဿဘာဝံ ဉတွာ တိစီဝရံ ပဋိယာဒေသိ။ သော ပရိပုဏ္ဏပတ္တစီဝရော ဥပသမ္ပဒံ လဘိ။ အထဿ အစိရူပသမ္ပန္နဿ သတ္ထာ စိတ္တနိဂ္ဂဟေ ဥဿာဟံ ဇနေန္တော “စိတ္တံ နာမေတံ နာနာရမ္မဏေသု ဒီဃရတ္တံ စာရိကံ စရန္တံ အနိဂ္ဂဏှန္တဿ သောတ္ထိဘာဝေါ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ အင်္ကုသေန မတ္တဟတ္ထိနော ဝိယ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဏှနေ ယောဂေါ ကရဏီယော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ခု ၂-၂၂၉၊ သံ ၁-၂၁၁-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-ကုက္ကုဠေ (သီ) သံ ၁-၂၁၁-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။

326. “Idaṁ pure cittamacāri cārikaṁ,
Yenicchakaṁ yatthakāmaṁ yathāsukhaṁ.
Tadajjahaṁ niggahessāmi yoniso,
Hatthippabhinnaṁ viya aṅkusaggaho”ti.

Tassattho—idaṁ cittaṁ nāma ito pubbe[1] rūpādīsu ca ārammaṇesu rāgādīnaṁ yena kāraṇena icchati, yatthevassa kāmo uppajjati, tassa vasena yattha kāmaṁ yathāruci carantassa sukhaṁ hoti, tatheva vicaraṇato[2] yathāsukhaṁ dīgharattaṁ cārikaṁ cari, taṁ[3] ajja ahaṁ pabhinnaṁ mattahatthiṁ hatthācariyasaṅkhāto cheko aṅkusaggaho aṅkusena viya yonisomanasikārena niggahessāmi, nāssa vītikkamituṁ dassāmīti.

Desanāvasāne Sānunā saddhiṁ dhammassavanāya upasaṅkamantānaṁ bahūnaṁ devatānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Sopāyasmā tepiṭakaṁ Buddhavacanaṁ uggaṇhitvā mahādhammakathiko hutvā vīsavassasataṁ ṭhatvā sakalajambudīpaṁ saṅkhobhetvā parinibbāyīti.

Sānusāmaṇeravatthu pañcamaṁ.

6. Pāveyyakahatthivatthu

Appamādaratāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kosalarañño Pāveyyakaṁ[4] nāma hatthiṁ ārabbha kathesi.

So kira hatthī taruṇakāle mahābalo hutvā aparena samayena jarāvātavegabbhāhato hutvā ekaṁ mahantaṁ saraṁ oruyha kalale laggitvā uttarituṁ nāsakkhi. Mahājano taṁ disvā “evarūpopi nāma hatthī imaṁ dubbalabhāvaṁ patto”ti kathaṁ samuṭṭhāpesi. Rājā taṁ pavattiṁ sutvā hatthācariyaṁ āṇāpesi “gaccha ācariya taṁ hatthiṁ sakalato uddharāhī”ti. So gantvā tasmiṁ ṭhāne saṅgāmasīsaṁ dassetvā saṅgāmabheriṁākoṭāpesi. Mānajātiko hatthī vegenuṭṭhāya thale patiṭṭhahi. Bhikkhū taṁ kāraṇaṁ disvā Satthu ārocesuṁ. Satthā “tena

1. Puretaraṁ (Sī) 2. Carantaṁ (Sī) 3. Cārikaṁ akāsi (Sī) 4. Baddherakaṁ (Sī)

၃၂၆။ “ဣဒံ ပုရေ စိတ္တမစာရိ စာရိကံ၊
ယေနိစ္ဆကံ ယတ္ထကာမံ ယထာသုခံ။
တဒဇ္ဇဟံ နိဂ္ဂဟေဿာမိ ယောနိသော၊
ဟတ္ထိပ္ပဘိန္နံ ဝိယ အင်္ကုသဂ္ဂဟော”တိ။

တဿတ္ထော—ဣဒံ စိတ္တံ နာမ ဣတော ပုဗ္ဗေ[၁] ရူပါဒီသု စ အာရမ္မဏေသု ရာဂါဒီနံ ယေန ကာရဏေန ဣစ္ဆတိ၊ ယတ္ထေဝဿ ကာမော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တဿ ဝသေန ယတ္ထ ကာမံ ယထာရုစိ စရန္တဿ သုခံ ဟောတိ၊ တထေဝ ဝိစရဏတော[၂] ယထာသုခံ ဒီဃရတ္တံ စာရိကံ စရိ၊ တံ[၃] အဇ္ဇ အဟံ ပဘိန္နံ မတ္တဟတ္ထိံ ဟတ္ထာစရိယသင်္ခါတော ဆေကော အင်္ကုသဂ္ဂဟော အင်္ကုသေန ဝိယ ယောနိသောမနသိကာရေန နိဂ္ဂဟေဿာမိ၊ နာဿ ဝီတိက္ကမိတုံ ဒဿာမီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သာနုနာ သဒ္ဓိံ ဓမ္မဿဝနာယ ဥပသင်္ကမန္တာနံ ဗဟူနံ ဒေဝတာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ သောပါယသ္မာ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ မဟာဓမ္မကထိကော ဟုတွာ ဝီသဝဿသတံ ဌတွာ သကလဇမ္ဗုဒီပံ သင်္ခောဘေတွာ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ။

သာနုသာမဏေရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ပါဝေယျကဟတ္ထိဝတ္ထု

အပ္ပမာဒရတာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောသလရညော ပါဝေယျကံ[၄] နာမ ဟတ္ထိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဟတ္ထီ တရုဏကာလေ မဟာဗလော ဟုတွာ အပရေန သမယေန ဇရာဝါတဝေဂဗ္ဘာဟတော ဟုတွာ ဧကံ မဟန္တံ သရံ ဩရုယှ ကလလေ လဂ္ဂိတွာ ဥတ္တရိတုံ နာသက္ခိ။ မဟာဇနော တံ ဒိသွာ “ဧဝရူပေါပိ နာမ ဟတ္ထီ ဣမံ ဒုဗ္ဗလဘာဝံ ပတ္တော”တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ။ ရာဇာ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ ဟတ္ထာစရိယံ အာဏာပေသိ “ဂစ္ဆ အာစရိယ တံ ဟတ္ထိံ ကလလတော ဥဒ္ဓရာဟီ”တိ။ သော ဂန္တွာ တသ္မိံ ဌာနေ သင်္ဂါမသီသံ ဒဿေတွာ သင်္ဂါမဘေရိံ အာကောဋာပေသိ။ မာနဇာတိကော ဟတ္ထီ ဝေဂေနုဋ္ဌာယ ထလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဘိက္ခူ တံ ကာရဏံ ဒိသွာ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “တေန

၁-ပုရေတရံ (သီ) ၂-စရန္တံ (သီ) ၃-စာရိကံ အကာသိ (သီ) ၄-ဗဒ္ဓေရကံ (သီ)

bhikkhave hatthinā pakatipaṅkaduggato attā uddhaṭo, tumhe pana kilesadugge pakkhandā. Tasmā yoniso padahitvā tumhepi tato attānaṁ uddharathā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

327. “Appamādaratā hotha, sacittamanurakkhatha.
Duggā uddharatha’ttānaṁ, paṅke sannova kuñjaro”ti.

Tattha **appamādaratā**ti satiyā avippavāse abhiratā hotha. **Sacittan**ti rūpādīsu ārammaṇesu attano cittaṁ yathā vītikkamaṁ na karoti, evaṁ rakkhatha. **Duggā**ti yathā so paṅke sanno kuñjaro hatthehi ca pādehi ca vāyāmaṁ katvā paṅkaduggato attānaṁ uddharitvā thale patiṭṭhito, evaṁ tumhepi kilesaduggato attānaṁ uddharatha, nibbānathale patiṭṭhāpethāti attho.

Desanāvasāne te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsūti.

Pāveyyakahatthivatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Sambahulabhikkhuvatthu

Sace labhethāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Pālileyyakaṁ nissāya rakkhitavanasaṇḍe viharanto sambahule bhikkhū ārabbha kathesi. Vatthu Yamakavagge “pare ca na vijānantī”ti gāthāvaṇṇanāya āgatameva. Vuttaṁ hetaṁ[1]—

Tathāgatassa tattha hatthināgena upaṭṭhiyamānassa vasanabhāvo sakalajambudīpe pākaṭo ahosi. Sāvatthinagarato “Anāthapiṇḍiko Visākhā mahā-upāsikā”ti evamādīni mahākulāni Ānandattherassa sāsanaṁ pahiṇiṁsu “Satthāraṁ no bhante dassethā”ti. Disāvāsinopi pañcasatā bhikkhū vuṭṭhavassā Ānandattheraṁ upasaṅkamitvā “cirassutā no āvuso Ānanda Bhagavato sammukhā dhammī kathā, sādhu mayaṁ āvuso Ānanda, labheyyāma Bhagavato sammukhā dhammiṁ kathaṁ savanāyā”ti yāciṁsu. Thero te bhikkhū ādāya tattha gantvā

1. Dhammapada-Ṭṭha 1. 39 piṭṭhe.

ဘိက္ခဝေ ဟတ္ထိနာ ပကတိပင်္ကဒုဂ္ဂတော အတ္တာ ဥဒ္ဓဋော၊ တုမှေ ပန ကိလေသဒုဂ္ဂေ ပက္ခန္ဒာ။ တသ္မာ ယောနိသော ပဒဟိတွာ တုမှေပိ တတော အတ္တာနံ ဥဒ္ဓရထာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၂၇။ “အပ္ပမာဒရတာ ဟောထ၊ သစိတ္တမနုရက္ခထ။
ဒုဂ္ဂါ ဥဒ္ဓရထ’တ္တာနံ၊ ပင်္ကေ သန္နောဝ ကုဉ္ဇရော”တိ။

တတ္ထ **အပ္ပမာဒရတာ**တိ သတိယာ အဝိပ္ပဝါသေ အဘိရတာ ဟောထ။ **သစိတ္တ**န္တိ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု အတ္တနော စိတ္တံ ယထာ ဝီတိက္ကမံ န ကရောတိ၊ ဧဝံ ရက္ခထ။ **ဒုဂ္ဂါ**တိ ယထာ သော ပင်္ကေ သန္နော ကုဉ္ဇရော ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ဝါယာမံ ကတွာ ပင်္ကဒုဂ္ဂတော အတ္တာနံ ဥဒ္ဓရိတွာ ထလေ ပတိဋ္ဌိတော၊ ဧဝံ တုမှေပိ ကိလေသဒုဂ္ဂတော အတ္တာနံ ဥဒ္ဓရထ၊ နိဗ္ဗာနထလေ ပတိဋ္ဌာပေထာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

ပါဝေယျကဟတ္ထိဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု

သစေ လဘေထာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ပါလိလေယျကံ နိဿာယ ရက္ခိတဝနသဏ္ဍေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ယမကဝဂ္ဂေ “ပရေ စ န ဝိဇာနန္တီ”တိ ဂါထာဝဏ္ဏနာယ အာဂတမေဝ။ ဝုတ္တံ ဟေတံ[၁]—

တထာဂတဿ တတ္ထ ဟတ္ထိနာဂေန ဥပဋ္ဌိယမာနဿ ဝသနဘာဝေါ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋော အဟောသိ။ သာဝတ္ထိနဂရတော “အနာထပိဏ္ဍိကော ဝိသာခါ မဟာဥပါသိကာ”တိ ဧဝမာဒီနိ မဟာကုလာနိ အာနန္ဒတ္ထေရဿ သာသနံ ပဟိဏိံသု “သတ္ထာရံ နော ဘန္တေ ဒဿေထာ”တိ။ ဒိသာဝါသိနောပိ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ ဝုဋ္ဌဝဿာ အာနန္ဒတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “စိရဿုတာ နော အာဝုသော အာနန္ဒ ဘဂဝတော သမ္မုခါ ဓမ္မီ ကထာ၊ သာဓု မယံ အာဝုသော အာနန္ဒ၊ လဘေယျာမ ဘဂဝတော သမ္မုခါ ဓမ္မိံ ကထံ သဝနာယာ”တိ ယာစိံသု။ ထေရော တေ ဘိက္ခူ အာဒါယ တတ္ထ ဂန္တွာ

၁-ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၃၉-ပိဋ္ဌေ။

“temāsaṁ ekavihārino Tathāgatassa santikaṁ ettakehi bhikkhūhi saddhiṁ upasaṅkamanaṁ ayuttan”ti cintetvā te bhikkhū bahi ṭhapetvā ekakova Satthāraṁ upasaṅkami. Pālileyyako taṁ disvā daṇḍamādāya pakkhandi. Taṁ Satthā oloketvā “apehi apehi Pālileyyaka, mā vārayi, Buddhupaṭṭhāko eso”ti āha. So tattheva daṇḍaṁ chaḍḍetvā pattacīvarapaṭiggahaṇaṁ āpucchi. Thero nādāsi. Nāgo “sace uggahitavatto bhavissati, Satthu nisīdanapāsāṇaphalake attano parikkhāraṁ na ṭhapessatī”ti cintesi. Thero pattacīvaraṁ bhūmiyaṁ ṭhapesi. Vattasampannā hi garūnaṁ āsane vā sayane vā attano parikkhāraṁ na ṭhapenti.

Thero Satthāraṁ vanditvā ekamantaṁ nisīdi. Satthā “ekakova āgatosī”ti pucchitvā pañcahi bhikkhusatehi āgatabhāvaṁ sutvā “kahaṁ pana te”ti pucchitvā “tumhākaṁ cittaṁ ajānanto bahi ṭhapetvā āgatomhī”ti vutte “pakkosāhi ne”ti āha. Thero tathā akāsi. Satthā tehi bhikkhūhi saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā tehi bhikkhūhi “bhante Bhagavā Buddhasukhumālo ceva khattiyasukhumālo ca, tumhehi temāsaṁ ekakehi tiṭṭhantehi nisīdantehi ca dukkaraṁ kataṁ, vattapaṭivattakārakopi mukhodakādidāyakopi nāhosi maññe”ti vutte “bhikkhave Pālileyyakahatthinā mama sabbakiccāni katāni. Evarūpaṁ hi sahāyaṁ labhantena ekakova vasituṁ[1] yuttaṁ, alabhantassa ekacārikabhāvova seyyo”ti vatvā Nāgavagge imā gāthā abhāsi—

328. “Sace labhetha nipakaṁ sahāyaṁ,
Saddhiṁ caraṁ sādhuvihāri dhīraṁ.
Abhibhuyya sabbāni parissayāni,
Careyya tena’ttamano satīmā.

329. No ce labhetha nipakaṁ sahāyaṁ,
Saddhiṁ caraṁ sādhuvihāri dhīraṁ.
Rājāva raṭṭhaṁ vijitaṁ pahāya,
Eko care Mātaṅga’raññeva nāgo.

---

1. Labhantena saddhiṁ tena vasituṁ (Sī)

“တေမာသံ ဧကဝိဟာရိနော တထာဂတဿ သန္တိကံ ဧတ္တကေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဥပသင်္ကမနံ အယုတ္တ”န္တိ စိန္တေတွာ တေ ဘိက္ခူ ဗဟိ ဌပေတွာ ဧကကောဝ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိ။ ပါလိလေယျကော တံ ဒိသွာ ဒဏ္ဍမာဒါယ ပက္ခန္ဒိ။ တံ သတ္ထာ ဩလောကေတွာ “အပေဟိ အပေဟိ ပါလိလေယျက၊ မာ ဝါရယိ၊ ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာကော ဧသော”တိ အာဟ။ သော တတ္ထေဝ ဒဏ္ဍံ ဆဍ္ဍေတွာ ပတ္တစီဝရပဋိဂ္ဂဟဏံ အာပုစ္ဆိ။ ထေရော နာဒါသိ။ နာဂေါ “သစေ ဥဂ္ဂဟိတဝတ္တော ဘဝိဿတိ၊ သတ္ထု နိသီဒနပါသာဏဖလကေ အတ္တနော ပရိက္ခာရံ န ဌပေဿတီ”တိ စိန္တေသိ။ ထေရော ပတ္တစီဝရံ ဘူမိယံ ဌပေသိ။ ဝတ္တသမ္ပန္နာ ဟိ ဂရူနံ အာသနေ ဝါ သယနေ ဝါ အတ္တနော ပရိက္ခာရံ န ဌပေန္တိ။

ထေရော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသီဒိ။ သတ္ထာ “ဧကကောဝ အာဂတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ အာဂတဘာဝံ သုတွာ “ကဟံ ပန တေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “တုမှာကံ စိတ္တံ အဇာနန္တော ဗဟိ ဌပေတွာ အာဂတောမှီ”တိ ဝုတ္တေ “ပက္ကောသာဟိ နေ”တိ အာဟ။ ထေရော တထာ အကာသိ။ သတ္ထာ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ “ဘန္တေ ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓသုခုမာလော စေဝ ခတ္တိယသုခုမာလော စ၊ တုမှေဟိ တေမာသံ ဧကကေဟိ တိဋ္ဌန္တေဟိ နိသီဒန္တေဟိ စ ဒုက္ကရံ ကတံ၊ ဝတ္တပဋိဝတ္တကာရကောပိ မုခေါဒကာဒိဒါယကောပိ နာဟောသိ မညေ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ပါလိလေယျကဟတ္ထိနာ မမ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကတာနိ။ ဧဝရူပံ ဟိ သဟာယံ လဘန္တေန ဧကကောဝ ဝသိတုံ[၁] ယုတ္တံ၊ အလဘန္တဿ ဧကစာရိကဘာဝေါဝ သေယျော”တိ ဝတွာ နာဂဝဂ္ဂေ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၂၈။ “သစေ လဘေထ နိပကံ သဟာယံ၊
သဒ္ဓိံစရံ သာဓုဝိဟာရိ ဓီရံ။
အဘိဘုယျ သဗ္ဗာနိ ပရိဿယာနိ၊
စရေယျ တေန’တ္တမနော သတီမာ။

၃၂၉။ နော စေ လဘေထ နိပကံ သဟာယံ၊
သဒ္ဓိံစရံ သာဓုဝိဟာရိ ဓီရံ။
ရာဇာဝ ရဋ္ဌံ ဝိဇိတံ ပဟာယ၊
ဧကော စရေ မာတင်္ဂ’ရညေဝ နာဂေါ။

၁-လဘန္တေန သဒ္ဓိံ တေန ဝသိတုံ (သီ)

330. Ekassa caritaṁ seyyo,
Natthi bāle sahāyatā.
Eko care na ca pāpāni kayirā,
Appossukko Mātaṅga’raññeva nāgo”ti.

Tattha **nipakan**ti nepakkapaññāya samannāgataṁ. **Sādhuvihāri dhīran**ti bhaddakavihāriṁ paṇḍitaṁ. **Parissayānī**ti tādisaṁ mettāvihāriṁ sahāyaṁ labhanto sīhabyagghādayo pākaṭaparissaye ca rāgabhayadosabhayamohabhayādayo paṭicchannaparissaye cāti sabbeva parissaye abhibhavitvā tena saddhiṁ attamano upaṭṭhitasatī hutvā careyya, vihareyyāti attho.

Rājāva raṭṭhanti raṭṭhaṁ hitvā gato mahājanakarājā viya. Idaṁ vuttaṁ hoti—yathā vijitabhūmipadeso rājā “idaṁ rajjaṁ nāma mahantaṁ pamādaṭṭhānaṁ, kiṁ me rajjena kāritenā”ti vijitaṁ raṭṭhaṁ pahāya ekakova mahāraññaṁ pavisitvā tāpasapabbajjaṁ pabbajitvā catūsu iriyāpathesu ekakova carati, evaṁ ekakova careyyāti. **Mātaṅga’raññeva nāgo**ti yathā ca “ahaṁ kho ākiṇṇo viharāmi hatthīhi hatthinīhi hatthikaḷabhehi hatthicchāpehi, chinnaggāni ceva tiṇāni khādāmi, obhaggobhaggañca me sākhābhaṅgaṁ khādanti, āvilāni ca pānīyāni pivāmi, ogāhā ca me uttiṇṇassa hatthiniyo kāyaṁ upanighaṁsantiyo gacchanti, yaṁnūnāhaṁ ekakova gaṇamhā vūpakaṭṭho vihareyyan”ti[1] evaṁ paṭisañcikkhitvā gamanato mātaṅgoti laddhanāmo imasmiṁ araññe ayaṁ hatthināgo yūthaṁ pahāya sabbiriyāpathesu ekakova sukhaṁ carati, evampi ekova careyyāti attho.

Ekassāti pabbajitassa hi pabbajitakālato paṭṭhāya ekībhāvābhiratassa ekakasseva caritaṁ seyyo. **Natthi bāle sahāyatā**ti cūḷasīlaṁ majjhimasīlaṁ mahāsīlaṁ dasa kathāvatthūni terasa dhutaṅgaguṇāni vipassanāñāṇaṁ cattāro maggā cattāri phalāni tisso vijjā cha abhiññā amatamahānibbānanti ayañhi sahāyatā nāma. Sā bāle nissāya

1. Vi 3. 500; Khu 1. 125 piṭṭhesu.

၃၃၀။ ဧကဿ စရိတံ သေယျော၊
နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ။
ဧကော စရေ န စ ပါပါနိ ကယိရာ၊
အပ္ပေါဿုက္ကော မာတင်္ဂ’ရညေဝ နာဂေါ”တိ။

တတ္ထ **နိပက**န္တိ နေပက္ကပညာယ သမန္နာဂတံ။ **သာဓုဝိဟာရိ ဓီရ**န္တိ ဘဒ္ဒကဝိဟာရိံ ပဏ္ဍိတံ။ **ပရိဿယာနီ**တိ တာဒိသံ မေတ္တာဝိဟာရိံ သဟာယံ လဘန္တော သီဟဗျဂ္ဃာဒယော ပါကဋပရိဿယေ စ ရာဂဘယဒေါသဘယမောဟဘယာဒယော ပဋိစ္ဆန္နပရိဿယေ စာတိ သဗ္ဗေဝ ပရိဿယေ အဘိဘဝိတွာ တေန သဒ္ဓိံ အတ္တမနော ဥပဋ္ဌိတဿတီ ဟုတွာ စရေယျ၊ ဝိဟရေယျာတိ အတ္ထော။

ရာဇာဝ ရဋ္ဌန္တိ ရဋ္ဌံ ဟိတွာ ဂတော မဟာဇနကရာဇာ ဝိယ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ယထာ ဝိဇိတဘူမိပဒေသော ရာဇာ “ဣဒံ ရဇ္ဇံ နာမ မဟန္တံ ပမာဒဋ္ဌာနံ၊ ကိံ မေ ရဇ္ဇေန ကာရိတေနာ”တိ ဝိဇိတံ ရဋ္ဌံ ပဟာယ ဧကကောဝ မဟာရညံ ပဝိသိတွာ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ စတူသု ဣရိယာပထေသု ဧကကောဝ စရတိ၊ ဧဝံ ဧကကောဝ စရေယျာတိ။ **မာတင်္ဂ’ရညေဝ နာဂေါ**တိ ယထာ စ “အဟံ ခေါ အာကိဏ္ဏော ဝိဟရာမိ ဟတ္ထီဟိ ဟတ္ထိနီဟိ ဟတ္ထိကဠဘေဟိ ဟတ္ထိစ္ဆာပေဟိ၊ ဆိန္နဂ္ဂါနိ စေဝ တိဏာနိ ခါဒါမိ၊ ဩဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂဉ္စ မေ သာခါဘင်္ဂံ ခါဒန္တိ၊ အာဝိလာနိ စ ပါနီယာနိ ပိဝါမိ၊ ဩဂါဟာ စ မေ ဥတ္တိဏ္ဏဿ ဟတ္ထိနိယော ကာယံ ဥပနိဃံသန္တိယော ဂစ္ဆန္တိ၊ ယံနူနာဟံ ဧကကောဝ ဂဏမှာ ဝူပကဋ္ဌော ဝိဟရေယျ”န္တိ[1] ဧဝံ ပဋိသဉ္စိက္ခိတွာ ဂမနတော မာတင်္ဂေါတိ လဒ္ဓနာမော ဣမသ္မိံ အရညေ အယံ ဟတ္ထိနာဂေါ ယူထံ ပဟာယ သဗ္ဗိရိယာပထေသု ဧကကောဝ သုခံ စရတိ၊ ဧဝမ္ပိ ဧကောဝ စရေယျာတိ အတ္ထော။

ဧကဿာတိ ပဗ္ဗဇိတဿ ဟိ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဧကီဘာဝါဘိရတဿ ဧကကဿေဝ စရိတံ သေယျော။ **နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ**တိ စူဠသီလံ မဇ္ဈိမသီလံ မဟာသီလံ ဒသ ကထာဝတ္ထူနိ တေရသ ဓုတင်္ဂဂုဏာနိ ဝိပဿနာဉာဏံ စတ္တာရော မဂ္ဂါ စတ္တာရိ ဖလာနိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဆ အဘိညာ အမတမဟာနိဗ္ဗာနန္တိ အယဉှိ သဟာယတာ နာမ။ သာ ဗာလေ နိဿာယ

၁-ဝိ ၃-၅၀၀; ခု ၁-၁၂၅-ပိဋ္ဌေသု။

adhigantuṁ na sakkāti natthi bāle sahāyatā. **Eko**ti iminā kāraṇena sabbiriyāpathesu ekakova careyya, appamattakānipi na ca pāpāni kayirā. Yathā so appossukko nirālayo imasmiṁ araññe Mātaṅganāgo icchiticchitaṭṭhāne sukhaṁ carati, evaṁ ekakova hutvā careyya, appamattakānipi na ca pāpāni kareyyāti attho. Tasmā tumhehi patirūpaṁ sahāyaṁ alabhantehi ekacārīheva bhavitabbanti imamatthaṁ dassento Satthā tesaṁ bhikkhūnaṁ imaṁ dhammadesanaṁ desesi.

Desanāvasāne pañcasatāpi te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsūti.

Sambahulabhikkhuvatthu sattamaṁ.

---

8. Māravatthu

Atthamhīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Himavantapadese araññakuṭikāyaṁ viharanto māraṁ ārabbha kathesi.

Tasmiṁ kira kāle rājāno manusse pīḷetvā rajjaṁ kārenti. Atha Bhagavā adhammikarājūnaṁ rajje daṇḍakaraṇapīḷite[1] manusse disvā kāruññena evaṁ cintesi "sakkā nu kho rajjaṁ kāretuṁ ahanaṁ aghātayaṁ, ajinaṁ ajāpayaṁ, asocaṁ asocāpayaṁ dhammenā"ti, māro pāpimā taṁ Bhagavato parivitakkaṁ ñatvā "samaṇo Gotamo 'sakkā nu kho rajjaṁ kāretun'ti cintesi, idāni rajjaṁ kāretukāmo bhavissati, rajjañca nāmetaṁ pamādaṭṭhānaṁ, taṁ kārente[2] sakkā okāsaṁ labhituṁ, gacchāmi ussāhamassa janessāmī"ti cintetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā āha "kāretu bhante Bhagavā rajjaṁ, kāretu Sugato rajjaṁ ahanaṁ aghātayaṁ, ajinaṁ ajāpayaṁ, asocaṁ asocāpayaṁ dhammenā"ti. Atha naṁ Satthā "kiṁ pana me tvaṁ pāpima passasi, yaṁ[3] maṁ tvaṁ evaṁ vadesī"ti vatvā "Bhagavatā kho bhante cattāro iddhipādā subhāvitā. Ākaṅkhamāno hi Bhagavā Himavantaṁ pabbatarājaṁ 'suvaṇṇan'ti adhimucceyya, tañca suvaṇṇameva assa, ahampi kho dhanena dhanakaraṇīyaṁ karissāmi, tumhe dhammena rajjaṁ kāressathā"ti tena vutte—

1. Daṇḍakaramarapīḷite (Sī)
2. Kārentassa (Syā)
3. Kiṁ (Sī) Saṁ 1. 117 piṭṭhe passitabbaṁ.

အဓိဂန္တုံ န သက္ကာတိ နတ္ထိ ဗာလေ သဟာယတာ။ **ဧကော**တိ ဣမိနာ ကာရဏေန သဗ္ဗိရိယာပထေသု ဧကကောဝ စရေယျ၊ အပ္ပမတ္တကာနိပိ န စ ပါပါနိ ကယိရာ။ ယထာ သော အပ္ပေါဿုက္ကော နိရာလယော ဣမသ္မိံ အရညေ မာတင်္ဂနာဂေါ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနေ သုခံ စရတိ၊ ဧဝံ ဧကကောဝ ဟုတွာ စရေယျ၊ အပ္ပမတ္တကာနိပိ န စ ပါပါနိ ကရေယျာတိ အတ္ထော။ တသ္မာ တုမှေဟိ ပတိရူပံ သဟာယံ အလဘန္တေဟိ ဧကစာရီဟေဝ ဘဝိတဗ္ဗန္တိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေန္တော သတ္ထာ တေသံ ဘိက္ခူနံ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ ဒေသေသိ။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာပိ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-မာရဝတ္ထု

အတ္ထမှီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဟိမဝန္တပဒေသေ အရညကုဋိကာယံ ဝိဟရန္တော မာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တသ္မိံ ကိရ ကာလေ ရာဇာနော မနုဿေ ပီဠေတွာ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တိ။ အထ ဘဂဝါ အဓမ္မိကရာဇူနံ ရဇ္ဇေ ဒဏ္ဍကရဏပီဠိတေ[1] မနုဿေ ဒိသွာ ကာရုညေန ဧဝံ စိန္တေသိ "သက္ကာ နု ခေါ ရဇ္ဇံ ကာရေတုံ အဟနံ အဃာတယံ,အဇိနံ အဇာပယံ,အသောစံ အသောစာပယံ ဓမ္မေနာ"တိ၊ မာရော ပါပိမာ တံ ဘဂဝတော ပရိဝိတက္ကံ ဉတွာ "သမဏော ဂေါတမော 'သက္ကာ နု ခေါ ရဇ္ဇံ ကာရေတု'န္တိ စိန္တေသိ၊ ဣဒါနိ ရဇ္ဇံ ကာရေတုကာမော ဘဝိဿတိ၊ ရဇ္ဇဉ္စ နာမေတံ ပမာဒဋ္ဌာနံ၊ တံ ကာရေန္တေ[2] သက္ကာ ဩကာသံ လဘိတုံ၊ ဂစ္ဆာမိ ဥဿာဟမဿ ဇနေဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ "ကာရေတု ဘန္တေ ဘဂဝါ ရဇ္ဇံ၊ ကာရေတု သုဂတော ရဇ္ဇံ အဟနံ အဃာတယံ, အဇိနံ အဇာပယံ, အသောစံ အသောစာပယံ ဓမ္မေနာ"တိ။ အထ နံ သတ္ထာ "ကိံ ပန မေ တွံ ပါပိမ ပဿသိ၊ ယံ[3] မံ တွံ ဧဝံ ဝဒေသီ"တိ ဝတွာ "ဘဂဝတာ ခေါ ဘန္တေ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ သုဘာဝိတာ။ အာကင်္ခမာနော ဟိ ဘဂဝါ ဟိမဝန္တံ ပဗ္ဗတရာဇံ 'သုဝဏ္ဏ'န္တိ အဓိမုစ္စေယျ၊ တဉ္စ သုဝဏ္ဏမေဝ အဿ၊ အဟမ္ပိ ခေါ ဓနေန ဓနကရဏီယံ ကရိဿာမိ၊ တုမှေ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေဿထာ"တိ တေန ဝုတ္တေ—

၁-ဒဏ္ဍကရမရပီဠိတေ (သီ) ၂-ကာရေန္တဿ (သျာ) ၃-ကိံ (သီ) သံ ၁-၁၁၇-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။

"Pabbatassa suvaṇṇassa, jātarūpassa kevalo.
Dvittāva nālamekassa, iti vidvā samañcare.

Yo dukkhamadakkhi yatonidānaṁ,
Kāmesu so jantu kathaṁ nameyya.
Upadhiṁ viditvā saṅgoti loke,
Tasseva jantu vinayāya sikkhe"ti[1]—

Imāhi gāthāhi saṁvejetvā "añño eva kho pāpima tava ovādo, añño mama, tayā saddhiṁ dhammasaṁsandanā[2] nāma natthi, ahaṁ hi evaṁ ovadāmī"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

331. "Atthamhi jātamhi sukhā sahāyā,
Tuṭṭhī sukhā yā itarītarena.
Puññaṁ sukhaṁ jīvitasaṅkhayamhi,
Sabbassa dukkhassa sukhaṁ pahānaṁ.

332. Sukhā matteyyatā loke,
Atho petteyyatā sukhā.
Sukhā sāmaññatā loke,
Atho brahmaññatā sukhā.

333. Sukhaṁ yāva jarāsīlaṁ, sukhā saddhā patiṭṭhitā.
Sukho paññāya paṭilābho, pāpānaṁ akaraṇaṁ sukhan"ti.

Tattha **atthamhī**ti pabbajitassāpi hi cīvarakaraṇādike vā adhikaraṇavūpasamādike vā gihinopi kasikammādike vā balavapakkhasannissitehi abhibhavanādike vā kicce uppanne ye taṁ kiccaṁ nipphādetuṁ vā vūpasametuṁ vā sakkonti, evarūpā sukhā sahāyāti attho. **Tuṭṭhī sukhā**ti yasmā pana gihinopi sakena asantuṭṭhā sandhicchedādīni ārabhanti, pabbajitāpi nānappakāraṁ anesanaṁ. Iti te sukhaṁ na vindantiyeva. Tasmā yā itarītarena parittena vā vipulena vā attano santakena santuṭṭhi, ayameva sukhāti attho. **Puññan**ti maraṇakāle pana yathājjhāsayena pattharitvā

1. Saṁ 1. 118 piṭṭhe. 2. Sammantanā (Sī, Syā)

"ပဗ္ဗတဿ သုဝဏ္ဏဿ၊ ဇာတရူပဿ ကေဝလော။
ဒွိတ္တာဝ နာလမေကဿ၊ ဣတိ ဝိဒွါ သမဉ္စရေ။

ယော ဒုက္ခမဒက္ခိ ယတောနိဒါနံ၊
ကာမေသု သော ဇန္တု ကထံ နမေယျ။
ဥပဓိံ ဝိဒိတွာ သင်္ဂေါတိ လောကေ၊
တဿေဝ ဇန္တု ဝိနယာယ သိက္ခေ"တိ[၁]—

ဣမာဟိ ဂါထာဟိ သံဝေဇေတွာ "အညော ဧဝ ခေါ ပါပိမ တဝ ဩဝါဒေါ, အညော မမ၊ တယာ သဒ္ဓိံ ဓမ္မသံသန္ဒနာ[၂] နာမ နတ္ထိ၊ အဟံ ဟိ ဧဝံ ဩဝဒါမီ"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၃၁။ "အတ္ထမှိ ဇာတမှိ သုခါ သဟာယာ၊
တုဋ္ဌီ သုခါ ယာ ဣတရီတရေန။
ပုညံ သုခံ ဇီဝိတသင်္ခယမှိ၊
သဗ္ဗဿ ဒုက္ခဿ သုခံ ပဟာနံ။

၃၃၂။ သုခါ မတ္တေယျတာ လောကေ၊
အထော ပေတ္တေယျတာ သုခါ။
သုခါ သာမညတာ လောကေ၊
အထော ဗြဟ္မညတာ သုခါ။

၃၃၃။ သုခံ ယာဝ ဇရာသီလံ၊ သုခါ သဒ္ဓါ ပတိဋ္ဌိတာ။
သုခေါ ပညာယ ပဋိလာဘော၊ ပါပါနံ အကရဏံ သုခ"န္တိ။

တတ္ထ **အတ္ထမှီ**တိ ပဗ္ဗဇိတဿာပိ ဟိ စီဝရကရဏာဒိကေ ဝါ အဓိကရဏဝူပသမာဒိကေ ဝါ ဂိဟိနောပိ ကသိကမ္မာဒိကေ ဝါ ဗလဝပက္ခသန္နိဿိတေဟိ အဘိဘဝနာဒိကေ ဝါ ကိစ္စေ ဥပ္ပန္နေ ယေ တံ ကိစ္စံ နိပ္ဖာဒေတုံ ဝါ ဝူပသမေတုံ ဝါ သက္ကောန္တိ၊ ဧဝရူပါ သုခါ သဟာယာတိ အတ္ထော။ **တုဋ္ဌီ သုခါ**တိ ယသ္မာ ပန ဂိဟိနောပိ သကေန အသန္တုဋ္ဌာ သန္ဓိစ္ဆေဒါဒီနိ အာရဘန္တိ၊ ပဗ္ဗဇိတာပိ နာနပ္ပကာရံ အနေသနံ။ ဣတိ တေ သုခံ န ဝိန္ဒန္တိယေဝ။ တသ္မာ ယာ ဣတရီတရေန ပရိတ္တေန ဝါ ဝိပုလေန ဝါ အတ္တနော သန္တကေန သန္တုဋ္ဌိ၊ အယမေဝ သုခါတိ အတ္ထော။ **ပုညန္တိ** မရဏကာလေ ပန ယထာဇ္ဈာသယေန ပတ္ထရိတွာ

၁-သံ ၁-၁၁၈-ပိဋ္ဌေ။ ၂-သမ္မန္တနာ (သီ၊ သျာ)

katapuññakammameva sukhaṁ. **Sabbassā**ti sakalassapi pana vaṭṭadukkhassa pahānasaṅkhātaṁ arahattameva imasmiṁ loke sukhaṁ nāma.

Matteyyatāti mātari sammā paṭipatti. **Petteyyatā**ti pitari sammā paṭipatti. Ubhayenapi mātāpitūnaṁ upaṭṭhānameva kathitaṁ. Mātāpitaro hi puttānaṁ anupaṭṭhahanabhāvaṁ ñatvā attano santakaṁ bhūmiyaṁ vā nidahanti, paresaṁ vā vissajjenti, "mātāpitaro na upaṭṭhahantī"ti nesaṁ nindāpi vaḍḍhati, kāyassa bhedā gūthanirayepi nibbattanti. Ye pana mātāpitaro sakkaccaṁ upaṭṭhahanti, te tesaṁ santakaṁ dhanampi pāpuṇanti, pasaṁsampi labhanti, kāyassa bhedā sagge nibbattanti. Tasmā ubhayampetaṁ sukhanti vuttaṁ. **Sāmaññatā**ti pabbajitesu sammā paṭipatti. **Brahmaññatā**ti bāhitapāpesu Buddhapaccekabuddhasāvakesu sammā paṭipattiyeva. Ubhayenapi tesaṁ catūhi paccayehi paṭijagganabhāvo kathito, idampi loke sukhaṁ nāma kathitaṁ.

Sīlanti maṇikuṇḍalarattavatthādayo hi alaṅkārā tasmiṁ tasmiṁ vaye ṭhitānaṁyeva sobhanti. Na daharānaṁ alaṅkāro mahallakakāle, mahallakānaṁ vā alaṅkāro daharakāle sobhati, "ummattako esa maññe"ti garahuppādanena pana dosameva janeti. Pañcasīladasasīlādibhedaṁ pana sīlaṁ daharassāpi mahallakassāpi sabbavayesu sobhatiyeva, "aho vatāyaṁ sīlavā"ti pasaṁsuppādanena somanassameva āvahati. Tena vuttaṁ **sukhaṁ yāva jarā sīlan**ti. **Saddhā patiṭṭhitā**ti lokiyalokuttarato duvidhāpi saddhā niccalā hutvā patiṭṭhitā. **Sukho paññāya paṭilābho**ti lokiyalokuttarapaññāya paṭilābho sukho. **Pāpānaṁ akaraṇan**ti setughātavasena pana pāpānaṁ akaraṇaṁ imasmiṁ loke sukhanti attho.

Desanāvasāne bahūnaṁ devatānaṁ dhammābhisamayo ahosīti.

Māravatthu aṭṭhamaṁ.

Nāgavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tevīsatimo vaggo.

ကတပုညကမ္မမေဝ သုခံ။ **သဗ္ဗဿာ**တိ သကလဿာပိ ပန ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ပဟာနသင်္ခါတံ အရဟတ္တမေဝ ဣမသ္မိံ လောကေ သုခံ နာမ။

မတ္တေယျတာတိ မာတရိ သမ္မာ ပဋိပတ္တိ။ **ပေတ္တေယျတာ**တိ ပိတရိ သမ္မာ ပဋိပတ္တိ။ ဥဘယေနပိ မာတာပိတူနံ ဥပဋ္ဌာနမေဝ ကထိတံ။ မာတာပိတရော ဟိ ပုတ္တာနံ အနုပဋ္ဌဟနဘာဝံ ဉတွာ အတ္တနော သန္တကံ ဘူမိယံ ဝါ နိဒဟန္တိ၊ ပရေသံ ဝါ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ၊ "မာတာပိတရော န ဥပဋ္ဌဟန္တီ"တိ နေသံ နိန္ဒာပိ ဝဍ္ဍတိ၊ ကာယဿ ဘေဒါ ဂူထနိရယေပိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ယေ ပန မာတာပိတရော သက္ကစ္စံ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ တေ တေသံ သန္တကံ ဓနမ္ပိ ပါပုဏန္တိ၊ ပသံသမ္ပိ လဘန္တိ၊ ကာယဿ ဘေဒါ သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ တသ္မာ ဥဘယမ္ပေတံ သုခန္တိ ဝုတ္တံ။ **သာမညတာ**တိ ပဗ္ဗဇိတေသု သမ္မာ ပဋိပတ္တိ။ **ဗြဟ္မညတာ**တိ ဗာဟိတပါပေသု ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကေသု သမ္မာ ပဋိပတ္တိယေဝ။ ဥဘယေနပိ တေသံ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ ပဋိဇဂ္ဂနဘာဝေါ ကထိတော၊ ဣဒမ္ပိ လောကေ သုခံ နာမ ကထိတံ။

သီလန္တိ မဏိကုဏ္ဍလရတ္တဝတ္ထာဒယော ဟိ အလင်္ကာရာ တသ္မိံ တသ္မိံ ဝယေ ဌိတာနံယေဝ သောဘန္တိ။ န ဒဟရာနံ အလင်္ကာရော မဟလ္လကကာလေ, မဟလ္လကာနံ ဝါ အလင်္ကာရော ဒဟရကာလေ သောဘတိ၊ "ဥမ္မတ္တကော ဧသ မညေ"တိ ဂရဟုပ္ပါဒနေန ပန ဒေါသမေဝ ဇနေတိ။ ပဉ္စသီလဒသသီလာဒိဘေဒံ ပန သီလံ ဒဟရဿာပိ မဟလ္လကဿာပိ သဗ္ဗဝယေသု သောဘတိယေဝ၊ "အဟော ဝတာယံ သီလဝါ"တိ ပသံသုပ္ပါဒနေန သောမနဿမေဝ အာဝဟတိ။ တေန ဝုတ္တံ **သုခံ ယာဝ ဇရာ သီလ**န္တိ။ **သဒ္ဓါ ပတိဋ္ဌိတာ**တိ လောကိယလောကုတ္တရတော ဒုဝိဓာပိ သဒ္ဓါ နိစ္စလာ ဟုတွာ ပတိဋ္ဌိတာ။ **သုခေါ ပညာယ ပဋိလာဘော**တိ လောကိယလောကုတ္တရပညာယ ပဋိလာဘော သုခေါ။ **ပါပါနံ အကရဏ**န္တိ သေတုဃာတဝသေန ပန ပါပါနံ အကရဏံ ဣမသ္မိံ လောကေ သုခန္တိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူနံ ဒေဝတာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသီတိ။

မာရဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

နာဂဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

တေဝီသတိမော ဝဂ္ဂေါ။

24. Taṇhāvagga

1. Kapilamacchavatthu

Manujassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kapilamacchaṁ ārabbha kathesi.

Atīte kira Kassapabhagavato parinibbutakāle dve kulabhātaro nikkhamitvā sāvakānaṁ santike pabbajiṁsu. Tesu jeṭṭho Sāgato[1] nāma ahosi, kaniṭṭho Kapilo nāma. Mātā pana nesaṁ Sādhinī nāma, kaniṭṭhabhaginī Tāpanā nāma. Tāpi bhikkhunīsu pabbajiṁsu. Evaṁ tesu pabbajitesu ubho bhātaro ācariyupajjhāyānaṁ vattapaṭivattaṁ katvā viharantā ekadivasaṁ "bhante imasmiṁ sāsane kati dhurānī"ti pucchitvā "ganthadhuraṁ vipassanādhurañcāti dve dhurānī"ti sutvā jeṭṭho "vipassanādhuraṁ pūressāmī"ti pañca vassāni ācariyupajjhāyānaṁ santike vasitvā yāva arahattā kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññaṁ pavisitvā vāyamanto arahattaṁ pāpuṇi. Kaniṭṭho "ahaṁ tāva taruṇo, vuḍḍhakāle vipassanādhuraṁ pūressāmī"ti ganthadhuraṁ paṭṭhapetvā tīṇi piṭakāni uggaṇhi. Tassa pariyattiṁ nissāya mahāparivāro, parivāraṁ nissāya lābho udapādi. So bāhusaccamadena matto lābhataṇhāya abhibhūto atipaṇḍitamānitāya parehi vuttaṁ kappiyampi "akappiyan"ti vadeti, akappiyampi "kappiyan"ti vadeti, sāvajjampi "anavajjan"ti, anavajjampi "sāvajjan"ti. So pesalehi bhikkhūhi "mā āvuso Kapila evaṁ avacā"ti vatvā dhammañca vinayañca dassetvā ovadiyamānopi "tumhe kiṁ jānātha, rittamuṭṭhisadisā"ti-ādīni vatvā khuṁsento vambhento carati. Athassa bhātu Sāgatattherassāpi bhikkhū tamatthaṁ ārocesuṁ. Sopi naṁ upasaṅkamitvā "āvuso Kapila tumhādisānañhi sammāpaṭipatti sāsanassa āyu nāma, tasmā paṭipattiṁ pahāya kappiyādīni paṭibāhanto mā evaṁ avacā"ti ovadi. So tassapi vacanaṁ nādiyi. Evaṁ santepi thero dvattikkhattuṁ ovaditvā ovādaṁ agaṇhantaṁ "nāyaṁ mama vacanaṁ karotī"ti ñatvā "tena āvuso paññāyissasi sakena kammenā"ti vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya naṁ aññe pesalā bhikkhū chaḍḍayiṁsu.

---

1. Sodhano (Sī, Syā)

၂၄-တဏှာဝဂ္ဂ

၁-ကပိလမစ္ဆဝတ္ထု

မနုဇဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကပိလမစ္ဆံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အတီတေ ကိရ ကဿပဘဂဝတော ပရိနိဗ္ဗုတကာလေ ဒွေ ကုလဘာတရော နိက္ခမိတွာ သာဝကာနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိံသု။ တေသု ဇေဋ္ဌော သာဂတော[1] နာမ အဟောသိ၊ ကနိဋ္ဌော ကပိလော နာမ။ မာတာ ပန နေသံ သာဓိနီ နာမ၊ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ တာပနာ နာမ။ တာပိ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိံသု။ ဧဝံ တေသု ပဗ္ဗဇိတေသု ဥဘော ဘာတရော အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ ဝိဟရန္တာ ဧကဒိဝသံ "ဘန္တေ ဣမသ္မိံ သာသနေ ကတိ ဓုရာနီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဂန္ထဓုရံ ဝိပဿနာဓုရဉ္စာတိ ဒွေ ဓုရာနီ"တိ သုတွာ ဇေဋ္ဌော "ဝိပဿနာဓုရံ ပူရေဿာမီ"တိ ပဉ္စ ဝဿာနိ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တိကေ ဝသိတွာ ယာဝ အရဟတ္တာ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ ဝါယမန္တော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ကနိဋ္ဌော "အဟံ တာဝ တရုဏော၊ ဝုဍ္ဎကာလေ ဝိပဿနာဓုရံ ပူရေဿာမီ"တိ ဂန္ထဓုရံ ပဋ္ဌပေတွာ တီဏိ ပိဋကာနိ ဥဂ္ဂဏှိ။ တဿ ပရိယတ္တိံ နိဿာယ မဟာပရိဝါရော၊ ပရိဝါရံ နိဿာယ လာဘော ဥဒပါဒိ။ သော ဗာဟုသစ္စမဒေန မတ္တော လာဘတဏှာယ အဘိဘူတော အတိပဏ္ဍိတမာနိတာယ ပရေဟိ ဝုတ္တံ ကပ္ပိယမ္ပိ "အကပ္ပိယ"န္တိ ဝဒေတိ၊ အကပ္ပိယမ္ပိ "ကပ္ပိယ"န္တိ ဝဒေတိ၊ သာဝဇ္ဇမ္ပိ "အနဝဇ္ဇ"န္တိ၊ အနဝဇ္ဇမ္ပိ "သာဝဇ္ဇ"န္တိ။ သော ပေသလေဟိ ဘိက္ခူဟိ "မာ အာဝုသော ကပိလ ဧဝံ အဝစာ"တိ ဝတွာ ဓမ္မဉ္စ ဝိနယဉ္စ ဒဿေတွာ ဩဝဒိယမာနောပိ "တုမှေ ကိံ ဇာနာထ၊ ရိတ္တမုဋ္ဌိသဒိသာ"တိအာဒီနိ ဝတွာ ခုံသေန္တော ဝမ္ဘေန္တော စရတိ။ အထဿ ဘာတု သာဂတတ္ထေရဿာပိ ဘိက္ခူ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သောပိ နံ ဥပသင်္ကမိတွာ "အာဝုသော ကပိလ တုမှာဒိသာနဉှိ သမ္မာပဋိပတ္တိ သာသနဿ အာယု နာမ၊ တသ္မာ ပဋိပတ္တိံ ပဟာယ ကပ္ပိယာဒီနိ ပဋိဗာဟန္တော မာ ဧဝံ အဝစာ"တိ ဩဝဒိ။ သော တဿပိ ဝစနံ နာဒိယိ။ ဧဝံ သန္တေပိ ထေရော ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ ဩဝဒိတွာ ဩဝါဒံ အဂဏှန္တံ "နာယံ မမ ဝစနံ ကရောတီ"တိ ဉတွာ "တေန အာဝုသော ပညာယိဿသိ သကေန ကမ္မေနာ"တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ တတော ပဋ္ဌာယ နံ အညေ ပေသလာ ဘိက္ခူ ဆဍ္ဍယိံသု။

၁-သောဓနော (သီ၊ သျာ)

So durācāro hutvā durācāraparivuto viharanto ekadivasaṁ uposathagge “pātimokkhaṁ uddisissāmī”ti bījaniṁ ādāya dhammāsane nisīditvā “vattati āvuso ettha sannipatitānaṁ bhikkhūnaṁ pātimokkhan”ti pucchitvā “ko attho imassa paṭivacanena dinnenā”ti tuṇhībhūte bhikkhū disvā “āvuso dhammo vā vinayo vā natthi, pātimokkhena sutena vā asutena vā ko attho”ti vatvā āsanā vuṭṭhahi. Evaṁ so Kassapassa Bhagavato pariyattisāsanaṁ osakkāpesi. Sāgatattheropi tadaheva parinibbāyi. Kapilo āyupariyosāne Avīcimhi mahāniraye nibbatti. Sāpissa mātā ca bhaginī ca tasseva diṭṭhānugatiṁ āpajjitvā pesale bhikkhū akkositvā paribhāsitvā tattheva nibbattisu.

Tasmiṁ pana kāle pañcasatā purisā gāmaghātakādīni katvā corikāya jīvantā janapadamanussehi anubaddhā palāyamānā araññaṁ pavisitvā tattha kiñci paṭisaraṇaṁ apassantā aññataraṁ āraññikaṁ bhikkhuṁ disvā vanditvā “paṭisaraṇaṁ no bhante hothā”ti vadiṁsu. Thero “tumhākaṁ sīlasadisaṁ paṭisaraṇaṁ nāma natthi, sabbepi pañcasīlāni samādiyathā”ti āha. Te “sādhū”ti sampaṭicchitvā sīlāni samādiyiṁsu. Atha ne thero ovadi “idāni tumhe sīlavantā, jīvitahetupi vo neva sīlaṁ atikkamitabbaṁ, na manopadoso kātabbo”ti. Te “sādhū”ti sampaṭicchiṁsu. Atha ne janapadamanussā taṁ ṭhānaṁ patvā ito cito ca pariyesamānā te core disvā sabbe te jīvitā voropesuṁ. Te kālaṁ katvā devaloke nibbattiṁsu. Corajeṭṭhako jeṭṭhakadevaputto ahosi.

Te anulomapaṭilomavasena ekaṁ Buddhantaraṁ devaloke saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Sāvatthinagaradvāre pañcasatakulike[1] Kevaṭṭagāme nibbattiṁsu. Jeṭṭhakadevaputto Kevaṭṭajeṭṭhakassa gehe paṭisandhiṁ gaṇhi, itare itaresu. Evaṁ tesaṁ ekadivaseyeva paṭisandhigahaṇañca mātukucchito nikkhamanañca ahosi. Kevaṭṭajeṭṭhako “atthi nu kho imasmiṁ gāme aññepi dārakā ajja jātā”ti pariyesāpetvā tesaṁ jātabhāvaṁ ñatvā “ete mama puttassa sahāyakā bhavissantī”ti sabbesaṁ

1. Pañcakulasatike (Sī)

သော ဒုရာစာရော ဟုတွာ ဒုရာစာရပရိဝုတော ဝိဟရန္တော ဧကဒိဝသံ ဥပေါသထဂ္ဂေ “ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသိဿာမီ”တိ ဗီဇနိံ အာဒါယ ဓမ္မာသနေ နိသီဒိတွာ “ဝတ္တတိ အာဝုသော ဧတ္ထ သန္နိပတိတာနံ ဘိက္ခူနံ ပါတိမောက္ခ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “ကော အတ္ထော ဣမဿ ပဋိဝစနေန ဒိန္နေနာ”တိ တုဏှီဘူတေ ဘိက္ခူ ဒိသွာ “အာဝုသော ဓမ္မော ဝါ ဝိနယော ဝါ နတ္ထိ၊ ပါတိမောက္ခေန သုတေန ဝါ အသုတေန ဝါ ကော အတ္ထော”တိ ဝတွာ အာသနာ ဝုဋ္ဌဟိ။ ဧဝံ သော ကဿပဿ ဘဂဝတော ပရိယတ္တိသာသနံ ဩသက္ကာပေသိ။ သာဂတတ္ထေရောပိ တဒဟေဝ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ကပိလော အာယုပရိယောသာနေ အဝီစိမှိ မဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သာပိဿ မာတာ စ ဘဂိနီ စ တဿေဝ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အာပဇ္ဇိတွာ ပေသလေ ဘိက္ခူ အက္ကောသိတွာ ပရိဘာသိတွာ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗတ္တိံသု။

တသ္မိံ ပန ကာလေ ပဉ္စသတာ ပုရိသာ ဂါမဃာတကာဒီနိ ကတွာ စောရိကာယ ဇီဝန္တာ ဇနပဒမနုဿေဟိ အနုဗဒ္ဓါ ပလာယမာနာ အရညံ ပဝိသိတွာ တတ္ထ ကိဉ္စိ ပဋိသရဏံ အပဿန္တာ အညတရံ အာရညိကံ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ “ပဋိသရဏံ နော ဘန္တေ ဟောထာ”တိ ဝဒိံသု။ ထေရော “တုမှာကံ သီလသဒိသံ ပဋိသရဏံ နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေပိ ပဉ္စသီလာနိ သမာဒိယထာ”တိ အာဟ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သီလာနိ သမာဒိယိံသု။ အထ နေ ထေရော ဩဝဒိ “ဣဒါနိ တုမှေ သီလဝန္တာ၊ ဇီဝိတဟေတုပိ ဝော နေဝ သီလံ အတိက္ကမိတဗ္ဗံ၊ န မနောပဒေါသော ကာတဗ္ဗော”တိ။ တေ “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိံသု။ အထ နေ ဇနပဒမနုဿာ တံ ဌာနံ ပတွာ ဣတော စိတော စ ပရိယေသမာနာ တေ စောရေ ဒိသွာ သဗ္ဗေ တေ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသုံ။ တေ ကာလံ ကတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိံသု၊ စောရဇေဋ္ဌကော ဇေဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော အဟောသိ။

တေ အနုလောမပဋိလောမဝသေန ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ဒေဝလောကေ သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိနဂရဒွါရေ ပဉ္စသတကုလိကေ[၁] ကေဝဋ္ဋဂါမေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ ဇေဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော ကေဝဋ္ဋဇေဋ္ဌကဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ ဣတရေ ဣတရေသု။ ဧဝံ တေသံ ဧကဒိဝသေယေဝ ပဋိသန္ဓိဂဟဏဉ္စ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခမနဉ္စ အဟောသိ။ ကေဝဋ္ဋဇေဋ္ဌကော “အတ္ထိ နု ခေါ ဣမသ္မိံ ဂါမေ အညေပိ ဒါရကာ အဇ္ဇ ဇာတာ”တိ ပရိယေသာပေတွာ တေသံ ဇာတဘာဝံ ဉတွာ “ဧတေ မမ ပုတ္တဿ သဟာယကာ ဘဝိဿန္တီ”တိ သဗ္ဗေသံ

၁-ပဉ္စကုလသတိကေ (သီ)

posāvanikaṁ dāpesi. Te sabbepi sahapaṁsukīḷakā sahāyakā hutvā anupubbena vayappattā ahesuṁ. Tesaṁ Kevaṭṭajeṭṭhakaputtova yasato ca tejato ca aggapuriso ahosi.

Kapilopi ekaṁ Buddhantaraṁ niraye paccitvā vipākāvasesena tasmiṁ kāle Aciravatiyā suvaṇṇavaṇṇo duggandhamukho maccho hutvā nibbatti. Athekadivasaṁ te sahāyakā "macche bandhissāmā"ti jālādīni gahetvā nadiyā khipiṁsu. Atha nesaṁ antojālaṁ so maccho pāvisi. Taṁ disvā sabbe Kevaṭṭagāmavāsino uccāsaddamakaṁsu "puttā no paṭhamaṁ macche bandhantā suvaṇṇamacchaṁ bandhiṁsu, idāni no rājā bahudhanaṁ[1] dassatī"ti. Tepi kho sahāyakā macchaṁ nāvāya pakkhipitvā nāvaṁ ukkhipitvā rañño santikaṁ agamaṁsu. Raññāpi taṁ disvāva "kiṁ etan"ti vutte "maccho devā"ti āhaṁsu. Rājā suvaṇṇavaṇṇaṁ macchaṁ disvā "Satthā etassa suvaṇṇavaṇṇakāraṇaṁ jānissatī"ti macchaṁ gāhāpetvā Bhagavato santikaṁ agamāsi. Macchena mukhe vivaṭamatteyeva sakalajetavanaṁ ativiya duggandhaṁ ahosi. Rājā Satthāraṁ pucchi "kasmā bhante maccho suvaṇṇavaṇṇo jāto, kasmā cassa mukhato duggandho vāyatī"ti.

Ayaṁ mahārāja Kassapabhagavato pāvacane Kapilo nāma bhikkhu ahosi bahussuto mahāparivāro lābhataṇhāya abhibhūto attano vacanaṁ agaṇhantānaṁ akkosakaparibhāsako, tassa ca Bhagavato sāsanaṁ osakkāpesi, so tena kammena Avīcimhi nibbattitvā vipākāvasesena idāni maccho hutvā jāto. Yaṁ pana so dīgharattaṁ Buddhavacanaṁ vācesi, Buddhassa ca guṇaṁ kathesi, tassa nissandena imaṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ paṭilabhi. Yaṁ bhikkhūnaṁ akkosakaparibhāsako ahosi, tenassa mukhato duggandho vāyati. Kathāpemi naṁ mahārājāti. Kathāpetha bhanteti. Atha naṁ Satthā pucchi "tvaṁsi Kapilo"ti. Āma bhante ahaṁ Kapiloti. Kuto āgatosīti. Avīcimahānirayato bhanteti. Jeṭṭhabhātiko te Sāgato kuhiṁ gatoti. Parinibbuto bhanteti. Mātā pana te Sādhinī kahanti. Mahāniraye nibbattā bhanteti. Kaniṭṭhabhaginī ca te tāpanā kahanti. Mahāniraye nibbattā bhanteti. Idāni tvaṁ kahaṁ gamissasīti. "Avīcimahānirayameva bhante"ti vatvā vippaṭisārābhibhūto

1. Pahūtadhanaṁ (Sī), pahūtaṁ dhanaṁ (Syā)

ပေါသာဝနိကံ ဒါပေသိ။ တေ သဗ္ဗေပိ သဟပံသုကီဠကာ သဟာယကာ ဟုတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဝယပ္ပတ္တာ အဟေသုံ။ တေသံ ကေဝဋ္ဋဇေဋ္ဌကပုတ္တောဝ ယသတော စ တေဇတော စ အဂ္ဂပုရိသော အဟောသိ။

ကပိလောပိ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ နိရယေ ပစ္စိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန တသ္မိံ ကာလေ အစိရဝတိယာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဒုဂ္ဂန္ဓမုခေါ မစ္ဆော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထေကဒိဝသံ တေ သဟာယကာ “မစ္ဆေ ဗန္ဓိဿာမာ”တိ ဇာလာဒီနိ ဂဟေတွာ နဒိယာ ခိပိံသု။ အထ နေသံ အန္တောဇာလံ သော မစ္ဆော ပါဝိသိ။ တံ ဒိသွာ သဗ္ဗေ ကေဝဋ္ဋဂါမဝါသိနော ဥစ္စာသဒ္ဒမကံသု “ပုတ္တာ နော ပဌမံ မစ္ဆေ ဗန္ဓန္တာ သုဝဏ္ဏမစ္ဆံ ဗန္ဓိံသု၊ ဣဒါနိ နော ရာဇာ ဗဟုဓနံ[၁] ဒဿတီ”တိ။ တေပိ ခေါ သဟာယကာ မစ္ဆံ နာဝါယ ပက္ခိပိတွာ နာဝံ ဥက္ခိပိတွာ ရညော သန္တိကံ အဂမံသု။ ရညာပိ တံ ဒိသွာဝ “ကိံ ဧတ”န္တိ ဝုတ္တေ “မစ္ဆော ဒေဝါ”တိ အာဟံသု။ ရာဇာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ မစ္ဆံ ဒိသွာ “သတ္ထာ ဧတဿ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏကာရဏံ ဇာနိဿတီ”တိ မစ္ဆံ ဂါဟာပေတွာ ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ မစ္ဆေန မုခေ ဝိဝဋမတ္တေယေဝ သကလဇေတဝနံ အတိဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓံ အဟောသိ။ ရာဇာ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ “ကသ္မာ ဘန္တေ မစ္ဆော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏော ဇာတော၊ ကသ္မာ စဿ မုခတော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါယတီ”တိ။

အယံ မဟာရာဇ ကဿပဘဂဝတော ပါဝစနေ ကပိလော နာမ ဘိက္ခု အဟောသိ ဗဟုဿုတော မဟာပရိဝါရော လာဘတဏှာယ အဘိဘူတော အတ္တနော ဝစနံ အဂဏှန္တာနံ အက္ကောသကပရိဘာသကော၊ တဿ စ ဘဂဝတော သာသနံ ဩသက္ကာပေသိ၊ သော တေန ကမ္မေန အဝီစိမှိ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝိပါကာဝသေသေန ဣဒါနိ မစ္ဆော ဟုတွာ ဇာတော။ ယံ ပန သော ဒီဃရတ္တံ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဝါစေသိ၊ ဗုဒ္ဓဿ စ ဂုဏံ ကထေသိ၊ တဿ နိဿန္ဒေန ဣမံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ပဋိလဘိ။ ယံ ဘိက္ခူနံ အက္ကောသကပရိဘာသကော အဟောသိ၊ တေနဿ မုခတော ဒုဂ္ဂန္ဓော ဝါယတိ။ ကထာပေမိ နံ မဟာရာဇာတိ။ ကထာပေထ ဘန္တေတိ။ အထ နံ သတ္ထာ ပုစ္ဆိ “တွံသိ ကပိလော”တိ။ အာမ ဘန္တေ အဟံ ကပိလောတိ။ ကုတော အာဂတောသီတိ။ အဝီစိမဟာနိရယတော ဘန္တေတိ။ ဇေဋ္ဌဘာတိကော တေ သာဂတော ကုဟိံ ဂတောတိ။ ပရိနိဗ္ဗုတော ဘန္တေတိ။ မာတာ ပန တေ သာဓိနီ ကဟန္တိ။ မဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တာ ဘန္တေတိ။ ကနိဋ္ဌဘဂိနီ စ တေ တာပနာ ကဟန္တိ။ မဟာနိရယေ နိဗ္ဗတ္တာ ဘန္တေတိ။ ဣဒါနိ တွံ ကဟံ ဂမိဿသီတိ။ “အဝီစိမဟာနိရယမေဝ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ ဝိပ္ပဋိသာရာဘိဘူတော

၁-ပဟူတဓနံ (သီ)၊ ပဟူတံ ဓနံ (သျာ)

nāvaṁ sīsena paharitvā tāvadeva kālaṁ katvā niraye nibbatti. Mahājano saṁviggo ahosi lomahaṭṭhajāto.

Atha Bhagavā tasmiṁ khaṇe sannipatitāya parisāya cittācāraṁ oloketvā taṅkhaṇānurūpaṁ dhammaṁ desetuṁ “dhammacariyaṁ brahmacariyaṁ, etadāhu vasuttaman”ti Suttanipāte **Kapilasuttaṁ**[1] kathetvā imā gāthā abhāsi—

334. “Manujassa pamattacārino, taṇhā vaḍḍhati māluvā viya.
So plavatī hurā huraṁ, phalamicchaṁva vanasmi vānaro.

335. Yaṁ esā sahate jammī, taṇhā loke visattikā.
Sokā tassa pavaḍḍhanti, abhivaṭṭhaṁva bīraṇaṁ.

336. Yo cetaṁ sahate jammiṁ, taṇhaṁ loke duraccayaṁ.
Sokā tamhā papatanti, udabinduva pokkharā.

337. Taṁ vo vadāmi bhaddaṁ vo, yāvante’ttha samāgatā.
Taṇhāya mūlaṁ khaṇatha, usīratthova bīraṇaṁ.
Mā vo naḷaṁva sotova, māro bhañji punappunan”ti.

Tattha **pamattacārino**ti sativossaggalakkhaṇena pamādena pamattacārissa puggalassa neva jhānaṁ na vipassanā na maggaphalāni vaḍḍhanti. Yathā pana rukkhaṁ saṁsibbantī pariyonandhantī tassa vināsāya māluvālatā vaḍḍhati, evamassa cha dvārāni nissāya punappunaṁ uppajjanato taṇhā vaḍḍhatīti attho. **So plavatī hurā huran**ti so taṇhāvasiko puggalo bhave bhave uplavati dhāvati. Yathā kiṁ viyāti? **Phalamicchaṁva vanasmi vānaro,** yathā rukkhaphalaṁ icchanto vānaro vanasmiṁ dhāvati, tassa tassa rukkhassa sākhaṁ gaṇhāti, taṁ muñcitvā aññaṁ gaṇhāti, tampi muñcitvā aññaṁ gaṇhāti, “sākhaṁ alabhitvā sannisinno”ti vattabbataṁ nāpajjati, evameva taṇhāvasiko puggalo hurā huraṁ dhāvanto “ārammaṇaṁ alabhitvā taṇhāya apavattaṁ patto”ti vattabbataṁ nāpajjati.

1. Khu 1. 321 piṭṭhe.

နာဝံ သီသေန ပဟရိတွာ တာဝဒေဝ ကာလံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။ မဟာဇနော သံဝိဂ္ဂေါ အဟောသိ လောမဟဋ္ဌဇာတော။

အထ ဘဂဝါ တသ္မိံ ခဏေ သန္နိပတိတာယ ပရိသာယ စိတ္တာစာရံ ဩလောကေတွာ တင်္ခဏာနုရူပံ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ “ဓမ္မစရိယံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ဧတဒါဟု ဝသုတ္တမ”န္တိ သုတ္တနိပါတေ **ကပိလသုတ္တံ**[1] ကထေတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၃၄။ “မနုဇဿ ပမတ္တစာရိနော၊ တဏှာ ဝဍ္ဎတိ မာလုဝါ ဝိယ။
သော ပ္လဝတီ ဟုရာ ဟုရံ၊ ဖလမိစ္ဆံဝ ဝနသ္မိ ဝါနရော။

၃၃၅။ ယံ ဧသာ သဟတေ ဇမ္မီ၊ တဏှာ လောကေ ဝိသတ္တိကာ။
သောကာ တဿ ပဝဍ္ဎန္တိ၊ အဘိဝဋ္ဌံဝ ဗီရဏံ။

၃၃၆။ ယော စေတံ သဟတေ ဇမ္မိံ၊ တဏှံ လောကေ ဒုရစ္စယံ။
သောကာ တမှာ ပပတန္တိ၊ ဥဒဗိန္ဒုဝ ပေါက္ခရာ။

၃၃၇။ တံ ဝေါ ဝဒါမိ ဘဒ္ဒံ ဝေါ၊ ယာဝန္တေ’တ္ထ သမာဂတာ။
တဏှာယ မူလံ ခဏထ၊ ဥသီရတ္ထောဝ ဗီရဏံ။
မာ ဝေါ နဠံဝ သောတောဝ၊ မာရော ဘဉ္ဇိ ပုနပ္ပုန”န္တိ။

တတ္ထ **ပမတ္တစာရိနော**တိ သတိဝေါဿဂ္ဂလက္ခဏေန ပမာဒေန ပမတ္တစာရိဿ ပုဂ္ဂလဿ နေဝ ဈာနံ န ဝိပဿနာ န မဂ္ဂဖလာနိ ဝဍ္ဎန္တိ။ ယထာ ပန ရုက္ခံ သံသိဗ္ဗန္တီ ပရိယောနန္ဓန္တီ တဿ ဝိနာသာယ မာလုဝါလတာ ဝဍ္ဎတိ၊ ဧဝမဿ ဆ ဒွါရာနိ နိဿာယ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော တဏှာ ဝဍ္ဎတီတိ အတ္ထော။ **သော ပ္လဝတီ ဟုရာ ဟုရ**န္တိ သော တဏှာဝသိကော ပုဂ္ဂလော ဘဝေ ဘဝေ ဥပ္လဝတိ ဓာဝတိ။ ယထာ ကိံ ဝိယာတိ? **ဖလမိစ္ဆံဝ ဝနသ္မိ ဝါနရော၊** ယထာ ရုက္ခဖလံ ဣစ္ဆန္တော ဝါနရော ဝနသ္မိံ ဓာဝတိ၊ တဿ တဿ ရုက္ခဿ သာခံ ဂဏှာတိ၊ တံ မုဉ္စိတွာ အညံ ဂဏှာတိ၊ တမ္ပိ မုဉ္စိတွာ အညံ ဂဏှာတိ၊ “သာခံ အလဘိတွာ သန္နိသိန္နော”တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ နာပဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝ တဏှာဝသိကော ပုဂ္ဂလော ဟုရာ ဟုရံ ဓာဝန္တော “အာရမ္မဏံ အလဘိတွာ တဏှာယ အပဝတ္တံ ပတ္တော”တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ နာပဇ္ဇတိ။

၁-ခု ၁-၃၂၁-ပိဋ္ဌေ။

Yanti yaṁ puggalaṁ esā lāmakabhāvena jammī visāhāratāya visapupphatāya visaphalatāya visaparibhogatāya rūpādīsu visattatāya āsattatāya visattikāti saṅkhyaṁ gatā chadvārikataṇhā abhibhavati. Yathā nāma vassāne punappunaṁ vassantena devena abhivaṭṭhaṁ bīraṇatiṇaṁ vaḍḍhati, evaṁ tassa puggalassa anto vaṭṭamūlakā sokā abhivaḍḍhantīti attho.

Duraccayanti yo pana puggalo evaṁ vuttappakāraṁ atikkamituṁ pajahituṁ dukkaratāya duraccayaṁ taṇhaṁ sahati abhibhavati, tamhā puggalā vaṭṭamūlakā sokā papatanti. Yathā nāma pokkhare padumapatte patitaṁ udakabindu na patiṭṭhāti, evaṁ na patiṭṭhahantīti attho.

Taṁ vo vadāmīti tena kāraṇena ahaṁ tumhe vadāmi. **Bhaddaṁ vo**ti bhaddaṁ tumhākaṁ hotu, mā ayaṁ Kapilo viya vināsaṁ pāpuṇathāti attho. **Mūlan**ti imissā chadvārikataṇhāya arahattamaggañāṇena mūlaṁ khaṇatha. Kiṁ viyāti? **Usīratthova bīraṇaṁ,** yathā usīrena atthiko puriso mahantena kudālena bīraṇaṁ khaṇati, evamassā mūlaṁ khaṇathāti attho. **Mā vo naḷaṁva sotova, māro bhañji punappunan**ti mā tumhe nadīsote jātaṁ naḷaṁ mahāvegena āgato nadīsoto viya kilesamāro maraṇamāro devaputtamāro ca punappunaṁ bhañjatūti attho.

Desanāvasāne pañcasatāpi Kevaṭṭaputtā saṁvegaṁ āpajjitvā dukkhassantakiriyaṁ[1] patthayamānā Satthu santike pabbajitvā na cirasseva dukkhassantaṁ katvā Satthārā saddhiṁ āneñjavihārasamāpattidhammaparibhogena ekaparibhogā ahesunti.

Kapilamacchavatthu paṭhamaṁ.

---

2. Sūkarapotikāvatthu

Yathāpi mūleti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto gūthasūkarapotikaṁ ārabbha kathesi.

1. Dukkhassantaṁ kiriyāya (Ka)

နာဝံ သီသေန ပဟရိတွာ တာဝဒေဝ ကာလံ ကတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တိ။ မဟာဇနော သံဝိဂ္ဂေါ အဟောသိ လောမဟဋ္ဌဇာတော။

အထ ဘဂဝါ တသ္မိံ ခဏေ သန္နိပတိတာယ ပရိသာယ စိတ္တာစာရံ ဩလောကေတွာ တင်္ခဏာနုရူပံ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ "ဓမ္မစရိယံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ဧတဒါဟု ဝသုတ္တမ"န္တိ သုတ္တနိပါတေ **ကပိလသုတ္တံ**[1] ကထေတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၃၄။ "မနုဇဿ ပမတ္တစာရိနော၊ တဏှာ ဝၯ္ဍတိ မာလုဝါ ဝိယ။
သော ပ္လဝတီ ဟုရာ ဟုရံ၊ ဖလမိစ္ဆံဝ ဝနသ္မိ ဝါနရော။

၃၃၅။ ယံ ဧသာ သဟတေ ဇမ္မီ၊ တဏှာ လောကေ ဝိသတ္တိကာ။
သောကာ တဿ ပဝၯ္ဍန္တိ၊ အဘိဝဋ္ဌံဝ ဗီရဏံ။

၃၃၆။ ယော စေတံ သဟတေ ဇမ္မိံ၊ တဏှံ လောကေ ဒုရစ္စယံ။
သောကာ တမှာ ပပတန္တိ၊ ဥဒဗိန္ဒုဝ ပေါက္ခရာ။

၃၃၇။ တံ ဝေါ ဝဒါမိ ဘဒ္ဒံ ဝေါ၊ ယာဝန္တေတ္ထ သမာဂတာ။
တဏှာယ မူလံ ခဏထ၊ ဥသီရတ္ထောဝ ဗီရဏံ။
မာ ဝေါ နဠံဝ သောတောဝ၊ မာရော ဘဉ္ဇိ ပုနပ္ပုန"န္တိ။

တတ္ထ **ပမတ္တစာရိနော**တိ သတိဝေါဿဂ္ဂလက္ခဏေန ပမာဒေန ပမတ္တစာရိဿ ပုဂ္ဂလဿ နေဝ ဈာနံ န ဝိပဿနာ န မဂ္ဂဖလာနိ ဝၯ္ဍန္တိ။ ယထာ ပန ရုက္ခံ သံသိဗ္ဗန္တီ ပရိယောနဒ္ဓန္တီ တဿ ဝိနာသာယ မာလုဝါလတာ ဝၯ္ဍတိ၊ ဧဝမဿ ဆ ဒွါရာနိ နိဿာယ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော တဏှာ ဝၯ္ဍတီတိ အတ္ထော။ **သော ပ္လဝတီ ဟုရာ ဟုရ**န္တိ သော တဏှာဝသိကော ပုဂ္ဂလော ဘဝေ ဘဝေ ဥပ္လဝတိ ဓာဝတိ။ ယထာ ကိံ ဝိယာတိ? **ဖလမိစ္ဆံဝ ဝနသ္မိ ဝါနရော**၊ ယထာ ရုက္ခဖလံ ဣစ္ဆန္တော ဝါနရော ဝနသ္မိံ ဓာဝတိ၊ တဿ တဿ ရုက္ခဿ သာခံ ဂဏှာတိ၊ တံ မုဉ္စိတွာ အညံ ဂဏှာတိ၊ တမ္ပိ မုဉ္စိတွာ အညံ ဂဏှာတိ၊ "သာခံ အလဘိတွာ သန္နိသိန္နော"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ နာပဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝ တဏှာဝသိကော ပုဂ္ဂလော ဟုရာ ဟုရံ ဓာဝန္တော "အာရမ္မဏံ အလဘိတွာ တဏှာယ အပ္ပဝတ္တိံ ပတ္တော"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ နာပဇ္ဇတိ။

၁-ခု ၁-၃၂၁-ပိဋ္ဌေ။

Ekasmiṁ kira samaye Satthā Rājagahaṁ piṇḍāya pavisanto ekaṁ Sūkarapotikaṁ disvā sitaṁ pātvākāsi. Tassa sitaṁ karontassa mukhavivaraniggataṁ dantobhāsamaṇḍalaṁ disvā Ānandatthero "ko nu kho bhante hetu sitassa pātukammāyā"ti sitakāraṇaṁ pucchi. Atha naṁ Satthā āha "passasetaṁ Ānanda Sūkarapotikan"ti. Āma bhanteti. Esā Kakusandhassa Bhagavato sāsane ekāya āsanasālāya sāmantā kukkuṭī ahosi. Sā ekassa yogāvacarassa vipassanākammaṭṭhānaṁ sajjhāyantassa dhammaghosaṁ sutvā tato cutā rājakule nibbattitvā Ubbarī nāma[1] rājadhītā ahosi. Sā aparabhāge sarīravalañjaṭṭhānaṁ paviṭṭhā puḷavakarāsiṁ disvā tattha puḷavakasaññaṁ uppādetvā paṭhamaṁ jhānaṁ paṭilabhi. Sā tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā tato cutā brahmaloke nibbatti. Tato cavitvā puna gativasena ālulamānā idāni sūkarayoniyaṁ nibbatti, idaṁ kāraṇaṁ disvā mayā sitaṁ pātukatanti. Taṁ sutvā Ānandattherappamukhā bhikkhū mahantaṁ saṁvegaṁ paṭilabhiṁsu. Satthā tesaṁ saṁvegaṁ uppādetvā bhavataṇhāya ādīnavaṁ pakāsento antaravīthiyaṁ ṭhitakova imā gāthā abhāsi—

338. "Yathāpi mūle anupaddave daḷhe,
Chinnopi rukkho punareva rūhati.
Evampi taṇhānusaye anūhate,
Nibbattatī dukkhamidaṁ punappunaṁ.

339. Yassa chattiṁsati sotā, manāpasavanā bhusā.
Mahāvahanti duddiṭṭhiṁ, saṅkappā rāganissitā.

340. Savanti sabbadhi sotā, latā uppajja tiṭṭhati.
Tañca disvā lataṁ jātaṁ, mūlaṁ paññāya chindatha.

341. Saritāni sinehitāni ca,
Somanassāni honti jantuno.
Te sātasitā sukhesino,
Te ve jātijarūpagā narā.

1. Upari nāma (Ka)

ဧကသ္မိံ ကိရ သမယေ သတ္ထာ ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တော ဧကံ သူကရပေါတိကံ ဒိသွာ သိတံ ပါတွာကာသိ။ တဿ သိတံ ကရောန္တဿ မုခဝိဝရနိဂ္ဂတံ ဒန္တောဘာသမဏ္ဍလံ ဒိသွာ အာနန္ဒတ္ထေရော "ကော နု ခေါ ဘန္တေ ဟေတု သိတဿ ပါတုကမ္မာယာ"တိ သိတကာရဏံ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ "ပဿသေတံ အာနန္ဒ သူကရပေါတိက"န္တိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ ဧသာ ကကုသန္ဓဿ ဘဂဝတော သာသနေ ဧကာယ အာသနသာလာယ သာမန္တာ ကုက္ကုဋီ အဟောသိ။ သာ ဧကဿ ယောဂါဝစရဿ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနံ သဇ္ဈာယန္တဿ ဓမ္မဃောသံ သုတွာ တတော စုတာ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဥဗ္ဗရီ နာမ[၁] ရာဇဓီတာ အဟောသိ။ သာ အပရဘာဂေ သရီရဝလဉ္ဇဋ္ဌာနံ ပဝိဋ္ဌာ ပုဠဝကရာသိံ ဒိသွာ တတ္ထ ပုဠဝကသညံ ဥပ္ပါဒေတွာ ပဌမံ ဈာနံ ပဋိလဘိ။ သာ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ တတော စုတာ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တတော စဝိတွာ ပုန ဂတိဝသေန အာလုလမာနာ ဣဒါနိ သူကရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဣဒံ ကာရဏံ ဒိသွာ မယာ သိတံ ပါတုကတန္တိ။ တံ သုတွာ အာနန္ဒတ္ထေရပ္ပမုခါ ဘိက္ခူ မဟန္တံ သံဝေဂံ ပဋိလဘိံသု။ သတ္ထာ တေသံ သံဝေဂံ ဥပ္ပါဒေတွာ ဘဝတဏှာယ အာဒီနဝံ ပကာသေန္တော အန္တရဝီထိယံ ဌိတကောဝ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၃၈။ "ယထာပိ မူလေ အနုပဒ္ဒဝေ ဒဠှေ၊
ဆိန္နောပိ ရုက္ခော ပုနရေဝ ရူဟတိ။
ဧဝမ္ပိ တဏှာနုသယေ အနူဟတေ၊
နိဗ္ဗတ္တတီ ဒုက္ခမိဒံ ပုနပ္ပုနံ။

၃၃၉။ ယဿ ဆတ္တိံသတိ သောတာ၊ မနာပသဝနာ ဘုသာ။
မဟာဝဟန္တိ ဒုဒ္ဒိဋ္ဌိံ၊ သင်္ကပ္ပါ ရာဂနိဿိတာ။

၃၄၀။ သဝန္တိ သဗ္ဗဓိ သောတာ၊ လတာ ဥပ္ပဇ္ဇ တိဋ္ဌတိ။
တဉ္စ ဒိသွာ လတံ ဇာတံ၊ မူလံ ပညာယ ဆိန္ဒထ။

၃၄၁။ သရိတာနိ သိနေဟိတာနိ စ၊
သောမနဿာနိ ဟောန္တိ ဇန္တုနော။
တေ သာတသိတာ သုခေသိနော၊
တေ ဝေ ဇာတိဇရူပဂါ နရာ။

၁-ဥပရိ နာမ (က)

342. Tasiṇāya purakkhatā pajā,
Parisappanti sasova bandhito.
Saṁyojanasaṅgasattakā,
Dukkhamupenti punappunaṁ cirāya.

343. Tasiṇāya purakkhatā pajā,
Parisappanti sasova bandhito.
Tasmā tasiṇaṁ vinodaye,
Ākaṅkhanta virāgamattano"ti.

Tattha **mūle**ti yassa rukkhassa catūsu disāsu catudhā heṭṭhā ca ujukameva gate pañcavidhamūle chedanaphālanapācanavijjhanādīnaṁ kenaci upaddavena anupaddave thirapattatāya daḷhe so rukkho uparicchinnopi sākhānaṁ vasena punadeva rūhati, evameva chadvārikāya taṇhāya anusaye arahattamaggañāṇena anuhate asamucchinne tasmiṁ tasmiṁ bhave jāti-ādibhedaṁ idaṁ dukkhaṁ punappunaṁ nibbattatiyevāti attho.

Yassāti yassa puggalassa "iti ajjhattikassūpādāya aṭṭhārasa taṇhāvicaritāni bāhirassūpādāya aṭṭhārasa taṇhāvicaritānī"ti imesaṁ taṇhāvicaritānaṁ vasena chattiṁsatiyā sotehi samannāgatā manāpesu rūpādīsu āsavati pavattatīti manāpasavanā taṇhā bhusā balavatī hoti, taṁ puggalaṁ vipannañāṇatāya duddiṭṭhiṁ punappunaṁ uppajjanato mahantabhāvena mahā hutvā jhānaṁ vā vipassanaṁ vā anissāya rāganissitā saṅkappā vahantīti attho.

Savanti sabbadhi sotāti ime taṇhāsotā cakkhudvārādīnaṁ vasena sabbesu rūpādīsu ārammaṇesu savanato, sabbāpi rūpataṇhā -pa- dhammataṇhāti sabbabhavesu vā savanato sabbadhi savanti nāma. **Latā**ti paliveṭhanaṭṭhena saṁsibbanaṭṭhena ca latā viyāti latā. **Uppajja tiṭṭhatī**ti chahi dvārehi uppajjitvā rūpādīsu ārammaṇesu tiṭṭhati. **Tañca disvā**ti taṁ pana taṇhālataṁ "etthesā taṇhā uppajjamānā uppajjatī"ti jātaṭṭhānavasena disvā. **Paññāyā**ti Satthena vane jātaṁ lataṁ viya maggapaññāya mūle chindathāti attho.

၃၄၂။ တသိဏာယ ပုရက္ခတာ ပဇာ၊
ပရိသပ္ပန္တိ သသောဝ ဗန္ဓိတော။
သံယောဇနသင်္ဂသတ္တကာ၊
ဒုက္ခမုပေန္တိ ပုနပ္ပုနံ စိရာယ။

၃၄၃။ တသိဏာယ ပုရက္ခတာ ပဇာ၊
ပရိသပ္ပန္တိ သသောဝ ဗန္ဓိတော။
တသ္မာ တသိဏံ ဝိနောဒယေ၊
အာကင်္ခန္တ ဝိရာဂမတ္တနော"တိ။

တတ္ထ **မူလေ**တိ ယဿ ရုက္ခဿ စတူသု ဒိသာသု စတုဓာ ဟေဋ္ဌာ စ ဥဇုကမေဝ ဂတေ ပဉ္စဝိဓမူလေ ဆေဒနဖာလနပါစနဝိဇ္ဈနာဒီနံ ကေနစိ ဥပဒ္ဒဝေန အနုပဒ္ဒဝေ ထိရပတ္တတာယ ဒဠှေ သော ရုက္ခော ဥပရိစ္ဆိန္နောပိ သာခါနံ ဝသေန ပုနဒေဝ ရူဟတိ၊ ဧဝမေဝ ဆဒွါရိကာယ တဏှာယ အနုသယေ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန အနုဟတေ အသမုစ္ဆိန္နေ တသ္မိံ တသ္မိံ ဘဝေ ဇာတိအာဒိဘေဒံ ဣဒံ ဒုက္ခံ ပုနပ္ပုနံ နိဗ္ဗတ္တတိယေဝါတိ အတ္ထော။

ယဿာတိ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ "ဣတိ အဇ္ဈတ္တိကဿူပါဒါယ အဋ္ဌာရသ တဏှာဝိစရိတာနိ ဗာဟိရဿူပါဒါယ အဋ္ဌာရသ တဏှာဝိစရိတာနီ"တိ ဣမေသံ တဏှာဝိစရိတာနံ ဝသေန ဆတ္တိံသတိယာ သောတေဟိ သမန္နာဂတာ မနာပေသု ရူပါဒီသု အာသဝတိ ပဝတ္တတီတိ မနာပသဝနာ တဏှာ ဘုသာ ဗလဝတီ ဟောတိ၊ တံ ပုဂ္ဂလံ ဝိပန္နဉာဏတာယ ဒုဒ္ဒိဋ္ဌိံ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနတော မဟန္တဘာဝေန မဟာ ဟုတွာ ဈာနံ ဝါ ဝိပဿနံ ဝါ အနိဿာယ ရာဂနိဿိတာ သင်္ကပ္ပါ ဝဟန္တီတိ အတ္ထော။

သဝန္တိ သဗ္ဗဓိ သောတာတိ ဣမေ တဏှာသောတာ စက္ခုဒွါရာဒီနံ ဝသေန သဗ္ဗေသု ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု သဝနတော, သဗ္ဗာပိ ရူပတဏှာ။ပ။ ဓမ္မတဏှာတိ သဗ္ဗဘဝေသု ဝါ သဝနတော သဗ္ဗဓိ သဝန္တိ နာမ။ **လတာ**တိ ပလိဝေဌနဋ္ဌေန သံသိဗ္ဗနဋ္ဌေန စ လတာ ဝိယာတိ လတာ။ **ဥပ္ပဇ္ဇ တိဋ္ဌတီ**တိ ဆဟိ ဒွါရေဟိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ရူပါဒီသု အာရမ္မဏေသု တိဋ္ဌတိ။ **တဉ္စ ဒိသွာ**တိ တံ ပန တဏှာလတံ "ဧတ္ထေသာ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ ဇာတဋ္ဌာနဝသေန ဒိသွာ။ **ပညာယာ**တိ သတ္ထေန ဝနေ ဇာတံ လတံ ဝိယ မဂ္ဂပညာယ မူလေ ဆိန္ဒထာတိ အတ္ထော။

Saritānīti anusaṭāni payātāni. **Sinehitānī**ti cīvarādīsu pavattasinehavasena sinehitā ni ca, taṇhāsinehamakkhitānīti attho. **Somanassānī**ti taṇhāvasikassa jantuno evarūpāni somanassāni bhavanti. **Te sātasitā**ti te taṇhāvasikā puggalā sātanissitā sukhanissitā ca hutvā sukhesino sukhapariyesino bhavanti. **Te ve**ti ye evarūpā narā, te jātijarābyādhimaraṇāni upagacchantiyevāti jātijarūpagā nāma honti. **Pajā**ti ime sattā tāsakaraṇena tasiṇāti saṅkhyaṁ gatāya taṇhāya purakkhatā parivāritā hutvā.

Bandhitoti luddena araññe baddho saso viya parisappanti bhāyanti. **Saṁyojanasaṅgasattakā**ti dasavidhena saṁyojanasaṅgena ceva sattavidhena rāgasaṅgādinā ca sattā baddhā tasmiṁ vā laggā hutvā. **Cirāyā**ti ciraṁ dīghamaddhānaṁ punappunaṁ jāti-ādikaṁ dukkhaṁ upagacchantīti attho. **Tasmā**ti yasmā tasiṇāya purakkhatā paliveṭhitā sattā, tasmā attano virāgaṁ rāgādivigamaṁ nibbānaṁ patthento ākaṅkhamāno bhikkhu arahattamaggenetaṁ tasiṇaṁ vinodaye panuditvā nīharitvā chaḍḍeyyāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu.

Sāpi kho Sūkarapotikā tato cavitvā Suvaṇṇabhūmiyaṁ rājakule nibbatti, tato cutā Bārāṇasiyaṁ, tato cutā suppārakapaṭṭane assavāṇijagehe nibbatti, tato cutā Kāvīrapaṭṭane nāvikassa[1] gehe nibbatti, tato cutā Anurādhapure issarakulagehe nibbatti, tato cutā tasseva dakkhiṇadisāya Bhokkantagāme[2] Sumanassa nāma kuṭumbikassa dhītā nāmena Sumanā eva hutvā nibbatti. Athassā pitā tasmiṁ gāme chaḍḍite Dīghavāpiraṭṭhaṁ gantvā Mahāmunigāme nāma vasi. Tattha naṁ Duṭṭhagāmaṇirañño amacco Lakuṇḍaka-atimbaro nāma kenacideva karaṇīyena gato disvā mahantaṁ maṅgalaṁ katvā ādāya Mahāpuṇṇagāmaṁ gato. Atha naṁ Koṭipabbatamahāvihāravāsī Mahā-anuruddhatthero[3] nāma tattha piṇḍāya caritvā tassā gehadvāre ṭhito disvā bhikkhūhi saddhiṁ kathesi "āvuso Sūkarapotikā nāma Lakuṇḍaka-atimbaramahāmattassa bhariyabhāvaṁ pattā, aho acchariyan"ti. Sā taṁ kathaṁ sutvā

1. Vikkayikassa (Sī) 2. Bhekkantagāme (Syā) 3. Mahā-atulatthero (Sī, Syā)

သရိတာနီတိ အနုသဋာနိ ပယာတာနိ။ **သိနေဟိတာနီ**တိ စီဝရာဒီသု ပဝတ္တသိနေဟဝသေန သိနေဟိတာနိ စ၊ တဏှာသိနေဟမက္ခိတာနီတိ အတ္ထော။ **သောမနဿာနီ**တိ တဏှာဝသိကဿ ဇန္တုနော ဧဝရူပါနိ သောမနဿာနိ ဘဝန္တိ။ **တေ သာတသိတာ**တိ တေ တဏှာဝသိကာ ပုဂ္ဂလာ သာတနိဿိတာ သုခနိဿိတာ စ ဟုတွာ သုခေသိနော သုခပရိယေသိနော ဘဝန္တိ။ **တေ ဝေ**တိ ယေ ဧဝရူပါ နရာ၊ တေ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏာနိ ဥပဂစ္ဆန္တိယေဝါတိ ဇာတိဇရူပဂါ နာမ ဟောန္တိ။ **ပဇာ**တိ ဣမေ သတ္တာ တာသကရဏေန တသိဏာတိ သင်္ချံ ဂတာယ တဏှာယ ပုရက္ခတာ ပရိဝါရိတာ ဟုတွာ။

ဗန္ဓိတောတိ လုဒ္ဒေန အရညေ ဗဒ္ဓေါ သသော ဝိယ ပရိသပ္ပန္တိ ဘာယန္တိ။ **သံယောဇနသင်္ဂသတ္တကာ**တိ ဒသဝိဓေန သံယောဇနသင်္ဂေန စေဝ သတ္တဝိဓေန ရာဂသင်္ဂါဒိနာ စ သတ္တာ ဗဒ္ဓါ တသ္မိံ ဝါ လဂ္ဂါ ဟုတွာ။ **စိရာယာ**တိ စိရံ ဒီဃမဒ္ဓါနံ ပုနပ္ပုနံ ဇာတိအာဒိကံ ဒုက္ခံ ဥပဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ တသိဏာယ ပုရက္ခတာ ပလိဝေဌိတာ သတ္တာ၊ တသ္မာ အတ္တနော ဝိရာဂံ ရာဂါဒိဝိဂမံ နိဗ္ဗာနံ ပတ္ထေန္တော အာကင်္ခမာနော ဘိက္ခု အရဟတ္တမဂ္ဂေနေတံ တသိဏံ ဝိနောဒယေ ပနုဒိတွာ နီဟရိတွာ ဆဍ္ဍေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။

သာပိ ခေါ သူကရပေါတိကာ တတော စဝိတွာ သုဝဏ္ဏဘူမိယံ ရာဇကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တတော စုတာ ဗာရာဏသိယံ၊ တတော စုတာ သုပ္ပါရကပဋ္ဋနေ အဿဝါဏိဇဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တတော စုတာ ကာဝီရပဋ္ဋနေ နာဝိကဿ[၁] ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တတော စုတာ အနုရာဓပုရေ ဣဿရကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ တတော စုတာ တဿေဝ ဒက္ခိဏဒိသာယ ဘောက္ကန္တဂါမေ[၂] သုမနဿ နာမ ကုဋုမ္ဗိကဿ ဓီတာ နာမေန သုမနာ ဧဝ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အထဿာ ပိတာ တသ္မိံ ဂါမေ ဆဍ္ဍိတေ ဒီဃဝါပိရဋ္ဌံ ဂန္တွာ မဟာမုနိဂါမေ နာမ ဝသိ။ တတ္ထ နံ ဒုဋ္ဌဂါမဏိရညော အမစ္စော လကုဏ္ဍကအတိမ္ဗရော နာမ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဂတော ဒိသွာ မဟန္တံ မင်္ဂလံ ကတွာ အာဒါယ မဟာပုဏ္ဏဂါမံ ဂတော။ အထ နံ ကောဋိပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရဝါသီ မဟာအနုရုဒ္ဓတ္ထေရော[၃] နာမ တတ္ထ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ တဿာ ဂေဟဒွါရေ ဌိတော ဒိသွာ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ကထေသိ "အာဝုသော သူကရပေါတိကာ နာမ လကုဏ္ဍကအတိမ္ဗရမဟာမတ္တဿ ဘရိယဘာဝံ ပတ္တာ၊ အဟော အစ္ဆရိယ"န္တိ။ သာ တံ ကထံ သုတွာ

၁-ဝိက္ကယိကဿ (သီ) ၂-ဘေက္ကန္တဂါမေ (သျာ) ၃-မဟာအတုလတ္ထေရော (သီ၊ သျာ)

atītabhave ugghāṭetvā jātissarañāṇaṁ paṭilabhi. Taṅkhaṇaññeva uppannasaṁvegā sāmikaṁ yācitvā mahantena issariyena pañcabalakattherīnaṁ santike pabbajitvā Tissamahāvihāre Mahāsatipaṭṭhānasuttakathaṁ sutvā sotāpattiphale patiṭṭhahi. Pacchā damiḷamaddane kate ñātīnaṁ vasanaṭṭhānaṁ Bhokkantagāmameva gantvā tattha vasantī Kallamahāvihāre Āsīvisopamasuttantaṁ sutvā arahattaṁ pāpuṇi.

Sā parinibbānadivase bhikkhubhikkhunīhi pucchitā bhikkhunisaṁghassa sabbaṁ imaṁ pavattiṁ nirantaraṁ kathetvā sannipatitassa bhikkhusaṁghassa majjhe Maṇḍalārāmavāsinā Dhammapadabhāṇakamahātis Sattherena saddhiṁ saṁsanditvā "ahaṁ pubbe manussayoniyaṁ nibbattitvā tato cutā kukkuṭīhutvā tattha senassa santikā sīsacchedaṁ patvā Rājagahe nibbattā, paribbājikāsu pabbajitvā paṭhamajjhānabhūmiyaṁ nibbattitvā tato cutā seṭṭhikule nibbattā na cirasseva cavitvā sūkarayoniṁ gantvā tato cutā suvaṇṇabhūmiṁ, tato cutā Bārāṇasiṁ, tato cutā suppārakapaṭṭanaṁ, tato cutā Kāvīrapaṭṭanaṁ, tato cutā Anurādhapuraṁ, tato cutā Bhokkantagāman"ti evaṁ samavisame terasa attabhāve patvā "idāni ukkaṇṭhitvā pabbajitvā arahattaṁ pattā, sabbepi[1] appamādena sampādethā"ti vatvā catasso parisā saṁvejetvā parinibbāyīti.

Sūkarapotikāvatthu dutiyaṁ.

---

3. Vibbhantabhikkhuvatthu

Yo nibbanathoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto ekaṁ vibbhantakaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

Eko kira Mahākassapattherassa saddhivihāriko hutvā cattāri jhānāni uppādetvāpi attano mātulassa suvaṇṇakārassa gehe visabhāgārammaṇaṁ disvā tattha paṭibaddhacitto vibbhami. Atha naṁ manussā alasabhāvena kammaṁ kātuṁ anicchantaṁ gehā nīhariṁsu. So pāpamittasaṁsaggena corakammena jīvikaṁ kappento vicari. Atha naṁ ekadivasaṁ

1. Idāni ukkaṇṭhitā sabbepi (Sī)

အတီတဘဝေ ဥဂ္ဃာဋေတွာ ဇာတိဿရဉာဏံ ပဋိလဘိ။ တင်္ခဏညေဝ ဥပ္ပန္နသံဝေဂါ သာမိကံ ယာစိတွာ မဟန္တေန ဣဿရိယေန ပဉ္စဗလကတ္ထေရီနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ တိဿမဟာဝိဟာရေ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တကထံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ပစ္ဆာ ဒမိဠမဒ္ဒနေ ကတေ ဉာတီနံ ဝသနဋ္ဌာနံ ဘောက္ကန္တဂါမမေဝ ဂန္တွာ တတ္ထ ဝသန္တီ ကလ္လမဟာဝိဟာရေ အာသီဝိသောပမသုတ္တန္တံ သုတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

သာ ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေ ဘိက္ခုဘိက္ခုနီဟိ ပုစ္ဆိတာ ဘိက္ခုနိသံဃဿ သဗ္ဗံ ဣမံ ပဝတ္တိံ နိရန္တရံ ကထေတွာ သန္နိပတိတဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဇ္ဈေ မဏ္ဍလာရာမဝါသိနာ ဓမ္မပဒဘာဏကမဟာတိဿတ္ထေရေန သဒ္ဓိံ သံသန္ဒိတွာ "အဟံ ပုဗ္ဗေ မနုဿယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတာ ကုက္ကုဋီ ဟုတွာ တတ္ထ သေနဿ သန္တိကာ သီသစ္ဆေဒံ ပတွာ ရာဇဂဟေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ ပရိဗ္ဗာဇိကာသု ပဗ္ဗဇိတွာ ပဌမဇ္ဈာနဘူမိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စုတာ သေဋ္ဌိကုလေ နိဗ္ဗတ္တာ န စိရဿေဝ စဝိတွာ သူကရယောနိံ ဂန္တွာ တတော စုတာ သုဝဏ္ဏဘူမိံ၊ တတော စုတာ ဗာရာဏသိံ၊ တတော စုတာ သုပ္ပါရကပဋ္ဋနံ၊ တတော စုတာ ကာဝီရပဋ္ဋနံ၊ တတော စုတာ အနုရာဓပုရံ၊ တတော စုတာ ဘောက္ကန္တဂါမ"န္တိ ဧဝံ သမဝိသမေ တေရသ အတ္တဘာဝေ ပတွာ "ဣဒါနိ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ၊ သဗ္ဗေပိ[၁] အပ္ပမာဒေန သမ္ပာဒေထာ"တိ ဝတွာ စတဿော ပရိသာ သံဝေဇေတွာ ပရိနိဗ္ဗာယီတိ။

သူကရပေါတိကာဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-ဝိဗ္ဘန္တဘိက္ခုဝတ္ထု

ယော နိဗ္ဗနထောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဝိဗ္ဘန္တကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ မဟာကဿပတ္ထေရဿ သဒ္ဓိဝိဟာရိကော ဟုတွာ စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဥပ္ပါဒေတွာပိ အတ္တနော မာတုလဿ သုဝဏ္ဏကာရဿ ဂေဟေ ဝိသဘာဂါရမ္မဏံ ဒိသွာ တတ္ထ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဝိဗ္ဘမိ။ အထ နံ မနုဿာ အလသဘာဝေန ကမ္မံ ကာတုံ အနိစ္ဆန္တံ ဂေဟာ နီဟရိံသု။ သော ပါပမိတ္တသံသဂ္ဂေန စောရကမ္မေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တော ဝိစရိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ

၁-ဣဒါနိ ဥက္ကဏ္ဌိတာ သဗ္ဗေပိ (သီ)

gahetvā pacchābāhaṁ gāḷhabandhanaṁ bandhitvā catukke catukke kasāhi tāḷentā āghātanaṁ nayiṁsu. Thero piṇḍāya carituṁ pavisanto taṁ dakkhiṇena dvārena nīhariyamānaṁ disvā bandhanaṁ sithilaṁ kāretvā "pubbe tayā paricitakammaṭṭhānaṁ puna āvajjehī"ti āha. So tena ovādena satuppādaṁ labhitvā puna catutthajjhānaṁ nibbattesi. Atha naṁ "āghātanaṁ netvā ghātessāmā"ti sūle uttāsesuṁ[1]. So na bhāyati na santasati. Athassa tasmiṁ tasmiṁ disābhāge ṭhitā manussā asisattitomarādīni āvudhāni ukkhipitvāpi taṁ asantasantameva disvā "passatha bho imaṁ purisaṁ, anekasatānaṁ hi āvudhahatthānaṁ purisānaṁ majjhe neva chambhati na vedhati, aho acchariyan"ti acchariyabbhutajātā mahānādaṁ naditvā rañño taṁ pavattiṁ ārocesuṁ. Rājā taṁ kāraṇaṁ sutvā "vissajjetha nan"ti āha. Satthu santikampi gantvā tamatthaṁ ārocayiṁsu. Sattha obhāsaṁ pharitvā tassa dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

344. "Yo nibbanatho vanādhimutto,
Vanamutto vanameva dhāvati.
Taṁ puggalametha passatha,
Mutto bandhanameva dhāvatī"ti.

Tassattho—yo puggalo gihibhāve ālayasaṅkhātaṁ vanathaṁ chaḍḍetvā pabbajitatāya nibbanatho dibbavihārasaṅkhāte tapovane adhimutto gharāvāsabandhanasaṅkhātā taṇhāvanā mutto hutvā puna gharāvāsabandhanasaṅkhātaṁ taṇhāvanameva dhāvati, etha taṁ puggalaṁ passatha, eso gharāvāsabandhanato mutto gharāvāsabandhanameva dhāvatīti.

Imaṁ pana desanaṁ sutvā so rājapurisānaṁ antare sūlagge nisinnova udayabbayaṁ paṭṭhapetvā tilakkhaṇaṁ āropetvā saṅkhāre sammasanto sotāpattiphalaṁ patvā samāpattisukhaṁ anubhavanto vehāsaṁ uppatitvā ākāseneva Satthu santikaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā sarājikāya parisāya majjheyeva arahattaṁ pāpuṇīti.

Vibbhantabhikkhuvatthu tatiyaṁ.

1. Uttāpetuṁ ārabhiṁsu (Ka)

ဂဟေတွာ ပစ္ဆာဗာဟံ ဂါဠ္ဟဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ စတုက္ကေ စတုက္ကေ ကသာဟိ တာဠေန္တာ အာဃာတနံ နယိံသု။ ထေရော ပိဏ္ဍာယ စရိတုံ ပဝိသန္တော တံ ဒက္ခိဏေန ဒွါရေန နီဟရိယမာနံ ဒိသွာ ဗန္ဓနံ သိထိလံ ကာရေတွာ “ပုဗ္ဗေ တယာ ပရိစိတကမ္မဋ္ဌာနံ ပုန အာဝဇ္ဇေဟီ”တိ အာဟ။ သော တေန ဩဝါဒေန သတုပ္ပါဒံ လဘိတွာ ပုန စတုတ္ထဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေသိ။ အထ နံ “အာဃာတနံ နေတွာ ဃာတေဿာမာ”တိ သူလေ ဥတ္တာသေသုံ[၁]။ သော န ဘာယတိ န သန္တသတိ။ အထဿ တသ္မိံ တသ္မိံ ဒိသာဘာဂေ ဌိတာ မနုဿာ အသိသတ္တိတောမရာဒီနိ အာဝုဓာနိ ဥက္ခိပိတွာပိ တံ အသန္တသန္တမေဝ ဒိသွာ “ပဿထ ဘော ဣမံ ပုရိသံ၊ အနေကသတာနံ ဟိ အာဝုဓဟတ္ထာနံ ပုရိသာနံ မဇ္ဈေ နေဝ ဆမ္ဘတိ န ဝေဓတိ၊ အဟော အစ္ဆရိယ”န္တိ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဇာတာ မဟာနာဒံ နဒိတွာ ရညော တံ ပဝတ္တိံ အာရောစေသုံ။ ရာဇာ တံ ကာရဏံ သုတွာ “ဝိဿဇ္ဇေထ န”န္တိ အာဟ။ သတ္ထု သန္တိကမ္ပိ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစယိံသု။ သတ္ထာ ဩဘာသံ ဖရိတွာ တဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၄၄။ “ယော နိဗ္ဗနထော ဝနာဓိမုတ္တော၊
ဝနမုတ္တော ဝနမေဝ ဓာဝတိ။
တံ ပုဂ္ဂလမေထ ပဿထ၊
မုတ္တော ဗန္ဓနမေဝ ဓာဝတီ”တိ။

တဿတ္ထော—ယော ပုဂ္ဂလော ဂိဟိဘာဝေ အာလယသင်္ခါတံ ဝနထံ ဆဍ္ဍေတွာ ပဗ္ဗဇိတတာယ နိဗ္ဗနထော ဒိဗ္ဗဝိဟာရသင်္ခါတေ တပေါဝနေ အဓိမုတ္တော ဃရာဝါသဗန္ဓနသင်္ခါတာ တဏှာဝနာ မုတ္တော ဟုတွာ ပုန ဃရာဝါသဗန္ဓနသင်္ခါတံ တဏှာဝနမေဝ ဓာဝတိ၊ ဧထ တံ ပုဂ္ဂလံ ပဿထ၊ ဧသော ဃရာဝါသဗန္ဓနတော မုတ္တော ဃရာဝါသဗန္ဓနမေဝ ဓာဝတီတိ။

ဣမံ ပန ဒေသနံ သုတွာ သော ရာဇပုရိသာနံ အန္တရေ သူလဂ္ဂေ နိသိန္နောဝ ဥဒယဗ္ဗယံ ပဋ္ဌပေတွာ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ သင်္ခါရေ သမ္မသန္တော သောတာပတ္တိဖလံ ပတွာ သမာပတ္တိသုခံ အနုဘဝန္တော ဝေဟာသံ ဥပ္ပတိတွာ အာကာသေနေဝ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ သရာဇိကာယ ပရိသာယ မဇ္ဈေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏီတိ။

ဝိဗ္ဘန္တဘိက္ခုဝတ္ထု တတိယံ။

၁-ဥတ္တာပေတုံ အာရဘိံသု (က)

4. Bandhanāgāravatthu

Na taṁ daḷhanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto bandhanāgāraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ kira kāle bahū sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātake core ānetvā Kosalarañño dassayiṁsu. Te rājā andubandhanarajjubandhanasaṅkhalikabandhanehi bandhāpesi. Tiṁsamattāpi[1] kho jānapadā bhikkhū Satthāraṁ daṭṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase Sāvatthiṁ piṇḍāya carantā bandhanāgāraṁ gantvā te core disvā piṇḍapātapaṭikkantā sāyanhasamaye Tathāgataṁ upasaṅkamitvā “bhante ajja amhehi piṇḍāya carantehi bandhanāgāre bahū corā andubandhanādīhi baddhā mahādukkhaṁ anubhavantā diṭṭhā, te tāni bandhanāni chinditvā palāyituṁ na sakkonti, atthi nu kho bhante tehi bandhanehi thirataraṁ aññaṁ bandhanaṁ nāmā”ti pucchiṁsu. Satthā “bhikkhave kiṁ bandhanāni nāmetāni, yaṁ panetaṁ dhanadhaññaputtadārādīsu taṇhāsaṅkhātaṁ kilesabandhanaṁ, etaṁ etehi sataguṇena sahassaguṇena satasahassaguṇena thirataraṁ, evaṁ mahantampi panetaṁ ducchindaniyaṁ bandhanaṁ porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantaṁ pavisitvā pabbajiṁsū”ti vatvā atītaṁ āhari—

Atīte Bārāṇasiyaṁ Brahmadatte rajjaṁ kārente bodhisatto ekasmiṁ duggatagahapatikule nibbatti. Tassa vayappattassa pitā kālamakāsi. So bhatiṁ katvā mātaraṁ posesi. Athassa mātā anicchamānasseva ekaṁ kuladhītaraṁ gehe katvā aparabhāge kālamakāsi. Bhariyāyapissa kucchiyaṁ gabbho patiṭṭhahi. So gabbhassa patiṭṭhitabhāvaṁ ajānantova “bhadde tvaṁ bhatiṁ katvā[2]jīva, ahaṁ pabbajissāmī”ti āha. “Sāmi nanu[3] gabbho me patiṭṭhito, mayi vijātāya dārakaṁ disvā pabbajissasī”ti āha. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā tassā vijātakāle “bhadde tvaṁ sotthinā vijātā, idāni ahaṁ pabbajissāmī”ti āpucchi. Atha naṁ sā “puttassa tāva thanapānato apagamanakālaṁ āgamehī”ti vatvā puna gabbhaṁ gaṇhi. So cintesi “imaṁ sampaṭicchāpetvā gantuṁ na sakkā, imissā anācikkhitvāva palāyitvā pabbajissāmī”ti.

1. Samantāpi (Sī) 2. Bhatiṁ vā vatiṁ vā katvā (Sī) 3. Sāpi taṁ (Sī)

၄-ဗန္ဓနာဂါရဝတ္ထု

န တံ ဒဠှန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဗန္ဓနာဂါရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ကိရ ကာလေ ဗဟူ သန္ဓိစ္ဆေဒကပန္ထဃာတကမနုဿဃာတကေ စောရေ အာနေတွာ ကောသလရညော ဒဿယိံသု။ တေ ရာဇာ အန္ဒုဗန္ဓနရဇ္ဇုဗန္ဓနသင်္ခလိကဗန္ဓနေဟိ ဗန္ဓာပေသိ။ တိံသမတ္တာပိ ခေါ ဇာနပဒါ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ဒဋ္ဌုကာမာ အာဂန္တွာ ဒိသွာ ဝန္ဒိတွာ ပုနဒိဝသေ သာဝတ္ထိံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တာ ဗန္ဓနာဂါရံ ဂန္တွာ တေ စောရေ ဒိသွာ ပိဏ္ဍပါတပဋိက္ကန္တာ သာယနှသမယေ တထာဂတံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ ‘အဇ္ဇ အမှေဟိ ပိဏ္ဍာယ စရန္တေဟိ ဗန္ဓနာဂါရေ ဗဟူ စောရာ အန္ဒုဗန္ဓနာဒီဟိ ဗဒ္ဓါ မဟာဒုက္ခံ အနုဘဝန္တာ ဒိဋ္ဌာ၊ တေ တာနိ ဗန္ဓနာနိ ဆိန္ဒိတွာ ပလာယိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဘန္တေ တေဟိ ဗန္ဓနေဟိ ထိရတရံ အညံ ဗန္ဓနံ နာမာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ ကိံ ဗန္ဓနာနိ နာမေတာနိ၊ ယံ ပနေတံ ဓနဓညပုတ္တဒါရာဒီသု တဏှာသင်္ခါတံ ကိလေသဗန္ဓနံ၊ ဧတံ ဧတေဟိ သတဂုဏေန သဟဿဂုဏေန သတသဟဿဂုဏေန ထိရတရံ၊ ဧဝံ မဟန္တမ္ပိ ပနေတံ ဒုစ္ဆိန္ဒနိယံ ဗန္ဓနံ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ ဆိန္ဒိတွာ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ ပဗ္ဗဇိံသူ”တိ ဝတွာ အတီတံ အာဟရိ—

အတီတေ ဗာရာဏသိယံ ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော ဧကသ္မိံ ဒုဂ္ဂတဂဟပတိကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ ဝယပ္ပတ္တဿ ပိတာ ကာလမကာသိ။ သော ဘတိံ ကတွာ မာတရံ ပေါသေသိ။ အထဿ မာတာ အနိစ္ဆမာနဿေဝ ဧကံ ကုလဓီတရံ ဂေဟေ ကတွာ အပရဘာဂေ ကာလမကာသိ။ ဘရိယာယပိဿ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော ပတိဋ္ဌဟိ။ သော ဂဗ္ဘဿ ပတိဋ္ဌိတဘာဝံ အဇာနန္တောဝ “ဘဒ္ဒေ တွံ ဘတိံ ကတွာ[၂] ဇီဝ၊ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ အာဟ။ “သာမိ နနု[၃] ဂဗ္ဘော မေ ပတိဋ္ဌိတော၊ မယိ ဝိဇာတာယ ဒါရကံ ဒိသွာ ပဗ္ဗဇိဿသီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ တဿာ ဝိဇာတကာလေ “ဘဒ္ဒေ တွံ သောတ္ထိနာ ဝိဇာတာ၊ ဣဒါနိ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ အာပုစ္ဆိ။ အထ နံ သာ “ပုတ္တဿ တာဝ ထနပါနတော အပဂမနကာလံ အာဂမေဟီ”တိ ဝတွာ ပုန ဂဗ္ဘံ ဂဏှိ။ သော စိန္တေသိ “ဣမံ သမ္ပဋိစ္ဆာပေတွာ ဂန္တုံ န သက္ကာ၊ ဣမိဿာ အနာစိက္ခိတွာဝ ပလာယိတွာ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ။

၁-သမန္တာပိ (သီ) ၂-ဘတိံ ဝါ ဝတိံ ဝါ ကတွာ (သီ) ၃-သာပိ တံ (သီ)

so tassā anācikkhitvāva rattibhāge uṭṭhāya palāyi. Atha naṁ nagaraguttikā aggahesuṁ. So “ahaṁ sāmi mātuposako nāma, vissajjetha man”ti attānaṁ vissajjāpetvā ekasmiṁ ṭhāne vasitvā isipabbajjaṁ pabbajitvā abhiññāsamāpattiyo labhitvā jhānakīḷāya kīḷanto vihāsi. So tattha vasantoyeva “evarūpampi nāma me ducchindaniyaṁ puttadārabandhanaṁ kilesabandhanaṁ chinnan”ti imaṁ udānaṁ udānesi.

Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā tena udānitaṁ udānaṁ pakāsento imā gāthā abhāsi—

345. “Na taṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā,
Yadāyasaṁ dārujapabbajañca.
Sārattarattā maṇikuṇḍalesu,
Puttesu dāresu ca yā apekkhā.

346. Etaṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā,
Ohārinaṁ sithilaṁ duppamuñcaṁ.
Etampi chetvāna paribbajanti,
Anapekkhino kāmasukhaṁ pahāyā”ti.

Tattha **dhīrā**ti Buddhādayo paṇḍitapurisā yaṁ saṅkhalikasaṅkhātaṁ ayasā nibbattaṁ āyasaṁ, andubandhanasaṅkhātaṁ dārujaṁ, yañca pabbajatiṇehi vā aññehi vā vākādīhi rajjuṁ katvā kataṁ rajjubandhanaṁ, taṁ asi-ādīhi chindituṁ sakkuṇeyyabhāvena thiranti na vadantīti attho. **Sārattarattā**ti sārattā hutvā rattā, bahalatararāgarattāti attho. **Maṇikuṇḍalesū**ti maṇīsu ceva kuṇḍalesu ca, maṇivicittesu vā kuṇḍalesu. **Etaṁ daḷhan**ti ye maṇikuṇḍalesu sārattarattā, tesaṁ so rāgo ca yā puttadāresu apekkhā taṇhā, etaṁ kilesamayaṁ bandhanañca paṇḍitapurisā daḷhanti vadanti. **Ohārinan**ti ākaḍḍhitvā catūsu apāyesu pātanato avaharati heṭṭhā haratīti ohārinaṁ. **Sithilan**ti bandhanaṭṭhāne chavicammamaṁsāni na chindati, lohitaṁ na nīharati, bandhanabhāvampi ajānāpetvā thalapathajalapathādīsu kammāni kātuṁ detīti sithilaṁ. **Duppamuñcan**ti lobhavasena hi ekavārampi uppannaṁ kilesabandhanaṁ daṭṭhaṭṭhānato

သော တဿာ အနာစိက္ခိတွာဝ ရတ္တိဘာဂေ ဥဋ္ဌာယ ပလာယိ။ အထ နံ နဂရဂုတ္တိကာ အဂ္ဂဟေသုံ။ သော “အဟံ သာမိ မာတုပေါသကော နာမ၊ ဝိဿဇ္ဇေထ မ”န္တိ အတ္တာနံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဝသိတွာ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အဘိညာသမာပတ္တိယော လဘိတွာ ဈာနကီဠာယ ကီဠန္တော ဝိဟာသိ။ သော တတ္ထ ဝသန္တောယေဝ “ဧဝရူပမ္ပိ နာမ မေ ဒုစ္ဆိန္ဒနိယံ ပုတ္တဒါရဗန္ဓနံ ကိလေသဗန္ဓနံ ဆိန္န”န္တိ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။

သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ တေန ဥဒါနိတံ ဥဒါနံ ပကာသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၄၅။ “န တံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာ၊
ယဒါယသံ ဒါရုဇပဗ္ဗဇဉ္စ။
သာရတ္တရတ္တာ မဏိကုဏ္ဍလေသု၊
ပုတ္တေသု ဒါရေသု စ ယာ အပေက္ခာ။

၃၄၆။ ဧတံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာ၊
ဩဟာရိနံ သိထိလံ ဒုပ္ပမုဉ္စံ။
ဧတမ္ပိ ဆေတွာန ပရိဗ္ဗဇန္တိ၊
အနပေက္ခိနော ကာမသုခံ ပဟာယာ”တိ။

တတ္ထ **ဓီရာ**တိ ဗုဒ္ဓါဒယော ပဏ္ဍိတပုရိသာ ယံ သင်္ခလိကသင်္ခါတံ အယသာ နိဗ္ဗတ္တံ အာယသံ, အန္ဒုဗန္ဓနသင်္ခါတံ ဒါရုဇံ, ယဉ္စ ပဗ္ဗဇတိဏေဟိ ဝါ အညေဟိ ဝါ ဝါကာဒီဟိ ရဇ္ဇုံ ကတွာ ကတံ ရဇ္ဇုဗန္ဓနံ၊ တံ အသိအာဒီဟိ ဆိန္ဒိတုံ သက္ကုဏေယျဘာဝေန ထိရန္တိ န ဝဒန္တီတိ အတ္ထော။ **သာရတ္တရတ္တာ**တိ သာရတ္တာ ဟုတွာ ရတ္တာ၊ ဗဟလတရရာဂရတ္တာတိ အတ္ထော။ **မဏိကုဏ္ဍလေသူ**တိ မဏီသု စေဝ ကုဏ္ဍလေသု စ, မဏိဝိစိတ္တေသု ဝါ ကုဏ္ဍလေသု။ **ဧတံ ဒဠှ**န္တိ ယေ မဏိကုဏ္ဍလေသု သာရတ္တရတ္တာ၊ တေသံ သော ရာဂေါ စ ယာ ပုတ္တဒါရေသု အပေက္ခာ တဏှာ၊ ဧတံ ကိလေသမယံ ဗန္ဓနဉ္စ ပဏ္ဍိတပုရိသာ ဒဠှန္တိ ဝဒန္တိ။ **ဩဟာရိန**န္တိ အာကဍ္ဎိတွာ စတူသု အပါယေသု ပါတနတော အဝဟရတိ ဟေဋ္ဌာ ဟရတီတိ ဩဟာရိနံ။ **သိထိလ**န္တိ ဗန္ဓနဋ္ဌာနေ ဆဝိစမ္မမံသာနိ န ဆိန္ဒတိ၊ လောဟိတံ န နီဟရတိ၊ ဗန္ဓနဘာဝမ္ပိ အဇာနာပေတွာ ထလပထဇလပထာဒီသု ကမ္မာနိ ကာတုံ ဒေတီတိ သိထိလံ။ **ဒုပ္ပမုဉ္စ**န္တိ လောဘဝသေန ဟိ ဧကဝါရမ္ပိ ဥပ္ပန္နံ ကိလေသဗန္ဓနံ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနတော

kacchapo viya dummociyaṁ hotīti duppamuñcaṁ. **Etampi chetvānā**ti etaṁ daḷhampi kilesabandhanaṁ ñāṇakhaggena chinditvā anapekkhino hutvā kāmasukhaṁ pahāya paribbajanti, pakkamanti pabbajantīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Bandhanāgāravatthu catutthaṁ.

---

5. Khemātherīvatthu

Ye rāgarattāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Khemaṁ nāma rañño Bimbisārassa aggamahesiṁ ārabbha kathesi.

Sā kira Padumuttarapādamūle patthitapatthanā ativiya abhirūpā pāsādikā ahosi. “Satthā kira rūpassa dosaṁ kathetī”ti sutvā pana Satthu santikaṁ gantuṁ na icchi. Rājā tassā rūpamadamattabhāvaṁ ñatvā Veḷuvanavaṇṇanāpaṭisaṁyuttāni gītāni kāretvā naṭādīnaṁ dāpesi. Tesaṁ tāni gāyantānaṁ saddaṁ sutvā tassā Veḷuvanaṁ adiṭṭhapubbaṁ viya asutapubbaṁ viya ca ahosi. Sā “kataraṁ uyyānaṁ sandhāya gāyathā”ti pucchitvā “devī tumhākaṁ Veḷuvanuyyānamevā”ti vutte uyyānaṁ gantukāmā ahosi. Satthā tassā āgamanaṁ ñatvā parisamajjhe nisīditvā dhammaṁ desentova tālavaṇṭaṁ ādāya attano passe ṭhatvā bījamānaṁ abhirūpaṁ itthiṁ nimmini. Khemā devīpi pavisamānāva taṁ itthiṁ disvā cintesi “Sammāsambuddho rūpassa dosaṁ kathetīti vadanti, ayañcassa santike itthī bījayamānā ṭhitā, nāhaṁ imissā kalabhāgampi upemi, na mayā īdisaṁ itthirūpaṁ diṭṭhapubbaṁ, Satthāraṁ abhūtena abbhācikkhanti maññe”ti cintetvā Tathāgatassa kathāsaddampi anisāmetvā tameva itthiṁ olokayamānā aṭṭhāsi. Satthā tassā tasmiṁ rūpe uppannabahumānataṁ ñatvā taṁ rūpaṁ paṭhamavayādivasena dassetvā heṭṭhā vuttanayeneva pariyosāne aṭṭhimattāvasānaṁ katvā dassesi. Khemā taṁ disvā “evarūpampi nāmetaṁ rūpaṁ muhutteneva khayavayaṁ sampattaṁ, natthi vata imasmiṁ rūpe sāro”ti cintesi. Satthā tassā cittācāraṁ oloketvā “Kheme tvaṁ ‘imasmiṁ rūpe sāro atthī’ti cintesi, passa dānissa asārabhāvan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

ကစ္ဆပေါ ဝိယ ဒုမ္မောစိယံ ဟောတီတိ ဒုပ္ပမုဉ္စံ။ **ဧတမ္ပိ ဆေတွာနာ**တိ ဧတံ ဒဠှမ္ပိ ကိလေသဗန္ဓနံ ဉာဏခဂ္ဂေန ဆိန္ဒိတွာ အနပေက္ခိနော ဟုတွာ ကာမသုခံ ပဟာယ ပရိဗ္ဗဇန္တိ၊ ပက္ကမန္တိ ပဗ္ဗဇန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဗန္ဓနာဂါရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၅-ခေမာထေရီဝတ္ထု

ယေ ရာဂရတ္တာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ခေမံ နာမ ရညော ဗိမ္ဗိသာရဿ အဂ္ဂမဟေသိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာ ကိရ ပဒုမုတ္တရပါဒမူလေ ပတ္ထိတပတ္ထနာ အတိဝိယ အဘိရူပါ ပါသာဒိကာ အဟောသိ။ “သတ္ထာ ကိရ ရူပဿ ဒေါသံ ကထေတီ”တိ သုတွာ ပန သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တုံ န ဣစ္ဆိ။ ရာဇာ တဿာ ရူပမဒမတ္တဘာဝံ ဉတွာ ဝေဠုဝနဝဏ္ဏနာပဋိသံယုတ္တာနိ ဂီတာနိ ကာရေတွာ နဋာဒီနံ ဒါပေသိ။ တေသံ တာနိ ဂါယန္တာနံ သဒ္ဒံ သုတွာ တဿာ ဝေဠုဝနံ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ဝိယ အသုတပုဗ္ဗံ ဝိယ စ အဟောသိ။ သာ “ကတရံ ဥယျာနံ သန္ဓာယ ဂါယထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဒေဝိ တုမှာကံ ဝေဠုဝနုယျာနမေဝါ”တိ ဝုတ္တေ ဥယျာနံ ဂန္တုကာမာ အဟောသိ။ သတ္ထာ တဿာ အာဂမနံ ဉတွာ ပရိသမဇ္ဈေ နိသီဒိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တောဝ တာလဝဏ္ဋံ အာဒါယ အတ္တနော ပဿေ ဌတွာ ဗီဇမာနံ အဘိရူပံ ဣတ္ထိံ နိမ္မိနိ။ ခေမာ ဒေဝီပိ ပဝိသမာနာဝ တံ ဣတ္ထိံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ရူပဿ ဒေါသံ ကထေတီတိ ဝဒန္တိ၊ အယဉ္စဿ သန္တိကေ ဣတ္ထီ ဗီဇယမာနာ ဌိတာ၊ နာဟံ ဣမိဿာ ကလဘာဂမ္ပိ ဥပေမိ၊ န မယာ ဤဒိသံ ဣတ္ထိရူပံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊ သတ္ထာရံ အဘူတေန အဗ္ဘာစိက္ခန္တိ မညေ”တိ စိန္တေတွာ တထာဂတဿ ကထာသဒ္ဒမ္ပိ အနိသာမေတွာ တမေဝ ဣတ္ထိံ ဩလောကယမာနာ အဋ္ဌာသိ။ သတ္ထာ တဿာ တသ္မိံ ရူပေ ဥပ္ပန္နဗဟုမာနတံ ဉတွာ တံ ရူပံ ပဌမဝယာဒိဝသေန ဒဿေတွာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနေဝ ပရိယောသာနေ အဋ္ဌိမတ္တာဝသာနံ ကတွာ ဒဿေသိ။ ခေမာ တံ ဒိသွာ “ဧဝရူပမ္ပိ နာမေတံ ရူပံ မုဟုတ္တေနေဝ ခယဝယံ သမ္ပတ္တံ၊ နတ္ထိ ဝတ ဣမသ္မိံ ရူပေ သာရော”တိ စိန္တေသိ။ သတ္ထာ တဿာ စိတ္တာစာရံ ဩလောကေတွာ “ခေမေ တွံ ‘ဣမသ္မိံ ရူပေ သာရော အတ္ထီ’တိ စိန္တေသိ၊ ပဿ ဒါနိဿ အသာရဘာဝ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“Āturaṁ asuciṁ pūtiṁ, passa Kheme samussayaṁ.
Uggharantaṁ paggharantaṁ, bālānaṁ abhipatthitan”ti[1].

Sā gāthāpariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi. Atha naṁ Satthā “Kheme ime sattā rāgarattā dosapaduṭṭhā mohamūḷhā attano taṇhāsotaṁ samatikkamituṁ na sakkonti, tattheva laggantī”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

347. “Ye rāgarattā’nupatanti sotaṁ,
Sayaṁ kataṁ makkaṭakova jālaṁ.
Etampi chetvāna vajanti dhīrā,
Anapekkhino sabbadukkhaṁ pahāyā”ti.

Tattha **makkaṭakova jālan**ti yathā nāma makkaṭako suttajālaṁ katvā majjhe ṭhāne nābhimaṇḍale nipanno pariyante patitaṁ paṭaṅgaṁ vā makkhikaṁ vā vegena gantvā vijjhitvā tassa rasaṁ pivitvā puna gantvā tasmiṁyeva ṭhāne nipajjati, evameva ye sattā rāgarattā dosapaduṭṭhā mohamūḷhā sayaṁkataṁ taṇhāsotaṁ anupatanti, te taṁ samatikkamituṁ na sakkonti, evaṁ duratikkamaṁ. **Etampi chetvāna vajanti dhīrā**ti paṇḍitā etaṁ bandhanaṁ chetvā anapekkhino nirālayā hutvā arahattamaggena sabbadukkhaṁ pahāya vajanti, gacchantīti attho.

Desanāvasāne Khemā arahatte patiṭṭhahi, mahājanassāpi sātthikā dhammadesanā ahosi. Satthā rājānaṁ āha “mahārāja Khemāya pabbajituṁ vā parinibbāyituṁ vā vaṭṭatī”ti. Bhante pabbājetha naṁ, alaṁ parinibbānenāti. Sā pabbajitvā aggasāvikā ahosīti.

Khemātherīvatthu pañcamaṁ.

---

6. Uggasenavatthu

Muñca pureti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Uggasenaṁ ārabbha kathesi.

1. Khu 4. 226 piṭṭhe Therī-apadāne.

“အာတုရံ အသုစိံ ပူတိံ၊ ပဿ ခေမေ သမုဿယံ။
ဥဂ္ဃရန္တံ ပဂ္ဃရန္တံ၊ ဗာလာနံ အဘိပတ္ထိတ”န္တိ[၁]။

သာ ဂါထာပရိယောသာနေ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ခေမေ ဣမေ သတ္တာ ရာဂရတ္တာ ဒေါသပဒုဋ္ဌာ မောဟမူဠှာ အတ္တနော တဏှာသောတံ သမတိက္ကမိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ တတ္ထေဝ လဂ္ဂန္တီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၄၇။ “ယေ ရာဂရတ္တာ’နုပတန္တိ သောတံ၊
သယံကတံ မက္ကဋကောဝ ဇာလံ။
ဧတမ္ပိ ဆေတွာန ဝဇန္တိ ဓီရာ၊
အနပေက္ခိနော သဗ္ဗဒုက္ခံ ပဟာယာ”တိ။

တတ္ထ **မက္ကဋကောဝ ဇာလ**န္တိ ယထာ နာမ မက္ကဋကော သုတ္တဇာလံ ကတွာ မဇ္ဈေ ဌာနေ နာဘိမဏ္ဍလေ နိပန္နော ပရိယန္တေ ပတိတံ ပဋင်္ဂံ ဝါ မက္ခိကံ ဝါ ဝေဂေန ဂန္တွာ ဝိဇ္ဈိတွာ တဿ ရသံ ပိဝိတွာ ပုန ဂန္တွာ တသ္မိံယေဝ ဌာနေ နိပဇ္ဇတိ၊ ဧဝမေဝ ယေ သတ္တာ ရာဂရတ္တာ ဒေါသပဒုဋ္ဌာ မောဟမူဠှာ သယံကတံ တဏှာသောတံ အနုပတန္တိ၊ တေ တံ သမတိက္ကမိတုံ န သက္ကောန္တိ၊ ဧဝံ ဒုရတိက္ကမံ။ **ဧတမ္ပိ ဆေတွာန ဝဇန္တိ ဓီရာ**တိ ပဏ္ဍိတာ ဧတံ ဗန္ဓနံ ဆေတွာ အနပေက္ခိနော နိရာလယာ ဟုတွာ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သဗ္ဗဒုက္ခံ ပဟာယ ဝဇန္တိ၊ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ခေမာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ မဟာဇနဿာပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသိ။ သတ္ထာ ရာဇာနံ အာဟ “မဟာရာဇ ခေမာယ ပဗ္ဗဇိတုံ ဝါ ပရိနိဗ္ဗာယိတုံ ဝါ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ ဘန္တေ ပဗ္ဗာဇေထ နံ၊ အလံ ပရိနိဗ္ဗာနေနာတိ။ သာ ပဗ္ဗဇိတွာ အဂ္ဂသာဝိကာ အဟောသီတိ။

ခေမာထေရိဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ဥဂ္ဂသေနဝတ္ထု

မုဉ္စ ပုရေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဥဂ္ဂသေနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ခု ၄-၂၂၆-ပိဋ္ဌေ ထေရီအပဒါနေ။

Pañcasatā kira naṭā saṁvacchare vā chamāse vā patte Rājagahaṁ gantvā rañño sattāhaṁ samajjaṁ katvā bahuṁ hiraññasuvaṇṇaṁ labhanti, antarantare ukkhepadāyānaṁ pariyanto natthi. Mahājano mañcātimañcādīsu ṭhatvā samajjaṁ olokesi. Athekā laṅghikadhītā[1] vaṁsaṁ abhiruyha tassa upari parivattitvā tassa pariyante ākāse caṅkamamānā naccati ceva gāyati ca. Tasmiṁ samaye Uggaseno nāma seṭṭhiputto sahāyakena saddhiṁ mañcātimañce ṭhito taṁ oloketvā tassā hatthapādavikkhepādīsu uppannasineho gehaṁ gantvā "taṁ labhanto jīvissāmi, alabhantassa me idheva maraṇan"ti āhārūpacchedaṁ katvā mañcake nipajji. Mātāpitūhi "tāta kiṁ te rujjatī"ti[2] pucchitopi "taṁ me naṭadhītaraṁ labhantassa jīvitaṁ atthi, alabhantassa me idheva maraṇan"ti vatvā "tāta mā evaṁ kari, aññaṁ te amhākaṁ kulassa ca bhogānañca anurūpaṁ kumārikaṁ ānessāmā"ti vuttepi tatheva vatvā nipajji. Athassa pitā bahuṁ yācitvāpi taṁ saññāpetuṁ asakkonto tassa sahāyaṁ pakkosāpetvā kahāpaṇasahassaṁ datvā "ime kahāpaṇe gahetvā attano dhītaraṁ mayhaṁ puttassa detū"ti pahiṇi. So "nāhaṁ kahāpaṇe gahetvā demi, sace pana so imaṁ alabhitvā jīvituṁ na sakkoti, tena hi amhehi saddhiṁyeva vicaratu[3], dassāmissa dhītaran"ti āha. Mātāpitaro puttassa tamatthaṁ ārocesuṁ. So "ahaṁ tehi saddhiṁ vicarissāmī"ti vatvā yācantānampi tesaṁ kathaṁ anādiyitvā nikkhamitvā nāṭakassa santikaṁ agamāsi. So tassa dhītaraṁ datvā tena saddhiṁyeva gāmanigamarājadhānīsu sippaṁ dassento vicari.

Sāpi tena saddhiṁ saṁvāsamanvāya na cirasseva puttaṁ labhitvā kīḷāpayamānā "sakaṭagopakassa putta, bhaṇḍahārakassa putta, kiñci ajānakassa puttā"ti vadati. Sopi nesaṁ sakaṭaparivattakaṁ katvā ṭhitaṭṭhāne goṇānaṁ tiṇaṁ āharati[4], sippadassanaṭṭhāne laddhabhaṇḍakaṁ ukkhipitvā harati. Tadeva kira sandhāya sā itthī puttaṁ kīḷāpayamānā tathā vadati. So attānaṁ ārabbha tassā gāyanabhāvaṁ ñatvā taṁ pucchi "maṁ sandhāya kathesī"ti. Āma taṁ sandhāyāti. Evaṁ sante ahaṁ

1. Lāsakadhītā (Sī), laṅghakadhītā (Syā)
2. Ruccatīti (Sī)
3. Carituṁ sakkoti (Ka)
4. Goṇācārikaṁ carati (Ka)

ပဉ္စသတာ ကိရ နဋာ သံဝစ္ဆရေ ဝါ ဆမာသေ ဝါ ပတ္တေ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ရညော သတ္တာဟံ သမဇ္ဇံ ကတွာ ဗဟုံ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ လဘန္တိ၊ အန္တရန္တရေ ဥက္ခေပဒါယာနံ ပရိယန္တော နတ္ထိ။ မဟာဇနော မဉ္စာတိမဉ္စာဒီသု ဌတွာ သမဇ္ဇံ ဩလောကေသိ။ အထေကာ လင်္ဃိကဓီတာ[1] ဝံသံ အဘိရုယှ တဿ ဥပရိ ပရိဝတ္တိတွာ တဿ ပရိယန္တေ အာကာသေ စင်္ကမမာနာ နစ္စတိ စေဝ ဂါယတိ စ။ တသ္မိံ သမယေ ဥဂ္ဂသေနော နာမ သေဋ္ဌိပုတ္တော သဟာယကေန သဒ္ဓိံ မဉ္စာတိမဉ္စေ ဌိတော တံ ဩလောကေတွာ တဿာ ဟတ္ထပါဒဝိက္ခေပါဒီသု ဥပ္ပန္နသိနေဟော ဂေဟံ ဂန္တွာ “တံ လဘန္တော ဇီဝိဿာမိ၊ အလဘန္တဿ မေ ဣဓေဝ မရဏံ”န္တိ အာဟာရူပစ္ဆေဒံ ကတွာ မဉ္စကေ နိပဇ္ဇိ။ မာတာပိတူဟိ “တာတ ကိံ တေ ရုဇ္ဇတီ”တိ[2] ပုစ္ဆိတောပိ “တံ မေ နဋဓီတရံ လဘန္တဿ ဇီဝိတံ အတ္ထိ၊ အလဘန္တဿ မေ ဣဓေဝ မရဏံ”န္တိ ဝတွာ “တာတ မာ ဧဝံ ကရိ၊ အညံ တေ အမှာကံ ကုလဿ စ ဘောဂါနဉ္စ အနုရူပံ ကုမာရိကံ အာနေဿာမာ”တိ ဝုတ္တေပိ တထေဝ ဝတွာ နိပဇ္ဇိ။ အထဿ ပိတာ ဗဟုံ ယာစိတွာပိ တံ သညာပေတုံ အသက္ကောန္တော တဿ သဟာယံ ပက္ကောသာပေတွာ ကဟာပဏသဟဿံ ဒတွာ “ဣမေ ကဟာပဏေ ဂဟေတွာ အတ္တနော ဓီတရံ မယှံ ပုတ္တဿ ဒေတူ”တိ ပဟိဏိ။ သော “နာဟံ ကဟာပဏေ ဂဟေတွာ ဒေမိ၊ သစေ ပန သော ဣမံ အလဘိတွာ ဇီဝိတုံ န သက္ကောတိ၊ တေန ဟိ အမှေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဝိစရတု[3]၊ ဒဿာမိဿ ဓီတရ”န္တိ အာဟ။ မာတာပိတရော ပုတ္တဿ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သော “အဟံ တေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရိဿာမီ”တိ ဝတွာ ယာစန္တာနမ္ပိ တေသံ ကထံ အနာဒိယိတွာ နိက္ခမိတွာ နာဋကဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။ သော တဿ ဓီတရံ ဒတွာ တေန သဒ္ဓိံယေဝ ဂါမနိဂမရာဇဓာနီသု သိပ္ပံ ဒဿေန္တော ဝိစရိ။

သာပိ တေန သဒ္ဓိံ သံဝါသမနွာယ န စိရဿေဝ ပုတ္တံ လဘိတွာ ကီဠာပယမာနာ “သကဋဂေါပကဿ ပုတ္တ, ဘဏ္ဍဟာရကဿ ပုတ္တ, ကိဉ္စိ အဇာနကဿ ပုတ္တာ”တိ ဝဒတိ။ သောပိ နေသံ သကဋပရိဝတ္တကံ ကတွာ ဌိတဋ္ဌာနေ ဂေါဏာနံ တိဏံ အာဟရတိ[4]၊ သိပ္ပဒဿနဋ္ဌာနေ လဒ္ဓဘဏ္ဍကံ ဥက္ခိပိတွာ ဟရတိ။ တဒေဝ ကိရ သန္ဓာယ သာ ဣတ္ထီ ပုတ္တံ ကီဠာပယမာနာ တထာ ဝဒတိ။ သော အတ္တာနံ အာရဗ္ဘ တဿာ ဂါယနဘာဝံ ဉတွာ တံ ပုစ္ဆိ “မံ သန္ဓာယ ကထေသီ”တိ။ အာမ တံ သန္ဓာယာတိ။ ဧဝံ သန္တေ အဟံ

၁-လာသကဓီတာ (သီ)၊ လင်္ဃကဓီတာ (သျာ)
၂-ရုစ္စတီတိ (သီ)
၃-စရိတုံ သက္ကောတိ (က)
၄-ဂေါဏာစာရိကံ စရတိ (က)

palāyissāmīti. Sā "kiṁ pana mayhaṁ tayā palāyitena vā āgatena[1] vā"ti punappunaṁ tadeva gītaṁ gāyati. Sā kira attano rūpasampattiṁ ceva dhanalābhañca nissāya taṁ kismiñci na maññati. So "kiṁ nu kho nissāya imissā ayaṁ māno"ti cintento "sippaṁ nissāyā"ti ñatvā "hotu, sippaṁ uggaṇhissāmī"ti sasuraṁ upasaṅkamitvā tassa jānanakasippaṁ uggaṇhitvā gāmanigamādīsu sippaṁ dassento anupubbena Rājagahaṁ āgantvā "ito sattame divase Uggaseno seṭṭhiputto nagaravāsīnaṁ sippaṁ dassessatī"ti ārocāpesi.

Nagaravāsino mañcātimañcādayo bandhāpetvā sattame divase sannipatiṁsu. Sopi saṭṭhihatthaṁ vaṁsaṁ abhiruyha tassa matthake aṭṭhāsi. Taṁ divasaṁ Satthā paccūsakāle lokaṁ volokento taṁ attano ñāṇajālassa anto paviṭṭhaṁ disvā "kiṁ nu kho bhavissatī"ti āvajjento "sve seṭṭhiputto sippaṁ dassessāmīti vaṁsamatthake ṭhassati, tassa dassanatthaṁ mahājano sannipatissati. Tatra ahaṁ catuppadikaṁ gāthaṁ desessāmi, taṁ sutvā caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo bhavissati, Uggasenopi arahatte patiṭṭhahissatī"ti aññāsi. Satthā punadivase kālaṁ sallakkhetvā bhikkhusaṁghaparivuto Rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Uggasenopi Satthari antonagaraṁ apaviṭṭheyeva unnādanatthāya mahājanassa aṅgulisaññaṁ datvā vaṁsamatthake patiṭṭhāya ākāseyeva satta vāre parivattitvā oruyha vaṁsamatthake aṭṭhāsi. Tasmiṁ khaṇe Satthā nagaraṁ pavisanto yathā taṁ parisā na oloketi, evaṁ katvā attānameva olokāpesi. Uggaseno parisaṁ oloketvā "na maṁ parisā oloketī"ti domanassappatto "idaṁ mayā saṁvacchare kattabbaṁ sippaṁ, Satthari nagaraṁ pavisante parisā maṁ anoloketvā Satthārameva oloketi, moghaṁ vata me sippadassanaṁ jātan"ti cintesi.

Satthā tassa cittaṁ ñatvā Mahāmoggallānaṁ āmantetvā "gaccha Moggallāna seṭṭhiputtaṁ vadehi 'sippaṁ kira dassetū'ti" āha. Thero gantvā vaṁsassa heṭṭhā ṭhito seṭṭhiputtaṁ āmantetvā imaṁ gāthamāha—

1. Gatena vā agatena (Sī)

ပလာယိဿာမီတိ။ သာ "ကိံ ပန မယှံ တယာ ပလာယိတေန ဝါ အာဂတေန[၁] ဝါ"တိ ပုနပ္ပုနံ တဒေဝ ဂီတံ ဂါယတိ။ သာ ကိရ အတ္တနော ရူပသမ္ပတ္တိံ စေဝ ဓနလာဘဉ္စ နိဿာယ တံ ကိသ္မိဉ္စိ န မညတိ။ သော "ကိံ နု ခေါ နိဿာယ ဣမိဿာ အယံ မာနော"တိ စိန္တေန္တော "သိပ္ပံ နိဿာယာ"တိ ဉတွာ "ဟောတု၊ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိဿာမီ"တိ သသုရံ ဥပသင်္ကမိတွာ တဿ ဇာနနကသိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဂါမနိဂမာဒီသု သိပ္ပံ ဒဿေန္တော အနုပုဗ္ဗေန ရာဇဂဟံ အာဂန္တွာ "ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ ဥဂ္ဂသေနော သေဋ္ဌိပုတ္တော နဂရဝါသီနံ သိပ္ပံ ဒဿေဿတီ"တိ အာရောစာပေသိ။

နဂရဝါသိနော မဉ္စာတိမဉ္စာဒယော ဗန္ဓာပေတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ သန္နိပတိံသု။ သောပိ သဋ္ဌိဟတ္ထံ ဝံသံ အဘိရုယှ တဿ မတ္ထကေ အဋ္ဌာသိ။ တံ ဒိဝသံ သတ္ထာ ပစ္စူသကာလေ လောကံ ဝေါလောကေန္တော တံ အတ္တနော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ "ကိံ နု ခေါ ဘဝိဿတီ"တိ အာဝဇ္ဇေန္တော "သွေ သေဋ္ဌိပုတ္တော သိပ္ပံ ဒဿေဿာမီတိ ဝံသမတ္ထကေ ဌဿတိ၊ တဿ ဒဿနတ္ထံ မဟာဇနော သန္နိပတိဿတိ။ တတြ အဟံ စတုပ္ပဒိကံ ဂါထံ ဒေသေဿာမိ၊ တံ သုတွာ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော ဘဝိဿတိ၊ ဥဂ္ဂသေနောပိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိဿတီ"တိ အညာသိ။ သတ္ထာ ပုနဒိဝသေ ကာလံ သလ္လက္ခေတွာ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ရာဇဂဟံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ဥဂ္ဂသေနောပိ သတ္ထရိ အန္တောနဂရံ အပဝိဋ္ဌေယေဝ ဥန္နာဒနတ္ထာယ မဟာဇနဿ အင်္ဂုလိသညံ ဒတွာ ဝံသမတ္ထကေ ပတိဋ္ဌာယ အာကာသေယေဝ သတ္တ ဝါရေ ပရိဝတ္တိတွာ ဩရုယှ ဝံသမတ္ထကေ အဋ္ဌာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ နဂရံ ပဝိသန္တော ယထာ တံ ပရိသာ န ဩလောကေတိ၊ ဧဝံ ကတွာ အတ္တာနမေဝ ဩလောကာပေသိ။ ဥဂ္ဂသေနော ပရိသံ ဩလောကေတွာ "န မံ ပရိသာ ဩလောကေတီ"တိ ဒေါမနဿပ္ပတ္တော "ဣဒံ မယာ သံဝစ္ဆရေ ကတ္တဗ္ဗံ သိပ္ပံ၊ သတ္ထရိ နဂရံ ပဝိသန္တေ ပရိသာ မံ အနောလောကေတွာ သတ္ထာရမေဝ ဩလောကေတိ၊ မောဃံ ဝတ မေ သိပ္ပဒဿနံ ဇာတ"န္တိ စိန္တေသိ။

သတ္ထာ တဿ စိတ္တံ ဉတွာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနံ အာမန္တေတွာ "ဂစ္ဆ မောဂ္ဂလ္လာန သေဋ္ဌိပုတ္တံ ဝဒေဟိ 'သိပ္ပံ ကိရ ဒဿေတူ'တိ" အာဟ။ ထေရော ဂန္တွာ ဝံသဿ ဟေဋ္ဌာ ဌိတော သေဋ္ဌိပုတ္တံ အာမန္တေတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဂတေန ဝါ အဂတေန (သီ)

“Iṅgha passa naṭaputta, Uggasena mahabbala.
Karohi raṅgaṁ parisāya, hāsayassu mahājanan”ti.

So therassa kathaṁ sutvā tuṭṭhamānaso hutvā “Satthā maññe mama sippaṁ passitukāmo”ti vaṁsamatthake ṭhitakova imaṁ gāthamāha—

“Iṅgha passa mahāpañña, Moggallāna mahiddhika.
Karomi raṅgaṁ parisāya, hāsayāmi mahājanan”ti.

Evañca pana vatvā vaṁsamatthakato vehāsaṁ abbhuggantvā ākāseva cuddasakkhattuṁ parivattitvā oruyha vaṁsamatthakeva aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā “Uggasena paṇḍitena nāma atītānāgatapaccuppannesu khandhesu ālayaṁ pahāya jāti-ādīhi muccituṁ vaṭṭatī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

348. “Muñca pure muñca pacchato,
Majjhe muñca bhavassa pāragū.
Sabbattha vimuttamānaso,
Na punaṁ jātijaraṁ upehisī”ti.

Tattha **muñca pure**ti atītesu khandhesu ālayaṁ nikantiṁ ajjhosānaṁ patthanaṁ pariyuṭṭhānaṁ gāhaṁ parāmāsaṁ taṇhaṁ muñca. **Pacchato**ti anāgatesupi khandhesu ālayādīni muñca. **Majjhe**ti paccuppannesupi tāni muñca. **Bhavassa pāragū**ti evaṁ sante tividhassāpi bhavassa abhiññāpariññāpahānabhāvanāsacchikiriyavasena pāragū pāraṅgato hutvā khandhadhātu-āyatanādibhede sabbasaṅkhate vimuttamānaso viharanto puna jātijarāmaraṇāni na upagacchatīti attho.

Desanāvasāne caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Seṭṭhiputtopi vaṁsamatthake ṭhitakova saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā vaṁsato oruyha Satthu santikaṁ āgantvā pañcapatiṭṭhitena Satthāraṁ vanditvā pabbajjaṁ yāci. Atha naṁ Satthā dakkhiṇahatthaṁ pasāretvā “ehi bhikkhū”ti āha. So tāvadeva aṭṭhaparikkhāradharo saṭṭhivassikatthero viya ahosi. Atha naṁ bhikkhū “āvuso Uggasena saṭṭhihatthassa te vaṁsassa matthakato otarantassa bhayaṁ nāma nāhosī”ti pucchitvā “natthi me āvuso bhayan”ti vutte Satthu ārocesuṁ “bhante

“ဣင်္ဃ ပဿ နဋပုတ္တ၊ ဥဂ္ဂသေန မဟဗ္ဗလ။
ကရောဟိ ရင်္ဂံ ပရိသာယ၊ ဟာသယဿု မဟာဇန”န္တိ။

သော ထေရဿ ကထံ သုတွာ တုဋ္ဌမာနသော ဟုတွာ “သတ္ထာ မညေ မမ သိပ္ပံ ပဿိတုကာမော”တိ ဝံသမတ္ထကေ ဌိတကောဝ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဣင်္ဃ ပဿ မဟာပည၊ မောဂ္ဂလ္လာန မဟိဒ္ဓိက။
ကရောမိ ရင်္ဂံ ပရိသာယ၊ ဟာသယာမိ မဟာဇန”န္တိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဝံသမတ္ထကတော ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ အာကာသေဝ စုဒ္ဒသက္ခတ္တုံ ပရိဝတ္တိတွာ ဩရုယှ ဝံသမတ္ထကေဝ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဥဂ္ဂသေန ပဏ္ဍိတေန နာမ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နေသု ခန္ဓေသု အာလယံ ပဟာယ ဇာတိအာဒီဟိ မုစ္စိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၄၈။ “မုဉ္စ ပုရေ မုဉ္စ ပစ္ဆတော၊
မဇ္ဈေ မုဉ္စ ဘဝဿ ပါရဂူ။
သဗ္ဗတ္ထ ဝိမုတ္တမာနသော၊
န ပုနံ ဇာတိဇရံ ဥပေဟိသိ”တိ။

တတ္ထ **မုဉ္စ ပုရေ**တိ အတီတေသု ခန္ဓေသု အာလယံ နိကန္တိံ အဇ္ဈောသာနံ ပတ္ထနံ ပရိယုဋ္ဌာနံ ဂါဟံ ပရာမာသံ တဏှံ မုဉ္စ။ **ပစ္ဆတော**တိ အနာဂတေသုပိ ခန္ဓေသု အာလယာဒီနိ မုဉ္စ။ **မဇ္ဈေ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နေသုပိ တာနိ မုဉ္စ။ **ဘဝဿ ပါရဂူ**တိ ဧဝံ သန္တေ တိဝိဓဿာပိ ဘဝဿ အဘိညာပရိညာပဟာနဘာဝနာသစ္ဆိကိရိယဝသေန ပါရဂူ ပါရင်္ဂတော ဟုတွာ ခန္ဓဓာတုအာယတနာဒိဘေဒေ သဗ္ဗသင်္ခတေ ဝိမုတ္တမာနသော ဝိဟရန္တော ပုန ဇာတိဇရာမရဏာနိ န ဥပဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ သေဋ္ဌိပုတ္တောပိ ဝံသမတ္ထကေ ဌိတကောဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ဝံသတော ဩရုယှ သတ္ထု သန္တိကံ အာဂန္တွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ အထ နံ သတ္ထာ ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ပသာရေတွာ “ဧဟိ ဘိက္ခူ”တိ အာဟ။ သော တာဝဒေဝ အဋ္ဌပရိက္ခာရဓရော သဋ္ဌိဝဿိကတ္ထေရော ဝိယ အဟောသိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ “အာဝုသော ဥဂ္ဂသေန သဋ္ဌိဟတ္ထဿ တေ ဝံသဿ မတ္ထကတော ဩတရန္တဿ ဘယံ နာမ နာဟောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “နတ္ထိ မေ အာဝုသော ဘယ”န္တိ ဝုတ္တေ သတ္ထု အာရောစေသုံ “ဘန္တေ

Uggaseno 'na bhāyāmī'ti vadati, abhūtaṁ vatvā aññaṁ byākarotī"ti. Satthā "na bhikkhave mama puttena Uggasenena sadisā chinnasaṁyojanā bhikkhū bhāyanti, na tasantī"ti vatvā Brāhmaṇavagge imaṁ gāthamāha—

"Sabbasaṁyojanaṁ chetvā, yo ve na paritassati.
Saṅgātigaṁ visaṁyuttaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti[1].

Desanāvasāne bahūnaṁ dhammābhisamayo ahosi. Punekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "kiṁ nu kho āvuso evaṁ arahattūpanissayasampannassa bhikkhuno naṭadhītaraṁ nissāya naṭehi saddhiṁ vicaraṇakāraṇaṁ, kiṁ arahattūpanissayakāraṇan"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave ubhayampetaṁ iminā eva katan"ti vatvā tamatthaṁ pakāsetuṁ atītaṁ āhari.

Atīte kira Kassapadasabalassa suvaṇṇacetiye kariyamāne Bārāṇasivāsino kulaputtā bahuṁ khādanīyabhojanīyaṁ yānakesu āropetvā "hatthakammaṁ karissāmā"ti cetiyaṭṭhānaṁ gacchantā antarāmagge ekaṁ theraṁ piṇḍāya pavisantaṁ passiṁsu. Athekā kuladhītā theraṁ oloketvā sāmikaṁ āha "sāmi ayyo piṇḍāya pavisati, yānake ca no bahuṁ khādanīyaṁ bhojanīyaṁ, pattamassa āhara, bhikkhaṁ dassāmā"ti. So taṁ pattaṁ āharitvā khādanīyabhojanīyassa pūretvā therassa hatthe patiṭṭhapetvā ubhopi patthanaṁ kariṁsu "bhante tumhehi diṭṭhadhammasseva bhāgino bhaveyyāmā"ti. Sopi thero khīṇāsavova, tasmā olokento tesaṁ patthanāya samijjhanabhāvaṁ ñatvā sitaṁ akāsi. Taṁ disvā sā itthī sāmikaṁ āha "amhākaṁ ayyo sitaṁ karoti, eko naṭakārako bhavissatī"ti. Sāmikopissā "evaṁ bhavissati bhadde"ti vatvā pakkāmi. Idaṁ tesaṁ pubbakammaṁ. Te tattha yāvatāyukaṁ ṭhatvā devaloke nibbattitvā tato cavitvā sā itthī naṭagehe nibbatti, puriso seṭṭhigehe. So "evaṁ bhadde bhavissatī"ti tassā paṭivacanassa dinnattā naṭehi saddhiṁ vicari.

1. Khu 1. 70, 376 piṭṭhesu.

ဥဂ္ဂသေနော 'န ဘာယာမီ'တိ ဝဒတိ၊ အဘူတံ ဝတွာ အညံ ဗျာကရောတီ''တိ။ သတ္ထာ ''န ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တေန ဥဂ္ဂသေနေန သဒိသာ ဆိန္နသံယောဇနာ ဘိက္ခူ ဘာယန္တိ, န တသန္တီ''တိ ဝတွာ ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂေ ဣမံ ဂါထမာဟ—

''သဗ္ဗသံယောဇနံ ဆေတွာ၊ ယော ဝေ န ပရိတဿတိ။
သင်္ဂါတိဂံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ''န္တိ[၁]။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ ပုနေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ ''ကိံ နု ခေါ အာဝုသော ဧဝံ အရဟတ္တူပနိဿယသမ္ပန္နဿ ဘိက္ခုနော နဋဓီတရံ နိဿာယ နဋေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရဏကာရဏံ၊ ကိံ အရဟတ္တူပနိဿယကာရဏ''န္တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ ''ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ''တိ ပုစ္ဆိတွာ ''ဣမာယ နာမာ''တိ ဝုတ္တေ ''ဘိက္ခဝေ ဥဘယမ္ပေတံ ဣမိနာ ဧဝ ကတ''န္တိ ဝတွာ တမတ္ထံ ပကာသေတုံ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ကိရ ကဿပဒသဗလဿ သုဝဏ္ဏစေတိယေ ကရိယမာနေ ဗာရာဏသိဝါသိနော ကုလပုတ္တာ ဗဟုံ ခါဒနီယဘောဇနီယံ ယာနကေသု အာရောပေတွာ ''ဟတ္ထကမ္မံ ကရိဿာမာ''တိ စေတိယဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကံ ထေရံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တံ ပဿိံသု။ အထေကာ ကုလဓီတာ ထေရံ ဩလောကေတွာ သာမိကံ အာဟ ''သာမိ အယျော ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ၊ ယာနကေ စ နော ဗဟုံ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ၊ ပတ္တမဿ အာဟရ၊ ဘိက္ခံ ဒဿာမာ''တိ။ သော တံ ပတ္တံ အာဟရိတွာ ခါဒနီယဘောဇနီယဿ ပူရေတွာ ထေရဿ ဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌပေတွာ ဥဘောပိ ပတ္ထနံ ကရိံသု ''ဘန္တေ တုမှေဟိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဿေဝ ဘာဂိနော ဘဝေယျာမာ''တိ။ သောပိ ထေရော ခီဏာသဝေါဝ၊ တသ္မာ ဩလောကေန္တော တေသံ ပတ္ထနာယ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဉတွာ သိတံ အကာသိ။ တံ ဒိသွာ သာ ဣတ္ထီ သာမိကံ အာဟ ''အမှာကံ အယျော သိတံ ကရောတိ၊ ဧကော နဋကာရကော ဘဝိဿတီ''တိ။ သာမိကောပိဿာ ''ဧဝံ ဘဝိဿတိ ဘဒ္ဒေ''တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ ဣဒံ တေသံ ပုဗ္ဗကမ္မံ။ တေ တတ္ထ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ တတော စဝိတွာ သာ ဣတ္ထီ နဋဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ပုရိသော သေဋ္ဌိဂေဟေ။ သော ''ဧဝံ ဘဒ္ဒေ ဘဝိဿတီ''တိ တဿာ ပဋိဝစနဿ ဒိန္နတ္တာ နဋေဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရိ။

၁-ခု ၁-၇၀- ၃၇၆-ပိဋ္ဌေသု။

khīṇāsavattherassa dinnapiṇḍapātaṁ nissāya arahattaṁ pāpuṇi. Sāpi naṭadhītā “yā me sāmikassa gati, mayhampi sā eva gatī”ti pabbajitvā arahatte patiṭṭhahīti.

Uggasenavatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Cūḷadhanuggahapaṇḍitavatthu

Vitakkamathitassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Cūḷadhanuggahapaṇḍitaṁ ārabbha kathesi.

Eko kira daharabhikkhu salākagge attano pattasalākaṁ gahetvā salākayāguṁ ādāya āsanasālaṁ gantvā pivi. Tattha udakaṁ alabhitvā udakatthāya ekaṁ gharaṁ agamāsi. Tattha taṁ ekā kumārikā disvāva uppannasinehā “bhante puna pānīyena atthe sati idheva āgaccheyyāthā”ti āha. So tato paṭṭhāya yadā pānīyaṁ na labhati, tadā tattheva gacchati. Sāpissa pattaṁ gahetvā pānīyaṁ deti. Evaṁ gacchante kāle yāgumpi datvā punekadivasaṁ tattheva nisīdāpetvā bhattaṁ adāsi. Santike cassa nisīditvā “bhante imasmiṁ gehe na kiñci natthi nāma, kevalaṁ mayaṁ vicaraṇakamanussameva na labhāmā”ti kathaṁ samuṭṭhāpesi. So katipāheneva tassā kathaṁ sutvā ukkaṇṭhi. Atha naṁ ekadivasaṁ āgantukā bhikkhū disvā “kasmā tvaṁ āvuso kiso uppaṇḍupaṇḍukajātosī”ti pucchitvā “ukkaṇṭhitomhi āvuso”ti vutte ācariyupajjhāyānaṁ santikaṁ nayiṁsu. Tepi naṁ Satthu santikaṁ netvā tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā “saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhitosī”ti pucchitvā “saccan”ti vutte “kasmā tvaṁ mādisassa āraddhavīriyassa Buddhassa sāsane pabbajitvā ‘sotāpanno’ti vā ‘sakadāgāmī’ti vā attānaṁ avadāpetvā ‘ukkaṇṭhito’ti vadāpesi, bhāriyaṁ te kammaṁ katan”ti vatvā “kiṁ kāraṇā ukkaṇṭhitosī”ti pucchi. “Bhante ekā maṁ itthī evamāhā”ti vutte “bhikkhu anacchariyaṁ etaṁ tassā kiriyaṁ. Sā hi pubbe sakalajambudīpe aggadhanuggahapaṇḍitaṁ pahāya taṁmuhuttadiṭṭhake ekasmiṁ sinehaṁ uppādetvā

ခီဏာသဝတ္ထေရဿ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတံ နိဿာယ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သာပိ နဋဓီတာ “ယာ မေ သာမိကဿ ဂတိ၊ မယှမ္ပိ သာ ဧဝ ဂတီ”တိ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟီတိ။

ဥဂ္ဂသေနဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတဝတ္ထု

ဝိတက္ကမထိတဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ ဒဟရဘိက္ခု သလာကဂ္ဂေ အတ္တနော ပတ္တသလာကံ ဂဟေတွာ သလာကယာဂုံ အာဒါယ အာသနသာလံ ဂန္တွာ ပိဝိ။ တတ္ထ ဥဒကံ အလဘိတွာ ဥဒကတ္ထာယ ဧကံ ဃရံ အဂမာသိ။ တတ္ထ တံ ဧကာ ကုမာရိကာ ဒိသွာဝ ဥပ္ပန္နသိနေဟာ “ဘန္တေ ပုန ပါနီယေန အတ္ထေ သတိ ဣဓေဝ အာဂစ္ဆေယျာထာ”တိ အာဟ။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ယဒါ ပါနီယံ န လဘတိ၊ တဒါ တတ္ထေဝ ဂစ္ဆတိ။ သာပိဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပါနီယံ ဒေတိ။ ဧဝံ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ယာဂုမ္ပိ ဒတွာ ပုနေကဒိဝသံ တတ္ထေဝ နိသီဒါပေတွာ ဘတ္တံ အဒါသိ။ သန္တိကေ စဿ နိသီဒိတွာ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ န ကိဉ္စိ နတ္ထိ နာမ၊ ကေဝလံ မယံ ဝိစရဏကမနုဿမေဝ န လဘာမာ”တိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ။ သော ကတိပါဟေနေဝ တဿာ ကထံ သုတွာ ဥက္ကဏ္ဌိ။ အထ နံ ဧကဒိဝသံ အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ ဒိသွာ “ကသ္မာ တွံ အာဝုသော ကိသော ဥပ္ပဏ္ဍုပဏ္ဍုကဇာတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဥက္ကဏ္ဌိတောမှိ အာဝုသော”တိ ဝုတ္တေ အာစရိယုပဇ္ဈာယာနံ သန္တိကံ နယိံသု။ တေပိ နံ သတ္ထု သန္တိကံ နေတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စ”န္တိ ဝုတ္တေ “ကသ္မာ တွံ မာဒိသဿ အာရဒ္ဓဝီရိယဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ‘သောတာပန္နော’တိ ဝါ ‘သကဒါဂါမီ’တိ ဝါ အတ္တာနံ အဝဒါပေတွာ ‘ဥက္ကဏ္ဌိတော’တိ ဝဒါပေသိ၊ ဘာရိယံ တေ ကမ္မံ ကတ”န္တိ ဝတွာ “ကိံ ကာရဏာ ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ “ဘန္တေ ဧကာ မံ ဣတ္ထီ ဧဝမာဟာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခု အနစ္ဆရိယံ ဧတံ တဿာ ကိရိယံ။ သာ ဟိ ပုဗ္ဗေ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတံ ပဟာယ တံမုဟုတ္တဒိဋ္ဌကေ ဧကသ္မိံ သိနေဟံ ဥပ္ပါဒေတွာ

taṁ jīvitakkhayaṁ pāpesī”ti vatvā tassatthassa pakāsanatthaṁ bhikkhūhi yācito—

Atīte Cūḷadhanuggahapaṇḍitakāle Takkasilāyaṁ disāpāmokkhassa ācariyassa santike sippaṁ uggahetvā tena tuṭṭhena dinnaṁ dhītaraṁ ādāya Bārāṇasiṁ gacchantassa ekasmiṁ aṭavimukhe ekūnapaññāsāya kaṇḍehi ekūnapaññāsacore māretvā kaṇḍesu khīṇesu corajeṭṭhakaṁ gahetvā bhūmiyaṁ pātetvā “bhadde asiṁ āharā”ti vutte tāya taṅkhaṇaṁ diṭṭhacore sinehaṁ katvā corassa hatthe asitharuṁ ṭhapetvā corena Dhanuggahapaṇḍitassa māritabhāvaṁ āvikatvā corena ca taṁ ādāya gacchantena “mampi esā aññaṁ disvā attano sāmikaṁ viya mārāpessati, kiṁ me imāyā”ti ekaṁ nadiṁ disvā orimatīre taṁ ṭhapetvā tassā bhaṇḍakaṁ ādāya “tvaṁ idheva hohi, yāvāhaṁ bhaṇḍikaṁ uttāremī”ti tattheva taṁ pahāya gamanabhāvañca āvikatvā—

“Sabbaṁ bhaṇḍaṁ samādāya, pāraṁ tiṇṇosi brāhmaṇa.
Paccāgaccha lahuṁ khippaṁ, mampi tārehi dāni’to.

Asanthutaṁ maṁ cirasanthutena,
Nimīni bhotī addhuvaṁ dhuvena.
Mayāpi bhotī nimineyya aññaṁ,
Ito ahaṁ dūrataraṁ gamissaṁ.

Kā’yaṁ eḷagalāgumbe, karoti ahuhāsiyaṁ.
Nayīdha naccaṁ vā gītaṁ vā, tāḷaṁ vā susamāhitaṁ.
Anamhikāle susoṇi, kiṁnu jagghasi sobhane.

Siṅgāla bāla dummedha, appapaññosi jambuka.
Jīno macchañca pesiñca, kapaṇo viya jhāyasi.

Sudassaṁ vajjamaññesaṁ, attano pana duddasaṁ.
Jīnā patiñca jārañca, maññe tvaññeva jhāyasi.

တံ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေသီ”တိ ဝတွာ တဿတ္ထဿ ပကာသနတ္ထံ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော—

အတီတေ စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတကာလေ တက္ကသိလာယံ ဒိသာပါမောက္ခဿ အာစရိယဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဟေတွာ တေန တုဋ္ဌေန ဒိန္နံ ဓီတရံ အာဒါယ ဗာရာဏသိံ ဂစ္ဆန္တဿ ဧကသ္မိံ အဋဝိမုခေ ဧကူနပညာသာယ ကဏ္ဍေဟိ ဧကူနပညာသစောရေ မာရေတွာ ကဏ္ဍေသု ခီဏေသု စောရဇေဋ္ဌကံ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ ပါတေတွာ “ဘဒ္ဒေ အသိံ အာဟရာ”တိ ဝုတ္တေ တာယ တင်္ခဏံ ဒိဋ္ဌစောရေ သိနေဟံ ကတွာ စောရဿ ဟတ္ထေ အသိထရုံ ဌပေတွာ စောရေန ဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတဿ မာရိတဘာဝံ အာဝိကတွာ စောရေန စ တံ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တေန “မမ္ပိ ဧသာ အညံ ဒိသွာ အတ္တနော သာမိကံ ဝိယ မာရာပေဿတိ၊ ကိံ မေ ဣမာယာ”တိ ဧကံ နဒိံ ဒိသွာ ဩရိမတီရေ တံ ဌပေတွာ တဿာ ဘဏ္ဍကံ အာဒါယ “တွံ ဣဓေဝ ဟောဟိ၊ ယာဝါဟံ ဘဏ္ဍိကံ ဥတ္တာရေမီ”တိ တတ္ထေဝ တံ ပဟာယ ဂမနဘာဝဉ္စ အာဝိကတွာ—

“သဗ္ဗံ ဘဏ္ဍံ သမာဒါယ၊ ပါရံ တိဏ္ဏောသိ ဗြာဟ္မဏ။
ပစ္စာဂစ္ဆ လဟုံ ခိပ္ပံ၊ မမ္ပိ တာရေဟိ ဒါနိ’တော။

အသန္ထုတံ မံ စိရသန္ထုတေန၊
နိမီနိ ဘောတီ အဒ္ဓုဝံ ဓုဝေန။
မယာပိ ဘောတီ နိမိနေယျ အညံ၊
ဣတော အဟံ ဒူရတရံ ဂမိဿံ။

ကာ’ယံ ဧဠဂလာဂုမ္ဗေ၊ ကရောတိ အဟုဟာသိယံ။
နယီဓ နစ္စံ ဝါ ဂီတံ ဝါ၊ တာဠံ ဝါ သုသမာဟိတံ။
အနမှိကာလေ သုသောဏိ၊ ကိံ နု ဇဂ္ဃသိ သောဘနေ။

သိင်္ဂါလ ဗာလ ဒုမ္မေဓ၊ အပ္ပပညောသိ ဇမ္ဗုက။
ဇီနော မစ္ဆဉ္စ ပေသိဉ္စ၊ ကပဏော ဝိယ ဈာယသိ။

သုဒဿံ ဝဇ္ဇမညေသံ၊ အတ္တနော ပန ဒုဒ္ဒသံ။
ဇီနာ ပတိဉ္စ ဇာရဉ္စ၊ မညေ တွညေဝ ဈာယသိ။

Evametaṁ migarāja, yathā bhāsasi jambuka.
Sā nūnāhaṁ ito gantvā, bhattu hessaṁ vasānugā.

Yo hare mattikaṁ thālaṁ, kaṁsathālampi so hare.
Kataṁ ceva tayā pāpaṁ, punapevaṁ karissasī"ti[1]—

Imaṁ Pañcakanipāte Cūḷadhanuggahajātakaṁ vitthāretvā "tadā Cūḷadhanuggahapaṇḍito tvaṁ ahosi, sā itthī etarahi ayaṁ kumārikā, siṅgālarūpena āgantvā tassā niggahakārako Sakko devarājā ahamevā"ti vatvā "evaṁ sā itthī taṁmuhuttadiṭṭhake ekasmiṁ sinehena sakalajambudīpe aggapaṇḍitaṁ jīvitā voropesi, taṁ itthiṁ ārabbha uppannaṁ tava taṇhaṁ chinditvā viharāhi bhikkhū"ti taṁ ovaditvā uttarimpi dhammaṁ desento imā dve gāthā abhāsi—

349. "Vitakkamathitassa jantuno,
Tibbarāgassa subhānupassino.
Bhiyyo taṇhā pavaḍḍhati,
Esa kho daḷhaṁ karoti bandhanaṁ.

350. Vitakkūpasame ca yo rato,
Asubhaṁ bhāvayate sadā sato.
Esa kho byanti kāhiti,
Esa checchati mārabandhanan"ti.

Tattha **vitakkamathitassā**ti kāmavitakkādīhi vitakkehi nimmathitassa. **Tibbarāgassā**ti bahalarāgassa. **Subhānupassino**ti iṭṭhārammaṇe subhanimittagāhādivasena vissaṭṭhamānasatāya subhanti anupassantassa. **Taṇhā**ti evarūpassa jhānādīsu ekampi na vaḍḍhati, atha kho chadvārikā taṇhāyeva bhiyyo vaḍḍhati. **Esa kho**ti eso puggalo taṇhābandhanaṁ daḷhaṁ suthiraṁ karoti. **Vitakkūpasame**ti micchāvitakkādīnaṁ vūpasamasaṅkhāte dasasu asubhesu paṭhamajjhāne. **Sadā sato**ti yo ettha abhirato hutvā niccaṁ upaṭṭhitasatitāya sato taṁ asubhajhānaṁ bhāveti. **Byanti kāhitī**ti

1. Khu 5. 135 piṭṭhe jātake.

ဧဝမေတံ မိဂရာဇ၊ ယထာ ဘာသသိ ဇမ္ဗုက။
သာ နူနာဟံ ဣတော ဂန္တွာ၊ ဘတ္တု ဟေဿံ ဝသာနုဂါ။

ယော ဟရေ မတ္တိကံ ထာလံ၊ ကံသထာလမ္ပိ သော ဟရေ။
ကတံ စေဝ တယာ ပါပံ၊ ပုနပေဝံ ကရိဿသီ”တိ[၁]—

ဣမံ ပဉ္စကနိပါတေ စူဠဓနုဂ္ဂဟဇာတကံ ဝိတ္ထာရေတွာ “တဒါ စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတော တွံ အဟောသိ၊ သာ ဣတ္ထီ ဧတရဟိ အယံ ကုမာရိကာ၊ သိင်္ဂါလရူပေန အာဂန္တွာ တဿာ နိဂ္ဂဟကာရကော သက္ကော ဒေဝရာဇာ အဟမေဝါ”တိ ဝတွာ “ဧဝံ သာ ဣတ္ထီ တံမုဟုတ္တဒိဋ္ဌကေ ဧကသ္မိံ သိနေဟေန သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂပဏ္ဍိတံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ၊ တံ ဣတ္ထိံ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နံ တဝ တဏှံ ဆိန္ဒိတွာ ဝိဟရာဟိ ဘိက္ခူ”တိ တံ ဩဝဒိတွာ ဥတ္တရိမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၄၉။ “ဝိတက္ကမထိတဿ ဇန္တုနော၊
တိဗ္ဗရာဂဿ သုဘာနုပဿိနော။
ဘိယျော တဏှာ ပဝဍ္ဎတိ၊
ဧသ ခေါ ဒဠှံ ကရောတိ ဗန္ဓနံ။

၃၅၀။ ဝိတက္ကူပသမေ စ ယော ရတော၊
အသုဘံ ဘာဝယတေ သဒါ သတော။
ဧသ ခေါ ဗျန္တိ ကာဟိတိ၊
ဧသ ဆေစ္ဆတိ မာရဗန္ဓန”န္တိ။

တတ္ထ **ဝိတက္ကမထိတဿာ**တိ ကာမဝိတက္ကာဒီဟိ ဝိတက္ကေဟိ နိမ္မထိတဿ။ **တိဗ္ဗရာဂဿာ**တိ ဗဟလရာဂဿ။ **သုဘာနုပဿိနော**တိ ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ သုဘနိမိတ္တဂ္ဂါဟာဒိဝသေန ဝိဿဋ္ဌမာနသတာယ သုဘန္တိ အနုပဿန္တဿ။ **တဏှာ**တိ ဧဝရူပဿ ဈာနာဒီသု ဧကမ္ပိ န ဝဍ္ဎတိ၊ အထ ခေါ ဆဒွါရိကာ တဏှာယေဝ ဘိယျော ဝဍ္ဎတိ။ **ဧသ ခေါ**တိ ဧသော ပုဂ္ဂလော တဏှာဗန္ဓနံ ဒဠှံ သုထိရံ ကရောတိ။ **ဝိတက္ကူပသမေ**တိ မိစ္ဆာဝိတက္ကာဒီနံ ဝူပသမသင်္ခါတေ ဒသသု အသုဘေသု ပဌမဇ္ဈာနေ။ **သဒါ သတော**တိ ယော ဧတ္ထ အဘိရတော ဟုတွာ နိစ္စံ ဥပဋ္ဌိတသတိတာယ သတော တံ အသုဘဈာနံ ဘာဝေတိ။ **ဗျန္တိ ကာဟိတီ**တိ

၁-ခု ၅-၁၃၅-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

esa bhikkhu tīsu bhavesu uppajjanakaṁ taṇhaṁ vigatantaṁ karissati. **Mārabandhanan**ti eso tebhūmakavaṭṭasaṅkhātaṁ mārabandhanampi chindissatīti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhati, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Cuḷadhanuggahapaṇḍitavatthu sattamaṁ.

---

8. Māravatthu

Niṭṭhaṅgatoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto māraṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasañhi vikāle sambahulā therā Jetavanavihāraṁ pavisitvā Rāhulattherassa vasanaṭṭhānaṁ gantvā taṁ uṭṭhāpesuṁ. So aññattha vasanaṭṭhānaṁ apassanto Tathāgatassa Gandhakuṭiyā pamukhe nipajji. Tadā so āyasmā arahattaṁ patto avassikova hoti. Māro Vasavattibhavane[1] ṭhitoyeva taṁ āyasmantaṁ Gandhakuṭipamukhe nipannaṁ disvā cintesi "samaṇassa Gotamassa rujanaka-aṅgulī bahi nipanno[2], sayaṁ antogandhakuṭiyaṁ nipanno, aṅguliyā pīḷiyamānāya sayampi pīḷito bhavissatī"ti. So mahantaṁ hatthirājavaṇṇaṁ abhinimminitvā āgamma soṇḍāya therassa matthakaṁ parikkhipitvā mahantena saddena koñcanādaṁ ravi. Satthā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova tassa mārabhāvaṁ ñatvā "māra tādisānaṁ satasahassenāpi mama puttassa bhayaṁ uppādetuṁ na sakkā. Putto hi me asantāsī vītataṇho mahāvīriyo mahāpañño"ti vatvā imā gāthā abhāsi—

351. "Niṭṭhaṅgato asantāsī, vītataṇho anaṅgaṇo.
Acchindi bhavasallāni, antimoyaṁ samussayo.

352. Vītataṇho anādāno, niruttipadakovido.
Akkharānaṁ sannipātaṁ, jaññā pubbāparāni ca.
Sa ve 'antimasārīro,
Mahāpañño mahāpuriso'ti vuccatī"ti.

1. Vasavattī sabhāvena (Sī) 2. Rujanaka-aṅguliyaṁ bahi nipannāyaṁ (Sī)

ဧသ ဘိက္ခု တီသု ဘဝေသု ဥပ္ပဇ္ဇနကံ တဏှံ ဝိဂတန္တံ ကရိဿတိ။ **မာရဗန္ဓနန္တိ** ဧသော တေဘူမကဝဋ္ဋသင်္ခါတံ မာရဗန္ဓနမ္ပိ ဆိန္ဒိဿတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဘိက္ခု သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-မာရဝတ္ထု

နိဋ္ဌင်္ဂတောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသဉှိ ဝိကာလေ သမ္ဗဟုလာ ထေရာ ဇေတဝနဝိဟာရံ ပဝိသိတွာ ရာဟုလတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တံ ဥဋ္ဌာပေသုံ။ သော အညတ္ထ ဝသနဋ္ဌာနံ အပဿန္တော တထာဂတဿ ဂန္ဓကုဋိယာ ပမုခေ နိပဇ္ဇိ။ တဒါ သော အာယသ္မာ အရဟတ္တံ ပတ္တော အဝဿိကောဝ ဟောတိ။ မာရော ဝသဝတ္တိဘဝနေ[၁] ဌိတောယေဝ တံ အာယသ္မန္တံ ဂန္ဓကုဋိပမုခေ နိပန္နံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "သမဏဿ ဂေါတမဿ ရုဇနကအင်္ဂုလိ ဗဟိ နိပန္နော[၂]၊ သယံ အန္တောဂန္ဓကုဋိယံ နိပန္နော၊ အင်္ဂုလိယာ ပီဠိယမာနာယ သယမ္ပိ ပီဠိတော ဘဝိဿတီ"တိ။ သော မဟန္တံ ဟတ္ထိရာဇဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ အာဂမ္မ သောဏ္ဍာယ ထေရဿ မတ္ထကံ ပရိက္ခိပိတွာ မဟန္တေန သဒ္ဒေန ကောဉ္စနာဒံ ရဝိ။ သတ္ထာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ တဿ မာရဘာဝံ ဉတွာ "မာရ တာဒိသာနံ သတသဟဿေနာပိ မမ ပုတ္တဿ ဘယံ ဥပ္ပါဒေတုံ န သက္ကာ။ ပုတ္တော ဟိ မေ အသန္တာသီ ဝီတတဏှော မဟာဝီရိယော မဟာပညော"တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၅၁။ "နိဋ္ဌင်္ဂတော အသန္တာသီ၊ ဝီတတဏှော အနင်္ဂဏော။
အစ္ဆိန္ဒိ ဘဝသလ္လာနိ၊ အန္တိမောယံ သမုဿယော။

၃၅၂။ ဝီတတဏှော အနာဒါနော၊ နိရုတ္တိပဒကောဝိဒေါ။
အက္ခရာနံ သန္နိပါတံ၊ ဇညာ ပုဗ္ဗာပရာနိ စ။
သ ဝေ 'အန္တိမသာရီရော၊
မဟာပညော မဟာပုရိသော'တိ ဝုစ္စတီ"တိ။

၁-ဝသဝတ္တီ သဘာဝေန (သီ) ၂-ရုဇနကအင်္ဂုလိယံ ဗဟိ နိပန္နာယံ (သီ)

Tattha **niṭṭhaṅgato**ti imasmiṁ sāsane pabbajitānaṁ arahattaṁ niṭṭhaṁ nāma, taṁ gato pattoti attho. **Asantāsī**ti abbhantare rāgasantāsādīnaṁ abhāvena asantasanako. **Acchindi bhavasallānī**ti sabbānipi bhavagāmīni sallāni acchindi. **Samussayo**ti ayaṁ etassa antimo deho.

Anādānoti khandhādīsu niggahaṇo. **Niruttipadakovido**ti niruttiyañca sesapadesu cāti catūsupi paṭisambhidāsu chekoti attho. **Akkharānaṁ sannipātaṁ, jaññā pubbāparāni cā**ti akkharānaṁ sannipātasaṅkhātaṁ akkharapiṇḍañca jānāti, pubbakkharena aparakkharaṁ, aparakkharena pubbakkharañca jānāti. Pubbakkharena aparakkharaṁ jānāti nāma—ādimhi paññāyamāne majjhapariyosānesu apaññāyamānesupi "imesaṁ akkharānaṁ idaṁ majjhaṁ, idaṁ pariyosānan"ti jānāti. Aparakkharena pubbakkharaṁ jānāti nāma—ante paññāyamāne ādimajjhesu apaññāyamānesu "imesaṁ akkharānaṁ idaṁ majjhaṁ, ayaṁ ādī"ti jānāti. Majjhepaññāyamānepi "imesaṁ akkharānaṁ ayaṁ ādi, ayaṁ anto"ti jānāti. Evaṁ mahāpañño. **Sa ve antimasārīro**ti esa koṭiyaṁ ṭhitasarīro, mahantānaṁ atthadhammaniruttipaṭibhānānaṁ[1] sīlakkhandhādīnañca pariggāhikāya paññāya samannāgatattā mahāpañño, "vimuttacittattā khvāhaṁ Sāriputta mahāpurisoti vadāmī"ti[2] vacanato vimuttacittatāya ca mahāpurisoti vuccatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu. Māropi pāpimā "jānāti maṁ samaṇo Gotamo"ti tatthevantaradhāyīti.

Māravatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Upakājīvakavatthu

Sabbābhibhūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā antarāmagge Upakaṁ ājīvakaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiñhi samaye Satthā pattasabbaññutaññāṇo Bodhimaṇḍe sattasattāhaṁ vītināmetvā attano pattacīvaramādāya dhammacakkapavattanatthaṁ Bārāṇasiṁ sandhāya aṭṭhārasayojanamaggaṁ paṭipanno antarāmagge Upakaṁ

1. Atthadhammaniruttipaṭisambhidānaṁ (Sī)
2. Saṁ 3. 137 piṭṭhe.

တတ္ထ **နိဋ္ဌင်္ဂတော**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတာနံ အရဟတ္တံ နိဋ္ဌံ နာမ၊ တံ ဂတော ပတ္တောတိ အတ္ထော။ **အသန္တာသီ**တိ အဗ္ဘန္တရေ ရာဂသန္တာသာဒီနံ အဘာဝေန အသန္တသနကော။ **အစ္ဆိန္ဒိ ဘဝသလ္လာနီ**တိ သဗ္ဗာနိပိ ဘဝဂါမီနိ သလ္လာနိ အစ္ဆိန္ဒိ။ **သမုဿယော**တိ အယံ ဧတဿ အန္တိမော ဒေဟော။

အနာဒါနောတိ ခန္ဓာဒီသု နိဂ္ဂဟဏော။ **နိရုတ္တိပဒကောဝိဒေါ**တိ နိရုတ္တိယဉ္စ သေသပဒေသု စာတိ စတူသုပိ ပဋိသမ္ဘိဒါသု ဆေကောတိ အတ္ထော။ **အက္ခရာနံ သန္နိပါတံ၊ ဇညာ ပုဗ္ဗာပရာနိ စာ**တိ အက္ခရာနံ သန္နိပါတသင်္ခါတံ အက္ခရပိဏ္ဍဉ္စ ဇာနာတိ၊ ပုဗ္ဗက္ခရေန အပရက္ခရံ, အပရက္ခရေန ပုဗ္ဗက္ခရဉ္စ ဇာနာတိ။ ပုဗ္ဗက္ခရေန အပရက္ခရံ ဇာနာတိ နာမ—အာဒိမှိ ပညာယမာနေ မဇ္ဈပရိယောသာနေသု အပညာယမာနေသုပိ "ဣမေသံ အက္ခရာနံ ဣဒံ မဇ္ဈံ, ဣဒံ ပရိယောသာန"န္တိ ဇာနာတိ။ အပရက္ခရေန ပုဗ္ဗက္ခရံ ဇာနာတိ နာမ—အန္တေ ပညာယမာနေ အာဒိမဇ္ဈေသု အပညာယမာနေသု "ဣမေသံ အက္ခရာနံ ဣဒံ မဇ္ဈံ, အယံ အာဒီ"တိ ဇာနာတိ။ မဇ္ဈေပညာယမာနေပိ "ဣမေသံ အက္ခရာနံ အယံ အာဒိ, အယံ အန္တော"တိ ဇာနာတိ။ ဧဝံ မဟာပညော။ **သ ဝေ အန္တိမသာရီရော**တိ ဧသ ကောဋိယံ ဌိတသရီရော၊ မဟန္တာနံ အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တိပဋိဘာနာနံ[၁] သီလက္ခန္ဓာဒီနဉ္စ ပရိဂ္ဂါဟိကာယ ပညာယ သမန္နာဂတတ္တာ မဟာပညော၊ "ဝိမုတ္တစိတ္တတ္တာ ခွါဟံ သာရိပုတ္တ မဟာပုရိသောတိ ဝဒါမီ"တိ[၂] ဝစနတော ဝိမုတ္တစိတ္တတာယ စ မဟာပုရိသောတိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု။ မာရောပိ ပါပိမာ "ဇာနာတိ မံ သမဏော ဂေါတမော"တိ တတ္ထေဝန္တရဓာယီတိ။

မာရဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-ဥပကာဇီဝကဝတ္ထု

သဗ္ဗာဘိဘူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဥပကံ အာဇီဝကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိဉှိ သမယေ သတ္ထာ ပတ္တသဗ္ဗညုတညာဏော ဗောဓိမဏ္ဍေ သတ္တသတ္တာဟံ ဝီတိနာမေတွာ အတ္တနော ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနတ္ထံ ဗာရာဏသိံ သန္ဓာယ အဋ္ဌာရသယောဇနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော အန္တရာမဂ္ဂေ ဥပကံ

၁-အတ္ထဓမ္မနိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါနံ (သီ)
၂-သံ ၃-၁၃၇-ပိဋ္ဌေ။

ājīvakaṁ addasa. Sopi Satthāraṁ disvā “vippasannāni kho te āvuso indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo pariyodāto, kaṁsi tvaṁ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā tvaṁ dhammaṁ rocesī”ti pucchi. Athassa Satthā “mayhaṁ upajjhāyo vā ācariyo vā natthī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

353. “Sabbābhibhū sabbavidūhamasmi,
Sabbesu dhammesu anūpalitto.
Sabbañjaho taṇhakkhaye vimutto,
Sayaṁ abhiññāya kamuddiseyyan”ti.

Tattha **sabbābhibhū**ti sabbesaṁ tebhūmakadhammānaṁ abhibhavanato sabbābhibhū. **Sabbavidū**ti viditasabbacatubhūmakadhammo. **Sabbesu dhammesū**ti sabbesupi tebhūmakadhammesu taṇhādiṭṭhīhi anūpalitto. **Sabbañjaho**ti sabbe tebhūmakadhamme jahitvā ṭhito. **Taṇhakkhaye vimutto**ti taṇhakkhayante[1] uppādite taṇhakkhayasaṅkhāte arahatte asekhāya vimuttiyā vimutto. **Sayaṁ abhiññāyā**ti abhiññeyyādibhede dhamme sayameva jānitvā. **Kamuddiseyyan**ti “ayaṁ me upajjhāyo vā ācariyo vā”ti kaṁ nāma uddiseyyanti.

Desanāvasāne Upako ājīvako Tathāgatassa vacanaṁ nevābhinandi, na paṭikkosi. Sīsaṁ pana cāletvā jivhaṁ nillāḷetvā ekapadikamaggaṁ gahetvā aññataraṁ luddakanivāsanaṭṭhānaṁ agamāsīti.

Upakājīvakavatthu navamaṁ.

---

10. Sakkapañhavatthu

Sabbadānanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sakkaṁ devarājānaṁ ārabbha kathesi.

1. Taṇhakkhayaṁ (Ka)

အာဇီဝကံ အဒ္ဒသ။ သောပိ သတ္ထာရံ ဒိသွာ “ဝိပ္ပသန္နာနိ ခေါ တေ အာဝုသော ဣန္ဒြိယာနိ၊ ပရိသုဒ္ဓေါ ဆဝိဝဏ္ဏော ပရိယောဒါတော၊ ကံသိ တွံ အာဝုသော ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတော၊ ကော ဝါ တေ သတ္ထာ၊ ကဿ ဝါ တွံ ဓမ္မံ ရောစေသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အထဿ သတ္ထာ “မယှံ ဥပဇ္ဈာယော ဝါ အာစရိယော ဝါ နတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၅၃။ “သဗ္ဗာဘိဘူ သဗ္ဗဝိဒူဟမသ္မိ၊
သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု အနူပလိတ္တော။
သဗ္ဗဉ္ဇဟော တဏှက္ခယေ ဝိမုတ္တော၊
သယံ အဘိညာယ ကမုဒ္ဒိသေယျ”န္တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗာဘိဘူ**တိ သဗ္ဗေသံ တေဘူမကဓမ္မာနံ အဘိဘဝနတော သဗ္ဗာဘိဘူ။ **သဗ္ဗဝိဒူ**တိ ဝိဒိတသဗ္ဗစတုဘူမကဓမ္မော။ **သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသူ**တိ သဗ္ဗေသုပိ တေဘူမကဓမ္မေသု တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အနူပလိတ္တော။ **သဗ္ဗဉ္ဇဟော**တိ သဗ္ဗေ တေဘူမကဓမ္မေ ဇဟိတွာ ဌိတော။ **တဏှက္ခယေ ဝိမုတ္တော**တိ တဏှက္ခယန္တေ[၁] ဥပ္ပါဒိတေ တဏှက္ခယသင်္ခါတေ အရဟတ္တေ အသေခါယ ဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တော။ **သယံ အဘိညာယာ**တိ အဘိညေယျာဒိဘေဒေ ဓမ္မေ သယမေဝ ဇာနိတွာ။ **ကမုဒ္ဒိသေယျ**န္တိ “အယံ မေ ဥပဇ္ဈာယော ဝါ အာစရိယော ဝါ”တိ ကံ နာမ ဥဒ္ဒိသေယျန္တိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဥပကော အာဇီဝကော တထာဂတဿ ဝစနံ နေဝါဘိနန္ဒိ၊ န ပဋိက္ကောသိ။ သီသံ ပန စာလေတွာ ဇိဝှံ နိလ္လာဠေတွာ ဧကပဒိကမဂ္ဂံ ဂဟေတွာ အညတရံ လုဒ္ဒကနိဝါသနဋ္ဌာနံ အဂမာသီတိ။

ဥပကာဇီဝကဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-သက္ကပဉှဝတ္ထု

သဗ္ဗဒါနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-တဏှက္ခယံ (က)

Ekasmiñhi samaye Tāvatiṁsadevaloke devatā sannipatitvā cattāro pañhe samuṭṭhāpesuṁ "kataraṁ dānaṁ nu kho dānesu, kataro raso rasesu, katarā rati ratīsu jeṭṭhakā, taṇhakkhayova kasmā jeṭṭhakoti vuccatī"ti. Te pañhe ekā devatāpi vinicchituṁ nāsakkhi. Eko pana devo ekaṁ devaṁ, sopi aparanti evaṁ aññamaññaṁ pucchantā dasasu cakkavāḷasahassesu dvādasa saṁvaccharāni vicariṁsu. Ettakenāpi kālena pañhānaṁ atthaṁ adisvā dasasahassacakkavāḷadevatā sannipatitvā catunnaṁ mahārājānaṁ santikaṁ gantvā "kiṁ tātā mahādevatāsannipāto"ti vutte "cattāro pañhe samuṭṭhāpetvā vinicchituṁ asakkontā tumhākaṁ santikaṁ āgatamhā"ti. Kiṁ pañhaṁ nāmetaṁ tātāti. "Dānarasaratīsu katamā dānarasaratī nu kho seṭṭhā, taṇhakkhayova kasmā seṭṭho"ti ime pañhe vinicchituṁ asakkontā āgatamhāti. Tātā mayampi imesaṁ atthe na jānāma, amhākaṁ pana rājā janasahassena cintite atthe cintetvā taṅkhaṇeneva jānāti, so amhehi paññāya ca puññena ca visiṭṭho, etha, tassa santikaṁ gacchāmāti tameva devagaṇaṁ ādāya Sakkassa devarañño santikaṁ gantvā tenāpi "kiṁ tātā mahanto devasannipāto"ti vutte tamatthaṁ ārocesuṁ. "Tātā imesaṁ pañhānaṁ atthaṁ aññopi jānituṁ na sakkoti, Buddhavisayā hete. Satthā panetarahi kahaṁ viharatī"ti pucchitvā "Jetavane"ti sutvā "etha, tassa santikaṁ gamissāmā"ti devagaṇena saddhiṁ rattibhāge sakalaṁ Jetavanaṁ obhāsetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṁ ṭhito "kiṁ mahārāja mahatā devasaṁghena āgatosī"ti vutte "bhante devagaṇena ime nāma pañhā samuṭṭhāpitā, añño imesaṁ atthaṁ jānituṁ samattho nāma natthi, imesaṁ no atthaṁ pakāsethā"ti āha.

Satthā "sādhu mahārāja, mayā hi pāramiyo pūretvā mahāpariccāge pariccajitvā tumhādisānaṁ kaṅkhacchedanatthameva sabbaññutaññāṇaṁ paṭividdhaṁ, tayā pucchitapañhesu hi[1] sabbadānānaṁ dhammadānaṁ seṭṭhaṁ, sabbarasānaṁ dhammaraso seṭṭho, sabbaratīnaṁ dhammarati seṭṭhā, taṇhakkhayo pana arahattaṁ sampāpakattā seṭṭhoyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

1. Pucchitapañhe suṇāhi (Syā), pucchitapañhassa hi (Ka)

ဧကသ္မိဉှိ သမယေ တာဝတိံသဒေဝလောကေ ဒေဝတာ သန္နိပတိတွာ စတ္တာရော ပဉှေ သမုဋ္ဌာပေသုံ "ကတရံ ဒါနံ နု ခေါ ဒါနေသု၊ ကတရော ရသော ရသေသု၊ ကတရာ ရတိ ရတီသု ဇေဋ္ဌကာ၊ တဏှက္ခယောဝ ကသ္မာ ဇေဋ္ဌကောတိ ဝုစ္စတီ"တိ။ တေ ပဉှေ ဧကာ ဒေဝတာပိ ဝိနိစ္ဆိတုံ နာသက္ခိ။ ဧကော ပန ဒေဝေါ ဧကံ ဒေဝံ၊ သောပိ အပရန္တိ ဧဝံ အညမညံ ပုစ္ဆန္တာ ဒသသု စက္ကဝါဠသဟဿေသု ဒွါဒသ သံဝစ္ဆရာနိ ဝိစရိံသု။ ဧတ္တကေနာပိ ကာလေန ပဉှာနံ အတ္ထံ အဒိသွာ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠဒေဝတာ သန္နိပတိတွာ စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ကိံ တာတာ မဟာဒေဝတာသန္နိပါတော"တိ ဝုတ္တေ "စတ္တာရော ပဉှေ သမုဋ္ဌာပေတွာ ဝိနိစ္ဆိတုံ အသက္ကောန္တာ တုမှာကံ သန္တိကံ အာဂတမှာ"တိ။ ကိံ ပဉှံ နာမေတံ တာတာတိ။ "ဒါနရသရတီသု ကတမာ ဒါနရသရတီ နု ခေါ သေဋ္ဌာ၊ တဏှက္ခယောဝ ကသ္မာ သေဋ္ဌော"တိ ဣမေ ပဉှေ ဝိနိစ္ဆိတုံ အသက္ကောန္တာ အာဂတမှာတိ။ တာတာ မယမ္ပိ ဣမေသံ အတ္ထေ န ဇာနာမ၊ အမှာကံ ပန ရာဇာ ဇနသဟဿေန စိန္တိတေ အတ္ထေ စိန္တေတွာ တင်္ခဏေနေဝ ဇာနာတိ၊ သော အမှေဟိ ပညာယ စ ပုညေန စ ဝိသိဋ္ဌော၊ ဧထ၊ တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာမာတိ တမေဝ ဒေဝဂဏံ အာဒါယ သက္ကဿ ဒေဝရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ တေနာပိ "ကိံ တာတာ မဟန္တော ဒေဝသန္နိပါတော"တိ ဝုတ္တေ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ "တာတာ ဣမေသံ ပဉှာနံ အတ္ထံ အညောပိ ဇာနိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဗုဒ္ဓဝိသယာ ဟေတေ။ သတ္ထာ ပနေတရဟိ ကဟံ ဝိဟရတီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဇေတဝနေ"တိ သုတွာ "ဧထ၊ တဿ သန္တိကံ ဂမိဿာမာ"တိ ဒေဝဂဏေန သဒ္ဓိံ ရတ္တိဘာဂေ သကလံ ဇေတဝနံ ဩဘာသေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ ဌိတော "ကိံ မဟာရာဇ မဟတာ ဒေဝသံဃေန အာဂတောသီ"တိ ဝုတ္တေ "ဘန္တေ ဒေဝဂဏေန ဣမေ နာမ ပဉှာ သမုဋ္ဌာပိတာ၊ အညော ဣမေသံ အတ္ထံ ဇာနိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ၊ ဣမေသံ နော အတ္ထံ ပကာသေထာ"တိ အာဟ။

သတ္ထာ "သာဓု မဟာရာဇ၊ မယာ ဟိ ပါရမိယော ပူရေတွာ မဟာပရိစ္စာဂေ ပရိစ္စဇိတွာ တုမှာဒိသာနံ ကင်္ခစ္ဆေဒနတ္ထမေဝ သဗ္ဗညုတညာဏံ ပဋိဝိဒ္ဓံ၊ တယာ ပုစ္ဆိတပဉှေသု ဟိ[1] သဗ္ဗဒါနာနံ ဓမ္မဒါနံ သေဋ္ဌံ၊ သဗ္ဗရသာနံ ဓမ္မရသော သေဋ္ဌော၊ သဗ္ဗရတီနံ ဓမ္မရတိ သေဋ္ဌာ၊ တဏှက္ခယော ပန အရဟတ္တံ သမ္ပာပကတ္တာ သေဋ္ဌောယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ပုစ္ဆိတပဉှေ သုဏာဟိ (သျာ)၊ ပုစ္ဆိတပဉှဿ ဟိ (က)

354. “Sabbadānaṁ dhammadānaṁ jināti,
Sabbarasaṁ dhammaraso jināti.
Sabbaratiṁ dhammarati jināti,
Taṇhakkhayo sabbadukkhaṁ jinātī”ti.

Tattha **sabbadānaṁ dhammadānan**ti sacepi hi cakkavāḷagabbhe yāva brahmalokā nirantaraṁ katvā sannisinnānaṁ Buddhapaccekabuddhakhīṇāsavānaṁ kadaligabbhasadisāni cīvarāni dadeyya, tasmiṁ samāgame catuppadikāya gāthāya katānumodanāva seṭṭhā. Taṁ hi dānaṁ tassā gāthāya soḷasiṁ kalaṁ nāgghati. Evaṁ dhammassa desanāpi vācanampi savanampi mahantaṁ. Yena ca puggalena bahūnaṁ taṁ dhammassavanaṁ kāritaṁ, tasseva ānisaṁso mahā. Tathārūpāya eva parisāya paṇītapiṇḍapātassa patte pūretvā dinnadānatopi sappitelādīnaṁ patte pūretvā dinnabhesajjadānatopi mahāvihārasadisānaṁ vihārānaṁ ca lohapāsādasadisānañca pāsādānaṁ anekāni satasahassāni kāretvā dinnasenāsanadānatopi Anāthapiṇḍikādīhi vihāre ārabbha katapariccāgatopi antamaso catuppadikāya gāthāya anumodanāvasenāpi pavattitaṁ dhammadānameva varaṁ seṭṭhaṁ. Kiṁ kāraṇā? Evarūpāni hi puññāni karontā dhammaṁ sutvāva karonti, no asutvā. Sace hi ime sattā dhammaṁ na suṇeyyuṁ, uḷuṅkamattaṁ yāgumpi kaṭacchumattaṁ bhattampi na dadeyyuṁ. Iminā kāraṇena sabbadānehi dhammadānameva seṭṭhaṁ. Apica ṭhapetvā Buddhe ca Paccekabuddhe ca sakalakappaṁ deve vassante udakabindūni gaṇetuṁ samatthāya paññāya samannāgatā Sāriputtādayopi attano dhammatāya sotāpattiphalādīni adhigantuṁ nāsakkhiṁsu, Assajittherādīhi kathitadhammaṁ sutvā sotāpattiphalaṁ sacchikariṁsu, Satthu dhammadesanāya sāvakapāramīñāṇaṁ sacchikariṁsu. Imināpi kāraṇena mahārāja dhammadānameva seṭṭhaṁ. Tena vuttaṁ **“sabbadānaṁ dhammadānaṁ jinātī”**ti.

Sabbe pana gandharasādayopirasā ukkaṁsato devatānaṁ sudhābhojanarasopi saṁsāravaṭṭe pātetvā dukkhānubhavanasseva paccayo. Yo panesa sattatiṁsabodhipakkhiyadhammasaṅkhāto ca navalokuttaradhammasaṅkhāto ca dhammaraso, ayameva sabbarasānaṁ seṭṭho. Tena vuttaṁ **“sabbarasaṁ dhammaraso**

၃၅၄။ “သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ၊
သဗ္ဗရသံ ဓမ္မရသော ဇိနာတိ။
သဗ္ဗရတိံ ဓမ္မရတိ ဇိနာတိ၊
တဏှက္ခယော သဗ္ဗဒုက္ခံ ဇိနာတီ”တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါန**န္တိ သစေပိ ဟိ စက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ နိရန္တရံ ကတွာ သန္နိသိန္နာနံ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓခီဏာသဝါနံ ကဒလိဂဗ္ဘသဒိသာနိ စီဝရာနိ ဒဒေယျ၊ တသ္မိံ သမာဂမေ စတုပ္ပဒိကာယ ဂါထာယ ကတာနုမောဒနာဝ သေဋ္ဌာ။ တံ ဟိ ဒါနံ တဿာ ဂါထာယ သောဠသိံ ကလံ နာဂ္ဃတိ။ ဧဝံ ဓမ္မဿ ဒေသနာပိ ဝါစနမ္ပိ သဝနမ္ပိ မဟန္တံ။ ယေန စ ပုဂ္ဂလေန ဗဟူနံ တံ ဓမ္မဿဝနံ ကာရိတံ၊ တဿေဝ အာနိသံသော မဟာ။ တထာရူပါယ ဧဝ ပရိသာယ ပဏီတပိဏ္ဍပါတဿ ပတ္တေ ပူရေတွာ ဒိန္နဒါနတောပိ သပ္ပိတေလာဒီနံ ပတ္တေ ပူရေတွာ ဒိန္နဘေသဇ္ဇဒါနတောပိ မဟာဝိဟာရသဒိသာနံ ဝိဟာရာနံ စ လောဟပါသာဒသဒိသာနဉ္စ ပါသာဒါနံ အနေကာနိ သတသဟဿာနိ ကာရေတွာ ဒိန္နသေနာသနဒါနတောပိ အနာထပိဏ္ဍိကာဒီဟိ ဝိဟာရေ အာရဗ္ဘ ကတပရိစ္စာဂတောပိ အန္တမသော စတုပ္ပဒိကာယ ဂါထာယ အနုမောဒနာဝသေနာပိ ပဝတ္တိတံ ဓမ္မဒါနမေဝ ဝရံ သေဋ္ဌံ။ ကိံ ကာရဏာ? ဧဝရူပါနိ ဟိ ပုညာနိ ကရောန္တာ ဓမ္မံ သုတွာဝ ကရောန္တိ, နော အသုတွာ။ သစေ ဟိ ဣမေ သတ္တာ ဓမ္မံ န သုဏေယျုံ၊ ဥဠုင်္ကမတ္တံ ယာဂုမ္ပိ ကဋစ္ဆုမတ္တံ ဘတ္တမ္ပိ န ဒဒေယျုံ။ ဣမိနာ ကာရဏေန သဗ္ဗဒါနေဟိ ဓမ္မဒါနမေဝ သေဋ္ဌံ။ အပိစ ဌပေတွာ ဗုဒ္ဓေ စ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ စ သကလကပ္ပံ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥဒကဗိန္ဒူနိ ဂဏေတုံ သမတ္ထာယ ပညာယ သမန္နာဂတာ သာရိပုတ္တာဒယောပိ အတ္တနော ဓမ္မတာယ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ အဓိဂန္တုံ နာသက္ခိံသု၊ အဿဇိတ္ထေရာဒီဟိ ကထိတဓမ္မံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလံ သစ္ဆိကရိံသု၊ သတ္ထု ဓမ္မဒေသနာယ သာဝကပါရမီဉာဏံ သစ္ဆိကရိံသု။ ဣမိနာပိ ကာရဏေန မဟာရာဇ ဓမ္မဒါနမေဝ သေဋ္ဌံ။ တေန ဝုတ္တံ **“သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတီ”**တိ။

သဗ္ဗေ ပန ဂန္ဓရသာဒယောပိရသာ ဥက္ကံသတော ဒေဝတာနံ သုဓာဘောဇနရသောပိ သံသာရဝဋ္ဋေ ပါတေတွာ ဒုက္ခာနုဘဝနဿေဝ ပစ္စယော။ ယော ပနေသ သတ္တတိံသဗောဓိပက္ခိယဓမ္မသင်္ခါတော စ နဝလောကုတ္တရဓမ္မသင်္ခါတော စ ဓမ္မရသော၊ အယမေဝ သဗ္ဗရသာနံ သေဋ္ဌော။ တေန ဝုတ္တံ **“သဗ္ဗရသံ ဓမ္မရသော**

jinātī”ti. Yāpesā puttaratidhīturatidhanarati-itthiratinaccagītavāditādiratipabhedā ca anekappabhedā ratī, sāpi saṁsāravaṭṭe pātetvā dukkhānubhavanasseva paccayo. Yā panesā dhammaṁ kathentassa vā suṇantassa vā vācentassa vā anto uppajjamānā pīti udaggabhāvaṁ janeti, assūni pavatteti, lomahaṁsaṁ janeti, sāyaṁ saṁsāravaṭṭassa antaṁ katvā arahattapariyosānā hoti. Tasmā sabbaratīnaṁ evarūpā dhammaratiyeva seṭṭhā. Tena vuttaṁ “**sabbaratiṁ dhammarati jinātī**”ti. Taṇhakkhayo pana taṇhāya khayante uppannaṁ arahattaṁ sakalassapi vaṭṭadukkhassa abhibhavanato sabbaseṭṭhameva. Tena vuttaṁ “**taṇhakkhayo sabbadukkhaṁ jinātī**”ti.

Evaṁ Satthari imissā gāthāya atthaṁ kathenteyeva caturāsītiyā pāṇasahassānaṁ dhammābhisamayo ahosi. Sakkopi Satthu dhammakathaṁ sutvā Satthāraṁ vanditvā evamāha “bhante evaṁjeṭṭhake nāma dhammadāne kimatthaṁ amhākaṁ pattiṁ na dāpetha, ito paṭṭhāya no bhikkhusaṁghassa kathetvā pattiṁ dāpetha bhante”ti. Satthā tassa vacanaṁ sutvā bhikkhusaṁghaṁ sannipātetvā “bhikkhave ajjādiṁ katvā mahādhammassavanaṁ vā pākatikadhammassavanaṁ vā[1] upanisinnakathaṁ vā antamaso anumodanampi kathetvā sabbasattānaṁ pattiṁ dadeyyāthā”ti āha.

Sakkapañhavatthu dasamaṁ.

---

11. Aputtakaseṭṭhivatthu

Hananti bhogāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Aputtakaseṭṭhiṁ nāma ārabbha kathesi.

Tassa kira kālakiriyaṁ sutvā rājā Pasenadi Kosalo “aputtakaṁ sāpateyyaṁ kassa pāpuṇātī”ti pucchitvā “rañño”ti sutvā sattahi divasehi tassa gehato dhanaṁ rājakulaṁ abhiharāpetvā Satthu santikaṁ upasaṅkamitvā “handa kuto nu tvaṁ mahārāja āgacchasi divādivassā”ti vutte “idha bhante Sāvatthiyaṁ seṭṭhi gahapati kālakato, tamahaṁ aputtakaṁ sāpateyyaṁ rājantepuraṁ abhiharitvā āgacchāmī”ti āha. Sabbaṁ sutte[2] āgatanayeneva veditabbaṁ.

---

1. Pakatidhammasavanaṁ (Sī, Syā)
2. Saṁ 1. 90 piṭṭhādīsu.

ဇိနာတီ”တိ။ ယာပေသာ ပုတ္တရတိဓီတုရတိဓနရတိဣတ္ထိရတိနစ္စဂီတဝါဒိတာဒိ-ရတိပဘေဒါ စ အနေကပ္ပဘေဒါ ရတီ၊ သာပိ သံသာရဝဋ္ဋေ ပါတေတွာ ဒုက္ခာနုဘဝနဿေဝ ပစ္စယော။ ယာ ပနေသာ ဓမ္မံ ကထေန္တဿ ဝါ သုဏန္တဿ ဝါ ဝါစေန္တဿ ဝါ အန္တော ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ပီတိ ဥဒဂ္ဂဘာဝံ ဇနေတိ၊ အဿူနိ ပဝတ္တေတိ၊ လောမဟံသံ ဇနေတိ၊ သာယံ သံသာရဝဋ္ဋဿ အန္တံ ကတွာ အရဟတ္တပရိယောသာနာ ဟောတိ။ တသ္မာ သဗ္ဗရတီနံ ဧဝရူပါ ဓမ္မရတိယေဝ သေဋ္ဌာ။ တေန ဝုတ္တံ “**သဗ္ဗရတိံ ဓမ္မရတိ ဇိနာတီ**”တိ။ တဏှက္ခယော ပန တဏှာယ ခယန္တေ ဥပ္ပန္နံ အရဟတ္တံ သကလဿာပိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အဘိဘဝနတော သဗ္ဗသေဋ္ဌမေဝ။ တေန ဝုတ္တံ “**တဏှက္ခယော သဗ္ဗဒုက္ခံ ဇိနာတီ**”တိ။

ဧဝံ သတ္ထရိ ဣမိဿာ ဂါထာယ အတ္ထံ ကထေန္တေယေဝ စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ သက္ကောပိ သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ဧဝမာဟ “ဘန္တေ ဧဝံဇေဋ္ဌကေ နာမ ဓမ္မဒါနေ ကိမတ္ထံ အမှာကံ ပတ္တိံ န ဒါပေထ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ နော ဘိက္ခုသံဃဿ ကထေတွာ ပတ္တိံ ဒါပေထ ဘန္တေ”တိ။ သတ္ထာ တဿ ဝစနံ သုတွာ ဘိက္ခုသံဃံ သန္နိပါတေတွာ “ဘိက္ခဝေ အဇ္ဇာဒိံ ကတွာ မဟာဓမ္မဿဝနံ ဝါ ပါကတိကဓမ္မဿဝနံ ဝါ[၁] ဥပနိသိန္နကထံ ဝါ အန္တမသော အနုမောဒနမ္ပိ ကထေတွာ သဗ္ဗသတ္တာနံ ပတ္တိံ ဒဒေယျာထာ”တိ အာဟ။

သက္ကပဉှဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-အပုတ္တကသေဋ္ဌိဝတ္ထု

ဟနန္တိ ဘောဂါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အပုတ္တကသေဋ္ဌိံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿ ကိရ ကာလကိရိယံ သုတွာ ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော “အပုတ္တကံ သာပတေယျံ ကဿ ပါပုဏာတီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ရညော”တိ သုတွာ သတ္တဟိ ဒိဝသေဟိ တဿ ဂေဟတော ဓနံ ရာဇကုလံ အဘိဟရာပေတွာ သတ္ထု သန္တိကံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဟန္ဒ ကုတော နု တွံ မဟာရာဇ အာဂစ္ဆသိ ဒိဝါဒိဝဿာ”တိ ဝုတ္တေ “ဣဓ ဘန္တေ သာဝတ္ထိယံ သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ ကာလကတော၊ တမဟံ အပုတ္တကံ သာပတေယျံ ရာဇန္တေပုရံ အဘိဟရိတွာ အာဂစ္ဆာမီ”တိ အာဟ။ သဗ္ဗံ သုတ္တေ[၂] အာဂတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။

၁-ပကတိဓမ္မဿဝနံ ဝါ (သီ၊ သျာ)
၂-သံ ၁-၉၀-ပိဋ္ဌာဒီသု။

So kira suvaṇṇapātiyā nānaggarasabhojane upanīte “evarūpaṁ nāma manussā bhuñjanti, kiṁ tumhe mayā saddhiṁ imasmiṁ gehe keḷiṁ karothā”ti bhojane upaṭṭhite leḍḍudaṇḍādīhi paharitvā palāpetvā “idaṁ manussānaṁ bhojanan”ti kaṇājakaṁ bhuñjati biḷaṅgadutiyaṁ. Vatthayānachattesupi manāpesu upaṭṭhāpitesu te manusse leḍḍudaṇḍādīhi paharanto palāpetvā sāṇāni dhāreti, jajjararathakena yāti paṇṇachattakena dhāriyamānenāti evaṁ raññā ārocite Satthā tassa pubbakammaṁ kathesi.

Bhūtapubbaṁ so mahārāja seṭṭhi gahapati Tagarasikhiṁ nāma Paccekabuddhaṁ piṇḍapātena paṭipādesi. “Detha samaṇassa piṇḍan”ti vatvā so uṭṭhāyāsanā pakkāmi. Tasmiṁ kira assaddhe bāle evaṁ vatvā pakkante tassa bhariyā saddhā pasannā “cirassaṁ vata me imassa mukhato ‘dehī’ti vacanaṁ sutaṁ, ajja mama manorathaṁ pūrentī piṇḍapātaṁ dassāmī”ti Paccekabuddhassa pattaṁ gahetvā paṇītabhojanassa pūretvā adāsi. Sopi nivattamāno taṁ disvā “kiṁ samaṇa kiñci te laddhan”ti pattaṁ gahetvā paṇītapiṇḍapātaṁ disvā vippaṭisārī hutvā evaṁ cintesi “varametaṁ piṇḍapātaṁ dāsā vā kammakarā vā bhuñjeyyuṁ. Te hi imaṁ bhuñjitvā mayhaṁ kammaṁ karissanti, ayaṁ pana gantvā bhuñjitvā niddāyissati, naṭṭho me so piṇḍapāto”ti. So bhātu ca pana ekaputtakaṁ sāpateyyassa kāraṇā jīvitā voropesi. So kirassa aṅguliṁ gahetvā vicaranto “idaṁ mayhaṁ pitusantakaṁ yānakaṁ, ayaṁ tassa goṇo”ti-ādīni āha. Atha naṁ so seṭṭhi “idāni tāvesa evaṁ vadeti, imassa pana vuḍḍhippattakāle imasmiṁ gehe bhoge ko rakkhissatī”ti taṁ araññaṁ netvā ekasmiṁ gacchamūle gīvāya gahetvā mūlakandaṁ viya gīvaṁ phāletvā māretvā tattheva chaḍḍesi. Idamassa pubbakammaṁ. Tena vuttaṁ—

“Yaṁ kho so mahārāja seṭṭhi gahapati Tagarasikhiṁ Paccekabuddhaṁ piṇḍapātena paṭipādesi, tassa kammassa vipākena sattakkhattuṁ sugatiṁ saggaṁ lokaṁ upapajji, tasseva kammassa vipākāvasesena imissāyeva Sāvatthiyā sattakkhattuṁ seṭṭhittaṁ kāresi. Yaṁ kho so mahārāja seṭṭhi gahapati datvā pacchā vippaṭisārī ahosi ‘varametaṁ piṇḍapātaṁ dāsā vā kammakarā vā bhuñjeyyun’ti, tassa kammassa vipākena nāssuḷārāya

သော ကိရ သုဝဏ္ဏပါတိယာ နာနဂ္ဂရသဘောဇနေ ဥပနီတေ “ဧဝရူပံ နာမ မနုဿာ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ ကိံ တုမှေ မယာ သဒ္ဓိံ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ကေဠိံ ကရောထာ”တိ ဘောဇနေ ဥပဋ္ဌိတေ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပဟရိတွာ ပလာပေတွာ “ဣဒံ မနုဿာနံ ဘောဇန”န္တိ ကဏာဇကံ ဘုဉ္ဇတိ ဗိဠင်္ဂဒုတိယံ။ ဝတ္ထယာနဆတ္တေသုပိ မနာပေသု ဥပဋ္ဌာပိတေသု တေ မနုဿေ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒီဟိ ပဟရန္တော ပလာပေတွာ သာဏာနိ ဓာရေတိ၊ ဇဇ္ဇရရထကေန ယာတိ ပဏ္ဏဆတ္တကေန ဓာရိယမာနေနာတိ ဧဝံ ရညာ အာရောစိတေ သတ္ထာ တဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ကထေသိ။

ဘူတပုဗ္ဗံ သော မဟာရာဇ သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ တဂရသိခိံ နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ပိဏ္ဍပါတေန ပဋိပါဒေသိ။ “ဒေထ သမဏဿ ပိဏ္ဍ”န္တိ ဝတွာ သော ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ တသ္မိံ ကိရ အဿဒ္ဓေ ဗာလေ ဧဝံ ဝတွာ ပက္ကန္တေ တဿ ဘရိယာ သဒ္ဓါ ပသန္နာ “စိရဿံ ဝတ မေ ဣမဿ မုခတော ‘ဒေဟီ’တိ ဝစနံ သုတံ၊ အဇ္ဇ မမ မနောရထံ ပူရေန္တီ ပိဏ္ဍပါတံ ဒဿာမီ”တိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပဏီတဘောဇနဿ ပူရေတွာ အဒါသိ။ သောပိ နိဝတ္တမာနော တံ ဒိသွာ “ကိံ သမဏ ကိဉ္စိ တေ လဒ္ဓ”န္တိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပဏီတပိဏ္ဍပါတံ ဒိသွာ ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟုတွာ ဧဝံ စိန္တေသိ “ဝရမေတံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒါသာ ဝါ ကမ္မကရာ ဝါ ဘုဉ္ဇေယျုံ။ တေ ဟိ ဣမံ ဘုဉ္ဇိတွာ မယှံ ကမ္မံ ကရိဿန္တိ၊ အယံ ပန ဂန္တွာ ဘုဉ္ဇိတွာ နိဒ္ဒါယိဿတိ၊ နဋ္ဌော မေ သော ပိဏ္ဍပါတော”တိ။ သော ဘာတု စ ပန ဧကပုတ္တကံ သာပတေယျဿ ကာရဏာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ သော ကိရဿ အင်္ဂုလိံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တော “ဣဒံ မယှံ ပိတုသန္တကံ ယာနကံ၊ အယံ တဿ ဂေါဏော”တိအာဒီနိ အာဟ။ အထ နံ သော သေဋ္ဌိ “ဣဒါနိ တာဝေသ ဧဝံ ဝဒေတိ၊ ဣမဿ ပန ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တကာလေ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ ဘောဂေ ကော ရက္ခိဿတီ”တိ တံ အရညံ နေတွာ ဧကသ္မိံ ဂစ္ဆမူလေ ဂီဝါယ ဂဟေတွာ မူလကန္ဒံ ဝိယ ဂီဝံ ဖာလေတွာ မာရေတွာ တတ္ထေဝ ဆဍ္ဍေသိ။ ဣဒမဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ။ တေန ဝုတ္တံ—

“ယံ ခေါ သော မဟာရာဇ သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ တဂရသိခိံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ပိဏ္ဍပါတေန ပဋိပါဒေသိ၊ တဿ ကမ္မဿ ဝိပါကေန သတ္တက္ခတ္တုံ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇိ၊ တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေန ဣမိဿာယေဝ သာဝတ္ထိယာ သတ္တက္ခတ္တုံ သေဋ္ဌိတ္တံ ကာရေသိ။ ယံ ခေါ သော မဟာရာဇ သေဋ္ဌိ ဂဟပတိ ဒတွာ ပစ္ဆာ ဝိပ္ပဋိသာရီ အဟောသိ ‘ဝရမေတံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒါသာ ဝါ ကမ္မကရာ ဝါ ဘုဉ္ဇေယျု’န္တိ၊ တဿ ကမ္မဿ ဝိပါကေန နာဿုဠာရာယ

bhattabhogāya cittaṁ namati, nāssuḷārāya vatthabhogāya, nāssuḷārāya yānabhogāya, nāssuḷārānaṁ pañcannaṁ kāmaguṇānaṁ bhogāya cittaṁ namati. Yaṁ kho so mahārāja seṭṭhigahapati bhātu ca pana ekaputtaṁ sāpateyyassa kāraṇā jīvitā voropesi, tassa kammassa vipākena bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni bahūni vassasatasahassāni niraye pacchittha, tasseva kammassa vipākāvasesena idaṁ sattamaṁ aputtakaṁ sāpateyyaṁ rājakosaṁ paveseti. Tassa kho pana mahārāja seṭṭhissa gahapatissa purāṇañca puññaṁ parikkhīṇaṁ, navañca puññaṁ anupacitaṁ. Ajja pana mahārāja seṭṭhigahapati Mahāroruve niraye paccatī"ti[1].

Rājā Satthu vacanaṁ sutvā "aho bhante bhāriyaṁ kammaṁ, ettake nāma bhoge vijjamāne neva attanā paribhuñji, na tumhādise Buddhe dhuravihāre viharante puññakammaṁ akāsī"ti āha. Satthā "evametaṁ mahārāja, dummedhapuggalā nāma bhoge labhitvā nibbānaṁ na gavesanti, bhoge nissāya uppannataṇhā panete dīgharattaṁ hanatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

355. "Hananti bhogā dummedhaṁ, no ca pāragavesino.
Bhogataṇhāya dummedho, hanti aññeva attanan"ti.

Tattha **no ca pāragavesino**ti ye pana nibbānapāragavesino puggalā, na te bhogā hananti. **Aññeva attanan**ti bhoge nissāya uppannāya taṇhāya duppañño puggalo pare viya attānameva hanatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Aputtakaseṭṭhivatthu ekādasamaṁ.

---

12. Aṅkuravatthu

Tiṇadosānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Paṇḍukambalasilāyaṁ viharanto Aṅkuraṁ ārabbha kathesi. Vatthu "ye jhānappasutā dhīrā"ti[2]

1. Saṁ 1. 92 piṭṭhe. 2. Khu 1. 40 piṭṭhe.

ဘတ္တဘောဂါယ စိတ္တံ နမတိ၊ နာဿုဠာရာယ ဝတ္ထဘောဂါယ၊ နာဿုဠာရာယ ယာနဘောဂါယ၊ နာဿုဠာရာနံ ပဉ္စန္နံ ကာမဂုဏာနံ ဘောဂါယ စိတ္တံ နမတိ။ ယံ ခေါ သော မဟာရာဇ သေဋ္ဌိဂဟပတိ ဘာတု စ ပန ဧကပုတ္တံ သာပတေယျဿ ကာရဏာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ၊ တဿ ကမ္မဿ ဝိပါကေန ဗဟူနိ ဝဿသတာနိ ဗဟူနိ ဝဿသဟဿာနိ ဗဟူနိ ဝဿသတသဟဿာနိ နိရယေ ပစ္စိတ္ထ၊ တဿေဝ ကမ္မဿ ဝိပါကာဝသေသေန ဣဒံ သတ္တမံ အပုတ္တကံ သာပတေယျံ ရာဇကောသံ ပဝေသေတိ။ တဿ ခေါ ပန မဟာရာဇ သေဋ္ဌိဿ ဂဟပတိဿ ပုရာဏဉ္စ ပုညံ ပရိက္ခီဏံ၊ နဝဉ္စ ပုညံ အနုပစိတံ။ အဇ္ဇ ပန မဟာရာဇ သေဋ္ဌိဂဟပတိ မဟာရောရုဝေ နိရယေ ပစ္စတီ"တိ[1]။

ရာဇာ သတ္ထု ဝစနံ သုတွာ "အဟော ဘန္တေ ဘာရိယံ ကမ္မံ၊ ဧတ္တကေ နာမ ဘောဂေ ဝိဇ္ဇမာနေ နေဝ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇိ၊ န တုမှာဒိသေ ဗုဒ္ဓေ ဓုရဝိဟာရေ ဝိဟရန္တေ ပုညကမ္မံ အကာသီ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ "ဧဝမေတံ မဟာရာဇ၊ ဒုမ္မေဓပုဂ္ဂလာ နာမ ဘောဂေ လဘိတွာ နိဗ္ဗာနံ န ဂဝေသန္တိ၊ ဘောဂေ နိဿာယ ဥပ္ပန္နတဏှာ ပနေတေ ဒီဃရတ္တံ ဟနတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၅၅။ "ဟနန္တိ ဘောဂါ ဒုမ္မေဓံ၊ နော စ ပါရဂဝေသိနော။
ဘောဂတဏှာယ ဒုမ္မေဓော၊ ဟန္တိ အညေဝ အတ္တန"န္တိ။

တတ္ထ **နော စ ပါရဂဝေသိနော**တိ ယေ ပန နိဗ္ဗာနပါရဂဝေသိနော ပုဂ္ဂလာ၊ န တေ ဘောဂါ ဟနန္တိ။ **အညေဝ အတ္တန**န္တိ ဘောဂေ နိဿာယ ဥပ္ပန္နာယ တဏှာယ ဒုပ္ပညော ပုဂ္ဂလော ပရေ ဝိယ အတ္တာနမေဝ ဟနတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အပုတ္တကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

စာကြည့်တိုက်
ကမ္ဘာအေး - ရန်ကုန်။

၁၂-အင်္ကုရဝတ္ထု

တိဏဒေါသာနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာယံ ဝိဟရန္တော အင်္ကုရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု "ယေ ဈာနပ္ပသုတာ ဓီရာ"တိ[2]

၁-သံ ၁-၉၂-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၁-၄၀-ပိဋ္ဌေ။

gāthāya vitthāritameva. Vuttañhetaṁ tattha[1] Indakaṁ ārabbha. So kira Anuruddhattherassa antogāmaṁ piṇḍāya paviṭṭhassa attano ābhataṁ kaṭacchumattakaṁ bhikkhaṁ dāpesi. Tadassa puññaṁ Aṅkurena dasavassasahassāni dvādasayojanikaṁ uddhanapantiṁ katvā dinnadānato mahapphalataraṁ jātaṁ. Tasmā evamāha. Evaṁ vutte Satthā “Aṅkura dānaṁ nāma viceyya dātuṁ vaṭṭati, evaṁ taṁ sukhette suvuttabījaṁ viya mahapphalaṁ hoti. Tvaṁ pana tathā nākāsi, tena te dānaṁ na mahapphalaṁ jātan”ti imamatthaṁ vibhāvento—

“Viceyya dānaṁ dātabbaṁ, yattha dinnaṁ mahapphalaṁ.
Viceyya dānaṁ sugatappasatthaṁ,
Ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke.
Etesu dinnāni mahapphalāni,
Bījāni vuttāni yathāsukhette”ti[2]—

Vatvā uttarimpi dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

356. “Tiṇadosāni khettāni, rāgadosā ayaṁ pajā.
Tasmā hi vītarāgesu, dinnaṁ hoti mahapphalaṁ.

357. Tiṇadosāni khettāni, dosadosā ayaṁ pajā.
Tasmā hi vītadosesu, dinnaṁ hoti mahapphalaṁ.

358. Tiṇadosāni khettāni, mohadosā ayaṁ pajā.
Tasmā hi vītamohesu, dinnaṁ hoti mahapphalaṁ.

359. Tiṇadosāni khettāni, icchādosā ayaṁ pajā.
Tasmā hi vigaticchesu, dinnaṁ hoti mahapphalan”ti.

Tattha **tiṇadosānīti** sāmākādīni tiṇāni uṭṭhahantāni pubbaṇṇāparaṇṇāni khettāni dūsenti, tena tāni na bahuphalāni honti. Evaṁ sattānampi anto rāgo uppajjanto satte dūseti, tena tesu dinnaṁ mahapphalaṁ na hoti. Khīṇāsavesu dinnaṁ pana mahapphalaṁ hoti. Tena vuttaṁ—

1. Dhammapada-Ṭṭha 2. 143 piṭṭhe. 2. Khu 2. 160; Saṁ 1. 20 piṭṭhesu.

ဂါထာယ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဝုတ္တဉှေတံ တတ္ထ[၁] ဣန္ဒကံ အာရဗ္ဘ။ သော ကိရ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရဿ အန္တောဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌဿ အတ္တနော အာဘတံ ကဋစ္ဆုမတ္တကံ ဘိက္ခံ ဒါပေသိ။ တဒဿ ပုညံ အင်္ကုရေန ဒသဝဿသဟဿာနိ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဥဒ္ဓနပန္တိံ ကတွာ ဒိန္နဒါနတော မဟပ္ဖလတရံ ဇာတံ။ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ သတ္ထာ “အင်္ကုရ ဒါနံ နာမ ဝိစေယျ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧဝံ တံ သုခေတ္တေ သုဝုတ္တဗီဇံ ဝိယ မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ တွံ ပန တထာ နာကာသိ၊ တေန တေ ဒါနံ န မဟပ္ဖလံ ဇာတ”န္တိ ဣမမတ္ထံ ဝိဘာဝေန္တော—

“ဝိစေယျ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ၊ ယတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။
ဝိစေယျ ဒါနံ သုဂတပ္ပသတ္ထံ၊
ယေ ဒက္ခိဏေယျာ ဣဓ ဇီဝလောကေ။
ဧတေသု ဒိန္နာနိ မဟပ္ဖလာနိ၊
ဗီဇာနိ ဝုတ္တာနိ ယထာသုခေတ္တေ”တိ[၂]—

ဝတွာ ဥတ္တရိမ္ပိ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၅၆။ “တိဏဒောသာနိ ခေတ္တာနိ၊ ရာဂဒောသာ အယံ ပဇာ။
တသ္မာ ဟိ ဝီတရာဂေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ဖလံ။

၃၅၇။ တိဏဒောသာနိ ခေတ္တာနိ၊ ဒောသဒောသာ အယံ ပဇာ။
တသ္မာ ဟိ ဝီတဒောသေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ဖလံ။

၃၅၈။ တိဏဒောသာနိ ခေတ္တာနိ၊ မောဟဒောသာ အယံ ပဇာ။
တသ္မာ ဟိ ဝီတမောဟေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ဖလံ။

၃၅၉။ တိဏဒောသာနိ ခေတ္တာနိ၊ ဣစ္ဆာဒောသာ အယံ ပဇာ။
တသ္မာ ဟိ ဝိဂတိစ္ဆေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ဖလ”န္တိ။

တတ္ထ **တိဏဒောသာနီ**တိ သာမာကာဒီနိ တိဏာနိ ဥဋ္ဌဟန္တာနိ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏာနိ ခေတ္တာနိ ဒူသေန္တိ၊ တေန တာနိ န ဗဟုဖလာနိ ဟောန္တိ။ ဧဝံ သတ္တာနမ္ပိ အန္တော ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တော သတ္တေ ဒူသေတိ၊ တေန တေသု ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ န ဟောတိ။ ခီဏာသဝေသု ဒိန္နံ ပန မဟပ္ဖလံ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ—

၁-ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၂-၁၄၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ခု ၂-၁၆၀၊ သံ ၁-၂၀-ပိဋ္ဌေသု။

“Tiṇadosāni khettāni, rāgadosā ayaṁ pajā.
Tasmā hi vītarāgesu, dinnaṁ hoti mahapphalan”ti.

Sesagāthāsupi eseva nayo.

Desanāvasāne Aṅkuro ca Indako ca sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Aṅkuravatthu dvādasamaṁ.

Taṇhāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Catuvīsatimo vaggo.

“တိဏဒေါသာနိ ခေတ္တာနိ၊ ရာဂဒေါသာ အယံ ပဇာ။
တသ္မာ ဟိ ဝီတရာဂေသု၊ ဒိန္နံ ဟောတိ မဟပ္ဖလ”န္တိ။

သေသဂါထာသုပိ ဧသေဝ နယော။

ဒေသနာဝသာနေ အင်္ကုရော စ ဣန္ဒကော စ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အင်္ကုရဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

တဏှာဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

စတုဝီသတိမော ဝဂ္ဂေါ။

25. Bhikkhuvagga

1. Pañcabhikkhuvatthu

Cakkhunā saṁvaroti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pañca bhikkhū ārabbha kathesi.

Tesu kira ekeko cakkhudvārādīsu pañcasu dvāresu ekekameva rakkhi. Athekadivasaṁ sannipatitvā “ahaṁ durakkhaṁ rakkhāmi, ahaṁ durakkhaṁ rakkhāmī”ti vivaditvā “Satthāraṁ pucchitvā imamatthaṁ jānissāmā”ti Satthāraṁ upasaṅkamitvā “bhante mayaṁ cakkhudvārādīni rakkhantā attano attano rakkhanadvārameva durakkhanti maññāma, ko nu kho amhesu durakkhaṁ rakkhatī”ti pucchiṁsu. Satthā ekaṁ bhikkhumpi anosādetvā[1] “bhikkhave sabbāni petāni durakkhāneva, api ca kho pana tumhe na idāneva pañcasu ṭhānesu asaṁvutā, pubbepi asaṁvutā, asaṁvutattāyeva ca paṇḍitānaṁ ovāde avattitvā jīvitakkhayaṁ pāpuṇitthā”ti vatvā “kadā bhante”ti tehi yācito atīte Takkasilajātakassa vatthuṁ vitthāretvā rakkhasīnaṁ vasena rājakule jīvitakkhayaṁ patte pattābhisekena mahāsattena setacchattassa heṭṭhā rājāsane nisinnena attano sirisampattiṁ oloketvā “vīriyaṁ nāmetaṁ sattehi kattabbamevā”ti udānavasena udānitaṁ—

> “Kusalūpadese dhitiyā daḷhāya ca,
> Anivattitattābhayabhīrutāya ca.
> Na rakkhasīnaṁ vasamāgamimhase,
> Sa sotthibhāvo mahatā bhayena me”ti[2]—

Imaṁ gāthaṁ dassetvā “tadāpi tumheva pañca janā Takkasilāyaṁ rajjagahaṇatthāya nikkhantaṁ mahāsattaṁ āvudhahatthā parivāretvā maggaṁ gacchantā antarāmagge rakkhasīhi cakkhudvārādivasena upanītesu rūpārammaṇādīsu asaṁvutā paṇḍitassa ovāde avattitvā olīyantā rakkhasīhi khāditā jīvitakkhayaṁ pāpuṇittha. Tesu pana ārammaṇesu susaṁvuto piṭṭhito piṭṭhito anubandhantiṁ devavaṇṇiṁ yakkhiniṁ anādiyitvā sotthinā Takkasilaṁ gantvā

1. Anosāretvā anusāretvā (Ka)   2. Khu 5. 31 piṭṭhe Jātake.

၂၅-ဘိက္ခုဝဂ္ဂ

၁-ပဉ္စဘိက္ခုဝတ္ထု

စက္ခုနာ သံဝရောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေသု ကိရ ဧကေကော စက္ခုဒွါရာဒီသု ပဉ္စသု ဒွါရေသု ဧကေကမေဝ ရက္ခိ။ အထေကဒိဝသံ သန္နိပတိတွာ “အဟံ ဒုရက္ခံ ရက္ခာမိ၊ အဟံ ဒုရက္ခံ ရက္ခာမီ”တိ ဝိဝဒိတွာ “သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိတွာ ဣမမတ္ထံ ဇာနိဿာမာ”တိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ “ဘန္တေ မယံ စက္ခုဒွါရာဒီနိ ရက္ခန္တာ အတ္တနော အတ္တနော ရက္ခနဒွါရမေဝ ဒုရက္ခန္တိ မညာမ၊ ကော နု ခေါ အမှေသု ဒုရက္ခံ ရက္ခတီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထာ ဧကံ ဘိက္ခုမ္ပိ အနောသာဒေတွာ[1] “ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗာနိ ပေတာနိ ဒုရက္ခာနေဝ၊ အပိ စ ခေါ ပန တုမှေ န ဣဒါနေဝ ပဉ္စသု ဌာနေသု အသံဝုတာ၊ ပုဗ္ဗေပိ အသံဝုတာ၊ အသံဝုတတ္တာယေဝ စ ပဏ္ဍိတာနံ ဩဝါဒေ အဝတ္တိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိတ္ထာ”တိ ဝတွာ “ကဒါ ဘန္တေ”တိ တေဟိ ယာစိတော အတီတေ တက္ကသိလဇာတကဿ ဝတ္ထုံ ဝိတ္ထာရေတွာ ရက္ခသီနံ ဝသေန ရာဇကုလေ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တေ ပတ္တာဘိသေကေန မဟာသတ္တေန သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ ရာဇာသနေ နိသိန္နေန အတ္တနော သိရိသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ “ဝီရိယံ နာမေတံ သတ္တေဟိ ကတ္တဗ္ဗမေဝါ”တိ ဥဒါနဝသေန ဥဒါနိတံ—

> “ကုသလူပဒေသေ ဓိတိယာ ဒဠှာယ စ၊
> အနိဝတ္တိတတ္တာဘယဘီရုတာယ စ။
> န ရက္ခသီနံ ဝသမာဂမိမှသေ၊
> သ သောတ္ထိဘာဝေါ မဟတာ ဘယေန မေ”တိ[2]—

ဣမံ ဂါထံ ဒဿေတွာ “တဒါပိ တုမှေဝ ပဉ္စ ဇနာ တက္ကသိလာယံ ရဇ္ဇဂဟဏတ္ထာယ နိက္ခန္တံ မဟာသတ္တံ အာဝုဓဟတ္ထာ ပရိဝါရေတွာ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တာ အန္တရာမဂ္ဂေ ရက္ခသီဟိ စက္ခုဒွါရာဒိဝသေန ဥပနီတေသု ရူပါရမ္မဏာဒီသု အသံဝုတာ ပဏ္ဍိတဿ ဩဝါဒေ အဝတ္တိတွာ ဩလီယန္တာ ရက္ခသီဟိ ခါဒိတာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိတ္ထ။ တေသု ပန အာရမ္မဏေသု သုသံဝုတော ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓန္တိံ ဒေဝဝဏ္ဏိံ ယက္ခိနိံ အနာဒိယိတွာ သောတ္ထိနာ တက္ကသိလံ ဂန္တွာ

၁-အနောသာရေတွာ အနုသာရေတွာ (က)   ၂-ခု ၅-၃၁-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။

rajjaṁ patto rājā ahamevā”ti jātakaṁ samodhānetvā “bhikkhave bhikkhunā nāma sabbāni dvārāni saṁvaritabbāni. Etāni hi saṁvaranto eva sabbadukkhā pamuccatī”ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

360. “Cakkhunā saṁvaro sādhu, sādhu sotena saṁvaro.
Ghānena saṁvaro sādhu, sādhu jivhāya saṁvaro.

361. Kāyena saṁvaro sādhu, sādhu vācāya saṁvaro.
Manasā saṁvaro sādhu, sādhu sabbattha saṁvaro.
Sabbattha saṁvuto bhikkhu, sabbadukkhā pamuccatī”ti.

Tattha **cakkhunā**ti yadā hi bhikkhuno cakkhudvāre rūpārammaṇaṁ āpāthamāgacchati, tadā iṭṭhārammaṇe arajjantassa aniṭṭhārammaṇe adussantassa asamapekkhanena mohaṁ anuppādentassa tasmiṁ dvāre saṁvaro thakanaṁ pidahanaṁ gutti katā nāma hoti. Tassa so evarūpo cakkhunā saṁvaro sādhu. Esa nayo sotadvārādīsupi. Cakkhudvārādīsuyeva pana saṁvaro vā asaṁvaro vā nuppajjati, parato pana javanavīthiyaṁ esa labbhati. Tadā hi asaṁvaro uppajjanto assaddhā akkhanti kosajjaṁ muṭṭhasaccaṁ aññāṇanti akusalavīthiyaṁ ayaṁ pañcavidho labbhati. Saṁvaro uppajjanto saddhā khanti vīriyaṁ sati ñāṇanti kusalavīthiyaṁ ayaṁ pañcavidho labbhati.

Kāyena saṁvaroti ettha pana pasādakāyopi copanakāyopi labbhati. Ubhayampi panetaṁ kāyadvārameva. Tattha pasādadvāre saṁvarāsaṁvaro kathitova. Copanadvārepi taṁvatthukā pāṇātipāta-adinnādānakāmesumicchācārā. Tehi pana saddhiṁ akusalavīthiyaṁ uppajjantehi taṁ dvāraṁ asaṁvutaṁ hoti, kusalavīthiyaṁ uppajjantehi pāṇātipātāveramaṇi-ādīhi saṁvutaṁ. **Sādhu vācāyā**ti etthāpi copanavācāpi vācā. Tāya saddhiṁ uppajjantehi musāvādādīhi taṁ dvāraṁ asaṁvutaṁ hoti, musāvādāveramaṇi-ādīhi saṁvutaṁ. **Manasā saṁvaro**ti etthāpi javanamanato aññena manena saddhiṁ abhijjhādayo natthi. Manodvāre pana javanakkhaṇe uppajjamānehi abhijjhādīhi taṁ dvāraṁ asaṁvutaṁ hoti, anabhijjhādīhi saṁvutaṁ hoti. **Sādhu sabbatthā**ti tesu cakkhudvārādīsu sabbesupi saṁvaro sādhu. Ettāvatā hi aṭṭha saṁvaradvārāni aṭṭha ca asaṁvaradvārāni kathitāni. Tesu aṭṭhasu asaṁvaradvāresu ṭhito bhikkhu

ရဇ္ဇံ ပတ္တော ရာဇာ အဟမေဝါ''တိ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ သဗ္ဗာနိ ဒွါရာနိ သံဝရိတဗ္ဗာနိ။ ဧတာနိ ဟိ သံဝရန္တော ဧဝ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ''တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၆၀။ ''စက္ခုနာ သံဝရော သာဓု၊ သာဓု သောတေန သံဝရော။
ဃာနေန သံဝရော သာဓု၊ သာဓု ဇိဝှါယ သံဝရော။

၃၆၁။ ကာယေန သံဝရော သာဓု၊ သာဓု ဝါစာယ သံဝရော။
မနသာ သံဝရော သာဓု၊ သာဓု သဗ္ဗတ္ထ သံဝရော။
သဗ္ဗတ္ထ သံဝုတော ဘိက္ခု၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **စက္ခုနာ**တိ ယဒါ ဟိ ဘိက္ခုနော စက္ခုဒွါရေ ရူပါရမ္မဏံ အာပါထမာဂစ္ဆတိ၊ တဒါ ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ အရဇ္ဇန္တဿ အနိဋ္ဌာရမ္မဏေ အဒုဿန္တဿ အသမပေက္ခနေန မောဟံ အနုပ္ပါဒေန္တဿ တသ္မိံ ဒွါရေ သံဝရော ထကနံ ပိဒဟနံ ဂုတ္တိ ကတာ နာမ ဟောတိ။ တဿ သော ဧဝရူပေါ စက္ခုနာ သံဝရော သာဓု။ ဧသ နယော သောတဒွါရာဒီသုပိ။ စက္ခုဒွါရာဒီသုယေဝ ပန သံဝရော ဝါ အသံဝရော ဝါ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပရတော ပန ဇဝနဝီထိယံ ဧသ လဗ္ဘတိ။ တဒါ ဟိ အသံဝရော ဥပ္ပဇ္ဇန္တော အဿဒ္ဓါ အက္ခန္တိ ကောသဇ္ဇံ မုဋ္ဌဿစ္စံ အညာဏန္တိ အကုသလဝီထိယံ အယံ ပဉ္စဝိဓော လဗ္ဘတိ။ သံဝရော ဥပ္ပဇ္ဇန္တော သဒ္ဓါ ခန္တိ ဝီရိယံ သတိ ဉာဏန္တိ ကုသလဝီထိယံ အယံ ပဉ္စဝိဓော လဗ္ဘတိ။

ကာယေန သံဝရောတိ ဧတ္ထ ပန ပသာဒကာယောပိ စောပနကာယောပိ လဗ္ဘတိ။ ဥဘယမ္ပိ ပနေတံ ကာယဒွါရမေဝ။ တတ္ထ ပသာဒဒွါရေ သံဝရာသံဝရော ကထိတောဝ။ စောပနဒွါရေပိ တံဝတ္ထုကာ ပါဏာတိပါတအဒိန္နာဒါနကာမေသုမိစ္ဆာစာရာ။ တေဟိ ပန သဒ္ဓိံ အကုသလဝီထိယံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တေဟိ တံ ဒွါရံ အသံဝုတံ ဟောတိ၊ ကုသလဝီထိယံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တေဟိ ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိအာဒီဟိ သံဝုတံ။ **သာဓု ဝါစာယာ**တိ ဧတ္ထာပိ စောပနဝါစာပိ ဝါစာ။ တာယ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တေဟိ မုသာဝါဒါဒီဟိ တံ ဒွါရံ အသံဝုတံ ဟောတိ၊ မုသာဝါဒါဝေရမဏိအာဒီဟိ သံဝုတံ။ **မနသာ သံဝရော**တိ ဧတ္ထာပိ ဇဝနမနတော အညေန မနေန သဒ္ဓိံ အဘိဇ္ဈာဒယော နတ္ထိ။ မနောဒွါရေ ပန ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေဟိ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ တံ ဒွါရံ အသံဝုတံ ဟောတိ၊ အနဘိဇ္ဈာဒီဟိ သံဝုတံ ဟောတိ။ **သာဓု သဗ္ဗတ္ထာ**တိ တေသု စက္ခုဒွါရာဒီသု သဗ္ဗေသုပိ သံဝရော သာဓု။ ဧတ္တာဝတာ ဟိ အဋ္ဌ သံဝရဒွါရာနိ အဋ္ဌ စ အသံဝရဒွါရာနိ ကထိတာနိ။ တေသု အဋ္ဌသု အသံဝရဒွါရေသု ဌိတော ဘိက္ခု

sakalavaṭṭamūlakadukkhato na muccati, saṁvaradvāresu pana ṭhito sabbasmāpi vaṭṭamūlakadukkhā muccati. Tena vuttaṁ “sabbattha saṁvuto bhikkhu, sabbadukkhā pamuccatī”ti.

Desanāvasāne te pañca bhikkhū sotāpattiphale patiṭṭhahiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Pañcabhikkhuvatthu paṭhamaṁ.

---

2. Haṁsaghātakabhikkhuvatthu

Hatthasaṁyatoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ haṁsaghātakaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthivāsino kira dve sahāyakā bhikkhūsu pabbajitvā laddhūpasampadā yebhuyyena ekato vicaranti. Te ekadivasaṁ Aciravatiṁ gantvā nhatvā ātape tappamānā sāraṇīyakathaṁ kathentā aṭṭhaṁsu. Tasmiṁ khaṇe dve haṁsā ākāsena gacchanti. Atheko daharabhikkhu sakkharaṁ gahetvā “ekassa haṁsapotakassa akkhiṁ paharissāmī”ti āha, itaro “na sakkhissasī”ti āha. Tiṭṭhatu imasmiṁ passe akkhi, parapasse akkhiṁ paharissāmīti. Idampi na sakkhissasiyevāti. “Tena hi upadhārehī”ti dutiyaṁ[1] sakkharaṁ gahetvā haṁsassa pacchābhāge khipi, haṁso sakkharasaddaṁ sutvā nivattitvā olokesi. Atha naṁ itaraṁ vaṭṭasakkharaṁ gahetvā parapasse akkhimhi paharitvā orimakkhinā nikkhāmesi. Haṁso viravanto parivattitvā tesaṁ pādamūleyeva pati. Tattha tattha ṭhitā bhikkhū disvā “āvuso Buddhasāsane pabbajitvā ananucchavikaṁ vo kataṁ pāṇātipātaṁ karontehī”ti vatvā te ādāya gantvā Tathāgatassa dassesuṁ.

Satthā “saccaṁ kira tayā bhikkhu pāṇātipāto kato”ti pucchitvā “saccaṁ bhante”ti vutte “bhikkhu kasmā evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā evamakāsi, porāṇakapaṇḍitā anuppanne Buddhe

---

1. Tiyantaṁ (Sī)

သကလဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခတော န မုစ္စတိ၊ သံဝရဒွါရေသု ပန ဌိတော သဗ္ဗသ္မာပိ ဝဋ္ဋမူလကဒုက္ခာ မုစ္စတိ။ တေန ဝုတ္တံ “သဗ္ဗတ္ထ သံဝုတော ဘိက္ခု၊ သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတီ”တိ။

ဒေသနာဝသာနေ တေ ပဉ္စ ဘိက္ခူ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ပဉ္စဘိက္ခုဝတ္ထု ပဌမံ။

၂-ဟံသဃာတကဘိက္ခုဝတ္ထု

ဟတ္ထသံယတောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဟံသဃာတကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိဝါသိနော ကိရ ဒွေ သဟာယကာ ဘိက္ခူသု ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ ယေဘုယျေန ဧကတော ဝိစရန္တိ။ တေ ဧကဒိဝသံ အစိရဝတိံ ဂန္တွာ နှာတွာ အာတပေ တပ္ပမာနာ သာရဏီယကထံ ကထေန္တာ အဋ္ဌံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ဒွေ ဟံသာ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တိ။ အထေကော ဒဟရဘိက္ခု သက္ခရံ ဂဟေတွာ “ဧကဿ ဟံသပေါတကဿ အက္ခိံ ပဟရိဿာမီ”တိ အာဟ၊ ဣတရော “န သက္ခိဿသီ”တိ အာဟ။ တိဋ္ဌတု ဣမသ္မိံ ပဿေ အက္ခိ၊ ပရပဿေ အက္ခိံ ပဟရိဿာမီတိ။ ဣဒမ္ပိ န သက္ခိဿသိယေဝါတိ။ “တေန ဟိ ဥပဓာရေဟီ”တိ ဒုတိယံ[၁] သက္ခရံ ဂဟေတွာ ဟံသဿ ပစ္ဆာဘာဂေ ခိပိ၊ ဟံသော သက္ခရသဒ္ဒံ သုတွာ နိဝတ္တိတွာ ဩလောကေသိ။ အထ နံ ဣတရံ ဝဋ္ဋသက္ခရံ ဂဟေတွာ ပရပဿေ အက္ခိမှိ ပဟရိတွာ ဩရိမက္ခိနာ နိက္ခာမေသိ။ ဟံသော ဝိရဝန္တော ပရိဝတ္တိတွာ တေသံ ပါဒမူလေယေဝ ပတိ။ တတ္ထ တတ္ထ ဌိတာ ဘိက္ခူ ဒိသွာ “အာဝုသော ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ အနနုစ္ဆဝိကံ ဝေါ ကတံ ပါဏာတိပါတံ ကရောန္တေဟီ”တိ ဝတွာ တေ အာဒါယ ဂန္တွာ တထာဂတဿ ဒဿေသုံ။

သတ္ထာ “သစ္စံ ကိရ တယာ ဘိက္ခု ပါဏာတိပါတော ကတော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သစ္စံ ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခု ကသ္မာ ဧဝရူပေ နိယျာနိကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ဧဝမကာသိ၊ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ

၁-တိယန္တံ (သီ)

agāramajjhe vasamānā appamattakesupi ṭhānesu kukkuccaṁ kariṁsu, tvaṁ pana evarūpe Buddhasāsane pabbajitvā kukkuccamattampi na akāsī”ti vatvā tehi yācito atītaṁ āhari.

Atīte Kururaṭṭhe Indapattanagare Dhanañcaye[1] rajjaṁ kārente bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṁ paṭisandhiṁ gahetvā anupubbena viññutaṁ patto Takkasilāyaṁ sippāni uggahetvā pitarā uparajje patiṭṭhāpito aparabhāge pitu accayena rajjaṁ patvā dasa rājadhamme akopento kurudhamme[2] vattittha. Kurudhammo[3] nāma pañcasīlāni, tāni bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi. Yathā ca bodhisatto, evamassa mātā aggamahesī kaniṭṭhabhātā uparājā purohito brāhmaṇo rajjugāhako amacco sārathi seṭṭhi Doṇamāpako mahāmatto Dovāriko nagarasobhinī vaṇṇadāsīti evametesu ekādasasu janesu kurudhammaṁ rakkhantesu Kaliṅgaraṭṭhe Dantapuranagare Kaliṅge rajjaṁ kārente tasmiṁ raṭṭhe devo na vassi. Mahāsattassa pana Añjanasannibho[4] nāma maṅgalahatthī mahāpuñño hoti. Raṭṭhavāsino “tasmiṁ ānīte devo vassissatī”ti saññāya rañño ārocayiṁsu. Rājā tassa hatthissa ānayanatthāya brāhmaṇe pahiṇi. Te gantvā mahāsattaṁ hatthiṁ yāciṁsu. Satthā tesaṁ yācanakāraṇaṁ dassetuṁ āha—

“Tava saddhañca sīlañca, viditvāna janādhipa.
Vaṇṇaṁ añjanavaṇṇena, Kaliṅgasmiṁ nimimhase”ti[5]—

Imaṁ Tikanipāte jātakaṁ kathesi. Hatthimhi pana ānītepi deve avassante “so rājā kurudhammaṁ rakkhati, tenassa raṭṭhe devo vassatī”ti saññāya “yaṁ so kurudhammaṁ rakkhati, taṁ suvaṇṇapaṭṭe likhitvā ānethā”ti puna Kāliṅgo brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Tesu gantvā yācantesu rājānaṁ ādiṁ katvā sabbepi te attano attano sīlesu kiñci kukkuccamattaṁ katvā “aparisuddhaṁ no sīlan”ti paṭikkhipitvāpi “na ettāvatā sīlabhedo hotī”ti tehi punappunaṁ yācitā attano attano sīlāni kathayiṁsu. Kāliṅgo suvaṇṇapaṭṭe likhāpetvā

1. Dhanañjaye (Sī) 2. Garudhamme (Ka) 3. Garudhammo (Ka)
4. Añjanavasabho (Sī, Syā) 5. Khu 5. 81 piṭṭhe.

အဂါရမဇ္ဈေ ဝသမာနာ အပ္ပမတ္တကေသုပိ ဌာနေသု ကုက္ကုစ္စံ ကရိံသု၊ တွံ ပန ဧဝရူပေ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကုက္ကုစ္စမတ္တမ္ပိ န အကာသီ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ကုရုရဋ္ဌေ ဣန္ဒပတ္တနဂရေ ဓနဉ္စယေ[1] ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဝိညုတံ ပတ္တော တက္ကသိလာယံ သိပ္ပါနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ ပိတရာ ဥပရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာပိတော အပရဘာဂေ ပိတု အစ္စယေန ရဇ္ဇံ ပတွာ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေန္တော ကုရုဓမ္မေ[2] ဝတ္တိတ္ထ။ ကုရုဓမ္မော[3] နာမ ပဉ္စသီလာနိ၊ တာနိ ဗောဓိသတ္တော ပရိသုဒ္ဓါနိ ကတွာ ရက္ခိ။ ယထာ စ ဗောဓိသတ္တော၊ ဧဝမဿ မာတာ အဂ္ဂမဟေသီ ကနိဋ္ဌဘာတာ ဥပရာဇာ ပုရောဟိတော ဗြာဟ္မဏော ရဇ္ဇုဂါဟကော အမစ္စော သာရထိ သေဋ္ဌိ ဒေါဏမာပကော မဟာမတ္တော ဒေါဝါရိကော နဂရသောဘိနီ ဝဏ္ဏဒါသီတိ ဧဝမေတေသု ဧကာဒသသု ဇနေသု ကုရုဓမ္မံ ရက္ခန္တေသု ကလိင်္ဂရဋ္ဌေ ဒန္တပုရနဂရေ ကလိင်္ဂေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ တသ္မိံ ရဋ္ဌေ ဒေဝေါ န ဝဿိ။ မဟာသတ္တဿ ပန အဉ္ဇနသန္နိဘော[4] နာမ မင်္ဂလဟတ္ထီ မဟာပုညော ဟောတိ။ ရဋ္ဌဝါသိနော “တသ္မိံ အာနီတေ ဒေဝေါ ဝဿိဿတီ”တိ သညာယ ရညော အာရောစယိံသု။ ရာဇာ တဿ ဟတ္ထိဿ အာနယနတ္ထာယ ဗြာဟ္မဏေ ပဟိဏိ။ တေ ဂန္တွာ မဟာသတ္တံ ဟတ္ထိံ ယာစိံသု။ သတ္ထာ တေသံ ယာစနကာရဏံ ဒဿေတုံ အာဟ—

“တဝ သဒ္ဓဉ္စ သီလဉ္စ၊ ဝိဒိတွာန ဇနာဓိပ။
ဝဏ္ဏံ အဉ္ဇနဝဏ္ဏေန၊ ကလိင်္ဂသ္မိံ နိမိမှသေ”တိ[5]—

ဣမံ တိကနိပါတေ ဇာတကံ ကထေသိ။ ဟတ္ထိမှိ ပန အာနီတေပိ ဒေဝေ အဝဿန္တေ “သော ရာဇာ ကုရုဓမ္မံ ရက္ခတိ၊ တေနဿ ရဋ္ဌေ ဒေဝေါ ဝဿတီ”တိ သညာယ “ယံ သော ကုရုဓမ္မံ ရက္ခတိ၊ တံ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိတွာ အာနေထာ”တိ ပုန ကာလိင်္ဂေါ ဗြာဟ္မဏေ စ အမစ္စေ စ ပေသေသိ။ တေသု ဂန္တွာ ယာစန္တေသု ရာဇာနံ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗေပိ တေ အတ္တနော အတ္တနော သီလေသု ကိဉ္စိ ကုက္ကုစ္စမတ္တံ ကတွာ “အပရိသုဒ္ဓံ နော သီလ”န္တိ ပဋိက္ခိပိတွာပိ “န ဧတ္တာဝတာ သီလဘေဒေါ ဟောတီ”တိ တေဟိ ပုနပ္ပုနံ ယာစိတာ အတ္တနော အတ္တနော သီလာနိ ကထယိံသု။ ကာလိင်္ဂေါ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခါပေတွာ

၁-ဓနဉ္ဇယေ (သီ) ၂-ဂရုဓမ္မေ (က) ၃-ဂရုဓမ္မော (က)
၄-အဉ္ဇနဝသဘော (သီ၊ သျာ) ၅-ခု ၅-၈၁-ပိဋ္ဌေ။

ābhataṁ kurudhammaṁ disvāva samādāya sādhukaṁ pūresi. Tassa raṭṭhe devo pāvassi, raṭṭhaṁ khemaṁ subhikkhaṁ ahosi. Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā—

"Gaṇikā Uppalavaṇṇā, Puṇṇo Dovāriko tadā.
Rajjugāho ca kaccāno, Doṇamāpako ca Kolito.

Sāriputto tadā seṭṭhī, Anuruddo ca sārathī.
Brāhmaṇo Kassapo thero, uparājā'nandapaṇḍito.

Mahesī Rāhulamātā, Māyādevī janettikā.
Kururājā bodhisatto, evaṁ dhāretha jātakan"ti—

Jātakaṁ samodhānetvā "bhikkhu evaṁ pubbepi paṇḍitā appamattakepi kukkucce uppanne attano sīlabhede āsaṅkaṁ kariṁsu, tvaṁ pana mādisassa Buddhassa sāsane pabbajitvā pāṇātipātaṁ karonto atibhāriyaṁ kammamakāsi, bhikkhunā nāma hatthehi pādehi vācāya ca saṁyatena bhavitabban"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

362. "Hatthasaṁyato pādasaṁyato,
Vācāsaṁyato saṁyatuttamo.
Ajjhattarato samāhito,
Eko santusito tamāhu bhikkhun"ti.

Tattha **hatthasaṁyato**ti hatthakīḷāpanādīnaṁ vā hatthena paresaṁ paharaṇādīnaṁ vā abhāvena hatthasaṁyato. Dutiyapadepi eseva nayo. Vācāya pana musāvādādīnaṁ akaraṇato vācāya saṁyato. **Saṁyatuttamo**ti saṁyatattabhāvo, kāyacalanasīsukkhipanabhamukavikārādīnaṁ akārakoti attho. **Ajjhattarato**ti gocarajjhattasaṅkhātāya kammaṭṭhānabhāvanāya rato. **Samāhito**ti suṭṭhu ṭhapito. **Eko santusito**ti ekavihārī hutvā suṭṭhu tusito vipassanācārato paṭṭhāya attano adhigamena tuṭṭhamānaso. Puthujjanakalyāṇakaṁ hi ādiṁ katvā sabbepi sekhā attano adhigamena santussantīti santusitā, arahā pana ekantasantusitova. Taṁ sandhāyetaṁ vuttaṁ.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Haṁsaghātakabhikkhuvatthu dutiyaṁ.

အာဘတံ ကုရုဓမ္မံ ဒိသွာဝ သမာဒါယ သာဓုကံ ပူရေသိ။ တဿ ရဋ္ဌေ ဒေဝေါ ပါဝဿိ၊ ရဋ္ဌံ ခေမံ သုဘိက္ခံ အဟောသိ။ သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ—

"ဂဏိကာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ၊ ပုဏ္ဏော ဒေါဝါရိကော တဒါ။
ရဇ္ဇုဂါဟော စ ကစ္စာနော၊ ဒေါဏမာပကော စ ကောလိတော။

သာရိပုတ္တော တဒါ သေဋ္ဌီ၊ အနုရုဒ္ဓေါ စ သာရထိ။
ဗြာဟ္မဏော ကဿပေါ ထေရော၊ ဥပရာဇာ'နန္ဒပဏ္ဍိတော။

မဟေသီ ရာဟုလမာတာ၊ မာယာဒေဝီ ဇနေတ္တိကာ။
ကုရုရာဇာ ဗောဓိသတ္တော၊ ဧဝံ ဓာရေထ ဇာတက"န္တိ—

ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ "ဘိက္ခု ဧဝံ ပုဗ္ဗေပိ ပဏ္ဍိတာ အပ္ပမတ္တကေပိ ကုက္ကုစ္စေ ဥပ္ပန္နေ အတ္တနော သီလဘေဒေ အာသင်္ကံ ကရိံသု၊ တွံ ပန မာဒိသဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ပါဏာတိပါတံ ကရောန္တော အတိဘာရိယံ ကမ္မမကာသိ၊ ဘိက္ခုနာ နာမ ဟတ္ထေဟိ ပါဒေဟိ ဝါစာယ စ သံယတေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၆၂။ "ဟတ္ထသံယတော ပါဒသံယတော
ဝါစာသံယတော သံယတုတ္တမော။
အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတော၊
ဧကော သန္တုသိတော တမာဟု ဘိက္ခု"န္တိ။

တတ္ထ **ဟတ္ထသံယတော**တိ ဟတ္ထကီဠာပနာဒီနံ ဝါ ဟတ္ထေန ပရေသံ ပဟရဏာဒီနံ ဝါ အဘာဝေန ဟတ္ထသံယတော။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ ဝါစာယ ပန မုသာဝါဒါဒီနံ အကရဏတော ဝါစာယ သံယတော။ **သံယတုတ္တမော**တိ သံယတတ္တဘာဝေါ၊ ကာယစလနသီသုက္ခိပနဘမုကဝိကာရာဒီနံ အကာရကောတိ အတ္ထော။ **အဇ္ဈတ္တရတော**တိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တသင်္ခါတာယ ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာယ ရတော။ **သမာဟိတော**တိ သုဋ္ဌု ဌပိတော။ **ဧကော သန္တုသိတော**တိ ဧကဝိဟာရီ ဟုတွာ သုဋ္ဌု တုသိတော ဝိပဿနာစာရတော ပဋ္ဌာယ အတ္တနော အဓိဂမေန တုဋ္ဌမာနသော။ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကံ ဟိ အာဒိံ ကတွာ သဗ္ဗေပိ သေခါ အတ္တနော အဓိဂမေန သန္တုဿန္တီတိ သန္တုသိတာ၊ အရဟာ ပန ဧကန္တသန္တုသိတောဝ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဟံသဃာတကဘိက္ခုဝတ္ထု ဒုတိယံ။

3. Kokālikavatthu

Yo mukhasaṁyatoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Kokālikaṁ ārabbha kathesi. Vatthu "atha kho Kokāliko bhikkhu yena Bhagavā tenupasaṅkamī"ti sutte[1] āgatameva. Atthopissa Aṭṭhakathāya vuttanayeneva veditabbo.

Kokālike pana Padumaniraye uppanne dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "aho Kokāliko bhikkhu attano mukhaṁ nissāya vināsaṁ patto, dve aggasāvake akkosantasseva hissa pathavī vivaraṁ adāsī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave idāneva, pubbepi Kokāliko bhikkhu attano mukhameva nissāya naṭṭho"ti vatvā tamatthaṁ sotukāmehi bhikkhūhi yācito tassa pakāsanatthaṁ atītaṁ āhari.

Atīte Himavantapadese ekasmiṁ sare kacchapo vasati. Dve haṁsapotakā gocarāya carantā tena saddhiṁ vissāsaṁ katvā daḷhavissāsikā hutvā ekadivasaṁ kacchapaṁ pucchiṁsu "samma amhākaṁ Himavante Cittakūṭapabbatatale[2] Kañcanaguhāya vasanaṭṭhānaṁ, ramaṇiyo padeso, gacchissasi amhehi saddhin"ti. Samma ahaṁ kathaṁ gamissāmīti. Mayaṁ taṁ nessāma, sace mukhaṁ rakkhituṁ sakkhissasīti. Rakkhissāmi, sammā gahetvā maṁ gacchathāti. Te "sādhū"ti vatvā ekaṁ daṇḍakaṁ kacchapena ḍaṁsāpetvā sayaṁ tassa ubho koṭiyo ḍaṁsitvā ākāsaṁ pakkhandiṁsu. Taṁ tathā haṁsehi nīyamānaṁ gāmadārakā disvā "dve haṁsā kacchapaṁ daṇḍena harantī"ti āhaṁsu. Kacchapo "yadi maṁ sahāyakā nenti, tumhākaṁ ettha kiṁ hoti duṭṭhaceṭakā"ti vattukāmo haṁsānaṁ sīghavegatāya Bārāṇasinagare rājanivesanassa uparibhāgaṁ sampattakāle daṭṭhaṭṭhānato daṇḍakaṁ vissajjetvā ākāsaṅgaṇe[3] patitvā dvedhā bhijji. Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā—

1. Saṁ 1. 152; Khu 1. 379; Aṁ 3. 393 piṭṭhesu. 2. Cittakūṭapabbatapāde (Ka)
3. Rājaṅgaṇe (Syā)

၃-ကောကာလိကဝတ္ထု

ယော မုခသံယတောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောကာလိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု “အထ ခေါ ကောကာလိကော ဘိက္ခု ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမီ”တိ သုတ္တေ[1] အာဂတမေဝ။ အတ္ထောပိဿ အဋ္ဌကထာယ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ကောကာလိကေ ပန ပဒုမနိရယေ ဥပ္ပန္နေ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အဟော ကောကာလိကော ဘိက္ခု အတ္တနော မုခံ နိဿာယ ဝိနာသံ ပတ္တော၊ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ အက္ကောသန္တဿေဝ ဟိဿ ပထဝီ ဝိဝရံ အဒါသီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပိ ကောကာလိကော ဘိက္ခု အတ္တနော မုခမေဝ နိဿာယ နဋ္ဌော”တိ ဝတွာ တမတ္ထံ သောတုကာမေဟိ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော တဿ ပကာသနတ္ထံ အတီတံ အာဟရိ။

အတီတေ ဟိမဝန္တပဒေသေ ဧကသ္မိံ သရေ ကစ္ဆပေါ ဝသတိ။ ဒွေ ဟံသပေါတကာ ဂေါစရာယ စရန္တာ တေန သဒ္ဓိံ ဝိဿာသံ ကတွာ ဒဠှဝိဿာသိကာ ဟုတွာ ဧကဒိဝသံ ကစ္ဆပံ ပုစ္ဆိံသု “သမ္မ အမှာကံ ဟိမဝန္တေ စိတ္တကူဋပဗ္ဗတတလေ[2] ကဉ္စနဂုဟာယ ဝသနဋ္ဌာနံ၊ ရမဏီယော ပဒေသော၊ ဂစ္ဆိဿသိ အမှေဟိ သဒ္ဓိ”န္တိ။ သမ္မ အဟံ ကထံ ဂမိဿာမီတိ။ မယံ တံ နေဿာမ၊ သစေ မုခံ ရက္ခိတုံ သက္ခိဿသီတိ။ ရက္ခိဿာမိ၊ သမ္မာ ဂဟေတွာ မံ ဂစ္ဆထာတိ။ တေ “သာဓူ”တိ ဝတွာ ဧကံ ဒဏ္ဍကံ ကစ္ဆပေန ဍံသာပေတွာ သယံ တဿ ဥဘော ကောဋိယော ဍံသိတွာ အာကာသံ ပက္ခန္ဒိံသု။ တံ တထာ ဟံသေဟိ နီယမာနံ ဂါမဒါရကာ ဒိသွာ “ဒွေ ဟံသာ ကစ္ဆပံ ဒဏ္ဍေန ဟရန္တီ”တိ အာဟံသု။ ကစ္ဆပေါ “ယဒိ မံ သဟာယကာ နေန္တိ၊ တုမှာကံ ဧတ္ထ ကိံ ဟောတိ ဒုဋ္ဌစေဋကာ”တိ ဝတ္တုကာမော ဟံသာနံ သီဃဝေဂတာယ ဗာရာဏသိနဂရေ ရာဇနိဝေသနဿ ဥပရိဘာဂံ သမ္ပတ္တကာလေ ဒဋ္ဌဋ္ဌာနတော ဒဏ္ဍကံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အာကာသင်္ဂဏေ[3] ပတိတွာ ဒွေဓာ ဘိဇ္ဇိ။ သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ—

၁-သံ ၁-၁၅၂၊ ခု ၁-၃၇၉၊ အံ ၃-၃၉၃-ပိဋ္ဌေသု။ ၂-စိတ္တကူဋပဗ္ဗတပါဒေ (က)
၃-ရာဇင်္ဂဏေ (သျာ)

“Avadhī vata attānaṁ, kacchapo byāharaṁ giraṁ.
Suggahītasmiṁ kaṭṭhasmiṁ, vācāya sakiyā’vadhī.

Etampi disvā naravīriyaseṭṭha,
Vācaṁ pamuñce kusalaṁ nātivelaṁ.
Passasi bahubhāṇena,
Kacchapaṁ byasanaṁ gatan”ti[1].

Imaṁ Dukanipāte **Bahubhāṇijātakaṁ** vitthāretvā “bhikkhave bhikkhunā nāma mukhasaṁyatena samacārinā anuddhatena nibbutacittena bhavitabban”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

363. “Yo mukhasaṁyato bhikkhu, mantabhāṇī anuddhato.
Atthaṁ dhammañca dīpeti, madhuraṁ tassa bhāsitan”ti.

Tattha **mukhasaṁyato**ti dāsacaṇḍālādayopi “tvaṁ dujjāto, tvaṁ dussīlo”ti-ādīnaṁ avacanatāya mukhena saṁyato. **Mantabhāṇī**ti mantā vuccati paññā, tāya bhaṇanasīlo. **Anuddhato**ti nibbutacitto. **Atthaṁ dhammañca dīpetī**ti bhāsitatthañceva desanādhammañca katheti. **Madhuran**ti evarūpassa bhikkhuno bhāsitaṁ madhuraṁ nāma. Yo pana atthameva sampādeti, na Pāḷiṁ, Pāḷiṁyeva sampādeti, na atthaṁ, ubhayaṁ vā pana na sampādeti, tassa bhāsitaṁ madhuraṁ nāma na hotīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Kokālikavatthu tatiyaṁ.

4. Dhammārāmattheravatthu

Dhammārāmoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Dhammārāmattheraṁ ārabbha kathesi.

Satthārā kira “ito me catumāsaccayena parinibbānaṁ bhavissatī”ti ārocite anekasahassā bhikkhū Satthāraṁ parivāretvā vicariṁsu. Tattha

1. Khu 5. 58 piṭṭhe.

“အဝဓိ ဝတ အတ္တာနံ၊ ကစ္ဆပေါ ဗျာဟရံ ဂိရံ။
သုဂ္ဂဟီတသ္မိံ ကဋ္ဌသ္မိံ၊ ဝါစာယ သကိယာ’ဝဓိ။

ဧတမ္ပိ ဒိသွာ နရဝီရိယသေဋ္ဌ၊
ဝါစံ ပမုဉ္စေ ကုသလံ နာတိဝေလံ။
ပဿသိ ဗဟုဘာဏေန၊
ကစ္ဆပံ ဗျသနံ ဂတ”န္တိ[၁]။

ဣမံ ဒုကနိပါတေ **ဗဟုဘာဏိဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ “ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ မုခသံယတေန သမစာရိနာ အနုဒ္ဓတေန နိဗ္ဗုတစိတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၆၃။ “ယော မုခသံယတော ဘိက္ခု၊ မန္တဘာဏီ အနုဒ္ဓတော။
အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ဒီပေတိ၊ မဓုရံ တဿ ဘာသိတ”န္တိ။

တတ္ထ **မုခသံယတော**တိ ဒါသစဏ္ဍာလာဒယောပိ “တွံ ဒုဇ္ဇာတော, တွံ ဒုဿီလော”တိအာဒီနံ အဝစနတာယ မုခေန သံယတော။ **မန္တဘာဏီ**တိ မန္တာ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ တာယ ဘဏနသီလော။ **အနုဒ္ဓတော**တိ နိဗ္ဗုတစိတ္တော။ **အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ဒီပေတီ**တိ ဘာသိတတ္ထဉ္စေဝ ဒေသနာဓမ္မဉ္စ ကထေတိ။ **မဓုရ**န္တိ ဧဝရူပဿ ဘိက္ခုနော ဘာသိတံ မဓုရံ နာမ။ ယော ပန အတ္ထမေဝ သမ္ပာဒေတိ, န ပါဠိံ၊ ပါဠိံယေဝ သမ္ပာဒေတိ, န အတ္ထံ၊ ဥဘယံ ဝါ ပန န သမ္ပာဒေတိ၊ တဿ ဘာသိတံ မဓုရံ နာမ န ဟောတီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ကောကာလိကဝတ္ထု တတိယံ။

၄-ဓမ္မာရာမတ္ထေရဝတ္ထု

ဓမ္မာရာမောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဓမ္မာရာမတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သတ္ထာရာ ကိရ “ဣတော မေ စတုမာသစ္စယေန ပရိနိဗ္ဗာနံ ဘဝိဿတီ”တိ အာရောစိတေ အနေကသဟဿာ ဘိက္ခူ သတ္ထာရံ ပရိဝါရေတွာ ဝိစရိံသု။ တတ္ထ

၁-ခု ၅-၅၈-ပိဋ္ဌေ။

puthujjanā bhikkhū assūni sandhāretuṁ nāsakkhiṁsu, khīṇāsavānaṁ dhammasaṁvego uppajji. Sabbepi “kiṁ nu kho karissāmā”ti vaggabandhanena vicaranti. Eko pana Dhammārāmo nāma bhikkhu bhikkhūnaṁ santikaṁ na upasaṅkamati. Bhikkhūhi “kiṁ āvuso”ti vuccamāno paṭivacanampi adatvā “Satthā kira catumāsaccayena parinibbāyissati, ahañcamhi avītarāgo, Satthari dharamāneyeva vāyamitvā arahattaṁ pāpuṇissāmī”ti ekakova viharanto Satthārā desitaṁ dhammaṁ āvajjeti cinteti anussarati. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṁ “bhante Dhammārāmassa tumhesu sinehamattampi natthi, ‘Satthā kira parinibbāyissati, kiṁ nu kho karissāmā’ti amhehi saddhiṁ sammantanamattampi[1] na karotī”ti. Satthā taṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira tvaṁ evaṁ karosī”ti pucchi. Saccaṁ bhanteti. Kiṁ kāraṇāti. Tumhe kira catumāsaccayena parinibbāyissatha, ahañcamhi avītarāgo, tumhesu dharantesuyeva vāyamitvā arahattaṁ pāpuṇissāmīti tumhehi desitaṁ dhammaṁ āvajjāmi cintemi anussarāmīti.

Satthā “sādhu sādhū”ti tassa sādhukāraṁ datvā “bhikkhave aññenāpi mayi sinehavantena bhikkhunā nāma Dhammārāmasadiseneva bhavitabbaṁ. Na hi mayhaṁ mālāgandhādīhi pūjaṁ karontā mama pūjaṁ karonti nāma, dhammānudhammaṁ paṭipajjantāyeva pana maṁ pūjenti nāmā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

364. “Dhammārāmo dhammarato, dhammaṁ anuvicintayaṁ.
Dhammaṁ anussaraṁ bhikkhu, saddhammā na parihāyatī”ti.

Tattha nivāsanaṭṭhena samathavipassanādhammo ārāmo assāti **dhammārāmo.** Tasmiṁyeva dhamme ratoti **dhammarato.** Tasseva dhammassa punappunaṁ vicintanatāya **dhammaṁ anuvicintayaṁ,** taṁ dhammaṁ āvajjento manasikarontoti attho. **Anussaran**ti tameva dhammaṁ anussaranto. **Saddhammā**ti evarūpo bhikkhu sattatiṁsabhedā bodhipakkhiyadhammā navavidhalokuttaradhammā ca na parihāyatīti attho.

Desanāvasāne so bhikkhu arahatte patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Dhammārāmattheravatthu catutthaṁ.

1. Saṁsandanamattampi (Ka)

ပုထုဇ္ဇနာ ဘိက္ခူ အဿူနိ သန္ဓာရေတုံ နာသက္ခိံသု၊ ခီဏာသဝါနံ ဓမ္မသံဝေဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သဗ္ဗေပိ “ကိံ နု ခေါ ကရိဿာမာ”တိ ဝဂ္ဂဗန္ဓနေန ဝိစရန္တိ။ ဧကော ပန ဓမ္မာရာမော နာမ ဘိက္ခု ဘိက္ခူနံ သန္တိကံ န ဥပသင်္ကမတိ။ ဘိက္ခူဟိ “ကိံ အာဝုသော”တိ ဝုစ္စမာနော ပဋိဝစနမ္ပိ အဒတွာ “သတ္ထာ ကိရ စတုမာသစ္စယေန ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ အဟဉ္စမှိ အဝီတရာဂေါ၊ သတ္ထရိ ဓရမာနေယေဝ ဝါယမိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿာမီ”တိ ဧကကောဝ ဝိဟရန္တော သတ္ထာရာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ အာဝဇ္ဇေတိ စိန္တေတိ အနုဿရတိ။ ဘိက္ခူ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ “ဘန္တေ ဓမ္မာရာမဿ တုမှေသု သိနေဟမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ‘သတ္ထာ ကိရ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ ကိံ နု ခေါ ကရိဿာမာ’တိ အမှေဟိ သဒ္ဓိံ သမ္မန္တနမတ္တမ္ပိ[1] န ကရောတီ”တိ။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ တွံ ဧဝံ ကရောသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သစ္စံ ဘန္တေတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ။ တုမှေ ကိရ စတုမာသစ္စယေန ပရိနိဗ္ဗာယိဿထ၊ အဟဉ္စမှိ အဝီတရာဂေါ၊ တုမှေသု ဓရန္တေသုယေဝ ဝါယမိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿာမီတိ တုမှေဟိ ဒေသိတံ ဓမ္မံ အာဝဇ္ဇာမိ စိန္တေမိ အနုဿရာမီတိ။

သတ္ထာ “သာဓု သာဓူ”တိ တဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ “ဘိက္ခဝေ အညေနာပိ မယိ သိနေဟဝန္တေန ဘိက္ခုနာ နာမ ဓမ္မာရာမသဒိသေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗံ။ န ဟိ မယှံ မာလာဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇံ ကရောန္တာ မမ ပူဇံ ကရောန္တိ နာမ၊ ဓမ္မာနုဓမ္မံ ပဋိပဇ္ဇန္တာယေဝ ပန မံ ပူဇေန္တိ နာမာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၆၄။ “ဓမ္မာရာမော ဓမ္မရတော၊ ဓမ္မံ အနုဝိစိန္တယံ။
ဓမ္မံ အနုဿရံ ဘိက္ခု၊ သဒ္ဓမ္မာ န ပရိဟာယတီ”တိ။

တတ္ထ နိဝါသနဋ္ဌေန သမထဝိပဿနာဓမ္မော အာရာမော အဿာတိ **ဓမ္မာရာမော။** တသ္မိံယေဝ ဓမ္မေ ရတောတိ **ဓမ္မရတော။** တဿေဝ ဓမ္မဿ ပုနပ္ပုနံ ဝိစိန္တနတာယ **ဓမ္မံ အနုဝိစိန္တယံ၊** တံ ဓမ္မံ အာဝဇ္ဇေန္တော မနသိကရောန္တောတိ အတ္ထော။ **အနုဿရ**န္တိ တမေဝ ဓမ္မံ အနုဿရန္တော။ **သဒ္ဓမ္မာ**တိ ဧဝရူပေါ ဘိက္ခု သတ္တတိံသဘေဒါ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာ နဝဝိဓလောကုတ္တရဓမ္မာ စ န ပရိဟာယတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဘိက္ခု အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဓမ္မာရာမတ္ထေရဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၁-သံသန္ဒနမတ္တမ္ပိ (က)

5. Vipakkhasevakabhikkhuvatthu

Salābhanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto aññataraṁ vipakkhasevakaṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

Tassa kireko Devadattapakkhiko bhikkhu sahāyo ahosi. So taṁ bhikkhūhi saddhiṁ piṇḍāya caritvā katabhattakiccaṁ āgacchantaṁ disvā "kuhiṁ gatosī"ti pucchi. Asukaṭṭhānaṁ nāma piṇḍāya caritunti. Laddho te piṇḍapātoti. Āma laddhoti. Idha amhākaṁ mahālābhasakkāro, katipāhaṁ idheva hohīti. So tassa vacanena katipāhaṁ tattha vasitvā sakaṭṭhānameva agamāsi. Atha naṁ bhikkhū "ayaṁ bhante Devadattassa uppannalābhasakkāraṁ paribhuñjati, Devadattassa pakkhiko eso"ti Tathāgatassa ārocesuṁ. Satthā taṁ pakkosāpetvā "saccaṁ kira tvaṁ evamakāsī"ti pucchi. Āma bhante, ahaṁ tattha ekaṁ daharaṁ nissāya katipāhaṁ vasiṁ, na ca pana Devadattassa laddhiṁ rocemīti. Atha naṁ Bhagavā "kiñcāpi tvaṁ laddhiṁ na rocesi, diṭṭhadiṭṭhakānaṁyeva pana laddhiṁ rocento viya vicarasi. Na tvaṁ idāneva evaṁ karosi, pubbepi evarūpoyevā"ti vatvā "idāni tāva bhante amhehi sāmaṁ diṭṭho, pubbe panesa kesaṁ laddhiṁ rocento viya vicari, ācikkhatha no"ti bhikkhūhi yācito atītaṁ āharitvā—

"Purāṇacorāna vaco nisamma,
Mahiḷāmukho pothayamanvacārī.
Susaññatānaṁ hi vaco nisamma,
Gajuttamo sabbaguṇesu aṭṭhā"ti[1]—

Imaṁ **Mahiḷāmukhajātakaṁ** vitthāretvā "bhikkhave bhikkhunā nāma sakalābheneva santuṭṭhena bhavitabbaṁ, paralābhaṁ patthetuṁ na vaṭṭati. Paralābhaṁ patthentassa hi jhānavipassanāmaggaphalesu ekadhammopi nuppajjati, sakalābhasantuṭṭhasseva pana jhānādīni uppajjantī"ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

365. "Salābhaṁ nātimaññeyya, nā'ññesaṁ pihayaṁ care.
Aññesaṁ pihayaṁ bhikkhu, samādhiṁ nādhigacchati.

1. Khu 5. 7 piṭṭhe.

၅-ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခုဝတ္ထု

သလာဘန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဝိပက္ခသေဝကံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿ ကိရေကော ဒေဝဒတ္တပက္ခိကော ဘိက္ခု သဟာယော အဟောသိ။ သော တံ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကတဘတ္တကိစ္စံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "ကုဟိံ ဂတောသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ အသုကဋ္ဌာနံ နာမ ပိဏ္ဍာယ စရိတုန္တိ။ လဒ္ဓေါ တေ ပိဏ္ဍပါတောတိ။ အာမ လဒ္ဓေါတိ။ ဣဓ အမှာကံ မဟာလာဘသက္ကာရော၊ ကတိပါဟံ ဣဓေဝ ဟောဟီတိ။ သော တဿ ဝစနေန ကတိပါဟံ တတ္ထ ဝသိတွာ သကဋ္ဌာနမေဝ အဂမာသိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ "အယံ ဘန္တေ ဒေဝဒတ္တဿ ဥပ္ပန္နလာဘသက္ကာရံ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ ဒေဝဒတ္တဿ ပက္ခိကော ဧသော"တိ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ "သစ္စံ ကိရ တွံ ဧဝမကာသီ"တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဘန္တေ, အဟံ တတ္ထ ဧကံ ဒဟရံ နိဿာယ ကတိပါဟံ ဝသိံ၊ န စ ပန ဒေဝဒတ္တဿ လဒ္ဓိံ ရောစေမီတိ။ အထ နံ ဘဂဝါ "ကိဉ္စာပိ တွံ လဒ္ဓိံ န ရောစေသိ၊ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌကာနံယေဝ ပန လဒ္ဓိံ ရောစေန္တော ဝိယ ဝိစရသိ။ န တွံ ဣဒါနေဝ ဧဝံ ကရောသိ၊ ပုဗ္ဗေပိ ဧဝရူပေါယေဝါ"တိ ဝတွာ "ဣဒါနိ တာဝ ဘန္တေ အမှေဟိ သာမံ ဒိဋ္ဌော၊ ပုဗ္ဗေ ပနေသ ကေသံ လဒ္ဓိံ ရောစေန္တော ဝိယ ဝိစရိ၊ အာစိက္ခထ နော"တိ ဘိက္ခူဟိ ယာစိတော အတီတံ အာဟရိတွာ—

"ပုရာဏစောရာန ဝစော နိသမ္မ၊
မဟိဠာမုခေါ ပေါထယမန္ဝစာရီ။
သုသညတာနံ ဟိ ဝစော နိသမ္မ၊
ဂဇုတ္တမော သဗ္ဗဂုဏေသု အဋ္ဌာ"တိ[၁]—

ဣမံ **မဟိဠာမုခဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ "ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ သကလာဘေနေဝ သန္တုဋ္ဌေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ ပရလာဘံ ပတ္ထေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ပရလာဘံ ပတ္ထေန္တဿ ဟိ ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလေသု ဧကဓမ္မောပိ နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ သကလာဘသန္တုဋ္ဌဿေဝ ပန ဈာနာဒီနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ"တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၆၅။ "သလာဘံ နာတိမညေယျ၊ နာ'ညေသံ ပိဟယံ စရေ။
အညေသံ ပိဟယံ ဘိက္ခု၊ သမာဓိံ နာဓိဂစ္ဆတိ။

၁-ခု ၅-၇-ပိဋ္ဌေ။

366. Appalābhopi ce bhikkhu, salābhaṁ nātimaññati.
Taṁ ve devā pasaṁsanti, suddhājīviṁ atanditan"ti.

Tattha **salābhan**ti attano uppajjanakalābhaṁ. Sapadānacāraṁ hi parivajjetvā anesanāya jīvikaṁ kappento salābhaṁ atimaññati hīḷeti jigucchati nāma. Tasmā evaṁ akaraṇena salābhaṁ nātimaññeyya. **Aññesaṁ vihayan**ti aññesaṁ lābhaṁ patthento na careyyāti attho. **Samādhiṁ nādhigacchatī**ti aññesañhi lābhaṁ pihayanto tesaṁ cīvarādikaraṇe ussukkaṁ āpanno bhikkhu appanāsamādhiṁ vā upacārasamādhiṁ vā nādhigacchati. **Salābhaṁ nātimaññatī**ti appalābhopi samāno uccanīcakule paṭipāṭiyā sapadānaṁ caranto bhikkhu salābhaṁ nātimaññati nāma. **Taṁ ve**ti taṁ evarūpaṁ bhikkhuṁ sārajīvitatāya suddhājīviṁ jaṅghabalaṁ nissāya jīvitakappanena akusītatāya atanditaṁ devā pasaṁsanti thomentīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Vipakkhasevakabhikkhuvatthu pañcamaṁ.

---

6. Pañcaggadāyakabrāhmaṇavatthu

Sabbasoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Pañcaggadāyakaṁ nāma brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

So kira sasse khette ṭhitakāleyeva[1] khettaggaṁ nāma deti, khalakāle khalaggaṁ nāma deti, khalabhaṇḍakāle khalabhaṇḍaggaṁ nāma deti, ukkhalikakāle kumbhaggaṁ nāma deti, pātiyaṁ vaḍḍhitakāle pātaggaṁ nāma detīti imāni pañca aggadānāni deti, sampattassa adatvā nāma na bhuñjati. Tenassa **Pañcaggadāyako**tveva nāmaṁ ahosi. Satthā tassa ca brāhmaṇiyā cassa tiṇṇaṁ phalānaṁ upanissayaṁ disvā brāhmaṇassa bhojanavelāyaṁ gantvā dvāre aṭṭhāsi. Sopi dvārapamukhe antogehābhimukho nisīditvā bhuñjati, Satthāraṁ dvāre ṭhitaṁ na passati. Brāhmaṇī pana taṁ parivisamānā Satthāraṁ disvā cintesi "ayaṁ brāhmaṇo

1. Sassakhettassa sodhitakāleyeva (Syā), sassakhette sodhitakāleyeva (Ka)

၃၆၆။ အပ္ပလာဘောပိ စေ ဘိက္ခု၊ သလာဘံ နာတိမညတိ။
တံ ဝေ ဒေဝါ ပသံသန္တိ၊ သုဒ္ဓါဇီဝိံ အတန္ဒိတ”န္တိ။

တတ္ထ **သလာဘ**န္တိ အတ္တနော ဥပ္ပဇ္ဇနကလာဘံ။ သပဒါနစာရံ ဟိ ပရိဝဇ္ဇေတွာ အနေသနာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တော သလာဘံ အတိမညတိ ဟီဠေတိ ဇိဂုစ္ဆတိ နာမ။ တသ္မာ ဧဝံ အကရဏေန သလာဘံ နာတိမညေယျ။ **အညေသံ ပိဟယ**န္တိ အညေသံ လာဘံ ပတ္ထေန္တော န စရေယျာတိ အတ္ထော။ **သမာဓိံ နာဓိဂစ္ဆတီ**တိ အညေသဉှိ လာဘံ ပိဟယန္တော တေသံ စီဝရာဒိကရဏေ ဥဿုက္ကံ အာပန္နော ဘိက္ခု အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ ဥပစာရသမာဓိံ ဝါ နာဓိဂစ္ဆတိ။ **သလာဘံ နာတိမညတီ**တိ အပ္ပလာဘောပိ သမာနော ဥစ္စနီစကုလေ ပဋိပါဋိယာ သပဒါနံ စရန္တော ဘိက္ခု သလာဘံ နာတိမညတိ နာမ။ **တံ ဝေ**တိ တံ ဧဝရူပံ ဘိက္ခုံ သာရဇီဝိတတာယ သုဒ္ဓါဇီဝိံ ဇင်္ဃဗလံ နိဿာယ ဇီဝိတကပ္ပနေန အကုသီတတာယ အတန္ဒိတံ ဒေဝါ ပသံသန္တိ **ထောမေန္တီတိ** အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဝိပက္ခသေဝကဘိက္ခုဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-ပဉ္စဂ္ဂဒါယကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

သဗ္ဗသောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စဂ္ဂဒါယကံ နာမ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ သဿေ ခေတ္တေ ဌိတကာလေယေဝ[၁] ခေတ္တဂ္ဂံ နာမ ဒေတိ၊ ခလကာလေ ခလဂ္ဂံ နာမ ဒေတိ၊ ခလဘဏ္ဍကာလေ ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ နာမ ဒေတိ၊ ဥက္ခလိကကာလေ ကုမ္ဘဂ္ဂံ နာမ ဒေတိ၊ ပါတိယံ ဝဍ္ဎိတကာလေ ပါတဂ္ဂံ နာမ ဒေတီတိ ဣမာနိ ပဉ္စ အဂ္ဂဒါနာနိ ဒေတိ၊ သမ္ပတ္တဿ အဒတွာ နာမ န ဘုဉ္ဇတိ။ တေနဿ **ပဉ္စဂ္ဂဒါယကော**တွေဝ နာမံ အဟောသိ။ သတ္ထာ တဿ စ ဗြာဟ္မဏိယာ စဿ တိဏ္ဏံ ဖလာနံ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏဿ ဘောဇနဝေလာယံ ဂန္တွာ ဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ သောပိ ဒွါရပမုခေ အန္တောဂေဟာဘိမုခေါ နိသီဒိတွာ ဘုဉ္ဇတိ၊ သတ္ထာရံ ဒွါရေ ဌိတံ န ပဿတိ။ ဗြာဟ္မဏီ ပန တံ ပရိဝိသမာနာ သတ္ထာရံ ဒိသွာ စိန္တေသိ “အယံ ဗြာဟ္မဏော

၁-သဿခေတ္တဿ သောဓိတကာလေယေဝ (သျာ)၊ သဿခေတ္တေ သောဓိတကာလေယေဝ (က)

pañcasu ṭhānesu aggaṁ datvā bhuñjati, idāni ca samaṇo Gotamo āgantvā dvāre ṭhito. Sace brāhmaṇo etaṁ disvā attano bhattaṁ haritvā dassati, punapāhaṁ pacituṁ na sakkhissāmī"ti. Sā "evaṁ ayaṁ samaṇaṁ Gotamaṁ na passissatī"ti Satthu piṭṭhiṁ datvā tassa pacchato taṁ paṭicchādentī onamitvā puṇṇacandaṁ pāṇinā paṭicchādentī viya aṭṭhāsi. Tathā ṭhitā eva ca pana "gato nu kho no"ti Satthāraṁ aḍḍhakkhikena olokesi. Satthā tattheva aṭṭhāsi. Brāhmaṇassa pana savanabhayena "aticchathā"ti na vadeti, osakkitvā pana saṇikameva "aticchathā"ti āha. Satthā "na gamissāmī"ti sīsaṁ cālesi. Lokagarunā Buddhena "na gamissāmī"ti sīse cālite sā sandhāretuṁ asakkontī mahāhasitaṁ hasi. Tasmiṁ khaṇe Satthā gehābhimukhaṁ obhāsaṁ muñci. Brāhmaṇopi piṭṭhiṁdatvā nisinnoyeva brāhmaṇiyā hasitasaddaṁ sutvā chabbaṇṇānañca rasmīnaṁ obhāsaṁ oloketvā Satthāraṁ addasa. Buddhā hi nāma gāme vā araññe vā hetusampannānaṁ attānaṁ adassetvā na pakkamanti. Brāhmaṇopi Satthāraṁ disvā "bhoti nāsitomhi tayā, rājaputtaṁ āgantvā dvāre ṭhitaṁ mayhaṁ anācikkhantiyā bhāriyaṁ te kammaṁ katan"ti vatvā aḍḍhabhuttaṁ bhojanapātiṁ ādāya Satthu santikaṁ gantvā "bho Gotama ahaṁ pañcasu ṭhānesu aggaṁ datvāva bhuñjāmi, ito ca me majjhe bhinditvā ekova bhattakoṭṭhāso bhutto, eko koṭṭhāso avasiṭṭho, paṭiggaṇhissasi me idaṁ bhattan"ti. Satthā "na me tava ucchiṭṭhabhattena attho"ti avatvā "brāhmaṇa aggampi mayhameva anucchavikaṁ, majjhe bhinditvā aḍḍhabhuttabhattampi, carimakabhattapiṇḍopi mayhameva anucchaviko. Mayaṁ hi brāhmaṇa paradattūpajīvipetasadisā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

"Yadaggato majjhato sesato vā,
Piṇḍaṁ labhetha paradattūpajīvī.
Nālaṁ thutuṁ[1] nopi nipaccavādī,
Taṁ vāpi dhīrā muni vedayantī"ti[2].

Brāhmaṇo taṁ sutvāva pasannacitto hutvā "aho acchariyaṁ, dīpasāmiko nāma rājaputto 'na me tava ucchiṭṭhabhattena attho'ti avatvā evaṁ vakkhatī"ti dvāre ṭhitakova Satthāraṁ pañhaṁ pucchi "bho

1. Nālattha taṁ (Sī) 2. Khu 1. 310 piṭṭhe.

ပဉ္စသု ဌာနေသု အဂ္ဂံ ဒတွာ ဘုဉ္ဇတိ၊ ဣဒါနိ စ သမဏော ဂေါတမော အာဂန္တွာ ဒွါရေ ဌိတော။ သစေ ဗြာဟ္မဏော ဧတံ ဒိသွာ အတ္တနော ဘတ္တံ ဟရိတွာ ဒဿတိ၊ ပုနပါဟံ ပစိတုံ န သက္ခိဿာမီ”တိ။ သာ “ဧဝံ အယံ သမဏံ ဂေါတမံ န ပဿိဿတီ”တိ သတ္ထု ပိဋ္ဌိံ ဒတွာ တဿ ပစ္ဆတော တံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တီ ဩနမိတွာ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ပါဏိနာ ပဋိစ္ဆာဒေန္တီ ဝိယ အဋ္ဌာသိ။ တထာ ဌိတာ ဧဝ စ ပန “ဂတော နု ခေါ နော”တိ သတ္ထာရံ အဍ္ဎက္ခိကေန ဩလောကေသိ။ သတ္ထာ တတ္ထေဝ အဋ္ဌာသိ။ ဗြာဟ္မဏဿ ပန သဝနဘယေန “အတိစ္ဆထာ”တိ န ဝဒေတိ၊ ဩသက္ကိတွာ ပန သဏိကမေဝ “အတိစ္ဆထာ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ “န ဂမိဿာမီ”တိ သီသံ စာလေသိ။ လောကဂရုနာ ဗုဒ္ဓေန “န ဂမိဿာမီ”တိ သီသေ စာလိတေ သာ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တီ မဟာဟသိတံ ဟသိ။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ ဂေဟာဘိမုခံ ဩဘာသံ မုဉ္စိ။ ဗြာဟ္မဏောပိ ပိဋ္ဌိံဒတွာ နိသိန္နောယေဝ ဗြာဟ္မဏိယာ ဟသိတသဒ္ဒံ သုတွာ ဆဗ္ဗဏ္ဏာနဉ္စ ရသ္မီနံ ဩဘာသံ ဩလောကေတွာ သတ္ထာရံ အဒ္ဒသ။ ဗုဒ္ဓါ ဟိ နာမ ဂါမေ ဝါ အရညေ ဝါ ဟေတုသမ္ပန္နာနံ အတ္တာနံ အဒဿေတွာ န ပက္ကမန္တိ။ ဗြာဟ္မဏောပိ သတ္ထာရံ ဒိသွာ “ဘောတိ နာသိတောမှိ တယာ၊ ရာဇပုတ္တံ အာဂန္တွာ ဒွါရေ ဌိတံ မယှံ အနာစိက္ခန္တိယာ ဘာရိယံ တေ ကမ္မံ ကတ”န္တိ ဝတွာ အဍ္ဎဘုတ္တံ ဘောဇနပါတိံ အာဒါယ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဘော ဂေါတမ အဟံ ပဉ္စသု ဌာနေသု အဂ္ဂံ ဒတွာဝ ဘုဉ္ဇာမိ၊ ဣတော စ မေ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ ဧကောဝ ဘတ္တကောဋ္ဌာသော ဘုတ္တော၊ ဧကော ကောဋ္ဌာသော အဝသိဋ္ဌော၊ ပဋိဂ္ဂဏှိဿသိ မေ ဣဒံ ဘတ္တ”န္တိ။ သတ္ထာ “န မေ တဝ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တေန အတ္ထော”တိ အဝတွာ “ဗြာဟ္မဏ အဂ္ဂမ္ပိ မယှမေဝ အနုစ္ဆဝိကံ၊ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ အဍ္ဎဘုတ္တဘတ္တမ္ပိ, စရိမကဘတ္တပိဏ္ဍောပိ မယှမေဝ အနုစ္ဆဝိကော။ မယံ ဟိ ဗြာဟ္မဏ ပရဒတ္တူပဇီဝိပေတသဒိသာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ယဒဂ္ဂတော မဇ္ဈတော သေသတော ဝါ၊
ပိဏ္ဍံ လဘေထ ပရဒတ္တူပဇီဝီ။
နာလံ ထုတုံ[၁] နောပိ နိပစ္စဝါဒီ၊
တံ ဝါပိ ဓီရာ မုနိ ဝေဒယန္တီ”တိ[၂]။

ဗြာဟ္မဏော တံ သုတွာဝ ပသန္နစိတ္တော ဟုတွာ “အဟော အစ္ဆရိယံ၊ ဒီပသာမိကော နာမ ရာဇပုတ္တော ‘န မေ တဝ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တေန အတ္ထော’တိ အဝတွာ ဧဝံ ဝက္ခတီ”တိ ဒွါရေ ဌိတကောဝ သတ္ထာရံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ “ဘော

၁-နာလတ္ထ တံ (သီ) ၂-ခု ၁-၃၁၀-ပိဋ္ဌေ။

Gotama tumhe attano sāvake bhikkhūti vadatha, kittāvatā bhikkhu nāma hotī"ti. Satthā "kathaṁrūpā nu kho imassa dhammadesanā sappāyā"ti upadhārento "ime dvepi janā Kassapabuddhakāle 'nāmarūpan'ti vadantānaṁ kathaṁ suṇiṁsu, nāmarūpaṁ avissajjitvāva nesaṁ dhammaṁ desetuṁ vaṭṭatī"ti "brāhmaṇa nāme ca rūpe ca[1] arajjanto asajjanto asocanto bhikkhu nāma hotī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

367. "Sabbaso nāmarūpasmiṁ, yassa natthi mamāyitaṁ.
Asatā ca na socati, save 'bhikkhū'ti vuccatī"ti.

Tattha **sabbaso**ti sabbasmimpi vedanādīnaṁ catunnaṁ, rūpakkhandhassa cāti pañcannaṁ khandhānaṁ vasena pavatte nāmarūpe. **Mamāyitan**ti yassa ahanti vā mamanti vā gāho natthi. **Asatā ca na socatī**ti tasmiṁ ca nāmarūpe khayavayaṁ patte "mama rūpaṁ khīṇaṁ, -pa- mama viññāṇaṁ khīṇan"ti na socati na vihaññati, "khayavayadhammaṁ me[2] khīṇan"ti passati. **Sa ve**ti so evarūpo vijjamānepi[3] nāmarūpe mamāyitarahitopi asatāpi tena asocanto bhikkhūti vuccatīti attho.

Desanāvasāne ubhopi jayampatikā anāgāmiphale patiṭṭhahiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Pañcaggadāyakabrāhmaṇavatthu chaṭṭhaṁ.

---

7. Sambahulabhikkhuvatthu

Mettāvihārīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahule bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye āyasmante Mahākaccāne Avantijanapade Kururagharaṁ[4] nissāya Pavattapabbate viharante Soṇo nāma koṭikaṇṇo upāsako therassa dhammakathāya pasīditvā therassa santike

1. Nāmarūpe (Syā)
2. Khayavayadhammameva (Syā)
3. Bhijjamānepi (Ka)
4. Kulagharanagaraṁ (Ka)

ဂေါတမ တုမှေ အတ္တနော သာဝကေ ဘိက္ခူတိ ဝဒထ၊ ကိတ္တာဝတာ ဘိက္ခု နာမ ဟောတီ''တိ။ သတ္ထာ ''ကထံရူပါ နု ခေါ ဣမဿ ဓမ္မဒေသနာ သပ္ပါယာ''တိ ဥပဓာရေန္တော ''ဣမေ ဒွေပိ ဇနာ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ 'နာမရူပ'န္တိ ဝဒန္တာနံ ကထံ သုဏိံသု၊ နာမရူပံ အဝိဿဇ္ဇိတွာဝ နေသံ ဓမ္မံ ဒေသေတုံ ဝဋ္ဋတီ''တိ ''ဗြာဟ္မဏ နာမေ စ ရူပေ စ[၁] အရဇ္ဇန္တော အသဇ္ဇန္တော အသောစန္တော ဘိက္ခု နာမ ဟောတီ''တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၆၇။ ''သဗ္ဗသော နာမရူပသ္မိံ၊ ယဿ နတ္ထိ မမာယိတံ။
အသတာ စ န သောစတိ၊ သ ဝေ 'ဘိက္ခူ'တိ ဝုစ္စတီ''တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗသော**တိ သဗ္ဗသ္မိမ္ပိ ဝေဒနာဒီနံ စတုန္နံ, ရူပက္ခန္ဓဿ စာတိ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ဝသေန ပဝတ္တေ နာမရူပေ။ **မမာယိတ**န္တိ ယဿ အဟန္တိ ဝါ မမန္တိ ဝါ ဂါဟော နတ္ထိ။ **အသတာ စ န သောစတီ**တိ တသ္မိံ စ နာမရူပေ ခယဝယံ ပတ္တေ ''မမ ရူပံ ခီဏံ,။ပ။ မမ ဝိညာဏံ ခီဏ''န္တိ န သောစတိ န ဝိဟညတိ၊ ''ခယဝယဓမ္မံ မေ[၂] ခီဏ''န္တိ ပဿတိ။ **သ ဝေ**တိ သော ဧဝရူပေါ ဝိဇ္ဇမာနေပိ[၃] နာမရူပေ မမာယိတရဟိတောပိ အသတာပိ တေန အသောစန္တော ဘိက္ခူတိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဥဘောပိ ဇယမ္ပတိကာ အနာဂါမိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ပဉ္စဂ္ဂဒါယကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

၇-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု

မေတ္တာဝိဟာရီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ အာယသ္မန္တေ မဟာကစ္စာနေ အဝန္တိဇနပဒေ ကုရရဃရံ[၄] နိဿာယ ပဝတ္တပဗ္ဗတေ ဝိဟရန္တေ သောဏော နာမ ကောဋိကဏ္ဏော ဥပါသကော ထေရဿ ဓမ္မကထာယ ပသီဒိတွာ ထေရဿ သန္တိကေ

၁-နာမရူပေ (သျာ)
၂-ခယဝယဓမ္မမေဝ (သျာ)
၃-ဘိဇ္ဇမာနေပိ (က)
၄-ကုလဃရနဂရံ (က)

pabbajitukāmo therena “dukkaraṁ kho Soṇa yāvajīvaṁ ekabhattaṁ ekaseyyaṁ brahmacariyan”ti vatvā dve vāre paṭikkhittopi pabbajjāya ativiya ussāhajāto tatiyavāre theraṁ yācitvā pabbajitvā appabhikkhukattā dakkhiṇāpathe tiṇṇaṁ vassānaṁ accayena laddhūpasampado Satthāraṁ sammukhā daṭṭhukāmo hutvā upajjhāyaṁ āpucchitvā tena dinnaṁ sāsanaṁ gahetvā anupubbena Jetavanaṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā katapaṭisanthāro Satthārā ekagandhakuṭiyaṁyeva anuññātasenāsano bahudeva rattiṁ ajjhokāse vītināmetvā rattibhāge Gandhakuṭiṁ pavisitvā attano pattasenāsane taṁ rattibhāgaṁ vītināmetvā paccūsasamaye Satthārā ajjhiṭṭho soḷasa aṭṭhakavaggikāni[1] sabbāneva sarabhaññena abhaṇi. Athassa Bhagavā sarabhaññapariyosāne abbhānumodento “sādhu sādhu bhikkhū”ti sādhukāraṁ adāsi. Satthārā dinnasādhukāraṁ sutvā bhūmaṭṭhakadevā nāgā supaṇṇāti evaṁ yāva brahmalokā ekasādhukārameva ahosi.

Tasmiṁ khaṇe Jetavanato vīsayojanasatamatthake Kururagharanagare therassa mātu mahā-upāsikāya gehe adhivatthā devatāpi mahantena saddena sādhukāramadāsi. Atha naṁ upāsikā āha “ko esa sādhukāraṁ detī”ti. Ahaṁ bhaginīti. Kosi tvanti. Tava gehe adhivatthā devatāti. Tvaṁ ito pubbe mayhaṁ sādhukāraṁ adatvā ajja kasmā desīti. Nāhaṁ tuyhaṁ sādhukāraṁ dammīti. Atha kassa te sādhukāro dinnoti. Tava puttassa koṭikaṇṇassa Soṇattherassāti. Kiṁ me puttena katanti. Putto te ajja Satthārā saddhiṁ ekagandhakuṭiyaṁ vasitvā dhammaṁ desesi, Satthā tava puttassa dhammaṁ sutvā pasanno sādhukāramadāsi. Tenassa mayāpi sādhukāro dinno. Sammāsambuddhassa hi sādhukāraṁ sampaṭicchitvā bhūmaṭṭhakadeve ādiṁ katvā yāva brahmalokā ekasādhukārameva jātanti. Kiṁ pana sāmi mama puttena Satthu dhammo kathito, Satthārā mama puttassa kathitoti. Tava puttena Satthu kathitoti. Evaṁ devatāya kathentiyāva upāsikāya pañcavaṇṇā pīti uppajjitvā sakalasarīraṁ phari.

Athassā etadahosi “sace me putto Satthārā saddhiṁ ekagandhakuṭiyaṁ vasitvā Satthu dhammaṁ kathetuṁ sakkhi, mayhampi kathetuṁ

1. Khu 1. 399 piṭṭhe.

ပဗ္ဗဇိတုကာမော ထေရေန “ဒုက္ကရံ ခေါ သောဏ ယာဝဇီဝံ ဧကဘတ္တံ ဧကသေယျံ ဗြဟ္မစရိယ”န္တိ ဝတွာ ဒွေ ဝါရေ ပဋိက္ခိတ္တောပိ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အတိဝိယ ဥဿာဟဇာတော တတိယဝါရေ ထေရံ ယာစိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အပ္ပဘိက္ခုကတ္တာ ဒက္ခိဏာပထေ တိဏ္ဏံ ဝဿာနံ အစ္စယေန လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ သတ္ထာရံ သမ္မုခါ ဒဋ္ဌုကာမော ဟုတွာ ဥပဇ္ဈာယံ အာပုစ္ဆိတွာ တေန ဒိန္နံ သာသနံ ဂဟေတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဇေတဝနံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ ကတပဋိသန္ထာရော သတ္ထာရာ ဧကဂန္ဓကုဋိယံယေဝ အနုညာတသေနာသနော ဗဟုဒေဝ ရတ္တိံ အဇ္ဈောကာသေ ဝီတိနာမေတွာ ရတ္တိဘာဂေ ဂန္ဓကုဋိံ ပဝိသိတွာ အတ္တနော ပတ္တသေနာသနေ တံ ရတ္တိဘာဂံ ဝီတိနာမေတွာ ပစ္စူသသမယေ သတ္ထာရာ အဇ္ဈိဋ္ဌော သောဠသ အဋ္ဌကဝဂ္ဂိကာနိ[1] သဗ္ဗာနေဝ သရဘညေန အဘဏိ။ အထဿ ဘဂဝါ သရဘညပရိယောသာနေ အဗ္ဘာနုမောဒေန္တော “သာဓု သာဓု ဘိက္ခူ”တိ သာဓုကာရံ အဒါသိ။ သတ္ထာရာ ဒိန္နသာဓုကာရံ သုတွာ ဘူမဋ္ဌကဒေဝါ နာဂါ သုပဏ္ဏာတိ ဧဝံ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဧကသာဓုကာရမေဝ အဟောသိ။

တသ္မိံ ခဏေ ဇေတဝနတော ဝီသယောဇနသတမတ္ထကေ ကုရရဃရနဂရေ ထေရဿ မာတု မဟာဥပါသိကာယ ဂေဟေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာပိ မဟန္တေန သဒ္ဒေန သာဓုကာရမဒါသိ။ အထ နံ ဥပါသိကာ အာဟ “ကော ဧသ သာဓုကာရံ ဒေတီ”တိ။ အဟံ ဘဂိနီတိ။ ကောသိ တွန္တိ။ တဝ ဂေဟေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာတိ။ တွံ ဣတော ပုဗ္ဗေ မယှံ သာဓုကာရံ အဒတွာ အဇ္ဇ ကသ္မာ ဒေသီတိ။ နာဟံ တုယှံ သာဓုကာရံ ဒမ္မီတိ။ အထ ကဿ တေ သာဓုကာရော ဒိန္နောတိ။ တဝ ပုတ္တဿ ကောဋိကဏ္ဏဿ သောဏတ္ထေရဿာတိ။ ကိံ မေ ပုတ္တေန ကတန္တိ။ ပုတ္တော တေ အဇ္ဇ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတွာ ဓမ္မံ ဒေသေသိ၊ သတ္ထာ တဝ ပုတ္တဿ ဓမ္မံ သုတွာ ပသန္နော သာဓုကာရမဒါသိ။ တေနဿ မယာပိ သာဓုကာရော ဒိန္နော။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဟိ သာဓုကာရံ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ ဘူမဋ္ဌကဒေဝေ အာဒိံ ကတွာ ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ ဧကသာဓုကာရမေဝ ဇာတန္တိ။ ကိံ ပန သာမိ မမ ပုတ္တေန သတ္ထု ဓမ္မော ကထိတော၊ သတ္ထာရာ မမ ပုတ္တဿ ကထိတောတိ။ တဝ ပုတ္တေန သတ္ထု ကထိတောတိ။ ဧဝံ ဒေဝတာယ ကထေန္တိယာဝ ဥပါသိကာယ ပဉ္စဝဏ္ဏာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ သကလသရီရံ ဖရိ။

အထဿာ ဧတဒဟောသိ “သစေ မေ ပုတ္တော သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတွာ သတ္ထု ဓမ္မံ ကထေတုံ သက္ခိ၊ မယှမ္ပိ ကထေတုံ

၁-ခု ၁-၃၉၉-ပိဋ္ဌေ။

sakkhissatiyeva. Puttassa āgatakāle dhammassavanaṁ kāretvā dhammakathaṁ suṇissāmī"ti. Soṇattheropi kho Satthārā sādhukāre dinne "ayaṁ me upajjhāyena dinnasāsanaṁ ārocetuṁ kālo"ti Bhagavantaṁ paccantimesu janapadesu vinayadharapañcamena gaṇena upasampadaṁ ādiṁ katvā[1] pañca vare yācitvā katipāhaṁ Satthu santikeyeva vasitvā "upajjhāyaṁ passisāmī"ti Satthāraṁ āpucchitvā Jetavanā nikkhamitvā anupubbena upajjhāyassa santikaṁ agamāsi.

Thero punadivase taṁ ādāya piṇḍāya caranto mātu upāsikāya gehadvāraṁ agamāsi. Sāpi puttaṁ disvā tuṭṭhamānasā vanditvā sakkaccaṁ parivisitvā pucchi "saccaṁ kira tvaṁ tāta Satthārā saddhiṁ ekagandhakuṭiyaṁ vasitvā Satthu dhammakathaṁ kathesī"ti. Upāsike tuyhaṁ kena idaṁ kathitanti. Tāta imasmiṁ gehe adhivatthā devatā mahantena saddena sādhukāraṁ datvā mayā "ko eso"ti vutte "ahan"ti vatvā evañca evañca kathesi. Taṁ sutvā mayhaṁ etadahosi "sace me putto Satthu dhammakathaṁ kathesi, mayhampikathetuṁ sakkhissatī"ti. Atha naṁ āha "tāta yato tayā Satthu sammukhā dhammo kathito, mayhampi kathetuṁ sakkhissasi eva. Asukadivase nāma dhammassavanaṁ kāretvā tava dhammaṁ suṇissāmi tātā"ti. So adhivāsesi. Upāsikā bhikkhusaṁghassadānaṁ datvā pūjaṁ katvā "puttassa me dhammakathaṁ suṇissāmī"ti ekameva dāsiṁ geharakkhikaṁ ṭhapetvā sabbaṁ parijanaṁ ādāya antonagare dhammassavanatthāya kārite maṇḍape alaṅkatadhammāsanaṁ abhiruyha dhammaṁ desentassa puttassa dhammakathaṁ sotuṁ agamāsi.

Tasmiṁ pana kāle navasatā corā tassā upāsikāya gehe otāraṁ[2] olokentā vicaranti. Tassā pana gehaṁ sattahi pākārehi parikkhittaṁ sattadvārakoṭṭhakayuttaṁ, tattha tesu tesu ṭhānesu caṇḍasunakhe bandhitvā ṭhapayiṁsu. Antogehe chadanassa udakapātaṭṭhāne pana parikhaṁ khaṇitvā tipunā pūrayiṁsu. Taṁ divā ātapena vilīnaṁ pakkuthitaṁ viya tiṭṭhati, rattiṁ kaṭhinaṁ[3] kakkhaḷaṁ hutvā tiṭṭhati. Tassānantarā mahantāni ayasaṅghāṭakāni nirantaraṁ bhūmiyaṁ odahiṁsu. Iti imañcārakkhaṁ upāsikāya ca antogehe ṭhitabhāvaṁ paṭicca te corā okāsaṁ alabhantā taṁ divasaṁ gatabhāvaṁ ñatvā umaṅgaṁ bhinditvā

1. Vi 3. 287 piṭṭhe. 2. Okāsaṁ (Syā, Ka) 3. Tikhiṇaṁ (Sī), thīnaṁ (Syā)

သက္ခိဿတိယေဝ။ ပုတ္တဿ အာဂတကာလေ ဓမ္မဿဝနံ ကာရေတွာ ဓမ္မကထံ သုဏိဿာမီ''တိ။ သောဏတ္ထေရောပိ ခေါ သတ္ထာရာ သာဓုကာရေ ဒိန္နေ "အယံ မေ ဥပဇ္ဈာယေန ဒိန္နသာသနံ အာရောစေတုံ ကာလော"တိ ဘဂဝန္တံ ပစ္စန္တိမေသု ဇနပဒေသု ဝိနယဓရပဉ္စမေန ဂဏေန ဥပသမ္ပဒံ အာဒိံ ကတွာ[၁] ပဉ္စ ဝရေ ယာစိတွာ ကတိပါဟံ သတ္ထု သန္တိကေယေဝ ဝသိတွာ "ဥပဇ္ဈာယံ ပဿိဿာမီ"တိ သတ္ထာရံ အာပုစ္ဆိတွာ ဇေတဝနာ နိက္ခမိတွာ အနုပုဗ္ဗေန ဥပဇ္ဈာယဿ သန္တိကံ အဂမာသိ။

ထေရော ပုနဒိဝသေ တံ အာဒါယ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော မာတု ဥပါသိကာယ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ။ သာပိ ပုတ္တံ ဒိသွာ တုဋ္ဌမာနသာ ဝန္ဒိတွာ သက္ကစ္စံ ပရိဝိသိတွာ ပုစ္ဆိ "သစ္စံ ကိရ တွံ တာတ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ဧကဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတွာ သတ္ထု ဓမ္မကထံ ကထေသီ"တိ။ ဥပါသိကေ တုယှံ ကေန ဣဒံ ကထိတန္တိ။ တာတ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ မဟန္တေန သဒ္ဒေန သာဓုကာရံ ဒတွာ မယာ "ကော ဧသော"တိ ဝုတ္တေ "အဟ"န္တိ ဝတွာ ဧဝဉ္စ ဧဝဉ္စ ကထေသိ။ တံ သုတွာ မယှံ ဧတဒဟောသိ "သစေ မေ ပုတ္တော သတ္ထု ဓမ္မကထံ ကထေသိ၊ မယှမ္ပိ ကထေတုံ သက္ခိဿတီ"တိ။ အထ နံ အာဟ "တာတ ယတော တယာ သတ္ထု သမ္မုခါ ဓမ္မော ကထိတော၊ မယှမ္ပိ ကထေတုံ သက္ခိဿသိ ဧဝ။ အသုကဒိဝသေ နာမ ဓမ္မဿဝနံ ကာရေတွာ တဝ ဓမ္မံ သုဏိဿာမိ တာတာ"တိ။ သော အဓိဝါသေသိ။ ဥပါသိကာ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ ပူဇံ ကတွာ "ပုတ္တဿ မေ ဓမ္မကထံ သုဏိဿာမီ"တိ ဧကမေဝ ဒါသိံ ဂေဟရက္ခိကံ ဌပေတွာ သဗ္ဗံ ပရိဇနံ အာဒါယ အန္တောနဂရေ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ကာရိတေ မဏ္ဍပေ အလင်္ကတဓမ္မာသနံ အဘိရုယှ ဓမ္မံ ဒေသေန္တဿ ပုတ္တဿ ဓမ္မကထံ သောတုံ အဂမာသိ။

တသ္မိံ ပန ကာလေ နဝသတာ စောရာ တဿာ ဥပါသိကာယ ဂေဟေ ဩတာရံ[၂] ဩလောကေန္တာ ဝိစရန္တိ။ တဿာ ပန ဂေဟံ သတ္တဟိ ပါကာရေဟိ ပရိက္ခိတ္တံ သတ္တဒွါရကောဋ္ဌကယုတ္တံ၊ တတ္ထ တေသု တေသု ဌာနေသု စဏ္ဍသုနခေ ဗန္ဓိတွာ ဌပယိံသု။ အန္တောဂေဟေ ဆဒနဿ ဥဒကပါတဋ္ဌာနေ ပန ပရိခံ ခဏိတွာ တိပုနာ ပူရယိံသု။ တံ ဒိဝါ အာတပေန ဝိလီနံ ပက္ကုထိတံ ဝိယ တိဋ္ဌတိ၊ ရတ္တိံ ကဌိနံ[၃] ကက္ခဠံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ တဿာနန္တရာ မဟန္တာနိ အယသင်္ဃာဋကာနိ နိရန္တရံ ဘူမိယံ ဩဒဟိံသု။ ဣတိ ဣမဉ္စာရက္ခံ ဥပါသိကာယ စ အန္တောဂေဟေ ဌိတဘာဝံ ပဋိစ္စ တေ စောရာ ဩကာသံ အလဘန္တာ တံ ဒိဝသံ တဿာ ဂတဘာဝံ ဉတွာ ဥမင်္ဂံ ဘိန္ဒိတွာ

၁-ဝိ ၃-၂၈၇-ပိဋ္ဌေ။ ၂-ဩကာသံ (သျာ၊ က) ၃-တိခိဏံ (သီ)၊ ထိနံ (သျာ)

tipuparikhāya ca ayasaṅghāṭakānañca heṭṭhābhāgeneva gehaṁ pavisitvā corajeṭṭhakaṁ tassā santikaṁ pahiṇiṁsu “sace sā amhākaṁ idha paviṭṭhabhāvaṁ sutvā nivattitvā gehābhimukhī āgacchati, asinā naṁ paharitvā mārethā”ti. So gantvā tassā santike aṭṭhāsi.

Corāpi antogehe dīpaṁ jāletvā kahāpaṇagabbhadvāraṁ vivariṁsu. Sā dāsī core disvā upāsikāya santikaṁ gantvā “ayye bahū corā gehaṁ pavisitvā kahāpaṇagabbhadvāraṁ vivariṁsū”ti ārocesi. “Corā attanā diṭṭhakahāpaṇe harantu, ahaṁ mama puttassa dhammakathaṁ suṇāmi, mā me dhammassa antarāyaṁ kari, gehaṁ gacchā”ti taṁ pahiṇi. Corāpi kahāpaṇagabbhaṁ tucchaṁ katvā rajatagabbhaṁ vivariṁsu. Sā punapi gantvā tamatthaṁ ārocesi. Upāsikāpi “corā attanā icchitaṁ harantu, mā me antarāyaṁ karī”ti puna taṁ pahiṇi. Corā rajatagabbhampi tucchaṁ katvā suvaṇṇagabbhaṁ vivariṁsu. Sā punapi gantvā upāsikāya tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ upāsikā āmantetvā “bhoti je tvaṁ anekavāraṁ mama santikaṁ āgatā, ‘corā yathārucitaṁ harantu, ahaṁ mama puttassa dhammakathaṁ suṇāmi, mā me antarāyaṁ karī’ti mayā vuttāpi mama kathaṁ anādiyitvā punappunaṁ āgacchasiyeva. Sace idāni tvaṁ āgacchissasi, jānissāmi te kattabbaṁ, gehameva gacchā”ti pahiṇi.

Corajeṭṭhako tassā kathaṁ sutvā “evarūpāya itthiyā santakaṁ harantānaṁ asani patitvā matthakaṁ bhindeyyā”ti corānaṁ santikaṁ gantvā “sīghaṁ upāsikāya santakaṁ paṭipākatikaṁ karothā”ti āha. Te kahāpaṇehi kahāpaṇagabbhaṁ, rajatasuvaṇṇehi rajatasuvaṇṇagabbhe puna pūrayiṁsu. Dhammatā kiresā, yaṁ dhammo dhammacārinaṁ rakkhati. Tenevāha—

“Dhammo have rakkhati dhammacāriṁ,
Dhammo suciṇṇo sukhamāvahati.
Esānisaṁso dhamme suciṇṇe,
Na duggatiṁ gacchati dhammacārī”ti[1].

Corāpi gantvā dhammassavanaṭṭhāne aṭṭhaṁsu. Theropi dhammaṁ kathetvā vibhātāya rattiyā āsanā otari. Tasmiṁ khaṇe corajeṭṭhako

1. Khu 2. 272; Khu 5. 215 piṭṭhesu.

တိပုပရိခါယ စ အယသင်္ဃာဋကာနဉ္စ ဟေဋ္ဌာဘာဂေနေဝ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ စောရဇေဋ္ဌကံ တဿာ သန္တိကံ ပဟိဏိံသု "သစေ သာ အမှာကံ ဣဓ ပဝိဋ္ဌဘာဝံ သုတွာ နိဝတ္တိတွာ ဂေဟာဘိမုခီ အာဂစ္ဆတိ၊ အသိနာ နံ ပဟရိတွာ မာရေထာ"တိ။ သော ဂန္တွာ တဿာ သန္တိကေ အဋ္ဌာသိ။

စောရာပိ အန္တောဂေဟေ ဒီပံ ဇာလေတွာ ကဟာပဏဂဗ္ဘဒွါရံ ဝိဝရိံသု။ သာ ဒါသီ စောရေ ဒိသွာ ဥပါသိကာယ သန္တိကံ ဂန္တွာ "အယျေ ဗဟူ စောရာ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ ကဟာပဏဂဗ္ဘဒွါရံ ဝိဝရိံသူ"တိ အာရောစေသိ။ "စောရာ အတ္တနာ ဒိဋ္ဌကဟာပဏေ ဟရန္တု၊ အဟံ မမ ပုတ္တဿ ဓမ္မကထံ သုဏာမိ၊ မာ မေ ဓမ္မဿ အန္တရာယံ ကရိ၊ ဂေဟံ ဂစ္ဆာ"တိ တံ ပဟိဏိ။ စောရာပိ ကဟာပဏဂဗ္ဘံ တုစ္ဆံ ကတွာ ရဇတဂဗ္ဘံ ဝိဝရိံသု။ သာ ပုနပိ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ ဥပါသိကာပိ "စောရာ အတ္တနာ ဣစ္ဆိတံ ဟရန္တု၊ မာ မေ အန္တရာယံ ကရီ"တိ ပုန တံ ပဟိဏိ။ စောရာ ရဇတဂဗ္ဘမ္ပိ တုစ္ဆံ ကတွာ သုဝဏ္ဏဂဗ္ဘံ ဝိဝရိံသု။ သာ ပုနပိ ဂန္တွာ ဥပါသိကာယ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ဥပါသိကာ အာမန္တေတွာ "ဘောတိ ဇေ တွံ အနေကဝါရံ မမ သန္တိကံ အာဂတာ၊ 'စောရာ ယထာရုစိတံ ဟရန္တု၊ အဟံ မမ ပုတ္တဿ ဓမ္မကထံ သုဏာမိ၊ မာ မေ အန္တရာယံ ကရီ'တိ မယာ ဝုတ္တာပိ မမ ကထံ အနာဒိယိတွာ ပုနပ္ပုနံ အာဂစ္ဆသိယေဝ။ သစေ ဣဒါနိ တွံ အာဂစ္ဆိဿသိ၊ ဇာနိဿာမိ တေ ကတ္တဗ္ဗံ၊ ဂေဟမေဝ ဂစ္ဆာ"တိ ပဟိဏိ။

စောရဇေဋ္ဌကော တဿာ ကထံ သုတွာ "ဧဝရူပါယ ဣတ္ထိယာ သန္တကံ ဟရန္တာနံ အသနိ ပတိတွာ မတ္ထကံ ဘိန္ဒေယျာ"တိ စောရာနံ သန္တိကံ ဂန္တွာ "သီဃံ ဥပါသိကာယ သန္တကံ ပဋိပါကတိကံ ကရောထာ"တိ အာဟ။ တေ ကဟာပဏေဟိ ကဟာပဏဂဗ္ဘံ, ရဇတသုဝဏ္ဏေဟိ ရဇတသုဝဏ္ဏဂဗ္ဘေ ပုန ပူရယိံသု။ ဓမ္မတာ ကိရေသာ၊ ယံ ဓမ္မော ဓမ္မစာရိနံ ရက္ခတိ။ တေနေဝါဟ—

"ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ ဓမ္မစာရိံ၊
ဓမ္မော သုစိဏ္ဏော သုခမာဝဟတိ။
ဧသာနိသံသော ဓမ္မေ သုစိဏ္ဏေ၊
န ဒုဂ္ဂတိံ ဂစ္ဆတိ ဓမ္မစာရီ"တိ[၁]။

စောရာပိ ဂန္တွာ ဓမ္မဿဝနဋ္ဌာနေ အဋ္ဌံသု။ ထေရောပိ ဓမ္မံ ကထေတွာ ဝိဘာတာယ ရတ္တိယာ အာသနာ ဩတရိ။ တသ္မိံ ခဏေ စောရဇေဋ္ဌကော

၁-ခု ၂-၂၇၂၊ ခု ၅-၂၁၅-ပိဋ္ဌေသု။

upāsikāya pādamūle nipajjitvā “khamāhi me ayye”ti āha. Kiṁ idaṁ tātāti. Ahaṁ hi tumhesu āghātaṁ katvā tumhe māretukāmo aṭṭhāsinti. Tena hi te tāta khamāmīti. Sesacorāpi tatheva vatvā “tātā khamāmī”ti vutte āhaṁsu “ayye sace no khamatha, puttassa vo santike amhākaṁ pabbajjaṁ dāpethā”ti. Sā puttaṁ vanditvā āha “tāta ime corā mama guṇesu tumhākañca dhammakathāya pasannā pabbajjaṁ yācanti, pabbājetha ne”ti. Thero “sādhū”ti vatvā tehi nivatthavatthānaṁ dasāni chindāpetvā tambamattikāya rajāpetvā te pabbājetvā sīlesu patiṭṭhāpesi. Upasampannakāle ca nesaṁ ekekassa[1] visuṁ visuṁ kammaṭṭhānamadāsi. Te navasatā bhikkhū visuṁ visuṁ navasatakammaṭṭhānāni[2] gahetvā ekaṁ pabbataṁ abhiruyha tassa tassa rukkhassa chāyāya nisīditvā samaṇadhammaṁ kariṁsu.

Satthā vīsayojanasatamatthake Jetavanamahāvihāre nisinnova te bhikkhū oloketvā tesaṁ cariyavasena dhammadesanaṁ vavatthāpetvā obhāsaṁ pharitvā sammukhe nisīditvā kathento viya imā gāthā abhāsi—

368. “Mettāvihārī yo bhikkhu, pasanno Buddhasāsane.
Adhigacche padaṁ santaṁ, saṅkhārūpasamaṁ sukhaṁ.

369. Siñca bhikkhu imaṁ nāvaṁ, sittā te lahumessati.
Chetvā rāgañca dosañca, tato nibbānamehisi.

370. Pañca chinde pañca jahe, pañca cuttari bhāvaye.
Pañcasaṅgātigo bhikkhu, oghatiṇṇoti vuccati.

371. Jhāya bhikkhu mā pamādo,
Mā te kāmaguṇe ramessu[3] cittaṁ.
Mā lohaguḷaṁ gilī pamatto,
Mā ‘kandī dukkhamidan’ti dayhamāno.

1. Ekekassa satassa (Syā)
2. Nava kammaṭṭhānasatāni (Sī), nava kammaṭṭhānāni (Syā)
3. Bhamassu (Sī, Syā)

ဥပါသိကာယ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ “ခမာဟိ မေ အယျေ”တိ အာဟ။ ကိံ ဣဒံ တာတာတိ။ အဟံ ဟိ တုမှေသု အာဃာတံ ကတွာ တုမှေ မာရေတုကာမော အဋ္ဌာသိန္တိ။ တေန ဟိ တေ တာတ ခမာမီတိ။ သေသစောရာပိ တထေဝ ဝတွာ “တာတာ ခမာမီ”တိ ဝုတ္တေ အာဟံသု “အယျေ သစေ နော ခမထ၊ ပုတ္တဿ ဝေါ သန္တိကေ အမှာကံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဒါပေထာ”တိ။ သာ ပုတ္တံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “တာတ ဣမေ စောရာ မမ ဂုဏေသု တုမှာကဉ္စ ဓမ္မကထာယ ပသန္နာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစန္တိ၊ ပဗ္ဗာဇေထ နေ”တိ။ ထေရော “သာဓူ”တိ ဝတွာ တေဟိ နိဝတ္ထဝတ္ထာနံ ဒသာနိ ဆိန္ဒာပေတွာ တမ္ဗမတ္တိကာယ ရဇာပေတွာ တေ ပဗ္ဗာဇေတွာ သီလေသု ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဥပသမ္ပန္နကာလေ စ နေသံ ဧကေကဿ[1] ဝိသုံ ဝိသုံ ကမ္မဋ္ဌာနမဒါသိ။ တေ နဝသတာ ဘိက္ခူ ဝိသုံ ဝိသုံ နဝသတကမ္မဋ္ဌာနာနိ[2] ဂဟေတွာ ဧကံ ပဗ္ဗတံ အဘိရုယှ တဿ တဿ ရုက္ခဿ ဆာယာယ နိသီဒိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရိံသု။

သတ္ထာ ဝီသယောဇနသတမတ္ထကေ ဇေတဝနမဟာဝိဟာရေ နိသိန္နောဝ တေ ဘိက္ခူ ဩလောကေတွာ တေသံ စရိယဝသေန ဓမ္မဒေသနံ ဝဝတ္ထာပေတွာ ဩဘာသံ ဖရိတွာ သမ္မုခေ နိသီဒိတွာ ကထေန္တော ဝိယ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၆၈။ “မေတ္တာဝိဟာရီ ယော ဘိက္ခု၊ ပသန္နော ဗုဒ္ဓသာသနေ။
အဓိဂစ္ဆေ ပဒံ သန္တံ၊ သင်္ခါရူပသမံ သုခံ။

၃၆၉။ သိဉ္စ ဘိက္ခု ဣမံ နာဝံ၊ သိတ္တာ တေ လဟုမေဿတိ။
ဆေတွာ ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ၊ တတော နိဗ္ဗာနမေဟိသိ။

၃၇၀။ ပဉ္စ ဆိန္ဒေ ပဉ္စ ဇဟေ၊ ပဉ္စ စုတ္တရိ ဘာဝယေ။
ပဉ္စသင်္ဂါတိဂေါ ဘိက္ခု၊ ဩဃတိဏ္ဏောတိ ဝုစ္စတိ။

၃၇၁။ ဈာယ ဘိက္ခု မာ ပမာဒေါ၊
မာ တေ ကာမဂုဏေ ရမေဿု[3] စိတ္တံ။
မာ လောဟဂုဠံ ဂိလီ ပမတ္တော၊
မာ ‘ကန္ဒိ ဒုက္ခမိဒ’န္တိ ဍယှမာနော။

၁-ဧကေကဿ သတဿ (သျာ)
၂-နဝ ကမ္မဋ္ဌာနသတာနိ (သီ)၊ နဝ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ (သျာ)
၃-ဘမဿု (သီ၊ သျာ)

372. Natthi jhānaṁ apaññassa, paññā natthi ajhāyato[1].
Yamhi jhānañca paññā ca, sa ve nibbānasantike.

373. Suññāgāraṁ paviṭṭhassa, santacittassa bhikkhuno.
Amānusī ratī hoti, sammā dhammaṁ vipassato.

374. Yato yato sammasati, khandhānaṁ udayabbayaṁ.
Labhatī pītipāmojjaṁ, amataṁ taṁ vijānataṁ.

375. Tatrāyamādi bhavati, idha paññassa bhikkhuno.
Indriyagutti santuṭṭhi, pātimokkhe ca saṁvaro.

376. Mitte bhajassu kalyāṇe, suddhājīve atandite.
Paṭisanthāravutyassa, ācārakusalo siyā.
Tato pāmojjabahulo, dukkhassantaṁ karissatī"ti.

Tattha **mettāvihārī**ti mettākammaṭṭhāne kammaṁ karontopi mettāvasena tikacatukkajjhāne nibbattetvā ṭhitopi mettāvihārīyeva nāma. **Pasanno**ti yo pana Buddhasāsane pasanno hoti, pasādaṁ rocetiyevāti[2] attho. **Padaṁ santan**ti nibbānassetaṁ nāmaṁ. Evarūpo hi bhikkhu santaṁ koṭṭhāsaṁ sabbasaṅkhārānaṁ upasantatāya saṅkhārūpasamaṁ, paramasukhatāya sukhanti laddhanāmaṁ nibbānaṁ adhigacchati, vindatiyevāti attho.

Siñca bhikkhu imaṁ nāvanti bhikkhu imaṁ attabhāvasaṅkhātaṁ nāvaṁ micchāvitakkodakaṁ chaḍḍento siñca[3]. **Sittā te lahumessatī**ti yathā hi mahāsamudde udakasseva bharitā nāvā chiddāni pidahitvā udakassa sittatāya sittā sallahukā hutvā mahāsamudde anosīditvā sīghaṁ supaṭṭanaṁ gacchati, evaṁ tavāpi ayaṁ micchāvitakkodakabharitā attabhāvanāvā cakkhudvārādichiddāni saṁvarena pidahitvā uppannassa micchāvitakkodakassa sittatāya sittā sallahukā saṁsāravaṭṭe anosīditvā sīghaṁ nibbānaṁ gamissati. **Chetvā**ti rāgadosabandhanāni chinda. Etāni hi chinditvā arahattappatto tato aparabhāge anupādisesanibbānameva ehisi, gamissasīti attho.

---
1. Ajhāyino (Syā, Ka) 2. Ropetiyevāti (Syā)
3. Siñcitvā chaṭṭento siñca (Syā), siñcitvā chaḍḍetvā siñca (Ka)

၃၇၂။ နတ္ထိ ဈာနံ အပညဿ၊ ပညာ နတ္ထိ အဈာယတော[၁]။
ယမှိ ဈာနဉ္စ ပညာ စ၊ သ ဝေ နိဗ္ဗာနသန္တိကေ။

၃၇၃။ သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ၊ သန္တစိတ္တဿ ဘိက္ခုနော။
အမာနုသီ ရတီ ဟောတိ၊ သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတော။

၃၇၄။ ယတော ယတော သမ္မသတိ၊ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
လဘတီ ပီတိပါမောဇ္ဇံ၊ အမတံ တံ ဝိဇာနတံ။

၃၇၅။ တတြာယမာဒိ ဘဝတိ၊ ဣဓ ပညဿ ဘိက္ခုနော။
ဣန္ဒြိယဂုတ္တိ သန္တုဋ္ဌိ၊ ပါတိမောက္ခေ စ သံဝရော။

၃၇၆။ မိတ္တေ ဘဇဿု ကလျာဏေ၊ သုဒ္ဓါဇီဝေ အတန္ဒိတေ။
ပဋိသန္ထာရဝုတျဿ၊ အာစာရကုသလော သိယာ။
တတော ပါမောဇ္ဇဗဟုလော၊ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿတီ”တိ။

တတ္ထ **မေတ္တာဝိဟာရီ**တိ မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာနေ ကမ္မံ ကရောန္တောပိ မေတ္တာဝသေန တိကစတုက္ကဇ္ဈာနေ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဌိတောပိ မေတ္တာဝိဟာရီယေဝ နာမ။ **ပသန္နော**တိ ယော ပန ဗုဒ္ဓသာသနေ ပသန္နော ဟောတိ၊ ပသာဒံ ရောစေတိယေဝါတိ[၂] အတ္ထော။ **ပဒံ သန္တ**န္တိ နိဗ္ဗာနဿေတံ နာမံ။ ဧဝရူပေါ ဟိ ဘိက္ခု သန္တံ ကောဋ္ဌာသံ သဗ္ဗသင်္ခါရာနံ ဥပသန္တတာယ သင်္ခါရူပသမံ, ပရမသုခတာယ သုခန္တိ လဒ္ဓနာမံ နိဗ္ဗာနံ အဓိဂစ္ဆတိ၊ ဝိန္ဒတိယေဝါတိ အတ္ထော။

သိဉ္စ ဘိက္ခု ဣမံ နာဝန္တိ ဘိက္ခု ဣမံ အတ္တဘာဝသင်္ခါတံ နာဝံ မိစ္ဆာဝိတက္ကောဒကံ ဆဍ္ဍေန္တော သိဉ္စ[၃]။ **သိတ္တာ တေ လဟုမေဿတီ**တိ ယထာ ဟိ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကဿေဝ ဘရိတာ နာဝါ ဆိဒ္ဒါနိ ပိဒဟိတွာ ဥဒကဿ သိတ္တတာယ သိတ္တာ သလ္လဟုကာ ဟုတွာ မဟာသမုဒ္ဒေ အနောသီဒိတွာ သီဃံ သုပဋ္ဋနံ ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ တဝါပိ အယံ မိစ္ဆာဝိတက္ကောဒကဘရိတာ အတ္တဘာဝနာဝါ စက္ခုဒွါရာဒိဆိဒ္ဒါနိ သံဝရေန ပိဒဟိတွာ ဥပ္ပန္နဿ မိစ္ဆာဝိတက္ကောဒကဿ သိတ္တတာယ သိတ္တာ သလ္လဟုကာ သံသာရဝဋ္ဋေ အနောသီဒိတွာ သီဃံ နိဗ္ဗာနံ ဂမိဿတိ။ **ဆေတွာ**တိ ရာဂဒေါသဗန္ဓနာနိ ဆိန္ဒ။ ဧတာနိ ဟိ ဆိန္ဒိတွာ အရဟတ္တပ္ပတ္တော တတော အပရဘာဂေ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနမေဝ ဧဟိသိ၊ ဂမိဿသီတိ အတ္ထော။

၁-အဈာယိနော (သျာ၊ က) ၂-ရောပေတိယေဝါတိ (သျာ)
၃-သိဉ္စိတွာ ဆဋ္ဋေန္တော သိဉ္စ (သျာ)၊ သိဉ္စိတွာ ဆဍ္ဍေတွာ သိဉ္စ (က)

Pañca chindeti heṭṭhā-apāyasampāpakāni pañcorambhāgiyasaṁyojanāni pāde baddharajjuṁ puriso Satthena viya heṭṭhāmaggattayena chindeyya. **Pañca jahe**ti uparidevalokasampāpakāni pañcuddhambhāgiyasaṁyojanāni puriso gīvāya baddharajjukaṁ viya arahattamaggena jaheyya pajaheyya, chindeyyāti attho. **Pañca cuttari bhāvaye**ti uddhambhāgiyasaṁyojanānaṁ pahānatthāya saddhādīni pañcindriyāni uttari bhāveyya. **Pañcasaṅgātigo**ti evaṁ sante pañcannaṁ rāgadosamohamānadiṭṭhisaṅgānaṁ atikkamanena pañcasaṅgātigo bhikkhu **oghatiṇṇoti vuccati,** cattāro oghe tiṇṇoyevāti vuccatīti attho.

Jhāya bhikkhūti bhikkhu tvaṁ dvinnaṁ jhānānaṁ vasena jhāya ceva, kāyakammādīsu ca appamattavihāritāya mā pamajji. **Ramessū**ti[1] pañcavidhe ca kāmaguṇe te cittaṁ mā ramessu[2]. **Mā lohaguḷa**nti sativossaggalakkhaṇena hi pamādena pamattā niraye tattaṁ lohaguḷaṁ gilanti, tena taṁ vadāmi "mā pamatto hutvā lohaguḷaṁ gili, mā niraye ḍayhamāno 'dukkhamidan'ti kandī"ti attho.

Natthi jhānanti jhānuppādikāya vāyāmapaññāya apaññassa jhānaṁ nāma natthi. **Paññā natthī**ti ajhāyantassa "samāhito bhikkhu yathābhūtaṁ jānāti passatī"ti vuttalakkhaṇā paññā natthi. **Yamhi jhānañca paññā cā**ti yamhi puggale idaṁ ubhayampi atthi, so nibbānassa santike ṭhitoyevāti attho.

Suññāgāraṁ paviṭṭhassāti kismiñcideva vivittokāse kammaṭṭhānaṁ avijahitvā kammaṭṭhānamanasikārena nisinnassa. **Santacittassā**ti nibbutacittassa. **Sammā**ti hetunā kāraṇena dhammaṁ vipassantassa vipassanāsaṅkhātā amānusī rati aṭṭhasamāpattisaṅkhātā dibbāpi rati hoti uppajjatīti attho.

Yato yato sammasatīti aṭṭhatiṁsāya ārammaṇesu kammaṁ karonto yena yenākārena, purebhattādīsu vā kalesu yasmiṁ yasmiṁ attanā abhirucite kāle, abhirucite vā kammaṭṭhāne kammaṁ karonto sammasati. **Udayabbaya**nti pañcannaṁ khandhānaṁ pañcavīsatiyā lakkhaṇehi

1. Bhamassūti (Sī, Syā) 2. Mā bhamatu (Sī, Syā)

ပဉ္စ ဆိန္ဒေတိ ဟေဋ္ဌာအပါယသမ္ပာပကာနိ ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ ပါဒေ ဗဒ္ဓရဇ္ဇုံ ပုရိသော သတ္ထေန ဝိယ ဟေဋ္ဌာမဂ္ဂတ္တယေန ဆိန္ဒေယျ။ **ပဉ္စ ဇဟေ**တိ ဥပရိဒေဝလောကသမ္ပာပကာနိ ပဉ္စုဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ ပုရိသော ဂီဝါယ ဗဒ္ဓရဇ္ဇုကံ ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဇဟေယျ ပဇဟေယျ၊ ဆိန္ဒေယျာတိ အတ္ထော။ **ပဉ္စ စုတ္တရိ ဘာဝယေ**တိ ဥဒ္ဓမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနံ ပဟာနတ္ထာယ သဒ္ဓါဒီနိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဥတ္တရိ ဘာဝေယျ။ **ပဉ္စသင်္ဂါတိဂေါ**တိ ဧဝံ သန္တေ ပဉ္စန္နံ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိသင်္ဂါနံ အတိက္ကမနေန ပဉ္စသင်္ဂါတိဂေါ ဘိက္ခု **ဩဃတိဏ္ဏောတိ ဝုစ္စတိ**၊ စတ္တာရော ဩဃေ တိဏ္ဏောယေဝါတိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဈာယ ဘိက္ခူတိ ဘိက္ခု တွံ ဒွိန္နံ ဈာနာနံ ဝသေန ဈာယ စေဝ, ကာယကမ္မာဒီသု စ အပ္ပမတ္တဝိဟာရိတာယ မာ ပမဇ္ဇိ။ **ရမေဿူ**တိ[1] ပဉ္စဝိဓေ စ ကာမဂုဏေ တေ စိတ္တံ မာ ရမေဿု[2]။ **မာ လောဟဂုဠ**န္တိ သတိဝေါဿဂ္ဂလက္ခဏေန ဟိ ပမာဒေန ပမတ္တာ နိရယေ တတ္တံ လောဟဂုဠံ ဂိလန္တိ၊ တေန တံ ဝဒါမိ "မာ ပမတ္တော ဟုတွာ လောဟဂုဠံ ဂိလိ၊ မာ နိရယေ ဍယှမာနော 'ဒုက္ခမိဒ'န္တိ ကန္ဒီ"တိ အတ္ထော။

နတ္ထိ ဈာနန္တိ ဈာနုပ္ပါဒိကာယ ဝါယာမပညာယ အပညဿ ဈာနံ နာမ နတ္ထိ။ **ပညာ နတ္ထီ**တိ အဈာယန္တဿ "သမာဟိတော ဘိက္ခု ယထာဘူတံ ဇာနာတိ ပဿတီ"တိ ဝုတ္တလက္ခဏာ ပညာ နတ္ထိ။ **ယမှိ ဈာနဉ္စ ပညာ စာ**တိ ယမှိ ပုဂ္ဂလေ ဣဒံ ဥဘယမ္ပိ အတ္ထိ၊ သော နိဗ္ဗာနဿ သန္တိကေ ဌိတောယေဝါတိ အတ္ထော။

သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿာတိ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ဝိဝိတ္တောကာသေ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိဇဟိတွာ ကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရေန နိသိန္နဿ။ **သန္တစိတ္တဿာ**တိ နိဗ္ဗုတစိတ္တဿ။ **သမ္မာ**တိ ဟေတုနာ ကာရဏေန ဓမ္မံ ဝိပဿန္တဿ ဝိပဿနာသင်္ခါတာ အမာနုသီ ရတိ အဋ္ဌသမာပတ္တိသင်္ခါတာ ဒိဗ္ဗာပိ ရတိ ဟောတိ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ အတ္ထော။

ယတော ယတော သမ္မသတီတိ အဋ္ဌတိံသာယ အာရမ္မဏေသု ကမ္မံ ကရောန္တော ယေန ယေနာကာရေန, ပုရေဘတ္တာဒီသု ဝါ ကာလေသု ယသ္မိံ ယသ္မိံ အတ္တနာ အဘိရုစိတေ ကာလေ, အဘိရုစိတေ ဝါ ကမ္မဋ္ဌာနေ ကမ္မံ ကရောန္တော သမ္မသတိ။ **ဥဒယဗ္ဗယ**န္တိ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ပဉ္စဝီသတိယာ လက္ခဏေဟိ

၁-ဘမဿူတိ (သီ၊ သျာ) ၂-မာ ဘမတု (သီ၊ သျာ)

udayaṁ, pañcavīsatiyā eva ca lakkhaṇehi vayaṁ. **Pītipāmojjan**ti evaṁ khandhānaṁ udayabbayaṁ sammasanto dhammapītiṁ dhammapāmojjañca labhati. **Amatan**ti taṁ sappaccaye nāmarūpe pākaṭe hutvā upaṭṭhahante uppannaṁ pītipāmojjaṁ amatanibbānasampāpakattā vijānataṁ paṇḍitānaṁ amatamevāti attho.

Tatrāyamādi bhavatīti tatra ayaṁ ādi, idaṁ pubbaṭṭhānaṁ hoti. **Idha paññassā**ti imasmiṁ sāsane paṇḍitabhikkhuno. Idāni "taṁ ādī"ti vuttaṁ pubbaṭṭhānaṁ dassento **indriyaguttī**ti-ādimāha. Catupārisuddhisīlaṁ hi pubbaṭṭhānaṁ nāma. Tattha **indriya guttī**ti indriyasaṁvaro. **Santuṭṭhī**ti catupaccayasantoso. Tena ājīvapārisuddhi ceva paccayasannissitañca sīlaṁ kathitaṁ. **Pātimokkhe**ti pātimokkhasaṅkhāte jeṭṭhakasīle paripūrakāritā kathitā.

Mitte bhajassu kalyāṇeti vissaṭṭhakammante apatirūpasahāye vajjetvā sādhujīvitāya suddhājīve jaṅghabalaṁ nissāya jīvikakappanāya akusīte atandite kalyāṇamitte bhajassu, sevassūti attho. **Paṭisanthāravutyassā**ti āmisapaṭisanthārena ca dhammapaṭisanthārena ca sampannavuttitāya paṭisanthāravutti assa, paṭisanthārassa kārako bhaveyyāti attho. **Ācārakusalo**ti sīlampi ācāro, vattapaṭivattampi ācāro. Tattha kusalo siyā, cheko bhaveyyāti attho. **Tato pāmojjabahulo**ti tato paṭisanthāravuttito ca ācārakosallato ca uppannena dhammapāmojjena pāmojjabahulo hutvā taṁ sakalassāpi vaṭṭadukkhassa antaṁ karissatīti attho.

Evaṁ Satthārā desitāsu imāsu gāthāsu ekamekissāya gāthāya pariyosāne ekamekaṁ bhikkhusataṁ nisinnanisinnaṭṭhāneyeva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā vehāsaṁ abbhuggantvā sabbepi te bhikkhū ākāseneva vīsayojanasatikaṁ kantāraṁ atikkamitvā Tathāgatassa suvaṇṇavaṇṇaṁ sarīraṁ vaṇṇentā thomentā pāde vandiṁsūti.

Sambahulabhikkhuvatthu sattamaṁ.

ဥဒယံ, ပဉ္စဝီသတိယာ ဧဝ စ လက္ခဏေဟိ ဝယံ။ **ပီတိပါမောဇ္ဇန္တိ** ဧဝံ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ သမ္မသန္တော ဓမ္မပီတိံ ဓမ္မပါမောဇ္ဇဉ္စ လဘတိ။ **အမတန္တိ** တံ သပ္ပစ္စယေ နာမရူပေ ပါကဋေ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တေ ဥပ္ပန္နံ ပီတိပါမောဇ္ဇံ အမတနိဗ္ဗာနသမ္ပာပကတ္တာ ဝိဇာနတံ ပဏ္ဍိတာနံ အမတမေဝါတိ အတ္ထော။

တတြာယမာဒိ ဘဝတီတိ တတြ အယံ အာဒိ, ဣဒံ ပုဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ **ဣဓ ပညဿာ**တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဏ္ဍိတဘိက္ခုနော။ ဣဒါနိ "တံ အာဒီ"တိ ဝုတ္တံ ပုဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဒဿေန္တော **ဣန္ဒြိယဂုတ္တီ**တိအာဒိမာဟ။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဟိ ပုဗ္ဗဋ္ဌာနံ နာမ။ တတ္ထ **ဣန္ဒြိယဂုတ္တီ**တိ ဣန္ဒြိယသံဝရော။ **သန္တုဋ္ဌီ**တိ စတုပစ္စယသန္တောသော။ တေန အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ စေဝ ပစ္စယသန္နိဿိတဉ္စ သီလံ ကထိတံ။ **ပါတိမောက္ခေ**တိ ပါတိမောက္ခသင်္ခါတေ ဇေဋ္ဌကသီလေ ပရိပူရကာရိတာ ကထိတာ။

မိတ္တေ ဘဇဿု ကလျာဏေတိ ဝိဿဋ္ဌကမ္မန္တေ အပတိရူပသဟာယေ ဝဇ္ဇေတွာ သာဓုဇီဝိတာယ သုဒ္ဓါဇီဝေ ဇင်္ဃဗလံ နိဿာယ ဇီဝိကကပ္ပနာယ အကုသီတေ အတန္ဒိတေ ကလျာဏမိတ္တေ ဘဇဿု၊ သေဝဿူတိ အတ္ထော။ **ပဋိသန္ထာရဝုတျဿာ**တိ အာမိသပဋိသန္ထာရေန စ ဓမ္မပဋိသန္ထာရေန စ သမ္ပန္နဝုတ္တိတာယ ပဋိသန္ထာရဝုတ္တိ အဿ၊ ပဋိသန္ထာရဿ ကာရကော ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ **အာစာရကုသလော**တိ သီလမ္ပိ အာစာရော၊ ဝတ္တပဋိဝတ္တမ္ပိ အာစာရော။ တတ္ထ ကုသလော သိယာ၊ ဆေကော ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ **တတော ပါမောဇ္ဇဗဟုလော**တိ တတော ပဋိသန္ထာရဝုတ္တိတော စ အာစာရကောသလ္လတော စ ဥပ္ပန္နေန ဓမ္မပါမောဇ္ဇေန ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဟုတွာ တံ သကလဿာပိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အန္တံ ကရိဿတီတိ အတ္ထော။

ဧဝံ သတ္ထာရာ ဒေသိတာသု ဣမာသု ဂါထာသု ဧကမေကိဿာယ ဂါထာယ ပရိယောသာနေ ဧကမေကံ ဘိက္ခုသတံ နိသိန္နနိသိန္နဋ္ဌာနေယေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ သဗ္ဗေပိ တေ ဘိက္ခူ အာကာသေနေဝ ဝီသယောဇနသတိကံ ကန္တာရံ အတိက္ကမိတွာ တထာဂတဿ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ ဝဏ္ဏေန္တာ ထောမေန္တာ ပါဒေ ဝန္ဒိံသူတိ။

သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု သတ္တမံ။

8. Pañcasatabhikkhuvatthu

Vassikā viya pupphānīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pañcasate bhikkhū ārabbha kathesi.

Te kira Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññe samaṇadhammaṁ karontā pātova pupphitāni vassikapupphāni sāyaṁ vaṇṭato muccantāni disvā "pupphānaṁ[1] vaṇṭehi muccanato mayaṁ paṭhamataraṁ rāgādīhi muccissāmā"ti vāyamiṁsu. Satthā te bhikkhū oloketvā "bhikkhave bhikkhunā nāma vaṇṭato muccanapupphena viya dukkhato muccituṁ vāyamitabbamevā"ti vatvā Gandhakuṭiyaṁ nisinnova ālokaṁ pharitvā imaṁ gāthamāha—

377. "Vassikā viya pupphāni, maddavāni pamuñcati.
Evaṁ rāgañca dosañca, vippamuñcetha bhikkhavo"ti.

Tattha **vassikā**ti sumanā. **Maddavānī**ti[2] milātāni. Idaṁ vuttaṁ hoti— yathā vassikā hiyyo pupphitapupphāni punadivase purāṇabhūtāni muñcati, vaṇṭato vissajjeti, evaṁ tumhepi rāgādayo dose vippamuñcethāti.

Desanāvasāne sabbepi te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsūti.

Pañcasatabhikkhuvatthu aṭṭhamaṁ.

---

9. Santakāyattheravatthu

Santakāyoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Santakāyattheraṁ nāma ārabbha kathesi.

Tassa kira hatthapādakukkuccaṁ nāma nāhosi, kāyavijambhanarahito santa-attabhāvova ahosi. So kira sīhayonito āgato thero. Sīhā kira ekadivasaṁ gocaraṁ gahetvā rajatasuvaṇṇamaṇipavāḷaguhānaṁ aññataraṁ pavisitvā manosilātale haritālacuṇṇesu sattāhaṁ nipajjitvā sattame divase uṭṭhāya nipannaṭṭhānaṁ oloketvā sace naṅguṭṭhassa vā kaṇṇānaṁ vā hatthapādānaṁ vā calitattā manosilāharitālacuṇṇānaṁ vippakiṇṇataṁ passanti, "na te idaṁ jātiyā vā gottassa vā

1. Tumhākaṁ (Sī, Ka) 2. Majjavānīti (Syā), paccavānīti (Ka)

၈-ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု

ဝဿိကာ ဝိယ ပုပ္ဖါနီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဉ္စသတေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တေ ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညေ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တာ ပါတောဝ ပုပ္ဖိတာနိ ဝဿိကပုပ္ဖါနိ သာယံ ဝဏ္ဋတော မုစ္စန္တာနိ ဒိသွာ "ပုပ္ဖါနံ[1] ဝဏ္ဋေဟိ မုစ္စနတော မယံ ပဌမတရံ ရာဂါဒီဟိ မုစ္စိဿာမာ"တိ ဝါယမိံသု။ သတ္ထာ တေ ဘိက္ခူ ဩလောကေတွာ "ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ ဝဏ္ဋတော မုစ္စနပုပ္ဖေန ဝိယ ဒုက္ခတော မုစ္စိတုံ ဝါယမိတဗ္ဗမေဝါ"တိ ဝတွာ ဂန္ဓကုဋိယံ နိသိန္နောဝ အာလောကံ ဖရိတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၇၇။ "ဝဿိကာ ဝိယ ပုပ္ဖါနိ၊ မဒ္ဒဝါနိ ပမုဉ္စတိ။
ဧဝံ ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ၊ ဝိပ္ပမုဉ္စေထ ဘိက္ခဝေါ"တိ။

တတ္ထ **ဝဿိကာ**တိ သုမနာ။ **မဒ္ဒဝါနီ**တိ[2] မိလာတာနိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ— ယထာ ဝဿိကာ ဟိယျော ပုပ္ဖိတပုပ္ဖါနိ ပုနဒိဝသေ ပုရာဏဘူတာနိ မုဉ္စတိ၊ ဝဏ္ဋတော ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ ဧဝံ တုမှေပိ ရာဂါဒယော ဒေါသေ ဝိပ္ပမုဉ္စေထာတိ။

ဒေသနာဝသာနေ သဗ္ဗေပိ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

၉-သန္တကာယတ္ထေရဝတ္ထု

သန္တကာယောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သန္တကာယတ္ထေရံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿ ကိရ ဟတ္ထပါဒကုက္ကုစ္စံ နာမ နာဟောသိ၊ ကာယဝိဇမ္ဘနရဟိတော သန္တအတ္တဘာဝေါဝ အဟောသိ။ သော ကိရ သီဟယောနိတော အာဂတော ထေရော။ သီဟာ ကိရ ဧကဒိဝသံ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ ရဇတသုဝဏ္ဏမဏိပဝါဠဂုဟာနံ အညတရံ ပဝိသိတွာ မနောသိလာတလေ ဟရိတာလစုဏ္ဏေသု သတ္တာဟံ နိပဇ္ဇိတွာ သတ္တမေ ဒိဝသေ ဥဋ္ဌာယ နိပန္နဋ္ဌာနံ ဩလောကေတွာ သစေ နင်္ဂုဋ္ဌဿ ဝါ ကဏ္ဏာနံ ဝါ ဟတ္ထပါဒါနံ ဝါ စလိတတ္တာ မနောသိလာဟရိတာလစုဏ္ဏာနံ ဝိပ္ပကိဏ္ဏတံ ပဿန္တိ၊ "န တေ ဣဒံ ဇာတိယာ ဝါ ဂေါတ္တဿ ဝါ

၁-တုမှာကံ (သီ၊ က) ၂-မဇ္ဇဝါနီတိ (သျာ)၊ ပစ္စဝါနီတိ (က)

patirūpan”ti puna sattāhaṁ nirāhārā nipajjanti, cuṇṇānaṁ pana vippakiṇṇabhāve asati “idaṁ te jātigottānaṁ anucchavikan”ti āsayā[1] nikkhamitvā vijambhitvā disā anuviloketvā tikkhattuṁ sīhanādaṁ naditvā gocarāya pakkamanti. Evarūpāya sīhayoniyā āgato ayaṁ bhikkhu. Tassa kāyasamācāraṁ disvā bhikkhū Satthu ārocesuṁ “na no bhante Santakāyattherasadiso bhikkhu diṭṭhapubbo. Imassa hi nisinnaṭṭhāne hatthacalanaṁ vā pādacalanaṁ vā kāyavijambhitā vā natthī”ti. Taṁ sutvā Satthā “bhikkhave bhikkhunā nāma Santakāyattherena viya kāyādīhi upasanteneva bhavitabban”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

378. “Santakāyo santavāco, santavā susamāhito.
Vantalokāmiso bhikkhu, ‘upasanto’ti vuccatī”ti.

Tattha **santakāyo**ti pāṇātipātādīnaṁ abhāvena santakāyo, musāvādādīnaṁ abhāvena **santavāco,** abhijjhādīnaṁ abhāvena **santavā**[2], kāyādīnaṁ tiṇṇampi suṭṭhu samāhitattā **susamāhito,** catūhi maggehi lokāmisassa vantatāya **vantalokāmiso** bhikkhu abbhantare rāgādīnaṁ upasantatāya **upasanto**ti vuccatīti attho.

Desanāvasāne so thero arahatte patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Santakāyattheravatthu navamaṁ.

---

10. Naṅgalakulattheravatthu

Attanā codayattānanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Naṅgalakulattheraṁ[3] ārabbha kathesi.

Eko kira duggatamanusso paresaṁ bhatiṁ katvā jīvati, taṁ eko bhikkhu pilotikakhaṇḍanivatthaṁ naṅgalaṁ ukkhipitvā gacchantaṁ disvā evamāha “kiṁ pana te evaṁ jīvanato pabbajituṁ na varan”ti[4]. Ko maṁ bhante evaṁ jīvantaṁ pabbājessatīti. Sace pabbajissasi, ahaṁ taṁ pabbājessāmīti. Sādhu

1. Bilāsayā (Ka)
2. Santamano (Syā)
3. Naṅgalakūṭattheraṁ (Syā)
4. Na vaṭṭatīti (Sī, Ka)

ပတိရူပ”န္တိ ပုန သတ္တာဟံ နိရာဟာရာ နိပဇ္ဇန္တိ၊ စုဏ္ဏာနံ ပန ဝိပ္ပကိဏ္ဏဘာဝေ အသတိ “ဣဒံ တေ ဇာတိဂေါတ္တာနံ အနုစ္ဆဝိက”န္တိ အာသယာ[၁] နိက္ခမိတွာ ဝိဇမ္ဘိတွာ ဒိသာ အနုဝိလောကေတွာ တိက္ခတ္တုံ သီဟနာဒံ နဒိတွာ ဂေါစရာယ ပက္ကမန္တိ။ ဧဝရူပါယ သီဟယောနိယာ အာဂတော အယံ ဘိက္ခု။ တဿ ကာယသမာစာရံ ဒိသွာ ဘိက္ခူ သတ္ထု အာရောစေသုံ “န နော ဘန္တေ သန္တကာယတ္ထေရသဒိသော ဘိက္ခု ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော။ ဣမဿ ဟိ နိသိန္နဋ္ဌာနေ ဟတ္ထစလနံ ဝါ ပါဒစလနံ ဝါ ကာယဝိဇမ္ဘိတာ ဝါ နတ္ထီ”တိ။ တံ သုတွာ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ နာမ သန္တကာယတ္ထေရေန ဝိယ ကာယာဒီဟိ ဥပသန္တေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၇၀။ “သန္တကာယော သန္တဝါစော၊ သန္တဝါ သုသမာဟိတော။
ဝန္တလောကာမိသော ဘိက္ခု၊ ‘ဥပသန္တော’တိ ဝုစ္စတီ”တိ။

တတ္ထ **သန္တကာယော**တိ ပါဏာတိပါတာဒီနံ အဘာဝေန သန္တကာယော, မုသာဝါဒါဒီနံ အဘာဝေန **သန္တဝါစော**, အဘိဇ္ဈာဒီနံ အဘာဝေန **သန္တဝါ**[၂], ကာယာဒီနံ တိဏ္ဏမ္ပိ သုဋ္ဌု သမာဟိတတ္တာ **သုသမာဟိတော**, စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ လောကာမိသဿ ဝန္တတာယ **ဝန္တလောကာမိသော** ဘိက္ခု အဗ္ဘန္တရေ ရာဂါဒီနံ ဥပသန္တတာယ **ဥပသန္တော**တိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ထေရော အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

သန္တကာယတ္ထေရဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-နင်္ဂလကုလတ္ထေရဝတ္ထု

အတ္တနာ စောဒယတ္တာနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော နင်္ဂလကုလတ္ထေရံ[၃] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ ဒုဂ္ဂတမနုဿော ပရေသံ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝတိ၊ တံ ဧကော ဘိက္ခု ပိလောတိကခဏ္ဍနိဝတ္ထံ နင်္ဂလံ ဥက္ခိပိတွာ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ဧဝမာဟ “ကိံ ပန တေ ဧဝံ ဇီဝနတော ပဗ္ဗဇိတုံ န ဝရ”န္တိ[၄]။ ကော မံ ဘန္တေ ဧဝံ ဇီဝန္တံ ပဗ္ဗာဇေဿတီတိ။ သစေ ပဗ္ဗဇိဿသိ၊ အဟံ တံ ပဗ္ဗာဇေဿာမီတိ။ သာဓု

၁-ဗိလာသယာ (က)
၂-သန္တမနော (သျာ)
၃-နင်္ဂလကူဋတ္ထေရံ (သျာ)
၄-န ဝဋ္ဋတီတိ (သီ၊ က)

bhante, sace maṁ pabbājessatha, pabbajissāmīti. Atha naṁ so thero Jetavanaṁ netvā sahatthena nhāpetvā māḷake ṭhapetvā pabbājetvā nivatthapilotikakhaṇḍena saddhiṁ naṅgalaṁ māḷakasīmāyameva rukkhasākhāyaṁ ṭhapāpesi. So upasampannakālepi **Naṅgalakulatthero**tveva paññāyi. So Buddhānaṁ uppannalābhasakkāraṁ nissāya jīvanto ukkaṇṭhitvā ukkaṇṭhitaṁ vinodetuṁ asakkonto “na dāni saddhādeyyāni kāsāyāni paridahitvā gamissāmī”ti taṁ rukkhamūlaṁ gantvā attanāva attānaṁ ovadi “ahirika nillajja idaṁ nivāsetvā vibbhamitvā bhatiṁ katvā jīvitukāmo jāto”ti. Tassevaṁ attānaṁ ovadantasseva cittaṁ tanukabhāvaṁ gataṁ. So nivattitvā puna katipāhaccayena ukkaṇṭhitvā tatheva attānaṁ ovadi, punassa cittaṁ nivatti. So imināva nīhārena ukkaṇṭhita-ukkaṇṭhitakāle tattha gantvā attānaṁ ovadi. Atha naṁ bhikkhū tattha abhiṇhaṁ gacchantaṁ disvā “āvuso Naṅgalatthera kasmā ettha gacchasī”ti pucchiṁsu. So “ācariyassa santikaṁ gacchāmi bhante”ti vatvā katipāheneva[1] arahattaṁ pāpuṇi.

Bhikkhū tena saddhiṁ keḷiṁ karontā āhaṁsu “āvuso Naṅgalatthera tava vicaraṇamaggo avaḷañjo viya jāto, ācariyassa santikaṁ na gacchasi maññe”ti. Āma bhante mayaṁ saṁsagge sati agamimhā, idāni pana so saṁsaggo chinno, tena na gacchāmāti. Taṁ sutvā bhikkhū “esa abhūtaṁ vatvā aññaṁ byākarotī”ti Satthu tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā “āma bhikkhave mama putto attanāva attānaṁ codetvā pabbajitakiccassa matthakaṁ patto”ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

379. “Attanā codayattānaṁ, paṭimaṁsetha attanā.
So attagutto satimā, sukhaṁ bhikkhu vihāhisi.

380. Attā hi attano nātho,
(Ko hi nātho paro siyā.)[2]
Attā hi attano gati.
Tasmā saṁyamamattānaṁ,
Assaṁ bhadraṁva vāṇijo”ti.

1. Katipāhaccayena (Sī), katipāhasseva (Syā)   2. ( ) natthi Sī-Syā-potthakesu.

ဘန္တေ, သစေ မံ ပဗ္ဗာဇေဿထ၊ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ အထ နံ သော ထေရော ဇေတဝနံ နေတွာ သဟတ္ထေန နှာပေတွာ မာဠကေ ဌပေတွာ ပဗ္ဗာဇေတွာ နိဝတ္ထပိလောတိကခဏ္ဍေန သဒ္ဓိံ နင်္ဂလံ မာဠကသီမာယမေဝ ရုက္ခသာခါယံ ဌပါပေသိ။ သော ဥပသမ္ပန္နကာလေပိ **နင်္ဂလကုလတ္ထေရော**တွေဝ ပညာယိ။ သော ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပန္နလာဘသက္ကာရံ နိဿာယ ဇီဝန္တော ဥက္ကဏ္ဌိတွာ ဥက္ကဏ္ဌိတံ ဝိနောဒေတုံ အသက္ကောန္တော “န ဒါနိ သဒ္ဓါဒေယျာနိ ကာသာယာနိ ပရိဒဟိတွာ ဂမိဿာမီ”တိ တံ ရုက္ခမူလံ ဂန္တွာ အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ဩဝဒိ “အဟိရိက နိလ္လဇ္ဇ ဣဒံ နိဝါသေတွာ ဝိဗ္ဘမိတွာ ဘတိံ ကတွာ ဇီဝိတုကာမော ဇာတော”တိ။ တဿေဝံ အတ္တာနံ ဩဝဒန္တဿေဝ စိတ္တံ တနုကဘာဝံ ဂတံ။ သော နိဝတ္တိတွာ ပုန ကတိပါဟစ္စယေန ဥက္ကဏ္ဌိတွာ တထေဝ အတ္တာနံ ဩဝဒိ၊ ပုနဿ စိတ္တံ နိဝတ္တိ။ သော ဣမိနာဝ နီဟာရေန ဥက္ကဏ္ဌိတဥက္ကဏ္ဌိတကာလေ တတ္ထ ဂန္တွာ အတ္တာနံ ဩဝဒိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ တတ္ထ အဘိဏှံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “အာဝုသော နင်္ဂလတ္ထေရ ကသ္မာ ဧတ္ထ ဂစ္ဆသီ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော “အာစရိယဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆာမိ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ ကတိပါဟေနေဝ[1] အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

ဘိက္ခူ တေန သဒ္ဓိံ ကေဠိံ ကရောန္တာ အာဟံသု “အာဝုသော နင်္ဂလတ္ထေရ တဝ ဝိစရဏမဂ္ဂေါ အဝဠဉ္ဇော ဝိယ ဇာတော၊ အာစရိယဿ သန္တိကံ န ဂစ္ဆသိ မညေ”တိ။ အာမ ဘန္တေ မယံ သံသဂ္ဂေ သတိ အဂမိမှာ၊ ဣဒါနိ ပန သော သံသဂ္ဂေါ ဆိန္နော၊ တေန န ဂစ္ဆာမာတိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ “ဧသ အဘူတံ ဝတွာ အညံ ဗျာကရောတီ”တိ သတ္ထု တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “အာမ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော အတ္တနာဝ အတ္တာနံ စောဒေတွာ ပဗ္ဗဇိတကိစ္စဿ မတ္ထကံ ပတ္တော”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၇၉။ “အတ္တနာ စောဒယတ္တာနံ၊ ပဋိမံသေထ အတ္တနာ။
သော အတ္တဂုတ္တော သတိမာ၊ သုခံ ဘိက္ခု ဝိဟာဟိသိ။

၃၈၀။ အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နာထော၊
(ကော ဟိ နာထော ပရော သိယာ။)[2]
အတ္တာ ဟိ အတ္တနော ဂတိ။
တသ္မာ သံယမမတ္တာနံ၊
အဿံ ဘဒြံဝ ဝါဏိဇော”တိ။

၁-ကတိပါဟစ္စယေန (သီ)၊ ကတိပါဟဿေဝ (သျာ)   ၂-( )နတ္ထိ သီ-သျာ ပေါတ္ထကေသု။

Tattha **codayattānanti** attanāva attānaṁ codaya sāraya. **Paṭimaṁsethāti**[1] attanāva attānaṁ parivīmaṁsatha[2]. **Soti** so tvaṁ bhikkhu evaṁ sante attanāva guttatāya **attagutto**, upaṭṭhitasatitāya **satimā** hutvā sabbiriyāpathesu sukhaṁ viharissasīti attho.

Nāthoti avassayo patiṭṭhā. **Ko hi nātho paroti**[3] yasmā parassa attabhāve patiṭṭhāya kusalaṁ vā katvā saggaparāyaṇena maggaṁ vā bhāvetvā sacchikataphalena bhavituṁ na sakkā, tasmā ko hi nāma paro nātho bhaveyyāti attho. **Tasmāti** yasmā attāva attano gati patiṭṭhā saraṇaṁ, tasmā yathā bhadraṁ assājānīyaṁ nissāya lābhaṁ patthayanto vāṇijo tassa visamaṭṭhānacāraṁ pacchinditvā divasassa tikkhattuṁ nahāpento bhojento saṁyameti paṭijaggati, evaṁ tvampi anuppannassa akusalassa uppādaṁ nivārento satisammosena uppannaṁ akusalaṁ pajahanto attānaṁ saṁyama gopaya, evaṁ sante paṭhamajjhānaṁ ādiṁ katvā lokiyalokuttaravisesaṁ adhigamissasīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Naṅgalakulattheravatthu dasamaṁ.

---

11. Vakkalittheravatthu

Pāmojjabahuloti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Vakkalittheraṁ ārabbha kathesi.

So kirāyasmā Sāvatthiyaṁ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto piṇḍāya paviṭṭhaṁ Tathāgataṁ disvā Satthu sarīrasampattiṁ oloketvā sarīrasampattidassanena atitto "evāhaṁ niccakālaṁ Tathāgataṁ daṭṭhuṁ labhissāmī"ti Satthu santike pabbajitvā yattha ṭhitena sakkā Dasabalaṁ passituṁ, tattha ṭhito sajjhāyakammaṭṭhānamanasikārādīni pahāya Satthāraṁ olokentova vicarati. Satthā tassa ñāṇaparipākaṁ āgamento kiñci avatvā "idānissa ñāṇaṁ paripākaṁ gatan"ti ñatvā "kiṁ te Vakkali

---

1. Paṭimāsethāti (Sī), paṭimaṁseti (Syā) 2. Parivīmaṁse (Sī), parivīmaṁsa (Syā)
3. Attā hi attano gatīti (Sī), ko hi nātho paro bhaveyya (Syā)

တတ္ထ **စောဒယတ္တာနန္တိ** အတ္တနာဝ အတ္တာနံ စောဒယ သာရယ။ **ပဋိမံသေထာတိ**[1] အတ္တနာဝ အတ္တာနံ ပရိဝီမံသထ[2]။ **သောတိ** သော တွံ ဘိက္ခု ဧဝံ သန္တေ အတ္တနာဝ ဂုတ္တတာယ **အတ္တဂုတ္တော,** ဥပဋ္ဌိတသတိတာယ **သတိမာ** ဟုတွာ သဗ္ဗိရိယာပထေသု သုခံ ဝိဟရိဿသီတိ အတ္ထော။

နာထောတိ အဝဿယော ပတိဋ္ဌာ။ **ကော ဟိ နာထော ပရောတိ**[3] ယသ္မာ ပရဿ အတ္တဘာဝေ ပတိဋ္ဌာယ ကုသလံ ဝါ ကတွာ သဂ္ဂပရာယဏေန မဂ္ဂံ ဝါ ဘာဝေတွာ သစ္ဆိကတဖလေန ဘဝိတုံ န သက္ကာ၊ တသ္မာ ကော ဟိ နာမ ပရော နာထော ဘဝေယျာတိ အတ္ထော။ **တသ္မာတိ** ယသ္မာ အတ္တာဝ အတ္တနော ဂတိ ပတိဋ္ဌာ သရဏံ၊ တသ္မာ ယထာ ဘဒြံ အဿာဇာနီယံ နိဿာယ လာဘံ ပတ္ထယန္တော ဝါဏိဇော တဿ ဝိသမဋ္ဌာနစာရံ ပစ္ဆိန္ဒိတွာ ဒိဝသဿ တိက္ခတ္တုံ နဟာပေန္တော ဘောဇေန္တော သံယမေတိ ပဋိဇဂ္ဂတိ၊ ဧဝံ တွမ္ပိ အနုပ္ပန္နဿ အကုသလဿ ဥပ္ပါဒံ နိဝါရေန္တော သတိသမ္မောသေန ဥပ္ပန္နံ အကုသလံ ပဇဟန္တော အတ္တာနံ သံယမ ဂေါပယ၊ ဧဝံ သန္တေ ပဌမဇ္ဈာနံ အာဒိံ ကတွာ လောကိယလောကုတ္တရဝိသေသံ အဓိဂမိဿသီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

နင်္ဂလကုလတ္ထေရဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထု

ပါမောဇ္ဇဗဟုလောတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဝက္ကလိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရာယသ္မာ သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌံ တထာဂတံ ဒိသွာ သတ္ထု သရီရသမ္ပတ္တိံ ဩလောကေတွာ သရီရသမ္ပတ္တိဒဿနေန အတိတ္တော ''ဧဝါဟံ နိစ္စကာလံ တထာဂတံ ဒဋ္ဌုံ လဘိဿာမီ''တိ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ယတ္ထ ဌိတေန သက္ကာ ဒသဗလံ ပဿိတုံ၊ တတ္ထ ဌိတော သဇ္ဈာယကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရာဒီနိ ပဟာယ သတ္ထာရံ ဩလောကေန္တောဝ ဝိစရတိ။ သတ္ထာ တဿ ဉာဏပရိပါကံ အာဂမေန္တော ကိဉ္စိ အဝတွာ ''ဣဒါနိဿ ဉာဏံ ပရိပါကံ ဂတ''န္တိ ဉတွာ ''ကိံ တေ ဝက္ကလိ

၁-ပဋိမာသေထာတိ (သီ)၊ ပဋိမံသေတိ (သျာ) ၂-ပရိဝီမံသေ (သီ)၊ ပရိဝီမံသ (သျာ)
၃-အတ္တာ ဟိ အတ္တနော ဂတီတိ (သီ)၊ ကော ဟိ နာထော ပရော ဘဝေယျ (သျာ)

iminā pūtikāyena diṭṭhena, yo kho Vakkali dhammaṁ passati, so maṁ passati. Yo maṁ passati, so dhammaṁ passatī”ti[1] vatvā ovadi. So evaṁ ovaditopi Satthu dassanaṁ pahāya neva aññattha gantuṁ sakkoti. Atha naṁ Satthā “nāyaṁ bhikkhu saṁvegaṁ alabhitvā bujjhissatī”ti upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya Rājagahaṁ gantvā vassūpanāyikadivase “apehi Vakkali, apehi Vakkalī”ti paṇāmesi. So “na maṁ Satthā ālapatī”ti temāsaṁ Satthu sammukhe ṭhātuṁ asakkonto “kiṁ mayhaṁ jīvitena, pabbatā attānaṁ pātessāmī”ti Gijjhakūṭaṁ abhiruhi.

Satthā tassa kilamanabhāvaṁ ñatvā “ayaṁ bhikkhu mama santikā assāsaṁ alabhanto maggaphalānaṁ upanissayaṁ nāseyyā”ti attānaṁ dassetuṁ obhāsaṁ muñci. Athassa Satthu diṭṭhakālato paṭṭhāya tāvamahantopi soko pahīyi. Satthā sukkhataḷākaṁ oghena pūrento viya therassa balavapītipāmojjaṁ uppādetuṁ imaṁ gāthamāha—

381. “Pāmojjabahulo bhikkhu, pasanno Buddhasāsane.
Adhigacche padaṁ santaṁ, saṅkhārūpasamaṁ sukhan”ti.

Tassattho—pakatiyāpi pāmojjabahulo bhikkhu Buddhasāsane pasādaṁ roceti, so evaṁ pasanno Buddhasāsane santaṁ padaṁ saṅkhārūpasamaṁ sukhanti laddhanāmaṁ nibbānaṁ adhigaccheyyāti. Imañca pana gāthaṁ vatvā Satthā Vakkalittherassa hatthaṁ pasāretvā—

“Ehi Vakkali mā bhāyi, olokehi Tathāgataṁ.
Ahaṁ taṁ uddharissāmi, paṅke sannaṁva kuñjaraṁ.

Ehi Vakkali mā bhāyi, olokehi Tathāgataṁ.
Ahaṁ taṁ mocayissāmi, rāhuggahaṁva sūriyaṁ.

Ehi Vakkali mā bhāyi, olokehi Tathāgataṁ.
Ahaṁ taṁ mocayissāmi, rāhuggahaṁva candiman”ti—

Imā gāthā abhāsi. So “Dasabalo me diṭṭho, ehīti ca avhānampi laddhan”ti balavapītiṁ uppādetvā “kuto nu kho gantabban”ti gamanamaggaṁ apassanto Dasabalassa sammukhe ākāse uppatitvā paṭhamapāde

1. Saṁ 2. 98 piṭṭhe.

ဣမိနာ ပူတိကာယေန ဒိဋ္ဌေန၊ ယော ခေါ ဝက္ကလိ ဓမ္မံ ပဿတိ၊ သော မံ ပဿတိ။ ယော မံ ပဿတိ၊ သော ဓမ္မံ ပဿတီ''တိ[၁] ဝတွာ ဩဝဒိ။ သော ဧဝံ ဩဝဒိတောပိ သတ္ထု ဒဿနံ ပဟာယ နေဝ အညတ္ထ ဂန္တုံ သက္ကောတိ။ အထ နံ သတ္ထာ “နာယံ ဘိက္ခု သံဝေဂံ အလဘိတွာ ဗုဇ္ဈိဿတီ”တိ ဥပကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ဝဿူပနာယိကဒိဝသေ “အပေဟိ ဝက္ကလိ, အပေဟိ ဝက္ကလီ''တိ ပဏာမေသိ။ သော “န မံ သတ္ထာ အာလပတီ”တိ တေမာသံ သတ္ထု သမ္မုခေ ဌာတုံ အသက္ကောန္တော “ကိံ မယှံ ဇီဝိတေန၊ ပဗ္ဗတာ အတ္တာနံ ပါတေဿာမီ”တိ ဂိဇ္ဈကူဋံ အဘိရုဟိ။

သတ္ထာ တဿ ကိလမနဘာဝံ ဉတွာ ''အယံ ဘိက္ခု မမ သန္တိကာ အဿာသံ အလဘန္တော မဂ္ဂဖလာနံ ဥပနိဿယံ နာသေယျာ''တိ အတ္တာနံ ဒဿေတုံ ဩဘာသံ မုဉ္စိ။ အထဿ သတ္ထု ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ တာဝမဟန္တောပိ သောကော ပဟီယိ။ သတ္ထာ သုက္ခတဠာကံ ဩဃေန ပူရေန္တော ဝိယ ထေရဿ ဗလဝပီတိပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပါဒေတုံ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၈၁။ “ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဘိက္ခု၊ ပသန္နော ဗုဒ္ဓသာသနေ။
အဓိဂစ္ဆေ ပဒံ သန္တံ၊ သင်္ခါရူပသမံ သုခ''န္တိ။

တဿတ္ထော—ပကတိယာပိ ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဘိက္ခု ဗုဒ္ဓသာသနေ ပသာဒံ ရောစေတိ၊ သော ဧဝံ ပသန္နော ဗုဒ္ဓသာသနေ သန္တံ ပဒံ သင်္ခါရူပသမံ သုခန္တိ လဒ္ဓနာမံ နိဗ္ဗာနံ အဓိဂစ္ဆေယျာတိ။ ဣမဉ္စ ပန ဂါထံ ဝတွာ သတ္ထာ ဝက္ကလိတ္ထေရဿ ဟတ္ထံ ပသာရေတွာ—

“ဧဟိ ဝက္ကလိ မာ ဘာယိ၊ ဩလောကေဟိ တထာဂတံ။
အဟံ တံ ဥဒ္ဓရိဿာမိ၊ ပင်္ကေ သန္နံဝ ကုဉ္ဇရံ။

ဧဟိ ဝက္ကလိ မာ ဘာယိ၊ ဩလောကေဟိ တထာဂတံ။
အဟံ တံ မောစယိဿာမိ၊ ရာဟုဂ္ဂဟံဝ သူရိယံ။

ဧဟိ ဝက္ကလိ မာ ဘာယိ၊ ဩလောကေဟိ တထာဂတံ။
အဟံ တံ မောစယိဿာမိ၊ ရာဟုဂ္ဂဟံဝ စန္ဒိမ”န္တိ—

ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။ သော “ဒသဗလော မေ ဒိဋ္ဌော၊ ဧဟီတိ စ အဝှာနမ္ပိ လဒ္ဓ”န္တိ ဗလဝပီတိံ ဥပ္ပါဒေတွာ “ကုတော နု ခေါ ဂန္တဗ္ဗ”န္တိ ဂမနမဂ္ဂံ အပဿန္တော ဒသဗလဿ သမ္မုခေ အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ပဌမပါဒေ

၁-သံ ၂-၉၈-ပိဋ္ဌေ။

pabbate ṭhiteyeva Satthārā vuttagāthā āvajjento ākāseyeva pītiṁ vikkhambhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā Tathāgataṁ vandamānova otaritvā Satthu santike aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā aparabhāge saddhādhimuttānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapesīti.

Vakkalittheravatthu ekādasamaṁ.

---

12. Sumanasāmaṇeravatthu

Yo haveti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Pubbārāme viharanto Sumanasāmaṇeraṁ ārabbha kathesi. Tatrāyaṁ anupubbī kathā—

Padumuttarabuddhakālasmiñhi eko kulaputto Satthārā catuparisamajjhe ekaṁ bhikkhuṁ dibbacakkhukānaṁ aggaṭṭhāne ṭhapentaṁ disvā taṁ sampattiṁ patthayamāno Satthāraṁ nimantetvā sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa mahādānaṁ datvā “bhante ahampi anāgate ekassa Buddhassa sāsane dibbacakkhukānaṁ aggo bhaveyyan”ti patthanaṁ ṭhapesi. Satthā kappasatasahassaṁ olokento tassa patthanāya samijjhanabhāvaṁ viditvā “ito kappasatasahassamatthake Gotamabuddhasāsane dibbacakkhukānaṁ aggo Anuruddo nāma bhavissasī”ti byākāsi. So taṁ byākaraṇaṁ sutvā sve pattabbaṁ viya taṁ sampattiṁ maññamāno parinibbute Satthari bhikkhū dibbacakkhuparikammaṁ pucchitvā sattayojanikaṁ kañcanathūpaṁ parikkhipitvā anekāni dīparukkhasahassāni kāretvā dīpapūjaṁ katvā tato cuto devaloke nibbattitvā devamanussesu kappasatasahassāni saṁsaritvā imasmiṁ kappe Bārāṇasiyaṁ daliddakule nibbatto Sumanaseṭṭhiṁ nissāya tassa tiṇahārako hutvā jīvikaṁ kappesi. **Annabhāro**tissa nāmaṁ ahosi. Sumanaseṭṭhīpi tasmiṁ nagare niccakālaṁ mahādānaṁ deti.

Athekadivasaṁ Upariṭṭho nāma Paccekabuddho Gandhamādane nirodhasamāpattito vuṭṭhāya “kassa nu kho ajja anuggahaṁ karissāmī”ti cintetvā “ajja mayā annabhārassa anuggahaṁ kātuṁ vaṭṭati, idāni ca so aṭavito tiṇaṁ ādāya gehaṁ āgamissatī”ti ñatvā pattacīvaramādāya iddhiyā gantvā annabhārassa sammukhe paccuṭṭhāsi. Annabhāro taṁ tucchapattahatthaṁ disvā

ပဗ္ဗတေ ဌိတေယေဝ သတ္ထာရာ ဝုတ္တဂါထာ အာဝဇ္ဇေန္တော အာကာသေယေဝ ပီတိံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ တထာဂတံ ဝန္ဒမာနောဝ ဩတရိတွာ သတ္ထု သန္တိကေ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ အပရဘာဂေ သဒ္ဓါဓိမုတ္တာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။

ဝက္ကလိတ္ထေရဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

၁၂-သုမနသာမဏေရဝတ္ထု

ယော ဟဝေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝိဟရန္တော သုမနသာမဏေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ တတြာယံ အနုပုဗ္ဗီ ကထာ—

ပဒုမုတ္တရဗုဒ္ဓကာလသ္မိဉှိ ဧကော ကုလပုတ္တော သတ္ထာရာ စတုပရိသမဇ္ဈေ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေန္တံ ဒိသွာ တံ သမ္ပတ္တိံ ပတ္ထယမာနော သတ္ထာရံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ ဒတွာ “ဘန္တေ အဟမ္ပိ အနာဂတေ ဧကဿ ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂေါ ဘဝေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ဌပေသိ။ သတ္ထာ ကပ္ပသတသဟဿံ ဩလောကေန္တော တဿ ပတ္ထနာယ သမိဇ္ဈနဘာဝံ ဝိဒိတွာ “ဣတော ကပ္ပသတသဟဿမတ္ထကေ ဂေါတမဗုဒ္ဓသာသနေ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂေါ အနုရုဒ္ဓေါ နာမ ဘဝိဿသီ”တိ ဗျာကာသိ။ သော တံ ဗျာကရဏံ သုတွာ သွေ ပတ္တဗ္ဗံ ဝိယ တံ သမ္ပတ္တိံ မညမာနော ပရိနိဗ္ဗုတေ သတ္ထရိ ဘိက္ခူ ဒိဗ္ဗစက္ခုပရိကမ္မံ ပုစ္ဆိတွာ သတ္တယောဇနိကံ ကဉ္စနထူပံ ပရိက္ခိပိတွာ အနေကာနိ ဒီပရုက္ခသဟဿာနိ ကာရေတွာ ဒီပပူဇံ ကတွာ တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဒေဝမနုဿေသု ကပ္ပသတသဟဿာနိ သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ ဗာရာဏသိယံ ဒလိဒ္ဒကုလေ နိဗ္ဗတ္တော သုမနသေဋ္ဌိံ နိဿာယ တဿ တိဏဟာရကော ဟုတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေသိ။ **အန္နဘာရော**တိဿ နာမံ အဟောသိ။ သုမနသေဋ္ဌိပိ တသ္မိံ နဂရေ နိစ္စကာလံ မဟာဒါနံ ဒေတိ။

အထေကဒိဝသံ ဥပရိဋ္ဌော နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဂန္ဓမာဒနေ နိရောဓသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ “ကဿ နု ခေါ အဇ္ဇ အနုဂ္ဂဟံ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “အဇ္ဇ မယာ အန္နဘာရဿ အနုဂ္ဂဟံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဒါနိ စ သော အဋဝိတော တိဏံ အာဒါယ ဂေဟံ အာဂမိဿတီ”တိ ဉတွာ ပတ္တစီဝရမာဒါယ ဣဒ္ဓိယာ ဂန္တွာ အန္နဘာရဿ သမ္မုခေ ပစ္စုဋ္ဌာသိ။ အန္နဘာရော တံ တုစ္ဆပတ္တဟတ္ထံ ဒိသွာ

“api bhante bhikkhaṁ labhitthā”ti pucchitvā “labhissāma mahāpuññā”ti vutte “tena hi bhante thokaṁ āgamethā”ti tiṇakājaṁ chaḍḍetvā vegena gehaṁ gantvā “bhadde mayhaṁ ṭhapitabhāgabhattaṁ atthi, natthī”ti bhariyaṁ pucchitvā “atthi sāmī”ti vutte vegena paccāgantvā Paccekabuddhassa pattaṁ ādāya “mayhaṁ dātukāmatāya sati deyyadhammo na hoti, deyyadhamme sati paṭiggāhakaṁ na labhāmi. Ajja pana me paṭiggāhako ca diṭṭho, deyyadhammo ca atthi, lābhā vata me”ti gehaṁ gantvā bhattaṁ patte pakkhipāpetvā[1] paccāharitvā Paccekabuddhassa hatthe patiṭṭhapetvā—

> “Iminā pana dānena, mā me dāliddiyaṁ ahu.
> Natthīti vacanaṁ nāma, mā ahosi bhavābhave.

Bhante evarūpā dujjīvitā mucceyyaṁ, ‘natthī’ti padameva[2] na suṇeyyan”ti patthanaṁ ṭhapesi. Paccekabuddho “evaṁ hotu mahāpuññā”ti vatvā anumodanaṁ katvā pakkāmi.

Sumanaseṭṭhinopi chatte adhivatthā devatā “aho dānaṁ paramadānaṁ, Upariṭṭhe supatiṭṭhitan”ti vatvā tikkhattuṁ sādhukāramadāsi. Atha naṁ seṭṭhi “kiṁ maṁ ettakaṁ kālaṁ dānaṁ dadamānaṁ na passasī”ti āha. Nāhaṁ tava dānaṁ ārabbha sādhukāraṁ demi, Annabhārena pana Upariṭṭhassa dinnapiṇḍapāte pasīditvā mayā esa sādhukāro pavattitoti. So “acchariyaṁ vata bho, ahaṁ ettakaṁ kālaṁ dānaṁ dadanto devataṁ sādhukāraṁ dāpetuṁ nāsakkhiṁ, Annabhāro maṁ nissāya jīvanto ekapiṇḍapāteneva sādhukāraṁ dāpesi, tassa dāne anucchavikaṁ katvā taṁ piṇḍapātaṁ mama santakaṁ karissāmī”ti cintetvā taṁ pakkosāpetvā “ajja tayā kassaci kiñci dinnan”ti pucchi. Āma sāmi Upariṭṭhapaccekabuddhassa me ajja bhāgabhattaṁ dinnanti. Handa bho kahāpaṇaṁ gahetvā etaṁ mayhaṁ piṇḍapātaṁ dehīti. Na demi sāmīti. So yāva sahassaṁ vaḍḍhesi, itaro sahassenāpi nādāsi. Atha naṁ “hotu bho yadi piṇḍapātaṁ na desi, sahassaṁ gahetvā pattiṁ me dehī”ti āha. So “ayyena saddhiṁ mantetvā jānissāmī”ti vegena Paccekabuddhaṁ sampāpuṇitvā “bhante Sumanaseṭṭhi sahassaṁ datvā tumhākaṁ piṇḍapāte pattiṁ yācati, kiṁ karomī”ti pucchi.

1. Ākirāpetvā (Sī, Syā) 2. Padañceva (Sī)

“အပိ ဘန္တေ ဘိက္ခံ လဘိတ္ထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “လဘိဿာမ မဟာပုညာ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဘန္တေ ထောကံ အာဂမေထာ”တိ တိဏကာဇံ ဆဍ္ဍေတွာ ဝေဂေန ဂေဟံ ဂန္တွာ “ဘဒ္ဒေ မယှံ ဌပိတဘာဂဘတ္တံ အတ္ထိ, နတ္ထီ”တိ ဘရိယံ ပုစ္ဆိတွာ “အတ္ထိ သာမီ”တိ ဝုတ္တေ ဝေဂေန ပစ္စာဂန္တွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ပတ္တံ အာဒါယ “မယှံ ဒါတုကာမတာယ သတိ ဒေယျဓမ္မော န ဟောတိ၊ ဒေယျဓမ္မေ သတိ ပဋိဂ္ဂါဟကံ န လဘာမိ။ အဇ္ဇ ပန မေ ပဋိဂ္ဂါဟကော စ ဒိဋ္ဌော၊ ဒေယျဓမ္မော စ အတ္ထိ၊ လာဘာ ဝတ မေ”တိ ဂေဟံ ဂန္တွာ ဘတ္တံ ပတ္တေ ပက္ခိပါပေတွာ[၁] ပစ္စာဟရိတွာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌပေတွာ—

> “ဣမိနာ ပန ဒါနေန၊ မာ မေ ဒါလိဒ္ဒိယံ အဟု။
> နတ္ထီတိ ဝစနံ နာမ၊ မာ အဟောသိ ဘဝါဘဝေ။

ဘန္တေ ဧဝရူပါ ဒုဇ္ဇီဝိတာ မုစ္စေယျံ၊ ‘နတ္ထီ’တိ ပဒမေဝ[၂] န သုဏေယျ”န္တိ ပတ္ထနံ ဌပေသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ “ဧဝံ ဟောတု မဟာပုညာ”တိ ဝတွာ အနုမောဒနံ ကတွာ ပက္ကာမိ။

သုမနသေဋ္ဌိနောပိ ဆတ္တေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ “အဟော ဒါနံ ပရမဒါနံ၊ ဥပရိဋ္ဌေ သုပတိဋ္ဌိတ”န္တိ ဝတွာ တိက္ခတ္တုံ သာဓုကာရမဒါသိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ “ကိံ မံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒါနံ ဒဒမာနံ န ပဿသီ”တိ အာဟ။ နာဟံ တဝ ဒါနံ အာရဗ္ဘ သာဓုကာရံ ဒေမိ၊ အန္နဘာရေန ပန ဥပရိဋ္ဌဿ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတေ ပသီဒိတွာ မယာ ဧသ သာဓုကာရော ပဝတ္တိတောတိ။ သော “အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘော၊ အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒါနံ ဒဒန္တော ဒေဝတံ သာဓုကာရံ ဒါပေတုံ နာသက္ခိံ၊ အန္နဘာရော မံ နိဿာယ ဇီဝန္တော ဧကပိဏ္ဍပါတေနေဝ သာဓုကာရံ ဒါပေသိ၊ တဿ ဒါနေ အနုစ္ဆဝိကံ ကတွာ တံ ပိဏ္ဍပါတံ မမ သန္တကံ ကရိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “အဇ္ဇ တယာ ကဿစိ ကိဉ္စိ ဒိန္န”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ သာမိ ဥပရိဋ္ဌပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ မေ အဇ္ဇ ဘာဂဘတ္တံ ဒိန္နန္တိ။ ဟန္ဒ ဘော ကဟာပဏံ ဂဟေတွာ ဧတံ မယှံ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေဟီတိ။ န ဒေမိ သာမီတိ။ သော ယာဝ သဟဿံ ဝဍ္ဎေသိ၊ ဣတရော သဟဿေနာပိ နာဒါသိ။ အထ နံ “ဟောတု ဘော ယဒိ ပိဏ္ဍပါတံ န ဒေသိ၊ သဟဿံ ဂဟေတွာ ပတ္တိံ မေ ဒေဟီ”တိ အာဟ။ သော “အယျေန သဒ္ဓိံ မန္တေတွာ ဇာနိဿာမီ”တိ ဝေဂေန ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ သမ္ပာပုဏိတွာ “ဘန္တေ သုမနသေဋ္ဌိ သဟဿံ ဒတွာ တုမှာကံ ပိဏ္ဍပါတေ ပတ္တိံ ယာစတိ၊ ကိံ ကရောမီ”တိ ပုစ္ဆိ။

၁-အာကိရာပေတွာ (သီ၊ သျာ) ၂-ပဒဉ္စေဝ (သီ)

Athassa so upamaṁ āhari “seyyathāpi paṇḍita kulasatike gāme ekasmiṁ ghare dīpaṁ jāleyya, sesā attano telena vaṭṭiṁ temetvā jālāpetvā gaṇheyyuṁ, purimapadīpassa pabhā atthīti vattabbā natthī”ti. Atirekatarā bhante pabhā hotīti. Evamevaṁ paṇḍita uḷuṅkayāgu vā hotu, kaṭacchubhikkhā vā, attano piṇḍapāte paresaṁ pattiṁ dentassa[1] yattakānaṁ deti, tattakaṁ vaḍḍhati. Tvaṁ hi ekameva piṇḍapātaṁ adāsi, seṭṭhissa pana pattiyā dinnāya dve piṇḍapātā honti eko tava, eko tassāti.

So “sādhu bhante”ti taṁ abhivādetvā seṭṭhissa santikaṁ gantvā “gaṇha sāmi pattin”ti āha. Tena hi ime kahāpaṇe gaṇhāti. Nāhaṁ piṇḍapātaṁ vikkiṇāmi, saddhāya te pattiṁ dammīti. “Tvaṁ saddhāya desi[2], ahampi tava guṇe pūjemi, gaṇha tāta, ito paṭṭhāya ca pana mā sahatthā kammamakāsi, vīthiyaṁ gharaṁ māpetvā vasa. Yena ca te attho hoti, sabbaṁ mama santikā gaṇhāhī”ti āha. Nirodhā vuṭṭhitassa pana dinnapiṇḍapāto tadaheva vipākaṁ deti. Tasmā rājāpi taṁ pavattiṁ sutvā Annabhāraṁ pakkosāpetvā pattiṁ gahetvā mahantaṁ bhogaṁ datvā tassa seṭṭhiṭṭhānaṁ dāpesi.

So Sumanaseṭṭhissa sahāyako hutvā yāvajīvaṁ puññāni katvā tato cuto devaloke nibbattitvā devamanussesu saṁsaranto imasmiṁ Buddhuppāde Kapilavatthunagare amitodanassa Sakkassa gehe paṭisandhiṁ gaṇhi, Anuruddotissa nāmaṁ akaṁsu. So Mahānāmasakkassa kaniṭṭhabhātā, Satthu cūḷapitu putto paramasukhumālo[3] mahāpuñño ahosi. Ekadivasaṁ kira chasu khattiyesu pūve[4] lakkhaṁ katvā guḷehi kīḷantesu Anuruddo parājito pūvānaṁ atthāya mātu santikaṁ pahiṇi. Sā mahantaṁ suvaṇṇathālaṁ pūretvā pūve pesesi. Pūve khāditvā puna kīḷanto parājito tatheva pahiṇi. Evaṁ tikkhattuṁ pūvesu āhaṭesu catutthe vāre mātā “idāni pūvā natthī”ti pahiṇi. Tassā vacanaṁ sutvā “natthī”ti padassa asutapubbatāya “natthipūvā nāma idāni bhavissantī”ti saññaṁ katvā “gaccha natthipūve āharā”ti pesesi.

1. Dento (Sī) 2. Dehi (Sī)
3. Paramasukumālo (Sī, Ka) 4. Pūvehi (Ka)

အထဿ သော ဥပမံ အာဟရိ “သေယျထာပိ ပဏ္ဍိတ ကုလသတိကေ ဂါမေ ဧကသ္မိံ ဃရေ ဒီပံ ဇာလေယျ၊ သေသာ အတ္တနော တေလေန ဝဋ္ဋိံ တေမေတွာ ဇာလာပေတွာ ဂဏှေယျုံ၊ ပုရိမပဒီပဿ ပဘာ အတ္ထီတိ ဝတ္တဗ္ဗာ နတ္ထီ”တိ။ အတိရေကတရာ ဘန္တေ ပဘာ ဟောတီတိ။ ဧဝမေဝံ ပဏ္ဍိတ ဥဠုင်္ကယာဂု ဝါ ဟောတု, ကဋစ္ဆုဘိက္ခာ ဝါ၊ အတ္တနော ပိဏ္ဍပါတေ ပရေသံ ပတ္တိံ ဒေန္တဿ[1] ယတ္တကာနံ ဒေတိ၊ တတ္တကံ ဝဍ္ဎတိ။ တွံ ဟိ ဧကမေဝ ပိဏ္ဍပါတံ အဒါသိ၊ သေဋ္ဌိဿ ပန ပတ္တိယာ ဒိန္နာယ ဒွေ ပိဏ္ဍပါတာ ဟောန္တိ ဧကော တဝ, ဧကော တဿာတိ။

သော “သာဓု ဘန္တေ”တိ တံ အဘိဝါဒေတွာ သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ဂဏှ သာမိ ပတ္တိ”န္တိ အာဟ။ တေန ဟိ ဣမေ ကဟာပဏေ ဂဏှာတိ။ နာဟံ ပိဏ္ဍပါတံ ဝိက္ကိဏာမိ၊ သဒ္ဓါယ တေ ပတ္တိံ ဒမ္မီတိ။ “တွံ သဒ္ဓါယ ဒေသိ[2]၊ အဟမ္ပိ တဝ ဂုဏေ ပူဇေမိ၊ ဂဏှ တာတ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ စ ပန မာ သဟတ္ထာ ကမ္မမကာသိ၊ ဝီထိယံ ဃရံ မာပေတွာ ဝသ။ ယေန စ တေ အတ္ထော ဟောတိ၊ သဗ္ဗံ မမ သန္တိကာ ဂဏှာဟီ”တိ အာဟ။ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌိတဿ ပန ဒိန္နပိဏ္ဍပါတော တဒဟေဝ ဝိပါကံ ဒေတိ။ တသ္မာ ရာဇာပိ တံ ပဝတ္တိံ သုတွာ အန္နဘာရံ ပက္ကောသာပေတွာ ပတ္တိံ ဂဟေတွာ မဟန္တံ ဘောဂံ ဒတွာ တဿ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဒါပေသိ။

သော သုမနသေဋ္ဌိဿ သဟာယကော ဟုတွာ ယာဝဇီဝံ ပုညာနိ ကတွာ တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကပိလဝတ္ထုနဂရေ အမိတောဒနဿ သက္ကဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ၊ **အနုရုဒ္ဓေါ**တိဿ နာမံ အကံသု။ သော မဟာနာမသက္ကဿ ကနိဋ္ဌဘာတာ, သတ္ထု စူဠပိတု ပုတ္တော ပရမသုခုမာလော[3] မဟာပုညော အဟောသိ။ ဧကဒိဝသံ ကိရ ဆသု ခတ္တိယေသု ပူဝေ[4] လက္ခံ ကတွာ ဂုဠေဟိ ကီဠန္တေသု အနုရုဒ္ဓေါ ပရာဇိတော ပူဝါနံ အတ္ထာယ မာတု သန္တိကံ ပဟိဏိ။ သာ မဟန္တံ သုဝဏ္ဏထာလံ ပူရေတွာ ပူဝေ ပေသေသိ။ ပူဝေ ခါဒိတွာ ပုန ကီဠန္တော ပရာဇိတော တထေဝ ပဟိဏိ။ ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ ပူဝေသု အာဟဋေသု စတုတ္ထေ ဝါရေ မာတာ “ဣဒါနိ ပူဝါ နတ္ထီ”တိ ပဟိဏိ။ တဿာ ဝစနံ သုတွာ “နတ္ထီ”တိ ပဒဿ အသုတပုဗ္ဗတာယ “နတ္ထိပူဝါ နာမ ဣဒါနိ ဘဝိဿန္တီ”တိ သညံ ကတွာ “ဂစ္ဆ နတ္ထိပူဝေ အာဟရာ”တိ ပေသေသိ။

၁-ဒေန္တော (သီ) ၂-ဒေဟိ (သီ)
၃-ပရမသုကုမာလော (သီ၊ က) ၄-ပူဝေဟိ (က)

athassa mātā “natthipūve kira ayye dethā”ti vutte “mama puttena natthīti padaṁ na sutapubbaṁ, kathaṁ nu kho natthibhāvaṁ jānāpeyyan”ti suvaṇṇapātiṁ dhovitvā aparāya suvaṇṇapātiyā paṭikujjitvā “handa tāta imaṁ mama puttassa dehī”ti pahiṇi. Tasmiṁ khaṇe nagarapariggāhikā devatā “amhākaṁ sāminā Annabhārakāle Upariṭṭhassa Paccekabuddhassa bhāgabhattaṁ datvā ‘natthīti padameva na suṇeyyan’ti patthanā nāma ṭhapitā. Sace mayaṁ tamatthaṁ ñatvā ajjhupekkheyyāma, muddhāpi no sattadhā phaleyyā”ti cintetvā dibbapūvehi pātiṁ pūrayiṁsu. So puriso pātiṁ āharitvā tassa santike ṭhapetvā vivari. Tesaṁ gandho sakalanagaraṁ phari. Pūvo pana mukhe ṭhapitamattova sattarasaharaṇisahassāni pharitvā aṭṭhāsi.

Anuruddhopi cintesi “na maṁ maññe ito pubbe mātā piyāyati. Na hi me aññadā tāya natthipūvā nāma pakkapubbā”ti. So gantvā mātaraṁ evamāha “amma nāhaṁ tava piyo”ti. Tāta kiṁ vadesi, mama akkhīhipi hadayamaṁsatopi tvaṁ piyataroti. Sacāhaṁ amma tava piyo, kasmā mama pubbe evarūpe natthipūve nāma na adāsīti. Sā taṁ purisaṁ pucchi “tāta kiñci pātiyaṁ ahosī”ti. Āma ayye pūvānaṁ pāti paripuṇṇā ahosi, na me evarūpā diṭṭhapubbāti. Sā cintesi “putto me katapuñño, devatāhissa dibbapūvā pahitā bhavissantī”ti. Sopi mātaraṁ āha “amma na mayā evarūpā pūvā khāditapubbā, ito paṭṭhāya me natthipūvameva paceyyāsī”ti[1]. Sā tato paṭṭhāya tena “pūve khāditukāmomhī”ti vuttakāle suvaṇṇapātiṁ dhovitvā aññāya pātiyā paṭikujjitvā pahiṇati, devatā pātiṁ pūrenti. Evaṁ so agāramajjhe vasanto natthīti padassa atthaṁ ajānitvā dibbapūveyeva paribhuñji.

Satthu pana parivāratthaṁ kulapaṭipāṭiyā sākiyakumāresu pabbajantesu Mahānāmena Sakkena “tāta amhākaṁ kulā koci pabbajito natthi, tayā vā pabbajitabbaṁ, mayā vā”ti vutte so āha “ahaṁ atisukhumālo[2] pabbajituṁ na sakkhissāmī”ti. Tena hi kammantaṁ uggaṇha, ahaṁ pabbajissāmīti. Ko esa kammanto nāmāti. So hi bhattassa uṭṭhānaṭṭhānampi na jānāti, kammantaṁ kimeva jānissati, tasmā evamāha. Ekadivasaṁ

1. Peseyyāsīti (Ka)
2. Atisukumālo (Sī, Ka)

အထဿ မာတာ “နတ္ထိပူဝေ ကိရ အယျေ ဒေထာ”တိ ဝုတ္တေ “မမ ပုတ္တေန နတ္ထီတိ ပဒံ န သုတပုဗ္ဗံ၊ ကထံ နု ခေါ နတ္ထိဘာဝံ ဇာနာပေယျ”န္တိ သုဝဏ္ဏပါတိံ ဓောဝိတွာ အပရာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ ပဋိကုဇ္ဇိတွာ “ဟန္ဒ တာတ ဣမံ မမ ပုတ္တဿ ဒေဟီ”တိ ပဟိဏိ။ တသ္မိံ ခဏေ နဂရပရိဂ္ဂါဟိကာ ဒေဝတာ “အမှာကံ သာမိနာ အန္နဘာရကာလေ ဥပရိဋ္ဌဿ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ ဘာဂဘတ္တံ ဒတွာ ‘နတ္ထီတိ ပဒမေဝ န သုဏေယျ’န္တိ ပတ္ထနာ နာမ ဌပိတာ။ သစေ မယံ တမတ္ထံ ဉတွာ အဇ္ဈုပေက္ခေယျာမ၊ မုဒ္ဓါပိ နော သတ္တဓာ ဖလေယျာ”တိ စိန္တေတွာ ဒိဗ္ဗပူဝေဟိ ပါတိံ ပူရယိံသု။ သော ပုရိသော ပါတိံ အာဟရိတွာ တဿ သန္တိကေ ဌပေတွာ ဝိဝရိ။ တေသံ ဂန္ဓော သကလနဂရံ ဖရိ။ ပူဝေါ ပန မုခေ ဌပိတမတ္တောဝ သတ္တရသဟရဏိသဟဿာနိ ဖရိတွာ အဋ္ဌာသိ။

အနုရုဒ္ဓေါပိ စိန္တေသိ “န မံ မညေ ဣတော ပုဗ္ဗေ မာတာ ပိယာယတိ။ န ဟိ မေ အညဒါ တာယ နတ္ထိပူဝါ နာမ ပက္ကပုဗ္ဗာ”တိ။ သော ဂန္တွာ မာတရံ ဧဝမာဟ “အမ္မ နာဟံ တဝ ပိယော”တိ။ တာတ ကိံ ဝဒေသိ၊ မမ အက္ခီဟိပိ ဟဒယမံသတောပိ တွံ ပိယတရောတိ။ သစာဟံ အမ္မ တဝ ပိယော၊ ကသ္မာ မမ ပုဗ္ဗေ ဧဝရူပေ နတ္ထိပူဝေ နာမ န အဒါသီတိ။ သာ တံ ပုရိသံ ပုစ္ဆိ “တာတ ကိဉ္စိ ပါတိယံ အဟောသီ”တိ။ အာမ အယျေ ပူဝါနံ ပါတိ ပရိပုဏ္ဏာ အဟောသိ၊ န မေ ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာတိ။ သာ စိန္တေသိ “ပုတ္တော မေ ကတပုညော၊ ဒေဝတာဟိဿ ဒိဗ္ဗပူဝါ ပဟိတာ ဘဝိဿန္တီ”တိ။ သောပိ မာတရံ အာဟ “အမ္မ န မယာ ဧဝရူပါ ပူဝါ ခါဒိတပုဗ္ဗာ၊ ဣတော ပဋ္ဌာယ မေ နတ္ထိပူဝမေဝ ပစေယျာသီ”တိ[၁]။ သာ တတော ပဋ္ဌာယ တေန “ပူဝေ ခါဒိတုကာမောမှီ”တိ ဝုတ္တကာလေ သုဝဏ္ဏပါတိံ ဓောဝိတွာ အညာယ ပါတိယာ ပဋိကုဇ္ဇိတွာ ပဟိဏာတိ၊ ဒေဝတာ ပါတိံ ပူရေန္တိ။ ဧဝံ သော အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တော နတ္ထီတိ ပဒဿ အတ္ထံ အဇာနိတွာ ဒိဗ္ဗပူဝေယေဝ ပရိဘုဉ္ဇိ။

သတ္ထု ပန ပရိဝါရတ္ထံ ကုလပဋိပါဋိယာ သာကိယကုမာရေသု ပဗ္ဗဇန္တေသု မဟာနာမေန သက္ကေန “တာတ အမှာကံ ကုလာ ကောစိ ပဗ္ဗဇိတော နတ္ထိ၊ တယာ ဝါ ပဗ္ဗဇိတဗ္ဗံ, မယာ ဝါ”တိ ဝုတ္တေ သော အာဟ “အဟံ အတိသုခုမာလော[၂] ပဗ္ဗဇိတုံ န သက္ခိဿာမီ”တိ။ တေန ဟိ ကမ္မန္တံ ဥဂ္ဂဏှ၊ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ ကော ဧသ ကမ္မန္တော နာမာတိ။ သော ဟိ ဘတ္တဿ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနမ္ပိ န ဇာနာတိ၊ ကမ္မန္တံ ကိမေဝ ဇာနိဿတိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ ကေဒိဝသံ

၁-ပေသေယျာသီတိ (က)
၂-အတိသုကုမာလော (သီ၊ က)

hi Anuruddo Bhaddiyo Kimiloti[1] tayo janā “bhattaṁ nāma kahaṁ uṭṭhātī”ti mantayiṁsu. Tesu Kimilo “koṭṭhesu uṭṭhātī”ti āha. So kirekadivasaṁ vīhī koṭṭhamhi pakkhipante addasa, tasmā “koṭṭhe bhattaṁ uppajjatī”ti saññāya evamāha. Atha naṁ Bhaddiyo “tvaṁ na jānāsī”ti vatvā “bhattaṁ nāma ukkhaliyaṁ uṭṭhātī”ti āha. So kirekadivasaṁ ukkhalito bhattaṁ vaḍḍhente disvā “etthevetaṁ uppajjatī”ti saññamakāsi, tasmā evamāha. Anuruddo te ubhopi “tumhe na jānāthā”ti vatvā “bhattaṁ nāma ratanubbedhamakuḷāya mahāsuvaṇṇapātiyaṁ uṭṭhātī”ti āha. Tena kira neva vīhiṁ koṭṭentā, na bhattaṁ pacantā diṭṭhapubbā, suvaṇṇapātiyaṁ vaḍḍhetvā purato ṭhapitabhattameva passati, tasmā “pātiyaṁyevetaṁ uppajjatī”ti saññamakāsi, tasmā evamāha. Evaṁ bhattuṭṭhānaṭṭhānampi ajānanto mahāpuñño kulaputto kammante kiṁ jānissati.

So “ehi kho te Anuruddha gharāvāsatthaṁ anusāsissāmi, paṭhamaṁ khettaṁ kasāpetabban”ti-ādinā nayena bhātarā vuttānaṁ kammantānaṁ apariyantabhāvaṁ sutvā “na me gharāvāsena attho”ti mātaraṁ āpucchitvā Bhaddiyapamukhehi pañcahi Sākiyakumārehi saddhiṁ nikkhamitvā Anupiyambavane Satthāraṁ upasaṅkamitvā pabbaji. Pabbajitvā ca pana sammāpaṭipadaṁ paṭipanno anupubbena tisso vijjā sacchikatvā dibbena cakkhunā ekāsane nisinnova hatthatale ṭhapita-āmalakāni viya sahassalokadhātuyo olokanasamattho hutvā—

“Pubbenivāsaṁ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṁ.
Tevijjo iddhipattomhi, kataṁ Buddhassa sāsanan”ti[2]—

Udānaṁ udānetvā “kiṁ nu kho me katvā ayaṁ sampatti laddhā”ti olokento “Padumuttarapādamūle patthanaṁ ṭhapesin”ti ñatvā puna “saṁsāre saṁsaranto asukasmiṁ nāma kāle Bārāṇasiyaṁ Sumanaseṭṭhiṁ nissāya jīvanto Annabhāro nāma ahosin”tipi ñatvā—

“Annabhāro pure āsiṁ, daliddo tiṇahārako[3].
Piṇḍapāto mayā dinno, Upariṭṭhassa tādino”ti[4]—

1. Kimbiloti (Sī, Syā)
2. Khu 2. 337 piṭṭhe.
3. Kājahārako (Sī)
4. Yasassinoti (Syā)

ဟိ အနုရုဒ္ဓေါ ဘဒ္ဒိယော ကိမိလောတိ[၁] တယော ဇနာ “ဘတ္တံ နာမ ကဟံ ဥဋ္ဌာတီ”တိ မန္တယိံသု။ တေသု ကိမိလော “ကောဋ္ဌေသု ဥဋ္ဌာတီ”တိ အာဟ။ သော ကိရေကဒိဝသံ ဝီဟီ ကောဋ္ဌမှိ ပက္ခိပန္တေ အဒ္ဒသ၊ တသ္မာ “ကောဋ္ဌေ ဘတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ သညာယ ဧဝမာဟ။ အထ နံ ဘဒ္ဒိယော “တွံ န ဇာနာသီ”တိ ဝတွာ “ဘတ္တံ နာမ ဥက္ခလိယံ ဥဋ္ဌာတီ”တိ အာဟ။ သော ကိရေကဒိဝသံ ဥက္ခလိတော ဘတ္တံ ဝဍ္ဎေန္တေ ဒိသွာ “ဧတ္ထေဝေတံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ သညမကာသိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ အနုရုဒ္ဓေါ တေ ဥဘောပိ “တုမှေ န ဇာနာထာ”တိ ဝတွာ “ဘတ္တံ နာမ ရတနုဗ္ဗေဓမကုဠာယ မဟာသုဝဏ္ဏပါတိယံ ဥဋ္ဌာတီ”တိ အာဟ။ တေန ကိရ နေဝ ဝီဟိံ ကောဋ္ဋေန္တာ, န ဘတ္တံ ပစန္တာ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ၊ သုဝဏ္ဏပါတိယံ ဝဍ္ဎေတွာ ပုရတော ဌပိတဘတ္တမေဝ ပဿတိ၊ တသ္မာ “ပါတိယံယေဝေတံ ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ သညမကာသိ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ ဧဝံ ဘတ္တုဋ္ဌာနဋ္ဌာနမ္ပိ အဇာနန္တော မဟာပုညော ကုလပုတ္တော ကမ္မန္တေ ကိံ ဇာနိဿတိ။

သော “ဧဟိ ခေါ တေ အနုရုဒ္ဓ ဃရာဝါသတ္ထံ အနုသာသိဿာမိ၊ ပဌမံ ခေတ္တံ ကသာပေတဗ္ဗ”န္တိအာဒိနာ နယေန ဘာတရာ ဝုတ္တာနံ ကမ္မန္တာနံ အပရိယန္တဘာဝံ သုတွာ “န မေ ဃရာဝါသေန အတ္ထော”တိ မာတရံ အာပုစ္ဆိတွာ ဘဒ္ဒိယပမုခေဟိ ပဉ္စဟိ သာကိယကုမာရေဟိ သဒ္ဓိံ နိက္ခမိတွာ အနုပိယမ္ဗဝနေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပဗ္ဗဇိ။ ပဗ္ဗဇိတွာ စ ပန သမ္မာပဋိပဒံ ပဋိပန္နော အနုပုဗ္ဗေန တိဿော ဝိဇ္ဇာ သစ္ဆိကတွာ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဧကာသနေ နိသိန္နောဝ ဟတ္ထတလေ ဌပိတအာမလကာနိ ဝိယ သဟဿလောကဓာတုယော ဩလောကနသမတ္ထော ဟုတွာ—

“ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိသောဓိတံ။
တေဝိဇ္ဇော ဣဒ္ဓိပတ္တောမှိ၊ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန”န္တိ[၂]—

ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ “ကိံ နု ခေါ မေ ကတွာ အယံ သမ္ပတ္တိ လဒ္ဓါ”တိ ဩလောကေန္တော “ပဒုမုတ္တရပါဒမူလေ ပတ္ထနံ ဌပေသိ”န္တိ ဉတွာ ပုန “သံသာရေ သံသရန္တော အသုကသ္မိံ နာမ ကာလေ ဗာရာဏသိယံ သုမနသေဋ္ဌိံ နိဿာယ ဇီဝန္တော အန္နဘာရော နာမ အဟောသိ”န္တိပိ ဉတွာ—

“အန္နဘာရော ပုရေ အာသိံ၊ ဒလိဒ္ဒေါ တိဏဟာရကော[၃]။
ပိဏ္ဍပါတော မယာ ဒိန္နော၊ ဥပရိဋ္ဌဿ တာဒိနော”တိ[၄]—

၁-ကိမ္ဗိလောတိ (သီ၊ သျာ)
၂-ခု ၂-၃၃၇-ပိဋ္ဌေ။
၃-ကာဇဟာရကော (သီ)
၄-ယသဿိနောတိ (သျာ)

āha. Athassa etadahosi “yo so tadā mayā Upariṭṭhassa dinnapiṇḍapātato kahāpaṇe datvā pattiṁ aggahesi, mama sahāyako Sumanaseṭṭhi kahaṁ nu kho so etarahi nibbatto”ti. Atha naṁ “viñjhāṭaviyaṁ pabbatapāde Muṇḍanigamo nāma atthi, tattha Mahāmuṇḍassa nāma upāsakassa Mahāsumano Cūḷasumanoti dve puttā, tesu so Cūḷasumano hutvā nibbatto”ti addasa. Disvā ca pana cintesi “atthi nu kho tattha mayi gate upakāro, natthī”ti. So upadhārento idaṁ addasa “so tattha mayi gate sattavassikova nikkhamitvā pabbajissati, khuraggeyeva ca arahattaṁ pāpuṇissatī”ti. Disvā ca pana upakaṭṭhe antovasse ākāsena gantvā gāmadvāre otari. Mahāmuṇḍo pana upāsako therassa pubbepi vissāsiko eva. So theraṁ piṇḍapātakāle cīvaraṁ pārupantaṁ disvā puttaṁ Mahāsumanaṁ āha “tāta ayyo me Anuruddhatthero āgato, yāvassa añño koci pattaṁ na gaṇhāti, tāvassa gantvā pattaṁ gaṇha, ahaṁ āsanaṁ paññāpessāmī”ti. So tathā akāsi. Upāsako theraṁ antonivesane sakkaccaṁ parivisitvā temāsaṁ vasanatthāya paṭiññaṁ gaṇhi, theropi adhivāsesi.

Atha naṁ ekadivasaṁ paṭijagganto viya temāsaṁ paṭijaggitvā mahāpavāraṇāya ticīvarañceva guḷatelataṇḍulādīni ca āharitvā therassa pādamūle ṭhapetvā “gaṇhatha bhante”ti āha. Alaṁ upāsaka, na me iminā atthoti. Tena hi bhante vassāvāsikalābho nāmesa, gaṇhatha nanti. Na gaṇhāmi upāsakāti. Kimatthaṁ na gaṇhatha bhanteti. Mayhaṁ santike kappiyakārako sāmaṇeropi natthīti. Tena hi bhante mama putto Mahāsumano sāmaṇero bhavissatīti. Na me upāsaka Mahāsumanenatthoti. Tena hi bhante Cūḷasumanaṁ pabbājethāti. Thero “sādhū”ti sampaṭicchitvā Cūḷasumanaṁ pabbājesi. So khuraggeyeva arahattaṁ pāpuṇi. Thero tena saddhiṁ aḍḍhamāsamattaṁ tattheva vasitvā “Satthāraṁ passissāmī”ti tassa ñātake āpucchitvā ākāseneva gantvā Himavantapadese araññakuṭikāya otari.

Thero pana pakatiyāpi āraddhavīriyo, tassa tattha pubbarattāpararattaṁ caṅkamantassa udaravāto samuṭṭhahi. Atha naṁ kilantarūpaṁ disvā sāmaṇero pucchi “bhante kiṁ vo rujjatī”ti. Udaravāto me

အာဟ။ အထဿ ဧတဒဟောသိ “ယော သော တဒါ မယာ ဥပရိဋ္ဌဿ ဒိန္နပိဏ္ဍပါတတော ကဟာပဏေ ဒတွာ ပတ္တိံ အဂ္ဂဟေသိ၊ မမ သဟာယကော သုမနသေဋ္ဌိ ကဟံ နု ခေါ သော ဧတရဟိ နိဗ္ဗတ္တော”တိ။ အထ နံ “ဝိဉ္ဈာဋဝိယံ ပဗ္ဗတပါဒေ မုဏ္ဍနိဂမော နာမ အတ္ထိ၊ တတ္ထ မဟာမုဏ္ဍဿ နာမ ဥပါသကဿ မဟာသုမနော စူဠသုမနောတိ ဒွေ ပုတ္တာ၊ တေသု သော စူဠသုမနော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တော”တိ အဒ္ဒသ။ ဒိသွာ စ ပန စိန္တေသိ “အတ္ထိ နု ခေါ တတ္ထ မယိ ဂတေ ဥပကာရော, နတ္ထီ”တိ။ သော ဥပဓာရေန္တော ဣဒံ အဒ္ဒသ “သော တတ္ထ မယိ ဂတေ သတ္တဝဿိကောဝ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ ခုရဂ္ဂေယေဝ စ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿတီ”တိ။ ဒိသွာ စ ပန ဥပကဋ္ဌေ အန္တောဝဿေ အာကာသေန ဂန္တွာ ဂါမဒွါရေ ဩတရိ။ မဟာမုဏ္ဍော ပန ဥပါသကော ထေရဿ ပုဗ္ဗေပိ ဝိဿာသိကော ဧဝ။ သော ထေရံ ပိဏ္ဍပါတကာလေ စီဝရံ ပါရုပန္တံ ဒိသွာ ပုတ္တံ မဟာသုမနံ အာဟ “တာတ အယျော မေ အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော အာဂတော၊ ယာဝဿ အညော ကောစိ ပတ္တံ န ဂဏှာတိ၊ တာဝဿ ဂန္တွာ ပတ္တံ ဂဏှ၊ အဟံ အာသနံ ပညာပေဿာမီ”တိ။ သော တထာ အကာသိ။ ဥပါသကော ထေရံ အန္တောနိဝေသနေ သက္ကစ္စံ ပရိဝိသိတွာ တေမာသံ ဝသနတ္ထာယ ပဋိညံ ဂဏှိ၊ ထေရောပိ အဓိဝါသေသိ။

အထ နံ ဧကဒိဝသံ ပဋိဇဂ္ဂန္တော ဝိယ တေမာသံ ပဋိဇဂ္ဂိတွာ မဟာပဝါရဏာယ တိစီဝရဉ္စေဝ ဂုဠတေလတဏ္ဍုလာဒီနိ စ အာဟရိတွာ ထေရဿ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ “ဂဏှထ ဘန္တေ”တိ အာဟ။ အလံ ဥပါသက, န မေ ဣမိနာ အတ္ထောတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ ဝဿာဝါသိကလာဘော နာမေသ၊ ဂဏှထ နန္တိ။ န ဂဏှာမိ ဥပါသကာတိ။ ကိမတ္ထံ န ဂဏှထ ဘန္တေတိ။ မယှံ သန္တိကေ ကပ္ပိယကာရကော သာမဏေရောပိ နတ္ထီတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ မမ ပုတ္တော မဟာသုမနော သာမဏေရော ဘဝိဿတီတိ။ န မေ ဥပါသက မဟာသုမနေနတ္ထောတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ စူဠသုမနံ ပဗ္ဗာဇေထာတိ။ ထေရော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ စူဠသုမနံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သော ခုရဂ္ဂေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ထေရော တေန သဒ္ဓိံ အဍ္ဎမာသမတ္တံ တတ္ထေဝ ဝသိတွာ “သတ္ထာရံ ပဿိဿာမီ”တိ တဿ ဉာတကေ အာပုစ္ဆိတွာ အာကာသေနေဝ ဂန္တွာ ဟိမဝန္တပဒေသေ အရညကုဋိကာယ ဩတရိ။

ထေရော ပန ပကတိယာပိ အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ တဿ တတ္ထ ပုဗ္ဗရတ္တာပရရတ္တံ စင်္ကမန္တဿ ဥဒရဝါတော သမုဋ္ဌဟိ။ အထ နံ ကိလန္တရူပံ ဒိသွာ သာမဏေရော ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ကိံ ဝေါ ရုဇ္ဇတီ”တိ။ ဥဒရဝါတော မေ

samuṭṭhitoti. Aññadāpi samuṭṭhitapubbo bhanteti. Āmāvusoti. Kena phāsukaṁ hoti bhanteti. Anotattato pānīye laddhe phāsukaṁ hoti āvusoti. Tena hi bhante āharāmīti. Sakkhissasi sāmaṇerāti. Āma bhanteti. Tena hi Anotatte Pannago[1] nāma nāgarājā maṁ jānāti, tassa ācikkhitvā bhesajjatthāya ekaṁ pānīyavārakaṁ āharāti. So sādhūti upajjhāyaṁ vanditvā vehāsaṁ abbhuggantvā pañcayojanasataṁ ṭhānaṁ agamāsi. Taṁ divasaṁ pana nāgarājā nāganāṭakaparivuto udakakīḷaṁ kīḷitukāmo hoti. So sāmaṇeraṁ āgacchantaṁ disvāva kujjhi, "ayaṁ Muṇḍakasamaṇo attano pādapaṁsuṁ mama matthake okiranto vicarati, Anotatte pānīyatthāya āgato bhavissati, na dānissa pānīyaṁ dassāmī"ti paṇṇāsayojanikaṁ Anotattadahaṁ mahāpātiyā ukkhaliṁ pidahanto viya phaṇena pidahitvā nipajji. Sāmaṇero nāgarājassa ākāraṁ oloketvāva "kuddho ayan"ti ñatvā imaṁ gāthamāha—

"Suṇohi me nāgarāja, uggateja mahabbala.
Dehi me pānīyaghaṭaṁ, bhesajjatthamhi āgato"ti.

Taṁ sutvā nāgarājā imaṁ gāthamāha—

"Puratthimasmiṁ disābhāge, Gaṅgā nāma mahānadī.
Mahāsamuddamappeti, tato tvaṁ pānīyaṁ harā"ti.

Taṁ sutvā sāmaṇero "ayaṁ nāgarājā attano icchāya na dassati, ahaṁ balakkāraṁ katvā ānubhāvaṁ[2] jānāpetvā imaṁ abhibhavitvāva pānīyaṁ gaṇhissāmī"ti cintetvā "mahārāja upajjhāyo maṁ Anotattatova pānīyaṁ āharāpeti, tenāhaṁ idameva harissāmi, apehi, mā maṁ vārehī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

"Itova pānīyaṁ hāssaṁ[3], imināvamhi atthiko.
Yadi te thāmabalaṁ atthi, nāgarāja nivārayā"ti.

Atha naṁ nāgarājā āha—

"Sāmaṇera sace atthi, tava vikkama porisaṁ.
Abhinandāmi te vācaṁ, harassu pānīyaṁ mamā"ti.

1. Pannako (Sī, Syā)
2. Manussabhāvaṁ (Sī), mahānubhāvaṁ (Syā)
3. Harissaṁ (Sī, Kaṁ)

သမုဋ္ဌိတောတိ။ အညဒါပိ သမုဋ္ဌိတပုဗ္ဗော ဘန္တေတိ။ အာမာဝုသောတိ။ ကေန ဖာသုကံ ဟောတိ ဘန္တေတိ။ အနောတတ္တတော ပါနီယေ လဒ္ဓေ ဖာသုကံ ဟောတိ အာဝုသောတိ။ တေန ဟိ ဘန္တေ အာဟရာမီတိ။ သက္ခိဿသိ သာမဏေရာတိ။ အာမ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ အနောတတ္တေ ပန္နဂေါ[1] နာမ နာဂရာဇာ မံ ဇာနာတိ၊ တဿ အာစိက္ခိတွာ ဘေသဇ္ဇတ္ထာယ ဧကံ ပါနီယဝါရကံ အာဟရာတိ။ သော သာဓူတိ ဥပဇ္ဈာယံ ဝန္ဒိတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ပဉ္စယောဇနသတံ ဌာနံ အဂမာသိ။ တံ ဒိဝသံ ပန နာဂရာဇာ နာဂနာဋကပရိဝုတော ဥဒကကီဠံ ကီဠိတုကာမော ဟောတိ။ သော သာမဏေရံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာဝ ကုဇ္ဈိ၊ "အယံ မုဏ္ဍကသမဏော အတ္တနော ပါဒပံသုံ မမ မတ္ထကေ ဩကိရန္တော ဝိစရတိ၊ အနောတတ္တေ ပါနီယတ္ထာယ အာဂတော ဘဝိဿတိ၊ န ဒါနိဿ ပါနီယံ ဒဿာမီ"တိ ပဏ္ဏာသယောဇနိကံ အနောတတ္တဒဟံ မဟာပါတိယာ ဥက္ခလိံ ပိဒဟန္တော ဝိယ ဖဏေန ပိဒဟိတွာ နိပဇ္ဇိ။ သာမဏေရော နာဂရာဇဿ အာကာရံ ဩလောကေတွာဝ "ကုဒ္ဓေါ အယ"န္တိ ဉတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"သုဏောဟိ မေ နာဂရာဇ၊ ဥဂ္ဂတေဇ မဟဗ္ဗလ။
ဒေဟိ မေ ပါနီယဃဋံ၊ ဘေသဇ္ဇတ္ထမှိ အာဂတော"တိ။

တံ သုတွာ နာဂရာဇာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"ပုရတ္ထိမသ္မိံ ဒိသာဘာဂေ၊ ဂင်္ဂါ နာမ မဟာနဒီ။
မဟာသမုဒ္ဒမပ္ပေတိ၊ တတော တွံ ပါနီယံ ဟရာ"တိ။

တံ သုတွာ သာမဏေရော "အယံ နာဂရာဇာ အတ္တနော ဣစ္ဆာယ န ဒဿတိ၊ အဟံ ဗလက္ကာရံ ကတွာ အာနုဘာဝံ[2] ဇာနာပေတွာ ဣမံ အဘိဘဝိတွာဝ ပါနီယံ ဂဏှိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ "မဟာရာဇ ဥပဇ္ဈာယော မံ အနောတတ္တတောဝ ပါနီယံ အာဟရာပေတိ၊ တေနာဟံ ဣဒမေဝ ဟရိဿာမိ၊ အပေဟိ၊ မာ မံ ဝါရေဟီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

"ဣတောဝ ပါနီယံ ဟာဿံ[3]၊ ဣမိနာဝမှိ အတ္ထိကော။
ယဒိ တေ ထာမဗလံ အတ္ထိ၊ နာဂရာဇ နိဝါရယာ"တိ။

အထ နံ နာဂရာဇာ အာဟ—

"သာမဏေရ သစေ အတ္ထိ၊ တဝ ဝိက္ကမ ပေါရိသံ။
အဘိနန္ဒာမိ တေ ဝါစံ၊ ဟရဿု ပါနီယံ မမာ"တိ။

၁-ပန္နကော (သီ၊ သျာ)
၂-မနုဿဘာဝံ (သီ)၊ မဟာနုဘာဝံ (သျာ).
၃-ဟရိဿံ (သီ၊ ကံ)

Atha naṁ sāmaṇero “evaṁ mahārāja harāmī”ti vatvā “yadi sakkonto harāhī”ti vutte “tena hi suṭṭhu jānassū”ti tikkhattuṁ paṭiññaṁ gahetvā “Buddhasāsanassa ānubhāvaṁ dassetvā mayā pānīyaṁ harituṁ vaṭṭatī”ti cintetvā ākāsaṭṭhadevatānaṁ tāva santikaṁ agamāsi. Tā āgantvā vanditvā “kiṁ bhante”ti vatvā aṭṭhaṁsu. “Etasmiṁ Anotattadahapiṭṭhe Pannaganāgarājena saddhiṁ mama saṅgāmo bhavissati, tattha gantvā jayaparājayaṁ olokethā”ti āha. So eteneva nīhārena cattāro lokapāle Sakkasuyāmasantusitaparanimmitavasavattī[1] ca upasaṅkamitvā tamatthaṁ ārocesi. Tato paraṁ paṭipāṭiyā yāva brahmalokaṁ gantvā tattha tattha brahmehi āgantvā vanditvā ṭhitehi “kiṁ bhante”ti puṭṭho tamatthaṁ ārocesi. Evaṁ so asaññe ca arūpibrahmāno ca ṭhapetvā sabbattha muhutteneva āhiṇḍitvā ārocesi. Tassa vacanaṁ sutvā sabbāpi devatā Anotattadahapiṭṭhe nāḷiyaṁ pakkhittāni piṭṭhacuṇṇāni[2] viya ākāsaṁ nirantaraṁ pūretvā sannipatiṁsu. Sannipatite devasaṁghe sāmaṇero ākāse ṭhatvā nāgarājaṁ āha—

“Suṇohi me nāgarāja, uggateja mahabbala.
Dehi me pānīyaghaṭaṁ, bhesajjatthamhi āgato”ti.

Atha naṁ nāgo āha—

“Sāmaṇera sace atthi, tava vikkama porisaṁ.
Abhinandāmi te vācaṁ, harassu pānīyaṁ mamā”ti.

So tikkhattuṁ nāgarājassa paṭiññaṁ gahetvā ākāse ṭhitatova dvādasayojanikaṁ brahmattabhāvaṁ māpetvā ākāsato oruyha nāgarājassa phaṇe akkamitvā adhomukhaṁ nippīḷesi, tāvadeva balavatā purisena akkanta-allacammaṁ viya nāgarājassa phaṇe akkantamatte ogalitvā[3] dabbimattā phaṇapuṭakā ahesuṁ. Nāgarājassa phaṇehi muttamuttaṭṭhānato[4] tālakkhandhapamāṇā udakavaṭṭiyo uggañchiṁsu. Sāmaṇero ākāseyeva pānīyavārakaṁ pūresi. Devasaṁgho sādhukāramadāsi. Atha

1. ...sunimmitavasavattī (Syā)
2. Pakkhittā pūvacuṇṇā (Syā)
3. Obhijjitvā (Syā)
4. Muttaṭṭhāne (Syā, Ka)

အထ နံ သာမဏေရော “ဧဝံ မဟာရာဇ ဟရာမီ”တိ ဝတွာ “ယဒိ သက္ကောန္တော ဟရာဟီ”တိ ဝုတ္တေ “တေန ဟိ သုဋ္ဌု ဇာနဿူ”တိ တိက္ခတ္တုံ ပဋိညံ ဂဟေတွာ “ဗုဒ္ဓသာသနဿ အာနုဘာဝံ ဒဿေတွာ မယာ ပါနီယံ ဟရိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ စိန္တေတွာ အာကာသဋ္ဌဒေဝတာနံ တာဝ သန္တိကံ အဂမာသိ။ တာ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ “ကိံ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ အဋ္ဌံသု။ “ဧတသ္မိံ အနောတတ္တဒဟပိဋ္ဌေ ပန္နဂနာဂရာဇေန သဒ္ဓိံ မမ သင်္ဂါမော ဘဝိဿတိ၊ တတ္ထ ဂန္တွာ ဇယပရာဇယံ ဩလောကေထာ”တိ အာဟ။ သော ဧတေနေဝ နီဟာရေန စတ္တာရော လောကပါလေ သက္ကသုယာမသန္တုသိတပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ[1] စ ဥပသင်္ကမိတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ တတော ပရံ ပဋိပါဋိယာ ယာဝ ဗြဟ္မလောကံ ဂန္တွာ တတ္ထ တတ္ထ ဗြဟ္မေဟိ အာဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ဌိတေဟိ “ကိံ ဘန္တေ”တိ ပုဋ္ဌော တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ ဧဝံ သော အသညေ စ အရူပိဗြဟ္မာနော စ ဌပေတွာ သဗ္ဗတ္ထ မုဟုတ္တေနေဝ အာဟိဏ္ဍိတွာ အာရောစေသိ။ တဿ ဝစနံ သုတွာ သဗ္ဗာပိ ဒေဝတာ အနောတတ္တဒဟပိဋ္ဌေ နာဠိယံ ပက္ခိတ္တာနိ ပိဋ္ဌစုဏ္ဏာနိ[2] ဝိယ အာကာသံ နိရန္တရံ ပူရေတွာ သန္နိပတိံသု။ သန္နိပတိတေ ဒေဝသံဃေ သာမဏေရော အာကာသေ ဌတွာ နာဂရာဇံ အာဟ—

“သုဏောဟိ မေ နာဂရာဇ၊ ဥဂ္ဂတေဇ မဟဗ္ဗလ။
ဒေဟိ မေ ပါနီယဃဋံ၊ ဘေသဇ္ဇတ္ထမှိ အာဂတော”တိ။

အထ နံ နာဂေါ အာဟ—

“သာမဏေရ သစေ အတ္ထိ၊ တဝ ဝိက္ကမ ပေါရိသံ။
အဘိနန္ဒာမိ တေ ဝါစံ၊ ဟရဿု ပါနီယံ မမာ”တိ။

သော တိက္ခတ္တုံ နာဂရာဇဿ ပဋိညံ ဂဟေတွာ အာကာသေ ဌိတကောဝ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဗြဟ္မတ္တဘာဝံ မာပေတွာ အာကာသတော ဩရုယှ နာဂရာဇဿ ဖဏေ အက္ကမိတွာ အဓောမုခံ နိပ္ပီဠေသိ၊ တာဝဒေဝ ဗလဝတာ ပုရိသေန အက္ကန္တအလ္လစမ္မံ ဝိယ နာဂရာဇဿ ဖဏေ အက္ကန္တမတ္တေ ဩဂလိတွာ[3] ဒဗ္ဗိမတ္တာ ဖဏပုဋကာ အဟေသုံ။ နာဂရာဇဿ ဖဏေဟိ မုတ္တမုတ္တဋ္ဌာနတော[4] တာလက္ခန္ဓပမာဏာ ဥဒကဝဋ္ဋိယော ဥဂ္ဂဉ္ဆိံသု။ သာမဏေရော အာကာသေယေဝ ပါနီယဝါရကံ ပူရေသိ။ ဒေဝသံဃော သာဓုကာရမဒါသိ။ အထ

၁-....သုနိမ္မိတဝသဝတ္တီ (သျာ)
၂-ပက္ခိတ္တာ ပူဝစုဏ္ဏာ (သျာ)
၃-ဩဘိဇ္ဇိတွာ (သျာ)
၄-မုတ္တဋ္ဌာနေ (သျာ၊ က)

nāgarājā lajjitvā sāmaṇerassa kujjhi, jayakusumavaṇṇānissa[1] akkhīni ahesuṁ. So "ayaṁ maṁ devasaṁghaṁ sannipātetvā pānīyaṁ gahetvā[2] lajjāpesi, etaṁ gahetvā mukhe hatthaṁ pakkhipitvā hadayamaṁsaṁ vāssa maddāmi, pāde vā naṁ gahetvā pāragaṅgāyaṁ khipāmī"ti vegena anubandhi. Anubandhantopi naṁ pāpuṇituṁ nāsakkhiyeva. Sāmaṇero gantvā upajjhāyassa hatthe pānīyaṁ ṭhapetvā "pivatha bhante"ti āha. Nāgarājāpi pacchato āgantvā "bhante Anuruddha sāmaṇero mayā adinnameva pānīyaṁ gahetvā āgato, mā pivitthā"ti āha. Evaṁ kira sāmaṇerāti. "Pivatha bhante, iminā me dinnaṁ pānīyaṁ āhaṭan"ti āha. Thero "khīṇāsavasāmaṇerassa musākathanaṁ nāma natthī"ti ñatvā pānīyaṁ pivi. Taṅkhaṇaññevassa ābādho paṭipassambhi. Puna nāgo theraṁ āha "bhante sāmaṇerenamhi sabbaṁ devagaṇaṁ sannipātetvā lajjāpito, ahamassa hadayaṁ vā phālessāmi, pāde vā naṁ gahetvā pāragaṅgāya khipissāmī"ti. Mahārāja sāmaṇero mahānubhāvo, tumhe sāmaṇerena saddhiṁ saṅgāmetuṁ na sakkhissatha, khamāpetvā naṁ gacchathāti. So sayampi sāmaṇerassa ānubhāvaṁ jānātiyeva, lajjāya pana anubandhitvā āgato. Atha naṁ therassa vacanena khamāpetvā tena saddhiṁ mittasanthavaṁ katvā "ito paṭṭhāya Anotatta-udakena atthe sati tumhākaṁ āgamanakiccaṁ natthi, mayhaṁ pahiṇeyyātha, ahameva āharitvā dassāmī"ti vatvā pakkāmi.

Theropi sāmaṇeraṁ ādāya pāyāsi. Satthā therassa āgamanabhāvaṁ ñatvā Migāramātupāsāde therassa āgamanaṁ olokento nisīdi. Bhikkhūpi theraṁ āgacchantaṁ disvā paccuggantvā pattacīvaraṁ paṭiggahesuṁ. Athekacce sāmaṇeraṁ sīsepi kaṇṇesupi bāhāyampi gahetvā sañcāletvā "kiṁ sāmaṇera cūḷakaniṭṭha[3] na ukkaṇṭhitosī"ti āhaṁsu. Satthā tesaṁ kiriyaṁ disvā cintesi "bhāriyaṁ vatimesaṁ bhikkhūnaṁ kammaṁ, āsīvisaṁ gīvāya gaṇhantā viya sāmaṇeraṁ gaṇhanti, nāssa ānubhāvaṁ jānanti, ajja mayā Sumanasāmaṇerassa guṇaṁ pākaṭaṁ kātuṁ vaṭṭatī"ti. Theropi āgantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhiṁ paṭisanthāraṁ katvā Ānandattheraṁ āmantesi "Ānanda Anotatta-udakenamhi pāde

1. Guñjavaṇṇānissa (Sī) 2. Phaṇe ṭhatvā (Sī) 3. Sāmaṇerapillaka (Sī)

နာဂရာဇာ လဇ္ဇိတွာ သာမဏေရဿ ကုဇ္ဈိ၊ ဇယကုသုမဝဏ္ဏာနိဿ[၁] အက္ခီနိ အဟေသုံ။ သော "အယံ မံ ဒေဝသံဃံ သန္နိပါတေတွာ ပါနီယံ ဂဟေတွာ[၂] လဇ္ဇာပေသိ၊ ဧတံ ဂဟေတွာ မုခေ ဟတ္ထံ ပက္ခိပိတွာ ဟဒယမံသံ ဝါဿ မဒ္ဒါမိ၊ ပါဒေ ဝါ နံ ဂဟေတွာ ပါရဂင်္ဂါယံ ခိပါမီ"တိ ဝေဂေန အနုဗန္ဓိ။ အနုဗန္ဓန္တောပိ နံ ပါပုဏိတုံ နာသက္ခိယေဝ။ သာမဏေရော ဂန္တွာ ဥပဇ္ဈာယဿ ဟတ္ထေ ပါနီယံ ဌပေတွာ "ပိဝထ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ နာဂရာဇာပိ ပစ္ဆတော အာဂန္တွာ "ဘန္တေ အနုရုဒ္ဓ သာမဏေရော မယာ အဒိန္နမေဝ ပါနီယံ ဂဟေတွာ အာဂတော၊ မာ ပိဝိတ္ထာ"တိ အာဟ။ ဧဝံ ကိရ သာမဏေရာတိ။ "ပိဝထ ဘန္တေ၊ ဣမိနာ မေ ဒိန္နံ ပါနီယံ အာဟဋ"န္တိ အာဟ။ ထေရော "ခီဏာသဝသာမဏေရဿ မုသာကထနံ နာမ နတ္ထီ"တိ ဉတွာ ပါနီယံ ပိဝိ။ တင်္ခဏညေဝဿ အာဗာဓော ပဋိပဿမ္ဘိ။ ပုန နာဂေါ ထေရံ အာဟ "ဘန္တေ သာမဏေရေနမှိ သဗ္ဗံ ဒေဝဂဏံ သန္နိပါတေတွာ လဇ္ဇာပိတော၊ အဟမဿ ဟဒယံ ဝါ ဖါလေဿာမိ၊ ပါဒေ ဝါ နံ ဂဟေတွာ ပါရဂင်္ဂါယ ခိပိဿာမီ"တိ။ မဟာရာဇ သာမဏေရော မဟာနုဘာဝေါ၊ တုမှေ သာမဏေရေန သဒ္ဓိံ သင်္ဂါမေတုံ န သက္ခိဿထ၊ ခမာပေတွာ နံ ဂစ္ဆထာတိ။ သော သယမ္ပိ သာမဏေရဿ အာနုဘာဝံ ဇာနာတိယေဝ၊ လဇ္ဇာယ ပန အနုဗန္ဓိတွာ အာဂတော။ အထ နံ ထေရဿ ဝစနေန ခမာပေတွာ တေန သဒ္ဓိံ မိတ္တသန္ထဝံ ကတွာ "ဣတော ပဋ္ဌာယ အနောတတ္တဥဒကေန အတ္ထေ သတိ တုမှာကံ အာဂမနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ မယှံ ပဟိဏေယျာထ၊ အဟမေဝ အာဟရိတွာ ဒဿာမီ"တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။

ထေရောပိ သာမဏေရံ အာဒါယ ပါယာသိ။ သတ္ထာ ထေရဿ အာဂမနဘာဝံ ဉတွာ မိဂါရမာတုပါသာဒေ ထေရဿ အာဂမနံ ဩလောကေန္တော နိသီဒိ။ ဘိက္ခူပိ ထေရံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ပတ္တစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေသုံ။ အထေကစ္စေ သာမဏေရံ သီသေပိ ကဏ္ဏေသုပိ ဗာဟာယမ္ပိ ဂဟေတွာ သဉ္စာလေတွာ "ကိံ သာမဏေရ စူဠကနိဋ္ဌ[၃] န ဥက္ကဏ္ဌိတောသီ"တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ တေသံ ကိရိယံ ဒိသွာ စိန္တေသိ "ဘာရိယံ ဝတိမေသံ ဘိက္ခူနံ ကမ္မံ၊ အာသီဝိသံ ဂီဝါယ ဂဏှန္တာ ဝိယ သာမဏေရံ ဂဏှန္တိ၊ နာဿ အာနုဘာဝံ ဇာနန္တိ၊ အဇ္ဇ မယာ သုမနသာမဏေရဿ ဂုဏံ ပါကဋံ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ ထေရောပိ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တေန သဒ္ဓိံ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ အာနန္ဒတ္ထေရံ အာမန္တေသိ "အာနန္ဒ အနောတတ္တဥဒကေနမှိ ပါဒေ

၁-ဂုဉ္ဇဝဏ္ဏာနိဿ (သီ) ၂-ဖဏေ ဌတွာ (သီ) ၃-သာမဏေရပိလ္လက (သီ)

dhovitukāmo, sāmaṇerānaṁ ghaṭaṁ[1] datvā pānīyaṁ āharāpehī”ti. Thero vihāre pañcamattāni sāmaṇerasatāni sannipātesi. Tesu Sumanasāmaṇero sabbanavako ahosi. Thero sabbamahallakaṁ sāmaṇeraṁ āha “sāmaṇera Satthā Anotattadaha-udakena pāde dhovitukāmo, ghaṭaṁ ādāya gantvā pānīyaṁ āharā”ti. So “na sakkomi bhante”ti na icchi. Thero sesepi paṭipāṭiyā pucchi, tepi tatheva vatvā paṭikkhipiṁsu. Kiṁ panettha Khīṇāsavasāmaṇerā natthīti? Atthi, te pana “nāyaṁ amhākaṁ baddho mālāpuṭo, Sumanasāmaṇerasseva baddho”ti na icchiṁsu, puthujjanā pana attano asamatthatāyeva na icchiṁsu. Pariyosāne pana Sumanassa vāre sampatte “sāmaṇera Satthā Anotattadaha-udakena pāde dhovitukāmo, kuṭaṁ ādāya kira udakaṁ āharā”ti āha. So “Satthari āharāpente āharissāmī”ti Satthāraṁ vanditvā “bhante Anotattato kira maṁ udakaṁ āhārāpethā”ti āha. Āma Sumanāti. So Visākhāya kāritesu ghanasuvaṇṇakoṭṭimesu senāsanakuṭesu ekaṁ saṭṭhikuṭa-udakagaṇhanakaṁ mahāghaṭaṁ hatthena gahetvā “iminā me ukkhipitvā aṁsakūṭe ṭhapitena attho natthī”ti olambakaṁ katvā vehāsaṁ abbhuggantvā Himavantābhimukho pakkhandi.

Nāgarājā sāmaṇeraṁ dūratova āgacchantaṁ disvā paccuggantvā kuṭaṁ aṁsakūṭena ādāya “bhante tumhe mādise dāse vijjamāne kasmā sayaṁ āgatā, udakenatthe sati kasmā sāsanamattampi na pahiṇathā”ti kuṭena udakaṁ ādāya sayaṁ ukkhipitvā “purato hotha bhante, ahameva āharissāmī”ti āha. “Tiṭṭhatha tumhe mahārāja, ahameva Sammāsambuddhena āṇatto”ti nāgarājānaṁ nivattāpetvā kuṭaṁ mukhavaṭṭiyaṁ hatthena gahetvā ākāsenāgañchi. Atha naṁ Satthā āgacchantaṁ oloketvā bhikkhū āmantesi “passatha bhikkhave sāmaṇerassa līlaṁ, ākāse haṁsarājā viya sobhatī”ti āha. Sopi pānīyaghaṭaṁ ṭhapetvā Satthāraṁ vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṁ Satthā āha “kativassosi tvaṁ Sumanā”ti. Sattavassomhi bhanteti. “Tena hi Sumana ajja paṭṭhāya bhikkhu hohī”ti vatvā dāyajja-upasampadaṁ adāsi.

1. Ghaṭake (Sī)

ဓောဝိတုကာမော၊ သာမဏေရာနံ ဃဋံ[၁] ဒတွာ ပါနီယံ အာဟရာပေဟီ”တိ။ ထေရော ဝိဟာရေ ပဉ္စမတ္တာနိ သာမဏေရသတာနိ သန္နိပါတေသိ။ တေသု သုမနသာမဏေရော သဗ္ဗနဝကော အဟောသိ။ ထေရော သဗ္ဗမဟလ္လကံ သာမဏေရံ အာဟ “သာမဏေရ သတ္ထာ အနောတတ္တဒဟဥဒကေန ပါဒေ ဓောဝိတုကာမော၊ ဃဋံ အာဒါယ ဂန္တွာ ပါနီယံ အာဟရာ”တိ။ သော “န သက္ကောမိ ဘန္တေ”တိ န ဣစ္ဆိ။ ထေရော သေသေပိ ပဋိပါဋိယာ ပုစ္ဆိ၊ တေပိ တထေဝ ဝတွာ ပဋိက္ခိပိံသု။ ကိံ ပနေတ္ထ ခီဏာသဝသာမဏေရာ နတ္ထီတိ? အတ္ထိ၊ တေ ပန “နာယံ အမှာကံ ဗဒ္ဓေါ မာလာပုဋော၊ သုမနသာမဏေရဿေဝ ဗဒ္ဓေါ”တိ န ဣစ္ဆိံသု၊ ပုထုဇ္ဇနာ ပန အတ္တနော အသမတ္ထတာယေဝ န ဣစ္ဆိံသု။ ပရိယောသာနေ ပန သုမနဿ ဝါရေ သမ္ပတ္တေ “သာမဏေရ သတ္ထာ အနောတတ္တဒဟဥဒကေန ပါဒေ ဓောဝိတုကာမော၊ ကုဋံ အာဒါယ ကိရ ဥဒကံ အာဟရာ”တိ အာဟ။ သော “သတ္ထရိ အာဟရာပေန္တေ အာဟရိဿာမီ”တိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “ဘန္တေ အနောတတ္တတော ကိရ မံ ဥဒကံ အာဟာရာပေထာ”တိ အာဟ။ အာမ သုမနာတိ။ သော ဝိသာခါယ ကာရိတေသု ဃနသုဝဏ္ဏကောဋ္ဋိမေသု သေနာသနကုဋေသု ဧကံ သဋ္ဌိကုဋဥဒကဂဏှနကံ မဟာဃဋံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ “ဣမိနာ မေ ဥက္ခိပိတွာ အံသကူဋေ ဌပိတေန အတ္ထော နတ္ထီ”တိ ဩလမ္ဗကံ ကတွာ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ဟိမဝန္တာဘိမုခေါ ပက္ခန္ဒိ။

နာဂရာဇာ သာမဏေရံ ဒူရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ကုဋံ အံသကူဋေန အာဒါယ “ဘန္တေ တုမှေ မာဒိသေ ဒါသေ ဝိဇ္ဇမာနေ ကသ္မာ သယံ အာဂတာ၊ ဥဒကေနတ္ထေ သတိ ကသ္မာ သာသနမတ္တမ္ပိ န ပဟိဏထာ”တိ ကုဋေန ဥဒကံ အာဒါယ သယံ ဥက္ခိပိတွာ “ပုရတော ဟောထ ဘန္တေ၊ အဟမေဝ အာဟရိဿာမီ”တိ အာဟ။ “တိဋ္ဌထ တုမှေ မဟာရာဇ၊ အဟမေဝ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန အာဏတ္တော”တိ နာဂရာဇာနံ နိဝတ္တာပေတွာ ကုဋံ မုခဝဋ္ဋိယံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ အာကာသေနာဂဉ္ဆိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဂစ္ဆန္တံ ဩလောကေတွာ ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ “ပဿထ ဘိက္ခဝေ သာမဏေရဿ လီလံ၊ အာကာသေ ဟံသရာဇာ ဝိယ သောဘတီ”တိ အာဟ။ သောပိ ပါနီယဃဋံ ဌပေတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ “ကတိဝဿောသိ တွံ သုမနာ”တိ။ သတ္တဝဿောမှိ ဘန္တေတိ။ “တေန ဟိ သုမန အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခု ဟောဟီ”တိ ဝတွာ ဒါယဇ္ဇဥပသမ္ပဒံ အဒါသိ။

၁-ဃဋကေ (သီ)

Dveyeva kira sāmaṇerā sattavassikā upasampadaṁ labhiṁsu—ayañca Sumano Sopāko cāti.

Evaṁ tasmiṁ upasampanne dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “acchariyaṁ āvuso, evarūpo hi nāma daharasāmaṇerassa ānubhāvo hoti, na no ito pubbe evarūpo ānubhāvo diṭṭhapubbo”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave mama sāsane daharopi sammā paṭipanno evarūpaṁ sampattiṁ labhatiyevā”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

382. “Yo have daharo bhikkhu, yuñjati Buddhasāsane.
So’maṁ lokaṁ pabhāseti, abbhā muttova candimā”ti.

Tattha **yuñjatīti** ghaṭati vāyamati. **Pabhāsetīti** so bhikkhu attano arahattamaggañāṇena abbhādīhi mutto candimā viya lokaṁ khandhādibhedaṁ lokaṁ obhāseti, ekālokaṁ karotīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sumanasāmaṇeravatthu dvādasamaṁ.

Bhikkhuvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Pañcavīsatimo vaggo.

ဒွေယေဝ ကိရ သာမဏေရာ သတ္တဝဿိကာ ဥပသမ္ပဒံ လဘိံသု—အယဉ္စ သုမနော သောပါကော စာတိ။

ဧဝံ တသ္မိံ ဥပသမ္ပန္နေ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အစ္ဆရိယံ အာဝုသော၊ ဧဝရူပေါ ဟိ နာမ ဒဟရသာမဏေရဿ အာနုဘာဝေါ ဟောတိ၊ န နော ဣတော ပုဗ္ဗေ ဧဝရူပေါ အာနုဘာဝေါ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ မမ သာသနေ ဒဟရောပိ သမ္မာ ပဋိပန္နော ဧဝရူပံ သမ္ပတ္တိံ လဘတိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၈၂။ “ယော ဟဝေ ဒဟရော ဘိက္ခု၊ ယုဉ္ဇတိ ဗုဒ္ဓသာသနေ။
သော’မံ လောကံ ပဘာသေတိ၊ အဗ္ဘာ မုတ္တောဝ စန္ဒိမာ”တိ။

တတ္ထ **ယုဉ္ဇတီ**တိ ဃဋတိ ဝါယမတိ။ **ပဘာသေတီ**တိ သော ဘိက္ခု အတ္တနော အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန အဗ္ဘာဒီဟိ မုတ္တော စန္ဒိမာ ဝိယ လောကံ ခန္ဓာဒိဘေဒံ လောကံ ဩဘာသေတိ၊ ဧကာလောကံ ကရောတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သုမနသာမဏေရဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

ဘိက္ခုဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ပဉ္စဝီသတိမော ဝဂ္ဂေါ။

26. Brāhmaṇavagga

1. Pasādabahulabrāhmaṇavatthu

Chinda sotanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto pasādabahulaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

So kira brāhmaṇo Bhagavato dhammadesanaṁ sutvā pasannacitto attano gehe soḷasamattānaṁ bhikkhūnaṁ niccabhattaṁ paṭṭhapetvā bhikkhūnaṁ āgatavelāya pattaṁ gahetvā “āgacchantu bhonto arahanto, nisīdantu bhonto arahanto”ti yaṁkiñci vadanto arahantavādapaṭisaṁyuttameva vadati. Tesu puthujjanā “ayaṁ amhesu arahantasaññī”ti cintayiṁsu, khīṇāsavā “ayaṁ no khīṇāsavabhāvaṁ jānātī”ti. Evaṁ te sabbepi kukkuccāyantā tassa gehaṁ nāgamiṁsu. So dukkhī dummano “kinnu kho ayyā nāgacchantī”ti vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vanditvā tamatthaṁ ārocesi. Satthā bhikkhū āmantetvā “kiṁ etaṁ bhikkhave”ti pucchitvā tehi tasmiṁ atthe ārocite “sādiyatha pana tumhe bhikkhave arahantavādan”ti āha. Na sādiyāma mayaṁ bhanteti. “Evaṁ sante manussānaṁ etaṁ pasādabhaññaṁ, anāpatti bhikkhave pasādabhaññe, api ca kho pana brāhmaṇassa arahantesu adhimattaṁ pemaṁ, tasmā tumhehipi taṇhāsotaṁ chetvā arahattameva pattuṁ yuttan”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

383. “Chinda sotaṁ parakkamma, kāme panuda brāhmaṇa.
Saṅkhārānaṁ khayaṁ ñatvā, akataññūsi brāhmaṇā”ti.

Tattha **parakkammā**ti taṇhāsotaṁ nāma na appamattakena vāyāmena chindituṁ sakkā, tasmā ñāṇasampayuttena mahantena parakkamena parakkamitvā taṁ sotaṁ chinda. Ubhopi **kāme panuda** nīhara. **Brāhmaṇā**ti khīṇāsavānaṁ ālapanametaṁ. **Saṅkhārānan**ti pañcannaṁ khandhānaṁ khayaṁ jānitvā. **Akataññū**ti evaṁ sante tvaṁ suvaṇṇādīsu kenaci akatassa nibbānassa jānanato akataññū nāma hosīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Pasādabahulabrāhmaṇavatthu paṭhamaṁ.

၂၆-ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂ

၁-ပသာဒဗဟုလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

ဆိန္ဒ သောတန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပသာဒ-ဗဟုလံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဗြာဟ္မဏော ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ပသန္နစိတ္တော အတ္တနော ဂေဟေ သောဠသမတ္တာနံ ဘိက္ခူနံ နိစ္စဘတ္တံ ပဋ္ဌပေတွာ ဘိက္ခူနံ အာဂတဝေလာယ ပတ္တံ ဂဟေတွာ “အာဂစ္ဆန္တု ဘောန္တော အရဟန္တော, နိသီဒန္တု ဘောန္တော အရဟန္တော”တိ ယံကိဉ္စိ ဝဒန္တော အရဟန္တ-ဝါဒပဋိသံယုတ္တမေဝ ဝဒတိ။ တေသု ပုထုဇ္ဇနာ “အယံ အမှေသု အရဟန္တ-သညီ”တိ စိန္တယိံသု၊ ခီဏာသဝါ “အယံ နော ခီဏာသဝဘာဝံ ဇာနာတီ”တိ။ ဧဝံ တေ သဗ္ဗေပိ ကုက္ကုစ္စာယန္တာ တဿ ဂေဟံ နာဂမိံသု။ သော ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော “ကိန္နု ခေါ အယျာ နာဂစ္ဆန္တီ”တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ သတ္ထာ ဘိက္ခူ အာမန္တေတွာ “ကိံ ဧတံ ဘိက္ခဝေ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တေဟိ တသ္မိံ အတ္ထေ အာရောစိတေ “သာဒိယထ ပန တုမှေ ဘိက္ခဝေ အရဟန္တဝါဒ”န္တိ အာဟ။ န သာဒိယာမ မယံ ဘန္တေတိ။ “ဧဝံ သန္တေ မနုဿာနံ ဧတံ ပသာဒဘညံ၊ အနာပတ္တိ ဘိက္ခဝေ ပသာဒဘညေ၊ အပိ စ ခေါ ပန ဗြာဟ္မဏဿ အရဟန္တေသု အဓိမတ္တံ ပေမံ၊ တသ္မာ တုမှေဟိပိ တဏှာသောတံ ဆေတွာ အရဟတ္တမေဝ ပတ္တုံ ယုတ္တ”န္တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၈၃။ “ဆိန္ဒ သောတံ ပရက္ကမ္မ၊ ကာမေ ပနုဒ ဗြာဟ္မဏ။
သင်္ခါရာနံ ခယံ ဉတွာ၊ အကတညူသိ ဗြာဟ္မဏာ”တိ။

တတ္ထ **ပရက္ကမ္မာ**တိ တဏှာသောတံ နာမ န အပ္ပမတ္တကေန ဝါယာမေန ဆိန္ဒိတုံ သက္ကာ၊ တသ္မာ ဉာဏသမ္ပယုတ္တေန မဟန္တေန ပရက္ကမေန ပရက္ကမိတွာ တံ သောတံ ဆိန္ဒ။ ဥဘောပိ **ကာမေ ပနုဒ** နီဟရ။ **ဗြာဟ္မဏာ**တိ ခီဏာ-သဝါနံ အာလပနမေတံ။ **သင်္ခါရာန**န္တိ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ခယံ ဇာနိတွာ။ **အကတညူ**တိ ဧဝံ သန္တေ တွံ သုဝဏ္ဏာဒီသု ကေနစိ အကတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဇာန-နတော အကတညူ နာမ ဟောသီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပသာဒဗဟုလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပဌမံ။

2. Sambahulabhikkhuvatthu

Yadā dvayesūti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto sambahule bhikkhū ārabbha kathesi.

Ekadivasañhi tiṁsamattā disāvāsikā bhikkhū āgantvā Satthāraṁ vanditvā nisīdiṁsu. Sāriputtatthero tesaṁ arahattassa upanissayaṁ disvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā ṭhitakova imaṁ pañhaṁ pucchi “bhante dve dhammāti vuccanti, katame nu kho dve dhammā”ti. Atha naṁ Satthā “dve dhammāti kho Sāriputta samathavipassanā vuccantī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

384. “Yadā dvayesu dhammesu, pāragū hoti brāhmaṇo.
Athassa sabbe saṁyogā, atthaṁ gacchanti jānato”ti.

Tattha **yadā**ti yasmiṁ kāle dvidhā ṭhitesu samathavipassanādhammesu abhiññāpāragādivasena ayaṁ khīṇāsavo pāragū hoti, athassa vaṭṭasmiṁ saṁyojanasamatthā sabbe kāmayogādayo saṁyogā evaṁ jānantassa atthaṁ parikkhayaṁ gacchantīti attho.

Desanāvasāne sabbepi te bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsūti.

Sambahulabhikkhuvatthu dutiyaṁ.

---

3. Māravatthu

Yassa pāranti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto māraṁ ārabbha kathesi.

So kirekasmiṁ divase aññataro puriso viya hutvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā pucchi “bhante pāraṁ pāranti vuccati, kinnu kho etaṁ pāraṁ nāmā”ti. Satthā “māro ayan”ti viditvā “pāpima kiṁ tava pārena, taṁ hi vītarāgehi pattabban”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

385. “Yassa pāraṁ apāraṁ vā, pārāpāraṁ na vijjati.
Vītaddaraṁ visaṁyuttaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

၂-သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု

ယဒါ ဒွယေသူတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သမ္ဗဟုလေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသဉှိ တိံသမတ္တာ ဒိသာဝါသိကာ ဘိက္ခူ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိသီဒိံသု။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော တေသံ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယံ ဒိသွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဌိတကောဝ ဣမံ ပဉှံ ပုစ္ဆိ ''ဘန္တေ ဒွေ ဓမ္မာတိ ဝုစ္စန္တိ၊ ကတမေ နု ခေါ ဒွေ ဓမ္မာ''တိ။ အထ နံ သတ္ထာ “ဒွေ ဓမ္မာတိ ခေါ သာရိပုတ္တ သမထဝိပဿနာ ဝုစ္စန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၈၄။ “ယဒါ ဒွယေသု ဓမ္မေသု၊ ပါရဂူ ဟောတိ ဗြာဟ္မဏော။
အထဿ သဗ္ဗေ သံယောဂါ၊ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ဇာနတော”တိ။

တတ္ထ **ယဒါ**တိ ယသ္မိံ ကာလေ ဒွိဓာ ဌိတေသု သမထဝိပဿနာဓမ္မေသု အဘိညာပါရဂါဒိဝသေန အယံ ခီဏာသဝေါ ပါရဂူ ဟောတိ၊ အထဿ ဝဋ္ဋသ္မိံ သံယောဇနသမတ္ထာ သဗ္ဗေ ကာမယောဂါဒယော သံယောဂါ ဧဝံ ဇာနန္တဿ အတ္ထံ ပရိက္ခယံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သဗ္ဗေပိ တေ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသူတိ။

သမ္ဗဟုလဘိက္ခုဝတ္ထု ဒုတိယံ။

၃-မာရဝတ္ထု

ယဿ ပါရန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မာရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရေကသ္မိံ ဒိဝသေ အညတရော ပုရိသော ဝိယ ဟုတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ပါရံ ပါရန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ကိန္နု ခေါ ဧတံ ပါရံ နာမာ”တိ။ သတ္ထာ “မာရော အယ”န္တိ ဝိဒိတွာ “ပါပိမ ကိံ တဝ ပါရေန၊ တံ ဟိ ဝီတရာဂေဟိ ပတ္တဗ္ဗ''န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၈၅။ “ယဿ ပါရံ အပါရံ ဝါ၊ ပါရာပါရံ န ဝိဇ္ဇတိ။
ဝီတဒ္ဒရံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

Tattha **pāranti** ajjhattikāni cha āyatanāni. **Apāranti** bāhirāni cha āyatanāni. **Pārāpāranti** tadubhayaṁ. **Na vijjatīti** yassa sabbampetaṁ "ahan"ti vā "maman"ti vā gahaṇābhāvena natthi, taṁ kilesadarathānaṁ[1] vigamena **vītaddaraṁ** sabbakilesehi **visaṁyuttaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Māravatthu tatiyaṁ.

---

4. Aññatarabrāhmaṇavatthu

Jhāyinti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

So kira cintesi "Satthā attano sāvake 'brāhmaṇā'ti vadati, ahañcamhi jātigottena brāhmaṇo, mampi nu kho evaṁ vattuṁ vaṭṭatī"ti. So Satthāraṁ upasaṅkamitvā tamatthaṁ pucchi. Satthā "nāhaṁ jātigottamattena brāhmaṇaṁ vadāmi, uttamatthaṁ arahattaṁ anuppattameva panevaṁ vadāmī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

386. "Jhāyiṁ viraja'māsīnaṁ, katakicca'manāsavaṁ.
Uttamattha'manuppattaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **jhāyinti** duvidhena jhānena jhāyantaṁ kāmarajena **virajaṁ** vane ekaka**māsīnaṁ** catūhi maggehi soḷasannaṁ kiccānaṁ katattā **katakiccaṁ** āsavānaṁ abhāvena **anāsavaṁ uttamatthaṁ arahattaṁ anuppattaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Aññatarabrāhmaṇavatthu catutthaṁ.

1. Saṁkilesadarathānaṁ (Sī), kilesadarānaṁ (Syā)

တတ္ထ **ပါရန္တိ** အဇ္ဈတ္တိကာနိ ဆ အာယတနာနိ။ **အပါရန္တိ** ဗာဟိရာနိ ဆ အာယတနာနိ။ **ပါရာပါရန္တိ** တဒုဘယံ။ **န ဝိဇ္ဇတီတိ** ယဿ သဗ္ဗမ္ပေတံ "အဟ"န္တိ ဝါ "မမ"န္တိ ဝါ ဂဟဏာဘာဝေန နတ္ထိ၊ တံ ကိလေသဒရထာနံ[၁] ဝိဂမေန **ဝီတဒ္ဒရံ** သဗ္ဗကိလေသေဟိ **ဝိသံယုတ္တံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မာရဝတ္ထု တတိယံ။

၄-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

ဈာယိန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ စိန္တေသိ "သတ္ထာ အတ္တနော သာဝကေ 'ဗြာဟ္မဏာ'တိ ဝဒတိ၊ အဟဉ္စမှိ ဇာတိဂေါတ္တေန ဗြာဟ္မဏော၊ မမ္ပိ နု ခေါ ဧဝံ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ။ သော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ "နာဟံ ဇာတိဂေါတ္တမတ္တေန ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမိ၊ ဥတ္တမတ္ထံ အရဟတ္တံ အနုပ္ပတ္တမေဝ ပနေဝံ ဝဒါမီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၈၆။ "ဈာယိံ ဝိရဇ'မာသီနံ၊ ကတကိစ္စ'မနာသဝံ။
ဥတ္တမတ္ထ'မနုပ္ပတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ။

တတ္ထ **ဈာယိန္တိ** ဒုဝိဓေန ဈာနေန ဈာယန္တံ ကာမရဇေန **ဝိရဇံ** ဝနေ ဧကက**မာသီနံ** စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ သောဠသန္နံ ကိစ္စာနံ ကတတ္တာ **ကတကိစ္စံ** အာသဝါနံ အဘာဝေန **အနာသဝံ ဥတ္တမတ္ထံ** အရဟတ္တံ **အနုပ္ပတ္တံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု စတုတ္ထံ။

၁-သံကိလေသဒရထာနံ (သီ)၊ ကိလေသဒရာနံ (သျာ)

5. Ānandattheravatthu

Divā tapatīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Migāramātupāsāde viharanto Ānandattheraṁ ārabbha kathesi.

Pasenadi Kosalo kira mahāpavāraṇāya sabbābharaṇapaṭimaṇḍito gandhamālādīni ādāya vihāraṁ agamāsi. Tasmiṁ khaṇe Kāḷudāyitthero jhānaṁ samāpajjitvā parisapariyante nisinno hoti, nāmameva panassetaṁ, sarīraṁ suvaṇṇavaṇṇaṁ. Tasmiṁ pana khaṇe cando uggacchati, sūriyo atthameti. Ānandatthero atthamentassa ca sūriyassa uggacchantassa ca candassa obhāsaṁ olokento rañño sarīrobhāsaṁ therassa sarīrobhāsaṁ Tathāgatassa ca sarīrobhāsaṁ olokesi. Tattha sabbobhāse atikkamitvā Satthāva virocati. Thero Satthāraṁ vanditvā "bhante ajja mama ime obhāse olokentassa tumhākameva obhāso ruccati. Tumhākaṁ hi sarīraṁ sabbobhāse atikkamitvā virocatī"ti āha. Atha naṁ Satthā "Ānanda sūriyo nāma divā virocati, cando rattiṁ, rājā alaṅkatakāleyeva, khīṇāsavo gaṇasaṅgaṇikaṁ pahāya antosamāpattiyaṁyeva virocati, Buddhā pana rattimpi divāpi pañcavidhena tejena virocantī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

387. "Divā tapati ādicco, rattimābhāti candimā.
Sannaddho khattiyo tapati, jhāyī tapati brāhmaṇo.
Atha sabbamahorattiṁ, Buddho tapati tejasā"ti.

Tattha **divā tapatī**ti divā virocati, rattiṁ panassa gatamaggopi na paññāyati. **Candimā**ti candopi abbhādīhi vimutto rattimeva virocati, no divā. **Sannaddho**ti suvaṇṇamaṇivicittehi sabbābharaṇehi paṭimaṇḍito caturaṅginiyā senāya parikkhittova rājā virocati, na aññātakavesena ṭhito. **Jhāyī**ti khīṇāsavo pana gaṇaṁ vinodetvā jhāyantova virocati. **Tejasā**ti Sammāsambuddho pana sīlatejena dussīlyatejaṁ, guṇatejena nigguṇatejaṁ, paññātejena duppaññatejaṁ,

၅-အာနန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု

ဒိဝါ တပတီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ မိဂါရမာတုပါသာဒေ ဝိဟရန္တော အာနန္ဒတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ပသေနဒိ ကောသလော ကိရ မဟာပဝါရဏာယ သဗ္ဗာဘရဏပဋိမဏ္ဍိတော ဂန္ဓမာလာဒီနိ အာဒါယ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ တသ္မိံ ခဏေ ကာဠုဒါယိတ္ထေရော ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ပရိသပရိယန္တေ နိသိန္နော ဟောတိ၊ နာမမေဝ ပနဿေတံ, သရီရံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ။ တသ္မိံ ပန ခဏေ စန္ဒော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ သူရိယော အတ္ထမေတိ။ အာနန္ဒတ္ထေရော အတ္ထမေန္တဿ စ သူရိယဿ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တဿ စ စန္ဒဿ ဩဘာသံ ဩလောကေန္တော ရညော သရီရောဘာသံ ထေရဿ သရီရောဘာသံ တထာဂတဿ စ သရီရောဘာသံ ဩလောကေသိ။ တတ္ထ သဗ္ဗောဘာသေ အတိက္ကမိတွာ သတ္ထာဝ ဝိရောစတိ။ ထေရော သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ အဇ္ဇ မမ ဣမေ ဩဘာသေ ဩလောကေန္တဿ တုမှာကမေဝ ဩဘာသော ရုစ္စတိ။ တုမှာကံ ဟိ သရီရံ သဗ္ဗောဘာသေ အတိက္ကမိတွာ ဝိရောစတီ"တိ အာဟ။ အထ နံ သတ္ထာ "အာနန္ဒ သူရိယော နာမ ဒိဝါ ဝိရောစတိ၊ စန္ဒော ရတ္တိံ၊ ရာဇာ အလင်္ကတကာလေယေဝ၊ ခီဏာသဝေါ ဂဏသင်္ဂဏိကံ ပဟာယ အန္တောသမာပတ္တိယံယေဝ ဝိရောစတိ၊ ဗုဒ္ဓါ ပန ရတ္တိမ္ပိ ဒိဝါပိ ပဉ္စဝိဓေန တေဇေန ဝိရောစန္တီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၈၇။ "ဒိဝါ တပတိ အာဒိစ္စော၊ ရတ္တိမာဘာတိ စန္ဒိမာ။
သန္နဒ္ဓေါ ခတ္တိယော တပတိ၊ ဈာယီ တပတိ ဗြာဟ္မဏော။
အထ သဗ္ဗမဟောရတ္တိံ၊ ဗုဒ္ဓေါ တပတိ တေဇသာ"တိ။

တတ္ထ **ဒိဝါ တပတီ**တိ ဒိဝါ ဝိရောစတိ၊ ရတ္တိံ ပနဿ ဂတမဂ္ဂေါပိ န ပညာယတိ။ **စန္ဒိမာ**တိ စန္ဒောပိ အဗ္ဘာဒီဟိ ဝိမုတ္တော ရတ္တိမေဝ ဝိရောစတိ၊ နော ဒိဝါ။ **သန္နဒ္ဓေါ**တိ သုဝဏ္ဏမဏိဝိစိတ္တေဟိ သဗ္ဗာဘရဏေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတော စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ ပရိက္ခိတ္တောဝ ရာဇာ ဝိရောစတိ၊ န အညာတကဝေသေန ဌိတော။ **ဈာယီ**တိ ခီဏာသဝေါ ပန ဂဏံ ဝိနောဒေတွာ ဈာယန္တောဝ ဝိရောစတိ။ **တေဇသာ**တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပန သီလတေဇေန ဒုဿီလျတေဇံ, ဂုဏတေဇေန နိဂ္ဂုဏတေဇံ, ပညာတေဇေန ဒုပ္ပညတေဇံ,

puññatejena apuññatejaṁ, dhammatejena adhammatejaṁ pariyādiyitvā iminā pañcavidhena tejasā niccakālameva virocatīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Ānandattheravatthu pañcamaṁ.

---

6. Aññatarabrāhmaṇapabbajitavatthu

Bāhitapāpoti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ brāhmaṇapabbajitaṁ ārabbha kathesi.

Eko kira brāhmaṇo bāhirakapabbajjāya pabbajitvā "samaṇo Gotamo attano sāvake 'pabbajitā'ti vadati, ahañcamhi pabbajito, mampi kho evaṁ vattuṁ vaṭṭatī"ti cintetvā Satthāraṁ upasaṅkamitvā etamatthaṁ pucchi. Satthā "nāhaṁ ettakena 'pabbajito'ti vadāmi, kilesamalānaṁ pana pabbājitattā pabbajito nāma hotī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

388. "Bāhitapāpoti brāhmaṇo,
Samacariyā samaṇoti vuccati.
Pabbājayamattano malaṁ,
'Tasmā pabbajito'ti vuccatī"ti.

Tattha **samacariyā**ti sabbākusalāni sametvā caraṇena. **Tasmā**ti yasmā bāhitapāpatāya brāhmaṇo, akusalāni sametvā caraṇena samaṇoti vuccati, tasmā yo attano rāgādimalaṁ pabbājayanto vinodento carati, sopi tena pabbājanena pabbajitoti vuccatīti attho.

Desanāvasāne so brāhmaṇapabbajito sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Aññatarabrāhmaṇapabbajitavatthu chaṭṭhaṁ.

ပုညတေဇေန အပုညတေဇံ, ဓမ္မတေဇေန အဓမ္မတေဇံ ပရိယာဒိယိတွာ ဣမိနာ ပဉ္စဝိဓေန တေဇသာ နိစ္စကာလမေဝ ဝိရောစတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အာနန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု ပဉ္စမံ။

၆-အညတရဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု

ဗာဟိတပါပေါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကော ကိရ ဗြာဟ္မဏော ဗာဟိရကပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗဇိတွာ "သမဏော ဂေါတမော အတ္တနော သာဝကေ 'ပဗ္ဗဇိတာ'တိ ဝဒတိ၊ အဟဉ္စမှိ ပဗ္ဗဇိတော၊ မမ္ပိ ခေါ ဧဝံ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ စိန္တေတွာ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧတမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ "နာဟံ ဧတ္တကေန 'ပဗ္ဗဇိတော'တိ ဝဒါမိ၊ ကိလေသမလာနံ ပန ပဗ္ဗာဇိတတ္တာ ပဗ္ဗဇိတော နာမ ဟောတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၈၈။ "ဗာဟိတပါပေါတိ ဗြာဟ္မဏော၊
သမစရိယာ သမဏောတိ ဝုစ္စတိ။
ပဗ္ဗာဇယမတ္တနော မလံ၊
'တသ္မာ ပဗ္ဗဇိတော'တိ ဝုစ္စတီ"တိ။

တတ္ထ **သမစရိယာ**တိ သဗ္ဗာကုသလာနိ သမေတွာ စရဏေန။ **တသ္မာ**တိ ယသ္မာ ဗာဟိတပါပတာယ ဗြာဟ္မဏော, အကုသလာနိ သမေတွာ စရဏေန သမဏောတိ ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ ယော အတ္တနော ရာဂါဒိမလံ ပဗ္ဗာဇယန္တော ဝိနောဒေန္တော စရတိ၊ သောပိ တေန ပဗ္ဗာဇနေန ပဗ္ဗဇိတောတိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အညတရဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတဝတ္ထု ဆဋ္ဌံ။

7. Sāriputtattheravatthu

Na brāhmaṇassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ kira ṭhāne sambahulā manussā "aho amhākaṁ ayyo khantibalena samannāgato, aññesu akkosantesu vā paharantesu vā kopamattampi natthī"ti therassa guṇe kathayiṁsu. Atheko micchādiṭṭhiko brāhmaṇo "ko esa na kujjhatī"ti pucchi. Amhākaṁ theroti. Naṁ kujjhāpento na bhavissatīti. Natthetaṁ brāhmaṇāti. Tena hi ahaṁ naṁ kujjhāpessāmīti. Sace sakkosi, kujjhāpehīti. So "hotu, jānissāmissa kattabban"ti theraṁ bhikkhāya paviṭṭhaṁ disvā pacchābhāgena gantvā piṭṭhimajjhe[1] mahantaṁ pāṇippahāramadāsi. Thero "kiṁ nāmetan"ti anoloketvāva gato. Brāhmaṇassa sakalasarīre ḍāho uppajji. So "aho guṇasampanno ayyo"ti therassa pādamūle nipajjitvā "khamatha me bhante"ti vatvā "kiṁ etan"ti ca vutte "ahaṁ vīmaṁsanatthāya tumhe paharin"ti āha. Hotu khamāmi teti. Sace me bhante khamatha, mama geheyeva nisīditvā bhikkhaṁ gaṇhathāti therassa pattaṁ gaṇhi, theropi pattaṁ adāsi. Brāhmaṇo theraṁ gehaṁ netvā parivisi.

Manussā kujjhitvā "iminā amhākaṁ niraparādho ayyo pahaṭo, daṇḍenapissa mokkho natthi, ettheva naṁ māressāmā"ti leḍḍudaṇḍādihatthā brāhmaṇassa gehadvāre aṭṭhaṁsu. Thero uṭṭhāya gacchanto brāhmaṇassa hatthe pattaṁ adāsi. Manussā taṁ therena saddhiṁ gacchantaṁ disvā "bhante tumhākaṁ pattaṁ gahetvā brāhmaṇaṁ nivattethā"ti āhaṁsu. Kiṁ etaṁ upāsakāti. Brāhmaṇena tumhe pahaṭā, mayamassa kattabbaṁ jānissāmāti. Kiṁ pana tumhe iminā pahaṭā, udāhu ahanti. Tumhe bhanteti. "Maṁ esa paharitvā khamāpesi, gacchatha tumhe"ti manusse uyyojetvā brāhmaṇaṁ nivattāpetvā thero vihārameva gato. Bhikkhū ujjhāyiṁsu "kiṁ nāmetaṁ Sāriputtatthero yena brāhmaṇena pahaṭo, tasseva gehe nisīditvā bhikkhaṁ gahetvā āgato. Therassa pahaṭakālato paṭṭhāya idāni so kassa[2] lajjissati, avasese pothento vicarissatī"ti. Satthā

1. Piṭṭhipassena ṭhatvā (Sī) 2. Na idāni so kassaci (Syā)

၇-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

န ဗြာဟ္မဏဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ကိရ ဌာနေ သမ္ဗဟုလာ မနုဿာ "အဟော အမှာကံ အယျော ခန္တိဗလေန သမန္နာဂတော၊ အညေသု အက္ကောသန္တေသု ဝါ ပဟရန္တေသု ဝါ ကောပမတ္တမ္ပိ နတ္ထီ"တိ ထေရဿ ဂုဏေ ကထယိံသု။ အထေကော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ဗြာဟ္မဏော "ကော ဧသ န ကုဇ္ဈတီ"တိ ပုစ္ဆိ။ အမှာကံ ထေရောတိ။ နံ ကုဇ္ဈာပေန္တော န ဘဝိဿတီတိ။ နတ္ထေတံ ဗြာဟ္မဏာတိ။ တေန ဟိ အဟံ နံ ကုဇ္ဈာပေဿာမီတိ။ သစေ သက္ကောသိ၊ ကုဇ္ဈာပေဟီတိ။ သော "ဟောတု, ဇာနိဿာမိဿ ကတ္တဗ္ဗ"န္တိ ထေရံ ဘိက္ခာယ ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ ပစ္ဆာဘာဂေန ဂန္တွာ ပိဋ္ဌိမဇ္ဈေ[1] မဟန္တံ ပါဏိပ္ပဟာရမဒါသိ။ ထေရော "ကိံ နာမေတ"န္တိ အနောလောကေတွာဝ ဂတော။ ဗြာဟ္မဏဿ သကလသရီရေ ဍာဟော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော "အဟော ဂုဏသမ္ပန္နော အယျော"တိ ထေရဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိတွာ "ခမထ မေ ဘန္တေ"တိ ဝတွာ "ကိံ ဧတ"န္တိ စ ဝုတ္တေ "အဟံ ဝီမံသနတ္ထာယ တုမှေ ပဟရိ"န္တိ အာဟ။ ဟောတု ခမာမိ တေတိ။ သစေ မေ ဘန္တေ ခမထ၊ မမ ဂေဟေယေဝ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခံ ဂဏှထာတိ ထေရဿ ပတ္တံ ဂဏှိ၊ ထေရောပိ ပတ္တံ အဒါသိ။ ဗြာဟ္မဏော ထေရံ ဂေဟံ နေတွာ ပရိဝိသိ။

မနုဿာ ကုဇ္ဈိတွာ "ဣမိနာ အမှာကံ နိရပရာဓော အယျော ပဟဋော၊ ဒဏ္ဍေနပိဿ မောက္ခော နတ္ထိ၊ ဧတ္ထေဝ နံ မာရေဿာမာ"တိ လေဍ္ဍုဒဏ္ဍာဒိဟတ္ထာ ဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟဒွါရေ အဋ္ဌံသု။ ထေရော ဥဋ္ဌာယ ဂစ္ဆန္တော ဗြာဟ္မဏဿ ဟတ္ထေ ပတ္တံ အဒါသိ။ မနုဿာ တံ ထေရေန သဒ္ဓိံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "ဘန္တေ တုမှာကံ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဗြာဟ္မဏံ နိဝတ္တေထာ"တိ အာဟံသု။ ကိံ ဧတံ ဥပါသကာတိ။ ဗြာဟ္မဏေန တုမှေ ပဟဋာ၊ မယမဿ ကတ္တဗ္ဗံ ဇာနိဿာမာတိ။ ကိံ ပန တုမှေ ဣမိနာ ပဟဋာ, ဥဒါဟု အဟန္တိ။ တုမှေ ဘန္တေတိ။ "မံ ဧသ ပဟရိတွာ ခမာပေသိ၊ ဂစ္ဆထ တုမှေ"တိ မနုဿေ ဥယျောဇေတွာ ဗြာဟ္မဏံ နိဝတ္တာပေတွာ ထေရော ဝိဟာရမေဝ ဂတော။ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာယိံသု "ကိံ နာမေတံ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ယေန ဗြာဟ္မဏေန ပဟဋော၊ တဿေဝ ဂေဟေ နိသီဒိတွာ ဘိက္ခံ ဂဟေတွာ အာဂတော။ ထေရဿ ပဟဋကာလတော ပဋ္ဌာယ ဣဒါနိ သော ကဿ[2] လဇ္ဇိဿတိ၊ အဝသေသေ ပေါထေန္တော ဝိစရိဿတီ"တိ။ သတ္ထာ

၁-ပိဋ္ဌိပဿေန ဌတွာ (သီ) ၂-န ဣဒါနိ သော ကဿစိ (သျာ)

āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave brāhmaṇo brāhmaṇaṁ paharanto nāma natthi, gihibrāhmaṇena pana samaṇabrāhmaṇo pahaṭo bhavissati, kodho nāmesa anāgāmimaggena samugghātaṁ gacchatī”ti vatvā dhammaṁ desento imā gāthā abhāsi—

389. “Na brāhmaṇassa pahareyya, nāssa muñcetha brāhmaṇo.
Dhī brāhmaṇassa hantāraṁ, tato dhī yassa muñcati.

390. Na brāhmaṇasse’tadakiñci seyyo,
Yadā nisedho manaso piyehi.
Yato yato hiṁsamano nivattati,
Tato tato sammatimeva dukkhan”ti.

Tattha **pahareyyā**ti “khīṇāsavabrāhmaṇohamasmī”ti jānanto khīṇāsavassa vā aññatarassa vā jātibrāhmaṇassa na pahareyya. **Nāssa muñcethā**ti sopi pahaṭo khīṇāsavabrāhmaṇo assa paharitvā ṭhitassa veraṁ na muñcetha, tasmiṁ kopaṁ na kareyyāti attho. **Dhī brāhmaṇassā**ti khīṇāsavabrāhmaṇassa hantāraṁ garahāmi. **Tato dhī**ti yo pana taṁ paharantaṁ paṭipaharanto tassa upari veraṁ muñcati, taṁ tatopi garahāmiyeva.

Etadakiñci seyyoti yaṁ khīṇāsavassa akkosantaṁ vā apaccakkosanaṁ, paharantaṁ vā appaṭipaharaṇaṁ, etaṁ tassa khīṇāsavabrāhmaṇassa na kiñci seyyo, appamattakaṁ seyyo na hoti, adhimattameva seyyoti attho. **Yadā nisedho manaso piyehī**ti kodhanassa hi kodhuppādova manaso piyo nāma. Kodho hi panesa mātāpitūsupi Buddhādīsupi aparajjhati[1]. Tasmā yo assa tehi manaso nisedho kodhavasena uppajjamānassa cittassa niggaho, etaṁ na kiñci seyyoti attho[2]. **Hiṁsamano**ti kodhamano. So tassa yato yato vatthuto anāgāmimaggena samugghātaṁ gacchanto

1. Tehi kodhuppādehi manussā -pa- aparajjhanti (Sī), tehi panesa -pa- aparajjhati (Syā)
2. Yo So avassaṁ tehi manaso nisedho -pa- seyyo, adhimattameva seyyoti attho (Sī, Ka)

အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏံ ပဟရန္တော နာမ နတ္ထိ၊ ဂိဟိဗြာဟ္မဏေန ပန သမဏဗြာဟ္မဏော ပဟဋော ဘဝိဿတိ၊ ကောဓော နာမေသ အနာဂါမိမဂ္ဂေန သမုဂ္ဃာတံ ဂစ္ဆတီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၃၈၉။ “န ဗြာဟ္မဏဿ ပဟရေယျ၊ နာဿ မုဉ္စေထ ဗြာဟ္မဏော။
ဓီ ဗြာဟ္မဏဿ ဟန္တာရံ၊ တတော ဓီ ယဿ မုဉ္စတိ။

၃၉၀။ န ဗြာဟ္မဏဿေ’တဒကိဉ္စိ သေယျော၊
ယဒါ နိသေဓော မနသော ပိယေဟိ။
ယတော ယတော ဟိံသမနော နိဝတ္တတိ၊
တတော တတော သမ္မတိမေဝ ဒုက္ခ”န္တိ။

တတ္ထ **ပဟရေယျာ**တိ “ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏောဟမသ္မီ”တိ ဇာနန္တော ခီဏာသဝဿ ဝါ အညတရဿ ဝါ ဇာတိဗြာဟ္မဏဿ န ပဟရေယျ။ **နာဿ မုဉ္စေထာ**တိ သောပိ ပဟဋော ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏော အဿ ပဟရိတွာ ဌိတဿ ဝေရံ န မုဉ္စေထ၊ တသ္မိံ ကောပံ န ကရေယျာတိ အတ္ထော။ **ဓီ ဗြာဟ္မဏဿာ**တိ ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏဿ ဟန္တာရံ ဂရဟာမိ။ **တတော ဓီ**တိ ယော ပန တံ ပဟရန္တံ ပဋိပဟရန္တော တဿ ဥပရိ ဝေရံ မုဉ္စတိ၊ တံ တတောပိ ဂရဟာမိယေဝ။

ဧတဒကိဉ္စိ သေယျောတိ ယံ ခီဏာသဝဿ အက္ကောသန္တံ ဝါ အပစ္စက္ကောသနံ, ပဟရန္တံ ဝါ အပ္ပဋိပဟရဏံ၊ ဧတံ တဿ ခီဏာသဝဗြာဟ္မဏဿ န ကိဉ္စိ သေယျော၊ အပ္ပမတ္တကံ သေယျော န ဟောတိ၊ အဓိမတ္တမေဝ သေယျောတိ အတ္ထော။ **ယဒါ နိသေဓော မနသော ပိယေဟီ**တိ ကောဓနဿ ဟိ ကောဓုပ္ပါဒေါဝ မနသော ပိယော နာမ။ ကောဓော ဟိ ပနေသ မာတာပိတူသုပိ ဗုဒ္ဓါဒီသုပိ အပရဇ္ဈတိ[1]။ တသ္မာ ယော အဿ တေဟိ မနသော နိသေဓော ကောဓဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနဿ စိတ္တဿ နိဂ္ဂဟော၊ ဧတံ န ကိဉ္စိ သေယျောတိ အတ္ထော[2]။ **ဟိံသမနော**တိ ကောဓမနော။ သော တဿ ယတော ယတော ဝတ္ထုတော အနာဂါမိမဂ္ဂေန သမုဂ္ဃာတံ ဂစ္ဆန္တော

၁-တေဟိ ကောဓုပ္ပါဒေဟိ မနုဿာ။ပ။ အပရဇ္ဈန္တိ (သီ)၊ တေဟိ ပနေသ။ပ။ အပရဇ္ဈတိ (သျာ)
၂-ယော သော အဝဿံ တေဟိ မနသော နိသေဓော။ပ။ သေယျော၊ အဓိမတ္တမေဝ သေယျောတိ အတ္ထော (သီ၊ က)

nivattati. **Tato tato**ti tato tato vatthuto sakalampi vaṭṭadukkhaṁ nivattatiyevāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sāriputtattheravatthu sattamaṁ.

---

8. Mahāpajāpatigotamīvatthu

Yassa kāyena vācāyāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Mahāpajāpatiṁ Gotamiṁ ārabbha kathesi.

Bhagavatā hi anuppanne vatthusmiṁ paññatte aṭṭha garudhamme maṇḍanakajātiyo puriso surabhipupphadāmaṁ viya sirasā sampaṭicchitvā saparivārā Mahāpajāpati Gotamī upasampadaṁ labhi, añño tassā upajjhāyo vā ācariyo vā natthi. Evaṁ laddhūpasampadaṁ theriṁ ārabbha aparena samayena kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "Mahāpajāpatiyā Gotamiyā ācariyupajjhāyā na paññāyanti, sahattheneva kāsāyāni gaṇhī"ti. Evañca pana vatvā bhikkhuniyo kukkuccāyantiyo tāya saddhiṁ neva uposathaṁ na pavāraṇaṁ karonti, tā gantvā Tathāgatassapi tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā tāsaṁ kathaṁ sutvā "mayā Mahāpajāpatiyā Gotamiyā aṭṭha garudhammā dinnā, ahamevassācariyo, ahameva upajjhāyo. Kāyaduccaritādivirahitesu khīṇāsavesu kukkuccaṁ nāma na kātabban"ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

391. "Yassa kāyena vācāya, manasā natthi dukkaṭaṁ.
Saṁvutaṁ tīhi ṭhānehi, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **dukkaṭan**ti sāvajjaṁ dukkhudrayaṁ apāyasaṁvattanikaṁ kammaṁ. **Tīhi ṭhānehī**ti etehi kāyādīhi tīhi kāraṇehi kāyaduccaritādipavesanivāraṇatthāya dvāraṁ pihitaṁ, taṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mahāpajāpatigotamīvatthu aṭṭhamaṁ.

နိဝတ္တတိ။ **တတော တတော**တိ တတော တတော ဝတ္ထုတော သကလမ္ပိ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ နိဝတ္တတိယေဝါတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု သတ္တမံ။

၈-မဟာပဇာပတိဂေါတမီဝတ္ထု

ယဿ ကာယေန ဝါစာယာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာပဇာပတိံ ဂေါတမိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဘဂဝတာ ဟိ အနုပ္ပန္နေ ဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တေ အဋ္ဌ ဂရုဓမ္မေ မဏ္ဍနကဇာတိယော ပုရိသော သုရဘိပုပ္ဖဒါမံ ဝိယ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ သပရိဝါရာ မဟာပဇာပတိ ဂေါတမီ ဥပသမ္ပဒံ လဘိ၊ အညော တဿာ ဥပဇ္ဈာယော ဝါ အာစရိယော ဝါ နတ္ထိ။ ဧဝံ လဒ္ဓူပသမ္ပဒံ ထေရိံ အာရဗ္ဘ အပရေန သမယေန ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “မဟာပဇာပတိယာ ဂေါတမိယာ အာစရိယုပဇ္ဈာယာ န ပညာယန္တိ၊ သဟတ္ထေနေဝ ကာသာယာနိ ဂဏှီ”တိ။ ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ ဘိက္ခုနိယော ကုက္ကုစ္စာယန္တိယော တာယ သဒ္ဓိံ နေဝ ဥပေါသထံ န ပဝါရဏံ ကရောန္တိ၊ တာ ဂန္တွာ တထာဂတဿာပိ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တာသံ ကထံ သုတွာ “မယာ မဟာပဇာပတိယာ ဂေါတမိယာ အဋ္ဌ ဂရုဓမ္မာ ဒိန္နာ၊ အဟမေဝဿာစရိယော၊ အဟမေဝ ဥပဇ္ဈာယော။ ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝိရဟိတေသု ခီဏာသဝေသု ကုက္ကုစ္စံ နာမ န ကာတဗ္ဗ”န္တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉၁။ “ယဿ ကာယေန ဝါစာယ၊ မနသာ နတ္ထိ ဒုက္ကဋံ။
သံဝုတံ တီဟိ ဌာနေဟိ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **ဒုက္ကဋ**န္တိ သာဝဇ္ဇံ ဒုက္ခုဒြယံ အပါယသံဝတ္တနိကံ ကမ္မံ။ **တီဟိ ဌာနေဟီ**တိ ဧတေဟိ ကာယာဒီဟိ တီဟိ ကာရဏေဟိ ကာယဒုစ္စရိတာဒိပဝေသနိဝါရဏတ္ထာယ ဒွါရံ ပိဟိတံ၊ တံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဟာပဇာပတိဂေါတမီဝတ္ထု အဋ္ဌမံ။

9. Sāriputtattheravatthu

Yamhāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṁ ārabbha kathesi.

So kirāyasmā Assajittherassa santike dhammaṁ sutvā sotāpattiphalaṁ pattakālato paṭṭhāya "yassaṁ disāyaṁ thero vasatī"ti suṇāti, tato añjaliṁ paggayha tatova sīsaṁ katvā nipajjati. Bhikkhū "micchādiṭṭhiko Sāriputto, ajjāpi disā namassamāno vicaratī"ti tamatthaṁ Tathāgatassa ārocesuṁ. Satthā theraṁ pakkosāpetvā "saccaṁ kira tvaṁ Sāriputta disā namassanto vicarasī"ti pucchitvā "bhante mama disā namassanabhāvaṁ vā anamassanabhāvaṁ vā tumheva jānāthā"ti vutte "na bhikkhave Sāriputto disā namassati, Assajittherassa pana santikā dhammaṁ sutvā sotāpattiphalaṁ pattatāya attano ācariyaṁ namassati. Yaṁ hi ācariyaṁ nissāya bhikkhu dhammaṁ vijānāti, tena so brāhmaṇena aggi viya sakkaccaṁ namassitabboyevā"ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

392. "Yamhā dhammaṁ vijāneyya, Sammāsambuddhadesitaṁ.
Sakkaccaṁ taṁ namasseyya, aggihuttaṁva brāhmaṇo"ti.

Tattha **aggihuttaṁvā**ti yathā brāhmaṇo aggihuttaṁ sammā paricaraṇena ceva añjalikammādīhi ca[1] sakkaccaṁ namassati, evaṁ yamhā ācariyā Tathāgatapaveditaṁ dhammaṁ vijāneyya, taṁ sakkaccaṁ namasseyyāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sāriputtattheravatthu navamaṁ.

---

10. Jaṭilabrāhmaṇavatthu

Na jaṭāhīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ Jaṭilabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

1. Balikammādīhi ca (Sī)

၉-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

ယမှာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရာယသ္မာ အဿဇိတ္ထေရဿ သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ "ယဿံ ဒိသာယံ ထေရော ဝသတီ"တိ သုဏာတိ၊ တတော အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ တတောဝ သီသံ ကတွာ နိပဇ္ဇတိ။ ဘိက္ခူ "မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော သာရိပုတ္တော, အဇ္ဇာပိ ဒိသာ နမဿမာနော ဝိစရတီ"တိ တမတ္ထံ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ ထေရံ ပက္ကောသာပေတွာ "သစ္စံ ကိရ တွံ သာရိပုတ္တ ဒိသာ နမဿန္တော ဝိစရသီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဘန္တေ မမ ဒိသာ နမဿနဘာဝံ ဝါ အနမဿနဘာဝံ ဝါ တုမှေဝ ဇာနာထာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ သာရိပုတ္တော ဒိသာ နမဿတိ၊ အဿဇိတ္ထေရဿ ပန သန္တိကာ ဓမ္မံ သုတွာ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တတာယ အတ္တနော အာစရိယံ နမဿတိ။ ယံ ဟိ အာစရိယံ နိဿာယ ဘိက္ခု ဓမ္မံ ဝိဇာနာတိ၊ တေန သော ဗြာဟ္မဏေန အဂ္ဂိ ဝိယ သက္ကစ္စံ နမဿိတဗ္ဗောယေဝါ"တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉၂။ "ယမှာ ဓမ္မံ ဝိဇာနေယျ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဒေသိတံ။
သက္ကစ္စံ တံ နမဿေယျ၊ အဂ္ဂိဟုတ္တံဝ ဗြာဟ္မဏော"တိ။

တတ္ထ **အဂ္ဂိဟုတ္တံဝါ**တိ ယထာ ဗြာဟ္မဏော အဂ္ဂိဟုတ္တံ သမ္မာ ပရိစရဏေန စေဝ အဉ္ဇလိကမ္မာဒီဟိ စ[၁] သက္ကစ္စံ နမဿတိ၊ ဧဝံ ယမှာ အာစရိယာ တထာဂတပဝေဒိတံ ဓမ္မံ ဝိဇာနေယျ၊ တံ သက္ကစ္စံ နမဿေယျာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု နဝမံ။

၁၀-ဇဋိလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

န ဇဋာဟီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဇဋိလဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ဗလိကမ္မာဒီဟိ စ (သီ)

So kira "ahaṁ mātito ca pitito ca sujāto brāhmaṇakule nibbatto. Sace samaṇo Gotamo attano sāvake brāhmaṇāti vadati, mampi nu kho tathā vattuṁ vaṭṭatī"ti Satthu santikaṁ gantvā tamatthaṁ pucchi. Atha naṁ Satthā "nāhaṁ brāhmaṇa jaṭāmattena, na jātigottamattena brāhmaṇaṁ vadāmi, paṭividdhasaccameva panāhaṁ brāhmaṇoti vadāmī"ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

393. "Na jaṭāhi, na gottena, na jaccā hoti brāhmaṇo.
Yamhi saccañca dhammo ca, so sucī so ca brāhmaṇo"ti.

Tattha **saccan**ti yasmiṁ puggale cattāri saccāni soḷasahākārehi paṭivijjhitvā ṭhitaṁ saccañāṇañceva navavidho ca lokuttaradhammo atthi, so suci, so brāhmaṇo cāti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Jaṭilabrāhmaṇavatthu dasamaṁ.

---

11. Kuhakabrāhmaṇavatthu

Kiṁ teti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Kūṭāgārasālāyaṁ viharanto ekaṁ Vaggulivataṁ Kuhakabrāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

So kira Vesālinagaradvāre ekaṁ kakudharukkhaṁ āruyha dvīhi pādehi rukkhasākhaṁ gaṇhitvā adhosiro olambanto "kapilānaṁ me sataṁ detha, kahāpaṇe detha, paricārikaṁ detha, no ce dassatha, ito patitvā maranto nagaraṁ anagaraṁ karissāmī"ti vadati. Tathāgatassa bhikkhusaṁghaparivutassa nagaraṁ pavisanakāle bhikkhū taṁ brāhmaṇaṁ disvā nikkhamanakālepi naṁ tatheva olambantaṁ passiṁsu. Nāgarāpi "ayaṁ pātova paṭṭhāya evaṁ olambanto patitvā maranto nagaraṁ anagaraṁ kareyyā"ti cintetvā nagaravināsabhītā "yaṁ so yācati, sabbaṁ demā"ti paṭissuṇitvā adaṁsu. So otaritvā sabbaṁ gahetvā agamāsi. Bhikkhū vihārūpacāre taṁ gāviṁ viya viravitvā gacchantaṁ disvā sañjānitvā "laddhaṁ

1. Gosataṁ (Ka)

သော ကိရ "အဟံ မာတိတော စ ပိတိတော စ သုဇာတော ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ သစေ သမဏော ဂေါတမော အတ္တနော သာဝကေ ဗြာဟ္မဏာတိ ဝဒတိ၊ မမ္ပိ နု ခေါ တထာ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ သတ္ထာ "နာဟံ ဗြာဟ္မဏ ဇဋာမတ္တေန, န ဇာတိဂေါတ္တမတ္တေန ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမိ၊ ပဋိဝိဒ္ဓသစ္စမေဝ ပနာဟံ ဗြာဟ္မဏောတိ ဝဒါမီ"တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉၃။ "န ဇဋာဟိ န ဂေါတ္တေန၊ န ဇစ္စာ ဟောတိ ဗြာဟ္မဏော။
ယမှိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စ၊ သော သုစီ သော စ ဗြာဟ္မဏော"တိ။

တတ္ထ **သစ္စန္တိ** ယသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ သောဠသဟာကာရေဟိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတံ သစ္စဉာဏဉ္စေဝ နဝဝိဓော စ လောကုတ္တရဓမ္မော အတ္ထိ၊ သော သုစိ, သော ဗြာဟ္မဏော စာတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဇဋိလဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဒသမံ။

၁၁-ကုဟကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

ကိံ တေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ကူဋာဂါရသာလာယံ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဝဂ္ဂုလိဝတံ ကုဟကဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဝေသာလိနဂရဒွါရေ ဧကံ ကကုဓရုက္ခံ အာရုယှ ဒွီဟိ ပါဒေဟိ ရုက္ခသာခံ ဂဏှိတွာ အဓောသိရော ဩလမ္ဗန္တော "ကပိလာနံ မေ သတံ[၁] ဒေထ, ကဟာပဏေ ဒေထ, ပရိစာရိကံ ဒေထ၊ နော စေ ဒဿထ, ဣတော ပတိတွာ မရန္တော နဂရံ အနဂရံ ကရိဿာမီ"တိ ဝဒတိ။ တထာဂတဿ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတဿ နဂရံ ပဝိသနကာလေ ဘိက္ခူ တံ ဗြာဟ္မဏံ ဒိသွာ နိက္ခမနကာလေပိ နံ တထေဝ ဩလမ္ဗန္တံ ပဿိံသု။ နာဂရာပိ "အယံ ပါတောဝ ပဋ္ဌာယ ဧဝံ ဩလမ္ဗန္တော ပတိတွာ မရန္တော နဂရံ အနဂရံ ကရေယျာ"တိ စိန္တေတွာ နဂရဝိနာသဘီတာ "ယံ သော ယာစတိ၊ သဗ္ဗံ ဒေမာ"တိ ပဋိဿုဏိတွာ အဒံသု။ သော ဩတရိတွာ သဗ္ဗံ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။ ဘိက္ခူ ဝိဟာရူပစာရေ တံ ဂါဝိံ ဝိယ ဝိရဝိတွာ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ သဉ္ဇာနိတွာ "လဒ္ဓံ

၁-ဂေါသတံ (က)

te brāhmaṇa yathāpatthitan"ti pucchitvā "āma laddhaṁ me"ti sutvā antovihāraṁ gantvā Tathāgatassa tamatthaṁ ārocesuṁ. Satthā "na bhikkhave idāneva so kuhakacoro, pubbepi kuhakacoroyeva ahosi. Idāni panesa bālajanaṁ vañceti, tadā pana paṇḍite vañcetuṁ nāsakkhī"ti vatvā tehi yācito atītamāhari.

Atīte ekaṁ Kāsikagāmaṁ nissāya eko Kuhakatāpaso vāsaṁ kappesi. Taṁ ekaṁ kulaṁ paṭijaggi. Divā uppannakhādanīyabhojanīyato attano puttānaṁ viya tassapi ekaṁ koṭṭhāsaṁ deti, sāyaṁ uppannakoṭṭhāsaṁ ṭhapetvā dutiyadivase deti. Athekadivasaṁ sāyaṁ godhamaṁsaṁ labhitvā sādhukaṁ pacitvā tato koṭṭhāsaṁ ṭhapetvā dutiyadivase tassa adaṁsu. Tāpaso maṁsaṁ khāditvāva[1] rasataṇhāya baddho "kiṁmaṁsaṁ nāmetan"ti pucchitvā "godhamaṁsan"ti sutvā bhikkhāya caritvā sappidadhikaṭukabhaṇḍādīni gahetvā paṇṇasālaṁ gantvā ekamantaṁ ṭhapesi. Paṇṇasālāya pana avidūre ekasmiṁ vammike godharājā viharati. So kālena kālaṁ tāpasaṁ vandituṁ āgacchati. Taṁdivasaṁ panesa "taṁ vadhissāmī"ti daṇḍaṁ paṭicchādetvā tassa vammikassa avidūre ṭhāne niddāyanto viya nisīdi. Godharājā vammikato nikkhamitvā tassa santikaṁ āgacchantova ākāraṁ sallakkhetvā "na me ajja ācariyassa ākāro ruccatī"ti tatova nivatti. Tāpaso tassa nivattanabhāvaṁ ñatvā tassa māraṇatthāya daṇḍaṁ khipi, daṇḍo virajjhitvā gato. Godharājāpi vammikaṁ pavisitvā tato sīsaṁ nīharitvā āgatamaggaṁ olokento tāpasaṁ āha—

"Samaṇaṁ taṁ maññamāno, upagacchi'masaññataṁ.
So maṁ daṇḍena pāhāsi, yathā asamaṇo tathā.

Kiṁ te jaṭāhi dummedha, kiṁ te ajinasāṭiyā.
Abbhantaraṁ te gahanaṁ, bāhiraṁ parimajjasī"[2]ti.

Atha naṁ tāpaso attano santakena palobhetuṁ evamāha—

"Ehi godha nivattassu, bhuñja sālīnamodanaṁ.
Telaṁ loṇañca me atthi, pahūtaṁ mayha pipphalī"[2]ti.

1. Sāyitvāva (Sī)   2. Khu 5. 105 piṭṭhe.

တေ ဗြာဟ္မဏာ ယထာပတ္ထိတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “အာမ လဒ္ဓံ မေ”တိ သုတွာ အန္တောဝိဟာရံ ဂန္တွာ တထာဂတဿ တမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ သော ကုဟကစောရော၊ ပုဗ္ဗေပိ ကုဟကစောရောယေဝ အဟောသိ။ ဣဒါနိ ပနေသ ဗာလဇနံ ဝဉ္စေတိ၊ တဒါ ပန ပဏ္ဍိတေ ဝဉ္စေတုံ နာသက္ခိ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော အတီတမာဟရိ။

အတီတေ ဧကံ ကာသိကဂါမံ နိဿာယ ဧကော ကုဟကတာပသော ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ တံ ဧကံ ကုလံ ပဋိဇဂ္ဂိ။ ဒိဝါ ဥပ္ပန္နခါဒနီယဘောဇနီယတော အတ္တနော ပုတ္တာနံ ဝိယ တဿပိ ဧကံ ကောဋ္ဌာသံ ဒေတိ၊ သာယံ ဥပ္ပန္နကောဋ္ဌာသံ ဌပေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ဒေတိ။ အထေကဒိဝသံ သာယံ ဂေါဓမံသံ လဘိတွာ သာဓုကံ ပစိတွာ တတော ကောဋ္ဌာသံ ဌပေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ တဿ အဒံသု။ တာပသော မံသံ ခါဒိတွာဝ[၁] ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓေါ “ကိံမံသံ နာမေတ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဂေါဓမံသ”န္တိ သုတွာ ဘိက္ခာယ စရိတွာ သပ္ပိဒဓိကဋုကဘဏ္ဍာဒီနိ ဂဟေတွာ ပဏ္ဏသာလံ ဂန္တွာ ဧကမန္တံ ဌပေသိ။ ပဏ္ဏသာလာယ ပန အဝိဒူရေ ဧကသ္မိံ ဝမ္မိကေ ဂေါဓရာဇာ ဝိဟရတိ။ သော ကာလေန ကာလံ တာပသံ ဝန္ဒိတုံ အာဂစ္ဆတိ။ တံဒိဝသံ ပနေသ “တံ ဝဓိဿာမီ”တိ ဒဏ္ဍံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ တဿ ဝမ္မိကဿ အဝိဒူရေ ဌာနေ နိဒ္ဒါယန္တော ဝိယ နိသီဒိ။ ဂေါဓရာဇာ ဝမ္မိကတော နိက္ခမိတွာ တဿ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တောဝ အာကာရံ သလ္လက္ခေတွာ “န မေ အဇ္ဇ အာစရိယဿ အာကာရော ရုစ္စတီ”တိ တတောဝ နိဝတ္တိ။ တာပသော တဿ နိဝတ္တနဘာဝံ ဉတွာ တဿ မာရဏတ္ထာယ ဒဏ္ဍံ ခိပိ၊ ဒဏ္ဍော ဝိရဇ္ဈိတွာ ဂတော။ ဂေါဓရာဇာပိ ဝမ္မိကံ ပဝိသိတွာ တတော သီသံ နီဟရိတွာ အာဂတမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော တာပသံ အာဟ—

“သမဏံ တံ မညမာနော၊ ဥပဂစ္ဆိ’မသညတံ။
သော မံ ဒဏ္ဍေန ပါဟာသိ၊ ယထာ အသမဏော တထာ။

ကိံ တေ ဇဋာဟိ ဒုမ္မေဓ၊ ကိံ တေ အဇိနသာဋိယာ။
အဗ္ဘန္တရံ တေ ဂဟနံ၊ ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသီ”[၂]တိ။

အထ နံ တာပသော အတ္တနော သန္တကေန ပလောဘေတုံ ဧဝမာဟ—

“ဧဟိ ဂေါဓ နိဝတ္တဿု၊ ဘုဉ္ဇ သာလီနမောဒနံ။
တေလံ လောဏဉ္စ မေ အတ္ထိ၊ ပဟူတံ မယှ ပိပ္ဖလီ”[၂]တိ။

၁-သာယိတွာဝ (သီ)   ၂-ခု ၅-၁၀၅-ပိဋ္ဌေ။

Taṁ sutvā godharājā “yathā yathā tvaṁ kathesi, tathā tathā me palāyitukāmatāva hotī”ti vatā imaṁ gāthamāha—

“Esa bhiyyo pavekkhāmi, vammikaṁ sataporisaṁ.
Telaṁ loṇañca kittesi, ahitaṁ mayha pipphalī”ti.

Evañca pana vatvā “ahaṁ ettakaṁ kālaṁ tayi samaṇasaññaṁ akāsiṁ, idāni pana te maṁ paharitukāmatāya daṇḍo khitto, tassa khittakāleyeva asamaṇo jāto. Kiṁ tādisassa duppaññassa puggalassa jaṭāhi, kiṁ sakhurena ajinacammena. Abbhantaraṁ hi te gahanaṁ, kevalaṁ bāhirameva parimajjasī”ti āha. Satthā imaṁ atītaṁ āharitvā “tadā esa Kuhako tāpaso ahosi, godharājā pana ahamevā”ti vatvā jātakaṁ samodhānetvā tadā godhapaṇḍitena tassa niggahitakāraṇaṁ dassento imaṁ gāthamāha—

394. “Kiṁ te jaṭāhi dummedha, kiṁ te ajinasāṭiyā.
Abbhantaraṁ te gahanaṁ, bāhiraṁ parimajjasī”ti.

Tattha **kiṁ te jaṭāhī**ti ambho duppañña tava baddhāhipi imāhi jaṭāhi sakhurāya nivatthāyapi imāya ajinacammasāṭikāya ca kimatthoti. **Abbhantaran**ti abbhantaraṁ hi te rāgādikilesagahanaṁ, kevalaṁ hatthilaṇḍaṁ assalaṇḍaṁ viya maṭṭhaṁ bāhiraṁ parimajjasīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Kuhakabrāhmaṇavatthu ekādasamaṁ.

---

12. Kisāgotamīvatthu

Paṁsukūladharanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Gijjhakūṭe pabbate viharanto Kisāgotamiṁ ārabbha kathesi.

Tadā kira Sakko paṭhamayāmāvasāne devaparisāya saddhiṁ Satthāraṁ upasaṅkamitvā vanditvā ekamante sāraṇīyadhammakathaṁ suṇanto nisīdi. Tasmiṁ khaṇe Kisāgotamī “Satthāraṁ passissāmī”ti ākāsenāgantvā sakkaṁ disvā nivatti. So taṁ vanditvā nivattantiṁ disvā Satthāraṁ pucchi “kā

တံ သုတွာ ဂေါဓရာဇာ “ယထာ ယထာ တွံ ကထေသိ၊ တထာ တထာ မေ ပလာယိတုကာမတာဝ ဟောတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ဧသ ဘိယျော ပဝေက္ခာမိ၊ ဝမ္မိကံ သတပေါရိသံ။
တေလံ လောဏဉ္စ ကိတ္တေသိ၊ အဟိတံ မယှ ပိပ္ပလီ”တိ။

ဧဝဉ္စ ပန ဝတွာ “အဟံ ဧတ္တကံ ကာလံ တယိ သမဏသညံ အကာသိံ၊ ဣဒါနိ ပန တေ မံ ပဟရိတုကာမတာယ ဒဏ္ဍော ခိတ္တော၊ တဿ ခိတ္တကာလေယေဝ အသမဏော ဇာတော။ ကိံ တာဒိသဿ ဒုပ္ပညဿ ပုဂ္ဂလဿ ဇဋာဟိ၊ ကိံ သခုရေန အဇိနစမ္မေန။ အဗ္ဘန္တရံ ဟိ တေ ဂဟနံ၊ ကေဝလံ ဗာဟိရမေဝ ပရိမဇ္ဇသီ”တိ အာဟ။ သတ္ထာ ဣမံ အတီတံ အာဟရိတွာ “တဒါ ဧသ ကုဟကော တာပသော အဟောသိ၊ ဂေါဓရာဇာ ပန အဟမေဝါ”တိ ဝတွာ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ တဒါ ဂေါဓပဏ္ဍိတေန တဿ နိဂ္ဂဟိတကာရဏံ ဒဿေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉၄။ “ကိံ တေ ဇဋာဟိ ဒုမ္မေဓ၊ ကိံ တေ အဇိနသာဋိယာ။
အဗ္ဘန္တရံ တေ ဂဟနံ၊ ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသီ”တိ။

တတ္ထ **ကိံ တေ ဇဋာဟီ**တိ အမ္ဘော ဒုပ္ပည တဝ ဗဒ္ဓါဟိပိ ဣမာဟိ ဇဋာဟိ သခုရာယ နိဝတ္ထာယပိ ဣမာယ အဇိနစမ္မသာဋိကာယ စ ကိမတ္ထောတိ။ **အဗ္ဘန္တရ**န္တိ အဗ္ဘန္တရံ ဟိ တေ ရာဂါဒိကိလေသဂဟနံ၊ ကေဝလံ ဟတ္ထိလဏ္ဍံ အဿလဏ္ဍံ ဝိယ မဋ္ဌံ ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ကုဟကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဧကာဒသမံ။

၁၂-ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု

ပံသုကူလဓရန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဂိဇ္ဈကူဋေ ပဗ္ဗတေ ဝိဟရန္တော ကိသာဂေါတမိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဒါ ကိရ သက္ကော ပဌမယာမာဝသာနေ ဒေဝပရိသာယ သဒ္ဓိံ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တေ သာရဏီယဓမ္မကထံ သုဏန္တော နိသီဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ ကိသာဂေါတမီ “သတ္ထာရံ ပဿိဿာမီ”တိ အာကာသေနာဂန္တွာ သက္ကံ ဒိသွာ နိဝတ္တိ။ သော တံ ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တန္တိံ ဒိသွာ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ “ကာ

nāmesā bhante, āgacchamānāva tumhe disvā nivattatī”ti. Satthā “Kisāgotamī nāmesā mahārāja mama dhītā paṁsukūlikattherīnaṁ aggā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

395. “Paṁsukūladharaṁ jantuṁ, kisaṁ dhamanisanthataṁ.
Ekaṁ vanasmiṁ jhāyantaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **kisan**ti paṁsukūlikā hi attano anurūpaṁ paṭipadaṁ pūrentā appamaṁsalohitā ceva honti dhamanisanthatagattā ca, tasmā evamāha. **Ekaṁ vanasmin**ti vivittaṭṭhāne ekakaṁ vanasmiṁ jhāyantaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Kisāgotamīvatthu dvādasamaṁ.

---

13. Ekabrāhmaṇavatthu

Na cāhanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto ekaṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

So kira “samaṇo Gotamo attano sāvake brāhmaṇāti vadati, ahañcamhi brāhmaṇayoniyaṁ nibbatto, mampi nu kho evaṁ vattuṁ vaṭṭatī”ti Satthāraṁ upasaṅkamitvā tamatthaṁ pucchi. Atha naṁ Satthā “nāhaṁ brāhmaṇa brāhmaṇayoniyaṁ nibbattamattenevaṁ vadāmi, yo pana akiñcano agahaṇo[1], tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

396. “Na cāhaṁ brāhmaṇaṁ brūmi, yonijaṁ mattisambhavaṁ.
Bhovādi nāma so hoti, sace hoti sakiñcano.
Akiñcanaṁ anādānaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **yonijan**ti yoniyaṁ jātaṁ. **Mattisambhavan**ti brāhmaṇiyā mātu santake udarasmiṁ sambhūtaṁ. **Bhovādī**ti so pana āmantanādīsu “bho bho”ti vatvā vicaranto bhovādi nāma hoti, sace

1. Agahaṇo anaṅgaṇo (Sī)

နာမေသာ ဘန္တေ၊ အာဂစ္ဆမာနာဝ တုမှေ ဒိသွာ နိဝတ္တတီ”တိ။ သတ္ထာ “ကိသာဂေါတမီ နာမေသာ မဟာရာဇ မမ ဓီတာ ပံသုကူလိကတ္ထေရီနံ အဂ္ဂါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉၅။ “ပံသုကူလဓရံ ဇန္တုံ၊ ကိသံ ဓမနိသန္ထတံ။
ဧကံ ဝနသ္မိံ ဈာယန္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **ကိသ**န္တိ ပံသုကူလိကာ ဟိ အတ္တနော အနုရူပံ ပဋိပဒံ ပူရေန္တာ အပ္ပမံသလောဟိတာ စေဝ ဟောန္တိ ဓမနိသန္ထတဂတ္တာ စ၊ တသ္မာ ဧဝမာဟ။ **ဧကံ ဝနသ္မိ**န္တိ ဝိဝိတ္တဋ္ဌာနေ ဧကကံ ဝနသ္မိံ ဈာယန္တံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ကိသာဂေါတမီဝတ္ထု ဒွါဒသမံ။

၁၃-ဧကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

န စာဟန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ “သမဏော ဂေါတမော အတ္တနော သာဝကေ ဗြာဟ္မဏာတိ ဝဒတိ၊ အဟဉ္စမှိ ဗြာဟ္မဏယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော၊ မမ္ပိ နု ခေါ ဧဝံ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆိ။ အထ နံ သတ္ထာ “နာဟံ ဗြာဟ္မဏ ဗြာဟ္မဏယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တမတ္တေနေဝံ ဝဒါမိ၊ ယော ပန အကိဉ္စနော အဂဟဏော[1]၊ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉၆။ “န စာဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဗြူမိ၊ ယောနိဇံ မတ္တိသမ္ဘဝံ။
ဘောဝါဒိ နာမ သော ဟောတိ၊ သစေ ဟောတိ သကိဉ္စနော။
အကိဉ္စနံ အနာဒါနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **ယောနိဇ**န္တိ ယောနိယံ ဇာတံ။ **မတ္တိသမ္ဘဝ**န္တိ ဗြာဟ္မဏိယာ မာတု သန္တကေ ဥဒရသ္မိံ သမ္ဘူတံ။ **ဘောဝါဒီ**တိ သော ပန အာမန္တနာဒီသု “ဘော ဘော”တိ ဝတွာ ဝိစရန္တော ဘောဝါဒိ နာမ ဟောတိ၊ သစေ

၁-အဂဟဏော အနင်္ဂဏော (သီ)

rāgādīhi kiñcanehi sakiñcano. Ahaṁ pana rāgādīhi **akiñcanaṁ** catūhi upādānehi **anādānaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhati, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Ekabrāhmaṇavatthu terasamaṁ.

---

14. Uggasenaseṭṭhiputtavatthu

Sabbasaṁyojananti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Uggasenaṁ nāma seṭṭhiputtaṁ ārabbha kathesi. Vatthu "muñca pure muñca pacchato"ti[1] gāthāvaṇṇanāya vitthāritameva.

Tadā hi Satthā "bhante Uggaseno 'na bhāyāmī'ti vadati, abhūtena maññe aññaṁ byākarotī"ti bhikkhūhi vutte "bhikkhave mama puttasadisā chinnasaṁyojanā na bhāyantiyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

397. "Sabbasaṁyojanaṁ chetvā, yo ve na paritassati.
Saṅgātigaṁ visaṁyuttaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **sabbasaṁyojanan**ti dasavidhasaṁyojanaṁ. **Na paritassatī**ti taṇhāya na bhāyati. **Tamahan**ti taṁ ahaṁ rāgādīnaṁ saṅgānaṁ atītattā[2] **saṅgātigaṁ,** catunnampi yogānaṁ abhāvena **visaṁyuttaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Uggasenaseṭṭhiputtavatthu cuddasamaṁ.

---

15. Dvebrāhmaṇavatthu

Chetvā naddhinti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto dve brāhmaṇe ārabbha kathesi.

1. Khu 1. 63 piṭṭhe. 2. Atigatattā (Sī)

ရာဂါဒီဟိ ကိဉ္စနေဟိ သကိဉ္စနော။ အဟံ ပန ရာဂါဒီဟိ **အကိဉ္စနံ** စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ **အနာဒါနံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဧကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု တေရသမံ။

၁၄-ဥဂ္ဂသေနသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု

သဗ္ဗသံယောဇနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဥဂ္ဂသေနံ နာမ သေဋ္ဌိပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု "မုဉ္စ ပုရေ မုဉ္စ ပစ္ဆတော"တိ[၁] ဂါထာဝဏ္ဏနာယ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။

တဒါ ဟိ သတ္ထာ "ဘန္တေ ဥဂ္ဂသေနော 'န ဘာယာမီ'တိ ဝဒတိ၊ အဘူတေန မညေ အညံ ဗျာကရောတီ"တိ ဘိက္ခူဟိ ဝုတ္တေ "ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တသဒိသာ ဆိန္နသံယောဇနာ န ဘာယန္တိယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉၇။ "သဗ္ဗသံယောဇနံ ဆေတွာ၊ ယော ဝေ န ပရိတဿတိ။
သင်္ဂါတိဂံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ။

တတ္ထ **သဗ္ဗသံယောဇနန္တိ** ဒသဝိဓသံယောဇနံ။ **န ပရိတဿတီတိ** တဏှာယ န ဘာယတိ။ **တမဟန္တိ** တံ အဟံ ရာဂါဒီနံ သင်္ဂါနံ အတီတတ္တာ[၂] **သင်္ဂါတိဂံ,** စတုန္နမ္ပိ ယောဂါနံ အဘာဝေန **ဝိသံယုတ္တံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဥဂ္ဂသေနသေဋ္ဌိပုတ္တဝတ္ထု စုဒ္ဒသမံ။

၁၅-ဒွေဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

ဆေတွာ နန္ဒိန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒွေ ဗြာဟ္မဏေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

၁-ခု ၁-၆၃-ပိဋ္ဌေ။ ၂-အတိဂတတ္တာ (သီ)

Tesu kirekassa Cūḷarohito nāma goṇo ahosi, ekassa Mahārohito nāma. Te ekadivasaṁ "tava goṇo balavā, mama goṇo balavā"ti vivaditvā "kiṁ no vivādena, pājetvā jānissāmā"ti Aciravatītīre sakaṭaṁ vālukāya pūretvā goṇe yojayiṁsu. Tasmiṁ khaṇe bhikkhūpi nhāyituṁ tattha gatā honti. Brāhmaṇā goṇe pājesuṁ. Sakaṭaṁ niccalaṁ aṭṭhāsi, naddhivarattā pana chijjiṁsu. Bhikkhū disvā vihāraṁ gantvā tamatthaṁ Satthu ārocayiṁsu. Satthā "bhikkhave bāhirā etā naddhivarattā, yo koci etā chindateva, bhikkhunā pana ajjhattikaṁ kodhanaddhiñceva taṇhāvarattañca chindituṁ vaṭṭatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

398. "Chetvā naddhiṁ varattañca, sandānaṁ sahanukkamaṁ.
Ukkhittapalighaṁ Buddhaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **naddhin**ti nayhanabhāvena pavattaṁ kodhaṁ. **Varattan**ti bandhanabhāvena pavattaṁ taṇhaṁ. **Sandānaṁ sahanukkaman**ti anusayānukkamasahitaṁ dvāsaṭṭhidiṭṭhisandānaṁ, idaṁ sabbampi chinditvā ṭhitaṁ avijjāpalighassa ukkhittattā **ukkhittapalighaṁ,** catunnaṁ saccānaṁ buddhattā Buddhaṁ taṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne pañcasatā bhikkhū arahatte patiṭṭhahiṁsu, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Dvebrāhmaṇavatthu pannarasamaṁ.

---

16. Akkosakabhāradvājavatthu

Akkosanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Akkosakabhāradvājaṁ ārabbha kathesi.

Tassa hi bhātu Bhāradvājassa Dhanañjānī nāma brāhmaṇī sotāpannā ahosi. Sā khīpitvāpi kāsitvāpi pakkhalitvāpi "namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassā"ti imaṁ udānaṁ udānesi. Sā ekadivasaṁ brāhmaṇaparivesanāya pavattamānāya pakkhalitvā tatheva mahāsaddena udānaṁ udānesi. Brāhmaṇo kujjhitvā "evamevāyaṁ vasalī yattha vā tattha vā pakkhalitvā tassa muṇḍakassa samaṇakassa vaṇṇaṁ

တေသု ကိရေကဿ စူဠရောဟိတော နာမ ဂေါဏော အဟောသိ၊ ဧကဿ မဟာရောဟိတော နာမ။ တေ ဧကဒိဝသံ “တဝ ဂေါဏော ဗလဝါ၊ မမ ဂေါဏော ဗလဝါ”တိ ဝိဝဒိတွာ “ကိံ နော ဝိဝါဒေန, ပါဇေတွာ ဇာနိဿာမာ”တိ အစိရဝတီတီရေ သကဋံ ဝါလုကာယ ပူရေတွာ ဂေါဏေ ယောဇယိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ဘိက္ခူပိ နှာယိတုံ တတ္ထ ဂတာ ဟောန္တိ။ ဗြာဟ္မဏာ ဂေါဏေ ပါဇေသုံ။ သကဋံ နိစ္စလံ အဋ္ဌာသိ၊ နဒ္ဓိဝရတ္တာ ပန ဆိဇ္ဇိံသု။ ဘိက္ခူ ဒိသွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ သတ္ထု အာရောစယိံသု။ သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ ဗာဟိရာ ဧတာ နဒ္ဓိဝရတ္တာ၊ ယော ကောစိ ဧတာ ဆိန္ဒတေဝ၊ ဘိက္ခုနာ ပန အဇ္ဈတ္တိကံ ကောဓနဒ္ဓိဉ္စေဝ တဏှာဝရတ္တဉ္စ ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉၈။ “ဆေတွာ နဒ္ဓိံ ဝရတ္တဉ္စ၊ သန္ဒာနံ သဟနုက္ကမံ။
ဥက္ခိတ္တပလိဃံ ဗုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **နဒ္ဓိ**န္တိ နယှနဘာဝေန ပဝတ္တံ ကောဓံ။ **ဝရတ္တ**န္တိ ဗန္ဓနဘာဝေန ပဝတ္တံ တဏှံ။ **သန္ဒာနံ သဟနုက္ကမ**န္တိ အနုသယာနုက္ကမသဟိတံ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိသန္ဒာနံ၊ ဣဒံ သဗ္ဗမ္ပိ ဆိန္ဒိတွာ ဌိတံ အဝိဇ္ဇာပလိဃဿ ဥက္ခိတ္တတ္တာ **ဥက္ခိတ္တပလိဃံ,** စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗုဒ္ဓတ္တာ **ဗုဒ္ဓံ** တံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

ဒွေဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ပန္နရသမံ။

၁၆-အက္ကောသကဘာရဒွါဇဝတ္ထု

အက္ကောသန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အက္ကောသကဘာရဒွါဇံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿ ဟိ ဘာတု ဘာရဒွါဇဿ ဓနဉ္ဇာနီ နာမ ဗြာဟ္မဏီ သောတာပန္နာ အဟောသိ။ သာ ခီပိတွာပိ ကာသိတွာပိ ပက္ခလိတွာပိ “နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿာ”တိ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ သာ ဧကဒိဝသံ ဗြာဟ္မဏပရိဝေသနာယ ပဝတ္တမာနာယ ပက္ခလိတွာ တထေဝ မဟာသဒ္ဒေန ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဗြာဟ္မဏော ကုဇ္ဈိတွာ “ဧဝမေဝါယံ ဝသလီ ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ ပက္ခလိတွာ တဿ မုဏ္ဍကဿ သမဏကဿ ဝဏ္ဏံ

bhāsatī"ti vatvā "idāni te vasali gantvā tassa Satthuno vādaṁ āropessāmī"ti āha. Atha naṁ sā "gaccha brāhmaṇa, nāhaṁ taṁ passāmi, yo tassa Bhagavato vādaṁ āropeyya, api ca gantvā taṁ Bhagavantaṁ pañhaṁ pucchassū"ti āha. So Satthu santikaṁ gantvā avanditvāva ekamantaṁ ṭhito pañhaṁ pucchanto imaṁ gāthamāha—

"Kiṁsu chetvā sukhaṁ seti, kiṁsu chetvā na socati.
Kissassu ekadhammassa, vadhaṁ rocesi Gotamā"ti[1].

Athassa pañhaṁ byākaronto Satthā imaṁ gāthamāha—

"Kodhaṁ chetvā sukhaṁ seti, kodhaṁ chetvā na socati.
Kodhassa visamūlassa, madhuraggassa brāhmaṇa.
Vadhaṁ ariyā pasaṁsanti, taṁ hi chetvā na socatī"ti[2].

So Satthari pasīditvā pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. Athassa kaniṭṭho Akkosakabhāradvājo "bhātā kira me pabbajito"ti sutvā kuddho āgantvā Satthāraṁ asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkosi. Sopi Satthārā atithīnaṁ khādanīyādidāna-opammena saññatto Satthari pasanno pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. Aparepissa Sundarikabhāradvājo Biliṅgakabhāradvājoti dve kaniṭṭhabhātaro Satthāraṁ akkosantāva Satthārā vinītā pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇiṁsu.

Athekadivasaṁ dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso acchariyā vata Buddhaguṇā, catūsu nāma bhātikesu akkosantesu Satthā kiñci avatvā tesaṁyeva patiṭṭhā jāto"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave ahaṁ mama khantibalena samannāgatattā duṭṭhesu adussanto mahājanassa patiṭṭhā homiyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

399. "Akkosaṁ vadhabandhañca, aduṭṭho yo titikkhati.
Khantībalaṁ balānīkaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **aduṭṭho**ti etaṁ dasahi akkosavatthūhi akkosañca pāṇi-ādīhi pothanañca andubandhanādīhi bandhanañca yo akuddhamānaso hutvā

1. Saṁ 1. 162 piṭṭhe.
2. Saṁ 1. 163 piṭṭhe.

ဘာသတီ”တိ ဝတွာ “ဣဒါနိ တေ ဝသလိ ဂန္တွာ တဿ သတ္ထုနော ဝါဒံ အာရောပေဿာမီ”တိ အာဟ။ အထ နံ သာ “ဂစ္ဆ ဗြာဟ္မဏ၊ နာဟံ တံ ပဿာမိ၊ ယော တဿ ဘဂဝတော ဝါဒံ အာရောပေယျ၊ အပိ စ ဂန္တွာ တံ ဘဂဝန္တံ ပဉှံ ပုစ္ဆဿူ”တိ အာဟ။ သော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ အဝန္ဒိတွာဝ ဧကမန္တံ ဌိတော ပဉှံ ပုစ္ဆန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ကိံသု ဆေတွာ သုခံ သေတိ၊ ကိံသု ဆေတွာ န သောစတိ။
ကိဿဿု ဧကဓမ္မဿ၊ ဝဓံ ရောစေသိ ဂေါတမာ”တိ[၁]။

အထဿ ပဉှံ ဗျာကရောန္တော သတ္ထာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“ကောဓံ ဆေတွာ သုခံ သေတိ၊ ကောဓံ ဆေတွာ န သောစတိ။
ကောဓဿ ဝိသမူလဿ၊ မဓုရဂ္ဂဿ ဗြာဟ္မဏ။
ဝဓံ အရိယာ ပသံသန္တိ၊ တံ ဟိ ဆေတွာ န သောစတီ”တိ[၂]။

သော သတ္ထရိ ပသီဒိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အထဿ ကနိဋ္ဌော အက္ကောသကဘာရဒွါဇော “ဘာတာ ကိရ မေ ပဗ္ဗဇိတော”တိ သုတွာ ကုဒ္ဓေါ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ အသဗ္ဘာဟိ ဖရုသာဟိ ဝါစာဟိ အက္ကောသိ။ သောပိ သတ္ထာရာ အတိထိနံ ခါဒနီယာဒိဒါနဩပမ္မေန သညတ္တော သတ္ထရိ ပသန္နော ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ အပရေပိဿ သုန္ဒရိကဘာရဒွါဇော ဗိလင်္ဂိကဘာရဒွါဇောတိ ဒွေ ကနိဋ္ဌဘာတရော သတ္ထာရံ အက္ကောသန္တာဝ သတ္ထာရာ ဝိနီတာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။

အထေကဒိဝသံ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အစ္ဆရိယာ ဝတ ဗုဒ္ဓဂုဏာ၊ စတူသု နာမ ဘာတိကေသု အက္ကောသန္တေသု သတ္ထာ ကိဉ္စိ အဝတွာ တေသံယေဝ ပတိဋ္ဌာ ဇာတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ အဟံ မမ ခန္တိဗလေန သမန္နာဂတတ္တာ ဒုဋ္ဌေသု အဒုဿန္တော မဟာဇနဿ ပတိဋ္ဌာ ဟောမိယေဝါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၃၉၉။ “အက္ကောသံ ဝဓဗန္ဓဉ္စ၊ အဒုဋ္ဌော ယော တိတိက္ခတိ။
ခန္တီဗလံ ဗလာနီကံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **အဒုဋ္ဌော**တိ ဧတံ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသဉ္စ ပါဏိ-အာဒီဟိ ပေါထနဉ္စ အန္ဒုဗန္ဓနာဒီဟိ ဗန္ဓနဉ္စ ယော အကုဒ္ဓမာနသော ဟုတွာ

၁-သံ ၁-၁၆၂-ပိဋ္ဌေ။
၂-သံ ၁-၁၆၃-ပိဋ္ဌေ။

adhivāseti, khantibalena samannāgatattā **khantibalaṁ,** punappunaṁ uppattiyā anīkabhūtena teneva khantibalena samannāgatattā **balānīkaṁ taṁ** evarūpaṁ **ahaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Akkosakabhāradvājavatthu soḷasamaṁ.

---

17. Sāriputtattheravatthu

Akkodhananti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Sāriputtattheraṁ ārabbha kathesi.

Tadā kira thero pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ piṇḍāya caranto Nālakagāme mātu gharadvāraṁ agamāsi. Atha naṁ sā nisīdāpetvā parivisamānā akkosi "ambho ucchiṭṭhakhādaka ucchiṭṭhakañjiyaṁ alabhitvā paragharesu uḷuṅkapiṭṭhena ghaṭṭitakañjiyaṁ paribhuñjituṁ[1] asītikoṭidhanaṁ pahāya pabbajitosi, nāsitamhā tayā, bhuñjāhi dānī"ti. Bhikkhūnampi bhattaṁ dadamānā "tumhehi mama putto attano cūḷupaṭṭhāko kato, idāni bhuñjathā"ti vadeti. Thero bhikkhaṁ gahetvā vihārameva agamāsi. Athāyasmā Rāhulo Satthāraṁ piṇḍapātena āpucchi. Atha naṁ Satthā āha "Rāhula kahaṁ gamitthā"ti. Ayyikāya gāmaṁ bhanteti. Kiṁ pana te ayyikāya upajjhāyo vuttoti. Ayyikāya me bhante upajjhāyo akkuṭṭhoti. Kinti vatvāti. Idaṁ nāma bhanteti. Upajjhāyena pana te kiṁ vuttanti. Na kiñci bhanteti. Taṁ sutvā bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "āvuso acchariyā vata Sāriputtattherassa guṇā, evaṁnāmassa mātari akkosantiyā kodhamattampi nāhosī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "bhikkhave khīṇāsavā nāma akkodhanāva hontī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

400. "Akkodhanaṁ vatavantaṁ, sīlavantaṁ anussadaṁ.
Dantaṁ antimasārīraṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

1. Paribhuñjituṁ arahasi (Syā)

အဓိဝါသေတိ၊ ခန္တိဗလေန သမန္နာဂတတ္တာ **ခန္တိဗလံ,** ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပတ္တိယာ အနီကဘူတေန တေနေဝ ခန္တိဗလေန သမန္နာဂတတ္တာ **ဗလာနီကံ တံ** ဧဝရူပံ **အဟံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အက္ကောသကဘာရဒွါဇဝတ္ထု သောဠသမံ။

၁၇-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

အက္ကောဓနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဒါ ကိရ ထေရော ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော နာလကဂါမေ မာတု ဃရဒွါရံ အဂမာသိ။ အထ နံ သာ နိသီဒါပေတွာ ပရိဝိသမာနာ အက္ကောသိ “အမ္ဘော ဥစ္ဆိဋ္ဌခါဒက ဥစ္ဆိဋ္ဌကဉ္ဇိယံ အလဘိတွာ ပရဃရေသု ဥဠုင်္ကပိဋ္ဌေန ဃဋ္ဋိတကဉ္ဇိယံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ[၁] အသီတိကောဋိဓနံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတောသိ၊ နာသိတမှာ တယာ၊ ဘုဉ္ဇာဟိ ဒါနီ”တိ။ ဘိက္ခူနမ္ပိ ဘတ္တံ ဒဒမာနာ “တုမှေဟိ မမ ပုတ္တော အတ္တနော စူဠုပဋ္ဌာကော ကတော၊ ဣဒါနိ ဘုဉ္ဇထာ”တိ ဝဒေတိ။ ထေရော ဘိက္ခံ ဂဟေတွာ ဝိဟာရမေဝ အဂမာသိ။ အထာယသ္မာ ရာဟုလော သတ္ထာရံ ပိဏ္ဍပါတေန အာပုစ္ဆိ။ အထ နံ သတ္ထာ အာဟ “ရာဟုလ ကဟံ ဂမိတ္ထာ”တိ။ အယျိကာယ ဂါမံ ဘန္တေတိ။ ကိံ ပန တေ အယျိကာယ ဥပဇ္ဈာယော ဝုတ္တောတိ။ အယျိကာယ မေ ဘန္တေ ဥပဇ္ဈာယော အက္ကုဋ္ဌောတိ။ ကိန္တိ ဝတွာတိ။ ဣဒံ နာမ ဘန္တေတိ။ ဥပဇ္ဈာယေန ပန တေ ကိံ ဝုတ္တန္တိ။ န ကိဉ္စိ ဘန္တေတိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော အစ္ဆရိယာ ဝတ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ ဂုဏာ၊ ဧဝံနာမဿ မာတရိ အက္ကောသန္တိယာ ကောဓမတ္တမ္ပိ နာဟောသီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ ခီဏာသဝါ နာမ အက္ကောဓနာဝ ဟောန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၀။ “အက္ကောဓနံ ဝတဝန္တံ၊ သီလဝန္တံ အနုဿဒံ။
ဒန္တံ အန္တိမသာရီရံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

၁-ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အရဟာသိ (သျာ)

Tattha **vatavantan**ti dhutavatena, samannāgataṁ catupārisuddhisīlena **sīlavantaṁ**, taṇhā-ussadābhāvena **anussadaṁ**,[1] chaḷindriyadamanena **dantaṁ**, koṭiyaṁ ṭhitena attabhāvena **antimasarīraṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sāriputtattheravatthu sattarasamaṁ.

---

18. Uppalavaṇṇātherīvatthu

Vāri pokkharapattevāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Uppalavaṇṇatheriṁ ārabbhakathesi. Vatthu "madhuvāmaññati bālo"ti gāthāvaṇṇanāya[2] vitthāritameva. Vuttañhi tattha[3]—

Aparena samayena mahājano dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesi "khīṇāsavāpi maññe kāmasukhaṁ sādiyanti, kāmaṁ sevanti, kiṁ na sevissanti. Na hete koḷāparukkhā, na ca vammikā, allamaṁsasarīrāva, tasmā etepi kāmasukhaṁ sādiyantī"ti. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "na bhikkhave khīṇāsavā kāmasukhaṁ sādiyanti, na kāmaṁ sevanti. Yathā hi padumapatte patitaṁ udakabindu na limpati na saṇṭhāti, vinivattitvā pana patateva. Yathā ca āragge sāsapo na upalimpati na saṇṭhāti, vinivattitvā patateva, evaṁ khīṇāsavassa citte duvidhopi kāmo na limpati na saṇṭhātī"ti anusandhiṁ ghaṭetvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

401. "Vāri pokkharapatteva, āraggeriva sāsapo.
Yo na limpati[4] kāmesu, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **yo na limpatī**ti evamevaṁ yo abbhantare duvidhepi kāme na upalimpati, tasmiṁ kāme na saṇṭhāti, **tamahaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Uppalavaṇṇātherīvatthu aṭṭhārasamaṁ.

---

1. Taṇhā-ussāvābhāvena anussutaṁ (Sī)
2. Khu 1. 23 piṭṭhe.
3. Dhammapada-Ṭṭha 1. 312 piṭṭhe.
4. Lippati (Sī)

တတ္ထ **ဝတဝန္တန္တိ** ဓုတဝတေန, သမန္နာဂတံ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေန **သီလဝန္တံ**, တဏှာဥဿဒါဘာဝေန **အနုဿဒံ**,[1] ဆဠိန္ဒြိယဒမနေန **ဒန္တံ**, ကောဋိယံ ဌိတေန အတ္တဘာဝေန **အန္တိမသရီရံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု သတ္တရသမံ။

၁၈-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီဝတ္ထု

ဝါရိ ပေါက္ခရပတ္တေဝါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဥပ္ပလဝဏ္ဏတ္ထေရိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု "မဓုဝါမညတိ ဗာလော"တိ ဂါထာဝဏ္ဏနာယ[2] ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဝုတ္တဉှိ တတ္ထ[3]—

အပရေန သမယေန မဟာဇနော ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသိ "ခီဏာသဝါပိ မညေ ကာမသုခံ သာဒိယန္တိ၊ ကာမံ သေဝန္တိ၊ ကိံ န သေဝိဿန္တိ။ န ဟေတေ ကောဠာပရုက္ခာ, န စ ဝမ္မိကာ, အလ္လမံသသရီရာဝ၊ တသ္မာ ဧတေပိ ကာမသုခံ သာဒိယန္တီ"တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ "ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဣမာယ နာမာ"တိ ဝုတ္တေ "န ဘိက္ခဝေ ခီဏာသဝါ ကာမသုခံ သာဒိယန္တိ၊ န ကာမံ သေဝန္တိ။ ယထာ ဟိ ပဒုမပတ္တေ ပတိတံ ဥဒကဗိန္ဒု န လိမ္ပတိ န သဏ္ဌာတိ၊ ဝိနိဝတ္တိတွာ ပန ပတတေဝ။ ယထာ စ အာရဂ္ဂေ သာသပေါ န ဥပလိမ္ပတိ န သဏ္ဌာတိ၊ ဝိနိဝတ္တိတွာ ပတတေဝ၊ ဧဝံ ခီဏာသဝဿ စိတ္တေ ဒုဝိဓောပိ ကာမော န လိမ္ပတိ န သဏ္ဌာတီ"တိ အနုသန္ဓိံ ဃဋေတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၁။ "ဝါရိ ပေါက္ခရပတ္တေဝ၊ အာရဂ္ဂေရိဝ သာသပေါ။
ယော န လိမ္ပတိ[4] ကာမေသု၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ။

တတ္ထ **ယော န လိမ္ပတီ**တိ ဧဝမေဝံ ယော အဗ္ဘန္တရေ ဒုဝိဓေပိ ကာမေ န ဥပလိမ္ပတိ၊ တသ္မိံ ကာမေ န သဏ္ဌာတိ၊ **တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီဝတ္ထု အဋ္ဌာရသမံ။

၁-တဏှာဥဿာဝါဘာဝေန အနုဿုတံ (သီ)
၂-ခု ၁-၂၃-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၃၁၂-ပိဋ္ဌေ။
၄-လိပ္ပတိ (သီ)

19. Aññatarabrāhmaṇavatthu

Yo dukkhassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ brāhmaṇaṁ ārabbha kathesi.

Tassa kireko dāso apaññatte sikkhāpade palāyitvā pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. Brāhmaṇo taṁ olokento adisvā ekadivasaṁ Satthārā saddhiṁ piṇḍāya pavisantaṁ dvārantare disvā cīvaraṁ daḷhaṁ aggahesi. Satthā nivattitvā "kiṁ idaṁ brāhmaṇā"ti pucchi. Dāso me bho Gotamāti. Pannabhāro esa brāhmaṇāti. "Pannabhāro"ti ca vutte brāhmaṇo "arahā"ti sallakkhesi. Tasmā punapi tena "evaṁ bho Gotamā"ti vutte Satthā "āma brāhmaṇa Pannabhāro"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

402. "Yo dukkhassa pajānāti, idheva khayamattano.
Pannabhāraṁ visaṁyuttaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **dukkhassā**ti khandhadukkhassa. **Pannabhāran**ti ohitakhandhabhāraṁ catūhi yogehi sabbakilesehi vā **visaṁyuttaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

Desanāvasāne so brāhmaṇo sotāpattiphale patiṭṭhahi, sampattānampi sātthikā dhammadesanā ahosīti.

Aññatarabrāhmaṇavatthu ekūnavīsatimaṁ.

---

20. Khemābhikkhunīvatthu

Gambhīrapaññanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Gijjhakūṭe viharanto Khemaṁ nāma bhikkhuniṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasaṁ hi paṭhamayāmasamanantare Sakko devarājā parisāya saddhiṁ āgantvā Satthu santike sāraṇīyadhammakathaṁ suṇanto nisīdi. Tasmiṁ khaṇe Khemā bhikkhunī "Satthāraṁ passissāmī"ti āgantvā Sakkaṁ disvā ākāse ṭhitāva Satthāraṁ vanditvā nivatti. Sakko taṁ disvā

၁၉-အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

ယော ဒုက္ခဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တဿ ကိရေကော ဒါသော အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေ ပလာယိတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဗြာဟ္မဏော တံ ဩလောကေန္တော အဒိသွာ ဧကဒိဝသံ သတ္ထာရာ သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တံ ဒွါရန္တရေ ဒိသွာ စီဝရံ ဒဠှံ အဂ္ဂဟေသိ။ သတ္ထာ နိဝတ္တိတွာ ''ကိံ ဣဒံ ဗြာဟ္မဏာ''တိ ပုစ္ဆိ။ ဒါသော မေ ဘော ဂေါတမာတိ။ ပန္နဘာရော ဧသ ဗြာဟ္မဏာတိ။ ''ပန္နဘာရော''တိ စ ဝုတ္တေ ဗြာဟ္မဏော ''အရဟာ''တိ သလ္လက္ခေသိ။ တသ္မာ ပုနပိ တေန ''ဧဝံ ဘော ဂေါတမာ''တိ ဝုတ္တေ သတ္ထာ ''အာမ ဗြာဟ္မဏ ပန္နဘာရော''တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၂။ ''ယော ဒုက္ခဿ ပဇာနာတိ၊ ဣဓေဝ ခယမတ္တနော။
ပန္နဘာရံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ''န္တိ။

တတ္ထ **ဒုက္ခဿာ**တိ ခန္ဓဒုက္ခဿ။ **ပန္နဘာရ**န္တိ ဩဟိတခန္ဓဘာရံ စတူဟိ ယောဂေဟိ သဗ္ဗကိလေသေဟိ ဝါ **ဝိသံယုတ္တံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ဗြာဟ္မဏော သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ၊ သမ္ပတ္တာနမ္ပိ သာတ္ထိကာ ဓမ္မဒေသနာ အဟောသီတိ။

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု ဧကူနဝီသတိမံ။

၂၀-ခေမာဘိက္ခုနီဝတ္ထု

ဂမ္ဘီရပညန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဂိဇ္ဈကူဋေ ဝိဟရန္တော ခေမံ နာမ ဘိက္ခုနိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသံ ဟိ ပဌမယာမသမနန္တရေ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ပရိသာယ သဒ္ဓိံ အာဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကေ သာရဏီယဓမ္မကထံ သုဏန္တော နိသီဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ ခေမာ ဘိက္ခုနီ ''သတ္ထာရံ ပဿိဿာမီ''တိ အာဂန္တွာ သက္ကံ ဒိသွာ အာကာသေ ဌိတာဝ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တိ။ သက္ကော တံ ဒိသွာ

“Kā esā bhante āgacchamānā ākāse ṭhitāva Satthāraṁ vanditvā nivattī”ti pucchi. Satthā “esā mahārāja mama dhītā Khemā nāma mahāpaññā maggāmaggakovidā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

403. “Gambhīrapaññaṁ medhāviṁ, maggāmaggassa kovidaṁ.
Uttamatthamanuppattaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **gambhīrapaññan**ti gambhīresu khandhādīsu pavattāya paññāya samannāgataṁ dhammojapaññāya samannāgataṁ **medhāviṁ**[1] “ayaṁ duggatiyā maggo, ayaṁ sugatiyā maggo, ayaṁ nibbānassa maggo, ayaṁ amaggo”ti evaṁ magge ca amagge ca chekatāya **maggāmaggassa kovidaṁ** arahattasaṅkhātaṁ **uttamatthaṁ anuppattaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ** vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Khemābhikkhunivatthu vīsatimaṁ.

21. Pabbhāravāsītissattheravatthu

Asaṁsaṭṭhanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Pabbhāravāsītissattheraṁ ārabbha kathesi.

So kira Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññaṁ pavisitvā sappāyaṁ senāsanaṁ olokento ekaṁ Leṇapabbhāraṁ pāpuṇi, sampattakkhaṇeyevassa cittaṁ ekaggataṁ labhi. So “ahaṁ idha vasanto pabbajitakiccaṁ nipphādetuṁ sakkhissāmī”ti cintesi. Leṇepi adhivatthā devatā “sīlavā bhikkhu āgato, iminā saddhiṁ ekaṭṭhāne vasituṁ dukkhaṁ. Ayaṁ pana idha ekarattimeva vasitvā pakkamissatī”ti cintetvā putte ādāya nikkhami. Thero punadivase pātova gocaragāmaṁ piṇḍāya pāvisi. Atha naṁ ekā upāsikā disvāva puttasinehaṁ paṭilabhitvā gehe nisīdāpetvā bhojetvā attānaṁ nissāya temāsaṁ vasanatthāya yāci. Sopi “sakkā mayā imaṁ

1. Dhammojapaññāya medhāviṁ (Sī)

“ကာ ဧသာ ဘန္တေ အာဂစ္ဆမာနာ အာကာသေ ဌိတာဝ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ နိဝတ္တီ”တိ ပုစ္ဆိ။ သတ္ထာ “ဧသာ မဟာရာဇ မမ ဓီတာ ခေမာ နာမ မဟာပညာ မဂ္ဂါမဂ္ဂကောဝိဒါ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၃။ “ဂမ္ဘီရပညံ မေဓာဝိံ၊ မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ ကောဝိဒံ။
ဥတ္တမတ္ထမနုပ္ပတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **ဂမ္ဘီရပညန္တိ** ဂမ္ဘီရေသု ခန္ဓာဒီသု ပဝတ္တာယ ပညာယ သမန္နာဂတံ ဓမ္မောဇပညာယ သမန္နာဂတံ **မေဓာဝိံ**[၁] “အယံ ဒုဂ္ဂတိယာ မဂ္ဂေါ၊ အယံ သုဂတိယာ မဂ္ဂေါ၊ အယံ နိဗ္ဗာနဿ မဂ္ဂေါ၊ အယံ အမဂ္ဂေါ”တိ ဧဝံ မဂ္ဂေ စ အမဂ္ဂေ စ ဆေကတာယ **မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ ကောဝိဒံ** အရဟတ္တသင်္ခါတံ **ဥတ္တမတ္ထံ အနုပ္ပတ္တံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ** ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ခေမာဘိက္ခုနိဝတ္ထု ဝီသတိမံ။

၂၁-ပဗ္ဘာရဝါသီတိဿတ္ထေရဝတ္ထု

အသံသဋ္ဌန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ပဗ္ဘာရဝါသီတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညံ ပဝိသိတွာ သပ္ပါယံ သေနာသနံ ဩလောကေန္တော ဧကံ လေဏပဗ္ဘာရံ ပါပုဏိ၊ သမ္ပတ္တက္ခဏေယေဝဿ စိတ္တံ ဧကဂ္ဂတံ လဘိ။ သော “အဟံ ဣဓ ဝသန္တော ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ နိပ္ဖာဒေတုံ သက္ခိဿာမီ”တိ စိန္တေသိ။ လေဏေပိ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ “သီလဝါ ဘိက္ခု အာဂတော၊ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ ဝသိတုံ ဒုက္ခံ။ အယံ ပန ဣဓ ဧကရတ္တိမေဝ ဝသိတွာ ပက္ကမိဿတီ”တိ စိန္တေတွာ ပုတ္တေ အာဒါယ နိက္ခမိ။ ထေရော ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ ဂေါစရဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ အထ နံ ဧကာ ဥပါသိကာ ဒိသွာဝ ပုတ္တသိနေဟံ ပဋိလဘိတွာ ဂေဟေ နိသီဒါပေတွာ ဘောဇေတွာ အတ္တာနံ နိဿာယ တေမာသံ ဝသနတ္ထာယ ယာစိ။ သောပိ “သက္ကာ မယာ ဣမံ

၁-ဓမ္မောဇပညာယ မေဓာဝိံ (သီ)

nissāya bhavanissaraṇaṁ kātun”ti adhivāsetvā tameva leṇaṁ agamāsi. Devatā taṁ āgacchantaṁ disvā “addhā kenaci nimantito bhavissati, sve vā parasuve vā gamissatī”ti cintesi.

Evaṁ aḍḍhamāsamatte atikkante “ayaṁ idheva maññe antovassaṁ vasissati, sīlavatā pana saddhiṁ ekaṭṭhāne puttakehi saddhiṁ vasituṁ dukkaraṁ, imañca ‘nikkhamā’ti vattuṁ na sakkā, atthi nu kho imassa sīle khalitan”ti dibbena cakkhunā olokentī upasampadamāḷakato paṭṭhāya tassa sīle khalitaṁ adisvā “parisuddhamassa sīlaṁ, kiñcidevassa katvā ayasaṁ uppādessāmī”ti tassa upaṭṭhākakule upāsikāya jeṭṭhaputtassa sarīre adhimuccitvā gīvaṁ parivattesi. Tassa akkhīni nikkhamiṁsu, mukhato kheḷo pagghari. Upāsikā taṁ disvā “kiṁ idan”ti viravi. Atha naṁ devatā adissamānarūpā evamāha “mayā esa gahito, balikammenapi me attho natthi, tumhākaṁ pana kulūpakaṁ theraṁ laṭṭhimadhukaṁ yācitvā tena telaṁ pacitvā imassa natthukammaṁ detha, evāhaṁ imaṁ muñcissāmī”ti. Nassatu vā esa maratu vā, na sakkhissāmahaṁ ayyaṁ laṭṭhimadhukaṁ yācitunti. Sace laṭṭhimadhukaṁ yācituṁ na sakkotha, nāsikāya’ssa hiṅgucuṇṇaṁ pakkhipituṁ vadethāti. Idampi vattuṁ na sakkomāti. Tena hissa pādadhovana-udakaṁ ādāya sīse āsiñcathāti. Upāsikā “sakkā idaṁ kātun”ti velāya āgataṁ theraṁ nisīdāpetvā yāgukhajjakaṁ datvā antarabhatte nisinnassa pāde dhovitvā udakaṁ gahetvā “bhante idaṁ udakaṁ dārakassa sīse āsiñcāmā”ti āpucchitvā “tena hi āsiñcathā”ti vutte tathā akāsi. Sā devatā tāvadeva taṁ muñcitvā gantvā leṇadvāre aṭṭhāsi.

Theropi bhattakiccāvasāne uṭṭhāyāsanā avissaṭṭhakammaṭṭhānatāya dvattiṁsākāraṁ sajjhāyantova pakkāmi. Atha naṁ leṇadvāraṁ pattakāle sā devatā “mahāvejja mā idha pavisā”ti āha. So tattheva ṭhatvā “kāsi tvan”ti āha. Ahaṁ idha adhivatthā devatāti. Thero “atthi nu kho mayā vejjakammassa kataṭṭhānan”ti upasampadamāḷakato paṭṭhāya olokento attano sīle tilakaṁ vā kāḷakaṁ vā[1]

1. Tilamattampi kāḷaṁ (Ka)

နိဿာယ ဘဝနိဿရဏံ ကာတု”န္တိ အဓိဝါသေတွာ တမေဝ လေဏံ အဂမာသိ။ ဒေဝတာ တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “အဒ္ဓါ ကေနစိ နိမန္တိတော ဘဝိဿတိ၊ သွေ ဝါ ပရသုဝေ ဝါ ဂမိဿတီ”တိ စိန္တေသိ။

ဧဝံ အဍ္ဎမာသမတ္တေ အတိက္ကန္တေ “အယံ ဣဓေဝ မညေ အန္တောဝဿံ ဝသိဿတိ၊ သီလဝတာ ပန သဒ္ဓိံ ဧကဋ္ဌာနေ ပုတ္တကေဟိ သဒ္ဓိံ ဝသိတုံ ဒုက္ကရံ၊ ဣမဉ္စ ‘နိက္ခမာ’တိ ဝတ္တုံ န သက္ကာ၊ အတ္ထိ နု ခေါ ဣမဿ သီလေ ခလိတ”န္တိ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဩလောကေန္တီ ဥပသမ္ပဒမာဠကတော ပဋ္ဌာယ တဿ သီလေ ခလိတံ အဒိသွာ “ပရိသုဒ္ဓမဿ သီလံ၊ ကိဉ္စိဒေဝဿ ကတွာ အယသံ ဥပ္ပါဒေဿာမီ”တိ တဿ ဥပဋ္ဌာကကုလေ ဥပါသိကာယ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ သရီရေ အဓိမုစ္စိတွာ ဂီဝံ ပရိဝတ္တေသိ။ တဿ အက္ခီနိ နိက္ခမိံသု၊ မုခတော ခေဠော ပဂ္ဃရိ။ ဥပါသိကာ တံ ဒိသွာ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ဝိရဝိ။ အထ နံ ဒေဝတာ အဒိဿမာနရူပါ ဧဝမာဟ “မယာ ဧသ ဂဟိတော၊ ဗလိကမ္မေနာပိ မေ အတ္ထော နတ္ထိ၊ တုမှာကံ ပန ကုလူပကံ ထေရံ လဋ္ဌိမဓုကံ ယာစိတွာ တေန တေလံ ပစိတွာ ဣမဿ နတ္ထုကမ္မံ ဒေထ၊ ဧဝါဟံ ဣမံ မုဉ္စိဿာမီ”တိ။ နဿတု ဝါ ဧသ မရတု ဝါ၊ န သက္ခိဿာမဟံ အယျံ လဋ္ဌိမဓုကံ ယာစိတုန္တိ။ သစေ လဋ္ဌိမဓုကံ ယာစိတုံ န သက္ကောထ၊ နာသိကာယ’ဿ ဟိင်္ဂုစုဏ္ဏံ ပက္ခိပိတုံ ဝဒေထာတိ။ ဣဒမ္ပိ ဝတ္တုံ န သက္ကောမာတိ။ တေန ဟိဿ ပါဒဓောဝနဥဒကံ အာဒါယ သီသေ အာသိဉ္စထာတိ။ ဥပါသိကာ “သက္ကာ ဣဒံ ကာတု”န္တိ ဝေလာယ အာဂတံ ထေရံ နိသီဒါပေတွာ ယာဂုခဇ္ဇကံ ဒတွာ အန္တရဘတ္တေ နိသိန္နဿ ပါဒေ ဓောဝိတွာ ဥဒကံ ဂဟေတွာ “ဘန္တေ ဣဒံ ဥဒကံ ဒါရကဿ သီသေ အာသိဉ္စာမာ”တိ အာပုစ္ဆိတွာ “တေန ဟိ အာသိဉ္စထာ”တိ ဝုတ္တေ တထာ အကာသိ။ သာ ဒေဝတာ တာဝဒေဝ တံ မုဉ္စိတွာ ဂန္တွာ လေဏဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။

ထေရောပိ ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ ဥဋ္ဌာယာသနာ အဝိဿဋ္ဌကမ္မဋ္ဌာနတာယ ဒွတ္တိံသာကာရံ သဇ္ဈာယန္တောဝ ပက္ကာမိ။ အထ နံ လေဏဒွါရံ ပတ္တကာလေ သာ ဒေဝတာ “မဟာဝေဇ္ဇ မာ ဣဓ ပဝိသာ”တိ အာဟ။ သော တတ္ထေဝ ဌတွာ “ကာသိ တွ”န္တိ အာဟ။ အဟံ ဣဓ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာတိ။ ထေရော “အတ္ထိ နု ခေါ မယာ ဝေဇ္ဇကမ္မဿ ကတဋ္ဌာန”န္တိ ဥပသမ္ပဒမာဠကတော ပဋ္ဌာယ ဩလောကေန္တော အတ္တနော သီလေ တိလကံ ဝါ ကာဠကံ ဝါ[၁]

၁-တိလမတ္တမ္ပိ ကာဠံ (က)

adisvā “ahaṁ mayā vejjakammassa kataṭṭhānaṁ na passāmi, kasmā evaṁ vadesī”ti āha. Na passasīti. Āma na passāmīti. Ācikkhāmi teti. Āma ācikkhāhīti. Tiṭṭhatu tāva dūre kataṁ, ajjeva tayā amanussagahitassa upaṭṭhākaputtassa pādadhovana-udakaṁ sīse āsittaṁ, nāsittanti. Āma āsittanti. Kiṁ etaṁ na passasīti. Etaṁ sandhāya tvaṁ vadesīti. Āma etaṁ sandhāya vadāmīti. Thero cintesi “aho vata me sammā paṇihito attā, sāsanassa anurūpaṁ vata me caritaṁ, devatāpi mama catupārisuddhisīle tilakaṁ vā kāḷakaṁ vā[1] adisvā dārakassa sīse āsittapādadhovanamattaṁ addasā”ti tassa sīlaṁ ārabbha balavapīti uppajji. So taṁ vikkhambhetvā pāduddhārampi akatvā tattheva arahattaṁ patvā “mādisaṁ parisuddhaṁ samaṇaṁ dūsetvā mā idha vanasaṇḍe vasi[2], tvameva nikkhamāhī”ti devataṁ ovadanto imaṁ udānaṁ udānesi—

“Visuddho vata me vāso, nimmalaṁ maṁ tapassinaṁ.
Mā tvaṁ visuddhaṁ dūsesi, nikkhama pavanā tuvan”ti.

So tattheva temāsaṁ vasitvā vutthavasso Satthu santikaṁ gantvā bhikkhūhi “kiṁ āvuso pabbajitakiccaṁ te matthakaṁ pāpitan”ti puṭṭho tasmiṁ leṇe vassūpagamanato paṭṭhāya sabbaṁ taṁ pavattiṁ bhikkhūnaṁ ārocetvā “āvuso tvaṁ devatāya evaṁ vuccamāno na kujjhī”ti vutte “na kujjhin”ti āha. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṁ “bhante ayaṁ bhikkhu aññaṁ byākaroti, devatāya idaṁ nāma vuccamānopi na kujjhinti vadatī”ti. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “neva bhikkhave mama putto kujjhati, etassa gihīhi vā pabbajitehi vā saṁsaggo nāma natthi, asaṁsaṭṭho esa appiccho santuṭṭho”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

404. “Asaṁsaṭṭhaṁ gahaṭṭhehi, anāgārehi cūbhayaṁ.
Anokasāri’mappicchaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **asaṁsaṭṭhan**ti dassanasavanasamullapanaparibhogakāyasaṁsaggānaṁ abhāvena asaṁsaṭṭhaṁ. **Ubhayan**ti gihīhi ca anāgārehi cāti ubhayehipi

1. Kāḷakaṁ vā tilamattaṁ (Ka)
2. Vasanaṭṭhāne vasittha (Sī)

အဒိသွာ “အဟံ မယာ ဝေဇ္ဇကမ္မဿ ကတဋ္ဌာနံ န ပဿာမိ၊ ကသ္မာ ဧဝံ ဝဒေသီ”တိ အာဟ။ န ပဿသီတိ။ အာမ န ပဿာမီတိ။ အာစိက္ခာမိ တေတိ။ အာမ အာစိက္ခာဟီတိ။ တိဋ္ဌတု တာဝ ဒူရေ ကတံ၊ အဇ္ဇေဝ တယာ အမနုဿဂဟိတဿ ဥပဋ္ဌာကပုတ္တဿ ပါဒဓောဝနဥဒကံ သီသေ အာသိတ္တံ၊ နာသိတ္တန္တိ။ အာမ အာသိတ္တန္တိ။ ကိံ ဧတံ န ပဿသီတိ။ ဧတံ သန္ဓာယ တွံ ဝဒေသီတိ။ အာမ ဧတံ သန္ဓာယ ဝဒါမီတိ။ ထေရော စိန္တေသိ “အဟော ဝတ မေ သမ္မာ ပဏိဟိတော အတ္တာ၊ သာသနဿ အနုရူပံ ဝတ မေ စရိတံ၊ ဒေဝတာပိ မမ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေ တိလကံ ဝါ ကာဠကံ ဝါ[၁] အဒိသွာ ဒါရကဿ သီသေ အာသိတ္တပါဒဓောဝနမတ္တံ အဒ္ဒသာ”တိ တဿ သီလံ အာရဗ္ဘ ဗလဝပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သော တံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ပါဒုဒ္ဓါရမ္ပိ အကတွာ တတ္ထေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ “မာဒိသံ ပရိသုဒ္ဓံ သမဏံ ဒူသေတွာ မာ ဣဓ ဝနသဏ္ဍေ ဝသိ[၂]၊ တွမေဝ နိက္ခမာဟီ”တိ ဒေဝတံ ဩဝဒန္တော ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ—

“ဝိသုဒ္ဓေါ ဝတ မေ ဝါသော၊ နိမ္မလံ မံ တပဿိနံ။
မာ တွံ ဝိသုဒ္ဓံ ဒူသေသိ၊ နိက္ခမ ပဝနာ တုဝ”န္တိ။

သော တတ္ထေဝ တေမာသံ ဝသိတွာ ဝုတ္ထဝဿော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ ဘိက္ခူဟိ “ကိံ အာဝုသော ပဗ္ဗဇိတကိစ္စံ တေ မတ္ထကံ ပါပိတ”န္တိ ပုဋ္ဌော တသ္မိံ လေဏေ ဝဿူပဂမနတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ ဘိက္ခူနံ အာရောစေတွာ “အာဝုသော တွံ ဒေဝတာယ ဧဝံ ဝုစ္စမာနော န ကုဇ္ဈီ”တိ ဝုတ္တေ “န ကုဇ္ဈိ”န္တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ “ဘန္တေ အယံ ဘိက္ခု အညံ ဗျာကရောတိ၊ ဒေဝတာယ ဣဒံ နာမ ဝုစ္စမာနောပိ န ကုဇ္ဈိန္တိ ဝဒတီ”တိ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “နေဝ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော ကုဇ္ဈတိ၊ ဧတဿ ဂိဟီဟိ ဝါ ပဗ္ဗဇိတေဟိ ဝါ သံသဂ္ဂေါ နာမ နတ္ထိ၊ အသံသဋ္ဌော ဧသ အပ္ပိစ္ဆော သန္တုဋ္ဌော”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၄။ “အသံသဋ္ဌံ ဂဟဋ္ဌေဟိ၊ အနာဂါရေဟိ စူဘယံ။
အနောကသာရိ’မပ္ပိစ္ဆံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **အသံသဋ္ဌ**န္တိ ဒဿနသဝနသမုလ္လပနပရိဘောဂကာယသံသဂ္ဂါနံ အဘာဝေန အသံသဋ္ဌံ။ **ဥဘယ**န္တိ ဂိဟီဟိ စ အနာဂါရေဟိ စာတိ ဥဘယေဟိပိ

၁-ကာဠကံ ဝါ တိလမတ္တံ (က)
၂-ဝသနဋ္ဌာနေ ဝသိတ္ထ (သီ)

asaṁsaṭṭhaṁ[1]. **Anokasārin**ti anālayacāriṁ taṁ[2] evarūpaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Pabbhāravāsītissattheravatthu ekavīsatimaṁ.

---

22. Aññatarabhikkhuvatthu

Nidhāya daṇḍanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññataraṁ bhikkhuṁ ārabbha kathesi.

So kira Satthu santike kammaṭṭhānaṁ gahetvā araññe vāyamanto arahattaṁ patvā "paṭiladdhaguṇaṁ Satthu ārocessāmī"ti tato nikkhami. Atha naṁ ekasmiṁ gāme ekā itthī sāmikena saddhiṁ kalahaṁ katvā tasmiṁ bahi nikkhante "kulagharaṁ gamissāmī"ti maggaṁ paṭipannā antarāmagge disvā "imaṁ theraṁ nissāya gamissāmī"ti piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Thero pana taṁ na passati. Athassā sāmiko gehaṁ āgato taṁ adisvā "kulagāmaṁ gatā bhavissatī"ti anubandhanto taṁ disvā "na sakkā imāya ekikāya imaṁ aṭaviṁ paṭipajjituṁ, kaṁ nu kho nissāya gacchatī"ti olokento theraṁ disvā "ayaṁ imaṁ gaṇhitvā nikkhanto bhavissatī"ti cintetvā theraṁ santajjesi. Atha naṁ sā itthī "neva maṁ esa bhadanto passati, na ālapati, mā naṁ kiñci avacā"ti āha. So "kiṁ pana tvaṁ attānaṁ gahetvā gacchantaṁ mama ācikkhissasi, tuyhameva anucchavikaṁ imassa karissāmī"ti uppannakodho itthiyā āghātena theraṁ pothetvā taṁ ādāya nivatti. Therassa sakalasarīraṁ sañjātagaṇḍaṁ ahosi. Athassa vihāraṁ gatakāle bhikkhū sarīraṁ sambāhantā gaṇḍe disvā "kiṁ idan"ti pucchiṁsu. So tesaṁ tamatthaṁ ārocesi. Atha naṁ bhikkhū "āvuso tasmiṁ purise evaṁ paharante tvaṁ kiṁ avaca, kiṁ vā te kodho uppanno"ti. "Na me āvuso kodho uppajjī"ti vutte Satthu santikaṁ gantvā tamatthaṁ ārocetvā "bhante esa bhikkhu 'kodho

1. Asaṁsaṭṭhaṁ anālayacāranti attho (Sī), asaṁsaṭṭhaṁ anālayaṁ caritanti attho (Ka)
2. Anālayacārinaṁ (Sī)

အသံသဋ္ဌံ[1]။ **အနောကသာရိ**န္တိ အနာလယစာရိံ တံ[2] ဧဝရူပံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပဗ္ဘာရဝါသီတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဧကဝီသတိမံ။

၂၂-အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု

နိဓာယ ဒဏ္ဍန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ သတ္ထု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ အရညေ ဝါယမန္တော အရဟတ္တံ ပတွာ "ပဋိလဒ္ဓဂုဏံ သတ္ထု အာရောစေဿာမီ"တိ တတော နိက္ခမိ။ အထ နံ ဧကသ္မိံ ဂါမေ ဧကာ ဣတ္ထီ သာမိကေန သဒ္ဓိံ ကလဟံ ကတွာ တသ္မိံ ဗဟိ နိက္ခန္တေ "ကုလဃရံ ဂမိဿာမီ"တိ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ အန္တရာမဂ္ဂေ ဒိသွာ "ဣမံ ထေရံ နိဿာယ ဂမိဿာမီ"တိ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓိ။ ထေရော ပန တံ န ပဿတိ။ အထဿာ သာမိကော ဂေဟံ အာဂတော တံ အဒိသွာ "ကုလဂါမံ ဂတာ ဘဝိဿတီ"တိ အနုဗန္ဓန္တော တံ ဒိသွာ "န သက္ကာ ဣမာယ ဧကိကာယ ဣမံ အဋဝိံ ပဋိပဇ္ဇိတုံ၊ ကံ နု ခေါ နိဿာယ ဂစ္ဆတီ"တိ ဩလောကေန္တော ထေရံ ဒိသွာ "အယံ ဣမံ ဂဏှိတွာ နိက္ခန္တော ဘဝိဿတီ"တိ စိန္တေတွာ ထေရံ သန္တဇ္ဇေသိ။ အထ နံ သာ ဣတ္ထီ "နေဝ မံ ဧသ ဘဒန္တော ပဿတိ၊ န အာလပတိ၊ မာ နံ ကိဉ္စိ အဝစာ"တိ အာဟ။ သော "ကိံ ပန တွံ အတ္တာနံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တံ မမ အာစိက္ခိဿသိ၊ တုယှမေဝ အနုစ္ဆဝိကံ ဣမဿ ကရိဿာမီ"တိ ဥပ္ပန္နကောဓော ဣတ္ထိယာ အာဃာတေန ထေရံ ပေါထေတွာ တံ အာဒါယ နိဝတ္တိ။ ထေရဿ သကလသရီရံ သဉ္ဇာတဂဏ္ဍံ အဟောသိ။ အထဿ ဝိဟာရံ ဂတကာလေ ဘိက္ခူ သရီရံ သမ္ဗာဟန္တာ ဂဏ္ဍေ ဒိသွာ "ကိံ ဣဒ"န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ သော တေသံ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထ နံ ဘိက္ခူ "အာဝုသော တသ္မိံ ပုရိသေ ဧဝံ ပဟရန္တေ တွံ ကိံ အဝစ၊ ကိံ ဝါ တေ ကောဓော ဥပ္ပန္နော"တိ။ "န မေ အာဝုသော ကောဓော ဥပ္ပဇ္ဇီ"တိ ဝုတ္တေ သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ "ဘန္တေ ဧသ ဘိက္ခု 'ကောဓော

၁-အသံသဋ္ဌံ အနာလယစာရန္တိ အတ္ထော (သီ)၊ အသံသဋ္ဌံ အနာလယံ စရိတန္တိ အတ္ထော (က)
၂-အနာလယစာရိနံ (သီ)

te uppajjatī’ti vuccamāno ‘na me āvuso kodho uppajjatī’ti abhūtaṁ vatvā aññaṁ byākarotī”ti ārocesuṁ. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “bhikkhave khīṇāsavā nāma nihitadaṇḍā, te paharantesupi kodhaṁ na karontiyevā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

405. “Nidhāya daṇḍaṁ bhūtesu, tasesu thāvaresu ca.
Yo na hanti na ghāteti, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **nidhāyā**ti nikkhipitvā oropetvā. **Tasesu thāvaresu cā**ti taṇhātāsena[1] tasesu, taṇhā-abhāvena thiratāya thāvaresu ca. **Yo na hantī**ti yo evaṁ sabbasattesu vigatapaṭighatāya nikkhittadaṇḍo neva kañci sayaṁ hanati, na aññe ghāteti, tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Aññatarabhikkhuvatthu bāvīsatimaṁ.

---

23. Sāmaṇerānaṁvatthu

Aviruddhanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto cattāro sāmaṇere ārabbha kathesi.

Ekā kira brāhmaṇī catunnaṁ bhikkhūnaṁ uddesabhattaṁ sajjetvā brāhmaṇaṁ āha “vihāraṁ gantvā cattāro mahallakabrāhmaṇe uddisāpetvā[2] ānehī”ti. So vihāraṁ gantvā “cattāro me brāhmaṇe uddisitvā[3] dethā”ti āha. Tassa Saṁkicco Paṇḍito Sopāko Revatoti sattavassikā cattāro khīṇāsavasāmaṇerā pāpuṇiṁsu. Brāhmaṇī mahārahāni āsanāni paññāpetvā ṭhitā sāmaṇere disvāva kupitā uddhane pakkhittaloṇaṁ viya taṭataṭāyamānā “tvaṁ vihāraṁ gantvā attano nattumattepi appahonte cattāro kumārake gahetvā āgatosī”ti vatvā tesaṁ tesu āsanesu nisīdituṁ adatvā nīcapīṭhakāni attharitvā “etesu nisīdathā”ti vatvā “gaccha brāhmaṇa, mahallake oloketvā

1. Taṇhāvasena (Ka) 2. Uddisitvā (Sī, Syā) 3. Uddisāpetvā (Sī)

တေ ဥပ္ပဇ္ဇတီ’တိ ဝုစ္စမာနော ‘န မေ အာဝုသော ကောဓော ဥပ္ပဇ္ဇတီ’တိ အဘူတံ ဝတွာ အညံ ဗျာကရောတီ’’တိ အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “ဘိက္ခဝေ ခီဏာသဝါ နာမ နိဟိတဒဏ္ဍာ၊ တေ ပဟရန္တေသုပိ ကောဓံ န ကရောန္တိယေဝါ’’တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၅။ “နိဓာယ ဒဏ္ဍံ ဘူတေသု၊ တသေသု ထာဝရေသု စ။
ယော န ဟန္တိ န ဃာတေတိ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ’’န္တိ။

တတ္ထ **နိဓာယာ**တိ နိက္ခိပိတွာ ဩရောပေတွာ။ **တသေသု ထာဝရေသု စာ**တိ တဏှာတာသေန[1] တသေသု, တဏှာအဘာဝေန ထိရတာယ ထာဝရေသု စ။ **ယော န ဟန္တီ**တိ ယော ဧဝံ သဗ္ဗသတ္တေသု ဝိဂတပဋိဃတာယ နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော နေဝ ကဉ္စိ သယံ ဟနတိ၊ န အညေ ဃာတေတိ၊ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု ဗာဝီသတိမံ။

၂၃-သာမဏေရာနံဝတ္ထု

အဝိရုဒ္ဓန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စတ္တာရော သာမဏေရေ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကာ ကိရ ဗြာဟ္မဏီ စတုန္နံ ဘိက္ခူနံ ဥဒ္ဒေသဘတ္တံ သဇ္ဇေတွာ ဗြာဟ္မဏံ အာဟ “ဝိဟာရံ ဂန္တွာ စတ္တာရော မဟလ္လကဗြာဟ္မဏေ ဥဒ္ဒိသာပေတွာ[2] အာနေဟီ’’တိ။ သော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ “စတ္တာရော မေ ဗြာဟ္မဏေ ဥဒ္ဒိသိတွာ[3] ဒေထာ’’တိ အာဟ။ တဿ သံကိစ္စော ပဏ္ဍိတော သောပါကော ရေဝတောတိ သတ္တဝဿိကာ စတ္တာရော ခီဏာသဝသာမဏေရာ ပါပုဏိံသု။ ဗြာဟ္မဏီ မဟာရဟာနိ အာသနာနိ ပညာပေတွာ ဌိတာ သာမဏေရေ ဒိသွာဝ ကုပိတာ ဥဒ္ဓနေ ပက္ခိတ္တလောဏံ ဝိယ တဋတဋာယမာနာ “တွံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ အတ္တနော နတ္တုမတ္တေပိ အပ္ပဟောန္တေ စတ္တာရော ကုမာရကေ ဂဟေတွာ အာဂတောသီ’’တိ ဝတွာ တေသံ တေသု အာသနေသု နိသီဒိတုံ အဒတွာ နီစပီဌကာနိ အတ္ထရိတွာ “ဧတေသု နိသီဒထာ’’တိ ဝတွာ “ဂစ္ဆ ဗြာဟ္မဏ, မဟလ္လကေ ဩလောကေတွာ

၁-တဏှာဝသေန (က) ၂-ဥဒ္ဒိသိတွာ (သီ၊ သျာ) ၃-ဥဒ္ဒိသာပေတွာ (သီ)

ānehī”ti āha. Brāhmaṇo vihāraṁ gantvā Sāriputtattheraṁ disvā “etha, amhākaṁ gehaṁ gamissāmā”ti ānesi. Thero āgantvā sāmaṇere disvā “imehi brāhmaṇehi bhattaṁ laddhan”ti pucchitvā “na laddhan”ti vutte catunnameva bhattassa paṭiyattabhāvaṁ ñatvā “āhara me pattan”ti pattaṁ gahetvā pakkāmi. Brāhmaṇīpi “kiṁ iminā vuttan”ti pucchitvā “etesaṁ nisinnānaṁ brāhmaṇānaṁ laddhuṁ vaṭṭati, āhara me pattan”ti attano pattaṁ gahetvā gato, na bhuñjitukāmo bhavissati, sīghaṁ gantvā aññaṁ oloketvā ānehīti. Brāhmaṇo gantvā Mahāmoggallānattheraṁ disvā tatheva vatvā ānesi. Sopi sāmaṇere disvā tatheva vatvā pattaṁ gahetvā pakkāmi. Atha naṁ brāhmaṇī āha “ete na bhuñjitukāmā, brāhmaṇavādakaṁ[1] gantvā ekaṁmahallakabrāhmaṇaṁ ānehī”ti.

Sāmaṇerāpi pātova paṭṭhāya kiñci alabhamānā jighacchāya pīḷitā nisīdiṁsu. Atha nesaṁ guṇatejena Sakkassa āsanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. So āvajjento tesaṁ pātova paṭṭhāya nisinnānaṁ kilantabhāvaṁ ñatvā “mayā tattha gantuṁ vaṭṭatī”ti jarājiṇṇo mahallakabrāhmaṇo hutvā tasmiṁ brāhmaṇavādake brāhmaṇānaṁ aggāsane nisīdi. Brāhmaṇo taṁ disvā “idāni me brāhmaṇī attamanā bhavissatī”ti “ehi gehaṁ gamissāmā”ti taṁ ādāya gehaṁ agamāsi. Brāhmaṇī taṁ disvāva tuṭṭhacittā dvīsu āsanesu attharaṇaṁ ekasmiṁyeva attharitvā “ayya idha nisīdāhī”ti āha. Sakko gehaṁ pavisitvā cattāro sāmaṇere pañcapatiṭṭhitena vanditvā tesaṁ āsanapariyante bhūmiyaṁ pallaṅkena nisīdi. Atha naṁ disvā brāhmaṇī brāhmaṇaṁ āha “aho te ānīto brāhmaṇo, etampi ummattakaṁ[2] gahetvā āgatosi, attano nattumatte vandanto vicarati, kiṁ iminā, nīharāhi nan”ti. So khandhepi hatthepi kacchāyapi gahetvā nikkaḍḍhiyamāno uṭṭhātumpi na icchati. Atha naṁ brāhmaṇī “ehi brāhmaṇa, tvaṁ ekasmiṁ hatthe gaṇha, ahaṁ ekasmiṁ hatthe gaṇhissāmī”ti ubhopi dvīsu hatthesu gahetvā piṭṭhiyaṁ pothentā gehadvārato bahi akaṁsu. Sakkopi nisinnaṭṭhāneyeva nisinno hatthaṁ parivattesi. Te nivattitvā taṁ nisinnameva disvā bhītaravaṁ ravantā vissajjesuṁ. Tasmiṁ khaṇe Sakko attano Sakkabhāvaṁ jānāpesi. Atha nesaṁ āhāraṁ adaṁsu. Pañcapi

1. Brāhmaṇavāṭakaṁ (Sī) 2. Etaṁ pitumattakaṁ (Sī, Ka)

အာနေဟီ”တိ အာဟ။ ဗြာဟ္မဏော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သာရိပုတ္တတ္ထေရံ ဒိသွာ “ဧထ, အမှာကံ ဂေဟံ ဂမိဿာမာ”တိ အာနေသိ။ ထေရော အာဂန္တွာ သာမဏေရေ ဒိသွာ “ဣမေဟိ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဘတ္တံ လဒ္ဓ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “န လဒ္ဓ”န္တိ ဝုတ္တေ စတုန္နမေဝ ဘတ္တဿ ပဋိယတ္တဘာဝံ ဉတွာ “အာဟရ မေ ပတ္တ”န္တိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပက္ကာမိ။ ဗြာဟ္မဏီပိ “ကိံ ဣမိနာ ဝုတ္တ”န္တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဧတေသံ နိသိန္နာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ၊ အာဟရ မေ ပတ္တ”န္တိ အတ္တနော ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဂတော၊ န ဘုဉ္ဇိတုကာမော ဘဝိဿတိ၊ သီဃံ ဂန္တွာ အညံ ဩလောကေတွာ အာနေဟီတိ။ ဗြာဟ္မဏော ဂန္တွာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ ဒိသွာ တထေဝ ဝတွာ အာနေသိ။ သောပိ သာမဏေရေ ဒိသွာ တထေဝ ဝတွာ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပက္ကာမိ။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏီ အာဟ “ဧတေ န ဘုဉ္ဇိတုကာမာ၊ ဗြာဟ္မဏဝါဒကံ[1] ဂန္တွာ ဧကံ မဟလ္လကဗြာဟ္မဏံ အာနေဟီ”တိ။

သာမဏေရာပိ ပါတောဝ ပဋ္ဌာယ ကိဉ္စိ အလဘမာနာ ဇိဃစ္ဆာယ ပီဠိတာ နိသီဒိံသု။ အထ နေသံ ဂုဏတေဇေန သက္ကဿ အာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သော အာဝဇ္ဇေန္တော တေသံ ပါတောဝ ပဋ္ဌာယ နိသိန္နာနံ ကိလန္တဘာဝံ ဉတွာ “မယာ တတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဇရာဇိဏ္ဏော မဟလ္လကဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ တသ္မိံ ဗြာဟ္မဏဝါဒကေ ဗြာဟ္မဏာနံ အဂ္ဂါသနေ နိသီဒိ။ ဗြာဟ္မဏော တံ ဒိသွာ “ဣဒါနိ မေ ဗြာဟ္မဏီ အတ္တမနာ ဘဝိဿတီ”တိ “ဧဟိ ဂေဟံ ဂမိဿာမာ”တိ တံ အာဒါယ ဂေဟံ အဂမာသိ။ ဗြာဟ္မဏီ တံ ဒိသွာဝ တုဋ္ဌစိတ္တာ ဒွီသု အာသနေသု အတ္ထရဏံ ဧကသ္မိံယေဝ အတ္ထရိတွာ “အယျ ဣဓ နိသီဒါဟီ”တိ အာဟ။ သက္ကော ဂေဟံ ပဝိသိတွာ စတ္တာရော သာမဏေရေ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ တေသံ အာသနပရိယန္တေ ဘူမိယံ ပလ္လင်္ကေန နိသီဒိ။ အထ နံ ဒိသွာ ဗြာဟ္မဏီ ဗြာဟ္မဏံ အာဟ “အဟော တေ အာနီတော ဗြာဟ္မဏော၊ ဧတမ္ပိ ဥမ္မတ္တကံ[2] ဂဟေတွာ အာဂတောသိ၊ အတ္တနော နတ္တုမတ္တေ ဝန္ဒန္တော ဝိစရတိ၊ ကိံ ဣမိနာ၊ နီဟရာဟိ န”န္တိ။ သော ခန္ဓေပိ ဟတ္ထေပိ ကစ္ဆာယပိ ဂဟေတွာ နိက္ကဍ္ဎိယမာနော ဥဋ္ဌာတုမ္ပိ န ဣစ္ဆတိ။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏီ “ဧဟိ ဗြာဟ္မဏ၊ တွံ ဧကသ္မိံ ဟတ္ထေ ဂဏှ၊ အဟံ ဧကသ္မိံ ဟတ္ထေ ဂဏှိဿာမီ”တိ ဥဘောပိ ဒွီသု ဟတ္ထေသု ဂဟေတွာ ပိဋ္ဌိယံ ပေါထေန္တာ ဂေဟဒွါရတော ဗဟိ အကံသု။ သက္ကောပိ နိသိန္နဋ္ဌာနေယေဝ နိသိန္နော ဟတ္ထံ ပရိဝတ္တေသိ။ တေ နိဝတ္တိတွာ တံ နိသိန္နမေဝ ဒိသွာ ဘီတရဝံ ရဝန္တာ ဝိဿဇ္ဇေသုံ။ တသ္မိံ ခဏေ သက္ကော အတ္တနော သက္ကဘာဝံ ဇာနာပေသိ။ အထ နေသံ အာဟာရံ အဒံသု။ ပဉ္စပိ

၁-ဗြာဟ္မဏဝါဋကံ (သီ) ၂-ဧတံ ပိတုမတ္တကံ (သီ၊ က)

janā āhāraṁ gahetvā eko kaṇṇikāmaṇḍalaṁ vinivijjhitvā, eko chadanassa purimabhāgaṁ, eko pacchimabhāgaṁ, eko pathaviyaṁ nimujjitvā, Sakkopi ekena ṭhānena nikkhamīti[1] evaṁ pañcadhā agamaṁsu[2]. Tato paṭṭhāya ca pana taṁ gehaṁ pañcachiddagehaṁ kira nāma jātaṁ.

Sāmaṇerepi vihāraṁ gatakāle bhikkhū "āvuso kīdisan"ti pucchiṁsu. Mā no pucchittha, amhākaṁ diṭṭhakālato paṭṭhāya brāhmaṇī kodhābhibhūtā paññattāsanesu no nisīditumpi adatvā "sīghaṁ sīghaṁ mahallakabrāhmaṇaṁ ānehī"ti āha. Amhākaṁ upajjhāyo āgantvā amhe disvā "imesaṁ nisinnabrāhmaṇānaṁ laddhuṁ vaṭṭatī"ti pattaṁ āharāpetvā nikkhami. "Aññaṁ mahallakaṁ brāhmaṇaṁ ānehī"ti vutte brāhmaṇo Mahāmoggallānattheraṁ ānesi, sopi amhe disvā tatheva vatvā pakkāmi. Atha brāhmaṇī "na ete bhuñjitukāmā, gaccha brāhmaṇavādakato ekaṁ mahallakabrāhmaṇaṁ ānehī"ti brāhmaṇaṁ pahiṇi. So tattha gantvā brāhmaṇavesena āgataṁ Sakkaṁ ānesi, tassa āgatakāle amhākaṁ āhāraṁ adaṁsūti. Evaṁ karontānaṁ pana tesaṁ tumhe na kujjhitthāti. Na kujjhimhāti. Bhikkhū taṁ sutvā Satthu ārocesuṁ "bhante ime 'na kujjhimhā'ti abhūtaṁ vatvā aññaṁ byākarontī"ti. Satthā "bhikkhave khīṇāsavā nāma viruddhesupi[3] na virujjhantiyevā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

406. "Aviruddhaṁ viruddhesu, attadaṇḍesu nibbutaṁ.
Sādānesu anādānaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **aviruddhan**ti āghātavasena viruddhesupi lokiyamahājanesu āghātābhāvena[4] aviruddhaṁ. Hatthagate daṇḍe vā satthe vā avijjamānepi[5] paresaṁ pahāradānato aviratattā attadaṇḍesu janesu nibbutaṁ nikkhittadaṇḍaṁ, pañcannaṁ khandhānaṁ ahaṁ mamanti gahitattā sādānesu tassa gahaṇassa abhāvena anādānaṁ taṁ evarūpaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sāmaṇerānaṁ vatthu tevīsatimaṁ.

1. Nikkhamitvāti (Sī, Ka) 2. Evaṁ pañcapi janā pañcaṭṭhānāni agamaṁsu (Syā, Ka)
3. Viruddhehipi (Sī, Ka) 4. Āghātavasena (Ka)
5. Hatthagatehi daṇḍehi vā satthehi vā (Sī)

ဇနာ အာဟာရံ ဂဟေတွာ ဧကော ကဏ္ဏိကာမဏ္ဍလံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ, ဧကော ဆဒနဿ ပုရိမဘာဂံ, ဧကော ပစ္ဆိမဘာဂံ, ဧကော ပထဝိယံ နိမုဇ္ဇိတွာ, သက္ကောပိ ဧကေန ဌာနေန နိက္ခမီတိ[1] ဧဝံ ပဉ္စဓာ အဂမံသု[2]။ တတော ပဋ္ဌာယ စ ပန တံ ဂေဟံ ပဉ္စဆိဒ္ဒဂေဟံ ကိရ နာမ ဇာတံ။

သာမဏေရေပိ ဝိဟာရံ ဂတကာလေ ဘိက္ခူ "အာဝုသော ကီဒိသ"န္တိ ပုစ္ဆိံသု။ မာ နော ပုစ္ဆိတ္ထ၊ အမှာကံ ဒိဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ ဗြာဟ္မဏီ ကောဓာဘိဘူတာ ပညတ္တာသနေသု နော နိသီဒိတုမ္ပိ အဒတွာ "သီဃံ သီဃံ မဟလ္လကဗြာဟ္မဏံ အာနေဟီ"တိ အာဟ။ အမှာကံ ဥပဇ္ဈာယော အာဂန္တွာ အမှေ ဒိသွာ "ဣမေသံ နိသိန္နဗြာဟ္မဏာနံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ ပတ္တံ အာဟရာပေတွာ နိက္ခမိ။ "အညံ မဟလ္လကံ ဗြာဟ္မဏံ အာနေဟီ"တိ ဝုတ္တေ ဗြာဟ္မဏော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ အာနေသိ၊ သောပိ အမှေ ဒိသွာ တထေဝ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ အထ ဗြာဟ္မဏီ "န ဧတေ ဘုဉ္ဇိတုကာမာ၊ ဂစ္ဆ ဗြာဟ္မဏဝါဒကတော ဧကံ မဟလ္လကဗြာဟ္မဏံ အာနေဟီ"တိ ဗြာဟ္မဏံ ပဟိဏိ။ သော တတ္ထ ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏဝေသေန အာဂတံ သက္ကံ အာနေသိ၊ တဿ အာဂတကာလေ အမှာကံ အာဟာရံ အဒံသူတိ။ ဧဝံ ကရောန္တာနံ ပန တေသံ တုမှေ န ကုဇ္ဈိတ္ထာတိ။ န ကုဇ္ဈိမှာတိ။ ဘိက္ခူ တံ သုတွာ သတ္ထု အာရောစေသုံ "ဘန္တေ ဣမေ 'န ကုဇ္ဈိမှာ'တိ အဘူတံ ဝတွာ အညံ ဗျာကရောန္တီ"တိ။ သတ္ထာ "ဘိက္ခဝေ ခီဏာသဝါ နာမ ဝိရုဒ္ဓေသုပိ[3] န ဝိရုဇ္ဈန္တိယေဝါ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၆။ "အဝိရုဒ္ဓံ ဝိရုဒ္ဓေသု၊ အတ္တဒဏ္ဍေသု နိဗ္ဗုတံ။
သာဒါနေသု အနာဒါနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ။

တတ္ထ **အဝိရုဒ္ဓန္တိ** အာဃာတဝသေန ဝိရုဒ္ဓေသုပိ လောကိယမဟာဇနေသု အာဃာတာဘာဝေန[4] အဝိရုဒ္ဓံ။ ဟတ္ထဂတေ ဒဏ္ဍေ ဝါ သတ္ထေ ဝါ အဝိဇ္ဇမာနေပိ[5] ပရေသံ ပဟာရဒါနတော အဝိရတတ္တာ အတ္တဒဏ္ဍေသု ဇနေသု နိဗ္ဗုတံ နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍံ, ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ အဟံ မမန္တိ ဂဟိတတ္တာ သာဒါနေသု တဿ ဂဟဏဿ အဘာဝေန အနာဒါနံ တံ ဧဝရူပံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သာမဏေရာနံ ဝတ္ထု တေဝီသတိမံ။

၁-နိက္ခမိတွာတိ (သီ၊ က) ၂-ဧဝံ ပဉ္စပိ ဇနာ ပဉ္စဋ္ဌာနာနိ အဂမံသု (သျာ၊ က) ၃-ဝိရုဒ္ဓေဟိပိ (သီ၊ က)
၄-အာဃာတဝသေန (က) ၅-ဟတ္ထဂတေဟိ ဒဏ္ဍေဟိ ဝါ သတ္ထေဟိ ဝါ (သီ)

24. Mahāpanthakattheravatthu

Yassa rāgo cāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Mahāpanthakaṁ ārabbha kathesi.

So hāyasmā Cūḷapanthakaṁ catūhi māsehi ekaṁ gāthaṁ paguṇaṁ kātuṁ asakkontaṁ “tvaṁ sāsane abhabbo, gihibhogāpi parihīno, kiṁ te idha vāsena, ito nikkhamā”ti vihārā nikkaḍḍhitvā dvāraṁ thakesi. Bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso Mahāpanthakattherena idaṁ nāma kataṁ, khīṇāsavānampi maññe kodho uppajjatī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave khīṇāsavānaṁ rāgādayo kilesā atthi, mama puttena atthapurekkhāratāya ceva dhammapurekkhāratāya ca katan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

407. “Yassa rāgo ca doso ca, māno makkho ca pātito.
Sāsaporiva āraggā, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **āraggā**ti yassete rāgādayo kilesā, ayañca paraguṇamakkhanalakkhaṇo makkho āraggā sāsapo viya pātito, yathā sāsapo āragge na santiṭṭhati, evaṁ citte na santiṭṭhati, tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mahāpanthakattheravatthu catuvīsatimaṁ.

25. Pilindavacchattheravatthu

Akakkasanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Pilindavacchattheraṁ ārabbha kathesi.

So kirāyasmā “ehi vasali, yāhi vasalī”ti-ādīni vadanto gihīpi pabbajitepi vasalivādeneva samudācarati. Athekadivasaṁ sambahulā bhikkhū Satthu ārocesuṁ “āyasmā bhante Pilindavaccho bhikkhū vasalivādena samudācaratī”ti. Satthā taṁ pakkosāpetvā “saccaṁ kira

၂၄-မဟာပန္ထကတ္ထေရဝတ္ထု

ယဿ ရာဂေါ စာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာပန္ထကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ဟာယသ္မာ စူဠပန္ထကံ စတူဟိ မာသေဟိ ဧကံ ဂါထံ ပဂုဏံ ကာတုံ အသက္ကောန္တံ “တွံ သာသနေ အဘဗ္ဗော၊ ဂိဟိဘောဂါပိ ပရိဟီနော၊ ကိံ တေ ဣဓ ဝါသေန၊ ဣတော နိက္ခမာ”တိ ဝိဟာရာ နိက္ကဍ္ဎိတွာ ဒွါရံ ထကေသိ။ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော မဟာပန္ထကတ္ထေရေန ဣဒံ နာမ ကတံ၊ ခီဏာသဝါနမ္ပိ မညေ ကောဓော ဥပ္ပဇ္ဇတီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ ခီဏာသဝါနံ ရာဂါဒယော ကိလေသာ အတ္ထိ၊ မမ ပုတ္တေန အတ္ထပုရေက္ခာရတာယ စေဝ ဓမ္မပုရေက္ခာရတာယ စ ကတ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၇။ “ယဿ ရာဂေါ စ ဒေါသော စ၊ မာနော မက္ခော စ ပါတိတော။
သာသပေါရိဝ အာရဂ္ဂါ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **အာရဂ္ဂါ**တိ ယဿေတေ ရာဂါဒယော ကိလေသာ, အယဉ္စ ပရဂုဏမက္ခနလက္ခဏော မက္ခော အာရဂ္ဂါ သာသပေါ ဝိယ ပါတိတော၊ ယထာ သာသပေါ အာရဂ္ဂေ န သန္တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ စိတ္တေ န သန္တိဋ္ဌတိ၊ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဟာပန္ထကတ္ထေရဝတ္ထု စတုဝီသတိမံ။

၂၅-ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရဝတ္ထု

အကက္ကသန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရာယသ္မာ “ဧဟိ ဝသလိ, ယာဟိ ဝသလီ”တိအာဒီနိ ဝဒန္တော ဂိဟီပိ ပဗ္ဗဇိတေပိ ဝသလိဝါဒေနေဝ သမုဒါစရတိ။ အထေကဒိဝသံ သမ္ဗဟုလာ ဘိက္ခူ သတ္ထု အာရောစေသုံ “အာယသ္မာ ဘန္တေ ပိလိန္ဒဝစ္ဆော ဘိက္ခူ ဝသလိဝါဒေန သမုဒါစရတီ”တိ။ သတ္ထာ တံ ပက္ကောသာပေတွာ “သစ္စံ ကိရ

tvaṁ Pilindavaccha bhikkhū vasalivādena samudācarasī"ti pucchitvā "evaṁ bhante"ti vutte tassāyasmato pubbenivāsaṁ manasikaritvā "mā kho tumhe bhikkhave Vacchassa bhikkhuno ujjhāyittha, na bhikkhave Vaccho dosantaro bhikkhū vasalivādena samudācarati, Vacchassa bhikkhave bhikkhuno pañca jātisatāni abbokiṇṇāni sabbāni tāni brāhmaṇakule paccājātāni, so tassa dīgharattaṁ vasalivādo samudāciṇṇo, khīṇāsavassa nāma kakkasaṁ pharusaṁ paresaṁ mammaghaṭṭanavacanameva[1] natthi. Āciṇṇavasena hi mama putto evaṁ kathetī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

408. "Akakkasaṁ viññāpaniṁ, giraṁ sacca'mudīraye.
Yāya nābhisaje kañci, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **akakkasan**ti apharusaṁ. **Viññāpanin**ti atthaviññāpaniṁ. **Saccan**ti bhūtatthaṁ. **Nābhisaje**ti yāya girāya aññaṁ kujjhāpanavasena na laggāpeyya, khīṇāsavo nāma evarūpameva giraṁ bhāseyya, tasmā tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Pilindavacchattheravatthu pañcavīsatimaṁ.

---

26. Aññatarattheravatthu

Yodha dīghanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto aññatarattheraṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kireko micchādiṭṭhiko brāhmaṇo sarīragandhagahaṇabhayena uttarasāṭakaṁ apanetvā ekamante ṭhapetvā gehadvārābhimukho[2] nisīdi. Atheko khīṇāsavo bhattakiccaṁ katvā vihāraṁ gacchanto taṁ sāṭakaṁ disvā ito cito ca oloketvā kañci apassanto "nissāmiko ayan"ti paṁsukūlaṁ adhiṭṭhahitvā gaṇhi. Atha naṁ brāhmaṇo disvā akkosanto upasaṅkamitvā "muṇḍaka samaṇa mama sāṭakaṁ gaṇhasī"ti āha. Taveso brāhmaṇāti. Āma samaṇāti.

1. Ghaṭṭanavasena (Ka)
2. Gehadvāre bahimukho (Syā, Ka)

တွံ ပိလိန္ဒဝစ္ဆ ဘိက္ခု ဝသလိဝါဒေန သမုဒါစရသီ''တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဧဝံ ဘန္တေ"တိ ဝုတ္တေ တဿာယသ္မတော ပုဗ္ဗေနိဝါသံ မနသိကရိတွာ "မာ ခေါ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဝစ္ဆဿ ဘိက္ခုနော ဥဇ္ဈာယိတ္ထ၊ န ဘိက္ခဝေ ဝစ္ဆော ဒေါသန္တရော ဘိက္ခု ဝသလိဝါဒေန သမုဒါစရတိ၊ ဝစ္ဆဿ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော ပဉ္စ ဇာတိသတာနိ အဗ္ဗောကိဏ္ဏာနိ သဗ္ဗာနိ တာနိ ဗြာဟ္မဏကုလေ ပစ္စာဇာတာနိ၊ သော တဿ ဒီဃရတ္တံ ဝသလိဝါဒေါ သမုဒါစိဏ္ဏော၊ ခီဏာသဝဿ နာမ ကက္ကသံ ဖရုသံ ပရေသံ မမ္မဃဋ္ဋနဝစနမေဝ[၁] နတ္ထိ။ အာစိဏ္ဏဝသေန ဟိ မမ ပုတ္တော ဧဝံ ကထေတီ''တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၈။ "အကက္ကသံ ဝိညာပနိံ၊ ဂိရံ သစ္စ'မုဒီရယေ။
ယာယ နာဘိသဇေ ကဉ္စိ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ။

တတ္ထ **အကက္ကသ**န္တိ အဖရုသံ။ **ဝိညာပနိ**န္တိ အတ္ထဝိညာပနိံ။ **သစ္စ**န္တိ ဘူတတ္ထံ။ **နာဘိသဇေ**တိ ယာယ ဂိရာယ အညံ ကုဇ္ဈာပနဝသေန န လဂ္ဂါပေယျ၊ ခီဏာသဝေါ နာမ ဧဝရူပမေဝ ဂိရံ ဘာသေယျ၊ တသ္မာ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရဝတ္ထု ပဉ္စဝီသတိမံ။

၂၆-အညတရတ္ထေရဝတ္ထု

ယောဓ ဒီဃန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အညတရတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော ဗြာဟ္မဏော သရီရဂန္ဓဂဟဏဘယေန ဥတ္တရသာဋကံ အပနေတွာ ဧကမန္တေ ဌပေတွာ ဂေဟဒွါရာဘိမုခေါ[၂] နိသီဒိ။ အထေကော ခီဏာသဝေါ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တော တံ သာဋကံ ဒိသွာ ဣတော စိတော စ ဩလောကေတွာ ကဉ္စိ အပဿန္တော "နိဿာမိကော အယ"န္တိ ပံသုကူလံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဂဏှိ။ အထ နံ ဗြာဟ္မဏော ဒိသွာ အက္ကောသန္တော ဥပသင်္ကမိတွာ "မုဏ္ဍက သမဏ မမ သာဋကံ ဂဏှာသီ''တိ အာဟ။ တဝေသော ဗြာဟ္မဏာတိ။ အာမ သမဏာတိ။

၁-ဃဋ္ဋနဝသေန (က)
၂-ဂေဟဒွါရေ ဗဟိမုခေါ (သျာ၊ က)

“Mayā kañci apassantena paṁsukūlasaññāya gahito, gaṇha nan”ti tassa datvā vihāraṁ gantvā bhikkhūnaṁ tamatthaṁ ārocesi. Athassa vacanaṁ sutvā bhikkhū tena saddhiṁ keḷiṁ karontā “kiṁ nu kho āvuso sāṭako dīgho rasso thūlo saṇho”ti. Āvuso dīgho vā hotu rasso vā thūlo vā saṇho vā, natthi mayhaṁ tasmiṁ ālayo, paṁsukūlasaññāya naṁ gaṇhinti. Taṁ sutvā bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṁ “esa bhante bhikkhu abhūtaṁ vatvā aññaṁ byākarotī”ti. Satthā “bhūtaṁ bhikkhave esa katheti, khīṇāsavā nāma paresaṁ santakaṁ na gaṇhantī”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

409. “Yodha dīghaṁ va rassaṁ vā, aṇuṁ thūlaṁ subhāsubhaṁ.
Loke adinnaṁ nādiyati, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tassattho—sāṭakābharaṇādīsu dīghaṁ vā rassaṁ vā maṇimuttādīsu aṇuṁ vā thūlaṁ vā mahaggha-appagghavasena subhaṁ vā asubhaṁ vā yo puggalo imasmiṁ loke parapariggahitaṁ nādiyati, tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Aññatarattheravatthu chabbīsatimaṁ.

27. Sāriputtattheravatthu

Āsā yassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattheraṁ ārabbha kathesi.

Thero kira pañcabhikkhusataparivāro janapade ekaṁ vihāraṁ gantvā vassaṁ upagañchi. Manussā theraṁ disvā bahuṁ vassāvāsikaṁ paṭissuṇiṁsu. Thero pavāretvā sabbasmiṁ vassāvāsike asampatteyeva Satthu santikaṁ gacchanto bhikkhū āha “daharānañceva sāmaṇerānañca manussehi vassāvāsike āhaṭe gahetvā peseyyātha, ṭhapetvā vā sāsanaṁ pahiṇeyyāthā”ti. Evaṁ vatvā ca pana Satthu santikaṁ agamāsi. Bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “ajjāpi maññe Sāriputtattherassa taṇhā atthiyeva.

“မယာ ကဉ္စိ အပဿန္တေန ပံသုကူလသညာယ ဂဟိတော၊ ဂဏှ န”န္တိ တဿ ဒတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဘိက္ခူနံ တမတ္ထံ အာရောစေသိ။ အထဿ ဝစနံ သုတွာ ဘိက္ခူ တေန သဒ္ဓိံ ကေဠိံ ကရောန္တာ “ကိံ နု ခေါ အာဝုသော သာဋကော ဒီဃော ရဿော ထူလော သဏှော”တိ။ အာဝုသော ဒီဃော ဝါ ဟောတု ရဿော ဝါ ထူလော ဝါ သဏှော ဝါ၊ နတ္ထိ မယှံ တသ္မိံ အာလယော၊ ပံသုကူလသညာယ နံ ဂဏှိန္တိ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ “ဧသ ဘန္တေ ဘိက္ခု အဘူတံ ဝတွာ အညံ ဗျာကရောတီ”တိ။ သတ္ထာ “ဘူတံ ဘိက္ခဝေ ဧသ ကထေတိ၊ ခီဏာသဝါ နာမ ပရေသံ သန္တကံ န ဂဏှန္တီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၀၉။ “ယောဓ ဒီဃံ ဝ ရဿံ ဝါ၊ အဏုံ ထူလံ သုဘာသုဘံ။
လောကေ အဒိန္နံ နာဒိယတိ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တဿတ္ထော—သာဋကာဘရဏာဒီသု ဒီဃံ ဝါ ရဿံ ဝါ မဏိမုတ္တာဒီသု အဏုံ ဝါ ထူလံ ဝါ မဟဂ္ဃအပ္ပဂ္ဃဝသေန သုဘံ ဝါ အသုဘံ ဝါ ယော ပုဂ္ဂလော ဣမသ္မိံ လောကေ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ နာဒိယတိ၊ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အညတရတ္ထေရဝတ္ထု ဆဗ္ဗီသတိမံ။

၂၇-သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု

အာသာ ယဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သာရိပုတ္တတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ထေရော ကိရ ပဉ္စဘိက္ခုသတပရိဝါရော ဇနပဒေ ဧကံ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ ဝဿံ ဥပဂဉ္ဆိ။ မနုဿာ ထေရံ ဒိသွာ ဗဟုံ ဝဿာဝါသိကံ ပဋိဿုဏိံသု။ ထေရော ပဝါရေတွာ သဗ္ဗသ္မိံ ဝဿာဝါသိကေ အသမ္ပတ္တေယေဝ သတ္ထု သန္တိကံ ဂစ္ဆန္တော ဘိက္ခူ အာဟ “ဒဟရာနဉ္စေဝ သာမဏေရာနဉ္စ မနုဿေဟိ ဝဿာဝါသိကေ အာဟဋေ ဂဟေတွာ ပေသေယျာထ၊ ဌပေတွာ ဝါ သာသနံ ပဟိဏေယျာထာ”တိ။ ဧဝံ ဝတွာ စ ပန သတ္ထု သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အဇ္ဇာပိ မညေ သာရိပုတ္တတ္ထေရဿ တဏှာ အတ္ထိယေဝ။

Tathā hi manussehi vassāvāsike dinne attano saddhivihārikānaṁ ‘vassāvāsikaṁ peseyyātha, ṭhapetvā vā sāsanaṁ pahiṇeyyāthā’ti bhikkhūnaṁ vatvā āgato”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na bhikkhave mama puttassa taṇhā atthi, manussānaṁ pana puññato daharasāmaṇerānañca dhammikalābhato parihāni mā ahosīti tenevaṁ kathitan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

410. “Āsā yassa na vijjanti, asmiṁ loke paramhi ca.
Nirāsāsaṁ visaṁyuttaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **āsā**ti taṇhā. **Nirāsāsanti**[1] nittaṇhaṁ. **Visaṁyuttan**ti sabbakilesehi visaṁyuttaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sāriputtattheravatthu sattavīsatimaṁ.

---

28. Mahāmoggallānattheravatthu

Yassālayāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Mahāmoggallānattheraṁ ārabbha kathesi. Vatthu purimasadisameva. Idha pana Satthā Moggallānattherassa nittaṇhabhāvaṁ vatvā imaṁ gāthamāha—

411. “Yassālayā na vijjanti, aññāya akathaṁkathī.
Amatogadha’manuppattaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **ālayā**ti taṇhā. **Aññāya akathaṁkathī**ti aṭṭha vatthūni yathābhūtaṁ jānitvā aṭṭhavatthukāya vicikicchāya nibbicikiccho. **Amatogadhamanuppattan**ti amataṁ nibbānaṁ ogāhetvā anuppattaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Mahāmoggallānattheravatthu aṭṭhavīsatimaṁ.

1. Nirāsayanti (Sī)

တထာ ဟိ မနုဿေဟိ ဝဿာဝါသိကေ ဒိန္နေ အတ္တနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကာနံ ‘ဝဿာဝါသိကံ ပေသေယျာထ၊ ဌပေတွာ ဝါ သာသနံ ပဟိဏေယျာထာ’တိ ဘိက္ခူနံ ဝတွာ အာဂတော”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “န ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တဿ တဏှာ အတ္ထိ၊ မနုဿာနံ ပန ပုညတော ဒဟရသာမဏေရာနဉ္စ ဓမ္မိကလာဘတော ပရိဟာနိ မာ အဟောသီတိ တေနေဝံ ကထိတ”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၀။ “အာသာ ယဿ န ဝိဇ္ဇန္တိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမှိ စ။
နိရာသာသံ ဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **အာသာ**တိ တဏှာ။ **နိရာသာသ**န္တိ[၁] နိတ္တဏှံ။ **ဝိသံယုတ္တ**န္တိ သဗ္ဗကိလေသေဟိ ဝိသံယုတ္တံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု သတ္တဝီသတိမံ။

၂၈-မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဝတ္ထု

ယဿာလယာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ပုရိမသဒိသမေဝ။ ဣဓ ပန သတ္ထာ မောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဿ နိတ္တဏှာဘာဝံ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၁။ “ယဿာလယာ န ဝိဇ္ဇန္တိ၊ အညာယ အကထံကထီ။
အမတောဂဓ’မနုပ္ပတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **အာလယာ**တိ တဏှာ။ **အညာယ အကထံကထီ**တိ အဋ္ဌ ဝတ္ထူနိ ယထာဘူတံ ဇာနိတွာ အဋ္ဌဝတ္ထုကာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆော။ **အမတောဂဓမနုပ္ပတ္တ**န္တိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဩဂါဟေတွာ အနုပ္ပတ္တံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရဝတ္ထု အဋ္ဌဝီသတိမံ။

၁-နိရာသယန္တိ (သီ)

29. Revatattheravatthu

Yodha puññañcāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Pubbārāme viharanto Revatattheraṁ ārabbha kathesi. Vatthu “gāme vā yadi vāraññe”ti[1] gāthāvaṇṇanāya vitthāritameva. Vuttaṁ hi tattha[2]—

Puna ekadivasaṁ bhikkhū kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “aho sāmaṇerassa lābho, aho puññaṁ, yena ekakena pañcannaṁ bhikkhusatānaṁ pañcakūṭāgārasatāni katānī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “bhikkhave mayhaṁ puttassa neva puññaṁ atthi, na pāpaṁ, ubhayamassa pahīnan”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

412. “Yodha puññañca pāpañca, ubho saṅga’mupaccagā.
Asokaṁ virajaṁ suddhaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **ubho**ti dvepi puññāni ca pāpāni ca chaḍḍetvāti attho. **Saṅgan**ti rāgādibhedaṁ saṅgaṁ. **Upaccagā**ti atikkanto. Vaṭṭamūlakasokābhāvena asokaṁ abbhantare rāgarajādīnaṁ abhāvena virajaṁ nirupakkilesatāya suddhaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Revatattheravatthu ekūnatiṁsatimaṁ.

30. Candābhattheravatthu

Candaṁvāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Candābhattheraṁ ārabbha kathesi.

Tatrāyaṁ anupubbī kathā—atīte eko Bārāṇasivāsī vāṇijo “paccantaṁ gantvā candanaṁ āharissāmī”ti bahūni vatthābharaṇādīni gahetvā pañcahi sakaṭasatehi paccantaṁ gantvā gāmadvāre nivāsaṁ gahetvā aṭaviyaṁ gopāladārake pucchi “imasmiṁ gāme pabbatapādakammiko

1. Khu 1. 27 piṭṭhe.
2. Dhammapada-Ṭṭha 1. 403 piṭṭhe.

၂၉-ရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု

ယောဓ ပုညဉ္စာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ပုဗ္ဗာရာမေ ဝိဟရန္တော ရေဝတတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု “ဂါမေ ဝါ ယဒိ ဝါရညေ”တိ[1] ဂါထာဝဏ္ဏနာယ ဝိတ္ထာရိတမေဝ။ ဝုတ္တံ ဟိ တတ္ထ[2]—

ပုန ဧကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အဟော သာမဏေရဿ လာဘော၊ အဟော ပုညံ၊ ယေန ဧကကေန ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ ပဉ္စကူဋာဂါရသတာနိ ကတာနီ”တိ။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဘိက္ခဝေ မယှံ ပုတ္တဿ နေဝ ပုညံ အတ္ထိ, န ပါပံ၊ ဥဘယမဿ ပဟီန”န္တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၂။ “ယောဓ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ၊ ဥဘော သင်္ဂ’မုပစ္စဂါ။
အသောကံ ဝိရဇံ သုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **ဥဘော**တိ ဒွေပိ ပုညာနိ စ ပါပါနိ စ ဆဍ္ဍေတွာတိ အတ္ထော။ **သင်္ဂ**န္တိ ရာဂါဒိဘေဒံ သင်္ဂံ။ **ဥပစ္စဂါ**တိ အတိက္ကန္တော။ ဝဋ္ဋမူလကသောကာဘာဝေန အသောကံ အဗ္ဘန္တရေ ရာဂရဇာဒီနံ အဘာဝေန ဝိရဇံ နိရုပက္ကိလေသတာယ သုဒ္ဓံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ရေဝတတ္ထေရဝတ္ထု ဧကူနတိံသတိမံ။

၃၀-စန္ဒာဘတ္ထေရဝတ္ထု

စန္ဒံဝါတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော စန္ဒာဘတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗီ ကထာ—အတီတေ ဧကော ဗာရာဏသိဝါသီ ဝါဏိဇော “ပစ္စန္တံ ဂန္တွာ စန္ဒနံ အာဟရိဿာမီ”တိ ဗဟူနိ ဝတ္ထာဘရဏာဒီနိ ဂဟေတွာ ပဉ္စဟိ သကဋသတေဟိ ပစ္စန္တံ ဂန္တွာ ဂါမဒွါရေ နိဝါသံ ဂဟေတွာ အဋဝိယံ ဂေါပါလဒါရကေ ပုစ္ဆိ “ဣမသ္မိံ ဂါမေ ပဗ္ဗတပါဒကမ္မိကော

၁-ခု ၁-၂၇-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၁-၄၀၃-ပိဋ္ဌေ။

koci manusso atthī”ti. Āma atthīti. Ko nāmesoti. Asuko nāmāti. Bhariyāya panassa puttānaṁ vā kiṁnāmanti[1]. Idañcidañcāti. Kahaṁ panassa ṭhāne gehanti. Asukaṭṭhāne nāmāti. So tehi dinnasaññāya sukhayānake nisīditvā tassa gehadvāraṁ gantvā yānā oruyha gehaṁ pavisitvā “asukanāme”ti taṁ itthiṁ pakkosi. Sā “eko no ñātako bhavissatī”ti vegenāgantvā āsanaṁ paññāpesi. So tattha nisīditvā nāmaṁ vatvā “mama sahāyo kahan”ti pucchi. Araññaṁ gato sāmīti. “Mama putto asuko nāma, mama dhītā asukā nāma kahan”ti sabbesaṁ nāmaṁ kittentova pucchitvā “imāni nesaṁ vatthābharaṇāni dadeyyāsi, sahāyassāpi me aṭavito āgatakāle idaṁ vatthābharaṇaṁ dadeyyāsī”ti adāsi. Sā tassa uḷāraṁ sakkāraṁ katvā sāmikassa āgatakāle “sāmi iminā āgatakālato paṭṭhāya sabbesaṁ nāmaṁ vatvā idañcidañca dinnan”ti āha. Sopissa kattabbayuttakaṁ kari.

Atha naṁ sāyaṁ sayane nisinno pucchi “samma pabbatapāde carantena te kiṁ bahuṁ diṭṭhapubban”ti. Aññaṁ na passāmi, rattasākhā pana me bahū rukkhā diṭṭhāti. Bahū rukkhāti. Āma bahūti. Tena hi te amhākaṁ dassehīti tena saddhiṁ gantvā rattacandanarukkhe chinditvā pañca sakaṭasatāni pūretvā āgacchanto taṁ āha “samma Bārāṇasiyaṁ asukaṭṭhāne nāma mama gehaṁ, kālena kālaṁ mama santikaṁ āgaccheyyāsi, aññena ca me paṇṇākārena attho natthi, rattasākharukkhe eva āhareyyāsī”ti. So “sādhū”ti vatvā kālena kālaṁ tassa santikaṁ āgacchanto rattacandanameva āharati, sopissa bahudhanaṁ deti.

Tato aparena samayena parinibbute Kassapadasabale patiṭṭhite kañcanathūpe so puriso bahuṁ candanaṁ ādāya Bārāṇasiṁ agamāsi. Athassa so sahāyako vāṇijo bahuṁ candanaṁ pisāpetvā pātiṁ pūretvā “ehi samma, yāva bhattaṁ pacati, tāva cetiyakaraṇaṭṭhānaṁ gantvā āgamissāmā”ti taṁ ādāya tattha gantvā candanapūjaṁ akāsi. Sopissa paccantavāsī sahāyako cetiyakucchiyaṁ candanena candamaṇḍalaṁ akāsi. Ettakamevassa pubbakammaṁ.

---

1. Kiṁkinnāmanti (Sī)

ကောစိ မနုဿော အတ္ထီ”တိ။ အာမ အတ္ထီတိ။ ကော နာမေသောတိ။ အသုကော နာမာတိ။ ဘရိယာယ ပနဿ ပုတ္တာနံ ဝါ ကိံနာမန္တိ[၁]။ ဣဒဉ္စိဒဉ္စာတိ။ ကဟံ ပနဿ ဌာနေ ဂေဟန္တိ။ အသုကဋ္ဌာနေ နာမာတိ။ သော တေဟိ ဒိန္နသညာယ သုခယာနကေ နိသီဒိတွာ တဿ ဂေဟဒွါရံ ဂန္တွာ ယာနာ ဩရုယှ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ “အသုကနာမေ”တိ တံ ဣတ္ထိံ ပက္ကောသိ။ သာ “ဧကော နော ဉာတကော ဘဝိဿတီ”တိ ဝေဂေနာဂန္တွာ အာသနံ ပညာပေသိ။ သော တတ္ထ နိသီဒိတွာ နာမံ ဝတွာ “မမ သဟာယော ကဟ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အရညံ ဂတော သာမီတိ။ “မမ ပုတ္တော အသုကော နာမ, မမ ဓီတာ အသုကာ နာမ ကဟ”န္တိ သဗ္ဗေသံ နာမံ ကိတ္တေန္တောဝ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာနိ နေသံ ဝတ္ထာဘရဏာနိ ဒဒေယျာသိ၊ သဟာယဿာပိ မေ အဋဝိတော အာဂတကာလေ ဣဒံ ဝတ္ထာဘရဏံ ဒဒေယျာသီ”တိ အဒါသိ။ သာ တဿ ဥဠာရံ သက္ကာရံ ကတွာ သာမိကဿ အာဂတကာလေ “သာမိ ဣမိနာ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗေသံ နာမံ ဝတွာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဒိန္န”န္တိ အာဟ။ သောပိဿ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ကရိ။

အထ နံ သာယံ သယနေ နိသိန္နော ပုစ္ဆိ “သမ္မ ပဗ္ဗတပါဒေ စရန္တေန တေ ကိံ ဗဟုံ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ”န္တိ။ အညံ န ပဿာမိ၊ ရတ္တသာခါ ပန မေ ဗဟူ ရုက္ခာ ဒိဋ္ဌာတိ။ ဗဟူ ရုက္ခာတိ။ အာမ ဗဟူတိ။ တေန ဟိ တေ အမှာကံ ဒဿေဟီတိ တေန သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ရတ္တစန္ဒနရုက္ခေ ဆိန္ဒိတွာ ပဉ္စ သကဋသတာနိ ပူရေတွာ အာဂစ္ဆန္တော တံ အာဟ “သမ္မ ဗာရာဏသိယံ အသုကဋ္ဌာနေ နာမ မမ ဂေဟံ၊ ကာလေန ကာလံ မမ သန္တိကံ အာဂစ္ဆေယျာသိ၊ အညေန စ မေ ပဏ္ဏာကာရေန အတ္ထော နတ္ထိ၊ ရတ္တသာခရုက္ခေ ဧဝ အာဟရေယျာသီ”တိ။ သော “သာဓူ”တိ ဝတွာ ကာလေန ကာလံ တဿ သန္တိကံ အာဂစ္ဆန္တော ရတ္တစန္ဒနမေဝ အာဟရတိ၊ သောပိဿ ဗဟုဓနံ ဒေတိ။

တတော အပရေန သမယေန ပရိနိဗ္ဗုတေ ကဿပဒသဗလေ ပတိဋ္ဌိတေ ကဉ္စနထူပေ သော ပုရိသော ဗဟုံ စန္ဒနံ အာဒါယ ဗာရာဏသိံ အဂမာသိ။ အထဿ သော သဟာယကော ဝါဏိဇော ဗဟုံ စန္ဒနံ ပိသာပေတွာ ပါတိံ ပူရေတွာ “ဧဟိ သမ္မ၊ ယာဝ ဘတ္တံ ပစတိ၊ တာဝ စေတိယကရဏဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ အာဂမိဿာမာ”တိ တံ အာဒါယ တတ္ထ ဂန္တွာ စန္ဒနပူဇံ အကာသိ။ သောပိဿ ပစ္စန္တဝါသီ သဟာယကော စေတိယကုစ္ဆိယံ စန္ဒနေန စန္ဒမဏ္ဍလံ အကာသိ။ ဧတ္တကမေဝဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ။

၁-ကိံကိန္နာမန္တိ (သီ)

So tato cuto devaloke nibbattitvā ekaṁ Buddhantaraṁ tattha khepetvā imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahanagare brāhmaṇamahāsālakule nibbatti. Tassa nābhimaṇḍalato candamaṇḍalasadisā pabhā uṭṭhahi, tenassa **Candābho**tveva nāmaṁ kariṁsu. Cetiye kirassa candamaṇḍalakaraṇanissando esa. Brāhmaṇā cintayiṁsu "sakkā amhehi imaṁ gahetvā lokaṁ khāditun"ti[1]. Taṁ yāne nisīdāpetvā "yo imassa sarīraṁ hatthena parāmasati, so evarūpaṁ nāma issariyasampattiṁ labhatī"ti vatvā vicariṁsu. Sataṁ vā sahassaṁ vā dadamānā eva tassa sarīraṁ hatthena phusituṁ labhanti. Te evaṁ anuvicarantā Sāvatthiṁ anuppattā nagarassa ca vihārassa ca antarā nivāsaṁ gaṇhiṁsu. Sāvatthiyampi pañcakoṭimattā ariyasāvakā purebhattaṁ dānaṁ datvā pacchābhattaṁ gandhamālavatthabhesajjādihatthā dhammassavanāya gacchanti. Brāhmaṇā te disvā "kahaṁ gacchathā"ti pucchiṁsu. Satthu santikaṁ dhammassavanāyāti. Etha tattha gantvā kiṁ karissatha, amhākaṁ Candābhassa brāhmaṇassa ānubhāvasadiso ānubhāvo natthi. Etassa hi sarīraṁ phusantā idaṁ nāma labhanti, etha passatha nanti. Tumhākaṁ Candābhassa brāhmaṇassa ko ānubhāvo nāma, amhākaṁ Satthāyeva mahānubhāvoti. Te aññamaññaṁ saññāpetuṁ asakkontā "vihāraṁ gantvā Candābhassa vā amhākaṁ vā Satthu ānubhāvaṁ jānissāmā"ti taṁ gahetvā vihāraṁ agamaṁsu.

Satthā tasmiṁ attano santikaṁ upasaṅkamanteyeva Candābhāya antaradhānaṁ akāsi. So Satthu santike aṅgārapacchiyaṁ kāko viya ahosi. Atha naṁ ekamantaṁ nayiṁsu, ābhā paṭipākatikā ahosi. Puna Satthu santikaṁ ānayiṁsu, ābhā tatheva antaradhāyi. Evaṁ tikkhattuṁ gantvā antaradhāyamānaṁ ābhaṁ disvā Candābho cintesi "ayaṁ ābhāya antaradhānamantaṁ[2] jānāti maññe"ti. So Satthāraṁ pucchi "kiṁ nu kho ābhāya antaradhānamantaṁ jānāthā"ti. Āma jānāmīti. Tena hi me dethāti. Na sakkā apabbajitassa dātunti. So brāhmaṇe āha "etasmiṁ mante gahite ahaṁ sakalajambudīpe jeṭṭhako bhavissāmi, tumhe ettheva hotha, ahaṁ pabbajitvā katipāheneva mantaṁ gaṇhissāmī"ti. So Satthāraṁ pabbajjaṁ yācitvā upasampajji. Athassa

1. Vañcetunti (Ka) 2. Antaradhāpanamantaṁ (Sī)

သော တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ တတ္ထ ခေပေတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ရာဇဂဟနဂရေ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ တဿ နာဘိမဏ္ဍလတော စန္ဒမဏ္ဍလသဒိသာ ပဘာ ဥဋ္ဌဟိ၊ တေနဿ **စန္ဒာဘော**တွေဝ နာမံ ကရိံသု။ စေတိယေ ကိရဿ စန္ဒမဏ္ဍလကရဏ-နိဿန္ဒော ဧသ။ ဗြာဟ္မဏာ စိန္တယိံသု “သက္ကာ အမှေဟိ ဣမံ ဂဟေတွာ လောကံ ခါဒိတု”န္တိ[1]။ တံ ယာနေ နိသီဒါပေတွာ “ယော ဣမဿ သရီရံ ဟတ္ထေန ပရာမသတိ၊ သော ဧဝရူပံ နာမ ဣဿရိယသမ္ပတ္တိံ လဘတီ”တိ ဝတွာ ဝိစရိံသု။ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ ဒဒမာနာ ဧဝ တဿ သရီရံ ဟတ္ထေန ဖုသိတုံ လဘန္တိ။ တေ ဧဝံ အနုဝိစရန္တာ သာဝတ္ထိံ အနုပ္ပတ္တာ နဂရဿ စ ဝိဟာရဿ စ အန္တရာ နိဝါသံ ဂဏှိံသု။ သာဝတ္ထိယမ္ပိ ပဉ္စကောဋိမတ္တာ အရိယသာဝကာ ပုရေဘတ္တံ ဒါနံ ဒတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဂန္ဓမာလဝတ္ထဘေသဇ္ဇာဒိ-ဟတ္ထာ ဓမ္မဿဝနာယ ဂစ္ဆန္တိ။ ဗြာဟ္မဏာ တေ ဒိသွာ “ကဟံ ဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိံသု။ သတ္ထု သန္တိကံ ဓမ္မဿဝနာယာတိ။ ဧထ တတ္ထ ဂန္တွာ ကိံ ကရိဿထ၊ အမှာကံ စန္ဒာဘဿ ဗြာဟ္မဏဿ အာနုဘာဝသဒိသော အာနုဘာဝေါ နတ္ထိ။ ဧတဿ ဟိ သရီရံ ဖုသန္တာ ဣဒံ နာမ လဘန္တိ၊ ဧထ ပဿထ နန္တိ။ တုမှာကံ စန္ဒာဘဿ ဗြာဟ္မဏဿ ကော အာနုဘာဝေါ နာမ၊ အမှာကံ သတ္ထာယေဝ မဟာနုဘာဝေါတိ။ တေ အညမညံ သညာပေတုံ အသက္ကောန္တာ “ဝိဟာရံ ဂန္တွာ စန္ဒာဘဿ ဝါ အမှာကံ ဝါ သတ္ထု အာနုဘာဝံ ဇာနိဿာမာ”တိ တံ ဂဟေတွာ ဝိဟာရံ အဂမံသု။

သတ္ထာ တသ္မိံ အတ္တနော သန္တိကံ ဥပသင်္ကမန္တေယေဝ စန္ဒာဘာယ အန္တ-ရဓာနံ အကာသိ။ သော သတ္ထု သန္တိကေ အင်္ဂါရပစ္ဆိယံ ကာကော ဝိယ အဟောသိ။ အထ နံ ဧကမန္တံ နယိံသု၊ အာဘာ ပဋိပါကတိကာ အဟောသိ။ ပုန သတ္ထု သန္တိကံ အာနယိံသု၊ အာဘာ တထေဝ အန္တရဓာယိ။ ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ ဂန္တွာ အန္တရဓာယမာနံ အာဘံ ဒိသွာ စန္ဒာဘော စိန္တေသိ “အယံ အာဘာယ အန္တရဓာနမန္တံ[2] ဇာနာတိ မညေ”တိ။ သော သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိ “ကိံ နု ခေါ အာဘာယ အန္တရဓာနမန္တံ ဇာနာထာ”တိ။ အာမ ဇာနာမီတိ။, တေန ဟိ မေ ဒေထာတိ။ န သက္ကာ အပဗ္ဗဇိတဿ ဒါတုန္တိ။ သော ဗြာဟ္မဏေ အာဟ “ဧတသ္မိံ မန္တေ ဂဟိတေ အဟံ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ဇေဋ္ဌကော ဘဝိဿာမိ၊ တုမှေ ဧတ္ထေဝ ဟောထ၊ အဟံ ပဗ္ဗဇိတွာ ကတိပါဟေနေဝ မန္တံ ဂဏှိဿာမီ”တိ။ သော သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ ဥပသမ္ပဇ္ဇိ။ အထဿ

၁-ဝဉ္စေတုန္တိ (က) ၂-အန္တရဓာပနမန္တံ (သီ)

dvattiṁ sākāraṁ ācikkhi. So "kiṁ idan"ti pucchi. Idaṁ mantassa parikammaṁ sajjhāyituṁ vaṭṭatīti. Brāhmaṇāpi antarantarā āgantvā "gahito te manto"ti pucchanti. Na tāva gaṇhāmīti. So katipāheneva arahattaṁ patvā brāhmaṇehi āgantvā pucchitakāle "yātha tumhe, idānāhaṁ anāgamanadhammo jāto"ti āha. Bhikkhū Tathāgatassa ārocesuṁ "ayaṁ bhante abhūtaṁ vatvā aññaṁ byākarotī"ti. Satthā "khīṇāsavo idāni bhikkhave mama putto Candābho[1], bhūtamevesa kathetī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

413. "Candaṁva vimalaṁ suddhaṁ, vippasannamanāvilaṁ.
Nandībhavaparikkhīṇaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **vimalan**ti abbhādimalarahitaṁ. **Suddhan**ti nirupakkilesaṁ. **Vippasannan**ti pasannacittaṁ. **Anāvilan**ti kilesāvilattarahitaṁ[2]. **Nandībhavaparikkhīṇan**ti tīsu bhavesu parikkhīṇataṇhaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Candābhattheravatthu tiṁsatimaṁ.

---

31. Sīvalittheravatthu

Yo imanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Kuṇḍakoliyaṁ[3] nissāya Kuṇḍadhānavane viharanto Sīvalittheraṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Suppavāsā nāma Koliyadhītā sattavassāni gabbhaṁ dhāretvā sattāhaṁ mūḷhagabbhā dukkhāhi tibbāhi kaṭukāhi vedanāhi phuṭṭhā "Sammāsambuddho vata so Bhagavā, yo imassa evarūpassa dukkhassa pahānāya dhammaṁ deseti. Suppaṭipanno vata tassa Bhagavato sāvakasaṁgho, yo imassa evarūpassa dukkhassa pahānāya paṭipanno. Susukhaṁ vata taṁ nibbānaṁ, yathidaṁ evarūpaṁ dukkhaṁ na saṁvijjatī"ti[4] imehi tīhi vitakkehi

1. Khīṇā dāni bhikkhave mama puttassa nandī (Sī)
2. Nikkilesaṁ kilesāvilattarahitaṁ (Sī), kilesādimalarahitaṁ (Syā), kilesavirahitaṁ (Ka)
3. Kuṇḍikoḷiyaṁ (Syā) khu 1. 93 piṭṭhepi passitabbaṁ.
4. Khu 1. 93 piṭṭhe.

ဒွတ္တိံသာကာရံ အာစိက္ခိ။ သော "ကိံ ဣဒ"န္တိ ပုစ္ဆိ။ ဣဒံ မန္တဿ ပရိကမ္မံ သဇ္ဈာယိတုံ ဝဋ္ဋတီတိ။ ဗြာဟ္မဏာပိ အန္တရန္တရာ အာဂန္တွာ "ဂဟိတော တေ မန္တော"တိ ပုစ္ဆန္တိ။ န တာဝ ဂဏှာမီတိ။ သော ကတိပါဟေနေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ ဗြာဟ္မဏေဟိ အာဂန္တွာ ပုစ္ဆိတကာလေ "ယာထ တုမှေ၊ ဣဒါနာဟံ အနာဂမနဓမ္မော ဇာတော"တိ အာဟ။ ဘိက္ခူ တထာဂတဿ အာရောစေသုံ "အယံ ဘန္တေ အဘူတံ ဝတွာ အညံ ဗျာကရောတီ"တိ။ သတ္ထာ "ခီဏာသဝေါ ဣဒါနိ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော စန္ဒာဘော[၁]၊ ဘူတမေဝေသ ကထေတီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၃။ "စန္ဒံဝ ဝိမလံ သုဒ္ဓံ၊ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။
နန္ဒီဘဝပရိက္ခီဏံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ။

တတ္ထ **ဝိမလ**န္တိ အဗ္ဘာဒိမလရဟိတံ။ **သုဒ္ဓ**န္တိ နိရုပက္ကိလေသံ။ **ဝိပ္ပသန္န**န္တိ ပသန္နစိတ္တံ။ **အနာဝိလ**န္တိ ကိလေသာဝိလတ္တရဟိတံ[၂]။ **နန္ဒီဘဝပရိက္ခီဏ**န္တိ တီသု ဘဝေသု ပရိက္ခီဏတဏှံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

စန္ဒာဘတ္ထေရဝတ္ထု တိံသတိမံ။

၃၁-သီဝလိတ္ထေရဝတ္ထု

ယော ဣမန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ကုဏ္ဍကောလိယံ[၃] နိဿာယ ကုဏ္ဍဓာနဝနေ ဝိဟရန္တော သီဝလိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ သုပ္ပဝါသာ နာမ ကောလိယဓီတာ သတ္တဝဿာနိ ဂဗ္ဘံ ဓာရေတွာ သတ္တာဟံ မူဠှဂဗ္ဘာ ဒုက္ခာဟိ တိဗ္ဗာဟိ ကဋုကာဟိ ဝေဒနာဟိ ဖုဋ္ဌာ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါ၊ ယော ဣမဿ ဧဝရူပဿ ဒုက္ခဿ ပဟာနာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ သုပ္ပဋိပန္နော ဝတ တဿ ဘဂဝတော သာဝကသံဃော၊ ယော ဣမဿ ဧဝရူပဿ ဒုက္ခဿ ပဟာနာယ ပဋိပန္နော။ သုသုခံ ဝတ တံ နိဗ္ဗာနံ၊ ယထိဒံ ဧဝရူပံ ဒုက္ခံ န သံဝိဇ္ဇတီ"တိ[၄] ဣမေဟိ တီဟိ ဝိတက္ကေဟိ

၁-ခီဏာ ဒါနိ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တဿ နန္ဒီ (သီ)
၂-နိက္ကိလေသံ ကိလေသာဝိလတ္တရဟိတံ (သီ)၊ ကိလေသာဒိမလရဟိတံ (သျာ)၊ ကိလေသဝိရဟိတံ (က)
၃-ကုဏ္ဍိကောဠိယံ (သျာ) ခု ၁-၉၃-ပိဋ္ဌေပိ ပဿိတဗ္ဗံ။
၄-ခု ၁-၉၃-ပိဋ္ဌေ။

taṁ dukkhaṁ adhivāsentī sāmikaṁ Satthu santikaṁ pesetvā tena tassā vacanena Satthu vandanāya ārocitāya "sukhinī hotu Suppavāsā Koliyadhītā, arogā arogaṁ puttaṁ vijāyatū"ti Satthārā vuttakkhaṇeyeva sukhinī arogā arogaṁ puttaṁ vijāyitvā Buddhappamukhaṁ bhikkhusaṁghaṁ nimantetvā sattāhaṁ mahādānaṁ adāsi. Puttopissā jātadivasato paṭṭhāya dhammakaraṇaṁ ādāya saṁghassa udakaṁ parissāvesi. So aparabhāge nikkhamitvā pabbajito arahattaṁ pāpuṇi.

Athekadivasaṁ bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ "passathāvuso evarūpo nāma arahattassa upanissayasampanno bhikkhu ettakaṁ kālaṁ mātukucchismiṁ dukkhaṁ anubhosi, kimaṅgaṁ pana aññe, bahuṁ vata iminā dukkhaṁ nitthiṇṇan"ti[1]. Satthā āgantvā "kāya nuttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā"ti pucchitvā "imāya nāmā"ti vutte "āma bhikkhave mama putto ettakā dukkhā muccitvā idāni nibbānaṁ sacchikatvā viharatī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

414. "Yo'maṁ palipathaṁ duggaṁ, saṁsāraṁ mohamaccagā.
Tiṇṇo pāraṅgato jhāyī, anejo akathaṁkathī.
Anupādāya nibbuto, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tassattho—yo bhikkhu imaṁ rāgapalipathaṁ ceva kilesaduggañca saṁsāravaṭṭañca catunnaṁ ariyasaccānaṁ appaṭivijjhanakamohañca atīto, cattāro oghe tiṇṇo hutvā pāraṁ anuppatto, duvidhena jhānena jhāyī, taṇhāya abhāvena anejo, kathaṁkathāya abhāvena akathaṁkathī, upādānānaṁ abhāvena anupādiyitvā kilesanibbānena nibbuto, tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Sīvalittheravatthu ekatiṁsatimaṁ.

1. Kīva bahū vata iminā dukkhaṁ nittiṇṇanti (Sī), kimaṅgaṁ pana aññesaṁ bahū vata iminā dukkhaṁ nittiṇṇanti (Ka)

တံ ဒုက္ခံ အဓိဝါသေန္တီ သာမိကံ သတ္ထု သန္တိကံ ပေသေတွာ တေန တဿာ ဝစနေန သတ္ထု ဝန္ဒနာယ အာရောစိတာယ “သုခိနီ ဟောတု သုပ္ပဝါသာ ကောလိယဓီတာ၊ အရောဂါ အရောဂံ ပုတ္တံ ဝိဇာယတူ”တိ သတ္ထာရာ ဝုတ္တက္ခဏေယေဝ သုခိနီ အရောဂါ အရောဂံ ပုတ္တံ ဝိဇာယိတွာ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခံ ဘိက္ခုသံဃံ နိမန္တေတွာ သတ္တာဟံ မဟာဒါနံ အဒါသိ။ ပုတ္တောပိဿာ ဇာတဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဓမ္မကရဏံ အာဒါယ သံဃဿ ဥဒကံ ပရိဿာဝေသိ။ သော အပရဘာဂေ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတော အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “ပဿထာဝုသော ဧဝရူပေါ နာမ အရဟတ္တဿ ဥပနိဿယသမ္ပန္နော ဘိက္ခု ဧတ္တကံ ကာလံ မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ဒုက္ခံ အနုဘောသိ၊ ကိမင်္ဂံ ပန အညေ၊ ဗဟုံ ဝတ ဣမိနာ ဒုက္ခံ နိတ္ထိဏ္ဏန္”တိ[၁]။ သတ္ထာ အာဂန္တွာ “ကာယ နုတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဣမာယ နာမာ”တိ ဝုတ္တေ “အာမ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော ဧတ္တကာ ဒုက္ခာ မုစ္စိတွာ ဣဒါနိ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကတွာ ဝိဟရတီ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၄။ “ယော’မံ ပလိပထံ ဒုဂ္ဂံ၊ သံသာရံ မောဟမစ္စဂါ။
တိဏ္ဏော ပါရင်္ဂတော ဈာယီ၊ အနေဇော အကထံကထီ။
အနုပါဒါယ နိဗ္ဗုတော၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တဿတ္ထော—ယော ဘိက္ခု ဣမံ ရာဂပလိပထံ စေဝ ကိလေသဒုဂ္ဂဉ္စ သံသာရဝဋ္ဋဉ္စ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈနကမောဟဉ္စ အတီတော, စတ္တာရော ဩဃေ တိဏ္ဏော ဟုတွာ ပါရံ အနုပ္ပတ္တော, ဒုဝိဓေန ဈာနေန ဈာယီ, တဏှာယ အဘာဝေန အနေဇော, ကထံကထာယ အဘာဝေန အကထံကထီ, ဥပါဒါနာနံ အဘာဝေန အနုပါဒိယိတွာ ကိလေသနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတော၊ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

သီဝလိတ္ထေရဝတ္ထု ဧကတိံသတိမံ။

၁-ကီဝ ဗဟူ ဝတ ဣမိနာ ဒုက္ခံ နိတ္တိဏ္ဏန္တိ (သီ)၊ ကိမင်္ဂံ ပန အညေသံ ဗဟူ ဝတ ဣမိနာ ဒုက္ခံ နိတ္တိဏ္ဏန္တိ (က)

32. Sundarasamuddattheravatthu

Yodha kāmeti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Sundarasamuddattheraṁ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaṁ kireko kulaputto Sundarasamuddakumāro nāma cattālīsakoṭivibhave mahākule nibbatto. So ekadivasaṁ pacchābhattaṁ gandhamālādihatthaṁ mahājanaṁ dhammassavanatthāya Jetavanaṁ gacchantaṁ disvā “kahaṁ gacchathā”ti pucchitvā “satthu santikaṁ dhammassavanatthāyā”ti vutte “ahampi gamissāmī”ti vatvā tena saddhiṁ gantvā parisapariyante nisīdi. Satthā tassa āsayaṁ viditvā anupubbiṁ kathaṁ kathesi. So “na sakkā agāraṁ ajjhāvasantena saṅkhalikhitaṁ brahmacariyaṁ caritun”ti Satthu dhammakathaṁ nissāya pabbajjāya jātussāho parisāya pakkantāya Satthāraṁ pabbajjaṁ yācitvā “mātāpitūhi ananuññātaṁ Tathāgatā na pabbājentī”ti sutvā gehaṁ gantvā Raṭṭhapālakulaputtādayo viya mahantena vāyāmena mātāpitaro anujānāpetvā Satthu santike pabbajitvā laddhūpasampado “kiṁ me idha vāsenā”ti tato nikkhamitvā Rājagahaṁ gantvā piṇḍāya caranto vītināmesi.

Athekadivasaṁ Sāvatthiyaṁ tassa mātāpitaro ekasmiṁ chaṇadivase mahantena sirisobhaggena tassa sahāyakakumārake kīḷamāne disvā “amhākaṁ puttassa idaṁ dullabhaṁ jātan”ti parideviṁsu. Tasmiṁ khaṇe ekā gaṇikā taṁ kulaṁ gantvā tassa mātaraṁ rodamānaṁ nisinnaṁ disvā “amma kiṁ kāraṇā rodasī”ti pucchi. Puttaṁ anussaritvā rodāmīti. Kahaṁ pana so ammāti. Bhikkhūsu pabbajitoti. Kiṁ uppabbājetuṁ na vaṭṭatīti. Vaṭṭati, na pana icchati, ito nikkhamitvā Rājagahaṁ gatoti. Sacāhaṁ taṁ uppabbājeyyaṁ, kiṁ me kareyyāthāti. Imassa te[1] kulassa kuṭumbasāminiṁ kareyyāmāti. Tena hi me paribbayaṁ dethāti paribbayaṁ gahetvā mahantena parivārena Rājagahaṁ gantvā tassa piṇḍāya caraṇavīthiṁ sallakkhetvā tatthekaṁ nivāsagehaṁ gahetvā pātova paṇītaṁ āhāraṁ paṭiyādetvā therassa piṇḍāya paviṭṭhakāle bhikkhaṁ datvā katipāhaccayena “bhante idheva nisīditvā bhattakiccaṁ karothā”ti pattaṁ gaṇhi. So pattamadāsi.

1. Me (Sī)

၃၂-သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရဝတ္ထု

ယောဓ ကာမေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော ကုလပုတ္တော သုန္ဒရသမုဒ္ဒကုမာရော နာမ စတ္တာလီသကောဋိဝိဘဝေ မဟာကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ သော ဧကဒိဝသံ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထံ မဟာဇနံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယ ဇေတဝနံ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ “ကဟံ ဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သတ္ထု သန္တိကံ ဓမ္မဿဝနတ္ထာယာ”တိ ဝုတ္တေ “အဟမ္ပိ ဂမိဿာမီ”တိ ဝတွာ တေန သဒ္ဓိံ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ နိသီဒိ။ သတ္ထာ တဿ အာသယံ ဝိဒိတွာ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေသိ။ သော “န သက္ကာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသန္တေန သင်္ခလိခိတံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတု”န္တိ သတ္ထု ဓမ္မကထံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဇာတုဿာဟော ပရိသာယ ပက္ကန္တာယ သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိတွာ “မာတာပိတူဟိ အနနုညာတံ တထာဂတာ န ပဗ္ဗာဇေန္တီ”တိ သုတွာ ဂေဟံ ဂန္တွာ ရဋ္ဌပါလကုလပုတ္တာဒယော ဝိယ မဟန္တေန ဝါယာမေန မာတာပိတရော အနုဇာနာပေတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒော “ကိံ မေ ဣဓ ဝါသေနာ”တိ တတော နိက္ခမိတွာ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော ဝီတိနာမေသိ။

အထေကဒိဝသံ သာဝတ္ထိယံ တဿ မာတာပိတရော ဧကသ္မိံ ဆဏဒိဝသေ မဟန္တေန သိရိသောဘဂ္ဂေန တဿ သဟာယကကုမာရကေ ကီဠမာနေ ဒိသွာ “အမှာကံ ပုတ္တဿ ဣဒံ ဒုလ္လဘံ ဇာတ”န္တိ ပရိဒေဝိံသု။ တသ္မိံ ခဏေ ဧကာ ဂဏိကာ တံ ကုလံ ဂန္တွာ တဿ မာတရံ ရောဒမာနံ နိသိန္နံ ဒိသွာ “အမ္မ ကိံ ကာရဏာ ရောဒသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ ပုတ္တံ အနုဿရိတွာ ရောဒါမီတိ။ ကဟံ ပန သော အမ္မာတိ။ ဘိက္ခူသု ပဗ္ဗဇိတောတိ။ ကိံ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ။ ဝဋ္ဋတိ, န ပန ဣစ္ဆတိ၊ ဣတော နိက္ခမိတွာ ရာဇဂဟံ ဂတောတိ။ သစာဟံ တံ ဥပ္ပဗ္ဗာဇေယျံ၊ ကိံ မေ ကရေယျာထာတိ။ ဣမဿ တေ[၁] ကုလဿ ကုဋုမ္ဗသာမိနိံ ကရေယျာမာတိ။ တေန ဟိ မေ ပရိဗ္ဗယံ ဒေထာတိ ပရိဗ္ဗယံ ဂဟေတွာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ တဿ ပိဏ္ဍာယ စရဏဝီထိံ သလ္လက္ခေတွာ တတ္ထေကံ နိဝါသဂေဟံ ဂဟေတွာ ပါတောဝ ပဏီတံ အာဟာရံ ပဋိယာဒေတွာ ထေရဿ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌကာလေ ဘိက္ခံ ဒတွာ ကတိပါဟစ္စယေန “ဘန္တေ ဣဓေဝ နိသီဒိတွာ ဘတ္တကိစ္စံ ကရောထာ”တိ ပတ္တံ ဂဏှိ။ သော ပတ္တမဒါသိ။

၁-မေ (သီ)

Atha naṁ paṇītena āhārena parivisitvā “bhante idheva piṇḍāya carituṁ phāsukan”ti vatvā katipāhaṁ ālinde nisīdāpetvā bhojetvā dārake pūvehi saṅgaṇhitvā “etha tumhe therassa āgatakāle mayi vārentiyāpi idhāgantvā rajaṁ uṭṭhāpeyyāthā”ti āha. Te punadivase therassa bhojanavelāya tāya vāriyamānāpi rajaṁ uṭṭhāpesuṁ. Sā punadivase “bhante dārakā vāriyamānāpi mama vacanaṁ asuṇitvā idha rajaṁ uṭṭhāpenti, antogehe nisīdathā”ti anto nisīdāpetvā katipāhaṁ bhojesi. Puna dārake saṅgaṇhitvā “tumhe mayā vāriyamānāpi therassa bhojanakāle mahāsaddaṁ kareyyāthā”ti āha. Te tathā kariṁsu. Sā punadivase “bhante imasmiṁ ṭhāne ativiya mahāsaddo hoti, dārakā mayā vāriyamānāpi vacanaṁ na gaṇhanti, uparipāsādeyeva nisīdathā”ti vatvā therena adhivāsite theraṁ purato katvā pāsādaṁ abhiruhantī dvārāni pidahamānāva pāsādaṁ abhiruhi. Thero ukkaṭṭhasapadānacāriko samānopi rasataṇhāya baddho tassā vacanena sattabhūmikaṁ pāsādaṁ abhiruhi.

Sā theraṁ nisīdāpetvā “cattālīsāya khalu samma puṇṇamukha ṭhānehi itthī purisaṁ accāvadati vijambhati vinamati vilasati vilajjati nakhena nakhaṁ ghaṭṭeti, pādena pādaṁ akkamati, kaṭṭhena pathaviṁ vilikhati, dārakaṁ ullaṅgheti olaṅgheti, kīḷati kīḷāpeti, cumbati cumbāpeti, bhuñjati bhuñjāpeti, dadāti āyācati, katamanukaroti, uccaṁ bhāsati, nīcaṁ bhāsati, aviccaṁ bhāsati, viviccaṁ bhāsati, naccena gītena vāditena roditena vilasitena vibhūsitena jagghati, pekkhati, kaṭiṁ cāleti, guyhabhaṇḍakaṁ cāleti, ūruṁ vivarati, ūruṁ pidahati, thanaṁ dasseti, kacchaṁ dasseti, nābhiṁ dasseti, akkhiṁ nikhaṇati, bhamukaṁ ukkhipati, oṭṭhaṁ palikhati, jivhaṁ nillāleti, dussaṁ muñcati, dussaṁ bandhati, sirasaṁ muñcati, sirasaṁ bandhatī”ti[1] evaṁ āgataṁ itthikuttaṁ itthilīlaṁ dassetvā tassa purato ṭhitā imaṁ gāthamāha—

“Alattakakatā pādā, pādukāruyha vesiyā.
Tuvampi daharo mama, ahampi daharā tava.
Ubhopi pabbajissāma, jiṇṇā daṇḍaparāyaṇā”ti[2].

1. Khu 6. 121 piṭṭhe Jātake. 2. Khu 2. 291 piṭṭhe.

အထ နံ ပဏီတေန အာဟာရေန ပရိဝိသိတွာ “ဘန္တေ ဣဓေဝ ပိဏ္ဍာယ စရိတုံ ဖာသုက”န္တိ ဝတွာ ကတိပါဟံ အာလိန္ဒေ နိသီဒါပေတွာ ဘောဇေတွာ ဒါရကေ ပူဝေဟိ သင်္ဂဏှိတွာ “ဧထ တုမှေ ထေရဿ အာဂတကာလေ မယိ ဝါရေန္တိယာပိ ဣဓာဂန္တွာ ရဇံ ဥဋ္ဌာပေယျာထာ”တိ အာဟ။ တေ ပုနဒိဝသေ ထေရဿ ဘောဇနဝေလာယ တာယ ဝါရိယမာနာပိ ရဇံ ဥဋ္ဌာပေသုံ။ သာ ပုနဒိဝသေ “ဘန္တေ ဒါရကာ ဝါရိယမာနာပိ မမ ဝစနံ အသုဏိတွာ ဣဓ ရဇံ ဥဋ္ဌာပေန္တိ၊ အန္တောဂေဟေ နိသီဒထာ”တိ အန္တော နိသီဒါပေတွာ ကတိပါဟံ ဘောဇေသိ။ ပုန ဒါရကေ သင်္ဂဏှိတွာ “တုမှေ မယာ ဝါရိယမာနာပိ ထေရဿ ဘောဇနကာလေ မဟာသဒ္ဒံ ကရေယျာထာ”တိ အာဟ။ တေ တထာ ကရိံသု။ သာ ပုနဒိဝသေ “ဘန္တေ ဣမသ္မိံ ဌာနေ အတိဝိယ မဟာသဒ္ဒေါ ဟောတိ၊ ဒါရကာ မယာ ဝါရိယမာနာပိ ဝစနံ န ဂဏှန္တိ၊ ဥပရိပါသာဒေယေဝ နိသီဒထာ”တိ ဝတွာ ထေရေန အဓိဝါသိတေ ထေရံ ပုရတော ကတွာ ပါသာဒံ အဘိရုဟန္တီ ဒွါရာနိ ပိဒဟမာနာဝ ပါသာဒံ အဘိရုဟိ။ ထေရော ဥက္ကဋ္ဌသပဒါနစာရိကော သမာနောပိ ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓေါ တဿာ ဝစနေန သတ္တဘူမိကံ ပါသာဒံ အဘိရုဟိ။

သာ ထေရံ နိသီဒါပေတွာ “စတ္တာလီသာယ ခလု သမ္မ ပုဏ္ဏမုခ ဌာနေဟိ ဣတ္ထီ ပုရိသံ အစ္စာဝဒတိ ဝိဇမ္ဘတိ ဝိနမတိ ဝိလသတိ ဝိလဇ္ဇတိ နခေန နခံ ဃဋ္ဋေတိ၊ ပါဒေန ပါဒံ အက္ကမတိ၊ ကဋ္ဌေန ပထဝိံ ဝိလိခတိ၊ ဒါရကံ ဥလ္လင်္ဃေတိ ဩလင်္ဃေတိ၊ ကီဠတိ ကီဠာပေတိ၊ စုမ္ဗတိ စုမ္ဗာပေတိ၊ ဘုဉ္ဇတိ ဘုဉ္ဇာပေတိ၊ ဒဒါတိ အာယာစတိ၊ ကတမနုကရောတိ၊ ဥစ္စံ ဘာသတိ၊ နီစံ ဘာသတိ၊ အဝိစ္စံ ဘာသတိ၊ ဝိဝိစ္စံ ဘာသတိ၊ နစ္စေန ဂီတေန ဝါဒိတေန ရောဒိတေန ဝိလသိတေန ဝိဘူသိတေန ဇဂ္ဃတိ၊ ပေက္ခတိ၊ ကဋိံ စာလေတိ၊ ဂုယှဘဏ္ဍကံ စာလေတိ၊ ဦရုံ ဝိဝရတိ၊ ဦရုံ ပိဒဟတိ၊ ထနံ ဒဿေတိ၊ ကစ္ဆံ ဒဿေတိ၊ နာဘိံ ဒဿေတိ၊ အက္ခိံ နိခဏတိ၊ ဘမုကံ ဥက္ခိပတိ၊ ဩဋ္ဌံ ပလိခတိ၊ ဇိဝှံ နိလ္လာလေတိ၊ ဒုဿံ မုဉ္စတိ၊ ဒုဿံ ဗန္ဓတိ၊ သိရသံ မုဉ္စတိ၊ သိရသံ ဗန္ဓတီ”တိ[၁] ဧဝံ အာဂတံ ဣတ္ထိကုတ္တံ ဣတ္ထိလီလံ ဒဿေတွာ တဿ ပုရတော ဌိတာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

“အလတ္တကကတာ ပါဒါ၊ ပါဒုကာရုယှ ဝေသိယာ။
တုဝမ္ပိ ဒဟရော မမ၊ အဟမ္ပိ ဒဟရာ တဝ။
ဥဘောပိ ပဗ္ဗဇိဿာမ၊ ဇိဏ္ဏာ ဒဏ္ဍပရာယဏာ”တိ[၂]။

၁-ခု ၆-၁၂၁-ပိဋ္ဌေ ဇာတကေ။ ၂-ခု ၂-၂၉၁-ပိဋ္ဌေ။

Therassa “aho vata me bhāriyaṁ anupadhāretvā katakamman”ti mahāsaṁvego udapādi. Tasmiṁ khaṇe Satthā pañcacattālīsayojanamatthake Jetavane nisinnova taṁ kāraṇaṁ disvā sitaṁ pātvākāsi. Atha naṁ Ānandatthero pucchi “bhante ko nu kho hetu, ko paccayo sitassa pātukammāyā”ti. Ānanda Rājagahanagare sattabhūmikapāsādatale Sundarasamuddassa ca bhikkhuno gaṇikāya ca saṅgāmo vattatīti. Kassa nu kho bhante jayo bhavissati, kassa parājayoti. Satthā “Ānanda Sundarasamuddassa jayo bhavissati, gaṇikāya parājayo”ti therassa jayaṁ pakāsetvā tattha nisinnakova obhāsaṁ pharitvā “bhikkhu ubhopi kāme nirapekkho pajahā”ti vatvā imaṁ gāthamāha—

415. “Yodha kāme pahantvāna, anāgāro paribbaje.
Kāmabhavaparikkhīṇaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tassattho—yo puggalo idha loke ubhopi kāme hitvā anāgāro hutvā paribbajati, taṁ parikkhīṇakāmañceva parikkhīṇabhavañca ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne so thero arahattaṁ patvā iddhibalena vehāsaṁ abbhuggantvā kaṇṇikāmaṇḍalaṁ vinivijjhitvā Satthu sarīraṁ thomentoyeva āgantvā Satthāraṁ vandi. dhammasabhāyampi kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “āvuso jivhāviññeyyaṁ rasaṁ nissāya manaṁ naṭṭho Sundarasamuddatthero, Satthā panassa avassayo jāto”ti. Satthā taṁ kathaṁ sutvā “na bhikkhave idāneva, pubbepāhaṁ etassa rasataṇhāya baddhamanassa[1] avassayo jātoyevā”ti vatvā tehi yācito tassatthassa pakāsanatthaṁ atītaṁ āharitvā—

“Na kiratthi rasehi pāpiyo,
Āvāsehi vā santhavehi vā.
Vātamigaṁ gahananissitaṁ[2],
Vasamānesi rasehi sañjayo”ti[3]—

1. Bajjhamānassa (Syā) 2. Gehanissitaṁ (Sī) 3. Khu 5. 4 piṭṭhe.

ထေရဿ “အဟော ဝတ မေ ဘာရိယံ အနုပဓာရေတွာ ကတကမ္မ”န္တိ မဟာသံဝေဂေါ ဥဒပါဒိ။ တသ္မိံ ခဏေ သတ္ထာ ပဉ္စစတ္တာလီသယောဇနမတ္ထကေ ဇေတဝနေ နိသိန္နောဝ တံ ကာရဏံ ဒိသွာ သိတံ ပါတွာကာသိ။ အထ နံ အာနန္ဒတ္ထေရော ပုစ္ဆိ “ဘန္တေ ကော နု ခေါ ဟေတု၊ ကော ပစ္စယော သိတဿ ပါတုကမ္မာယာ”တိ။ အာနန္ဒ ရာဇဂဟနဂရေ သတ္တဘူမိကပါသာဒတလေ သုန္ဒရသမုဒ္ဒဿ စ ဘိက္ခုနော ဂဏိကာယ စ သင်္ဂါမော ဝတ္တတီတိ။ ကဿ နု ခေါ ဘန္တေ ဇယော ဘဝိဿတိ၊ ကဿ ပရာဇယောတိ။ သတ္ထာ “အာနန္ဒ သုန္ဒရသမုဒ္ဒဿ ဇယော ဘဝိဿတိ၊ ဂဏိကာယ ပရာဇယော”တိ ထေရဿ ဇယံ ပကာသေတွာ တတ္ထ နိသိန္နကောဝ ဩဘာသံ ဖရိတွာ “ဘိက္ခု ဥဘောပိ ကာမေ နိရပေက္ခော ပဇဟာ”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၅။ “ယောဓ ကာမေ ပဟန္တွာန၊ အနာဂါရော ပရိဗ္ဗဇေ။
ကာမဘဝပရိက္ခီဏံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တဿတ္ထော—ယော ပုဂ္ဂလော ဣဓ လောကေ ဥဘောပိ ကာမေ ဟိတွာ အနာဂါရော ဟုတွာ ပရိဗ္ဗဇတိ၊ တံ ပရိက္ခီဏကာမဉ္စေဝ ပရိက္ခီဏဘဝဉ္စ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ သော ထေရော အရဟတ္တံ ပတွာ ဣဒ္ဓိဗလေန ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္တွာ ကဏ္ဏိကာမဏ္ဍလံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ သတ္ထု သရီရံ ထောမေန္တောယေဝ အာဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိ။ ဓမ္မသဘာယမ္ပိ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အာဝုသော ဇိဝှါဝိညေယျံ ရသံ နိဿာယ မနံ နဋ္ဌော သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရော၊ သတ္ထာ ပနဿ အဝဿယော ဇာတော”တိ။ သတ္ထာ တံ ကထံ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပါဟံ ဧတဿ ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓမနဿ[၁] အဝဿယော ဇာတောယေဝါ”တိ ဝတွာ တေဟိ ယာစိတော တဿတ္ထဿ ပကာသနတ္ထံ အတီတံ အာဟရိတွာ—

“န ကိရတ္ထိ ရသေဟိ ပါပိယော၊
အာဝါသေဟိ ဝါ သန္ထဝေဟိ ဝါ။
ဝါတမိဂံ ဂဟနနိဿိတံ[၂]၊
ဝသမာနေသိ ရသေဟိ သဉ္ဇယော”တိ[၃]—

၁-ဗဇ္ဈမာနဿ (သျာ) ၂-ဂေဟနိဿိတံ (သီ) ၃-ခု ၅-၄-ပိဋ္ဌေ။

Ekakanipāte imaṁ **Vātamigajātakaṁ** vitthāretvā "tadā Sundarasamuddo vātamigo ahosi, imaṁ pana gāthaṁ vatvā tassa vissajjāpetā rañño mahāmacco ahamevā"ti jātakaṁ samodhānesīti.

Sundarasamuddattheravatthu battiṁsatimaṁ.

---

33. Jaṭilattheravatthu

Yodha taṇhanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Jaṭilattheraṁ[1] ārabbha kathesi.

Tatrāyaṁ anupubbī kathā—atīte kira Bārāṇasiyaṁ dve bhātaro kuṭumbikā mahantaṁ ucchukhettaṁ kāresuṁ. Athekadivasaṁ kaniṭṭhabhātā ucchukhettaṁ gantvā "ekaṁ jeṭṭhabhātikassa dassāmi, ekaṁ mayhaṁ bhavissatī"ti dve ucchuyaṭṭhiyo rasassa anikkhamanatthāya chinnaṭṭhāne bandhitvā gaṇhi. Tadā kira ucchūnaṁ yantena[2] pīḷanakiccaṁ natthi, agge vā mūle vā chinditvā ukkhittakāle dhammakaraṇato udakaṁ viya sayameva raso nikkhamati. Tassa pana khettato ucchuyaṭṭhiyo gahetvā āgamanakāle Gandhamādane Paccekabuddho samāpattito vuṭṭhāya "kassa nu kho ajja anuggahaṁ karissāmī"ti upadhārento taṁ attano ñāṇajāle paviṭṭhaṁ disvā saṅgahaṁ kātuṁ samatthabhāvañcassa ñatvā pattacīvaraṁ ādāya iddhiyā āgantvā tassa purato aṭṭhāsi. So taṁ disvāva pasannacitto uttarasāṭakaṁ uccatare bhūmipadese attharitvā "bhante idha nisīdathā"ti Paccekabuddhaṁ nisīdāpetvā "pattaṁ upanāmethā"ti ucchuyaṭṭhiyā bandhanaṭṭhānaṁ mocetvā pattassa upari akāsi, raso otaritvā pattaṁ pūresi. Paccekabuddhena tasmiṁ rase pīte "sādhukaṁ vata me ayyena raso pīto. Sace me jeṭṭhabhātiko mūlaṁ āharāpessati, mūlaṁ dassāmi. Sace pattiṁ āharāpessati, pattiṁ dassāmī"ti cintetvā "bhante pattaṁ me upanāmethā"ti dutiyampi ucchuyaṭṭhiṁ mocetvā rasaṁ adāsi. "Bhātā me ucchukhettato aññaṁ ucchuṁ āharitvā khādissatī"ti ettakampi kirassa vañcanacittaṁ nāhosi. Paccekabuddho pana paṭhamaṁ ucchurasassa pītattā taṁ

1. Jotiyattheraṁ (Sī), jotikattheraṁ (Syā) 2. Yante (Sī)

ကေကနိပါတေ ဣမံ **ဝါတမိဂဇာတကံ** ဝိတ္ထာရေတွာ “တဒါ **သုန္ဒရသမုဒ္ဒေါ** ဝါတမိဂေါ အဟောသိ၊ ဣမံ ပန ဂါထံ ဝတွာ တဿ ဝိဿဇ္ဇာပေတာ ရညော မဟာမစ္စော အဟမေဝါ”တိ ဇာတကံ သမောဓာနေသီတိ။

သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရဝတ္ထု ဗတ္တိံသတိမံ။

၃၃-ဇဋိလတ္ထေရဝတ္ထု

ယောဓ တဏှန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဇဋိလတ္ထေရံ[၁] အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

တတြာယံ အနုပုဗ္ဗီ ကထာ—အတီတေ ကိရ ဗာရာဏသိယံ ဒွေ ဘာတရော ကုဋုမ္ဗိကာ မဟန္တံ ဥစ္ဆုခေတ္တံ ကာရေသုံ။ အထေကဒိဝသံ ကနိဋ္ဌဘာတာ ဥစ္ဆုခေတ္တံ ဂန္တွာ “ဧကံ ဇေဋ္ဌဘာတိကဿ ဒဿာမိ၊ ဧကံ မယှံ ဘဝိဿတီ”တိ ဒွေ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိယော ရသဿ အနိက္ခမနတ္ထာယ ဆိန္နဋ္ဌာနေ ဗန္ဓိတွာ ဂဏှိ။ တဒါ ကိရ ဥစ္ဆူနံ ယန္တေန[၂] ပီဠနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ အဂ္ဂေ ဝါ မူလေ ဝါ ဆိန္ဒိတွာ ဥက္ခိတ္တကာလေ ဓမ္မကရဏတော ဥဒကံ ဝိယ သယမေဝ ရသော နိက္ခမတိ။ တဿ ပန ခေတ္တတော ဥစ္ဆုယဋ္ဌိယော ဂဟေတွာ အာဂမနကာလေ ဂန္ဓမာဒနေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ “ကဿ နု ခေါ အဇ္ဇ အနုဂ္ဂဟံ ကရိဿာမီ”တိ ဥပဓာရေန္တော တံ အတ္တနော ဉာဏဇာလေ ပဝိဋ္ဌံ ဒိသွာ သင်္ဂဟံ ကာတုံ သမတ္ထဘာဝဉ္စဿ ဉတွာ ပတ္တစီဝရံ အာဒါယ ဣဒ္ဓိယာ အာဂန္တွာ တဿ ပုရတော အဋ္ဌာသိ။ သော တံ ဒိသွာဝ ပသန္နစိတ္တော ဥတ္တရသာဋကံ ဥစ္စတရေ ဘူမိပဒေသေ အတ္ထရိတွာ “ဘန္တေ ဣဓ နိသီဒထာ”တိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ နိသီဒါပေတွာ “ပတ္တံ ဥပနာမေထာ”တိ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိယာ ဗန္ဓနဋ္ဌာနံ မောစေတွာ ပတ္တဿ ဥပရိ အကာသိ၊ ရသော ဩတရိတွာ ပတ္တံ ပူရေသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေန တသ္မိံ ရသေ ပီတေ “သာဓုကံ ဝတ မေ အယျေန ရသော ပီတော။ သစေ မေ ဇေဋ္ဌဘာတိကော မူလံ အာဟရာပေဿတိ၊ မူလံ ဒဿာမိ။ သစေ ပတ္တိံ အာဟရာပေဿတိ၊ ပတ္တိံ ဒဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ “ဘန္တေ ပတ္တံ မေ ဥပနာမေထာ”တိ ဒုတိယမ္ပိ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိံ မောစေတွာ ရသံ အဒါသိ။ “ဘာတာ မေ ဥစ္ဆုခေတ္တတော အညံ ဥစ္ဆုံ အာဟရိတွာ ခါဒိဿတီ”တိ ဧတ္တကမ္ပိ ကိရဿ ဝဉ္စနစိတ္တံ နာဟောသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ပန ပဌမံ ဥစ္ဆုရသဿ ပီတတ္တာ တံ

၁-ဇောတိယတ္ထေရံ (သီ)၊ ဇောတိကတ္ထေရံ (သျာ) ၂-ယန္တေ (သီ)

ucchurasaṁ aññehipi saddhiṁ saṁvibhajitukāmo hutvā gahetvāva nisīdi. So tassa ākāraṁ ñatvā pañcapatiṭṭhitena vanditvā "bhante yo ayaṁ[1] mayā dinno aggaraso, imassa nissandena devamanussesu sampattiṁ anubhavitvā pariyosāne tumhehi pattadhammameva pāpuṇeyyan"ti patthanaṁ paṭṭhapesi. Paccekabuddhopissa "evaṁ hotū"ti vatvā "icchitaṁ patthitaṁ tuyhan"ti dvīhi gāthāhi anumodanaṁ katvā yathā so passati, evaṁ adhiṭṭhahitvā ākāsena Gandhamādanaṁ gantvā pañcannaṁ Paccekabuddhasatānaṁ taṁ rasaṁ adāsi.

So taṁ pāṭihāriyaṁ disvā bhātu santikaṁ gantvā "kahaṁ gatosī"ti vutte "ucchukhettaṁ oloketuṁ gatomhī"ti. "Kiṁ tādisena ucchukhettaṁ gatena, nanu nāma ekaṁ vā dve vā ucchuyaṭṭhiyo ādāya āgantabbaṁ bhaveyyā"ti bhātarā vutto "āma bhātika dve me ucchuyaṭṭhiyo gahitā, ekaṁ pana Paccekabuddhaṁ disvā mama ucchuyaṭṭhito rasaṁ datvā 'mūlaṁ vā pattiṁ vā dassamī'ti tumhākampi me ucchuyaṭṭhito raso dinno, kiṁ nu kho tassa mūlaṁ gaṇhissatha, udāhu pattin"ti āha. Kiṁ pana Paccekabuddhena katanti. Mama ucchuyaṭṭhito rasaṁ pivitvā tumhākaṁ ucchuyaṭṭhito rasaṁ ādāya ākāsena Gandhamādanaṁ gantvā pañcasatānaṁ Paccekabuddhānaṁ adāsīti. So tasmiṁ kathenteyeva nirantaraṁ pītiyā phuṭṭhasarīro hutvā "tena me Paccekabuddhena diṭṭhadhammasseva adhigamo bhaveyyā"ti patthanaṁ akāsi. Evaṁ kaniṭṭhena tisso sampattiyo patthitā, jeṭṭhena pana ekapadeneva arahattaṁ patthitanti idaṁ tesaṁ pubbakammaṁ.

Te yāvatāyukaṁ ṭhatvā tato cutā devaloke nibbattitvā ekaṁ Buddhantaraṁ khepayiṁsu. Tesaṁ devaloke ṭhitakāleyeva Vipassī Sammāsambuddho loke uppajji. Tepi devalokato cavitvā Bandhumatiyā ekasmiṁ kulagehe jeṭṭho jeṭṭhova, kaniṭṭho kaniṭṭhova hutvā paṭisandhiṁ gaṇhiṁsu. Tesu jeṭṭhassa **Seno**ti nāmaṁ akaṁsu, kaniṭṭhassa **Aparājito**ti. Tesu vayappattakāle kuṭumbaṁ saṇṭhāpetvā viharantesu "Buddharatanaṁ loke uppannaṁ, dhammaratanaṁ, saṁgharatanaṁ, dānāni detha, puññāni karotha, ajja aṭṭhamī, ajja cātuddasī, ajja pannarasī, uposathaṁ karotha,

---

1. Yo so (Sī), yoyaṁ (Ka)

ဥစ္ဆုရသံ အညေဟိပိ သဒ္ဓိံ သံဝိဘဇိတုကာမော ဟုတွာ ဂဟေတွာဝ နိသီဒိ။ သော တဿ အာကာရံ ဉတွာ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ ယော အယံ[၁] မယာ ဒိန္နော အဂ္ဂရသော၊ ဣမဿ နိဿန္ဒေန ဒေဝမနုဿေသု သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတွာ ပရိယောသာနေ တုမှေဟိ ပတ္တဓမ္မမေဝ ပါပုဏေယျ"န္တိ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါပိဿ "ဧဝံ ဟောတူ"တိ ဝတွာ "ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှ"န္တိ ဒွီဟိ ဂါထာဟိ အနုမောဒနံ ကတွာ ယထာ သော ပဿတိ၊ ဧဝံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ အာကာသေန ဂန္ဓမာဒနံ ဂန္တွာ ပဉ္စန္နံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓသတာနံ တံ ရသံ အဒါသိ။

သော တံ ပါဋိဟာရိယံ ဒိသွာ ဘာတု သန္တိကံ ဂန္တွာ "ကဟံ ဂတောသီ"တိ ဝုတ္တေ "ဥစ္ဆုခေတ္တံ ဩလောကေတုံ ဂတောမှီ"တိ။ "ကိံ တာဒိသေန ဥစ္ဆုခေတ္တံ ဂတေန၊ နနု နာမ ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိယော အာဒါယ အာဂန္တဗ္ဗံ ဘဝေယျာ"တိ ဘာတရာ ဝုတ္တော "အာမ ဘာတိက ဒွေ မေ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိယော ဂဟိတာ၊ ဧကံ ပန ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ဒိသွာ မမ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိတော ရသံ ဒတွာ 'မူလံ ဝါ ပတ္တိံ ဝါ ဒဿာမီ'တိ တုမှာကမ္ပိ မေ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိတော ရသော ဒိန္နော၊ ကိံ နု ခေါ တဿ မူလံ ဂဏှိဿထ၊ ဥဒါဟု ပတ္တိ"န္တိ အာဟ။ ကိံ ပန ပစ္စေကဗုဒ္ဓေန ကတန္တိ။ မမ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိတော ရသံ ပိဝိတွာ တုမှာကံ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိတော ရသံ အာဒါယ အာကာသေန ဂန္ဓမာဒနံ ဂန္တွာ ပဉ္စသတာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ အဒါသီတိ။ သော တသ္မိံ ကထေန္တေယေဝ နိရန္တရံ ပီတိယာ ဖုဋ္ဌသရီရော ဟုတွာ "တေန မေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေန ဒိဋ္ဌဓမ္မဿေဝ အဓိဂမော ဘဝေယျာ"တိ ပတ္ထနံ အကာသိ။ ဧဝံ ကနိဋ္ဌေန တိဿော သမ္ပတ္တိယော ပတ္ထိတာ၊ ဇေဋ္ဌေန ပန ဧကပဒေနေဝ အရဟတ္တံ ပတ္ထိတန္တိ ဣဒံ တေသံ ပုဗ္ဗကမ္မံ။

တေ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ တတော စုတာ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ခေပယိံသု။ တေသံ ဒေဝလောကေ ဌိတကာလေယေဝ ဝိပဿီ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ တေပိ ဒေဝလောကတော စဝိတွာ ဗန္ဓုမတိယာ ဧကသ္မိံ ကုလဂေဟေ ဇေဋ္ဌော ဇေဋ္ဌောဝ, ကနိဋ္ဌော ကနိဋ္ဌောဝ ဟုတွာ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိံသု။ တေသု ဇေဋ္ဌဿ **သေနော**တိ နာမံ အကံသု၊ ကနိဋ္ဌဿ **အပရာဇိတော**တိ။ တေသု ဝယပ္ပတ္တကာလေ ကုဋုမ္ဗံ သဏ္ဌာပေတွာ ဝိဟရန္တေသု "ဗုဒ္ဓရတနံ လောကေ ဥပ္ပန္နံ၊ ဓမ္မရတနံ၊ သံဃရတနံ၊ ဒါနာနိ ဒေထ၊ ပုညာနိ ကရောထ၊ အဇ္ဇ အဋ္ဌမီ, အဇ္ဇ စာတုဒ္ဒသီ, အဇ္ဇ ပန္နရသီ၊ ဥပေါသထံ ကရောထ၊

၁-ယော သော (သီ)၊ ယောယံ (က)

dhammaṁ suṇāthā”ti dhammaghosakassa Bandhumatīnagare ghosanaṁ sutvā mahājanaṁ purebhattaṁ dānaṁ datvā pacchābhattaṁ dhammassavanāya gacchantaṁ disvā Senakuṭumbiko “kahaṁ gacchathā”ti pucchitvā “Satthu santikaṁ dhammassavanāyā”ti vutte “ahampi gamissāmī”ti tehi saddhiṁ yeva gantvā parisapariyante nisīdi.

Satthā tassa ajjhāsayaṁ viditvā anupubbiṁ kathaṁ kathesi. So Satthu dhammaṁ sutvā pabbajjāya ussāhajāto Satthāraṁ pabbajjaṁ yāci. Atha naṁ Satthā “atthi pana te apaloketabbā ñātakā”ti pucchi. Atthi bhanteti. Tena hi apaloketvā ehīti. So kaniṭṭhassa santikaṁ gantvā “yaṁ imasmiṁ kule sāpateyyaṁ, taṁ sabbaṁ tava hotū”ti āha. Tumhe pana sāmīti. Ahaṁ Satthu santike pabbajissāmīti. Sāmi kiṁ vadetha, ahaṁ mātari matāya mātaraṁ viya, pitari mate pitaraṁ viya tumhe alatthaṁ, idaṁ kulaṁ mahābhogaṁ, gehe ṭhiteneva sakkā puññāni kātuṁ, mā evaṁ karitthāti. Mayā Satthu santike dhammo suto, na sakkā taṁ agāramajjhe ṭhitena pūretuṁ, pabbajissāmevāhaṁ, tvaṁ nivattāhīti. Evaṁ so kaniṭṭhaṁ nivattāpetvā Satthu santike pabbajitvā laddhūpasampado na cirasseva arahattaṁ pāpuṇi. Kaniṭṭhopi “bhātu pabbajitasakkāraṁ karissāmī”ti sattāhaṁ Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa dānaṁ datvā bhātaraṁ vanditvā āha “bhante tumhehi attano bhavanissaraṇaṁ kataṁ, ahaṁ pana pañcahi kāmaguṇehi baddho nikkhamitvā pabbajituṁ na sakkomi, mayhaṁ gehe ṭhitasseva anucchavikaṁ mahantaṁ puññakammaṁ ācikkhathā”ti. Atha naṁ thero “sādhu sādhu paṇḍita, Satthu Gandhakuṭiṁ karohī”ti āha. So “sādhū”ti sampaṭicchitvā nānādārūni āharāpetvā thambhādīnaṁ atthāya tacchāpetvā ekaṁ suvaṇṇakhacitaṁ, ekaṁ rajatakhacitaṁ, ekaṁ maṇikhacitanti sabbāni sattaratanakhacitāni kāretvā tehi Gandhakuṭiṁ kāretvā sattaratanakhacitāheva chadaniṭṭhakāhi chādāpesi. Gandhakuṭiyā karaṇakāleyeva pana taṁ attanā samānanāmako Aparājitoyeva nāma bhāgineyyo upasaṅkamitvā “ahampi karissāmi, mayhampi pattiṁ detha mātulā”ti āha. Na demi tāta, aññehi asādhāraṇaṁ karissāmīti. So bahumpi yācitvā pattiṁ alabhamāno “Gandhakuṭiyā purato kuñjarasālaṁ laddhuṁ vaṭṭatī”ti sattaratanamayaṁ kuñjarasālaṁ kāresi. So imasmiṁ Buddhuppāde **Meṇḍakaseṭṭhi** hutvā nibbatti.

ဓမ္မံ သုဏာထာ”တိ ဓမ္မဃောသကဿ ဗန္ဓုမတီနဂရေ ဃောသနံ သုတွာ မဟာဇနံ ပုရေဘတ္တံ ဒါနံ ဒတွာ ပစ္ဆာဘတ္တံ ဓမ္မဿဝနာယ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ သေနကုဋုမ္ဗိကော “ကဟံ ဂစ္ဆထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “သတ္ထု သန္တိကံ ဓမ္မဿဝနာယာ”တိ ဝုတ္တေ “အဟမ္ပိ ဂမိဿာမီ”တိ တေဟိ သဒ္ဓိံယေဝ ဂန္တွာ ပရိသပရိယန္တေ နိသီဒိ။

သတ္ထာ တဿ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ အနုပုဗ္ဗိံ ကထံ ကထေသိ။ သော သတ္ထု ဓမ္မံ သုတွာ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဥဿာဟဇာတော သတ္ထာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ။ အထ နံ သတ္ထာ “အတ္ထိ ပန တေ အပလောကေတဗ္ဗာ ဉာတကာ”တိ ပုစ္ဆိ။ အတ္ထိ ဘန္တေတိ။ တေန ဟိ အပလောကေတွာ ဧဟီတိ။ သော ကနိဋ္ဌဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ယံ ဣမသ္မိံ ကုလေ သာပတေယျံ၊ တံ သဗ္ဗံ တဝ ဟောတူ”တိ အာဟ။ တုမှေ ပန သာမီတိ။ အဟံ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိဿာမီတိ။ သာမိ ကိံ ဝဒေထ၊ အဟံ မာတရိ မတာယ မာတရံ ဝိယ, ပိတရိ မတေ ပိတရံ ဝိယ တုမှေ အလတ္ထံ၊ ဣဒံ ကုလံ မဟာဘောဂံ၊ ဂေဟေ ဌိတေနေဝ သက္ကာ ပုညာနိ ကာတုံ၊ မာ ဧဝံ ကရိတ္ထာတိ။ မယာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မော သုတော၊ န သက္ကာ တံ အဂါရမဇ္ဈေ ဌိတေန ပူရေတုံ၊ ပဗ္ဗဇိဿာမေဝါဟံ၊ တွံ နိဝတ္တာဟီတိ။ ဧဝံ သော ကနိဋ္ဌံ နိဝတ္တာပေတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ကနိဋ္ဌောပိ “ဘာတု ပဗ္ဗဇိတသက္ကာရံ ကရိဿာမီ”တိ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ ဒါနံ ဒတွာ ဘာတရံ ဝန္ဒိတွာ အာဟ “ဘန္တေ တုမှေဟိ အတ္တနော ဘဝနိဿရဏံ ကတံ၊ အဟံ ပန ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ ဗဒ္ဓေါ နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတုံ န သက္ကောမိ၊ မယှံ ဂေဟေ ဌိတဿေဝ အနုစ္ဆဝိကံ မဟန္တံ ပုညကမ္မံ အာစိက္ခထာ”တိ။ အထ နံ ထေရော “သာဓု သာဓု ပဏ္ဍိတ၊ သတ္ထု ဂန္ဓကုဋိံ ကရောဟီ”တိ အာဟ။ သော “သာဓူ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ နာနာဒါရူနိ အာဟရာပေတွာ ထမ္ဘာဒီနံ အတ္ထာယ တစ္ဆာပေတွာ ဧကံ သုဝဏ္ဏခစိတံ, ဧကံ ရဇတခစိတံ, ဧကံ မဏိခစိတန္တိ သဗ္ဗာနိ သတ္တရတနခစိတာနိ ကာရေတွာ တေဟိ ဂန္ဓကုဋိံ ကာရေတွာ သတ္တရတနခစိတာဟေဝ ဆဒနိဋ္ဌကာဟိ ဆာဒါပေသိ။ ဂန္ဓကုဋိယာ ကရဏကာလေယေဝ ပန တံ အတ္တနာ သမာနနာမကော အပရာဇိတောယေဝ နာမ ဘာဂိနေယျော ဥပသင်္ကမိတွာ “အဟမ္ပိ ကရိဿာမိ၊ မယှမ္ပိ ပတ္တိံ ဒေထ မာတုလာ”တိ အာဟ။ န ဒေမိ တာတ၊ အညေဟိ အသာဓာရဏံ ကရိဿာမီတိ။ သော ဗဟုမ္ပိ ယာစိတွာ ပတ္တိံ အလဘမာနော “ဂန္ဓကုဋိယာ ပုရတော ကုဉ္ဇရသာလံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ သတ္တရတနမယံ ကုဉ္ဇရသာလံ ကာရေသိ။ သော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ **မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ** ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။

Gandhakuṭiyaṁ pana sattaratanamayāni tīṇi mahāvātapānāni ahesuṁ. Tesaṁ abhimukhe heṭṭhā sudhāparikammakatā tisso pokkharaṇiyo kāretvā catujjātikagandhodakassa pūretvā Aparājito gahapati pañcavaṇṇāni kusumāni ropāpesi Tathāgatassa anto nisinnakāle vātavegena samuṭṭhitāhi reṇuvaṭṭīhi sarīrassa okiraṇatthaṁ. Gandhakuṭithūpikāya kapallaṁ rattasuvaṇṇamayaṁ ahosi, pavāḷamayā sikharā, heṭṭhā maṇimayā chadaniṭṭhakā. Iti sā naccanto viya moro sobhamānā aṭṭhāsi. Sattasu pana ratanesu koṭṭetabbayuttakaṁ koṭṭetvā itaraṁ sakalameva gahetvā jaṇṇumattena odhinā Gandhakuṭiṁ parikkhipitvā pariveṇaṁ pūresi.

Evaṁ Gandhakuṭiṁ niṭṭhāpetvā Aparājito gahapati bhātikattheraṁ upasaṅkamitvā āha "bhante niṭṭhitā Gandhakuṭi, paribhogamassā paccāsīsāmi, paribhogena kira mahantaṁ puññaṁ hotī"ti. So Satthāraṁ upasaṅkamitvā "bhante iminā kira vo kuṭumbikena Gandhakuṭi kāritā, idāni pana paribhogaṁ paccāsīsatī"ti āha. Satthā uṭṭhāyāsanā Gandhakuṭi-abhimukhaṁ gantvā Gandhakuṭiṁ parikkhipitvā parikkhittaratanarāsiṁ[1] olokento dvārakoṭṭhake aṭṭhāsi. Atha naṁ kuṭumbiko "pavisatha bhante"ti āha. Satthā tattheva ṭhatvā tatiyavāre tassa bhātikattheraṁ olokesi. So olokitākāreneva ñatvā kaniṭṭhabhātaraṁ āha "ehi tāta, 'mameva rakkhā bhavissati, tumhe yathāsukhaṁ vasathā'ti Satthāraṁ vadehī"ti. So tassa vacanaṁ sutvā Satthāraṁ pañcapatiṭṭhitena vanditvā "bhante yathā manussā rukkhamūle pavisitvā anapekkhā pakkamanti, yathā vā nadiṁ taritvā uḷumpaṁ anapekkhā pariccajanti[2], evaṁ anapekkhā hutvā tumhe vasathā"ti āha. Kimatthaṁ pana Satthā aṭṭhāsi? Evaṁ kirassa ahosi "Buddhānaṁ santikaṁ purebhattampi pacchābhattampi bahū āgacchanti, tesu ratanāni ādāya pakkamantesu na sakkā amhehi vāretuṁ, pariveṇamhi ettake ratane vokiṇṇe attano upaṭṭhāke harantepi na vāretīti kuṭumbiko mayi āghātaṁ katvā apāyūpago bhaveyyā"ti iminā kāraṇena aṭṭhāsi. Tena pana "bhante mameva rakkhā bhavissati, tumhe vasathā"ti vutte pāvisi.

1. Pakkhittaṁ ratanarāsiṁ (Syā) 2. Apanetvā paribbajanti (Sī)

ဂန္ဓကုဋိယံ ပန သတ္တရတနမယာနိ တီဏိ မဟာဝါတပါနာနိ အဟေသုံ။ တေသံ အဘိမုခေ ဟေဋ္ဌာ သုဓာပရိကမ္မကတာ တိဿော ပေါက္ခရဏိယော ကာရေတွာ စတုဇ္ဇာတိကဂန္ဓောဒကဿ ပူရေတွာ အပရာဇိတော ဂဟပတိ ပဉ္စဝဏ္ဏာနိ ကုသုမာနိ ရောပါပေသိ တထာဂတဿ အန္တော နိသိန္နကာလေ ဝါတဝေဂေန သမုဋ္ဌိတာဟိ ရေဏုဝဋ္ဋီဟိ သရီရဿ ဩကိရဏတ္ထံ။ ဂန္ဓကုဋိထူပိကာယ ကပလ္လံ ရတ္တသုဝဏ္ဏမယံ အဟောသိ၊ ပဝါဠမယာ သိခရာ၊ ဟေဋ္ဌာ မဏိမယာ ဆဒနိဋ္ဌကာ။ ဣတိ သာ နစ္စန္တော ဝိယ မောရော သောဘမာနာ အဋ္ဌာသိ။ သတ္တသု ပန ရတနေသု ကောဋ္ဋေတဗ္ဗယုတ္တကံ ကောဋ္ဋေတွာ ဣတရံ သကလမေဝ ဂဟေတွာ ဇဏ္ဏုမတ္တေန ဩဓိနာ ဂန္ဓကုဋိံ ပရိက္ခိပိတွာ ပရိဝေဏံ ပူရေသိ။

ဧဝံ ဂန္ဓကုဋိံ နိဋ္ဌာပေတွာ အပရာဇိတော ဂဟပတိ ဘာတိကတ္ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ "ဘန္တေ နိဋ္ဌိတာ ဂန္ဓကုဋိ၊ ပရိဘောဂမဿာ ပစ္စာသီသာမိ၊ ပရိဘောဂေန ကိရ မဟန္တံ ပုညံ ဟောတီ"တိ။ သော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ "ဘန္တေ ဣမိနာ ကိရ ဝေါ ကုဋုမ္ဗိကေန ဂန္ဓကုဋိ ကာရိတာ၊ ဣဒါနိ ပန ပရိဘောဂံ ပစ္စာသီသတီ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ဂန္ဓကုဋိအဘိမုခံ ဂန္တွာ ဂန္ဓကုဋိံ ပရိက္ခိပိတွာ ပရိက္ခိတ္တရတနရာသိံ[၁] ဩလောကေန္တော ဒွါရကောဋ္ဌကေ အဋ္ဌာသိ။ အထ နံ ကုဋုမ္ဗိကော "ပဝိသထ ဘန္တေ"တိ အာဟ။ သတ္ထာ တတ္ထေဝ ဌတွာ တတိယဝါရေ တဿ ဘာတိကတ္ထေရံ ဩလောကေသိ။ သော ဩလောကိတာကာရေနေဝ ဉတွာ ကနိဋ္ဌဘာတရံ အာဟ "ဧဟိ တာတ၊ 'မမေဝ ရက္ခာ ဘဝိဿတိ၊ တုမှေ ယထာသုခံ ဝသထာ'တိ သတ္ထာရံ ဝဒေဟီ"တိ။ သော တဿ ဝစနံ သုတွာ သတ္ထာရံ ပဉ္စပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ "ဘန္တေ ယထာ မနုဿာ ရုက္ခမူလေ ပဝိသိတွာ အနပေက္ခာ ပက္ကမန္တိ၊ ယထာ ဝါ နဒိံ တရိတွာ ဥဠုမ္ပံ အနပေက္ခာ ပရိစ္စဇန္တိ[၂]၊ ဧဝံ အနပေက္ခာ ဟုတွာ တုမှေ ဝသထာ"တိ အာဟ။ ကိမတ္ထံ ပန သတ္ထာ အဋ္ဌာသိ? ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ "ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကံ ပုရေဘတ္တမ္ပိ ပစ္ဆာဘတ္တမ္ပိ ဗဟူ အာဂစ္ဆန္တိ၊ တေသု ရတနာနိ အာဒါယ ပက္ကမန္တေသု န သက္ကာ အမှေဟိ ဝါရေတုံ၊ ပရိဝေဏမှိ ဧတ္တကေ ရတနေ ဝေါကိဏ္ဏေ အတ္တနော ဥပဋ္ဌာကေ ဟရန္တေပိ န ဝါရေတီတိ ကုဋုမ္ဗိကော မယိ အာဃာတံ ကတွာ အပါယူပဂေါ ဘဝေယျာ"တိ ဣမိနာ ကာရဏေန အဋ္ဌာသိ။ တေန ပန "ဘန္တေ မမေဝ ရက္ခာ ဘဝိဿတိ၊ တုမှေ ဝသထာ"တိ ဝုတ္တေ ပါဝိသိ။

၁-ပက္ခိတ္တံ ရတနရာသိံ (သျာ) ၂-အပနေတွာ ပရိဗ္ဗဇန္တိ (သီ)

Kuṭumbiko samantārakkhaṁ ṭhapetvā manusse āha “tātā-ucchaṅgena vā pacchipasibbakehi vā ādāya gacchante vāreyyātha, hatthena gahetvā gacchante pana mā vārayitthā”ti. Antonagarepi ārocāpesi “mayā Gandhakuṭipariveṇe satta ratanāni okiṇṇāni, Satthu santike dhammaṁsutvā gacchantā duggatamanussā ubho hatthe pūretvā gaṇhantu, sukhitāpi ekena gaṇhantū”ti. Evaṁ kirassa ahosi “saddhā tāva dhammaṁ sotukāmā gamissantiyeva, assaddhāpi pana dhanalobhena gantvā dhammaṁ sutvā dukkhato muccissantī”ti. Tasmā janasaṅgahatthāya evaṁ ārocāpesi. Mahājano tena vuttaniyāmeneva ratanāni gaṇhi. Sakiṁ okiṇṇaratanesu khīṇesu yāvatatiyaṁ jaṇṇumattena odhinā okirāpesiyeva. Satthu pana pādamūle tipusamattaṁ anagghaṁ maṇiratanaṁ ṭhapesi. Evaṁ kirassa ahosi “Satthu sarīrato suvaṇṇavaṇṇāya pabhāya saddhiṁ maṇipabhaṁ olokentānaṁ titti nāma na bhavissatī”ti. Tasmā evamakāsi. Mahājanopi atittova olokesi.

Athekadivasaṁ eko micchādiṭṭhikabrāhmaṇo “Satthu kira pādamūle mahagghaṁ maṇiratanaṁ nikkhittaṁ, harissāmi nan”ti vihāraṁ gantvā Satthāraṁ vandituṁ āgatassa mahājanassa antarena pāvisi. Kuṭumbiko tassa pavisanākāreneva “maṇiṁ gaṇhitukāmo”ti sallakkhetvā “aho vata na gaṇheyyā”ti cintesi. Sopi Satthāraṁ vandanto viya pādamūle hatthaṁ upanāmetvā maṇiṁ gahetvā ovaṭṭikāya katvā pakkāmi. Kuṭumbiko tasmiṁ cittaṁ pasādetuṁ nāsakkhi. So dhammakathāvasāne Satthāraṁ upasaṅkamitvā āha “bhante mayā tikkhattuṁ Gandhakuṭiṁ parikkhipitvā jaṇṇumattena odhinā satta ratanāni okiṇṇāni, tāni me gaṇhantesu āghāto nāma nāhosi, cittaṁ bhiyyo bhiyyo pasīdiyeva. Ajja pana ‘aho vatāyaṁ brāhmaṇo maṇiṁ na gaṇheyyā’ti cintetvā tasmiṁ maṇiṁ ādāya gate cittaṁ pasādetuṁ nāsakkhin”ti. Satthā tassa vacanaṁ sutvā “nanu upāsaka attano santakaṁ parehi anāharaṇīyaṁ kātuṁ sakkosī”ti nayaṁ adāsi. So Satthārā dinnanaye ṭhatvā Satthāraṁ vanditvā “ajja ādiṁ katvā mama santakaṁ dasikasuttamattampi maṁ abhibhavitvā anekasatāpi rājāno vā corā vā gaṇhituṁ samatthā nāma mā hontu, agināpi mama santakaṁ mā ḍayhatu, udakenapi mā vuyhatū”ti patthanaṁ

ကုဋုမ္ဗိကော သမန္တာရက္ခံ ဌပေတွာ မနုဿေ အာဟ “တာတာ ဥစ္ဆင်္ဂေန ဝါ ပစ္ဆိပသိဗ္ဗကေဟိ ဝါ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တေ ဝါရေယျာထ၊ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တေ ပန မာ ဝါရယိတ္ထာ”တိ။ အန္တောနဂရေပိ အာရောစာပေသိ “မယာ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ သတ္တ ရတနာနိ ဩကိဏ္ဏာနိ၊ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ ဂစ္ဆန္တာ ဒုဂ္ဂတမနုဿာ ဥဘော ဟတ္ထေ ပူရေတွာ ဂဏှန္တု၊ သုခိတာပိ ဧကေန ဂဏှန္တူ”တိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “သဒ္ဓါ တာဝ ဓမ္မံ သောတုကာမာ ဂမိဿန္တိယေဝ၊ အဿဒ္ဓါပိ ပန ဓနလောဘေန ဂန္တွာ ဓမ္မံ သုတွာ ဒုက္ခတော မုစ္စိဿန္တီ”တိ။ တသ္မာ ဇနသင်္ဂဟတ္ထာယ ဧဝံ အာရောစာပေသိ။ မဟာဇနော တေန ဝုတ္တနိယာမေနေဝ ရတနာနိ ဂဏှိ။ သကိံ ဩကိဏ္ဏရတနေသု ခီဏေသု ယာဝတတိယံ ဇဏ္ဏုမတ္တေန ဩဓိနာ ဩကိရာပေသိယေဝ။ သတ္ထု ပန ပါဒမူလေ တိပုသမတ္တံ အနဂ္ဃံ မဏိရတနံ ဌပေသိ။ ဧဝံ ကိရဿ အဟောသိ “သတ္ထု သရီရတော သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏာယ ပဘာယ သဒ္ဓိံ မဏိပဘံ ဩလောကေန္တာနံ တိတ္တိ နာမ န ဘဝိဿတီ”တိ။ တသ္မာ ဧဝမကာသိ။ မဟာဇနောပိ အတိတ္တောဝ ဩလောကေသိ။

အထေကဒိဝသံ ဧကော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဗြာဟ္မဏော “သတ္ထု ကိရ ပါဒမူလေ မဟဂ္ဃံ မဏိရတနံ နိက္ခိတ္တံ၊ ဟရိဿာမိ န”န္တိ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတုံ အာဂတဿ မဟာဇနဿ အန္တရေန ပါဝိသိ။ ကုဋုမ္ဗိကော တဿ ပဝိသနာကာရေနေဝ “မဏိံ ဂဏှိတုကာမော”တိ သလ္လက္ခေတွာ “အဟော ဝတ န ဂဏှေယျာ”တိ စိန္တေသိ။ သောပိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒန္တော ဝိယ ပါဒမူလေ ဟတ္ထံ ဥပနာမေတွာ မဏိံ ဂဟေတွာ ဩဝဋ္ဋိကာယ ကတွာ ပက္ကာမိ။ ကုဋုမ္ဗိကော တသ္မိံ စိတ္တံ ပသာဒေတုံ နာသက္ခိ။ သော ဓမ္မကထာဝသာနေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟ “ဘန္တေ မယာ တိက္ခတ္တုံ ဂန္ဓကုဋိံ ပရိက္ခိပိတွာ ဇဏ္ဏုမတ္တေန ဩဓိနာ သတ္တ ရတနာနိ ဩကိဏ္ဏာနိ၊ တာနိ မေ ဂဏှန္တေသု အာဃာတော နာမ နာဟောသိ၊ စိတ္တံ ဘိယျော ဘိယျော ပသီဒိယေဝ။ အဇ္ဇ ပန ‘အဟော ဝတာယံ ဗြာဟ္မဏော မဏိံ န ဂဏှေယျာ’တိ စိန္တေတွာ တသ္မိံ မဏိံ အာဒါယ ဂတေ စိတ္တံ ပသာဒေတုံ နာသက္ခိ”န္တိ။ သတ္ထာ တဿ ဝစနံ သုတွာ “နနု ဥပါသက အတ္တနော သန္တကံ ပရေဟိ အနာဟရဏီယံ ကာတုံ သက္ကောသီ”တိ နယံ အဒါသိ။ သော သတ္ထာရာ ဒိန္နနယေ ဌတွာ သတ္ထာရံ ဝန္ဒိတွာ “အဇ္ဇ အာဒိံ ကတွာ မမ သန္တကံ ဒသိကသုတ္တမတ္တမ္ပိ မံ အဘိဘဝိတွာ အနေကသတာပိ ရာဇာနော ဝါ စောရာ ဝါ ဂဏှိတုံ သမတ္ထာ နာမ မာ ဟောန္တု၊ အဂ္ဂိနာပိ မမ သန္တကံ မာ ဍယှတု၊ ဥဒကေနပိ မာ ဝုယှတူ”တိ ပတ္ထနံ

akāsi. Satthāpissa “evaṁ hotū”ti anumodanaṁ akāsi. So Gandhakuṭimahaṁ karonto aṭṭhasaṭṭhiyā bhikkhusatasahassānaṁ antovihāreyeva nava māse mahādānaṁ datvā dānapariyosāne sabbesaṁ ticīvaraṁ adāsi. Saṁghanavakassa cīvarasāṭakā sahassagghanakā ahesuṁ.

So evaṁ yāvatāyukaṁ puññāni karitvā tato cuto devaloke nibbattitvā ettakaṁ kālaṁ devamanussesu saṁsaritvā imasmiṁ Buddhuppāde Rājagahe ekasmiṁ seṭṭhikule paṭisandhiṁ gahetvā aḍḍhamāsādhike nava māse mātukucchiyaṁ vasi. Jātadivase panassa sakalanagare sabbāvudhāni pajjaliṁsu, sabbesaṁ kāyarūḷhāni ābharaṇānipi pajjalitāni viya obhāsaṁ muñciṁsu, nagaraṁ ekapajjotaṁ ahosi. Seṭṭhipi pātova rājūpaṭṭhānaṁ agamāsi. Atha naṁ rājā pucchi “ajja sabbāvudhāni pajjaliṁsu, nagaraṁ ekapajjotaṁ jātaṁ, jānāsi nu kho ettha kāraṇan”ti. Jānāmi devāti. Kiṁ seṭṭhīti. Mama gehe tumhākaṁ dāso jāto, tassa puññatejenevaṁ ahosīti. Kiṁ nu kho coro bhavissatīti. Natthetaṁ deva, puññavā satto katābhinīhāroti. “Tena hi naṁ sammā posetuṁ vaṭṭati, idamassa khīramūlaṁ hotū”ti devasikaṁ sahassaṁ paṭṭhapesi. Athassa nāmagahaṇadivase sakalanagarassa ekapajjotabhūtattā **Jotiko**tveva[1] nāmaṁ kariṁsu.

Athassa vayappattakāle gehakaraṇatthāya bhūmitale sodhiyamāne Sakkassa bhavanaṁ uṇhākāraṁ dassesi. Sakko “kiṁ nu kho idan”ti upadhārayamāno “Jotikassa gehaṭṭhānaṁ gaṇhantī”ti ñatvā “nāyaṁ etehi katagehe vasissati, mayāpettha gantuṁ vaṭṭatī”ti vaḍḍhakīvesena tattha gantvā “kiṁ karothā”ti āha. Jotikassa gehaṭṭhānaṁ gaṇhāmāti. “Apetha, nāyaṁ tumhehi katagehe vasissatī”ti vatvā soḷasakarīsamattaṁ bhūmipadesaṁ olokesi, so tāvadeva kasiṇamaṇḍalaṁ viya samo ahosi. Puna “imasmiṁ ṭhāne pathaviṁ bhinditvā sattaratanamayo sattabhūmikapāsādo uṭṭhahatū”ti cintetvā olokesi, tāvadeva tathārūpo pāsādo uṭṭhahi. Puna “imaṁ parikkhipitvā sattaratanamayā satta pākārā uṭṭhahantū”ti cintetvā olokesi, tathārūpā pākārā uṭṭhahiṁsu. Atha “nesaṁ pariyante kapparukkhā uṭṭhahantū”ti

1. Jotiyotveva (Sī)

အကာသိ။ သတ္ထာပိဿ “ဧဝံ ဟောတူ”တိ အနုမောဒနံ အကာသိ။ သော ဂန္ဓကုဋိမဟံ ကရောန္တော အဋ္ဌသဋ္ဌိယာ ဘိက္ခုသတသဟဿာနံ အန္တောဝိဟာရေယေဝ နဝ မာသေ မဟာဒါနံ ဒတွာ ဒါနပရိယောသာနေ သဗ္ဗေသံ တိစီဝရံ အဒါသိ။ သံဃနဝကဿ စီဝရသာဋကာ သဟဿဂ္ဃနကာ အဟေသုံ။

သော ဧဝံ ယာဝတာယုကံ ပုညာနိ ကရိတွာ တတော စုတော ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဧတ္တကံ ကာလံ ဒေဝမနုဿေသု သံသရိတွာ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပာဒေ ရာဇဂဟေ ဧကသ္မိံ သေဋ္ဌိကုလေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဟေတွာ အဍ္ဎမာသာဓိကေ နဝ မာသေ မာတုကုစ္ဆိယံ ဝသိ။ ဇာတဒိဝသေ ပနဿ သကလနဂရေ သဗ္ဗာဝုဓာနိ ပဇ္ဇလိံသု၊ သဗ္ဗေသံ ကာယရူဠှာနိ အာဘရဏာနိပိ ပဇ္ဇလိတာနိ ဝိယ ဩဘာသံ မုဉ္စိံသု၊ နဂရံ ဧကပဇ္ဇောတံ အဟောသိ။ သေဋ္ဌိပိ ပါတောဝ ရာဇူပဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ အထ နံ ရာဇာ ပုစ္ဆိ “အဇ္ဇ သဗ္ဗာဝုဓာနိ ပဇ္ဇလိံသု၊ နဂရံ ဧကပဇ္ဇောတံ ဇာတံ၊ ဇာနာသိ နု ခေါ ဧတ္ထ ကာရဏ”န္တိ။ ဇာနာမိ ဒေဝါတိ။ ကိံ သေဋ္ဌီတိ။ မမ ဂေဟေ တုမှာကံ ဒါသော ဇာတော၊ တဿ ပုညတေဇေနေဝံ အဟောသီတိ။ ကိံ နု ခေါ စောရော ဘဝိဿတီတိ။ နတ္ထေတံ ဒေဝ၊ ပုညဝါ သတ္တော ကတာဘိနီဟာရောတိ။ “တေန ဟိ နံ သမ္မာ ပေါသေတုံ ဝဋ္ဋတိ၊ ဣဒမဿ ခီရမူလံ ဟောတူ”တိ ဒေဝသိကံ သဟဿံ ပဋ္ဌပေသိ။ အထဿ နာမဂဟဏဒိဝသေ သကလနဂရဿ ဧကပဇ္ဇောတဘူတတ္တာ **ဇောတိကော**တွေဝ[၁] နာမံ ကရိံသု။

အထဿ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ဂေဟကရဏတ္ထာယ ဘူမိတလေ သောဓိယမာနေ သက္ကဿ ဘဝနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေသိ။ သက္ကော “ကိံ နု ခေါ ဣဒ”န္တိ ဥပဓာရယမာနော “ဇောတိကဿ ဂေဟဋ္ဌာနံ ဂဏှန္တီ”တိ ဉတွာ “နာယံ ဧတေဟိ ကတဂေဟေ ဝသိဿတိ၊ မယာပေတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ ဝဍ္ဎကီဝေသေန တတ္ထ ဂန္တွာ “ကိံ ကရောထာ”တိ အာဟ။ ဇောတိကဿ ဂေဟဋ္ဌာနံ ဂဏှာမာတိ။ “အပေထ, နာယံ တုမှေဟိ ကတဂေဟေ ဝသိဿတီ”တိ ဝတွာ သောဠသကရီသမတ္တံ ဘူမိပဒေသံ ဩလောကေသိ၊ သော တာဝဒေဝ ကသိဏမဏ္ဍလံ ဝိယ သမော အဟောသိ။ ပုန “ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ သတ္တရတနမယော သတ္တဘူမိကပါသာဒော ဥဋ္ဌဟတူ”တိ စိန္တေတွာ ဩလောကေသိ၊ တာဝဒေဝ တထာရူပေါ ပါသာဒော ဥဋ္ဌဟိ။ ပုန “ဣမံ ပရိက္ခိပိတွာ သတ္တရတနမယာ သတ္တ ပါကာရာ ဥဋ္ဌဟန္တူ”တိ စိန္တေတွာ ဩလောကေသိ၊ တထာရူပါ ပါကာရာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ အထ “နေသံ ပရိယန္တေ ကပ္ပရုက္ခာ ဥဋ္ဌဟန္တူ”တိ

၁-ဇောတိယောတွေဝ (သီ)

cintetvā olokesi, tathārūpā kapparukkhā uṭṭhahiṁsu. "Pāsādassa catūsu kaṇṇesu catasso nidhikumbhiyo uṭṭhahantū"ti cintetvā olokesi, sabbaṁ tatheva ahosi. Nidhikumbhīsu pana ekā yojanikā ahosi, ekā tigāvutikā, ekā aḍḍhayojanikā, ekā gāvutappamāṇā. Bodhisattassa nibbattanidhikumbhīnaṁ pana ekamukhappamāṇaṁ[1] ahosi, heṭṭhā pathavīpariyantāva ahesuṁ. Jotikassa nibbattanidhikumbhīnaṁ mukhaparimāṇaṁ na kathitaṁ, sabbā mukhachinnatālaphalaṁ viya paripuṇṇāva uṭṭhahiṁsu. Pāsādassa catūsu kaṇṇesu taruṇatālakkhandhappamāṇā catasso suvaṇṇamayā ucchuyaṭṭhiyo nibbattiṁsu. Tāsaṁ maṇimayāni pattāni, sovaṇṇamayāni khandhāni[2] ahesuṁ. Pubbakammassa dassanatthaṁ kiretāni, nibbattiṁsu.

Sattasu dvārakoṭṭhakesu satta yakkhā ārakkhaṁ gaṇhiṁsu. Paṭhame dvārakoṭṭhake Yamakoḷī nāma[3] yakkho attano parivārena yakkhasahassena saddhiṁ ārakkhaṁ gaṇhi, dutiye Uppalo nāma attano parivārayakkhānaṁ dvīhi sahassehi saddhiṁ, tatiye Vajiro nāma tīhi sahassehi saddhiṁ, catutthe Vajirabāhu nāma catūhi sahassehi saddhiṁ, pañcame Kasakando[4] nāma pañcahi sahassehi saddhiṁ, chaṭṭhe Kaṭattho[5] nāma chahi sahassehi saddhiṁ, sattame Disāmukho[6] nāma sattahi sahassehi saddhiṁ ārakkhaṁ gaṇhi. Evaṁ pāsādassa anto ca bahi ca gāḷharakkhā ahosi. "Jotikassa kira sattaratanamayo sattabhūmikapāsādo uṭṭhito, satta pākārā sattadvārakoṭṭhakā catasso nidhikumbhiyo uṭṭhitā"ti sutvā Bimbisāro rājā seṭṭhicchattaṁ pahiṇi. So Jotikaseṭṭhi nāma ahosi.

Tena pana saddhiṁ katapuññakammā itthī Uttarakurūsu nibbatti. Atha naṁ devatā tato ānetvā sirigabbhe nisīdāpesuṁ. Sā āgacchamānā ekaṁ taṇḍulanāḷiṁ tayo ca jotipāsāṇe gaṇhi. Tesaṁ yāvajīvaṁ tāyeva taṇḍulanāḷiyā bhattaṁ ahosi. Sace kira te sakaṭasatampi taṇḍulānaṁ pūretukāmā honti, sā taṇḍulanāḷi nāḷiyeva hutvā tiṭṭhati. Bhattapacanakāle taṇḍule ukkhaliyaṁ pakkhipitvā tesaṁ

1. Etaṁ mukhappamāṇaṁ (Sī)
2. Pabbāni (Sī)
3. Yamakacolī nāma (Sī), yamamoli nāma (Syā)
4. Sakaṭo (Sī, Syā)
5. Sakaṭattho (Syā)
6. Disāpāmukho (Ka)

စိန္တေတွာ ဩလောကေသိ၊ တထာရူပါ ကပ္ပရုက္ခာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ "ပါသာဒဿ စတူသု ကဏ္ဏေသု စတဿော နိဓိကုမ္ဘိယော ဥဋ္ဌဟန္တူ"တိ စိန္တေတွာ ဩလောကေသိ၊ သဗ္ဗံ တထေဝ အဟောသိ။ နိဓိကုမ္ဘီသု ပန ဧကာ ယောဇနိကာ အဟောသိ၊ ဧကာ တိဂါဝုတိကာ၊ ဧကာ အဍ္ဎယောဇနိကာ၊ ဧကာ ဂါဝုတပ္ပမာဏာ။ ဗောဓိသတ္တဿ နိဗ္ဗတ္တနိဓိကုမ္ဘီနံ ပန ဧကမုခပ္ပမာဏံ[1] အဟောသိ၊ ဟေဋ္ဌာ ပထဝီပရိယန္တာဝ အဟေသုံ။ ဇောတိကဿ နိဗ္ဗတ္တနိဓိကုမ္ဘီနံ မုခပရိမာဏံ န ကထိတံ၊ သဗ္ဗာ မုခဆိန္နတာလဖလံ ဝိယ ပရိပုဏ္ဏာဝ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ပါသာဒဿ စတူသု ကဏ္ဏေသု တရုဏတာလက္ခန္ဓပ္ပမာဏာ စတဿော သုဝဏ္ဏမယာ ဥစ္ဆုယဋ္ဌိယော နိဗ္ဗတ္တိံသု။ တာသံ မဏိမယာနိ ပတ္တာနိ, သောဝဏ္ဏမယာနိ ခန္ဓာနိ[2] အဟေသုံ။ ပုဗ္ဗကမ္မဿ ဒဿနတ္ထံ ကိရေတာနိ, နိဗ္ဗတ္တိံသု။

သတ္တသု ဒွါရကောဋ္ဌကေသု သတ္တ ယက္ခာ အာရက္ခံ ဂဏှိံသု။ ပဌမေ ဒွါရကောဋ္ဌကေ ယမကောဠိ နာမ[3] ယက္ခော အတ္တနော ပရိဝါရေန ယက္ခသဟဿေန သဒ္ဓိံ အာရက္ခံ ဂဏှိ၊ ဒုတိယေ ဥပ္ပလော နာမ အတ္တနော ပရိဝါရယက္ခာနံ ဒွီဟိ သဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ၊ တတိယေ ဝဇိရော နာမ တီဟိ သဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ၊ စတုတ္ထေ ဝဇိရဗာဟု နာမ စတူဟိ သဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ၊ ပဉ္စမေ ကသကန္ဒော[4] နာမ ပဉ္စဟိ သဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ၊ ဆဋ္ဌေ ကဋတ္ထော[5] နာမ ဆဟိ သဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ၊ သတ္တမေ ဒိသာမုခေါ[6] နာမ သတ္တဟိ သဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ အာရက္ခံ ဂဏှိ။ ဧဝံ ပါသာဒဿ အန္တော စ ဗဟိ စ ဂါဠှာရက္ခာ အဟောသိ။ "ဇောတိကဿ ကိရ သတ္တရတနမယော သတ္တဘူမိကပါသာဒေါ ဥဋ္ဌိတော၊ သတ္တ ပါကာရာ သတ္တဒွါရကောဋ္ဌကာ စတဿော နိဓိကုမ္ဘိယော ဥဋ္ဌိတာ"တိ သုတွာ ဗိမ္ဗိသာရော ရာဇာ သေဋ္ဌိစ္ဆတ္တံ ပဟိဏိ။ သော ဇောတိကသေဋ္ဌိ နာမ အဟောသိ။

တေန ပန သဒ္ဓိံ ကတပုညကမ္မာ ဣတ္ထီ ဥတ္တရကုရူသု နိဗ္ဗတ္တိ။ အထ နံ ဒေဝတာ တတော အာနေတွာ သိရိဂဗ္ဘေ နိသီဒါပေသုံ။ သာ အာဂစ္ဆမာနာ ဧကံ တဏ္ဍုလနာဠိံ တယော စ ဇောတိပါသာဏေ ဂဏှိ။ တေသံ ယာဝဇီဝံ တာယေဝ တဏ္ဍုလနာဠိယာ ဘတ္တံ အဟောသိ။ သစေ ကိရ တေ သကဋသတမ္ပိ တဏ္ဍုလာနံ ပူရေတုကာမာ ဟောန္တိ၊ သာ တဏ္ဍုလနာဠိ နာဠိယေဝ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဘတ္တပစနကာလေ တဏ္ဍုလေ ဥက္ခလိယံ ပက္ခိပိတွာ တေသံ

၁-ဧတံ မုခပ္ပမာဏံ (သီ) ၂-ပဗ္ဗာနိ (သီ) ၃-ယမကစောလီ နာမ (သီ)၊ ယမမောလိ နာမ (သျာ)
၄-သကဋော (သီ၊ သျာ) ၅-သကဋတ္ထော (သျာ) ၆-ဒိသာပါမုခေါ (က)

pāsāṇānaṁ upari ṭhapeti, pāsāṇā tāvadeva pajjalitvā bhatte pakkamatte nibbāyanti. Teneva saññāṇena bhattassa pakkabhāvaṁ jānanti. Sūpeyyādipacanakālepi eseva nayo. Evaṁ tesaṁ jotipāsāṇehi āhāro paccati. Maṇi-ālokena ca vasanti, aggissa vā dīpassa vā obhāsaṁ neva jāniṁsu. “Jotikassa kira evarūpā sampattī”ti sakalajambudīpe pākaṭo ahosi. Mahājano yānādīni yojetvā dassanatthāya āgacchati. Jotikaseṭṭhi āgatāgatānaṁ Uttarakurutaṇḍulānaṁ bhattaṁ pacāpetvā dāpesi. “Kapparukkhehi vatthāni gaṇhantu, ābharaṇāni gaṇhantū”ti āṇāpesi. “Gāvutikanidhikumbhiyā[1] mukhaṁ vivarāpetvā yāpanamattaṁ dhanaṁ gaṇhantū”ti āṇāpesi. Sakalajambudīpavāsikesu dhanaṁ gahetvā gacchantesu nidhikumbhiyā aṅgulimattampi ūnaṁ nāhosi. Gandhakuṭipariveṇe vālukaṁ katvā okiṇṇaratanānaṁ kirassa eso nissando.

Evaṁ mahājane vatthābharaṇāni ceva dhanañca yadicchakaṁ ādāya gacchante Bimbisāro tassa pāsādaṁ daṭṭhukāmopi mahājane āgacchante okāsaṁ nālattha. Aparabhāge yadicchakaṁ ādāya gatattā manussesu mandībhūtesu rājā Jotikassa pitaraṁ āha “tava puttassa pāsādaṁ daṭṭhukāmamhā”ti. So “sādhu devā”ti vatvā gantvā puttassa kathesi “tāta rājā te pāsādaṁ daṭṭhukāmo”ti. Sādhu tāta āgacchatūti. Rājā mahantena parivārena tattha agamāsi. Paṭhamadvārakoṭṭhake sammajjitvā kacavarachaḍḍikā dāsī rañño hatthaṁ adāsi, rājā “seṭṭhijāyā”ti saññāya lajjamāno tassā bāhāya hatthaṁ na ṭhapesi. Evaṁ sesadvārakoṭṭhakesupi dāsiyo “seṭṭhibhariyāyo”ti maññamāno tāsaṁ bāhāya hatthaṁ na ṭhapesi. Jotiko āgantvā rājānaṁ paccuggantvā vanditvā pacchato hutvā “purato yātha devā”ti āha. Rañño maṇipathavī sataporisapapāto viya hutvā upaṭṭhahi. So “iminā mama gahaṇatthāya opāto khaṇito”ti maññamāno pādaṁ nikkhipituṁ na visahi. Jotiko “nāyaṁ deva opāto, mama pacchato āgacchathā”ti purato ahosi. Rājā tena akkantakāle bhūmiṁ akkamitvā

1. Tigāvutāya nidhikumbhiyā (Sī)

ပါသာဏာနံ ဥပရိ ဌပေတိ၊ ပါသာဏာ တာဝဒေဝ ပဇ္ဇလိတွာ ဘတ္တေ ပက္ကမတ္တေ နိဗ္ဗာယန္တိ။ တေနေဝ သညာဏေန ဘတ္တဿ ပက္ကဘာဝံ ဇာနန္တိ။ သူပေယျာဒိပစနကာလေပိ ဧသေဝ နယော။ ဧဝံ တေသံ ဇောတိပါသာဏေဟိ အာဟာရော ပစ္စတိ။ မဏိအာလောကေန စ ဝသန္တိ၊ အဂ္ဂိဿ ဝါ ဒီပဿ ဝါ ဩဘာသံ နေဝ ဇာနိံသု။ “ဇောတိကဿ ကိရ ဧဝရူပါ သမ္ပတ္တီ”တိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋော အဟောသိ။ မဟာဇနော ယာနာဒီနိ ယောဇေတွာ ဒဿနတ္ထာယ အာဂစ္ဆတိ။ ဇောတိကသေဋ္ဌိ အာဂတာဂတာနံ ဥတ္တရကုရုတဏ္ဍုလာနံ ဘတ္တံ ပစာပေတွာ ဒါပေသိ။ “ကပ္ပရုက္ခေဟိ ဝတ္ထာနိ ဂဏှန္တု၊ အာဘရဏာနိ ဂဏှန္တူ”တိ အာဏာပေသိ။ “ဂါဝုတိကနိဓိကုမ္ဘိယာ[၁] မုခံ ဝိဝရာပေတွာ ယာပနမတ္တံ ဓနံ ဂဏှန္တူ”တိ အာဏာပေသိ။ သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသိကေသု ဓနံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တေသု နိဓိကုမ္ဘိယာ အင်္ဂုလိမတ္တမ္ပိ ဦနံ နာဟောသိ။ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ဝါလုကံ ကတွာ ဩကိဏ္ဏရတနာနံ ကိရဿ ဧသော နိဿန္ဒော။

ဧဝံ မဟာဇနေ ဝတ္ထာဘရဏာနိ စေဝ ဓနဉ္စ ယဒိစ္ဆကံ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တေ ဗိမ္ဗိသာရော တဿ ပါသာဒံ ဒဋ္ဌုကာမောပိ မဟာဇနေ အာဂစ္ဆန္တေ ဩကာသံ နာလတ္ထ။ အပရဘာဂေ ယဒိစ္ဆကံ အာဒါယ ဂတတ္တာ မနုဿေသု မန္ဒီဘူတေသု ရာဇာ ဇောတိကဿ ပိတရံ အာဟ “တဝ ပုတ္တဿ ပါသာဒံ ဒဋ္ဌုကာမမှာ”တိ။ သော “သာဓု ဒေဝါ”တိ ဝတွာ ဂန္တွာ ပုတ္တဿ ကထေသိ “တာတ ရာဇာ တေ ပါသာဒံ ဒဋ္ဌုကာမော”တိ။ သာဓု တာတ အာဂစ္ဆတူတိ။ ရာဇာ မဟန္တေန ပရိဝါရေန တတ္ထ အဂမာသိ။ ပဌမဒွါရကောဋ္ဌကေ သမ္မဇ္ဇိတွာ ကစဝရဆဍ္ဍိကာ ဒါသီ ရညော ဟတ္ထံ အဒါသိ၊ ရာဇာ “သေဋ္ဌိဇာယာ”တိ သညာယ လဇ္ဇမာနော တဿာ ဗာဟာယ ဟတ္ထံ န ဌပေသိ။ ဧဝံ သေသဒွါရကောဋ္ဌကေသုပိ ဒါသိယော “သေဋ္ဌိဘရိယာယော”တိ မညမာနော တာသံ ဗာဟာယ ဟတ္ထံ န ဌပေသိ။ ဇောတိကော အာဂန္တွာ ရာဇာနံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ ဝန္ဒိတွာ ပစ္ဆတော ဟုတွာ “ပုရတော ယာထ ဒေဝါ”တိ အာဟ။ ရညော မဏိပထဝီ သတပေါရိသပပါတော ဝိယ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟိ။ သော “ဣမိနာ မမ ဂဟဏတ္ထာယ ဩပါတော ခဏိတော”တိ မညမာနော ပါဒံ နိက္ခိပိတုံ န ဝိသဟိ။ ဇောတိကော “နာယံ ဒေဝ ဩပါတော၊ မမ ပစ္ဆတော အာဂစ္ဆထာ”တိ ပုရတော အဟောသိ။ ရာဇာ တေန အက္ကန္တကာလေ ဘူမိံ အက္ကမိတွာ

၁-တိဂါဝုတာယ နိဓိကုမ္ဘိယာ (သီ)

heṭṭhimatalato paṭṭhāya pāsādaṁ olokento vicari. Tadā Ajātasattukumāropi pitu aṅguliṁ gahetvā vicaranto cintesi "aho andhabālo mama pitā, gahapatike nāma sattaratanamaye pāsāde vasante esa rājā hutvā dārumaye gehe vasati, ahaṁ dāni rājā hutvā imassa imasmiṁ pāsāde vasituṁ na dassāmī"ti.

Raññopi uparimatalāni abhiruhantasseva pātarāsavelā jātā. So seṭṭhiṁ āmantetvā "mahāseṭṭhi idheva pātarāsaṁ bhuñjissāmā"ti. Jānāmi deva, sajjito devassāhāroti. So soḷasahi gandhodakaghaṭehi nhatvā ratanamaye seṭṭhissa nisīdanamaṇḍape paññatte tasseva nisīdanapallaṅke nisīdi. Athassa hatthadhovanūdakaṁ datvā satasahassagghanikāya suvaṇṇapātiyā kilinnapāyāsaṁ vaḍḍhetvā purato ṭhapayiṁsu. Rājā "bhojanan"ti saññāya bhuñjituṁ ārabhi. Seṭṭhi "nayidaṁ deva bhojanaṁ, kilinnapāyāso-eso"ti aññissā suvaṇṇapātiyā bhojanaṁ vaḍḍhetvā purimapātiyaṁ ṭhapayiṁsu. Tato uṭṭhita-utunā kira taṁ[1] bhuñjituṁ sukhaṁ hoti. Rājā madhurabhojanaṁ bhuñjanto pamāṇaṁ na aññāsi. Atha naṁ seṭṭhi vanditvā añjaliṁ paggayha "alaṁ deva ettakameva hotu, ito uttariṁ jirāpetuṁ na sakkā"ti āha. Atha naṁ rājā āha "kiṁ gahapati garukaṁ katvā kathesi attano bhattan"ti. Deva natthetaṁ, tumhākaṁ[2] sabbassāpi hi balakāyassa idameva bhattaṁ idaṁ supeyyaṁ. Api ca kho ahaṁ ayasassa bhāyāmīti. Kiṁ kāraṇāti? Sace devassa kāyālasiyamattaṁ bhaveyya, "hiyyo raññā seṭṭhissa gehe bhattaṁ bhuttaṁ, seṭṭhinā kiñci kataṁ bhavissatī"ti vacanassa bhāyāmi devāti. Tena hi bhattaṁ hara, udakaṁ āharāti. Rañño bhattakiccāvasāne sabbo rājaparivāro tadeva bhattaṁ paribhuñji.

Rājā sukhakathāya nisinno seṭṭhiṁ āmantetvā "kiṁ imasmiṁ gehe seṭṭhibhariyā natthī"ti āha. Āma atthi devāti. Kahaṁ sāti. Sirigabbhe nisinnā, devassa āgatabhāvaṁ na jānātīti. Kiñcāpi hi pātova rājā saparivāro āgato, sā panassa āgatabhāvaṁ na jānāteva. Tato seṭṭhi "rājā me bhariyaṁ daṭṭhukāmo"ti tassā santikaṁ gantvā "rājā āgato, kiṁ tava rājānaṁ daṭṭhuṁ na vaṭṭatī"ti āha. Sā

1. Upariṭṭhitaṁ kira naṁ uṇhattā (Sī)
2. Natthetaṁ amhākaṁ garu (Sī)

ဟေဋ္ဌိမတလတော ပဋ္ဌာယ ပါသာဒံ ဩလောကေန္တော ဝိစရိ။ တဒါ အဇာတသတ္တုကုမာရောပိ ပိတု အင်္ဂုလိံ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တော စိန္တေသိ "အဟော အန္ဓဗာလော မမ ပိတာ၊ ဂဟပတိကေ နာမ သတ္တရတနမယေ ပါသာဒေ ဝသန္တေ ဧသ ရာဇာ ဟုတွာ ဒါရုမယေ ဂေဟေ ဝသတိ၊ အဟံ ဒါနိ ရာဇာ ဟုတွာ ဣမဿ ဣမသ္မိံ ပါသာဒေ ဝသိတုံ န ဒဿာမီ"တိ။

ရညောပိ ဥပရိမတလာနိ အဘိရုဟန္တဿေဝ ပါတရာသဝေလာ ဇာတာ။ သော သေဋ္ဌိံ အာမန္တေတွာ "မဟာသေဋ္ဌိ ဣဓေဝ ပါတရာသံ ဘုဉ္ဇိဿာမာ"တိ။ ဇာနာမိ ဒေဝ၊ သဇ္ဇိတော ဒေဝဿာဟာရောတိ။ သော သောဠသဟိ ဂန္ဓောဒကဃဋေဟိ နှတွာ ရတနမယေ သေဋ္ဌိဿ နိသီဒနမဏ္ဍပေ ပညတ္တေ တဿေဝ နိသီဒနပလ္လင်္ကေ နိသီဒိ။ အထဿ ဟတ္ထဓောဝနူဒကံ ဒတွာ သတသဟဿဂ္ဃနိကာယ သုဝဏ္ဏပါတိယာ ကိလိန္နပါယာသံ ဝဍ္ဎေတွာ ပုရတော ဌပယိံသု။ ရာဇာ "ဘောဇန"န္တိ သညာယ ဘုဉ္ဇိတုံ အာရဘိ။ သေဋ္ဌိ "နယိဒံ ဒေဝ ဘောဇနံ၊ ကိလိန္နပါယာသော ဧသော"တိ အညိဿာ သုဝဏ္ဏပါတိယာ ဘောဇနံ ဝဍ္ဎေတွာ ပုရိမပါတိယံ ဌပယိံသု။ တတော ဥဋ္ဌိတဥတုနာ ကိရ တံ[၁] ဘုဉ္ဇိတုံ သုခံ ဟောတိ။ ရာဇာ မဓုရဘောဇနံ ဘုဉ္ဇန္တော ပမာဏံ န အညာသိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ ဝန္ဒိတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယှ "အလံ ဒေဝ ဧတ္တကမေဝ ဟောတု၊ ဣတော ဥတ္တရိံ ဇီရာပေတုံ န သက္ကာ"တိ အာဟ။ အထ နံ ရာဇာ အာဟ "ကိံ ဂဟပတိ ဂရုကံ ကတွာ ကထေသိ အတ္တနော ဘတ္တ"န္တိ။ ဒေဝ နတ္ထေတံ၊ တုမှာကံ[၂] သဗ္ဗဿာပိ ဟိ ဗလကာယဿ ဣဒမေဝ ဘတ္တံ ဣဒံ သုပေယျံ။ အပိ စ ခေါ အဟံ အယသဿ ဘာယာမီတိ။ ကိံ ကာရဏာတိ? သစေ ဒေဝဿ ကာယာလသိယမတ္တံ ဘဝေယျ၊ "ဟိယျော ရညာ သေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ ဘတ္တံ ဘုတ္တံ၊ သေဋ္ဌိနာ ကိဉ္စိ ကတံ ဘဝိဿတီ"တိ ဝစနဿ ဘာယာမိ ဒေဝါတိ။ တေန ဟိ ဘတ္တံ ဟရ၊ ဥဒကံ အာဟရာတိ။ ရညော ဘတ္တကိစ္စာဝသာနေ သဗ္ဗော ရာဇပရိဝါရော တဒေဝ ဘတ္တံ ပရိဘုဉ္ဇိ။

ရာဇာ သုခကထာယ နိသိန္နော သေဋ္ဌိံ အာမန္တေတွာ "ကိံ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ သေဋ္ဌိဘရိယာ နတ္ထီ"တိ အာဟ။ အာမ အတ္ထိ ဒေဝါတိ။ ကဟံ သာတိ။ သိရိဂဗ္ဘေ နိသိန္နာ၊ ဒေဝဿ အာဂတဘာဝံ န ဇာနာတီတိ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ ပါတောဝ ရာဇာ သပရိဝါရော အာဂတော၊ သာ ပနဿ အာဂတဘာဝံ န ဇာနာတေဝ။ တတော သေဋ္ဌိ "ရာဇာ မေ ဘရိယံ ဒဋ္ဌုကာမော"တိ တဿာ သန္တိကံ ဂန္တွာ "ရာဇာ အာဂတော၊ ကိံ တဝ ရာဇာနံ ဒဋ္ဌုံ န ဝဋ္ဋတီ"တိ အာဟ။ သာ

၁-ဥပရိဋ္ဌိတံ ကိရ နံ ဥဏှတ္တာ (သီ)
၂-နတ္ထေတံ အမှာကံ ဂရု (သီ)

nipannakāva “ko esa sāmi rājā nāmā”ti vatvā “rājā nāma amhākaṁ issaro”ti vutte anattamanataṁ pavedentī “dukkaṭāni vata no puññakammāni, yesaṁ no issaropi atthi. Assaddhāya nāma puññakammāni katvā mayaṁ sampattiṁ pāpuṇitvā[1] aññassa issariyaṭṭhāne nibbattamhā. Addhā amhehi asaddahitvā dānaṁ dinnaṁ bhavissati, tassetaṁ phalan”ti vatvā “kiṁ dāni karomi sāmī”ti āha. [2]Tālavaṇṭaṁ ādāya āgantvā rājānaṁ bījāhīti[2]. Tassā tālavaṇṭaṁ ādāya āgantvā rājānaṁ bījentiyā rañño veṭhanassa gandhavāto akkhīni pahari, athassā akkhīhi assudhārā pavattiṁsu. Taṁ disvā rājā seṭṭhiṁ āha “mahāseṭṭhi mātugāmo nāma appabuddhiko, ‘rājā me sāmikassa sampattiṁ gaṇheyyā’ti bhayena rodati maññe, assāsehi naṁ ‘na me tava sampattiyā attho’ti”. Na esā deva rodatīti. Atha kiṁ etanti. Tumhākaṁ veṭhanagandhenassā assūni pavattiṁsu. Ayañhi dīpobhāsaṁ vā aggi-obhāsaṁ vā adisvā maṇi-ālokeneva bhuñjati ca nisīdati ca nipajjati ca, devo pana dīpālokena nisinno bhavissatīti. Āma seṭṭhīti. Tena hi deva ajja paṭṭhāya maṇi-ālokena nisīdathāti mahantaṁ tipusamattaṁ anagghaṁ maṇiratanaṁ adāsi. Rājā gehaṁ oloketvā “mahatī vata jotikassa sampattī”ti vatvā agamāsi. Ayaṁ tāva **Jotikassa uppatti.**

Idāni Jaṭilassa uppatti veditabbā—Bārāṇasiyaṁ hi ekā seṭṭhidhītā abhirūpā ahosi, taṁ pannarasasoḷasavassuddesikakāle rakkhaṇatthāya ekaṁ dāsiṁ datvā sattabhūmikassa pāsādassa uparimatale sirigabbhe vāsayiṁsu. Taṁ ekadivasaṁ vātapānaṁ vivaritvā bahi olokayamānaṁ ākāsena gacchanto eko vijjādharo disvā uppannasineho vātapānena pavisitvā tāya saddhiṁ santhavamakāsi. Sā tena saddhiṁ saṁvāsamanvāya na cirasseva gabbhaṁ paṭilabhi. Atha naṁ sā dāsī disvā “amma kiṁ idan”ti vatvā “hotu mā kassaci ācikkhī”ti tāya vuttā bhayena tuṇhī ahosi. Sāpi dasamāsaccayena[3] puttaṁ vijāyitvā navabhājanaṁ āharāpetvā tattha taṁ dārakaṁ nipajjāpetvā taṁ bhājanaṁ pidahitvā upari pupphadāmāni ṭhapetvā “imaṁ sīsena ukkhipitvā

1. Apāpuṇitvā (Sī) 2-2. Vījetabbaṁ bhaddeti (Sī) 3. Dasameva māse (Sī)

နိပန္နကာဝ “ကော ဧသ သာမိ ရာဇာ နာမာ”တိ ဝတွာ “ရာဇာ နာမ အမှာကံ ဣဿရော”တိ ဝုတ္တေ အနတ္တမနတံ ပဝေဒေန္တိ “ဒုက္ကဋာနိ ဝတ နော ပုညကမ္မာနိ၊ ယေသံ နော ဣဿရောပိ အတ္ထိ။ အဿဒ္ဓါယ နာမ ပုညကမ္မာနိ ကတွာ မယံ သမ္ပတ္တိံ ပါပုဏိတွာ[1] အညဿ ဣဿရိယဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တမှာ။ အဒ္ဓါ အမှေဟိ အသဒ္ဒဟိတွာ ဒါနံ ဒိန္နံ ဘဝိဿတိ၊ တဿေတံ ဖလ”န္တိ ဝတွာ “ကိံ ဒါနိ ကရောမိ သာမီ”တိ အာဟ။ [2]တာလဝဏ္ဋံ အာဒါယ အာဂန္တွာ ရာဇာနံ ဗီဇာဟီတိ[2]။ တဿာ တာလဝဏ္ဋံ အာဒါယ အာဂန္တွာ ရာဇာနံ ဗီဇေန္တိယာ ရညော ဝေဌနဿ ဂန္ဓဝါတော အက္ခီနိ ပဟရိ၊ အထဿာ အက္ခီဟိ အဿုဓာရာ ပဝတ္တိံသု။ တံ ဒိသွာ ရာဇာ သေဋ္ဌိံ အာဟ “မဟာသေဋ္ဌိ မာတုဂါမော နာမ အပ္ပဗုဒ္ဓိကော၊ ‘ရာဇာ မေ သာမိကဿ သမ္ပတ္တိံ ဂဏှေယျာ’တိ ဘယေန ရောဒတိ မညေ၊ အဿာသေဟိ နံ ‘န မေ တဝ သမ္ပတ္တိယာ အတ္ထော’တိ”။ န ဧသာ ဒေဝ ရောဒတီတိ။ အထ ကိံ ဧတန္တိ။ တုမှာကံ ဝေဌနဂန္ဓေနဿာ အဿူနိ ပဝတ္တိံသု။ အယဉှိ ဒီပေါဘာသံ ဝါ အဂ္ဂိဩဘာသံ ဝါ အဒိသွာ မဏိအာလောကေနေဝ ဘုဉ္ဇတိ စ နိသီဒတိ စ နိပဇ္ဇတိ စ၊ ဒေဝေါ ပန ဒီပါလောကေန နိသိန္နော ဘဝိဿတီတိ။ အာမ သေဋ္ဌီတိ။ တေန ဟိ ဒေဝ အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ မဏိအာလောကေန နိသီဒထာတိ မဟန္တံ တိပုသမတ္တံ အနဂ္ဃံ မဏိရတနံ အဒါသိ။ ရာဇာ ဂေဟံ ဩလောကေတွာ “မဟတီ ဝတ ဇောတိကဿ သမ္ပတ္တီ”တိ ဝတွာ အဂမာသိ။ အယံ တာဝ **ဇောတိကဿ ဥပ္ပတ္တိ။**

ဣဒါနိ ဇဋိလဿ ဥပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ—ဗာရာဏသိယံ ဟိ ဧကာ သေဋ္ဌိဓီတာ အဘိရူပါ အဟောသိ၊ တံ ပန္နရသသောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကကာလေ ရက္ခဏတ္ထာယ ဧကံ ဒါသိံ ဒတွာ သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိမတလေ သိရိဂဗ္ဘေ ဝါသယိံသု။ တံ ဧကဒိဝသံ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတွာ ဗဟိ ဩလောကယမာနံ အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ဧကော ဝိဇ္ဇာဓရော ဒိသွာ ဥပ္ပန္နသိနေဟော ဝါတပါနေန ပဝိသိတွာ တာယ သဒ္ဓိံ သန္ထဝမကာသိ။ သာ တေန သဒ္ဓိံ သံဝါသမန္ဝာယ န စိရဿေဝ ဂဗ္ဘံ ပဋိလဘိ။ အထ နံ သာ ဒါသီ ဒိသွာ “အမ္မ ကိံ ဣဒ”န္တိ ဝတွာ “ဟောတု မာ ကဿစိ အာစိက္ခီ”တိ တာယ ဝုတ္တာ ဘယေန တုဏှီ အဟောသိ။ သာပိ ဒသမာသစ္စယေန[3] ပုတ္တံ ဝိဇာယိတွာ နဝဘာဇနံ အာဟရာပေတွာ တတ္ထ တံ ဒါရကံ နိပဇ္ဇာပေတွာ တံ ဘာဇနံ ပိဒဟိတွာ ဥပရိ ပုပ္ဖဒါမာနိ ဌပေတွာ “ဣမံ သီသေန ဥက္ခိပိတွာ

၁-အပါပုဏိတွာ (သီ) ၂-၂-ဝိဇေတဗ္ဗံ ဘဒ္ဒေတိ (သီ) ၃-ဒသမေဝ မာသေ (သီ)

Gaṅgāya vissajjehi, ‘kiṁ idan’ti ca puṭṭhā ‘ayyāya me balikamman’ti vadeyyāsī”ti dāsiṁ āṇāpesi. Sā tathā akāsi.

Heṭṭhāgaṅgāyampi dve itthiyo nhāyamānā taṁ bhājanaṁ udakenāhariyamānaṁ disvā ekā “mayhetaṁ bhājanan”ti āha. Ekā “yaṁ etassa anto, taṁ mayhan”ti vatvā bhājane sampatte taṁ ādāya thale ṭhapetvā vivaritvā dārakaṁ disvā ekā “mama bhājananti vuttatāya dārako mameva hotī”ti āha. Ekā “yaṁ bhājanassa anto, taṁ mameva hotūti vuttatāya mama dārako”ti āha. Tā vivadamānā vinicchayaṭṭhānaṁ gantvā tamatthaṁ ārocetvā amaccesu vinicchituṁ asakkontesu rañño santikaṁ agamaṁsu. Rājā tāsaṁ vacanaṁ sutvā “tvaṁ dārakaṁ gaṇha, tvaṁ bhājanaṁ gaṇhā”ti āha. Yāya pana dārako laddho, sā Mahākaccānattherassa upaṭṭhāyikā ahosi. Tasmā sā dārakaṁ “imaṁ therassa santike pabbājessāmī”ti posesi. Tassa jātadivase gabbhamalassa dhovitvā anapanītatāya kesā jaṭitā[1] hutvā aṭṭhaṁsu, tenassa **Jaṭilo**tveva nāmaṁ kariṁsu. Tassa padasā vicaraṇakāle thero taṁ gehaṁ piṇḍāya pāvisi. Upāsikā theraṁ nisīdāpetvā āhāramadāsi. Thero dārakaṁ disvā “kiṁ upāsike dārako laddho”ti pucchi. “Āma bhante, imāhaṁ dārakaṁ tumhākaṁ santike pabbājessāmīti posesiṁ, pabbājetha nan”ti adāsi. Thero “sādhū”ti ādāya taṁ gacchanto “atthi nu kho imassa gihisampattiṁ anubhavituṁ puññakamman”ti olokento “mahāpuñño satto mahāsampattiṁ anubhavissati, daharo esa tāva, ñāṇampissa paripākaṁ na gacchatī”ti cintetvā taṁ ādāya Takkasilāyaṁ ekassa upaṭṭhākassa gehaṁ agamāsi.

So theraṁ vanditvā ṭhito taṁ dārakaṁ disvā “dārako vo bhante laddho”ti pucchi. Āma upāsaka pabbajissati, daharo tāva, taveva santike hotūti. So “sādhu bhante”ti taṁ puttaṭṭhāne ṭhapetvā paṭijaggi. Tassa pana gehe dvādasa vassāni bhaṇḍakaṁ ussannaṁ hoti. So gāmantaraṁ gacchanto sabbampi taṁ bhaṇḍaṁ āpaṇaṁ haritvā dārakaṁ āpaṇe nisīdāpetvā tassa tassa bhaṇḍakassa mūlaṁ ācikkhitvā “idañca idañca ettakaṁ

1. Jaṭilā (Ka)

ဂင်္ဂါယ ဝိဿဇ္ဇေဟိ၊ ‘ကိံ ဣဒ’န္တိ စ ပုဋ္ဌာ ‘အယျာယ မေ ဗလိကမ္မ’န္တိ ဝဒေယျာသီ”တိ ဒါသိံ အာဏာပေသိ။ သာ တထာ အကာသိ။

ဟေဋ္ဌာဂင်္ဂါယမ္ပိ ဒွေ ဣတ္ထိယော နှာယမာနာ တံ ဘာဇနံ ဥဒကေနာဟရိယမာနံ ဒိသွာ ဧကာ “မယှေတံ ဘာဇန”န္တိ အာဟ။ ဧကာ “ယံ ဧတဿ အန္တော၊ တံ မယှ”န္တိ ဝတွာ ဘာဇနေ သမ္ပတ္တေ တံ အာဒါယ ထလေ ဌပေတွာ ဝိဝရိတွာ ဒါရကံ ဒိသွာ ဧကာ “မမ ဘာဇနန္တိ ဝုတ္တတာယ ဒါရကော မမေဝ ဟောတီ”တိ အာဟ။ ဧကာ “ယံ ဘာဇနဿ အန္တော၊ တံ မမေဝ ဟောတူတိ ဝုတ္တတာယ မမ ဒါရကော”တိ အာဟ။ တာ ဝိဝဒမာနာ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ အာရောစေတွာ အမစ္စေသု ဝိနိစ္ဆိတုံ အသက္ကောန္တေသု ရညော သန္တိကံ အဂမံသု။ ရာဇာ တာသံ ဝစနံ သုတွာ “တွံ ဒါရကံ ဂဏှ၊ တွံ ဘာဇနံ ဂဏှာ”တိ အာဟ။ ယာယ ပန ဒါရကော လဒ္ဓေါ၊ သာ မဟာကစ္စာနတ္ထေရဿ ဥပဋ္ဌာယိကာ အဟောသိ။ တသ္မာ သာ ဒါရကံ “ဣမံ ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေဿာမီ”တိ ပေါသေသိ။ တဿ ဇာတဒိဝသေ ဂဗ္ဘမလဿ ဓောဝိတွာ အနပနီတတာယ ကေသာ ဇဋိတာ[1] ဟုတွာ အဋ္ဌံသု၊ တေနဿ **ဇဋိလော**တွေဝ နာမံ ကရိံသု။ တဿ ပဒသာ ဝိစရဏကာလေ ထေရော တံ ဂေဟံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ဥပါသိကာ ထေရံ နိသီဒါပေတွာ အာဟာရမဒါသိ။ ထေရော ဒါရကံ ဒိသွာ “ကိံ ဥပါသိကေ ဒါရကော လဒ္ဓေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ “အာမ ဘန္တေ၊ ဣမာဟံ ဒါရကံ တုမှာကံ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေဿာမီတိ ပေါသေသိံ၊ ပဗ္ဗာဇေထ န”န္တိ အဒါသိ။ ထေရော “သာဓူ”တိ အာဒါယ တံ ဂစ္ဆန္တော “အတ္ထိ နု ခေါ ဣမဿ ဂိဟိသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိတုံ ပုညကမ္မ”န္တိ ဩလောကေန္တော “မဟာပုညော သတ္တော မဟာသမ္ပတ္တိံ အနုဘဝိဿတိ၊ ဒဟရော ဧသ တာဝ၊ ဉာဏမ္ပိဿ ပရိပါကံ န ဂစ္ဆတီ”တိ စိန္တေတွာ တံ အာဒါယ တက္ကသိလာယံ ဧကဿ ဥပဋ္ဌာကဿ ဂေဟံ အဂမာသိ။

သော ထေရံ ဝန္ဒိတွာ ဌိတော တံ ဒါရကံ ဒိသွာ “ဒါရကော ဝေါ ဘန္တေ လဒ္ဓေါ”တိ ပုစ္ဆိ။ အာမ ဥပါသက ပဗ္ဗဇိဿတိ၊ ဒဟရော တာဝ၊ တဝေဝ သန္တိကေ ဟောတူတိ။ သော “သာဓု ဘန္တေ”တိ တံ ပုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိ။ တဿ ပန ဂေဟေ ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဘဏ္ဍကံ ဥဿန္နံ ဟောတိ။ သော ဂါမန္တရံ ဂစ္ဆန္တော သဗ္ဗမ္ပိ တံ ဘဏ္ဍံ အာပဏံ ဟရိတွာ ဒါရကံ အာပဏေ နိသီဒါပေတွာ တဿ တဿ ဘဏ္ဍကဿ မူလံ အာစိက္ခိတွာ “ဣဒဉ္စ ဣဒဉ္စ ဧတ္တကံ

၁-ဇဋိလာ (က)

nāma dhanaṁ gahetvā dadeyyāsī”ti vatvā pakkāmi. Taṁdivasaṁ nagarapariggāhikā devatā antamaso maricajīrakamattenāpi atthike tasseva āpaṇābhimukhe kariṁsu. So dvādasa vassāni ussannaṁ bhaṇḍakaṁ ekadivaseneva vikkiṇi. Kuṭumbiko āgantvā āpaṇe kiñci adisvā “sabbaṁ te tāta bhaṇḍakaṁ nāsitan”ti āha. Na nāsemi, sabbaṁ tumhehi vuttanayeneva vikkiṇiṁ, idaṁ asukassa mūlaṁ, idaṁ asukassāti. Kuṭumbiko pasīditvā “anaggho puriso, yattha katthaci jīvituṁ samattho”ti attano gehe vayappattaṁ dhītaraṁ tassa datvā “gehamassa karothā”ti purise āṇāpetvā niṭṭhite gehe “gacchatha, tumhe attano gehe vasathā”ti āha.

Athassa gehapavisanakāle ekena pādena ummāre akkantamatte gehassa pacchimabhāge bhūmiṁ bhinditvā asītihattho suvaṇṇapabbato uṭṭhahi. Rājā “Jaṭilakumārassa kira gehe bhūmiṁ bhinditvā suvaṇṇapabbato uṭṭhito”ti sutvāva tassa seṭṭhicchattaṁ pesesi. So **Jaṭilaseṭṭhi** nāma ahosi. Tassa tayo puttā ahesuṁ. So tesaṁ vayappattakāle pabbajjāya cittaṁ uppādetvā “sace amhehi samānabhogaṁ seṭṭhikulaṁ bhavissati, pabbajituṁ dassanti. No ce, na dassanti. Atthi nu kho jambudīpe amhehi samānabhogaṁ kulan”ti vīmaṁsanatthāya suvaṇṇamayaṁ iṭṭhakaṁ suvaṇṇamayaṁ patodalaṭṭhiṁ suvaṇṇamayaṁ pādukañca[1] kārāpetvā purisānaṁ hatthe datvā “gacchatha, imāni ādāya kiñcideva olokayamānā viya jambudīpatale vicaritvā amhehi samānabhogassa seṭṭhikulassa atthibhāvaṁ vā natthibhāvaṁ vā ñatvā āgacchathā”ti pahiṇi.

Te cārikaṁ carantā Bhaddiyanagaraṁ pāpuṇiṁsu. Atha ne Meṇḍakaseṭṭhi disvā “tātā kiṁ karontā vicarathā”ti pucchitvā “ekaṁ olokentā vicarāmā”ti vutte “imesaṁ imāni gahetvā kiñcideva oloketuṁ vicaraṇakiccaṁ natthi, raṭṭhaṁ[2] pariggaṇhamānā vicarantī”ti ñatvā “tātā amhākaṁ pacchimagehaṁ pavisitvā olokethā”ti āha. Te tattha aṭṭhakarīsamatte ṭhāne hatthi-assa-usabhappamāṇe piṭṭhiyā piṭṭhiṁ āhacca pathaviṁ bhinditvā uṭṭhite heṭṭhā vuttappakāre suvaṇṇameṇḍake disvā tesaṁ

1. Pāmaṅgaṁ (Sī) 2. Seṭṭhiṁ (Syā)

နာမ ဓနံ ဂဟေတွာ ဒဒေယျာသီ”တိ ဝတွာ ပက္ကာမိ။ တံဒိဝသံ နဂရပရိဂ္ဂါဟိကာ ဒေဝတာ အန္တမသော မရိစဇီရကမတ္တေနာပိ အတ္ထိကေ တဿေဝ အာပဏာဘိမုခေ ကရိံသု။ သော ဒွါဒသ ဝဿာနိ ဥဿန္နံ ဘဏ္ဍကံ ဧကဒိဝသေနေဝ ဝိက္ကိဏိ။ ကုဋုမ္ဗိကော အာဂန္တွာ အာပဏေ ကိဉ္စိ အဒိသွာ “သဗ္ဗံ တေ တာတ ဘဏ္ဍကံ နာသိတ”န္တိ အာဟ။ န နာသေမိ၊ သဗ္ဗံ တုမှေဟိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝိက္ကိဏိံ၊ ဣဒံ အသုကဿ မူလံ, ဣဒံ အသုကဿာတိ။ ကုဋုမ္ဗိကော ပသီဒိတွာ “အနဂ္ဃော ပုရိသော၊ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဇီဝိတုံ သမတ္ထော”တိ အတ္တနော ဂေဟေ ဝယပ္ပတ္တံ ဓီတရံ တဿ ဒတွာ “ဂေဟမဿ ကရောထာ”တိ ပုရိသေ အာဏာပေတွာ နိဋ္ဌိတေ ဂေဟေ “ဂစ္ဆထ, တုမှေ အတ္တနော ဂေဟေ ဝသထာ”တိ အာဟ။

အထဿ ဂေဟပဝိသနကာလေ ဧကေန ပါဒေန ဥမ္မာရေ အက္ကန္တမတ္တေ ဂေဟဿ ပစ္ဆိမဘာဂေ ဘူမိံ ဘိန္ဒိတွာ အသီတိဟတ္ထော သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော ဥဋ္ဌဟိ။ ရာဇာ “ဇဋိလကုမာရဿ ကိရ ဂေဟေ ဘူမိံ ဘိန္ဒိတွာ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော ဥဋ္ဌိတော”တိ သုတွာဝ တဿ သေဋ္ဌိစ္ဆတ္တံ ပေသေသိ။ သော **ဇဋိလသေဋ္ဌိ** နာမ အဟောသိ။ တဿ တယော ပုတ္တာ အဟေသုံ။ သော တေသံ ဝယပ္ပတ္တကာလေ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ “သစေ အမှေဟိ သမာနဘောဂံ သေဋ္ဌိကုလံ ဘဝိဿတိ၊ ပဗ္ဗဇိတုံ ဒဿန္တိ။ နော စေ၊ န ဒဿန္တိ။ အတ္ထိ နု ခေါ ဇမ္ဗုဒီပေ အမှေဟိ သမာနဘောဂံ ကုလ”န္တိ ဝီမံသနတ္ထာယ သုဝဏ္ဏမယံ ဣဋ္ဌကံ သုဝဏ္ဏမယံ ပတောဒလဋ္ဌိံ သုဝဏ္ဏမယံ ပါဒုကဉ္စ[၁] ကာရာပေတွာ ပုရိသာနံ ဟတ္ထေ ဒတွာ “ဂစ္ဆထ၊ ဣမာနိ အာဒါယ ကိဉ္စိဒေဝ ဩလောကယမာနာ ဝိယ ဇမ္ဗုဒီပတလေ ဝိစရိတွာ အမှေဟိ သမာနဘောဂဿ သေဋ္ဌိကုလဿ အတ္ထိဘာဝံ ဝါ နတ္ထိဘာဝံ ဝါ ဉတွာ အာဂစ္ဆထာ”တိ ပဟိဏိ။

တေ စာရိကံ စရန္တာ ဘဒ္ဒိယနဂရံ ပါပုဏိံသု။ အထ နေ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ ဒိသွာ “တာတာ ကိံ ကရောန္တာ ဝိစရထာ”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ဧကံ ဩလောကေန္တာ ဝိစရာမာ”တိ ဝုတ္တေ “ဣမေသံ ဣမာနိ ဂဟေတွာ ကိဉ္စိဒေဝ ဩလောကေတုံ ဝိစရဏကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ရဋ္ဌံ[၂] ပရိဂ္ဂဏှမာနာ ဝိစရန္တီ”တိ ဉတွာ “တာတာ အမှာကံ ပစ္ဆိမဂေဟံ ပဝိသိတွာ ဩလောကေထာ”တိ အာဟ။ တေ တတ္ထ အဋ္ဌကရီသမတ္တေ ဌာနေ ဟတ္ထိအဿဥသဘပ္ပမာဏေ ပိဋ္ဌိယာ ပိဋ္ဌိံ အာဟစ္စ ပထဝိံ ဘိန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌိတေ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တပ္ပကာရေ သုဝဏ္ဏမေဏ္ဍကေ ဒိသွာ တေသံ

၁-ပါမင်္ဂံ (သီ) ၂-သေဋ္ဌိံ (သျာ)

antarantarā vicaritvā nikkhamiṁsu. Atha ne seṭṭhi “tātā yaṁ olokentā vicaratha, diṭṭho vo so”ti pucchitvā “passāma sāmī”ti[1] vutte “tena hi gacchathā”ti uyyojesi. Te tatova gantvā attano seṭṭhinā “kiṁ tātā diṭṭhaṁ vo amhākaṁ samānabhogaṁ seṭṭhikulan”ti vutte “sāmi tumhākaṁ kiṁ atthi, Bhaddiyanagare Meṇḍakaseṭṭhino evarūpo nāma vibhavo”ti sabbaṁ taṁ pavattiṁ ācikkhiṁsu. Taṁ sutvā seṭṭhi attamano hutvā “ekaṁ tāva seṭṭhikulaṁ laddhaṁ, aparampi nu kho atthī”ti satasahassagghanikaṁ kambalaṁ datvā “gacchatha tātā, aññampi. Seṭṭhikulaṁ vicinathā”ti pahiṇi.

Te Rājagahaṁ gantvā Jotikaseṭṭhissa gehato avidūre dārurāsiṁ katvā aggiṁ datvā aṭṭhaṁsu. “Kiṁ idan”ti puṭṭhakāle ca “ekaṁ no mahagghakambalaṁ vikkiṇantānaṁ kayiko[2] natthi, gahetvā vicarantāpi corānaṁ bhāyāma, tena taṁ jhāpetvā gamissāmā”ti vadiṁsu. Atha ne Jotikaseṭṭhi disvā “ime kiṁ karontī”ti pucchitvā tamatthaṁ sutvā pakkosāpetvā “kiṁ agghanako kambalo”ti pucchi. “Satasahassagghanako”ti vutte satasahassaṁ dāpetvā “dvārakoṭṭhakaṁ sammajjitvā kacavarachaṭṭikāya dāsiyā dethā”ti tesaṁyeva hatthe pahiṇi. Sā kambalaṁ gahetvā rodamānā sāmikassa santikaṁ āgantvā “kiṁ maṁsāmi aparādhe sati paharituṁ na vaṭṭati, kasmā me evarūpaṁ thūlakambalaṁ pahiṇittha, kathāhaṁ[3] imaṁ nivāsessāmi vā pārupissāmi vā”ti. Nāhaṁ tava etadatthāya pahiṇiṁ, etaṁ pana paliveṭhetvā tava sayanapādamūle[4] ṭhapetvā nipajjanakāle gandhodakena dhotānaṁ pādānaṁ puñchanatthāya te pahiṇiṁ, kiṁ etampi kātuṁ na sakkosīti. Sā “etaṁ pana kātuṁ sakkhissāmī”ti gahetvā agamāsi. Te ca purisā taṁ kāraṇaṁ disvā attano seṭṭhissa santikaṁ gantvā “kiṁ tātā diṭṭhaṁ vo seṭṭhikulan”ti vutte “sāmi kiṁ tumhākaṁ atthi, Rājagahanagare Jotikaseṭṭhissa evarūpā nāma sampattī”ti sabbaṁ gehasampattiṁ ārocetvā taṁ pavattiṁ ācikkhiṁsu. Seṭṭhi tesaṁ vacanaṁ sutvā tuṭṭhamānaso “idāni pabbajituṁ labhissāmī”ti rañño santikaṁ gantvā “pabbajitukāmomhi devā”ti āha. Sādhu mahāseṭṭhi,

1. Na diṭṭho sāmīti (Sī)
2. Kāyako (Sī)
3. Katthāhaṁ (Sī)
4. Sayanamūle (Syā, Ka)

အန္တရန္တရာ ဝိစရိတွာ နိက္ခမိံသု။ အထ နေ သေဋ္ဌိ “တာတာ ယံ ဩလောကေန္တာ ဝိစရထ၊ ဒိဋ္ဌော ဝေါ သော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “ပဿာမ သာမီ”တိ[၁] ဝုတ္တေ “တေန ဟိ ဂစ္ဆထာ”တိ ဥယျောဇေသိ။ တေ တတောဝ ဂန္တွာ အတ္တနော သေဋ္ဌိနာ “ကိံ တာတာ ဒိဋ္ဌံ ဝေါ အမှာကံ သမာနဘောဂံ သေဋ္ဌိကုလ”န္တိ ဝုတ္တေ “သာမိ တုမှာကံ ကိံ အတ္ထိ၊ ဘဒ္ဒိယနဂရေ မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိနော ဧဝရူပေါ နာမ ဝိဘဝေါ”တိ သဗ္ဗံ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိံသု။ တံ သုတွာ သေဋ္ဌိ အတ္တမနော ဟုတွာ “ဧကံ တာဝ သေဋ္ဌိကုလံ လဒ္ဓံ၊ အပရမ္ပိ နု ခေါ အတ္ထီ”တိ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ ကမ္ဗလံ ဒတွာ “ဂစ္ဆထ တာတာ၊ အညမ္ပိ။ သေဋ္ဌိကုလံ ဝိစိနထာ”တိ ပဟိဏိ။

တေ ရာဇဂဟံ ဂန္တွာ ဇောတိကသေဋ္ဌိဿ ဂေဟတော အဝိဒူရေ ဒါရုရာသိံ ကတွာ အဂ္ဂိံ ဒတွာ အဋ္ဌံသု။ “ကိံ ဣဒ”န္တိ ပုဋ္ဌကာလေ စ “ဧကံ နော မဟဂ္ဃကမ္ဗလံ ဝိက္ကိဏန္တာနံ ကယိကော[၂] နတ္ထိ၊ ဂဟေတွာ ဝိစရန္တာပိ စောရာနံ ဘာယာမ၊ တေန တံ ဈာပေတွာ ဂမိဿာမာ”တိ ဝဒိံသု။ အထ နေ ဇောတိကသေဋ္ဌိ ဒိသွာ “ဣမေ ကိံ ကရောန္တီ”တိ ပုစ္ဆိတွာ တမတ္ထံ သုတွာ ပက္ကောသာပေတွာ “ကိံ အဂ္ဃနကော ကမ္ဗလော”တိ ပုစ္ဆိ။ “သတသဟဿဂ္ဃနကော”တိ ဝုတ္တေ သတသဟဿံ ဒါပေတွာ “ဒွါရကောဋ္ဌကံ သမ္မဇ္ဇိတွာ ကစဝရဆဍ္ဍိကာယ ဒါသိယာ ဒေထာ”တိ တေသံယေဝ ဟတ္ထေ ပဟိဏိ။ သာ ကမ္ဗလံ ဂဟေတွာ ရောဒမာနာ သာမိကဿ သန္တိကံ အာဂန္တွာ “ကိံ မံ သာမိ အပရာဓေ သတိ ပဟရိတုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ ကသ္မာ မေ ဧဝရူပံ ထူလကမ္ဗလံ ပဟိဏိတ္ထ၊ ကထာဟံ[၃] ဣမံ နိဝါသေဿာမိ ဝါ ပါရုပိဿာမိ ဝါ”တိ။ နာဟံ တဝ ဧတဒတ္ထာယ ပဟိဏိံ၊ ဧတံ ပန ပလိဝေဌေတွာ တဝ သယနပါဒမူလေ[၄] ဌပေတွာ နိပဇ္ဇနကာလေ ဂန္ဓောဒကေန ဓောတာနံ ပါဒါနံ ပုဉ္ဆနတ္ထာယ တေ ပဟိဏိံ၊ ကိံ ဧတမ္ပိ ကာတုံ န သက္ကောသီတိ။ သာ “ဧတံ ပန ကာတုံ သက္ခိဿာမီ”တိ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။ တေ စ ပုရိသာ တံ ကာရဏံ ဒိသွာ အတ္တနော သေဋ္ဌိဿ သန္တိကံ ဂန္တွာ “ကိံ တာတာ ဒိဋ္ဌံ ဝေါ သေဋ္ဌိကုလ”န္တိ ဝုတ္တေ “သာမိ ကိံ တုမှာကံ အတ္ထိ၊ ရာဇဂဟနဂရေ ဇောတိကသေဋ္ဌိဿ ဧဝရူပါ နာမ သမ္ပတ္တီ”တိ သဗ္ဗံ ဂေဟသမ္ပတ္တိံ အာရောစေတွာ တံ ပဝတ္တိံ အာစိက္ခိံသု။ သေဋ္ဌိ တေသံ ဝစနံ သုတွာ တုဋ္ဌမာနသော “ဣဒါနိ ပဗ္ဗဇိတုံ လဘိဿာမီ”တိ ရညော သန္တိကံ ဂန္တွာ “ပဗ္ဗဇိတုကာမောမှိ ဒေဝါ”တိ အာဟ။ သာဓု မဟာသေဋ္ဌိ၊

၁-န ဒိဋ္ဌော သာမီတိ (သီ)
၂-ကာယကော (သီ)
၃-ကတ္ထာဟံ (သီ)
၄-သယနမူလေ (သျာ၊ က)

pabbajāhīti. So gehaṁ gantvā putte pakkosāpetvā suvaṇṇadaṇḍaṁ vajirakuddālaṁ[1] jeṭṭhaputtassa hatthe ṭhapetvā “tāta pacchimagehe suvaṇṇapabbatato suvaṇṇapiṇḍaṁ uddharāhī”ti āha. So kuddālaṁ ādāya gantvā suvaṇṇapabbataṁ pahari, piṭṭhipāsāṇe pahaṭakālo viya ahosi. Tassa hatthato kuddālaṁ gahetvā majjhimaputtassa hatthe datvā pahiṇi, tassapi suvaṇṇapabbataṁ paharantassa piṭṭhipāsāṇe pahaṭakālo viya ahosi. Atha naṁ kaniṭṭhaputtassa hatthe datvā pahiṇi, tassa taṁ gahetvā paharantassa koṭṭetvā rāsikatāya mattikāya pahaṭakālo viya ahosi. Atha naṁ seṭṭhi “ehi tāta, alaṁ ettakenā”ti vatvā itare dve jeṭṭhabhātike pakkosāpetvā “ayaṁ suvaṇṇapabbato na tumhākaṁ nibbatto, mayhañca kaniṭṭhassa ca nibbatto, iminā saddhiṁ ekato hutvā paribhuñjathā”ti āha. Kasmā pana so tesameva nibbattati, kasmā ca Jaṭilo jātakāle udake pātitoti? Attano katakammeneva.

Kassapasammāsambuddhassa hi cetiye kariyamāne eko khīṇāsavo cetiyaṭṭhānaṁ gantvā oloketvā “tātā kasmā cetiyassa uttarena mukhaṁ na uṭṭhahatī”ti pucchi. “Suvaṇṇaṁ nappahotī”ti āhaṁsu. Ahaṁ antogāmaṁ pavisitvā samādapessāmi, tumhe ādarena kammaṁ karothāti. So evaṁ vatvā nagaraṁ pavisitvā “ammā tātā tumhākaṁ cetiyassa ekasmiṁ mukhe suvaṇṇaṁ nappahoti, suvaṇṇaṁ jānāthā”ti mahājanaṁ samādapento suvaṇṇakārakulaṁ agamāsi. Suvaṇṇakāropi taṅkhaṇeyeva bhariyāya saddhiṁ kalahaṁ karonto nisinno hoti. Atha naṁ thero “cetiye tumhehi gahitamukhassa suvaṇṇaṁ nappahoti, taṁ jānituṁ vaṭṭatī”ti āha. So bhariyāya kopena “tava Satthāraṁ udake khipitvā gacchā”ti āha. Atha naṁ sā “atisāhasikakammaṁ te kataṁ, mama kuddhena te ahameva akkositabbā vā paharitabbā vā, kasmā atītānāgatapaccuppannesu Buddhesu veramakāsī”ti āha. Suvaṇṇakāro tāvadeva saṁvegappatto hutvā “khamatha me bhante”ti vatvā therassa pādamūle nipajji. Tāta ahaṁ tayā na kiñci vutto, Satthāraṁ khamāpehīti. Kinti katvā khamāpemi bhanteti. Suvaṇṇapupphānaṁ

1. Vajīratalaṁ kuddālaṁ (Sī), vajīraphālaṁ kuddālaṁ (Syā)

ပဗ္ဗာဇာဟီတိ။ သော ဂေဟံ ဂန္တွာ ပုတ္တေ ပက္ကောသာပေတွာ သုဝဏ္ဏဒဏ္ဍံ ဝဇိရကုဒ္ဒါလံ[1] ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ “တာတ ပစ္ဆိမဂေဟေ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတတော သုဝဏ္ဏပိဏ္ဍံ ဥဒ္ဓရာဟီ”တိ အာဟ။ သော ကုဒ္ဒါလံ အာဒါယ ဂန္တွာ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတံ ပဟရိ၊ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ ပဟဋကာလော ဝိယ အဟောသိ။ တဿ ဟတ္ထတော ကုဒ္ဒါလံ ဂဟေတွာ မဇ္ဈိမပုတ္တဿ ဟတ္ထေ ဒတွာ ပဟိဏိ၊ တဿာပိ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတံ ပဟရန္တဿ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ ပဟဋကာလော ဝိယ အဟောသိ။ အထ နံ ကနိဋ္ဌပုတ္တဿ ဟတ္ထေ ဒတွာ ပဟိဏိ၊ တဿ တံ ဂဟေတွာ ပဟရန္တဿ ကောဋ္ဋေတွာ ရာသိကတာယ မတ္တိကာယ ပဟဋကာလော ဝိယ အဟောသိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ “ဧဟိ တာတ, အလံ ဧတ္တကေနာ”တိ ဝတွာ ဣတရေ ဒွေ ဇေဋ္ဌဘာတိကေ ပက္ကောသာပေတွာ “အယံ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော န တုမှာကံ နိဗ္ဗတ္တော၊ မယှဉ္စ ကနိဋ္ဌဿ စ နိဗ္ဗတ္တော၊ ဣမိနာ သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ပရိဘုဉ္ဇထာ”တိ အာဟ။ ကသ္မာ ပန သော တေသမေဝ နိဗ္ဗတ္တတိ၊ ကသ္မာ စ ဇဋိလော ဇာတကာလေ ဥဒကေ ပါတိတောတိ? အတ္တနော ကတကမ္မေနေဝ။

ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဟိ စေတိယေ ကရိယမာနေ ဧကော ခီဏာသဝေါ စေတိယဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဩလောကေတွာ “တာတာ ကသ္မာ စေတိယဿ ဥတ္တရေန မုခံ န ဥဋ္ဌဟတီ”တိ ပုစ္ဆိ။ “သုဝဏ္ဏံ နပ္ပဟောတီ”တိ အာဟံသု။ အဟံ အန္တောဂါမံ ပဝိသိတွာ သမာဒပေဿာမိ၊ တုမှေ အာဒရေန ကမ္မံ ကရောထာတိ။ သော ဧဝံ ဝတွာ နဂရံ ပဝိသိတွာ “အမ္မာ တာတာ တုမှာကံ စေတိယဿ ဧကသ္မိံ မုခေ သုဝဏ္ဏံ နပ္ပဟောတိ၊ သုဝဏ္ဏံ ဇာနာထာ”တိ မဟာဇနံ သမာဒပေန္တော သုဝဏ္ဏကာရကုလံ အဂမာသိ။ သုဝဏ္ဏကာရောပိ တင်္ခဏေယေဝ ဘရိယာယ သဒ္ဓိံ ကလဟံ ကရောန္တော နိသိန္နော ဟောတိ။ အထ နံ ထေရော “စေတိယေ တုမှေဟိ ဂဟိတမုခဿ သုဝဏ္ဏံ နပ္ပဟောတိ၊ တံ ဇာနိတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ အာဟ။ သော ဘရိယာယ ကောပေန “တဝ သတ္ထာရံ ဥဒကေ ခိပိတွာ ဂစ္ဆာ”တိ အာဟ။ အထ နံ သာ “အတိသာဟသိကကမ္မံ တေ ကတံ၊ မမ ကုဒ္ဓေန တေ အဟမေဝ အက္ကောသိတဗ္ဗာ ဝါ ပဟရိတဗ္ဗာ ဝါ၊ ကသ္မာ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နေသု ဗုဒ္ဓေသု ဝေရမကာသီ”တိ အာဟ။ သုဝဏ္ဏကာရော တာဝဒေဝ သံဝေဂပ္ပတ္တော ဟုတွာ “ခမထ မေ ဘန္တေ”တိ ဝတွာ ထေရဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇိ။ တာတ အဟံ တယာ န ကိဉ္စိ ဝုတ္တော၊ သတ္ထာရံ ခမာပေဟီတိ။ ကိန္တိ ကတွာ ခမာပေမိ ဘန္တေတိ။ သုဝဏ္ဏပုပ္ဖာနံ

၁-ဝဇီရတလံ ကုဒ္ဒါလံ (သီ)၊ ဝဇီရဖာလံ ကုဒ္ဒါလံ (သျာ)

tayo kumbhe katvā antodhātunidhāne pakkhipitvā allavattho allakeso hutvā khamāpehi tātāti.

So “sādhu bhante”ti vatvā suvaṇṇapupphāni karonto tīsu puttesu jeṭṭhaputtaṁ pakkosāpetvā “ehi tāta, ahaṁ Satthāraṁ veravacanena avacaṁ, tasmā imāni pupphāni katvā dhātunidhāne pakkhipitvā khamāpessāmi, tvampi kho me sahāyo hotī”ti āha. So “na tvaṁ mayā veravacanaṁ vadāpito, tvaṁyeva karohī”ti kātuṁ na icchi. Majjhimaputtaṁ pakkositvā tathevāha, sopi tatheva vatvā kātuṁ na icchi. Kaniṭṭhaṁ pakkositvā tathevāha, so “pitu uppannakiccaṁ nāma puttassa bhāro”ti vatvā pitusahāyo hutvā pupphāni akāsi. Suvaṇṇakāro vidatthippamāṇānaṁ pupphānaṁ tayo kumbhe niṭṭhāpetvā dhātunidhāne pakkhipitvā allavattho allakeso Satthāraṁ khamāpesi. Iti so sattakkhattuṁ jātakāle udake pātanaṁ labhi. Ayaṁ panassa koṭiyaṁ ṭhito attabhāvo. Idhāpi tasseva nissandena udake pātito. Ye panassa dve jeṭṭhabhātikā puttā suvaṇṇapupphānaṁ karaṇakāle sahāyā bhavituṁ na icchiṁsu, tesaṁ tena kāraṇena suvaṇṇapabbato na nibbatti, Jaṭilassa ceva kaniṭṭhaputtassa ca ekato katabhāvena nibbatti. Iti so putte anusāsitvā Satthu santike pabbajitvā katipāheneva arahattaṁ pāpuṇi. Satthā aparena samayena pañcahi bhikkhusatehi saddhiṁ piṇḍāya caranto tassa puttānaṁ gehadvāraṁ agamāsi, te Buddhappamukhassa bhikkhusaṁghassa aḍḍhamāsaṁ bhikkhādānaṁ adaṁsu.

Bhikkhū dhammasabhāyaṁ kathaṁ samuṭṭhāpesuṁ “ajjāpi te āvuso Jaṭila asītihatthe suvaṇṇapabbate ca puttesu ca taṇhā atthī”ti. Na me āvuso etesu taṇhā vā māno vā atthīti. Te “ayaṁ Jaṭilatthero abhūtaṁ vatvā aññaṁ byākarotī”ti vadiṁsu. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā “na bhikkhave mama puttassa tesu taṇhā vā māno vā atthī”ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

416. “Yodha taṇhaṁ pahantvāna, anāgāro paribbaje.
Taṇhābhavaparikkhīṇaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

တယော ကုမ္ဘေ ကတွာ အန္တောဓာတုနိဓာနေ ပက္ခိပိတွာ အလ္လဝတ္ထော အလ္လကေသော ဟုတွာ ခမာပေဟိ တာတာတိ။

သော “သာဓု ဘန္တေ”တိ ဝတွာ သုဝဏ္ဏပုပ္ဖာနိ ကရောန္တော တီသု ပုတ္တေသု ဇေဋ္ဌပုတ္တံ ပက္ကောသာပေတွာ “ဧဟိ တာတ၊ အဟံ သတ္ထာရံ ဝေရဝစနေန အဝစံ၊ တသ္မာ ဣမာနိ ပုပ္ဖာနိ ကတွာ ဓာတုနိဓာနေ ပက္ခိပိတွာ ခမာပေဿာမိ၊ တွမ္ပိ ခေါ မေ သဟာယော ဟောဟီ”တိ အာဟ။ သော “န တွံ မယာ ဝေရဝစနံ ဝဒါပိတော၊ တွံယေဝ ကရောဟီ”တိ ကာတုံ န ဣစ္ဆိ။ မၛ္ဈိမပုတ္တံ ပက္ကောသိတွာ တထေဝါဟ၊ သောပိ တထေဝ ဝတွာ ကာတုံ န ဣစ္ဆိ။ ကနိဋ္ဌံ ပက္ကောသိတွာ တထေဝါဟ၊ သော “ပိတု ဥပ္ပန္နကိစ္စံ နာမ ပုတ္တဿ ဘာရော”တိ ဝတွာ ပိတုသဟာယော ဟုတွာ ပုပ္ဖာနိ အကာသိ။ သုဝဏ္ဏကာရော ဝိဒတ္ထိပ္ပမာဏာနံ ပုပ္ဖာနံ တယော ကုမ္ဘေ နိဋ္ဌာပေတွာ ဓာတုနိဓာနေ ပက္ခိပိတွာ အလ္လဝတ္ထော အလ္လကေသော သတ္ထာရံ ခမာပေသိ။ ဣတိ သော သတ္တက္ခတ္တုံ ဇာတကာလေ ဥဒကေ ပါတနံ လဘိ။ အယံ ပနဿ ကောဋိယံ ဌိတော အတ္တဘာဝေါ။ ဣဓာပိ တဿေဝ နိဿန္ဒေန ဥဒကေ ပါတိတော။ ယေ ပနဿ ဒွေ ဇေဋ္ဌဘာတိကာ ပုတ္တာ သုဝဏ္ဏပုပ္ဖာနံ ကရဏကာလေ သဟာယာ ဘဝိတုံ န ဣစ္ဆိံသု၊ တေသံ တေန ကာရဏေန သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော န နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဇဋိလဿ စေဝ ကနိဋ္ဌပုတ္တဿ စ ဧကတော ကတဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣတိ သော ပုတ္တေ အနုသာသိတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ ကတိပါဟေနေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ သတ္ထာ အပရေန သမယေန ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍာယ စရန္တော တဿ ပုတ္တာနံ ဂေဟဒွါရံ အဂမာသိ၊ တေ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ ဘိက္ခုသံဃဿ အဍ္ဎမာသံ ဘိက္ခာဒါနံ အဒံသု။

ဘိက္ခူ ဓမ္မသဘာယံ ကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ “အဇ္ဇာပိ တေ အာဝုသော ဇဋိလ အသီတိဟတ္ထေ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတေ စ ပုတ္တေသု စ တဏှာ အတ္ထီ”တိ။ န မေ အာဝုသော ဧတေသု တဏှာ ဝါ မာနော ဝါ အတ္ထီတိ။ တေ “အယံ ဇဋိလတ္ထေရော အဘူတံ ဝတွာ အညံ ဗျာကရောတီ”တိ ဝဒိံသု။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “န ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တဿ တေသု တဏှာ ဝါ မာနော ဝါ အတ္ထီ”တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၆။ “ယောဓ တဏှံ ပဟန္တွာန၊ အနာဂါရော ပရိဗ္ဗဇေ။
တဏှာဘဝပရိက္ခီဏံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

Tassattho—yo idha loke chadvārikaṁ taṇhaṁ vā mānaṁ vā jahitvā gharāvāsena anatthiko anāgāro hutvā paribbajati, taṇhāya ceva bhavassa ca parikkhīṇattā taṇhābhavaparikkhīṇaṁ tamahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Jaṭilattheravatthu tettiṁsatimaṁ.

---

34. Jotikattheravatthu

Yodha taṇhanti puna imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Jotikattheraṁ ārabbha kathesi.

Ajātasattukumāro hi Devadattena saddhiṁ ekato hutvā pitaraṁ ghātetvā rajje patiṭṭhito "Jotikaseṭṭhissa mahāpāsādaṁ gaṇhissāmī"ti yuddhasajjo nikkhamitvā maṇipākāre saparivārassa attano chāyaṁdisvā "gahapatiko yuddhasajjo hutvā balaṁ ādāyanikkhanto"ti sallakkhetvā upagantuṁ na visahi. Seṭṭhipi taṁ divasaṁ uposathiko hutvā pātova bhuttapātarāso vihāraṁ gantvā Satthu santike dhammaṁ suṇanto nisinno hoti. Paṭhame dvārakoṭṭhake ārakkhaṁ gahetvā ṭhito pana Yamakoḷi nāma yakkho taṁ disvā "kahaṁ gacchasī"ti saparivāraṁ viddhaṁsetvā disāvidisāsu anubandhi. Rājā vihārameva agamāsi.

Atha naṁ seṭṭhi disvāva "kiṁ devā"ti vatvā uṭṭhāyāsanā aṭṭhāsi. Gahapati kiṁ tvaṁ tava purise "mayā saddhiṁ yujjhathā"ti[1] āṇāpetvā idhāgamma dhammaṁ suṇanto viya nisinnoti. Kiṁ pana devo mama gehaṁ gaṇhituṁ gatoti. Āma gatomhīti. Mama anicchāya mama gehaṁ gaṇhituṁ rājasahassampi na sakkoti devāti. So "kiṁ pana tvaṁ rājā bhavissasī"ti kujjhi. Nāhaṁ rājā, mama santakaṁ pana dasikasuttampi mama anicchāya rājūhi vā corehi vā gahetuṁ na sakkāti. Kiṁ panāhaṁ tava ruciyā gaṇhissāmīti. Tena hi deva imā me dasasu aṅgulīsu vīsati muddikā, imāhaṁ tumhākaṁ na demi. Sace sakkotha, gaṇhathāti. So pana rājā bhūmiyaṁ ukkuṭikaṁ nisīditvā ullaṅghanto aṭṭhārasahatthaṁ ṭhānaṁ abhiruhati, ṭhatvā ullaṅghanto

---

1. Yujjhantūti (Sī)

တဿတ္ထော—ယော ဣဓ လောကေ ဆဒွါရိကံ တဏှံ ဝါ မာနံ ဝါ ဇဟိတွာ ဃရာဝါသေန အနတ္ထိကော အနာဂါရော ဟုတွာ ပရိဗ္ဗဇတိ၊ တဏှာယ စေဝ ဘဝဿ စ ပရိက္ခီဏတ္တာ တဏှာဘဝပရိက္ခီဏံ တမဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဇဋိလတ္ထေရဝတ္ထု တေတ္တိံသတိမံ။

၃၄-ဇောတိကတ္ထေရဝတ္ထု

ယောဓ တဏှန္တိ ပုန ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဇောတိကတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

အဇာတသတ္တုကုမာရော ဟိ ဒေဝဒတ္တေန သဒ္ဓိံ ဧကတော ဟုတွာ ပိတရံ ဃာတေတွာ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတော "ဇောတိကသေဋ္ဌိဿ မဟာပါသာဒံ ဂဏှိဿာမီ"တိ ယုဒ္ဓသဇ္ဇော နိက္ခမိတွာ မဏိပါကာရေ သပရိဝါရဿ အတ္တနော ဆာယံ ဒိသွာ "ဂဟပတိကော ယုဒ္ဓသဇ္ဇော ဟုတွာ ဗလံ အာဒါယ နိက္ခန္တော"တိ သလ္လက္ခေတွာ ဥပဂန္တုံ န ဝိသဟိ။ သေဋ္ဌိပိ တံ ဒိဝသံ ဥပေါသထိကော ဟုတွာ ပါတောဝ ဘုတ္တပါတရာသော ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုဏန္တော နိသိန္နော ဟောတိ။ ပဌမေ ဒွါရကောဋ္ဌကေ အာရက္ခံ ဂဟေတွာ ဌိတော ပန ယမကောဠိ နာမ ယက္ခော တံ ဒိသွာ "ကဟံ ဂစ္ဆသီ"တိ သပရိဝါရံ ဝိဒ္ဓံသေတွာ ဒိသာဝိဒိသာသု အနုဗန္ဓိ။ ရာဇာ ဝိဟာရမေဝ အဂမာသိ။

အထ နံ သေဋ္ဌိ ဒိသွာဝ "ကိံ ဒေဝါ"တိ ဝတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ အဋ္ဌာသိ။ ဂဟပတိ ကိံ တွံ တဝ ပုရိသေ "မယာ သဒ္ဓိံ ယုဇ္ဈထာ"တိ[၁] အာဏာပေတွာ ဣဓာဂမ္မ ဓမ္မံ သုဏန္တော ဝိယ နိသိန္နောတိ။ ကိံ ပန ဒေဝေါ မမ ဂေဟံ ဂဏှိတုံ ဂတောတိ။ အာမ ဂတောမှီတိ။ မမ အနိစ္ဆာယ မမ ဂေဟံ ဂဏှိတုံ ရာဇသဟဿမ္ပိ န သက္ကောတိ ဒေဝါတိ။ သော "ကိံ ပန တွံ ရာဇာ ဘဝိဿသီ"တိ ကုဇ္ဈိ။ နာဟံ ရာဇာ၊ မမ သန္တကံ ပန ဒသိကသုတ္တမ္ပိ မမ အနိစ္ဆာယ ရာဇူဟိ ဝါ စောရေဟိ ဝါ ဂဟေတုံ န သက္ကာတိ။ ကိံ ပနာဟံ တဝ ရုစိယာ ဂဏှိဿာမီတိ။ တေန ဟိ ဒေဝ ဣမာ မေ ဒသသု အင်္ဂုလီသု ဝီသတိ မုဒ္ဒိကာ၊ ဣမာဟံ တုမှာကံ န ဒေမိ။ သစေ သက္ကောထ၊ ဂဏှထာတိ။ သော ပန ရာဇာ ဘူမိယံ ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ ဥလ္လင်္ဃန္တော အဋ္ဌာရသဟတ္ထံ ဌာနံ အဘိရုဟတိ၊ ဌတွာ ဥလ္လင်္ဃန္တော

၁-ယုဇ္ဈန္တူတိ (သီ)

asītihatthaṁ ṭhānaṁ abhiruhati. Evaṁmahābalo samānopi ito cito ca parivattento ekaṁ muddikampi kaḍḍhituṁ nāsakkhi. Atha naṁ seṭṭhi "sāṭakaṁ patthara devā"ti vatvā aṅguliyo ujukā akāsi, vīsatipi muddikā nikkhamiṁsu. Atha naṁ seṭṭhi "evaṁ deva mama santakaṁ mama anicchāya na sakkā gaṇhitun"ti vatvā rañño kiriyāya uppannasaṁvego "pabbajituṁ me anujāna devā"ti āha. So "imasmiṁ pabbajite sukhaṁ pāsādaṁ gaṇhissāmī"ti cintetvā ekavacaneneva "tvaṁ pabbajāhī"ti āha. So Satthu santike pabbajitvā na cirasseva arahattaṁ patvā Jotikatthero nāma ahosi. Tassa arahattaṁ pattakkhaṇeyeva sabbāpi sā sampatti antaradhāyi, tampissa satulakāyiṁ[1] nāma bhariyaṁ devatā Uttarakurumeva nayiṁsu.

Athekadivasaṁ bhikkhū taṁ āmantetvā "āvuso Jotika tasmiṁ pana te pāsāde vā itthiyā vā taṇhā atthī"ti pucchitvā "natthāvuso"ti vutte Satthu ārocesuṁ "ayaṁ bhante abhūtaṁ vatvā aññaṁ byākarotī"ti. Satthā "nattheva bhikkhave mama puttassa tasmiṁ taṇhā"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

416. "Yodha taṇhaṁ pahantvāna, anāgāro paribbaje.
Taṇhābhavaparikkhīṇaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Imissā gāthāyattho heṭṭhā Jaṭilattheravatthumhi vuttanayeneva veditabbo.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Jotikattheravatthu catutiṁsatimaṁ.

35. Naṭaputtakattheravatthu

Hitvāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto ekaṁ Naṭaputtakaṁ ārabbha kathesi.

So kira ekaṁ naṭakīḷaṁ kīḷayamāno vicaranto Satthu dhammakathaṁ sutvā pabbajitvā arahattaṁ pāpuṇi. Tasmiṁ Buddhappamukhena bhikkhusaṁghena

1. Satulakāyaṁ (Sī, Syā)

အသီတိဟတ္ထံ ဌာနံ အဘိရုဟတိ။ ဧဝံမဟာဗလော သမာနောပိ ဣတော စိတော စ ပရိဝတ္တေန္တော ဧကံ မုဒ္ဒိကမ္ပိ ကဍ္ဎိတုံ နာသက္ခိ။ အထ နံ သေဋ္ဌိ "သာဋကံ ပတ္ထရ ဒေဝါ"တိ ဝတွာ အင်္ဂုလိယော ဥဇုကာ အကာသိ၊ ဝီသတိပိ မုဒ္ဒိကာ နိက္ခမိံသု။ အထ နံ သေဋ္ဌိ "ဧဝံ ဒေဝ မမ သန္တကံ မမ အနိစ္ဆာယ န သက္ကာ ဂဏှိတု"န္တိ ဝတွာ ရညော ကိရိယာယ ဥပ္ပန္နသံဝေဂေါ "ပဗ္ဗဇိတုံ မေ အနုဇာန ဒေဝါ"တိ အာဟ။ သော "ဣမသ္မိံ ပဗ္ဗဇိတေ သုခံ ပါသာဒံ ဂဏှိဿာမီ"တိ စိန္တေတွာ ဧကဝစနေနေဝ "တွံ ပဗ္ဗဇာဟီ"တိ အာဟ။ သော သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ န စိရဿေဝ အရဟတ္တံ ပတွာ ဇောတိကတ္ထေရော နာမ အဟောသိ။ တဿ အရဟတ္တံ ပတ္တက္ခဏေယေဝ သဗ္ဗာပိ သာ သမ္ပတ္တိ အန္တရဓာယိ၊ တမ္ပိဿ သတုလကာယိံ[၁] နာမ ဘရိယံ ဒေဝတာ ဥတ္တရကုရုမေဝ နယိံသု။

အထေကဒိဝသံ ဘိက္ခူ တံ အာမန္တေတွာ "အာဝုသော ဇောတိက တသ္မိံ ပန တေ ပါသာဒေ ဝါ ဣတ္ထိယာ ဝါ တဏှာ အတ္ထီ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "နတ္ထာဝုသော"တိ ဝုတ္တေ သတ္ထု အာရောစေသုံ "အယံ ဘန္တေ အဘူတံ ဝတွာ အညံ ဗျာကရောတီ"တိ။ သတ္ထာ "နတ္ထေဝ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တဿ တသ္မိံ တဏှာ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၆။ "ယောဓ တဏှံ ပဟန္တွာန၊ အနာဂါရော ပရိဗ္ဗဇေ။
တဏှာဘဝပရိက္ခီဏံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ။

ဣမိဿာ ဂါထာယတ္ထော ဟေဋ္ဌာ ဇဋိလတ္ထေရဝတ္ထုမှိ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဇောတိကတ္ထေရဝတ္ထု စတုတ္တိံသတိမံ။

၃၅-နဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု

ဟိတွာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ နဋပုတ္တကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

သော ကိရ ဧကံ နဋကီဠံ ကီဠယမာနော ဝိစရန္တော သတ္ထု ဓမ္မကထံ သုတွာ ပဗ္ဗဇိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ တသ္မိံ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခေန ဘိက္ခုသံဃေန

၁-သတုလကာယံ (သီ၊ သျာ)

saddhiṁ piṇḍāya pavisante bhikkhū ekaṁ Naṭaputtaṁ kīḷantaṁ disvā "āvuso esa tayā kīḷitakīḷitaṁ kīḷati, atthi nu kho te ettha sineho"ti pucchitvā "natthī"ti vutte "ayaṁ bhante abhūtaṁ vatvā aññaṁ byākarotī"ti āhaṁsu. Satthā tesaṁ kathaṁ sutvā "bhikkhave mama putto sabbayoge atikkanto"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

417. "Hitvā mānusakaṁ yogaṁ, dibbaṁ yogaṁ upaccagā.
Sabbayogavisaṁyuttaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **mānusakaṁ yogan**ti mānusakaṁ āyuñceva pañca kāmaguṇe ca. Dibbayogepi eseva nayo. **Upaccagā**ti yo mānusakaṁ yogaṁ hitvā dibbaṁ yogaṁ atikkanto, taṁ sabbehi catūhipi yogehi visaṁyuttaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Naṭaputtakattheravatthu pañcatiṁsatimaṁ.

---

36. Naṭaputtakattheravatthu

Hitvā ratiñcāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto ekaṁ Naṭaputtakaṁyeva ārabbha kathesi. Vatthu purimasadisameva. Idha pana Satthā "bhikkhave mama putto ratiñca aratiñca pahāya ṭhito"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

418. "Hitvā ratiṁ ca aratiṁ ca, sītibhūtaṁ nirūpadhiṁ.
Sabbalokābhibhuṁ vīraṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **ratin**ti pañcakāmaguṇaratiṁ. **Aratin**ti araññavāse ukkaṇṭhitattaṁ[1]. **Sītibhūtan**ti nibbutaṁ. **Nirūpadhin**ti nirupakkilesaṁ. **Vīran**ti taṁ evarūpaṁ sabbaṁ khandhalokaṁ abhibhavitvā ṭhitaṁ vīriyavantaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Naṭaputtakattheravatthu chattiṁsatimaṁ.

1. Ukkaṇṭhiṁ (Syā), ukkaṇṭhitaṁ (Ka)

သဒ္ဓိံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသန္တေ ဘိက္ခူ ဧကံ နဋပုတ္တံ ကီဠန္တံ ဒိသွာ “အာဝုသော ဧသ တယာ ကီဠိတကီဠိတံ ကီဠတိ၊ အတ္ထိ နု ခေါ တေ ဧတ္ထ သိနေဟော”တိ ပုစ္ဆိတွာ “နတ္ထီ”တိ ဝုတ္တေ “အယံ ဘန္တေ အဘူတံ ဝတွာ အညံ ဗျာကရောတီ”တိ အာဟံသု။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတွာ “ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော သဗ္ဗယောဂေ အတိက္ကန္တော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၇။ “ဟိတွာ မာနုသကံ ယောဂံ၊ ဒိဗ္ဗံ ယောဂံ ဥပစ္စဂါ။
သဗ္ဗယောဂဝိသံယုတ္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **မာနုသကံ ယောဂ**န္တိ မာနုသကံ အာယုဉ္စေဝ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ စ။ ဒိဗ္ဗယောဂေပိ ဧသေဝ နယော။ **ဥပစ္စဂါ**တိ ယော မာနုသကံ ယောဂံ ဟိတွာ ဒိဗ္ဗံ ယောဂံ အတိက္ကန္တော၊ တံ သဗ္ဗေဟိ စတူဟိပိ ယောဂေဟိ ဝိသံယုတ္တံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

နဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု ပဉ္စတိံသတိမံ။

၃၆-နဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု

ဟိတွာ ရတိဉ္စာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ နဋပုတ္တကံယေဝ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု ပုရိမသဒိသမေဝ။ ဣဓ ပန သတ္ထာ “ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော ရတိဉ္စ အရတိဉ္စ ပဟာယ ဌိတော”တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၁၈။ “ဟိတွာ ရတိံ စ အရတိံ စ၊ သီတိဘူတံ နိရူပဓိံ။
သဗ္ဗလောကာဘိဘုံ ဝီရံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **ရတိ**န္တိ ပဉ္စကာမဂုဏရတိံ။ **အရတိ**န္တိ အရညဝါသေ ဥက္ကဏ္ဌိတတ္တံ[၁]။ **သီတိဘူတ**န္တိ နိဗ္ဗုတံ။ **နိရူပဓိ**န္တိ နိရုပက္ကိလေသံ။ **ဝီရ**န္တိ တံ ဧဝရူပံ သဗ္ဗံ ခန္ဓလောကံ အဘိဘဝိတွာ ဌိတံ ဝီရိယဝန္တံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

နဋပုတ္တကတ္ထေရဝတ္ထု ဆတ္တိံသတိမံ။

၁-ဥက္ကဏ္ဌိံ (သျာ)၊ ဥက္ကဏ္ဌိတံ (က)

37. Vaṅgīsattheravatthu

Cutiṁ yo vedīti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Vaṅgīsattheraṁ ārabbha kathesi.

Rājagahe kireko brāhmaṇo Vaṅgīso nāma matamanussānaṁ sīsaṁ ākoṭetvā "idaṁ niraye nibbattassa sīsaṁ, idaṁ tiracchānayoniyaṁ, idaṁ pettivisaye, idaṁ manussaloke, idaṁ devaloke nibbattassa sīsan"ti jānāti. Brāhmaṇā "sakkā imaṁ nissāya lokaṁ khāditun"ti cintetvā taṁ dve rattavatthāni paridahāpetvā ādāya janapadaṁ carantā manusse vadanti "eso Vaṅgīso nāma brāhmaṇo matamanussānaṁ sīsaṁ ākoṭetvā nibbattaṭṭhānaṁ jānāti, attano ñātakānaṁ nibbattaṭṭhānaṁ pucchathā"ti. Manussā yathābalaṁ dasapi kahāpaṇe vīsatipi satampi datvā ñātakānaṁ nibbattaṭṭhānaṁ pucchanti. Te anupubbena Sāvatthiṁ patvā Jetavanassa avidūre nivāsaṁ gaṇhiṁsu. Te bhuttapātarāsā mahājanaṁ gandhamālādihatthaṁ dhammassavanāya gacchantaṁ disvā "kahaṁ gacchathā"ti pucchitvā "vihāraṁ dhammassavanāyā"ti vutte "tattha gantvā kiṁ karissatha, amhākaṁ Vaṅgīsabrāhmaṇena sadiso nāma natthi, matamanussānaṁ sīsaṁ ākoṭetvā nibbattaṭṭhānaṁ jānāti, ñātakānaṁ nibbattaṭṭhānaṁ pucchathā"ti āhaṁsu. Te "Vaṅgīso kiṁ jānāti, amhākaṁ Satthārā sadiso nāma natthī"ti vatvā itarehipi "Vaṅgīsasadiso natthī"ti vutte kathaṁ vaḍḍhetvā "etha, dāni vo Vaṅgīsassa vā amhākaṁ vā Satthu jānanabhāvaṁ jānissāmā"ti te ādāya vihāraṁ agamaṁsu. Satthā tesaṁ āgamanabhāvaṁ ñatvā niraye tiracchānayoniyaṁ manussaloke devaloketi catūsu ṭhānesu nibbattānaṁ cattāri sīsāni, khīṇāsavasīsañcāti pañca sīsāni āharāpetvā paṭipāṭiyā ṭhapetvā āgatakāle Vaṅgīsaṁ pucchi "tvaṁ kira sīsaṁ ākoṭetvā matakānaṁ nibbattaṭṭhānaṁ jānāsī"ti. Āma jānāmīti. Idaṁ kassa sīsanti. So taṁ ākoṭetvā "niraye nibbattassā"ti āha. Athassa Satthā "sādhu sādhū"ti sādhukāraṁ datvā itarānipi tīṇi sīsāni pucchitvā tena avirajjhitvā vuttavuttakkhaṇe tatheva tassa sādhukāraṁ datvā pañcamaṁ sīsaṁ dassetvā "idaṁ kassa sīsan"ti pucchi, so tampi ākoṭetvā nibbattaṭṭhānaṁ na jānāti.

၃၇-ဝင်္ဂီသတ္ထေရဝတ္ထု

စုတိံ ယော ဝေဒီတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဝင်္ဂီသတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ရာဇဂဟေ ကိရေကော ဗြာဟ္မဏော ဝင်္ဂီသော နာမ မတမနုဿာနံ သီသံ အာကောဋေတွာ "ဣဒံ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တဿ သီသံ, ဣဒံ တိရစ္ဆာနယောနိယံ, ဣဒံ ပေတ္တိဝိသယေ, ဣဒံ မနုဿလောကေ, ဣဒံ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တဿ သီသ"န္တိ ဇာနာတိ။ ဗြာဟ္မဏာ "သက္ကာ ဣမံ နိဿာယ လောကံ ခါဒိတု"န္တိ စိန္တေတွာ တံ ဒွေ ရတ္တဝတ္ထာနိ ပရိဒဟာပေတွာ အာဒါယ ဇနပဒံ စရန္တာ မနုဿေ ဝဒန္တိ "ဧသော ဝင်္ဂီသော နာမ ဗြာဟ္မဏော မတမနုဿာနံ သီသံ အာကောဋေတွာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ဇာနာတိ၊ အတ္တနော ဉာတကာနံ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆထာ"တိ။ မနုဿာ ယထာဗလံ ဒသပိ ကဟာပဏေ ဝီသတိပိ သတမ္ပိ ဒတွာ ဉာတကာနံ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆန္တိ။ တေ အနုပုဗ္ဗေန သာဝတ္ထိံ ပတွာ ဇေတဝနဿ အဝိဒူရေ နိဝါသံ ဂဏှိံသု။ တေ ဘုတ္တပါတရာသာ မဟာဇနံ ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္ထံ ဓမ္မဿဝနာယ ဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "ကဟံ ဂစ္ဆထာ"တိ ပုစ္ဆိတွာ "ဝိဟာရံ ဓမ္မဿဝနာယာ"တိ ဝုတ္တေ "တတ္ထ ဂန္တွာ ကိံ ကရိဿထ၊ အမှာကံ ဝင်္ဂီသဗြာဟ္မဏေန သဒိသော နာမ နတ္ထိ၊ မတမနုဿာနံ သီသံ အာကောဋေတွာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ဇာနာတိ၊ ဉာတကာနံ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆထာ"တိ အာဟံသု။ တေ "ဝင်္ဂီသော ကိံ ဇာနာတိ၊ အမှာကံ သတ္ထာရာ သဒိသော နာမ နတ္ထီ"တိ ဝတွာ ဣတရေဟိပိ "ဝင်္ဂီသသဒိသော နတ္ထီ"တိ ဝုတ္တေ ကထံ ဝဍ္ဎေတွာ "ဧထ, ဒါနိ ဝေါ ဝင်္ဂီသဿ ဝါ အမှာကံ ဝါ သတ္ထု ဇာနနဘာဝံ ဇာနိဿာမာ"တိ တေ အာဒါယ ဝိဟာရံ အဂမံသု။ သတ္ထာ တေသံ အာဂမနဘာဝံ ဉတွာ နိရယေ တိရစ္ဆာနယောနိယံ မနုဿလောကေ ဒေဝလောကေတိ စတူသု ဌာနေသု နိဗ္ဗတ္တာနံ စတ္တာရိ သီသာနိ, ခီဏာသဝသီသဉ္စာတိ ပဉ္စ သီသာနိ အာဟရာပေတွာ ပဋိပါဋိယာ ဌပေတွာ အာဂတကာလေ ဝင်္ဂီသံ ပုစ္ဆိ "တွံ ကိရ သီသံ အာကောဋေတွာ မတကာနံ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ ဇာနာသီ"တိ။ အာမ ဇာနာမီတိ။ ဣဒံ ကဿ သီသန္တိ။ သော တံ အာကောဋေတွာ "နိရယေ နိဗ္ဗတ္တဿာ"တိ အာဟ။ အထဿ သတ္ထာ "သာဓု သာဓူ"တိ သာဓုကာရံ ဒတွာ ဣတရာနိပိ တီဏိ သီသာနိ ပုစ္ဆိတွာ တေန အဝိရဇ္ဈိတွာ ဝုတ္တဝုတ္တက္ခဏေ တထေဝ တဿ သာဓုကာရံ ဒတွာ ပဉ္စမံ သီသံ ဒဿေတွာ "ဣဒံ ကဿ သီသ"န္တိ ပုစ္ဆိ၊ သော တမ္ပိ အာကောဋေတွာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနံ န ဇာနာတိ။

Atha naṁ Satthā “kiṁ Vaṅgīsa na jānāsī”ti vatvā “āma na jānāmī”ti vutte “ahaṁ jānāmī”ti āha. Atha naṁ Vaṅgīso yāci “detha me imaṁ mantan”ti. Na sakkā apabbajitassa dātunti. So “imasmiṁ mante gahite sakalajambudīpe ahaṁ jeṭṭhako bhavissāmī”ti cintetvā te brāhmaṇe “tumhe tattheva katipāhaṁ vasatha, ahaṁ pabbajissāmī”ti uyyojetvā Satthu santike pabbajitvā laddhūpasampado Vaṅgīsatthero nāma ahosi. Athassa Satthā dvattiṁ sākārakammaṭṭhānaṁ datvā “mantassa parikammaṁ sajjhāyāhī”ti āha. So taṁ sajjhāyanto antarantarā brāhmaṇehi “gahito te manto”ti pucchiyamāno “āgametha tāva, gaṇhamī”ti vatvā katipāheneva[1] arahattaṁ patvā puna brāhmaṇehi puṭṭho “abhabbo dānāhaṁ āvuso gantun”ti āha. Taṁ sutvā bhikkhū “ayaṁ bhante abhūtena aññaṁ byākarotī”ti Satthu ārocesuṁ. Satthā “mā bhikkhave evaṁ avacuttha, idāni bhikkhave mama putto cutipaṭisandhikusalo jāto”ti vatvā imā gāthā abhāsi—

419. “Cutiṁ yo vedi sattānaṁ, upapattiñca sabbaso.
Asattaṁ Sugataṁ Buddhaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇaṁ.

420. Yassa gatiṁ na jānanti, devā gandhabbamānusā.
Khīṇāsavaṁ arahantaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tattha **yo vedī**ti yo sattānaṁ sabbākārena cutiṁ ca paṭisandhiṁ ca pākaṭaṁ katvā jānāti, tamahaṁ alaggatāya **asattaṁ,** paṭipattiyā suṭṭhu gatattā **sugataṁ,** catunnaṁ saccānaṁ Buddhatāya **Buddhaṁ** brāhmaṇaṁ vadāmīti attho. **Yassā**ti yassete devādayo gatiṁ na jānanti, tamahaṁ āsavānaṁ khīṇatāya **khīṇāsavaṁ,** kilesehi ārakattā **arahantaṁ** brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Vaṅgīsattheravatthu sattatiṁsatimaṁ.

1. Katipāhasseva (Syā, Ka)

အထ နံ သတ္ထာ “ကိံ ဝင်္ဂီသ န ဇာနာသီ”တိ ဝတွာ “အာမ န ဇာနာမီ”တိ ဝုတ္တေ “အဟံ ဇာနာမီ”တိ အာဟ။ အထ နံ ဝင်္ဂီသော ယာစိ “ဒေထ မေ ဣမံ မန္တ”န္တိ။ န သက္ကာ အပဗ္ဗဇိတဿ ဒါတုန္တိ။ သော “ဣမသ္မိံ မန္တေ ဂဟိတေ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဟံ ဇေဋ္ဌကော ဘဝိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ တေ ဗြာဟ္မဏေ “တုမှေ တတ္ထေဝ ကတိပါဟံ ဝသထ၊ အဟံ ပဗ္ဗဇိဿာမီ”တိ ဥယျောဇေတွာ သတ္ထု သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒေါ ဝင်္ဂီသတ္ထေရော နာမ အဟောသိ။ အထဿ သတ္ထာ ဒွတ္တိံသာကာရကမ္မဋ္ဌာနံ ဒတွာ “မန္တဿ ပရိကမ္မံ သဇ္ဈာယာဟီ”တိ အာဟ။ သော တံ သဇ္ဈာယန္တော အန္တရန္တရာ ဗြာဟ္မဏေဟိ “ဂဟိတော တေ မန္တော”တိ ပုစ္ဆိယမာနော “အာဂမေထ တာဝ၊ ဂဏှာမီ”တိ ဝတွာ ကတိပါဟေနေဝ[၁] အရဟတ္တံ ပတွာ ပုန ဗြာဟ္မဏေဟိ ပုဋ္ဌော “အဘဗ္ဗော ဒါနာဟံ အာဝုသော ဂန္တု”န္တိ အာဟ။ တံ သုတွာ ဘိက္ခူ “အယံ ဘန္တေ အဘူတေန အညံ ဗျာကရောတီ”တိ သတ္ထု အာရောစေသုံ။ သတ္ထာ “မာ ဘိက္ခဝေ ဧဝံ အဝစုတ္ထ၊ ဣဒါနိ ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော စုတိပဋိသန္ဓိကုသလော ဇာတော”တိ ဝတွာ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ—

၄၁၉။ “စုတိံ ယော ဝေဒိ သတ္တာနံ၊ ဥပပတ္တိဉ္စ သဗ္ဗသော။
အသတ္တံ သုဂတံ ဗုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။

၄၂၀။ ယဿ ဂတိံ န ဇာနန္တိ၊ ဒေဝါ ဂန္ဓဗ္ဗမာနုသာ။
ခီဏာသဝံ အရဟန္တံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တတ္ထ **ယော ဝေဒီ**တိ ယော သတ္တာနံ သဗ္ဗာကာရေန စုတိံ စ ပဋိသန္ဓိံ စ ပါကဋံ ကတွာ ဇာနာတိ၊ တမဟံ အလဂ္ဂတာယ **အသတ္တံ**, ပဋိပတ္တိယာ သုဋ္ဌု ဂတတ္တာ **သုဂတံ**, စတုန္နံ သစ္စာနံ ဗုဒ္ဓတာယ **ဗုဒ္ဓံ** ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။ **ယဿာ**တိ ယဿေတေ ဒေဝါဒယော ဂတိံ န ဇာနန္တိ၊ တမဟံ အာသဝါနံ ခီဏတာယ **ခီဏာသဝံ**, ကိလေသေဟိ အာရကတ္တာ **အရဟန္တံ** ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဝင်္ဂီသတ္ထေရဝတ္ထု သတ္တတိံသတိမံ။

၁-ကတိပါဟဿေဝ (သျာ၊ က)

38. Dhammadinnattherīvatthu

Yassāti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Veḷuvane viharanto Dhammadinnaṁ nāma bhikkhuniṁ ārabbha kathesi.

Ekadivasaṁ hi tassā gihikāle sāmiko Visākho upāsako Satthu santike dhammaṁ sutvā anāgāmiphalaṁ patvā cintesi "mayā sabbaṁ sāpateyyaṁ Dhammadinnaṁ paṭicchāpetuṁ vaṭṭatī"ti. So tato pubbe āgacchanto Dhammadinnaṁ vātapānena olokentiṁ disvā sitaṁ karoti. Taṁ divasaṁ pana vātapānena ṭhitaṁ anolokentova agamāsi. Sā "kiṁ nu kho idan"ti cintetvā "hotu, bhojanakāle jānissāmī"ti bhojanavelāya bhattaṁ upanāmesi. So aññesu divasesu "ehi, ekato bhuñjāmā"ti vadati, taṁ divasaṁ tuṇhībhūtova bhuñji. Sā "kenacideva kāraṇena kupito bhavissatī"ti cintesi. Atha naṁ Visākho sukhanisinnavelāya taṁ pakkositvā "Dhammadinne imasmiṁ gehe sabbaṁ sāpateyyaṁ paṭicchāhī"ti āha. Sā "kuddhā nāma sāpateyyaṁ na paṭicchāpenti, kiṁ nu kho etan"ti cintetvā "tumhe pana sāmī"ti āha. Ahaṁ ito paṭṭhāya na kiñci vicāremīti. Tumhehi chaḍḍitaṁ kheḷaṁ ko paṭicchissati, evaṁ sante mama pabbajjaṁ anujānāthāti. So "sādhu bhadde"ti sampaṭicchitvā mahantena sakkārena taṁ bhikkhunī-upassayaṁ netvā pabbājesi. Sā laddhūpasampadā Dhammadinnattherī nāma ahosi.

Sā pavivekakāmatāya bhikkhunīhi saddhiṁ janapadaṁ gantvā tattha viharantī na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṁ patvā "idāni maṁ nissāya ñātijanā puññāni karissantī"ti punadeva Rājagahaṁ paccāgañchi. Upāsako tassā āgatabhāvaṁ sutvā "kena nu kho kāraṇena āgatā"ti bhikkhunī-upassayaṁ gantvā theriṁ vanditvā ekamantaṁ nisinno "ukkaṇṭhitā nu khosi ayyeti vattuṁ appatirūpaṁ, pañhamekaṁ naṁ pucchissāmī"ti cintetvā sotāpattimagge pañhaṁ pucchi[1], sā taṁ vissajjesi. Upāsako teneva upāyena sesamaggesupi pañhaṁ pucchitvā atikkamma pañhassa puṭṭhakāle tāya "accayāsi[2] āvuso Visākhā"ti vatvā "ākaṅkhamāno Satthāraṁ upasaṅkamitvā imaṁ pañhaṁ puccheyyāsī"ti vutte theriṁ vanditvā uṭṭhāyāsanā Satthu

1. Ma 1. 373 piṭṭhe vitthārato āgataṁ.
2. Accasarā te (Sī, Syā) Ma 1. 379 piṭṭhe passitabbaṁ.

၃၈-ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရီဝတ္ထု

ယဿာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဓမ္မဒိန္နံ နာမ ဘိက္ခုနိံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကဒိဝသံ ဟိ တဿာ ဂိဟိကာလေ သာမိကော ဝိသာခေါ ဥပါသကော သတ္ထု သန္တိကေ ဓမ္မံ သုတွာ အနာဂါမိဖလံ ပတွာ စိန္တေသိ “မယာ သဗ္ဗံ သာပတေယျံ ဓမ္မဒိန္နံ ပဋိစ္ဆာပေတုံ ဝဋ္ဋတီ”တိ။ သော တတော ပုဗ္ဗေ အာဂစ္ဆန္တော ဓမ္မဒိန္နံ ဝါတပါနေန ဩလောကေန္တိံ ဒိသွာ သိတံ ကရောတိ။ တံ ဒိဝသံ ပန ဝါတပါနေန ဌိတံ အနောလောကေန္တောဝ အဂမာသိ။ သာ “ကိံ နု ခေါ ဣဒ”န္တိ စိန္တေတွာ “ဟောတု, ဘောဇနကာလေ ဇာနိဿာမီ”တိ ဘောဇနဝေလာယ ဘတ္တံ ဥပနာမေသိ။ သော အညေသု ဒိဝသေသု “ဧဟိ, ဧကတော ဘုဉ္ဇာမာ”တိ ဝဒတိ၊ တံ ဒိဝသံ ပန တုဏှီဘူတောဝ ဘုဉ္ဇိ။ သာ “ကေနစိဒေဝ ကာရဏေန ကုပိတော ဘဝိဿတီ”တိ စိန္တေသိ။ အထ နံ ဝိသာခေါ သုခနိသိန္နဝေလာယ တံ ပက္ကောသိတွာ “ဓမ္မဒိန္နေ ဣမသ္မိံ ဂေဟေ သဗ္ဗံ သာပတေယျံ ပဋိစ္ဆာဟီ”တိ အာဟ။ သာ “ကုဒ္ဓါ နာမ သာပတေယျံ န ပဋိစ္ဆာပေန္တိ၊ ကိံ နု ခေါ ဧတ”န္တိ စိန္တေတွာ “တုမှေ ပန သာမီ”တိ အာဟ။ အဟံ ဣတော ပဋ္ဌာယ န ကိဉ္စိ ဝိစာရေမီတိ။ တုမှေဟိ ဆဍ္ဍိတံ ခေဠံ ကော ပဋိစ္ဆိဿတိ၊ ဧဝံ သန္တေ မမ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာထာတိ။ သော “သာဓု ဘဒ္ဒေ”တိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ မဟန္တေန သက္ကာရေန တံ ဘိက္ခုနိဥပဿယံ နေတွာ ပဗ္ဗာဇေသိ။ သာ လဒ္ဓူပသမ္ပဒါ ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရီ နာမ အဟောသိ။

သာ ပဝိဝေကကာမတာယ ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ ဇနပဒံ ဂန္တွာ တတ္ထ ဝိဟရန္တီ န စိရဿေဝ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ ပတွာ “ဣဒါနိ မံ နိဿာယ ဉာတိဇနာ ပုညာနိ ကရိဿန္တီ”တိ ပုနဒေဝ ရာဇဂဟံ ပစ္စာဂဉ္ဆိ။ ဥပါသကော တဿာ အာဂတဘာဝံ သုတွာ “ကေန နု ခေါ ကာရဏေန အာဂတာ”တိ ဘိက္ခုနိဥပ-ဿယံ ဂန္တွာ ထေရိံ ဝန္ဒိတွာ ဧကမန္တံ နိသိန္နော “ဥက္ကဏ္ဌိတာ နု ခေါသိ အယျေတိ ဝတ္တုံ အပ္ပတိရူပံ၊ ပဉှမေကံ နံ ပုစ္ဆိဿာမီ”တိ စိန္တေတွာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေ ပဉှံ ပုစ္ဆိ[1]၊ သာ တံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဥပါသကော တေနေဝ ဥပါယေန သေသမဂ္ဂေသုပိ ပဉှံ ပုစ္ဆိတွာ အတိက္ကမ္မ ပဉှဿ ပုဋ္ဌကာလေ တာယ “အစ္စယာသိ[2] အာဝုသော ဝိသာခါ”တိ ဝတွာ “အာကင်္ခမာနော သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဣမံ ပဉှံ ပုစ္ဆေယျာသီ”တိ ဝုတ္တေ ထေရိံ ဝန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ သတ္ထု

၁-မ ၁-၃၇၃-ပိဋ္ဌေ ဝိတ္ထာရတော အာဂတံ။ ၂-အစ္စသရာ တေ (သီ၊ သျာ) မ ၁-၃၇၉-ပိဋ္ဌေ ပဿိတဗ္ဗံ။

santikaṁ gantvā taṁ kathāsallāpaṁ sabbaṁ Bhagavato ārocesi. Satthā "sukathitaṁ mama dhītāya Dhammadinnāya, ahampetaṁ pañhaṁ vissajjento evameva vissajjeyyan"ti vatvā dhammaṁ desento imaṁ gāthamāha—

421. "Yassa pure ca pacchā ca, majjhe ca natthi kiñcanaṁ.
Akiñcanaṁ anādānaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

Tattha **pure**ti atītesu khandhesu. **Pacchā**ti anāgatesu khandhesu. **Majjhe**ti paccuppannesu khandhesu. **Natthi kiñcanan**ti yassetesu ṭhānesu taṇhāgāhasaṅkhātaṁ kiñcanaṁ natthi, tamahaṁ rāgakiñcanādīhi **akiñcanaṁ** kassaci gahaṇassa abhāvena **anādānaṁ** brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Dhammadinnattherīvatthu aṭṭhatiṁsatimaṁ.

---

39. Aṅgulimālattheravatthu

Usabhanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Aṅgulimālattheraṁ ārabbha kathesi. Vatthu "na ve kadariyā devalokaṁ vajantī"ti[1] gāthāvaṇṇanāya vuttameva. Vuttañhi tattha[2]—

Bhikkhū Aṅgulimālaṁ pucchiṁsu "kiṁ nu kho āvuso Aṅgulimāla duṭṭhahatthiṁ chattaṁ dhāretvā ṭhitaṁ disvā bhāyī"ti[3]. Na bhāyiṁ[4] āvusoti. Te Satthāraṁ upasaṅkamitvā āhaṁsu "Aṅgulimālo bhante aññaṁ byākarotī"ti. Satthā "na bhikkhave mama putto Aṅgulimālo bhāyati. Khīṇāsava-usabhānañhi antare jeṭṭhaka-usabhā mama puttasadisā bhikkhū na bhāyantī"ti vatvā imaṁ gāthamāha—

422. "Usabhaṁ pavaraṁ vīraṁ, mahesiṁ vijitāvinaṁ.
Anejaṁ nhātakaṁ Buddhaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan"ti.

---

1. Khu 1. 40 piṭṭhe.
2. Dhammapada-Ṭṭha 2. 121 piṭṭhe.
3. Bhāyasīti (Sī, Syā, Ka)
4. Na bhāyāmi (Syā, Ka)

သန္တိကံ ဂန္တွာ တံ ကထာသလ္လာပံ သဗ္ဗံ ဘဂဝတော အာရောစေသိ။ သတ္ထာ "သုကထိတံ မမ ဓီတာယ ဓမ္မဒိန္နာယ၊ အဟမ္ပေတံ ပဉှံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ဧဝမေဝ ဝိဿဇ္ဇေယျ"န္တိ ဝတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၂၁။ "ယဿ ပုရေ စ ပစ္ဆာ စ၊ မဇ္ဈေ စ နတ္ထိ ကိဉ္စနံ။
အကိဉ္စနံ အနာဒါနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ။

တတ္ထ **ပုရေ**တိ အတီတေသု ခန္ဓေသု။ **ပစ္ဆာ**တိ အနာဂတေသု ခန္ဓေသု။ **မဇ္ဈေ**တိ ပစ္စုပ္ပန္နေသု ခန္ဓေသု။ **နတ္ထိ ကိဉ္စန**န္တိ ယဿေတေသု ဌာနေသု တဏှာဂါဟသင်္ခါတံ ကိဉ္စနံ နတ္ထိ၊ တမဟံ ရာဂကိဉ္စနာဒီဟိ **အကိဉ္စနံ** ကဿစိ ဂဟဏဿ အဘာဝေန **အနာဒါနံ** ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရီဝတ္ထု အဋ္ဌတိံသတိမံ။

၃၉-အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု

ဥသဘန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဝတ္ထု "န ဝေ ကဒရိယာ ဒေဝလောကံ ဝဇန္တီ"တိ[၁] ဂါထာဝဏ္ဏနာယ ဝုတ္တမေဝ။ ဝုတ္တဉှိ တတ္ထ[၂]—

ဘိက္ခူ အင်္ဂုလိမာလံ ပုစ္ဆိံသု "ကိံ နု ခေါ အာဝုသော အင်္ဂုလိမာလ ဒုဋ္ဌဟတ္ထိံ ဆတ္တံ ဓာရေတွာ ဌိတံ ဒိသွာ ဘာယီ"တိ[၃]။ န ဘာယိံ[၄] အာဝုသောတိ။ တေ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အာဟံသု "အင်္ဂုလိမာလော ဘန္တေ အညံ ဗျာကရောတီ"တိ။ သတ္ထာ "န ဘိက္ခဝေ မမ ပုတ္တော အင်္ဂုလိမာလော ဘာယတိ။ ခီဏာသဝဥသဘာနဉှိ အန္တရေ ဇေဋ္ဌကဥသဘာ မမ ပုတ္တသဒိသာ ဘိက္ခူ န ဘာယန္တီ"တိ ဝတွာ ဣမံ ဂါထမာဟ—

၄၂၂။ "ဥသဘံ ပဝရံ ဝီရံ၊ မဟေသိံ ဝိဇိတာဝိနံ။
အနေဇံ နှာတကံ ဗုဒ္ဓံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ"န္တိ။

၁-ခု ၁-၄၀-ပိဋ္ဌေ။
၂-ဓမ္မပဒ-ဋ္ဌ ၂-၁၂၁-ပိဋ္ဌေ။
၃-ဘာယသီတိ (သီ၊ သျာ၊ က)
၄-န ဘာယာမိ (သျာ၊ က)

Tassattho—acchambhitaṭṭhena usabhasadisatāya **usabhaṁ** uttamaṭṭhena **pavaraṁ** vīriyasampattiyā **vīraṁ** mahantānaṁ sīlakkhandhādīnaṁ esitattā **mahesiṁ** tiṇṇaṁ mārānaṁ vijitattā **vijitāvinaṁ** nhātakilesatāya **nhātakaṁ** catusaccabuddhatāya **Buddhaṁ** taṁ evarūpaṁ ahaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti attho.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsūti.

Aṅgulimālattheravatthu ekūnacattālīsaṁ.

---

40. Devahitabrāhmaṇavatthu

Pubbenivāsanti imaṁ dhammadesanaṁ Satthā Jetavane viharanto Devahitabrāhmaṇassa[1] pañhaṁ ārabbha kathesi.

Ekasmiṁ hi samaye Bhagavā vātarogena ābādhiko hutvā Upavāṇattheraṁ uṇhodakatthāya Devahitabrāhmaṇassa santikaṁ pahiṇi. So gantvā Satthu ābādhikabhāvaṁ ācikkhitvā uṇhodakaṁ yāci, taṁ sutvā brāhmaṇo tuṭṭhamānaso hutvā "lābhā vata me, yaṁ mama santikaṁ Sammāsambuddho uṇhodakassatthāya sāvakaṁ pahiṇī"ti uṇhodakassa kājaṁ purisena gāhāpetvā phāṇitassa ca puṭaṁ Upavāṇattherassa pādāsi. Thero taṁ gāhāpetvā vihāraṁ gantvā Satthāraṁ uṇhodakena nhāpetvā uṇhodakena phāṇitaṁ āloḷetvā Bhagavato pādāsi, tassa taṅkhaṇeyeva so ābādho paṭipassambhi. Brāhmaṇo cintesi "kassa nu kho deyyadhammo dinno mahapphalo hoti, Satthāraṁ pucchissāmī"ti so Satthu santikaṁ gantvā tamatthaṁ pucchanto imaṁ gāthamāha—

"Kattha dajjā deyyadhammaṁ, kattha dinnaṁ mahapphalaṁ.
Kathaṁ hi yajamānassa, kathaṁ ijjhati dakkhiṇā"ti[2].

Athassa Satthā "evarūpassa brāhmaṇassa dinnaṁ mahapphalaṁ hotī"ti vatvā brāhmaṇaṁ pakāsento imaṁ gāthamāha—

1. Devaṅgikabrāhmaṇassa (Sī)
2. Saṁ 1. 177 piṭṭhe.

တဿတ္ထော—အစ္ဆမ္ဘိတဋ္ဌေန ဥသဘသဒိသတာယ **ဥသဘံ** ဥတ္တမဋ္ဌေန **ပဝရံ** ဝီရိယသမ္ပတ္တိယာ **ဝီရံ** မဟန္တာနံ သီလက္ခန္ဓာဒီနံ ဧသိတတ္တာ **မဟေသိံ** တိဏ္ဏံ မာရာနံ ဝိဇိတတ္တာ **ဝိဇိတာဝိနံ** နှာတကိလေသတာယ **နှာတကံ** စတုသစ္စဗုဒ္ဓတာယ **ဗုဒ္ဓံ** တံ ဧဝရူပံ အဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ အတ္ထော။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသူတိ။

အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဝတ္ထု ဧကူနစတ္တာလီသံ။

၄၀-ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏဝတ္ထု

ပုဗ္ဗေနိဝါသန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏဿ[၁] ပဉှံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။

ဧကသ္မိံ ဟိ သမယေ ဘဂဝါ ဝါတရောဂေန အာဗာဓိကော ဟုတွာ ဥပဝါဏတ္ထေရံ ဥဏှောဒကတ္ထာယ ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏဿ သန္တိကံ ပဟိဏိ။ သော ဂန္တွာ သတ္ထု အာဗာဓိကဘာဝံ အာစိက္ခိတွာ ဥဏှောဒကံ ယာစိ၊ တံ သုတွာ ဗြာဟ္မဏော တုဋ္ဌမာနသော ဟုတွာ "လာဘာ ဝတ မေ၊ ယံ မမ သန္တိကံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဥဏှောဒကဿတ္ထာယ သာဝကံ ပဟိဏီ"တိ ဥဏှောဒကဿ ကာဇံ ပုရိသေန ဂါဟာပေတွာ ဖာဏိတဿ စ ပုဋံ ဥပဝါဏတ္ထေရဿ ပါဒါသိ။ ထေရော တံ ဂါဟာပေတွာ ဝိဟာရံ ဂန္တွာ သတ္ထာရံ ဥဏှောဒကေန နှာပေတွာ ဥဏှောဒကေန ဖာဏိတံ အာလောဠေတွာ ဘဂဝတော ပါဒါသိ၊ တဿ တင်္ခဏေယေဝ သော အာဗာဓော ပဋိပဿမ္ဘိ။ ဗြာဟ္မဏော စိန္တေသိ "ကဿ နု ခေါ ဒေယျဓမ္မော ဒိန္နော မဟပ္ဖလော ဟောတိ၊ သတ္ထာရံ ပုစ္ဆိဿာမီ"တိ သော သတ္ထု သန္တိကံ ဂန္တွာ တမတ္ထံ ပုစ္ဆန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

"ကတ္ထ ဒဇ္ဇာ ဒေယျဓမ္မံ၊ ကတ္ထ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ။
ကထံ ဟိ ယဇမာနဿ၊ ကထံ ဣဇ္ဈတိ ဒက္ခိဏာ"တိ[၂]။

အထဿ သတ္ထာ "ဧဝရူပဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ ဟောတီ"တိ ဝတွာ ဗြာဟ္မဏံ ပကာသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ—

၁-ဒေဝင်္ဂိကဗြာဟ္မဏဿ (သီ)
၂-သံ ၁-၁၇၇-ပိဋ္ဌေ။

423. “Pubbenivāsaṁ yo vedi, saggāpāyañca passati.
Atho jātikkhayaṁ patto, abhiññāvosito Muni.
Sabbavositavosānaṁ, tamahaṁ brūmi brāhmaṇan”ti.

Tassattho—yo pubbenivāsaṁ pākaṭaṁ katvā jānāti, chabbīsatidevalokabhedaṁ saggañca catubbidhaṁ apāyañca dibbacakkhunā passati, atho jātikkhayasaṅkhātaṁ arahattaṁ patto, abhiññeyyaṁ dhammaṁ abhijānitvā pariññeyyaṁ parijānitvā pahātabbaṁ pahāya sacchikātabbaṁ sacchikatvā vosito niṭṭhānaṁ patto[1], vusitavosānaṁ vā patto, āsavakkhayapaññāya monabhāvaṁ pattattā muni, tamahaṁ sabbesaṁ kilesānaṁ vosānaṁ arahattamaggañāṇaṁ brahmacariyavāsaṁ vutthabhāvena sabbavositavosānaṁ brāhmaṇaṁ vadāmīti.

Desanāvasāne bahū sotāpattiphalādīni pāpuṇiṁsu, brāhmaṇopi pasannamānaso saraṇesu patiṭṭhāya upāsakattaṁ pavedesīti.

Devahitabrāhmaṇavatthu cattālīsaṁ.

Brāhmaṇavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Chabbīsatimo vaggo.

1. Nibbānaṁ patto (Syā), nibbānappatto (Ka)

၄၂၃။ “ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ယော ဝေဒိ၊ သဂ္ဂါပါယဉ္စ ပဿတိ။
အထော ဇာတိက္ခယံ ပတ္တော၊ အဘိညာဝေါသိတော မုနိ။
သဗ္ဗဝေါသိတဝေါသာနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏ”န္တိ။

တဿတ္ထော—ယော ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ပါကဋံ ကတွာ ဇာနာတိ၊ ဆဗ္ဗီသတိဒေဝလောကဘေဒံ သဂ္ဂဉ္စ စတုဗ္ဗိဓံ အပါယဉ္စ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ပဿတိ၊ အထော ဇာတိက္ခယသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ ပတ္တော၊ အဘိညေယျံ ဓမ္မံ အဘိဇာနိတွာ ပရိညေယျံ ပရိဇာနိတွာ ပဟာတဗ္ဗံ ပဟာယ သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ သစ္ဆိကတွာ ဝေါသိတော နိဋ္ဌာနံ ပတ္တော[1]၊ ဝုသိတဝေါသာနံ ဝါ ပတ္တော၊ အာသဝက္ခယပညာယ မောနဘာဝံ ပတ္တတ္တာ မုနိ၊ တမဟံ သဗ္ဗေသံ ကိလေသာနံ ဝေါသာနံ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ ဝုတ္ထဘာဝေန သဗ္ဗဝေါသိတဝေါသာနံ ဗြာဟ္မဏံ ဝဒါမီတိ။

ဒေသနာဝသာနေ ဗဟူ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ ပါပုဏိံသု၊ ဗြာဟ္မဏောပိ ပသန္နမာနသော သရဏေသု ပတိဋ္ဌာယ ဥပါသကတ္တံ ပဝေဒေသီတိ။

ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏဝတ္ထု စတ္တာလီသံ။

ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။

ဆဗ္ဗီသတိမော ဝဂ္ဂေါ။

၁-နိဗ္ဗာနံ ပတ္တော (သျာ)၊ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော (က)

Nigamanakathā

Ettāvatā sabbapaṭhame Yamakavagge cuddasa vatthūni, Appamādavagge nava, Cittavagge nava, Pupphavagge dvādasa[1], Bālavagge pannarasa, Paṇḍitavagge ekādasa, Arahantavagge dasa, Sahassavagge cuddasa, Pāpavagge dvādasa, Daṇḍavagge ekādasa, Jarāvagge nava, Attavagge dasa, Lokavagge ekādasa, Buddhavagge nava, Sukhavagge aṭṭha, Piyavagge nava, Kodhavagge aṭṭha, Malavagge dvādasa, Dhammaṭṭhavagge dasa, Maggavagge dvādasa, Pakiṇṇakavagge nava, Nirayavagge nava, Nāgavagge aṭṭha, Taṇhāvagge dvādasa, Bhikkhuvagge dvādasa, Brāhmaṇavagge cattālīsāti pañcādhikāni[2] tīṇi vatthusatāni pakāsetvā nātisaṅkhepanātivitthāravasena uparacitā dvāsattatibhāṇavārapamāṇā **Dhammapadassa atthavaṇṇanā** niṭṭhitāti.

Pattaṁ Dhammapadaṁ yena, dhammarājenanuttaraṁ.
Gāthā Dhammapade tena, bhāsitā yā Mahesinā.

Satevīsā catussatā, catusaccavibhāvinā.
Satattayaṁ hi vatthūnaṁ, pañcādhikā[3] samuṭṭhitā.

Vihāre adhirājena, kāritamhi kataññunā.
Pāsāde sirikūṭassa[4], rañño viharatā mayā.

Atthabyañjanasampannaṁ, atthāya ca hitāya ca.
Lokassa Lokanāthassa, saddhammaṭṭhitikamyatā.

Tāsaṁ Aṭṭhakathaṁ etaṁ, karontena sunimmalaṁ.
Dvāsattatipamāṇāya, bhāṇavārehi Pāḷiyā.

Yaṁ pattaṁ kusalaṁ tena, kusalā sabbapāṇinaṁ.
Sabbe ijjhantu saṅkappā, labhantu madhuraṁ phalanti.

Paramavi suddhasaddhābuddhivīriyapaṭimaṇḍitena sīlācārajjavamaddavādiguṇasamudayasamuditena sakasamayasamayantaragahanajjho gāhaṇasamatthena paññāveyyattiyasamannāgatena tipiṭakapariyattippabhede sāṭṭhakathe Satthusāsane appaṭihatañāṇappabhāvena mahāveyyākaraṇena karaṇasampattijanitasukhaviniggatamadhurodāravacanalāvaṇṇayuttena yuttamuttavādinā vādīvarena

1. Ekādasa (Sī)
2. Ekūnāni (Sī), ekenūnāni (Syā)
3. Ekenūnā (Sī, Ka), ekenūne (Syā)
4. Sirikuḍḍassa (Sī)

နိဂမနကထာ

ဧတ္တာဝတာ သဗ္ဗပဌမေ ယမကဝဂ္ဂေ စုဒ္ဒသ ဝတ္ထူနိ၊ အပ္ပမာဒဝဂ္ဂေ နဝ၊ စိတ္တဝဂ္ဂေ နဝ၊ ပုပ္ဖဝဂ္ဂေ ဒွါဒသ[၁]၊ ဗာလဝဂ္ဂေ ပန္နရသ၊ ပဏ္ဍိတဝဂ္ဂေ ဧကာဒသ၊ အရဟန္တဝဂ္ဂေ ဒသ၊ သဟဿဝဂ္ဂေ စုဒ္ဒသ၊ ပါပဝဂ္ဂေ ဒွါဒသ၊ ဒဏ္ဍဝဂ္ဂေ ဧကာဒသ၊ ဇရာဝဂ္ဂေ နဝ၊ အတ္တဝဂ္ဂေ ဒသ၊ လောကဝဂ္ဂေ ဧကာဒသ၊ ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂေ နဝ၊ သုခဝဂ္ဂေ အဋ္ဌ၊ ပိယဝဂ္ဂေ နဝ၊ ကောဓဝဂ္ဂေ အဋ္ဌ၊ မလဝဂ္ဂေ ဒွါဒသ၊ ဓမ္မဋ္ဌဝဂ္ဂေ ဒသ၊ မဂ္ဂဝဂ္ဂေ ဒွါဒသ၊ ပကိဏ္ဏကဝဂ္ဂေ နဝ၊ နိရယဝဂ္ဂေ နဝ၊ နာဂဝဂ္ဂေ အဋ္ဌ၊ တဏှာဝဂ္ဂေ ဒွါဒသ၊ ဘိက္ခုဝဂ္ဂေ ဒွါဒသ၊ ဗြာဟ္မဏဝဂ္ဂေ စတ္တာလီသာတိ ပဉ္စာဓိကာနိ[၂] တီဏိ ဝတ္ထုသတာနိ ပကာသေတွာ နာတိသင်္ခေပနာတိဝိတ္ထာရဝသေန ဥပရစိတာ ဒွါသတ္တတိဘာဏဝါရပမာဏာ **ဓမ္မပဒဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာ** နိဋ္ဌိတာတိ။

ပတ္တံ ဓမ္မပဒံ ယေန၊ ဓမ္မရာဇေနနုတ္တရံ။
ဂါထာ ဓမ္မပဒေ တေန၊ ဘာသိတာ ယာ မဟေသိနာ။

သတေဝီသာ စတုဿတာ၊ စတုသစ္စဝိဘာဝိနာ။
သတတ္တယံ ဟိ ဝတ္ထူနံ၊ ပဉ္စာဓိကာ[၃] သမုဋ္ဌိတာ။

ဝိဟာရေ အဓိရာဇေန၊ ကာရိတမှိ ကတညုနာ။
ပါသာဒေ သိရိကူဋဿ[၄]၊ ရညော ဝိဟရတာ မယာ။

အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ၊ အတ္ထာယ စ ဟိတာယ စ။
လောကဿ လောကနာထဿ၊ သဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိကမျတာ။

တာသံ အဋ္ဌကထံ ဧတံ၊ ကရောန္တေန သုနိမ္မလံ။
ဒွါသတ္တတိပမာဏာယ၊ ဘာဏဝါရေဟိ ပါဠိယာ။

ယံ ပတ္တံ ကုသလံ တေန၊ ကုသလာ သဗ္ဗပါဏိနံ။
သဗ္ဗေ ဣဇ္ဈန္တု သင်္ကပ္ပါ၊ လဘန္တု မဓုရံ ဖလန္တိ။

ပရမဝိသုဒ္ဓသဒ္ဓါဗုဒ္ဓိဝီရိယပဋိမဏ္ဍိတေန သီလာစာရဇ္ဇဝမဒ္ဒဝါဒိဂုဏသမုဒယသမုဒိတေန သကသမယသမယန္တရဂဟနဇ္ဈောဂါဟဏသမတ္ထေန ပညာဝေယျတ္တိယသမန္နာဂတေန တိပိဋကပရိယတ္တိပ္ပဘေဒေ သာဋ္ဌကထေ သတ္ထုသာသနေ အပ္ပဋိဟတဉာဏပ္ပဘာဝေန မဟာဝေယျာကရဏေန ကရဏသမ္ပတ္တိဇနိတသုခဝိနိဂ္ဂတမဓုရောဒါရဝစနလာဝဏ္ဏယုတ္တေန ယုတ္တမုတ္တဝါဒိနာ ဝါဒီဝရေန

၁-ဧကာဒသ (သီ)
၂-ဧကူနာနိ (သီ)၊ ဧကေနူနာနိ (သျာ)
၃-ဧကေနူနာ (သီ၊ က)၊ ဧကေနူနေ (သျာ)
၄-သိရိကုဍ္ဍဿ (သီ)

mahākavinā pabhinnapaṭisambhidāparivāre chaḷabhiññāpaṭisambhidādippabhedaguṇa-paṭimaṇḍite uttarimanussadhamme suppatiṭṭhitabuddhīnaṁ Theravaṁsappadīpānaṁ therānaṁ Mahāvihāravāsīnaṁ Vaṁsālaṅkārabhūtena vipulavisuddhabuddhinā **Buddhaghoso**ti garūhi gahitanāmadheyyena therena katāyaṁ **Dhammapadaṭṭhakathā**—

Tāva tiṭṭhatu lokasmiṁ, lokanittharaṇesinaṁ.
Dassentī kulaputtānaṁ, nayaṁ saddhādibuddhiyā[1].

Yāva Buddhoti nāmampi, suddhacittassa tādino.
Lokamhi Lokajeṭṭhassa, pavattati Mahesinoti.

Iti tevīsādhikacatusatagāthāpañcādhikatisatavatthupaṭimaṇḍitā

Chabbīsativaggasamannāgatā Dhammapadavaṇṇanā samattā.

Dhammapadaṭṭhakathā
Sabbākārena niṭṭhitā.

1. Sīlavisuddhiyā (Sī)

မဟာကဝိနာ ပဘိန္နပဋိသမ္ဘိဒါပရိဝါရေ ဆဠဘိညာပဋိသမ္ဘိဒါဒိပ္ပဘေဒဂုဏ-ပဋိမဏ္ဍိတေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ သုပ္ပတိဋ္ဌိတဗုဒ္ဓီနံ ထေရဝံသပ္ပဒီပါနံ ထေရာနံ မဟာဝိဟာရဝါသီနံ ဝံသာလင်္ကာရဘူတေန ဝိပုလဝိသုဒ္ဓဗုဒ္ဓိနာ **ဗုဒ္ဓဃောသော**တိ ဂရူဟိ ဂဟိတနာမဓေယျေန ထေရေန ကတာယံ **ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ**—

တာဝ တိဋ္ဌတု လောကသ္မိံ၊ လောကနိတ္ထရဏေသိနံ။
ဒဿေန္တီ ကုလပုတ္တာနံ၊ နယံ သဒ္ဓါဒိဗုဒ္ဓိယာ[၁]။

ယာဝ ဗုဒ္ဓေါတိ နာမမ္ပိ၊ သုဒ္ဓစိတ္တဿ တာဒိနော။
လောကမှိ လောကဇေဋ္ဌဿ၊ ပဝတ္တတိ မဟေသိနောတိ။

ဣတိ တေဝီသာဓိကစတုသတဂါထာပဉ္စာဓိကတိသတဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတာ

ဆဗ္ဗီသတိဝဂ္ဂသမန္နာဂတာ ဓမ္မပဒဝဏ္ဏနာ သမတ္တာ။

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာ
သဗ္ဗာကာရေန နိဋ္ဌိတာ။

၁-သီလဝိသုဒ္ဓိယာ (သီ)

Dhammapadaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Saṁvaṇṇitapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akakkasaṁ	420
Akataṁ	101
Akataññū	393
Akathaṁkathī	422
Akaraṇaṁ	326
Akiccaṁ	282
Akiñcanaṁ	406, 452
Akutobhaye	164
Akubbato	18
Akkodhena	202
Akkharānaṁ sannipātaṁ	349
Aggi	45
Aggiḍaḍḍhova	41
Aggihuttaṁva	401
Acaritvā	83
Accantadussīlyaṁ	97
Accutaṁ	206
Acchindi	349
Ajjatanāmiva	210
Ajjhattarato	362
Aññaṁ	101
Aññāya	254, 422
Aññeva attanaṁ	355
Aññesaṁ	367
Añño	101
Atandito	294

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Atidhonacārinaṁ	220
Ativākyaṁ	309
Atulā	210
Attagutto	380
Attaghātāya	100
Attadatthamabhiññāya	103
Attadanto	309
Attanā	96, 101
Attanāva	101
Attano	94
Attasambhavaṁ	97
Attā	91
Attānaṁ	87
Attānañce	91
Attānameva	90
Atthaṁ	241
Atthaṁ anatthañca	242
Atthaṁ gacchanti	208
Atthaṁ dhammañca	364
Atthaṁ hitvā	179
Atthamhi	325
Atha	10, 41
Athaññaṁ	90
Adaṇḍesu	45
Adinnaṁ	227
Aduṭṭho	408

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

သံဝဏ္ဏိတပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အကက္ကသံ	၄၂၀
အကတံ	၁၀၁
အကတညူ	၃၉၃
အကထံကထီ	၄၂၂
အကရဏံ	၃၂၆
အကိစ္စံ	၂၈၂
အကိဉ္စနံ	၄၀၆၊ ၄၅၂
အကုတောဘယေ	၁၆၄
အကုဗ္ဗတော	၁၈
အက္ကောဓေန	၂၀၂
အက္ခရာနံ သန္နိပါတံ	၃၄၉
အဂ္ဂိ	၄၅
အဂ္ဂိဍဍ္ဎောဝ	၄၁
အဂ္ဂိဟုတ္တံဝ	၄၀၁
အစရိတွာ	၈၃
အစ္စန္တဒုဿီလျံ	၉၇
အစ္စုတံ	၂၀၆
အစ္ဆိန္ဒိ	၃၄၉
အဇ္ဇတနာမိဝ	၂၁၀
အဇ္ဈတ္တရတော	၃၆၂
အညံ	၁၀၁
အညာယ	၂၅၄၊ ၄၂၂
အညေဝ အတ္တနံ	၃၅၅
အညေသံ	၃၆၇
အညော	၁၀၁
အတန္ဒိတော	၂၉၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အတိဓောနစာရိနံ	၂၂၀
အတိဝါကျံ	၃၀၉
အတုလာ	၂၁၀
အတ္တဂုတ္တော	၃၈၀
အတ္တဃာတာယ	၁၀၀
အတ္တဒတ္ထမဘိညာယ	၁၀၃
အတ္တဒန္တော	၃၀၉
အတ္တနာ	၉၆၊ ၁၀၁
အတ္တနာဝ	၁၀၁
အတ္တနော	၉၄
အတ္တသမ္ဘဝံ	၉၇
အတ္တာ	၉၁
အတ္တာနံ	၈၇
အတ္တာနဉ္စေ	၉၁
အတ္တာနမေဝ	၉၀
အတ္ထံ	၂၄၁
အတ္ထံ အနတ္ထဉ္စ	၂၄၂
အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ	၂၀၈
အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ	၃၆၄
အတ္ထံ ဟိတွာ	၁၇၉
အတ္ထမှိ	၃၂၅
အထ	၁၀၊ ၄၁
အထညံ	၉၀
အဒဏ္ဍေသု	၄၅
အဒိန္နံ	၂၂၇
အဒုဋ္ဌော	၄၀၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā	Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]		[A]	
Adhammo	227	Antarā	216
Adhicitte	154	Antarāyaṁ	269
Adhippatī rājā	151	Antalikkhe	28
Adhimuttānaṁ	208	Antimasarīraṁ	410
Anakkhāte	189	Antimasārīro	349
Anaṅgaṇassa	22	Andhabhūto	114
Anattā	256	Apatthāni	71
Anantagocaraṁ	129	Apabodheti	54
Anādānaṁ	406, 452	Apāraṁ	395
Anādāno	349	Api dibbesu	156
Anāvilaṁ	426	Apuññalābhaṁ	301
Anāsavaṁ	395	Apuññalābho	301
Aniccā	255	Aputhujjanasevitaṁ	252
Anibbisaṁ	81	Appaṭibaddhacitto	189
Anīgho	284	Appaduṭṭhassa	22
Anuṭṭhahāno	258	Appaduṭṭhesu	45
Anuṭṭhānamalā gharā	222	Appamādaratā	321
Anutthunaṁ	84	Appasattho	15
Anuddhato	364	Appassādā	156
Anupubbena	217	Appassutāyaṁ	79
Anuppattaṁ	395, 412	Appo	114
Anuyuñjati	227	Abbato	247
Anusāseyya	90	Abbhakkhānaṁ	45
Anussadaṁ	410	Abhayadassino	306
Anussaraṁ	365	Abhaye	306
Anūpaghāto	154	Abhittharetha	3
Anūpavādo	154	Abhinandanti	191
Anekajātisaṁsāraṁ	81	Abhimatthati	97
Anokasāriṁ	415	Abhūtavādī	297
Antakenādhipannassa	271	Amataṁ	376

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ	ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]		[အ]	
အဓမ္မော	၂၂၇	အန္တရာ	၂၁၆
အဓိစိတ္တေ	၁၅၄	အန္တရာယံ	၂၆၉
အဓိပ္ပတီ ရာဇာ	၁၅၁	အန္တလိက္ခေ	၂၈
အဓိမုတ္တာနံ	၂၀၈	အန္တိမသရီရံ	၄၁၀
အနက္ခာတေ	၁၈၉	အန္တိမသာရီရော	၃၄၉
အနင်္ဂဏဿ	၂၂	အန္ဓဘူတော	၁၁၄
အနတ္တာ	၂၅၆	အပတ္ထာနိ	၇၁
အနန္တဂေါစရံ	၁၂၉	အပဗောဓေတိ	၅၄
အနာဒါနံ	၄၀၆၊ ၄၅၂	အပါရံ	၃၉၅
အနာဒါနော	၃၄၉	အပိ ဒိဗ္ဗေသု	၁၅၆
အနာဝိလံ	၄၂၆	အပုညလာဘံ	၃၀၁
အနာသဝံ	၃၉၅	အပုညလာဘော	၃၀၁
အနိစ္စာ	၂၅၅	အပုထုဇ္ဇနသေဝိတံ	၂၅၂
အနိဗ္ဗိသံ	၈၁	အပ္ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော	၁၈၉
အနီဃော	၂၈၄	အပ္ပဒုဋ္ဌဿ	၂၂
အနုဋ္ဌဟာနော	၂၅၈	အပ္ပဒုဋ္ဌေသု	၄၅
အနုဋ္ဌာနမလာ ဃရာ	၂၂၂	အပ္ပမာဒရတာ	၃၂၁
အနုတ္ထုနံ	၈၄	အပ္ပသတ္ထော	၁၅
အနုဒ္ဓတော	၃၆၄	အပ္ပဿာဒါ	၁၅၆
အနုပုဗ္ဗေန	၂၁၇	အပ္ပဿုတာယံ	၇၉
အနုပ္ပတ္တံ	၃၉၅၊ ၄၁၂	အပ္ပေါ	၁၁၄
အနုယုဉ္ဇတိ	၂၂၇	အဗ္ဗတော	၂၄၇
အနုသာသေယျ	၉၀	အဗ္ဘက္ခာနံ	၄၅
အနုဿဒံ	၄၁၀	အဘယဒဿိနော	၃၀၆
အနုဿရံ	၃၆၅	အဘယေ	၃၀၆
အနူပဃာတော	၁၅၄	အဘိတ္ထရေထ	၃
အနူပဝါဒေါ	၁၅၄	အဘိနန္ဒန္တိ	၁၉၁
အနေကဇာတိသံသာရံ	၈၁	အဘိမတ္ထတိ	၉၇
အနောကသာရိံ	၄၁၅	အဘူတဝါဒီ	၂၉၇
အန္တကေနာဓိပန္နဿ	၂၇၁	အမတံ	၃၇၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Amatogadhamanuppattaṁ	422
Ayaṁ loko	114
Ayasāva	220
Ayoge	179
Arajjaṁ	151
Aratiṁ	448
Arahataṁ	100
Arahantaṁ	450
Ariyabhūmiṁ	215
Ariyasaccāni	160
Ariyānaṁ	100
Arukāyaṁ	69
Alaṅkato	52
Alajjitāye	305
Alaso	258
Alikaṁ bhaṇaṁ	247
Alīnena	226
Avajje	307
Avitiṇṇakaṅkhaṁ	49
Avijjā	223
Aviddasu	250
Aviruddhaṁ	418
Avekkhantaṁ	108
Asaṁsaṭṭhaṁ	414
Asajjamānaṁ	193
Asajjhāyamalā	222
Asaññatā	227, 299
Asattaṁ	450
Asatā ca	369
Asantāsī	349

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Asantettha	293
Asādhuṁ	202
Asādhūni	99
Asāhasena	242
Asuddhi	101
Assa	18
Assatarā	309
Asso	54
Ahiṁsā	245, 251
Ahiṁsāya rato	287
Ahitāni	99
Ahirikena	224
Ahorattānusikkhinaṁ	208
[Ā]	
Ākāse	115
Ākirate	302
Āgataṁ	191
Āgamissati	11
Ācārakusalo	376
Ājānīyā	309
Ātāpino	54
Āturaṁ	69
Ādiccapathe	115
Ādiyati	227
Ānando	65
Āpajjati	301
Āyuṁ	38
Āyogo	154
Āraggā	419

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အမတောဂဓမနုပ္ပတ္တံ	၄၂၂
အယံ လောကော	၁၁၄
အယသာဝ	၂၂၀
အယောဂေ	၁၇၉
အရဇ္ဇံ	၁၅၁
အရတိံ	၄၄၈
အရဟတံ	၁၀၀
အရဟန္တံ	၄၅၀
အရိယဘူမိံ	၂၁၅
အရိယသစ္စာနိ	၁၆၀
အရိယာနံ	၁၀၀
အရုကာယံ	၆၉
အလင်္ကတော	၅၂
အလဇ္ဇိတာယေ	၃၀၅
အလသော	၂၅၈
အလိကံ ဘဏံ	၂၄၇
အလီနေန	၂၂၆
အဝဇ္ဇေ	၃၀၇
အဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ	၄၉
အဝိဇ္ဇာ	၂၂၃
အဝိဒ္ဒသု	၂၅၀
အဝိရုဒ္ဓံ	၄၁၈
အဝေက္ခန္တံ	၁၀၈
အသံသဋ္ဌံ	၄၁၄
အသဇ္ဇမာနံ	၁၉၃
အသဇ္ဈာယမလာ	၂၂၂
အသညတာ	၂၂၇၊ ၂၉၉
အသတ္တံ	၄၅၀
အသတာ စ	၃၆၉
အသန္တာသီ	၃၄၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အသန္တေတ္ထ	၂၉၃
အသာဓုံ	၂၀၂
အသာဓူနိ	၉၉
အသာဟသေန	၂၄၂
အသုဒ္ဓိ	၁၀၁
အဿ	၁၈
အဿတရာ	၃၀၉
အဿော	၅၄
အဟိံသာ	၂၄၅၊ ၂၅၁
အဟိံသာယ ရတော	၂၈၇
အဟိတာနိ	၉၉
အဟိရိကေန	၂၂၄
အဟောရတ္တာနုသိက္ခိနံ	၂၀၈
[အာ]	
အာကာသေ	၁၁၅
အာကိရတေ	၃၀၂
အာဂတံ	၁၉၁
အာဂမိဿတိ	၁၁
အာစာရကုသလော	၃၇၆
အာဇာနီယာ	၃၀၉
အာတာပိနော	၅၄
အာတုရံ	၆၉
အာဒိစ္စပထေ	၁၁၅
အာဒိယတိ	၂၂၇
အာနန္ဒော	၆၅
အာပဇ္ဇတိ	၃၀၁
အာယုံ	၃၈
အာယောဂေါ	၁၅၄
အာရဂ္ဂါ	၄၁၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ā]	
Ārogyaparamā lābhā	173
Ālayā	422
Āsā	422
[I]	
Iñjitaṁ	240
Itaro jano	195
Iti viññāya	156
Idaṁ	70
Iddhiyā	115
Idha paññassa	376
Idha vassaṁ	269
Indriyagutti	376
Imaṁ nāvaṁ	374
Imaṁ lokaṁ	108
Imettamapi	164
[U]	
Ukkhittapalighaṁ	407
Ukkuṭikappadhānaṁ	49
Uccayo	4, 7
Ucchinda	268
Ujjhānasaññino	239
Uttamatthaṁ	395, 412
Uttiṭṭhe	106
Uddhaṁsoto	189
Udakumbhopi	11
Udabindunipātena	13
Udayabbayaṁ	375
Upaccagā	304, 423, 448
Upanītavayo	216

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[U]	
Upasaggaṁ	45
Upasanto	168, 378
Upasampadā	154
Upahato	37
Upeti	77
Uppajja tiṭṭhati	333
Uppatitaṁ	195
Ubhayaṁ	414
Ubho	242, 423
Ubho loke	250
Uyyogamukhe	215
Usabhaṁ	453
Usīratthova	331
[E]	
Ekaṁ dhammaṁ	119
Ekaṁ vanasmiṁ	405
Ekarajjena	124
Ekaseyyaṁ	294
Ekassa	323
Ekāsanaṁ	294
Eko	324
Eko damayaṁ	294
Eko santusito	362
Etaṁ	154, 160
Etaṁ ñatvā	171
Etaṁ daḷhaṁ	338
Etaṁ Buddhāna sāsanaṁ	154
Etañhi tumhe	254
Etadakiñci	399

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အာ]	
အာရောဂျပရမာ လာဘာ	၁၇၃
အာလယာ	၄၂၂
အာသာ	၄၂၂
[ဣ]	
ဣဉ္ဇိတံ	၂၄၀
ဣတရော ဇနော	၁၉၅
ဣတိ ဝိညာယ	၁၅၆
ဣဒံ	၇၀
ဣဒ္ဓိယာ	၁၁၅
ဣဓ ပညဿ	၃၇၆
ဣဓ ဝဿံ	၂၆၉
ဣန္ဒြိယဂုတ္တိ	၃၇၆
ဣမံ နာဝံ	၃၇၄
ဣမံ လောကံ	၁၀၈
ဣမေတ္တမပိ	၁၆၄
[ဥ]	
ဥက္ခိတ္တပလိဃံ	၄၀၇
ဥက္ကုဋိကပ္ပဓာနံ	၄၉
ဥစ္စယော	၄၊၇
ဥစ္ဆိန္ဒ	၂၆၈
ဥဇ္ဈာနသညိနော	၂၃၉
ဥတ္တမတ္ထံ	၃၉၅၊၄၁၂
ဥတ္တိဋ္ဌေ	၁၀၆
ဥဒ္ဓံသောတော	၁၈၉
ဥဒကုမ္ဘောပိ	၁၁
ဥဒဗိန္ဒုနိပါတေန	၁၃
ဥဒယဗ္ဗယံ	၃၇၅
ဥပစ္စဂါ	၃၀၄၊၄၂၃၊၄၄၈
ဥပနီတဝယော	၂၁၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဥ]	
ဥပသဂ္ဂံ	၄၅
ဥပသန္တော	၁၆၈၊၃၇၈
ဥပသမ္ပဒါ	၁၅၄
ဥပဟတော	၃၇
ဥပေတိ	၇၇
ဥပ္ပဇ္ဇ တိဋ္ဌတိ	၃၃၃
ဥပ္ပတိတံ	၁၉၅
ဥဘယံ	၄၁၄
ဥဘော	၂၄၂၊၄၂၃
ဥဘော လောကေ	၂၅၀
ဥယျောဂမုခေ	၂၁၅
ဥသဘံ	၄၅၃
ဥသီရတ္ထောဝ	၃၃၁
[ဧ]	
ဧကံ ဓမ္မံ	၁၁၉
ဧကံ ဝနသ္မိံ	၄၀၅
ဧကရဇ္ဇေန	၁၂၄
ဧကသေယျံ	၂၉၄
ဧကဿ	၃၂၃
ဧကာသနံ	၂၉၄
ဧကော	၃၂၄
ဧကော ဒမယံ	၂၉၄
ဧကော သန္တုသိတော	၃၆၂
ဧတံ	၁၅၄၊၁၆၀
ဧတံ ဉတွာ	၁၇၁
ဧတံ ဒဠှံ	၃၃၈
ဧတံ ဗုဒ္ဓါန သာသနံ	၁၅၄
ဧတဉှိ တုမှေ	၂၅၄
ဧတဒကိဉ္စိ	၃၉၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[E]	
Etamatthavasaṁ	272
Etampi	340
Etampi chetvāna	339
Etehi	204
Evaṁ bho	227
Esa	37
Esa kho	347
Esa maggo	255
[O]	
Oghatiṇṇo	375
Onaddhā	66
Ohārinaṁ	338
[Ka]	
Kaṁso	37
Kañci	37
Kaṭukabhedano	314
Kaṭṭhakassa	100
Katakiccaṁ	395
Katvā	297
Kathaṁsu	151
Kadariyaṁ	202
Kadariyā	122
Kabaḷaṁ	314
Kamuddiseyyaṁ	350
Kamma kubbānaṁ	188
Kammāro	217
Kammehi	41
Kayirā	4, 91
Kayirā ce	302

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Karoto	3
Kaliṁva	238
Kali	169
Kalyāṇe	376
Kasāmiva	54
Kahāpaṇavassena	156
Kākasūrena	224
Kāpotakāni	71
Kāmato	185
Kāme panuda	393
Kāyagatā sati	282, 287
Kāyaduccaritaṁ hitvā	212
Kāyappakopaṁ	212
Kāyena	206
Kāyena saṁvaro	359
Kāyena saṁvutā	212
Kāyena saṁvuto	212
Kāyena sucaritaṁ	212
Kāsāvakaṇṭhā	299
Kāhasi	81
Kāhiti	347
Kiṁsu	151
Kiccaṁ	282
Kicce	282
Kitavā saṭho	238
Kilisseyya	90
Kisaṁ	405
Kujjheyya	204
Kuñjaro	314
Kulaṁ	161

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဧ]	
ဧတမတ္ထဝသံ	၂၇၂
ဧတမ္ပိ	၃၄၀
ဧတမ္ပိ ဆေတွာန	၃၃၉
ဧတေဟိ	၂၀၄
ဧဝံ ဘော	၂၂၇
ဧသ	၃၇
ဧသ ခေါ	၃၄၇
ဧသ မဂ္ဂေါ	၂၅၅
[ဩ]	
ဩဃတိဏ္ဏော	၃၇၅
ဩနဒ္ဓါ	၆၆
ဩဟာရိနံ	၃၃၈
[က]	
ကံသော	၃၇
ကဉ္စိ	၃၇
ကဋုကဘေဒနော	၃၁၄
ကဋ္ဌကဿ	၁၀၀
ကတကိစ္စံ	၃၉၅
ကတွာ	၂၉၇
ကထံသု	၁၅၁
ကဒရိယံ	၂၀၂
ကဒရိယာ	၁၂၂
ကဗဠံ	၃၁၄
ကမုဒ္ဒိသေယျံ	၃၅၀
ကမ္မ ကုဗ္ဗာနံ	၁၈၈
ကမ္မာရော	၂၁၇
ကမ္မေဟိ	၄၁
ကယိရာ	၄၊ ၉၁
ကယိရာ စေ	၃၀၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က]	
ကရောတော	၃
ကလိံဝ	၂၃၈
ကလိ	၁၆၉
ကလျာဏေ	၃၇၆
ကသာမိဝ	၅၄
ကဟာပဏဝဿေန	၁၅၆
ကာကသူရေန	၂၂၄
ကာပေါတကာနိ	၇၁
ကာမတော	၁၈၅
ကာမေ ပနုဒ	၃၉၃
ကာယဂတာ သတိ	၂၈၂၊ ၂၈၇
ကာယဒုစ္စရိတံ ဟိတွာ	၂၁၂
ကာယပ္ပကောပံ	၂၁၂
ကာယေန	၂၀၆
ကာယေန သံဝရော	၃၅၉
ကာယေန သံဝုတာ	၂၁၂
ကာယေန သံဝုတော	၂၁၂
ကာယေန သုစရိတံ	၂၁၂
ကာသာဝကဏ္ဌာ	၂၉၉
ကာဟသိ	၈၁
ကာဟိတိ	၃၄၇
ကိံသု	၁၅၁
ကိစ္စံ	၂၈၂
ကိစ္စေ	၂၈၂
ကိတဝါ သဌော	၂၃၈
ကိလိဿေယျ	၉၀
ကိသံ	၄၀၅
ကုဇ္ဈေယျ	၂၀၄
ကုဉ္ဇရော	၃၁၄
ကုလံ	၁၆၁

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kusalena	111
Kusīto	258
Kuso	302
Kuhiñci	129
Kenaci	164
Kena padena	129
Ko	65
Koci lokasmiṁ	54
Kodhaṁ	193
Kovidaṁ	412
Ko hi nātho	380
[Kha]	
Khaṇātītā	305
Khaṇe khaṇe	217
Khaṇo	304
Khandhasamā	169
Khantibalaṁ	409
Khantī	154
Khayamajjhagā	81
Khitto	22
Khīṇamacche	83
Khīṇāsavaṁ	450
Khemaṁ	160
[Ga]	
Gacchati	114, 227
Ganthā	180
Gabbhaṁ	24
Gambhīrapaññaṁ	412

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ga - Gha]	
Garukaṁ	45, 301
Gavesatha	66
Gavesanto	80
Gahakāraṁ	80
Gahakūṭaṁ	81
Gehaṁ	81
Gocaraṁ	38
Gotamasāvakā	286
Gopālo	38
Ghātaye	31
[Ca - Cha]	
Cakkhunā	359
Cakkhumā	254
Caturo padā	254
Candimā	396
Care	107, 212
Cāpato patitaṁ	309
Cāpātikhīṇāva	83
Cittaṁ	81, 108
Cittakataṁ	69
Cittakkhepaṁ	45
Ciraṁ	227
Cirappavāsiṁ	191
Cirāya	334
Codayattānaṁ	380
Chadvārādhippatī rājā	151
Chandajāto	189
Chetvā	374
Chetvāna	340

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က]	
ကုသလေန	၁၁၁
ကုသီတော	၂၅၈
ကုသော	၃၀၂
ကုဟိဉ္စိ	၁၂၉
ကေနစိ	၁၆၄
ကေန ပဒေန	၁၂၉
ကော	၆၅
ကောစိ လောကသ္မိံ	၅၄
ကောဓံ	၁၉၃
ကောဝိဒံ	၄၁၂
ကော ဟိ နာထော	၃၈၀
[ခ]	
ခဏာတီတာ	၃၀၅
ခဏေ ခဏေ	၂၁၇
ခဏော	၃၀၄
ခန္ဓသမာ	၁၆၉
ခန္တိဗလံ	၄၀၉
ခန္တီ	၁၅၄
ခယမဇ္ဈဂါ	၈၁
ခိတ္တော	၂၂
ခီဏမစ္ဆေ	၈၃
ခီဏာသဝံ	၄၅၀
ခေမံ	၁၆၀
[ဂ]	
ဂစ္ဆတိ	၁၁၄၊၂၂၇
ဂန္ထာ	၁၈၀
ဂဗ္ဘံ	၂၄
ဂမ္ဘီရပညံ	၄၁၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဂ-ဃ]	
ဂရုကံ	၄၅၊၃၀၁
ဂဝေသထ	၆၆
ဂဝေသန္တော	၈၀
ဂဟကာရံ	၈၀
ဂဟကူဋံ	၈၁
ဂေဟံ	၈၁
ဂေါစရံ	၃၈
ဂေါတမသာဝကာ	၂၈၆
ဂေါပါလော	၃၈
ဃာတယေ	၃၁
[စ-ဆ]	
စက္ခုနာ	၃၅၉
စက္ခုမာ	၂၅၄
စတုရော ပဒါ	၂၅၄
စန္ဒိမာ	၃၉၆
စရေ	၁၀၇၊၂၁၂
စာပတော ပတိတံ	၃၀၉
စာပါတိခီဏာဝ	၈၃
စိတ္တံ	၈၁၊၁၀၈
စိတ္တကတံ	၆၉
စိတ္တက္ခေပံ	၄၅
စိရံ	၂၂၇
စိရပ္ပဝါသိံ	၁၉၁
စိရာယ	၃၃၄
စောဒယတ္တာနံ	၃၈၀
ဆဒွါရာဓိပ္ပတိ ရာဇာ	၁၅၁
ဆန္ဒဇာတော	၁၈၉
ဆေတွာ	၃၇၄
ဆေတွာန	၃၄၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ja - Jha]	
Jaññā	349
Jaṭāhi	404
Jano	188
Jayaṁ	168
Jaraṁ	77
Jarā	326
Jāti	81
Jātijaraṁ	216
Jāniṁ	45
Jāyati	161
Jālamuttova	114
Jālinī	129
Jighacchāparamā	171
Jiṇṇakoñcā	83
Jināti	352
Jīrati	79
Jīranti	77
Jīvitaṁ	32, 70
Jīvitukāmo	15
Jetvā	115
Jhānañca	375
Jhānapasutā	147
Jhāya bhikkhu	375
Jhāyiṁ	395
Jhāyī	396
[Ña]	
Ñātimittā	191
Ñātīnaṁ	45
Ñātīnaṁva	176

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ṭha - Ḍa]	
Ṭhānaṁ	45, 206
Ṭhānāni	301
Ṭhitaṁ	30
Ṭhiti	69
Ḍahati	45
[Ta]	
Taṁ puttapasusammattaṁ	270
Taṁ ve	367
Taṁ vo vadāmi	331
Tañca disvā	333
Taṇhakkhayarato	156
Taṇhakkhaye vimutto	350
Taṇhakkhayo	353
Taṇhā	347
Taṇhānaṁ	81
Taṇhāya	186
Taṇhāsamā	231
Tatuṭṭhāya	220
Tato	223
Tato tato	400
Tato dhī	399
Tattha	229
Tatrāyamādi	376
Tatheva	191
Tanuke'ttha	114
Tapo	162
Tappati	41
Tamahaṁ	195, 406
Tamhi	4

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဇ-ဈ]	
ဇညာ	၃၄၉
ဇဋာဟိ	၄၀၄
ဇနော	၁၈၈
ဇယံ	၁၆၈
ဇရံ	၇၇
ဇရာ	၃၂၆
ဇာတိ	၈၁
ဇာတိဇရံ	၂၁၆
ဇာနိံ	၄၅
ဇာယတိ	၁၆၁
ဇာလမုတ္တောဝ	၁၁၄
ဇာလိနီ	၁၂၉
ဇိဃစ္ဆာပရမာ	၁၇၁
ဇိဏ္ဏကောဉ္စာ	၈၃
ဇိနာတိ	၃၅၂
ဇီရတိ	၇၉
ဇီရန္တိ	၇၇
ဇီဝိတံ	၃၂၊၇၀
ဇီဝိတုကာမော	၁၅
ဇေတွာ	၁၁၅
ဈာနဉ္စ	၃၇၅
ဈာနပသုတာ	၁၄၇
ဈာယ ဘိက္ခု	၃၇၅
ဈာယိံ	၃၉၅
ဈာယီ	၃၉၆
[ဉ]	
ဉာတိမိတ္တာ	၁၉၁
ဉာတီနံ	၄၅
ဉာတီနံဝ	၁၇၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဌ-ဍ]	
ဌာနံ	၄၅၊၂၀၆
ဌာနာနိ	၃၀၁
ဌိတံ	၃၀
ဌိတိ	၆၉
ဍဟတိ	၄၅
[တ]	
တံ ပုတ္တပသုသမ္မတ္တံ	၂၇၀
တံ ဝေ	၃၆၇
တံ ဝေါ ဝဒါမိ	၃၃၁
တဉ္စ ဒိသွာ	၃၃၃
တဏှက္ခယရတော	၁၅၆
တဏှက္ခယေ ဝိမုတ္တော	၃၅၀
တဏှက္ခယော	၃၅၃
တဏှာ	၃၄၇
တဏှာနံ	၈၁
တဏှာယ	၁၈၆
တဏှာသမာ	၂၃၁
တတုဋ္ဌာယ	၂၂၀
တတော	၂၂၃
တတော တတော	၄၀၀
တတော ဓီ	၃၉၉
တတ္ထ	၂၂၉
တတြာယမာဒိ	၃၇၆
တထေဝ	၁၉၁
တနုကေ'တ္ထ	၁၁၄
တပေါ	၁၆၂
တပ္ပတိ	၄၁
တမဟံ	၁၉၅၊၄၀၆
တမှိ	၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tameva bālaṁ	22
Tasanti	31
Tasesu	416
Tasmā	179, 301, 334, 380
Tasmā na caddhagū	289
Tasmā hi	176
Tāṇatā	272
Tāṇāya	271
Tādise	164
Tāni	71
Tiṇadosāni	356
Tiṇṇasokapariddave	163
Titikkhissaṁ	309
Tibbarāgassa	347
Tīraṇaṁ	164
Tīhi ṭhānehi	400
Tuṭṭhī sukhā	325
Tuṇhimāsīnaṁ	211
Tulaṁva	250
Te	81, 164, 374, 402
Tejasā	396
Tena	241
Tena so muni	250
Teneva	122
Te ve	334
Te sātasitā	334
[Tha]	
Thāvaresu	416
Thero	245
Thokaṁ thokampi	13
Thokikā	301
Thaṇḍilasāyikā	49
[Da]	
Dajjā	143
Daṇḍena	33, 38
Dadato	223
Dadāti	229
Dantaṁ	410
Dandhaṁ	3
Danto	52
Dametha	91
Damo	245
Dasannamaññataraṁ	45
Dassanassa visuddhiyā	254
Daḷhamenaṁ	302
Dānisi	215
Dāruṇaṁ	45
Diṭṭhiṁ	100
Diṭṭhosi	81
Divā tapati	396
Disvāna	71
Dīghamaddhānaṁ	176
Dīpeti	364
Dukkaṭaṁ	303, 400
Dukkhassa	411
Dukkhassantaṁ	254
Dukkhā	37, 81, 256
Dukkhānupatitaddhagū	289

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ]	
တမေဝ ဗာလံ	၂၂
တသန္တိ	၃၁
တသေသု	၄၁၆
တသ္မာ	၁၇၉၊၃၀၁၊၃၃၄၊၃၈၀
တသ္မာ န စဒ္ဓဂူ	၂၈၉
တသ္မာ ဟိ	၁၇၆
တာဏတာ	၂၇၂
တာဏာယ	၂၇၁
တာဒိသေ	၁၆၄
တာနိ	၇၁
တိဏဒေါသာနိ	၃၅၆
တိဏ္ဏသောကပရိဒ္ဒဝေ	၁၆၃
တိတိက္ခိဿံ	၃၀၉
တိဗ္ဗရာဂဿ	၃၄၇
တီရဏံ	၁၆၄
တီဟိ ဌာနေဟိ	၄၀၀
တုဋ္ဌီ သုခါ	၃၂၅
တုဏှိမာသီနံ	၂၁၁
တုလံဝ	၂၅၀
တေ	၈၁၊၁၆၄၊၃၇၄၊၄၀၂
တေဇသာ	၃၉၆
တေန	၂၄၁
တေန သော မုနိ	၂၅၀
တေနေဝ	၁၂၂
တေ ဝေ	၃၃၄
တေ သာတသိတာ	၃၃၄
[ထ]	
ထာဝရေသု	၄၁၆
ထေရော	၂၄၅
ထောကံ ထောကမ္ပိ	၁၃
ထောကိကာ	၃၀၁
ထဏ္ဍိလသာယိကာ	၄၉
[ဒ]	
ဒဇ္ဇာ	၁၄၃
ဒဏ္ဍေန	၃၃၊၃၈
ဒဒတော	၂၂၃
ဒဒါတိ	၂၂၉
ဒန္တံ	၄၁၀
ဒန္ဓံ	၃
ဒန္တော	၅၂
ဒမေထ	၉၁
ဒမော	၂၄၅
ဒသန္နမညတရံ	၄၅
ဒဿနဿ ဝိသုဒ္ဓိယာ	၂၅၄
ဒဠှမေနံ	၃၀၂
ဒါနိသိ	၂၁၅
ဒါရုဏံ	၄၅
ဒိဋ္ဌိံ	၁၀၀
ဒိဋ္ဌောသိ	၈၁
ဒိဝါ တပတိ	၃၉၆
ဒိသွာန	၇၁
ဒီဃမဒ္ဓါနံ	၁၇၆
ဒီပေတိ	၃၆၄
ဒုက္ကဋံ	၃၀၃၊၄၀၀
ဒုက္ခဿ	၄၁၁
ဒုက္ခဿန္တံ	၂၅၄
ဒုက္ခါ	၃၇၊၈၁၊၂၅၆
ဒုက္ခာနုပတိတဒ္ဓဂူ	၂၈၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Da]	
Dukkhāya	227
Dukkho	4
Dukkho’samānasaṁvāso	289
Dukhā	156
Duggā	321
Duccaritaṁ	107, 223
Duddamo	91
Dunnivārayo	314
Duppabbajjaṁ	288
Duppamuñcaṁ	338
Dummedhaṁ	97
Dummedho	41, 100
Duraccayaṁ	331
Darabhiramaṁ	288
Durāvāsā	288
Dullabhaṁ	95
Dullabho	161
Dussati	22
Dussīlabhāvo	97
Dussīlo	309
Dūrato	191
Devāpi	147, 211
Dosasamo	231
Dvipadānañca	254
Dvedhāpathaṁ	264
[Dha]	
Dhaṁsinā	225
Dhanapālo nāma	314
Dhammaṁ	106

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Dha]	
Dhammaṁ anuvicintayaṁ	365
Dhammagatā sati	287
Dhammacārī	107
Dhammajīvinaṁ	100
Dhammaṭṭhaṁ	188
Dhammaṭṭho	241
Dhammadānaṁ	352
Dhammarati	353
Dhammarato	365
Dhammaraso	352
Dhammavinicchayena	55
Dhammassa gutto	242
Dhammānaṁ	254
Dhammārāmo	365
Dhammena	242
Dhammo ca	245
Dhāraṇaṁ	164
Dhī	399
Dhīrā	115, 338, 340
Dhīro	13, 122, 161, 176
Dhuvaṁ	69
[Na]	
Naṁ	4, 87
Nagaraṁ	75
Narassa	22
Naro	246
Natthi	18, 169
Natthi kiñcanaṁ	452
Natthi jhānaṁ	375

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဒ]	
ဒုက္ခာယ	၂၂၇
ဒုက္ခော	၄
ဒုက္ခော’သမာနသံဝါသော	၂၈၉
ဒုခါ	၁၅၆
ဒုဂ္ဂါ	၃၂၁
ဒုစ္စရိတံ	၁၀၇၊ ၂၂၃
ဒုဒ္ဒမော	၉၁
ဒုန္နိဝါရယော	၃၁၄
ဒုပ္ပဗ္ဗဇ္ဇံ	၂၈၈
ဒုပ္ပမုဉ္စံ	၃၃၈
ဒုမ္မေဓံ	၉၇
ဒုမ္မေဓော	၄၁၊ ၁၀၀
ဒုရစ္စယံ	၃၃၁
ဒုရဘိရမံ	၂၈၈
ဒုရာဝါသာ	၂၈၈
ဒုလ္လဘံ	၉၅
ဒုလ္လဘော	၁၆၁
ဒုဿတိ	၂၂
ဒုဿီလဘာဝေါ	၉၇
ဒုဿီလော	၃၀၉
ဒူရတော	၁၉၁
ဒေဝါပိ	၁၄၇၊ ၂၁၁
ဒေါသသမော	၂၃၁
ဒွိပဒါနဉ္စ	၂၅၄
ဒွေဓာပထံ	၂၆၄
[ဓ]	
ဓံသိနာ	၂၂၅
ဓနပါလော နာမ	၃၁၄
ဓမ္မံ	၁၀၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဓ]	
ဓမ္မံ အနုဝိစိန္တယံ	၃၆၅
ဓမ္မဂတာ သတိ	၂၈၇
ဓမ္မစာရီ	၁၀၇
ဓမ္မဇီဝိနံ	၁၀၀
ဓမ္မဋ္ဌံ	၁၈၈
ဓမ္မဋ္ဌော	၂၄၁
ဓမ္မဒါနံ	၃၅၂
ဓမ္မရတိ	၃၅၃
ဓမ္မရတော	၃၆၅
ဓမ္မရသော	၃၅၂
ဓမ္မဝိနိစ္ဆယေန	၅၅
ဓမ္မဿ ဂုတ္တော	၂၄၂
ဓမ္မာနံ	၂၅၄
ဓမ္မာရာမော	၃၆၅
ဓမ္မေန	၂၄၂
ဓမ္မော စ	၂၄၅
ဓာရဏံ	၁၆၄
ဓီ	၃၉၉
ဓီရာ	၁၁၅၊ ၃၃၈၊ ၃၄၀
ဓီရော	၁၃၊ ၁၂၂၊ ၁၆၁၊ ၁၇၆
ဓုဝံ	၆၉
[န]	
နံ	၄၊ ၈၇
နဂရံ	၇၅
နရဿ	၂၂
နရော	၂၄၆
နတ္ထိ	၁၈၊ ၁၆၉
နတ္ထိ ကိဉ္စနံ	၄၅၂
နတ္ထိ ဈာနံ	၃၇၅

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Natthi ñātīsu	272
Natthi bāle	323
Naddhiṁ	407
Nandībhavaparikkhīṇaṁ	426
Nappamajjati	110, 244
Nappamajjeyya	106
Nappasaheyya	30
Nāgavanassa	314
Nāgova	309
Nātimaññati	367
Nāthaṁ	95
Nātho	94, 380
Nādhigacchati	367
Nānāsakā	49
Nābbaṇaṁ	18
Nābhisaje	420
Nāvajīyati	129
Nikāmaseyyaṁ	301
Niccaṁ	65
Niccheyya	242
Niṭṭhaṅgato	349
Niddaṁ	54
Nidhāya	416
Nidhāya daṇḍaṁ	53
Nipakaṁ	323
Nippapañcā	240
Nibbanā hotha	265
Nibbānaṁ	154, 171, 208
Nibbānaparamaṁ sukhaṁ	173
Nibbute	164

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Niyato	52
Nirayaṁ	45
Nirayāyupakaḍḍhati	302
Nirāsāsaṁ	422
Niruttipadakovido	349
Nirūpadhiṁ	448
Nivāpapuṭṭho	315
Nivāraye	3
Nivesaye	90
Nihīnakammā	298
Nītavayo	216
Nīyanti	115
Nekkhammasukhaṁ	252
Nekkhammūpasame	147
Netaṁ	210
Netaṁ saraṇaṁ	160
Netuṁ	129
Neresi	37
No	167
No’yāti	129
Nhātakaṁ	453
[Pa]	
Pakāsenti	293
Pakkhandinā	225
Pagabbhena	226
Paggayha	250
Paccattaṁ	101
Paccati	10
Pacceti	22
Pacchato	343

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နတ္ထိ ဉာတီသု	၂၇၂
နတ္ထိ ဗာလေ	၃၂၃
နဒ္ဓိံ	၄၀၇
နန္ဒီဘဝပရိက္ခီဏံ	၄၂၆
နပ္ပမဇ္ဇတိ	၁၁၀၊ ၂၄၄
နပ္ပမဇ္ဇေယျ	၁၀၆
နပ္ပသဟေယျ	၃၀
နာဂဝနဿ	၃၁၄
နာဂေါဝ	၃၀၉
နာတိမညတိ	၃၆၇
နာထံ	၉၅
နာထော	၉၄၊ ၃၈၀
နာဓိဂစ္ဆတိ	၃၆၇
နာနာသကာ	၄၉
နာဗ္ဗဏံ	၁၈
နာဘိသဇေ	၄၂၀
နာဝဇီယတိ	၁၂၉
နိကာမသေယျံ	၃၀၁
နိစ္စံ	၆၅
နိစ္ဆေယျ	၂၄၂
နိဋ္ဌင်္ဂတော	၃၄၉
နိဒ္ဒံ	၅၄
နိဓာယ	၄၁၆
နိဓာယ ဒဏ္ဍံ	၅၃
နိပကံ	၃၂၃
နိပ္ပပဉ္စာ	၂၄၀
နိဗ္ဗနာ ဟောထ	၂၆၅
နိဗ္ဗာနံ	၁၅၄၊ ၁၇၁၊ ၂၀၈
နိဗ္ဗာနပရမံ သုခံ	၁၇၃
နိဗ္ဗုတေ	၁၆၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နိယတော	၅၂
နိရယံ	၄၅
နိရယာယုပကဍ္ဎတိ	၃၀၂
နိရာသာသံ	၄၂၂
နိရုတ္တိပဒကောဝိဒေါ	၃၄၉
နိရူပဓိံ	၄၄၈
နိဝါပပုဋ္ဌော	၃၁၅
နိဝါရယေ	၃
နိဝေသယေ	၉၀
နိဟီနကမ္မာ	၂၉၈
နီတဝယော	၂၁၆
နီယန္တိ	၁၁၅
နေက္ခမ္မသုခံ	၂၅၂
နေက္ခမ္မူပသမေ	၁၄၇
နေတံ	၂၁၀
နေတံ သရဏံ	၁၆၀
နေတုံ	၁၂၉
နေရေသိ	၃၇
နော	၁၆၇
နော’ယာတိ	၁၂၉
နှာတကံ	၄၅၃
[ပ]	
ပကာသေန္တိ	၂၉၃
ပက္ခန္ဒိနာ	၂၂၅
ပဂဗ္ဘေန	၂၂၆
ပဂ္ဂယှ	၂၅၀
ပစ္စတ္တံ	၁၀၁
ပစ္စတိ	၁၀
ပစ္စေတိ	၂၂
ပစ္ဆတော	၃၄၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pacchā	452
Pacchā tappati	303
Pajā	240, 334
Pajjalite	65
Pañca cuttari	375
Pañca chinde	375
Pañca jahe	375
Pañcasaṅgātigo	375
Paññā	80
Paññā ca	375
Paññā natthi	375
Paññāya	326, 333
Paṭikkosati	100
Paṭidaṇḍā	37
Paṭimaṁsetha	380
Paṭilābho	326
Paṭivadeyyuṁ	37
Paṭivātaṁ	22
Paṭisanthāravutyassa	376
Paṭhamaṁ	90
Paṇḍito	90
Paṇḍupalāsova	215
Patirūpe	90
Patissatā	55
Pattosi	37
Pathabyā	124
Padaṁ	240
Padaṁ santaṁ	374
Pantaṁ	154
Pannabhāraṁ	411

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Papañcasamatikkante	163
Pabbajito	154
Pabbatāni	160
Pabujjhanti	186
Pabhaṅguraṁ	45, 70
Pamajjitvā	110
Pamattacārino	330
Pamatto	301
Pamādena	105
Pamādo	222
Pamohanaṁ	254
Parakkamma	393
Parakkame	302
Parattha	122, 298
Paradārañca	227
Paradārūpasevī	301
Paradukkhūpadhānena	281
Paramaṁ	154
Paramaṁ sukhaṁ	171
Parājito	168
Parikkhayaṁva	45
Parijiṇṇaṁ	70
Paritassati	406
Paripakko	245
Paribbājo	302
Parimuccati	281
Parissayāni	323
Paresaṁ	238
Paro	94, 380
Pallale	83

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပစ္ဆာ	၄၅၂
ပစ္ဆာ တပ္ပတိ	၃၀၃
ပဇာ	၂၄၀၊၃၃၄
ပဇ္ဇလိတေ	၆၅
ပဉ္စ စုတ္တရိ	၃၇၅
ပဉ္စ ဆိန္ဒေ	၃၇၅
ပဉ္စ ဇဟေ	၃၇၅
ပဉ္စသင်္ဂါတိဂေါ	၃၇၅
ပညာ	၈၀
ပညာ စ	၃၇၅
ပညာ နတ္ထိ	၃၇၅
ပညာယ	၃၂၆၊၃၃၃
ပဋိက္ကောသတိ	၁၀၀
ပဋိဒဏ္ဍာ	၃၇
ပဋိမံသေထ	၃၈၀
ပဋိလာဘော	၃၂၆
ပဋိဝဒေယျုံ	၃၇
ပဋိဝါတံ	၂၂
ပဋိသန္ထာရဝုတျဿ	၃၇၆
ပဌမံ	၉၀
ပဏ္ဍိတော	၉၀
ပဏ္ဍုပလာသောဝ	၂၁၅
ပတိရူပေ	၉၀
ပတိဿတာ	၅၅
ပတ္တောသိ	၃၇
ပထဗျာ	၁၂၄
ပဒံ	၂၄၀
ပဒံ သန္တံ	၃၇၄
ပန္တံ	၁၅၄
ပန္နဘာရံ	၄၁၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပပဉ္စသမတိက္ကန္တေ	၁၆၃
ပဗ္ဗဇိတော	၁၅၄
ပဗ္ဗတာနိ	၁၆၀
ပဗုဇ္ဈန္တိ	၁၈၆
ပဘင်္ဂုရံ	၄၅၊၇၀
ပမဇ္ဇိတွာ	၁၁၀
ပမတ္တစာရိနော	၃၃၀
ပမတ္တော	၃၀၁
ပမာဒေန	၁၀၅
ပမာဒေါ	၂၂၂
ပမောဟနံ	၂၅၄
ပရက္ကမ္မ	၃၉၃
ပရက္ကမေ	၃၀၂
ပရတ္ထ	၁၂၂၊၂၉၈
ပရဒါရဉ္စ	၂၂၇
ပရဒါရူပသေဝီ	၃၀၁
ပရဒုက္ခူပဓာနေန	၂၈၁
ပရမံ	၁၅၄
ပရမံ သုခံ	၁၇၁
ပရာဇိတော	၁၆၈
ပရိက္ခယံဝ	၄၅
ပရိဇိဏ္ဏံ	၇၀
ပရိတဿတိ	၄၀၆
ပရိပက္ကော	၂၄၅
ပရိဗ္ဗာဇော	၃၀၂
ပရိမုစ္စတိ	၂၈၁
ပရိဿယာနိ	၃၂၃
ပရေသံ	၂၃၈
ပရော	၉၄၊၃၈၀
ပလ္လလေ	၈၃

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Plavatī	330
Pavaraṁ	453
Pavedayanti	77
Pasanno	374
Passatā	226
Passati	108, 160
Pahantvāna	224
Pahareyya	399
Pājeti	38
Pājenti	38
Pāṇamatipāteti	227
Pātimokkhe	154, 376
Pātheyyaṁ	215-6
Pāpaṁ	22, 101
Pāpakā dhammā	223
Pāpako	180
Pāpadhammā	227, 299
Pāpasmiṁ	4
Pāpassa	4, 11
Pāpā cittaṁ	3
Pāpānaṁ	326
Pāpāni	15, 41
Pāpāniyeva	10
Pāpikaṁ	100
Pāpo	10
Pāmojjabahulo	376
Pāraṁ	395
Pāragavesino	355
Pārāpāraṁ	395
Piyaṁ	32, 87
Piyaṁ ñātīva	191
Piyaggāhī	179
Piyato	181
Piyāpāyo	179
Pihayaṁ	367
Piheta’ttānuyoginaṁ	179
Pītipāmojjaṁ	376
Pītibhakkhā	167
Puggalena	164
Puññaṁ	164, 325
Puññassa	7, 13
Punappunaṁ	81, 331
Pubbāparāni ca	349
Pubbuḷakaṁ	108
Pubbe	110
Purāṇāni	84
Puriso	4
Pure	452
Pūjayato	163
Pūjārahā	163
Pūjārahe	163
Pūraṇaṁ	164
Pūrati	11, 13
Pūratiyeva	11
Pecca	33
Pecca samā	297
Petteyyatā	326
Pemato	182
Porāṇametaṁ	210
Posassa	22

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပ္လဝတီ	၃၃၀
ပဝရံ	၄၅၃
ပဝေဒယန္တိ	၇၇
ပသန္နော	၃၇၄
ပဿတာ	၂၂၆
ပဿတိ	၁၀၈၊၁၆၀
ပဟန္တွာန	၂၂၄
ပဟရေယျ	၃၉၉
ပါဇေတိ	၃၈
ပါဇေန္တိ	၃၈
ပါဏမတိပါတေတိ	၂၂၇
ပါတိမောက္ခေ	၁၅၄၊၃၇၆
ပါထေယျံ	၂၁၅-၆
ပါပံ	၂၂၊၁၀၁
ပါပကာ ဓမ္မာ	၂၂၃
ပါပကော	၁၈၀
ပါပဓမ္မာ	၂၂၇၊၂၉၉
ပါပသ္မိံ	၄
ပါပဿ	၄၊၁၁
ပါပါ စိတ္တံ	၃
ပါပါနံ	၃၂၆
ပါပါနိ	၁၅၊၄၁
ပါပါနိယေဝ	၁၀
ပါပိကံ	၁၀၀
ပါပေါ	၁၀
ပါမောဇ္ဇဗဟုလော	၃၇၆
ပါရံ	၃၉၅
ပါရဂဝေသိနော	၃၅၅
ပါရာပါရံ	၃၉၅
ပိယံ	၃၂၊၈၇
ပိယံ ဉာတီဝ	၁၉၁
ပိယဂ္ဂါဟီ	၁၇၉
ပိယတော	၁၈၁
ပိယာပါယော	၁၇၉
ပိဟယံ	၃၆၇
ပိဟေတ’တ္တာနုယောဂိနံ	၁၇၉
ပီတိပါမောဇ္ဇံ	၃၇၆
ပီတိဘက္ခာ	၁၆၇
ပုဂ္ဂလေန	၁၆၄
ပုညံ	၁၆၄၊၃၂၅
ပုညဿ	၇၊၁၃
ပုနပ္ပုနံ	၈၁၊၃၃၁
ပုဗ္ဗာပရာနိ စ	၃၄၉
ပုဗ္ဗုဠကံ	၁၀၈
ပုဗ္ဗေ	၁၁၀
ပုရာဏာနိ	၈၄
ပုရိသော	၄
ပုရေ	၄၅၂
ပူဇယတော	၁၆၃
ပူဇာရဟာ	၁၆၃
ပူဇာရဟေ	၁၆၃
ပူရဏံ	၁၆၄
ပူရတိ	၁၁၊၁၃
ပူရတိယေဝ	၁၁
ပေစ္စ	၃၃
ပေစ္စ သမာ	၂၉၇
ပေတ္တေယျတာ	၃၂၆
ပေမတော	၁၈၂
ပေါရာဏမေတံ	၂၁၀
ပေါသဿ	၂၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pha - Ba]	
Pharusaṁ	37, 45
Phalamicchaṁva	330
Phalāni	100
Phāsukā	81
Phuṭo	189
Phallati	100
Balānīkaṁ	409
Balibaddova	79
Bahuṁ	160
Bahubhāṇinaṁ	211
Bahusaṅkappaṁ	69
Baddho	314
Bandhavā	271
Bandhito	334
Bālasaṅgatacārīhi	176
Bālā	122
Bālo	41
Bāhire	240
Bāhusaccena	252
Bimbaṁ	69
Bīraṇaṁ	331
Bujjhati	41
Buddhaṁ	407, 450, 453
Buddhagatā sati	286
Buddhā	154
Buddhānamuppādo	162
Buddhe	163
Byanti	347
Byāsattamanasaṁ	270

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ba]	
Brahmacārī	53
Brahmaññatā	326
Brahmunāpi	211
Brāhmaṇaṁ	406
Brāhmaṇa	393
Brāhmaṇassa	399
Brāhmaṇo	53, 284
Brūhaya	268
[Bha]	
Bhaggā	81
Bhajassu	376
Bhañji	331
Bhaddaṁ vo	331
Bhadraṁ	10
Bhadrampi	10
Bhadrāniyeva	10
Bhadro	10, 54
Bhayaṁ	15
Bhayadassino	306
Bhaye	306
Bhavati	376
Bhavasallāni	349
Bhavassa pāragū	343
Bhavāya	264
Bhāyanti	31
Bhāvanāya	287
Bhāvaye	375
Bhikkhu	53, 252
Bhijjati	70

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဖ-ဗ]	
ဖရုသံ	၃၇၊၄၅
ဖလမိစ္ဆံဝ	၃၃၀
ဖလာနိ	၁၀၀
ဖာသုကာ	၈၁
ဖုဋ္ဌော	၁၈၉
ဖလ္လတိ	၁၀၀
ဗလာနီကံ	၄၀၉
ဗလိဗဒ္ဒေါဝ	၇၉
ဗဟုံ	၁၆၀
ဗဟုဘာဏိနံ	၂၁၁
ဗဟုသင်္ကပ္ပံ	၆၉
ဗဒ္ဓော	၃၁၄
ဗန္ဓဝါ	၂၇၁
ဗန္ဓိတော	၃၃၄
ဗာလသင်္ဂတစာရီဟိ	၁၇၆
ဗာလာ	၁၂၂
ဗာလော	၄၁
ဗာဟိရေ	၂၄၀
ဗာဟုသစ္စေန	၂၅၂
ဗိမ္ဗံ	၆၉
ဗီရဏံ	၃၃၁
ဗုဇ္ဈတိ	၄၁
ဗုဒ္ဓံ	၄၀၇၊၄၅၀၊၄၅၃
ဗုဒ္ဓဂတာ သတိ	၂၈၆
ဗုဒ္ဓါ	၁၅၄
ဗုဒ္ဓါနမုပ္ပါဒေါ	၁၆၂
ဗုဒ္ဓေ	၁၆၃
ဗျန္တိ	၃၄၇
ဗျာသတ္တမနသံ	၂၇၀

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဗ]	
ဗြဟ္မစာရီ	၅၃
ဗြဟ္မညတာ	၃၂၆
ဗြဟ္မုနာပိ	၂၁၁
ဗြာဟ္မဏံ	၄၀၆
ဗြာဟ္မဏ	၃၉၃
ဗြာဟ္မဏဿ	၃၉၉
ဗြာဟ္မဏော	၅၃၊၂၈၄
ဗြူဟယ	၂၆၈
[ဘ]	
ဘဂ္ဂါ	၈၁
ဘဇဿု	၃၇၆
ဘဉ္ဇိ	၃၃၁
ဘဒ္ဒံ ဝေါ	၃၃၁
ဘဒြံ	၁၀
ဘဒြမ္ပိ	၁၀
ဘဒြာနိယေဝ	၁၀
ဘဒြော	၁၀၊၅၄
ဘယံ	၁၅
ဘယဒဿိနော	၃၀၆
ဘယေ	၃၀၆
ဘဝတိ	၃၇၆
ဘဝသလ္လာနိ	၃၄၉
ဘဝဿ ပါရဂူ	၃၄၃
ဘဝါယ	၂၆၄
ဘာယန္တိ	၃၁
ဘာဝနာယ	၂၈၇
ဘာဝယေ	၃၇၅
ဘိက္ခု	၅၃၊၂၅၂
ဘိဇ္ဇတိ	၇၀

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Bha]	
Bhiyyo	302
Bhuñjati	314
Bhuñjeyya	300
Bhūri	264
Bhedanaṁ	45
Bhovādi	405
[Ma]	
Maṁsāni	79
Makkaṭakova jālaṁ	340
Maggaṁ	15
Maggānaṭṭhaṅgiko	253
Maggāmaggassa	412
Maccaṁ	49
Maccu	30
Maccuno	31
Maccurājā	108
Maccheraṁ	223
Majjhe	343, 452
Maṇiṁ	96
Maṇikuṇḍalesu	338
Mattaññutā	154
Mattāsukhaṁ	280
Mattāsukhapariccāgā	280
Mattisambhavaṁ	405
Matteyyatā	326
Maddavāni	377
Madhuraṁ	364
Manasā	189
Manasā saṁvaro	359

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Manaso piyehi	399
Manujā	298
Manussesu	309
Mano	4
Mandaṁ	11
Mantabhāṇī	364
Mamāyitaṁ	369
Maraṇantaṁ	70
Marīcikaṁ	107
Malaṁ vaṇṇassa kosajjaṁ	222
Malataraṁ	223
Mahagghaso ca	315
Mahānāgā	309
Mahesiṁ	453
Mahoghova	271
Mataṅga’raññeva nāgo	323
Mānusakaṁ yogaṁ	448
Mānena	164
Mā piyehi	179
Māraṁ	115
Mārabandhanaṁ	348
Mārassetaṁ	254
Mā rukkhaṁ	265
Māro	331
Māluvā	98
Māvamaññetha	11
Māvoca	37
Mā vo naḷaṁva	331
Mitabhāṇimpi	211
Mitte	376

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဘ]	
ဘိယျော	၃၀၂
ဘုဉ္ဇတိ	၃၁၄
ဘုဉ္ဇေယျ	၃၀၀
ဘူရိ	၂၆၄
ဘေဒနံ	၄၅
ဘောဝါဒိ	၄၀၅
[မ]	
မံသာနိ	၇၉
မက္ကဋကောဝ ဇာလံ	၃၄၀
မဂ္ဂံ	၁၅
မဂ္ဂါနဋ္ဌင်္ဂိကော	၂၅၃
မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ	၄၁၂
မစ္စံ	၄၉
မစ္စု	၃၀
မစ္စုနော	၃၁
မစ္စုရာဇာ	၁၀၈
မစ္ဆေရံ	၂၂၃
မဇ္ဈေ	၃၄၃၊၄၅၂
မဏိံ	၉၆
မဏိကုဏ္ဍလေသု	၃၃၈
မတ္တညုတာ	၁၅၄
မတ္တာသုခံ	၂၈၀
မတ္တာသုခပရိစ္စာဂါ	၂၈၀
မတ္တိသမ္ဘဝံ	၄၀၅
မတ္တေယျတာ	၃၂၆
မဒ္ဒဝါနိ	၃၇၇
မဓုရံ	၃၆၄
မနသာ	၁၈၉
မနသာ သံဝရော	၃၅၉

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မနသော ပိယေဟိ	၃၉၉
မနုဇာ	၂၉၈
မနုဿေသု	၃၀၉
မနော	၄
မန္ဒံ	၁၁
မန္တဘာဏီ	၃၆၄
မမာယိတံ	၃၆၉
မရဏန္တံ	၇၀
မရီစိကံ	၁၀၇
မလံ ဝဏ္ဏဿ ကောသဇ္ဇံ	၂၂၂
မလတရံ	၂၂၃
မဟဂ္ဃသော စ	၃၁၅
မဟာနာဂါ	၃၀၉
မဟေသိံ	၄၅၃
မဟောဃောဝ	၂၇၁
မာတင်္ဂ’ရညေဝ နာဂေါ	၃၂၃
မာနုသကံ ယောဂံ	၄၄၈
မာနေန	၁၆၄
မာ ပိယေဟိ	၁၇၉
မာရံ	၁၁၅
မာရဗန္ဓနံ	၃၄၈
မာရဿေတံ	၂၅၄
မာ ရုက္ခံ	၂၆၅
မာရော	၃၃၁
မာလုဝါ	၉၈
မာဝမညေထ	၁၁
မာဝေါစ	၃၇
မာ ဝေါ နဠံဝ	၃၃၁
မိတဘာဏိမ္ပိ	၂၁၁
မိတ္တေ	၃၇၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Middhī	315
Mukhasaṁyato	364
Mucceyya	28
Muñca pure	343
Muñcetha	399
Muṇḍakena	247
Mutto	110
Munayo	206
Munāti	250
Muni tena pavuccati	250
Musāvādaṁ	227
Musāvādissa	119
Mūlaṁ	331
Mūlaṁ khaṇati	227
Mūle	333
Mūḷharūpo	250
Mettāvihārī	374
Medhāviṁ	412
Medhāvī	217
Moghajiṇṇo	245
Monena	250
Mohasamaṁ	231
[Ya]	
Yaṁ	331
Yaṁ katvā	303
Yaṁ ce viññū	211
Yaṁ yaṁ padesaṁ	290
Yañce	300
Yato yato	375

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yattha	30, 108, 161, 206
Yathāpasādanaṁ	229
Yathāsaddhaṁ	229
Yadā	10, 394
Yadā nisedho	399
Yadi	163
Yanti	115
Yamapurisā	215
Yamassa santikaṁ	216
Yamhi	245, 375
Yasobhogasamappito	290
Yassa	333, 450
Yassa cetaṁ	229, 246
Yassa jitaṁ	129
Yācito	204
Yāmaṁ	87
Yāvatā	243, 244, 248
Yāva pāpaṁ	10
Yuvā balī	258
Ye	147
Yena	241
Yesaṁ	167
Yo	54, 110
Yogasmiṁ	179
Yogā	264
Yo ca	160, 250
Yo ca appampi	244
Yo'tivākyaṁ	309
Yodha	248
Yo dhammaṁ	244

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မိဒ္ဓီ	၃၁၅
မုခသံယတော	၃၆၄
မုစ္စေယျ	၂၈
မုဉ္စ ပုရေ	၃၄၃
မုဉ္စေထ	၃၉၉
မုဏ္ဍကေန	၂၄၇
မုတ္တော	၁၁၀
မုနယော	၂၀၆
မုနာတိ	၂၅၀
မုနိ တေန ပဝုစ္စတိ	၂၅၀
မုသာဝါဒံ	၂၂၇
မုသာဝါဒိဿ	၁၁၉
မူလံ	၃၃၁
မူလံ ခဏတိ	၂၂၇
မူလေ	၃၃၃
မူဠှရူပေါ	၂၅၀
မေတ္တာဝိဟာရီ	၃၇၄
မေဓာဝိံ	၄၁၂
မေဓာဝီ	၂၁၇
မောဃဇိဏ္ဏော	၂၄၅
မောနေန	၂၅၀
မောဟသမံ	၂၃၁
[ယ]	
ယံ	၃၃၁
ယံ ကတွာ	၃၀၃
ယံ စေ ဝိညူ	၂၁၁
ယံ ယံ ပဒေသံ	၂၉၀
ယဉ္စေ	၃၀၀
ယတော ယတော	၃၇၅

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယတ္ထ	၃၀၊၁၀၈၊၁၆၁၊၂၀၆
ယထာပသာဒနံ	၂၂၉
ယထာသဒ္ဓံ	၂၂၉
ယဒါ	၁၀၊၃၉၄
ယဒါ နိသေဓော	၃၉၉
ယဒိ	၁၆၃
ယန္တိ	၁၁၅
ယမပုရိသာ	၂၁၅
ယမဿ သန္တိကံ	၂၁၆
ယမှိ	၂၄၅၊၃၇၅
ယသောဘောဂသမပ္ပိတော	၂၉၀
ယဿ	၃၃၃၊၄၅၀
ယဿ စေတံ	၂၂၉၊၂၄၆
ယဿ ဇိတံ	၁၂၉
ယာစိတော	၂၀၄
ယာမံ	၈၇
ယာဝတာ	၂၄၃၊၂၄၄၊၂၄၈
ယာဝ ပါပံ	၁၀
ယုဝါ ဗလီ	၂၅၈
ယေ	၁၄၇
ယေန	၂၄၁
ယေသံ	၁၆၇
ယော	၅၄၊၁၁၀
ယောဂသ္မိံ	၁၇၉
ယောဂါ	၂၆၄
ယော စ	၁၆၀၊၂၅၀
ယော စ အပ္ပမ္ပိ	၂၄၄
ယော'တိဝါကျံ	၃၀၉
ယောဓ	၂၄၈
ယော ဓမ္မံ	၂၄၄

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yonijaṁ	405
Yobbane	83
[Ra]	
Rakkhato	222
Rakkheyya	87
Rajaṁ	302
Rajatasseva	217
Rajo	22
Rajojallaṁ	49
Rajjaṁ	151
Rajjamāno	151
Rajjissaro	151
Ratā	147
Ratiṁ	448
Rattiṁ khittā	293
Ratiyā	183
Ratī	301
Rathaṁ bhantaṁva	195
Randhayuṁ	227
Ramatī	4
Ramito	295
Ramessu	375
Rāgasamo	169, 231
Rājato	45
Rājā	309
Rājāva raṭṭhaṁ	323
Rūpaṁ	70
Roganīḷaṁ	70
Rogā	171

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[La]	
Lajjitāye	305
Latā	333
Labhate	33
Lahumessati	374
Limpati	410
Lokavaḍḍhano	105
Loke	227, 248
Lobho	227
Lohaguḷaṁ	375
[Va]	
Vajanti	340
Vajiraṁva'smamayaṁ	96
Vajjaṁ	238
Vajjamatino	307
Vaḍḍhanti	79
Vaṇṇapokkharatāya vā	246
Vatavantaṁ	410
Vadanti	154
Vanañca	265
Vanato	265
Vanathañca	265
Vanatho	265
Vanante	295
Vanasmi	330
Vantamalo	245
Vantalokāmiso	378
Varattaṁ	407
Vassikā	377
Vākkaraṇamattena	246

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယောနိဇံ	၄၀၅
ယောဗ္ဗနေ	၈၃
[ရ]	
ရက္ခတော	၂၂၂
ရက္ခေယျ	၈၇
ရဇံ	၃၀၂
ရဇတဿေဝ	၂၁၇
ရဇော	၂၂
ရဇောဇလ္လံ	၄၉
ရဇ္ဇံ	၁၅၁
ရဇ္ဇမာနော	၁၅၁
ရဇ္ဇိဿရော	၁၅၁
ရတာ	၁၄၇
ရတိံ	၄၄၈
ရတ္တိံ ခိတ္တာ	၂၉၃
ရတိယာ	၁၈၃
ရတီ	၃၀၁
ရထံ ဘန္တံဝ	၁၉၅
ရန္ဓယုံ	၂၂၇
ရမတီ	၄
ရမိတော	၂၉၅
ရမေဿု	၃၇၅
ရာဂသမော	၁၆၉၊ ၂၃၁
ရာဇတော	၄၅
ရာဇာ	၃၀၉
ရာဇာဝ ရဋ္ဌံ	၃၂၃
ရူပံ	၇၀
ရောဂနိဠံ	၇၀
ရောဂါ	၁၇၁

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[လ]	
လဇ္ဇိတာယေ	၃၀၅
လတာ	၃၃၃
လဘတေ	၃၃
လဟုမေဿတိ	၃၇၄
လိမ္ပတိ	၄၁၀
လောကဝဍ္ဎနော	၁၀၅
လောကေ	၂၂၇၊ ၂၄၈
လောဘော	၂၂၇
လောဟဂုဠံ	၃၇၅
[ဝ]	
ဝဇန္တိ	၃၄၀
ဝဇိရံဝ'သ္မမယံ	၉၆
ဝဇ္ဇံ	၂၃၈
ဝဇ္ဇမတိနော	၃၀၇
ဝဍ္ဎန္တိ	၇၉
ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ ဝါ	၂၄၆
ဝတဝန္တံ	၄၁၀
ဝဒန္တိ	၁၅၄
ဝနဉ္စ	၂၆၅
ဝနတော	၂၆၅
ဝနထဉ္စ	၂၆၅
ဝနထော	၂၆၅
ဝနန္တေ	၂၉၅
ဝနသ္မိ	၃၃၀
ဝန္တမလော	၂၄၅
ဝန္တလောကာမိသော	၃၇၈
ဝရတ္တံ	၄၀၇
ဝဿိကာ	၃၇၇
ဝါက္ကရဏမတ္တေန	၂၄၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vānaro	330
Vāso	216
Vijānataṁ	109
Vijitāvinaṁ	453
Vijjati	54, 395
Vijjanti	180
Viññāpaniṁ	420
Vitakkamathitassa	347
Vitakkūpasame	347
Vitiṇṇaparalokassa vipassati	114
Vipulaṁ sukhaṁ	280
Vippasannaṁ	426
Vibhavāya	264
Vimalaṁ	426
Virajaṁ	395
Virajo hoti	151
Virāgo	254
Visaṁ	15
Visaṁyuttaṁ	395, 406, 411, 422
Visaṅkhataṁ	81
Visaṅkhāragataṁ	81
Visattikā	129
Visamanveti	18
Visujjhati	101
Visuddhiyā	255
Visodhaye	101
Vissaṁ	248
Vissāsaparamā ñāti	173
Vissāsamāpādi	252

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vītaddaraṁ	395
Vīraṁ	448, 453
Ve	77, 229
Vedanaṁ	45
Vedi	450
Veyagghapañcamaṁ	284
Verasaṁsaggasaṁsaṭṭho	281
Verā	281
Vo	304
[Sa]	
Saṁkiliṭṭhaṁ	302
Saṁkiliṭṭhena jīvitaṁ	226
Saṁkilissati	101
Saṁghagatā sati	287
Saṁyatuttamo	362
Saṁyamo	245
Saṁyojanaṁ	193
Saṁyojanasaṅgasattakā	334
Saṁvaro	154
Saṁvase	105
Saṁvegino	54
Saṁsannasaṅkappamano	258
Sakkā	164
Saggassa gamanena	124
Saggāya	114
Saṅkassaraṁ	302
Saṅkhayo	264
Saṅkhātuṁ	164
Saṅkhāya	248

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝါနရော	၃၃၀
ဝါသော	၂၁၆
ဝိဇာနတံ	၁၀၉
ဝိဇိတာဝိနံ	၄၅၃
ဝိဇ္ဇတိ	၅၄၊ ၃၉၅
ဝိဇ္ဇန္တိ	၁၈၀
ဝိညာပနိံ	၄၂၀
ဝိတက္ကမထိတဿ	၃၄၇
ဝိတက္ကူပသမေ	၃၄၇
ဝိတိဏ္ဏပရလောကဿ ဝိပဿတိ	၁၁၄
ဝိပုလံ သုခံ	၂၈၀
ဝိပ္ပသန္နံ	၄၂၆
ဝိဘဝါယ	၂၆၄
ဝိမလံ	၄၂၆
ဝိရဇံ	၃၉၅
ဝိရဇော ဟောတိ	၁၅၁
ဝိရာဂေါ	၂၅၄
ဝိသံ	၁၅
ဝိသံယုတ္တံ	၃၉၅၊ ၄၀၆၊ ၄၁၁၊ ၄၂၂
ဝိသင်္ခတံ	၈၁
ဝိသင်္ခါရဂတံ	၈၁
ဝိသတ္တိကာ	၁၂၉
ဝိသမန္ဝေတိ	၁၈
ဝိသုဇ္ဈတိ	၁၀၁
ဝိသုဒ္ဓိယာ	၂၅၅
ဝိသောဓယေ	၁၀၁
ဝိဿံ	၂၄၈
ဝိဿာသပရမာ ဉာတိ	၁၇၃
ဝိဿာသမာပါဒိ	၂၅၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝီတဒ္ဒရံ	၃၉၅
ဝီရံ	၄၄၈၊ ၄၅၃
ဝေ	၇၇၊ ၂၂၉
ဝေဒနံ	၄၅
ဝေဒိ	၄၅၀
ဝေယဂ္ဃပဉ္စမံ	၂၈၄
ဝေရသံသဂ္ဂသံသဋ္ဌော	၂၈၁
ဝေရာ	၂၈၁
ဝေါ	၃၀၄
[သ]	
သံကိလိဋ္ဌံ	၃၀၂
သံကိလိဋ္ဌေန ဇီဝိတံ	၂၂၆
သံကိလိဿတိ	၁၀၁
သံဃဂတာ သတိ	၂၈၇
သံယတုတ္တမော	၃၆၂
သံယမော	၂၄၅
သံယောဇနံ	၁၉၃
သံယောဇနသင်္ဂသတ္တကာ	၃၃၄
သံဝရော	၁၅၄
သံဝသေ	၁၀၅
သံဝေဂိနော	၅၄
သံသန္နသင်္ကပ္ပမနော	၂၅၈
သက္ကာ	၁၆၄
သဂ္ဂဿ ဂမနေန	၁၂၄
သဂ္ဂါယ	၁၁၄
သင်္ကဿရံ	၃၀၂
သင်္ခယော	၂၆၄
သင်္ခါတုံ	၁၆၄
သင်္ခါယ	၂၄၈

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Saṅkhārā	171, 240
Saṅkhārānaṁ	393
Saṅgaṁ	423
Saṅgātigaṁ	406
Saṅgo	109
Saccaṁ	402, 420
Saccaṁ bhaṇe	204
Saccañca	245
Saccavedinaṁ	188
Saccānaṁ	254
Sacittaṁ	321
Sacittapariyodapanaṁ	154
Satañca	77
Satīmataṁ	147
Sadatthapasuto	103
Sadā	286
Sadā sato	347
Saddhammadesanā	162
Saddhammā	365
Saddhā patiṭṭhitā	326
Saddhāya	55
Saddho	290
Santakāyo	378
Santacittassa	375
Santarabāhiraṁ	304
Santavā	378
Santavāco	378
Santiparaṁ	169
Santimaggaṁ	268
Santuṭṭhi	376

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Santuṭṭhiparamaṁ dhanaṁ	173
Santusito	362
Santo	52, 77, 293
Sannaddho	396
Sandānaṁ	407
Sandhāvissaṁ	81
Sannivāso	176
Sabbañjaho	350
Sabbadā	176
Sabbadānaṁ	352
Sabbadukkhaṁ	353
Sabbapāpassa	154
Sabbaratiṁ	353
Sabbarasaṁ	352
Sabbalokādhipaccena	124
Sabbavidū	350
Sabbasaṁyojanaṁ	406
Sabbaso	369
Sabbassa	326
Sabbā	81
Sabbābhibhū	350
Sabbe	31
Sabbe dhammā	256
Sabbesaṁ	32
Sabbe saṅkhārā	255
Sabbesu dhammesu	350
Sabbesu bhūtesu	53
Sabbhi	77
Samaṁ careyya	52
Samaggānaṁ	162

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သင်္ခါရာ	၁၇၁၊ ၂၄၀
သင်္ခါရာနံ	၃၉၃
သင်္ဂံ	၄၂၃
သင်္ဂါတိဂံ	၄၀၆
သင်္ဂေါ	၁၀၉
သစ္စံ	၄၀၂၊ ၄၂၀
သစ္စံ ဘဏေ	၂၀၄
သစ္စဉ္စ	၂၄၅
သစ္စဝေဒိနံ	၁၈၈
သစ္စာနံ	၂၅၄
သစိတ္တံ	၃၂၁
သစိတ္တပရိယောဒပနံ	၁၅၄
သတဉ္စ	၇၇
သတီမတံ	၁၄၇
သဒတ္ထပသုတော	၁၀၃
သဒါ	၂၈၆
သဒါ သတော	၃၄၇
သဒ္ဓမ္မဒေသနာ	၁၆၂
သဒ္ဓမ္မာ	၃၆၅
သဒ္ဓါ ပတိဋ္ဌိတာ	၃၂၆
သဒ္ဓါယ	၅၅
သဒ္ဓေါ	၂၉၀
သန္တကာယော	၃၇၈
သန္တစိတ္တဿ	၃၇၅
သန္တရဗာဟိရံ	၃၀၄
သန္တဝါ	၃၇၈
သန္တဝါစော	၃၇၈
သန္တိပရံ	၁၆၉
သန္တိမဂ္ဂံ	၂၆၈
သန္တုဋ္ဌိ	၃၇၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သန္တုဋ္ဌိပရမံ ဓနံ	၁၇၃
သန္တုသိတော	၃၆၂
သန္တော	၅၂၊ ၇၇၊ ၂၉၃
သန္နဒ္ဓေါ	၃၉၆
သန္ဒာနံ	၄၀၇
သန္ဓာဝိဿံ	၈၁
သန္နိဝါသော	၁၇၆
သဗ္ဗဉ္ဇဟော	၃၅၀
သဗ္ဗဒါ	၁၇၆
သဗ္ဗဒါနံ	၃၅၂
သဗ္ဗဒုက္ခံ	၃၅၃
သဗ္ဗပါပဿ	၁၅၄
သဗ္ဗရတိံ	၃၅၃
သဗ္ဗရသံ	၃၅၂
သဗ္ဗလောကာဓိပစ္စေန	၁၂၄
သဗ္ဗဝိဒူ	၃၅၀
သဗ္ဗသံယောဇနံ	၄၀၆
သဗ္ဗသော	၃၆၉
သဗ္ဗဿ	၃၂၆
သဗ္ဗာ	၈၁
သဗ္ဗာဘိဘူ	၃၅၀
သဗ္ဗေ	၃၁
သဗ္ဗေ ဓမ္မာ	၂၅၆
သဗ္ဗေသံ	၃၂
သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ	၂၅၅
သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု	၃၅၀
သဗ္ဗေသု ဘူတေသု	၅၃
သဗ္ဘိ	၇၇
သမံ စရေယျ	၅၂
သမဂ္ဂါနံ	၁၆၂

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Samacariyā	397
Samaṇo	53, 154
Samāgamo	176
Samādhiṁ	229, 367
Samādhilābhena	252
Samāhito	362
Samitiṁ	309
Sa muni	250
Samussayo	349
Samussitaṁ	69
Sameti	247
Samena	242
Sampannavijjācaraṇā	55
Sampayātosi	216
Sammappaññāya	160
Sammasati	375
Sammā	375
Sammāsambuddhasāvako	156
Sayaṁ abhiññāya	350
Saraṇaṁ	160
Saritāni	334
Sarīrampi	77
Salābhaṁ	367
Sallakantanaṁ	254
Savanti sabbadhi sotā	333
Savāhiniṁ	115
Sa ve	349, 369
Sahanukkamaṁ	407
Sahāyatā	323
Sātaccakārino	282

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sādhuñca	99
Sādhu vācāya	359
Sādhuvihāri dhīraṁ	323
Sādhu sabbattha	359
Sānucaraṁ	283
Sāmaññatā	326
Sāmaggī	162
Sārattarattā	338
Sāradikaṁ	268
Sārade	71
Sārambhakathā	37
Sārambho	37
Sālamivotthataṁ	98
Sāsanaṁ	100
Sāhasā naye	241
Sāhu	176
Siñca bhikkhu	374
Sittā	374
Sithilaṁ	302, 338
Sinehitāni	334
Sindhavā	309
Siyā	295
Sītibhūtaṁ	448
Sīlaṁ	326
Sīladassanasampannaṁ	188
Sīlabbatamattena	252
Sīlavantaṁ	410
Sīlena	290
Sukataṁ	303
Sukarāni	99

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သမစရိယာ	၃၉၇
သမဏော	၅၃၊ ၁၅၄
သမာဂမော	၁၇၆
သမာဓိံ	၂၂၉၊ ၃၆၇
သမာဓိလာဘေန	၂၅၂
သမာဟိတော	၃၆၂
သမိတိံ	၃၀၉
သ မုနိ	၂၅၀
သမုဿယော	၃၄၉
သမုဿိတံ	၆၉
သမေတိ	၂၄၇
သမေန	၂၄၂
သမ္ပန္နဝိဇ္ဇာစရဏာ	၅၅
သမ္ပယာတောသိ	၂၁၆
သမ္မပ္ပညာယ	၁၆၀
သမ္မသတိ	၃၇၅
သမ္မာ	၃၇၅
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော	၁၅၆
သယံ အဘိညာယ	၃၅၀
သရဏံ	၁၆၀
သရိတာနိ	၃၃၄
သရီရမ္ပိ	၇၇
သလာဘံ	၃၆၇
သလ္လကန္တနံ	၂၅၄
သဝန္တိ သဗ္ဗဓိ သောတာ	၃၃၃
သဝါဟိနိံ	၁၁၅
သ ဝေ	၃၄၉၊ ၃၆၉
သဟာနုက္ကမံ	၄၀၇
သဟာယတာ	၃၂၃
သာတစ္စကာရိနော	၂၈၂

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သာဓုဉ္စ	၉၉
သာဓု ဝါစာယ	၃၅၉
သာဓုဝိဟာရိ ဓီရံ	၃၂၃
သာဓု သဗ္ဗတ္ထ	၃၅၉
သာနုစရံ	၂၈၃
သာမညတာ	၃၂၆
သာမဂ္ဂီ	၁၆၂
သာရတ္တရတ္တာ	၃၃၈
သာရဒိကံ	၂၆၈
သာရဒေ	၇၁
သာရမ္ဘကထာ	၃၇
သာရမ္ဘော	၃၇
သာလမိဝေါတ္ထတံ	၉၈
သာသနံ	၁၀၀
သာဟသာ နယေ	၂၄၁
သာဟု	၁၇၆
သိဉ္စ ဘိက္ခု	၃၇၄
သိတ္တာ	၃၇၄
သိထိလံ	၃၀၂၊ ၃၃၈
သိနေဟိတာနိ	၃၃၄
သိန္ဓဝါ	၃၀၉
သိယာ	၂၉၅
သီတိဘူတံ	၄၄၈
သီလံ	၃၂၆
သီလဒဿနသမ္ပန္နံ	၁၈၈
သီလဗ္ဗတမတ္တေန	၂၅၂
သီလဝန္တံ	၄၁၀
သီလေန	၂၉၀
သုကတံ	၃၀၃
သုကရာနိ	၉၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sukhaṁ	33, 326
Sukhaṁ seti	107
Sukhamedhati	161
Sukhasaṁvāso	176
Sukhā	162
Sukhī	122
Sukhumo	22
Sukho	7, 162, 326
Sugataṁ	450
Sucaritaṁ	107
Sucigavesinā	226
Sucittā	77
Suññāgāraṁ paviṭṭhassa	375
Suttaṁ gāmaṁ	271
Sudantena	94
Sudanto	91
Sudassaṁ	238
Suddhaṁ	426
Suddhassa	22
Suddhājīvena	226
Suddhi	101
Suppabuddhaṁ	286
Subbatā	63
Subhānupassino	347
Sumarati	314
Surakkhitaṁ	87
Surāmerayapānaṁ	227
Susamāraddhā	282
Susamāhito	378
Susukhaṁ	166

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Suhajjā	191
Seṭṭho	254
Seyyo	399
Seveyya	105
Sehi	41
So	53, 215, 380
Socati	369
Sotāpattiphalaṁ varaṁ	125
Sotthimāgataṁ	191
Sotthiye	284
Sotova	331
Sodhenti	49
Somanassāni	334
[Ha]	
Haṁsā	115
Hatthasaṁyato	362
Haneyya	31
Hanti	416
Hareyya	18
Hāso	65
Hiṁsamano	399
Hitañca	99
Himavantova	293
Hirīnisedho	54
Hirīmatā	226
Hīnaṁ dhammaṁ	105
Hurā huraṁ	330
Hemantagimhisu	269

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုခံ	၃၃၊ ၃၂၆
သုခံ သေတိ	၁၀၇
သုခမေဓတိ	၁၆၁
သုခသံဝါသော	၁၇၆
သုခါ	၁၆၂
သုခီ	၁၂၂
သုခုမော	၂၂
သုခေါ	၇၊ ၁၆၂၊ ၃၂၆
သုဂတံ	၄၅၀
သုစရိတံ	၁၀၇
သုစိဂဝေသိနာ	၂၂၆
သုစိတ္တာ	၇၇
သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ	၃၇၅
သုတ္တံ ဂါမံ	၂၇၁
သုဒန္တေန	၉၄
သုဒန္တော	၉၁
သုဒဿံ	၂၃၈
သုဒ္ဓံ	၄၂၆
သုဒ္ဓဿ	၂၂
သုဒ္ဓါဇီဝေန	၂၂၆
သုဒ္ဓိ	၁၀၁
သုပ္ပဗုဒ္ဓံ	၂၈၆
သုဗ္ဗတာ	၆၃
သုဘာနုပဿိနော	၃၄၇
သုမရတိ	၃၁၄
သုရက္ခိတံ	၈၇
သုရာမေရယပါနံ	၂၂၇
သုသမာရဒ္ဓါ	၂၈၂
သုသမာဟိတော	၃၇၈
သုသုခံ	၁၆၆

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုဟဇ္ဇာ	၁၉၁
သေဋ္ဌော	၂၅၄
သေယျော	၃၉၉
သေဝေယျ	၁၀၅
သေဟိ	၄၁
သော	၅၃၊ ၂၁၅၊ ၃၈၀
သောစတိ	၃၆၉
သောတာပတ္တိဖလံ ဝရံ	၁၂၅
သောတ္ထိမာဂတံ	၁၉၁
သောတ္ထိယေ	၂၈၄
သောတောဝ	၃၃၁
သောဓေန္တိ	၄၉
သောမနဿာနိ	၃၃၄
[ဟ]	
ဟံသာ	၁၁၅
ဟတ္ထသံယတော	၃၆၂
ဟနေယျ	၃၁
ဟန္တိ	၄၁၆
ဟရေယျ	၁၈
ဟာသော	၆၅
ဟိံသမနော	၃၉၉
ဟိတဉ္စ	၉၉
ဟိမဝန္တောဝ	၂၉၃
ဟိရီနိသေဓော	၅၄
ဟိရီမတာ	၂၂၆
ဟီနံ ဓမ္မံ	၁၀၅
ဟုရာ ဟုရံ	၃၃၀
ဟေမန္တဂိမှိသု	၂၆၉

Dhammapadaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Lakkhitabbapadānaṁ anukkamaṇikā

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Agocaresu caraṇāni	302
Aggadānāni pañca	367
Acalacetiyaṭṭhāna	147
Ajagarapetassa pubbakammaṁ	39
Ajjeva kiccaṁ ātappaṁ	269
Atibahubhojanaṁ evaṁ dukkhaṁ hoti	315
Attadamanameva tato varaṁ	309, 310
Attanā kataṁ pāpaṁ attanāva saṁkilissati	101
Attanā katapāpakammameva apāyesu abhimatthati	96
Attano jīvitantarāyameva cintetuṁ vaṭṭati	269
Attano pubbakammassa atītavatthu	278
Attano mukhameva nissāya naṭṭhatā	363
Attano vajjaṁ atimahantampi duddasaṁ	238
Attano santakena santuṭṭhi sukhā	325
Attano sukhaṁ patthentena paraṁ paharituṁ na vaṭṭati	33
Attabhāvā terasa	334-5
Attānaṁ appiyatā	87-8
Attānaṁ kilesaduggato uddharatha	321
Attāva attano nātho paro kiṁ karissati	94
Adhammikarājūnaṁ kāle bhayaṁ uppajjati	273
Anattalakkhaṇagāthā	256
Aniccalakkhaṇagāthā	255
Aniccalakkhaṇe diṭṭhe dukkhānattalakkhaṇañca diṭṭhameva	267
Anupavādānupaghātānaṁ visesatā	154
Anupādiṇṇakepi jarāya abhibhuyyati	267
Anuruddha	384
Andhabālānaṁ nindapasaṁsā appamāṇā	210
Annabhāra	382
Apaccavekkhaṇānaṁ ādīnavā	220
Apaññācakkhu andhā eva	114
Abhaye bhayadassino duggatiparāyaṇāva	305
Amadhura	364
Amānusī rati	375
Aratī	128

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

လက္ခိတဗ္ဗပဒါနံ အနုက္ကမဏိကာ

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အဂေါစရေသု စရဏာနိ	၃၀၂
အဂ္ဂဒါနာနိ ပဉ္စ	၃၆၇
အစလစေတိယဋ္ဌာန	၁၄၇
အဇဂရပေတဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ	၃၉
အဇ္ဇေဝ ကိစ္စံ အာတပ္ပံ	၂၆၉
အတိဗဟုဘောဇနံ ဧဝံ ဒုက္ခံ ဟောတိ	၃၁၅
အတ္တဒမနမေဝ တတော ဝရံ	၃၀၉၊ ၃၁၀
အတ္တနာ ကတံ ပါပံ အတ္တနာဝ သံကိလိဿတိ	၁၀၁
အတ္တနာ ကတပါပကမ္မမေဝ အပါယေသု အဘိမတ္ထတိ	၉၆
အတ္တနော ဇီဝိတန္တရာယမေဝ စိန္တေတုံ ဝဋ္ဋတိ	၂၆၉
အတ္တနော ပုဗ္ဗကမ္မဿ အတီတဝတ္ထု	၂၇၈
အတ္တနော မုခမေဝ နိဿာယ နဋ္ဌတာ	၃၆၃
အတ္တနော ဝဇ္ဇံ အတိမဟန္တမ္ပိ ဒုဒ္ဒသံ	၂၃၈
အတ္တနော သန္တကေန သန္တုဋ္ဌိ သုခါ	၃၂၅
အတ္တနော သုခံ ပတ္ထေန္တေန ပရံ ပဟရိတုံ န ဝဋ္ဋတိ	၃၃
အတ္တဘာဝါ တေရသ	၃၃၄-၅
အတ္တာနံ အပ္ပိယတာ	၈၇-၈
အတ္တာနံ ကိလေသဒုဂ္ဂတော ဥဒ္ဓရထ	၃၂၁
အတ္တာဝ အတ္တနော နာထော ပရော ကိံ ကရိဿတိ	၉၄
အဓမ္မိကရာဇူနံ ကာလေ ဘယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ	၂၇၃
အနတ္တလက္ခဏဂါထာ	၂၅၆
အနိစ္စလက္ခဏဂါထာ	၂၅၅
အနိစ္စလက္ခဏေ ဒိဋ္ဌေ ဒုက္ခာနတ္တလက္ခဏဉ္စ ဒိဋ္ဌမေဝ	၂၆၇
အနုပဝါဒါနုပဃာတာနံ ဝိသေသတာ	၁၅၄
အနုပါဒိန္နကေပိ ဇရာယ အဘိဘုယျတိ	၂၆၇
အနုရုဒ္ဓ	၃၈၄
အန္ဓဗာလာနံ နိန္ဒပသံသာ အပ္ပမာဏာ	၂၁၀
အန္နဘာရ	၃၈၂
အပစ္စဝေက္ခဏာနံ အာဒီနဝါ	၂၂၀
အပညာစက္ခု အန္ဓာ ဧဝ	၁၁၄
အဘယေ ဘယဒဿိနော ဒုဂ္ဂတိပရာယဏာဝ	၃၀၅
အမဓုရ	၃၆၄
အမာနုသီ ရတိ	၃၇၅
အရတိ	

Padānukkamo Piṭṭhaṅkā

[A]

Ariya 251
Ariyānaṁ dassanampi sukhaṁ 176
Arogānaṁ paramalābhatā 173
Alajjitabbena lajjamānā duggatiparāyaṇāva 305
Avajje vajjamatino duggatiparāyaṇāva 305
Avijahitaṭṭhāna 147
Avijjā sabbamalānaṁ uttamamalaṁ 223
Asajjhāya malāni 222
Asaññatassa ādīnavā 299, 300
Asadisadānassa vidhi 120
Asaddahanadānassa phalaṁ 440
Asammajjitabbaṁ niccakālaṁ 109
Asekhamunīnaṁ abhisamparāyo nāma natthi 206

[Ā]

Ācariyo aggi viya sakkaccaṁ namassitabboyeva 401
Ājānīyānaṁ uppajjanakulāni 161
Āsavakkhayaṁ appatvā sukhitomhīti cittaṁ na uppādetabbaṁ 252

[I - U]

Itthiyo nāma nadī-ādisadisā 223
Ukkaṭṭhasapadānacāriko samānopi rasataṇhāya baddhatā 429

Padānukkamo Piṭṭhaṅkā

[U]

Udakapatitassa kāraṇaṁ 444-5
Uddā dve 89
Uddhaṁsota 189
Upakappanaka-oja 207
Upajjhāyavattādīnipi hāyanakāraṇāni 103
Uppannataṇhāya dīgharattaṁ hanatā 355
Ubhopi kāme nirapekkho pajaha 430

[E - O]

Erakapatta 149
Ehi bhikkhu 343
Obhāsā pañca 396
Ovādapātimokkhassa kālabhedā 153

[Ka]

Kaṇḍambarukkha 135
Kapilamacchassa atītavatthu 329
Kalahānaṁ vūpasamakāraṇāni 166
Kassa nukho deyyadhammo dinno mahapphalo 453
Kākasūra 225
Kiccākiccānaṁ visesatā 282
Kuñjarasālāya vidhi 232
Kumārakassapa 93
Kurudhamma 361
Kusalā akusalamalaṁ nīharantiyeva 217

ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အရိယ ၂၅၁
အရိယာနံ ဒဿနမ္ပိ သုခံ ၁၇၆
အရောဂါနံ ပရမလာဘတာ ၁၇၃
အလဇ္ဇိတဗ္ဗေန လဇ္ဇမာနာ ဒုဂ္ဂတိပရာယဏာဝ ၃၀၅
အဝဇ္ဇေ ဝဇ္ဇမတိနော ဒုဂ္ဂတိပရာယဏာဝ ၃၀၅
အဝိဇဟိတဋ္ဌာန ၁၄၇
အဝိဇ္ဇာ သဗ္ဗမလာနံ ဥတ္တမမလံ ၂၂၃
အသဇ္ဈာယ မလာနိ ၂၂၂
အသညတဿ အာဒီနဝါ ၂၉၉၊၃၀၀
အသဒိသဒါနဿ ဝိဓိ ၁၂၀
အသဒ္ဒဟနဒါနဿ ဖလံ ၄၄၀
အသမ္မဇ္ဇိတဗ္ဗံ နိစ္စကာလံ ၁၀၉
အသေခမုနီနံ အဘိသမ္ပရာယော နာမ နတ္ထိ ၂၀၆

[အာ]

အာစရိယော အဂ္ဂိ ဝိယ သက္ကစ္စံ နမဿိတဗ္ဗောယေဝ ၄၀၁
အာဇာနီယာနံ ဥပ္ပဇ္ဇနကုလာနိ ၁၆၁
အာသဝက္ခယံ အပ္ပတွာ သုခိတောမှီတိ စိတ္တံ န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ ၂၅၂

[ဣ-ဥ]

ဣတ္ထိယော နာမ နဒီအာဒိသဒိသာ ၂၂၃
ဥက္ကဋ္ဌသပဒါနစာရိကော သမာနောပိ ရသတဏှာယ ဗဒ္ဓတာ ၄၂၉

ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဥ]

ဥဒကပတိတဿ ကာရဏံ ၄၄၄-၅
ဥဒ္ဒါ ဒွေ ၈၉
ဥဒ္ဓံသောတ ၁၈၉
ဥပကပ္ပနကဩဇ ၂၀၇
ဥပဇ္ဈာယဝတ္တာဒီနိပိ ဟာယနကာရဏာနိ ၁၀၃
ဥပ္ပန္နတဏှာယ ဒီဃရတ္တံ ဟနတာ ၃၅၅
ဥဘောပိ ကာမေ နိရပေက္ခော ပဇဟ ၄၃၀

[ဧ-ဩ]

ဧရကပတ္တ ၁၄၉
ဧဟိ ဘိက္ခု ၃၄၃
ဩဘာသာ ပဉ္စ ၃၉၆
ဩဝါဒပါတိမောက္ခဿ ကာလဘေဒါ ၁၅၃

[က]

ကဏ္ဍမ္ဗရုက္ခ ၁၃၅
ကပိလမစ္ဆဿ အတီတဝတ္ထု ၃၂၉
ကလဟာနံ ဝူပသမကာရဏာနိ ၁၆၆
ကဿ နုခေါ ဒေယျဓမ္မော ဒိန္နော မဟပ္ဖလော ၄၅၃
ကာကသူရ ၂၂၅
ကိစ္စာကိစ္စာနံ ဝိသေသတာ ၂၈၂
ကုဉ္ဇရသာလာယ ဝိဓိ ၂၃၂
ကုမာရကဿပ ၉၃
ကုရုဓမ္မ ၃၆၁
ကုသလာ အကုသလမလံ နီဟရန္တိယေဝ ၂၁၇

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ka]

Kusītassa visesaṁ nādhigacchati 257
Kokasunakhaluddakassa atītavatthu 21
Kokālikassa atītavatthu 363
Koṇḍadhānatthera 35
Koṇḍadhānattherassa pubbakammaṁ 34-5
Kodha-issā appamatta-kopi na kātabbā 193
Kodho mātāpitūsupi Buddhādīsupi aparajjhati 399

[Kha]

Khaṇo tumhe mā atikkamatha 304-5
Khīṇāsavassa nāma paresaṁ mammaghaṭṭanavacanameva natthi 420
Khīṇāsavā kāmasukhaṁ na sādiyanti 410
Khīṇāsavānaṁ jīvitamaraṇe upekkhakova 32
Khīṇāsavānaṁ dinnaṁ mahapphalaṁ 356
Khīṇāsavānaṁ dhammasaṁvegatā 174
Khīṇāsavānaṁ rāgādayo natthi 419
Khīṇāsavā nāma akkodhanāva honti 409
Khīṇāsavā nāma nihitadaṇḍā 416
Khīṇāsavā nāma paresaṁ santakaṁ na gaṇhanti 421
Khīṇāsavesu kukkuccaṁ nāma na kātabbaṁ 400
Khemakassa pubbakammaṁ 301

[Ga]

Gandhakuṭi 434
Gandhaseṭṭhi 55
Gihipabbajitānaṁ attānaṁ rakkhaṇatā 87
Gihipabbajitehi asaṁsaggā 414
Goghātakassa kammasarikkhakavipāka 214

[Gha]

Gharāvāsānaṁ dukkhā 288
Gharāvāsānaṁ narakasadisatā 319

[Ca]

Cakkavattisampattitopi sotāpattiphalameva varaṁ 124
Candapadumā 237
Candābha 425
Candābhattherassa pubbakammaṁ 423-4
Ciñcamāṇavikāya atītavatthu 118
Ciñcamāṇavikāya Tathāgataṁ abhūtena akkosanatā 117
Ciñcamāṇavikāya pathaviṁ paviṭṭhatā 117-8
Cittassa niggaṇhane yogo karaṇīyo 319

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]

ကုသီတဿ ဝိသေသံ နာဓိဂစ္ဆတိ ၂၅၇
ကောကသုနခလုဒ္ဒကဿ အတီတဝတ္ထု ၂၁
ကောကာလိကဿ အတီတဝတ္ထု ၃၆၃
ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရ ၃၅
ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၃၄-၅
ကောဓဣဿာ အပ္ပမတ္တ-ကောပိ န ကာတဗ္ဗာ ၁၉၃
ကောဓော မာတာပိတူသုပိ ဗုဒ္ဓါဒီသုပိ အပရဇ္ဈတိ ၃၉၉

[ခ]

ခဏော တုမှေ မာ အတိက္ကမထ ၃၀၄-၅
ခီဏာသဝဿ နာမ ပရေသံ မမ္မဃဋ္ဋနဝစနမေဝ နတ္ထိ ၄၂၀
ခီဏာသဝါ ကာမသုခံ န သာဒိယန္တိ ၄၁၀
ခီဏာသဝါနံ ဇီဝိတမရဏေ ဥပေက္ခကောဝ ၃၂
ခီဏာသဝါနံ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ ၃၅၆
ခီဏာသဝါနံ ဓမ္မသံဝေဂတာ ၁၇၄
ခီဏာသဝါနံ ရာဂါဒယော နတ္ထိ ၄၁၉
ခီဏာသဝါ နာမ အက္ကောဓနာဝ ဟောန္တိ ၄၀၉
ခီဏာသဝါ နာမ နိဟိတဒဏ္ဍာ ၄၁၆
ခီဏာသဝါ နာမ ပရေသံ သန္တကံ န ဂဏှန္တိ ၄၂၁

[ခ]

ခီဏာသဝေသု ကုက္ကုစ္စံ နာမ န ကာတဗ္ဗံ ၄၀၀
ခေမကဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၃၀၁

[ဂ]

ဂန္ဓကုဋိ ၄၃၄
ဂန္ဓသေဋ္ဌိ ၅၅
ဂိဟိပဗ္ဗဇိတာနံ အတ္တာနံ ရက္ခဏတာ ၈၇
ဂိဟိပဗ္ဗဇိတေဟိ အသံသဂ္ဂါ ၄၁၄
ဂေါဃာတကဿ ကမ္မသရိက္ခကဝိပါက ၂၁၄

[ဃ]

ဃရာဝါသာနံ ဒုက္ခာ ၂၈၈
ဃရာဝါသာနံ နရကသဒိသတာ ၃၁၉

[စ]

စက္ကဝတ္တိသမ္ပတ္တိတောပိ သောတာပတ္တိဖလမေဝ ဝရံ ၁၂၄
စန္ဒပဒုမာ ၂၃၇
စန္ဒာဘ ၄၂၅
စန္ဒာဘတ္ထေရဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၄၂၃-၄
စိဉ္စမာဏဝိကာယ အတီတဝတ္ထု ၁၁၈
စိဉ္စမာဏဝိကာယ တထာဂတံ အဘူတေန အက္ကောသနတာ ၁၁၇
စိဉ္စမာဏဝိကာယ ပထဝိံ ဂ ပဝိဋ္ဌတာ ၁၁၇-၈
စိတ္တဿ နိဂ္ဂဏှနေ ယောဂေါ ကရဏီယော ၃၁၉

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ca - Cha]

Cittassa pāpaninnatāva 4
Cittasseva padhānāni 164
Cittassūpamā catasso 194
Cūḷadhanuggahapaṇḍitassa atītavatthu 346
Cetiyāni tīṇi 163
Chadvārikārammaṇesu sesāni pidhāya manodvāre kammaṁ paṭṭhapetha 263

[Ja]

Jaṭila 441
Jaṭilattherassa taṇhāmānānaṁ natthitā 445
Jaṭilattherassa pubbakammaṁ 431-2
Jaṭilassa uppatti 440
Jayaparājayānaṁ verāverāni 168
Jayo catubbidho 202
Jighacchāsadiso rogo nāma natthi 171
Jotika 436, 440
Jotikattherassa taṇhānaṁ natthitā 447

[Ña]

Ñātīnaṁ samāgamo sukho 176

[Ta]

Taṇhakkhayo sabbaseṭṭhameva 353
Taṇhā 128
Taṇhā nirayādīsu nibbattāpeti 219

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ta - Tha]

Taṇhāya Gaṅgāsadisatā 231
Taṇhāya natthitā 422
Tiṇassa chinnatā 302
Tucchāti vadeti abhikkhaṇaṁ 262
Tejā pañca 396-7
Thera 245

[Da]

Daṇḍassa ṭhapetvā cattāro tasanti 31
Dānacatukka 11, 12
Diṭṭhadhammavedaniyassa aṅgāni cattāri 59
Dinnapiṇḍapātaṁ nissāya arahattatā 344-5
Dibbā rati 375
Dīpapūjāya ānisaṁsā 382
Dukkhalakkhaṇagāthā 256
Duccaritaṁ nāma aññe na jānantīti appamattakampi na kātabbaṁ 303
Duccaritaṁ nāma pacchānutāpaṁ karoti 303
Duccaritakammassa vipākā 299
Duṭṭhesu adussanto mahājanassa patiṭṭhā hotiyeva 408
Dussavanīya 230-1
Dūre vasantāpi Buddhānaṁ abhimukhe ṭhitā viya 293

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[စ-ဆ]

စိတ္တဿ ပါပနိန္နတာဝ ၄
စိတ္တဿေဝ ပဓာနာနိ ၁၆၄
စိတ္တဿူပမာ စတဿော ၁၉၄
စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတဿ အတီတဝတ္ထု ၃၄၆
စေတိယာနိ တီဏိ ၁၆၃
ဆဒွါရိကာရမ္မဏေသု သေသာနိ ပိဓာယ မနောဒွါရေ ကမ္မံ ပဋ္ဌပေထ ၂၆၃

[ဇ]

ဇဋိလ ၄၄၁
ဇဋိလတ္ထေရဿ တဏှာမာနာနံ နတ္ထိတာ ၄၄၅
ဇဋိလတ္ထေရဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၄၃၁-၂
ဇဋိလဿ ဥပ္ပတ္တိ ၄၄၀
ဇယပရာဇယာနံ ဝေရာဝေရာနိ ၁၆၈
ဇယော စတုဗ္ဗိဓော ၂၀၂
ဇိဃစ္ဆာသဒိသော ရောဂေါ နာမ နတ္ထိ ၁၇၁
ဇောတိက ၄၃၆၊ ၄၄၀
ဇောတိကတ္ထေရဿ တဏှာနံ နတ္ထိတာ ၄၄၇

[ဉ]

ဉာတီနံ သမာဂမော သုခေါ ၁၇၆

[တ]

တဏှက္ခယော သဗ္ဗသေဋ္ဌမေဝ ၃၅၃
တဏှာ ၁၂၈
တဏှာ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တာပေတိ ၂၁၉

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[တ-ထ]

တဏှာယ ဂင်္ဂါသဒိသတာ ၂၃၁
တဏှာယ နတ္ထိတာ ၄၂၂
တိဏဿ ဆိန္နတာ ၃၀၂
တုစ္ဆာတိ ဝဒေတိ အဘိက္ခဏံ ၂၆၂
တေဇာ ပဉ္စ ၃၉၆-၇
ထေရ ၂၄၅

[ဒ]

ဒဏ္ဍဿ ဌပေတွာ စတ္တာရော တသန္တိ ၃၁
ဒါနစတုက္က ၁၁၊ ၁၂
ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယဿ အင်္ဂါနိ စတ္တာရိ ၅၉
ဒိန္နပိဏ္ဍပါတံ နိဿာယ အရဟတ္တတာ ၃၄၄-၅
ဒိဗ္ဗာ ရတိ ၃၇၅
ဒီပပူဇာယ အာနိသံသာ ၃၈၂
ဒုက္ခလက္ခဏဂါထာ ၂၅၆
ဒုစ္စရိတံ နာမ အညေ န ဇာနန္တီတိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ န ကာတဗ္ဗံ ၃၀၃
ဒုစ္စရိတံ နာမ ပစ္ဆာနုတာပံ ကရောတိ ၃၀၃
ဒုစ္စရိတကမ္မဿ ဝိပါကာ ၂၉၉
ဒုဋ္ဌေသု အဒုဿန္တော မဟာဇနဿ ပတိဋ္ဌာ ဟောတိယေဝ ၄၀၈
ဒုဿဝနီယ ၂၃၀-၁
ဒူရေ ဝသန္တာပိ ဗုဒ္ဓါနံ အဘိမုခေ ဌိတာ ဝိယ ၂၉၃

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Da]

Devadhamma 47-8
Devānaṁ paccuggamanatā 191
Devānaṁ manussagandho yojanasatato paṭṭhāya vāyati 175
Devorohaṇakālassa vidhi 146
Dosassa gahasadisatā 231
Dvārāni sabbāni bhikkhunā saṁvaritabbāni 359

[Dha]

Dhammakaraṇena udakaṁ parissāvesi 427
Dhammaghosaka 432-3
Dhammaṭṭha 242
Dhammadānameva varaṁ seṭṭhaṁ 352
Dhammadinnattherī 451
Dhammadhara 244
Dhammaratiyeva seṭṭhā 353
Dhammarasoyeva seṭṭho 352
Dhammā dve 394
Dhammānudhammaṁ paṭipajjantāyeva maṁ pūjenti nāma 174, 365
Dhammo dhammacārinaṁ rakkhati 372
Dhīrā paresampi dānaṁ anumoditvā saggaparāyaṇāva 122
Dhurāni dve 327

[Na]

Naggacariyaṁ micchādassanaṁ 49
Naṅgalakulatthera 379

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Na]

Naṭaputtakattherassa sabbayogānaṁ atikkantatā 448
Naraṁ maccu ādāya gacchati 270-1
Navakassa santikepi añjalitabbo 263
Nidhikumbhiyo catasso 437
Nibbānasukhasadisaṁ sukhampi natthiyeva 169, 171, 173
Niyatāniyatagatika 113
Niravasesadāna 58
Nesādakule nibbatakāraṇāni 18-9

[Pa]

Paccekabuddhānaṁ anumodanagāthā 236
Pañcaggadāyaka 367
Pañcachiddageha 418
Pañcasusīlyakammakāraka 226
Pañhā cattāro 113, 351-2
Paññācakkhu cakkhumantova 114
Paṇḍita 242-3
Paṇḍitānaṁ atītānāgatapaccuppannakhandhesu anālayatā 343
Paṇḍitānaṁ amatatā 376
Paṇḍitānaṁ avañcanatā 403
Paṇḍitānaṁ nindapasaṁsāva pamāṇā 210
Paṇḍitena saddhiṁ saṁvāso sukho 176

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဒ]

ဒေဝဓမ္မ ၄၇-၈
ဒေဝါနံ ပစ္စုဂ္ဂမနတာ ၁၉၁
ဒေဝါနံ မနုဿဂန္ဓော ယောဇနသတတော ပဋ္ဌာယ ဝါယတိ ၁၇၅
ဒေဝေါရောဟဏကာလဿ ဝိဓိ ၁၄၆
ဒေါသဿ ဂဟသဒိသတာ ၂၃၁
ဒွါရာနိ သဗ္ဗာနိ ဘိက္ခုနာ သံဝရိတဗ္ဗာနိ ၃၅၉

[ဓ]

ဓမ္မကရဏေန ဥဒကံ ပရိဿာဝေသိ ၄၂၇
ဓမ္မဃောသက ၄၃၂-၃
ဓမ္မဋ္ဌ ၂၄၂
ဓမ္မဒါနမေဝ ဝရံ သေဋ္ဌံ ၃၅၂
ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရီ ၄၅၁
ဓမ္မဓရ ၂၄၄
ဓမ္မရတိယေဝ သေဋ္ဌာ ၃၅၃
ဓမ္မရသောယေဝ သေဋ္ဌော ၃၅၂
ဓမ္မာ ဒွေ ၃၉၄
ဓမ္မာနုဓမ္မံ ပဋိပဇ္ဇန္တာယေဝ မံ ပူဇေန္တိ နာမ ၁၇၄၊၃၆၅
ဓမ္မော ဓမ္မစာရိနံ ရက္ခတိ ၃၇၂
ဓီရာ ပရေသမ္ပိ ဒါနံ အနုမောဒိတွာ သဂ္ဂပရာယဏာဝ ၁၂၂
ဓုရာနိ ဒွေ ၃၂၇

[န]

နဂ္ဂစရိယံ မိစ္ဆာဒဿနံ ၄၉
နင်္ဂလကုလတ္ထေရ ၃၇၉

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[န]

နဋပုတ္တကတ္ထေရဿ သဗ္ဗယောဂါနံ အတိက္ကန္တတာ ၄၄၈
နရံ မစ္စု အာဒါယ ဂစ္ဆတိ ၂၇၀-၁
နဝကဿ သန္တိကေပိ အဉ္ဇလိတဗ္ဗော ၂၆၃
နိဓိကုမ္ဘိယော စတဿော ၄၃၇
နိဗ္ဗာနသုခသဒိသံ သုခမ္ပိ နတ္ထိယေဝ ၁၆၉၊၁၇၁၊၁၇၃
နိယတာနိယတဂတိက ၁၁၃
နိရဝသေသဒါန ၅၈
နေသာဒကုလေ နိဗ္ဗတ္တကာရဏာနိ ၁၈-၉

[ပ]

ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ အနုမောဒနဂါထာ ၂၃၆
ပဉ္စဂ္ဂဒါယက ၃၆၇
ပဉ္စဆိဒ္ဒဂေဟ ၄၁၈
ပဉ္စသုသီလျကမ္မကာရက ၂၂၆
ပဉှာ စတ္တာရော ၁၁၃၊၃၅၁-၂
ပညာစက္ခု စက္ခုမန္တောဝ ၁၁၄
ပဏ္ဍိတ ၂၄၂-၃
ပဏ္ဍိတာနံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နခန္ဓေသု အနာလယတာ ၃၄၃
ပဏ္ဍိတာနံ အမတတာ ၃၇၆
ပဏ္ဍိတာနံ အဝဉ္စနတာ ၄၀၃
ပဏ္ဍိတာနံ နိန္ဒပသံသာဝ ပမာဏာ ၂၁၀
ပဏ္ဍိတေန သဒ္ဓိံ သံဝါသော သုခေါ ၁၇၆

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Paṇḍukambalasilā	141
Padavārā tayo pādachiddāni dve	140
Padussantānaṁ anayabyasana-kāraṇāni dasa	44-5
Pabbajita	397
Pabbajitakiccassa matthakatā	379, 380
Paraṁ ovadantena attā sudanto kātabbo	91
Paraṁ ovadantena paṭhamameva attā patirūpe patiṭṭhāpetabbo	90
Paradārasevanāya dosā	300
Paralābhaṁ patthentassa jhānāni nuppajjanti	366
Paravajjānupassissa ādīnavā	239
Paresaṁ pattiṁ yattakānaṁ deti, tattakaṁ vaḍḍhati	384
Parassa vajjaṁ sukheneva passitabbaṁ	238
Pasannacittānaṁ ānisaṁsā	5
Pasādabhañña	393
Pāpaṁ vipākadukkhavasena pacceti	22
Pāpakammaṁ katvā cirappakaṁ niraye paccanti	297
Pāpakammaṁ kusalena pihitaṁ	110
Pāpakammaṁ nāma appakanti na avamaññitabbaṁ	10
Pāpassa ubhayattha dukkhameva	4

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pa - Pha]	
Pāpassa paccāpaccatā	9, 10
Pāpānaṁ akaraṇaṁ sukhaṁ	326
Pāpāni appamattakānipi parivajjeyya	15
Pāmojjabahula	376, 381
Pārāpārānaṁ visesatā	395
Piṇḍapātadānassa vipākatā	354
Piṇḍolabhāradvājassa pāṭihāriyāni	133
Puññaṁ nāma appakanti na avamaññitabbaṁ	13
Puññassa ubhayattha sukhameva	6, 7
Puññapāpānaṁ pahīnatā	423
Puttaviyogadukkha	93
Purisājānīyassa uppajjana-ṭṭhānāni	161
Phāsuvihāro nāma niccakālaṁ dullabho	304
[Ba]	
Bahubhaṇḍikabhikkhussa atītavatthu	46
Bālajanassa vañcanatā	403
Bālajanānaṁ saṁsīdanaṭṭhānaṁ	108
Bālā parassa dānaṁ anabhi-nanditvā duggatiparāyaṇāva	122
Bālehi saddhiṁ sabbametaṁ dukkhaṁ	176
Biḷālapādakaseṭṭhi	12
Buddhadattiyavimāna	196
Buddhabuddhasāvakānaṁ guṇā	292

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာ	၁၄၁
ပဒဝါရာ တယော ပါဒဆိဒ္ဒါနိ ဒွေ	၁၄၀
ပဒုဿန္တာနံ အနယဗျသန-ကာရဏာနိ ဒသ	၄၄-၅
ပဗ္ဗဇိတ	၃၉၇
ပဗ္ဗဇိတကိစ္စဿ မတ္ထကတာ	၃၇၉၊၃၈၀
ပရံ ဩဝဒန္တေန အတ္တာ သုဒန္တော ကာတဗ္ဗော	၉၁
ပရံ ဩဝဒန္တေန ပဌမမေဝ အတ္တာ ပတိရူပေ ပတိဋ္ဌာပေတဗ္ဗော	၉၀
ပရဒါရသေဝနာယ ဒေါသာ	၃၀၀
ပရလာဘံ ပတ္ထေန္တဿ ဈာနာနိ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ	၃၆၆
ပရဝဇ္ဇာနုပဿိဿ အာဒီနဝါ	၂၃၉
ပရေသံ ပတ္တိံ ယတ္တကာနံ ဒေတိ၊ တတ္တကံ ဝဍ္ဎတိ	၃၈၄
ပရဿ ဝဇ္ဇံ သုခေနေဝ ပဿိတဗ္ဗံ	၂၃၈
ပသန္နစိတ္တာနံ အာနိသံသာ	၅
ပသာဒဘည	၃၉၃
ပါပံ ဝိပါကဒုက္ခဝသေန ပစ္စေတိ	၂၂
ပါပကမ္မံ ကတွာ စိရပ္ပကံ နိရယေ ပစ္စန္တိ	၂၉၇
ပါပကမ္မံ ကုသလေန ပိဟိတံ	၁၁၀
ပါပကမ္မံ နာမ အပ္ပကန္တိ န အဝမညိတဗ္ဗံ	၁၀
ပါပဿ ဥဘယတ္ထ ဒုက္ခမေဝ	၄

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ-ဖ]	
ပါပဿ ပစ္စာပစ္စတာ	၉၊၁၀
ပါပါနံ အကရဏံ သုခံ	၃၂၆
ပါပါနိ အပ္ပမတ္တကာနိပိ ပရိဝဇ္ဇေယျ	၁၅
ပါမောဇ္ဇဗဟုလ	၃၇၆၊၃၈၁
ပါရာပါရာနံ ဝိသေသတာ	၃၉၅
ပိဏ္ဍပါတဒါနဿ ဝိပါကတာ	၃၅၄
ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇဿ ပါဋိဟာရိယာနိ	၁၃၃
ပုညံ နာမ အပ္ပကန္တိ န အဝမညိတဗ္ဗံ	၁၃
ပုညဿ ဥဘယတ္ထ သုခမေဝ	၆၊၇
ပုညပါပါနံ ပဟီနတာ	၄၂၃
ပုတ္တဝိယောဂဒုက္ခ	၉၃
ပုရိသာဇာနီယဿ ဥပ္ပဇ္ဇန-ဋ္ဌာနာနိ	၁၆၁
ဖာသုဝိဟာရော နာမ နိစ္စကာလံ ဒုလ္လဘော	၃၀၄
[ဗ]	
ဗဟုဘဏ္ဍိကဘိက္ခုဿ အတီတဝတ္ထု	၄၆
ဗာလဇနဿ ဝဉ္စနတာ	၄၀၃
ဗာလဇနာနံ သံသီဒနဋ္ဌာနံ	၁၀၈
ဗာလာ ပရဿ ဒါနံ အနဘိ-နန္ဒိတွာ ဒုဂ္ဂတိပရာယဏာဝ	၁၂၂
ဗာလေဟိ သဒ္ဓိံ သဗ္ဗမေတံ ဒုက္ခံ	၁၇၆
ဗိဠာလပါဒကသေဋ္ဌိ	၁၂
ဗုဒ္ဓဒတ္တိယဝိမာန	၁၉၆
ဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဂုဏာ	၂၉၂

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ba]

Buddhavacanakathanānaṁ ānisaṁsāni 329
Buddhā nāma hetusampannānaṁ attānaṁ adassetvā na pakkamanti 368
Buddhā ekaṭṭhāneyeva nibaddhabhikkhaṁ na gaṇhanti 204
Buddhā paṭipāṭiyā piṇḍāya cariṁsu 106
Buddhānaṁ avijahita-udānaṁ 80
Buddhānaṁ ekapuggalepi issā vā doso vā natthi 187
Buddhānaṁ padacetiyaṁ adhiṭṭhāyeva paññāyati 126
Brāhmaṇa 395, 400, 402, 405, 406, 407, 409, 410, 411, 412, 414, 416, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 426, 427, 430, 445, 447, 448, 450, 452, 454
Brāhmaṇo brāhmaṇaṁ paharanto nāma natthi 399

[Bha]

Bhayāni tīṇi 274
Bhavataṇhāya ādīnavā 332
Bhikkhu 248
Bhikkhūnaṁ vuḍḍhikāraṇāni 162
Bhikkhunā nāma kāyādīni rakkhitabbāni 212
Bhikkhunā nāma kāyādīhi upasantarūpena bhavitabbaṁ 261, 378
Bhikkhunā nāma dukkhato muccituṁ vāyamitabbameva 377
Bhikkhunā nāma pavivittena bhavitabbaṁ 294
Bhikkhunā nāma nāmarūpe arajjanto hoti 369
Bhikkhunā nāma hatthapādavācāhi saṁyatena bhavitabbaṁ 362
Bhijjanadhammaṁ bhinnaṁ 180
Bhogāya dummedhaṁ hanatā 355

[Ma]

Maggāmagga 412
Maṅkūnaṁ ādīnavā 229
Majjhattadhātuka 130
Matakasīsaṁ ākoṭetvā nibbattaṭṭhānassa jānā-jānatā 449
Matakā eva bahutarā 270
Maraṇadhammaṁ mataṁ 180
Mahā-upaṭṭhānāni tīṇi 7
Mahākāla-upāsakassa pubbakammaṁ 96
Mahāpuññā pañca 238

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဗ]

ဗုဒ္ဓဝစနကထနာနံ အာနိသံသာနိ ၃၂၉
ဗုဒ္ဓါ နာမ ဟေတုသမ္ပန္နာနံ အတ္တာနံ အဒဿေတွာ န ပက္ကမန္တိ ၃၆၈
ဗုဒ္ဓါ ဧကဋ္ဌာနေယေဝ နိဗဒ္ဓဘိက္ခံ န ဂဏှန္တိ ၂၀၄
ဗုဒ္ဓါ ပဋိပါဋိယာ ပိဏ္ဍာယ စရိံသု ၁၀၆
ဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇဟိတဥဒါနံ ၈၀
ဗုဒ္ဓါနံ ဧကပုဂ္ဂလေပိ ဣဿာ ဝါ ဒေါသော ဝါ နတ္ထိ ၁၈၇
ဗုဒ္ဓါနံ ပဒစေတိယံ အဓိဋ္ဌာယေဝ ပညာယတိ ၁၂၆
ဗြာဟ္မဏ ၃၉၅၊၄၀၀၊၄၀၂၊ ၄၀၅၊၄၀၆၊၄၀၇၊ ၄၀၉၊၄၁၀၊၄၁၁၊ ၄၁၂၊၄၁၄၊၄၁၆၊ ၄၁၈၊၄၁၉၊၄၂၀၊ ၄၂၁၊၄၂၂၊၄၂၃၊ ၄၂၆၊၄၂၇၊၄၃၀၊ ၄၄၅၊၄၄၇၊၄၄၈၊ ၄၅၀၊၄၅၂၊၄၅၄၊
ဗြာဟ္မဏော ဗြာဟ္မဏံ ပဟရန္တော နာမ နတ္ထိ ၃၉၉

[ဘ]

ဘယာနိ တီဏိ ၂၇၄
ဘဝတဏှာယ အာဒီနဝါ ၃၃၂
ဘိက္ခု ၂၄၈
ဘိက္ခုနီနံ ဝုဍ္ဎိကာရဏာနိ ၁၆၂
ဘိက္ခုနာ နာမ ကာယာဒီနိ ရက္ခိတဗ္ဗာနိ ၂၁၂
ဘိက္ခုနာ နာမ ကာယာဒီဟိ ဥပသန္တရူပေန ဘဝိတဗ္ဗံ ၂၆၁၊၃၇၈
ဘိက္ခုနာ နာမ ဒုက္ခတော မုစ္စိတုံ ဝါယမိတဗ္ဗမေဝ ၃၇၇
ဘိက္ခုနာ နာမ ပဝိဝိတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗံ ၂၉၄
ဘိက္ခုနာ နာမ နာမရူပေ အရဇ္ဇန္တော ဟောတိ ၃၆၉
ဘိက္ခုနာ နာမ ဟတ္ထပါဒဝါစာဟိ သံယတေန ဘဝိတဗ္ဗံ ၃၆၂
ဘိဇ္ဇနဓမ္မံ ဘိန္နံ ၁၈၀
ဘောဂါယ ဒုမ္မေဓံ ဟနတာ ၃၅၅

[မ]

မဂ္ဂါမဂ္ဂ ၄၁၂
မင်္ကူနံ အာဒီနဝါ ၂၂၉
မဇ္ဈတ္တဓာတုက ၁၃၀
မတကသီသံ အာကောဋေတွာ နိဗ္ဗတ္တဋ္ဌာနဿ ဇာနာဇာနတာ ၄၄၉
မတကာ ဧဝ ဗဟုတရာ ၂၇၀
မရဏဓမ္မံ မတံ ၁၈၀
မဟာဥပဋ္ဌာနာနိ တီဏိ ၇
မဟာကာလဥပါသကဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၉၆
မဟာပုညာ ပဉ္စ ၂၃၈

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ma]

Mahābrahmānaṁ pītisukheneva vītināmanatā 167
Mahāmoggallānassa ananurūpāni maraṇāni 42-3
Mahāmoggallānassa pubbakammaṁ 43
Mahiṁsakumāra 46
Mātāpitūnaṁ upaṭṭhahanaṁ sugatiparāyaṇaṁ 326
Mātāpituposanaṁ nāma porāṇakapaṇḍitānaṁ āciṇṇameva 314
Mānā tayo 164
Māradhītarānaṁ palobhanaṁ 128
Mārassa dhītarā tisso 128
Mālāgandhādīhi pūjentāpi na mama pūjaṁ karonti nāma 365
Muducittassa ānisaṁsā 24
Muni 249, 250
Meṇḍakaseṭṭhi 232, 433
Meṇḍakaseṭṭhissa pubbakammaṁ 232
Mohassa jālasadisatā 231

[Ya]

Yakkhā satta 437
Yattha adhikaraṇaṁ uppannaṁ, tattheva tasmiṁ vūpasante aññattha gantuṁ vaṭṭati 308
Yamakapāṭihāriya 138-9
Yonīnaṁ vatāni 230

Padānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ra]

Ragā 128
Rajjañca nāmetaṁ pamādaṭṭhānaṁ 324
Ratanasuttassa ānisaṁsāni 274
Ratiṁca aratiṁ ca pahāya ṭhitatā 448
Rasaṁ nissāya manaṁ naṭṭhatā 430
Rāgassa aggisadisatā 231
Rukkhassa chāyāya nisīditvā samaṇadhammaṁ kariṁsu 373
Rūpanandā 72
Rūpassa asāratā 339
Rohiṇīnadī 165-6

[La - Va]

Lajjitabbena alajjamānā duggatiparāyaṇāva 305
Lokapālā cattāro 389
Vaṭṭameva patthenti 38
Vatthukilesakāmesu titthi nāma natthi 156
Vanaṁ nissāya dukkhaṁ pattaṁ 265
Vayesupi tīsu appamattatā 87-8
Vassasataṁ jīvato ekāhampi jīvitaṁ seyyo 270-1
Vinicchayassa kattabbakiccāni 241
Vipākāvasesassa ānisaṁsā 26-7, 41, 96, 299, 355
Vissāsānaṁ paramañātitā 173
Vīriyaṁ nāmetaṁ satteti kattabbameva 358

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[မ]

မဟာဗြဟ္မာနံ ပီတိသုခေနေဝ ဝီတိနာမနတာ ၁၆၇
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ အနနုရူပါနိ မရဏာနိ ၄၂-၃
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၄၃
မဟိံသကုမာရ ၄၆
မာတာပိတူနံ ဥပဋ္ဌဟနံ သုဂတိပရာယဏံ ၃၂၆
မာတာပိတုပေါသနံ နာမ ပေါရာဏကပဏ္ဍိတာနံ အာစိဏ္ဏမေဝ ၃၁၄
မာနာ တယော ၁၆၄
မာရဓီတရာနံ ပလောဘနံ ၁၂၈
မာရဿ ဓီတရာ တိဿော ၁၂၈
မာလာဂန္ဓာဒီဟိ ပူဇေန္တာပိ န မမ ပူဇံ ကရောန္တိ နာမ ၃၆၅
မုဒုစိတ္တဿ အာနိသံသာ ၂၄
မုနိ ၂၄၉၊ ၂၅၀၊
မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ ၂၃၂၊ ၄၃၃
မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၂၃၂
မောဟဿ ဇာလသဒိသတာ ၂၃၁

[ယ]

ယက္ခာ သတ္တ ၄၃၇
ယတ္ထ အဓိကရဏံ ဥပ္ပန္နံ၊ တတ္ထေဝ တသ္မိံ ဝူပသန္တေ အညတ္ထ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ ၃၀၈
ယမကပါဋိဟာရိယ ၁၃၈-၉
ယောနီနံ ဝတာနိ ၂၃၀

ပဒါနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ရ]

ရဂါ ၁၂၈
ရဇ္ဇဉ္စ နာမေတံ ပမာဒဋ္ဌာနံ ၃၂၄
ရတနသုတ္တဿ အာနိသံသာနိ ၂၇၄
ရတိံ စ အရတိံ စ ပဟာယ ဌိတတာ ၄၄၈
ရသံ နိဿာယ မနံ နဋ္ဌတာ ၄၃၀
ရာဂဿ အဂ္ဂိသဒိသတာ ၂၃၁
ရုက္ခဿ ဆာယာယ နိသီဒိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရိံသု ၃၇၃
ရူပနန္ဒာ ၇၂
ရူပဿ အသာရတာ ၃၃၉
ရောဟိဏီနဒီ ၁၆၅-၆

[လ-ဝ]

လဇ္ဇိတဗ္ဗေန အလဇ္ဇမာနာ ဒုဂ္ဂတိပရာယဏာဝ ၃၀၅
လောကပါလာ စတ္တာရော ၃၈၉
ဝဋ္ဋမေဝ ပတ္ထေန္တိ ၃၈
ဝတ္ထုကိလေသကာမေသု တိတ္ထိ နာမ နတ္ထိ ၁၅၆
ဝနံ နိဿာယ ဒုက္ခံ ပတ္တံ ၂၆၅
ဝယေသုပိ တီသု အပ္ပမတ္တတာ ၈၇-၈
ဝဿသတံ ဇီဝတော ဧကာဟမ္ပိ ဇီဝိတံ သေယျော ၂၇၀-၁
ဝိနိစ္ဆယဿ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာနိ ၂၄၁
ဝိပါကာဝသေသဿ အာနိသံသာ ၂၆-၇၊ ၄၁၊ ၉၆၊ ၂၉၉၊ ၃၅၅
ဝိဿာသာနံ ပရမဉာတိတာ ၁၇၃
ဝီရိယံ နာမေတံ သတ္တေဟိ ကတ္တဗ္ဗမေဝ

Padānukkamo Piṭṭhaṅkā

[Va]

Veyaggha 284
Veraṁ averena upasammati 281
Veraṁ no verena upasammati 281

[Sa]

Sakalābhasantuṭṭhasseva jhānādīni uppajjanti 366
Saccakathanādīni tīṇi 204
Sattavassikā khīṇāsavasāmaṇerā cattāro 392, 416
Satta,saṅkhāresu piyāppiyaṁ na kātabbaṁ 179
Sattā taṇhāsotaṁ samatikkamituṁ na sakkonti 340
Sattānaṁ ajīrakā nāma natthitā 77
Satthā upakaṁ ājīvakaṁ addasa 349, 350
Satthā balavapītipāmojjaṁ uppādeti 381
Santatimahāmattassa atītavatthu 51-2
Santuṭṭhānaṁ dhanatā 173
Sappurisadhammasseva jarā natthi 77
Sabbattha saṁvutabhikkhu sabbadukkhā pamuccati 360
Sabbasattānaṁ jīvitaṁ maraṇapariyosānaṁ 70
Samaṇa 247

Padānukkamo Piṭṭhaṅkā

[Sa]

Samaṇabrāhmaṇānaṁ visesatā 397
Samāgamā tayo 277
Sammā paṭipannānaṁ daharatā natthi 392
Sammāsambuddhampi ekacce garahanti 210
Sahāyaṁ labhato ekacārikabhāvova seyyo 322-3
Sādhurūpa 246
Sāsanassa osakkāpanānaṁ ādīnavā 328-9
Sāsane pabbajitānaṁ arahattaṁ niṭṭhaṁ gato nāma 349
Sīlaṁ sabbavayesu sobhatiyeva 326
Sīlasampannānaṁ lokassa piyatā 317
Sukhaṁ tividhaṁ 33
Sukhasāmaṇerassa atītavatthu 55
Sucaritaṁ pāmojjameva janeti 303
Sucaritameva aññasmiṁ ajānantepi kātabbaṁ 303
Sundarasamuddattherassa atītavatthu 430-1
Suppabuddhassa pathaviṁ paviṭṭhatā 29
Subhaddaparibbājakassa pañhā tisso 240
Sussavanīya 230
Sūkarapetassa pubbakammaṁ 259

ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဝ]

ဝေယဂ္ဃ ၂၈၄
ဝေရံ အဝေရေန ဥပသမ္မတိ ၂၈၁
ဝေရံ နော ဝေရေန ဥပသမ္မတိ ၂၈၁

[သ]

သကလာဘသန္တုဋ္ဌဿေဝ ဈာနာဒီနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ၃၆၆
သစ္စကထနာဒီနိ တီဏိ ၂၀၄
သတ္တဝဿိကာ ခီဏာသဝသာမဏေရာ စတ္တာရော ၃၉၂၊၄၁၆
သတ္တ,သင်္ခါရေသု ပိယာပ္ပိယံ န ကာတဗ္ဗံ ၁၇၉
သတ္တာ တဏှာသောတံ သမတိက္ကမိတုံ န သက္ကောန္တိ ၃၄၀
သတ္တာနံ အဇီရကာ နာမ နတ္ထိတာ ၇၇
သတ္ထာ ဥပကံ အာဇီဝကံ အဒ္ဒသ ၃၄၉၊၃၅၀
သတ္ထာ ဗလဝပီတိပါမောဇ္ဇံ ဥပ္ပါဒေတိ ၃၈၁
သန္တတိမဟာမတ္တဿ အတီတဝတ္ထု ၅၁-၂
သန္တုဋ္ဌာနံ ဓနတာ ၁၇၃
သပ္ပုရိသဓမ္မဿေဝ ဇရာ နတ္ထိ ၇၇
သဗ္ဗတ္ထ သံဝုတဘိက္ခု သဗ္ဗဒုက္ခာ ပမုစ္စတိ ၃၆၀
သဗ္ဗသတ္တာနံ ဇီဝိတံ မရဏပရိယောသာနံ ၇၀
သမဏ ၂၄၇

ပဒါနုက္ကမော ပိဋ္ဌင်္ကာ

[သ]

သမဏဗြာဟ္မဏာနံ ဝိသေသတာ ၃၉၇
သမာဂမာ တယော ၂၇၇
သမ္မာ ပဋိပန္နာနံ ဒဟရတာ နတ္ထိ ၃၉၂
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမ္ပိ ဧကစ္စေ ဂရဟန္တိ ၂၁၀
သဟာယံ လဘတော ဧကစာရိကဘာဝေါဝ သေယျော ၃၂၂-၃
သာဓုရူပ ၂၄၆
သာသနဿ ဩသက္ကာပနာနံ အာဒီနဝါ ၃၂၈-၉
သာသနေ ပဗ္ဗဇိတာနံ အရဟတ္တံ နိဋ္ဌံ ဂတော နာမ ၃၄၉
သီလံ သဗ္ဗဝယေသု သောဘတိယေဝ ၃၂၆
သီလသမ္ပန္နာနံ လောကဿ ပိယတာ ၃၁၇
သုခံ တိဝိဓံ ၃၃
သုခသာမဏေရဿ အတီတဝတ္ထု ၅၅
သုစရိတံ ပါမောဇ္ဇမေဝ ဇနေတိ ၃၀၃
သုစရိတမေဝ အညသ္မိံ အဇာနန္တေပိ ကာတဗ္ဗံ ၃၀၃
သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရဿ အတီတဝတ္ထု ၄၃၀-၁
သုပ္ပဗုဒ္ဓဿ ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌတာ ၂၉
သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇကဿ ပဉှာ တိဿော ၂၄၀
သုဿဝနီယ ၂၃၀
သူကရပေတဿ ပုဗ္ဗကမ္မံ ၂၅၉

Padānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Seṭṭhā cattāro	253-4
Sekabhayāni kāmaṁ nissāya uppajjanti	185
Sokabhayāni piyameva nissāya uppajjanti	181
Sokabhayāni pematova jāyanti	182
Sokabhayāni ratiṁ nissāya uppajjanti	183
Sotāpannānaṁ pihitāpāya-dvāratā	125
Sotāpannā na pāṇātipātaṁ karonti	18
Sopānāni tīṇi	146
[Ha]	
Hitā,hitakammānaṁ dukkarasukaratā	99

ပဒါနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သေဋ္ဌာ စတ္တာရော	၂၅၃-၄
သောကဘယာနိ ကာမံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ	၁၈၅
သောကဘယာနိ ပိယမေဝ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ	၁၈၁
သောကဘယာနိ ပေမတောဝ ဇာယန္တိ	၁၈၂
သောကဘယာနိ ရတိံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ	၁၈၃
သောတာပန္နာနံ ပိဟိတာပါယ-ဒွါရတာ	၁၂၅
သောတာပန္နာ န ပါဏာတိပါတံ ကရောန္တိ	၁၈
သောပါနာနိ တီဏိ	၁၄၆
[ဟ]	
ဟိတာ ဟိတကမ္မာနံ ဒုက္ကရသုကရတာ	၉၉

Dhammapadaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Nāmānaṁ anukkamaṇikā

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[A]

Aggadhanuggahapaṇḍita 345
Aggāḷavacetiya 111, 194
Aggāḷavavihāra 112
Aggidattabrāhmaṇa 78, 156-60
Aṅkura 142-4
Aṅga (raṭṭha) 157, 160
Aṅguttarāpa (raṭṭha) 232
Aṅgulimāla 120-1
Aṅgulimālatthera 100-1, 452-3
Aciravatīnadī 329
Ajagarapeta 39, 41
Ajātasattu 43, 97, 168, 439, 446
Atula-upāsaka 209
Attadattatthera 102-3
Anāthapiṇḍika 7, 10, 35, 92, 123, 125, 228, 290-2, 300, 321
Anitthigandhakumāra 183-5
Anurādhapura 334-5
Anuruddhatthera 141, 143, 192, 194
Abhayarājakumāra 108-9
Asaññataparikkhārabhikkhu 10-1
Ahichattanāgarāja 157

[Ā]

Ānandatthera 18, 29, 49, 50, 53, 65, 71, 79, 80, 82, 86, 98-9, 115, 134, 153-4, 161, 207, 211, 219, 230-1, 240, 268-9, 275, 289, 308, 321, 332, 430
Āḷavīraṭṭha 111-2, 169-70, 195

[I - U]

Indakadevaputta 142-4
Isigili 160
Ugganagara 290-1
Uggaseṭṭhi 291
Uggaseṭṭhiputta 290
Uggasena 340-2, 345
Ujjhānasaññitthera 239
Uttarakuru 144, 437-8, 447
Uttaramāṇava 150-2
Uttarā 66
Uttarā upāsikā 196, 200-2
Uttarātherī 70
Udāyitthera 220
Udenacetiya 160
Upaka-ājīvaka 349-50
Upanandasakyaputta 88, 90

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

နာမာနံ အနုက္ကမဏိကာ

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[အ]

အဂ္ဂဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတ ၃၄၅
အဂ္ဂါဠဝစေတိယ ၁၁၁၊၁၉၄
အဂ္ဂါဠဝဝိဟာရ ၁၁၂
အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏ ၇၈၊၁၅၆-၆၀
အင်္ကုရ ၁၄၂-၄
အင်္ဂ (ရဋ္ဌ) ၁၅၇၊၁၆၀
အင်္ဂုတ္တရာပ (ရဋ္ဌ) ၂၃၂
အင်္ဂုလိမာလ ၁၂၀-၁
အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရ ၁၀၀-၁၊၄၅၂-၃
အစိရဝတီနဒီ ၃၂၉
အဇဂရပေတ ၃၉၊၄၁
အဇာတသတ္တု ၄၃၊၉၇၊၁၆၈၊ ၄၃၉၊၄၄၆
အတုလဥပါသက ၂၀၉
အတ္တဒတ္တတ္ထေရ ၁၀၂-၃
အနာထပိဏ္ဍိက ၇၊ ၁၀၊ ၃၅၊ ၉၂၊ ၁၂၃၊၁၂၅၊၂၂၈၊ ၂၉၀-၂၊၃၀၀၊၃၂၁
အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရ ၁၈၃-၅
အနုရာဓပုရ ၃၃၄-၅
အနုရုဒ္ဓတ္ထေရ ၁၄၁၊၁၄၃၊ ၁၉၂၊ ၁၉၄
အဘယရာဇကုမာရ ၁၀၈-၉
အသညတပရိက္ခာရဘိက္ခု ၁၀-၁
အဟိဆတ္တနာဂရာဇ ၁၅၇

[အာ]

အာနန္ဒတ္ထေရ ၁၈၊ ၂၉၊ ၄၉၊ ၅၀၊ ၅၃၊ ၆၅၊ ၇၁၊ ၇၉၊ ၈၀၊ ၈၂၊ ၈၆၊ ၉၈-၉၊ ၁၁၅၊ ၁၃၄၊ ၁၅၃-၄၊ ၁၆၁၊ ၂၀၇၊ ၂၁၁၊ ၂၁၉၊ ၂၃၀-၁၊ ၂၄၀၊ ၂၆၈-၉၊ ၂၇၅၊ ၂၈၉၊ ၃၀၈၊ ၃၂၁၊ ၃၃၂၊ ၄၃၀
အာဠဝီရဋ္ဌ ၁၁၁-၂၊ ၁၆၉-၇၀၊ ၁၉၅

[ဣ-ဥ]

ဣန္ဒကဒေဝပုတ္တ ၁၄၂-၄
ဣသိဂိလိ ၁၆၀
ဥဂ္ဂနဂရ ၂၉၀-၁
ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိ ၂၉၁
ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိပုတ္တ ၂၉၀
ဥဂ္ဂသေန ၃၄၀-၂၊၃၄၅
ဥဇ္ဈာနသညိတ္ထေရ ၂၃၉
ဥတ္တရကုရု ၁၄၄၊၄၃၇-၈၊၄၄၇
ဥတ္တရမာဏဝ ၁၅၀-၂
ဥတ္တရာ ၆၆
ဥတ္တရာ ဥပါသိကာ ၁၉၆၊ ၂၀၀-၂
ဥတ္တရာထေရီ ၇၀
ဥဒါယိတ္ထေရ ၂၂၀
ဥဒေနစေတိယ ၁၆၀
ဥပကအာဇီဝက ၃၄၉-၅၀
ဥပနန္ဒသကျပုတ္တ ၈၈၊၉၀

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[U]
Upavāṇatthera 453
Upālitthera 92
Uppalayakkha 437
Uppalavaṇṇātherī 137
Ubbarī 332

[E]
Erakapattanāgarāja 149-50, 153
Ekasāṭaka 3
Ekudānatthera 243-4

[Ka]
Kakusandha (Buddha) 153, 332
Kaṭatthayakkha 437
Kaṭṭhavāhana (rājā) 86
Kapilatthera 327, 329, 331
Kapilavatthu 165, 192
Kasakandayakkha 437
Kassapa (Buddha) 34, 39, 93, 145, 149, 153, 163-4, 255, 259, 327-9, 444
Kālatthera 99, 100
Kāvīrapaṭṭana 334-5
Kāsikagāma 168
Kisāgotamī 270-1
Kukkuṭamittanesāda 15-8, 20
Kuṇḍakoliya 426
Kuṇḍadhānavana 426
Kumārakassapatthera 92-5
Kururaṭṭha 126, 157, 160
Kusinārā 239

Nāmānukkamo — Piṭṭhaṅkā

[Ka]
Kevaṭṭagāma 328-9, 331
Kokanuda (pāsāda) 85
Kokasunakhaluddaka 20-22
Koṭipabbatamahāvihāra 334
Koṇḍadhānatthera 33, 35, 37
Koṇāgamana (Buddha) 153
Koliyanagara 165
Kosambinagara 308
Kosalaraṭṭha 156
Kosalarāja 49, 134, 157, 168, 171, 173, 315-6, 320, 337

[Kha - Ga]
Khemakaseṭṭhiputta 300-1
Khemā 339-40
Gaṅgā (nadī) 130, 148-9, 274-9
Gandhakuṭi 107, 117, 136, 170, 219, 232
Gandhakumāra 55
Gandhamādanapabbata 57-8, 234, 236, 431
Gandhaseṭṭhi 55-7, 59, 60
Gijjhakūṭa 39, 206, 258, 298
Goghātakaputta 213-4, 216
Gotamacetiya 160
Gotama (Buddha) 8, 41, 50, 65, 112, 116-7, 133-4, 160, 163, 185-6, 248-9, 286, 296-8, 307-8, 312-3, 324, 348

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[ဥ]
ဥပဝါဏတ္ထေရ ၄၅၃
ဥပါလိတ္ထေရ ၉၂
ဥပ္ပလယက္ခ ၄၃၇
ဥပ္ပလဝဏ္ဏာထေရီ ၁၃၇
ဥဗ္ဗရီ ၃၃၂

[ဧ]
ဧရကပတ္တနာဂရာဇ ၁၄၉-၅၀၊ ၁၅၃
ဧကသာဋက ၃
ဧကုဒါနတ္ထေရ ၂၄၃-၄

[က]
ကကုသန္ဓ(ဗုဒ္ဓ) ၁၅၃၊ ၃၃၂
ကဋတ္ထယက္ခ ၄၃၇
ကဋ္ဌဝါဟန(ရာဇာ) ၈၆
ကပိလတ္ထေရ ၃၂၇၊ ၃၂၉၊ ၃၃၁
ကပိလဝတ္ထု ၁၆၅၊ ၁၉၂
ကသကန္ဒယက္ခ ၄၃၇
ကဿပ(ဗုဒ္ဓ) ၃၄၊ ၃၉၊ ၉၃၊ ၁၄၅၊ ၁၄၉၊ ၁၅၃၊ ၁၆၃-၄၊ ၂၅၅၊ ၂၅၉၊ ၃၂၇-၉၊ ၄၄၄
ကာလတ္ထေရ ၉၉၊ ၁၀၀
ကာဝီရပဋ္ဋန ၃၃၄-၅
ကာသိကဂါမ ၁၆၈
ကိသာဂေါတမီ ၂၇၀-၁
ကုက္ကုဋမိတ္တနေသာဒ ၁၅-၈၊ ၂၀
ကုဏ္ဍကောလိယ ၄၂၆
ကုဏ္ဍဓာနဝန ၄၂၆
ကုမာရကဿပတ္ထေရ ၉၂-၅
ကုရုရဋ္ဌ ၁၂၆၊ ၁၅၇၊ ၁၆၀
ကုသိနာရ ၂၃၉

နာမာနုက္ကမော — ပိဋ္ဌင်္ကာ

[က]
ကေဝဋ္ဋဂါမ ၃၂၈-၉၊ ၃၃၁
ကောကနုဒ(ပါသာဒ) ၈၅
ကောကသုနခလုဒ္ဒက ၂၀-၂၂
ကောဋိပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရ ၃၃၄
ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရ ၃၃၊ ၃၅၊ ၃၇
ကောဏာဂမန(ဗုဒ္ဓ) ၁၅၃
ကောလိယနဂရ ၁၆၅
ကောသမ္ဗိနဂရ ၃၀၈
ကောသလရဋ္ဌ ၁၅၆
ကောသလရာဇ ၄၉၊ ၁၃၄၊ ၁၅၇၊ ၁၆၈၊ ၁၇၁၊ ၁၇၃၊ ၃၁၅-၆၊ ၃၂၀၊ ၃၃၇

[ခ-ဂ]
ခေမကသေဋ္ဌိပုတ္တ ၃၀၀-၁
ခေမာ ၃၃၉-၄၀
ဂင်္ဂါ(နဒီ) ၁၃၀၊ ၁၄၈-၉၊ ၂၇၄-၉
ဂန္ဓကုဋိ ၁၀၇၊ ၁၁၇၊ ၁၃၆၊ ၁၇၀၊ ၂၁၉၊ ၂၃၂
ဂန္ဓကုမာရ ၅၅
ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတ ၅၇-၈၊ ၂၃၄၊ ၂၃၆၊ ၄၃၁
ဂန္ဓသေဋ္ဌိ ၅၅-၇၊ ၅၉၊ ၆၀
ဂိဇ္ဈကူဋ ၃၉၊ ၂၀၆၊ ၂၅၈၊ ၂၉၈
ဂေါဃာတကပုတ္တ ၂၁၃-၄၊ ၂၁၆
ဂေါတမစေတိယ ၁၆၀
ဂေါတမ(ဗုဒ္ဓ) ၈၊ ၄၁၊ ၅၀၊ ၆၅၊ ၁၁၂၊ ၁၁၆-၇၊ ၁၃၃-၄၊ ၁၆၀၊ ၁၆၃၊ ၁၈၅-၆၊ ၂၄၈-၉၊ ၂၈၆၊ ၂၉၆-၈၊ ၃၀၇-၈၊ ၃၁၂-၃၊ ၃၂၄၊ ၃၄၈

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ga - Gha]	
Gosiṅgasālavana	160
Gharaṇī (upāsikā)	136
[Ca - Cha]	
Candakumāra	46, 48-9
Candapadumā	232
Candābhatthera	423
Candābhabrāhmaṇa	425-6
Ciñcamāṇavikā	116, 118-9
Cittagahapati	289-90
Cundasāmaṇera	137
Cūḷa-anāthapiṇḍika	92, 136, 142
Cūḷakāla-upāsaka	101-2
Cūḷadhanuggahapaṇḍita	345-8
Cūḷapanthakatthera	419
Cūḷasāri	224, 226
Cūḷasubhadda	290-4
Cūḷekasāṭakabrāhmaṇa	1, 3, 4
Chabbaggī bhikkhū	31-2, 211-2, 242-3
[Ja]	
Jaṭilatthera	431
Jaṭilaseṭṭhi	440-2, 444
Janapadakalyāṇī	72, 75
Jambudīpa	8, 43, 150, 232, 234-5, 238, 321, 345, 347, 438, 442, 450
Jīvaka	68
Jīvakambavana	160

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ja]	
Jetavana	1, 4, 7, 10-1, 14, 20, 22, 24, 31-3, 45, 49, 53, 55, 64, 70-2, 75, 77, 88, 90, 92, 95, 90, 101-2, 104, 107, 109-11, 115-7, 119, 123, 153, 155-7, 161-2, 168, 170-1, 178, 180-1, 183, 185, 188, 203, 209, 213, 217-8, 220, 224, 226-7, 229, 239, 241, 242-4, 246, 248-51, 253, 255-6, 262, 264, 266, 268, 270-1, 280, 283, 289-90, 292, 294, 296-7, 300-1, 303-6, 310, 315-6, 320, 327, 329, 337, 345, 348, 350-1, 420-3, 428, 449, 452-3
Jotikatthera	446-7
Jotikaseṭṭhi	436-8, 440, 443, 446
[Ta]	
Takkasilā (raṭṭha)	214, 278, 346
Tāpanā	327
Tāvatiṁsa	5, 34, 142, 190, 194, 351
Tissatthera	174, 218-20

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဂ-ဃ]	
ဂေါသိင်္ဂသာလဝန	၁၆၀
ဃရဏီ(ဥပါသိကာ)	၁၃၆
[စ-ဆ]	
စန္ဒကုမာရ	၄၆၊၄၈-၉
စန္ဒပဒုမာ	၂၃၂
စန္ဒာဘတ္ထေရ	၄၂၃
စန္ဒာဘဗြာဟ္မဏ	၄၂၅-၆
စိဉ္စမာဏဝိကာ	၁၁၆၊၁၁၈-၉
စိတ္တဂဟပတိ	၂၈၉-၉၀
စုန္ဒသာမဏေရ	၁၃၇
စူဠအနာထပိဏ္ဍိက	၉၂၊၁၃၆၊၁၄၂
စူဠကာလဥပါသက	၁၀၁-၂
စူဠဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတ	၃၄၅-၈
စူဠပန္ထကတ္ထေရ	၄၁၉
စူဠသာရိ	၂၂၄၊၂၂၆
စူဠသုဘဒ္ဒ	၂၉၀-၄
စူဠေကသာဋကဗြာဟ္မဏ	၁၊၃၊၄
ဆဗ္ဗဂ္ဂီ ဘိက္ခူ	၃၁-၂၊၂၁၁-၂၊၂၄၂-၃
[ဇ]	
ဇဋိလတ္ထေရ	၄၃၁
ဇဋိလသေဋ္ဌိ	၄၄၀-၂၊၄၄၄
ဇနပဒကလျာဏီ	၇၂၊၇၅
ဇမ္ဗုဒီပ	၈၊၄၃၊၁၅၀၊၂၃၂၊ ၂၃၄-၅၊၂၃၈၊၃၂၁၊ ၃၄၅၊ ၃၄၇၊ ၄၃၈၊ ၄၄၂၊၄၅၀
ဇီဝက	၆၈
ဇီဝကမ္ဗဝန	၁၆၀

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဇ]	
ဇေတဝန	၁၊၄၊၇၊၁၀-၁၊၁၄၊၂၀၊ ၂၂၊၂၄၊၃၁-၃၊၄၅၊၄၉၊၅၃၊ ၅၅၊၆၄၊၇၀-၂၊၇၅၊၇၇၊၈၈၊ ၉၀၊၉၂၊ ၉၅၊၉၀၊ ၁၀၁-၂၊ ၁၀၄၊၁၀၇၊၁၀၉-၁၁၊၁၁၅-၇၊ ၁၁၉၊ ၁၂၃၊၁၅၃၊ ၁၅၅-၇၊ ၁၆၁-၂၊ ၁၆၈၊ ၁၇၀-၁၊ ၁၇၈၊၁၈၀-၁၊ ၁၈၃၊ ၁၈၅၊ ၁၈၈၊ ၂၀၃၊ ၂၀၉၊ ၂၁၃၊ ၂၁၇-၈၊၂၂၀၊၂၂၄၊၂၂၆-၇၊ ၂၂၉၊ ၂၃၉၊ ၂၄၁၊ ၂၄၂-၄၊ ၂၄၆၊ ၂၄၈-၅၁၊ ၂၅၃၊ ၂၅၅-၆၊ ၂၆၂၊၂၆၄၊၂၆၆၊ ၂၆၈၊ ၂၇၀-၁၊ ၂၈၀၊ ၂၈၃၊ ၂၈၉-၉၀၊ ၂၉၂၊ ၂၉၄၊ ၂၉၆-၇၊ ၃၀၀-၁၊ ၃၀၃-၆၊ ၃၁၀၊ ၃၁၅-၆၊ ၃၂၀၊ ၃၂၇၊ ၃၂၉၊ ၃၃၇၊ ၃၄၅၊ ၃၄၈၊ ၃၅၀-၁၊၄၂၀-၃၊၄၂၈၊၄၄၉၊ ၄၅၂-၃
ဇောတိကတ္ထေရ	၄၄၆-၇
ဇောတိကသေဋ္ဌိ	၄၃၆-၈၊ ၄၄၀၊ ၄၄၃၊၄၄၆
[တ]	
တက္ကသိလာ (ရဋ္ဌ)	၂၁၄၊၂၇၈၊၃၄၆
တာပနာ	၃၂၇
တာဝတိံသ	၅၊၃၄၊၁၄၂၊၁၉၀၊ ၁၉၄၊၃၅၁
တိဿတ္ထေရ	၁၇၄၊၂၁၈-၂၀

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ta - Da - Dha]	
Tissadahara	227-9
Tusita	76
Todeyyagāma	163
Dabbamallaputta	207
Daharabhikkhu	104-5
Disāpāmokkha	346
Disāmukhayakkha	437
Dīghavāpī	334
Duṭṭhagāmaṇi	334
Devadatta	92, 94, 97-8, 446
Devahitabrāhmaṇa	453-4
Dhanañcayaseṭṭhi	232, 291
Dhammadinnattherī	451-2
[Na - Pa]	
Naṭaputtakatthera	447-8
Nandiyakulaputta	189-91
Nigaṇṭhanāṭaputta	131
Nigrodhārāma	28, 105, 192
Pañca-upāsaka	226-7, 229, 231
Pañcasatavipassakabhikkhu	107-8
Pañcasikha-gandhabbadevaputta	146, 175
Paṭācārā	171-2
Paṇḍukambalasilā	141-2
Padumuttara (Buddha)	92, 339
Padhānikatissatthera	90-1, 256
Parijiṇṇabrāhmaṇaputta	311, 315
Pālileyyaka	321-2
Pāveyyaka (hatthi)	320-1

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Piṇḍolabhāradvājatthera	131-2
Pippaliguhā	5
Pilindavacchatthera	419, 420
Pilotikatissatthera	53, 55
Puṇṇa (dalidda)	196, 199
Puṇṇa (dāsa)	232
Puṇṇa (dāsī)	206-9
Pubbārāma	37, 423
Pesakāradhītā	111, 113, 115
Poṭṭhilatthera	262, 264
[Ba]	
Bandhumatīnagara	51, 433
Bahubhaṇḍikabhikkhu	45, 49
Bārāṇasī	26-7, 46, 48, 55, 78, 81, 95, 149, 150, 163, 189, 193, 233, 279, 334-5, 344, 346, 349, 423-4, 431, 440
Bālisika-ariya	250-1
Biḷālapādakaseṭṭhi	11-3
Bimbisāra	108, 133, 274, 277, 339, 437
Buddhaghosa	456
Beluvapaṇḍuvīṇa	146
Bodhirājakumāra	85, 88
Brahmadatta	337

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ-ဒ-ဓ]	
တိဿဒဟရ	၂၂၇-၉
တုသိတ	၇၆
တောဒေယျဂါမ	၁၆၃
ဒဗ္ဗမလ္လပုတ္တ	၂၀၇
ဒဟရဘိက္ခု	၁၀၄-၅
ဒိသာပါမောက္ခ	၃၄၆
ဒိသာမုခယက္ခ	၄၃၇
ဒီဃဝါပီ	၃၃၄
ဒုဋ္ဌဂါမဏိ	၃၃၄
ဒေဝဒတ္တ	၉၂၊၉၄၊၉၇-၈၊၄၄၆
ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏ	၄၅၃-၄
ဓနဉ္စယသေဋ္ဌိ	၂၃၂၊၂၉၁
ဓမ္မဒိန္နထေရီ	၄၅၁-၂
[န-ပ]	
နဋပုတ္တကတ္ထေရ	၄၄၇-၈
နန္ဒိယကုလပုတ္တ	၁၈၉-၉၁
နိဂဏ္ဌနာဋပုတ္တ	၁၃၁
နိဂြောဓာရာမ	၂၈၊၁၀၅၊၁၉၂
ပဉ္စဥပါသက	၂၂၆-၇၊၂၂၉၊၂၃၁
ပဉ္စသတဝိပဿကဘိက္ခု	၁၀၇-၈
ပဉ္စသိခဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တ	၁၄၆၊၁၇၅
ပဋာစာရာ	၁၇၁-၂
ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာ	၁၄၁-၂
ပဒုမုတ္တရ (ဗုဒ္ဓ)	၉၂၊၃၃၉
ပဓာနိကတိဿတ္ထေရ	၉၀-၁၊၂၅၆
ပရိဇိဏ္ဏဗြာဟ္မဏပုတ္တ	၃၁၁၊၃၁၅
ပါလိလေယျက	၃၂၁-၂
ပါဝေယျက (ဟတ္ထိ)	၃၂၀-၁

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇတ္ထေရ	၁၃၁-၂
ပိပ္ပလိဂုဟာ	၅
ပိလိန္ဒဝစ္ဆတ္ထေရ	၄၁၉၊၄၂၀
ပိလောတိကတိဿတ္ထေရ	၅၃၊၅၅
ပုဏ္ဏ (ဒလိဒ္ဒ)	၁၉၆၊၁၉၉
ပုဏ္ဏ (ဒါသ)	၂၃၂
ပုဏ္ဏ (ဒါသီ)	၂၀၆-၉
ပုဗ္ဗာရာမ	၃၇၊၄၂၃
ပေသကာရဓီတာ	၁၁၁၊၁၁၃၊၁၁၅
ပေါဋ္ဌိလတ္ထေရ	၂၆၂၊၂၆၄
[ဗ]	
ဗန္ဓုမတီနဂရ	၅၁၊၄၃၃
ဗဟုဘဏ္ဍိကဘိက္ခု	၄၅၊၄၉
ဗာရာဏသီ	၂၆-၇၊၄၆၊၄၈၊ ၅၅၊၇၈၊၈၁၊၉၅၊ ၁၄၉၊၁၅၀၊၁၆၃၊ ၁၈၉၊၁၉၃၊၂၃၃၊ ၂၇၉၊ ၃၃၄-၅၊ ၃၄၄၊၃၄၆၊၃၄၉၊ ၄၂၃-၄၊၄၃၁၊၄၄၀
ဗာလိသိကအရိယ	၂၅၀-၁
ဗိဠာလပါဒကသေဋ္ဌိ	၁၁-၃
ဗိမ္ဗိသာရ	၁၀၈၊၁၃၃၊၂၇၄၊ ၂၇၇၊၃၃၉၊၄၃၇
ဗုဒ္ဓဃောသ	၄၅၆
ဗေလုဝပဏ္ဍုဝီဏာ	၁၄၆
ဗောဓိရာဇကုမာရ	၈၅၊၈၈
ဗြဟ္မဒတ္တ	၃၃၇

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Bha]	
Bhattabhatikaseṭṭhi	60
Bhaddiyanagara	232, 237, 282, 442
Bhaddiyabhikkhū	282-3
Bhesakaḷāvana	85
Bhokkantagāma	334-5
[Ma]	
Magadharaṭṭha	160
Maṇikārakulūpaka-tissatthera	22, 24
Mallaraṭṭha	239
Mallikādevī	75-7, 120
Mahā-anuruddhatthera	334
Mahā-ekasāṭakabrāhmaṇa	2
Mahākassapatthera	5-6, 187, 335
Mahākāla-upāsaka	95, 97
Mahātissatthera	335
Mahādhanavāṇija	14-5
Mahādhanaseṭṭhi	81-2, 84
Mahāpadumakumāra	118
Mahāpanthakatthera	419
Mahāpuṇṇagāma	334
Mahāmunigāma	334
Mahāmoggallānatthera	39, 41-5, 131-2, 137-8, 141-2, 145, 147, 157, 190, 203, 220-1, 251, 258, 298, 342, 417-8, 422

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Mahālilicchavī	274
Mahāvana	160, 287, 299
Mahiṁsakumāra	46, 49
Māgaṇḍiyabrāhmaṇa	126
Mātali	146
Māra	126, 129, 130, 167, 254, 324, 326, 348-9, 434
Migadāya	81
Migadhenu therī	94
Meṇḍakaseṭṭhi	232, 237-8, 433, 442
[Ra]	
Raṭṭhapālakulaputta	428
Rājagaha	5, 16, 20, 39, 66, 92, 98, 130-2, 134, 187, 195-6, 199, 206, 258, 274, 277, 284-5, 332, 335, 341-2, 425, 428, 436, 443, 449, 451
Rāhulakumāra	72
Rāhulatthera	106, 348
Rūpanandā	72-4
Rūpanandātherī	72, 75
Revatatthera	109, 423
Revatī	189
Rohinī khattiyakaññā	192

မာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဘ]	
ဘတ္တာဘတိကသေဋ္ဌိ	၆၀
ဘဒ္ဒိယနဂရ	၂၃၂၊ ၂၃၇၊ ၂၈၂၊ ၄၄၂
ဘဒ္ဒိယဘိက္ခူ	၂၈၂-၃
ဘေသကဠာဝန	၈၅
ဘောက္ကန္တဂါမ	၃၃၄-၅
[မ]	
မဂဓရဋ္ဌ	၁၆၀
မဏိကာရကုလူ-ပကတိဿတ္ထေရ	၂၂၊ ၂၄
မလ္လရဋ္ဌ	၂၃၉
မလ္လိကာဒေဝီ	၇၅-၇၊ ၁၂၀
မဟာအနုရုဒ္ဓတ္ထေရ	၃၃၄
မဟာဧကသာဋကဗြာဟ္မဏ	၂
မဟာကဿပတ္ထေရ	၅-၆၊ ၁၈၇၊ ၃၃၅
မဟာကာလဥပါသက	၉၅၊ ၉၇
မဟာတိဿတ္ထေရ	၃၃၅
မဟာဓနဝါဏိဇ	၁၄-၅
မဟာဓနသေဋ္ဌိ	၈၁-၂၊ ၈၄
မဟာပဒုမကုမာရ	၁၁၈
မဟာပန္ထကတ္ထေရ	၄၁၉
မဟာပုဏ္ဏဂါမ	၃၃၄
မဟာမုနိဂါမ	၃၃၄
မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရ	၃၉၊ ၄၁-၅၊ ၁၃၁-၂၊ ၁၃၇-၈၊ ၁၄၁-၂၊ ၁၄၅၊ ၁၄၇၊ ၁၅၇၊ ၁၉၀၊ ၂၀၃၊ ၂၂၀-၁၊ ၂၅၁၊ ၂၅၈၊ ၂၉၈၊ ၃၄၂၊ ၄၁၇-၈၊ ၄၂၂

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မဟာလိလိစ္ဆဝီ	၂၇၄
မဟာဝန	၁၆၀၊ ၂၈၇၊ ၂၉၉
မဟိံသကုမာရ	၄၆၊ ၄၉၊
မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏ	၁၂၆
မာတလိ	၁၄၆
မာရ	၁၂၆၊ ၁၂၉၊ ၁၃၀၊ ၁၆၇၊ ၂၅၄၊ ၃၂၄၊ ၃၂၆၊ ၃၄၈-၉၊ ၄၃၄
မိဂဒါယ	၈၁
မိဂဓေနု ထေရီ	၉၄
မေဏ္ဍကသေဋ္ဌိ	၂၃၂၊ ၂၃၇-၈၊ ၄၃၃၊ ၄၄၂
[ရ]	
ရဋ္ဌပါလကုလပုတ္တ	၄၂၈
ရာဇဂဟ	၅၊ ၁၆၊ ၂၀၊ ၃၉၊ ၆၆၊ ၉၂၊ ၉၈၊ ၁၃၀-၂၊ ၁၃၄၊ ၁၈၇၊ ၁၉၅-၆၊ ၁၉၉၊ ၂၀၆၊ ၂၅၈၊ ၂၇၄၊ ၂၇၇၊ ၂၈၄-၅၊ ၃၃၂၊ ၃၃၅၊ ၃၄၁-၂၊ ၄၂၅၊ ၄၂၈၊ ၄၃၆၊ ၄၄၃၊ ၄၄၉၊ ၄၅၁
ရာဟုလကုမာရ	၇၂
ရာဟုလတ္ထေရ	၁၀၆၊ ၃၄၈
ရူပနန္ဒာ	၇၂-၄
ရူပနန္ဒာထေရီ	၇၂၊ ၇၅
ရေဝတတ္ထေရ	၁၀၉၊ ၄၂၃
ရေဝတီ	၁၈၉
ရောဟိနီ ခတ္တိယကညာ	၁၉၂

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[La]	
Lakuṇḍaka-atimbara	334
Lakuṇḍakabhaddiyatthera	244-5, 283-4
Lakkhaṇatthera	39, 258-9
Lājadevadhītā	5-7
Lāludāyitthera	220-2
Lāḷudāyitthera	4, 77, 80
Licchavī	182, 274-5, 277
[Va]	
Vaggumudā (nadī)	299
Vaṅgīsatthera	449, 450
Vaṅgīsabrāhmaṇa	449-50
Vajirabāhuyakkha	437
Vajirayakkha	437
Vajjiputtakabhikkhu	287, 289
Vajjiraṭṭha	288
Vinicchayamahāmatta	241-2
Vipassī (Buddha)	51, 153, 232-3
Visākha (upāsaka)	451
Visākhā (upāsikā)	37-8, 53, 64-6, 92, 104, 181-2, 228, 232, 291, 321
Vepulla	160
Vebhāra	160
Vesālīraṭṭha	173, 182, 273, 275, 287, 288, 299
Vessantara	106

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vessabhū (Buddha)	153
Veḷugāma	175
Veḷuvana	15, 39, 41, 66, 97-8, 108, 160, 187, 196, 211, 222, 258, 273-4, 284, 298, 331, 335, 339, 340, 419, 431, 446,-8, 451
[Sa]	
Sakka (devarāja)	8, 134, 136, 146, 175-7, 194, 293, 347, 350, 417-8
Sakka (raṭṭha)	165
Saṅkassanagara	130, 145-7
Saṅkhabrāhmaṇa	278
Santatimahāmatta	49, 53
Sammajjanatthera	109-10
Sāketa	204
Sāgata	327
Sādhinī	327
Sānusāmaṇera	316, 230
Sāriputtatthera	42, 49, 60, 62, 145-8, 197, 220-1, 224, 251, 266-7, 417, 421

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[လ]	
လကုဏ္ဍကအတိမ္ဗရ	၃၃၄
လကုဏ္ဍကဘဒ္ဒိယတ္ထေရ	၂၄၄-၅၊ ၂၈၃-၄
လက္ခဏတ္ထေရ	၃၉၊ ၂၅၈-၉
လာဇဒေဝဓီတာ	၅-၇
လာလုဒါယိတ္ထေရ	၂၂၀-၂
လာဠုဒါယိတ္ထေရ	၄၊ ၇၇၊ ၈၀
လိစ္ဆဝီ	၁၈၂၊ ၂၇၄-၅၊ ၂၇၇
[ဝ]	
ဝဂ္ဂုမုဒါ (နဒီ)	၂၉၉
ဝင်္ဂီသတ္ထေရ	၄၄၉၊ ၄၅၀
ဝင်္ဂီသဗြာဟ္မဏ	၄၄၉-၅၀
ဝဇိရဗာဟုယက္ခ	၄၃၇
ဝဇိရယက္ခ	၄၃၇
ဝဇ္ဇိပုတ္တကဘိက္ခု	၂၈၇၊ ၂၈၉
ဝဇ္ဇိရဋ္ဌ	၂၈၈
ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တ	၂၄၁-၂
ဝိပဿီ (ဗုဒ္ဓ)	၅၁၊ ၁၅၃၊ ၂၃၂-၃
ဝိသာခ (ဥပါသက)	၄၅၁
ဝိသာခါ (ဥပါသိကာ)	၃၇-၈၊ ၅၃၊ ၆၄-၆၊ ၉၂၊ ၁၀၄၊ ၁၈၁-၂၊ ၂၂၈၊ ၂၃၂၊ ၂၉၁၊ ၃၂၁
ဝေပုလ္လ	၁၆၀
ဝေဘာရ	၁၆၀
ဝေသာလီရဋ္ဌ	၁၇၃၊ ၁၈၂၊ ၂၇၃၊ ၂၇၅၊ ၂၈၇၊ ၂၈၈၊ ၂၉၉
ဝေဿန္တရ	၁၀၆

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝေဿဘူ (ဗုဒ္ဓ)	၁၅၃
ဝေဠုဂါမ	၁၇၅
ဝေဠုဝန	၁၅၊ ၃၉၊ ၄၁၊ ၆၆၊ ၉၇-၈၊ ၁၀၈၊ ၁၆၀၊ ၁၈၇၊ ၁၉၆၊ ၂၁၁၊ ၂၂၂၊ ၂၅၈၊ ၂၇၃-၄၊ ၂၈၄၊ ၂၉၈၊ ၃၃၁၊ ၃၃၅၊ ၃၃၉၊ ၃၄၀၊ ၄၁၉၊ ၄၃၁၊ ၄၄၆-၈၊ ၄၅၁
[သ]	
သက္က (ဒေဝရာဇ)	၈၊ ၁၃၄၊ ၁၃၆၊ ၁၄၆၊ ၁၇၅-၇၊ ၁၉၄၊ ၂၉၃၊ ၃၄၇၊ ၃၅၀၊ ၄၁၇-၈
သက္က (ရဋ္ဌ)	၁၆၅
သင်္ကဿနဂရ	၁၃၀၊ ၁၄၅-၇
သင်္ခဗြာဟ္မဏ	၂၇၈
သန္တတိမဟာမတ္တ	၄၉၊ ၅၃
သမ္မဇ္ဇနတ္ထေရ	၁၀၉-၁၀
သာကေတ	၂၀၄
သာဂတ	၃၂၇
သာဓိနီ	၃၂၇
သာနုသာမဏေရ	၃၁၆၊ ၂၃၀
သာရိပုတ္တတ္ထေရ	၄၂၊ ၄၉၊ ၆၀၊ ၆၂၊ ၁၄၅-၈၊ ၁၉၇၊ ၂၂၀-၁၊ ၂၂၄၊ ၂၅၁၊ ၂၆၆-၇၊ ၄၁၇၊ ၄၂၁

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sāvatthī	1, 11, 33, 35, 38, 46, 60, 64, 72, 99, 101, 116, 134, 145, 157, 163, 178, 182-3, 209, 213-4, 218, 228, 241, 247, 250, 253, 256, 264, 280, 290, 294, 311, 321, 328, 337, 420, 428
Sikhī (Buddha)	153
Sirimā (gaṇikā)	66, 68-9, 200, 202
Sīvalitthera	426-7
Sukhakumāra	60
Sukhasāmaṇera	55, 61-3
Sudattā (kumārī)	181
Suddhodanamahārāja	105, 107
Sundarasamuddatthera	428, 430, 431

Nāmānukkamo	Piṭṭhaṅkā
[Sa - Ha]	
Sundarīparibbājikā	296-8
Suppabuddha	28-30
Suppavāsā	426
Suppārakapaṭṭana	334-5
Subhaddaparibbājaka	239-40
Subhaddā	292-3
Sumaṅgalaseṭṭhi	39
Sumana (kuṭumbika)	334
Sumanadevī	232
Sumanaseṭṭhi	66, 196
Sumanā (kuṭumbikassa dhītā)	334
Suvaṇṇabhūmi	334
Susīmamāṇava	278
Sūriyakumāra	46-9
Seyyasakatthera	4
Sotāpanna	18, 147, 150-1
Somadattakumāra	78-9
Himavanta	118, 324

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သာဝတ္ထိ	၁၊ ၁၁၊ ၃၃၊ ၃၅၊ ၃၈၊ ၄၆၊ ၆၀၊ ၆၄၊ ၇၂၊ ၉၉၊ ၁၀၁၊ ၁၁၆၊ ၁၃၄၊ ၁၄၅၊ ၁၅၇၊ ၁၆၃၊ ၁၇၈၊ ၁၈၂-၃၊ ၂၀၉၊ ၂၁၃-၄၊ ၂၁၈၊ ၂၂၈၊ ၂၄၁၊ ၂၄၇၊ ၂၅၀၊ ၂၅၃၊ ၂၅၆၊ ၂၆၄၊ ၂၈၀၊ ၂၉၀၊ ၂၉၄၊ ၃၁၁၊ ၃၂၁၊ ၃၂၈၊ ၃၃၇၊ ၄၂၀၊ ၄၂၈
သိခီ (ဗုဒ္ဓ)	၁၅၃
သိရိမာ (ဂဏိကာ)	၆၆၊ ၆၈-၉၊ ၂၀၀၊ ၂၀၂
သီဝလိတ္ထေရ	၄၂၆-၇
သုခကုမာရ	၆၀
သုခသာမဏေရ	၅၅၊ ၆၁-၃
သုဒတ္တာ (ကုမာရီ)	၁၈၁
သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇ	၁၀၅၊ ၁၀၇
သုန္ဒရသမုဒ္ဒတ္ထေရ	၄၂၈၊ ၄၃၀၊ ၄၃၁

နာမာနုက္ကမော	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ-ဟ]	
သုန္ဒရီပရိဗ္ဗာဇိကာ	၂၉၆-၈
သုပ္ပဗုဒ္ဓ	၂၈-၃၀
သုပ္ပဝါသာ	၄၂၆
သုပ္ပါရကပဋ္ဋန	၃၃၄-၅
သုဘဒ္ဒပရိဗ္ဗာဇက	၂၃၉-၄၀
သုဘဒ္ဒါ	၂၉၂-၃
သုမင်္ဂလသေဋ္ဌိ	၃၉
သုမန (ကုဋုမ္ဗိက)	၃၃၄
သုမနဒေဝီ	၂၃၂
သုမနသေဋ္ဌိ	၆၆၊ ၁၉၆
သုမနာ (ကုဋုမ္ဗိကဿ ဓီတာ)	၃၃၄
သုဝဏ္ဏဘူမိ	၃၃၄
သုသီမမာဏဝ	၂၇၈
သူရိယကုမာရ	၄၆-၉
သေယျသကတ္ထေရ	၄
သောတာပန္န	၁၈၊ ၁၄၇၊ ၁၅၀-၁
သောမဒတ္တကုမာရ	၇၈-၉
ဟိမဝန္တ	၁၁၈၊ ၃၂၄

Dhammapadaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Nānāpāṭhā

Paṭhamo mūlapāṭho, Sī = Sīhaḷapotthakaṁ, Syā = Syāmapotthakaṁ, I = Iṅgalisapotthakaṁ, Ka = kesuci Marammapotthakesu dissamānapāṭho, Ka-Sī = kesuci Sīhaḷapotthakesu dissamānapāṭho.

Dhammapadaṭṭhakathāya

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akusalameva = Akusalamūlaṁ (Sī)	227
Akhipitvā = Pakkhipitvā (Syā, Ka)	148
Agarukanti = Atigarukanti (Syā, Ka)	104
Agahaṇo = Agahaṇo anaṅgaṇo (Sī)	405
Agāravabhūtā = Aṅgārabhūtā (Sī)	223
Aggikkhandho pavattati = Aggikkhandhassa pavattiṁ (Sī)	139
Aṅkuse vā kuntatomare vā = Aṅkusaṁ vā tunnaṁ vā tomaraṁ vā (Syā)	314
Accayāsi = Accasarā te (Sī, Syā)	451
Accāyaṁ = Athāyaṁ (Sī, Syā)	89
Ajja vā suve vāti = Ajja ajjevāti (Sī, Syā)	103
Añjanasannibho = Añjanavasabho (Sī, Syā)	361
Añjalikammādīhi ca = Balikammādīhi ca (Sī)	401
Aññāṇī = Anaññamano (Syā)	68
Aṇumattampi = Tilamattampi (Syā)	34
Atisukhumālo = Atisukumālo (Sī, Ka)	385
Atītattā = Atigatattā (Sī)	406
Atula = Atulālaṁ (Sī)	210
Attaghātāya = Attaghaññāya (Sī, Syā)	100
Attaghātāyeva = Attaghaññāyeva (Sī)	100
Attanā hi = Attanāva (Sī, Syā)	101

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

နာနာပါဌ

ပဌမော မူလပါဌော၊ သီ····သီဟဠပေါတ္ထကံ၊ သျာ····သျာမပေါတ္ထကံ၊ ဣ····ဣင်္ဂလိသပေါတ္ထကံ၊ က····ကေသုစိ မရမ္မပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော၊ က-သီ····ကေသုစိ သီဟဠပေါတ္ထကေသု ဒိဿမာနပါဌော။

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အကုသလမေဝ = အကုသလမူလံ (သီ)	၂၂၇
အခိပိတွာ = ပက္ခိပိတွာ (သျာ၊ က)	၁၄၈
အဂရုကန္တိ = အတိဂရုကန္တိ (သျာ၊ က)	၁၀၄
အဂဟဏော = အဂဟဏော အနင်္ဂဏော (သီ)	၄၀၅
အဂါရဝဘူတာ = အင်္ဂါရဘူတာ (သီ)	၂၂၃
အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ = အဂ္ဂိက္ခန္ဓဿ ပဝတ္တိံ (သီ)	၁၃၉
အင်္ကုသေ ဝါ ကုန္တတောမရေ ဝါ = အင်္ကုသံ ဝါ တုန္နံ ဝါ တောမရံ ဝါ (သျာ)	၃၁၄
အစ္စယာသိ = အစ္စသရာ တေ (သီ၊ သျာ)	၄၅၁
အစ္စာယံ = အထာယံ (သီ၊ သျာ)	၈၉
အဇ္ဇ ဝါ သုဝေ ဝါတိ = အဇ္ဇ အဇ္ဇေဝါတိ (သီ၊ သျာ)	၁၀၃
အဉ္ဇနသန္နိဘော = အဉ္ဇနဝသဘော (သီ၊ သျာ)	၃၆၁
အဉ္ဇလိကမ္မာဒီဟိ စ = ဗလိကမ္မာဒီဟိ စ (သီ)	၄၀၁
အညာဏီ = အနညမနော (သျာ)	၆၈
အဏုမတ္တမ္ပိ = တိလမတ္တမ္ပိ (သျာ)	၃၄
အတိသုခုမာလော = အတိသုကုမာလော (သီ၊ က)	၃၈၅
အတီတတ္တာ = အတိဂတတ္တာ (သီ)	၄၀၆
အတုလ = အတုလာလံ (သီ)	၂၁၀
အတ္တဃာတာယ = အတ္တဃညာယ (သီ၊ သျာ)	၁၀၀
အတ္တဃာတာယေဝ = အတ္တဃညာယေဝ (သီ)	၁၀၀
အတ္တနာ ဟိ = အတ္တနာဝ (သီ၊ သျာ)	၁၀၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Atthi = Natthi (Sī)	243
Anugacchantiyo = Anapagacchantiyo (Sī)	128
Anolokento viya = Attamano olokento viya (Sī)	224
Anosādetvā = Anosāretvā anusāretvā (Ka)	358
Antaragavesitāya = Randhagavesitāya (Sī)	239
Antaradhānamantaṁ = Antaradhāpanamantaṁ (Sī)	425
Antarameva = Randhameva (Sī)	239
Aparajjhanabhāvena = Aparajjhanavasena (Syā)	238
Abbūhaṇaṁ = Abbāhanaṁ (Syā, Ka)	254
Abhinandantāni = Abhinandathāti (Sī), Abhinandantā (Ka)	191
Ayaṁ no atthoti = Ayaṁ ayaṁ atthoti (Sī)	6
Avattasamādāno = Avaṭṭhitasamādāno (Syā)	302
Aviññū = Aññāṇī (Syā, Ka)	250
Asadisadānaṁ nāma = Yassa kassaci nāma (Sī, Syā)	122
Asampattesu = Appamattesu (Ka)	247
[Ā]	
Ākāsaṅgaṇe = Rājaṅgaṇe (Syā)	363
Āgatāti = Āgatāgataṁ (Sī)	184
Āgantvā = Gantvā (Sī)	104
Ācikkhanto = Āvikaronto (Sī)	50
Ānayiṁsu = Āropayiṁsu (Sī)	221
Ānubhāvaṁ = Manussabhāvaṁ (Sī), Mahānubhāvaṁ (Syā)	388
Ārocetvā = Ārocāpetvā (Sī)	300
Āsayā = Bilāsayā (Ka)	378
[I]	
Itthaṁ sudaṁ = Idaṁ suttaṁ (Ka)	74
Idaṁ vā = Aññaṁ vā (Sī, Ka)	45
Idāni katena = Idāneva khettaṭṭhāne (Syā)	3
Idāni so kassa = Na idāni so kassaci (Syā)	398
Idāneva = Idha (Sī, Syā)	115

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အတ္ထိ = နတ္ထိ (သီ)	၂၄၃
အနုဂစ္ဆန္တိယော = အနပဂစ္ဆန္တိယော (သီ)	၁၂၈
အနောလောကေန္တော ဝိယ = အတ္တမနော ဩလောကေန္တော ဝိယ (သီ)	၂၂၄
အနောသာဒေတွာ = အနောသာရေတွာ အနုသာရေတွာ (က)	၃၅၈
အန္တရဂဝေသိတာယ = ရန္ဓဂဝေသိတာယ (သီ)	၂၃၉
အန္တရဓာနမန္တံ = အန္တရဓာပနမန္တံ (သီ)	၄၂၅
အန္တရမေဝ = ရန္ဓမေဝ (သီ)	၂၃၉
အပရဇ္ဈနဘာဝေန = အပရဇ္ဈနဝသေန (သျာ)	၂၃၈
အဗ္ဗူဟဏံ = အဗ္ဗာဟနံ (သျာ၊ က)	၂၅၄
အဘိနန္ဒန္တာနိ = အဘိနန္ဒထာတိ (သီ)၊ အဘိနန္ဒန္တာ (က)	၁၉၁
အယံ နော အတ္ထောတိ = အယံ အယံ အတ္ထောတိ (သီ)	၆
အဝတ္တသမာဒါနော = အဝဋ္ဌိတသမာဒါနော (သျာ)	၃၀၂
အဝိညူ = အညာဏီ (သျာ၊ က)	၂၅၀
အသဒိသဒါနံ နာမ = ယဿ ကဿစိ နာမ (သီ၊ သျာ)	၁၂၂
အသမ္ပတ္တေသု = အပ္ပမတ္တေသု (က)	၂၄၇
[အာ]	
အာကာသင်္ဂဏေ = ရာဇင်္ဂဏေ (သျာ)	၃၆၃
အာဂတာတိ = အာဂတာဂတံ (သီ)	၁၈၄
အာဂန္တွာ = ဂန္တွာ (သီ)	၁၀၄
အာစိက္ခန္တော = အာဝိကရောန္တော (သီ)	၅၀
အာနယိံသု = အာရောပယိံသု (သီ)	၂၂၁
အာနုဘာဝံ = မနုဿဘာဝံ (သီ)၊ မဟာနုဘာဝံ (သျာ)	၃၈၈
အာရောစေတွာ = အာရောစာပေတွာ (သီ)	၃၀၀
အာသယာ = ဗိလာသယာ (က)	၃၇၈
[ဣ]	
ဣတ္ထံ သုဒံ = ဣဒံ သုတ္တံ (က)	၇၄
ဣဒံ ဝါ = အညံ ဝါ (သီ၊ က)	၄၅
ဣဒါနိ ကတေန = ဣဒါနေဝ ခေတ္တဋ္ဌာနေ (သျာ)	၃
ဣဒါနိ သော ကဿ = န ဣဒါနိ သော ကဿစိ (သျာ)	၃၉၈
ဣဒါနေဝ = ဣဓ (သီ၊ သျာ)	၁၁၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[U - Ū]	
Uggaṇhitvā = Paggaṇhitvā (Sī)	262
Uttāno = Parivattamāno (Syā)	23
Uttāsesuṁ = Uttāpetuṁ ārabhiṁsu (Ka)	336
Uddāmoti = Utrāsoti (Ka)	30
Upetīti = Karoti (Syā, Ka)	77
Ubbarī nāma = Upari nāma (Ka)	332
Ūrūsu = Ure (Ka)	318
[E]	
Ekaṁ = Sakaṁ (Sī)	305
Ekantameva = Na ekameva (Sī)	231
Ekekassa = Ekekassa satassa (Syā)	373
Etaṁ = Evaṁ (Sī)	10
Etampi ummattakaṁ = Etaṁ pitumattakaṁ (Sī, Ka)	417
Evaṁ ayuttakaṁ = Etaṁ ettakaṁ (Syā)	40
Evarūpaṁ padaṁ = Evarūpassa saddaṁ (Ka)	151
[O]	
Ogalitvā = Obhijjitvā (Syā)	389
Otarathāti = Uṭṭhahathāti (Sī, Ka)	36
Otāraṁ = Okāsaṁ (Ka)	14, 65, 371
Ottharantī = Otthataṁ (Syā, Ka)	98
Opānabhūtanti =Āpānabhūtanti (Sī)	228
[Ka]	
Kaṭhinaṁ = Tikhiṇaṁ (Sī), Thīnaṁ (Syā)	371
Katipāheneva = Katipāhasseva (Syā, Ka)	450
Kathitaṭṭhānatova = Ṭhitaṭṭhānato (Sī, Syā)	259
Kampetuṁ = Harāpetuṁ (Sī)	8
Karontena = Tena (Syā, Ka)	87
Kākiyā = Kākāya (Ka)	265

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဥ-ဦ]	
ဥဂ္ဂဏှိတွာ = ပဂ္ဂဏှိတွာ (သီ)	၂၆၂
ဥတ္တာနော = ပရိဝတ္တမာနော (သျာ)	၂၃
ဥတ္တာသေသုံ = ဥတ္တာပေတုံ အာရဘိံသု (က)	၃၃၆
ဥဒ္ဒါမောတိ = ဥတြာသောတိ (က)	၃၀
ဥပေတီတိ = ကရောတိ (သျာ၊ က)	၇၇
ဥဗ္ဗရီ နာမ = ဥပရိ နာမ (က)	၃၃၂
ဦရူသု = ဥရေ (က)	၃၁၈
[ဧ]	
ဧကံ = သကံ (သီ)	၃၀၅
ဧကန္တမေဝ = န ဧကမေဝ (သီ)	၂၃၁
ဧကေကဿ = ဧကေကဿ သတဿ (သျာ)	၃၇၃
ဧတံ = ဧဝံ (သီ)	၁၀
ဧတမ္ပိ ဥမ္မတ္တကံ = ဧတံ ပိတုမတ္တကံ (သီ၊ က)	၄၁၇
ဧဝံ အယုတ္တကံ = ဧတံ ဧတ္တကံ (သျာ)	၄၀
ဧဝရူပံ ပဒံ = ဧဝရူပဿ သဒ္ဒံ (က)	၁၅၁
[ဩ]	
ဩဂလိတွာ = ဩဘိဇ္ဇိတွာ (သျာ)	၃၈၉
ဩတရထာတိ = ဥဋ္ဌဟထာတိ (သီ၊ က)	၃၆
ဩတာရံ = ဩကာသံ (က)	၁၄၊ ၆၅၊ ၃၇၁
ဩတ္ထရန္တီ = ဩတ္ထတံ (သျာ၊ က)	၉၈
ဩပါနဘူတန္တိ = အာပါနဘူတန္တိ (သီ)	၂၂၈
[က]	
ကဌိနံ = တိခိဏံ (သီ)၊ ထိနံ (သျာ)	၃၇၁
ကတိပါဟေနေဝ = ကတိပါဟဿေဝ (သျာ၊ က)	၄၅၀
ကထိတဋ္ဌာနတောဝ = ဌိတဋ္ဌာနတော (သီ၊ သျာ)	၂၅၉
ကမ္ပေတုံ = ဟရာပေတုံ (သီ)	၈
ကရောန္တေန = တေန (သျာ၊ က)	၈၇
ကာကိယာ = ကာကာယ (က)	၂၆၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ka]	
Kāḷaṁ = Kalaṅkaṁ (Sī), Kāḷakaṁ (Syā)	37
Kiccaṁ na niṭṭhitaṁ = Kiccaṁ natthi (Syā)	268
Kimiloti = Kimbiloti (Sī, Syā)	386
Kilesadarathānaṁ = Saṁkilesadarathānaṁ (Sī), Kilesadarānaṁ (Syā)	395
Kuraragharaṁ = Kulagharanagaraṁ (Ka)	369
Kurudhamme = Garudhamme (Ka)	361
Kurudhammo = Garudhammo (Ka)	361
Kulasantakaṁ = Kulaṁ (Sī, Syā)	311
Ko = Koci (Ka)	17
[Kha]	
Khajjakamaṁse = Bhajjitamaṁse (Sī), Khajjamaṁse (Syā)	82
Khandhāni = Pabbāni (Sī)	437
Khāditvāva = Sāyitvāva (Sī)	403
Khāditunti = Vañcetunti (Ka)	425
Khīye = Lakkhena (Sī, Syā)	148
[Ga]	
Gacchantiṁ = Gacchatīti (Sī), Gacchissatīti (Ka)	113
Gacchanti = Āgacchanti (Sī)	158
Gaṇhituṁ = Pāpuṇituṁ (Ka)	93
Gatiyā = Duggatiyā (Syā, Ka)	297
Gatiyeva = Duggatiyeva (Syā, Ka)	297
Gantvā = Āgantvā (Sī)	6
Gantvā = Nisīditvā (Ka)	65
Gantukāmo = Gaṇhitukāmo (Sī)	131
Gabbhavokkantiṁ = Gabbhāvakkantiṁ (Sī, Syā)	275
Gahananissitaṁ = Gehanissitaṁ (Sī)	430
Gāthākathanato = Tatiyagāthāto (Sī)	276

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က]	
ကာဠံ = ကလင်္ကံ (သီ)၊ ကာဠကံ (သျာ)	၃၇
ကိစ္စံ န နိဋ္ဌိတံ = ကိစ္စံ နတ္ထိ (သျာ)	၂၆၈
ကိမိလောတိ = ကမ္ဗိလောတိ (သီ၊ သျာ)	၃၈၆
ကိလေသဒရထာနံ = သံကိလေသဒရထာနံ (သီ)၊ ကိလေသဒရာနံ (သျာ)	၃၉၅
ကုရရဃရံ = ကုလဃရနဂရံ (က)	၃၆၉
ကုရုဓမ္မေ = ဂရုဓမ္မေ (က)	၃၆၁
ကုရုဓမ္မော = ဂရုဓမ္မော (က)	၃၆၁
ကုလသန္တကံ = ကုလံ (သီ၊ သျာ)	၃၁၁
ကော = ကောစိ (က)	၁၇
[ခ]	
ခဇ္ဇကမံသေ = ဘဇ္ဇိတမံသေ (သီ)၊ ခဇ္ဇမံသေ (သျာ)	၈၂
ခန္ဓာနိ = ပဗ္ဗာနိ (သီ)	၄၃၇
ခါဒိတွာဝ = သာယိတွာဝ (သီ)	၄၀၃
ခါဒိတုန္တိ = ဝဉ္စေတုန္တိ (က)	၄၂၅
ခီယေ = လက္ခေန (သီ၊ သျာ)	၁၄၈
[ဂ]	
ဂစ္ဆန္တိံ = ဂစ္ဆတီတိ (သီ)၊ ဂစ္ဆိဿတီတိ (က)	၁၁၃
ဂစ္ဆန္တိ = အာဂစ္ဆန္တိ (သီ)	၁၅၈
ဂဏှိတုံ = ပါပုဏိတုံ (က)	၉၃
ဂတိယာ = ဒုဂ္ဂတိယာ (သျာ၊ က)	၂၉၇
ဂတိယေဝ = ဒုဂ္ဂတိယေဝ (သျာ၊ က)	၂၉၇
ဂန္တွာ = အာဂန္တွာ (သီ)	၆
ဂန္တွာ = နိသီဒိတွာ (က)	၆၅
ဂန္တုကာမော = ဂဏှိတုကာမော (သီ)	၁၃၁
ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိံ = ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိံ (သီ၊ သျာ)	၂၇၅
ဂဟနနိဿိတံ = ဂေဟနိဿိတံ (သီ)	၄၃၀
ဂါထာကထနတော = တတိယဂါထာတော (သီ)	၂၇၆

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ca]	
Cīvaraṁ = Cīvarakaṇṇaṁ (Sī, Ka)	68
Cūḷakaniṭṭha = Pillaka (Sī)	390
Celapaṭikaṁ = Celapattikaṁ (Sī)	86
[Cha]	
Chakkhattuṁ = Sattakkhattuṁ (Ka)	128
Chaṇavāre = Chaṇacāre (Ka)	288
Chātajjhattopi = Nipajjantopi (Sī)	68
Chijjiṁsu = Bhijjiṁsu (Syā, Ka)	117
Chinditukāmatā = Chinditukāmatācittaṁ (Syā)	265
[Ja]	
Jaṭilattheraṁ = Jotiyattheraṁ (Sī), Jotikattheraṁ (Syā)	431
Jaṇṇunā = Jattunāva (Sī), Jannunāva (Syā)	151
Jayakusumavaṇṇānissa = Guñjavaṇṇānissa (Sī)	390
Jitaṁ yassa = Jitamassa (Sī, Syā, Ka)	128
Jīvitavuttimanallīnena = Jīvitavuttiṁ anu-anallīnena (Sī), Jīvitavuttiyā alīnena (Syā)	226
[Ṭha]	
Ṭhatvā = Katvā (Sī)	311
Ṭhapāpesi = Chupāpesi (Sī)	193
[Ḍa]	
Ḍāhena = Dosena (Ka)	100
[Ta]	
Taṁ ṭhānaṁ = Tattha (Ka)	14
Taṁ = Tasmā (Syā, Ka)	252
Taṁ = So (Syā, Ka)	80
Taṇhātāsena = Taṇhāvasena (Ka)	416
Taṇḍule mināpetvā = Taṇḍulaṁ ekanāḷimattaṁ gahetvā (Ka)	237
Tattheva = Tatheva (Syā, Ka)	47
Tadupiyena = Tadanucchavikena (Sī), Tadanurūpiyena (Ka)	171

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္က
[စ]	
စီဝရံ = စီဝရကဏ္ဏံ (သီ၊ က)	၆၈
စူဠကနိဋ္ဌ = ပိလ္လက (သီ)	၃၉၀
စေလပဋိကံ = စေလပတ္တိကံ (သီ)	၈၆
[ဆ]	
ဆက္ခတ္တုံ = သတ္တက္ခတ္တုံ (က)	၁၂၈
ဆဏဝါရေ = ဆဏစာရေ (က)	၂၈၈
ဆာတဇ္ဈတ္တောပိ = နိပဇ္ဇန္တောပိ (သီ)	၆၈
ဆိဇ္ဇိံသု = ဘိဇ္ဇိံသု (သျာ၊ က)	၁၁၇
ဆိန္ဒိတုကာမတာ = ဆိန္ဒိတုကာမတာစိတ္တံ (သျာ)	၂၆၅
[ဇ]	
ဇဋိလတ္ထေရံ = ဇောတိယတ္ထေရံ (သီ)၊ ဇောတိကတ္ထေရံ (သျာ)	၄၃၁
ဇဏ္ဏုနာ = ဇတ္တုနာဝ (သီ)၊ ဇန္နုနာဝ (သျာ)	၁၅၁
ဇယကုသုမဝဏ္ဏာနိဿ = ဂုဉ္ဇဝဏ္ဏာနိဿ (သီ)	၃၉၀
ဇိတံ ယဿ = ဇိတမဿ (သီ၊ သျာ၊ က)	၁၂၈
ဇီဝိတဝုတ္တိမနလ္လီနေန = ဇီဝိတဝုတ္တိံ အနုအနလ္လီနေန (သီ)၊ ဇီဝိတဝုတ္တိယာ အလီနေန (သျာ)	၂၂၆
[ဌ]	
ဌတွာ = ကတွာ (သီ)	၃၁၁
ဌပါပေသိ = ဆုပါပေသိ (သီ)	၁၉၃
[ဍ]	
ဍာဟေန = ဒေါသေန (က)	၁၀၀
[တ]	
တံ ဌာနံ = တတ္ထ (က)	၁၄
တံ = တသ္မာ (သျာ၊ က)	၂၅၂
တံ = သော (သျာ၊ က)	၈၀
တဏှာတာသေန = တဏှာဝသေန (က)	၄၁၆
တဏ္ဍုလေ မိနာပေတွာ = တဏ္ဍုလံ ဧကနာဠိမတ္တံ ဂဟေတွာ (က)	၂၃၇
တတ္ထေဝ = တထေဝ (သျာ၊ က)	၄၇
တဒုပိယေန = တဒနုစ္ဆဝိကေန (သီ)၊ တဒနုရူပိယေန (က)	၁၇၁

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tadupiyena = Tadanurūpena (Sī, Ka)	315
Tamatthaṁ = Hatthisālaṁ pavisitamattaṁ pana (Syā, Ka)	314
Tambamattikasadisā = Tambavammikasadisā (Sī, Syā)	135
Tasseva = Tattheva (Syā)	57
Tādinoti = Yasassinoti (Syā)	386
Tiṁsamattāpi = Samantāpi (Sī)	337
Tiṇaṁ āharati = Goṇācārikaṁ carati (Ka)	341
Tiṇahārako = Kājahārako (Sī)	386
Titthaṁ = Tattha (Sī)	184
Tumhākaṁ = Amhākaṁ garu (Sī)	439
Tusitabhavane nibbatti = Papatā (Sī)	114
Te = Me (Sī)	428
Tenevākārena = Kena kāraṇena (Syā, Ka)	77
[Da]	
Dakkhissati = Rakkhissati (Ka)	13
Daṇḍakaraṇapīḷite = Daṇḍakaramarapīḷite (Sī)	324
Daṇḍako viya = Daṇḍakoṭiyaṁ (Sī, Ka)	34
Daṇḍena ghaṭṭesi = Daṇḍakena yantesi (Sī)	23
Datvā = Adattha (Sī)	143
Daḷhaṁ = Gāḷhaṁ (Sī)	132
Dāpesi = Ṭhapesi (Syā)	67
Dukkhassantakiriyaṁ = Dukkhassantaṁ kiriyāya (Ka)	331
Dutiyaṁ = Tiyantaṁ (Sī)	360
Duppaṭipanno = Duppaṭipajjo (Sī)	284
Dussante = Dasante (Sī)	82
Dūraṁ gatova = Dūratova (Syā)	239
Devahitabrāhmaṇassa = Devaṅgikabrāhmaṇassa (Sī)	453
Dvādasa = Ekādasa (Sī)	455
Dvādasayojanikaṁ = Dvādasahatthaṁ (Syā)	5
Dvārarakkhikaṁ = Dvārarakkhitaṁ (Ka)	304

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ]	
တဒုပိယေန = တဒနုရူပေန (သီ၊ က)	၃၁၅
တမတ္ထံ = ဟတ္ထိသာလံ ပဝိသိတမတ္တံ ပန (သျာ၊ က)	၃၁၄
တမ္ဗမတ္တိကသဒိသာ = တမ္ဗဝမ္မိကသဒိသာ (သီ၊ သျာ)	၁၃၅
တဿေဝ = တတ္ထေဝ (သျာ)	၅၇
တာဒိနောတိ = ယသဿိနောတိ (သျာ)	၃၈၆
တိံသမတ္တာပိ = သမန္တာပိ (သီ)	၃၃၇
တိဏံ အာဟရတိ = ဂေါဏာစာရိကံ စရတိ (က)	၃၄၁
တိဏဟာရကော = ကာဇဟာရကော (သီ)	၃၈၆
တိတ္ထံ = တတ္ထ (သီ)	၁၈၄
တုမှာကံ = အမှာကံ ဂရု (သီ)	၄၃၉
တုသိတဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိ = ပပတာ (သီ)	၁၁၄
တေ = မေ (သီ)	၄၂၈
တေနေဝါကာရေန = ကေန ကာရဏေန (သျာ၊ က)	၇၇
[ဒ]	
ဒက္ခိဿတိ = ရက္ခိဿတိ (က)	၁၃
ဒဏ္ဍကရဏပီဠိတေ = ဒဏ္ဍကရမရပီဠိတေ (သီ)	၃၂၄
ဒဏ္ဍကော ဝိယ = ဒဏ္ဍကောဋိယံ (သီ၊ က)	၃၄
ဒဏ္ဍေန ဃဋ္ဋေသိ = ဒဏ္ဍကေန ယန္တေသိ (သီ)	၂၃
ဒတွာ = အဒတ္ထ (သီ)	၁၄၃
ဒဠှံ = ဂါဠှံ (သီ)	၁၃၂
ဒါပေသိ = ဌပေသိ (သျာ)	၆၇
ဒုက္ခဿန္တကိရိယံ = ဒုက္ခဿန္တံ ကိရိယာယ (က)	၃၃၁
ဒုတိယံ = တိယန္တံ (သီ)	၃၆၀
ဒုပ္ပဋိပန္နော = ဒုပ္ပဋိပဇ္ဇော (သီ)	၂၈၄
ဒုဿန္တေ = ဒသန္တေ (သီ)	၈၂
ဒူရံ ဂတောဝ = ဒူရတောဝ (သျာ)	၂၃၉
ဒေဝဟိတဗြာဟ္မဏဿ = ဒေဝင်္ဂိကဗြာဟ္မဏဿ (သီ)	၄၅၃
ဒွါဒသ = ဧကာဒသ (သီ)	၄၅၅
ဒွါဒသယောဇနိကံ = ဒွါဒသဟတ္ထံ (သျာ)	၅
ဒွါရရက္ခိကံ = ဒွါရရက္ခိတံ (က)	၃၀၄

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Dha]	
Dhanadhaññādiko ceva = Dhaññādiko ceva (Sī)	290
Dhammakaraṇaṁ = Dhammakarakaṁ (Sī, Syā)	237
Dhammasaṁsandanā = Sammantanā (Sī, Syā)	325
Dhammikaṁ = Dhammikattā (Sī)	314
Dhārāvegena = Vātavegena (Ka)	107
Dhūpayamānāya = Pacamānāya (Syā)	25
[Na]	
Naṅgalakulattheraṁ = Naṅgalakūṭattheraṁ (Syā)	378
Naccāma, gāyāmāti = Naccissāma gāyissāmāti (Sī, Syā)	65
Nattāya = Dantāya (Sī)	182
Natthīti = Atthīti (Sī)	6
Nadito = Turitena (Sī)	157
Nappatirūpaṁ nu kho = Patirūpaṁ nu kho (Syā, Ka)	71
Nalāṭaṁ = Lalāṭaṁ (Syā)	73
Nālaṁ thutuṁ = Nālattha taṁ (Sī)	368
Nikaḍḍhanto = Nigganhanto (Sī, Syā)	135
Nikkhaṁ = Nekkhaṁ (Sī)	210
Nikkhamathāti āha = Tiṭṭhathāti āha (Sī)	35
Nikkhamīti = Nikkhamitvāti (Sī, Ka)	418
Niṭṭhānaṁ patto = Nibbānaṁ patto (Syā), Nibbānappatto (Ka)	454
Nidhāya daṇḍaṁ = Nihitadaṇḍo (Sī)	53
Nipati = Vipphandi (Sī, Syā)	318
Nipphannaṁ = Nipphannanti maññamānā (Syā)	71
Nibbindanto = Nibbinno (Sī)	255
Niyyādento = Nipphādento (Ka)	190
Nivikassa = Vikkayikassa (Sī)	334
Nīcāsanaṭṭhānaṁ = Nibbānaṭṭhānaṁ (Sī, Ka)	62

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဓ]	
ဓနဓညာဒိကော စေဝ = ဓညာဒိကော စေဝ (သီ)	၂၉၀
ဓမ္မကရဏံ = ဓမ္မကရကံ (သီ၊ သျာ)	၂၃၇
ဓမ္မသံသန္ဒနာ = သမ္မန္တနာ (သီ၊ သျာ)	၃၂၅
ဓမ္မိကံ = ဓမ္မိကတ္တာ (သီ)	၃၁၄
ဓာရာဝေဂေန = ဝါတဝေဂေန (က)	၁၀၇
ဓူပယမာနာယ = ပစမာနာယ (သျာ)	၂၅
[န]	
နင်္ဂလကုလတ္ထေရံ = နင်္ဂလကူဋတ္ထေရံ (သျာ)	၃၇၈
နစ္စာမ၊ ဂါယာမာတိ = နစ္စိဿာမ ဂါယိဿာမာတိ (သီ၊ သျာ)	၆၅
နတ္တာယ = ဒန္တာယ (သီ)	၁၈၂
နတ္ထီတိ = အတ္ထီတိ (သီ)	၆
နဒိတော = တုရိတေန (သီ)	၁၅၇
နပ္ပတိရူပံ နု ခေါ = ပတိရူပံ နု ခေါ (သျာ၊ က)	၇၁
နလာဋံ = လလာဋံ (သျာ)	၇၃
နာလံ ထုတုံ = နာလတ္ထ တံ (သီ)	၃၆၈
နိကဍ္ဎန္တော = နိဂ္ဂဏှန္တော (သီ၊ သျာ)	၁၃၅
နိက္ခံ = နေက္ခံ (သီ)	၂၁၀
နိက္ခမထာတိ အာဟ = တိဋ္ဌထာတိ အာဟ (သီ)	၃၅
နိက္ခမီတိ = နိက္ခမိတွာတိ (သီ၊ က)	၄၁၈
နိဋ္ဌာနံ ပတ္တော = နိဗ္ဗာနံ ပတ္တော (သျာ)၊ နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော (က)	၄၅၄
နိဓာယ ဒဏ္ဍံ = နိဟိတဒဏ္ဍော (သီ)	၅၃
နိပတိ = ဝိပ္ဖန္ဒိ (သီ၊ သျာ)	၃၁၈
နိပ္ဖန္နံ = နိပ္ဖန္နန္တိ မညမာနာ (သျာ)	၇၁
နိဗ္ဗိန္ဒန္တော = နိဗ္ဗိန္နော (သီ)	၂၅၅
နိယျာဒေန္တော = နိပ္ဖာဒေန္တော (က)	၁၉၀
နိဝိကဿ = ဝိက္ကယိကဿ (သီ)	၃၃၄
နီစာသနဋ္ဌာနံ = နိဗ္ဗာနဋ္ဌာနံ (သီ၊ က)	၆၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Pakkantamatte = Pakkamante (Sī)	245
Pakkuthitaṁ = Pakkaṭṭhitaṁ (Sī)	201
Pakkhipāpetvā = Ākirāpetvā (Sī, Syā)	383
Paceyyāsīti = Peseyyāsīti (Ka)	385
Pañca-upāsake = Pañcasata-upāsake (Sī), Pañcasate upāsake (Ka)	226
Pañcasatakulike = Pañcakulasatike (Sī)	328
Pañcādhikā = Ekenūnā (Sī, Ka), Ekenūne (Syā)	455
Pañcādhikāni = Ekūnāni (Sī), Ekenūnāni (Syā)	455
Paṭicchādento = Paricchindanto (Sī)	132
Paṭibhānānaṁ = Paṭisambhidānaṁ (Sī)	349
Paṭiyādessāmīti = Paṭijaggissāmīti (Sī)	274
Paṇḍuraṁ = Paṇḍupuraṁ (Sī)	280
Pattesu ca = Mahattesu ca (Ka)	247
Padittaṁ = Padīpitaṁ (Sī), Pariḍayhitaṁ (Ka)	158
Panuditvā = Opuṇāpetvā (Sī)	248
Pannago = Pannako (Sī, Syā)	388
Pabbate = Sabbete (Ka)	207
Pabhaṅguraṁ = Pabhaṅguṇaṁ (Syā)	70
Paramasukhumālo = Paramasukumālo (Sī, Ka)	384
Pariṇato = Parijiṇṇo (Sī)	245
Paribhuñjituṁ = Paribhuñjituṁ arahasi (Syā)	409
Parisāyaṁ = Parisatiṁ (Sī)	274
Pavisati = Pavisantī (Syā, Ka)	117
Pavisetvā = Piñchetvā (Sī), Vijaṭetvā (Syā)	218
Pavedeyyāsi = Vadeyyāsi (Sī, Syā)	316
Pasaṁsanamattampi = Vacanamattampi (Sī)	244
Passāma = Na diṭṭho (Sī)	443
Paharantassa = Hanato (Sī)	37
Paharantā = Hanantā (Sī)	33

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပက္ကန္တမတ္တေ = ပက္ကမန္တေ (သီ)	၂၄၅
ပက္ကုထိတံ = ပက္ကဋ္ဌိတံ (သီ)	၂၀၁
ပက္ခိပါပေတွာ = အာကိရာပေတွာ (သီ၊ သျာ)	၃၈၃
ပစေယျာသီတိ = ပေသေယျာသီတိ (က)	၃၈၅
ပဉ္စဥပါသကေ = ပဉ္စသတဥပါသကေ (သီ)၊ ပဉ္စသတေ ဥပါသကေ (က)	၂၂၆
ပဉ္စသတကုလိကေ = ပဉ္စကုလသတိကေ (သီ)	၃၂၈
ပဉ္စာဓိကာ = ဧကေနူနာ (သီ၊ က)၊ ဧကေနူနေ (သျာ)	၄၅၅
ပဉ္စာဓိကာနိ = ဧကူနာနိ (သီ)၊ ဧကေနူနာနိ (သျာ)	၄၅၅
ပဋိစ္ဆာဒေန္တော = ပရိစ္ဆိန္ဒန္တော (သီ)	၁၃၂
ပဋိဘာနာနံ = ပဋိသမ္ဘိဒါနံ (သီ)	၃၄၉
ပဋိယာဒေဿာမီတိ = ပဋိဇဂ္ဂိဿာမီတိ (သီ)	၂၇၄
ပဏ္ဍုရံ = ပဏ္ဍုပုရံ (သီ)	၂၈၀
ပတ္တေသု စ = မဟတ္တေသု စ (က)	၂၄၇
ပဒိတ္တံ = ပဒီပိတံ (သီ)၊ ပရိဍယှိတံ (က)	၁၅၈
ပနုဒိတွာ = ဩပုဏာပေတွာ (သီ)	၂၄၈
ပန္နဂေါ = ပန္နကော (သီ၊ သျာ)	၃၈၈
ပဗ္ဗတေ = သဗ္ဗေတေ (က)	၂၀၇
ပဘင်္ဂုရံ = ပဘင်္ဂုဏံ (သျာ)	၇၀
ပရမသုခုမာလော = ပရမသုကုမာလော (သီ၊ က)	၃၈၄
ပရိဏတော = ပရိဇိဏ္ဏော (သီ)	၂၄၅
ပရိဘုဉ္ဇိတုံ = ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အရဟသိ (သျာ)	၄၀၉
ပရိသာယံ = ပရိသတိံ (သီ)	၂၇၄
ပဝိသတိ = ပဝိသန္တိ (သျာ၊ က)	၁၁၇
ပဝိသေတွာ = ပိဉ္ဆေတွာ (သီ)၊ ဝိဇဋေတွာ (သျာ)	၂၁၈
ပဝေဒေယျာသိ = ဝဒေယျာသိ (သီ၊ သျာ)	၃၁၆
ပသံသနမတ္တမ္ပိ = ဝစနမတ္တမ္ပိ (သီ)	၂၄၄
ပဿာမ = န ဒိဋ္ဌော (သီ)	၄၄၃
ပဟရန္တဿ = ဟနတော (သီ)	၃၇
ပဟရန္တာ = ဟနန္တာ (သီ)	၃၃

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Paharanti = Viharanti (Syā)	95
Pākatikadhammassavanaṁ vā = Pakatidhammasavanaṁ vā (Sī, Syā)	353
Pādukañca = Pāmaṅgaṁ (Sī)	442
Pānīyaṁ gahetvā = Phaṇe ṭhatvā (Sī)	390
Pāpuṇitvā = Apāpuṇitvā (Sī)	440
Pāveyyakaṁ = Baddherakaṁ (Sī)	320
Piṭṭhiṁ = Vitthaṁ (Sī)	43
Pittanti = Nimittanti (Ka)	10
Piyaṁ madhuraṁ = Piyataraṁ (Syā)	32
Pihayanti = Pihenti (Sī)	147
Pucchitapañhesu hi = Pucchitapañhe suṇāhi (Syā), pucchitapañhassa hi (Ka)	351
Pupphānaṁ = Tumhākaṁ (Sī, Ka)	377
Purato = Parato (Sī)	29
[Ba]	
Baddhamanassa = Bajjhamānassa (Syā)	430
Balavapacchimayāme = Balavapaccūse (Syā)	3
Bahutarā = Bahujanā (Ka)	273
Biḷālapādakaseṭṭhiṁ = Biḷālapadakaseṭṭhiṁ (Syā, Ka)	11
[Bha]	
Bhājanato = Uddhanato (Syā)	25
Bhāyīti = Bhāyasīti (Sī, Syā, Ka)	452
Bhāvanārāmataṁ = Bhāvanāmattaṁ (Ka)	79
Bhikkhū yācitvā = Bhikkhūnaṁ santike (Syā)	178
Bherī carati = Bheriṁ carāpeti (Syā, Ka)	56
Bhokkantagāme = Bhekkantagāme (Syā)	334

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပဟရန္တိ = ဝိဟရန္တိ (သျာ)	၉၅
ပါကတိကဓမ္မဿဝနံ ဝါ = ပကတိဓမ္မသဝနံ ဝါ (သီ၊ သျာ)	၃၅၃
ပါဒုကဉ္စ = ပါမင်္ဂံ (သီ)	၄၄၂
ပါနီယံ ဂဟေတွာ = ဖဏေ ဌတွာ (သီ)	၃၉၀
ပါပုဏိတွာ = အပါပုဏိတွာ (သီ)	၄၄၀
ပါဝေယျကံ = ဗဒ္ဓေရကံ (သီ)	၃၂၀
ပိဋ္ဌိံ = ဝိတ္ထံ (သီ)	၄၃
ပိတ္တန္တိ = နိမိတ္တန္တိ (က)	၁၀
ပိယံ မဓုရံ = ပိယတရံ (သျာ)	၃၂
ပိဟယန္တိ = ပိဟေန္တိ (သီ)	၁၄၇
ပုစ္ဆိတပဉ္ဟေသု ဟိ = ပုစ္ဆိတပဉ္ဟေ သုဏာဟိ (သျာ)၊ ပုစ္ဆိတပဉ္ဟဿ ဟိ (က)	၃၅၁
ပုပ္ဖာနံ = တုမှာကံ (သီ၊ က)	၃၇၇
ပုရတော = ပရတော (သီ)	၂၉
[ဗ]	
ဗဒ္ဓမနဿ = ဗဇ္ဈမာနဿ (သျာ)	၄၃၀
ဗလဝပစ္ဆိမယာမေ = ဗလဝပစ္စူသေ (သျာ)	၃
ဗဟုတရာ = ဗဟုဇနာ (က)	၂၇၃
ဗိဠာလပါဒကသေဋ္ဌိံ = ဗိဠာလပဒကသေဋ္ဌိံ (သျာ၊ က)	၁၁
[ဘ]	
ဘာဇနတော = ဥဒ္ဓနတော (သျာ)	၂၅
ဘာယီတိ = ဘာယသီတိ (သီ၊ သျာ၊ က)	၄၅၂
ဘာဝနာရာမတံ = ဘာဝနာမတ္တံ (က)	၇၉
ဘိက္ခူ ယာစိတွာ = ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ (သျာ)	၁၇၈
ဘေရီ စရတိ = ဘေရိံ စရာပေတိ (သျာ၊ က)	၅၆
ဘောက္ကန္တဂါမေ = ဘေက္ကန္တဂါမေ (သျာ)	၃၃၄

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Maṁsaṁ = Sayaṁ (Ka)	213
Maññanalakkhaṇassa = Majjanalakkhaṇassa (Syā)	75
Mathentūti = Maddentūti (Ka)	227
Maddavānīti = Majjavānīti (Syā), Paccavānīti (Ka)	377
Mantesuṁ = Cintesuṁ (Syā, Ka)	41
Dhammaghaṭṭanavacanameva = Ghaṭṭanavasena (Ka)	420
Mayā = Maṁ (Ka)	71
Maraṇakasattaṁ = Amaraṇasattaṁ (Ka)	31
Maraṇajālena = Mārajālena (Sī, Syā)	114
Mahā-anuruddhatthero = Mahā-atulatthero (Sī, Syā)	334
Māradhītaravatthu = Māgaṇḍiyavatthu (Ka)	126
Māramanthananti = Māravacananti (Syā), Mārabandhananti (Sī, Ka)	254
Muttamuttaṭṭhānato = Muttaṭṭhāne (Syā, Ka)	389
Mūḷhadhātuko = Mandadhātuko (Syā)	75
Me sataṁ = Gosataṁ (Ka)	402
[Ya]	
Yasmā = Tasmā (Sī, Ka)	70
Yāpanaṁ = Sāyapātaṁ sabbakāle (Syā), Pātarāsakāle (Ka)	142
Yāpetuṁ = Ṭhātuṁ (Sī)	316
Yāva = Nava (Sī)	147
Yāva = Naveva (Sī)	146
Yāva sabbasatā = Yāvatā (Sī), Yāva satta (Ka)	3
Yujjhathāti = Yujjhantūti (Sī)	446
[Ra]	
Raṭṭhaṁ = Seṭṭhiṁ (Syā)	442
Rattasuvaṇṇanikkhasahassaṁ = Tattha suvaṇṇassa nikkhasahassaṁ (Sī)	183
Ramessu = Bhamatu (Sī, Syā)	375
Ramessu = Bhamassu (Sī, Syā)	373
Ramessūti = Bhamassūti (Sī, Syā)	375
Ruciṁ = Ruciyā (Syā)	15

နာနာပါဌ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မံသံ = သယံ (က)	၂၁၃
မညနလက္ခဏဿ = မဇ္ဇနလက္ခဏဿ (သျာ)	၇၅
မထေန္တူတိ = မဒ္ဒေန္တူတိ (က)	၂၂၇
မဒ္ဒဝါနီတိ = မဇ္ဇဝါနီတိ (သျာ)၊ ပစ္စဝါနီတိ (က)	၃၇၇
မန္တေသုံ = စိန္တေသုံ (သျာ၊က)	၄၁
ဓမ္မဃဋ္ဋနဝစနမေဝ = ဃဋ္ဋနဝသေန (က)	၄၂၀
မယာ = မံ (က)	၇၁
မရဏကသတ္တံ = အမရဏသတ္တံ (က)	၃၁
မရဏဇာလေန = မာရဇာလေန (သီ၊ သျာ)	၁၁၄
မဟာအနုရုဒ္ဓတ္ထေရော = မဟာအတုလတ္ထေရော (သီ၊ သျာ)	၃၃၄
မာရဓီတရဝတ္ထု = မာဂဏ္ဍိယဝတ္ထု (က)	၁၂၆
မာရမန္ထနန္တိ = မာရဝစနန္တိ (သျာ)၊ မာရဗန္ဓနန္တိ (သီ၊ က)	၂၅၄
မုတ္တမုတ္တဋ္ဌာနတော = မုတ္တဋ္ဌာနေ (သျာ၊ က)	၃၈၉
မူဠ္ဟဓာတုကော = မန္ဒဓာတုကော (သျာ)	၇၅
မေ သတံ = ဂေါသတံ (က)	၄၀၂
[ယ]	
ယသ္မာ = တသ္မာ (သီ၊ က)	၇၀
ယာပနံ = သာယပါတံ သဗ္ဗကာလေ (သျာ)၊ ပါတရာသကာလေ (က)	၁၄၂
ယာပေတုံ = ဌာတုံ (သီ)	၃၁၆
ယာဝ = နဝ (သီ)	၁၄၇
ယာဝ = နဝေဝ (သီ)	၁၄၆
ယာဝ သဗ္ဗသတာ = ယာဝတာ (သီ)၊ ယာဝ သတ္တ (က)	၃
ယုဇ္ဈထာတိ = ယုဇ္ဈန္တူတိ (သီ)	၄၄၆
[ရ]	
ရဋ္ဌံ = သေဋ္ဌိံ (သျာ)	၄၄၂
ရတ္တသုဝဏ္ဏနိက္ခသဟဿံ = တတ္ထ သုဝဏ္ဏဿ နိက္ခသဟဿံ (သီ)	၁၈၃
ရမေဿု = ဘမတု (သီ၊ သျာ)	၃၇၅
ရမေဿု = ဘမဿု (သီ၊ သျာ)	၃၇၃
ရမေဿူတိ = ဘမဿူတိ (သီ၊ သျာ)	၃၇၅
ရုစိံ = ရုစိယာ (သျာ)	၁၅

Nānāpāṭhā | Piṭṭhaṅkā

[Ra]

Roganīḷaṁ = Roganiḍḍhaṁ (Sī), Roganiddhaṁ (Syā) 70
Rocetiyevāti = Ropetiyevāti (Syā) 374

[La]

Lakkhaṇāhataṁ = Pakkhāhataṁ (Sī) 203
Laṅghikadhītā = Lāsakadhītā (Sī), Laṅghakadhītā (Syā) 341
Lekhaṁ = Lakkhaṁ (Sī, Syā) 148

[Va]

Va = Ca (Ka) 44
Vaggānaṁ = Suttavaggānaṁ (Syā), Pannarasavaggānaṁ (Ka) 79
Vagguvado = Vaggugado (Syā), Vaggugato (Ka) 146
Vaṭṭetvā = Vaḍḍhetvā (Sī) 112
Vattuṁ = Daṭṭhuṁ (Sī, Syā) 252
Vanasaṇḍe vasi = Vasanaṭṭhāne vasittha (Sī) 414
Varanti = Vaṭṭatīti (Sī, Ka) 378
Vasituṁ = Vatthuṁ (Sī, Syā) 190
Vassasaṭṭhikatherā = Vassasatikattherā (Sī, Syā) 160
Vāsiyamānā = Posiyamānā (Sī, Ka) 16
Vikkhambhiṁsu = Nikkhamiṁsu (Ka) 267
Vicaratu = Carituṁ sakkoti (Ka) 341
Vijjamānepi = Bhijjamānepi (Ka) 369
Vitthāretvā = Vicāretvā (Syā) 218
Vināsāvahanena = Vināsāharaṇena (Syā) 222
Vinicchināthāti = Pacchindathāti (Sī), Nicchathāti (Ka) 194
Viravaṁ = Vissaraṁ (Sī), Mahāviravaṁ (Syā) 25
Vissajjetā = Vissajjanto (Syā, Ka) 147
Vuttaṁ = Vuttabhāvaṁ (Sī, Syā) 40
Vuttaṭṭhāneyeva = Vuttaniyameneva (Ka) 170
Vuttā = Puṭṭhā (Syā) 92

နာနာပါဌာ | ပိဋ္ဌင်္က

[ရ]

ရောဂနီဠံ = ရောဂနိဍ္ဎံ (သီ)၊ ရောဂနိဒ္ဓံ (သျာ) ၇၀
ရောစေတိယေဝါတိ = ရောပေတိယေဝါတိ (သျာ) ၃၇၄

[လ]

လက္ခဏာဟတံ = ပက္ခာဟတံ (သီ) ၂၀၃
လင်္ဃိကဓီတာ = လာသကဓီတာ (သီ)၊ လင်္ဃကဓီတာ (သျာ) ၃၄၁
လေခံ = လက္ခံ (သီ၊ သျာ) ၁၄၈

[ဝ]

ဝ = စ (က) ၄၄
ဝဂ္ဂါနံ = သုတ္တဝဂ္ဂါနံ (သျာ)၊ ပန္နရသဝဂ္ဂါနံ (က) ၇၉
ဝဂ္ဂုဝဒေါ = ဝဂ္ဂုဂဒေါ (သျာ)၊ ဝဂ္ဂုဂတော (က) ၁၄၆
ဝဋ္ဋေတွာ = ဝဍ္ဎေတွာ (သီ) ၁၁၂
ဝတ္တုံ = ဒဋ္ဌုံ (သီ၊ သျာ) ၂၅၂
ဝနသဏ္ဍေ ဝသိ = ဝသနဋ္ဌာနေ ဝသိတ္ထ (သီ) ၄၁၄
ဝရန္တိ = ဝဋ္ဋတီတိ (သီ၊ က) ၃၇၈
ဝသိတုံ = ဝတ္ထုံ (သီ၊ သျာ) ၁၉၀
ဝဿသဋ္ဌိကထေရာ = ဝဿသတိကတ္ထေရာ (သီ၊ သျာ) ၁၆၀
ဝါသိယမာနာ = ပေါသိယမာနာ (သီ၊ က) ၁၆
ဝိက္ခမ္ဘိံသု = နိက္ခမိံသု (က) ၂၆၇
ဝိစရတု = စရိတုံ သက္ကောတိ (က) ၃၄၁
ဝိဇ္ဇမာနေပိ = ဘိဇ္ဇမာနေပိ (က) ၃၆၉
ဝိတ္ထာရေတွာ = ဝိစာရေတွာ (သျာ) ၂၁၈
ဝိနာသာဝဟနေန = ဝိနာသာဟရဏေန (သျာ) ၂၂၂
ဝိနိစ္ဆိနာထာတိ = ပစ္ဆိန္ဒထာတိ (သီ)၊ နိစ္ဆထာတိ (က) ၁၉၄
ဝိရဝံ = ဝိဿရံ (သီ)၊ မဟာဝိရဝံ (သျာ) ၂၅
ဝိဿဇ္ဇေတာ = ဝိဿဇ္ဇန္တော (သျာ၊ က) ၁၄၇
ဝုတ္တံ = ဝုတ္တဘာဝံ (သီ၊ သျာ) ၄၀
ဝုတ္တဋ္ဌာနေယေဝ = ဝုတ္တနိယမေနေဝ (က) ၁၇၀
ဝုတ္တာ = ပုဋ္ဌာ (သျာ) ၉၂

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vedanāpamatto = Vedanāppatto (Syā)	23
Vo = Ve (Sī)	304
[Sa]	
Sakaṭaṭṭhānaṁ = Sakaṭāvāraṁ (Sī)	269
Sakalanagaraṁ = Sakalavihāraṁ nagarañca (Sī, Ka)	168
Sakko = Satthā (Syā)	136
Saṅghaṁ = Jaṅghaṁ (Ka)	80
Sajjo = Sajjito (Sī)	216
Saṇṭhāpetvā = Thapetvā (Sī)	55
Satasahassagghanikaṁ = Sahassagghanakaṁ (Sī)	233
Satthā = Mahāsatto (Sī, Syā)	118
Saddhādibuddhiyā = Sīlavisuddhiyā (Sī)	456
Saddhāsampannaṁ = Saddhaṁ pasannaṁ (Sī, Syā)	294
Sandhāretuṁ = Nivāretuṁ (Syā)	94
Sannisīdi = Pasīdi (Syā)	53
Sabbathāmena = Sabbaṭṭhāne (Syā)	3
Sambhāvento = Vibhāvento (Sī), Pabhāvento (Syā)	142
Sammajjantiyāva = Opuñchantiyāva (Sī)	192
Sammantanamattampi = Saṁsandanamattampi (Ka)	365
Sammantayitvā = Samassāsetvā (Syā, Ka)	64
Sayane ceva = Sayaniye ca (Sī)	193
Sarabhaññaṁ = Padabhāṇaṁ (Sī, Syā)	317
Sarabhāṇatthāya = Padabhāṇāya (Sī, Syā)	221
Sāgato = Sodhano (Sī, Syā)	327
Sādhu, sādhu = Sādhuṁ, sādhuṁ (Ka)	98
Sāni = Yāni (Sī)	220
Sāmi nanu = Sāpi taṁ (Sī)	337
Sāhasā = Sahasā (Sī, Syā)	241
Sippī, so = Sippiyo (Syā, Ka)	85

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝေဒနာပမတ္တော = ဝေဒနာပ္ပတ္တော (သျာ)	၂၃
ဝေါ = ဝေ (သီ)	၃၀၄
[သ]	
သကဋဋ္ဌာနံ = သကဋာဝါရံ (သီ)	၂၆၉
သကလနဂရံ = သကလဝိဟာရံ နဂရဉ္စ (သီ၊ က)	၁၆၈
သက္ကော = သတ္ထာ (သျာ)	၁၃၆
သင်္ဃံ = ဇင်္ဃံ (က)	၈၀
သဇ္ဇော = သဇ္ဇိတော (သီ)	၂၁၆
သဏ္ဌာပေတွာ = ထပေတွာ (သီ)	၅၅
သတသဟဿဃနိကံ = သဟဿဃနကံ (သီ)	၂၃၃
သတ္ထာ = မဟာသတ္တော (သီ၊ သျာ)	၁၁၈
သဒ္ဓါဒိဗုဒ္ဓိယာ = သီလဝိသုဒ္ဓိယာ (သီ)	၄၅၆
သဒ္ဓါသမ္ပန္နံ = သဒ္ဓံ ပသန္နံ (သီ၊ သျာ)	၂၉၄
သန္ဓာရေတုံ = နိဝါရေတုံ (သျာ)	၉၄
သန္နိသီဒိ = ပသီဒိ (သျာ)	၅၃
သဗ္ဗထာမေန = သဗ္ဗဋ္ဌာနေ (သျာ)	၃
သမ္ဘာဝေန္တော = ဝိဘာဝေန္တော (သီ)၊ ပဘာဝေန္တော (သျာ)	၁၄၂
သမ္မဇ္ဇန္တိယာဝ = ဩပုဉ္ဆန္တိယာဝ (သီ)	၁၉၂
သမ္မန္တနမတ္တမ္ပိ = သံသန္ဒနမတ္တမ္ပိ (က)	၃၆၅
သမ္မန္တယိတွာ = သမဿာသေတွာ (သျာ၊ က)	၆၄
သယနေ စေဝ = သယနိယေ စ (သီ)	၁၉၃
သရဘညံ = ပဒဘာဏံ (သီ၊ သျာ)	၃၁၇
သရဘာဏတ္ထာယ = ပဒဘာဏာယ (သီ၊ သျာ)	၂၂၁
သာဂတော = သောဓနော (သီ၊ သျာ)	၃၂၇
သာဓု၊ သာဓု = သာဓုံ၊ သာဓုံ (က)	၉၈
သာနိ = ယာနိ (သီ)	၂၂၀
သာမိ နနု = သာပိ တံ (သီ)	၃၃၇
သာဟသာ = သဟသာ (သီ၊ သျာ)	၂၄၁
သိပ္ပီ၊ သော = သိပ္ပိယော (သျာ၊ က)	၈၅

Nānāpāṭhā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Suṇanto = Karonto (Sī)	95
Sudattaṁ = Dantaṁ (Sī), Sudattiṁ (Syā)	181
Supaggahitā = Supariggahitā (Sī)	282
Sumanapupphāni = Suvaṇṇapupphāni (Ka)	52
Suvaṇṇapātigahaṇaṁ viya = Suvaṇṇapātiggahaṇasadisaṁ hi (Sī)	190
Sotukāmāti = Sotāroti (Sī, Syā)	243
[Ha]	
Haṭanti = Gahitanti (Sī, Syā)	96
Hassakeḷiṁ = Hasanakeḷiṁ (Syā, Ka)	167
Hāpesi = Hāresi (Sī, Syā)	172
Hāssaṁ = Harissaṁ (Sī, Ka)	388
Heṭṭhāsālaṁ sammajjanādīni = Heṭṭhā opuñchanādīni (Sī)	192
Hohi = Hotu (Sī)	263

နာနာပါဌာ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုဏန္တော = ကရောန္တော (သီ)	၉၅
သုဒတ္တံ = ဒန္တံ (သီ)၊ သုဒတ္တိံ (သျာ)	၁၈၁
သုပဂ္ဂဟိတာ = သုပရိဂ္ဂဟိတာ (သီ)	၂၈၂
သုမနပုပ္ဖါနိ = သုဝဏ္ဏပုပ္ဖါနိ (က)	၅၂
သုဝဏ္ဏပါတိဂဟဏံ ဝိယ = သုဝဏ္ဏပါတိဂ္ဂဟဏသဒိသံ ဟိ (သီ)	၁၉၀
သောတုကာမာတိ = သောတာရောတိ (သီ၊ သျာ)	၂၄၃
[ဟ]	
ဟဋန္တိ = ဂဟိတန္တိ (သီ၊ သျာ)	၉၆
ဟဿကေဠိံ = ဟသနကေဠိံ (သျာ၊ က)	၁၆၇
ဟာပေသိ = ဟာရေသိ (သီ၊ သျာ)	၁၇၂
ဟာဿံ = ဟရိဿံ (သီ၊ က)	၃၈၈
ဟေဋ္ဌာသာလံ သမ္မဇ္ဇနာဒီနိ = ဟေဋ္ဌာ ဩပုဉ္ဆနာဒီနိ (သီ)	၁၉၂
ဟောဟိ = ဟောတု (သီ)	၂၆၃

Dhammapadaṭṭhakathāya dutiyabhāge

Gāthāsūci

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Akakkasaṁ viññāpaniṁ	420
Akataṁ dukkaṭaṁ seyyo	303
Akkodhanaṁ vatavantaṁ	409
Akkodhena jine kodhaṁ	66, 202
Akkosaṁ vadhabandhañca	408
Acaritvā brahmacariyaṁ	83
Ajjeva kiccamātappaṁ	269
Aṭṭhīnaṁ nagaraṁ kataṁ	74
Attadatthaṁ paratthena	102
Attanā codayattānaṁ	379
Attanā hi kataṁ pāpaṁ	97, 101
Attānañce tathā kayirā	91
Attānañce piyaṁ jaññā	87
Attānameva paṭhamaṁ	90
Attā hi attano nātho	94, 379
Atthabyañjanasampannaṁ	455
Atthamhi jātamhi sukhā sahāyā	325
Atha pāpāni kammāni	41
Atha vāssa agārāni	45
Adhicetaso appamajjato	243
Anutīracāri naṅguṭṭhaṁ	89
Anupubbena medhāvī	217
Anūpavādo anūpaghāto	154

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A]	
Anekajātisaṁsāraṁ	80
Annabhāro pure āsiṁ	386
Andhakāre pure hoti	312
Andhabhūto ayaṁ loko	114
Api dibbesu kāmesu	156
Api nu hanukā santā	265
Apuññalābho ca gatī ca pāpikā	301
Appaṁ vata jīvitaṁ idaṁ	206
Appamādaratā hotha	321
Appalābhopi ce bhikkhu	367
Appassutāyaṁ puriso	79
Abhaye bhayadassino	305
Abhittharetha kalyāṇe	3
Abhidhāvatha bhaddante	319
Abhūtavādī nirayaṁ upeti	297
Amātāpitarasaṁvaḍḍho	91
Ayaṁ so indako yakkho	143
Ayasāva malaṁ samuṭṭhitaṁ	219
Ayoge yuñjamattānaṁ	179
Alaṅkato cepi samaṁ careyya	52
Alajjitāye lajjanti	305
Alattakakatā pādā	429
Avajje vajjamatino	307
Avadhī vata attānaṁ	364
Aviruddhaṁ viruddhesu	418

ဓမ္မပဒဋ္ဌကထာယ ဒုတိယဘာဂေ

ဂါထာသူစိ

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အကက္ကသံ ဝိညာပနိံ	၄၂၀
အကတံ ဒုက္ကဋံ သေယျော	၃၀၃
အက္ကောဓနံ ဝတဝန္တံ	၄၀၉
အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ	၆၆၊ ၂၀၂
အက္ကောသံ ဝဓဗန္ဓဉ္စ	၄၀၈
အစရိတွာ ဗြဟ္မစရိယံ	၈၃
အဇ္ဇေဝ ကိစ္စမာတပ္ပံ	၂၆၉
အဋ္ဌီနံ နဂရံ ကတံ	၇၄
အတ္တဒတ္ထံ ပရတ္ထေန	၁၀၂
အတ္တနာ စောဒယတ္တာနံ	၃၇၉
အတ္တနာ ဟိ ကတံ ပါပံ	၉၇၊ ၁၀၁
အတ္တာနဉ္စေ တထာ ကယိရာ	၉၁
အတ္တာနဉ္စေ ပိယံ ဇညာ	၈၇
အတ္တာနမေဝ ပဌမံ	၉၀
အတ္တာ ဟိ အတ္တနော နာထော	၉၄၊ ၃၇၉
အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ	၄၅၅
အတ္ထမှိ ဇာတမှိ သုခါ သဟာယာ	၃၂၅
အထ ပါပါနိ ကမ္မာနိ	၄၁
အထ ဝါဿ အဂါရာနိ	၄၅
အဓိစေတသော အပ္ပမဇ္ဇတော	၂၄၃
အနုတီရစာရိ နင်္ဂုဋ္ဌံ	၈၉
အနုပုဗ္ဗေန မေဓာဝီ	၂၁၇
အနူပဝါဒေါ အနူပဃာတော	၁၅၄

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ]	
အနေကဇာတိသံသာရံ	၈၀
အန္နဘာရော ပုရေ အာသိံ	၃၈၆
အန္ဓကာရေ ပုရေ ဟောတိ	၃၁၂
အန္ဓဘူတော အယံ လောကော	၁၁၄
အပိ ဒိဗ္ဗေသု ကာမေသု	၁၅၆
အပိ နု ဟနုကာ သန္တာ	၂၆၅
အပုညလာဘော စ ဂတီ စ ပါပိကာ	၃၀၁
အပ္ပံ ဝတ ဇီဝိတံ ဣဒံ	၂၀၆
အပ္ပမာဒရတာ ဟောထ	၃၂၁
အပ္ပလာဘောပိ စေ ဘိက္ခု	၃၆၇
အပ္ပဿုတာယံ ပုရိသော	၇၉
အဘယေ ဘယဒဿိနော	၃၀၅
အဘိတ္ထရေထ ကလျာဏေ	၃
အဘိဓာဝထ ဘဒ္ဒန္တေ	၃၁၉
အဘူတဝါဒီ နိရယံ ဥပေတိ	၂၉၇
အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎော	၉၁
အယံ သော ဣန္ဒကော ယက္ခော	၁၄၃
အယသာဝ မလံ သမုဋ္ဌိတံ	၂၁၉
အယောဂေ ယုဉ္ဇမတ္တာနံ	၁၇၉
အလင်္ကတော စေပိ သမံ စရေယျ	၅၂
အလဇ္ဇိတာယေ လဇ္ဇန္တိ	၃၀၅
အလတ္တကကတာ ပါဒါ	၄၂၉
အဝဇ္ဇေ ဝဇ္ဇမတိနော	၃၀၇
အဝဓိ ဝတ အတ္တာနံ	၃၆၄
အဝိရုဒ္ဓံ ဝိရုဒ္ဓေသု	၄၁၈

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[A - Ā]	
Asaṁsaṭṭhaṁ gahaṭṭhehi	414
Asajjhāyamalā mantā	222
Asantā kira maṁ jammā	312
Asanthutaṁ maṁ cirasanthutena	346
Asāhasena dhammena	241
Asucipūtilomosi	221
Asso yathā bhadro kasānivittho	54
Assova jiṇṇo nibbhogo	312
Ahaṁ nāgova saṅgāme	308
Ahiṁsakā ye munayo	206
Ākāseva padaṁ natthi	240
Āturaṁ asuciṁ pūtiṁ	74, 340
Ārogyaparamā lābhā	173
Āsā yassa na vijjanti	422
[I]	
Iṅgha passa Naṭaputta	343
Iṅgha passa mahāpañña	343
Icchitaṁ patthitaṁ tuyhaṁ	58, 236
Itova pānīyaṁ hāssaṁ	388
Idaṁ pure cittamacāri cārikaṁ	320
Idha vassaṁ vasissāmi	269
Iminā pana dānena	383
[U]	
Ucchinda sinehamattano	268
Ujjaṅgale yathā khette	143
Uṭṭhānakālamhi anuṭṭhahāno	257
Uttiṭṭhe nappamajjeyya	106

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[U]	
Udakaṁ hi nayanti nettikā	63
Upanītavayo ca dānisi	216
Uposathaṁ upavasanti	318
Uragova tacaṁ jiṇṇaṁ	181
Usabhaṁ pavaraṁ vīraṁ	121, 452
[E]	
Ekaṁ dhammaṁ atītassa	109
Ekakā mayaṁ araññe viharāma	287
Ekakova tvaṁ araññe viharasi	288
Ekassa caritaṁ seyyo	323
Ekāsanaṁ ekaseyyaṁ	294
Etaṁ kho saraṇaṁ khemaṁ	160
Etaṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā	338
Etañhi tumhe paṭipannā	253
Etamatthavasaṁ ñatvā	271
Etampi disvā naravīriyaseṭṭha	364
Etha passathimaṁ lokaṁ	108
Evaṁ bho purisa jānāhi	227
Evaṁ vihāriṁ ātāpiṁ	269
Evametaṁ migarāja	347
Esa bhiyyo pavekkhāmi	404
Eseva maggo natthañño	253
Ehi godha nivattassu	403
Ehi Vakkali mā bhāyi	381
[O]	
Oghena vuyhati bālo	151
Oloketvāna sambuddho	142

ပဌမပါဒ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[အ - အာ]	
အသံသဋ္ဌံ ဂဟဋ္ဌေဟိ	၄၁၄
အသဇ္ဈာယမလာ မန္တာ	၂၂၂
အသန္တာ ကိရ မံ ဇမ္မာ	၃၁၂
အသန္ထုတံ မံ စိရသန္ထုတေန	၃၄၆
အသာဟသေန ဓမ္မေန	၂၄၁
အသုစိပူတိလောမောသိ	၂၂၁
အဿော ယထာ ဘဒြော ကသာနိဝိဋ္ဌော	၅၄
အဿောဝ ဇိဏ္ဏော နိဗ္ဘောဂေါ	၃၁၂
အဟံ နာဂေါဝ သင်္ဂါမေ	၃၀၈
အဟိံသကာ ယေ မုနယော	၂၀၆
အာကာသေဝ ပဒံ နတ္ထိ	၂၄၀
အာတုရံ အသုစိံ ပူတိံ	၇၄၊ ၃၄၀
အာရောဂျပရမာ လာဘာ	၁၇၃
အာသာ ယဿ န ဝိဇ္ဇန္တိ	၄၂၂
[ဣ]	
ဣင်္ဃ ပဿ နဋပုတ္တ	၃၄၃
ဣင်္ဃ ပဿ မဟာပည	၃၄၃
ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ	၅၈၊ ၂၃၆
ဣတောဝ ပါနီယံ ဟာသံ	၃၈၈
ဣဒံ ပုရေ စိတ္တမစာရိ စာရိကံ	၃၂၀
ဣဓ ဝဿံ ဝသိဿာမိ	၂၆၉
ဣမိနာ ပန ဒါနေန	၃၈၃
[ဥ]	
ဥစ္ဆိန္ဒ သိနေဟမတ္တနော	၂၆၈
ဥဇ္ဇင်္ဂလေ ယထာ ခေတ္တေ	၁၄၃
ဥဋ္ဌာနကာလမှိ အနုဋ္ဌဟာနော	၂၅၇
ဥတ္တိဋ္ဌေ နပ္ပမဇ္ဇေယျ	၁၀၆

ပဌမပါဒ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဥ]	
ဥဒကံ ဟိ နယန္တိ နေတ္တိကာ	၆၃
ဥပနီတဝယော စ ဒါနိသိ	၂၁၆
ဥပေါသထံ ဥပဝသန္တိ	၃၁၈
ဥရဂေါဝ တစံ ဇိဏ္ဏံ	၁၈၁
ဥသဘံ ပဝရံ ဝီရံ	၁၂၁၊ ၄၅၂
[ဧ]	
ဧကံ ဓမ္မံ အတီတဿ	၁၀၉
ဧကကာ မယံ အရညေ ဝိဟာရာမ	၂၈၇
ဧကကောဝ တွံ အရညေ ဝိဟရသိ	၂၈၈
ဧကဿ စရိတံ သေယျော	၃၂၃
ဧကာသနံ ဧကသေယျံ	၂၉၄
ဧတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ	၁၆၀
ဧတံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာ	၃၃၈
ဧတဉှိ တုမှေ ပဋိပန္နာ	၂၅၃
ဧတမတ္ထဝသံ ဉတွာ	၂၇၁
ဧတမ္ပိ ဒိသွာ နရဝီရိယသေဋ္ဌ	၃၆၄
ဧထ ပဿထိမံ လောကံ	၁၀၈
ဧဝံ ဘော ပုရိသ ဇာနာဟိ	၂၂၇
ဧဝံ ဝိဟာရိံ အာတာပိံ	၂၆၉
ဧဝမေတံ မိဂရာဇ	၃၄၇
ဧသ ဘိယျော ပဝေက္ခာမိ	၄၀၄
ဧသေဝ မဂ္ဂေါ နတ္ထညော	၂၅၃
ဧဟိ ဂေါဓ နိဝတ္တဿု	၄၀၃
ဧဟိ ဝက္ကလိ မာ ဘာယိ	၃၈၁
[ဩ]	
ဩဃေန ဝုယှတိ ဗာလော	၁၅၁
ဩလောကေတွာန သမ္ဗုဒ္ဓေါ	၁၄၂

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ka - Kha - Ga]	
Kattha dajjā deyyadhammaṁ	453
Kayirā ce kayirāthenaṁ	302
Kāmato jāyatī soko	185
Kā'yameḷagalāgumbe	346
Kāyakammaṁ suci nesaṁ	292
Kāyappakopaṁ rakkheyya	212
Kāyena saṁvaro sādhu	359
Kāyena saṁvutā dhīrā	212
Kāsāvakaṇṭhā bahavo	299
Kiṁ te jaṭāhi dummedha	403-4
Kiṁsu adhippatī rājā	150
Kiṁsu chetvā sukhaṁ seti	408
Kiccho manussapaṭilābho	152
Kīdisā samaṇā tuyhaṁ	291
Kukkuḷā ubbhato tāta	319
Kusalūpadese dhitiyā daḷhāya ca	358
Kuso yathā duggahito	302
Kenassu vuyhati bālo	151
Kodhaṁ chetvā sukhaṁ seti	408
Kodhaṁ jahe vippajaheyyamānaṁ	193
Ko nu hāso kimānando	65
Khantī paramaṁ tapo titikkhā	153
Gaṅgāya vālukā khīye	148
Gaṇikā uppalavaṇṇā	362
Gato nu cittakūṭaṁ vā	141
Gabbhameke uppajjanti	24
Gambhīrapaññaṁ medhāviṁ	412
Gahakāraka diṭṭhosi	80

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ca - Cha]	
Cakkhunā saṁvaro sādhu	359
Cattāri ṭhānāni naro pamatto	300
Catuppado ahaṁ samma	221
Candaṁva vimalaṁ suddhaṁ	426
Cātuddasiṁ pañcadasiṁ	318
Cirappavāsiṁ purisaṁ	191
Cutiṁ yo vedi sattānaṁ	450
Codito bhāvitattena	143
Chadvārādhippatī rājā	150
Chandajāto anakkhāte	189
Chindasotaṁ parakkamma	393
Chetvā naddhiṁ varattañca	407
[Ja - Jha - Ḍa]	
Jayaṁ veraṁ pasavati	168
Jighacchāparamā rogā	171
Jīranti ve rājarathā sucittā	77
Jhāya bhikkhu mā pamādo	373
Jhāyiṁ viraja'māsīnaṁ	395
Ḍayhamāno na jānāti	181
[Ta]	
Taṁ puttapasusammattaṁ	270
Taṁ vo vadāmi bhaddaṁ vo	330
Taṇhāya jāyatī soko	186
Tatrāyamādi bhavati	374
Tato malā malataraṁ	223
Tatheva katapuññampi	191
Tatheva dānaṁ bahukaṁ	143
Tatheva sīlavantesu	143

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[က-ခ-ဂ]	
ကတ္ထ ဒဇ္ဇာ ဒေယျဓမ္မံ	၄၅၃
ကယိရာ စေ ကယိရာထေနံ	၃၀၂
ကာမတော ဇာယတီ သောကော	၁၈၅
ကာ'ယံမေဠဂလာဂုမ္ဗေ	၃၄၆
ကာယကမ္မံ သုစိ နေသံ	၂၉၂
ကာယပ္ပကောပံ ရက္ခေယျ	၂၁၂
ကာယေန သံဝရော သာဓု	၃၅၉
ကာယေန သံဝုတာ ဓီရာ	၂၁၂
ကာသာဝကဏ္ဌာ ဗဟဝေါ	၂၉၉
ကိံ တေ ဇဋာဟိ ဒုမ္မေဓ	၄၀၃-၄
ကိံသု အဓိပ္ပတီ ရာဇာ	၁၅၀
ကိံသု ဆေတွာ သုခံ သေတိ	၄၀၈
ကိစ္ဆော မနုဿပဋိလာဘော	၁၅၂
ကီဒိသာ သမဏာ တုယှံ	၂၉၁
ကုက္ကုဠာ ဥဗ္ဘတော တာတ	၃၁၉
ကုသလူပဒေသေ ဓိတိယာ ဒဠှာယ စ	၃၅၈
ကုသော ယထာ ဒုဂ္ဂဟိတော	၃၀၂
ကေနဿု ဝုယှတိ ဗာလော	၁၅၁
ကောဓံ ဆေတွာ သုခံ သေတိ	၄၀၈
ကောဓံ ဇဟေ ဝိပ္ပဇဟေယျ မာနံ	၁၉၃
ကော နု ဟာသော ကိမာနန္ဒော	၆၅
ခန္တီ ပရမံ တပေါ တီတိက္ခာ	၁၅၃
ဂင်္ဂါယ ဝါလုကာ ခီယေ	၁၄၈
ဂဏိကာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ	၃၆၂
ဂတော နု စိတ္တကူဋံ ဝါ	၁၄၁
ဂဗ္ဘမေကေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ	၂၄
ဂမ္ဘီရပညံ မေဓာဝိံ	၄၁၂
ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌောသိ	၈၀

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[စ-ဆ]	
စက္ခုနာ သံဝရော သာဓု	၃၅၉
စတ္တာရိ ဌာနာနိ နရော ပမတ္တော	၃၀၀
စတုပ္ပဒေါ အဟံ သမ္မ	၂၂၁
စန္ဒံဝ ဝိမလံ သုဒ္ဓံ	၄၂၆
စာတုဒ္ဒသိံ ပဉ္စဒသိံ	၃၁၈
စိရပ္ပဝါသိံ ပုရိသံ	၁၉၁
စုတိံ ယော ဝေဒိ သတ္တာနံ	၄၅၀
စောဒိတော ဘာဝိတတ္တေန	၁၄၃
ဆဒွါရာဓိပ္ပတီ ရာဇာ	၁၅၀
ဆန္ဒဇာတော အနက္ခာတေ	၁၈၉
ဆိန္ဒသောတံ ပရက္ကမ္မ	၃၉၃
ဆေတွာ နဒ္ဓိံ ဝရတ္တဉ္စ	၄၀၇
[ဇ-ဈ-ဍ]	
ဇယံ ဝေရံ ပသဝတိ	၁၆၈
ဇိဃစ္ဆာပရမာ ရောဂါ	၁၇၁
ဇီရန္တိ ဝေ ရာဇရထာ သုစိတ္တာ	၇၇
ဈာယ ဘိက္ခု မာ ပမာဒေါ	၃၇၃
ဈာယိံ ဝိရဇ'မာသီနံ	၃၉၅
ဍယှမာနော န ဇာနာတိ	၁၈၁
[တ]	
တံ ပုတ္တပသုသမ္မတ္တံ	၂၇၀
တံ ဝေါ ဝဒါမိ ဘဒ္ဒံ ဝေါ	၃၃၀
တဏှာယ ဇာယတီ သောကော	၁၈၆
တတြာယမာဒိ ဘဝတိ	၃၇၄
တတော မလာ မလတရံ	၂၂၃
တထေဝ ကတပုညမ္ပိ	၁၉၁
တထေဝ ဒါနံ ဗဟုကံ	၁၄၃
တထေဝ သီလဝန္တေသု	၁၄၃

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ta]	
Tava saddhañca sīlañca	361
Tasmā piyaṁ na kayirātha	179
Tasiṇāya purakkhatā pajā	333
Tāvatiṁse yadā Buddho	142
Tāva tiṭṭhatu lokasmiṁ	456
Tāsaṁ Aṭṭhakathaṁ etaṁ	455
Tiṭṭhante nibbute cāpi	164
Tiṇadosāni khettāni	144, 356-7
Tumhehi kiccamātappaṁ	253
Te tādise pūjayato	163
Tvañca kho maṁ pajānāsi	209
[Da - Dha]	
Daṇḍova kira me seyyo	312
Dadāti ve yathāsaddhaṁ	229
Dantaṁ nayanti samitiṁ	309
Dasasu lokadhātūsu	142
Divā tapati ādicco	396
Disvāna taṇhaṁ aratiṁ ragañca	130
Dukkhaṁ dukkhasamuppādaṁ	159
Duppabbajjaṁ durabhiramaṁ	288
Dullabho purisājañño	161
Dūre santo pakāsenti	293
Dve me goṇā mahārāja	78-9
Dhanapālo nāma kuñjaro	314
Dhammaṁ care sucaritaṁ	106
Dhammārāmo dhammarato	365
Dhammo have rakkhati dhammacāriṁ	372
Dhīrañca paññañca bahussutañca	176

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Na antalikkhe na samuddamajjhe	28-9
Na kahāpaṇavassena	156
Na kiratthi rasehi pāpiyo	430
Na koci devo vaṇṇena	142
Nagaraṁ yathā paccantaṁ	304
Na cāhaṁ brāhmaṇaṁ brūmi	405
Na cāhu na ca bhavissati	210
Na jaṭāhi na gottena	402
Na taṁ daḷhaṁ bandhanamāhu dhīrā	338
Na tāvatā dhammadharo	244
Na tena ariyo hoti	251
Na tena thero so hoti	245
Na tena paṇḍito hoti	242
Na tena bhikkhu so hoti	248
Na tena hoti dhammaṭṭho	241
Natthi jhānaṁ apaññassa	374
Natthi rāgasamo aggi	169, 231
Na naggacariyā na jaṭā na paṅkā	49
Na brāhmaṇassa pahareyya	399
Na brāhmaṇasse'tadakiñci seyyo	399
Na muṇḍakena samaṇo	247
Na me diṭṭho ito pubbe	146
Na monena munī hoti	249
Na vākkaraṇamattena	246
Na ve kadariyā devalokaṁ vajanti	122
Na santi puttā tāṇāya	271
Na sīlabbatamattena	252
Na hi etehi yānehi	310

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[တ]	
တဝ သဒ္ဓဉ္စ သီလဉ္စ	၃၆၁
တသ္မာ ပိယံ န ကယိရာထ	၁၇၉
တသိဏာယ ပုရက္ခတာ ပဇာ	၃၃၃
တာဝတိံသေ ယဒါ ဗုဒ္ဓေါ	၁၄၂
တာဝ တိဋ္ဌတု လောကသ္မိံ	၄၅၆
တာသံ အဋ္ဌကထံ ဧတံ	၄၅၅
တိဋ္ဌန္တေ နိဗ္ဗုတေ စာပိ	၁၆၄
တိဏဒေါသာနိ ခေတ္တာနိ	၁၄၄၊ ၃၅၆-၇
တုမှေဟိ ကိစ္စမာတပ္ပံ	၂၅၃
တေ တာဒိသေ ပူဇယတော	၁၆၃
တွဉ္စ ခေါ မံ ပဇာနာသိ	၂၀၉
[ဒ-ဓ]	
ဒဏ္ဍောဝ ကိရ မေ သေယျော	၃၁၂
ဒဒါတိ ဝေ ယထာသဒ္ဓံ	၂၂၉
ဒန္တံ နယန္တိ သမိတိံ	၃၀၉
ဒသသု လောကဓာတူသု	၁၄၂
ဒိဝါ တပတိ အာဒိစ္စော	၃၉၆
ဒိသွာန တဏှံ အရတိံ ရဂဉ္စ	၁၃၀
ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ	၁၅၉
ဒုပ္ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဒုရဘိရမံ	၂၈၈
ဒုလ္လဘော ပုရိသာဇညော	၁၆၁
ဒူရေ သန္တော ပကာသေန္တိ	၂၉၃
ဒွေ မေ ဂေါဏာ မဟာရာဇ	၇၈-၉
ဓနပါလော နာမ ကုဉ္ဇရော	၃၁၄
ဓမ္မံ စရေ သုစရိတံ	၁၀၆
ဓမ္မာရာမော ဓမ္မရတော	၃၆၅
ဓမ္မော ဟဝေ ရက္ခတိ ဓမ္မစာရိံ	၃၇၂
ဓီရဉ္စ ပညဉ္စ ဗဟုဿုတဉ္စ	၁၇၆

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
န အန္တလိက္ခေ န သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ	၂၈-၉
န ကဟာပဏဝဿေန	၁၅၆
န ကိရတ္ထိ ရသေဟိ ပါပိယော	၄၃၀
န ကောစိ ဒေဝေါ ဝဏ္ဏေန	၁၄၂
နဂရံ ယထာ ပစ္စန္တံ	၃၀၄
န စာဟံ ဗြာဟ္မဏံ ဗြူမိ	၄၀၅
န စာဟု န စ ဘဝိဿတိ	၂၁၀
န ဇဋာဟိ န ဂေါတ္တေန	၄၀၂
န တံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာ	၃၃၈
န တာဝတာ ဓမ္မဓရော	၂၄၄
န တေန အရိယော ဟောတိ	၂၅၁
န တေန ထေရော သော ဟောတိ	၂၄၅
န တေန ပဏ္ဍိတော ဟောတိ	၂၄၂
န တေန ဘိက္ခု သော ဟောတိ	၂၄၈
န တေန ဟောတိ ဓမ္မဋ္ဌော	၂၄၁
နတ္ထိ ဈာနံ အပညဿ	၃၇၄
နတ္ထိ ရာဂသမော အဂ္ဂိ	၁၆၉၊ ၂၃၁
န နဂ္ဂစရိယာ န ဇဋာ န ပင်္ကာ	၄၉
န ဗြာဟ္မဏဿ ပဟရေယျ	၃၉၉
န ဗြာဟ္မဏဿေ’- တဒကိဉ္စိ သေယျော	၃၉၉
န မုဏ္ဍကေန သမဏော	၂၄၇
န မေ ဒိဋ္ဌော ဣတော ပုဗ္ဗေ	၁၄၆
န မောနေန မုနီ ဟောတိ	၂၄၉
န ဝါက္ကရဏမတ္တေန	၂၄၆
န ဝေ ကဒရိယာ ဒေဝလောကံ ဝဇန္တိ	၁၂၂
န သန္တိ ပုတ္တာ တာဏာယ	၂၇၁
န သီလဗ္ဗတမတ္တေန	၂၅၂
န ဟိ ဧတေဟိ ယာနေဟိ	၃၁၀

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Na]	
Nā'daṭṭhā parato dosaṁ	118
Nikkhaṁ jambonadasseva	210
Nigrodhameva seveyya	94
Niṭṭhaṅgato asantāsī	348
Nidhāya daṇḍaṁ bhūtesu	416
Netaṁ kho saraṇaṁ khemaṁ	159
No ce labhetha nipakaṁ sahāyaṁ	322
[Pa]	
Paṁsukūladharaṁ jantuṁ	405
Pañca chinde pañca jahe	373
Paṇḍupalāsova dānisi	215
Pattaṁ dhammapadaṁ yena	455
Pathabyā ekarajjena	124
Pabbatassa suvaṇṇassa	325
Paradukkhūpadhānena	281
Paravajjānupassissa	239
Parijiṇṇamidaṁ rūpaṁ	70
Parosahassampi samāgatānaṁ	149
Pavivekarato dhīro	141
Pavivekarasaṁ pitvā	174
Pasaṁsāyunnato loko	292
Passa cittakataṁ bimbaṁ	69
Pāṇimhi ce vaṇo nāssa	18
Pāpañce puriso kayirā	4
Pāpāni parivajjeti	250
Pāpopi passatī bhadraṁ	9
Pāmojjabahulo bhikkhu	381
Piyato jāyatī soko	181

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Pa]	
Puccha vāsava maṁ pañhaṁ	175
Puññañce puriso kayirā	7
Pubbenivāsaṁ jānāmi	386
Pubbenivāsaṁ yo vedi	454
Pubbeva sannivāsena	20, 205
Puratthimasmiṁ disābhāge	388
Purāṇacorāna vaco nisamma	366
Pūjārahe pūjayato	163
Pemato jāyatī soko	182
Porāṇametaṁ atula	210
[Pha - Ba - Bha]	
Phalaṁ ve kadaliṁ hanti	100
Phusāmi nekkhammasukhaṁ	252
Bahuṁ ve saraṇaṁ yanti	159
Bahumpi so vikattheyya	228
Bālasaṅgatacārīhi	176
Bāhitapāpoti brāhmaṇo	397
Bhadropi passatī pāpaṁ	9
Bhutvā tiṇaparighāsaṁ	208
[Ma]	
Maggānaṭṭhaṅgiko seṭṭho	253
Mataṁ vā putta rodanti	319
Mataṁ vā amma rodanti	319
Mattāsukhapariccāgā	280
Manujassa pamattacārino	330
Manujassa sadā satīmato	172, 316
Manuññameva bhāseyya	138
Manopakopaṁ rakkheyya	212

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[န]	
နာ'ဒဋ္ဌာ ပရတော ဒေါသံ	၁၁၈
နိက္ခံ ဇမ္ဗောနဒဿေဝ	၂၁၀
နိဂြောဓမေဝ သေဝေယျ	၉၄
နိဋ္ဌင်္ဂတော အသန္တာသီ	၃၄၈
နိဓာယ ဒဏ္ဍံ ဘူတေသု	၄၁၆
နေတံ ခေါ သရဏံ ခေမံ	၁၅၉
နော စေ လဘေထ နိပကံ သဟာယံ	၃၂၂
[ပ]	
ပံသုကူလဓရံ ဇန္တုံ	၄၀၅
ပဉ္စ ဆိန္ဒေ ပဉ္စ ဇဟေ	၃၇၃
ပဏ္ဍုပလာသောဝ ဒါနိသိ	၂၁၅
ပတ္တံ ဓမ္မပဒံ ယေန	၄၅၅
ပထဗျာ ဧကရဇ္ဇေန	၁၂၄
ပဗ္ဗတဿ သုဝဏ္ဏဿ	၃၂၅
ပရဒုက္ခူပဓာနေန	၂၈၁
ပရဝဇ္ဇာနုပဿိဿ	၂၃၉
ပရိဇိဏ္ဏမိဒံ ရူပံ	၇၀
ပရောသဟဿမ္ပိ သမာဂတာနံ	၁၄၉
ပဝိဝေကရတော ဓီရော	၁၄၁
ပဝိဝေကရသံ ပိတွာ	၁၇၄
ပသံသာယုန္နတော လောကော	၂၉၂
ပဿ စိတ္တကတံ ဗိမ္ဗံ	၆၉
ပါဏိမှိ စေ ဝဏော နာဿ	၁၈
ပါပဉ္စေ ပုရိသော ကယိရာ	၄
ပါပါနိ ပရိဝဇ္ဇေတိ	၂၅၀
ပါပေါပိ ပဿတီ ဘဒြံ	၉
ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဘိက္ခု	၃၈၁
ပိယတော ဇာယတီ သောကော	၁၈၁

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ပ]	
ပုစ္ဆ ဝါသဝ မံ ပဉှံ	၁၇၅
ပုညဉ္စေ ပုရိသော ကယိရာ	၇
ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ဇာနာမိ	၃၈၆
ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ယော ဝေဒိ	၄၅၄
ပုဗ္ဗေဝ သန္နိဝါသေန	၂၀၊၂၀၅
ပုရတ္ထိမသ္မိံ ဒိသာဘာဂေ	၃၈၈
ပုရာဏစောရာန ဝစော နိသမ္မ	၃၆၆
ပူဇာရဟေ ပူဇယတော	၁၆၃
ပေမတော ဇာယတီ သောကော	၁၈၂
ပေါရာဏမေတံ အတုလ	၂၁၀
[ဖ-ဗ-ဘ]	
ဖလံ ဝေ ကဒလိံ ဟန္တိ	၁၀၀
ဖုသာမိ နေက္ခမ္မသုခံ	၂၅၂
ဗဟုံ ဝေ သရဏံ ယန္တိ	၁၅၉
ဗဟုမ္ပိ သော ဝိကတ္ထေယျ	၂၂၈
ဗာလသင်္ဂတစာရီဟိ	၁၇၆
ဗာဟိတပါပေါတိ ဗြာဟ္မဏော	၃၉၇
ဘဒြောပိ ပဿတီ ပါပံ	၉
ဘုတွာ တိဏပရိဃာသံ	၂၀၈
[မ]	
မဂ္ဂါနဋ္ဌင်္ဂိကော သေဋ္ဌော	၂၅၃
မတံ ဝါ ပုတ္တ ရောဒန္တိ	၃၁၉
မတံ ဝါ အမ္မ ရောဒန္တိ	၃၁၉
မတ္တာသုခပရိစ္စာဂါ	၂၈၀
မနုဇဿ ပမတ္တစာရိနော	၃၃၀
မနုဇဿ သဒါ သတီမတော	၁၇၂၊၃၁၆
မနုညမေဝ ဘာသေယျ	၁၃၈
မနောပကောပံ ရက္ခေယျ	၂၁၂

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ma]	
Malitthiyā duccaritaṁ	223
Mahādānaṁ tayā dinnaṁ	143
Mahesī Rāhulamātā	362
Mātaraṁ pitaraṁ hantvā	283-4
Mā piyehi samāgañchi	179
Māvamaññetha pāpassa	11
Māvamaññetha puññassa	13
Māvoca pharusaṁ kañci	37
Mitte bhajassu kalyāṇe	374
Middhī yadā hoti mahagghaso ca	172, 315
Muñca pure muñca pacchato	343
Mettāvihārī yo bhikkhu	373
[Ya]	
Yaṁ esā sahate jammī	330
Yaṁ kiñci sithilaṁ kammaṁ	302
Yaṁ ce viññū pasaṁsanti	210
Yaṁ pattaṁ kusalaṁ tena	455
Yaṁ pubbe taṁ visosehi	51
Yaṁ hi kiccaṁ apaviddhaṁ	282
Yato yato garu dhuraṁ	138
Yato yato sammasati	374
Yattha posaṁ na jānanti	208
Yathā idaṁ tathā etaṁ	74
Yathā daṇḍena gopālo	38
Yathā nadī ca pantho ca	223
Yathāpi bhaddake khette	143
Yathāpi mūle anupaddave daḷhe	332
Yathā pubbuḷakaṁ passe	107

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ya]	
Yadaggato majjhato sesato vā	368
Yadā dvayesu dhammesu	394
Yamhā dhammaṁ vijāneyya	401
Yamhi saccañca dhammo ca	245
Yasmiṁ mano nivisati	205
Yasena unnato loko	292
Yassa accantadussīlyaṁ	97
Yassa kāyena vācāya	400
Yassa gatiṁ na jānanti	450
Yassa cetaṁ samucchinnaṁ	229, 246
Yassa chattiṁsati sotā	332
Yassa jālinī visattikā	129
Yassa jitaṁ nāvajīyati	128
Yassa pāpaṁ kataṁ kammaṁ	111
Yassa pāraṁ apāraṁ vā	394
Yassa pure ca pacchā ca	452
Yasa rāgo ca doso ca	419
Yassālayā na vijjanti	422
Yānimāni apatthāni	71
Yāvatā candimasūriyā pariharanti	156
Yāva Buddhoti nāmampi	456
Yāva hi vanatho na chijjati	265
Ye ca saṅkhātadhammāse	148
Ye jhānapasutā dhīrā	147
Ye rāgarattā’nupatanti sotaṁ	340
Yesañca susamāraddhā	282
Yehi jātehi nandissaṁ	312
Yo appaduṭṭhassa narassa dussati	22

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[မ]	
မလိတ္ထိယာ ဒုစ္စရိတံ	၂၂၃
မဟာဒါနံ တယာ ဒိန္နံ	၁၄၃
မဟေသီ ရာဟုလမာတာ	၃၆၂
မာတရံ ပိတရံ ဟန္တွာ	၂၈၃-၄
မာ ပိယေဟိ သမာဂဉ္ဆိ	၁၇၉
မာဝမညေထ ပါပဿ	၁၁
မာဝမညေထ ပုညဿ	၁၃
မာဝေါစ ဖရုသံ ကဉ္စိ	၃၇
မိတ္တေ ဘဇဿု ကလျာဏေ	၃၇၄
မိဒ္ဓီ ယဒါ ဟောတိ မဟဂ္ဃသော စ	၁၇၂၊ ၃၁၅
မုဉ္စ ပုရေ မုဉ္စ ပစ္ဆတော	၃၄၃
မေတ္တာဝိဟာရီ ယော ဘိက္ခု	၃၇၃
[ယ]	
ယံ ဧသာ သဟတေ ဇမ္မီ	၃၃၀
ယံ ကိဉ္စိ သိထိလံ ကမ္မံ	၃၀၂
ယံ စေ ဝိညူ ပသံသန္တိ	၂၁၀
ယံ ပတ္တံ ကုသလံ တေန	၄၅၅
ယံ ပုဗ္ဗေ တံ ဝိသောသေဟိ	၅၁
ယံ ဟိ ကိစ္စံ အပဝိဒ္ဓံ	၂၈၂
ယတော ယတော ဂရု ဓုရံ	၁၃၈
ယတော ယတော သမ္မသတိ	၃၇၄
ယတ္ထ ပေါသံ န ဇာနန္တိ	၂၀၈
ယထာ ဣဒံ တထာ ဧတံ	၇၄
ယထာ ဒဏ္ဍေန ဂေါပါလော	၃၈
ယထာ နဒီ စ ပန္ထော စ	၂၂၃
ယထာပိ ဘဒ္ဒကေ ခေတ္တေ	၁၄၃
ယထာပိ မူလေ အနုပဒ္ဒဝေ ဒဠှေ	၃၃၂
ယထာ ပုဗ္ဗုဠကံ ပဿေ	၁၀၇

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ]	
ယဒဂ္ဂတော မဇ္ဈတော သေသတော ဝါ	၃၆၈
ယဒါ ဒွယေသု ဓမ္မေသု	၃၉၄
ယမှာ ဓမ္မံ ဝိဇာနေယျ	၄၀၁
ယမှိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စ	၂၄၅
ယသ္မိံ မနော နိဝိသတိ	၂၀၅
ယသေန ဥန္နတော လောကော	၂၉၂
ယဿ အစ္စန္တဒုဿီလျံ	၉၇
ယဿ ကာယေန ဝါစာယ	၄၀၀
ယဿ ဂတိံ န ဇာနန္တိ	၄၅၀
ယဿ စေတံ သမုစ္ဆိန္နံ	၂၂၉၊ ၂၄၆
ယဿ ဆတ္တိံသတိ သောတာ	၃၃၂
ယဿ ဇာလိနီ ဝိသတ္တိကာ	၁၂၉
ယဿ ဇိတံ နာဝဇီယတိ	၁၂၈
ယဿ ပါပံ ကတံ ကမ္မံ	၁၁၁
ယဿ ပါရံ အပါရံ ဝါ	၃၉၄
ယဿ ပုရေ စ ပစ္ဆာ စ	၄၅၂
ယဿ ရာဂေါ စ ဒေါသော စ	၄၁၉
ယဿာလယာ န ဝိဇ္ဇန္တိ	၄၂၂
ယာနိမာနိ အပတ္ထာနိ	၇၁
ယာဝတာ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဟရန္တိ	၁၅၆
ယာဝ ဗုဒ္ဓေါတိ နာမမ္ပိ	၄၅၆
ယာဝ ဟိ ဝနထော န ဆိဇ္ဇတိ	၂၆၅
ယေ စ သင်္ခါတဓမ္မာသေ	၁၄၈
ယေ ဈာနပသုတာ ဓီရာ	၁၄၇
ယေ ရာဂရတ္တာ’နုပတန္တိ သောတံ	၃၄၀
ယေသဉ္စ သုသမာရဒ္ဓါ	၂၈၂
ယေဟိ ဇာတေဟိ နန္ဒိဿံ	၃၁၂
ယော အပ္ပဒုဋ္ဌဿ နရဿ ဒုဿတိ	၂၂

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Ya - Ra]	
Yogā ve jāyatī bhūri	263
Yo ca pubbe pamajjitvā	110
Yo ca Buddhañca dhammañca	159
Yo ca vassasataṁ jīve	270-1
Yo ca sameti pāpāni	247
Yo cetaṁ sahate jammiṁ	330
Yo daṇḍena adaṇḍesu	44
Yo dukkhamadakkhi yato-nidānaṁ	325
Yo dukkhassa pajānāti	411
Yodha kāme pahantvāna	430
Yodha taṇhaṁ pahantvāna	445, 447
Yodha dīghaṁ va rassaṁ vā	421
Yodha puññañca pāpañca	248, 423
Yo nibbanatho vanādhimutto	336
Yo pāṇamatipāteti	226
Yo pubbe karaṇīyāni	257
Yo’maṁ palipathaṁ duggaṁ	427
Yo mukhasaṁyato bhikkhu	364
Yo ve uppatitaṁ kodhaṁ	195
Yo sāsanaṁ arahataṁ	100
Yo hare mattikaṁ thālaṁ	347
Yo have daharo bhikkhu	392
Ratiyā jāyatī soko	183
Rattassa hi ukkuṭikaṁ padaṁ bhave	127
Rājato vā upasaggaṁ	45
[La - Va]	
Lābhena unnato loko	292
Vacīpakopaṁ rakkheyya	212

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Va]	
Vajjañca vajjato ñatvā	307
Vanaṁ chindatha mā rukkhaṁ	265
Varamassatarā dantā	309
Vassikā viya pupphāni	377
Vācānurakkhī manasā susaṁvuto	261
Vāṇijova bhayaṁ maggaṁ	15
Vāri pokkharapatteva	410
Viceyya dānaṁ dātabbaṁ	144, 356
Vitakkamathitassa jantuno	347
Vitakkūpasame ca yo rato	347
Vimalā saṅkhamuttābhā	292
Visuddho vata me vāso	414
Vihāre adhirājena	455
Vītataṇho anādāno	348
Vedanaṁ pharusaṁ jāniṁ	44
[Sa]	
Saccaṁ bhaṇe na kujjheyya	204
Sace ca pāpakaṁ kammaṁ	318
Sace neresi attānaṁ	37
Sace labhetha nipakaṁ sahāyaṁ	322
Satevīsā catussatā	455
Sadā jāgaramānānaṁ	208
Saddho sīlena sampanno	289
Santakāyo santavāco	378
Santindriyā santamānasā	292
Sabbaṁ bhaṇḍaṁ samādāya	346
Sabbadānaṁ dhammadānaṁ jināti	352
Sabbapāpassa akaraṇaṁ	153

ပဌမပါဒ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ယ-ရ]	
ယောဂါ ဝေ ဇာယတီ ဘူရိ	၂၆၃
ယော စ ပုဗ္ဗေ ပမဇ္ဇိတွာ	၁၁၀
ယော စ ဗုဒ္ဓဉ္စ ဓမ္မဉ္စ	၁၅၉
ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ	၂၇၀-၁
ယော စ သမေတိ ပါပါနိ	၂၄၇
ယော စေတံ သဟတေ ဇမ္မိံ	၃၃၀
ယော ဒဏ္ဍေန အဒဏ္ဍေသု	၄၄
ယော ဒုက္ခမဒက္ခိ ယတော-နိဒါနံ	၃၂၅
ယော ဒုက္ခဿ ပဇာနာတိ	၄၁၁
ယောဓ ကာမေ ပဟန္တွာန	၄၃၀
ယောဓ တဏှံ ပဟန္တွာန	၄၄၅၊ ၄၄၇
ယောဓ ဒီဃံ ဝ ရဿံ ဝါ	၄၂၁
ယော ယောဓ ပုညဉ္စ ပါပဉ္စ	၂၄၈၊ ၄၂၃
ယော နိဗ္ဗနထော ဝနာဓိမုတ္တော	၃၃၆
ယော ပါဏမတိပါတေတိ	၂၂၆
ယော ပုဗ္ဗေ ကရဏီယာနိ	၂၅၇
ယော’မံ ပလိပထံ ဒုဂ္ဂံ	၄၂၇
ယော မုခသံယတော ဘိက္ခု	၃၆၄
ယော ဝေ ဥပ္ပတိတံ ကောဓံ	၁၉၅
ယော သာသနံ အရဟတံ	၁၀၀
ယော ဟရေ မတ္တိကံ ထာလံ	၃၄၇
ယော ဟဝေ ဒဟရော ဘိက္ခု	၃၉၂
ရတိယာ ဇာယတီ သောကော	၁၈၃
ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ	၁၂၇
ရာဇတော ဝါ ဥပသဂ္ဂံ	၄၅
[လ-ဝ]	
လာဘေန ဥန္နတော လောကော	၂၉၂
ဝစီပကောပံ ရက္ခေယျ	၂၁၂

ပဌမပါဒ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[ဝ]	
ဝဇ္ဇဉ္စ ဝဇ္ဇတော ဉတွာ	၃၀၇
ဝနံ ဆိန္ဒထ မာ ရုက္ခံ	၂၆၅
ဝရမဿတရာ ဒန္တာ	၃၀၉
ဝဿိကာ ဝိယ ပုပ္ဖါနိ	၃၇၇
ဝါစာနုရက္ခီ မနသာ သုသံဝုတော	၂၆၁
ဝါဏိဇောဝ ဘယံ မဂ္ဂံ	၁၅
ဝါရိ ပေါက္ခရပတ္တေဝ	၄၁၀
ဝိစေယျ ဒါနံ ဒါတဗ္ဗံ	၁၄၄၊ ၃၅၆
ဝိတက္ကမထိတဿ ဇန္တုနော	၃၄၇
ဝိတက္ကူပသမေ စ ယော ရတော	၃၄၇
ဝိမလာ သင်္ခမုတ္တာဘာ	၂၉၂
ဝိသုဒ္ဓေါ ဝတ မေ ဝါသော	၄၁၄
ဝိဟာရေ အဓိရာဇေန	၄၅၅
ဝီတတဏှော အနာဒါနော	၃၄၈
ဝေဒနံ ဖရုသံ ဇာနိံ	၄၄
[သ]	
သစ္စံ ဘဏေ န ကုဇ္ဈေယျ	၂၀၄
သစေ စ ပါပကံ ကမ္မံ	၃၁၈
သစေ နေရေသိ အတ္တာနံ	၃၇
သစေ လဘေထ နိပကံ သဟာယံ	၃၂၂
သတေဝီသာ စတုဿတာ	၄၅၅
သဒါ ဇာဂရမာနာနံ	၂၀၈
သဒ္ဓေါ သီလေန သမ္ပန္နော	၂၈၉
သန္တကာယော သန္တဝါစော	၃၇၈
သန္တိန္ဒြိယာ သန္တမာနသာ	၂၉၂
သဗ္ဗံ ဘဏ္ဍံ သမာဒါယ	၃၄၆
သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ	၃၅၂
သဗ္ဗပါပဿ အကရဏံ	၁၅၃

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sabbasaṁyojanaṁ chetvā	344, 406
Sabbaso nāmarūpasmiṁ	369
Sabbābhibhū sabbavidūhamasmi	350
Sabbe tasanti daṇḍassa	31, 32
Sabbe dhammā anattāti	256
Sabbe saṅkhārā aniccāti	255
Sabbe saṅkhārā dukkhāti	256
Samaṇaṁ taṁ maññamāno	403
Sāritāni sinehitāni ca	332
Salābhaṁ nātimaññeyya	366
Savanti sabbadhi sotā	332
Sānuṁ pabuddhaṁ vajjāsi	318
Sāmaṇera sace atthi	388-9
Sāriputto tadā seṭṭhī	362
Sāhudassanamariyānaṁ	176
Siṅgāla bāla dummedha	346
Siñca bhikkhu imaṁ nāvaṁ	373
Sīladassanasampannaṁ	187
Sukaraṁ sādhunā sādhu	98
Sukarāni asādhūni	99
Sukhaṁ yāva jarā sīlaṁ	325
Sukhakāmāni bhūtāni	33
Sukhā matteyyatā loke	325

Paṭhamapādā	Piṭṭhaṅkā
[Sa]	
Sukhena unnato loko	292
Sukho Buddhānamuppādo	162
Sujīvaṁ ahirikena	224
Suññāgāraṁ paviṭṭhassa	374
Suṇohi me nāgarāja	388-9
Sudassaṁ vajjamaññesaṁ	238, 346
Suppabuddhaṁ pabujjhanti	286
Surāmerayapānañca	227
Susukhaṁ vata jīvāma	166-7
Seyyo ayoguḷo bhutto	299
So karohi dīpamattano	215-6
[Ha]	
Haṁsā'diccapathe yanti	115
Hatthasaṁyato pādasaṁyato	362
Hananti bhogā dummedhaṁ	355
Hitvā mānusakaṁ yogaṁ	448
Hitvā ratiṁ ca aratiṁ ca	448
Hiri-ottappasampannā	48
Hirīnisedho puriso	54
Hirīmatā ca dujjīvaṁ	224
Hīnaṁ dhammaṁ na seveyya	105

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သဗ္ဗသံယောဇနံ ဆေတွာ	၃၄၄၊၄၀၆
သဗ္ဗသော နာမရူပသ္မိံ	၃၆၉
သဗ္ဗာဘိဘူ သဗ္ဗဝိဒူဟမသ္မိ	၃၅၀
သဗ္ဗေ တသန္တိ ဒဏ္ဍဿ	၃၁၊၃၂
သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ	၂၅၆
သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာတိ	၂၅၅
သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာတိ	၂၅၆
သမဏံ တံ မညမာနော	၄၀၃
သရိတာနိ သိနေဟိတာနိ စ	၃၃၂
သလာဘံ နာတိမညေယျ	၃၆၆
သဝန္တိ သဗ္ဗဓိ သောတာ	၃၃၂
သာနုံ ပဗုဒ္ဓံ ဝဇ္ဇာသိ	၃၁၈
သာမဏေရ သစေ အတ္ထိ	၃၈၈-၉
သာရိပုတ္တော တဒါ သေဋ္ဌီ	၃၆၂
သာဟုဒဿနမရိယာနံ	၁၇၆
သိင်္ဂါလ ဗာလ ဒုမ္မေဓ	၃၄၆
သိဉ္စ ဘိက္ခု ဣမံ နာဝံ	၃၇၃
သီလဒဿနသမ္ပန္နံ	၁၈၇
သုကရံ သာဓုနာ သာဓု	၉၈
သုကရာနိ အသာဓူနိ	၉၉
သုခံ ယာဝ ဇရာ သီလံ	၃၂၅
သုခကာမာနိ ဘူတာနိ	၃၃
သုခါ မတ္တေယျတာ လောကေ	၃၂၅

ပဌမပါဒါ	ပိဋ္ဌင်္ကာ
[သ]	
သုခေန ဥန္နတော လောကော	၂၉၂
သုခေါ ဗုဒ္ဓါနမုပ္ပါဒေါ	၁၆၂
သုဇီဝံ အဟိရိကေန	၂၂၄
သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ	၃၇၄
သုဏောဟိ မေ နာဂရာဇ	၃၈၈-၉
သုဒဿံ ဝဇ္ဇမညေသံ	၂၃၈၊၃၄၆
သုပ္ပဗုဒ္ဓံ ပဗုဇ္ဈန္တိ	၂၈၆
သုရာမေရယပါနဉ္စ	၂၂၇
သုသုခံ ဝတ ဇီဝါမ	၁၆၆-၇
သေယျော အယောဂုဠော ဘုတ္တော	၂၉၉
သော ကရောဟိ ဒီပမတ္တနော	၂၁၅-၆
[ဟ]	
ဟံသာ'ဒိစ္စပထေ ယန္တိ	၁၁၅
ဟတ္ထသံယတော ပါဒသံယတော	၃၆၂
ဟနန္တိ ဘောဂါ ဒုမ္မေဓံ	၃၅၅
ဟိတွာ မာနုသကံ ယောဂံ	၄၄၈
ဟိတွာ ရတိံ စ အရတိံ စ	၄၄၈
ဟိရိဩတ္တပ္ပသမ္ပန္နာ	၄၈
ဟိရီနိသေဓော ပုရိသော	၅၄
ဟိရီမတာ စ ဒုဇ္ဇီဝံ	၂၂၄
ဟီနံ ဓမ္မံ န သေဝေယျ	၁၀၅

[illegible] ဦးစီးဌာန
[illegible]
ကမ္ဘာအေး - ရန်ကုန်။